

समयसार सिद्धि

भाग-२

श्री महावीर कुंदकुंद दिगंबर जैन परमागममंदिर

www.AtmaDharma.com

श्री सीमंधरदेवाय नमः।
श्री निज शुद्धात्मने नमः।

समयसार सिद्धि

भाग-२

अध्यात्मयुगपुरुष

प. पू. गुरुदेवश्री कान्ठ स्वामीना
समयसारं शास्त्र उपरना १८ मी वषतना
गाथा १३ थी ३८ तथा तेना श्लोको उपर थयेला
ओगणसांछठ मंगलमयी प्रवयनो.

: प्रकाशक तथा प्राप्ति स्थान :

श्री सीमंधर कुंडकुंड कडान आध्यात्मिक ट्रस्ट

योगीनिकेतन प्लोट "स्वरुचि" सवाणी डोलनी शेरीमां,

निर्मला कोन्वेन्ट रोड

राजकोट - ३६० ००५.

टेली नं. (०२८१) ३१००५०८

કહાન સંવત
૨૪

વીરસંવત
૨૫૩૦

વિક્રમ સંવત
૨૦૬૦

ઈ. સ.
૨૦૦૪

પ્રકાશન

પર્વાધિરાજ પર્યૂષણના અનંત ચતુર્દશીના મંગળ દિને
તા. ૨૭-૯-૦૪ ભાદરવા સુદ - ૧૪

પ્રથમ આવૃત્તિ - ૧૦૦૦

પડતર કિંમત - રૂ. ૧૬૦/-

મૂલ્ય - રૂ. ૫૦/-

પ્રાસિ સ્થાન

રાજકોટ: શ્રી દિગમ્બર જૈન સ્વાધ્યાય મંદિર ટ્રસ્ટ

૫, પંચનાથ પ્લોટ, શ્રી કાનજી સ્વામી માર્ગ, રાજકોટ-૩૬૦ ૦૦૧. ટેલી નં. ૨૨૩૧૦૭૩

શ્રી સીમંધર કુંદકુંદ કહાન આધ્યાત્મિક ટ્રસ્ટ

યોગીનિકેતન પ્લોટ “સ્વરુચિ” સવાણી હોલની શેરીમાં, નિર્મલા કોન્વેન્ટ રોડ,
રાજકોટ - ૩૬૦ ૦૦૫. ટેલી નં. (૦૨૮૧) ૩૧૦૦૫૦૮

મુંબઈ : શ્રી શાંતિભાઈ ઝવેરી

૮૧, નિલામ્બર, ૩૭, પેડર રોડ, મુંબઈ-૪૦૦૦૨૬. ટેલી નં. ૨૩૫૧૬૬૩૬/૨૩૫૨૪૨૮૨

શ્રી મહેન્દ્રભાઈ મહેતા

“સાકેત” સાગર કોમ્પ્લેક્ષ, સાંઈબાબા નગર, જે.બી.ખોટ સ્કૂલ પાસે, બોરીવલી(વે)
મુંબઈ - ૪૦૦ ૦૮૨ ટેલી નં. ૨૮૦૫૪૦૬૬

કલકતા : શ્રી પ્રકાશભાઈ શાહ

૨૩/૧, બી. જસ્ટીસ દ્વારકાનાથ રોડ, ખાલસા સ્કૂલ સામે, ભવાનીપુર, કલકતા -૨૦.
ટેલી નં. ૨૪૮૫૩૭૨૩

સુરેન્દ્રનગર : ડો. દેવેન્દ્રભાઈ એમ. દોશી

જૂના ટ્રોલી સ્ટેશન સામે, દર્શન મેડીકલ સ્ટોર સામે, સુરેન્દ્રનગર.
ટેલી નં. ૨૩૧૫૬૦

અમદાવાદ : વિનોદભાઈ આર. દોશી

૨૦૫, કહાન કુટીર ફ્લેટ, દિગંબર જૈન મંદિર સામે, નવરંગપુરા, અમદાવાદ.
ટેલી નં. ૨૬૪૨૨૬૭૮

Thanks & Our Request

This shastra has been kindly donated by [Shree Simandhar Kundkund Kahan Aadhyatmik Trust - Rajkot, India](#) who have paid for it to be "electronised" and made available on the internet.

Our request to you:

1) We have taken great care to ensure this electronic version of [Samaysaar Siddhi Part - 2](#) is a faithful copy of the paper version. However if you find any errors please inform us on Rajesh@AtmaDharma.com so that we can make this beautiful work even more accurate.

2) Keep checking the version number of the on-line shastra so that if corrections have been made you can replace your copy with the corrected one.

3) If you would like to donate a shastra to AtmaDharma.com, please visit:-

<http://www.AtmaDharma.com/donate>

to see the list of shastras we would like to see next on AtmaDharma.com.

પ્રસ્તાવના

મંગલં ભગવાન્ વીરો મંગલં ગૌતમો ગણી ।

મંગલં કુન્દકુન્દાર્યો જૈનધર્મોઽસ્તુ મંગલમ્ ।।

મહાવિદેહક્ષેત્રમાં સદેહે વિહરમાન ત્રિલોકનાથ વીતરાગ સર્વજ્ઞ પરમદેવાધિદેવ શ્રી સીમંધર ભગવાનની દિવ્ય દેશનાનો અપૂર્વ સંચય કરી ભરતક્ષેત્રમાં લાવનાર સીમંધર લઘુનંદન, જ્ઞાન સામ્રાજ્યના સમ્રાટ, ભરતક્ષેત્રના કળિકાળ સર્વજ્ઞ એટલે કે શુદ્ધાત્મામાં નિરંતર કેલિ કરનાર હાલતાં ચાલતાં સિદ્ધ આચાર્ય શ્રી કુંદકુંદદેવ થયા. જેઓ સંવત ૪૯ માં સદેહે મહાવિદેહક્ષેત્રમાં ૮ દિવસ ગયા હતા. મહાવિદેહક્ષેત્રમાં ત્રિલોકનાથ સર્વજ્ઞદેવના શ્રીમુખેથી વહેતી શ્રુતામૃતરૂપી જ્ઞાનસરિતાનો તથા શ્રુતકેવળીઓ સાથે થયેલી આધ્યાત્મિક સૂક્ષ્મ ચર્ચાનો અમૂલ્ય ભંડાર સંઘરીને ભરતક્ષેત્રમાં આવી પંચપરમાગમ આદિ આધ્યાત્મિક શાસ્ત્રોની રચના કરી. તેમાંનું એક શ્રીસમયસારજી દ્વિતીય શ્રુતસ્કંધનું સર્વોત્કૃષ્ટ અધ્યાત્મ શાસ્ત્ર છે. જેમાં શ્રી કુંદકુંદાચાર્યે ૪૧૫ માર્મિક ગાથાઓની રચના કરી છે. આ શાસ્ત્ર સૂક્ષ્મ દૈષ્ટિપ્રધાન ગ્રંથાધિરાજ છે.

શ્રી કુંદકુંદાચાર્ય બાદ એક હજાર વર્ષ પછી અધ્યાત્મના અનાહત પ્રવાહની પરિપાટીમાં આ અધ્યાત્મના અમૂલ્ય ખજાનાના ઊંડા હાર્દને સ્વાનુભવગત કરી શ્રી કુંદકુંદદેવના જ્ઞાનહૃદયને ખોલનાર સિદ્ધપદ સાધક મુનિવર સંપદાને આત્મસાત કરી નિજ સ્વરૂપ સાધનાના અલૌકિક અનુભવથી પંચપરમાગમાદિનું સિદ્ધાંત શિરોમણિ શાસ્ત્ર સમયસારજી છે તેની ૪૧૫ ગાથાની ટીકા કરવાનું સૌભાગ્ય તથા તેમાં રહેલા સૂક્ષ્મ ને ગૂઢ રહસ્ય ને તેનો મર્મ અપૂર્વ શૈલીથી આચાર્ય શ્રી અમૃતચંદ્રદેવે “આત્મખ્યાતિ” નામક ટીકા કરી ખોલ્યો ને તેના ઉપર ૨૭૮ માર્મિક મંગળ કળશો તથા પરિશિષ્ટની રચના કરી.

આ શાસ્ત્રનો ભાવાર્થ જયપુર સ્થિત સૂક્ષ્મજ્ઞાન ઉપયોગી પંડિત શ્રી જયચંદ્રજીએ કરેલો છે.

વર્તમાન આ કાળમાં મોક્ષમાર્ગ પ્રાપ્તિ; લોપ થયો હતો. મિથ્યાત્વનો ઘોર અંધકાર છવાયેલો હતો. જૈન દર્શનના મૂળભૂત સિદ્ધાંતો મૃતપ્રાય: થયા હતા. પરમાગમો મોજૂદ હોવા છતાં તેના ગૂઢ રહસ્યોને સમજાવનાર કોઈ ન હતું. તેવામાં જૈનશાસનના નભોમંડળમાં એક મહાપ્રતાપી વીરપુરુષ અધ્યાત્મમૂર્તિ, અધ્યાત્મસૃષ્ટા, આત્મજસંત અધ્યાત્મ યુગપુરુષ, નિષ્કારણ કરુણાશીલ, ભવોદધિ તારણહાર, ભાવિ તીર્થાધિરાજ પરમ પૂજ્ય સદ્ગુરુદેવ શ્રી કાનજીસ્વામીનો ઉદય થયો.

જેમણે આ આચાર્યોના જ્ઞાનહૃદયમાં સંચિત ગૂઢ રહસ્યોને પોતાના જ્ઞાનવૈભવ દ્વારા શ્રુતામૃત રસપાન કરી આચાર્યોની મહામહિમ ગાથાઓમાં ભરેલા અર્થગાંભીર્યને સ્વયંની જ્ઞાનપ્રભા દ્વારા સરળ સુગમ ભાષામાં ચરમસીમાએ મૂર્તિમંત કર્યા.

મિથ્યાદર્શન મિથ્યાજ્ઞાનના ઘોર તિમિરને નષ્ટ કરવા એક તેજોમય અધ્યાત્મ

દીપકનો સુવર્ણમય ઉદય થયો. જેમણે પોતાની દિવ્યામૃત ચૈતન્યરસીલી વાણી દ્વારા શુદ્ધાત્મસિંધુના અસ્ખલિત સાતિશય શુદ્ધ પ્રવાહને વહેતો કર્યો. તેઓશ્રીએ જૈનધર્મના મૂળભૂત સિદ્ધાંતોને અતિ સ્પષ્ટપણે, અવિરુદ્ધતાપૂર્વક ભવ્યજીવોને ભવતાપવિનાશક પરમશાંતિ પ્રદાયક પ્રવચનગંગા દ્વારા તેઓશ્રી પોતાની સાતિશય વાણીથી રેલાવતા રહ્યા. વિરોધીઓના વિરોધનો પણ જંગલમાં ફરતા કેસરી સિંહની જેમ અધ્યાત્મના કેસરી સિંહ બની નિડરપણે છતાં નિષ્કારણ કરુણાવંત ભાવે સામનો કરી વિરોધીઓ પણ 'ભગવાન આત્મા' છે તેવી દૈષ્ટિથી જગતના જીવો સમક્ષ અધ્યાત્મના સૂક્ષ્મ ન્યાયોને પ્રકાશિત કર્યા.

શ્રી સમયસારજી શાસ્ત્ર પૂ. ગુરુદેવશ્રીના હાથમાં સંવત ૧૯૭૮ ના ફાગણ માસમાં આવ્યું. આ સમયસારજી હાથમાં આવતાં જ ઝવેરીની પારખુ નજર સમયસારના સૂક્ષ્મ ભાવો ઉપર પડી અને તેમાં દૈષ્ટિ પડતાં, સહજ જ અંતરના ઊંડાણમાંથી કરુણાશીલ ક્રોમળ હૃદય બોલી ઊઠ્યું. અરે ! આ તો અશરીરી થવાનું શાસ્ત્ર છે. અનાદિનો અપ્રતિબુદ્ધ જીવ પ્રતિબુદ્ધ કેમ થાય તેનું સંપૂર્ણ રહસ્ય ને શુદ્ધાત્માનો સંપૂર્ણ ખજાનો આ શાસ્ત્રમાં ભરેલો છે.

આ શાસ્ત્રનું રહસ્ય ખરેખર તો અધ્યાત્મ યુગપુરુષ પૂ. કાનજીસ્વામીના હાથમાં આ શાસ્ત્ર આવ્યા બાદ જ ચરમસીમાએ પ્રકાશિત ને પ્રદર્શિત થયું. ૪૫-૪૫ વર્ષ સુધી સુવર્ણપૂરીમાં “સોનગઢ” મુકામે અધ્યાત્મની હેલી નીતરતી ચાલી.

પૂ. ગુરુદેવશ્રીએ ૧૯૭૮ થી ૧૯૯૧ (૧૩) વર્ષ સુધી ગુપ્તમંથન કરી જ્ઞાનવૈભવનો સંપૂર્ણ નિયોડ આ શાસ્ત્રમાંથી શોધી કાઢ્યો અને ફરમાવ્યું કે:-

- ⊗ સમયસાર તો દ્વિતીય શ્રુતસ્કંધનું સર્વોત્કૃષ્ટ સર્વોચ્ચ આગમોનું પણ આગમ છે.
- ⊗ સમયસાર તો સિદ્ધાંત શિરોમણિ-અદ્વિતીય અજોડ ચક્ષુ ને આંધળાની આંખ છે.
- ⊗ સમયસાર તો સંસાર વિષવૃક્ષને છેદવાનું અમોઘ શાસ્ત્ર છે.
- ⊗ સમયસાર તો કુંદકુંદાચાર્યથી કોઈ એવું શાસ્ત્ર બની ગયું. જગતના ભાગ્ય કે આવી ચીજ ભરતક્ષેત્રમાં રહી ગઈ. ધન્યકાળ !
- ⊗ સમયસારની એક એક ગાથા ને આત્મખ્યાતિ ટીકાએ આત્માને અંદરથી ડોલાવી નાખ્યો છે. સમયસારની આત્મખ્યાતિ જેવી ટીકા દિગંબરમાં પણ બીજા કોઈ શાસ્ત્રોમાં નથી. એના એક એક પદમાં કેટલી ગંભીરતા, ખોલતાં ખોલતાં પાર ન આવે એવી વાત અંદર છે.
- ⊗ સમયસાર તો સત્યનું ઉદ્ઘાટન છે. ભારતનું મહારત્ન છે.
- ⊗ સમયસાર જેના થોડા શબ્દોમાં ભાવોની અદ્ભુત ને અગાધ ગંભીરતા ભરેલી છે.
- ⊗ સમયસાર તો ભરતક્ષેત્રનો પ્રવચનનો સર્વોત્કૃષ્ટ બાદશાહ છે. આ સાર શાસ્ત્ર કહેવાય.
- ⊗ સમયસાર તો જગતના ભાગ્ય, સમયસારરૂપી ભેટણું જગતને આપ્યું. સ્વીકાર નાથ ! હવે સ્વીકાર ! ભેટ પણ દે, એ પણ સ્વીકારે નહીં ?
- ⊗ સમયસાર તો વૈરાગ્યપ્રેરક પરમાર્થ સ્વરૂપને બનાવનાર વીતરાગી વીણા છે.

- ⊗ સમયસારમાં તો અમૃતચંદ્રાચાર્યે એકલા અમૃત રેડ્યા છે અમૃત વહેવરાવ્યા છે.
- ⊗ સમયસાર એકવાર સાંભળીને એમ ન માની લેવું કે આપણે સાંભળ્યું છે. એમ નથી બાપુ ! આ તો પ્ર... વચનસાર છે એટલે આત્મસાર છે વારંવાર સાંભળવું.
- ⊗ સમયસાર ભરતક્ષેત્રની છેલ્લામાં છેલ્લી અને ઊંચામાં ઊંચી સતને પ્રસિદ્ધ કરનારી ચીજ છે. ભરતક્ષેત્રમાં સાક્ષાત કેવળજ્ઞાનનો સૂર્ય છે. સમયસારે કેવળીના વિરહ ભૂલાવ્યા છે.
- ⊗ સમયસારની મૂળભૂત એક એક ગાથામાં ગજબ ગંભીરતા પાર ન પડે એવી ચીજ છે. એક એક ગાથામાં હીરામોતી ટાંકેલા છે.
- ⊗ સમયસારમાં તો સિદ્ધના ભણકારા સંભળાય છે. શાશ્વત અસ્તિત્વની દૃષ્ટિ કરાવનારું પરમહિતાર્થ શાસ્ત્ર છે. સમયસાર એ તો સાક્ષાત પરમાત્માની દિવ્યધ્વનિ, ત્રણલોકના નાથની આ દિવ્યધ્વનિ છે.

આવા અપૂર્વ સમયસારમાંથી પૂ. ગુરુદેવશ્રીએ પોતાનો નિજ સમયસારરૂપી શુદ્ધાત્માને અનુભવીને ફરમાવ્યું કે આત્મા આનંદનો પહાડ છે. જ્ઞાયક તો મીઠો મહેરામણ આનંદનો ગંજ ને સુખનો સમુદ્ર છે. ન્યાયોનો ન્યાયાધીશ છે. ધર્મનો ધોધ એવો ધર્મી છે. ધ્રુવ પ્રવાહ છે. જ્ઞાનની ધારા છે. ત્રણ લોકનો નાથ ચૈતન્યવૃક્ષ અમૃતફળ છે. વાસ્તવિક વસ્તુ છે. સદાય વિકલ્પથી વિરામ જ એવો નિર્વિકલ્પ જેનો મહિમા છે એવો ધ્રુવધામ ધ્રુવની ધખતી ધગશ છે. ભગવાન આત્મા ચિંતામણિ રત્ન, કલ્પવૃક્ષ ને કામધેનુ છે. ચૈતન્ય ચમત્કારી વસ્તુ છે. અનંત ગુણોનું ગોદામ-શક્તિઓનું સંગ્રહાલય ને સ્વભાવનો સાગર છે.

સનાતન દિગંબર મુનિઓએ પરમાત્માની વાણીનો ધોધ ચલાવ્યો છે. જૈનધર્મ સંપ્રદાય વાડો ગચ્છ નથી વસ્તુના સ્વરૂપને જૈન કહે છે.

પૂ. ગુરુદેવશ્રીએ શાસ્ત્રના અર્થ કરવાની જે પાંચ પ્રકારની પદ્ધતિ શબ્દાર્થ, મતાર્થ, આગમાર્થ, નયાર્થ ને ભાવાર્થ છે તે અપનાવીને ક્યાં કઈ અપેક્ષાએ કથન કરવામાં આવ્યું છે તેનું યથાર્થ જ્ઞાન આપણને મુમુક્ષુ સમુદાયને કરાવ્યું. આ પ્રવચનગંગામાં ઘણા આત્માર્થીઓ પોતાના નિજ સ્વરૂપને પામ્યા, ઘણા સ્વરૂપની નિકટ આવ્યા ને આ વાણીના ભાવો ગ્રહણ કરીને ઘણા આત્માર્થીઓ જરૂર આત્મદર્શન પામશે જ. તેની નિરંતર અમૃત ઝરતી વાણીમાં જ તેમની અસાધારણ પ્રતિભાનો ખ્યાલ આવે છે.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી સમયસારમાં ફરમાવે છે કે સમયસાર બે જગ્યાએ છે એક પોતાનો શુદ્ધાત્મા છે તે સમયસાર છે ને ઉત્કૃષ્ટ નિમિત્તપણે સમયસારજી શાસ્ત્ર છે. આ શાસ્ત્રમાં પોતાનો નિજ સમયસારરૂપી શુદ્ધાત્મા બતાવવામાં આવ્યો છે. એક એક ગાથાના અર્થ કરતાં પૂ. ગુરુદેવશ્રી એવા ભાવવિભોર થઈ જાય છે કે તેમાંથી તેને નીકળવું મુશ્કેલ પડે છે.

પૂ. બહેનશ્રી ચંપાબહેન વચનામૃતમાં પૂ. ગુરુદેવશ્રી વિશે ફરમાવે છે કે પૂ. ગુરુદેવશ્રીનું દ્રવ્ય તો અલૌકિક ને મંગળ છે. તેમનું શ્રુતજ્ઞાન ને વાણી આશ્ચર્યકારી છે. તેઓશ્રી મંગળમૂર્તિ, ભવોદધિ તારણહાર ને મહિમાવંત ગુણોથી ભરેલા છે. તેમણે

ચારે બાજુથી મુક્તિનો માર્ગ પ્રકાશ્યો, તેમનો અપાર ઉપકાર છે તે કેમ ભૂલાય ? પૂ. ગુરુદેવશ્રીને તીર્થંકર જેવો ઉદય વર્તે છે. પૂ. ગુરુદેવશ્રીએ અંતરથી માર્ગ પ્રાપ્ત કર્યો બીજાને માર્ગ બતાવ્યો તેથી તેમનો મહિમા આજે તો ગવાય છે પરંતુ હજારો વર્ષો સુધી પણ ગવાશે.

પૂ. બેન શાંતાબેન ફરમાવે છે કે જેમ મહાવિદેહક્ષેત્રમાં તીર્થંકર પરમાત્માનો સાક્ષાત્ ઉપકાર છે તેવી જ રીતે ભરતક્ષેત્રમાં પૂ. ગુરુદેવશ્રીનો એટલો જ ઉપકાર છે કારણ કે જે ભવનો અંત તીર્થંકરદેવની સમીપમાં ન આવ્યો તે ભવનો અંત જેમના પ્રતાપે થાય તે પરમકૃપાળુ સદ્ગુરુદેવને અત્યંત ભક્તિથી વારંવાર નમસ્કાર હો. નમસ્કાર હો.

પૂ. નિહાલચંદ્રજી સોગાની કે જેઓને પૂ. ગુરુદેવશ્રીનું એક જ પ્રવચન સાંભળતા ભવના અભાવરૂપ સમ્યગ્દર્શનની પ્રાપ્તિ સોનગઢ સુવર્ણપૂરી મુકામે થઈ. તેઓ ફરમાવે છે કે પૂ. ગુરુદેવના એક કલાકના પ્રવચનમાં પૂરેપૂરી વાત આવી જાય છે. બધી વાતનો ખુલાસો પૂ. ગુરુદેવશ્રીએ તૈયાર કરી આપ્યો છે તેથી કોઈ વાત વિચારવી પડતી નથી. નહિં તો સાધક હોય તો પણ બધી તૈયારી કરવી પડે.

“શ્રી સીમંધર કુંદકુંદ કહાન આધ્યાત્મિક ટ્રસ્ટ”ની રચના સ્વ. ચંદુલાલ ખીમચંદ મહેતાના સ્મરણાર્થે બેન સરોજબેન ચંદુલાલ મહેતા પરિવાર રાજકોટ દ્વારા કરવામાં આવી છે. આ ટ્રસ્ટની પ્રવૃત્તિમાં પૂ. ગુરુદેવશ્રીના પ્રવચનો પ્રકાશિત કરવાનું કાર્ય કરવામાં આવશે.

આ પરિવારને આદરણીય પૂ. શ્રી લાલચંદભાઈ મોદી-રાજકોટ દ્વારા જ આધ્યાત્મિક માર્ગમાં પ્રવેશની પ્રેરણા તથા આધ્યાત્મિક મહામંત્રોનું રસપાન થયું હોય આ પરિવાર તેમનો અત્યંત ઋણી છે. પૂ. લાલચંદભાઈ હંમેશા આ પરિવારને કહેતા કે તમો બધા પૂ. ગુરુદેવશ્રીના ભવભ્રમણનો થાક ઊતારનારા મૂળત્વને સાંભળી ને સમજો. તેઓશ્રી ફરમાવતા કે તને “જાણનારો જણાય છે ખરેખર પર જણાતું નથી” તેમ અમે જાણીએ છીએ, હવે તો સ્વીકાર કરી લે. આવા આવા ઘણા મહામંત્રો જેમાં બાર અંગનો સાર ભરેલો છે તેવા મહામંત્રો તથા પૂ. ભાઈશ્રીની અધ્યાત્મની સૂક્ષ્મ સિદ્ધાંતિક સચોટ શૈલીથી જ આ પરિવાર અધ્યાત્મમાં ઓતપ્રોત થયો હોય તેઓશ્રીનો અત્યંત આભારી છે.

આવા અપૂર્વ અનુપમ શ્રી સમયસારજી શાસ્ત્રની જીવ અધિકારની પૂર્ણતારૂપે ૧૩ થી ૩૮ ગાથા તથા તે ઉપરના શ્લોકો ઉપર પૂ. ગુરુદેવશ્રીના ૧૯ મી વખતના સળંગ પ્રવચનો નં. ૫૩ થી ૧૧૧ સમયસાર સિદ્ધિ ભાગ-૨માં અક્ષરશઃ પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યા છે. પૂ. ગુરુદેવશ્રીએ જાહેરસભામાં સમયસાર ૧૯ વખત વાંચ્યું અને ખાનગીમાં તો સેંકડો વખત વાંચ્યું છે. અને અંદરમાં તો... તેમને આમાં કેટલો માલ દેખાણો હશે. કોઈવાર દોઢ વર્ષ કોઈવાર બે વર્ષ કોઈવાર અઢી વર્ષ તેમ ૧૯ વખત ૪૫ વર્ષમાં જાહેરમાં વાંચ્યું છે. આ પ્રવચનો પૂ. ગુરુદેવશ્રીની ૪૫ વર્ષની સોનગઢ સુવર્ણપૂરીમાં થયેલી સાધનાના નિયોડરૂપ માખણ છે. જેમ જેમ જ્ઞાનીની જ્ઞાન સ્થિરતા વૃદ્ધિગત થતી જાય છે તેમ તેમ એકને એક ગાથાના પ્રવચન પણ ફરી લેવામાં આવે તો નવા નવા

ભાવો આવે છે. તેથી જ ૧૮ મી વારના પ્રવચનો પ્રકાશિત થયા હોવા છતાં આ અંતિમ પ્રવચનો પ્રકાશિત કરવાનો ભાવ આવેલ છે. ટોટલ ૪૮૭ પ્રવચનો ૧ થી ૧૧ ભાગમાં ક્રમબદ્ધ શૃંખલારૂપે પ્રકાશિત થશે.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી ફરમાવે છે કે પાંચમાં આરાના છેડા સુધી જે કોઈ જીવ સમ્યગ્દર્શન પામશે તેને આ વીતરાગની વાણી નિમિત્ત થશે. આ વાણી સીધી સીમંધર ભગવાનની વાણી છે. આમાં એક અક્ષર ફરે તો બધું ફરી જાય.

આ સમગ્ર પ્રવચનો પૂ. ગુરુદેવશ્રીની સી. ડી. ઉપરથી અક્ષરશઃ ઊતારવામાં આવેલા છે. ત્યારબાદ જ્યાં જ્યાં જરૂર પડે ત્યાં કોંસ કરી વાક્યો પૂરા કરેલાં છે. ટેઈપ ઉપરથી ઊતરાવવાનું કાર્ય તથા તેને ચેક કરવાનું કાર્ય આત્માર્થી ભાઈશ્રી ડૉ. દેવેન્દ્રભાઈ એમ. દોશી-સુરેન્દ્રનગર દ્વારા થયેલ છે. ભાષા તથા વ્યાકરણ શુદ્ધિ શ્રી દેવશીભાઈ ચાવડા-રાજકોટ દ્વારા થયેલ છે ત્યારબાદ સમગ્ર પ્રવચનો ફરીથી સી. ડી. ઉપરથી સાંભળી ચેક કરી સંપૂર્ણ પ્રૂફરીડિંગનું કાર્ય શ્રી ચેતનભાઈ મહેતા-રાજકોટ દ્વારા પૂર્ણ થયેલ છે. તે બદલ સંસ્થા સર્વેનો આભાર માને છે. આ પ્રવચનોનાં પ્રકાશનમાં કાંઈ ક્ષતિ ન રહે તે માટે અમોએ વારંવાર પ્રવચનો સાંભળી લખાણ શુદ્ધિ કરી છે છતાં કોઈપણ ક્ષતિ રહી હોય તો તે અમારો દોષ છે તે બદલ અમો ક્ષમા ચાહીએ છીએ.

“સમયસાર સિદ્ધિ” ભાગ-૨ના પ્રવચનોનું સમગ્ર કૉમ્પ્યુટરાઈઝડ ટાઈપસેટિંગનું કાર્ય શ્રી નિલેશભાઈ તથા શ્રી દેવાંગભાઈ વારીયા-રાજકોટ દ્વારા તથા પુસ્તક પ્રિન્ટિંગ બાઈન્ડિંગનું સંપૂર્ણ કાર્ય શાર્પ ઓફસેટવાળા શ્રી ધર્મશભાઈ શાહ-રાજકોટ દ્વારા તથા કલર પેઈજનું કામ ડોટ એડવાળા શ્રી કમલેશભાઈ સોમપુરા-રાજકોટ દ્વારા થયું હોય સંસ્થા તેમનો આભાર માને છે.

પૂ. ગુરુદેવશ્રીએ આ પંચમકાળમાં અમૃત વરસાવ્યા છે. અધ્યાત્મની હેલી વરસાવી મોક્ષના માંડવા રોપ્યા છે. આવા અતિ અપૂર્વ માર્મિક શાસ્ત્રની ગાથાઓના ખૂબ જ સરળ ભાષામાં આચાર્યોના ગૂઢભાવોને રજૂ કરી મુમુક્ષુ જગત ઉપર અપૂર્વ ઉપકાર કર્યો છે. “ભગવાન આત્મા” કહીને પ્રત્યેક જીવને વીતરાગી કરુણાથી સંબોધન કરનાર પૂ. ગુરુદેવશ્રી અમ બાળકોના અનંત અનંત ઉપકારી ધર્મપિતા છે. બસ તેમનો ઉપકાર તો આપણે સૌ તેમણે બતાવેલા શુદ્ધાત્માનું રસપાન કરીને જ વાળી શકીએ.

સમયસાર સિદ્ધિ ભાગ-૨ માટે શ્રી શાંતીલાલ માધવજી મહેતા - લોઅર પરેલ મુંબઈ. હ. અમીતાબેન ભરતભાઈ શાહ. બોરીવલી - મુંબઈ તરફથી સહયોગ પ્રાપ્ત થયેલ છે તે બદલ ટ્રસ્ટ તેમનો આભાર માને છે.

આ પુસ્તક <http://www.AtmaDharma.com> પર મૂકેલ છે.

ટ્રસ્ટી

શ્રી સીમંધર કુંદકુંદ કહાન આધ્યાત્મિક ટ્રસ્ટ

રાજકોટ

(: અનુક્રમણિકા :)

કલશ નં.	પ્રવચન નં.	તારીખ	પેઈજ નં.
શ્લોક-૫	-	-	૧
	૫૩	૦૯/૦૮/૧૯	૨
શ્લોક-૬	-	-	૧૧
	૫૪	૧૦/૦૮/૧૯	૧૩
	૫૫	૧૨/૦૮/૧૯	૨૨
	૫૬	૧૩/૦૮/૧૯	૩૨
	૫૭	૧૪/૦૮/૧૯	૪૧
શ્લોક-૭	-	-	૫૧
	૫૮	૧૫/૦૮/૧૯	૫૧
ગાથા-૧૩	-	-	૫૯
	૫૮	૧૫/૦૮/૧૯	૬૧
	૫૯	૧૬/૦૮/૧૯	૬૩
	૬૦	૧૭/૦૮/૧૯	૭૩
	૬૧	૧૮/૦૮/૧૯	૮૩
	૬૨	૧૯/૦૮/૧૯	૯૪
શ્લોક-૮	-	-	૧૦૧
	૬૨	૧૯/૦૮/૧૯	૧૦૩
	૬૩	૨૦/૦૮/૧૯	૧૦૬
	૬૪	૨૧/૦૮/૧૯	૧૧૬
	૬૫	૨૨/૦૮/૧૯	૧૨૭
શ્લોક-૯	-	-	૧૨૯
	૬૫	૨૨/૦૮/૧૯	૧૨૯
શ્લોક-૧૦	-	-	૧૩૯
	૬૬	૨૩/૦૮/૧૯	૧૩૯
ગાથા-૧૪	-	-	૧૪૫
	૬૬	૨૩/૦૮/૧૯	૧૪૮
	૬૭	૨૪/૦૮/૧૯	૧૫૪
	૬૮	૨૫/૦૮/૧૯	૧૬૫
	૬૯	૨૬/૦૮/૧૯	૧૭૬
	૭૦	૨૭/૦૮/૧૯	૧૮૬
શ્લોક-૧૧	-	-	૧૯૭
	૭૧	૨૮/૦૮/૧૯	૧૯૮
શ્લોક-૧૨	-	-	૨૦૮
	૭૧	૨૮/૦૮/૧૯	૨૦૯
	૭૨	૨૯/૦૮/૧૯	૨૧૦
શ્લોક-૧૩	-	-	૨૧૪

કલશ નં.	પ્રવચન નં.	તારીખ	પેઈજ નં.
	૭૨	૨૯/૦૮/૧૭	૨૧૪
ગાથા-૧૫	-	-	૨૧૮
	૭૨	૨૯/૦૮/૧૭	૨૨૦
	૭૩	૩૦/૦૮/૧૭	૨૨૪
	૭૪	૩૧/૦૮/૧૭	૨૩૫
	૭૫	૦૧/૦૯/૧૭	૨૪૬
શ્લોક-૧૪	-	-	૨૫૪
	૭૫	૦૧/૦૯/૧૭	૨૫૪
ગાથા-૧૬ શ્લોક-૧૫-૧૬-૧૭	-	-	૨૫૭-૨૫૮
	૭૬	૦૨/૦૯/૧૭	૨૫૯
શ્લોક-૧૮-૧૯	-	-	૨૬૯
	૭૭	૦૩/૦૯/૧૭	૨૭૦
ગાથા-૧૭-૧૮	-	-	૨૮૦
	૭૮	૦૫/૦૯/૧૭	૨૮૧
	૭૯	૦૬/૦૯/૧૭	૨૮૧
	૮૦	૦૮/૦૯/૧૭	૨૯૯
શ્લોક-૨૦	-	-	૩૦૩
	૮૦	૦૮/૦૯/૧૭	૩૦૩
	૮૧	૦૯/૦૯/૧૭	૩૦૯
ગાથા-૧૯	-	-	૩૧૭
	૮૧	૦૯/૦૯/૧૭	૩૧૮
	૮૨	૧૦/૦૯/૧૭	૩૨૦
	૮૩	૧૧/૦૯/૧૭	૩૨૯
શ્લોક-૨૧	-	-	૩૩૧
	૮૩	૧૧/૦૯/૧૭	૩૩૧
ગાથા ૨૦ થી ૨૨	-	-	૩૩૪
	૮૩	૧૧/૦૯/૧૭	૩૩૬
	૮૪	૧૨/૦૯/૧૭	૩૪૨
શ્લોક-૨૨	-	-	૩૪૩
	૮૪	૧૨/૦૯/૧૭	૩૪૩
ગાથા ૨૩ થી ૨૫	-	-	૩૪૮
	૮૪	૧૨/૦૯/૧૭	૩૫૦
	૮૫	૧૩/૦૯/૧૭	૩૫૪
	૮૬	૧૪/૦૯/૧૭	૩૬૩
	૮૭	૧૫/૦૯/૧૭	૩૭૨
શ્લોક-૨૩	-	-	૩૭૫
	૮૭	૧૫/૦૯/૧૭	૩૭૬

કલશ નં.	પ્રવચન નં.	તારીખ	પેઈજ નં.
ગાથા-૨૬ શ્લોક-૨૪	-	-	૩૮૧
	૮૭	૧૫/૦૯/૧૯	૩૮૨
ગાથા-૨૭ થી ૩૦ શ્લોક-૨૫-૨૬	-	-	૩૮૪
	૮૮	૨૧/૦૯/૧૯	૩૮૮
ગાથા-૩૧	-	-	૩૯૮
	૮૯	૨૨/૦૯/૧૯	૩૯૯
	૯૦	૨૪/૦૯/૧૯	૪૦૮
	૯૧	૨૫/૦૯/૧૯	૪૧૫
ગાથા-૩૨	-	-	૪૨૨
	૯૧	૨૫/૦૯/૧૯	૪૨૩
	૯૨	૨૬/૦૯/૧૯	૪૨૫
	૯૩	૨૭/૦૯/૧૯	૪૩૩
	૯૪	૨૮/૦૯/૧૯	૪૪૨
ગાથા-૩૩	-	-	૪૪૭
	૯૪	૨૮/૦૯/૧૯	૪૪૮
	૯૫	૨૯/૦૯/૧૯	૪૫૨
શ્લોક-૨૭	-	-	૪૬૦
	૯૫	૨૯/૦૯/૧૯	૪૬૦
	૯૬	૩૦/૦૯/૧૯	૪૬૧
શ્લોક-૨૮	-	-	૪૬૩
	૯૬	૩૦/૦૯/૧૯	૪૬૪
	૯૭	૦૧/૧૦/૧૯	૪૭૧
ગાથા-૩૪	-	-	૪૭૯
	૯૭	૦૧/૧૦/૧૯	૪૮૦
	૯૮	૦૩/૧૦/૧૯	૪૮૨
	૯૯	૦૪/૧૦/૧૯	૪૮૦
	૧૦૦	૦૫/૧૦/૧૯	૫૦૦
ગાથા-૩૫	-	-	૫૦૨
	૧૦૦	૦૫/૧૦/૧૯	૫૦૩
	૧૦૧	૦૬/૧૦/૧૯	૫૧૧
શ્લોક-૨૯	-	-	૫૧૭
	૧૦૧	૦૬/૧૦/૧૯	૫૧૭
	૧૦૨	૦૭/૧૦/૧૯	૫૨૧
ગાથા-૩૬	-	-	૫૨૫
	૧૦૨	૦૭/૧૦/૧૯	૫૨૬
	૧૦૩	૦૮/૧૦/૧૯	૫૩૨
	૧૦૪	૧૦/૧૦/૧૯	૫૪૨

કલશ નં.	પ્રવચન નં.	તારીખ	પેઈજ નં.
શ્લોક-૩૦	-	-	૫૪૯
	૧૦૪	૧૦/૧૦/૧૯૮૮	૫૫૦
	૧૦૫	૧૧/૧૦/૧૯૮૮	૫૫૩
ગાથા-૩૭	-	-	૫૫૯
	૧૦૫	૧૧/૧૦/૧૯૮૮	૫૬૦
	૧૦૬	૧૨/૧૦/૧૯૮૮	૫૬૪
	૧૦૭	૧૩/૧૦/૧૯૮૮	૫૭૨
શ્લોક-૩૧	-	-	૫૮૦
	૧૦૭	૧૩/૧૦/૧૯૮૮	૫૮૦
ગાથા-૩૮	-	-	૫૮૩
	૧૦૮	૧૪/૧૦/૧૯૮૮	૫૮૪
	૧૦૯	૧૫/૧૦/૧૯૮૮	૫૮૫
	૧૧૦	૧૭/૧૦/૧૯૮૮	૬૦૪
શ્લોક-૩૨	-	-	૬૧૫
	૧૧૧	૧૮/૧૦/૧૯૮૮	૬૧૫

શ્રી સમયસારજી-સ્તુતિ

(હરિગીત)

સંસારી જીવનાં ભાવમરણો ટાળવા કરુણા કરી,
સરિતા વહાવી સુધા તણી પ્રભુ વીર! તેં સંજીવની;
શોષાતી દેખી સરિતને કરુણાભીના હૃદયે કરી,
મુનિકુંદ સંજીવની સમયપ્રાભૂત તણે ભાજન ભરી.

(અનુષ્ટુપ)

કુંદકુંદ રચ્યું શાસ્ત્ર, સાથિયા અમૃતે પૂર્યા,
ગ્રંથાધિરાજ! તારામાં ભાવો બ્રહ્માંડના ભર્યા.

(શિખરિણી)

અહો! વાણી તારી પ્રશમરસ-ભાવે નીતરતી,
મુમુક્ષુને પાતી અમૃતરસ અંજલિ ભરી ભરી;
અનાદિની મૂર્છા વિષ તણી ત્વરાથી ઊતરતી,
વિભાવેથી થંભી સ્વરૂપ ભણી દોડે પરિણતિ.

(શાર્દૂલવિકિરિત)

તું છે નિશ્ચયગ્રંથ ભંગ સઘળા વ્યવહારના ભેદવા,
તું પ્રજ્ઞાછીણી જ્ઞાન ને ઉદયની સંધિ સહુ છેદવા;
સાથી સાધકનો, તું ભાનુ જગનો, સંદેશ મહાવીરનો,
વિસામો ભવક્લાંતના હૃદયનો, તું પંથ મુક્તિ તણો.

(વસંતતિલકા)

સુણ્યે તને રસનિબંધ શિથિલ થાય,
જાણ્યે તને હૃદય જ્ઞાની તણાં જણાય;
તું રુચતાં જગતની રુચિ આળસે સૌ,
તું રીઝતાં સકલજ્ઞાયકદેવ રીઝે.

(અનુષ્ટુપ)

બનાવું પત્ર કુંદનનાં, રત્નોના અક્ષરો લખી;
તથાપિ કુંદસૂત્રોનાં અંકાયે મૂલ્ય ના કદી.

શ્રી સદ્ગુરુદેવ-સ્તુતિ

(હરિગીત)

સંસાર સાગર તારવા જિનવાણી છે નૌકા ભલી,
જ્ઞાની સુકાની મળ્યા વિના એ નાવ પણ તારે નહીં;
આ કાળમાં શુદ્ધાત્મજ્ઞાની સુકાની બહુ બહુ દોહલો,
મુજ પુણ્યરાશિ ફળ્યો અહો ! ગુરુકહાન તું નાવિક મળ્યો.

(અનુષ્ટુપ)

અહો ! ભક્ત ચિદાત્માના, સીમંધર-વીર-કુંદના !
બાહ્યાંતર વિભવો તારા, તારે નાવ મુમુક્ષુના.

(શિખરિણી)

સદા દ્રષ્ટિ તારી વિમળ નિજ ચૈતન્ય નીરખે,
અને જ્ઞસિમાંડી દરવ-ગુણ-પર્યાય વિલસે;
નિજાલંબીભાવે પરિણતિ સ્વરૂપે જઈ ભળે,
નિમિત્તો વહેવારો ચિદ્ધન વિષે કાંઈ ન મળે.

(શાર્દૂલવિકીડિત)

ઠેયું 'સત્ સત્ જ્ઞાન જ્ઞાન' ધબકે ને વજ્રવાણી છૂટે,
જે વજ્રે સુમુમુક્ષુ સત્ત્વ ઝળકે; પરદ્રવ્ય નાતો તૂટે;
- રાગદ્વેષ રુચે ન, જંપ ન વળે ભાવેંદ્રિમાં-અંશમાં,
ટંકોતકીર્ણ અકંપ જ્ઞાન મહિમા હૃદયે રહે સર્વદા.

(વસંત તિલકા)

નિત્યે સુધાઝરણ ચંદ્ર ! તને નમું હું,
કરુણા અકારણ સમુદ્ર ! તને નમું હું,
હે જ્ઞાનપોષક સુધેધ ! તને નમું હું,
આ દાસના જીવનશિલ્પી ! તને નમું હું.

(સ્ત્રઞ્ધરા)

ઊંડી ઊંડી, ઊંડેથી સુખનિધિ સતના વાયુના નિત્યે વહંતી,
વાણી ચિન્મૂર્તિ ! તારી ઉર-અનુભવના સૂક્ષ્મ ભાવે ભરેલી;
ભાવો ઊંડા વિચારી, અભિનવ મહિમા ચિત્તમાં લાવી લાવી,
ખોયેલું રત્ન પામું-મનરથ મનનો; પૂરજો શક્તિશાળી !

परमात्मने नमः।

श्रीमद्भगवत्कुंडकुंडाचार्यदेवप्रणीत

श्री समयसार

श्लोक - ५

इवे आचार्य शुद्धनयने प्रधान करी निश्चय सम्यक्त्वनुं स्वरूप कहे छे. अशुद्धनयनी (व्यवहारनी) प्रधानतामां ज्वादि तत्त्वोना श्रद्धाने सम्यक्त्व कहुं छे तो अडीं अे ज्वादि तत्त्वोने शुद्धनय वडे जाशवाथी सम्यक्त्व थाय छे अेम कहे छे. त्यां टीकाकार अेनी सूचनारूपे त्रश श्लोक कहे छे; तेमां पडेलीं श्लोकमां अेम कहे छे के व्यवहारनयने कथंचित् प्रयोजनवान कहो तोपश ते कांछ वस्तुभूत नथी :-

(मालिनी)

व्यवहरणनयः स्याद्यद्यपि प्राक्पदव्या-
मिह निहितपदानां हन्त हस्तावलम्बः।
तदपि परममर्थं चिच्चमत्कारमात्रं
परविरहितमन्तः पश्यतां नैष किञ्चित् ॥५॥

श्लोकार्थः- [व्यवहरण-नयः] जे व्यवहारनय छे ते [यद्यपि] जेके [इह प्राक्-पदव्यां] आ पडेली पदवीमां (ज्यां सुधी शुद्ध स्वरूपनी प्राप्ति न थछ डोय त्यां सुधी) [निहित-पदानां] जेमशे पोतानो पग मांडेलो छे अेवा पुरुषोने, [हन्त] अरेरे! [हस्तावलम्बः स्यात्] इस्तावलंब तुल्य कहो छे, [तद्-अपि] तोपश [चित्-चमत्कार-मात्रं पर-विरहितं परमं अर्थं अन्तः पश्यतां] जे पुरुषो यैतन्-यमत्कार-मात्र परद्रव्यभावोथी रडित (शुद्धनयना विषयभूत) परम 'अर्थ'ने अंतरंगमां अवलोके छे, तेनी श्रद्धा करे छे तथा तद्वरूप लीन थछ चारित्रभावने प्राप्त थाय छे तेमने [एषः] अे व्यवहारनय [किञ्चित् न] कांछ पश प्रयोजनवान नथी.

भावार्थः- शुद्ध स्वरूपनुं ज्ञान, श्रद्धान तथा आचरश थया बाद अशुद्धनय कांछ पश प्रयोजनकारी नथी. ५.

પ્રવચન નં. ૫૩ શ્લોક - ૫ તા. ૯-૮-૭૮ બુધવાર, શ્રાવણ સુદ-૫ સં. ૨૫૦૪

સમયસાર ૪ થો કળશ ચાલી ગયો છે. બે લીટી હતી. હવે આચાર્ય, શુદ્ધનયને પ્રધાન કરી નિશ્ચય સમકિતનું સ્વરૂપ કહે છે. એટલે શું કહ્યું? - કે પહેલાં એમ કહ્યું હતું કે જ્ઞાન સ્વરૂપ આત્મા અથવા જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રને પ્રાપ્ત થાય તે આત્મા. એવો ભેદ સમજાવ્યો હતો. પણ એ ભેદ કોઈ ચીજ નથી. જ્ઞાનસ્વરૂપ આત્મા એને સમજાવવા (કહ્યું) કે આ જ્ઞાન તે આત્મા એવો ભેદ પાડીને સમજાવ્યું હતું. એ વ્યવહાર છે. વ્યવહાર આવે ખરો વચ્ચે પણ એ આદરણીય નથી એમ કહે છે. સમજાણું કાંઈ? આ આત્મા ચૈતન્ય સ્વરૂપ, એવો જે ચૈતન્ય સ્વરૂપ એ જ્ઞાન સ્વરૂપ એવો જે ગુણી ગુણીનો ભેદ પાડીને વાત કરવી, એવું કથન જે આવે એ પહેલું વ્યવહારમાં હસ્તાવલંબ તરીકે આવે, પણ એ આદરણીય નથી. આહાહા ! આવી વાત છે. આચાર્ય શુદ્ધનયને પ્રધાન કરી, નિશ્ચય સમકિતનું સ્વરૂપ કહે છે. એટલે ત્રિકાળી જે વસ્તુ છે, અનંતગુણનો પિંડ, તે નિશ્ચય સમકિતનો વિષય છે. ધ્રુવ સ્વરૂપ જે ચિદાનંદ ભગવત્ જ્ઞાયક સ્વભાવ એ જ સમ્યક્દર્શનનો વિષય છે, નિશ્ચય સમ્યક્ત્વ એના દ્રવ્યને લક્ષે થાય છે. સાચું સમકિત, સત્ય દર્શન, ચોથું ગુણસ્થાન, આહાહા ! એ ત્રિકાળી જ્ઞાયક ભગવત્ સ્વરૂપ એને આશ્રયે થાય છે. એથી અહિંચા નિશ્ચયનયને મુખ્ય કરી(ને) સમકિતની વ્યાખ્યા કરેલ છે. આહાહા !..

અશુદ્ધનયની પ્રધાનતામાં વાદિતત્વોના શ્રદ્ધાનને સમ્યક્ત્વ કહ્યું (છે), ભેદ પાડીને વાત કરી હતી, એ વ્યવહાર પણ એ વાસ્તવિક છે નહીં. આહાહા ! તો અહીં એ જીવાદિ તત્વોને શુદ્ધનય વડે જાણવાથી સમકિત થાય તેમ કહે છે. ઝીણો વિષય છે. આહા ! નવના ભેદ પાડીને કથન નવનું (કર્યું) પણ (છે) એકનું કથન, આ વસ્તુ છે અભેદ, એમાં આ જ્ઞાન તે આત્મા એવો જે ભેદ પાડવો તે જ એક નિમિત્ત ને વ્યવહાર (તેને) હસ્તાવલંબ કહેવામાં આવે છે. પણ તે અનુસરવા લાયક નથી. આહાહાહા ! આવું સ્વરૂપ છે. એ વ્યવહારની મુખ્યતામાં કહ્યું હતું. તો અહીં જીવાદિ તત્વોને શુદ્ધનય વડે જાણવાથી સમકિત થાય એમ કહે છે. આહાહા ! ટીકાકાર એની સૂચનારૂપે ત્રણ શ્લોક કહે છે. તેમાં પહેલા શ્લોકમાં તેમ કહે છે, વ્યવહાર કથંચિત્ કલ્પો હતો પ્રયોજનવાન, જાણવા માટે કહ્યું હતું પણ આદરવા માટે બિલકુલ પ્રયોજનવાન નથી. આહાહા ! કાંઈ વસ્તુભૂત નથી. એમ કહે છે.

ત્યાં આપણે અગીયારમી ગાથામાં આવ્યું હતું. જિનવચનમાં વ્યવહારને ભેદને હસ્તાવલંબ જાણી ઘણો કલ્પો છે. ધનાલાલજી ! શું કીધું? વ્યવહારને હસ્તાવલંબ જાણી જિનવાણીમાં ઘણો કલ્પો છે, પણ એનું ફળ સંસાર છે. એ આ હસ્તાવલંબ. આહાહા ! જયચંદ પંડિતમાં આવી ગયું છે ૧૧મી ગાથાના ભાવાર્થમાં. કે ભેદનો પક્ષ તો અનાદિનો છે જગતને, અને ભેદના પક્ષની વાતો પરસ્પર અન્યોન્ય કર્યા કરે છે, અને જિનવાણીમાં પણ ભેદના પક્ષને, હસ્તાવલંબ જાણી ઘણો કલ્પો છે, પણ ત્રણેયનું ફળ સંસાર છે. આ ગજબ વાત છે. (શ્રોતા:- ભગવાને કહ્યું છે એનું ફળ સંસાર ?) ભગવાને કહ્યું છે, એ તો નિમિત્તનું જ્ઞાન કરાવ્યું છે. એને ઠેકાણે નિમિત્તથી લાભ થાય ? નિમિત્ત તો રાગ છે, એ તો રાગ છે, ગુણ ગુણીનો ભેદ છે એ રાગ છે. આહાહા ! એ

જણાવ્યું પણ એ આદરણીય નથી. આહાહાહા !

કેમકે નિશ્ચયથી દ્રવ્ય સ્વભાવ એવો છે, ભગવાન આત્માનો ગુણ સ્વભાવ એવો છે કે, વિકારપણે પરિણમન રહિત થવું એ એનો ગુણ છે. શું કહ્યું ? વિકારપણે જે પરિણમે છે, ષટ્કારક રૂપે, વિકૃત અવસ્થા તેથી રહિતપણું થવું એ એનો ભાવ નામનો ગુણ છે. ભાવ નામનો એક ગુણ છે. વિકૃતપણા(ના) પરિણમનથી રહિત થવું એ એનો ગુણ છે. વિકૃતપણાથી સહિત થવું એવો એનો કોઈ ગુણ નથી. આહાહાહા ! અનંતગુણ છે, પણ એમાં કોઈ એવો ગુણ નથી કે વિકારપણે ગુણ થાય એવો કોઈ ગુણ નથી. આહાહાહા ! એટલે એનામાં એક ગુણ એવો છે કે ષટ્કારકરૂપે પરિણતિ જે વિકૃત અવસ્થા વ્યવહારની રાગની થાય જેને હસ્તાવલંબ કહે છે. આહાહાહાહા ! એનાથી રહિતપણે પરિણમન (થાય) એવો એનો એ ગુણ છે. એ વ્યવહારથી થાય એવો તો ગુણ એનામાં નથી. કેમ કે અનંતા ગુણો નિર્મળપણે પરિણમે એવા ગુણ છે. કોઈ ગુણ વિકારપણે પરિણમે એવો કોઈ ગુણ આત્મામાં અનંતમાં છે જ નહીં. સમજાણું કાંઈ ? આ વાત ઝીણી બાપુ બહુ ! અત્યારે તો ફેરફાર એટલો થઈ ગયો, કે વ્યવહારના રાગપણે પરિણમન (થાય) એવો કોઈ જીવનો ગુણ નથી. જીવનો ગુણ તો ભગવાન આત્માનો ગુણ, એ ગુણનો ગુણ, વિકાર રહિત પરિણમન થવું તે ગુણનો ગુણ છે. ધનાલાલજી ! (શ્રોતા:- ગુણનો ગુણ ?) એ ગુણનું કાર્ય. ગુણનો ગુણ (એટલે ગુણનું કાર્ય). આહાહાહા !

આવી ચીજ છે, ભાઈ ! ભગવાન આત્મા રાગના-વ્યવહાર રત્નત્રયના રાગથી પરિણમન રહિત એવો એનો ગુણ છે. કેમકે વિકૃતરૂપે વ્યવહાર દયા દાન આદિપણે પરિણમવું એવો કોઈ ગુણ અનંતગુણમાં એકેય ગુણ નથી. પણ એ રહિત પરિણમવું એવો એક ગુણ છે. આહાહાહાહા ! ઝીણી વાત બહુ બાપુ ! સમજાણું કાંઈ ? એથી અહીં કહે છે, ટીકાકાર એની વાત કરે છે. વ્યવહારનય હવે.

(માલિની)

વ્યવહરણનયઃ સ્યાદ્યદ્યપિ પ્રાક્પદવ્યા-

મિહ નિહિતપદાનાં હન્ત હસ્તાવલમ્બઃ ।

તદપિ પરમમર્થ ચિદ્ધમત્કારમાત્રં

પરવિરહિતમન્તઃ પશ્યતાં નૈષ કિન્ચિત્ ॥૫॥

ન એષકિંચિત્ ન એષકિંચિત્. આહાહાહા !

હવે એનો શ્લોકાર્થ, વ્યવહારનય એ કળશ ટીકાકારે તો એનો અર્થ એવો કર્યો છે, વ્યવહારનયનો તો કથનમાત્ર ! વ્યવહારનય એટલે કથનમાત્ર ! વસ્તુ નહીં. ભાઈ ! કળશ ટીકાકારે છે ને આ પાંચમો, પાંચમો શ્લોક છે. ઘણીવાર કહેવાઈ ગયું છે, આ તો જુદા-જુદા હોયને સાંભળનારા વ્યવહારનય જેટલું કથનમાત્ર, કહેવામાત્ર ! વસ્તુ નહીં, કથન, કારણકે રાગ ચાહે તો દેવગુરુની શ્રદ્ધાનો રાગ કે પંચમહાવ્રતનો રાગ કે શાસ્ત્ર તરફના પરદ્રવ્ય તરફનાં વલણવાળા ભણવાનો (કે) જાણવાનો રાગ, એ પણે થવું એવો કોઈ જીવમાં ગુણ નથી. આહાહાહા ! એ પણે ન થવું એવો જીવનો ગુણ છે. સમજાણું કાંઈ આમાં ? આ તો લોકો કહે

છે ને કે વ્યવહારથી નિશ્ચય થાય પણ એ વસ્તુમાં વ્યવહાર છે જ નહીં, એને નિશ્ચય થાય ક્યાંથી આવ્યું? વ્યવહારનું પરિણમન જ નિશ્ચયનો કોઈ ગુણ નથી. આહાહા! સમજાણું કાંઈ? આહાહાહા! એ તો ભગવાન વિકારના વિકલ્પ જે વ્યવહાર રત્નત્રયનો શુભરાગ જેને હસ્તાવલંબ કહ્યો જિનવાણીમાં, એ પણ બંધનું કારણ છે. આહાહાહાહા! અને બંધના કારણરૂપે થવું એવો કોઈ જીવમાં અનંત, અનંત, અનંત, અનંત, અનંત ગુણો છે. અનંત, અનંત, અનંત, અનંત, જેની સંખ્યાની હદ નથી. આકાશના ક્ષેત્રની જેમ ક્યાંય હદ નથી, કે ક્યાં થઈ રહ્યું આકાશ? એમ અનંતગુણની હદ નથી. કે આ ગુણ, હવે આ-આ-આ છેલ્લો અનંત, અનંત, અનંત, અનંત, અનંત, અનંતમાં છેલ્લો (ગુણ ક્યો?) એવી કોઈ હદ નથી. આહાહાહાહા! આકાશનો ક્યાં અંત? શું છે આ? અનંતગુણા અનંત જોજન, અનંત જોજન અનંતને અનંત ગુણે કે હવે આકાશ થઈ રહ્યું એમ છે? આહાહા! જેના ક્ષેત્રનો પણ અંત નથી. એવો જે ક્ષેત્રનો “ જ ” ક્ષેત્ર જાણનાર ભગવાન ક્ષેત્ર “ જ ” છે આ તો. એના ગુણની સંખ્યાની કોઈ હદ નથી, કે અનંત, અનંત, અનંત, અનંતમાં આ આ આ અનંતમાં, અનંતમાં, અનંતમાં, અનંતમાં, છેલ્લો આ આવ્યો! આહાહાહાહા! એવો જે અનંતગુણનો રાશિ પ્રભુ, જે સમ્યક્દર્શનનો વિષય. આહાહાહા! કેમ કે એ સત્ય એટલું ને એવડું છે. તેને તે રીતે પ્રતીતમાં જ્ઞાન કરીને લેવું એને સત્યદર્શન જેવું સત્ય છે, તેવું દર્શન થયું. સમજાણું કાંઈ? આહાહા! એ અહીં કહે છે, વ્યવહાર પહેલો કહેવામાં આવ્યો. જો કે પહેલી પદવીમાં સ્વરૂપની પ્રાપ્તિ ન થઈ હોય ત્યાં સુધી એણે ગુણનો ભેદનો વિકલ્પ એને સમજાવવો પડે (છે). આહાહા! કે જો આ આત્મા, એ જ્ઞાનસ્વરૂપ છે, દર્શનસ્વરૂપ છે, એવો જે ભેદનો વિકલ્પ પહેલો એ જ્ઞાનનો અંગ ગણીને, સમ્યક્જ્ઞાનનો અંગ નહીં. પણ વ્યવહારુ જ્ઞાનનો અંગ ગણીને, તેમાં લખ્યું છે કળશ ટીકામાં. સમજાણું કાંઈ? એવું આવે પહેલું. આહાહા!

હસ્તાવલંબ જાણી, છે? “જેમણે પોતાનો પગ માંડેલો છે. એવા પુરુષોને, અરેરે! હસ્તાવલંબ કહ્યો છે.” આચાર્યો ખેદથી કહે છે, અરેરે! એને નવતત્ત્વની શ્રદ્ધા ને ગુણ ગુણીના ભેદની વાત, એવી વાત આવે, અરેરે! પણ એ તો ખેદનું કારણ છે. એ આત્માને લાભનું કારણ નથી. આહાહાહા! જેને વીતરાગે કહેલો વ્યવહારનો વિષય. આહાહા! એ હસ્તાવલંબ જાણીને કર્યો છે ઘણો, આહાહા! ચરણાનુયોગમાં આવ્યું હતું પ્રવચનસાર. હે પંચાચાર! જ્ઞાનાચાર! વિનયથી ભણવું, અક્ષરોને આમ કરવા યોગદાન કરવું, એ બધું જ્ઞાન વ્યવહારાચાર તું મારું સ્વરૂપ નથી. દર્શાનાચાર, નિ:શંક, નિ:કાંક્ષ એવો વ્યવહાર સમકિતના આચાર આઠ એ તું મારું સ્વરૂપ નથી. પંચમહાવ્રત ને પાંચ સમિતિ ગુપ્તિ એવા અક્રયાવીસ મૂળ ગુણ એ વિકલ્પ તું મારું સ્વરૂપ નથી હોં, પણ મારી પૂર્ણ દશા ન થાય ત્યાં સુધી તું છે, પાંચેય આચાર છે, જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, વીર્ય અને તપાચાર વ્યવહારના. આહાહા! એ જે વ્યવહાર કહ્યા છે ભગવાને ત્યાં, અર્થમાં તો એવું આવ્યું છે કે, તે તારા પ્રસાદથી પૂર્ણ જ્યાં સુધી ન પામું (ત્યાં સુધી) એ વ્યવહારના કથન છે. (શ્રોતા:- ખરેખર મારું સ્વરૂપ નથી.) આવું સ્વરૂપ છે. આહાહા!...

હું પૂર્ણાનંદને પ્રાપ્ત ન થાઉં ત્યાં સુધી તારો આવો ભાવ હોય છે એટલું બસ! પણ છે એ બંધનું કારણ છે. અને બંધના કારણનો જે ભાવ, આહા! એ અનંતા, અનંતા, અનંતા, ગુણોનો ડુંગર ગુણનો ગોદામ, અનંત ગુણનો ગોદામ પ્રભુ (છે). જેનાં અનંતની અનંતનો અંત નહીં

એવા અનંત ગુણનો ગોદામ, (આત્મામાં) એવો કોઈ ગુણ નથી કે વ્યવહારપણે પરિણમે, રાગપણે એવો કોઈ ગુણ નથી. આહાહાહાહા ! આવું સ્વરૂપ છે ભાઈ ! કોઈ વાદવિવાદે પાર પડે એવું નથી. આહાહા ! સમજાણુ કાંઈ ? એ અહીં કહે છે. પહેલે જ્યાં સુધી સાંભળે છે ત્યાં સુધી એનું લક્ષ ત્યાં રહે છે ભેદમાં. આહાહા !

“ એવા પુરુષોને હસ્તાવલંબ તુલ્ય કહ્યો છે ” નિમિત્તપણે જણાવ્યું છે. આહાહાહા ! તોપણ આહાહા ! જે પુરુષો ચૈતન્ય-ચમત્કારમાત્ર, ભગવાન આત્મા ચૈતન્ય ચમત્કાર, ચમત્કાર એનો શું અર્થ. આહાહા ! જેને ત્રણકાળના સમયથી આકાશના પ્રદેશો અનંતગુણા, એનાથી અનંતગુણા તો આત્માના ગુણ (છે). આહાહા ! અને તે ચૈતન્ય ચમત્કાર છે. એવો કોઈ અનંત ગુણનો પિંડ પ્રભુ કોઈ ચમત્કારી ચીજ છે. આહાહાહા ! અરે એની વાતની ખબર ન પડે, એ વસ્તુની દૈષ્ટિ ન કરે, એનું જ્ઞાન ન કરે અને બહારની વાતમાં મરી જાય કરીને, આ વ્રત કર્યાં ને તપ કર્યાં ને, આહાહા ! આકરું કામ છે. એ વ્યવહાર વ્રત, તપપણે પરિણમવું એવો એનામાં કોઈ ગુણ નથી. એવો જે ભગવાન આત્મા ચિત્ત-ચમત્કાર વસ્તુ. આહાહા ! જેનો વિશ્વાસ કરતાં જેની દૈષ્ટિ કરતાં ચૈતન્ય ચમત્કારનાં અનંત ગુણો પર્યાયમાં વ્યક્તપણે ઊછળીને વ્યક્ત પ્રગટ થાય. આહાહાહા ! કહો દેવીલાલજી ! આવું સ્વરૂપ છે ભાઈ ! આહાહાહા ! જેની શક્તિઓના સંગ્રહની સંખ્યાનો પાર નથી, ક્ષેત્ર ભલે શરીર પ્રમાણે હો, પણ એની શક્તિઓના માપનું કોઈ માપ નથી. કોઈ માપ નથી તેનું જ્ઞાન માપ કરી લે છે. આહાહાહા ! શું કહ્યું ઈ ? ભગવાન આત્મા અનંત અનંત શક્તિ(ઓ) ની સીમા નથી. આહાહા ! કોઈ એની હદ નથી. સીમા નથી કહેતાં કે આ મારું ખેતર આટલા સીમાવર્તી છે. આટલા (જોજનમાં) સીમાવર્તી છે કે ૨૫-૫૦ જોજનમાં છે. એમ આ ગુણની કોઈ સીમા નથી. આહાહાહા ! એવા ગુણની સીમા વિનાનો પ્રભુ (અસીમ) જેને વ્યવહારપણે પરિણમવું આવા અનંતા-અનંતા ગુણો પણ કોઈ એવો ગુણ નથી કે વ્યવહારના રાગપણે પરિણમે એવો કોઈ ગુણ નથી. આહાહાહાહા !

હા, એમાં લીધું છે ને ભાઈ ૩૯-૪૦ શક્તિ નહીં ? ૩૯ શક્તિમાં ‘ભાવ’ લીધો આ, કે ષટ્કારકના પરિણમનથી પરિણમતી વિકૃત અવસ્થા એનાથી રહિતપણે થવું એવો એનામાં ગુણ છે. ‘ભાવ’ અને ‘ક્રિયા’ શક્તિ, ષટ્કારકના શુદ્ધ પરિણમનપણે પરિણમવું એ એનો ગુણ છે ૪૭ શક્તિ. આહા ! ગજબ કામ ૪૭ શક્તિએ તો, આહાહાહાહા ! અરે ભાઈ શ્રોતા તું જ્ઞાનમાં લક્ષ તો લે ! આહાહા ! એ અમાપ ચીજને જ્ઞાનની પર્યાયમાં માપ લઈ લે. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- અમાપનું માપ કર) અમાપનું માપ કર તું, તો એ સમ્યગ્જ્ઞાન કહેવાય. આહાહાહા ! સમજાણુ કાંઈ ? માર્ગ બાપા વીતરાગ માર્ગ એટલે જિનવર માર્ગ એટલે દિગંબર માર્ગ એટલે આત્મ માર્ગ કોઈ અલૌકિક છે. આહાહા !

અહીં કહે છે જે પુરુષો ચૈતન્ય ચમત્કાર માત્ર એ ચૈતન્ય ચમત્કાર માત્ર જેમાં રાગનો તો અભાવ છે, નિમિત્તનો તો અભાવ છે, પણ જેમાં વર્તમાન પ્રગટ પર્યાયનો પણ જેમાં અભાવ છે. (શ્રોતા:- ચૈતન્યનો શું ચમત્કાર છે) એ પોતેજ ચમત્કારી છે ચીજ જ. ચમત્કારી છે. (શ્રોતા:- શી રીતે રહે) અલ્પક્ષેત્રમાં રહે છતાં અલોક લોકને જાણે પર્યાય. આહાહાહાહા !

અલ્પક્ષેત્રમાં ને અલ્પકાળમાં એક સમયની પર્યાય હોય, છતાં અમાપ એવા ગુણનો

દરિયો પ્રભુ એને એ જાણે, જેનું ક્ષેત્રનું માપ નથી ક્યાંય અંત નથી, એને પણ જાણે, જેના કાળની શરૂઆત નથી, ક્યારે ? ક્યાં ? આહાહાહાહા ! એને પણ જાણે. એવો જે જ્ઞાનનો પર્યાય એને ચૈતન્ય ચમત્કાર તરફ જ્યાં વાળ્યો. આહાહાહા ! આહાહાહા ! ઝીણી વાત છે. પ્રભુ શું થાય ? આ તો અનંતકાળમાં એણે એક સેકન્ડ કર્યું જ નથી. (શ્રોતા:- સાંભળ્યું નથી) એવું સાંભળ્યું નથી, આ શું છે ? આ તે આ ? મારો નાથ અંદર ચૈતન્ય ચમત્કારથી ભરેલો, એ કોઈ વિકારને કરે ને પરનું કરે ને પરથી પોતામાં કંઈ થાય એવી એ ચીજ જ નથી. આહાહા ! આહાહા !

જે પુરુષો, પુરુષો એટલે આત્મા, પુરુષો જ કરે એવું કાંઈ નથી. જે પુરુષો ચૈતન્ય-ચમત્કાર-માત્ર, આહાહા ! જેમાં વ્યવહારનું પરિણમન કરવું એવો તો ગુણ નથી, પણ જેમાં વર્તમાન પર્યાય છે તે તેમાં (ધ્રુવમાં) નથી. આહાહા ! જે, જે જ્ઞાનની પર્યાયે અમાપને માપમાં લઈ લીધો છે, એ પર્યાય પણ એમાં નથી. આહાહાહા ! એવો જે ચૈતન્ય ચમત્કાર, આહાહા ! “માત્ર”, ‘માત્ર’ શબ્દ છે ને ? ચૈતન્ય માત્ર એટલે કોઈ રાગ નહીં, વિકલ્પ નહીં, પર્યાય નહીં, ભેદ નહીં, આહાહા ! “પરદ્રવ્ય ભાવોથી રહિત શુદ્ધનયના વિષયભૂત” આહાહાહા ! જેને ૧૧મી ગાથામાં ભૂતાર્થ કહ્યો, છઠી ગાથામાં જેને જ્ઞાયક કહ્યો. આહાહાહા ! ચૈતન્ય-ચમત્કાર-માત્ર, પરદ્રવ્ય ભાવોથી (રહિત) પહેલો તો અસ્તિ કીધું, ચૈતન્ય-ચમત્કાર-માત્ર વસ્તુ, વસ્તુ, વસ્તુ, વસ્તુ હવે પરદ્રવ્યોથી રહિત, નાસ્તિ કીધું. રાગાદિથી રહિત. આહાહા ! “પરમ અર્થને અંતરંગમાં” આહાહા ! એવો પરમ પદાર્થ પ્રભુ, જેની શક્તિના ગુણના સંગ્રહનો માપ નથી. આહા...આ તે શું છે આ ? ઓલા ક્ષેત્રનું માપ નથી, કાળનું માપ નથી, અહીં ગુણનું માપ નથી, છતાં ક્ષેત્ર તો આટલું છે, શરીર પ્રમાણે ક્ષેત્ર છે. અરે, અંગુળના અસંખ્ય ભાગમાં નિગોદનાં અનંતા જીવો, એ એક એક જીવ અનંતા અનંતા ગુણના માપથી, અમાપથી ભરેલું છે. આહાહા ! અરે બાપુ એને દ્રવ્યની શ્રદ્ધા ક્યારે થાય ? આહા ! અંગુળના અસંખ્યાતમાં ભાગમાં અહીં, અનંતા જીવો છે અહીં. આખા લોકમાં એટલા ભર્યા છે. ડુંગળી, પ્યાજ, લસણ એની કળી એક કટકી, (એમાં) અસંખ્ય શરીર એક શરીરમાં અનંતા જીવ એક એક જીવના અમાપ અનંતા ગુણો આ બધાનું ક્ષેત્ર નાનું છે, પણ એ ક્ષેત્રની અહીં જરૂર નથી. એના સ્વભાવના સામર્થ્યની શું ચીજ છે ? સમજાણું કાંઈ ? આહાહાહાહા !

“એવા પરદ્રવ્ય માત્રથી (ભાવોથી) રહિત પરમ અર્થને” પરમપદાર્થ, આહાહા... ચૈતન્ય ચમત્કાર ત્રિકાળ અનંતગુણનો અમાપ વસ્તુ, પ્રભુ ! આહાહા ! એને અંતરંગમાં અવલોકે છે. અંતરંગમાં અંતર અવલોકે પર્યાયમાં, આહાહાહા... જ્ઞાનની પર્યાય એને અવલોકે છે. આહાહાહા ! એ પર્યાય કેવડી અને કેટલી તાકાતવાળી કે જે અમાપગુણની શક્તિનો સંગ્રહ પ્રભુ, આહાહા... ભાઈ ! સમ્યગ્દર્શન અને એનો વિષય અને એને જાણનારી જ્ઞાનની પર્યાય, કોઈ અલૌકિક ચીજ. અરેરે ! એવી એ ચીજ જે છે એને જે અવલોકે છે, અવલોકે છે એ પર્યાય છે. અમાપ એવો ભગવાન આત્મા એને જે જ્ઞાનની પર્યાય અવલોકે છે. (અવલોકનારી) પર્યાય, ધ્રુવ-ધ્રુવને ક્યાં અવલોકે ? એ પર્યાય સિદ્ધ કરી. અવલોકે છે, તેની શ્રદ્ધા કરે છે. આહાહાહા ! જે અમાપ શક્તિનો પ્રભુ સંગ્રહાલય અનંતગુણોનાં સંગ્રહનો આલય, સ્થાન, ધ્રુવધામ. એને જે અંતરમાં પર સન્મુખથી છુટી, સ્વસન્મુખ થાય છે, એને ત્યારે અવલોકે છે. દરિયો મોટો ગુણનો દરિયો એને

જે જ્ઞાન અંતર્મુખ થઈને અવલોકે છે. આહાહા... અને એની જે શ્રદ્ધા કરે છે. સમજાણું કાંઈ ?

અર્થ અન્તઃ પશ્યતાં છે ને અને તદ્દરૂપ લીન થઈ ચારિત્રભાવને પ્રાપ્ત થાય છે. શું કહે છે ? કે જે અંતર આવી ચીજ છે તેનું જ્ઞાન કરી તેની શ્રદ્ધા કરી ને તેમાં લીનતા થઈ જાય છે. એને વ્યવહાર હોતો નથી. એને વ્યવહાર કાંઈપણ જાણેલો પણ એને હોતો નથી. આહાહાહા ! એ જાણેલો પ્રયોજનવાન કહ્યો હતો એ હવે આમાં રહ્યો નથી. શું કહ્યું એ ? કે પ્રથમ જે આત્માનો અનુભવ દર્શન જ્ઞાન થયું, પણ જ્યાં હજી પૂર્ણતા નથી, ત્યાં આગળ એને અપૂર્ણ શુદ્ધતા અને અશુદ્ધતાના અંશો છે, તેને જાણેલો પ્રયોજનવાન છે એમ કહ્યું હતું. ૧૨મી ગાથા. એટલે કે તે વખતની જ્ઞાનની પર્યાય તે પ્રકારની શુદ્ધતાનો અંશ છે, પૂર્ણ નથી, અને અશુદ્ધતા ભેય છે, એને જાણેલો પ્રયોજનવાન એટલે કે, તે જ સાધક જીવને તે કાળે જ્ઞાનની પર્યાય સ્વને જાણે અને પરને જે પ્રકારે રાગ ને અશુદ્ધતા થોડી છે, એનું જાણવું એ પોતાનો સ્વપરપ્રકાશક પર્યાય પરિણમે છે, એને જાણેલો પ્રયોજનવાન કહ્યો છે, સમજાણું કાંઈ ? એ હવે પૂર્ણ જ્યાં થયું ત્યાં એ રહ્યું નહીં, સમજાણું કાંઈ ? એ કહેવું છે. વ્યવહાર આવે, જ્યાં સુધી પૂર્ણ ચારિત્રવંત લીન થાય નહિં યથાપ્યાત ચારિત્ર આદિ ત્યાં સુધી એને સ્વભાવનો આશ્રય ને અવલંબનનું જ્ઞાન શ્રદ્ધા થઈ પણ છતાં ચારિત્રની લીનતા પુરી થઈ નથી, તેથી એને આવો શુદ્ધતાનો અપૂર્ણ અંશ અને અશુદ્ધતાનો અંશ એવો બે હોય છે, એને જાણનારી પર્યાય જ્ઞાનની તે કાળે, પોતાને કાળે કારણે સ્વ અને પરને પ્રકાશે તેવી સ્વપરપ્રકાશક પર્યાય થાય છે. તેથી તેને જાણેલો પ્રયોજનવાન કહેવામાં આવ્યો છે. આહાહા ! ધનાલાલજી ! આવી વાતુ છે.. આહાહા !

પણ જ્યાં જ્ઞાન ને દર્શન ને સ્થિરતા જ્યાં પૂર્ણ થઈ ગઈ પછી અપૂર્ણ શુદ્ધતા ને રાગ એ રહ્યો નહીં, એટલે જાણેલો જે પ્રયોજનવાન હતો એ ત્યાં રહ્યો નહીં. આહાહાહા ! આહાહાહા ! અરે આ માર્ગ તો જુઓ. ચીમનભાઈ ! આવો માર્ગ અને લોકો બચારા એકાંત છે એકાંત, અરે બાપુ ભાઈ તને વસ્તુ સ્વરૂપ, બાપા ઉલટા એથી પરિણામનાં ફળ ભાઈ ! આકરા આવશે ભાઈ ! એ બીજાથી જોયા નહીં જાય એવા દુઃખ થાશે. આહાહા ! તને અત્યારે ઠીક લાગે આમ જાણે અમે ઓહોહો... અને લોકોય પાગલ બધાં ભેગા થઈને આહાહા... ભારે વાત કરે છે, સારી વાત કરે છે. વ્યવહારથી જોઈએ ને વ્યવહારથી થાયને ? ૧૧મી (ગાથામાં) કહ્યું ને પરસ્પર વ્યવહારનો ભેદનો ઉપદેશ કરે છે માંહો માંહે એ તો અનાદિનું છે, એમાં નવું શું છે. (શ્રોતા :- ત્યાં વ્યવહાર જાણેલો પ્રયોજનવાન કહ્યો - એને અહીંયા કાઢી નાખ્યો.) હા એને અહીંયા કાઢી નાંખ્યો પૂરણ થયું-પૂરણ થયું એટલે કાઢી નાંખ્યો. અહીં અપૂર્ણ હતું. દૈષ્ટિ, જ્ઞાનનો વિષય તો પૂર્ણ જ છે પણ અહીંયા પર્યાયમાં પૂર્ણતા ને શુદ્ધતા પુરી નહોતી અને અશુદ્ધતા હતી ત્યારે તે પ્રકારનું જ્ઞાન સ્વ ને પરને તે જ પ્રકારે જાણતું પ્રગટ થતું, એ પ્રકારનું જ્ઞાન હવે પુરું થયું તો ત્યાં રહ્યું નહીં. આહાહાહા !

ભાષા તો સાદી છે બાપુ ! ભાઈ ! તારી વાતો શું કરવી. પ્રભુ ! તારી પ્રભુતાનો પાર ન મળે. આહાહા ! એકેક પર્યાયમાં એની પ્રભુતા પ્રસરી ગઈ છે. કેમકે એનામાં પ્રભુત્વ નામનો એક ગુણ છે. અને એ ગુણ છે અનંત ગુણમાં એનું રૂપ છે. આહાહાહા ! અને અનંતા ગુણોમાં પ્રભુત્વનું રૂપ છે અને એની પર્યાયમાં પણ પ્રભુત્વની પર્યાય પ્રગટ થાય છે, એ અખંડ પ્રતાપિત

સ્વતંત્ર શોભીત. જેને રાગના નિમિત્તની અવલંબનની જરૂર નથી. આહાહાહા ! એ રીતે અખંડ પ્રતાપિત સ્વતંત્ર સ્વાધીન પર્યાય એક પ્રભુત્વગુણની થાય એવી રીતે અનંતાગુણની પ્રભુત્વ ગુણને કારણે પોતાનું પણ સ્વરૂપ એવું છે માટે, આહાહાહા ! સ્વતંત્રપણે, સ્વાધીનપણે, જેનો કોઈ પ્રતાપ ખંડ કરી શકે નહીં એવી ગુણની પર્યાયનું પરિણમન સ્વતંત્ર પોતાથી થાય છે. આહાહા ! એને વ્યવહારથી આ થાય ને નિમિત્તથી આ થાય, એ વસ્તુના સ્વરૂપમાં નથી. સમજાણું કાંઈ ? આહાહાહા ! આવી વસ્તુ છે. સાંભળવી કઠણ પડે પહેલી તો. આહાહા ! બાપુ ! પ્રભુ ! તું છો આવો ને ? તું છે એની વાત હાલે છે એ. આહાહા ! એ ચૈતન્ય ચમત્કાર માત્ર પ્રભુ એની જ્ઞાન શ્રદ્ધા થઈ અને પછી લીનતા પૂર્ણ થઈ ગઈ, એને પછી અપૂર્ણતા જે શુદ્ધતાનો અંશ અને અશુદ્ધતા એ છે નહીં, તેથી એને વ્યવહારનય છે નહીં, એથી વ્યવહારનું પ્રયોજન પણ જાણવું રહ્યું નથી. આહાહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? (શ્રોતા:- ૧૯ મી વાર વાત થઈ) હા ! ૧૯મી વાર સાચી વાત છે. ૧૯મી વાર છે. ૧૯ વાર એમાં છોટાભાઈ કહે છે અમારે યુડાવાળા કે આ ફેરી પહેલી ગાથાથી બહુ સારું ચાલે છે એમ કહે છે. ૧૯મી વાર, છોટાભાઈ ! એ કહેતા 'તા અંદર આવીને કહેતા હતા. માર્ગ આવો બાપા ! આહાહા ! એ ભગવાને કહ્યો છે એમ છે કાંઈ ભગવાને કહ્યો નથી આ કાંઈ. પોતાનું કર્યું પણ પરનું કાંઈ કર્યું નથી એ તો એ એની ચીજ સ્વતંત્ર છે. ભગવાન તો એમ કહે છે કે તારા સ્વરૂપની પ્રાપ્તિ માટે તારો ગુણ એવો છે કે અમારી અપેક્ષા વિના તારું પરિણમન થાય એવો તારો ગુણ છે. આહાહા !

અમે દેવ ગુરુ ને શાસ્ત્ર જે પર છીએ અને પરની અપેક્ષાથી તારામાં કાંઈ રાગ થાય એ સ્વભાવ તારો છે જ નહીં. આહાહાહા ! ત્યારે ? કે એને થાય છે ને ? કે થાય છે તેને જાણવાની પર્યાય સ્વપરપ્રકાશમાં જાણે છે. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- વ્યવહારે પ્રચાર પ્રસાર કર્યો પછી એનું ફળ આવ્યું ને ?) પ્રચાર-પ્રસાર કાંઈ ન મળે. એ તો પહેલું એટલું આવ્યું કે આ આત્મા તે જ્ઞાન છે એવો ભેદ આવ્યો એટલી વાત. એ એને અનુસરવું નથી. અનુસરવાનું અભેદને છે. અને પછી પણ જ્યારે પર્યાયમાં પૂર્ણતા નથી. ત્યાં સુધી અપૂર્ણ શુદ્ધતા ને અશુદ્ધતાનો અંશ હારે છે, જુદા જુદા અંશ છે. આહાહા ! એને જાણેલો પ્રયોજનવાન છે, એટલે કે તે વખતે તેવું જ જ્ઞાન, એ રાગ છે ને અશુદ્ધતા છે, એની અપેક્ષા રાખ્યા વિના, જ્ઞાનનો પર્યાય પણ સ્વતંત્ર સ્વથી જેની અખંડતાના સ્વતંત્રતાથી શોભાયમાન જેની પર્યાય છે એને કોઈ રાગ છે માટે એનું જ્ઞાન થાય એવી પણ અપેક્ષા નથી. આહાહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? એની તે સમયની જ્ઞાનની પર્યાય સ્વપરપ્રકાશકપણે તે કાળે તે જ પ્રકારની ઉત્પન્ન થવાની સ્વતંત્રથી શોભે છે. એને કોઈ રાગ છે માટે સ્વપરપ્રકાશક પર્યાય થઈ એમ નથી. આહાહાહાહા ! આ વસ્તુ તત્ત્વજ્ઞાન ચીજ જ કોઈ જુદી છે. આહાહા ! આ તો મહા ઊંડો પાતાળનો કૂવો, પાતાળનાં પાણી એ આ પાર આવે એવું છે ? (શ્રોતા:- એ અવાવરું થઈ ગયો તો) અવાવરો. આહાહા ! જનડામાં કહ્યું હતું ને પાતાળમાં પાણી તરત તૈયાર હતું. બહુ ખોદ્યું, ઘણું ખોદ્યું નીકળ્યું નહીં, એક ચાર તસુની પથ્થરની ઓલી રહી ગઈ પાતાળને અને તૂટવાની. તો થાકી ગયા તો વિચા ગ્યા ઘરે, પાણી નીકળ્યું નહીં. એમાં એક આવી જાન, જાન સમજ્યાને દુલ્હા લગ્ન દસ વાગ્યાનું ટાણું દસ સાડા દસ કે હવે અહીં કૂવો છે ને આપણે અહિંયા આરામ કરીએ અહીંયા નાસ્તા કરે ને લાડવા ખાય ને જાન આ લગન

કોઈક આઘે જવું હશે કે સાડા દશ થઈ ગયા કે આ કૂવો છે તે ઉભું રાખ્યું ત્યાં આમ જોવેને ત્યાં પાણી ન મળે, એમાં એક જણો કહે માથે મોટા પથ્થરા પડયા છે મોટા પચ્ચીસ-પચ્ચીસ મણના નાખો ને એમાં એક પથ્થરો જ્યાં નાખ્યો ઓલી ચાર તસુ તુટીને પાણીની શેડ ઉડી અંદરથી, શેડ ઉડી આમ અંદરથી, ત્યાં તો નીચે પાણીનો પ્રવાહ છે ને નીચે પાતાળમાં જોરદાર, આહાહા... (કૂવામાં) પાણી ભર્યું છે, એમ આત્મામાં પાણી ભર્યા છે ગુણના ઊંડા-ઊંડા. આહાહા ! આ માણસ નથી કહેતા, આ માણસ પાણીવાળો છે છોકરો, પાણીવાળો એટલે તાકાતવાળો એમ ભગવાન અનંત પાણીવાળો છે. આહાહાહા ! જેના તળીયામાં પાતાળમાં પાર નથી, જેનો પાર કેવળી પામી શકે કે જ્ઞાની પામી શકે, બાકી તર્કથી મેળવી શકાય એવી એ ચીજ નથી. આહાહાહા ! એવા ચૈતન્ય ચમત્કાર માત્ર અવલોકે છે, એમ છે ને ? તેમને વ્યવહારનય કાંઈપણ પ્રયોજનવાન નથી, એટલે કે એને વ્યવહારનયનો વિષય જ રહેતો નથી. આહાહાહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? આવો માર્ગ છે ભાઈ !

જ્યાં સમ્યક્દર્શન જ્ઞાન થયું પૂર્ણાનંદના નાથના એ દેદારના દર્શન થયાં. આહાહા ! અદબદનાથ પોતે પ્રભુ, એની પ્રતીત અને જ્ઞાન થયાં પણ એમાં લીનતા પૂર્ણ ન થાય, ત્યાં સુધી અને શુદ્ધતા ને અશુદ્ધતાનાં અંશો, પર્યાય છે તે, વ્યવહારનયનો વિષય છે, પર્યાય છે ને શુદ્ધનો અંશ ને એ વ્યવહારનો એટલે વ્યવહારનય જાણેલો એટલે તે કાળે તે જ્ઞાનની પર્યાયની ઉત્પત્તિ, તે જ પ્રકારે સ્વપરને પ્રકાશે તેવી ઉત્પત્તિ થાય, એને એમ કહ્યું કે વ્યવહાર જાણેલો પ્રયોજનવાન છે. પણ જ્યાં પૂર્ણ દશા થઈ, ત્યારે એને શુદ્ધતા, અપૂર્ણતા ને અશુદ્ધતા હતી એ રહી નહીં, પૂર્ણ શુદ્ધતા થઈ ગઈ, એટલે એ જ્ઞાન પણ સ્વપર પૂર્ણને પ્રકાશે એવું જ્ઞાન થઈ ગયું, અધુરાને પ્રકાશે એવું જ્ઞાન જે હતું એ ત્યાં રહ્યું નહીં. આહાહાહાહા ! કહો દેવીલાલજી ! આવો માર્ગ છે. આ દિગંબર ધર્મ. આહાહા !

બીજી રીતે કહીએ, તો આ આત્માની પર્યાય જ્ઞાનની એક સમયની પર્યાય એને છ દ્રવ્ય જાણવાનો એનો સ્વભાવ છે, અને એ પર્યાય ત્યારે માની કહેવાય કે છદ્રવ્ય જાણવાનો એનો સ્વભાવ છે, અને એ પર્યાય ત્યારે માની કહેવાય કે છ દ્રવ્યો એમાં અનંત તીર્થકરો સિદ્ધો આવ્યા, નિગોદના જીવ આવ્યા સાક્ષાત્ વર્તમાન મહાવિદેહમાં બિરાજનારા એ દ્રવ્યો એમાં આવ્યા, એવા અનંતા દ્રવ્યોને એક સમયની પર્યાય ભલે શ્રુતજ્ઞાનની હોય, તે જાણવાની તાકાત રાખે છે, એટલે એક સમયની પર્યાયની જેણે પ્રતીત કરી એણે છ દ્રવ્યને માન્યા છે. પણ તે તો હજી વ્યવહાર છે. આહાહાહાહા ! એક સમયમાં અનંતા તીર્થકરો સિદ્ધોને માન્યા, જાણ્યા, પર્યાય એનો સ્વભાવ જ એવો છે પણ એક પર્યાયને જ્યાં સુધી માને ત્યાં સુધી તો હજી વ્યવહારનય છે એનો. આહાહાહા ! એ છૂટીને દ્રવ્યનાં આ જ્યાં ત્રિકાળ જેમાં એક એવી પર્યાયો નહીં, અનંતી અનંતી એક એક ગુણનો સંગ્રહ પડયો છે. એવા અનંતા ગુણોનો પ્રભુ. આહાહાહાહા ! અનંતી, અનંતી, અનંતી, અનંતી, શક્તિઓ એટલે સંખ્યા, એની એક એક શક્તિ પ્રભુત્વ ગુણથી ભરેલી છે. આહાહાહા ! અને તેની પર્યાય પણ પ્રભુત્વગુણની પર્યાય છે. એની પ્રભુત્વ ગુણની પર્યાયને પર કોઈ ખંડ કરી શકે કે પરની અપેક્ષાથી તે પ્રભુત્વ ગુણની પર્યાય અથવા બીજા ગુણોમાં પણ પ્રભુત્વનું રૂપ છે. બીજા ગુણોની પર્યાયમાં પણ પ્રભુત્વનું રૂપ છે, પણ બીજા ગુણની

પર્યાયને પણ પરની અપેક્ષા હોય તો તે પર્યાય ઉત્પન્ન થાય અને પર્યાય રહે અને પર્યાય વધે એમ નથી. આહાહાહાહા ! માનો ન માનો જગત ગમે તે કહો. સમજાણું કાંઈ ?

આવું વસ્તુનું સ્વરૂપ ! ભારે વાત, ઓલા એ બચારાએ લખ્યું છે જાપાનવાળાએ કે એક તો આવો જૈન ધર્મ અનુભૂતિરૂપ જૈનધર્મ અને નિર્વાણરૂપ આત્મા, એટલે આપણે મુક્તસ્વરૂપ આત્મા કહીએ એણે નિર્વાણ કહ્યું. આત્મા પોતે મુક્તસ્વરૂપ જ છે. સ્વભાવ, શક્તિસ્વરૂપ મુક્તસ્વરૂપ જ છે. એણે નિર્વાણ લીધું બચારાએ એણે એક કહ્યું અત્યારનો આ ધર્મ વાણીયાઓને હાથ આવ્યો અને વાણીયા વેપારના વ્યવસાયમાં ગુંચી ગયા છે. એ હિંમતભાઈ ! લોઢામાં ને આહાહાહા ! અહીંયા એણે લખ્યું છે (જાપાનવાળાએ) વાણીયા વેપારી આમાં ગુંચવાઈ ગયા વ્યવસાયમાં એમાં આ શું ચીજ છે એનો નિર્ણય કરવાને, નિવૃત્તિ પણ લે નહીં. આહાહા ! એક તો વેપારના ધંધામાં ગુંચાઈ ગયા બીજા પાછા બાયડી, છોકરાને કુટુંબને સાચવવા, જાળવવા ને એની હારે આ આ આ રાજી રાખવા ને સારા કરવાને રમતું કરવી ને અરરર ! વેપારના વ્યવસાય ઉપરાંત આ, આ તો બધાને હોય, એ જૈન ધર્મનો મર્મ છે તેનો નિર્ણય કરવા માટે વાણીયા વેપારના વ્યવસાયવાળા નવરા નથી અને ભાઈએ તો લખ્યું છે જગમોહનલાલજીએ અરે આ લોકો આવા જાપાનના અન્ય મિથ્યાદંષ્ટિઓ તે અનાર્ય દેશમાં રહેલા, એવા વિજ્ઞાનની શોધ કરતાં કરતાં આવું જેણે જૈન ધર્મનું રૂપ કાઢ્યું, આપણે જૈન લોકો પ્રમાદી છીએ એમ લખ્યું બચારાએ જગમોહનલાલજી, હૈ ? છે ને એવું વાચ્યું, બતાવ્યું તું. આપણે રાતે વાચ્યું હતું ને મોહનલાલજી ! રાતે નહીં બે ત્રણ દિવસ પહેલાં. (શ્રોતા:- પ્રમાદી) પ્રમાદી છે. અરે વાણીયા આપણે એમ કે જૈન, એ લોકો આવું શોધી ને કાઢે કે જૈનનું સ્વરૂપ આવું છે અને તમે વાણીયા વેપારી જૈનમાં જનમ્યાને કાંઈ નિર્ણયનાં ઠેકાણાં ન મળે. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- વાણીયા એવા જ હોય) હવે એને માટે નિર્ધાર કરવો જોઈએ. નક્કી કરો એમ લખ્યું પાછું હવે, તૈયાર થાવ પ્રમાદને છોડો, બહારના વ્યવસાયમાં રોકાણ છોડી દો. આહાહા ! ભાઈ નથી આવ્યાને હસમુખ નથી આવ્યાને બપોરે આવે છે બપોરે આવે હસમુખ. અમારે ગાંધી છે ને હસમુખ બોટાદનો, માળે ૪૨ વર્ષની ઉંમર બે ત્રણ લાખની પેદાશ દુકાને લોઢાની મુંબઈ પોતે જાતે દુકાન કરેલી, એ ગાંધી તમારામાંથી આ હસમુખ, હસમુખ, હસમુખ કાંતિલાલ આહાહા ! ત્રણ ત્રણ લાખની પેદાશ પોતે કરેલી ૪૨ વર્ષની ઉંમર એક છોકરો છે ૧૦ કે ૧૧ વર્ષનો, એક છોડી છે, ભાઈઓને કહે ભાઈ હવે મારે કાંઈ ધંધો કરવો નથી. ભાઈ ! આપણે ત્રણ ભાઈઓ છીએ. મારો ત્રીજો ભાગ આવે ને, મને ચોથો ભાગ આપો. પણ હવે હું દુકાને નહીં આવું દુકાને, આવે છે ઘણી વાર બપોરે આવે આજ આવે તો આવે કાલ નથી આવ્યા નહીં. શનિવાર-રવિવારે કાચમ. (શ્રોતા:- એ સબ આપકા પ્રતાપ હે) એને એકદમ એમ થઈ ગયું કે આહા ! આપણે કરવાનું તો રહી જાય છે ને આ શું ? છોકરાઓએ પાંચ લાખ આપ્યા, ચીમનભાઈ, બે ભાઈઓએ બે ત્રણ લાખની પેદાશ વર્ષની. પૈસા ઘણાંય હશે ભાઈ પાંચ લાખ આપ્યા ભાઈ અમે પાંચ લાખ આપીએ. બસ કાંઈ બોલ્યા નહીં. બસ, મારે બસ છે. પાંચ લાખનું પાંચ હજારનું મહીને વ્યાજ આવે, બસ મારે વાપરીશ હું આ શાસ્ત્રોમાં છોકરાની દવામાં ગરીબ માણસો આવે એ જોયું છે ને ગરીબપણું પોતે એટલે ગરીબપણાને દેખીને દયા આવી જાયને કહે બે પાંચ રૂપિયા લઈ જા ભાઈ, લઈ જા,

મહીને પાંચ હજારનું વ્યાજ આવે એ આ રીતે વાપરી નાંખે. પાંચ લાખ પડયા છે. આવે છે બપોરે વારંવાર શની-રવિ આવે છે. એકાંતરે આવે છે ૪૨ વર્ષે સંતોષ કર્યો અને અહીં તો તમારે કરોડો રૂપિયાને પચાસ પચાસ લાખ હોય દસ લાખ હોય વીસ લાખ તોય સખ (સંતોષ) નથી ક્યાંય એવો દાખલો બેસાડયો માળે. ગાંધી કુટુંબમાં બીજા પૈસાવાળા ઘણા છે હિરાલાલ ને ચંપકલાલ ને ફલાણા ભાઈ આપણે ત્રણ ભાઈ, કરેલું પોતે દુકાનનું પછી બે ભાઈએ તો પછી આવેલા, ભલે આવ્યા બાપા ભાઈ આ બધુ તારું છે, મને ત્રીજો ભાગ આવે ને મને ચોથો આપો, વસ્તુ હોય એમાંથી મને ચોથો આપો. પણ હવે હું દુકાને બિલકુલ આવવાનો નથી. દુકાન મારે માટે બંધ છે. નિવૃત્તિ કરી અને ત્યાં ઘરે વાંચન બસ - શાસ્ત્રનું વાંચન. વાંચન સવારે શરૂ થાય ત્યાં આવે રમેશના ભજનો આ તો ઘાટકોપરવાળા ઘાતકી ખંડ યાદ આવે છે. એ ઘાટકોપર, ઘાટકોપર છે ને ? રમેશ સવારથી બેસે.

ગુરુજી મારા ચેતનને મને સમજાવો આવું કરીને શરૂ કરે. ગુરુજી મારા ચેતનને સમજાવો એ પદ શરૂ કરે આખોદિ' આ કાંઈ લેવા દેવા ધંધો વેપાર કાંઈ નહીં. અરે બાપુ ! કરવા જેવું આ છે અરે જાવું છે ક્યાં ભાઈ, આ બધાં સંયોગો છુટી જાશે બાપુ, આ ક્યાં તારા છે ? આહાહા ! રાગનો સંયોગીભાવ પણ પ્રભુ તારો નથી, તો આ ચીજ ક્યાંથી આવી, તું ક્યાં રોકાઈ ગ્યો ? કોને સાચવવા ? આહાહા ! જેને સાચવવો તો એને સાચવવો નથી ને જેને સાચવી શકતો નથી તેને સાચવવામાં રોકાઈ ગ્યો. અને આમાં સાચવી શકે છે ત્યાં આવતો નથી. આહાહા ! અહીં કહે છે, જ્યાં આગળ ભગવાન આત્મા પૂર્ણ ચૈતન્ય ચમત્કારનું જ્યાં જ્ઞાન થયું સમ્યગ્દર્શન થયું અને ચારિત્રની પૂર્ણતા જ્યાં થઈ ગઈ પછી અપૂર્ણતા છે નહીં, એથી અપૂર્ણતાને જાણતાં જ્ઞાનને વ્યવહાર કહેવામાં આવતો હતો, છે તો એ પોતાનો સ્વપરપ્રકાશક પર્યાય, પણ પરની અપેક્ષાએ એને વ્યવહાર જાણે છે એમ કહેવામાં આવતો હતો, એ પૂર્ણ દશા જ્યાં થઈ, ત્યારે એ વ્યવહાર રહ્યો નહીં. તેથી જાણેલો પ્રયોજનવાન એને છે નહીં. આહાહા ! એકલો અનુભવ આનંદનો, કેવળજ્ઞાન !! વિશેષ કહેવાશે.

(શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ...)

નિશ્ચય સમકિતનું સ્વરૂપ કહે છે. સત્યદર્શન, સમ્યગ્દર્શન જે આત્માનો પૂર્ણ નિર્વિકલ્પ વસ્તુ એનો જે અનુભવ એમાં થતી પ્રતીત એવું જે નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શન એની વ્યાખ્યા છે. આહાહા !

શ્લોક - ૬

(શાર્દૂલવિક્રીડિત)

एकत्वे नियतस्य शुद्धनयतो व्याप्तुर्यदस्यात्मनः
पूर्णज्ञानघनस्य दर्शनमिह द्रव्यान्तरेभ्यः पृथक् ।
सम्यग्दर्शनमेतदेव नियमादात्मा च तावानयं
तन्मुक्त्वा नवतत्त्वसन्ततिमिमामात्मायमेकोऽस्तु नः ॥६॥

હવે પછીના શ્લોકમાં નિશ્ચય સમ્યક્ત્વનું સ્વરૂપ કહે છે:-

શ્લોકાર્થ:- [अस्य आत्मनः] આ આત્માને [यद् इह द्रव्यान्तरेभ्यः पृथक् दर्शनम्] અન્ય દ્રવ્યોથી જુદો દેખવો (શ્રદ્ધવો) [एतत् एव नियमात् सम्यग्दर्शनम्] તે જ નિયમથી સમ્યક્દર્શન છે. કેવો છે આત્મા ? [व्याप्तुः] પોતાના ગુણ-પર્યાયોમાં વ્યાપનારો છે. વળી કેવો છે ? [शुद्धनयतः एकत्वे नियतस्य] શુદ્ધનયથી એકપણામાં નિશ્ચિત કરવામાં આવ્યો છે. વળી કેવો છે ? [पूर्ण-ज्ञान-घनस्य] પૂર્ણજ્ઞાનઘન છે. [च] વળી [तावान् अयं आत्मा] જેટલું સમ્યક્દર્શન છે તેટલો જ આ આત્મા છે. [तत्] તેથી આચાર્ય પ્રાર્થના કરે છે કે [इमाम् नव-तत्त्व-सन्ततिं मुक्त्वा] આ નવતત્ત્વની પરિપાટીને છોડી, [अयम् आत्मा एकः अस्तु नः] આ આત્મા એક જ અમને પ્રાપ્ત હો.

ભાવાર્થ:- સર્વ સ્વાભાવિક તથા નૈમિત્તિક પોતાની અવસ્થારૂપ ગુણપર્યાયભેદોમાં વ્યાપનારો આ આત્મા શુદ્ધનયથી એકપણામાં નિશ્ચિત કરવામાં આવ્યો-શુદ્ધનયથી જ્ઞાયકમાત્ર એક-આકાર દેખાડવામાં આવ્યો, તેને સર્વ અન્યદ્રવ્યો અને અન્યદ્રવ્યોના ભાવોથી ન્યારો દેખવો, શ્રદ્ધવો તે નિયમથી સમ્યક્દર્શન છે. વ્યવહારનય આત્માને અનેક ભેદરૂપ કહી સમ્યક્દર્શનને અનેક ભેદરૂપ કહે છે ત્યાં વ્યભિચાર (દોષ) આવે છે, નિયમ રહેતો નથી. શુદ્ધનયની હદે પહોંચતાં વ્યભિચાર રહેતો નથી તેથી નિયમરૂપ છે. કેવો છે શુદ્ધનયનો વિષયભૂત આત્મા ? પૂર્ણજ્ઞાનઘન છે-સર્વ લોકાલોકને જાણનાર જ્ઞાનસ્વરૂપ છે. એવા આત્માના શ્રદ્ધાનરૂપ સમ્યક્દર્શન છે. તે કાંઈ જુદો પદાર્થ નથી-આત્માના જ પરિણામ છે, તેથી આત્મા જ છે. માટે સમ્યક્દર્શન છે તે આત્મા છે, અન્ય નથી.

અહીં એટલું વિશેષ જાણવું કે નય છે તે શ્રુતપ્રમાણનો અંશ છે તેથી શુદ્ધનય પણ શ્રુતપ્રમાણનો જ અંશ થયો. શ્રુતપ્રમાણ છે તે પરોક્ષ પ્રમાણ છે કારણ કે વસ્તુને સર્વજ્ઞનાં આગમનાં વચનથી જાણી છે; તેથી આ શુદ્ધનય સર્વ દ્રવ્યોથી જુદા, આત્માના સર્વ પર્યાયોમાં પ્રાપ્ત, પૂર્ણ ચૈતન્ય કેવળજ્ઞાનરૂપ-સર્વ લોકાલોકને જાણનાર, અસાધારણ ચૈતન્યધર્મને પરોક્ષ દેખાડે છે. આ વ્યવહારી છદ્મસ્થ જીવ આગમને પ્રમાણ કરી, શુદ્ધનયે દર્શાવેલા પૂર્ણ આત્માનું શ્રદ્ધાન કરે તે શ્રદ્ધાન નિશ્ચય સમ્યક્દર્શન છે. જ્યાં સુધી કેવળ વ્યવહારનયના વિષયભૂત જીવાદિક ભેદરૂપ તત્ત્વોનું જ શ્રદ્ધાન રહે ત્યાં સુધી નિશ્ચય સમ્યક્દર્શન નથી. તેથી આચાર્ય કહે છે કે એ નવ તત્ત્વોની સંતતિને (પરિપાટીને) છોડી શુદ્ધનયનો વિષયભૂત એક આત્મા જ અમને પ્રાપ્ત હો; બીજું કાંઈ ચાહતા નથી. આ વીતરાગ અવસ્થાની પ્રાર્થના છે, કોઈ નયપક્ષ નથી. જો સર્વથા નયોનો પક્ષપાત જ થયા કરે તો મિથ્યાત્વ જ છે.

અહીં કોઈ પ્રશ્ન કરે કે-આત્મા ચૈતન્ય છે એટલું જ અનુભવમાં આવે, તો એટલી શ્રદ્ધા તે સમ્યક્દર્શન છે કે નહિ? તેનું સમાધાન:-ચૈતન્યમાત્ર તો નાસ્તિક સિવાય સર્વ મતવાળાઓ આત્માને માને છે; જો એટલી જ શ્રદ્ધાને સમ્યક્દર્શન કહેવામાં આવે તો તો સૌને સમ્યક્ત્વ સિદ્ધ થઈ જશે. તેથી સર્વજ્ઞની વાણીમાં જેવું પૂર્ણ આત્માનું સ્વરૂપ કહ્યું છે તેવું શ્રદ્ધાન થવાથી જ નિશ્ચય સમ્યક્ત્વ થાય છે એમ સમજવું. ૬.

પ્રવચન નં. ૫૪ શ્લોક - ૬ તા. ૧૦-૮-૭૮ ગુરુવાર, શ્રાવણ સુદ-૬ સં. ૨૫૦૪

एकत्वे नियतस्य शुद्धनयतो व्याप्तुर्यदस्यात्मनः
पूर्णज्ञानघनस्य दर्शनमिह द्रव्यान्तरेभ्यः पृथक् ।
सम्यग्दर्शनमेतदेव नियमादात्मा च तावानयं
तन्मुक्तवा नवतत्त्वसन्ततिमिमामात्मायमेकोऽस्तु नः ॥६॥

‘ન:’ નો અર્થ અમને છે. ‘ન:’ નો અર્થ નકાર નથી, ‘ન:’ નો અર્થ અમને છે, અમને નવતત્ત્વની પરિપાટી છોડીને એક ભગવાન આત્મા પ્રાપ્ત હો. આહાહા ! કેમ કે નવતત્ત્વનો અનાદિ અભ્યાસ એ મિથ્યાત્વ છે. એક સ્વરૂપ જે ચૈતન્ય નિર્વિકલ્પ વસ્તુ માત્ર એને છોડીને નવ પ્રકારનાં તત્ત્વોનો અનુભવ અનાદિનો એ મિથ્યાત્વભાવ છે. મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમાં તો કહ્યું છે કે નવતત્ત્વનું શ્રદ્ધાન તે સમ્યગ્દર્શન. એ તો બીજી વાત છે, ત્યાં નવતત્ત્વમાં એકવચન છે. એકરૂપ આત્માને જાણે છે એમાં નવતત્ત્વની શ્રદ્ધા એમાં ભેગી આવી જાય છે. સ્વનું પૂર્ણ સ્વરૂપ નિર્વિકલ્પ, નિર્વિકલ્પ અભેદ જ્ઞાનઘન વસ્તુ એનો અનુભવ થતાં, સમ્યગ્દર્શન થતાં એમાં બીજા તત્ત્વો નથી એવું અંદર જ્ઞાન થઈને શ્રદ્ધા આવી જાય છે એટલી વાત. ત્યાં એકવચન છે, અને આ નવ તો અનેક પ્રકાર છે. નવનાં અનેક પ્રકારનો અનુભવ તે મિથ્યાત્વ છે. અને નવનો એકપણે જે અભ્યાસ સ્વરૂપ તરફની દૈષ્ટિ થઈને આઠ એમાં નથી એવું જે શ્રદ્ધા સહિત જ્ઞાન થાય, એને નવતત્ત્વની શ્રદ્ધાનું સમ્યગ્દર્શન કહ્યું છે, આરે ! આવી વાતું ભાઈ ! મૂળ વાત એવી કઠણ અપરિચિત અભ્યાસ નહીં.

એટલે અહીં કહે છે. આ આત્મનમ્ શ્લોકાર્થ “આ આત્માને” અસ્ય આત્મનઃ આત્માની મોજૂદગી નિર્વિકલ્પ સ્વરૂપ આહાહાહા... એમ સિદ્ધ કર્યું પહેલું અસ્ય આત્મનઃ નિર્વિકલ્પ ચૈતન્ય માત્ર પ્રભુ એવો જે આત્મા આહાહા અન્ય દ્રવ્યોથી જુદો શ્રદ્ધવો, “અસ્ય આત્મનઃ” નિર્વિકલ્પ વિજ્ઞાનઘન પ્રભુ. એ અસ્તિથી વાત કરી. અને અન્ય દ્રવ્યથી પૃથક દેખવો એ પરથી નાસ્તિ. આહાહા ! છે ? “અસ્ય આત્મનમ્” આ તો અધ્યાત્મના મંત્રો છે, પ્રભુ ! આ કોઈ સાધારણ વાત કથા વાર્તા નથી. આહા !

ભગવાન આત્મા એ વસ્તુ તરીકે જ્ઞાયકભાવ તરીકે નિર્વિકલ્પ અભેદ સ્વરૂપ તરીકે જે વસ્તુ છે એને “અસ્ય આત્મનમ્” ‘આ’ આત્મા એમ કહ્યો છે. આહાહા ! એવા આત્માને ‘યદ્ ઇહ દ્રવ્યાન્તરેભ્યઃ પૃથક્ દર્શનમ્’ અન્ય દ્રવ્યોથી જુદો ‘યદ્ ઇહ્’ એને એનાં દ્રવ્યાંતરથી અનેરા. આહાહા ! રાગ ને નવતત્ત્વનાં ભેદ પણ અન્ય દ્રવ્ય છે કહે છે. અને તીર્થકરદેવ, દેવ-ગુરુ એ પણ અન્ય દ્રવ્ય છે, એની શ્રદ્ધાદિ છે, તે પણ અન્ય દ્રવ્ય છે - એ અન્ય દ્રવ્યાન્તરેભ્યોઃ પોતાના દ્રવ્યથી અનેરા દ્રવ્યથી પૃથક. છે ? આહાહાહા ! અન્ય દ્રવ્યથી જુદો એટલે પૃથક્ દર્શનમ્ દેખવો એટલે કે શ્રદ્ધવો. આહાહા !

રાગાદિના ભેદો ને નવતત્ત્વનાં જે ભેદો એ બધા પરદ્રવ્ય છે. આહાહાહા ! એનાથી પૃથક ભગવાન આત્મા, ‘અસ્ય આત્મા’ પૂર્ણ નિર્વિકલ્પ વિજ્ઞાનઘન એને અન્ય દ્રવ્યોથી જુદો શ્રદ્ધવો.

છે? એનું નામ સમ્યક્દર્શન છે. ઝીણી વાત છે ભાઈ. આહાહા! (શ્રોતા:- ગુરુ તો મહાન ઉપકારી છે એને પૃથક તો કેમ કહેવાય ?) એનાથી જુદો, વાણી ને ગુરુદેવ એ અન્ય દ્રવ્ય છે, એ તો અન્ય દ્રવ્ય છે, પણ તેની માન્યતાનો ભાવ જે છે એ પણ રાગ તે અન્ય દ્રવ્ય છે. આહાહાહા !

ભાઈ ! મૂળ ચીજ, અત્યારે તો મુશ્કેલી થઈ પડી લોકોને, સત્ય વાતને ખોટી ઠરાવવી ને ખોટીને સત્ય ઠરાવવી એ. આહાહા ! ‘અસ્ય આત્મા નિર્વિકલ્પ વિજ્ઞાનઘન જે તત્ત્વ વસ્તુ’ એને અનેરા દ્રવ્યો, એનાથી અનેરા દ્રવ્યો, દ્રવ્યાન્તર છે ને ? દ્રવ્યાન્તર એટલે પોતાના દ્રવ્યથી અનેરા દ્રવ્યો. આહાહાહા ! ‘અસ્ય આત્મા’ એ સ્વદ્રવ્ય થયું અને એને દ્રવ્યાન્તરેભ્યઃ, પોતાથી જેટલા અનેરા પુણ્ય ને પાપ, રાગ ને દયા-દાન કામ ક્રોધ કે દેવ ગુરુ શાસ્ત્ર આદિ કે નવતત્ત્વના ભેદનો ભાવ એ પણ અન્ય દ્રવ્યમાં જાય છે. આહાહા ! છે કે નહીં એમાં જુવો ને ? (શ્રોતા:- ઘર છોડીને દૂર દૂરથી અહીં આવીએ છીએ.) કોણે છોડ્યું છે ઘર ? કોને કહેવું ઘર ? ઘર હતું કે દિ’ ન્યાં ? ગ્વાલિયરમાં ઘર છે ? આહાહા ! ઘર તો અહીં “અસ્ય આત્મનમઃ” એ ઘર છે. આહાહા ! ભજનમાં નથી આવ્યું ? અબ હમ કબહુ ન નિજ ઘર આયે “અબ હમ કબહુ ન નિજઘર આયે, પર ઘર ભમત નામ અનેક ધરાયે” મૈં ક્રોધી ને મૈં રાગી ને મૈં પુણ્યવંત મૈં લક્ષ્મીવંત ને મૈં બાયડીવાળો કુટુંબવાળો એવા અનેક નામો અજ્ઞાનપણે ધરાવ્યા, પણ કભી આ નિજઘર ભગવાન અસ્ય આત્મનમઃ જ્યાં અસ્ય આત્મનમઃ નિર્વિકલ્પ વિજ્ઞાનઘન નિજ ઘર. આહાહાહા ! કહો દેવીલાલજી ! આવું છે કામ, બાપુ શું થાય ?

એનાં જ્ઞાનમાં પહેલો આવો નિર્ણય તો કરે, અનુભવ પછી. આહાહાહા ! એના વિકલ્પ સહિતના નિર્ણયમાં પણ આવું પરમ સત્ય જે દ્રવ્ય કાયમ નિર્વિકલ્પ વિજ્ઞાનઘન એ અન્ય દ્રવ્યોથી પૃથક છે. એના ભેદોથી પણ એ પૃથક છે. આહાહાહા ! પર્યાયનો ભેદ છે એનાથી પણ અભેદ વસ્તુ પૃથક છે. ભાઈ આ તો વીતરાગ માર્ગ છે બાપુ ! આ કોઈ કલ્પિત આરપારથી કહ્યું એ નથી ભાઈ. આહાહાહા ! અરેરે ! જનમ-મરણ કરીને ચોરાશી લાખ યોનિમાં એક એક યોનિમાં અનંત અવતાર કર્યા, એ અવતારના દુઃખો સાંભળે, આહાહાહા ! દેખનારને રૂદન આવે એવા દુઃખો સહન કર્યા પ્રભુ, પણ આ વર્તમાન જરી આ માણસપણું મળ્યુંને આ મળ્યુંને આ મળ્યુંને ભૂલી ગયો થઈ રહ્યું. આહાહા ! આહાહા ! ભાઈ ! જનમ-મરણનાં દુઃખો એને મટાડવા હોય તો તેનો એક ઉપાય આ છે કે જે ચીજમાં જનમ મરણ તો નથી, જનમ-મરણના કારણરૂપ ભાવ તો નથી પણ જેના દ્રવ્યમાં વર્તમાન એક સમયની પર્યાય પણ જેમાં નથી. આહાહાહા ! એવું જે સ્વદ્રવ્ય અભેદ નિર્વિકલ્પ એટલે અભેદ, નિર્વિકલ્પ જ્ઞાનઘન, એને અનેરા નવનાં ભેદોથી પણ ભિન્ન પૃથક શ્રદ્ધવો, પૃથક દેખવો એટલે કે શ્રદ્ધવો. આરે ! ભાષા તો ટૂંકી પણ ભાવ બાપા. અરે દુઃખી છે જુઓને, કાલ પરમ દિ’ નો સાંભળ્યું ઓલું રીક્ષા પંદર વીસ હજારની રીક્ષા નવી લીધી અને હવે કમાવા માટે બેઠા સાત જણા, છ જણા જુવાન ને એક છોડી, કચ્ચરઘાણ બધું માથે બસ ફરી ગઈ, ચાર ને છોડી તો તરત મરી ગયા બે ને ઈસ્પીતાલમાં લઈ ગયા ત્યાં મરી ગયા. આખી પંદર-વીસ હજારની ગઈ, કમાવા માટે કરી હતી ત્યાં એ પોતે બધાય મરી ગયા એમાં. આ દશા તો જુઓ બાપુ. આહા ! એવા ભવ પ્રભુ અનંતવાર કર્યા છે

એની વાત નથી. (શ્રોતા:- આગળ મોટર હતી ક્યાં ? તે ભવ કર્યા છે) એ મોટર નહોતી તો બીજું હતું બધુંય હતું. એ વખતેય હતાં ભગવાનનાં વખતમાં તો માથે વિમાનો ચાલતા, દેવો આવતા. હવે આવતાને પણ એ. આહાહા ! વિદ્યાધરોના વિમાન હતા, મનુષ્યોનાં હતા. આહાહા ! અરે કળાબાજ બધી ચીજો હતી, નોહતી કાંઈ, ઘણી છે. આહાહા !

અહિંયા કહે છે, એ ભગવાન આત્મા નવતત્ત્વનો જે અનાદિનો જીવની સાથે અજીવ ને પુણ્ય ને પાપને આદિનો સંબંધ એવા નવતત્ત્વનો અનુભવ એ તો મિથ્યાત્વ છે. એ સમ્યગ્દર્શન ગુણ જે ત્રિકાળ છે, એનાથી ઉલટું એ પરિણમન છે. સમ્યગ્દર્શન શ્રદ્ધા નામનો ત્રિકાળી ગુણ આત્મામાં છે, પ્રગટ થાય એ પર્યાય છે તેની. શ્રદ્ધા નામનો ત્રિકાળી ભગવાન આત્મામાં એક ગુણ છે એ ગુણનું મિથ્યાત્વપણે થવું, વિપરીતરૂપે પરિણમન છે, તેને અહીંયા મિથ્યાત્વ કહે છે. આહાહા ! એ મિથ્યાત્વના ત્યાગ માટે, આહાહાહા ! જે ભ્રમણના ભવનો, ભવનાં ભ્રમણનું કારણ છે, તેવા મિથ્યાત્વના નાશને માટે ભગવાન આત્મા પૂર્ણાનંદ પ્રભુ છે, તેને અનેરા દ્રવ્યોથી જુદો શ્રદ્ધવો. આહાહાહાહાહા ! કહો છોટાલાલજી ! આવું કલકતામાં ક્યાંય મળે એવું નથી ક્યાંય. આહાહા ! (શ્રોતા:- ક્યાંય મળે એવું નથી) આવી વસ્તુ છે. શબ્દો થોડા પણ બાપુ શું કહીએ ? આહાહા...

કહે છે કે, મિથ્યાત્વ શ્રદ્ધા નામના ગુણનું વિપરીત જે પરિણમન મિથ્યાત્વ છે, એ અનંતા નરક ને નિગોદના ભવનું બીજું છે. આહાહા ! ભલે તે કહે છે કે રાગાદિ હો પણ આત્મા રાગથી ને પરથી ભિન્ન છે. આહાહા ! એવો અસ્ય આત્મા, વિદ્યમાન વસ્તુ ભગવાન આત્મા, “ આ આત્મા ” ‘ઈમામ’ કહે છે આ માણસ આવ્યો એમ કહે છે ને ? આ ભગવાન આત્મા, (શ્રોતા:- ‘આ’ એ તો પ્રત્યક્ષ છે.) પ્રત્યક્ષ છે, આ એ પ્રત્યક્ષ છે. આહાહાહા ! ‘અસ્ય આત્માનમ્’ ગજબ છે સંતોની વાણી, દિગંબર મુનિઓની વાણી તો, આહાહાહા ! એની પાસે જગતના વિદ્વાનો બધા વાણી ભરે એવી વાણી છે. આ તે વાત છે. આહાહા ! લોકોને એની કિંમત નથી. સમજાણું કાંઈ ? એક “ અસ્ય આત્મા ” માં તો આખું તત્ત્વ નિર્વિકલ્પ વિજ્ઞાનઘનને બતાવ્યું, અને તે પણ પ્રત્યક્ષ થાય છે એવો એ આત્મા. આહાહાહા ! કેમ કે એનામાં પ્રકાશ નામનો એક ગુણ છે, આહાહા ! એ ગુણનો ગુણ શું ? કે સ્વસંવેદનમાં પ્રત્યક્ષ થવું તે તેનો ગુણ છે. મતિ અને શ્રુત જ્ઞાનમાં આત્મા પ્રત્યક્ષ જણાય, આહાહા ! અને પ્રત્યક્ષ જાણીને જે શ્રદ્ધા થાય, આહાહાહા ! એને અહીંયા મિથ્યાત્વના નાશનું કારણ અને મોક્ષના માર્ગરૂપ કારણ એવું સમ્યગ્દર્શન કહે છે. આહાહાહા !

અન્ય દ્રવ્યોથી જુદો શ્રદ્ધવો એટલે એવ નિયમાત્ સમ્યગ્દર્શનમઃ છે ? એતત્ એવ નિયમાત્ આહાહા ! તે જ નિયમથી એ તત્ એવ એ જ એમ, એતત્ એવ એટલે એ જ એતત્ એટલે તે જ. આહાહા ! એટલે કે જ્ઞાયક સ્વરૂપ જે ભગવાન નિર્વિકલ્પ પદાર્થ છે તેને પર દ્રવ્યથી પૃથક શ્રદ્ધવો તે જ નિશ્ચયથી સમ્યગ્દર્શન છે. આહાહા ! મોંઘુ તો છે બાપુ. બાકી શું થાય ? માર્ગ આ છે એમ એનો જ્ઞાનમાં નિર્ણય તો કરવો પડશે ને વળી પછી, અનુભવ પછી, પહેલો તો વિકલ્પ સહિત એણે નિર્ણયમાં આમ લેવો પડશે કે આ વસ્તુ છે એ અંદરમાં કોઈ રાગાદિના વિકલ્પથી, નવતત્ત્વના ભેદથી પણ અભેદ નિર્વિકલ્પ ચીજ તદ્દન જુદી છે. ‘એતત્ એવ’, ‘એતત્ એવ’

“એ” એતત્ એટલે ‘એ’ એવ એટલે ‘જ’ તે જ, તે જ, આહાહા... નિશ્ચયથી સમ્યગ્દર્શન છે. ચીમનભાઈ ! આહાહાહા ! આ ભવના નાશનો આ ઉપાય છે. આહાહાહા ! પ્રથમ એ બીજું છે, પછી જ્ઞાનીને રાગાદિ હોય, અશુભ રાગેય હોય પણ એનાથી તેનું જ્ઞાન પૃથક કામ કરે છે. આહાહા ! સમજાયું કાંઈ ? તે જ નિયમથી એટલે નિશ્ચયથી, તે નિયમ જ છે. તે નિશ્ચય એને સમ્યગ્દર્શન કહેવું છે. દેવ-ગુરુ શાસ્ત્રની શ્રદ્ધા ને નવતત્ત્વની ભેદવાળી શ્રદ્ધા તે સમ્યગ્દર્શન નહીં. આહાહા ! ધર્મનું પહેલું પગથિયું એ નહીં. આહાહાહા !

પ્રભુ તેં તને કેવી રીતે ઓળખાવ્યો જગત પાસે ? આ હું આબરૂવાળો છું ને, પૈસાવાળો છું, સાંઈઠ વર્ષવાળો, વીસ વર્ષથી આ ધંધો માંડ્યો એમાંથી મારા બાહુબળે પૈસા ભેગા કર્યાં ને આમ તારે દેખાડવું છે બધાને ? આહાહા ! કે તારે તને દેખવો છે ? આહાહા ! મને આટલું આવડ્યું અને મને આટલું આવડે છે ને એમ તારે દેખાડવું છે ? કે તને, તને જ દેખવો છે ? હૈં ? આહાહા ! તે જ આહાહાહા ! ‘એતત્ એવ’ નિયમથી સમ્યગ્દર્શન છે. આહાહાહા ! ત્યારે કોઈ કહે આ તો એક સમ્યગ્દર્શનની જ વાત થઈ. એમાં આવે છે ને એમાં, મોક્ષમાર્ગ તો દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર ત્રણ છે. આ કળશના અર્થમાં આવે છે. મોક્ષમાર્ગ તો ત્રણ છે, અને અહીંયા તો તમે એક સમ્યગ્દર્શનની વાત અનુભવની કરો છો. શું કીધું ? મોક્ષમાર્ગ તો સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન-ચારિત્ર ત્રણ છે, અને તમે અહીં એક માર્ગ પૂર્ણાનંદનો નાથ એને સમ્યગ્દર્શનને જ્ઞાન કરીને તેને મોક્ષમાર્ગ કહો છો તો બાપુ ! ભગવાન ! તારી મહિમા સાંભળ નાથ ! તું પૂર્ણાનંદનો નાથ છો એની દૈષ્ટિ થઈ ત્યાં જ્ઞાન થયું એનું સ્વરૂપનું આચરણ પણ ભેગું છે. આહાહા ! હીરાભાઈ ! આવી વાતું છે. (શ્રોતા:- એ તો અંદરની વાત થઈ ને ક્રિયાની વાતો તો કાંઈ આવી નહિ) ક્રિયાની કીધી ને ? ક્રિયાનો ભૂકો ઉડાડ્યોને ! રાગની ક્રિયા થઈ એ પરદ્રવ્ય છે, એનાથી ભિન્ન છે. દયા-દાન-વ્રત ભક્તિનાં પરિણામ, બ્રહ્મચર્યના પરિણામ, શરીરથી બ્રહ્મચર્ય પાળવું ને આ ને તે, એ બધો રાગ તે પરદ્રવ્ય છે, એ સ્વદ્રવ્યમાં નથી, એ સ્વદ્રવ્ય સ્વપણે છે ને પર દ્રવ્યપણે નથી. આહાહાહા ! આવી વાતું કઠણ બહુ બાપુ ! બહારના બધા પીળા લીલા ધોળા આમ દેખાય બધા એમાં પચીસ પચાસ લાખ રૂપિયા ને કરોડ બે કરોડ રૂપિયા થયા હોય. આહાહા ! (શ્રોતા:- રૂપિયા વગર નહીં ચાલે) રૂપિયા વિના, સ્વદ્રવ્યે પર દ્રવ્યના અભાવથી જ ચલાવ્યું છે. શું કીધું ? એ દસની સાલમાં પ્રશ્ન થયો હતો બોટાદ, નટુભાઈ હતા નાગરભાઈના મોટાભાઈ એ સ્વામીનારાયણ(પંથના) હતા. ને આ હતા નાગરભાઈ પણ પછી તો બધા પ્રેમમાં આવતા. દસની સાલમાં મ્યુનીસીપાલીટીમાં વ્યાખ્યાન ચાલતું હતું. એમાં એણે એ પ્રશ્ન કર્યો હતો વ્યાખ્યાનમાં મહારાજ ! પણ કાંઈ પૈસા વિના ચાલે છે આ શાક લાવવું. ભાઈ ! તમે એક વાર આ વાત સાંભળો, આમ સ્વામીનારાયણ પાળતા પણ પછી તો આની કોર પ્રેમ થઈ ગયો વાત વાતમાં કુટુંબને બધાને અત્યારે તો બધાને પ્રેમ છે, આનીકોર એના નાનાભાઈ તો અહીં જ રહેતાં.

ભાઈ ! આ આંગળી એ આ આંગળી વિના ચલાવ્યું છે. આના અભાવથી આ વસ્તુ છે. આના ભાવથી છે ને આ બધાના અભાવથી છે. એમ આત્મા પોતે પોતાનો અંદર ભાવ, સ્વથી કર્યો છે ને પરના અભાવથી કર્યો છે. (શ્રોતા:- એ તો રીત બતાવી પણ એને અમલમાં કેમ

મૂકવો) અમલમાં મૂકવો અંદરમાં શ્રદ્ધા જ્ઞાન કરવી તે. સ્વદ્રવ્યમાં પર દ્રવ્યના અભાવથી સ્વ દ્રવ્ય ટકી રહ્યું છે. અરે જેનામાં એક સમયની પર્યાય પણ નથી, એવું દ્રવ્ય સ્વથી ટકી રહ્યું છે. એને પર્યાય છે માટે એ દ્રવ્ય ટકી રહ્યું છે એમ પણ જ્યાં નથી. આહાહાહા ! આવી વાત !

(શ્રોતા:- ક્યાંય છે નહીં) આહાહાહા ! એ બાપુ અહીં તો ધોળા-ધોળા પીળા ફરે આમ શરીર આમ પૈસા ને આબરૂ ને પચાસ પચાસ સાંઈઠ વર્ષની ઉંમરૂ થઈ હોયને જાણે ઘણું કર્યું હોય એમ આમ ધંધા કર્યા ને અમે આમ કર્યા ધૂળેય કર્યા નથી, કર્યા છે બધા પાપના નર્કમાં જવાના છે. કર્યા છે એ નરકમાં ને નિગોદ જવાના છે બધા. એય, તમારો આવ્યો છે ને ? ભત્રીજો ફકિરચંદ ! આહાહા ! પર વિના ચાલતું નથી એમ જે કહેનાર છે, એને પરમાત્માનો એવો પોકાર છે કે પરના અભાવથી જ તું નભાવી રહ્યો છો તું. પર વિના જ તેં ચલાવ્યું છે. આહાહાહાહા ! તું જે સ્વપણે છો એ પરપણે અભાવરૂપે જ તેં નભાવ્યું છે તારું. પરની ડૈયાતીથી તેં તારું નભાવ્યું છે એમ નથી ધનાલાલજી !

(શ્રોતા:- રૂપિયા રોજ શાક લાવવા જોઈએ કે નહીં ?) કોણ શાક લાવે ને કોણ દે. આહાહા ! શાક તો છોકરાઓનેય મળે છે નાના બાળકને ક્યાં એની પાસે પૈસા છે ? આહાહા ! પણ એ તો અભાવ સ્વરૂપ છે. શાક અને પૈસાના ભાવમાં આત્મા નથી અને પોતાના ભાવમાં એ નથી. આહાહા !

અરે એને ક્યાં ખબર છે પોતાની. તત્ત્વ સસ ભંગીમાં પહેલી ભંગી એ છે સ્વપણે છે ને પરપણે નથી. આહાહાહા ! પરપણે નથી તે રીતે જ એણે નભાવ્યું છે, પર છે માટે પરપણે પોતે પણ છે એમ નથી. આહાહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? વાત ફેર છે બધો બાપુ ખબર છે ને અમે તો દુનિયા બધી જાણી છે આખી, અબજોપતિથી માંડી ને રાંક ગરીબ માણસને જોયા છે. આહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? આહાહાહા ! (શ્રોતા:- વકિલાત થઈ ?) વકીલાતેય આ જાતની ધંધાની કરી હતી દુકાનમાં, પાંચ વર્ષ દુકાન ચલાવી હતી. ૧૭ વર્ષની ઉંમરથી ૨૨ વર્ષ, પણ એ તો ૬૬ વર્ષ પહેલાંની વાત છે. કાલે અમારે આવ્યા પાલેજવાળા આવ્યા 'તા. શ્વેતામ્બર હતા ગયા હશે કાંઈક હશે, પાલીતાણા. પાલેજ ને મિયાંગામ, બેય ગામવાળા આવ્યા હતાં. અમને તો આળખે ને અમારી દુકાન ત્યાં હતી ને. હજી દુકાન છે ને હજી અમારે કુંવરજીભાઈની અમારા ભાગીદાર હતા ફઈના દિકરા ને એની દુકાન છે, મોટી દુકાન છે, ત્રણ છોકરા છે, પાંત્રીસ ચાલીસ લાખ રૂપિયા છે ત્રણ ચાર લાખની પેદાશ છે. ધૂળની પેદાશ છે રખડી મરવાના છે બધા. આહાહા ! એ દુકાનમાં હું હતો મારી પિતાજીની દુકાન હતી. થડામાં હું બેસતો, ભાગીદાર નો હોય ત્યારે હું બેસતો, ભાગીદાર હોય તો હું મારું અંદરમાં વાંચન કરતો. હું તો પહેલેથી ૧૮ વર્ષની ઉંમર હતી શ્વેતામ્બરનાં શાસ્ત્રો સ્થાનકવાસી હતા ને શ્વેતાંબરના શાસ્ત્રો વાંચતો. ઘરની દુકાન સ્વતંત્ર હતી. અરેરે ! એ સ્વતંત્ર નહીં બાપુ.

સ્વતંત્ર તો ભગવાન અહીં જે નિર્વિકલ્પ વસ્તુ અભેદ છે જે એ સ્વતંત્ર છે. આહાહાહા ! અને એનામાં પ્રભુત્વ નામનો એક ગુણ છે, ભગવાન આત્મામાં ધ્રુવ નિત્ય. આહાહાહા ! એને પર દ્રવ્યથી પૃથક માનતાં, એની માન્યતામાં પ્રભુત્વ ગુણની પર્યાય પણ આવે. આહાહાહાહા ! એ સમ્યગ્દર્શનમાં શ્રદ્ધા ગુણની પર્યાય, એમાં પ્રભુત્વગુણની પર્યાય પણ અંદર આવે, અનંતી

અનંતી પર્યાયોનો પિંડ તે અંદર સમ્યગ્દર્શન. આહાહાહા ! એ સમ્યગ્દર્શનમાં ઈશ્વરતા આવી મારી સ્વતંત્ર દશા હું સ્વતંત્રપણે માનનારો મારી પર્યાય પણ સ્વતંત્ર છે. કોઈની અપેક્ષાથી નથી, મારી પર્યાયને કોઈ હેતુ નથી માટે ઉત્પન્ન થઈ છે. આહાહા ! એ સમ્યગ્દર્શનની પર્યાય તે સમયે પરની અપેક્ષા રાખ્યા વિના, ફક્ત સ્વદ્રવ્યનાં લક્ષમાં હતું એટલું, એ સમ્યગ્દર્શનની પર્યાયને પરની કોઈ અપેક્ષા નથી કે આ વ્યવહાર હતો ને દેવ-ગુરુ માન્યા માટે સમ્યગ્દર્શન થયું, એથી અન્ય દ્રવ્યથી પૃથક કહ્યું છે. અન્ય દ્રવ્યની સહાય અને નિમિત્તથી થાય છે, એમ છે નહીં કાંઈ. આહાહાહા !

કેવો છે આત્મા ? પોતાના ગુણ પર્યાયોમાં વ્યાપનારો છે. શું કહે છે ઈ ? સમુચ્ચ વાત છે હજી પહેલી. છે આત્મા જે વસ્તુ એ પોતાના ગુણો ને પોતાની વિકારી અવિકારી પર્યાય એમાં વ્યાપનારો છે. એટલું જ, અસ્તિત્વ હજી તો સિદ્ધ કરે છે. એમાંથી શુદ્ધનયે ભિન્ન બતાવ્યો એમ કહે છે. શું કહ્યું એ ? કે વસ્તુ જે છે ભગવાન આત્મા એના જેટલા ગુણો છે અને જેટલી એની પર્યાય છે વિકારી કે અવિકારી, એ દ્રવ્ય પોતે ગુણ પર્યાયમાં વ્યાપેલું છે, પરમાં નહીં, પરમાં નહીં, પરને લઈને નહીં. પોતાના ગુણો જે ધ્રુવ ત્રિકાળ અને વર્તમાન પ્રગટ થતી પર્યાય વિકૃત કે અવિકૃત એનાથી ગુણ પર્યાયમાં જ તે રહેલો છે વસ્તુ તરીકે.

હજી વિષય તરીકે શુદ્ધનયનો એ પછી બતાવે છે, આ તો એ વસ્તુ આવી છે કે જેને પરમાં વ્યાપવું તો છે નહીં, પરથી પોતામાં વ્યાપવું એવું છે નહિ. આહાહાહા ! એટલે ? વિકારી અવસ્થાપણે આત્મા પરિણમે છે. વ્યાપક એ પોતાથી પરિણમે છે. એને કોઈ બીજી ચીજ છે માટે વિકારીપણે પરિણમે છે એમ નથી. આહાહાહા ! એ પોતે જ ગુણ પર્યાયમાં પરિણમનારો વસ્તુ ભગવાન. આહાહાહા ! ભલે વિકારપણે પરિણમે પણ પોતે, દ્રવ્ય પોતે, દ્રવ્ય પોતે ગુણને પર્યાયમાં વ્યાપેલું છે. એમાં કોઈ અન્ય દ્રવ્ય વ્યાપ્યું છે, આવ્યું છે, પ્રસર્યું છે (એમ નથી.). આહાહા ! બાપુ મારગડા વીતરાગના ! આહાહાહા ! જુદી જાત છે ભાઈ. આહાહા ! એને પહેલો પર દ્રવ્યથી જુદો બતાવ્યો. અહીં તો હજી, ગુણ પર્યાયમાં વ્યાપે છે, એમાં, હજી તો વિકારમાં વ્યાપે છે ગુણમાં રહે છે, એમ બતાવ્યું. એના સિવાયના બીજા પર દ્રવ્યો છે, એમાં એ વ્યાપતો નથી એટલું અહીંયા સિદ્ધ કર્યું.

હવે અહીંયા પરમાર્થ બતાવવા આહાહા... પોતાના ગુણ પર્યાયમાં વ્યાપનારો, વળી કેવો છે ? એમાંથી જે ભગવાન આત્મા વસ્તુ છે એના ત્રિકાળી ગુણોમાં રહે છે. અને એની વર્તમાન પર્યાયમાં છે. એટલી વાત સિદ્ધ કરી. હજી સમ્યગ્દર્શન ને ઈ પછી કહેશે.

હવે તેને શુદ્ધનયથી એકપણામાં નિશ્ચિત કરવામાં આવ્યો છે. આહાહાહા ! એ વસ્તુ પોતે ત્રિકાળી ગુણમાં ને વર્તમાન પર્યાયમાં રહેલો છે વ્યાપેલો છે, પ્રસરેલો છે ગુણ પર્યાયપણે થયેલો છે, એવા આત્માને શુદ્ધનયથી એટલે નિર્વિકલ્પ વસ્તુની દૈષ્ટિથી જોઈએ તો, આહાહા.... એકપણામાં વ્યાપનારો છે. નિશ્ચિત કરવામાં આવ્યો છે. એકરૂપ ત્રિકાળ છે. એના ગુણના પર્યાયનાં ભેદો પણ જેમાંથી નીકળી ગયા (છે). આહાહાહા ! આવી વાત છે.

બે વાત કરી કે એક તો અનેરા દ્રવ્યથી ભિન્ન છે એ તો વસ્તુનું સ્વરૂપ પહેલું સમ્યગ્દર્શનનો વિષય બતાવ્યો. પણ છતાં એ વસ્તુ છે, એ પોતાના ગુણ પર્યાયમાં વ્યાપેલી છે. એ વસ્તુ ભલે

કર્મનાં નિમિત્તાનાં સંબંધે વિકારી પર્યાય પોતાથી થઈ ને તેમાં એ વ્યાપેલો છે. એટલું તો એનું દ્રવ્ય અને પર્યાયનું પરથી ભિન્નપણું એટલું સિદ્ધ કર્યું. હજી હવે એમાંથી જે ગુણ ને પર્યાયમાં વ્યાપેલો રહેલો ભેદમાં છે, તેને “શુદ્ધનયતઃ एकत्वे नियतस्य” શુદ્ધનયથી એકપણામાં નિશ્ચિત કરવામાં આવ્યો છે. આહાહાહા ! પણ એને ભેદના ભાવથી ભિન્ન, એકપણું ત્રિકાળી છે તેને શુદ્ધનયથી એકપણે બતાવ્યો છે. સમજાણું કાંઈ ? આવી ચીજ છે, દેવીલાલજી !

પર દ્રવ્ય તો બીજી ચીજ છે ઉપસ્થિત છે એટલું છે. અને પોતે પોતાના અનંત ગુણોમાં અને એની પર્યાયમાં નૈમિત્તિક વિકારી દશા, એમાં એ પોતે વ્યાપેલો છે, રહેલો છે. એનું આખું સ્વરૂપ આ રીતે કહ્યું. સમજાણું કાંઈ ? હવે એમાંથી આહાહાહા.... નિર્વિકલ્પ એકરૂપ વસ્તુ શુદ્ધનયે જે બતાવી છે, તેમાં આ ભેદો છે નહીં. (શ્રોતા:- દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાય અને બધાં ભેદ એકમેકમાં હશે.) ત્રણ એ કીધુંને. એટલી વસ્તુ છે એટલું. હવે એ શુદ્ધનયનો વિષય શું ? એ ત્રણ નહીં. એ તો એક ચીજ બતાવી કે આ વસ્તુ જગતથી નિરાળી, પોતાના ગુણ પર્યાયમાં વ્યાપેલી બસ એટલું. હવે એમાં શુદ્ધનય તે નિર્વિકલ્પ ચીજ શું ? આવા પ્રકારમાં રહેલો હોવા છતાં, નિર્વિકલ્પ વિજ્ઞાનઘન સ્વરૂપ જે છે તે એકરૂપ છે, તે એ વસ્તુ છે. આહાહાહા !

બાપુ ! આ તો અલૌકિક માર્ગ છે આ તો અપૂર્વ વાતો છે. પૂર્વે કોઈ દિ’ સાંભળી નથી, અને સાંભળી હોય તો બેઠી નથી એને. આહાહાહા ! સાંભળી નથી એમ જ કીધું છે, ચોથી ગાથામાં રાગથી પૃથક પ્રભુ છે તે વાત તે સાંભળી નથી. આહાહા ! એ દયા-દાન-વ્રત ને ભક્તિ ને પૂજા ને જાત્રાનો ભાવ રાગ છે એ તો, એમાં એ વ્યાપેલો છે એ પર્યાયથી, વસ્તુ તરીકે જોઈએ તો તેનાથી તે ભિન્ન છે. આહાહા ! એની વસ્તુ તરીકે જોઈએ તો તે એની પર્યાયમાં રાગ છે. પણ હવે જ્યારે વસ્તુ અખંડ જોઈએ તો, નિર્વિકલ્પ વસ્તુમાં તે ગુણના ભેદો ને પર્યાયના ભેદો નિર્વિકલ્પ અભેદમાં એ નથી. એ શુદ્ધનયનો વિષય નિર્વિકલ્પ ચીજ છે એકલી. આહાહાહા ! જે “अस्य आत्मनम्” કહ્યું હતું તે. આહાહા ! કેવળીઓનાં વિરહ પડયા પણ કેવળીની વાણી સંતોએ રાખી છે. એ વાણીનો ભાવ સમજવો બહુ અલૌકિક વાત છે. વાણી તો જડ એ તો નહીં કહે કે મારું આ સ્વરૂપ છે, એમ કહેશે વાણી ? આહાહા !

અહીં કહે છે, પ્રભુ એકવાર સાંભળ. બે અસ્તિત્વ સિદ્ધ કર્યાં. એક તો તું પોતે ગુણ ને પર્યાયમાં વ્યાપેલો છે, એવો પણ તું છો. હવે એમાંથી પરથી તો જુદો, પરમાં તો વ્યાપેલો નથી ને પરથી તું તારામાં વ્યાપેલો છે એમેય નથી. સમજાણું કાંઈ ? આહાહાહા ! મિથ્યાત્વ અને રાગ-દ્વેષનાં પર્યાયમાં પરિણમેલો વ્યાપેલો. આહાહા ! તું એમાં આવ્યો છો, વ્યાપેલો તું છો. હવે એમાંથી અભેદ વસ્તુ જે સમ્યગ્દર્શનનો વિષય, શુદ્ધનયનો વિષય, ઓલો તો પ્રમાણનો વિષય કીધો પણ હવે એમાંથી જે પ્રમાણ છે તે પૂજ્ય નથી. એમાં નિશ્ચયનય તે પૂજ્ય છે. એ નિશ્ચય નયનો વિષય તો નિર્વિકલ્પ વસ્તુ માત્ર પોતે, એમાં ગુણી આ ને ગુણ આ એવો ભેદ પણ જેમાં નથી. બાપુ આ તો માર્ગ છે, આ કાંઈ વાણિયાવેડા નથી કે આ થોડા બહારમાં થઈ ગયા મોટા શેઠીયા થઈ ગયાને થઈ ગયા આ, એ શેઠ ? નાણાવટીપણું હલાવ્યું ને આમ કર્યું ને તેમ કર્યું મોઢા આગળ, આહાહા... નોકરો પચીસ પચાસ આને, આને ધૂળમાંય નથી બાપા ! ભાઈ ! બધાં ભૂતાવળ છે. (શ્રોતા:- ધૂળમાં નથી પણ પૈસામાં છે.) પૈસા ધૂળ નથી તો શું છે ઈ ?

માટીના પિંડલા છે પૃથ્વીકાય છે. આહાહા !

એકેન્દ્રિય, બેઈન્દ્રિય, ત્રણ ઈન્દ્રિયપણું એ વ્યવહારનયે છે. પૈસાવાળાપણું તો એનામાં વ્યવહારનયેય નથી. એ તો અસદ્ભૂતનયથી માને છે, માને. આ તો એનામાં છે. એકેન્દ્રિય, બે ઈન્દ્રિયપણું, છતાં એ જીવ નથી. જીવ તો અંદર જ્ઞાનસ્વરૂપ તે જીવ છે. કારણકે એકેન્દ્રિયપણું જો જીવ સ્વરૂપ હોય તો કાયમ રહેવું જોઈએ. આહાહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? આહાહાહા ! એકેન્દ્રિય, બેઈન્દ્રિય, ત્રણઈન્દ્રિય, ચોરેન્દ્રિય, પંચેન્દ્રિય, માણસ, દેવ, ઢોર નારકી, આહાહા... એ કાંઈ જીવ નથી, પર્યાયમાં છે. પણ એ જીવ નથી. જીવ તો એકલો જ્ઞાનસ્વરૂપ છે તે જીવ છે. આહાહા ! સમજાણું કાંઈ ?

પોતાના ગુણ પર્યાયમાં વ્યાપેલો છે, છતાં હવે શુદ્ધનયથી એકત્વ નિયતસ્ય-શુદ્ધનયથી તો એકપણામાં નિશ્ચિત કરવામાં આવ્યો છે. આહાહાહા ! ભૂતાર્થનયથી ત્રિકાળી સત્ય વસ્તુને દેખનાર જાણનારના નયથી તે તો ત્રિકાળી એકરૂપ છે તેમ પ્રસિદ્ધ કરાવ્યું છે. આહાહા ! વાત એવી છે ભાઈ ! આ કાંઈ વાદ-વિવાદ એમાં શાસ્ત્રના મોટા ભણેલા પંડિત હોય ને તો આ વાત બેસેને એવું આંહી છે નહીં. (શ્રોતા:- આ તો, વાદ-વિવાદ કરવાની નિયમસારમાં ના પાડી છે) આહાહા ! નિયમસારમાં તો ના જ પાડી છે બાપુ ! જ્ઞાનનિધિને પામીને એકલો ખાજે. સ્વસમય ને પરસમયમાં વાદ ન કરીશ બાપુ એવી કોઈ ચીજ છે. એવી એ કોઈ ચીજ છે કે એને હવે અનેક અપેક્ષાથી જોતાં વ્યવહારની વાતો વીતરાગે કરી છે, એ પણ સંસારનું કારણ છે હવે તું શી રીતે (નક્કી કરીશ ભાઈ). આહાહાહા !

અહીંયા તો ભગવાન આત્મા એક તો એ સિદ્ધ કરે છે, કે એ આત્મા છે એ પ્રમાણ આખું દ્રવ્ય ને પર્યાય એ શરીરમાં વ્યાપેલું નથી, કર્મમાં વ્યાપેલું નથી, પરદ્રવ્યમાં વ્યાપેલું નથી, એ વ્યાખ્યું હોય તો તેના ગુણ અને પર્યાયમાં વ્યાપેલું છે બસ આટલું, સમજાણું કાંઈ ? આહાહાહા ! હવે એને પર દ્રવ્યમાં વ્યાપેલું નથી અને પોતાના ગુણ પર્યાયમાં વ્યાપેલું છે એ તો પ્રમાણનો વિષય થયો, પણ હવે શુદ્ધનયનો વિષય એને એમાંથી બતાવવો છે. આહાહા ! એકરૂપ નિર્વિકલ્પ વસ્તુ જે શુદ્ધનયનો વિષય છે, જે સમ્યગ્દર્શનનો વિષય. આહાહા ! સમ્યગ્દર્શનનો વિષય દ્રવ્ય ને ગુણ, પર્યાયમાં વ્યાપેલું દ્રવ્ય એ વિષય એનો છે જ નહીં. (શ્રોતા:- એ પ્રમાણનું દ્રવ્ય છે.) આહાહાહા ! પોતાના ગુણમાં પર્યાયમાં વ્યાપેલો છતાં શુદ્ધનયથી એકપણામાં, 'શુદ્ધનયતઃ એકત્વે નિયતસ્ય' નિર્વિકલ્પ વિજ્ઞાનઘનને એણે બતાવ્યો શુદ્ધનયે. ગુણ ને પર્યાયમાં વ્યાપેલો એ વસ્તુનું પ્રમાણ છે, પણ સમ્યગ્દર્શનનો વિષય ને શુદ્ધનયથી એને જોતાં, એકરૂપે એ વસ્તુ છે. સમજાણું કાંઈ ? આવી વાતું. ઉપદેશ સાંભળવો કઠણ પડે અને આ તે ક્યાંનો હશે ઉપદેશ ભગવાનનો હશે ? આ તે ? અરે બાપુ એણે સાંભળ્યો નથી ભાઈ ! વીતરાગ જિનેશ્વરદેવ એનો ઉપદેશ કેવો છે ભાઈ, એ તો અલૌકિક વાત છે. આહાહા !

શુદ્ધનયથી એકપણામાં વ્યાપેલો છે. વળી કેવો છે એ તો સમુચ્ચય કીધું, હવે કેવો છે ? 'પૂર્ણ-જ્ઞાન ઘનસ્ય' પૂર્ણજ્ઞાનઘન છે. એકપણે નિશ્ચિત કરવામાં આવ્યો પણ હજી શું એ ચીજ છે ત્યારે ? કે પૂર્ણ જ્ઞાનઘન છે. પૂર્ણજ્ઞાનનો પૂંજ છે, એકલો અભેદ એની સાથે અનંતા ગુણો સાથે લેવા જ્ઞાનની પ્રધાનતાથી વાત કરી છે. પૂર્ણ જ્ઞાન, પર્યાયેય નહીં. આહાહા ! પૂર્ણજ્ઞાન પૂર્ણજ્ઞાન

પૂર્ણજ્ઞાન જેમ પૂનમનો ચંદ્રમા, પૂનમનો પૂર્ણ ચંદ્રમાં, પૂનમ કેમ કહે છે સાંભળ્યું ? પૂનમ પૂરો ચંદ્ર, પૂરો પ્રગટ્યો છે, માટે પૂનમ કહે છે. પૂનમમાં માસ પૂર્ણ થાય છે, ને અમાસમાં માસ અર્ધમાસ થાય છે. અમાસ અર્ધમાસ. અહીં કાઠીયાવાડમાં બીજો રિવાજ છે. સુદ-૧ મી શરૂ કરે છે. સિદ્ધાંત તો વદ એકમથી શરૂ કરે છે. પહેલી વદ ને પછી સુદ-કેમકે પંદર દિવસે તો અમાસ આવે એ તો અર્ધમાસ થયો અને પૂર્ણમાં પૂરણ પૂનમ, ચંદ્ર પણ પુરણ થઈ ગયો ત્યાં, સોળ કળાએ ખીલી નીકળ્યો છે. એક કળા તો સદાય એની ખુલ્લી જ હોય છે. સમજાણું ? આહાહા ! બીજે ત્રણ કળા હોય છે. એકમે બે, બીજે ત્રણ, પૂનમે પૂર્ણ, એમ ભગવાન આત્મા વસ્તુ તરીકે પૂર્ણ વિજ્ઞાનઘન છે. જેમાં અપૂર્ણતા નથી, વિપરીતતા નથી, અશુદ્ધતા નથી, અલ્પતા નથી. આહા ! દરેક શબ્દોમાં વાચ્ય છે, એ એને જાણવું જોશે ભાઈ ! આ કોઈ વિદ્વત્તાનો વિષય નથી. વિદ્વાનોનો કે બીજાને સમજાવી શકીએ માટે આવો બાપુ એ નથી આ ચીજ તો કોઈ અલૌકિક છે. આહાહા !

એ પૂર્ણ જ્ઞાનઘન શબ્દે એક જ જ્ઞાનને પૂર્ણ લીધું પણ એની સાથે અનંતાગુણો પૂર્ણરૂપ છે, એકરૂપ છે એવો એ ભગવાન છે. સમજાણું કાંઈ ? “તાવાન અયં આત્મા” તાવાન જેટલું સમ્યગ્દર્શન તેટલો આત્મા છે. આહાહા ! પૂર્ણ વસ્તુ છે. તેની પ્રતીત થઈ અનુભવમાં તે એ તો વસ્તુ જ પૂર્ણ છે તે પ્રમાણે. આહાહા ! જે અનાદિથી કર્મચેતના, કર્મચેતના ને કર્મફળચેતનાનું જે વેદન હતું એ મિથ્યાત્વ હતું. સમજાણું કાંઈ ? રાગ ને રાગનું ફળ એનું જે વેદન એકાંતે દુઃખી ને દુઃખનું વેદન હતું. સમ્યગ્દર્શન થતાં એને જ્ઞાન ચેતના પ્રગટી. આહાહાહા ! તેથી તે આનંદનાં વેદનમાં આવ્યો હવે. આવી શરતો માળા ! સમજાણું કાંઈ ?

એતત્ સમ્યગ્દર્શન. આહાહા ! પૂર્ણાનંદના નાથનું જ્યાં દર્શન થયું અને તેની સાથે જ્ઞાન થયું, અને તેની સાથે આનંદનું વેદન. આહાહાહાહા ! એટલે ચારિત્ર આવશે હારે. આહાહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? કર્મ ચેતના, કર્મફળ ચેતનાનું અનાદિથી અજ્ઞાનીને વેદન છે. આત્માનું જ્ઞાનચેતનાનું વેદન છે જ નહીં. આહાહા ! એથી જ્યાં પૂર્ણ જ્ઞાનઘન છે, એવું જ્યાં ભાન થયું તેની પર્યાયમાં જ્ઞાનચેતના, શાંતિના આનંદના વેદનવાળી ચેતના પ્રગટી. આહાહા ! એકલા દુઃખનું વેદન હતું મિથ્યાત્વમાં, એ પૂર્ણજ્ઞાનઘન છે એવું જ્યાં સમ્યગ્દર્શન તેને આશ્રયે થયું તેમાં જ્ઞાનચેતના, જે જ્ઞાન, જ્ઞાનમાં એકાગ્રતા થઈ, તેના સાથે તેને આનંદનું વેદન થયું, એટલે આ દર્શનમાં ત્રણેય આવી ગયા, એમ મારું કહેવું છે. સમજાણું કાંઈ ?

સમ્યગ્દર્શન પૂર્ણની પ્રતીતિ, પૂર્ણનું જ્ઞાનને, પૂર્ણના જ્ઞાનની સાથે વેદન. આહાહા ! (શ્રોતા:- સર્વ ગુણાંશ તે સમક્તિ) સર્વ ગુણાંશ તે સમક્તિ પણ આ તો ત્રણનું અત્યારે તો કામ છે ને સમ્યગ્દર્શનમાં એ પ્રશ્ન છે ને આનો અત્યારે એમ કે તમે સમ્યગ્દર્શનની વાત કરો છો ને મોક્ષમાર્ગ તો ત્રણ છે. વાત સાચી બાપુ અમે ત્રણની ના નથી પાડતાં. આહાહા ! પૂર્ણ જ્ઞાનઘન પ્રભુ અતીન્દ્રિય આનંદથી પૂર્ણ ઘન પ્રભુ આ તો જ્ઞાનથી પૂર્ણ કીધું, પણ એવા અતીન્દ્રિય આનંદથી પૂર્ણ ઘન પ્રભુ, અતીન્દ્રિય પ્રભુત્વ શક્તિથી પૂર્ણઘન પ્રભુ, એવી અનંત શક્તિથી પૂર્ણ વસ્તુ પ્રભુ. આહાહા ! ભાઈ એનું સમ્યગ્દર્શન ને જ્ઞાન થતાં ચેતના પણ પલટી ગઈ, જે કર્મ ચેતના ને કર્મફળ ચેતના હતી, એ જ્ઞાનચેતના થઈ ગઈ. વેદન પલટી ગયું.

સમજાણું કાંઈ ? ભલે થોડો હજી રાગ છે, એને વેદન છે પણ એ ગૌણપણે ગણવામાં આવ્યું. જ્ઞાનની પર્યાયથી જોવું હોય તો બેય હારે છે. આનંદનું વેદન પણ છે અને સાધક છે માટે રાગનું પણ હજી વેદન છે, જ્ઞાનથી જોઈએ ત્યારે એમ કહે. દર્શનની પ્રધાનતાથી કથન આવે ત્યારે એને આનંદનું વેદન મુખ્યપણે છે તેમ કહેવાય. આહાહાહા ! એટલો જ એ આત્મા છે. જોયું પાછું, સમ્યગ્દર્શનમાં આખો આત્મા આવ્યો છે. સમ્યગ્દર્શન છે તે આખો આત્મા છે. વિશેષ વાત કહેવાશે. (શ્રોતા:- પ્રમાણવચન ગુરુદેવ)

પ્રવચન નં. ૫૫ શ્લોક - ૬ તા. ૧૨-૮-૭૮ શનિવાર, શ્રાવણ સુદ-૯ સં. ૨૫૦૪

સમયસાર શ્લોક છઠ્ઠો - હિન્દી ચલેગા, આજ છઠ્ઠો છે ને છઠ્ઠો. શ્લોક બોલીએ ફરીથી.
(શાર્દૂલવિક્રીડિત)

एकत्वे नियतस्य शुद्धनयतो व्याप्तुर्यदस्यात्मनः
पूर्णज्ञानघनस्य दर्शनमिह द्रव्यान्तरेभ्यः पृथक्।
सम्यग्दर्शनमेतदेव नियमादात्मा च तावानयं
तन्मुक्त्वा नवतत्त्वसन्ततिमिमामात्मायमेकोऽस्तु नः॥६॥

આચાર્યનો પોકાર છે એમાં જુઓ તો ખરા. આહાહા ! ઈસ આત્માકો 'અસ્ય' એટલે આ આત્માકો એ શુદ્ધ ચૈતન્ય ઘન પૂરણ સ્વરૂપ જે અસ્ય આત્માકો એમ 'અન્ય દ્રવ્યોસે પૃથક દેખના' અન્ય પદાર્થ છે દ્રવ્યો, દેવ-ગુરુ શાસ્ત્ર ઉસકી શ્રદ્ધા આદિકા રાગ-ઉસસે ભિન્ન શ્રદ્ધાન કરના. આ આત્માને અન્ય દ્રવ્યોથી ભિન્ન, અપના સ્વભાવથી અભિન્ન, અપના સ્વભાવસે અભિન્ન, સૂક્ષ્મ બાત હૈ ભાઈ ! (શ્રોતા:- ફરમાવો) અંતર્મુખ હોકર ઉસકા શ્રદ્ધાન ઉસકો દેખના અર્થાત્ શ્રદ્ધાન કરના હી નિયમસે સમ્યગ્દર્શન હૈ. એ નિશ્ચયસે સત્ય સમ્યગ્દર્શન ધર્મકી પહેલી સીદ્ધી કહેનેમેં આતા હૈ. આહાહાહા ! એ સમ્યગ્દર્શનમેં જીતના આત્મામેં ગુણ હૈ સંખ્યાએ અનંત-અનંતાઅનંત-અનંતાઅનંત-અનંતાઅનંત સંખ્યાએ જીસકા અંત નહીં, એસા અનંત અનંત જે ગુણ હૈ આહા.... એસા આત્માકો શ્રદ્ધાન કરના તો જિતની શ્રદ્ધા જ્યાં હુઈ, તો જીતની સંખ્યામેં અનંત ગુણ હૈ ઉસકા એક અંશ વ્યક્તપણે સમ્યગ્દર્શનમેં વેદનમેં આતા હૈ, ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન હૈ. આહાહાહા !

હજી તો ચોથું ગુણસ્થાન કહા પંચમ અને છઠ્ઠાની વ્યાખ્યા તો બહુ આકરી છે. આહાહા ! આ તો પ્રથમમાં પ્રથમ ભગવાન આત્મા અનંત ગુણનો અપાર સાગર ઉસકા અન્ય દ્રવ્ય અને અન્ય દ્રવ્યના ભાવસે ભિન્ન દેખના અથવા શ્રદ્ધાન કરના. એ નિર્વિકલ્પ સમ્યગ્દર્શન એ દર્શન કહેનેમેં આતા હૈ. આહાહા ! અને જ્યાં સમ્યગ્દર્શન નથી ત્યાં ઉસકા જ્ઞાન ને વ્રત ચારિત્ર તપ એ બધા બાળ અજ્ઞાન તપ બાળ વ્રત હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? એવી વાત છે ભાઈ આ.

યહ કૈસા હૈ આત્મા ? “અપને ગુણ પર્યાયમેં વ્યાસ રહેનેવાલા (આત્મા) હૈ” કયા કહેતે હૈ ? કે જે વસ્તુ આત્મા હૈ, યે અપના ગુણ સહભાવી ઔર કમવર્તી તેની પર્યાય ઉસમેં વ્યાસ હૈ. સમ્યગ્દર્શનકા વિષય કયા હૈ એ પીછે કહેગા. યહાં તો હજી આત્મા કૈસા હૈ કે અપના અનંત

गुणमें व्याप्त है रहेल है और उसकी विकृत अथवा अविकृत अवस्था उसमें वो आत्मा व्याप्त है, प्रसरेल है. आरे आवी व्याप्त्या हवे. आहाहा ! भगवान् आत्मा ओ परद्रव्यसे भिन्न. शरीर, कर्म, कर्मका अनुभाग भाव उससे तो भिन्न पण अपना अनंत गुण है और गुणकी वर्तमान (पर्याय) कर्मवर्ती विकारी के अविकारी. अविकारीका अर्थ ! अस्तित्व गुणकी पर्याय अविकारी है सब गुणकी पर्याय विकारी है ऐसा है नहीं. अज्ञानमें भी हो अर्द्धिया तो. समजमें आया ? आवी वात छे. अस्तित्व, वस्तुत्व आदि गुण है उसकी पर्याय तो निर्मण ही होती है. पण जो दूसरा गुण है उसमें कितना गुणकी पर्याय विकृत भी होती है. श्रद्धा गुणकी, यारित्र गुणकी, आनंद गुणकी, प्रदेशत्व गुणकी अथवा गुणकी कर्ता-कर्म करण संप्रदान गुणकी विकृत अवस्था होती है. ओ विकृत अवस्था अने गुणमां आत्मा व्यापेल है उसमें रहेल है. परद्रव्यमें नहीं. परद्रव्यका भावमें नहीं. यहां परद्रव्यना भाव अटले विकारी ज्वना (भाव) ओ अर्द्धिया नहीं लेना. अर्द्धिया तो परद्रव्य कर्म शरीर वाणी आदि वस्तु और उसका भाव नाम शक्ति अनी जे गुण पर्याय उससे भगवान् आत्मा रहित है. ओ सम्यग्दर्शनका विषय है की नहीं ओ बात अत्यारे नहीं. पहेली तो आ बात है. वस्तु कैसी है, सारा प्रमाणका विषय, निश्चयका विषय अने व्यवहारका विषय. विषय शब्दे त्रिकाणी द्रव्य निश्चयका विषय है और वर्तमान पर्याय विकृत अविकृत अवस्था है, यह व्यवहारका विषय है. दो मिलकर प्रमाणका विषय है. आहाहाहाहा !

तो कहेतें है के “अपने गुण पर्यायमें व्याप्त रहेनेवाला है” आ पर्यायमें विकृत भी लेना. समजमें आया ? ओ दया, दान, व्रत, भक्ति, काम, क्रोध, हिंसा, जूठ आदिका भाव है, यह विकृत अवस्था है, उसमें भी आत्मा व्याप्त उसमें रहेल है. कोछ परद्रव्यमें रहेल है जैसे नहीं. और परद्रव्य उसमें आया है ऐसा नहीं. आहाहाहा ! ओ भगवान् आत्मा वस्तुओ त्रिकाण शुद्ध होने पर भी, उसका गुण भी शुद्ध पूरण होने पर भी, उसकी पर्यायमें अपूर्णता अने विकृत अवस्था जो है, वो भी आत्मा उसमें व्याप्त्या है आत्मा उसमें व्याप्त नाम उसमें प्रसर्पा है. उसका विस्तार वो है, धनालाज ! द्रव्य गुण ने पर्याय. द्रव्य जो है वस्तु ओ अपना गुण अने पर्यायमें रहेल है. परद्रव्यना भाव अने परद्रव्यमां ओ रहेल नहीं. परद्रव्यना भाव ओ विकारी अर्द्धिया नहीं लेना. अपना विकारी भाव ओ नहीं. कर्म ने कर्मनो अनुभाग जे जड, उससे रहित आत्मा है. पण अपनी पर्यायमें जे विकृत अवस्था है, उसमें तो यह सहित व्याप्त है. समजमें आया ? क्या कडा ? (श्रोता:- ओक बार आप कडो पर्यायका इसमें अभाव है) ओ क्या ? ओ तो शुद्धनयका द्रव्यका विषय जब बताना हो तब, ये तो अत्मी कड दिया ने !

वस्तु जो है अनादिसे ओ अपना गुण पर्यायमें व्याप्त है, अनादिसे है. हवे छतना होने पर भी, समजमें आया ? भाषा तो सादी भाषा. वस्तु तो कोछ अलौकिक, सम्यग्दर्शनका विषय क्या, और आत्मा किसमें रहेल है. आहाहा ! अनादिसे कोछ शरीरमें आत्मा रडा है, के कर्ममें रडा है, के स्त्री कुटुंब परिवारमें रडा है, के देवगुरु शास्त्रमें रडा है ऐसा है नहीं. अनादिसे रडा है तो अपना जे अनंत गुण है और उसकी वर्तमानमें विकृत और अविकृत अवस्था है उसमें वो आत्मा रडा है. समजमें आया ? आ प्रमाण का विषय बताया. हवे उसमें सम्यग्दर्शनका

વિષય કયા યહ પીછે કહેગા. આહાહા ! આ... રે શું થાય ? મૂળ તત્ત્વની વાત જ ફેરફાર થઈ ગયો ને એટલે લોકોને વ્રત કરો ને તપ કરો ને આ પડિમા લે લો. ધૂળ છે. (શ્રોતા:- એ તો કામક્રી ચીજ છે.) કામક્રી ચીજ છે ને રખડનેકી. એ શુભભાવ જો છે એ તો સંસાર છે, પરિભ્રમણકા કારણ છે,-પરિભ્રમણ સ્વરૂપ છે. યહ કહાને, આત્મા વ્યાપ્તા છે વિકારી ભાવમાં એ પરિભ્રમણ સ્વરૂપ છે. આહાહા ! એ પરિભ્રમણ કર્મકે કારણસે કરતે છે, એસા છે નહીં. આહાહાહા ! અહીંયા તો ભગવાન આચાર્ય, અપની વાત કરતે કરતે આ વાત કરતે છે, કે અમારા આત્મા જો છે, યે અપના ગુણ જો સહવર્તી અનંત ગુણ છે ઉસમાં તો છે દ્રવ્ય, પણ અપની પર્યાયમાં જિતના મિથ્યાત્વભાવ છે, રાગ ભાવ છે, દ્વેષ ભાવ છે, કામ-ક્રોધ ભાવ છે, પુણ્ય-પાપ ભાવ છે, વો ઉસકી પર્યાયમાં છે અને દ્રવ્ય ઉસમાં વ્યાપ્યા (ફેલા) છે કોઈ કર્મસે વિકારી અવસ્થા હુઈ છે એસા છે નહીં. આહાહાહાહા ! સમજમાં આયા ?

અપને ગુણ પર્યાયોમાં, અપની પર્યાયમાં, વિકારી ભી અપની પર્યાય છે, એમ કહેતે છે યહાં. યે વિકારી પર્યાય કોઈ કર્મકી નહીં છે. સમજમાં આયા ? આહાહાહા ! અરે મિથ્યાત્વ ભાવ છે એ ભી અપની પર્યાય છે, મિથ્યા શ્રદ્ધા છે યહ ભી અપની પર્યાય છે. (શ્રોતા:- કર્મજન્ય છે ?) કર્મજન્ય બિલકુલ નહીં. એ તો નિમિત્તસે કથન કરાના હો. એ તો નિમિત્તકે આશ્રયસે ઉત્પન્ન હુવા ઈતના, પણ છે તો યહ અપની પર્યાયમાં, અપને કારણસે. (શ્રોતા:- ઔદયિક કહેતે છે ના) ઉદય નામ અપની પર્યાય ઉદય ભાવ એ અપની પર્યાય છે જીવ તત્ત્વ છે. તત્ત્વાર્થ સુત્રમાં આયા નહીં, પહેલે અધ્યાયમાં. જીવ તત્ત્વ છે યહ મિથ્યાત્વ, પુણ્ય, પાપ એ જીવ તત્ત્વ છે. ઉદયભાવ એ જીવ તત્ત્વ છે. આવે છે ને પહેલા અધ્યાયમાં ? એ તો પીછે સમ્યક્દર્શન બતાના હો, શુદ્ધનયકા વિષય બતાના હો ત્યાં પીછે કહી બાત. પહેલે તો ઈતનેમાં રાગમાં, વિકારમાં મિથ્યાત્વમાં પુણ્ય-પાપમાં આત્મા હી કર્તા છે ને વ્યાસ છે, એસા ભી સિદ્ધ ન કરેને વિકાર પરસે હોતા છે તો અપની પર્યાયકા અસ્તિત્વકા ભી ઉસકો ખબર નહીં. આહાહાહાહા ! ઝીણી વાત છે ભાઈ ! આ તો સમ્યક્દર્શન થયે પહેલે, ભગવાન આત્મા ! ચારે કોર ભલે દ્રવ્ય પડા હો, કર્મ, શરીર, વાણી પણ યહ આત્મા જો છે, યહ તો અપને ગુણ અને પર્યાયમાં હી વ્યાપ્ત છે, બસ ! આહાહા ! સમજમાં આયા ? મિથ્યાત્વમાં ભી આત્મા વ્યાસ છે. એ દર્શનમોહ કર્મકે કારણસે મિથ્યાત્વ છે, એસા છે નહીં. આહાહા ! રાગ ને દ્વેષકા પરિણામ જો આત્મામાં હુવા, એ ચારિત્ર ગુણકી વિપરીત અવસ્થા અપનેમાં છે. સમજમાં આયા ? એસા આત્માકો ખ્યાલમાં પૂરણ લેકર પીછે સમ્યક્દર્શનકા વિષય કયા છે યહ બતાના છે હવે. આહાહા ! આહાહા ! ક્યોંકિ સમ્યક્દર્શનકા વિષય એક નયકા વિષય છે અને આ ગુણ પર્યાયમાં વ્યાસ દ્રવ્ય એ પ્રમાણકા દો નયકા વિષય છે. પ્રમાણકા વિષય છે. શું કહે છે આ ?

પ્રમાણ નામ બે ભાગને લક્ષમાં લે એનું નામ પ્રમાણ અને એક ભાગને લક્ષમાં લે તેનું નામ નય. કહો આવી તો ભાષા સાદી છે. આહાહા ! પાટણીજી ! આવી વાતું છે આ ! આહાહા ! અહીં તો હજી આચાર્ય, આ જે તત્ત્વ વસ્તુ જે આત્મા એ પર રજકણો કર્મ શરીર વાણી મન એમાં એની અંદર મધ્યમાં ભલે દેખાય પણ વો ઉસમાં છે નહીં. ઔર ઉસસે વિકાર હુઆ એસા છે નહીં. આહાહાહા !

દ્રવ્ય નામ ત્રિકાળી વસ્તુ, ગુણ નામ ત્રિકાળી સ્વભાવ, અને પર્યાય નામ વર્તમાન વિકૃત અને અવિકૃત અવસ્થા એ બધામાં આત્મા વ્યાપેલ છે. એ વિકારમાં કોઈ કર્મ વ્યાપેલ છે એ સા હૈ નહીં. સમજમાં આયા ? (શ્રોતા:- હવે નયની વાત) એની પછી વાત. આહા ! પહેલે સે એમ વિચાર કરે કે વિકાર છે, યે કર્મસે હુવા છે તો પહેલી પર્યાયની અસ્તિત્વકી ચીજકી ખબર નહીં. સમજમાં આયા ? કયા કરે હમારે કર્મકા એસા ઉદય આતા છે તો વિકાર હોતા છે. “ કર્મ બિચારે કોન ભૂલ મેરી અધિકાઈ.” જડ કર્મ એ બિચારા અજ્ઞાન જડ છે ઉસકી કયા, એ તો અજીવ દ્રવ્યમે અસ્તિત્વ છે ઉસકા, એ અજીવ દ્રવ્યકા અસ્તિત્વ ચૈતન્યકી વિકારી પર્યાયમે એ કર્મસે હોતા છે ? બિલકુલ નહીં. આહાહાહા ! ધનાલાલજી ! આ તો છે અંદર જુવોને અંદર, ઉસકા તો અર્થ હોતા છે. આ બધા અમારે શેઠિયા આવ્યા નથી ? મોહનલાલજી અને બાબુલાલજીને બધા અંદર છે કે નહીં પણ અંદર ? પાનામાં લખ્યા છે કે નહીં ? (શ્રોતા:- અંદરમાં લખ્યું છે પણ અંદરમાં તો અમને સમજાતું નથી. આપ કહો ત્યારે માંડ માંડ સમજાય છે) આહાહાહા !

કહે છે, કહેતે છે કે યહ આત્મા, પહેલું કલ્પું તું ને કે ઈસ અસ્ય આત્માકો પરદ્રવ્યસે પૃથક દેખના, એ નિશ્ચયસે સમ્યગ્દર્શન છે ઈતની બાત પહેલે ક્રિયા. હવે એ આત્મા છે યહ કિસમે વ્યાસ છે ? કિતના શક્તિમે ને પર્યાયમે છે ? કે અપના ગુણ પર્યાયમે વ્યાસ રહેનેવાલા છે. આહાહા ! કભી આત્મા કર્મમે ગયે નહીં, શરીરમે ગયે નહીં, શરીરરૂપ હુવા અનંત વાર શરીરકા, પણ આત્મા શરીરકી પર્યાયરૂપ કભી નહીં હુવા. આહાહાહા ! અનંત કર્મકા રજકણકી મધ્યમે પ્રભુ છે, પણ વહ આત્મા કર્મકી પર્યાયપણે કભી નહીં હુવા. ઔર એ કર્મકી પર્યાય આત્માકી સાથમે છે તો કર્મકી પર્યાયસે વિકૃત અવસ્થા આત્મામે હોતી એસા કભી નહીં હોતા. આહાહાહા ! બાબુલાલજી ! ન્યાં તમારે કલકતામાં ક્યાંય ન મળે પૈસામાં ધૂળમાંય ક્યાંય ન મળે. માટે કહે છે ને અમે અહીંયા આવ્યા છીએ ને કલકતેથી. આહાહાહા ! ક્યાં ગયા છોટાલાલજી ! આહા ! સમજાય એવું છે ને ભગવાન ! આહાહા ! આહાહા ! પરમાત્મા કહેતે છે યહ સંતો કહેતે છે. સંતો તો આડતીયા છે. કે પ્રભુ આમ કહેતે છે ને એસા છે, કે આ આત્મા જે વસ્તુ છે, દ્રવ્ય તરીકે પદાર્થ, તો ઉસમે જે ગુણ છે એ ઉસમે આત્મામે છે અને પર્યાયમે વિકૃત અવસ્થા છે એ ભી આત્મા ઉસમે વ્યાપ્યા છે, કોઈ પરદ્રવ્ય વ્યાપ્યા છે ને વિકાર છે એસા છે નહીં. આહાહાહા ! સમજમાં આયા ?

અપને ગુણ પર્યાય, અપને ગુણ અને અપને પર્યાય મિથ્યાત્વ રાગ, દ્વેષ, અજ્ઞાન, કામ-ક્રોધ વિષય વાસના, એ અપની પર્યાયમે છે, એ અપની પર્યાય છે, આહાહા ! કોઈ પરદ્રવ્યકી પર્યાય છે અને પરદ્રવ્યસે હુઈ છે એસા નહીં, ઈતના તો પહેલે સિદ્ધ ક્રિયા. આહાહા ! ઔર, એસે હોને પર ભી, એસા રહેનેવાલા હોને પર ભી, પ્રમાણકા વિષયમે ગુણ ને પર્યાયમે રહેનેવાલા હોને પર ભી શુદ્ધનયતઃ એકત્વે નિયતસ્ય “શુદ્ધનયસે એકત્વમે નિશ્ચિત ક્રિયા ગયા છે” આહાહા !

યહાં ત્રિકાળીનય વો તો દો નયકા પ્રમાણકા વિષય સિદ્ધ ક્રિયા. હવે જો શુદ્ધનય જો છે, યે તો એકાકાર સ્વરૂપ ત્રિકાળ એકરૂપ છે, ઉસકો બતાતે છે. આહાહા ! ગુણકા ભેદ ને પર્યાયકા ભેદ એ બતાતે નહીં. એ ગુણકા ભેદ ને પર્યાયકા ભેદ વ્યવહારનયકા વિષય થા તો પ્રમાણકા ઉસકો વિષય બતાયા. સમજમાં આયા ? આવી વાતું હવે વાણિયાને નવરાશ ન મળે, ધંધા આડે

પાપ આડે આખો દિ' શેઠીયા શું તમારે કહેવાય ? (શ્રોતા:- આમાં વાણિયા ઘણાંય આવશે.) વાણિયા જ આવવાના ને બધા. ઓલામાં એમ લખ્યું છેને ભાઈએ જૈન ધર્મ અત્યારે વાણિયાને વ્યવસાયવાળાને આવી ગયો છે. વ્યવસાય આખો દિ' ધંધા પાપ બાયડી છોકરા કુટુંબ દવાખાના ઈન્જેક્શન આ દવા લીધી ને આ કર્યું ધૂળે ધૂળ. (શ્રોતા:- માંદા પડે તો શું કરવું ?) કોણ માંદો પડે ? (શ્રોતા:- શરીર માંદું પડે.) શરીર ? એ તો જડ છે, અને જડની અવસ્થામાં આત્મા નથી. આત્મામેં રોગ છે એ તો મિથ્યાત્વ અને રાગ દ્વેષનો રોગ છે. પણ એ રોગમાં પણ વ્યાપેલો આત્મા છે. સમજાણું કાંઈ ? આહાહાહા ! આહાહાહા !

કોઈ ઈશ્વરે એને વિકાર કરાવ્યો છે, કે કર્મનું બહુ જોર આવ્યું અંદરમાં માટે વિકાર કરવો પડે છે એમ છે નહીં. એની પર્યાયનું સ્વરૂપ જ વિકૃત થવું તે કાળે, એ રીતે એનો વ્યાપેલો આત્મા એમાં રહેલો છે.

છઠ્ઠા શ્લોક અમારા જિનેશ્વરદાસજી (કહા) કે ભાઈ આયે હૈ ના, એમના માટે આજ હિન્દી લ્યો કીધું. હવે મંગળવારે શરૂ હોગાને આપણે, શિક્ષણ શિબિર. આહાહા ! ભાવ તો હૈ યે હૈ. હિન્દીમાં આવે પણ વસ્તુ તો જે છે તે જ છે ને ભૈયા. આહાહા ! પહેલાં જ્ઞાનમાં આત્મા દ્રવ્ય ને ગુણ પર્યાય સ્વરૂપ છે એસા પહેલે ઉસકો જ્ઞાન હોના ચાહિએ, એ જ્ઞાન સમ્યક્ નથી. પણ એ જ્ઞાનનું અંગ પહેલે પ્રગટ હોના ચાહિએ. ઓલામાં આવ્યું છે ને ? એમકે ભેદ બતાવવો છે તે જ્ઞાનનો અંગ છે. એમાં એ જ્ઞાનનો અંગ એ જાતનો સાચો થાય છે. સમ્યગ્જ્ઞાન નહીં, પણ જ્ઞાન અંદર, દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર તે આત્મા એમ બતાવવું, પણ એમાં એક જ્ઞાનનો અંગ ત્યાં સિદ્ધ થાય છે એક વ્યવહારનો, કળશ ટીકામાં છે. સમજાણું કાંઈ ? આમાં જ છે, પાંચમાં કળશમાં કળશ ટીકા છે ને ? જુઓ લ્યો એ જ નીકળ્યું. પાંચમો કળશ છે ને ? “તેવી રીતે ગુણગુણીરૂપ ભેદ કથન જ્ઞાન ઉપજવાનું એક અંગ હૈ” એ જાતનું જ્ઞાન થાય છે પહેલું, એ સમ્યગ્જ્ઞાનની અહીં વાત નથી. આ ગુણગુણીનું ભેદ કથન, એ વ્યવહારનય, આહાહા ! ગુણગુણીરૂપ ભેદકથન એ જ્ઞાન ઉપજવાનું એક અંગ છે, જીવનું લક્ષણ ચેતના ઈતના કહેતે પુદ્ગલાદિ અચેતન દ્રવ્યોસે ભિન્નપણાકી પ્રતીતિ ઉપજતે હૈ, તેથી જબ અનુભવ થાય ત્યાં સુધી ગુણગુણીરૂપ ભેદ કથન જ્ઞાનનું અંગ હૈ. જાનનેમેં ઈતના આતા હૈ, પછી અનુભવ તો ઉસકો છોડકર હોતા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ભાઈ ! વીતરાગ માર્ગ ! જિનેશ્વર પરમેશ્વર માર્ગ.

(શ્રોતા:- વ્યાસનો શું અર્થ કર્યો છે કળશ ટીકામાં ?) એ વ્યાપેલો જ છે, એમાં. એ તો છઠ્ઠાની વાત થઈ. આ તો પાંચમાની વાત છે. એ તો પહેલાં આવી ગયું છે ને, અસ્તુ ? ચારિત્રની એ તો લાંબી વ્યાખ્યા છે. અહીં તો સમકિતની પહેલી વ્યાખ્યા કરી છે. એમાં આવી ગયું છે, શુદ્ધ જીવને અનુભવતા ત્રણેય છે. જોયું ? શું કીધું ? અહીં તો દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર ત્રણેય પર્યાયનયનો વિષય છે, એ છે એમ વિકાર પણ છે એમ લઈ લેવું.

પણ શુદ્ધનયથી જોતાં નિર્વિકલ્પ વસ્તુ માત્રને જોતાં શુદ્ધપણું તે રૂપ છે. વસ્તુ પણ એ જ છે ને ? વસ્તુ સ્થિતિ છે ને ? “એતત્ નિયમાત્ સમ્યગ્દર્શન” – વ્યાસુઃ વ્યાસુઃ શબ્દ એમાં છે ને. લાંબુ છે ને એટલે એતત્ નિયમાત્ સમ્યગ્દર્શન. (શ્રોતા:- છેલ્લી ચાર લીટી લ્યો.) હા છે, જુઓને, કીધુંને, “સંસાર અવસ્થામાં જીવ દ્રવ્ય નવ તત્ત્વરૂપ પરિણમ્યું છે” આ ભાષા એ કરી,

એ તો પહેલું પાંચમાંમાં આવી ગયું છે એ તો કહું 'તું પહેલા આમાં આવી ગયું છે, એ નવ તત્ત્વરૂપ પરિણમ્યું છે એ મિથ્યાત્વભાવ છે એનામાં. આહાહા ! સંવર નિર્જરા સાચાની વાત અહીંયા નથી, પણ અનાદિથી જીવ અજીવ પુણ્ય પાપ આદિ અને આસ્રવનો અંશ નથી, એટલો એ ગુણસ્થાને પહેલે એટલો એને સંવર વ્યવહારે ગણ્યો. અહીં કર્મનો અંશ ખરે છે એને નિર્જરા વ્યવહારે ગણી અને બંધનો એક અંશ ઓછો હોય એને મોક્ષ ગણ્યો એ દ્રવ્ય. દ્રવ્ય એ નવેય તત્ત્વરૂપે મિથ્યાદૃષ્ટિમાં પરિણમેલ છે. સમજાણું કાંઈ ? આરે... આ.

જુઓ અહીં આવ્યું, કારણકે આ જીવ દ્રવ્ય “દ્રવ્યાંતરેભ્યઃ પૃથક” એમ આવું હોવા છતાં, દ્રવ્ય સ્વભાવની દૃષ્ટિ લેવી છે, દૃષ્ટિ લેના છે. આહાહા ! તો પહેલે એ બાત સિદ્ધ ક્રિયા કે પરદ્રવ્ય તો નિમિત્ત માત્ર છે એકી કોઈ ચીજકી બાત નહીં. તેરી ચીજ જો દ્રવ્ય ને ગુણ જો શુદ્ધ છે ઓર તેરી પર્યાયમાં જો અશુદ્ધતા આસ્રવની પુણ્યપાપની બંધની જે છે ભાવ બંધ એ તેરી પર્યાયમે છે ને એસમે આત્મા વ્યાખ્યા છે. કોઈ પરદ્રવ્ય કે કારણસે વિકાર છે ને મિથ્યાત્વ છે એસા ભાવ છે નહીં. આહાહાહાહા ! સમજમે આયા ? આવો મારગ છે ભાઈ ! હજી તો, આ તો આપણે ચાલી ગયું 'તું થોડુંક. આ તો અમારે ભાઈને લઈને ફીર હિન્દી લિયા. ઓર શુદ્ધનય, વો તો એકા અસ્તિત્વમે દ્રવ્યમે, ગુણમે ને પર્યાયમે અસ્તિત્વમે જે છે વો બતાયા.

હવે શુદ્ધનયકા વિષય કયા છે ? આહાહાહા ! પ્રમાણકા વિષયમે વિકારી પર્યાય કે પર્યાયકા નિષેધ નહીં હોતા. કયા કહા ? નયચક્રમે યે છે, કે પ્રમાણકા વિષયમે પર્યાયકા ને વિકૃત અવસ્થાકા નિષેધ નહીં હોતા, માટે તે પ્રમાણ પૂજ્ય નહીં. આહાહા ! ઓર નિશ્ચયનયકા વિષયમે છે, એ પર્યાયકા નિષેધ હોતા છે ઓર ત્રિકાળી દ્રવ્યકા આશ્રય હોતા છે. માટે નિશ્ચયનય પૂજ્ય છે. આહાહાહા ! ઝીણી વાત છે ભાઈ. બીજી રીતે કહીએ તો વસ્તુ જે છે એ અનાદિ અપના ગુણમાં તો છે હી. પણ અનાદિ એકી વિકૃત અવસ્થામે ભી વો આત્મા હી છે. એ અવસ્થામે કોઈ કર્મ આયા છે ને કર્મસે હુવા છે એસા છે નહીં. તો એસી ચીજકા પહેલે નિર્ણય કરા કર હવે શુદ્ધનયકા વિષય એ તો દો દ્રવ્ય ને પર્યાય દો કા જ્ઞાન કરાયા. પણ વો પ્રમાણ તો સદ્ભૂત વ્યવહારનયકા વિષય છે. જરી ઝીણું પડશે, કયા કહા ? જો ત્રિકાળી દ્રવ્ય છે ઓર ગુણ છે ને પર્યાય છે એકા વિષય કરનેવાલા પ્રમાણ એસમે છે યે. તો એ પ્રમાણ છે એસમે દો આયા, તેથી એ પ્રમાણ પોતે સદ્ભૂત વ્યવહારનયકા વિષય છે, વ્યવહારનયકા વિષય છે. આહાહા ! હવે શું થાય ? કયા કહેતે છે. આહાહા ! પંચાધ્યાયીમે છે, પ્રમાણ એ વ્યવહારનયકા વિષય છે. કયોં કિ ત્યાં એક ન આયા. દો આયા. તો દો આયા. વો પ્રમાણકા વિષય હો ગયા, દો આયા તો વ્યવહારનયકા વિષય હો ગયા, પ્રમાણ વ્યવહારનયકા વિષય. આહાહાહા !!

ભાઈ માર્ગ તો વીતરાગકા કોઈ અલૌકિક છે, લોકોમાં અત્યારે તો એટલી બધી ગરબડ, પડીમા લઈ લ્યો ને બ્રહ્મચર્ય લો ને લૂગડા ફેરવી નાંખો. આહાહા ! એકલો અજ્ઞાનભાવ છે. (શ્રોતા:- બાહ્ય ત્યાગ તો ખરો ને ?) બાહ્ય ત્યાગ તો અનાદિથી છે અંદરમે, ત્રણેય કાળમે પરદ્રવ્યકા ગ્રહણ ત્યાગકા તો અભાવ છે એસમે. આહાહા ! આદાન ગ્રહણ કરના ઓર છોડના- પરદ્રવ્યકા ગ્રહણને છોડના એસમે તો ઓ રહિત ત્રિકાળ છે. એસા તો ગુણ ત્રિકાળ છે એસમે. છોડના એટલે નહીં છે એસા તો ગુણ છે એસમે- એકા છોડના એટલે એકા અર્થ એ હુવા કે

ઞહણ ક્રિયા થા ઉસને એમ માન્યા ઉસને. ઝીણી વાત બાપુ ! વીતરાગ માર્ગ ! આહાહા ! હવે એમાંય દિગંબર ધર્મ એ જૈન ધર્મ. એની ચીજ અલૌકિક વાતું છે ભાઈ ! આહાહા ! દુનિયાના પાપના ધંધામાં બાર મહિનામાં ઘણો વખત એનો ત્યાં જાય એને. હેં ? ચોવીસ કલાકમાં બાવીસ કલાક પાપમાં ધંધા રળવા લખવા ને આ ને તે, હવે એમાં એક કલાક મળે કદાચિત્ સાંભળવાનો અને સાંભળે તોય એને નિર્ણય કરવાનો વખત ન મળે. આહાહાહા !

એરણની ચોરી ને સોયના દાન, એમ બાવીસ કલાક ત્રેવીસ કલાક આમાં રહે અને એક કલાક સાંભળવા જાય ત્યાં સાંભળવાનું એવું મળે કે વ્રત લઈ લો પડીમા લઈ લો તપસ્યા કરો, રસ છોડો, લૂગડાં છોડી દો. એકાદ બે લૂગડાં રાખો, રસનો પરિત્યાગ કરો. લ્યો આવી વાતું બધી. (શ્રોતા:- કેટલા બધા પરિષહ સહન કરે છે) ધૂળમાંય પરિષહ નથી. સમકિત વિના પરિષહ હોઈ શકે જ નહીં. સમજાણું કાંઈ ? પરિષહમાં તો સહન કરવું એટલે જ્ઞાતા દંષ્ટાપણે રહેવું એ. એ તો સમકિત હુઆ પછી એને જ્ઞાતા દંષ્ટાપણું રહે એનું નામ પરિષહ છે. ધનાલાલજી ! આવી વાતું છે ભાઈ ! શું થાય ? ભાઈ. (શ્રોતા:- જ્ઞાતાદંષ્ટા પણે રહેવું એ પરિષહ છે) હા ! એનું નામ પરિષહ છે. એ પરિષહ જય છે. અરે પ્રભુ ! આહાહા !

યહાં કહેતે હૈ, કે ઐસા ભગવાન અપના ગુણ પર્યાયમેં વ્યાસ રહેનેવાલા હૈ. “વ્યાસું” આસ્રવ પુણ્ય પાપ બંધ ભાવ ઉસમેં આત્મા રહેનેવાલા હૈ, આત્માકી પર્યાય હૈ ને આત્મા ઉસમેં આયા હૈ. અનાદિસે એ નવ તત્ત્વરૂપ પરિણમન ઉસકા હૈ. આહાહા ! નવ તત્ત્વોમાં સંવર નિર્જરા મોક્ષ એ અહીંયા ન લેના. દ્રવ્ય સંવર ને દ્રવ્ય મોક્ષ... ઔર “શુદ્ધનયતઃ એકત્વે નિયતસ્ય” શુદ્ધનયસે એકત્વમેં નિશ્ચિત કહા ગયા હૈ. અંતરને જોનારી શુદ્ધનય, જો શ્રુતજ્ઞાનકા નિશ્ચય અંશ, વો ઉસકો દેખનેસે, એ તો પૂરણ સ્વરૂપકો દેખતે હૈ. સમ્યગ્દર્શનકા વિષય પૂર્ણ સ્વરૂપ હૈ, ઔર શુદ્ધનયકા વિષય હી પૂર્ણ સ્વરૂપ હૈ. નય, જ્ઞાનકી અપેક્ષાસે હૈ ઔર સમકિત, શ્રદ્ધાકી અપેક્ષાસે હૈ.

(શ્રોતા:- ઉસમેં અપનેકો ક્યા અપનેકો તો ધર્મ કી બાત સૂનની હૈ) આ વાત તો એ ચલતી હૈ. (શ્રોતા:- સમ્યગ્દર્શન તો હો જાયને ઉસમેં ક્યા હૈ) ધૂળમાં... સમ્યગ્દર્શન એ જ પહેલી ધર્મની શરૂઆત છે. ધર્મ કહાંસે આયા, ધૂળમેં ? પડીમા લે લિયા બે પાંચ ને દસ ને અગિયાર ને. (શ્રોતા:- પંદર હોય તો પંદર લઈ લે.) એમાં શું ? એને ક્યાં આંકડો જ ગણવો છે ને ? વસ્તુ ક્યાં છે એના ઘરમાં ? આહાહાહા ! (શ્રોતા:- હમ છોડ દેગા પડીમા કો) પડીમા છોડ દેગા કા અર્થ ક્યા ? એ તો વિકલ્પ હૈ, ઉસમેં છોડ દેગા તો ? (શ્રોતા:- નિર્વિકલ્પ હોગા) નિર્વિકલ્પ હોગા તબ છોડ દેગા. આહાહા ! એ વિકલ્પ ભી આત્માકા આત્મામેં વ્યાસ હૈ. હવે ઉસકો શુદ્ધનયસે દેખનેસે પ્રમાણકા વિષય બતાકર પરકી કોઈ અપેક્ષા પર્યાયમેં નહીં, ઐસા બતાકર હવે શુદ્ધનયમેં કોઈ ભેદકી અપેક્ષા નહીં. આહાહાહાહા !

ભાઈ આ તો તીર્થંકર જિનેશ્વર દેવ. આહા ! જેને ઈન્દ્રો એકાવતારી ત્રણ જ્ઞાનના ધણી, આહા... જેને વૈમાનિકમાંથી છૂટીને સાંભળવા આવે એ વાણી કેવી હોય ભાઈ ! હૈ ? (શ્રોતા:- અલૌકિક અદ્ભુત.) અહીં લોકો કહે દયા પાળો, વ્રત પાળો હવે એ તો ભીખારા કુંભારેય કહે છે. (શ્રોતા:- ભીમ અગિયારસે નથી કહેતા.) ભીમ અગિયારસ અમારે કહેતા હતા ને કીધુંને

અમારે ઉમરાળામાં, ઉમરાળામાં સાંઈઠ વર્ષ પહેલાં રિવાજ એવો હતો, અમારા ગામનો, બીજા ગામમાં ય હતો કે શ્રાવણ મહિનાની આ નોમ છે ને ? એકમ આવે એટલે ગામના જે શેઠિયા હોય એ અમારે રોકડ શેઠ હતા. એ બે ચાર જણાં ભેગા થઈને પાંપ પાંચ સોપારી લઈને જાય. ઘાંચી પાસે જાય, ઘાંચી મુસલમાન, ત્યારે એ સમજે કે હં હં આ વાણિયાના પર્યુષણનો મહિનો આવ્યો. બંધ કરવું પડે, ઘાંચી ઘાણી ન કરે. શ્રાવણ સુદ એકમથી ભાદરવા સુદ પાંચમ સુધી મુસલમાન ઘાંચી પણ ઘાણી ન પીલે, એટલી મહાજનની છાપ હતી. અમારા ગામમાં પાંચ હજારની વસ્તી ઉમરાળા રોકડ શેઠ હતા. પહેલાં તો ઠીક હતું માણસ ઠીક હતાં. પછી તો ઘસાઈ ગયા. માણસ ખાનદાન હતા. અત્યારે છ છોકરા છે અમારે તો સીતેર વર્ષ પહેલાંનું બધું એ ઘાંચી મુસલમાન એની પાસે જાય શેઠીયા ચાર, શ્રાવણ મહિનાની એકમે. એટલે એ સમજે આજથી ભાદરવા સુદ પાંચમ સુધી ઘાણી નહીં પિલાય. મુસલમાન નહીં પીલે. કુંભાર પાસે જાય, પાંચ સોપારી લઈને, નિંભાડો ન કરે એક મહિનો. શ્રાવણ સુદ એકમથી ભાદરવા સુદ પાંચમ સુધી. નિંભાડો, નિંભાડો સમજતે હૈ ? (શ્રોતા:- વાસણ માટીના પકવે ઈ.) તંત્રી પણ વાણિયાના પર્યુષણ આવ્યા છે એમ કહે એવું તો લૌકિક રીતમાં ગામડામાં હતું. અને પુરું થયા પછી પણ શ્રાવણ સુદ એકમથી ભાદરવા સુદ પાંચમ સુધી નિંભાડા બંધ, ઘાણી બંધ, પછી પણ પહેલું શરૂ કરશે એ વધારે પાપી છે એમ માનનારા બેચાર દિ' આઘા હાલ્યા જાય. કોઈ છકે શરૂ કરે, કોઈ સાતમે કરે, કોઈ આઠમે કરે, એવું તો મુસલમાનમાં મનાતું, મહાજનની વાત, એ ક્યાં ધર્મ હતો ? આહાહા ! સમજાય છે કાંઈ ? આવું તો ગામડામાં હતું. તમારા શહેરની તો આપણને કાંઈ ખબર નથી. નાગનેશને બધે હશે આ તો અમારે ઉમરાળામાં એટલે તો અમને ખબરને પાંચ હજારની વસ્તી. હવે એ નિંભાડા બંધ કરે, ઘાંચી ઘાણી બંધ કરે માટે એ ધર્મ છે ? એ તો તીવ્ર પાપ, વાણિયાના પર્યુષણ છે, શેઠિયાઓ ગામના છે, અને એમનું અત્યારે પ્રબળ છે, માટે આપણે એવું ન કરાય. મુસલમાન ન કરે પાંત્રીસ દિવસ સુધી મુસલમાન ઘાણી ન હલાવે. એથી એવી તો લૌકિક લાઈન હતી એ તો. અહીંયા તો પરમાત્મા કહે છે, વિકારની દશા ચાહે તો એ શુભની વિકાર દશા, બીજાને નુકશાન ન કરશો, હિંસા ન કરશો. આ ન કરશો એવો જે ભાવ એ પણ એક વિકૃત અવસ્થા છે અને એમાં આત્મા વ્યાપેલ છે, એ વિકૃત અવસ્થા કોઈએ કરાવી છે એમ નથી.

હવે, એવો આત્મા દ્રવ્ય ગુણ પર્યાયમાં રહેલો હોવા છતાં શુદ્ધનય એટલે જે નયનો અંશ ત્રિકાળને વિષય કરે છે તેને શુદ્ધનય કહીએ. એક અખંડ આત્મા અભેદ જેમાં ગુણગુણીનો ભેદ પણ નહીં, જેમાં પર્યાયનો ભેદ નહીં, નિર્ભળ પર્યાયનો પણ જેના વિષયમાં ભેદ નહીં. આહાહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? આહાહા ! શુદ્ધનયસે એકત્વમેં નિશ્ચિત ક્રિયા ગયા. એકપણે નિર્ણય કરાયા. આહાહાહા ! એક જ્ઞાયકભાવ ધ્રુવભાવ, સ્વભાવભાવ, નિત્યભાવ, સામાન્યભાવ, સદૈશભાવ, એકરૂપ રહેનેવાલા ત્રિકાળી એ શુદ્ધનયકા વિષય ઉસમેં નિર્ણય કરાયા. સમજમેં આયા ? આરે ! આવી વાતું હજી તો આ કળશા...

મહા પ્રભુ એ વીતરાગનો માર્ગ એકેક શ્લોકે દિગંબરના સંતોએ ગજબના કામ કર્યાં છે. આહાહા ! એવી વાત ક્યાંય છે નહીં. આહાહા ! પણ એમાં જન્મેલાને તમને ભાન કે દિ' હતી

ત્યાં. (શ્રોતા:- એમાં જન્મેલા છે એવું આપણે માનવું શું કામ) પણ દિગંબરમાં જન્મ્યા છે ને આ બધા. (શ્રોતા:- નામના છે) નામ નિક્ષેપ છે, ચીમનભાઈ ! આહાહા ! ભગવાન સર્વશદેવ, પરમેશ્વરે એમ કહ્યું એસા કહા કે તેરી દશામેં વિકૃત અવસ્થા અનાદિડી હૈ, આસ્રવ, બંધ ભાવ રાગાદિ પુણ્ય પાપ મિથ્યાત્વ, યે તેરી દશામેં હૈ, તું ઉસમેં આયા હૈ, કોઈ કર્મસે આયા હૈ એસા નહીં. ઈતની બાતકા જ્ઞાન કરાકર, એ સમ્યજ્ઞાન નહીં. ઓલામાં કહ્યું બતાવ્યું 'તું ને જ્ઞાનનો અંગ, હવે સમ્યજ્ઞાન કબ હોતા હૈ ? કે ત્રિકાળી ભગવાન પૂર્ણાનંદકા નાથ ધ્રુવ સ્વરૂપ જો શુદ્ધનયકા ને સમ્યજ્ઞાનકા વિષય હૈ, એ સમ્યજ્ઞાને ત્રિકાળીકો બતાયા. શુદ્ધનયે ત્રિકાળીકો જાના. આહાહાહાહા !

(શ્રોતા:- શુદ્ધતા ત્રિકાળ) ત્રિકાળ શુદ્ધ એક વસ્તુ વર્તમાન ભલે ત્રિકાળમાં ન લો, તો વર્તમાનમાં ધ્રુવપણું એકરૂપ તે તેનો વિષય, આ તો શાસ્ત્ર ભાષા છે. આહાહા ! જેમાં સમ્યજ્ઞાનના વિષયમાં, ને શુદ્ધનયના વિષયમાં ગુણગુણીનો ભેદ પણ ન આવે, એની વિકારી પર્યાય તો ન આવે પણ અવિકારી પર્યાય સમ્યજ્ઞાનકી પર્યાય સમ્યજ્ઞાનના વિષયમાં ન આવે. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહાહા ! આ તો સંતોની વાણી છે બાપા ! દિગંબર સંતો એટલે કેવળીના કેડાયતો. આહા ! કેવળજ્ઞાનીના કેડે ચાલનારા, અને કેવળજ્ઞાન લેનારા એક-બે ભવે મોક્ષ જનારા. એ સંતોને કરુણાનો વિકલ્પ આયા તો આ શાસ્ત્ર બન ગયા. આહા !

તો કહેતે હૈ, કે આમ આત્મા દેખો તો તેરી વિકારી પર્યાયમેં ભી વ્યાસ તો હૈ. સારા દ્રવ્ય પર્યાય દેખનેસે તો યે દોય ઉસકી હૈ પણ હવે ઉસકા કલ્યાણ કરનેકા ઉપાય બતાના હૈ, તો ઉસમેં તો એકરૂપ ત્રિકાળ દ્રવ્ય જો હૈ ધ્રુવ વો શુદ્ધનયે બતાયા. યે દ્રવ્ય ગુણ પર્યાયમેં વ્યાસ હોને પર ભી, શુદ્ધનયે એકલા દ્રવ્યકો બતાયા. દ્રવ્ય ગુણ પર્યાયમેં વ્યાસ નામ રહેલા હોને પર ભી સમ્યજ્ઞાને એકલા ત્રિકાળીકો બતાયા. ત્રિકાળી તે હું. પરમાત્મ દ્રવ્ય તે હું. એ આયાને ૩૨૦ ગાથામેં, જયસેન આચાર્યની ટીકામાં ૩૨૦, મેં તો પરમાત્મ દ્રવ્ય હું. હૈ ? ૩૨૦ નહીં ? વ્યાખ્યાન હો ગયા હૈ.

જુઓ, સંસ્કૃત ટીકા હૈ (ગુજરાતી) “જે સકલ નિરાવરણ, અખંડ એક પ્રત્યક્ષ પ્રતિભાસમય, અવિનશ્વર, શુદ્ધ પારિણામિક પરમ ભાવ લક્ષણ નિજ પરમાત્મ દ્રવ્ય તે જ હું છું”. જુઓ આ સમ્યજ્ઞાનનો વિષય આ શુદ્ધનયનો આ વિષય. આહાહા ! વિષય નામ ધ્યેય. આહાહા ! સમ્યજ્ઞાનનું ધ્યેય, ધ્રુવ ધ્યેય છે. ધ્રુવ ધ્યેય હૈ. સમ્યજ્ઞાનકા વિષય ગુણગુણી ભેદ ને પર્યાય ઉસકા વિષય નહીં. આહાહાહા ! ક્ષાયિક સમ્યજ્ઞાનકા વિષય ભી ધ્રુવ હૈ, ક્ષાયિક સમકિત સમકિતકા વિષય નહીં. આ તો સંસ્કૃત ટીકા છે. આ તો ઘણું હાલ્યું આ તો તેંતાલીસ વર્ષ ઉપરાંત હાલ્યું આ તો. આહાહા ! ભાઈ ! એણે સમજવું પડશે બાપુ ! ચોર્યાસી લાખના દુઃખો એણે વેઠયા છે. એ કાલે આવ્યું 'તું ઓલામાં સજજાયમાં, છ ઢાળામાં કે એના દુઃખની ભાષા કરોડ જીભે ન કહેવાય બાપુ ! આહાહા ! એમાં આવ્યું 'તું. એણે દુઃખ વેઠયાં છે ભાઈ એની પર્યાયમાં, સંયોગના નહીં, મિથ્યાત્વ અને રાગ દ્વેષના મલિન પરિણામ મહા દુઃખરૂપ એને એણે વેઠયા છે. એ દુઃખની વાત કરોડો જીભથી કહી શકાય નહીં. ભાઈ ! આહાહા ! અરે ! તું ભૂલી ગયો પ્રભુ તને, તારી તને દયા ન મળે નાથ, તું કોણ છો ? ક્યાં છો ? આહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? કાલે આવ્યું 'તું છ ઢાળામાં.

અને એક એ આવ્યું 'તું નિગોદમાંથી ત્રસની પર્યાય પ્રાપ્ત થાય એ ચિંતામણી (રતન) જેવું છે. આહાહા ! ત્રસપણું હજી બે ઇન્દ્રિય, ત્રણ ઇન્દ્રિય, ચાર ઇન્દ્રિય આહાહા ભાઈ ! તને આ માંડ મળ્યું, નિગોદના ગોદમાં પડ્યો હતો, પ્રભુ અનંત કાળમાં દુઃખી. આહા ! ભાઈ ! તું બહાર નીકળ્યોને હવે તું. આહાહા ! એ ચિંતામણી રતન જેમ મળે તેમ ત્રસ થાય. આહાહા ! આ મનુષ્યપણું ને એમાં આ ભગવાનની વાણીનો યોગને, આહાહા... એ બધું મળ્યું છતાં, જો એ શુદ્ધનયનો વિષય દૈષ્ટિમાં ન લીધો તો બધું નિરર્થક જશે. આહાહાહા ! તારા દાન ને દયા ને મંદિરો બનાવ્યા ને કરોડો રૂપિયા ખર્ચ્યા ને, આહાહા ! આ મોટા રહ-રહ લાખના મકાન ને માટે ત્યાં ધરમ થઈ ગયો અંદર ને આહાહા !

(શ્રોતા:- ધર્મ તો નથી પણ કાંઈ મદદ તો કરશે !) જરીયે મદદ કરશે નહીં, નુકશાન કરશે. શુભભાવ તો આત્મામાં નુકશાન કરનાર છે. આકરી વાત છે બાપા ! વીતરાગનો માર્ગ, આહાહા.... જિનેશ્વરદેવ જેના ઇન્દ્રો તળીયા ચાટે, અને ઇન્દ્રો જેની સભામાં કૂતરીના બચ્ચા જેમ બેસે તેમ બેસે, ભાઈ ! એ માર્ગ કેવો હશે એ બાપુ. આહાહા ! એ માર્ગ સાંભળવો પણ મહાભાગ્ય હોય ત્યારે મળે અને અંતર પુરુષાર્થ કરે તો પ્રગટ કરે. આહાહા ! આ એટલામાં હાલ્યું. અહીં તો હજી. આહા !

શુદ્ધનયસે એકત્વમેં, શુદ્ધનયથી જોતાં એકપણામાં નિર્ણય કરાવ્યો. ગુણ અને પર્યાયની અનેકતા છે. તે ભલે એના સત્ત્વમાં હો પણ હવે આશ્રય લેવા યોગ્ય વસ્તુ છે એ તો ત્રિકાળી દ્રવ્ય જ્ઞાયકભાવ છે. આહાહા ! એમાં એનો નિર્ણય કરાવ્યો એકત્વમાં. આહાહા ! એકપણાનો અંદર નિર્ણય કર. અનુભવ તો તને સમ્યગ્દર્શન થાય, એ વિના થોથાં છે બધું. સમજાય એવું છે આમાં. આહાહા ! ભાષા કાંઈ એવી નથી, બાબુલાલજી ! ભાષા તો તમારી હિન્દી આવી આજ તો. હવે લોકો આવશે ને કાલને પરમ દિ' થી, હિન્દી લોકો આવશે ને હવે તો શરૂઆત થઈ ગઈ થોડી થોડી. આહાહા ! આહાહા !

શુદ્ધનયથી એકત્વમાં નિશ્ચિત ક્રિયા ગયા હૈ, કયા હૈ ? “પૂર્ણજ્ઞાન ઘનસ્ય” શુદ્ધનયે એકત્વનો નિર્ણય કરાયા વો ચીજ કયા હૈ ? પૂર્ણજ્ઞાનઘન હૈ ભગવાન ! આહાહાહાહા ! વિકાર તો નહીં, પણ પર્યાય જિસમેં નહીં. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- અભેદ તરીકે તો પર્યાય છે ને ?) બિલકુલ નહીં. અભેદમાં પર્યાય કેવી ? પર્યાય અભેદનો વિષય કરે છે. પર્યાય તો અભેદનો વિષય કરે છે. એના વિષયમાં પર્યાય નહીં. એ તો હમણાં કહ્યું પહેલું એ કહી ગયા છે. સમ્યગ્દર્શનના વિષયમાં સમ્યગ્દર્શનની પર્યાય નહીં. વાત થઈ ગઈ બધી, ધ્યાન રાખે તો બધી આવે છે હારે. (શ્રોતા:- બે વાત થઈ) બે વાત થઈ.

પૂર્ણજ્ઞાનઘન શુદ્ધનયનો વિષય એકત્વ બતાવ્યો એ શું ચીજ ? આહાહા ! જ્ઞાનની પ્રધાનતાથી કથન છે. બાકી અનંત ગુણનો કંદ એવો એકરૂપ, (નિજાત્મા) આહાહાહાહા ! એ એના આશ્રયે સમ્યગ્દર્શન થાય, એ શુદ્ધનયનો વિષય. બાકી બધા થોથાં. આ જ્યાં સુધી ન કરે, ત્યાં સુધી બધા એકડા વિનાના મીંડા, પોક મૂકવા જેવું છે એને. સમજાણું કાંઈ ? આહાહાહા ! પીછે થોડી બાત હૈ. વખત થઈ ગયો.

(શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ)

પ્રવચન નં. ૫૬ શ્લોક - ૬ તા. ૧૩-૮-૭૮ રવિવાર, શ્રાવણ સુદ-૧૦ સં. ૨૫૦૪

સમયસાર. કળશ છઠ્ઠો, શ્લોકાર્થ ફરીને થોડા. “ઈસ આત્માકો અન્ય દ્રવ્યોસે પૃથક દેખના” ભગવાન આત્માકો અન્ય દ્રવ્યોસે, કર્મ શરીર વાણી આદિ સબ દ્રવ્યોસે ભિન્ન દેખના ક્યોંકિ યે ભિન્ન દ્રવ્ય હૈ. આહાહા ! શ્રદ્ધાન કરના. અન્ય દ્રવ્યોસે ભિન્ન કરકે પૂર્ણજ્ઞાનઘન આત્મા ઉસકી શ્રદ્ધા કરના યે નિયમસે સમ્યગ્દર્શન હૈ, યે નિશ્ચયસે સમ્યગ્દર્શન હૈ. સત્ય સમ્યગ્દર્શન આ હૈ. ધર્મની પહેલી સીઢી ધર્મના પહેલાં પગથિયા- સોપાન. આહાહા !

યહ આત્માને નવ તત્વોના વિકલ્પોથી અને પરદ્રવ્યોથી ભિન્ન અંદરમાં જોવો. અંદરમાં ભિન્ન કરીને એને દેખવો, ભિન્ન કરીને એને શ્રદ્ધવો, ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન હૈ. આહાહા ! હૈ !

એ આત્મા કૈસા હૈ ? અપને ગુણ પર્યાયમેં વ્યાસ રહેનેવાલા હૈ. આહાહા ! આત્મા પહેલાં પ્રમાણકા વિષય બતાતે હૈ, કે જે આત્મા હૈ યે અપના અનંતા ગુણો ઔર અપની જે વિકારી આદિ પર્યાય ઉસમેં વ્યાપનેવાલા હૈ. કયા કહા ? (શ્રોતા:- ફરમાઈએ.) જો આત્મા વસ્તુ હજી સમ્યગ્દર્શનકા વિષય કયા, એ પીછે લેગા. સમજમેં આયા ? સમ્યગ્દર્શનકા ધ્યેય કયા હૈ, શુદ્ધનયકા વિષય કયા હૈ, કે સમ્યગ્દર્શનકા વિષય યે સબ એક હી હૈ. એ પહેલાં આત્મા અપના દ્રવ્ય જો વસ્તુ હૈ એ અપની અનંતી ગુણ શક્તિમેં વ્યાસે હૈ, ઔર અપની પર્યાય વિકૃત અવિકૃત જો અવસ્થા હૈ ઉસમેં વ્યાસે હૈ. ધનાલાલજી !

(શ્રોતા:- સમ્યગ્દર્શનવાલા આત્મા દૂસરા હૈ ?) એ નહીં એ પછી. અહીંયા નિશ્ચયનય ને વ્યવહારનય દો પ્રમાણ હૈ. પ્રમાણકા વિષય પહેલે બતાતે હૈ. પરકી સાથ કોઈ સંબંધ નહીં યે બતાના હૈ. આત્મા તો પ્રમાણરૂપ હૈ પણ પ્રમાણરૂપમેં નિશ્ચયકા વિષય આતા નહીં એકીલા. પર પર્યાયકા ભી વિષય આતા હૈ, વો કારણ અહીંયા તો પરદ્રવ્યસે ભિન્ન શરીર કર્મસે ભિન્ન, અપના ગુણ પર્યાયસે વ્યાસ એસા આત્મા હૈ, બસ. ઉસમેં તો એસા સિદ્ધ કિયા કે અપના ગુણ અને અપની પર્યાય જો વિકાર હો, મિલ્થ્યાત્વ હો, રાગ દ્વેષ હો, તો અપના અસ્તિત્વમેં આત્માકા વ્યાપકપણા હૈ. કર્મમેં ને શરીરમેં વ્યાપકપણા હૈ એસા નહીં, ઔર કર્મ ને શરીર દૂસરી ચીજ હૈ એ અપની પર્યાયમેં વ્યાપક હૈ એસા નહીં. સૂક્ષ્મ વાત બાપુ ! આ તો પરમ સત્ય બાત હૈ. અભી કભી એને જચી નહીં, રૂચી નહીં. આહાહા !

એ ભગવાન આત્મા આ શરીર કર્મ આદિ હૈ અંદર વસ્તુ ઉસકો તો છૂતે હી નહીં આત્મા. કર્મ શરીર વાણી ઉસકો તો આત્મા છૂતે હી નહીં, અડતે હી નહીં. આહાહા ! ત્યારે હૈ કૈસે ? કિસમેં ? કે અપની અનંત શક્તિ ગુણ હૈ ગુણ હૈ જો ત્રિકાળ વસ્તુ હૈ ને, વસ્તુમેં ગુણ શક્તિ રહેતે કે નહીં ? વસ્તુ હૈ ઉસકા સ્વભાવ હૈ કી નહીં ? વસ્તુ હૈ સ્વભાવવાન હૈ, તો ઉસકા કોઈ સ્વભાવ હૈ કી નહીં ? યે સ્વભાવ જો જ્ઞાન દર્શન આદિ અનંત ગુણ હૈ વહ ઉસકા ગુણ સ્વભાવ હૈ. ઉસમેં ભી વ્યાસ હૈ ઔર ઉસકી જો વિકૃત અવિકૃત અવસ્થા, અવિકૃત અવસ્થા અસ્તિત્વગુણ આદિકી અવિકૃત અવસ્થા હોતી હૈ. સૂક્ષ્મ હૈ ભાઈ ! વિષય જ તદન જુદી જાત છે. અને રાગાદિ દુઃખાદિ એ વિકૃત અવસ્થા હૈ. એ સબમેં વ્યાપક આત્મા હૈ દ્રવ્યગુણ પર્યાયમેં.

એ વિકારમેં વ્યાસ હૈ તો અપની પર્યાય હૈ ઉસમેં વ્યાસ હૈ. એ વિકાર કર્મસે હુવા ને કર્મ વ્યાપક હોકર યહાં આયા એસા હૈ નહીં. આહાહાહા ! પહેલે તો ચૌદ બ્રહ્માંડમેં આત્મા એક વસ્તુ હૈ એ કિતનેમેં હૈ ને કેસા હૈ, યહ બાત સિદ્ધ કરતા હૈ. આહાહા ! યહ અપના જો અનંત ગુણ હૈ શક્તિયાં સત્કા સત્વ, વસ્તુકા સ્વભાવ, વસ્તુકા ગુણ ઔર ઉસકી વર્તમાન પર્યાય-અવસ્થા-હાલત એ વિકારી હો કે અવિકારી હો, અવિકારી એટલે સંવર નિર્જરાની અવિકારી પર્યાય અનાદિકી હૈ, એ અહીંયા નહીં, અનાદિકી નહીં. પણ ઉસમેં જો વિકાર હોતા હૈ તો ગુણ અને વિકારમેં આત્મા વ્યાપક હૈ, એસી વસ્તુકી ચીજ પરસે ભિન્ન અને અપને ગુણ પર્યાયસે સહિત બતાના, યે પ્રમાણકા વિષય હૈ ! આરે હવે આવી વાત !

હૈ ? અપને ગુણ પર્યાયોમેં વ્યાસ રહેનેવાલા હૈ. કલ વો કળશ ટીકામેં દેખા થા પણ શબ્દ આ નહોતા આયા. પીછે દેખા શબ્દ આયા હૈ ઉસમેં. “વ્યાસુમ્” પીછે દેખા. પછી નવ તત્ત્વનું કલ્પું તું ને ? પણ એમાં એસા આયા. “વ્યાસુમ્” અપના ગુણ પર્યાય સહિત હૈ. ભાઈ ! પહેલાં એણે માર્ગ યથાર્થ સમજના ચાહિએ, કયા ચીજ હૈ. આહાહા ! અનંત કાળસે અજ્ઞાનમેં ચાર ગતિ ચોર્યાસી લાખ યોનિમેં પરિભ્રમણ કરતે હૈ, યે પરિભ્રમણકી પર્યાય ભી ઉસમેં હૈ, ઉસમેં વ્યાપક હૈ, એમ કહેતે હૈ. સમજમેં આયા ? મિથ્યાત્વ અને રાગ દ્વેષકા પરિણામ યહ ભી ઉસકી પર્યાયમેં હૈ, (ઉસમેં) વ્યાપ્ત આત્મા હૈ. યે પર્યાય કોઈ કર્મસે હુઈ હૈ કે યે વિકારી પર્યાય કર્મમેં જાતી હૈ કર્મમેં વ્યાપક હોકર જાતી હૈ, એસા નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહા !

એસે ગુણ પર્યાયમેં વ્યાસ રહેનેવાલા, બસ, ઈતની બાત.

હવે ‘શુદ્ધનય એકત્વ નિયતસ્ય’ ઉસમેંસે શુદ્ધનયસે એકત્વમેં નિશ્ચિત ક્રિયા ગયા. કયા કહા યે. આહાહાહા ! એ વસ્તુ ભગવાન આત્મા અને એના ગુણો અનંત અને એની પર્યાય એમાં વ્યાસ એ આત્મા. યે પ્રમાણકા વિષય, હવે પ્રમાણકા વિષયમેંસે શુદ્ધનયકા વિષય ભિન્ન પાડના હૈ. સમજમેં આયા ? વસ્તુ તો ઈતની અપનેમેં બસ આટલી.

હવે શુદ્ધનયસે ઉસકો દેખનેસે ‘શુદ્ધનય એકત્વ નિયતસ્ય’ એ શુદ્ધનય તો એકત્વપણાકો દિખાતે હૈ. ગુણગુણીકા ભેદ ને પર્યાયકા ભેદ એ શુદ્ધનયકા વિષય નહીં. આહાહા ! આવી વાત ! સમજમેં આયા ? અંતર જો વસ્તુ હૈ એકલો દ્રવ્ય જ્ઞાયકભાવ ઓ શુદ્ધનય ઉસકો બતાતી હૈ. અર્થાત્ સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય જો હૈ, ઉસકા વિષય વો ત્રિકાળી ધ્રુવ હૈ. ઉસકા વિષય દ્રવ્યગુણ પર્યાયમેં વ્યાસ જો થા, વો સમ્યગ્દર્શનકા વિષય નહીં. ધનાલાલજી ! (શ્રોતા:- બરાબર) ઝીણી વાત હૈ ભાઈ ! આહાહા ! એસા અપના અસ્તિત્વમેં દ્રવ્ય ગુણ પર્યાયમેં રહેનેવાલા હોને પર ભી શુદ્ધનય નામ નિશ્ચયનય ઉસકા વિષય જો હૈ યે તો એકત્વ એકરૂપ ત્રિકાળ વસ્તુ વો ઉસકા વિષય હૈ. ગુણના ને પર્યાયના ભેદો વો સમ્યગ્દર્શનકા વિષય ને શુદ્ધનયકા વિષયમેં હૈ નહીં. આરે ! આવો અર્થ છે. છે ?

શુદ્ધનયસે એકત્વમેં નિશ્ચિત ક્રિયા ગયા, એકરૂપ ત્રિકાળ હૈ. જીસમેં ગુણગુણીકા ભેદ ભી નહીં. એ સમ્યગ્દર્શનકા વિષય ધ્યેય એ શુદ્ધનયકા વિષય. આહાહા ! અરે એણે કોઈ દિ’ અંદર વિચારેય ક્રિયા નહીં. અને એમને એમ ઓઘે ઓઘે જાણે ને માને એ કાંઈ વસ્તુ નથી, એના ભાવમાં ભાસન આવવું જોઈએ. આહાહા ! આ તો સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર ઉસસે સિદ્ધ હુવા ઔર

लोखकसे भी वो सिद्ध ऐसा ही होता है. समजमें आया ? પણ એ દરકાર ક્યાં ? આહાહા !

કહેતે હૈ કિ પ્રભુ આત્મા શરીર વાણી કર્મકિ મધ્યમ્ રહેતે ભી હો પણ ઉસકો છૂતે હી નહીં અને એ કર્મ ને શરીર એ આત્માકો છુયા હી નહીં. સમજમ્ આયા ? આહાહા ! वो तो त्रीण गाथाम् कहा, क्या ? समयसार त्रीण, दरेक द्रव्य वस्तु आ तो तद्न वात जगतसे निराणी है. प्रत्येक वस्तु अपना गुण पर्यायको खूँबते है. अपना धर्म नाम धारी राभेल शक्तियां और पर्याय उसको खूँबते है, પણ પર દ્રવ્યકો એક સ્વદ્રવ્ય કભી ખૂંબતે નહીં, છુતે નહીં, અડતે નહીં. આહાહા ! સમજમ્ આયા ?

કલ રાત્રિકો કહા થા નહીં ? પૈસા હમ દેતે હૈ દાનમ્. (શ્રોતા:- તો બરાબર હૈ) કયા બરાબર હૈ ? પૈસાકો આત્મા છૂતે હી નહીં, હાથકો છૂતે નહીં, ને હાથ પૈસાકો છૂતે નહીં. ઔર પૈસા મૈ દિયા, લો આ. એ તદ્ન ભ્રમ હૈ અજ્ઞાનીકા. સમજમ્ આયા ? ક્યોંકિ પરદ્રવ્યમ્ તો વ્યાસ હોતે નહીં. અપની પર્યાયસે પરદ્રવ્યકો છૂતે નહીં. વ્યાસ હોતે નહીં. પરદ્રવ્ય મ્ દિયા મૈ રખા મૈ લિયા યહ વસ્તુમ્ હૈ નહીં. કોણ દે અને કોણ લે. આહાહા ! ઝીણી વાત બહુ બાપુ ! આહાહા ! શું થાય ? એક પૈસાકી નોટ હો કે પૈસા હો રૂપિયો હો ચાંદીકા ઉસકો આ હાથ હૈ ને યહ છૂતે નહીં, અડતે નહીં અને પૈસા જાતે હૈ ઉસકી ક્રિયાસે. ઔર હાથકી પર્યાયકો આત્મા છૂતે નહીં અંગુલિકો, ક્યોંકિ અપના આત્મા અપના દ્રવ્ય ગુણ પર્યાયમ્ અપના ધર્મમ્ વ્યાપક હૈ, પરકો ખૂંબતે નહીં. શરીરકી અંગૂલિકો છૂતે નહીં. પાટણીજી ! આવું છે ન્યાં કલકતામાં ન મળે ન્યાં ક્યાંય આવી વાત. પૈસા પેદા થાય યે તો કહેતે થે પહેલે ઐસા બાત. આહાહા ! આવો માર્ગ ! કહેતે હૈ કે એક દ્રવ્ય દૂસરા દ્રવ્યકો છૂતે નહીં તો અપના આત્મા અપના દ્રવ્ય ગુણ પર્યાયકો છૂતે હૈ, યહ તો કહા. સમજમ્ આયા ?

હવે ઉસમ્સે, ઈતના નક્કી ક્રિયા પીછે, ઉસમ્ સમ્યઞ્ઠર્શન ન હુવા, સમ્યઞ્ઠર્શનમ્ તો પર્યાયકા ભેદકા નિષેધ હોતા હૈ. પ્રમાણમ્ ભેદ ને પર્યાયકા અસ્તિત્વ સાથમ્ રહેતે હૈ. (શ્રોતા:- ઈ કાંઈ સમજાણું નહીં) નહીં સમજાણું ? આહાહા ! પ્રમાણ જો હૈ યહ ત્રિકાળી કો ભી સાથમ્ રખતે હૈ ઔર પર્યાયકો ભી સાથમ્ રખતે હૈ કે પર્યાય ઉસમ્ હૈ, ઐસે પ્રમાણ અપના વિષયમ્ પર્યાયકો અપનેમ્ રખતે હૈ, કયા કહા ? (શ્રોતા:- પ્રમાણકા વિષયમ્ દ્રવ્ય પર્યાય સાથમ્ રહેતે હૈ ?) બેય છે. હૈ પણ, પર્યાય ઉસકી હૈ ને ઉસમ્ હૈ કે પરકી હૈ ને પરમ્ હૈ ? પોતાના ભાવમ્ હૈ, અપના ક્ષેત્રમ્ હૈ, અપના સ્વકાળમ્ હૈ પર્યાય. આહાહાહા ! ઐસા હોને પર ભી, સમ્યઞ્ઠર્શન પ્રગટ કરનેકો, આહાહાહા ! ધર્મકી પહેલી સીઢી, ધર્મકી પહેલી દશા પ્રગટ કરનેકો શુદ્ધનયકા વિષય બતાતે હૈ કે ઓ ત્રિકાળ એકરૂપ હૈ યે શુદ્ધનયકા વિષય હૈ, સમ્યઞ્ઠર્શનકા વો વિષય હૈ.

કહેતે હૈ કે અપની શક્તિયાં ઔર વર્તમાન દશા ઉસમ્ વો વ્યાસ હૈ વો તો પ્રમાણકા વિષય હુવા. એ ચીજ પરસે ભિન્ન હૈ ઔર અપનેસે અભિન્ન યહ ગુણ પર્યાયસે ભી હૈ ઉસમ્ ઐસા સિદ્ધ ક્રિયા. પણ વો સમ્યઞ્ઠર્શનકા વિષય નહીં. સમ્યઞ્ઠર્શન ને સમ્યક્ નિશ્ચય શુદ્ધનય એ ભાવશ્રુતજ્ઞાન-ભાવશ્રુતજ્ઞાન, દ્રવ્યશ્રુત નહીં. ભાવશ્રુતજ્ઞાનકા એક અવયવ જો વ્યવહારનય ઉસકા એક અવયવ હૈ. વહ તો પર્યાય ગુણ ભેદકો ભી જાનતે હૈ, પણ ઉસકા જો એક અવયવ શુદ્ધનય હૈ

યહ ત્રિકાળી એકત્વકો દેખતે હૈ. સમજાય એટલું સમજો બાપુ ! આ તો માર્ગ કભી દરકાર ક્રિયા હી નહીં. ધર્મકે નામે સાધુ હુવા દિગંબર હુવા, પંચમહાવ્રત લિયા, સબ મિથ્યાત્વભાવમેં હૈ સબ ભાવ યે. આહાહાહા !

યહાં તો સમ્યગ્દર્શનકા વિષય અથવા શુદ્ધનયકા વિષય અર્થાત્ શુદ્ધનય જો જ્ઞાન શ્રુતજ્ઞાનકા એક નિશ્ચયનયકા જ્ઞાન, ઉસકા વિષય એકત્વ હૈ. પૂરણ સ્વરૂપ એકત્વકી દૈષ્ટિ યહ શુદ્ધનયકા વિષય હૈ. આહાહા ! શશીભાઈ ! આવું ઝીણું છે.

આ તો હિન્દી હુવા હવે હજી આ તો હિન્દી આજ આયા હૈ ને, હવે અભી હિન્દી ચલેગા ને ? આહાહા !

એ પૂર્ણજ્ઞાનઘન હૈ. આહાહા ! વસ્તુ જો દ્રવ્ય હૈ યે તો પૂર્ણજ્ઞાનઘન હૈ. યહાં તો મેરે ઐસા ભી તર્ક ઉકા અભી પૂર્ણજ્ઞાનઘન હૈ તો પૂર્ણ શ્રદ્ધા ગુણ પૂર્ણ ગુણ શ્રદ્ધા સમ્યગ્દર્શન ગુણ, પર્યાય નહીં, જો સમ્યક્ શ્રદ્ધા ગુણ હૈ વહ ઉસસે પરિપૂર્ણ હૈ. સમજમેં આયા ? ફિર.....

ભગવાન જો આત્મા દ્રવ્યગુણ પર્યાયસે વ્યાપ્ત પ્રમાણકા વિષય બતાયા, ઉસસે કોઈ આત્માકા લાભ હુવા નહીં. આત્માકા લાભ કબ હોતે હૈ, કે જો ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવ જો ધ્રુવ એ ભેદ અને પર્યાયકા વિષયસે ભિન્ન એકરૂપ જો ત્રિકાળ વસ્તુ હૈ પૂરણ જ્ઞાનઘન એ સમ્યગ્દર્શનકા વિષય અથવા શુદ્ધનયકા વિષય અર્થાત્ એ પૂરણ જ્ઞાનઘન જે કહા, વો હી પૂરણ શ્રદ્ધા ગુણ પૂરણ હૈ, જ્ઞાનસે લો તો પૂરણ હૈ, શ્રદ્ધા ગુણસે લો તો યે પૂરણ હૈ, પર્યાય નહીં. આહાહા ! ચારિત્ર ગુણસે લો તો વીતરાળી ચારિત્ર પર્યાયકી બાત નહીં. ચારિત્ર ગુણસે ભી પૂરણ હૈ. આનંદ ગુણસે લો તો આનંદ ગુણસે પૂરણ હૈ. આહાહાહા ! પ્રભુત્વ ગુણસે લો તો પ્રભુ પ્રભુત્વ ગુણસે પૂરણ હૈ. આહાહાહા ! આવો મારગ ! એવો પ્રભુ, પૂરણ જ્ઞાનઘન, પૂરણ જ્ઞાનઘન એ જ્ઞાનકી પ્રધાનતાસે પૂરણ જ્ઞાનઘન કહા. બાકી દૂસરી ચીજસે દેખો તો પૂરણ ચારિત્ર ગુણ એટલે શાંત ગુણ અવિકારી વીતરાગ ભાવસે પરિપૂર્ણ હૈ. શ્રદ્ધા ગુણસે લો તો ત્રિકાળી જે શ્રદ્ધા ગુણ હૈ યે શ્રદ્ધા ગુણસે પરિપૂર્ણ હૈ. આહાહા ! આવું છે.

પૂર્ણ જ્ઞાનઘનમઃ, પૂર્ણ શ્રદ્ધાઘનમઃ, પૂર્ણ ચારિત્રઘન, પૂર્ણ આનંદઘન. આહાહા ! ‘એવં તાવાન્ અયં આત્મા’ જીતના સમ્યગ્દર્શન હૈ ઈતના આત્મા હૈ, આહાહાહા ! એક તો યે બાત કે વસ્તુ જો હૈ ઉસકા શ્રદ્ધાગુણ જો હે એ શ્રદ્ધાગુણ માત્ર આત્મા હૈ, એક વાત આ તો ઓલ્યા... આહાહા !

તો કહેતે હૈ જીતના સમ્યગ્દર્શન ઉતના આત્મા એક વાત એ. કે ત્રિકાળી દર્શન ગુણ હૈ જેમ પૂર્ણ જ્ઞાનઘન કહા ઐસે પૂર્ણ દર્શન ગુણ. દર્શન એટલે શ્રદ્ધા. પૂર્ણ શ્રદ્ધા ગુણ સંપન્ન હૈ. ઈતના આત્મા હૈ. (શ્રોતાઃ- પર્યાયનો આત્મા) પછી પર્યાયનો... આત્મા આને લીધો છે. ઈ કહું છું ને. પહેલો તો આ ગુણને લીધો. પૂર્ણ જ્ઞાનઘન કહાને ? ત્યાં પૂર્ણ શ્રદ્ધાઘન, પૂર્ણ ચારિત્રઘન ઐસા લેના. હવે એ પૂર્ણ જ્ઞાનઘન સંસ્કૃત ટીકામેં ગુણ લિયા હૈ, કળશ ટીકામેં શું કહેવાય આ ? આ કળશ ટીકા, આ લ્યો એકત્વ નિયતસ્ય આવ્યું, એ જ આવ્યું. રાજમલ ટીકા, દેખો ! આત્મા ! “તાવાન્ અયં આ અયં” આ જીવ વસ્તુ તાવાન્ સમ્યક્ત્વ ગુણ માત્ર હૈ- અપેક્ષાથી છે. જેમ એ પૂર્ણજ્ઞાન પૂર્ણજ્ઞાન સ્વરૂપ હૈ. એમ શ્રદ્ધા સમ્યક્ત્વ ગુણ પૂર્ણ હૈ અંદર, સમજમેં આયા કે નહીં ?

વસ્તુ શ્રદ્ધા ગુણ હૈ કે નહીં ત્રિકાળ ? જ્ઞાનગુણ ત્રિકાળ હૈ કે નહીં ? આનંદ ગુણ ત્રિકાળ હૈ કે નહીં ? ચારિત્ર ગુણ વીતરાગ ગુણ ત્રિકાળ હૈ કે નહીં ? તો એકેક ગુણસે દેખો તો યહ પરિપૂર્ણ ગુણસે પરિપૂર્ણ હૈ. રાજમલજી ! આવો માર્ગ છે ભાઈ ! આહાહા ! (શ્રોતા:- આ નવી વાત આવી) પણ અહીંયા તો ઐસા કહેના હૈ કે પૂરણ સમ્યક્ શ્રદ્ધા ગુણ આત્મા પૂરણ હૈ તો ઈસકી પ્રતીતિ ક્રિયા વો ભી આત્મા હૈ, કયું કહા યહ ? કે નવ તત્ત્વકી શ્રદ્ધા વો આત્મા નહીં, યે અનાત્મા હૈ. ભાઈ ! નવ તત્ત્વના ભેદવાળી શ્રદ્ધા એ રાગ હૈ, રાગ એ આત્મા નહીં, એ અનાત્મા હૈ. આહાહાહા ! ભગવાન આત્મા પૂરણ શ્રદ્ધા ગુણ સંપન્ન ત્રિકાળ વસ્તુ ભગવાન એની પ્રતીતિ શ્રદ્ધા એ પર્યાય આત્મા હૈ. નવ તત્ત્વકી શ્રદ્ધાકા રાગ એ આત્મા નહીં. એ બતાના હૈ યહાં. સમજમ્ આયા ? આ રે પ્રભુનો માર્ગ તો એટલો ગંભીર લાગે છે અંદર. આહાહા ! શૈલી વીતરાગની બહુ અલૌકિક વાતો છે. આહાહા ! અને તે આ સંતો દિગંબર સંત સિવાય આવી વાત ક્યાંય છે નહીં, હૈ નહીં, પણ એને સમજનારા સંપ્રદાયમાં પડયા એને પણ એની ખબર ન મળે. આહાહા !

કહેતે હૈ કે “પૂર્ણજ્ઞાનઘન એવં” જિતના સમ્યગ્દર્શન હૈ ઉતના આત્મા હૈ. આહાહાહા ! અર્થાત્ જે પૂર્ણજ્ઞાનઘન, પૂર્ણ શ્રદ્ધાઘન ઐસી જો પ્રતીતિ હુઈ ઉસકા ધ્યેયસે જો પ્રતીતિ હુઈ એ પ્રતીતિ આત્મા હૈ. નવ તત્ત્વકી પ્રતીતિ હુઈ વો આત્મા નહીં, ઓ તો રાગ હૈ, યે અનાત્મા હૈ. આહાહા ! સમજમ્ આયા ? વો કારણસે ત્રિકાળી જ્ઞાયક ભાવકી પ્રતીતિ અંદર જ્ઞેય બનાકર જ્ઞાન હોકર પ્રતીતિ હુઈ એ આત્મા હૈ, યે આત્માકી પર્યાય આત્મા હૈ. રાગ એ આત્મા નહીં. નવતત્ત્વકી શ્રદ્ધા વો આત્મા નહીં એમ કહેતે હૈ. આહાહાહા ! આ ભેદવાળી નવતત્ત્વની (શ્રદ્ધા હોં). મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમાં નવતત્ત્વની શ્રદ્ધા જે કીધી છે તે અભેદ છે એ સમ્યગ્દર્શન “તત્ત્વાર્થ શ્રદ્ધાનં સમ્યગ્દર્શન” જે ઉમાસ્વામીએ કહા એ પણ અભેદની દૈષ્ટિ, સમ્યગ્દર્શન હૈ નિશ્ચય. એ આત્માકા પરિણામ હૈ. આહાહાહા ! યહાં તો ઓલા નવ તત્ત્વોનો ભેદ હૈ ને જીવ, અજીવ, આસ્રવ આદિ તો એ હૈ ઐસી શ્રદ્ધા કરને જાતે હૈ તો ઉસકો વિકલ્પ ઉઠતે હૈ, રાગ આતા હૈ, રાગકો ત્યાં વ્યવહાર શ્રદ્ધા કહેનેમ્ આયા હૈ. આહાહા ! તો એ આત્મા નહીં. આહાહાહા !

ભગવાન આત્મા અપના પૂરણ સ્વરૂપ એકરૂપ ઉસકી પ્રતીતિ ને જ્ઞાન કરનેસે જો પરિણામ હુવા એ પરિણામ આત્મા હૈ. યહાં પરિણામ હૈ યે તો વ્યવહારનયકા વિષય હૈ, સમજમ્ આયા ? પણ યહાં જો પરિણામ હૈ ઉસકા વિષય જો પરિપૂર્ણ હૈ યે ઉપર ઉસકા ધ્યેય હૈ. વો કારણસે વો પરિણામકો આત્મા કહા. કયોંકિ નવતત્ત્વોની શ્રદ્ધા ને વ્યવહારશ્રદ્ધા જિતની હૈ એ બધી વ્યભિચાર આતા હૈ, ઉસમ્ રાગ આતા હૈ. આહાહાહાહા ! ભાવાર્થમ્ કહેગા. સમજમ્ આયા ? અને આ તો અવ્યભિચારી ભગવાન આત્મા એ પૂર્ણ જ્ઞાનઘન, પૂર્ણ આનંદઘન, સુખનો વૃંદ પ્રભુ એકલો સાગર આખો ડુંગર એકરૂપ ઉસકા જ્ઞાન કરકે પ્રતીતિ કરના એ સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય એ આત્મા હૈ. (શ્રોતા:- પર્યાય આત્મા કેમ થઈ જાય ?) કહા ને કી યે રાગકો આત્મા નહીં કહા માટે પર્યાયકો આત્મા કહા. વ્યવહારકી શ્રદ્ધા યે આત્મા નહીં, યે કારણે ઉસકો યહાં આત્મા કહા. નિર્વિકલ્પ પર્યાય હુઈ હૈ. આહાહાહા ! માર્ગ તો અત્યારે ક્યાંય... જગતને આકરો પડે એવો છે શું થાય ભાઈ ?

એ આત્મા કયું કહા ? દો પ્રકારે કહા. એક તો શ્રદ્ધાગુણસે પરિપૂર્ણ પ્રભુ છે, એ આત્મા. ઓર શ્રદ્ધાગુણકી પરિપૂર્ણ સ્વભાવકી પ્રતીત ક્રિયા, વો ભી આત્મા. યે રાગ નહીં ને વિકલ્પ નહીં માટે ઉસકો આત્મા કહેનેમેં આયા છે. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ?

ઉતના હી આત્મા છે ઈસલિયે આચાર્ય પ્રાર્થના કરતે છે “ઈમામ નવતત્ત્વ સંતતિ મુક્ત્વા” દેખો આહાહાહા ! આચાર્યકો તો આત્મા પ્રાપ્ત હુઆ છે પણ હજી વિકલ્પ ઉઠતે છે ને નવ તત્ત્વકા, જ્ઞાનકા જ્ઞેય તરીકે, આહાહાહા ! તો ઈસ નવતત્ત્વકી પરિપાટીકો છોડકર સંતતિ-સંતતિ. આ જીવ ને આ અજીવ ને આ રાગ ને આ પાપ ને આ આસ્રવ ને બંધ ને એવા જે ભેદોની પરિપાટીકો છોડકર, આહાહા... એમાં એકરૂપતા ન આઈ. પરિપાટીકો છોડકર ‘અયં આત્મા એક અસ્તુ ન:’, અયં નામ આ, આ, અયં આત્મા, એક વસ્તુ ‘ન:’ એક વસ્તુ ‘ન:’ નામ અમને ‘ન:’ નો અર્થ અહીં નકાર નથી. એક વસ્તુ ‘ન:’ એક વસ્તુ અમને હો બસ. આહાહા ! લોકો બહારમાં તોજાન કરે છે હજી એને પોતાનું સ્વરૂપ શું છે કે શ્રદ્ધા શું છે તેનો વિચાર કરતા નથી ને આ મફતના ઝઘડા ઉભા (કરે છે) છે એકાંત છે. અરે ભાઈ બધુંય જેમ છે તેમ છે સાંભળને હવે.

હજી પહેલી સમ્યગ્દર્શનની દશા કેમ પ્રાપ્ત થાય ને એનો વિષય કયા અને પ્રાપ્ત થાય તો એ પરિણામ કેસા છે ઉસમેં આનંદ આતા છે ઓર એ આત્માકા પરિણામ છે, કયુંકિ રાગ નહીં, આસ્રવ નહીં, બંધકા પરિણામ નહીં માટે એ મોક્ષકા પરિણામ છે, મોક્ષકા કારણકા પરિણામ છે, એ આત્મા છે. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

કયોંકિ ઉસમેં એક ભાવ, ભાવ નામકા ગુણ છે આત્મામેં. તો જબ દ્રવ્ય સ્વભાવકા એકત્વ બુદ્ધિ જ્યાં હુઈ તો ઉસમેં એક ભાવ, ભાવ નામકા ગુણ છે, તો વો કારણે જો ભાવ, ભાવ નામકા ગુણ જો છે એ દ્રવ્યમેં ભી છે, ગુણમેં ભી છે, ઓર સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાયમેં ભી ભાવ, ભાવ નામકા ગુણકા પરિણમન આયા ! આહાહા ! એ આત્માકા ગુણકા પરિણમન હુવા, કયા કહા ઈ ? અહીં પર્યાયકો સમ્યગ્દર્શનકો આત્મા કહાને. આહાહાહા ! કે આત્મામેં એક આનંદ ને જ્ઞાન ને શ્રદ્ધા નામકા જેમ ગુણ ત્રિકાળ છે, એસે એક ભાવ, ભાવ નામકા એક ગુણ ત્રિકાળ છે. આહાહાહા ! અરે ઈસકો પકડનેસે દ્રવ્યકી એકત્વ બુદ્ધિ હોનેસે એ ભાવ, ભાવ નામકા ગુણ જો છે વો દ્રવ્યમેં ભી છે ગુણ મેં છે ઓર પર્યાયમેં ભી ભાવ, ભાવકા ગુણકા પરિણમન આયા. તો એ ગુણકા એ આત્માકા પરિણમન આયા. સમજમેં આયા ?

આ તો ભાઈ તીવ્ર પુરુષાર્થ હોય જેને માટે જાગૃત દશા જોઈએ. બાકી પ્રમાદીઓ અને આળસુના કામ નથી આ. આહાહા ! આહાહા ! આહાહા ! ઉતના હી આત્મા. ઈસ નવતત્ત્વકી પરિપાટીકો છોડકર “અયં આત્મા એક વસ્તુ ન:” અનેક પરિપાટી જો છે વિકલ્પ નવ તત્ત્વકા ઓ હો પર્યાયમેં પણ અમારા આશ્રય કરને કે લાયક ચીજ તો એકરૂપ ત્રિકાળ છે. આહા ! સમજમેં આયા ? આ સંતો એમ કહેતે છે એમ કરીને જગતને બતાતે છે. એકરૂપ ત્રિકાળ જ્ઞાયક ભાવ, એ એકરૂપ અમને પ્રાપ્ત હો. વર્તમાન સમ્યગ્દર્શનમેં પ્રાપ્ત હુવા છે, પણ હજી ચારિત્રમેં નબળાઈ કમજોરી છે ને રાગાદિ છે, તો ઉસકો છોડકર હમકો એકીલા આત્મા પ્રાપ્ત હો બસ. આહાહાહા !

(શ્રોતા:- પરિપાટી શબ્દ શા માટે આવ્યો ?) કહા ને છે ને ક્રમ એક પછી એક જીવ અજીવ આસ્રવ ને બંધ ને મોક્ષ એમ પ્રકાર પડયાને ? એમ પરિપાટી આ એકડે એક, બગડે બે, ત્રગડે ત્રણ નથી બોલતા આમ આંક આંક પરિપાટી. એમ આ નવ આંક આવ્યા ને ? જીવ અજીવ પુણ્ય પાપ આસ્રવ સંવર નિર્જરા બંધ અને મોક્ષ એ પરિપાટી છે. આહાહા ! આ માર્ગ તે માર્ગ. આહાહા ! આચાર્ય પ્રભુ એમ કહેતે હૈ. આ તો અમૃતચંદ્રાચાર્યનો કળશ છે. એમ કુંદકુંદાચાર્ય એમ સંતો બધા સંતોની, કે નવના વિકલ્પો હજી સમ્યગ્દર્શન હુવા, ચારિત્ર હુવા, છતાં હજી વિકલ્પ જે ઉઠતે હૈ ભક્તિકા, મહાવ્રતકા આદિ વિકલ્પ ઉઠતે હૈ, સમજમેં આયા ? તો એ ભેદકો છોડકર, આહાહાહા... હમકો તો એકીલા આત્મા મોક્ષકી પર્યાયવાળા, કેવળજ્ઞાનકી પર્યાયવાળા આત્મા અમને પ્રગટ હો.

(શ્રોતા:- આમાં અંદર ચારિત્ર આવી ગયું.) ચારિત્ર તો અંદર પહેલા આ ગયા હૈ, પણ આ તો ચારિત્રની પૂર્ણતા કેવળજ્ઞાનની પૂર્ણતા એ પર્યાય આત્માકી એ અમને હો. આહાહાહા ! અરેરે ! એણે અનંતકાળ થયા. જૈનના નામે આયા, અગિયાર અંગેય ભણ્યો શાસ્ત્ર, પણ એમાં શું થયું ? ભણ્યો ખરો પણ ગણ્યો નહીં. ઓલામાં આવે છે ને ? “વાંચે પણ કરે નહીં વિચાર” એ અમારે આવતું. દલપતરામ કવિ હતા મોટા. અમારી નિશાળ વખતે સીતેર પંચોતેર વર્ષ પહેલાંની વાત છે. દલપતરામ કવિ હતા મોટા ક. દ. ડા., ક. દ. ડા. એટલે કવિ દલપતરામ ડાયાભાઈ એના ત્રણ નામ હતા. ક. દ. ડા. કવિ દલપતરામ પોણોસો વર્ષ પહેલાંની વાત છે, અમારી પરીક્ષા જ્યારે લેતા. અહીં તો પરીક્ષામાં અમને તો એ વખતે કાંઈ લાગતું નહોતું. જે જે પરીક્ષા આપીએ એમાં પરીક્ષામાં પાસ પહેલે નંબરે. કારણકે એ તો સાધારણ ભણતર. એ તો અંદર.. આહાહા ! પણ એ દલપતરામ એમ કહેતા કે “વાંચે પણ નહીં કરે વિચાર એ સમજે નહીં સઘળો સાર.” વાંચે પણ એનો વિચાર કરે નહીં કે આ શું છે, આ ભાવ શું ? આ વસ્તુ શું ? આ સ્થિતિ શું ? આહાહા ! અને એક શબ્દ આવતો તો એ વખતે “પ્રભુતા પ્રભુ તારી તો ખરી.” (શ્રોતા:- ક્યારે) ક્યારે ? “પ્રભુતા પ્રભુ તારી તો ખરી, મુજરો, મુજરો, મુજરો મુજ રોગ લે હરી” આ તો પોણોસો વર્ષ પહેલાંની વાત. તેર વર્ષની ઉંમર હતી ને. આહાહા ! કવિ હોંશિયાર હતા બહુ કવિ હોંશિયાર હતા. આપણે એને જોયેલ નહીં. એના ભાઈને જોયેલ. એના દીકરા હતા ને સાંઈઠ વર્ષનું ઉજવ્યું હતું ને અહીં ? અહીં ગુરુકુળમાં ઉજવ્યું હતું સાંઈઠ વર્ષનું, કવિ નાનાલાલ એના એક મોટા ભાઈ હતા વઢવાણમાં એ વ્યાખ્યાનમાં આવતા, દલપતરામ.(ના)

જ્યાં જ્યાં જાઈએ ત્યાં મોટા મોટા માણસો સાંભળવા આવે ખરા, (તેને) બેસે ન બેસે તે જુદી વાત. એક બીજા છે ત્યાં વઢવાણમાં નાનાલાલથી બીજા, નહીં ? એ આમ કહેતા’ તા ‘પ્રભુતા’ આત્મામાં પ્રભુ નામનો એક ગુણ છે. આ ભાઈ એને ખબર નથી. આત્મામાં ઈશ્વરપણા નામની શક્તિ ગુણ છે. હૈ ને ? ૪૭ શક્તિ. જીવતર, ચિત્તિ, દૈશિ, જ્ઞાન, સુખ, વીર્ય, પ્રભુ, સાતમો ગુણ હૈ. ૪૭ કા વર્ણન હૈ. આ સાતમો તો પ્રભુ ઈશ્વર તેરા ગુણ હૈ. અંદર તો પ્રભુતા પ્રભુપણું તેરી તો ખરી. ‘મુજરો’ મુજ રોગ લે હરી. અજ્ઞાનના રોગનો નાશ કરી દે અને તેરી પ્રભુતા પ્રગટ કર તો તેરી પ્રભુતા ખરી. આહાહા ! એને તો બીજી વાત હતી ઈશ્વરની વાતુંને. ઈશ્વર કર્તા ને આમ હું તો આમ(અર્થ) કરી નાખતો. સમજાણું છે કાંઈ ? આહાહા ! એ

नवतत्त्वना प्रकार भेदोने छोड़ी दृष्ट “यह आत्मा अेक ही” अेक ही अेकांत करते है देषो, “अेक अस्तु नः” अेक ज अमने हो. अेकांत नही करते ? पर्याय भी हो, भेद भी हो तो अनेकांत होता है, अैसा नही. अे अैसा अेक आत्माका भाव हुआ तब पर्यायका ज्ञान होते ही (उसको) अनेकान्त कहेनेमें आता है. सम्यग्ज्ञान हुआ अेकीला यैतन्य उपरका अेक सम्यग्ज्ञान अेकान्त अपनेमें हुआ तब वो ज्ञान स्वपरप्रकाशक होनेसे पर्याय ने राग है उसका ज्ञान करते है. यह अनेकान्त है. समजमें आया ? आहाहा !

भावार्थ: वो टीका हुआ “सर्व स्वाभाविक अने नैमित्तिक अपनी अवस्थारूप” क्या कहेते है ? आत्मा जो अनंत गुण जो स्वाभाविक है और उसकी अवस्था जो स्वाभाविक हो, और नैमित्तिक कर्मना निमित्तना संगे जो विकृत अवस्था हो, अपनेमें अपनेसे नैमित्तिक अपनी अवस्थारूप “गुण पर्याय भेदोमें व्यापनेवाला” आहाहाहा ! अपनी शक्ति अेटले गुणो त्रिकाण और वर्तमान पर्याय. विकृत अविकृत. नैमित्तिक अेटले निमित्त कर्मना संगे उत्पन्न हुआ जो अपनेमें अपनेसें, अैसी विकारी पर्याय, अविकारी पर्याय अने अविकारी गुणो, अेमां व्यापनेवाला यह आत्मा, अेमां रहेनेवाला आ आत्मा. आहाहाहा ! “शुद्धनयसे अेकत्वमें निश्चित किया गया है” आहाहाहा ! “शुद्धनयसे ज्ञायक मात्र अेक-आकार दिखलाया गया है”. “अेक-आकार है” अेक-आकार अेटले अेक स्वरूप.

ज्ञायक अेकरूप त्रिकाण है उसकी दृष्टि करनेसे सम्यग्दर्शन होता है. धर्मनी पहेली शरुआत त्यांसे होती है. समजमें आया ? आहाहा ! शुद्धनयसे अेकत्वमें निश्चित किया गया अेक-आकार दिखलाया गया, उससे सर्व अन्य द्रव्यो और अन्य द्रव्योके भावोसे उसे अलग देषना, आहाहाहा ! श्रद्धान करना. त्रिकाणी ज्ञायकभाव अेकरूप स्वभाव, उसका ज्ञान करना, उसकी श्रद्धा करना उसको देषना सो नियमसे सम्यग्दर्शन है. निश्चयथी सत्य दर्शन सम्यग्दर्शन उसको कहेनेमें आता है.

व्यवहारनय हवे भीजो नय. आत्माको अनेक भेदरूप कहेकर आत्माको गुणना भेद ने पर्यायना भेद ने विकारनी अवस्थाना भेद ने, आहाहाहा ! आत्माको अनेक भेदरूप कहेकर सम्यग्दर्शनको अनेक भेदरूप कहेता है. व्यवहार सम्यग्दर्शनना अनेक भेद, देव गुरुनी श्रद्धा करो ने शास्त्रनी श्रद्धा करो ने नव तत्त्वनी भेदवाणी श्रद्धा करो. आहाहा ! आस्रवने आस्रव तरीके श्रद्धा करो, अेम व्यवहारनी श्रद्धा भेदरूप कहेते हैं न्यां व्यभियार आता है. त्यां सम्यग्दर्शन होता नही. आहाहाहाहा !

व्यवहारनय वस्तुको अेकरूप छोडकर अनेकरूप दिभाता है और अनेकरूपकी श्रद्धा करना वो दोष है, यह सम्यग्दर्शन नही. समजमें आया ? आहाहा ! आ तो जययंद पंडीते लीभा है. वो पहेले तो आचार्यका था. आ तो गृहस्थाश्रममें रहेनेवाला पंडीत उसने लीभा है. है ?

व्यवहारनय आत्माने अनेक भेदरूप कहेते है. सम्यग्दर्शनने अनेक भेदरूप कहे छे. देवने मानो. भगवान देव हों. गुरुने मानो, शास्त्रने मानो. नवतत्त्वने मानो आवा भेदने अनेकने मानो वही व्यभियार आता है. नियम नही रहेता. निश्चय सम्यग्दर्शन नही होता उसमें, अेकरूपता नही होती उसमें. आहा ! समजमें आया ?

શુદ્ધનયકી સીમા તક પહોંચને પર, આહાહાહા ! સ્વરૂપની એકતાની નય જો બતાતે હૈ એકતા. એની સીમા નામ મર્યાદા શુદ્ધનયકી સીમા એકરૂપકો બતાના હૈ. નિશ્ચયનયકી મર્યાદા એકરૂપકો બતાતી હૈ. આહાહા ! હવે આ એક જણો કહે કે આ સમયસાર હું પંદર દિવસમાં વાંચી ગયો તો. તમે સમયસાર બહુ વખાણ કરો છો. બાપુ એની એકેક પંકિત સમજના પ્રભુ આ તો મંત્રો હૈ. આહાહા ! આહાહા ! લ્યો આવી ગયા ડાકટરજી. ઠીક. સમજમેં આયા ? આહાહા ! શુદ્ધનયકી સીમા તક પહોંચને પર, આહાહાહા ! એક જ્ઞાયકભાવ પૂર્ણરૂપ બતાનેવાલી શુદ્ધનય ઉસકી મર્યાદા તક દેખનેસે, વ્યભિચાર નહીં રહેતા. અનેકતામેં શ્રદ્ધા કરના વો ત્યાં નહીં રહેતા. એકરૂપકી શ્રદ્ધા કરના વો સમ્યગ્દર્શન રહેતે હૈ. એ અવ્યભિચારી સમ્યગ્દર્શન હૈ. આહાહાહા ! ઈસલિયે નિયમરૂપ હૈ. યથાર્થ નિશ્ચયરૂપ હૈ. ત્રિકાળ એકરૂપ પરમાનંદ પ્રભુ ઉસકા જ્ઞાન કરકે પ્રતીતિ કરના અનુભવ કરકે, ઉસમેં દોષ નહીં રહેતા. વ્યભિચાર નહીં રહેતા, અનેકતા નહીં રહેતી. એકરૂપતા ઉસમેં દૈષ્ટિમેં આતા હૈ, વો નિયમસે હૈ.

શુદ્ધનયકા વિષયભૂત આત્મા પૂર્ણજ્ઞાનઘન હૈ. આહાહા ! એ ભગવાન તો પૂર્ણજ્ઞાનઘન હૈ, પૂર્ણ શ્રદ્ધાઘન હૈ, આનંદઘન હૈ, જ્ઞાનકી પ્રધાનતાસે કથન હૈ નૈ ? તો કૈસા હૈ જ્ઞાનઘન ? સર્વ લોકાલોકકો જાનનેવાલા જ્ઞાનસ્વરૂપ હૈ. ઉસકા અર્થ ઐસા નહીં હે કે એ લોકાલોકકો પર્યાયમેં જાનતે હૈ. ઉસકી શક્તિ લોકાલોકકો જાનનેકી શક્તિ ઉસમેં હૈ. સમજમેં આયા ? હરીભાઈ ! ખબર છે ? એના બાપા હતા એમ કહેતા કે એ તો લોકાલોકને એ જાણે પછી સમ્યગ્દર્શન થાય. ખબર છે ને ? એ માંદા હતા ને મેડી ઉપર ગયા હતા ને મોરબી ? આ તો લોકાલોકને જાણવું એ તો એની શક્તિ છે ગુણની, જ્ઞાનનો સ્વભાવ લોકાલોકને જાણવાનો એનો સ્વભાવ છે. લોકાલોકને જાણે પર્યાયમાં ત્યારે પછી સમ્યગ્દર્શન થાય એમ નથી અહીંયા. સમજાણું કાંઈ ? આવું છે, ઘણાં પરિચયમાં આવેલા હોય ને ઘણાં ઘણાં, આહાહા... આવેલા હોય ને ઘણાં ઘણાં.

(શ્રોતા:- પરમ અવગાઠ સમ્યગ્દર્શન તો કેવળજ્ઞાન થાય ત્યારે થાય છે.) એ દર્શન તો દર્શન હી હૈ. એ તો જ્ઞાનની અપેક્ષાએ ત્યાં પરમઅવગાઠ કહ્યું. ક્ષાયિક સમકિત હુવા તો ક્ષાયિક સમકિત એ પૂર્ણ હી હુવા. એ તો જ્ઞાન જબ હુવા તો જ્ઞાનની અપેક્ષાએ પરમઅવગાઠ કહેનેમેં આયા. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ક્ષાયિક સમકિત હુવા તો એક અંશ ભી અંદર કમી નહીં હવે. આહાહા ! એ ક્ષાયિક સમકિત કેવળજ્ઞાનમેં સાથમેં આ જાયેગા. શ્રેણિક રાજા ગૃહસ્થાશ્રમમેં થા હજારો રાણી થી, હજારો રાજા ચામર ઢાળતે થે, ક્ષાયિક સમકિત થા. આહાહા ! તે બહારની ચીજ ક્યાં નડતે હૈ અંદરમેં, અંદર ભાન હુવા તો ક્ષાયિક સમકિતી. આહાહા ! સમકિતમાં કાંઈ પણ ઉણપ, ઓછપ નહીં. આહાહા ! અને એ ક્ષાયિક સમકિત લેકર નરકમેં ગયે. ઔર વો સમકિત લેકર નીકલેગા ઔર તીર્થકર હોગા. વો ભવ છેલ્લા. સમજમેં આયા ? પહેલાં તીર્થકર હોગા પન્નનાભ દેવ. આહાહા !

એકરૂપ ત્રિકાળજ્ઞાયકકી પ્રતીતિ જ્ઞાન કરકે હો, એ તે કાંઈ સાધારણ વાત હૈ બાપુ ! આહાહા ! લક્ષમેં આખી ચીજ એકરૂપ લેના એ ક્યા ચીજ હૈ. આહાહાહા ! જ્ઞાનની વર્તમાન પર્યાયના ઉપયોગમેં પૂર્ણ ચીજકો લેના ઉપયોગમેં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? એ સમ્યગ્દર્શન હૈ. આહાહાહાહા ! પહેલાં જ વાંધા હજી શ્રદ્ધા ને સમ્યગ્દર્શન એ વિના વ્રત ને તપ લઈ લીધા.

હો ગયા સાધુ. મીડા હૈ એકડા વિનાના. આહાહા ! શ્રેણિક રાજા ગૃહસ્થાશ્રમમેં ક્ષાયિક સમકિતી પણ મોક્ષમાર્ગમેં. આહાહા ! કેમકે પૂર્ણજ્ઞાનધનકા જ્ઞાન ને પ્રતીતિ નિર્વિકલ્પ અપ્રતિહત એ સમ્યઞ્ઠર્શનસે આગળ બઢકર ચારિત્ર હોગા અને આગળ બઢકર કેવળજ્ઞાન હોગા. તો સમ્યઞ્ઠર્શન સળંગ રહેગા ઉસમેં. આહાહાહા !

યોગસારમેં વો આતે હૈ ગૃહસ્થાશ્રમમેં હેયાહેયનું જ્ઞાન. આતે હૈ ? ગૃહ કામ કરતાં છતાં હેયાહેયનું જ્ઞાન. ગૃહસ્થાશ્રમનું કામ કરતાં યે તો બતાયા હૈ. કામ હોતા હૈ ઉસકો જાનતે હૈ. ગૃહકામ કરવા છતાં હેયાહેયનું જ્ઞાન. હેય નામ ભેદ આદિ વિકલ્પ આદિ હેય હૈ. અને અભેદ અખંડાનંદ પ્રભુ તે ઉપાદેય નામ અહેય હૈ. અહેય હૈ એટલે ઉપાદેય હે. આહાહાહાહા ! ચકવર્તીના રાજ્યમાં રઘ્વા છતાં પણ આ બન સકતે હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? યોગસારમાં આવે છે ને બે ઠેકાણે આવે છે. મુનિજન હો આત્મજ્ઞાની અનુભવી હો કે ગૃહસ્થી હો આત્માનો અનુભવ કર સકતે હૈ. આહાહા ! અને નિયમસારમાં તો ત્યાં લગ કહા હૈ, કે ગૃહસ્થાશ્રમમેં શ્રાવક હૈ વો ભી સમ્યઞ્ઠર્શન નિશ્ચય સમ્યજ્ઞાન નિશ્ચય અને ચારિત્ર નિશ્ચય ઉસકી ભક્તિ કરતે હૈ નામ સેવા કરતે હૈ તીનોં. નિયમસાર (મેં) હૈ. આહાહાહા !

ત્યારે એક ઠેકાણે એસા કહા કી શ્રાવકકો ગૃહસ્થાશ્રમમેં શુદ્ધ ઉપયોગ હોતા નહીં, એસા કહા ટીકામેં. હૈ ? ઈસકા અર્થ કયા ? જે મુનિને શુદ્ધ ઉપયોગ હોતા હૈ એસા શુદ્ધ ઉપયોગ નહીં હોતા. સમજમેં આયા ? શુદ્ધ ઉપયોગ ન હો તો શુદ્ધ ઉપયોગમેં તો સમ્યઞ્ઠર્શન હોતા હૈ. આહાહા ! ઔર પીછે પાછળમેં પણ કોઈને પંદર દિ' મહિને કોઈને તુરત જ હોતા હૈ શુદ્ધ ઉપયોગ. આહાહા ! કોઈકો પંદર દિવસે મહિને હો જાતા હૈ શુદ્ધ ઉપયોગ સમકિતીકો. આહાહા ! સમજમેં આયા ? વિશેષ કહેગા. (શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ)

પ્રવચન નં. ૫૭ શ્લોક - ૬ તા. ૧૪-૮-૭૮ સોમવાર, શ્રાવણ સુદ-૧૧ સં. ૨૫૦૪

સમયસાર છઠ્ઠા કળશકા ભાવાર્થ ચલતા હૈ. છઠ્ઠા કળશ હૈ ને ? યહાં આયા હૈ ઈસલિયે આચાર્ય કહેતે હૈ ત્યાં આયા હૈ. તીન લીટી હૈ આખિરકી. કયા ઈસલિયે ? કહેતે હૈ વ્યવહારસે નવતત્વકા ભેદકી શ્રદ્ધા વો શ્રદ્ધા યથાર્થ નહીં. ઉસમેં તો વ્યભિચાર આતા હૈ. નિયમરૂપ સમ્યઞ્ઠર્શન નહીં હોતા. ભેદરૂપ વ્યવહાર હોં. નવતત્વ, આયાને ?

જબ તક કેવળ વ્યવહારનયકે વિષયભૂત ઉસકી પહેલી લીટી. જીવાદિ ભેદરૂપ તત્વો જીવ અજીવ આદિ નવકા ભેદરૂપ, ભેદકા શ્રદ્ધાન રહેતા હૈ. તબ તક નિશ્ચય સમ્યઞ્ઠર્શન નહીં હોતા. સમજમેં આયા ? ઈસલિયે, આ કારણે સૂક્ષ્મ બાત હૈ. ભાઈ ! આહાહા ! આચાર્ય કહેતે હૈ કે ઈસ નવતત્વકી સંતતિકો છોડકર નવતત્વકા અનેક પ્રકારકા ભેદ ઉસકો છોડકર, શુદ્ધનયકા વિષયભૂત, આહાહા ! જે આત્મા અનંત ગુણ સ્વરૂપ, અનંત અનંત ગુણ સ્વરૂપ, જે અનંત ગુણમેં આ આખિરકા અનંતમાં ગુણ હૈ ઔર આ આખિરકા ગુણકી પર્યાય હૈ એસા હૈ નહીં, કયા કહા ? આહાહા !

જો ભગવાન આત્મા દ્રવ્ય જો એક હૈ, ઉસમેં અનંત ગુણ હૈ, તો અનંત ગુણમેં આ ગુણ અનંત અનંત અનંત અનંત અનંત લેકર આ આખિરકા ગુણ હૈ એસા ઉસમેં આતા નહીં.

आहाहाहाहा ! समझमें आया ? आहा ! जैसे क्षेत्रका कोई अंत नहीं के कहां आकाश पुरा हुआ, आहाहा ! अपार, अपार, अपार, अपार, अपार, अनंत, अनंत, अनंत अेक क्षेत्रका भी कहां अंत है ऐसा है नहीं. आहाहाहाहा. वो काणका भी कहांसे शरुआत हुआ, अे है नहीं. आहाहा ! अैसे भगवान आत्मामें भाव ये लिया अे क्षेत्रका अंत नहीं, काणका अंत नहीं, शरुआत (नहीं) और छेवलाका अंत नहीं. आहाहा ! अैसे आ भगवान आत्मा अनंत अनंत अनंत गुणका राशि पिंग, अे अनंत गुणमें आ अेक बे त्रण अनंत अनंत अनंत अनंत अनंत अनंत अनंत अनंत अैसे कहेकर छेवला आभिरका आया धर्म गुण अैसी यीज है नहीं. आहाहाहा ! आहाहाहाहा ! (श्रोता:- आ भगवान महावीरना आत्मान्नी यर्या छे ?) आ तो दरेक आत्मान्नी यर्या है प्रभु, भाछ गंभीर यीज है. आहाहाहाहा !

वस्तु जो भगवान आत्मा, आ (निज) भगवानकी भात चलती है, छसमें छतन्नी संख्यामें गुण है के आकाशका अंत नहीं छतना जे प्रदेश है अंत नहीं छतना प्रदेश है उससे अनंत गुणा धर्म है गुण है आत्मामें. आहाहाहा ! क्षेत्रमें उसका अंत आ गया असंख्य प्रदेशमें पण भावकी जो मर्यादा गुणकी संख्याकी है प्रभु ! यह कोछ अलौकिक भात है नाथ ! अे अनंत अनंत अनंत अनंत अनंत अनंत अनंत अनंत आ, आ गुण छेवला अनंतका है अैसी यीज है नहीं. आहाहा ! क्या कहेते है आ, समझमें आया ? जैसे क्षेत्रका अंत नहीं. कहां अंत है उसका ? अंत हो तो पीछे क्या ? आहाहाहा ! अेक क्षेत्रका भी कोछ स्वभाव अलौकिक है, और काणका भी स्वभाव कहांसे पहेली शरुआत पर्यायकी हुआ, आहाहा... और काण पहेले शरु कहांसे हुआ और द्रव्यकी पहेली पर्याय कहांसे हुआ ? आहाहाहा !

प्रभु ! तेरा द्रव्य स्वभाव, क्षेत्र स्वभाव, काण स्वभाव, द्रव्य स्वभाव कोछ अलौकिक है प्रभु ! आहाहाहाहा ! समझमें आया ? त्रण लोकना नाथ जिनेश्वरदेवन्नी छरुणा विना वाणीके कारणे वाणी नीकणी 'ती. दिव्यध्वनि उसमें अैसा आया था. आहाहाहा ! प्रभु तुम कितने गुणकी संख्यामें है. आहाहाहाहा ! जेम वो क्षेत्रका क्यांय अंत नहीं. आ क्या है नाथ ? नास्तिको भी विचार करे तो आ क्षेत्र कहां, कहां पुरा हुआ ? अेकला वांयन करके नहीं पण उसके भावमें विचार करके, आहा ! कहां पुरा हुआ क्षेत्र ? आहाहाहा ! कोछ अनंत अनंत क्षेत्रका स्वभाव भी अैसा अनंत है, काणका कहांसे शरु हुआ उसका भी अंत नहीं अैसा अनंत काणका भी स्वभाव है. आहाहा ! अैसे अेक भगवान आत्मामें अनंत संख्यामें जो गुण है, ये अनंत कितना अनंत ? आहाहा ! अेक क्षेत्रका जो अनंत है उसका जो प्रदेश है उससे भी अनंत गुणा धर्म गुण आत्मामें है. आहाहाहा ! छतना गुण अेक परमाणु में भी छतना अनंत है. आहाहा ! शुं क्या कहेते है आ ? प्रभु तेरा स्वभाव कोछ अलौकिक है भाछ ! समझमें आया ? रागादि विकल्प है उसकी तो मर्यादा है, सीमा है. क्यौंकि मर्यादित है तो छूट जाता है. आहाहाहा ! याहे तो व्यवहार रत्नत्रयका विकल्प हो, पण वह मर्यादित है. वो राग मर्यादित है. अमर्यादित नहीं के न छूटे. आहाहाहा !

भगवान आत्माका गुण अमर्यादित है. आहाहाहा ! शुं क्या कहेते है आ ? अमर्यादित, मर्यादा नहीं कहां आ पुरा हुआ, अनंत ने अनंत गुणा वर्ग करे तोपण जोसका अंत नहीं

छतना आत्मामें गुण है, आहाहाहा ! असा अनंत गुणमें गुण भेदकी दृष्टि करना वो भी इच्छ मिथ्यात्व अने व्यवहार है. अर्ही नव तत्त्वका व्यवहार विषय कइने भेदरूप उसको मिथ्यात्व कइ. आहाहा ! दूसरी रीते कहीअे तो नवतत्त्वकी परिशमन दशा अनादिकी है. वो सख्या संवर निर्जरा ने मोक्ष नहीं. पण व्यवहारे छतना आस्रव नहीं होता उसको संवर, छतना कर्मका उदय जर जाते है उसको निर्जरा, अेक अंश बंधका अभाव हो उसका नाम मोक्ष व्यवहार. असा नव तत्त्वरूपे तो छव अनंतवार अनंतकाणसे परिशमन हुवा है. आहाहा ! समजमें आया ?

तो अर्हीया कहेते है आचार्य ओहो... असा नवतत्त्वका भेदरूप का भाव अे व्यभिचार है, व्यवहार है उसमें सम्यग्दर्शन नहीं होगा. सत्यदर्शन अे पूर्णानंदका नाथ अनंतगुणका पिंड जेना गुणनो अंत नहीं, असा स्वभाव सम्यक् सत्य दर्शनमें आते है तो मिथ्या भेदमें अे श्रद्धा आती नहीं. आहाहा ! समजमें आया ? सम्यग्दर्शन, सम्यग्दर्शन, सत्यदर्शन जो सत्य यीज पूर्णानंद अनंत अनंत अनंत अनंत अनंत गुणनी राशिनो क्यांय अंत नहीं. असा जो द्रव्य स्वरूप उसकी प्रतीति अे विकल्पसे आ प्रतीति नहीं होती. आहाहा ! क्योंकि विकल्प जो राग है वो तो मर्यादित है, तो विकल्पसे रहित, आहाहा ! आचार्य भागते है कि हमको तो अेकीला आत्मा हो ! आहाहा ! है ? आहाहाहाहा !

भाई आ तो सर्वज्ञ परमेश्वर उसका आ भाव है. सून प्रभु ! तेरी शक्ति तो अपार है. सुभामृतका सागर प्रभु तुम है, अनंत संख्यामें गुण है. अने अेक अेक गुणमें अनंत संख्यावाणा गुणका रूप अनंत है. क्या कइ ? आत्मामें अनंत छसका अंत नहीं छतनी संख्यामें तो गुण है और अेक गुणमें अनंती संख्याअे जो गुण है अे अेकेक गुणमें अनंत गुणका रूप है. आहाहाहा ! जैसे ज्ञान गुण है, अस्तित्व गुण है, अे तो भिन्न है पण अस्तित्व गुणका ज्ञान है ज्ञान है असा ज्ञानमें अपना अस्तित्वका रूप है, असा अेक गुणमें अनंतका रूप है. आहाहाहाहा ! असा अमृतका महासागर भगवान, आहाहा ! निर्विकल्प सामान्य वस्तु ध्रुव, वो हमको प्राप्त हो आचार्य अेम कहेते है. हमको यह नवना भेद ने (प्राप्त न हो) आहाहा ! है ?

नव तत्त्वकी परिपाटीको छोडकर शुद्धनयका विषय. अेकरूप भगवान अनंत गुणमें अेकरूप अनंत धर्म स्वभावनुं अेकरूप. आहाहा ! ज़ीषी वात छे भाई, आ तो जिनेश्वर त्रण लोकना नाथ परमात्मा. आहाहा ! छसकी अेक पर्यायमें जिसकी ज्ञानकी अेक पर्याय है वो अेक पर्यायमें भी अनंत गुण ने द्रव्य जननेमें आता है, और अेक पर्यायमें अनंती पर्याय, पर्याय जितनी अनंती है अेक समयमें के अे पर्यायका अंत नहीं, क्या कइ ? अनंत गुणकी अेक समयमें अनंती पर्याय है. अे अनंती पर्यायमें भी अंत नहीं कोछ (पर्यायका) के आ आभिरकी पर्याय है. आहाहाहा ! अैसी अेक समयमें अनंत गुणकी जेम गुणका अंत नहीं अपार है, अैसी उसकी पर्यायका अंत नहीं. के आ-आ-आ आभिरनी पर्याय है ? अनंत अनंत अनंत अनंतमें आ आभिरकी अैसी बात है नहीं. पंडीतछ ! समजमें आते है ? आहाहाहाहा ! (श्रोता:- पूरी सूक्ष्म बात है.) वस्तु अैसी है भगवान दूनियाने आ यीज मणी नहीं ने. आहाहा ! बहारमां भटक भटक करते है. आहा ! नवतत्त्वनी भेदरूप श्रद्धा, पंच महाप्रतनी क्रिया अे तो सब

મનુષ્ય વ્યવહાર છે, એ આત્મ વ્યવહાર નહીં. પ્રવચનસાર ગાથા ૯૪ ગાથા પ્રવચનસારકી ૯૪ ગાથા.

નવતત્ત્વકી ભેદરૂપકી શ્રદ્ધા ઓ વિકલ્પ રાગ, પંચ મહાવ્રતકા ૨૮ મૂળગુણકા વિકલ્પ રાગ ઓર શાસ્ત્રકા પઢના પર તરફકા લક્ષણે એ ભી રાગ, તો કહેતે છે. આહાહાહા ! એ રાગકા વ્યવહાર છે, એ મનુષ્ય વ્યવહાર છે, ચારગતિમે રૂલનેકા, માણસ ઉસકા વ્યવહાર છે. આહાહા ! ત્યારે આત્મ વ્યવહાર કયા ? આહાહા ! ઓ તો મનુષ્ય વ્યવહાર એટલે સંસાર વ્યવહાર ગતિકા વ્યવહાર હુવા. આહાહા ! તો આત્મ વ્યવહાર કયા ? કે ભગવાન આત્મા એક સમયમે એસે અનંત અનંત અનંત અનંત અનંત ગુણકા અંત વિનાનું સ્વરુપ ઉસકી નિર્વિકલ્પ (પ્રતીત કર શકે એ) રાગકી શક્તિ નહીં કી નિર્વિકલ્પ તત્ત્વકો પ્રતીત કર શકે. આહાહા ! એ શુભ રાગકી તાકાત નહીં. સમજમે આયા ? આહાહા ! એ પૂર્ણાનંદકા નાથ અપાર, અપાર, અપાર, અપાર, અપાર એસા શક્તિકા સાગર એ ઉપર દૈષ્ટિ હો એ નિર્વિકલ્પ સમ્યગ્દર્શન એ નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શન, ઓર વો અપાર અપાર ગુણકા પિંડ પ્રભુ ઉસકા જ્ઞાન હો એ સમ્યગ્જ્ઞાન, ઓર ઉસમે સ્થિરતા હો અનંત અનંત એસા ગુણકી પ્રતીતિકી પર્યાયમે કિતની તાકાત આઈ ? એ પ્રતીતિમે દ્રવ્યગુણ આયા નહીં. સમજમે આયા ? એ દ્રવ્યગુણ આયા નહીં પ્રતીતિમે, પણ પ્રતીતિમે દ્રવ્યગુણકા સ્વરૂપ છે એ પ્રતીતમે આ ગયા. આહાહાહાહા ! આવો જ્યાં સ્વભાવ છે ને પ્રભુ, એસી પ્રતીતિ ઓર જ્ઞાન ને રમણતા વો ભી વ્યવહારનયસે પર્યાય પ્રધાનસે મોક્ષકા માર્ગ કહેનેમે આતા છે. ૨૪૨ ગાથા પ્રવચનસાર ૨૪૨ ગાથા. કલ પ્રશ્ન હુવા થા ને ? જ્ઞેય જ્ઞાયક કી પ્રતીતિ તે સમ્યગ્દર્શન. એસા આયા ૨૪૨ ગાથા પ્રવચનસાર. જ્ઞેય ઓર જ્ઞાયકકી, જ્ઞેય જિતના છે ઓર જ્ઞાયક જિતના સ્વભાવવાળા પ્રભુ છે દોકા જ્ઞાન હોકર પ્રતીતિ હોના, ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન લિયા છે. સમજમે આયા ?

જ્ઞેય અનંત અનંત જ્ઞેય, અનંત સિદ્ધો, અનંત નિગોદ, અનંત જીવ દ્રવ્યકી સંખ્યાસે અનંત ગુણા પરમાણુ, ઉસસે અનંત ગુણા કાળકી પર્યાય. આહાહા ! ઉસસે અનંત ગુણા આકાશકા પ્રદેશ, ઉસસે અનંત ગુણા એક દ્રવ્યમે ગુણ. એસા જ્ઞેયકા જ્ઞાન ઓર જ્ઞાયકકા જ્ઞાન. ઝીણી વાત છે પ્રભુ. આહા ! એવા જ્ઞેય અને જ્ઞાયકનું યથાર્થ જ્ઞાન થઈને પ્રતીતિ હોના ઓ સમ્યગ્દર્શન છે એસા લિયા છે, ૨૪૨ ગાથા પ્રવચનસાર ચરણાનુયોગ, ચરણાનુયોગ છે ને ? ૨૦૧ થી ૨૭૫ એ ચરણાનુયોગ છે. આહાહા ! ૯૨ ગાથામે જ્ઞાન યોગ છે. જ્ઞાન અધિકાર છે ઓર ૯૩ સે ૨૦૦ ગાથા તક જ્ઞેય અધિકાર છે એ જ્ઞેય અધિકારમે ૯૪ ગાથામે આ આયા છે કે જ્ઞેયકા સ્વરુપ એસા છે, આહાહાહા.... કે જિતના રાગાદિકી ક્રિયા છે યહ સબ મનુષ્ય વ્યવહાર છે. સંસારકા વ્યવહાર છે, એ જ્ઞેયકી પર્યાયમે આ વિકૃત અવસ્થા ઉત્પન્ન હો આહા... ક્રિયાકાંડકા આદિ, ઓર એ જ્ઞેયકા પૂરણ સ્વરુપકી પ્રતીતિ પૂરણકા જ્ઞાન ને રમણતા તીનો-તીનો એ પર્યાયકા વ્યવહાર છે યહ આત્મ વ્યવહાર છે. આહાહા ! ઓર નિશ્ચય એકરૂપ ભગવાનમે એકાગ્રતા વો હી નિશ્ચય છે અહીંયા. આહાહા ! આ એ માગતે છે દિગંબર સંતોની બલિહારી છે. દિગંબર સંતોની વાણી એવી વાણી ક્યાંય નથી. એસી ચીજ ક્યાંય છે નહીં. શ્વેતાંબર કે સ્થાનકવાસી એ વાત બાપુ દુઃખ લાગે શું કરે, પણ આ ચીજ એસી છે એસી ક્યાંય છે નહીં. એના ભાવનું કાંઈક ભાન કરે તો ખબર પડે કે કયા ચીજ કહાં છે. આહાહાહા !

मे आचार्य कहेते है. आहाहाहा ! के नवना भेद मे तो ठीक मे तो नहीं. पण द्रव्य जो स्वभाव मेरा है उसमें अकारता अकरूप दशा मे मेरे हो. आहाहा ! दृष्टिनी अपेक्षामे तो अकरूप हुवा है पण इण विकल्प है. आहाहाहा ! दृष्टिनी अपेक्षामे तो अकरूप दृष्टि स्वभावनी अकता हुँ है. पण इण यारित्रनी अपेक्षामे अमां विकल्पकी अस्थिरता साधक है तो बाधक आता है. साध्य पूर्ण हो त्यां बाधकपणा आता नहीं. और ज्यां साधकपणा है ही नहीं मिथ्यात्वमें त्यां बाधकपणा अकीला पडा है. आहाहाहाहा ! समजाय अटलुं समजवुं प्रभु आ तो गंभीर यीज है. आहाहा ! अर्हिया कहेते है के मे व्यवहारको छोडकर शुद्धनयका विषयभूत अक आत्मा, देवो तीन पर्याय भी नहीं यहां तो, विकल्प तो नहीं. आहाहाहा ! अमारे तो अक, जययंद पंडित असा अर्थ करते है. आहाहा ! पाठमें है उसको भोलते है. मे कांठ धरकी बात करते नहीं. आहाहाहा !

मे शुद्धनयनो विषय नाम ध्येय, जो त्रिकाणी अकरूप वस्तु भूतार्थ, सत्यार्थ साडेभ प्रभु, सत्य वस्तु जे अनंत गुणका पिंड सत्य वस्तु है पूरण. आहाहा ! मे शुद्धनयका विषय है. विषय शब्दे ध्येय है अथवा वो ही त्रिकाणी वस्तु है, वो ही शुद्धनय है, अगियारमी गाथामें कहा है, “भूयत्थो देसियो शुद्धनयो” दूसरा पद है, पहेला पद असा है, “व्यवहारो अभूयत्थो भूयत्थो देसियो” भूतार्थ है त्रिकाण अकरूप वस्तु है वो ही शुद्धनय है. नय और नयका विषयका भेद निकालकर, आहाहाहा.... मे त्रिकाणी ज्ञायकभाव अनंत अनंत गुणका अपार स्वभावका सागर प्रभु पण अकरूप जो यीज है, आहाहाहा... वोहीको यहां शुद्धनय कहा. पीछे दूसरा पदमें लिया. ११मी गाथामां “भूदत्थमस्सिदो भलु समादिही इवदि जवो” ये भूतार्थ वस्तु है उसका आश्रय करते है, आश्रयका अर्थ छतना है, के पर्यायका लक्ष जो पर उपर था ये पर्यायका लक्ष अर्हिया आत्मा उपर आया तो आश्रय किया असा कहेनेमें आता है. नहींतर पर्याय ने द्रव्य अक हो जाता है असा तो है नहीं. आहाहा ! क्या कहा ? सम्यग्दर्शनकी पर्याय, समजमें आया ? उसका विषय भूतार्थ है. तो त्रिकाणी वस्तुकी प्रतीत आ गइ, प्रतीत हुँ, मे प्रतीत सम्यग्दर्शनका लक्षण प्रतीत है. प्रतीत हुँ पण वो प्रतीतमें द्रव्य ने गुण के..... ज्यां ध्रुवता जे अर्हिया शक्ति है मे प्रतीतमें वस्तु आइ नहीं. वस्तुकी जितनी सामर्थ्य है छतनी प्रतीतमें आ गया, पंडितज ! आहाहाहा ! आवो मार्ग प्रभु, आवो मार्ग छे अस्ति मे रीते. आहाहाहाहा ! लालयंदज ! आ बहारथी मांडीने बेसे प्रभु मे वात नहीं. आहा ! अंतरमां मोटो प्रभु सुभामृतना सागरथी भरेलो दरियो उिछणे छे अंदर. आहाहाहा ! अवी अकरूप यीज अमने प्राप्त हो अम आचार्य कहे छे. दृष्टिमें तो अकरूप हुवा ही है. (मगर) श्रोताको साथमें लेकर अमने आ प्राप्त हो अने तमने भी आ प्राप्त हो अम. आहाहा ! आहाहाहा !

इम दूसरा कुछ नहीं याहते. है ? इम दूसरा कुछ नहीं याहते. पर्यायका भेद भी इम नहीं याहते. आहाहाहाहा ! नवतत्त्वका भेदका विकल्पकी श्रद्धा तो नहीं याहते है. आहाहाहाहा ! पण सम्यग्दर्शन ज्ञान यारित्रका तीन भेद जो पर्याय व्यवहारनयसे है, तत्त्वार्थसूत्रमें जो सम्यग्दर्शन ज्ञान यारित्राणि मोक्षमार्ग कहा वो व्यवहारनयसे पर्याय प्रधानसे कहा है. समजमें आया ? आहा ! यहां तो प्रभु आचार्य अम कहेते है मे पाठ छे ने कणश अमृतयंद्राचार्यनो

છે? “તન્મુક્તવા નવતત્ત્વસન્તતિમિમામાત્માયમેકોઽસ્તુ ન:” ‘ન:’ એટલે નકાર નહીં. ‘ન:’ એટલે અમને. આહાહાહા! અમને તો એક ભગવાન આત્મા એકસ્વરૂપે છે, એ ભેદ વિના, અનેકતા વિના, વ્યવહાર વિના એકરૂપકી પ્રાપ્તિ હમકો હો. આહાહા! સમજમેં આયા? ધનાલાલજી! આહાહાહા! હજી ગંભીર હૈં બાત.

હમ દૂસરા કુછ નહીં ચાહતે, તો ઉસકા અર્થ કે પર્યાય ભી હમ નહીં ચાહતે. યે કયા કહેતે હૈં? યહ વીતરાગ અવસ્થાકી પ્રાર્થના હૈં. પર્યાય નહીં હૈં એસા હૈં નહીં. પર્યાય નહીં હૈં ને એકીલા દ્રવ્ય હૈં એસી માન્યતા તો મિથ્યાત્વ હૈં. આહાહાહા! જયચંદ પંડિતે પણ પાઠમાં ભાવ હૈં ઉસકો ખોલકર ખુલાસા ક્રિયા હૈં. સમજમેં આયા? કે આચાર્ય મહારાજ પ્રભુ તો એમ કહેતે હૈં ને અમૃતચંદ્રાચાર્ય એમ દરેક સંતો, અમને તો એકરૂપ આત્મા પ્રાપ્ત હો. તીન પર્યાય દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રકી યે તો આઈ નહીં. કે એ તો હમકો એકરૂપ પ્રાપ્ત હો. યહ વીતરાગ અવસ્થાકી પ્રાર્થના હૈં. અમને વીતરાગતા હો, યહ પ્રાર્થના હૈં. સમજમેં આયા? આહાહાહાહા! ક્યોંકિ ચારેય અનુયોગનું તાત્પર્ય ૧૭૨ ગાથામેં લિયા હૈં પંચાસ્તિકાય કે ચારેય અનુયોગકા તાત્પર્ય કયા હૈં? કે ભાઈ દ્રવ્યનુયોગમાં એસા હૈં ને કરણાનુયોગમેં એસા હૈં ને ફલાણામેં એસા હૈં, ચારેય અનુયોગકા તાત્પર્ય પ્રભુ વીતરાગતા હૈં, આહાહાહા! ૧૭૨ ગાથા પંચાસ્તિકાય તો વીતરાગતા તાત્પર્ય પરમાત્માકી ચારેય અનુયોગકી વાણીમેં તાત્પર્ય વીતરાગતા હૈં.

હવે વો વીતરાગતાકા તાત્પર્ય, પર્યાયમેં કેસે પ્રગટ હોગી? ઉસકા અર્થ હી એસા આયા, કે ચારેય અનુયોગકા તાત્પર્ય તો વીતરાગતા તો યે વીતરાગતા સ્વદ્રવ્યકે આશ્રયસે હોતી હૈં, તો ત્રિકાળી દ્રવ્યકા આશ્રય કરના વો ઉસકા તાત્પર્ય હૈં. આહાહાહા! સમજમેં આયા? હૈં ને? પંચાસ્તિકાય ૧૭૨ ગાથા. સૂત્ર તાત્પર્ય તો ગાથા દીઠ કહેતે આયે હૈં, પણ સર્વ શાસ્ત્રકા તાત્પર્ય કયા હૈં? વીતરાગતા પ્રગટ કરના. તો વીતરાગતા પ્રગટ હો યે કેસે હો? કે વીતરાગ સ્વરૂપ ભગવાન આત્મા હૈં. સમજમેં આયા? આહાહાહા! ઓ પંડિતજી અભી પત્ર આયા હૈં વાંચ્યા હૈં, જાપાનકા એક પત્ર જગમોહનલાલજીએ લીખ્યા હૈં. વાંચ્યા હૈં? નહીં વાંચ્યા એ પછી દેજો પંડિતજીકો, જાપાનમેં એક પંડિત હૈં બડા. ૬૩ વર્ષકી ઉંમર હૈં, ઓર ઉસકા લડકા ૧૭ વર્ષકી ઉંમર હૈં. ઉસને જૈન ધર્મકા શોધ ક્રિયા. ઐતિહાસિક સબ શોધ ક્રિયા. શોધ કરતે કરતે કરતે કરતે પૂર્ણ તો એને ક્યાં? પણ ઉસને એસા નિકાલા કે, જૈન ધર્મ કયા? કે અનુભૂતિ એ જૈન ધર્મ હૈં. એસા નિકાલા. આપણી પાસે વો પત્ર આયા હૈં. સબ લે લેના પીછે વાંચના સબ. વો જગમોહનલાલજીએ નાખ્યા હૈં જાપાનના પંડિત શોધક જીવ પણ એસા કહેતે હૈં. જોકે પૂર્ણ સ્વરૂપ તો એને ક્યાં ખ્યાલ હોય પણ અનંત ગુણ ને એવો ખ્યાલ (ન હોય) પણ ઉસને એસા તો નિકાલા કે જૈન ધર્મ કયા? કે અનુભૂતિ. દો બોલ કહા હૈં, ઓર વસ્તુ હૈં યહ આત્મા વો કયા હૈં? કે વસ્તુ નિર્વાણ સ્વરૂપ હૈં. આપણી ભાષામેં કળશ ટીકામેં એસા કહા કે વસ્તુ હૈં યહ “મુક્ત સ્વરૂપ” હૈં. મુક્ત સ્વરૂપ કહો કે નિર્વાણ સ્વરૂપ કહો. ક્યોંકિ મુક્ત સ્વરૂપ જો હૈં ઉસમેંસે મુક્ત પર્યાય પ્રગટ હોગી. રાગસે નહીં હોગી. પણ પૂર્વકી પર્યાય મોક્ષકા માર્ગકી હૈં ઉસસે ભી મોક્ષ પર્યાય ઉત્પન્ન નહીં હોગી, મોક્ષકા માર્ગ હૈં વો તો વ્યય હોતા હૈં. પીછે મોક્ષકી પર્યાય ઉત્પાદ હોતી હૈં, તો ઉત્પાદકા કારણ વો વ્યય નહીં. આહાહાહાહા!

મુક્ત સ્વરૂપ જે ભગવાન આત્મા, આહાહા ! એણે એવું લખ્યું છે. બે શબ્દો એમાંથી સારા લાગ્યા આપણને એ તો ઠીક બધુ હવે પણ મૂળ ચીજ તો ક્યાં કોઈને હાથ આવે અન્યમતિને ક્યાં ખબર પડે. સમજે ? આહાહા ? આ તો ઐતિહાસિક શોધીને એણે જૈન ધર્મના પત્રમાં આ સારા બોલ લખ્યા છે. જગમોહનલાલજીએ છાપામાં દિયા છે. કયુ છાપું ? ‘અહિંસાવાણી’ ઉસમેં લિયા છે. આહાહા !

આપણે તો યહાં યહ સિદ્ધ કરના છે કે પ્રભુ જો આત્મા છે એ તો મુક્ત સ્વરૂપ છે. જૈસે ૧૫ મી ગાથામેં કહા કે “જો પસ્સદિ અપ્પાણં અબદ્ધપુદ્દં” અબદ્ધ કહો નાસ્તિસે અબદ્ધ કહા. અસ્તિસે મુક્ત છે. સમજમેં આયા ? આહાહાહા ! જિસને અબદ્ધ સ્વરૂપ એવા મુક્ત સ્વરૂપ ભગવાન ઉસકો જિસને દેખ્યા જાણ્યા અનુભવ્યા વો જૈન શાસન છે. ક્યોંકિ જિન સો હી છે આત્મા “ઘટ ઘટ અંતર જિન વસે ને ઘટ ઘટ અંતર જૈન, મત મદિરા કે પાન સો મતવાલા સમજે ન.” જિન સ્વરૂપી ભગવાન આત્મા દરેક આત્મા જિન સ્વરૂપી છે. મુક્ત સ્વરૂપ કહો, વીતરાગ સ્વરૂપ કહો, અબદ્ધ સ્વરૂપ કહો. આહાહાહા ! એ જિન સ્વરૂપ છે ત્રિકાળ જિન સ્વરૂપ છે. ઉસકે આશ્રયસે જિન સ્વરૂપકી દશા પ્રગટ હોતી છે. આહાહાહાહા ! આહાહા !

(શ્રોતા:- અસ્તિ નાસ્તિ નહીં હમે તો આપ ધર્મકી બાત કહો.) આ કયા કહેતે છે આ ધર્મકી બાત તો ચલતી છે. કયા છે ? કભી વિચાર કિયા હી નહીં ને ? આ શેઠિયાને દુકાને પૈસા ઐસા લેના ને ઐસા દેના. બાવીસ કલાક એકલા ધંધા. બાયડી છોકરા કુટુંબ અને પૈસામાં બાવીસ કલાક પાપ-પાપ એક દો કલાક રહે તો એમાં વાંચન કરે બાકી બાવીસ કલાક પાપ. આહાહા ! એરણની ચોરી ને સોચના દાન. એરણ સમજતે છે લોહાકી ? સોનીકી હોતી છે ને ? એરણ, લોહાકી હોતી છે ને ઉસ પર ટીપે દાગીના વો એરણ કહેતે છે. તુમ્હારે કયા કહેતે છે ? (શ્રોતા:- લીહાઈ) એરણકી ચોરી અને સોચ કા દાન, એમ બાવીસ કલાક પાપ એમાં એક કલાક દો કલાક સૂનનેકો આયે તો એ પણ શુભભાવ છે. આહાહાહાહા ! ધર્મ તો એ ચીજ ઐસી ચીજ છે. આહાહાહા ! કે એ શુભરાગકી નવતત્ત્વકી ભેદકી શ્રદ્ધા ભી આત્માકી વસ્તુ નહીં. આહાહાહા ! ભેદકી શ્રદ્ધા હોં. નવતત્ત્વકી અભેદ શ્રદ્ધા વો સમ્યગ્દર્શન છે. તત્ત્વાર્થ સૂત્રમેં લિયાને નવ યે એકવચન છે. જીવઅજીવ પુણ્ય પાપ એ નવ લિયા છે પણ ત્યાં એકવચન લિયા છે. તત્ત્વાર્થ સૂત્ર વો બહુવચન નહીં, એકવચન છે. બહુવચન તો ભેદ હો જાતા છે. છે ? તત્ત્વાર્થ સૂત્રમેં, સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રાણિ મોક્ષમાર્ગ, પછી સમ્યગ્દર્શનમેં લેતે છે જીવ, અજીવ આસ્રવ, સંવર, નિર્જરા, બંધ અને મોક્ષ યહ સબ એક વચન છે એકરૂપ છે. ઐસા એક વચન લિયા છે. આહાહાહા ! સંતોકી વાણી ભલે વ્યવહારસે આચી પર્યાય પણ ઉસકા કયા આશય છે ઉમાસ્વામી હો કે કોઈપણ સંત દિગંબર સંતો, આહાહા... કેવળીના કેડાયતો, કેવળીને કેડે ચાલનારા એક દો ભવે કેવળ લેનારા છે. આહાહાહા ! ભાઈ ! એની વાણીના પત્તા લેના, બાપુ ! બહુ આકરી વાત છે. અશક્ય તો નહીં છે. પણ આકરી તો બાત છે. આહાહાહા !

યહાં કયા કહેતે છે કે અમારે એકરૂપ આત્મા હો તો એ એક નિશ્ચયનયકા વિષયની પ્રાર્થના હુઈ, તો પર્યાયનયકા વિષય છે નહીં ? કે એમ નહીં, યહાં તો ઐસા કહા કે હમકો એકરૂપતા હો એ વીતરાગ પર્યાયકી પ્રાર્થના છે. વીતરાગ ભાવકી પ્રાર્થના છે. એક નય જ આ

અમને હો અને પર્યાય આદિ હૈ ઢી નહીં ઐસા હૈ નહીં. આહાહા ! કેમકે જો એકરૂપ અમને પ્રાસ હો, એ ભી પર્યાય હૈ ને પર્યાયમેં એકરૂપ પ્રાસ હો તો યે તો પર્યાયમેં આયા હૈ. આહાહા !

શું પ્રભુનું કથન ? આહાહાહા ! તારો ચૈતન્ય હીરલો એ અનંત ગુણના શણગારથી શોભતો પ્રભુ ! આહાહા ! એ શૃંગારરસમાં નાખ્યું છે. “અધ્યાત્મ પંચસંગ્રહ” હૈ ને, દીપચંદ્રજીકા ! દીપચંદ્રજી હો ગયા ને સાધર્મી ! (૧) ‘અનુભવ પ્રકાશ’ (૨) ‘ચિદ્ વિલાસ’ ઉસમેં અધ્યાત્મ પંચસંગ્રહ લિયા હૈ. યહાં હૈ, યહાં હૈ ને ? નથી આવ્યું લાગતું ત્યાં હશે, અધ્યાત્મ પંચસંગ્રહ અધ્યાત્મ પંચસંગ્રહ, આહાહા ! ઉસમેં ઐસા લિયા હૈ કે અપના શણગાર કયા ? ‘શૃંગાર રસ’, નવ રસ હૈ ને નવ, તો શૃંગાર રસ લિયા હૈ. એક એક ગુણમેં શૃંગાર રસ લિયા હૈ. અપના અપના ગુણમેં પરકો ન આને દેના ઔર અપની શોભા અપનેમેં રખના એ શૃંગાર રસ હૈ. આહાહા ! એમ ભગવાન આત્મા અનંત ગુણની પર્યાયસે નિર્મળ પ્રગટ હોકર અપના શણગાર ક્રિયા ઉસને. આ શરીરકો શણગાર કરતે હૈ ને આંહીયા. દાગીના લોઢાના લ્યો ને સોનાના, હીરાના હૈ તો સબ ધૂળ હૈ ને, અહીં લટકે ને અહીં લટકે. આહાહા !

આ કણબી છે ને હમણાં હીરાથી વધાવવાના છે. ઝીણાં ઝીણાં હીરાથી. બહેનનો જન્મદિવસ આવે છે ને બીજ શ્રાવણ વદ બીજ, તે દિવસે એક ભાઈ શીવલાલભાઈ સાડાતેર હજાર રૂપિયાના હીરાસે વધાવેગા. સાડાતેર હજાર રૂપિયાકા હીરા હૈ. ઉસમેંસે સાત હજાર રૂપિયા દેગા ઉસમેંસે નિકાલકે. બહેનકા જન્મદિન પર, હમ તો ઁસી હજારકા હીરા દેખા થા એકબાર. બેચરભાઈએ બતાવ્યા’તા રાજકોટ. કરોડપતિ હૈ ને બેચરભાઈ અને નાનાલાલભાઈ, આ ઝીણા ઝીણા ઝીણા આ ધોળા પરમાણુની પર્યાય, જડકી ચમકતી ચમકતી ચમકતી પર્યાય. અરે પ્રભુ ! એ હીરાસે તો તેરી ચીજ, આહાહાહા... અનંત ગુણના પાસાથી ચમકતા હીરા તેરી ચીજ તેરેમેં હૈ. યહાં આચાર્ય એમ કહેતે હૈ કે અમને એ આત્મા પ્રાસ હો બસ. અભેદ દશાકી પ્રાપ્તિ માંગતે હૈ.

યે કહેતે હૈ ને ? એ વીતરાગ દશાકી પ્રાર્થના હૈ. કોઈ નય પક્ષ નથી. એ કયા કહા ? એકલા નિશ્ચય જ અમને પ્રાસ હો તો પર્યાય નહીં હૈ ઐસા નહીં. આહાહા ! કારણકે મોક્ષમાર્ગ ને મોક્ષ પોતે-પોતે પર્યાય છે. સિદ્ધ પર્યાય હૈ, મોક્ષમાર્ગ પર્યાય હૈ. આહાહાહા ! એકલા દ્રવ્યકી માંગણી કરનેમેં એકલા નયપક્ષ હૈ નહીં. ઉસમેં વીતરાગતા પ્રાસ હોના વીતરાગભાવકી ભાવના હૈ. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? યે કહેતે હૈ, કોઈ નયપક્ષ નહીં. નહીંતર તો પર્યાય જો મોક્ષમાર્ગ હૈ મગર યહાં તો હમકો દ્રવ્ય પ્રાસ હો અભેદ બસ ! તો ભેદ કોઈ ચીજ હૈ નહીં ? પર્યાય ભેદ હૈ. પર્યાય વો વ્યવહારનયકા વિષય હૈ, દ્રવ્ય નિશ્ચયનયકા વિષય હૈ. પણ નિશ્ચયનયકા એકાંત પક્ષ માંગતે હૈ તો દૂસરા પક્ષ રહ જાતા હૈ, તો નયપક્ષકી બાત યહાં હૈ નહીં. યહાં તો હમકો વીતરાગતા પ્રાસ હો. આહાહા ! સમજમેં આયા ? જ્ઞાનચંદ્રજી ! માર્ગ તો પ્રભુનો એવો ભાઈ ! આહાહાહા ! આહાહા ! અલોકિક વાતું છે. એના એક એક પદના ભાવને પ્રાસ કરવો બહુ કઠણ વાત છે. આહાહા ! આ પંડિતે ઉસકા ખુલાસા ક્રિયા ઉસકો ભી સમજના કઠણ હૈ.

પાઠ ઐસા હૈ ને અહીંયા ? છઠ્ઠા શ્લોક. છેલ્લી લીટી ‘તન્મુત્તવા નવતત્ત્વસન્તતિમિમામાત્મા—યમેકોડસ્તુ નઃ’ અમને તો એક આત્મા હો. વો તો એક શુદ્ધનયકા પક્ષ હુવા પણ ત્યાં

વીતરાગતા હોના એ પ્રાર્થના છે, એકીલા આ જ પક્ષ છે ને પર્યાય છે નહીં એસા નહીં. એ કહેતે છે દેખો. સમજમે આયા ?

“યદિ સર્વથા નયોકા પક્ષપાતિ હુવા કરે તો મિથ્યાત્વ હી છે.” એ કયા કહેતે છે. કે સર્વથા એકીલા શુદ્ધનયકા વિષય હો અને વ્યવહાર પર્યાય છે હી નહીં. એસા સર્વથા જો નયપક્ષ કરે તો મિથ્યાત્વ છે. આહાહાહા ! સમજમે આયા ? હવે અહીંયા એ શ્લોક પૂરા હુવા. છઠ્ઠા શ્લોક કળશ છે ને કળશ.

“અબ યહાં કોઈ એસા પ્રશ્ન કરતા છે કે આત્મા ચૈતન્ય છે માત્ર ઈતના હી અનુભવમે આવે તો ઈતની શ્રદ્ધા સમ્યગ્દર્શન છે કે નહીં ? “ચૈતન્ય વસ્તુ, ચૈતન્ય વસ્તુ એકલી છે એ ઈતના માત્ર જો અનુભવમે આવે તો એ શ્રદ્ધા છે કી નહીં ? ઉસકા સમાધાન:- નાસ્તિકોકો છોડકર સભી મતવાલે આત્માકો ચૈતન્યપણું માનતે છે. ચેતન છે એસા તો નાસ્તિક સિવાય સભી માનતે છે. કહેતે છે એસા નહીં. યદિ ઈતની શ્રદ્ધાકો સમ્યગ્દર્શન કહા જાવે તો સબકો સમ્યગ્દર્શન સિદ્ધ હો જાયેગા. જુઓ કયા કહેતે છે જરી. ઈસલિયે સર્વજકી વાણીમે જૈસા સંપૂર્ણ (સ્વરૂપ કહા) આહાહાહા ! ક્યોંકિ જીવ જો આત્મા છે યહ સર્વજ સ્વરૂપી છે, કયા કહા ? ભગવાન જો આત્મા છે એ સર્વજ સ્વભાવી છે. સર્વજ ઉસકી એક શક્તિ, ગુણ છે. તો સર્વજ સ્વરૂપ હી આત્મા છે. તો એ સર્વજ સ્વરૂપમેસે પર્યાયમે સર્વજપણા આયા. એ સર્વજે સર્વ જાના, ઉસકી વાણીમે જો આયા વો હી યથાર્થ છે. આહાહા ! એ એણે કહા જો આત્મા, અજાની તો આત્મા આત્મા તો બહોત કહેતે છે. સમજમે આયા ? સર્વજકી વાણીમે જૈસા સંપૂર્ણ આત્માકા સ્વરૂપ કહા. આહાહા ! જિસકી એક પર્યાયમે સારા દ્રવ્યગુણ અને સર્વદ્રવ્યોકો જાનનેકી એક પર્યાયમે સામર્થ્ય છે, એક જ પર્યાય હો, તો સારા દ્રવ્ય ગુણ, સારા છ દ્રવ્ય ગુણ, સારા એક પર્યાયમે એસા ભગવાનકી વાણીમે આયા છે. એસી ચીજ દૂસરે કોઈ ઠેકાણે છે હી નહીં. આહા ! સમજમે આતે છે ? આહાહા ! અને એ પણ કયું કહા એસા ? કે આ જીવ છે ને પ્રત્યેક એ ‘જ’ સ્વરૂપી છે. ‘જ’ સ્વરૂપીમે જો ‘જ’ કી સાથ સર્વ શબ્દ જોડ દો તો સર્વજ સ્વરૂપી હી છે. આહા !

ભગવાન આત્મા સર્વજ સ્વભાવી બધા અનંતા આત્માઓ સર્વજ સ્વરૂપી છે. યહ સર્વજ સ્વરૂપીમેસે પર્યાયમે સર્વજપણા આતા છે. સર્વજ સ્વરૂપમેસે સર્વજ પર્યાય આતી છે. ઉસમે પર્યાયમે જો સર્વજપણા આયા, ઉસને જો આત્મા દેખ્યા અને છ દ્રવ્યાદિ દેખ્યા. આહાહાહા ! સમજમે આયા ? ઉસને જો આત્મા કહા. છે ? ચૈતન્ય ચૈતન્ય તો બધા કહે પણ આ ચૈતન્ય ભગવાન અનંત ગુણ ને અનંત ધર્મ જેના માપ નહીં એસી અનંતી પર્યાય અને એસા આત્મા એ તો સર્વજકી વાણીમે આયા છે. આહાહા ! સમજમે આયા ? આમ ઉપર ટપકે હાથ આવે એવું નથી પ્રભુ. આહાહાહા ! આ તો ઊંડે ઊંડે ઊંડે, આહાહા... જેના ધ્રુવ પર્યાયમેસે ધ્રુવના તળ છે અંદર. પર્યાય તો ઉપર છે એક સમયકી, એનું તળ જે છે ધ્રુવ પાતાળ. પાતાળ કૂવા હોતા છે ને પાતાળ કૂવા, એસે પર્યાયકા પાતાળ ધ્રુવ છે. આહાહાહા ! અરે ! એ સર્વજકી વાણીમે એસા આયા છે, એ સિવાય ક્યાંય એસી વાત હોતી છે નહીં ક્યાંય. સમજમે આયા ?

શ્વેતાંબરમે ભી એક સમયમે જ્ઞાન ને દૂસરે સમયમે દર્શન એસી વ્યાખ્યા કરતે છે. એ વસ્તુ તો એસી છે નહીં. એક સમયમે સર્વજકા ઉપયોગ દૂસરે સમય દર્શન ઉપયોગ, સર્વદર્શી ઉપયોગ

ઐસા હૈ નહીં. યે ઉપયોગ એક સમયમેં દો હી હૈ. આહાહા !

દીપચંદ્રજીએ પંચસંગ્રહમાં અદ્ભુત રસ વર્ણવ્યો છે. ઉસમેં ઐસા વર્ણન ક્રિયા હૈ, પ્રભુ એક વાર સૂન તો સહી, કે જે જ્ઞાનકી પર્યાય સબકો ભેદ કરકે-ભેદ કરકે અનંત જીવ, અનંત પરમાણુ, અનંતા ગુણો અનંતા ગુણની અનંતી પર્યાયો, એકેક પર્યાયના અનંતા અવિભાગ પ્રતિચ્છેદ, એ જ્ઞાનકી પર્યાય સબકો ભેદ હૈ ઐસા જાનતે હૈ. એકેક ભેદ સબ, સબકો જાનતે હૈ. અને વો હી સમય દર્શનકી પર્યાય કોઈકા ભેદ કરે બિના, આહાહાહા ! આ અદ્ભૂતતા તો દેખો કહે. આહાહા ! સર્વજ્ઞકી પર્યાય આ જીવ હૈ, આ જડ હૈ, આ જીવકા ધર્મ હૈ, આ જડકા ધર્મ હૈ, આ જીવકી પર્યાય હૈ, આ જડકી પર્યાય હૈ, આ એક પર્યાયમેં અનંતી તાકાત હૈ ઐસી પ્રતિચ્છેદ ભેદ ભેદ ભેદ ભેદ છેલ્લા અંશનો કે જેમાં છેલ્લો અંશ છે જ નહીં, ઉસકો ભી જિસને કેવળજ્ઞાનમેં જાન લિયા, આહાહાહા ! વોહી જ્ઞાનકી પર્યાયકે સાથ દર્શનકી પર્યાય જો હૈ, એ હૈ બસ. ભેદ નહીં. અરે એક પર્યાયકી ઇતની તાકાત ત્યારે દૂસરે પર્યાયમેં હૈ ઇતના. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ?

નાસ્તિકકો છોડકર આત્માકો ચૈતન્યમાત્ર માનતે હૈ, ઇતની શ્રદ્ધા હો તો સબકો સમ્યગ્દર્શન હો જાય. કિન્તુ સર્વજ્ઞકી વાણીમેં જૈસા સંપૂર્ણ આત્માકા, આહાહાહા... ત્રિલોકનાથ જિનેશ્વરદેવ સર્વજ્ઞ પર્યાયમેં જૈસા દેખા સારા લોકાલોક ઉસને જો આત્મા કહા, આહાહા ! યે આત્મા અનંત અનંત અનંત અનંત અનંત અનંત ગુણ સ્વરૂપ ઔર અનંતી પર્યાય સહિત ઔર યે દ્રવ્ય અપના ગુણ પર્યાયમેં વ્યાપક, એ પહેલા આ ગયા હૈ કલ, પ્રશ્ન આ ગયા, ઝીણી વાત આવી ગઈ થોડી.

એ આત્મા હૈ યે ગુણ પર્યાયમેં વ્યાસ હૈ. ગુણ અને વિકારી પર્યાયમેં ભી વ્યાસ હૈ. પહેલા આ ગયા હૈ. છે ? પહેલા શ્લોકમાં આમાં છે ને આમાં ? ‘વ્યાસુ’ પહેલું પદ છે ‘વ્યાસુ’ એ કળશનું પહેલું પદ, ‘વ્યાસુ’ની વ્યાખ્યા એ છે કે આ આત્મા જો હૈ એ અપના અનંત ગુણ ઔર વિકારી અવિકારી પર્યાય એ સબમેં વ્યાપક હૈ. એ પ્રમાણકા વિષય પહેલે બતાયા. સમજમેં આયા ? ‘વ્યાસુ’માં અપના ગુણ પર્યાયમેં વ્યાપક હૈ, ઉસકા અર્થ હૈ કે શરીરકો છૂતે નહીં, કર્મકો છૂતે નહીં, શરીરકો વ્યાસ નહીં, કર્મકો વ્યાસ નહીં, ઔર કર્મસે અપનેમેં વિકારી પર્યાય વ્યાસ હૈ ઐસા ભી નહીં. આહાહાહાહા ! સમજમેં આયા ? યે અપના ગુણ પર્યાયમેં ‘વ્યાસ’નું અસ્તિત્વ, વિકારી પર્યાયનું અસ્તિત્વ પણ અપનેમેં વ્યાસ અપનેસે હૈ, ઐસા બતાકર પીછે, આત્મા પ્રમાણકા વિષય ઇતના હૈ, પણ શુદ્ધનયકા વિષય કયા એ હવે બતાયેગા. છે ને ? “પૂર્ણજ્ઞાન ઘનસ્ય દર્શનમિહઃ” ઐસા આત્મા હૈ. વો તો પ્રમાણકા વિષય હુવા. અને પ્રમાણકા વિષય પૂજ્ય નહીં. પ્રમાણ પૂજ્ય નહીં. ક્યોંકિ પ્રમાણ દોકા વિષય કરતે હૈ, તો વ્યવહારકા વિષય હો ગયા. પ્રમાણ વ્યવહારકા વિષય, દો આયા ને ? પંચાધ્યાયીમેં હૈ, પ્રમાણકો વ્યવહારકા વિષય કહા. બે આયાને ? એક ન રહા. આહાહાહા ! નયચક્રમેં તો ઐસા આયા. પ્રમાણમેં પર્યાયકા નિષેધ નહીં હોતા માટે એ પૂજ્ય નહીં. જો નિશ્ચય વસ્તુ હૈ ઉસમેં પર્યાયકા નિષેધ હોતા હૈ માટે નિશ્ચયનય પૂજ્ય હૈ તો યહાં કહેતે હૈ કે હમને, આહાહા ! જૈસા સર્વજ્ઞકી વાણીમેં જૈસા આત્મા દ્રવ્યગુણ ને પર્યાય આયા હૈ ઐસા અંદરમેં પ્રતીતમેં અનુભવમેં આતે હો તો ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન કહેતે હૈ. ઐસા ચૈતન્યમાત્ર, માત્ર કહેતે હૈ યે સારી દુનિયા કહેતી હૈ, નાસ્તિક

સિવાય પણ. સર્વજ્ઞ ભગવાન પરમાત્મા ત્રિલોકનાથ સર્વજ્ઞની પર્યાયમાં જેસા આત્મા દેખ્યા ને જેસા આત્મા છે એસા કહા, એસા આત્માકી પ્રતીતિ કરે તો સમ્યગ્દર્શન નિશ્ચય હોતા છે બાકી હોતા નહીં. વિશેષ કહેશે. (શ્રોતા:-પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ)

શ્લોક - ૭

હવે, 'ત્યાર પછી શુદ્ધનયને આધીન, સર્વ દ્રવ્યોથી ભિન્ન, આત્મજ્યોતિ પ્રગટ થઈ જાય છે' એમ આ શ્લોકમાં ટીકાકાર આચાર્ય કહે છે:-

(અનુષ્ટુભ)

અતઃ શુદ્ધનયાયત્તં પ્રત્યગ્જ્યોતિશ્ચકાસ્તિ તત્ ।

નવતત્ત્વગતત્વેઽપિ યદેકત્ત્વં ન મુચ્ચતિ ॥૭॥

શ્લોકાર્થ:- [અતઃ] ત્યાર બાદ [શુદ્ધનય-આયત્તં] શુદ્ધનયને આધીન [પ્રત્યગ્-જ્યોતિઃ] જે ભિન્ન આત્મજ્યોતિ છે [તત્] તે [ચકાસ્તિ] પ્રગટ થાય છે [યદ્] કે જે [નવ-તત્ત્વ-ગતત્વે અપિ] નવતત્ત્વમાં પ્રાપ્ત થવા છતાં [એકત્ત્વં] પોતાના એકપણાને [ન મુચ્ચતિ] છોડતી નથી.

ભાવાર્થ:- નવતત્ત્વમાં પ્રાપ્ત થયેલો આત્મા અનેકરૂપ દેખાય છે; જો તેનું ભિન્ન સ્વરૂપ વિચારવામાં આવે તો તે પોતાની ચૈતન્ય-ચમત્કારમાત્ર જ્યોતિને છોડતો નથી. ૭.

પ્રવચન નં. ૫૮ શ્લોક-૭ તા. ૧૫-૮-૭૮ મંગળવાર, શ્રાવણ સુદ-૧૨ સં. ૨૫૦૪

સમયસાર સાતમો કળશ છે. કળશ સાતમો છે ને. (શ્રોતા:- જી હા જી)

અતઃ શુદ્ધનયાયત્તં પ્રત્યગ્જ્યોતિશ્ચકાસ્તિ તત્ ।

નવતત્ત્વગતત્વેઽપિ યદેકત્ત્વં ન મુચ્ચતિ ॥૭॥

ટીકાકાર આચાર્ય નિમ્નલિખિત શ્લોકમાં યહ કહેતે છે કે તત્પશ્ચાત્ શુદ્ધનયકે આધીન સર્વદ્રવ્યોસે ભિન્ન આત્મજ્યોતિ પ્રગટ હો જાતી છે.

ક્યા કહેતે છે કે તત્પશ્ચાત્ નામ યથાર્થ દૈષ્ટિસે “શુદ્ધનયાયત્તં” શુદ્ધનયને આધીન. ત્રિકાળી વસ્તુ જો જ્ઞાયકભાવ છે એ શુદ્ધનય સ્વરૂપ છે અથવા શુદ્ધનયકે આધીન જો જ્ઞાનકા અંશ ત્રિકાળકો સ્વીકાર કરતા છે, ઉસકો યહાં શુદ્ધનય કહેતે છે. શ્રુતજ્ઞાન પ્રમાણ છે, ઉસમેં નય પ્રમાણકા ભેદ છે. ઉસમેંસે શુદ્ધનય જો એક ભેદ છે, યે ત્રિકાળકો સ્વીકાર કરતા છે. સમજમેં આયા ? શુદ્ધનય આધીન હો, જ્ઞાનકી પર્યાય ત્રિકાળ દ્રવ્યકા સ્વીકાર કરતી છે ઉસકે આધીન પ્રગટ હોતા છે તો યે સમ્યગ્દર્શન, એસા હોને પર ભી સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાયમેં શુદ્ધનયકા વિષય જો દ્રવ્ય છે, યે પર્યાયમેં આતા નહીં. ઝીણી વાત છે થોડી. અહીં કહેતે છે શુદ્ધનયકે આધીન પ્રત્યગ્ જ્યોતિ પ્રગટ હોતી છે.

નવતત્ત્વમેં પ્રાપ્ત હોને પર ભી, ક્યા કહેતે છે. આહાહા ! જીવકી એક સમયકી પર્યાય, ઉસમેં

અજીવકા જ્ઞાન હોતા હૈ, અજીવ તો આતે નહીં, અજીવરૂપ તો પરિણમન હોતા નહીં. પણ અજીવરૂપ પરિણમન હોતા હૈ ઐસા કહા, તો અજીવકા જો જ્ઞાન હોતા હૈ, યહ પર્યાય હૈ. યે પર્યાયકો યહાં અજીવ કહેતે હૈ. જ્ઞાન જાણેને અજીવકો પણ એ રૂપે દ્રવ્ય નહીં હોતા. આહાહા ! હૈં ? (શ્રોતા:- કોણ થાય છે ?) પર્યાય થાય છે. સૂક્ષ્મ બાત છે. સારા શ્લોક જ સૂક્ષ્મ હૈ. નવતત્ત્વ નામ યહાં જીવકી એક સમયકી પર્યાય ઓર એક સમયકા અજીવકા જ્ઞાન ઓર એક સમયકા ત્યાં પુણ્ય પાપકા વિકલ્પકી ઉત્પત્તિકા કાળ ઓર દો મિલકર આસ્રવકી પર્યાય ઓર સંવર, નિર્જરા ને મોક્ષરૂપ પર્યાય પરિણમતી હૈ તો યે સંવર નિર્જરા ને મોક્ષરૂપ પર્યાયમેં દ્રવ્ય નહીં આતા. આહાહા ! સૂક્ષ્મ હૈ ભગવાન.

આસ્રવ, બંધ, સંવર, નિર્જરા ને મોક્ષ. આસ્રવ એટલે પુણ્ય પાપ, અંદર એ પર્યાયપણે પર્યાય હોતી હૈ. પર્યાયપણે દ્રવ્ય નહીં હોતા. એકરૂપ જ્ઞાયક રહેનેવાલી ચીજ એ પર્યાયમેં નહીં આતી. આહાહા ! યાહે તો યે મોક્ષકી પર્યાય હો પણ વો પર્યાયમેં દ્રવ્ય નહીં આતા. આહાહા ! યાહે તો સંવર નિર્જરા મોક્ષકા માર્ગકી પર્યાય હો, વો સમયે ઉત્પન્ન હોનેકે કાળમેં ઉત્પન્ન હો. આહાહા ! છતે જીવ દ્રવ્ય જો વસ્તુ હૈ વો નવ પર્યાયમેં આયા નહીં. આહાહાહાહા !

(શ્રોતા:- પર્યાયસે દ્રવ્ય ભિન્ન કહાં રહા ?) દ્રવ્ય ભિન્ન રહા ધ્રુવમેં. ઝીણી વાત છે પ્રભુ, અહીં તો નવતત્ત્વમેંસે એક ભૂતાર્થ નિકાલના યહ શુદ્ધનયકા વિષય હૈ. આહાહા ! નવતત્ત્વરૂપ પર્યાયમેં પરિણમન હુવા, એ હૈ, વ્યવહાર તરીકે હૈ, તીર્થરૂપી સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર યોથું, પાંચમું, છઠું એ તીર્થ હૈ. યહ વ્યવહારનયકા વિષય હૈ. તીર્થને આ લેશે ટીકામાં તીર્થની પ્રવૃત્તિ માટે નવતત્ત્વ કહા હૈ. કારણકે યોથું પાંચમું છઠું એ ભેદ હૈ. યે ભેદ હૈ એ સબ વ્યવહારનયકા વિષય હૈ. પણ વો વ્યવહારકા વિષયરૂપે જો પર્યાય હૈ ઉસસે શુદ્ધનયકે આધીન દ્રવ્ય તો ભિન્ન હૈ. આહાહા ! ઝીણી વાત છે ભાઈ ! આહાહા !

છે ? “નવતત્ત્વ ગતત્વેઅપિ” અહીંયા તો નવમેં કિતના અશુદ્ધ હૈ ને કિતના શુદ્ધ હૈ નવમેં. આ પુણ્ય પાપ આસ્રવ બંધ એ અશુદ્ધ હૈ, ઓર સંવર નિર્જરા મોક્ષ એ શુદ્ધ હૈ. એ નવતત્ત્વમેં શુદ્ધ તત્ત્વ અને અશુદ્ધ તત્ત્વ દો, પર્યાયકા હોં. એ નવતત્ત્વ ગતત્વેઅપિ. પર્યાયમાં એટલા નવતત્ત્વકિ પ્રાપ્તિ હોને પર ભી અપને એકત્વકો નહીં છોડતી. આહાહા ! વસ્તુ જો સ્વરૂપ ધ્રુવ ચિદાનંદ પ્રભુ નિત્ય વસ્તુ દ્રવ્ય સ્વભાવ હૈ, યે કભી પર્યાયમેં આતા નહીં. અને અપના દ્રવ્યપણા કભી છોડતા નહીં. આહાહાહા ! આવો માર્ગ છે. હૈ ને ? શુદ્ધનયને આધીન આત્મજ્યોતિ પ્રગટ હોતી હૈ. પ્રગટ હૈ તો હૈ પણ અંતર દૈષ્ટિ કરનેસે શુદ્ધનયકા લક્ષ કરનેસે સ્વભાવમેં યે હૈ ઐસા પ્રતીતમેં આતા હૈ, હૈ તો હૈ, હૈ પણ હૈ યે કબ પ્રતીતમેં આતા હૈ. સમજમેં આયા ? એક પ્રશ્ન હુવા થા ના અભી થોડા વર્ષ પહેલાં એક વકીલકા લડકા હૈ. વિરજીભાઈ વકીલ હૈ. આ કાઠિયાવાડમેં દિગંબરકા અભ્યાસ પહેલાં ઉસકો જામનગર. પહેલવહેલા દિગંબરકા બહોત પુરાના ૮૦-૮૧-૮૨ વર્ષ, ઉસકા લડકા હૈ, ઉસને પ્રશ્ન ક્રિયા અભી દો ત્રીન વર્ષ પહેલે, કે પ્રભુ તુમ આત્માકો કારણ પરમાત્મા કહેતે હો, આત્માકો કારણ પરમાત્મા કહેતે હો ઓર કારણ જીવ કહો, કારણ પરમાત્મા કહો, દ્રવ્ય કહો, સામાન્ય કહો, ધ્રુવ કહો, સદેશ કહો, એકરૂપ કહો, તો ઉસકો પ્રભુ તુમ કારણ પરમાત્મા કહેતે હો તો કારણ હો તો કાર્ય તો આના હી યાહિયે. ઐસા પ્રશ્ન (ક્રિયા)

કાર્ય તો હમારે આતા નહીં. કારણ પરમાત્મા તુમ કાયમ કહેતે હો ને કાર્ય તો આતા નહીં પ્રભુ એકવાર સ્વીકાર કર તો સમજ. એ કારણ પરમાત્મા હૈ એસી દૈષ્ટિ જબ હુઈ તબ હૈ એસા ઉસકો આયા. હૈ, હૈ પણ કિસકો હૈ. જિસકી પર્યાયમેં અંદરમેં આશ્રય લિયા તો પર્યાયમેં કારણ પરમાત્મા હૈ એસી શ્રદ્ધામેં આઈ છતાં કારણપરમાત્મા આયા નહીં પર્યાયમેં, પણ કારણપરમાત્મા એસા હૈ એસી પ્રતીતમેં આયા ઉસકો કારણપરમાત્મા હૈ. આહાહાહા !

(શ્રોતા:- બીજા માને કે ન માને એની હારે શું નિસ્બત એ તો છે જ.) માને ન માને એમ નહીં, પણ કારણ પરમાત્મા છે, હૈ યહ કિસકો ખ્યાલમેં આતા હૈ ? હૈ જગતમેં પણ હૈ યહ ખ્યાલમેં કિસકો આતા હૈ ? પર્યાય બુદ્ધિવાલાકો તો કારણપરમાત્મા ખ્યાલમેં આતા નહીં. તો એને માટે તો કારણ પરમાત્મા હૈ હી નહીં. આહાહા ! હૈ ? જરી સૂક્ષ્મ હૈ ભગવાન.

સર્વજ્ઞ પરમેશ્વરકા માર્ગ કોઈ અલૌકિક જિનેશ્વરકા પંથ, ઓહોહો ! અચિંત્ય કોઈ સ્વરૂપ ઉસકા. અહીંયા વો કહેતે હૈ કે કારણપરમાત્મા હૈ વસ્તુ, તો હૈ કા ભાન હુવા ઉસકો હૈ. જિસકો ભાન નહીં હુવા ઉસકો હૈ યહ કહાંસે આયા ? સમજમેં આયા ? આ વસ્તુ હૈ પણ હૈ ઈસકા ખ્યાલ આયે બિના હૈ યહ કિસકો આયા હૈ ? બહુ સૂક્ષ્મ લોજીક હૈ. આહાહા ! વસ્તુ જો હૈ ત્રિકાળ કારણપરમાત્મા આનંદકંદ પ્રભુ શુદ્ધ દ્રવ્ય સામાન્યરૂપ યહ પર્યાયમેં જબ ખ્યાલમેં આયા ઉસકો કારણપરમાત્મા હૈ તો ઉસકો પર્યાયમેં કાર્ય સમ્યઘ્ઘર્શનકા હુયે બિના રહે નહીં. આહાહાહા ! કયા કહા ?

અહીં શુદ્ધનયકે આધીન કહા ને ? જિસકો ત્રિકાળી વસ્તુ હૈ ઈસકા લક્ષ હુવા તો ઉસકે માટે ત્રિકાળી શુદ્ધ હૈ. પણ જેને લક્ષ હી હુવા નહીં ખ્યાલમેં આયા નહીં ઉસકો હૈ કયા ? એને કયા હૈ ? એ તો સર્વજ્ઞ કહેતે હૈ. હૈ ? આહાહાહા ! આવી વાત છે પ્રભુ ! આ તો સમયસાર બાપા ! સમયસાર એટલે ભરતક્ષેત્રમેં, એક વાર પંડિતજીએ કહા થા ત્યાં ગૌહટી આસામ સમયસાર વાંચતે વાંચતે તુમ બોલે થે એક વાર, ઓહોહો ! સમયસાર સિવાય કોઈ ચીજ એસી નહીં. આસામમાં આયે થે. બાપુ આ તો કયા ચીજ હૈ પ્રભુ. તેરી પ્રભુતાકા પાર નહીં યે પ્રભુતાકા સ્વરૂપ જો અંદર હૈ ત્રિકાળ-હૈ તો હૈ ત્રિકાળ હૈ, પણ હૈ ઉસકા લક્ષ કરકે પ્રતીતમેં આયા કે ઓહો ! આ તો પૂર્ણાનંદ પ્રભુ હૈ. એ પ્રતીતમેં ને જ્ઞાનકી પર્યાયમેં હૈ એસા હૈ એસા આયા, એ ચીજ આઈ નહીં. આહાહાહા ! ધનાલાલજી ! યે પ્રતીત આઈ હૈ એની પ્રતીતિ. તો પ્રતીતિમેં સારા દ્રવ્ય હૈ, એસી પ્રતીતિ આઈ, સારા દ્રવ્ય પૂરણ હૈ એસી પર્યાયમેં પ્રતીતિ આઈ, ઉસકો તો હૈ કારણપરમાત્મા, અને દ્રવ્ય હૈ ઉસકો પ્રતીતમેં આયા. આહાહાહા ! છતેં પર્યાયમેં ત્રિકાળી દ્રવ્ય શુદ્ધનયકે આધીન હુવા છતાં વો પર્યાય જે સમ્યઘ્ઘર્શન(કિ) હુઈ ઉસમેં દ્રવ્ય નહીં આયા. દ્રવ્યકા સામર્થ્ય કીતના હૈ એસી પ્રતીતિ આ ગઈ. આહાહા ! બાપુ ! મારગડા જુદા ભાઈ ! અરે સંપ્રદાયમેં જનમ હુવા જૈનમેં, (તો) તેરે જૈન તત્ત્વકા ખ્યાલ આ ગયા એસા હૈ નહીં. આહાહાહાહા !

કયા કહેતે હૈ ? કે શુદ્ધનયને આધીન, જે વસ્તુ હૈ એ ઉપર દૈષ્ટિ ગઈ, તો એ આધીન ન્યાં દ્રવ્ય આ હૈ એસા ખ્યાલમેં આયા. એસા હોને પર ભી, એસી ચીજ હોને પર ભી, પર્યાયમેં નવ પ્રકારકા પર્યાય હૈ, પરિણમન હૈ, કીતનાક શુદ્ધ અને કીતનાક અશુદ્ધ. આસ્રવ બંધ અને અજીવ આદિ એ અશુદ્ધ, ઔર સંવર, નિર્જરા, મોક્ષ એ શુદ્ધ. પણ એ અશુદ્ધ અને શુદ્ધ પર્યાય હોને પર ભી, એ દ્રવ્ય સ્વભાવ શુદ્ધ અશુદ્ધ પર્યાયમેં આયા નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? અરે આવી

વાતું છે.

તો કહેતે છે “શુદ્ધનયકે આધીન આત્મજ્યોતિ પ્રગટ હોતી છે.” પ્રગટ હોતી છે અર્થાત્ છે એસા ભાન હુવા. વસ્તુ તો છે યે છે. વસ્તુ પ્રગટ હોતી છે? પણ જિસકી દૈષ્ટિ ત્યાં ગઈ, ઉસકો યહ શુદ્ધ છે, એસા પ્રગટ હુવા. આહાહાહાહા! સમજમેં આયા? આ તો ૧૩ મી ગાથાનો ઉપોદ્ઘાત છે. ૧૩ મી ગાથાકા ઉપોદ્ઘાત છે આ શ્લોક. ભાઈ સમજનેમેં ઉસકો બરાબર પ્રયત્ન કરના ચાહિયે પ્રભુ! આહાહા! કાંઈ પણ ફેરફાર એક અંશનો રહી જાય તો વસ્તુ હાથ નહીં આવે.

(શ્રોતા:- ફેર મિટાનેકે લિયે તો આયે છે.) પંડિતજી લિખા થા કે હમારે આના છે. પ્રભુ એ ચીજ જો છે પરમ આનંદ ને અનંત અનંત અનંત અનંત અનંત અનંત જિસકા અંત નહીં ઉતના ગુણ છે, ગજબ વાત છે પ્રભુ! આહાહા! કિતના ગુણ છે, કે જેની સંખ્યાની અનંતતા એમાં આ અનંત અનંત અનંત અનંત અનંત અનંત અનંત અનંત અનંત અનંત અનંત અનંત અનંત અનંતને અનંત અનંત કર લેના, તો ભી આ છેલ્લા અનંતકા અંશ છે. આ ધર્મ ગુણ એસા તો આતા નહીં. આહાહા!

એસે અનંત ગુણરૂપ બેહદ અપરિમિત શક્તિકા સાગર પ્રભુ એકરૂપ વસ્તુ એ સમ્યર્દૈષ્ટિકો શુદ્ધનયકે આધીન પ્રગટ હોતી છે. આહાહાહા! અર્થાત્ સમ્યર્દૈષ્ટિકો પર્યાય ઉપરસે લક્ષ છુટ જાતા છે, નવ પ્રકારકા ભેદ છે ઉસકા લક્ષ છુટ જાતા છે. આહાહાહાહા! સમજમેં આયા? અને એક ત્રિકાળ ભગવાન પૂર્ણાનંદ ધ્રુવ પ્રવાહ, પ્રવાહકા અર્થ ધ્રુવ પાણીકા પ્રવાહ આમ ચલતે છે. આ ધ્રુવ ધ્રુવ ધ્રુવ ધ્રુવ ધ્રુવ, ઉર્ધ્વ પ્રચય, એસા ને એસા ધ્રુવ ધ્રુવ ધ્રુવ ધ્રુવ, એસી શુદ્ધનયકે આધીન, જ્ઞાનકી પર્યાય એ ઉપર જાતી છે ત્યારે વો આધીન આ ચીજ છે ઉસકો ખ્યાલમેં આતા છે. ડાહ્યાભાઈ! આવું છે આ બધું. તમારા જજ ફજમાં કાંઈ આવું આવતું નથી ન્યાં મોટા જજ છે જજ અમદાવાદના મોટા જજ. હવે છોડી દીધું. (શ્રોતા:- સરકારે છોડાવ્યું.) એ તો મુદત થઈ જાય ૫૫ વર્ષની એટલે ૫૬ છોડી દે, રાખે નહીં ૫૬. આહાહા!

પ્રભુ તું સૂન તો સહી, તેરી જિતની મહત્તાકી, માહાત્મ્યવાળી મહાપ્રભુ તે ચીજ છે એ ચીજ તો શુદ્ધનયકે આધીન પ્રગટ હોતી છે, અર્થાત્ જે શ્રુતજ્ઞાનકા નિશ્ચય અંશ છે. શ્રુતજ્ઞાનકા તો દો ભેદ છે, નિશ્ચય અને વ્યવહારનય. સમજમેં આયા? શ્રુતજ્ઞાનકા દો ભેદ છે. શ્રુત તો પ્રમાણ છે. ઉસકા દો ભેદ છે નિશ્ચય અને વ્યવહાર. ઉસમેંસે એક નિશ્ચય અંશ જો છે વહ સ્વભાવ તક જાતા છે. આહા! સમજમેં આયા?

આજ છે ને (પંદર) ઓગષ્ટ, સ્વતંત્ર મિલા. સ્વતંત્ર ધૂળમેંય નહીં છે! સ્વતંત્ર તો ભગવાન ત્રિલોકનાથ, જેની પર્યાયકી હૈયાતી છે તો દ્રવ્યકી હૈયાતી છે એસે ભી નહીં. આહાહાહા! સમજમેં આયા? આહાહાહા!

એસી જો ચીજ છે એ કહેતે છે કે શુદ્ધનયકે આધીન આત્મજ્યોતિ, આત્મજ્યોતિ નામ સહજાત્મ પૂર્ણાનંદ પૂર્ણ સ્વરૂપ, પર્યાયસે રહિત પર્યાયમેં, પર્યાયસે રહિત પર્યાયમેં આત્મજ્યોતિકા ભાન હોતા છે. સમજમેં આયા? શ્લોક છે અમૃતચંદ્રાર્યકા ગજબ છે. સંતો દિગંબર સંતોની વાણી. આહાહાહા! એ શુદ્ધનયને આધીન યહ પ્રગટ હોતી છે. પ્રગટ હોતી છે નામ છે તો છે યે ક્યાં પ્રગટ થાય એ તો વ્યક્ત છે. વર્તમાન પર્યાયકી અપેક્ષાએ ઉસકો અવ્યક્ત કહો, ૪૯ ગાથા સમયસાર. છ દ્રવ્યસ્વરૂપ લોક જ્ઞેય છે, વ્યક્ત છે, ઉસસે ભગવાન ભિન્ન અવ્યક્ત છે. ૪૯ ગાથા

अव्यक्तना छ बोल है ने, उसका पहेलां बोल. छ द्रव्यस्वरूप लोक अेक पर्यायमें जाननेमें आता है. अैसा पर्यायका ज्ञेय है और ये व्यक्त है, नाम पर्यायमें प्रगट है. उससे भगवान आत्मा भिन्न अव्यक्त है. वो अपेक्षासे अव्यक्त है, हों. पर्यायमें आया नहीं ने ? समजमें आया ?

अेक अेक बोलकी बहोत किंमत है. आ कांछ वार्ता कथा नहीं है. आहाहा ! आ तो भागवत् कथा है. नियमसारमें आया है आभिर गाथामें, नियमसार ! आ तो भागवत् शास्त्र है. लोको कहेते है ये भागवती नहीं. आहाहा ! भगवान परमात्माका स्वरूप कहेनेवाला शास्त्र. भगवान सर्वज्ञे अैसा कहा. ओहो ! प्रभु ! तुम नवतत्त्वमें आने पर भी पर्यायमें पर्याय अैसी होने पर भी त्रिकाणी यीज जो ध्रुव है, सम्यग्दर्शनका जो विषय है, शुद्धनयके आधीन जो प्रगट प्यालमें आता है, ये यीज नवतत्त्वमें आया नहीं. आहाहा ! समजमें आया ? जैसे अग्नि, काष्टकी अग्नि, छाशाकी अग्नि, छाशां कहेते है ने ? छाशाकी अग्नि, पर्णकी अग्नि पांढडा, तृणकी अग्नि अेम कहेनेमें आता है. वो भेदसे, बाकी तो अग्नि तो उष्ण स्वरूप ही है त्रिकाणी, त्रिकाण है. समजमें आया ? ये दृष्टांत दिया है, कणशटीकामें. आ श्लोक छे ने कणशटीका है ने राजमल्लनी, राजमल्लकी कणशटीका है अलौकिक राजमल्ल टीका. भले जगमोहनलालज्जे किया है, पण प्रभु शुं कहीअे ? वास्तविक दृष्टिका विषय त्यां फेरफार कर दिया है. व्यवहारसे निश्चय प्राप्त होता है अैसा त्यां ले लिया है. अैसा नहीं है प्रभु. समजमें आया ? आया है ने ? पंडितज्जे भबर है ने ? भबर है पंडितज्जे वांख्या है ने लिभा है उसमें पहेले. आहाहा !

प्रभु शुं कहीअे कहे छे. अे पर्यायने आधीन द्रव्य प्रगट होता है अैसा है नहीं. नवतत्त्वनो विकल्प है ने भेद है उसके आधीन आत्माका भान होता है अैसा है नहीं. आहाहा ! अने जो व्यवहार दया, दान, प्रत, आदि देव गुरु शास्त्रनी श्रद्धा नवतत्त्वनी व्यवहार रत्नत्रय अे व्यवहार रत्नत्रय तो अेक राग है. समजमें आया ? अे रागमें आत्मा आया ही नहीं अने रागसे आत्मा जाननेमें आता ही नहीं. आहाहाहा ! समजमें आया ?

(श्रोता:- रागसे प्राप्त हो जायेगा ?) प्राप्त बिलकुल हो जाता नहीं. आहाहा ! पंडितज्जे स्पष्टीकरण कराते है. तीन काण तीन लोकमें व्यवहारका विकल्प गमे तेटला हो उससे आत्माकी प्राप्ति हो निश्चयकी तीन काल तीन लोकमें नहीं. (श्रोता:- अैसा आप कहेते हो.) अैसा शास्त्रका दृष्टांत तो देते है ने, आधार तो देते है. आहाहा ! शैठ स्पष्ट कराते है.

कहा नहीं ? के संवर निर्जराकी पर्याय भी जो समये जे समये उत्पन्न होनेवाली है ते समये होगी. ज्ञेयका स्वरूप अैसा बताया है, प्रवचनसार 'ज्ञेय अधिकार', सम्यग्दर्शन अधिकार, तो ज्ञेयका स्वरूप अैसा बताया भगवान कहेते है के जो समये जो पर्याय उत्पन्न होनेवाली है वह उसका जन्मकाण है, ये उत्पत्तिका काण है. कोछ निमित्तसे होता है के द्रव्यगुणसे होता है अैसा भी नहीं. आहाहा ! अेक अेक समयकी पर्याय, अहीं ज्जवनी लछअे. छये द्रव्योमां छे तो छये द्रव्योमां, ज्ञेय अधिकार त्यां छे. छये द्रव्यो जो ज्ञेय है, अे जे समये जे पर्याय उत्पन्न होनेवाली है ये कमबद्ध, कमसर, ये समये ये पर्याय अपनेसे उत्पन्न होती है षटकारक से उत्पन्न होती है याहे तो मलिन पर्याय उत्पन्न हो के निर्मण पर्याय उत्पन्न हो, पण अे पर्याय अपना षटकारकसे (उत्पन्न होती है). कर्ता कर्म किया षटकारक पर्याय हों, द्रव्यगुण अेककोर रही गया.

ષટ્કારકસે પરિણમીત પર્યાય હોતી છે. આહાહા ! એસે સમ્યક્દર્શનકી પર્યાય ભી અપને ષટ્કારકસે ઉત્પન્ન હુઈ છે, પણ ઉસકા લક્ષ શ્રદ્ધાકા દ્રવ્ય ઉપર ગયા છે, તો દ્રવ્યકી શ્રદ્ધા ક્રિયા એસા કહેનેમેં આયા છે. આહાહાહા ! માર્ગ બાપા આ તો સર્વજ્ઞ ત્રિલોકનાથ પરમેશ્વરકા પંથ છે. આ કોઈ પામરકા પંથ નહીં. કહેતે હૈ કે યહ આત્મા વસ્તુ છે, યે પૂર્ણ જિન સ્વરૂપી છે એ. પરમાત્મ સ્વરૂપ હી આત્મા છે. પર્યાયકી બાત નહીં વસ્તુ. વસ્તુ તો પરમાત્મ સ્વરૂપ હી છે. વસ્તુ તો જિન સ્વરૂપ હી છે. સમજમેં આયા ?

વો કહા થા ને કલ નહીં ? “ઘટ ઘટ અંતર જિન વસે ને ઘટ ઘટ અંતર જૈન.” આહાહાહા ! એ જિન સ્વરૂપ હી પ્રભુ છે આત્મા. ત્રિકાળ સ્વરૂપ ઉસકા જિન સ્વરૂપ હી છે. આહાહા ! એ જિન સ્વરૂપી વસ્તુ પર્યાયમેં સંવર નિર્જરા ને મોક્ષ આદિ શુદ્ધ પર્યાય ને આસ્રવ પુણ્ય પાપ ને બંધ એ અશુદ્ધ પર્યાય એ હોતે છતેં નવતત્ત્વગતત્ત્વેઅપિ પર્યાયમેં હોતે છતેં પર્યાયમેં આયા નહીં. આહાહા ! ઓહોહો ! કહો શેઠ ! પૈસામાં અહીં નથી શેઠાઈ કરવી અહીંયા. આહાહાહા !

એ ભિન્ન આત્મજ્યોતિ યહ, યહ એ આત્મજ્યોતિ યહ ત્રિકાળી વસ્તુ એ શુદ્ધનયકે આધીન અંતરજ્ઞાનકી પર્યાય વો તરફ કિ ગઈ તો ઉસકે આધીન યે છે. એસા પ્રગટ હુવા છે. આહાહા ! વો વ્યવહારકે આધીનસે નિશ્ચય પ્રગટ હોતા છે એસા યહાં છે નહીં. વસ્તુકા સ્વરૂપ એસા નહીં. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? કયા કરે ! પ્રભુકા વિરહ પડયા, ત્રણ લોકના નાથ રહી ગયા ત્યાં, કેવળજ્ઞાનકી ઉત્પત્તિકા અભાવ હુવા, એ સમયે આ તત્ત્વકા બોધ કરાના અને કરના બહોત અલૌકિક બાત છે ભાઈ ! આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહાહા !

શુદ્ધનયકે આધીન આયતં છે ને આયતં, એટલે કે જે જ્ઞાનનો અંશ અંતર દ્રવ્ય સ્વભાવ તરફ ગયો, ઉસકો આ આત્મા છે, નિત્યાનંદ પ્રભુ, સહજાત્મ સ્વરૂપ, જિન સ્વરૂપ એસા પર્યાયમેં ભાન હુવા તો ઉસકો પ્રગટ હુવા. ૧૧મી ગાથામેં તો કહા છે. ૧૧મી ગાથા છે ને ? ‘વ્યવહારો અભુયત્થો’ ત્યાં ટીકામેં એસા લિયા છે કે જ્ઞાયકભાવ તિરોભૂત હો ગયા છે – ઓ જ્ઞાયકભાવ આવિર્ભાવ હુઆ. એસા પાઠ છે ટીકામેં– ઉસકા અર્થ કયા ? જ્ઞાયકભાવ જો વસ્તુ છે વો તિરોભાવ હો ગયા છે, એસા કહા. જ્ઞાયકભાવ તો કોઈ દિ’ તિરોભાવ હોતા નહીં, પણ જિસકો ખબર નહીં, તો ઈસકો જ્ઞાયકભાવ છે નહીં તો તિરોભાવ હો ગયા, છે તો છે. પાઠ એસા છે ટીકામેં કે જ્ઞાયકભાવ તિરોભાવ હો ગયા. અરે પ્રભુ જ્ઞાયકભાવ તિરોભાવ ? જ્ઞાયકભાવ તો ત્રિકાળ એકરૂપ હી છે. તિરોભાવ ને આવિર્ભાવ ઉસકો લાગુ પડતે હી નહીં. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? ભગવાન અમૃતચંદ્રાચાર્ય કહેતે હૈ કે (જ્ઞાયકભાવ) તિરોભૂત હો ગયા છે. ઉસકા અર્થ ? રાગ અને પુણ્ય ને પર્યાયબુદ્ધિમેં વો છે વો ઢંક ગયા છે ઉસકો. આહાહાહા ! ઔર દ્રવ્ય બુદ્ધિવાલેકો (જ્ઞાયકભાવ) છે એસા ભાન હુવા તો ઉસકો જ્ઞાયકભાવ આવિર્ભાવ હુવા એસા કહેનેમેં આતા છે. જ્ઞાયકભાવ તો છે યહ છે. સમજમેં આયા ? આ તો પ્રભુનો માર્ગ છે બાપા ! આહાહા ! આ કોઈ પંડિતાઈનો વિષય નથી આ. હૈ ? અમારે પંડિતજી ના પાડતે છે. વાત સાચી, એસા છે ભગવાન. આહાહા !

હૈ વો ચીજ ત્રિકાળ અનંત આનંદનો પૂંજ અને અનંત અનંત ગુણનો પિંડ પ્રભુ સામાન્ય ધ્રુવ એ આત્મજ્યોતિ શુદ્ધનયકે આધીન પ્રગટ હોતી છે. અર્થાત્ હૈ તો છે હી. પ્રગટ હી છે ત્રિકાળ,

વ્યક્ત હી છે. આહાહા ! પણ દૈષ્ટિ જબ શુદ્ધનયકી ત્યાં ગઈ, ત્યારે ઉસકો આ છે એસા પ્રગટ હુવા. છે એ તો છે હી. સમજમેં આયા ? ભાઈ આ તો ભગવાનની કથા છે. આ કોઈ વાર્તા કથા નહીં સાધારણ પ્રભુ ! તેરી પ્રભુતાનો પાર નથી નાથ. આહાહા ! તેરી શક્તિ એક એકમેં પ્રભુતા પૂર્ણ પડી છે. એસી અનંતી શક્તિ પ્રભુતાસે ભરી પડી છે, આહાહા ! એસા અનંત શક્તિનો એકરૂપ સાગર ભગવાન દ્રવ્ય. આહાહાહા ! એ અંતરનો વિષય નિશ્ચયનય છે. ત્યાં ગયે તો ઉસકે આધીન યે છે એસા ખ્યાલમેં આયા. તો પ્રગટ હુઆ એમ કહેનેમેં આયા. આહાહા !

કે જો નવતત્ત્વમેં પ્રાપ્ત હોને પર ભી જેમ એ અગ્નિ કાષ્ટની છાણાની છે, અગ્નિ તરીકે દેખો તો અગ્નિ અગ્નિરૂપે છે. એ કાષ્ટને આકારે અગ્નિ થઈ એ તો પર્યાય હુઈ. અગ્નિપણું જો છે એ તો કાયમ અગ્નિપણે છે. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? ભાઈ આ તો સર્વજ્ઞ ત્રિલોકનાથ જિનેશ્વર દેવે કહેલું તત્ત્વ, અરે એ તે કૌન છે ભાઈ ! આહાહા ! ભગવાન આત્મા જિસકી એક સમયકી પર્યાયમેં છ દ્રવ્ય જાનનેમેં આતા છે ઈતની તો પર્યાયકી તાકાત છે. કયા કહેતે છે ? એક સમયકી પર્યાય માને તબ તો છ દ્રવ્ય માન્યા તબ કહેનેમેં આતા છે. છ દ્રવ્ય માને નહીં ને પર્યાયકો માને નહીં તો ઉસને છ દ્રવ્યકો માન્યા નહીં ને પર્યાયકો માન્યા નહીં. આહાહાહા ! એક સમયકી પર્યાયમેં કળશટીકામેં લિયા છે બહોત, જિસમેં છ દ્રવ્ય છે, છ દ્રવ્યમેં તો અનંત સિદ્ધ છે, કેવળી છે, તીર્થંકર છે યહ સબ છ દ્રવ્યમેં આ ગયા. આહાહા ! જિસમેં એક પર્યાયમેં છ દ્રવ્યકો જાનનેકી તાકાત છે તો ઈતની પર્યાયકો માને તો છ દ્રવ્યકો માન્યા. અને છ દ્રવ્ય માન્યા, અનંતા સિદ્ધો કે પંચપરમેષ્ઠિ આદિ તો પર્યાય માની. છતાં એ પર્યાયમેં દ્રવ્ય ન આયા. આહાહા ! સ્વદ્રવ્ય ન આયા. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

એ પર્યાય જબ સ્વ તરફ ઝૂકતી છે તબ શુદ્ધનયકા વિષય જો દ્રવ્ય છે ઉસકે આધીન હો ગઈ, એ દૈષ્ટિ હો ગઈ. ઓહોહો ! આ તો અનંત ચૈતન્ય રત્નાકર અનંત આનંદકા શાંતિકા સાગર ભગવાન આત્મા છે એસા જ્ઞાનકી પર્યાયમેં વો તરફકે ઝૂકનેસે ખ્યાલમેં આયા, તો યે પ્રગટ હુઆ એસા કહેનેમેં આતા છે. આહાહા ! અરેરે ! આવું કામ ભાઈ ! બાઈઓને બચારાને તો આખો દિ રાંધવું ને આ કરવું ને તેમાં આ વાતું, શું છે આ ? છોકરાઓ સાચવવા નાનાને મોટા કરવા આ નાના બિચારા, ભાઈ એમાંય પણ આત્મા કામ કરી શકે છે. આહાહા ! એ યોગસારમાં નહીં કહા ? ગૃહસ્થાશ્રમમાં કામ કરવા છતાં પણ હેયાહેયનું જ્ઞાન. યોગસારમાં આતે છે ! યોગીન્દ્ર દેવ ! ગૃહસ્થાશ્રમમાં રહેવા છતાં પણ હેયાહેયનું જ્ઞાન, રાગાદિ હેય છે અને સ્વરૂપ ઉપાદેય છે ઉસકા ભાન છે. આહાહા ! આહા ! સમજમેં આયા ? ગૃહ કામ કરવા છતાં એસા દો શ્લોક છે. યોગસાર, યોગીન્દ્ર દેવ ! હેયાહેયનું જ્ઞાન. આહાહા !

ભાઈ ઉસકો ભી પૂર્ણાનંદકા નાથ મોજૂદગી ચીજ, હૈયાતીવાળી ચીજ, છે એસા સ્વરૂપ જિસકો ત્રિકાળ. આહાહા ! ઉસકા દ્રવ્યકી દૈષ્ટિ હુઈ તો દૈષ્ટિમેં અને જ્ઞાનકી પર્યાયમેં ઉસકા ભાન આતા છે કે આ છે. ભલે યાહે તો એ પર્યાયમેં દ્રવ્ય આયા નહીં, પણ પર્યાયમેં દ્રવ્યકા જિતના સામર્થ્ય છે ઉસકા જ્ઞાનમેં ઉસકા બોધ આ ગયા. સમજમેં આયા ? આહાહાહા ! એમ શ્રદ્ધાકી પર્યાયમેં પૂર્ણાનંદકા નાથ આયા નહીં, પણ વો પૂર્ણાનંદ સ્વરૂપ છે ઉસકી પ્રતીતિમેં ઈતની સામર્થ્ય આ ગઈ. આહાહાહા ! છતાં વો પર્યાય દ્રવ્યરૂપ હુઈ નહીં, અને વો દ્રવ્ય છે યે પર્યાયરૂપ

હુવા નહીં. દેખો તો ખરા તત્ત્વ પ્રભુકા. આ થોડુ ઘણું વાંચે તો એમ થઈ જાય કે જાણે કે આપણે સમજી ગયા. બાપુ મારગડા જુદા ભાઈ. આહાહાહા !

અપને એકત્વકો નહીં છોડતી. હૈ ? એકરૂપ ચીજ જો હૈ વહ નવતત્ત્વકી પર્યાય પરિણતિ ભલે હો પણ એકપણું ચિદાનંદનું નહીં છોડતી દષ્ટિ. આહાહાહા ! મોક્ષકી કેવળજ્ઞાનકી પર્યાય હો પ્રભુ. આહાહાહાહા ! અક્ષરને અનંતમેં ભાગે નિગોદમેં જ્ઞાનકી પર્યાય હો તો ભી ઉસકા જ્ઞાયકભાવ તો પરિપૂર્ણ હી હૈ ત્યાં. ઔર કેવળજ્ઞાનકી પર્યાય જે અનંત અનંત અનંત અનંત અનંત ગુણકી પર્યાય પ્રગટ હુઈ, અનંતા કેવળીઓ કેવળજ્ઞાનમેં જાનનેમેં આયા સિદ્ધ, એ પર્યાય પ્રગટ હુઈ (તો ભી) એ સમયે તો જ્ઞાયકભાવ તો પૂર્ણ હૈ ઈતના હી હૈ. આહાહા ! આ તો અગમ્યગમ્યની વાતું છે પ્રભુ. આટલી તાકાતવાળી પર્યાય બહાર આઈ તો ઉસમેં કોઈ શક્તિ ઘટી હૈ કે નહીં અંદરમેં ? ના. પૂર્ણાનંદમેં કુછ ઘટ વધ હૈ નહીં. એ એકત્વકો છોડતી નહીં. ઈતના અર્થ હુવા. સમજમેં આયા ? ભાષા તો સાદી છે. ભાવ તો પ્રભુ હૈ યહ હૈ. આહાહાહા !

ભાવાર્થ:- નવતત્ત્વમેં પ્રાપ્ત હુવા આત્મા પર્યાયપણે પરિણમનમેં દિખતા હૈ, અનેકરૂપ દિખાઈ દેતા હૈ. ‘યદી ઉસકા ભિન્ન સ્વરૂપ વિચાર ક્રિયા જાય’ આહાહા ! તો વહ અપની ચૈતન્ય ચમત્કાર માત્ર જ્યોતિકો નહીં છોડતા. આહાહાહા ! ચૈતન્ય જ્યોતિ જ્ઞાયકભાવકા પૂર્ણરૂપ યે કભી ઉસને છોડા નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? બંધ ભાવકી પર્યાયમેં આયા તો ભી જ્ઞાયકભાવ કભી છૂટા નહીં. આહાહા ! ઔર કેવળજ્ઞાનકી પર્યાય, મુક્ત પર્યાય હૈ, તો ભી જ્ઞાયકભાવમેં કભી ઘટ નહીં હુવા, કમી નહીં હુવા, એ તો ઈતના ને ઈતના રહા હૈ. એ વસ્તુ બાપુ એ સ્વભાવ ઐસા હૈ. ક્ષેત્રકા સ્વભાવ દેખોને, ક્યાંય ક્યાંય અંત નહીં. ક્યા હૈ આ તે ? આહાહા ! દશેય દિશાએ ક્યાંય અંત નહીં. ક્યા હૈ આ ? તો ઓ જો ક્ષેત્રકા ક્યાંય અંત નહીં ઐસા ખ્યાલમેં ના આયે ઐસી ચીજ હૈ તો ભગવાન આત્મા ઐસી ચીજ હૈ કે કોઈ રાગકી પર્યાયસે કે પર્યાયબુદ્ધિસે ખ્યાલમેં આવે ઐસી ચીજ નહીં ભાઈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? આવું છે આમ જ સત્ય છે, ત્રિકાળ સત્ય ઐસા હૈ.

એ કહાને અહીંયા અપની ચૈતન્ય-ચમત્કાર-માત્ર જ્યોતિકો નહીં છોડતા. એ તો જિતના સ્વભાવ સામર્થ્ય હૈ, ચાહે તો કેવળજ્ઞાનમેં આવો કે ચાહે તો અક્ષર કે અનંતમેં ભાગમેં નિગોદમેં પર્યાય આવો. વસ્તુ તો હૈ વો હી હૈ પૂરણ. એ ક્યા હૈ બાપુ ? યે કોઈ સ્વભાવકી જેમ ક્ષેત્રકા ક્યાંય અંત નહીં, ઐસા ક્ષેત્રકા કોઈ સ્વભાવ, ભાવકા અંત નહીં. અનંત ગુણકી સંખ્યાકા ગુણ અનંત અનંત અનંત અનંત અનંત અનંત અનંત યહાં પુરા હો ગયા. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહાહા ! એમ ભગવાન આત્મા પૂરણ સ્વરૂપ જો હૈ એ કભી એકત્વપણાકો છોડતે નહીં કભી. નરક ને નિગોદમેં પર્યાયમેં રહા છતાં એકત્વપણું છુટયા નહીં ઉસકો. આહાહા ! ક્યા હૈ આ ? ખ્યાલમેં તો ઐસે આયે કે કેવળજ્ઞાન હો તો પર્યાય ઈતના સામર્થ્યવાળી આઈ તો કોઈ ગુણમેં કમી હુઈ કે નહીં ? ભાઈ ! જેમ એ ક્ષેત્રકા સ્વભાવ કહાં પૂરા હુવા ! કાળકા પ્રવાહ કહાંસે શરૂ હુવા ? ધ્રુવકી પર્યાય કહાંસે શરૂ હુઈ ? આહાહા ! એ કોઈ અગમ્ય સ્વભાવ જ વસ્તુ હૈ બાપુ ! સમજમેં આયા ? ઐસે ભગવાન આત્મા કેવળજ્ઞાનકી પર્યાય હો કે મિથ્યાત્વકી પર્યાય હો કે સમ્યક્દર્શનકી પર્યાય હો, વસ્તુ તો જ્ઞાયકભાવ જો હૈ વહ પૂરણ પૂરણ પડયા હૈ અંદર. સમજમેં આયા ?

ગાથા - ૧૩

ભૂદત્થેનાભિગદા જીવાજીવા ય પુણ્ણપાવં ચ ।
આસવસંવરણિજ્જરબંધો મોક્ષો ય સમ્મત્તં ॥૧૩॥

ભૂતાર્થેનાભિગતા જીવાજીવૌ ચ પુણ્યપાપં ચ ।
આસ્રવસંવરનિર્જરા બન્ધો મોક્ષશ્ચ સમ્યક્ત્વમ્ ॥૧૩॥

અમૂનિ હિ જીવાદીનિ નવતત્ત્વાનિ ભૂતાર્થેનાભિગતાનિ સમ્યગ્દર્શનં સમ્પદ્યન્ત એવ , અમીષુ તીર્થપ્રવૃત્તિનિમિત્તમભૂતાર્થનયેન વ્યપદિશ્યમાનેષુ જીવાજીવપુણ્યપાપાસ્રવ-સંવરનિર્જરાબન્ધમોક્ષલક્ષણેષુ નવતત્ત્વેષ્વેકત્વદ્યોતિના ભૂતાર્થનયેનૈકત્વમુપાનીય શુદ્ધનયત્વેન વ્યવસ્થાપિતસ્યાત્મનોડનુભૂતેરાત્મખ્યાતિલક્ષણાયાઃ સમ્પદ્યમાનત્વાત્ । તત્ર વિકાર્યવિકારકોભયં પુણ્યં તથા પાપમ્ , આસ્રાવ્યાસ્રાવકોભયમાસ્રવઃ , સંવાર્યસંવારકોભયં સંવરઃ , નિર્જર્યનિર્જરકોભયં નિર્જરા , બન્ધ્યબન્ધકોભયં બન્ધઃ , મોચ્યમોચકોભયં મોક્ષઃ , સ્વયમેકસ્ય પુણ્યપાપાસ્રવસંવરનિર્જરાબન્ધમોક્ષાનુપપત્તેઃ । તદુભયં ચ જીવાજીવાવિત્તિ । બહિર્દૃષ્ટ્યા નવતત્ત્વાન્યમૂનિ જીવપુદ્ગલયોરનાદિબન્ધપર્યાયમુપેત્યૈકત્વેનાનુભૂયમાનતાયાં ભૂતાર્થાનિ , અથ ચૈકજીવદ્રવ્યસ્વભાવમુપેત્યાનુભૂયમાનતાયામભૂતાર્થાનિ । તતોડમીષુ નવતત્ત્વેષુ ભૂતાર્થનયેનૈકો જીવ એવ પ્રદ્યોતતે । તથાન્તર્દૃષ્ટ્યા જ્ઞાયકો ભાવો જીવો , જીવસ્ય વિકારહેતુરજીવઃ । કેવલજીવવિકારાશ્ચ પુણ્યપાપાસ્રવસંવરનિર્જરાબન્ધમોક્ષલક્ષણાઃ , કેવલાજીવવિકારહેતવઃ પુણ્યપાપાસ્રવસંવરનિર્જરાબન્ધમોક્ષા ઇતિ । નવતત્ત્વાન્યમૂન્યપિ જીવદ્રવ્યસ્વભાવમપોહ્ય સ્વપરપ્રત્યયૈકદ્રવ્યપર્યાયત્વેનાનુભૂયમાનતાયાં ભૂતાર્થાનિ , અથ ચ સકલકાલમેવાસ્ખલન્તમેકં જીવદ્રવ્યસ્વભાવમુપેત્યાનુભૂયમાનતાયામભૂતાર્થાનિ । તતોડમીષ્વપિ નવતત્ત્વેષુ ભૂતાર્થનયેનૈકો જીવ એવ પ્રદ્યોતતે । એવમસાવેકત્વેન દ્યોતમાનઃ શુદ્ધનયત્વેનાનુભૂયત એવ । યા ત્વનુભૂતિઃ સાત્મખ્યાતિરેવાત્મખ્યાતિસ્તુ સમ્યગ્દર્શનમેવ । ઇતિ સમસ્તમેવ નિરવદ્યમ્ ।

એ પ્રમાણે જ શુદ્ધનયથી જાણવું તે સમ્યક્ત્વ છે એમ સૂત્રકાર ગાથામાં કહે છે:-

ભૂતાર્થથી જાણેલ જીવ, અજીવ, વળી પુણ્ય, પાપ ને
આસ્રવ, સંવર, નિર્જરા, બંધ, મોક્ષ તે સમ્યક્ત્વ છે. ૧૩.

ગાથાર્થ:- [ભૂતાર્થેન અભિગતાઃ] ભૂતાર્થ નયથી જાણેલ [જીવાજીવૌ] જીવ, અજીવ [ચ] વળી [પુણ્યપાપં] પુણ્ય, પાપ [ચ] તથા [આસ્રવસંવરનિર્જરાઃ] આસ્રવ, સંવર, નિર્જરા, [બન્ધઃ] બંધ [ચ] અને [મોક્ષઃ] મોક્ષ [સમ્યક્ત્વમ્] -એ નવ તત્ત્વ સમ્યક્ત્વ છે.

ટીકા:- આ જીવાદિ નવતત્ત્વો ભૂતાર્થનયથી જાણ્યે સમ્યગ્દર્શન જ છે (-એ નિયમ

કલ્પો); કારણ કે તીર્થની (વ્યવહારધર્મની) પ્રવૃત્તિ અર્થે અભૂતાર્થ (વ્યવહાર) નયથી કહેવામાં આવે છે એવાં આ નવ તત્ત્વો-જેમનાં લક્ષણ જીવ, અજીવ, પુણ્ય, પાપ, આસ્રવ, સંવર, નિર્જરા, બંધ અને મોક્ષ છે-તેમનામાં એકપણું પ્રગટ કરનાર ભૂતાર્થનયથી એકપણું પ્રાપ્ત કરી, શુદ્ધનયપણે સ્થપાયેલા આત્માની અનુભૂતિ -કે જેનું લક્ષણ આત્મખ્યાતિ છે- તેની પ્રાપ્તિ હોય છે. (શુદ્ધનયથી નવતત્ત્વને જાણવાથી આત્માની અનુભૂતિ થાય છે તે હેતુથી આ નિયમ કલ્પો.) ત્યાં, વિકારી થવા યોગ્ય અને વિકાર કરનાર-એ બન્ને પુણ્ય છે, તેમ જ એ બન્ને પાપ છે, આસ્રવ થવા યોગ્ય અને આસ્રવ કરનાર-એ બન્ને આસ્રવ છે, સંવરરૂપ થવા યોગ્ય (સંવાર્ય) અને સંવર કરનાર (સંવારક) -એ બન્ને સંવર છે, નિર્જરવા યોગ્ય અને નિર્જરા કરનાર-એ બન્ને નિર્જરા છે, બંધાવા યોગ્ય અને બંધન કરનાર-એ બન્ને બંધ છે અને મોક્ષ થવા યોગ્ય અને મોક્ષ કરનાર-એ બન્ને મોક્ષ છે; કારણ કે એકને જ પોતાની મેળે પુણ્ય, પાપ, આસ્રવ, સંવર, નિર્જરા, બંધ, મોક્ષની ઉપપત્તિ (સિદ્ધિ) બનતી નથી. તે બન્ને જીવ અને અજીવ છે (અર્થાત્ તે બબ્બેમાં એક જીવ છે ને બીજું અજીવ છે).

બાહ્ય (સ્થૂલ) દૈષ્ટિથી જોઈએ તો:-જીવ-પુદ્ગલના અનાદિ બંધપર્યાયની સમીપ જઈને એકપણે અનુભવ કરતાં આ નવ તત્ત્વો ભૂતાર્થ છે, સત્યાર્થ છે, અને એક જીવદ્રવ્યના સ્વભાવની સમીપ જઈને અનુભવ કરતાં તેઓ અભૂતાર્થ છે, અસત્યાર્થ છે; (જીવના એકાકાર સ્વરૂપમાં તેઓ નથી;) તેથી આ નવ તત્ત્વોમાં ભૂતાર્થનયથી એક જીવ જ પ્રકાશમાન છે. એવી રીતે અંતર્દૈષ્ટિથી જોઈએ તો:-જ્ઞાયક ભાવ જીવ છે અને જીવના વિકારનો હેતુ અજીવ છે; વળી પુણ્ય, પાપ, આસ્રવ, સંવર, નિર્જરા, બંધ અને મોક્ષ-એ જેમનાં લક્ષણ છે એવા તો કેવળ જીવના વિકારો છે અને પુણ્ય, પાપ, આસ્રવ, સંવર, નિર્જરા, બંધ અને મોક્ષ-એ વિકારહેતુઓ કેવળ અજીવ છે. આવાં આ નવ તત્ત્વો, જીવદ્રવ્યના સ્વભાવને છોડીને, પોતે અને પર જેમનાં કારણ છે એવા એક દ્રવ્યના પર્યાયોપણે અનુભવ કરવામાં આવતાં ભૂતાર્થ છે અને સર્વ કાળે અસ્ખલિત એક જીવદ્રવ્યના સ્વભાવની સમીપ જઈને અનુભવ કરવામાં આવતાં તેઓ અભૂતાર્થ છે, અસત્યાર્થ છે. તેથી આ નવ તત્ત્વોમાં ભૂતાર્થનયથી એક જીવ જ પ્રકાશમાન છે. એમ તે, એકપણે પ્રકાશતો, શુદ્ધનયપણે અનુભવાય છે. અને જે આ અનુભૂતિ તે આત્મખ્યાતિ (આત્માની ઓળખાણ) જ છે, ને આત્મખ્યાતિ તે સમ્યક્દર્શન જ છે. આ રીતે આ સર્વ કથન નિર્દોષ છે-બાધા રહિત છે.

ભાવાર્થ:- આ નવ તત્ત્વોમાં, શુદ્ધનયથી જોઈએ તો, જીવ જ એક ચૈતન્ય-ચમત્કારમાત્ર પ્રકાશરૂપ પ્રગટ થઈ રહ્યો છે, તે સિવાય જુદાં જુદાં નવ તત્ત્વો કાંઈ દેખાતાં નથી. જ્યાં સુધી આ રીતે જીવતત્ત્વનું જાણપણું જીવને નથી ત્યાં સુધી તે વ્યવહારદૈષ્ટિ છે, જુદાં જુદાં નવ તત્ત્વોને માને છે. જીવ-પુદ્ગલના બંધપર્યાયરૂપ દૈષ્ટિથી આ પદાર્થો જુદા જુદા દેખાય છે; પણ જ્યારે શુદ્ધનયથી જીવ-પુદ્ગલનું નિજસ્વરૂપ જુદું જુદું જોવામાં આવે ત્યારે એ પુણ્ય, પાપ આદિ સાત તત્ત્વો કાંઈ પણ વસ્તુ નથી; નિમિત્ત-નૈમિત્તિક ભાવથી થયાં હતાં

તે નિમિત્ત-નૈમિત્તિક ભાવ જ્યારે મટી ગયો ત્યારે જીવ-પુદ્ગલ જુદાં જુદાં હોવાથી બીજી કોઈ વસ્તુ (પદાર્થ) સિદ્ધ થઈ શકતી નથી. વસ્તુ તો દ્રવ્ય છે ને દ્રવ્યનો નિજભાવ દ્રવ્યની સાથે જ રહે છે તથા નિમિત્ત-નૈમિત્તિક ભાવનો તો અભાવ જ થાય છે, માટે શુદ્ધનયથી જીવને જાણવાથી જ સમ્યગ્દર્શનની પ્રાપ્તિ થઈ શકે છે. જ્યાં સુધી જુદા જુદા નવ પદાર્થો જાણે, શુદ્ધનયથી આત્માને જાણે નહિ ત્યાં સુધી પર્યાયબુદ્ધિ છે.

પ્રવચન નં. ૫૮ ગાથા-૧૩

હવે ગાથા ૧૩.

મૂદત્થેનામિગદા જીવાજીવા ય પુણ્ણપાવં ચ ।

આસવસંવરણિજ્જરબંધો મોક્ખો ય સમ્મત્તં ।। ૧૩ ।।

ભૂતાર્થથી જાણેલ જીવ, અજીવ, વળી પુણ્ય, પાપ ને

આસ્રવ, સંવર, નિર્જરા, બંધ, મોક્ષ તે સમ્યક્ત્વ છે. ૧૩.

ઉસકા ગાથાર્થ લઈએ, આ તો ૧૯ મી વાર ચલતે હૈ. સમયસાર ૧૯ મી વાર સભામેં ચલતે હૈ. પંડિતજી ! સમયસાર ૧૮ વાર પહેલેસે ઠેઠ પૂરા સભામેં ચલ ગયે હૈ. આ ૧૯ મી વાર એક ઔર નવ. (શ્રોતા:- એક એ દ્રવ્ય અને નવ એ તત્ત્વ.) હૈં ? એ પર્યાય હૈ. દ્રવ્ય તો હૈ. યહ હૈ. આહાહા ! સામાન્યકો તો ઐસા લગે કે આ ક્ષેત્રકા અંત કહીં નહીં ? કહીં હોગા નહીં ? કયા પીછે કયા હૈ કયા હૈ સૂન તો સહી, ઐસે ભગવાનકી જ્ઞાન પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ તો ભી સ્વભાવમેં બિલકુલ અપૂર્ણતા, ઘટ હુઈ (નહીં) પૂર્ણાનંદકા નાથ પૂરણ સ્વરૂપસે ભરા પડા હૈ.

એ સ્વભાવની વાતું પ્રભુ બહુ સૂક્ષ્મ હૈ. આહાહા ! સાધારણ પ્રાણી બિચારા કહેતે હૈ ને આ ઈશ્વરે ક્રિયા. કારણકે એ વાત એને બેઠી નહીં ને હૈ હૈ આ હૈ. દ્રવ્ય હૈ પર્યાય હૈ એ ભી અનાદિ હૈ. આહાહા ! અને સિદ્ધ ભી અનાદિ હૈ એમ નહીં કે સંસાર પહેલે ને પીછે સિદ્ધ હુવા, આ કયા હૈ ? આહાહા ! સંસાર ભી અનાદિ હૈ ને સિદ્ધ ભી અનાદિ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસે ભગવાન આત્મા યાહે જિતની બંધ પર્યાયમેં નાસ્તિકકી પર્યાય મિથ્યાત્વકી હુઈ તો જ્ઞાયકભાવ તો જૈસા હૈ વૈસા હી હૈ. આહાહા ! એ ભૂતાર્થનયસે જ્ઞાત, હૈ ?

ગાથાર્થ:- જીવ, અજીવ, ‘જીવ’નો અર્થ ઓલો ત્રિકાળી નહીં લેના અહિંયા, ઉસકી એક સમયકી પર્યાય. નવતત્ત્વમેંસે ભિન્ન બતાના હૈ ને ? તો જીવસે ભી જીવ ભિન્ન હૈ. તો જીવકી એક સમયકી પર્યાયસે ભિન્ન હુવા. આહાહાહા ! જ્ઞાનચંદજી ! આહાહા ! નવ લેના હૈ ના ? તો નવમેં જીવ દ્રવ્ય આખા આ જાણે તો તો નવપર્યાય હોતી નહીં. એક સમયકી પર્યાય જો જીવકી હૈ ઉસકો યહાં જીવ કહા નવમેં. ‘અજીવ’ અજીવ તો પર્યાયમેં આતા હી નહીં ને. અજીવરૂપ પર્યાય હોતી નહીં. પણ અજીવકા ખ્યાલ આયા કિ આ ‘અજીવ’ હૈ યે જ્ઞાનકી પર્યાયકો ત્યાં અજીવ કહા. અજીવકા જ્ઞાનકી પર્યાયકો ‘અજીવ’ કહા. સમજમેં આયા ? આહાહા ! આવો મારગ ! ઔર ‘પુણ્ય પાપ’ શુભ અશુભભાવ પર્યાયમેં હોતા હૈ ને ? ઔર આસ્રવ એ પુણ્ય પાપ દો હી મિલકર આસ્રવ હૈ, તત્ત્વાર્થ સૂત્રમેં સાત લિયા હૈ. યહાં નવ લિયા હૈ. તત્ત્વાર્થ સૂત્રમાં આસ્રવ કહેકર

પુણ્ય પાપકો ઉસમેં નાખકર આસ્રવ કહા. જીવ, અજીવ, આસ્રવ, બંધ, સંવર, નિર્જરા, અને મોક્ષ. યહાં સ્થૂળ ભાત સ્પષ્ટ કર દિયા હૈ. આસ્રવમેં દો ભાગ હૈ. પુણ્ય અને પાપ દો હી આસ્રવ હૈ. આહાહાહા ! દયા-દાન વ્રત ભકિત તપ આદિકા વિકલ્પ ઉઠતે હૈ, યે પુણ્ય તત્ત્વ હૈ. યે પુણ્ય તત્ત્વકે કાળમેં ભી ભગવાન તો જ્ઞાયક તત્ત્વ તદ્દન ભિન્ન હૈ. પાપ તત્ત્વકી પર્યાયકે કાળમેં ભી ભગવાન તો જ્ઞાયક તત્ત્વ તદ્દન ભિન્ન હૈ. આસ્રવ તત્ત્વકી પર્યાયકે કાળમેં ભી ભગવાન તો જિતના હૈ ઇતના હી હૈ. આહાહા ! હૈ ? આસ્રવ “સંવર” સંવર સચ્ચા લેના હોં. પહેલાં નવતત્ત્વકા જો અનાદિકા પરિણમન હૈ યે મિથ્યાત્વ હૈ. અનાદિ નવતત્ત્વ વો આયા હૈ કળશમેં કે નવતત્ત્વરૂપ પરિણમન મિથ્યાત્વ ભાવ હૈ. યે મિથ્યાત્વભાવમેં આ સંવર નિર્જરા મોક્ષ શુદ્ધ હૈ યહ નહીં લેના. સમજમેં આયા ? અહીંયા તો એ ભી લેના. કયા કહા ? સમજમેં આયા ? પહેલા આ ગયાને ? નવતત્ત્વકા આપણે કળશમેં લિયા હૈ. કળશમેં લિયા હૈ ને ? છહા કળશ મેં ? દેખો.

જીવ, અજીવ, આસ્રવ, બંધ, સંવર, નિર્જરા, મોક્ષ પુણ્ય પાપકા અનાદિ બંધ સંબંધકો છોડીને સંસાર અવસ્થામેં જીવ દ્રવ્ય નવતત્ત્વરૂપ પરિણમ્યા હૈ. તે તો વિભાવ પરિણતિ હૈ. નવતત્ત્વરૂપ વસ્તુકા અનુભવ મિથ્યાત્વ હૈ. એ નવમેં સંવર નિર્જરા શુદ્ધ એ નહીં લેના ત્યાં. દ્રવ્ય સંવર, દ્રવ્ય નિર્જરા અને દ્રવ્ય મોક્ષ એટલે બંધનો અભાવ. ઉસકો મોક્ષ ગિન કરકે નવતત્ત્વ લિયા હૈ. આહાહા ! કયોંકિ નવતત્ત્વકા અનુભવ તો મિથ્યાત્વ કહા, તો સંવર નિર્જરા હો તો મિથ્યાત્વ કહાંસે આયા ? સમજમેં આયા ? આહાહાહા !

યહાં જો નવતત્ત્વ હૈ, ઉસમેં તો સંવર શુદ્ધ હૈ, નિર્જરા શુદ્ધ હૈ, મોક્ષ તત્ત્વ ભી શુદ્ધ હૈ પર્યાય, આસ્રવ, બંધ એ અશુદ્ધ તત્ત્વ હૈ પર્યાય, પણ વો નવમેં વસ્તુ જો ત્રિકાળ ચીજ હૈ યે નવસે ભિન્ન હૈ, આહાહાહા ! આવું છે. અરે સંતોએ આવી સહેલી ભાષા લોકોને સમજાય એવી શૈલીએ (જાહેર કરી).

(શ્રોતા:- ગંભીર તો હૈ) ગંભીર તો કોઈ પણ ચીજ ખ્યાલમેં લ્યો તો તમને એમ લાગે કે આ ક્ષેત્રનો અંત શું ? કયા ? નાસ્તિકને કહ્યું મેં એક વાર ૯૧ ની સાલમાં. વ્યાખ્યાનમેં આતા થા મહેરબાનજી દિવાન થા, જામનગરના પારસી થા, ૯૧-૯૧ કેટલા વર્ષ હુવા ? ૪૩ વર્ષ. વ્યાખ્યાન ૧૦૦ મી ગાથા ચલતી થી સમયસારની ૧૦૦ મી, સભા મોટી અહીં તો પ્રસિદ્ધિ મોટી હૈ ને પહેલે સે. આહાહા ! તો મહેરબાનજી દિવાન થા. બહોત ઐસા થા કે જિસને દરબાર હૈ ઉસકા ૧૦૦૦ કા પગાર થા. વો સમય તો ૧૨૦૦ કર દિયા. દોસો બઢા દિયા. તો ઉસકો ખબર પડી. કોણે આ ૧૨૦૦ ચઢાયા ? ડાહ્યાભાઈ !. આ દિવાન કહે છે, આ મહિનાના ૧૦૦૦ મેરા પગાર હૈ, ૧૨૦૦ કોણે લિખા ? સાહેબ દરબારે લિખા. દરબારે કયું લિખા ? કયા દરબારકા કોઈ કામ આયે તો મેરી સફારસ મેં ઉસકો ઢીલા કરી દઉં, ઐસા હૈ ? કેસ-કેસ રાજ્યકા કેસ હો. બસે મુજે પગાર મિલા વિશેષ તો ઉસકા કેસ મેં જીતાહું ઇસલિયે બસે વધાર્યા ? છોડ દી નોકરી નહીં કરની હૈ. ઐસા પારસી થા. દોસો પગાર તુમ રાજા બઢા દિયા તો તુમ્હારા રાજ્યકા કામ આયે તો મેં કાયદેસર ન કરું ફેરફાર કર હું એ માટે બસો પગાર દેતે હૈ હમકો વિશેષ ઐસા હમ નહીં લેતે. તો ઉસકા લડકા થા તો હમ વિહાર કરકે આયે તો... લડકા ભી આયા ઔર એક બડા થા

डाक्टर ओ ली आया. अढी हजरनो पगार हतो. कीधुं भाए सुणो तमे कोए न मानता हो भले पण में एतना कहेता हुं आ क्षेत्र है ने क्षेत्र तो ये क्षेत्रकी पूर्णता कहां आए ? क्या है ? विचार्या है कभी कीधुं. नास्तिक ली आ विचारेगा की नहीं ? अनंतने. पांयने पांय वडे पांयवार गुणो तो उसको वर्ग कहेनेमें आता है. जैसे अनंतमें अनंतवार जैसे अनंतने अनंत अेक वार गुणो जो आया उसे पीछे अनंतवार उसे पीछे त्रीणवार अनंतवार जैसे अनंतको अनंतवार गुणो तो अनंत वर्ग होता है. तो उससे ली पार क्षेत्रका नहीं होता है. क्या है आ ? जैसे प्यालमें लिया विना मानना ऐसा नहीं.

जिसका अंत नहीं ऐसी कोए चीज है, तो उसका जाननेवालेका क्या कहेना प्रभु. एसकी हैयातीकी उसको जबर नहीं. अंत विनानी चीज है उसको जबर है ? आहाहा ! ज्ञानकी पर्यायमें अर्धिया उसकी जबर है. ये अंत विनाकी चीज है ये ज्ञान जानता है. ये ज्ञानकी पर्याय ने उसका गुण बापु ओ शुं चीज ए ? ! आहाहाहा ! भले अेक गुण हो पण अे गुणना अशित्य अनंत अनंत अनंत अनंत सामर्थ्य है. आहा ! ऐसा ऐसा अनंत गुणमें अेकेक गुणका रूप ने अनंत सामर्थ्य है, ऐसा ज्ञायकभाव त्रिकाण अेकरूप रहेते है. समजमें आया ? आहाहा ! आ संवर निर्जरा बंध ए ने ? मोक्ष अे सब नव तत्व समकित है. अर्थात् नवतत्व व्यवहारसे कहा था उसमें अेकीला आत्मा निकालना, उसका नाम समकित है. विशेष कहेगा. (श्रोता:- प्रमाण वयन गुरुदेव)

प्रवचन नं. ५८ गाथा - १३ ता. १६-८-७८ बुधवार, श्रावण सु६-१३ सं. २५०४

समयसार ! १३मी गाथा टीका है ने ?

“यह ज्वादि नवतत्व” ज्वादि नवतत्वका अर्थ ये है के ज्वकी अेक समयकी पर्याय और अज्वका ज्ञान और पर्याय, आस्रवकी उत्पत्ति पुष्ट्य पापकी ओ पर्याय, बंध रागमें रूक जाना अे बंध पर्याय और संवर शुद्ध यैतन्यके अवलंबनसे जो रागका अभावरूप संवररूप पर्याय वो ली पर्याय है. और कर्मकी शुद्धता होकर अंतरमें शुद्धताकी (पर्याय) प्रगट होना संवरमें शुद्धता जो है उससे शुद्धिकी वृद्धि हो ऐसी पर्यायको निर्जरा कहेते है. और रागसे और सर्वसे मुक्त होकर अपनेमें पूर्ण आनंदकी पूर्ण ज्ञानकी पर्यायका होना ये ली नवतत्वमें अेक पर्याय है. ये ज्वादि नवतत्व सूक्ष्म भात है. “भूतार्थनयसे जाने हुआ” उसका अर्थ अे के नवकी पर्याय जो है उसकी दृष्टि एओडकर, त्रिकाणी ज्ञायकभाव जो सत्य ध्रुव यैतन्य प्रभु, उसके आश्रयसे अे भूतार्थनयसे अे त्रिकाणी ज्ञायकभाव उसके आश्रयसे उत्पन्न होना अे भूतार्थनयसे जाना हुआ कहेनेमें आता है. आहाहा !

भूतार्थनयसे जाने हुआ नवतत्वमें पर्यायका भेद है, उसका लक्ष एओडकर त्रिकाणी ज्ञायकभाव ध्रुव है, भूतार्थ एतो पदार्थ है. परिपूर्णा आनंद ने परिपूर्णा अतीन्द्रिय ज्ञानसे तरा प्रभु, जे नवतत्वमें कभी अेक पर्यायमें आया नहीं. आहाहा ! ऐसा जो भूतार्थ नाम त्रिकाणी ज्ञायक शुद्ध यैतन्य, उसकी नयसे अेटले उसकी दृष्टिसे जाने हुआ सम्यग्दर्शन है. आहाहाहाहा !

નવકી પર્યાયમેંસે લક્ષ છોડકર ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવકા લક્ષ કરકે (જો ભાવ) ઉત્પન્ન હોતા હૈ, ઉસકો સમ્યગ્દર્શન કહેતે હૈ, ધનાલાલજી ! આહાહાહા ! ધર્મકી પહેલી સીટી, ધર્મકી પહેલી શરૂઆત વહાં સે હોતી હૈ. બાકી પુણ્ય ને દયા દાન ને વ્રત આદિ વિકલ્પ હો વો કોઈ ધર્મ નહીં. આહાહા ! વો કોઈ સમ્યગ્દર્શન નહીં, ઔર વો સમ્યગ્દર્શનકા એ કારણ ભી નહીં. આહાહા ! નવતત્ત્વકી પર્યાય જો હૈ, અહીંયા જીવકી એક સમયકી પર્યાયકો 'જીવ' તત્ત્વમેં યહાં નવમેં ગિનનેમેં આયા હૈ. સમજમેં આયા ? યે નવ પર્યાયકી યોગ્યતાસે પર્યાયમેં હોતા હૈ. પણ ઉસમેંસે નવ પ્રકારકી પર્યાયકા લક્ષ છોડકર ત્રિકાળી ચૈતન્ય ભગવાન ભૂતાર્થ, છતો પદાર્થ, ધ્રુવ ઉસકે નયસે દેખનેસે સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ. ઐસા હોને પર ભી સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાયમેં યે ત્રિકાળીભાવ આતા નહીં. કયા કહા ? જુગરાજજી છે ? જુગરાજજી ગયા. સમજમેં આયા ? નવની વ્યાખ્યા પીછે કરેગા. અભી પણ ઉસમેંસે પર્યાય ઉપરકા લક્ષ ભેદ ઉપરકા લક્ષ છોડકર, ભેદ હૈ, મોક્ષકી પર્યાય ભી હૈ, સંવર, નિર્જરાકી પર્યાય ભી હૈ, નવમેં કિતના અશુદ્ધ પર્યાય હૈ ને કિતની શુદ્ધ હૈ. પુણ્ય ને પાપ આસ્રવ બંધ વો અશુદ્ધ હૈ ઔર સંવર નિર્જરા એ શુદ્ધની અપૂર્ણતા હૈ, ઔર મોક્ષની પર્યાય શુદ્ધની પૂર્ણતા હૈ, પણ વો સબ પર્યાય હૈ. આહાહા !

ઉસમેંસે ભૂતાર્થ જ્ઞાયક પ્રભુ અતીન્દ્રિય આનંદકા કંદ ધ્રુવ ચૈતન્ય પ્રભુ જો કભી આસ્રવકી અને બંધકી પર્યાયમેં તો આયા નહીં પણ વો સંવર નિર્જરા અને મોક્ષકી પર્યાયમેં ભી કભી જ્ઞાયક આતા નહીં. આહાહાહા ! છતેં ઉસકા દૈષ્ટિ કરનેસે, પર્યાયમેં સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ, તો યે સમ્યગ્દર્શનકા વિષય ત્રિકાળી હૈ, ઉસકી શ્રદ્ધા હોતી હૈ. ઔર વર્તમાન જ્ઞાનમેં, ત્રિકાળી ચીજકા જ્ઞાન હોતા હૈ. છતાં જ્ઞાનકી પર્યાયમેં ઔર શ્રદ્ધાનકી પર્યાયમેં યે ત્રિકાળી દ્રવ્ય આતા નહીં. આહાહાહા ! સૂક્ષ્મ વિષય હૈ. ગાથા ઐસી આ ગઈને. આહા !

જીવાદિ નવ તત્ત્વ ભૂતાર્થનયસે જાને હુએ. આહાહા ! સારા એકરૂપ ચીજ જો ધ્રુવ સદૈશ્ય સામાન્ય એક અખંડ ત્રિકાળી નિરાવરણ, અખંડ, એક, પ્રત્યક્ષ પ્રતિભાસમય ચીજ જો હૈ, જ્ઞાનકી પર્યાયમેં પ્રત્યક્ષ પ્રતિભાસ હોતા હૈ. ઐસી જો ત્રિકાળી ચીજ અવિનશ્વર કભી નાશવાન હોતા નહીં. પર્યાયકી નાશવાનમેં અવિનાશી કભી આતા નહીં. ઐસા પરમપારિણામિકભાવ, પરમપારિણામિક ભાવલક્ષણ ઐસા સહજ પરમાત્મ તત્ત્વ, જો યહાં ભૂતાર્થ કહેનેમેં આયા હૈ, યે સહજ પરમાત્મ તત્ત્વ યે મૈ હું. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

(શ્રોતા:- પર્યાય સે દ્રવ્ય ભિન્ન રહેતા હૈ યહ સમજમેં નહીં આતા બરાબર ?) પર્યાયને દ્રવ્ય તો દો ભિન્ન હી હૈ. પર્યાયમેં દ્રવ્ય આતા નહીં. પણ પર્યાય સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાયમેં દ્રવ્ય આતા નહીં. પણ દ્રવ્યકી જિતની તાકાત હૈ ઉતના સામર્થ્યકી પ્રતીતિ હોતી હૈ. સામાન્ય જો ત્રિકાળી વસ્તુ હૈ ઉસકી પ્રતીતિમેં ઉસકા પૂર્ણ સામર્થ્ય આતા હૈ. પણ વો ચીજ નહીં આતી. અરે ! આહાહા !

ભાઈ આ તો અપૂર્વકી બાત હૈ. અનંત કાળમેં ક્રિયા નહીં અને વર્તમાનમેં તો ગરબડ ઐસી હો ગઈ હૈ કે આ વ્રત કરો ને અપવાસ કરો ને પડિમા ધારણ કરો ને ઉસસે ધર્મ હો જાયેગા. શેઠ ! આ શેઠિયાને બહારમાં પ્રવૃત્તિ કરે એટલે એનાથી ધર્મ હો જાયેગા જાણે. ઉસમેં તો રાગ મંદ હોતા હો, તો પુણ્ય હૈ અને પુણ્ય એ આત્મા નહીં. આહાહાહા ! પુણ્યકા પરિણામની

समीपमें अंतरकी समीपमें ध्रुव चैतन्य पडा है, अरे संवर निर्जराकी पर्यायमें अक समयकी पर्यायमें समीपमें जो ध्रुव पडा है. उसकी दृष्टि करनेसे सम्यग्दर्शन होता है. आम छे प्रभु ! तेरी प्रभुतानो पार नहीं नाथ. आहाहा !

(श्रोता:- औसी बात सूनने मिलती नहीं.) नहीं मिलती भाई, बापु शुं थाय. अरेरे ! परमात्माना विरह पडया भरतक्षेत्रमें, सर्वज्ञ परमात्मा रहा नहीं. और सर्वज्ञकी पर्याय उत्पन्न होनेके लायक छव रहा नहीं. आहाहा ! अे काणमें प्रभु सम्यग्दर्शन क्या चीज है और उसका विषय क्या है अे अलौकिक भाते है प्रभु. आहा !

यहां तो कहेते है के नवतत्त्वकी पर्यायमें नव भेद है, पण उसमेंसे अेकीला आत्मा त्रिकाणी, आहाहाहा ! वर्तमान पर्यायको, बहिर्लक्षमें जो है अे पर्यायको अंतर्लक्षमें करनेसे, भूतार्थ नाम त्रिकाणी भगवान आत्मा, दृष्टिमें श्रद्धामें ने ज्ञानमें आता है, ये दृष्टिको सम्यग्दर्शन कहेनेमें आता है. आहाहाहा !

है ? ज्वादि नवतत्त्व पर्याय, भेद, भूतार्थनयसे उसमेंसे अेकरूप त्रिकाणीको देभनेसे सम्यग्दर्शन होता है. ये सम्यग्दर्शन 'ही' है अेम शब्द पडा है संस्कृत. सम्यग्दर्शन ज अे है. दूसरा सम्यग्दर्शन है ही नहीं. समजमें आया ? नवतत्त्वका भेदकी श्रद्धा, अे सम्यग्दर्शन है ही नहीं. आहाहा ! और नवतत्त्वमें संवर निर्जरा जो है, आहा... ये निश्चयसे तो उसको परद्रव्य कहेनेमें आया है नियमसारमें. पर्याय है उसकी निर्मण, अे स्वद्रव्य नहीं स्वद्रव्य तो उससे भिन्न अंभंडानंद प्रभु है. आहाहा ! ज्ञानयंदज्ज ! आज पंडितज्जको बुभार आया है कुलयंदज्जको, आया नहीं, बुभार आया है. आहा ! प्रभु तु कितना है अंदर ? आहाहा ! अे हम तो हर वपते वो हमारा आकाशका दृष्टांत देते है. आकाशका अंत कहां आया प्रभु ? लक्षमें ल्यो विचारमें के आकाश आकाश आकाश आकाश लोक पूरा हो गया. पीछे अलोकमें भी आकाश तो है कि अे आकाश कहां पूरा हुआ, है अंत ? क्या चीज है आ. आहाहा ! अे क्षेत्रका भी स्वभाव जयां लक्षमें आनेका महा मुश्किल, आकाश पीछे पीछे पीछे पीछे अनंत अनंत अनंत अनंत अनंत जोजन यले जव अेमने अेम लक्षमें तो भी कयांय अंत नहीं प्रभु, औसा जो आकाश उसका जो प्रदेश अनंत, आहाहा... उससे भी भगवान आत्मामें अनंतगुणा गुण है. भाई ! अे शुं चीज छे ? समजमें आया ? क्षेत्रमें तो असंख्य प्रदेशी शरीर प्रमाण है उसका, पण उसकी संप्या जो गुणकी है, प्रभु गजब बात है नाथ. आहाहा ! अहीं ज्ञान दर्शन यारित्र आनंद अस्तित्व वस्तुत्व प्रभेयत्व करते करते करते अनंत अनंत अनंत अनंत अनंत अनंत अनंत अनंत अनंत तो अनंतनो छेल्लो आ गुण है औसा कोछ है नहीं. क्या चीज है आ. आहाहा ! हें ? औसा जो अनंत अनंत अनंत अनंत अनंत अनंत गुणकी संप्याका अेकरूप, अे भूतार्थ है, आहाहा ! जिसमें गुण गुणीका भी भेद नहीं. समजमें आया ?

नवतत्त्वकी पर्यायका भी भेद जिसकी दृष्टिमें नहीं, और अनंत अनंत अनंत गुण है ने आ गुणका धरनेवाला गुणी है, औसा भेद भी जिसमें नहीं अे सम्यग्दर्शनका विषय भूतार्थ त्रिकाण. आहा ! उसकी दृष्टिसे सम्यग्दर्शन ही होता है. आहाहाहा ! है ? यह नियम कहा. अे वस्तुका नियम कहा. आहाहाहाहा ! भाई ! आ शब्दो कांछ कथा वार्ता नहीं, आ तो भगवत

સ્વરૂપકી કથા છે. આહાહા !

ક્યોંકિ તીર્થકી પ્રવૃત્તિકે લિયે તીર્થકી પ્રવૃત્તિકા અર્થ ? વ્યવહારનયસે તીર્થ ઉત્પન્ન હોતા હૈ ઐસા યહાં નહીં. પણ જો યોથું પાંચમું છઠું ગુણસ્થાન આદિ હોતા હૈ, યે પર્યાય હૈ ને વો તીર્થ સ્વરૂપ હૈ. યે તીર્થકી પ્રવૃત્તિકે લીયે, પર્યાયના ભેદો હૈ યે તીર્થ નામ દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રના ઓછી અધિક પર્યાયકા ભેદ યે પ્રવૃત્તિ કે લીયે અભૂતાર્થનયસે કહા જાતા હૈ. નવ ક્યોંકિ પર્યાય ન હો તો ધર્મેય નહીં. પર્યાય ન હો તો સંવર નિર્જરા ને મોક્ષ ભી નહીં. યે ભેદ નામ પર્યાય તીર્થની પ્રવૃત્તિને અર્થે, ઉસસે તીર્થ ઉત્પન્ન હોતા હૈ ઐસા યહાં નહીં, પર્યાયમેંસે તીર્થ ઉત્પન્ન હોતા હૈ ઐસા નહીં. એ પર્યાય પોતે તીર્થરૂપ હૈ, ભેદ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! યોથું ગુણસ્થાન ક્યોંકિ ચૌદ ગુણસ્થાન એ દ્રવ્યમેં હૈ નહીં, ને ચૌદ ગુણસ્થાન એ તીર્થ નામ પર્યાયના ભેદમેં હૈ તો ભેદમેં હૈ યે બતાનેકો તીર્થકી પ્રવૃત્તિકે લીયે, ઉસકા નામ પર્યાયકા પરિણમનકા જ્ઞાન કરાનેકે લિયે, આહાહા ! ઉસમેંસે ઐસા અર્થ નિકાલતે હૈ વ્યવહારનયસે તીર્થ પ્રવૃત્તિમેં હોતા હૈ. વ્યવહારનયસે હોતા હૈ ઐસા યહાં હૈ નહીં. યહાં તો પર્યાયમેં પ્રવૃત્તિ જો હૈ યે ભેદકી પ્રવૃત્તિ હૈ, એ તીર્થકી નામ સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકી ઓછી વત્તી દશાકા પ્રવર્તન હૈ. ઉસકો યહાં તીર્થકી પ્રવર્તના કહેનેમેં આતા હૈ. સૂક્ષ્મ વિષય હૈ. ભાઈ ! એણે કદી નિજકા પત્તા લિયા નહીં. એક સમયકી પર્યાયકે પીછે સારા ધ્રુવ તળમેં તળીયા પાતાળ પડયા હૈ અંદર. આહાહાહા ! પાતાળ કૂવા હોતા હૈ ને ? ઐસે એક સમયકી નવકી પર્યાયકે પીછે, આહાહાહાહા ! પાતાળ કૂવાની પેઠે મહા ધ્રુવ ધ્રુવ ધ્રુવ આહાહાહા... ઉસકા આશ્રય લેનેસે સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ, તો કહે નવ કહા કયું ? કે પર્યાયમેં નવભેદ હૈ અને વ્યવહારનયકા વિષય યોથુ ગુણસ્થાન પાંચમું, છઠું, સાતમું અરે તેરમું એ સબ વ્યવહારનયકા વિષય હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

પર્યાયકા ભેદ એ વ્યવહારનયકા વિષય હૈ અને એ તીર્થ ઉસમેં આતા હૈ. યોથું પાંચમું છઠું સાતમું ને દશમુંને સિદ્ધિ એ તીર્થની પ્રવૃત્તિના પરિણમનમેં ઐસા હોતા હૈ એ બતાનેકો અભૂતાર્થનયસે વ્યવહારનયસે નવતત્ત્વ કહા, આહાહા ! અરે એની વાત તો જુઓ પ્રભુ. એમાં સમયસાર આહાહા... એમાં કુંદકુંદાર્યાર્યની વાણી અને અમૃતચંદ્રાર્ય સંત એના ટીકા કરનાર કેવળીના કેડાયતો છે. આહાહા ! એને યહાં કહે છે, પ્રભુ એક વાર સૂન તો સહી નાથ, ભગવંત્ એમ કહીને બોલાવે છે આચાર્ય. આહાહા ! પામરકો ભગવાન તરીકે બોલાતે હૈ પ્રભુ એમ કહેતે હૈ. આહાહા ! તેરી પ્રભુતામેં ભગવત સ્વરૂપ જો અંદર પડા હૈ. આહાહાહા ! ઐસી ત્રિકાળી સ્વરૂપ જો ભગવત સ્વરૂપ હૈ. આહાહાહા ! ભગ નામ અનંત આનંદ જ્ઞાન આદિ વાન સ્વરૂપ હૈ. ભગવંત્ ભગવાન સ્વરૂપ તેરા ત્રિકાળી. આહાહા ! જિન સ્વરૂપ હૈ યે, કહાને ? “ઘટ ઘટ અંતર જિન વસે ઘટ ઘટ અંતર જૈન મત મદિરા કે પાનસો મતવાલા સમજે ન.” અપના અભિપ્રાયમાં પાગલ હુવા આહાહા... અપના મત મદિરા, મતરૂપી મદિરા દારૂ પીયા હૈ એ જિન સ્વરૂપ ત્રિકાળ હૈ ઉસકો યે જાનતે નહીં. બસ પર્યાયમેં હમ હૈ ઐસા મતવાલા હૈ. મતવાલા અપના મિથ્યા અભિપ્રાયસે ત્રિકાળી જિન સ્વરૂપ કયા ચીજ હૈ યે જાનતે નહીં. સમજમેં આયા ? એ ત્રિકાળી જિન સ્વરૂપ હૈ એ ભૂતાર્થ હૈ. આહાહા ! ભાઈ ! મારગ કોઈ અલૌકિક હૈ. એ ધર્મની પ્રવૃત્તિકે અર્થે અર્થાત્ પર્યાયમેં પરિણતિકે સમજાનેકે અર્થે, પર્યાયમેં પરિણતિ હોતી હૈ. યે પર્યાય

उसको समझनेके कारण अे तीर्थनी प्रवृत्ति पर्याय. समझमें आया ? सामे है ने पुस्तक ? अन्तुतार्थनयसे कहा जाता है ये व्यवहारनयसे कहेनेमें आया है, नवप्रकारका पर्याय, मोक्ष भी व्यवहारनयसे कहेनेमें आया है पर्याय है ने ? आहाहाहा ! मोक्षमार्ग जो संवर निर्जरा है ये भी व्यवहारनयसे कहेनेमें आया है. आहाहाहाहा ! है की नहीं उसमें ये ?

(श्रोता:- भेदरूप परिष्ठाति के लिये भी व्यवहारनय ?) कहाने आ पण परिष्ठाति पर्यायमें परिष्ठाति होती है. उसको बतानेको व्यवहारनयसे नवतत्त्व कहा है. (श्रोता:- तीर्थकी प्रवृत्ति माने धर्म करनेकी प्रवृत्ति ?) धर्मकी पर्याय है ये तीर्थकी प्रवृत्ति. उससे तीर्थ होता नहीं. प्रवृत्ति है व्यवहारनयसे तीर्थ प्रगट होता है ये अर्धी प्रश्न है नहीं. यहां तो पर्यायकी प्रवृत्ति होती है ये तीर्थकी प्रवृत्ति. सम्यग्दर्शन ज्ञान चारित्र्य योथे पांयमे छडे सातमे आठमे नवमें आदि ये पर्याय होती है. ये पर्यायकी प्रवृत्ति ये तीर्थकी प्रवृत्ति. ये धर्म पर्यायसे होता है ने पर्यायके आश्रये ये प्रश्न अर्धी है नहीं. आहाहा ! समझमें आया ?

जीशी वात छे आ. पंडितोने पण पाणी उतररी जय अेवुं छे आमां तो. देवीयंदण ! केवणज्ञानकी पर्याय भी पर्याय है तो ये पर्यायकी प्रवृत्ति होती है ये बतानेको नवतत्त्व बताया है. आहाहाहा ! समझमें आया ? (श्रोता:- शास्त्रके सब अर्थ झीरा दिया.) वात सायी छे. उसका जो अर्थ है अैसा करते है, उंधा अर्थ करते थे तो झीर दिया. आहाहा ! प्रभु वीतरागका मारग भाछ ! क्यौंकि वस्तु जो त्रिकाणी वस्तु है, जो सम्यग्दर्शनका विषय है उसमें तो गुणस्थान यौदेय नहीं. ज्ञानयंदण ! उसमें यौद गुणस्थान ही नहीं. उसमें तो मोक्ष भी नहीं. आहाहाहा ! ये तो त्रिकाणी स्वरूप ही है. तो मुक्त स्वरूप है. मुक्त पर्याय होती है अे दूसरी यीज. ये वस्तु है ये तो मुक्त स्वरूप ही त्रिकाण है. जिन स्वरूप कडो मुक्त स्वरूप कडो. समझमें आया ?

अभी आया है ने ज्ञानमेंसे नहीं ? ज्ञाननी भाषस अेक अैतिहासिक शोधक है बडा. बडोत शोध किया उसने. त्रेसठ वर्षकी उंमर है. ज्ञाननी भाषस और उसका लडका सत्तर वर्षकी उंमर है तो उसने सारा छतिहास शोधकर जैन धर्म क्या है ये शोध्या. बडोत आया है, ये आया है देभा ? देभा के नहीं ? पुस्तक छे भाछ ! हेमराजने पछी देजे तो कहेते है पूरा स्वरूप तो क्यां भान नहीं (उसको) पण उसने अैसा लिभा के जैन धर्म अनुभूति स्वरूप है. उसने शोधके लिभा ये ज्ञाननी परदेशी पण शास्त्र शोध करते करते शास्त्र शोध्या बडोत हजरो. के जैन धर्म क्या ? के अनुभूति स्वरूप अे जैन धर्म है. ये रागकी किया ने दयादान ने व्रत भक्तिका ये जैन धर्म नहीं. शेठ ! ज्ञाननी भाषस बडोत अैतिहासिक है. पण आ तत्त्व आ तत्त्व तो आ तत्त्वकी भबर तो उसको है ही नहीं. आ तो हण जैनमां अंदरमां रडेवाने भान नहींने तो उसको बियारा (ने क्यांथी भान होय) पण शोध कर छतना निकाला दो बोल ह्म निकाले उसमेंसे के जैन धर्म क्या है ? के अनुभूति जो त्रिकाणी यीजका अनुभूति तो ये अनुभूति पर्याय है ने त्रिकाणी तो, छतना बधा तो ये पड्येय शके नहीं ज्ञाननी है ने अेक वात ने दूसरी भात उसमें लिभा है के आत्मा निर्वाण स्वरूप ही है, अैसा लिभा है तो आपणे उसको कहेते है ये मुक्त स्वरूप ही है. जो मुक्त स्वरूप न हो तो पर्यायमें मुक्त स्वरूपकी पर्याय कहांसे आयेगी ? तो

વો ભી એમ કહેતે હૈ, દેવીચંદ્રજી ! યે દેખા હૈ ? વાંચ્યા હૈ ? નહીં વાંચ્યા હૈ, હવે વાંચજો હેમરાજજીકો દિયા હૈ, વાંચના. યે વાંચને લાયક હૈ થોડા. આહાહા ! અનુભૂતિ પીછે લિયા નિર્વાણ સ્વરૂપ. આહાહા ! નિર્વાણ સ્વરૂપ એ અનુભૂતિ સ્વરૂપ હૈ યે પર્યાય લિયા. પર્યાયકી એને તો ખબર ન હોય. પણ નિશ્ચયસે લો તો આત્મા અનુભૂતિ સ્વરૂપ હી હૈ ત્રિકાળ. કયા કહા ? ૭૩ ગાથા કર્તા કર્મ ૭૩ ગાથા મેં પર્યાયમેં જો ષટ્કારકકા પરિણમન હોતા હૈ ઉસસે અનુભૂતિ ભગવાન ભિન્ન હૈ ઐસા બતાયા હૈ. યે અનુભૂતિ યહાં ઉસમેં બતાના હૈ તો અનુભૂતિ પર્યાય બતાના હૈ પણ વસ્તુ અનુભૂતિ સ્વરૂપ એ ત્રિકાળ હૈ. આહાહા ! હવે આવી વાતું.

એ અનુભૂતિ ત્રિકાળ ૭૩ ગાથામેં કહા હૈ કર્તા કર્મમેં અનુભૂતિ ત્રિકાળ એ અનુભૂતિ હૈ. ઓર દૂસરા ત્યાં ભી લિયા હૈ પ્રવચનસાર આજ્ઞા લેતે હૈ ને સ્ત્રી પાસે ચરણાનુયોગ અધિકાર નહીં આયા ? એ સ્ત્રી પાસે આજ્ઞા લેતે હૈ કે, હે સ્ત્રી આ શરીરને રમાડનારી, મેરા આત્માકો રમાડનાર તો તું નહીં. આહા ! હે સ્ત્રી ! તું મેરેકો રજા દે. મેં મેરી અનાદિ અનુભૂતિકે પાસ જાના ચાહતા હું. આહાહાહાહા ! પ્રવચનસાર ચરણાનુયોગમેં હૈ. આહાહાહાહા ! એટલી બધી તો એ લોકોને શોધી નહીં શકે પણ આ તો ઈતના થોડા લિયા. આ તો અલૌકિક વાતું બાપા ! જૈનના પંડિતોને હજી એ ખબર પડતી નથી ત્યાં. આહાહા !

એ અનુભૂતિ સ્વરૂપ જ ભગવાન હૈ, પર્યાય નહીં એ ત્રિકાળી અનુભૂતિ સ્વરૂપ હૈ તો ઉસકે આશ્રયસે પર્યાય અનુભૂતિ હોતી હૈ. યે મુક્ત સ્વરૂપ હી હૈ. ભગવાન મુક્ત સ્વરૂપ, મોક્ષ (મુક્ત) પર્યાય નહીં. ત્રિકાળી દ્રવ્ય મુક્ત સ્વરૂપ હી હૈ. યે કળશમેં આતા હૈ. કળશમેં, સમયસારમેં કળશમેં આતા હૈ. ‘સ એવ મુક્ત’ આહાહા ! શ્લોક આવે છે ને, શ્લોક પાછળ છે. “એવ” ‘મુક્ત એવ’ અમૃતચંદ્રાચાર્યકા કળશ છે. બધી યાદગીરી કાંઈ થોડી યાદ રહે છે ? હમારા ક્ષયોપશમ તો ઈતના નહીં. ભાવ યાદ રહે. કહાં કયા પાઠ હૈ. આહાહાહા ! “મુક્ત એવ”. આ બાજુ છે, શ્લોક હૈ, પાછળ છે સમયસારમેં. તો ઉસને કહા કે આત્મા નિર્વાણ સ્વરૂપ હૈ તો ઉસકા અર્થ, હૈ ? (શ્રોતા:- ૧૯૮ કળશ-ગાથા ૩૧૮ પછી) ૧૯૮ કળશ હૈ. ૩૧૮ મી ગાથા હૈ. આહાહા ! હા મિલા ૧૯૮. “શુદ્ધસ્વભાવ નિયત: સ: હિ મુક્ત એવ” ૧૯૮ કળશ એક નવ ને આઠ, છે ? “સહિ મુક્ત એવ” આખિરકા શબ્દ હૈ. ભગવાન આત્મા “મુક્ત એવ” આહાહાહા ! મોક્ષકી (મુક્તકી) પર્યાયકી બાત આ નહીં. ભગવાન ! બીજી ભાષાએ કહીએ તો જે ૧૪ ને ૧૫ ગાથામાં અબદ્ધસ્પૃષ્ટ કહા હૈ ૧૪-૧૫ ગાથા અબદ્ધસ્પૃષ્ટ પરસદિ, જે કોઈ આત્માને અબદ્ધસ્પૃષ્ટ દેખે તો યે જૈન શાસન દેખતે હૈ. તો ઉસકા અર્થ ? અબદ્ધ કહો કે મુક્ત કહો. બદ્ધસે રહિત કહો કે મુક્ત કહો. યે મુક્ત સ્વરૂપકો જે અંતરમેં દેખતે હૈ શુદ્ધ ઉપયોગસે યે શુદ્ધ ઉપયોગ જૈન શાસન હૈ. આહાહાહાહા ! યે વ્યવહાર રત્નત્રયકા વિકલ્પ ઉઠતે હૈ, વો જૈન શાસન નહીં. આહાહાહા ! દેવીચંદ્રજી ! આવી વાત છે ભાઈ. “સહિ મુક્ત એવ”. એણે નિર્વાણ લિખા હૈ, પણ એને એટલી બધી કાંઈ ખબર ના હોય પણ આ તો. સમજમેં આયા ?

ભગવાન આત્મા જે આંહી ભૂતાર્થ કહા વો મુક્ત સ્વરૂપ હૈ, સમજમેં આયા ? યે મુક્ત સ્વરૂપકે લક્ષસે ઉસકા શુદ્ધનયકે આશ્રયસે યે ત્રિકાળ ભૂતાર્થકે મુક્ત સ્વરૂપકે આશ્રયસે સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ. આહાહાહાહા ! હજી તો પહેલી દશા હજી તો પાંચમાં ને છઠ્ઠા ગુણ સ્થાનની વાતો બાપા

એ તો કોઈ અલૌકિક બાત છે. આહાહા ! અરે રે ! જનમ મરણ કરીને પ્રભુ તું થાક્યો નહીં ? ચોર્યાસીના અવતાર, આહાહા ! ચોર્યાસી લાખ યોનિમાં એકેક યોનિમાં અનંતવાર અવતાર કર્યા. પ્રભુ તું થાક તેરે નહીં લાગ્યા ? એ થાક ઉતારનેકા સ્થાન તો પ્રભુ મુક્ત સ્વરૂપ વિશ્રામ સ્થાન યે છે. આહાહા ! એ ભૂતાર્થ જો કહા યે વિશ્રામ સ્થાન છે. આહાહા !

(શ્રોતા:- ઘડીકમાં મુક્ત એવ કહો ઘડીકમાં ભૂતાર્થ ?) એ ભૂતાર્થ કહો કે 'મુક્ત એવ' દોનો એક હી બાત છે. છતો પદાર્થ છે ત્રિકાળી એ મુક્ત સ્વરૂપ હી છે. રાગકા સંબંધ વિનાકી ચીજ એ છે. આહાહાહા ! ખરેખર તો પર્યાયકા સંબંધ વિનાની વો ચીજ છે. બાપુ મારગ વીતરાગનો ભાઈ એમાં આ જૈન દર્શનને એમાં દિગંબર દર્શન. આહાહા !

(શ્રોતા:- પર્યાય બિનાકી ચીજ છે ?) પર્યાય બિનાકી ચીજ છે. ઉસકો યહાં મુક્ત સ્વરૂપ ને ભૂતાર્થ કહા. ઉસકો કબુલ કરતે છે પર્યાય. સમ્યગ્દર્શન એ પર્યાય છે. ધ્રુવકો ભૂતાર્થકો નિર્ણય કરતી છે પર્યાય. પણ વો પર્યાયકા સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય સમ્યગ્દર્શનકા વિષય નહીં. આહાહાહાહા ! સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય નવતત્ત્વમેં જાતા છે ભેદ. આહાહા ! ડાહ્યાભાઈ ! આવું સ્વરૂપ છે પ્રભુ તારું, તું કોણ છો અંદર.

આ દેહ તો માટીનો પિંડલો બાપુ જડ છે. અંદરમાં પુણ્ય અને પાપકા વિકલ્પ ઉઠતા છે યે સબ મેલ ને અચેતન ને જડ છે. એ જડમેં વર્ણ ગંધ રસ સ્પર્શ નહીં. આમેં, જડમેં આ વર્ણ ગંધ રસ સ્પર્શ છે, પુણ્ય પાપ જડ છે તો વર્ણ ગંધ રસ સ્પર્શ નહીં, પણ છે અચેતન. ચેતન સ્વરૂપ જો છે ઉસકા કિરણ પુણ્ય પાપમેં આતા નહીં. (શ્રોતા:- આપ એસી બાત કરતે છે તો ભી લોગ આપકા વિરોધ ક્યોં કરતે છે ?) એ તો એને ન બેસે તો ઈ કરે શું બિચારા એણે 'જામે જીતની બુદ્ધિ છે ઈતનો દિયે બતાય, વાંકો બૂરો ન માનીયે ઓર કહાંસે લાય ?' એને બૂરો ન કહેવાય બિચારાને એના ઉપર કરૂણા કરીએ.

અરેરે ! આ તો સાંભળ્યું 'તું કાલે રાત્રે ભાઈ. મનોહરલાલજીને કોઈએ ગળે ફાંસો દઈ દીધો એમ કહે છે. કેમકે આપણે સૂના થા એસા કે હાર્ટ ફેઈલ હો ગયા પણ મરતાં કહે છે, જીભ બહાર પડી હતી. આહાહા ! ગળે કોઈએ ટૂંપો દઈ દીધો. ક્યોંકિ ઉસકા પૈસા હશે કોઈની પાસે પાંચ લાખ રૂપિયા થા. તો કોઈ એક વ્યક્તિ પાસે અઢી લાખ રૂપિયા થા. પૈસા બહોત કરતે થે ના સેટ પુસ્તકકા બનાવે ને પૈસા કમાય. અરે કામ છે તેરા બાપા ? અરે પૈસા માંગના ને કરના ને બેચના પ્રભુ તેરા કામ નહીં... પૈસા બહોત કમાતે થે એસા સૂના. લાલાનંદજીને કહા કે જીભ નીકળી ગઈ 'તી બહાર. આહાહા ! તે કોઈ ઓલા અઢી લાખ કોઈની પાસે માંગતા હશે, પૈસા હશે એના. બધા માણસો ભેગા થઈને આવ્યાને કહા ઉસકો મોટા મોટા ભેગા થઈને કે તુમ ઈસરીમેં રહો - કાનજીસ્વામી ક્યૂં એક ઠેકાણે રહેકર બધે પ્રચાર કરતે છે, ત્યાં બધે પ્રચાર કરતે છે ? તુમ એક સ્થાનમેં રહો. તો એસા સૂના છે, સચ્યા કયા હમકો ખબર નહીં. તરત ઉસને કહા મેરે એક મહિનેમેં દસ હજાર રૂપિયા દો તુમ શાસ્ત્ર છપાનેકો એસા સૂના છે. બાત સચ્ચી ખોટી કંઈ હમકો ખબર નહીં. અરે પણ ભાઈ પૈસા કયા કામ છે તેરે ભાઈ પણ પુસ્તક બનાના યે શું તેરા કામ છે ? અને વેચના ઉસકો પ્રભુ એ કાંઈ કામ છે ? ભાઈ કોઈ પાસે એક પાઈ પણ માંગના એ આત્માકા કાર્ય નહીં પ્રભુ. આહાહા ! અરેરે પણ કાલ તો સાંભળીને એવું થઈ ગયું

બિચારાને અરેરે કોઈ મારનાર મળ્યો હશે. સાડા ચાર વાગે તો બેઠા 'તા, કાંઈ ન હતું. બૈઠે થે. એમાં એકદમ અડધા કલાક પીછે જ્યાં દેખા ત્યાં, આહાહા ! કોઈએ મારી નાંખ્યો હશે, ગળે, એમ લાગે છે. આહાહા ! એમ લાગે છે.

આ દશા જુઓને બાપુ એવી તો અનંતવાર દશા હો ગઈ પ્રભુ. તેરા રાજીપા પરમે કહાં આયા ? બહારકી ચીજકી ચમત્કૃતિ દેખકર તેરે વિસ્મય હોતા હૈં યે મહાભ્રમ હૈં મિથ્યાત્વ હૈં. અંદર ચમત્કારિક વસ્તુ પડી હૈં, મહાપ્રભુ, જો ને ચૈતન્ય ચમત્કાર. આહાહાહા ! એક તો બાત ઐસી હૈં કે ચૈતન્ય ચમત્કારની ગુણકી સંખ્યાકા અંત નહીં. કયા હૈં આ ? કયા કહેતે હૈં ? ક્ષેત્રમે તો ઈતના હી હૈં, શરીર પ્રમાણે ભિન્ન. પણ વો સંખ્યા જો ગુણકી હૈં એ અનંત અનંત અનંત અનંત અનંત અનંત અનંત અનંત તને અનંતગુણા વર્ગ કરો તો ભી યે સંખ્યાકા અંત નહીં, ઐસા અંદરમે ગુણ હૈં. કયા કહેતે હૈં આ ? આહાહાહા ! ભાઈ ! તને ખબર નથી તારી ચીજની, પ્રભુએ પણ ઐસા કહા કે જ્યાં ક્ષેત્રકા અંત નહીં, ઉસકા જ્ઞાન કરનેવાલી પર્યાય આહાહાહા... અને એ પર્યાયકે પીછે જો જ્ઞાનગુણ હૈં ઉસકી કિતની તાકાત હૈં ઐસા ઐસા અનંત ગુણ જો હૈં. જે ગુણકી આ અનંત ગણતે ગણતે ગણતે ગણતે આ આખિરકા આ ધર્મ ગુણ હૈં, ઐસા કભી હોતા નહીં. કયા કહેતે આ ? સમજમે આયા ?

પ્રભુ તારી પાતાળ કૂવામે પડા હૈં અનંત ગુણ. એ અનંતગુણકી કોઈ સંખ્યાકી આ અનંત અનંત હો ગયા આખિરકા અનંતને અનંત ગુણા ગુણે તો ભી આ છેલ્લા આખિરકા ગુણ હૈં ઐસા ઉસમે હૈં નહીં, કયા કહા ? સમજમે આયા ? આહાહા ! પંડિતજી ! ઐસા અમાપ, માપ કર લેતે હૈં જ્ઞાનકી પર્યાય ઉસકા માપ કર લેતે હૈં, પણ ઉસકા સંખ્યાકી માપ હૈં નહીં, કયા કહા વો ? જ્ઞાનકી પર્યાય, પ્રમાણ કહો કે માપ કહો પ્ર...માણ મા...પ. તો ત્રિકાળી ઈતના ગુણ હૈં ઉસકા માપ લે લેતે હૈં પર્યાય. અનંતકા અનંતપણાકા માપ લે લેતે હૈં. આહાહાહાહા ! અરેરે ! આ વાત ચાલે નહીં, મૂળ વાત ચાલે નહીં ને ઉપરથી બધી વાતું થોથે થોથાં. જનમ-મરણના અંત ના આવે પ્રભુ એમાં, એ રખડી મરવાના રસ્તા હૈં સબ. શુભભાવ પણ સંસાર હૈં પ્રભુ ! આહાહાહા ! યે દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, પૂજાકા વિકલ્પ હૈં રાગ હૈં દુઃખ હૈં-દુઃખ હૈં, વો પર્યાયમે આતા હૈં, બતાયા સંવર નિર્જરા હોતી હૈં યે બતાયા પણ ઉસમેસે એકીલા ત્રિકાળી પ્રભુ, ભૂતાર્થનયસે જાને હુએ ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન હૈં. આહાહાહાહા !

હજી ઉસકા જ્ઞાન ભી સચ્ચા નહીં વ્યવહારુ જ્ઞાન. તો અંદરમે એ કૈસે જા શકે ? મહા સત્ય પ્રભુ ઐસા જ્ઞાનમે ભી સચ્ચા નહીં કે મૈં રાગસે રહિત મૈં હું. રાગ મેરેમે હોતા હી નહીં, મેરી ચીજ તો અંદર ભિન્ન હૈં. મેરી ચીજ પ્રાસ કરનેમે રાગાદિકી અપેક્ષા હૈં નહીં, વ્યવહારકી અપેક્ષા હૈં નહીં, આહાહાહા ! ઐસા જ્ઞાનમે ભી પરલક્ષી જ્ઞાનમે ભી સચ્ચાપણા ન આવે, યે અંદરમે સત્યમે જા શકે ? સમજમે આયા ? મારગ પ્રભુ તો સર્વજ્ઞના વિરહ પડયા પ્રભુ ! અરેરે ! એ ત્રિલોકનાથ તો એમ કહેતે હૈં ત્યાં સિમંધર ભગવાન મહાવિદેહમે તો આ કહેતે થે યે સૂનકર આયા ને કહેતે હૈં સંત. આહાહાહા ! ભાઈ ! સમ્યગ્દર્શન કોઈ એ ચીજ હૈં, એ વિના સારા જ્ઞાન ને વ્રત તપ બધા નિષ્ફળ, સંસાર નામ નિષ્ફળ, ધર્મને માટે નિષ્ફળ, રખડવા માટે સફળ હૈં. આહાહાહા ! એ આંહી કહા.

तीर्थनी प्रवृत्ति नाम पर्यायनी परिश्रमतिने बतानेको, ओ तीर्थ ओ सम्यग्दर्शन ज्ञान यारित्र आदि योथुं पांयमुं छहुं सातमुं आदि पर्यायनी प्रवृत्ति है. आहाहा ! ये व्यवहारनयसे कहा जाता है. प्रवृत्ति जो पर्यायकी है ये व्यवहारनयसे कहेनेमें आता है. आहाहाहा ! केटली गंभीरता है ? आहा ! जैसे व्यवहारनयसे कहा जाता है जैसे, नवतत्त्व जिनका लक्षण 'जव' आ जवनी व्याख्यामां ओली पर्याय लेना. ओक समयकी पर्याय, 'अजव' अजवरूपे तो परिश्रमते नहीं जव. पण अजवका ज्ञान होता है ने उसको यहां अजवका ज्ञानको अजव कहेनेमें आया है. समजमें आया ? आवी वात छे प्रभु ! मारग भाए. आहाहा !

(श्रोता:- अजवका ज्ञान करनेसे ज्ञान अजव हो जाता है ?) अजवरूप नहीं होता है पण अजवका ज्ञान है ओ ज्ञानको यहां अजव कहेते है. नवतत्वरूपे परिश्रम्या ओम कहेते है ने ? तो क्या जडरूपे परिश्रमते है ? समजमें आया ? पण अजवका ज्ञान हुवा उसको ही अजव कहेनेमें आया. ओ रूपे परिश्रम्या है.

जव-अजव (हवे) पुण्य शुभरूपे परिश्रमता है. ये भी जुलासो करेगा अभी. 'पाप' विषय जहुं योरी विषय-भोग वासना पापकी पर्यायरूपे परिश्रमता है. "आस्रव" हो मिलकर आस्रव. पुण्य ने पाप हो मिलकर आस्रव. क्योंकि हो(नों) आस्रव है, इससे नया कर्म आता है, धर्म तो होता नहीं. आहाहाहा ! दया, दान, व्रत, तप, भक्ति, मास-मासभमणका उपवास ओ सब विकल्प है, ओ आस्रव है. जीशी वात छे प्रभु ! ओ आस्रवसे तो बंध होता है. पण पर्याय होती है पर्यायमें आस्रव, बताना है ने नव.

'संवर' आ शुद्ध पर्याय है. पर्यायमें शुद्ध पर्याय है. पण वो व्यवहारनयका विषय है. पर्याय है ने ? सम्यग्दर्शन ज्ञान यारित्रकी पर्याय स्व-के आश्रयसे हुँ ओ संवर, पण व्यवहारनयका विषय है, पर्याय है ने ? आहाहाहाहाहा ! प्रभु तारी जो तो भरी बलिहारी. ओ पर्यायसे पार तेरी यीज अंदर है. आहा !

अरे जेने सूननेमें मिले नहीं आ बात ओ बियारा क्यां विचार करे ने क्यां जाय. अरेरे ! अने ओ विपरीत मान्यतामें भले ओकांत पोते करे पण प्रभु ओ मिथ्यात्वका ङण बहोत आकरा है. प्रभु नाथ ! आहाहा ! ओ मिथ्यात्वका ङणमें तो नरक निगोद है. अरेरे अनो तिरस्कार केम कराय ? समजमें आया ? जो कोँ मिथ्यात्व सेवते है और सम्यक् यीजको ओकांत कहेते है तो ओ मिथ्यात्वका ङणमें मझ दुःख होगा भाए. तो ये जवको दुःख होगा उसको तिरस्कार कयुं करे प्रभु ? ये तो जानने लायक है जैसे होता है जगतमें. आहाहा ! कोँ विरोध करना ऐसा है नहीं और ये व्यक्ति प्रत्ये वेर करना भगवान है, ये पण वस्तुओ तो भगवान है, ओक समयकी भूल है तो भगवान भूल टाणेगा आपमेणे. समजमें आया ? कोँ व्यक्तिको विरोधसे देभना नहीं. सर्व आत्मा भगवान है. आहाहा !

ओ यहां कहेते है आहाहा ! संवरकी पर्याय उत्पन्न निर्मण शुद्ध हों, पण है पर्याय ने ? ये व्यवहारनयका विषय हुवा. आहाहाहा ! 'निर्जरा' संवरनो अर्थ शुद्धि, पुण्य पाप अशुद्ध-मलिन अने संवरमां शुद्धि है, पवित्रता. और निर्जरामें शुद्धिकी वृद्धि है, पण है ये पर्याय. और 'बंध' रागमें रुकना वो बंध है, ये पण ओक पर्याय है. कर्मका बंधको तो ओक डोर दूर रभो.

‘મોક્ષ’ એ ભી એક પર્યાય છે. આહાહાહાહા ! જીવ દ્રવ્યકા દો ભેદ પાડના સંસાર ને મોક્ષ વો વ્યવહાર હો ગયા. ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવ ભગવાન યે નિશ્ચય હુવા ને ઉસકા સંસાર ને મોક્ષ બે ભાગ પાડના એ વ્યવહારનય હો ગયા. આહાહાહા ! સમજાય એટલું સમજના પ્રભુ ! આ તો પરમાત્માના ઘરની વાત છે પ્રભુ ! આહાહા ! ત્રિલોકનાથે એસા કહા એસા સંતો આડતિયા હોકર બતાવે છે. આહાહાહા ! મારગ તો એસા છે પ્રભુ.

તું કંઈક કંઈક બહારમાં વિસ્મયતા માનકર રુક ગયા છે પ્રભુ તેરા દ્વાર-દ્વાર ખુલા નહીં ક્રિયા તુને. રાગકા પ્રેમસે, રાગકા રસ છે. યે અંતરમેં મેરા અરાગી સ્વભાવમેં નહીં જા સકતે છે. સમજમેં આયા ? યહાં તો મોક્ષકી પર્યાયકા જિસકો લક્ષ છે વો ભી વ્યવહારકા લક્ષ છે. આહાહાહાહા ! મોક્ષ, છે ? ઉનમેં એકત્વ પ્રગટ કરનેવાલે. આહાહા ! એ પુણ્ય, પાપ, આસ્રવ, સંવર, નિર્જરા, મોક્ષ પર્યાય એ તો અનેકપણા હુવા, ઉસમેસેં એકપણું પ્રગટ કરનેવાલા ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવ ઉપર દૈષ્ટિ કરનેસે, આહાહાહા ! એકત્વ પ્રગટ કરનેસે ભૂતાર્થનયસે, ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવ ઉપર દૈષ્ટિ કરનેસે એકત્વ પ્રાપ્ત કરકે, એકત્વ પ્રાપ્ત કરકે અનેકપણાકી પર્યાયમેંસે નિકલકર એકત્વ ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવમેં એકત્વ પ્રાપ્ત કરકે, આહાહાહા ! આવી વાત છે હવે. સભામાં સમાજને કહે, આ મારગ બાપા ! મારગ તો આ છે. સમજમેં આયા ?

ચોથો આરો હોય કે પાંચમો પણ આ તો પંચમઆરાના જીવકો કહેતે છે, પંચમઆરાના તો સાધુ છે, આ પંચમઆરાના આચાર્ય છે સાધુ છે પોતે - પંચમઆરાના જીવકો તો કહેતે છે તો કોઈ એસે કહે કે આ તો ચોથા આરાકી બાત છે. ભગવાન એમ ન હોય નાથ તેરી ચીજકી મહિમાકો કોઈ કાળ લાગુ નહીં પડતા. સમજમેં આયા ? ઔર તેરી ચીજકી મહિમામેં કોઈ કાળ રુક સકતે નહીં. આહાહા ! યહાં કહેતે છે કી નવ પ્રકારની પર્યાયોમેં જો અનેકપણા છે વ્યવહારનયકા વિષય ઉસકો છોડકર, એકત્વ પ્રગટ કરનેવાલે ભૂતાર્થનય એકરૂપ પ્રગટ કરનેવાલા ત્રિકાળીકો દેખનેસે એકરૂપ પ્રગટ હોતા છે. આહાહા !

“શુદ્ધનય રૂપસે સ્થાપિત આત્માકી અનુભૂતિ” એ શુદ્ધનયસે સ્થાપિત, ત્રિકાળી કે આશ્રયસે જો એકત્વ હુવા એસી જો આત્માકી અનુભૂતિ. આહાહાહાહા ! યે આત્માકી અનુભૂતિકી આનંદકી પર્યાય, આ અનુભૂતિ આઈ ઉસસે. આ ટીકાકા નામ આત્મખ્યાતિ છે. આ ટીકાકા નામ આત્મખ્યાતિ છે. આત્માકી પ્રસિદ્ધિ તો એ લિયા દેખો, જિસકા લક્ષણ આહાહાહા... શુદ્ધનયસે નવતત્ત્વને, આત્માકી અનુભૂતિ શુદ્ધનયરૂપસે સ્થાપિત આહાહાહા... આત્માકી અનુભૂતિ, સ્વકા ત્રિકાળકા આશ્રય કરકે જો અનુભૂતિ હુઈ, જિસકા લક્ષણ આત્મખ્યાતિ છે દેખો. આત્મા પ્રસિદ્ધ હુવા. જે રાગકી એકતામેં અપ્રસિદ્ધ થા, દયા દાન વિકલ્પના પ્રેમમાં એ આત્મા અપ્રસિદ્ધ થા. આહા ! ઢંક ગયા થા, એ અંદરમેં રાગસે ને પર્યાયસે ભિન્ન કરકે અપને આત્માકો જ્યાં દેખ્યા, જાણ્યા, માન્યા તો એ જો શક્તિ થી એ પર્યાયમેં વ્યક્તપણે પ્રસિદ્ધ હુવા. કિ મેં તો આ શુદ્ધ હું.

(શ્રોતા:- આત્માકી અનુભૂતિમેં આત્મા પ્રસિદ્ધ હોતા છે.) છે ? પ્રસિદ્ધ હોતા છે. આહાહા ! સમજમેં આયા ? પહેલે સંવર નિર્જરા કહા એ પર્યાય છે પણ વો લક્ષ છોડાનેકો પણ ઉસકે આશ્રયસે સંવર નિર્જરા જો હુઈ એ તો અનુભૂતિ છે. સમજમેં આયા ? પહેલે જો કહા કે ઉસકો

नव तो भेद है उसका आश्रय छोड़ाया. समझमें आया ? પણ आत्माका आश्रय लिया तो अनुभूति जे हुँए ये संवर निर्जरा स्वरूप है. आहाहाहाहा ! ये आत्मप्याति है. यह प्राप्त होती है. आहाहा ! ये शुद्धनयसे नवतत्त्वको जाननेसे आत्माकी अनुभूति होती है. इस हेतुसे ये नियम कहा. विशेष नव प्रकार है.

(श्रोता:- प्रमाण वचन गुरुदेव)

प्रवचन नं. ६० गाथा - १३ ता. १७-८-७८ गुरुवार, श्रावण सुद-१४ सं. २५०४

समयसार १३ भी गाथा है. सम्यग्दर्शन कैसे होता है प्रथम, प्रथम धर्मकी शरूआत तो कहेते है के नवतत्त्वका भेदका लक्षसे सम्यग्दर्शन नहीं होता. आहाहाहा ! समझमें आया ? जीणी वात है कभी किया नहीं और यथार्थसे सूनेनेमें आया नहीं. आहाहा ! नवतत्त्व जो है वो तो भेदरूप है, भेदरूप है तो व्यवहारका विषय हुवा. उसमेंसे भगवान आत्मा शुद्ध चैतन्यधन पूर्णानंद प्रभु अकरूपकी दृष्टि अंतरमें करना उसका नाम सम्यग्दर्शन है. धर्मनी प्रथम सीढी ये है भाँ ! आहाहा ! वो नवतत्त्व क्या है ये कहेते है पढेले. नवतत्त्व कैसे हुवा है ये प्रथम कहेते है. अहीं आया ने ? शुद्धनयसे नवतत्त्वको जाननेसे आत्माकी अनुभूति होती है इस हेतुसे नियम कहा. सूक्ष्म वात है भगवान ! आहाहा !

“विकारी होने योग्य” शब्द है ? क्या कहेते है. १३ भी गाथा भीयमें है. छ पंडित पीछे “विकारी होने योग्य” है ? ओ आत्मामें जो शुभभाव होता है, दया, दान, व्रत, भक्ति, पूजा का भाव ये शुभभाव पुण्य भाव, ज्वकी ये पर्याय कहेनेमें आता है. आहाहाहा ! उसके लक्षसे धर्म नहीं ने वो वस्तु धर्म नहीं. आहाहा ! विकारी होने योग्य ओम क्युं कहा ? के शुभभाव अपनी पर्यायमें अपनेसे योग्यतासे उत्पन्न होता है. कर्म तो उसमें निमित्त है. પણ विकारी भाव, पुण्यका भाव दया, दान, व्रत, भक्ति आदिका भाव अपनी पर्यायमें योग्यतासे अपने पुरुषार्थसे, उलटा पुरुषार्थसे ओ समयकी उत्पन्न होने योग्य पर्यायसे, ज्वकी भाव पुण्य पर्याय उत्पन्न होती है. आहाहा !

(श्रोता:- ओमां कर्मनी छाया पडे छे ओम कहे छे). ओ बिलकुल वात जूठी है. आहाहा ! कर्मको छूते डी नहीं आत्मा, પણ निमित्त कहेनेमें आता है. (श्रोता:- माटे ऐनी छाया पडे छे) छाया झया कुछ है नहीं. दुनिया अज्ञानी गमे ते कहे. दुनियाने (कांछे भबर नथी) आ तो यीज वीतराग सर्वज्ञदेव त्रिलोकनाथ परमात्मा उसकी दिव्य ध्वनि उसका आ सार है. आहाहा !

के ज्वकी पर्यायमें जे समये पर्याय उत्पन्न होने लायक है वो समये पुण्य भाव उत्पन्न होता है, ये पुण्य तत्त्व कहा. ओ अपनी योग्यतासे उत्पन्न होता है. कर्मसे नहीं, कर्म निमित्त कहेनेमें आता है. क्या कहा ये ! आहाहा ! हज्ज तो व्यवहारनी भबर न मणे, तो निश्चय तो कहां आ सम्यग्दर्शन अनंतकाणमें कभी किया नहीं. आहाहा !

तो कहेते है ‘विकारी होने योग्य’ अपना शुभभाव और अशुभभाव ये पुण्य ने पाप होने लायक है तो अपनेसे होता है. है ? “दोनों और विकार करनेवाला” जे शुभभाव है ये

અપની પર્યાયમેં અપનેસે હુવા. તો પૂર્વકા કર્મ જો હૈ ઉસકો નિમિત્ત કહેનેમેં આયા હૈ. (શ્રોતા:- કરને લાયક નથી ?) કરને લાયક કહાને, ઉસકા અર્થ કયા ? કે સ્વભાવ અપના નહીં. ત્રિકાળ દ્રવ્ય સ્વભાવ ઉસસે ઉત્પન્ન નહીં હોતા. તો યે વિકાર ઉત્પન્ન, અરે સંવર કહેતે હૈ યે ભી હજી આગળ આયેગા, આને દો. બાપુ મારગ જુદા હૈ ભાઈ ! આહાહા ! અરેરે ! એ મરીને ચોર્યાસીના અવતારમાં ચાહે તો દેવ હો કે ચાહે તો અબજોપતિ રાજા શેઠ હો, સબ દુઃખની રાગાગ્નિમેં સળગતે હૈ. “રાગ આગ દાહ દહે સદા” છ ઢાળામેં આતા હૈ. આહાહા ! એ શુભ અને અશુભ રાગ, “રાગ આગ દાહ દહે સદા” આહાહા ! એ શુભ ને અશુભ રાગ એ આગ હૈ. અગ્નિ હૈ. ભગવંત તારી ચીજ નહીં એ. આહાહા ! શેઠ ! આ દૂસરી બાત યહાં આચી હૈ થોડી. આહાહાહા ! એ માટે તો આયા હૈ ને અહીંયા, ઉસકે ઘરમેં હૈ તો પ્રેમ બહોત હૈ. બહેન તો આતે થે મેરેકો ખબર નહીં ત્યાં ગયે તો મહિના રહ્યા. ઉસકે ઘરમેં ઊતરે થે ના ? અહીં તો બૈરાવ સાથે સંબંધે નહીં ઓળખાણ નહીં ખબરેય ન હોય કોણ આતે હૈ ને કોણ જાતે હૈ. આહાહા ! એક મહિના રહ્યા’તા પહેલે.

યહાં કહેતે હૈ સૂન તો સહી પ્રભુ ! આહાહા ! તેરી પર્યાયમેં જબ શુભભાવ આતા હૈ યે તેરે યોગ્યતાસે આતા હૈ. એ કાળ ક્રમમેં જ્યારે દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ આદિકા ભાવ આતા હૈ. યે હૈ ? “વિકારી હોને યોગ્ય” ઉસકા અર્થ હૈ. ભાઈ આ તો મંત્ર હૈ. આ કોઈ સાધારણ કથા વાર્તા નહીં હૈ. આહાહા !

અપની પર્યાયમેં વિકારી હોને યોગ્ય જે શુભભાવ અપનેસે હુવા અપની યોગ્યતાસે હુવા, ઉસમેં પૂર્વકા કર્મકા ઉદય હૈ, સૂક્ષ્મ બાત હૈ થોડી પૂર્વકા કર્મકા ઉદય ત્યાં કદાચિત્ તીવ્ર ભી હો, પણ યહાં રાગકી મંદતા જિસને ક્રિયા, ઉસને વો કર્મકા નિમિત્ત જો હૈ ઉસકો નિમિત્ત ‘કરનેવાલા’ કહા. કયોંકિ સ્વભાવ અપના નહીં. અભી સંવરમેં ભી પરકા સંબંધ કરનેવાલા. આહાહાહા ! ભેદ હૈ ને ? યે સમ્યગ્દર્શનકા વિષય નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહા ! હજી વાત સમજમેં ન આવે પ્રભુ, યે કહાં જાયે કેની કોર, કિસ તરફ ઝૂકે. આહાહા ! યહાં તો પહેલે ‘વિકારી હોને યોગ્ય’ જે શુભભાવ એ જીવકી પર્યાય અપનેસે હુઈ હૈ, છતાં ઉસકા લક્ષસે સમ્યગ્દર્શન નહીં હોતા, ઉસસે નહીં હોતા હૈ, ઉસકે લક્ષસે નહીં હોતા. એક વાત, “ઔર વિકાર કરનેવાલા” પૂર્વકા જો ઉદય હૈ ઉસકો યહાં શુભભાવમેં નિમિત્ત કહેકર, કરનેવાલા કહા હૈ. ઝીણી વાત.

શેઠ ન્યાં ક્યાં બેઠે ? અહીં જગ્યો આપો જગ્યો. પુસ્તક હૈ પુસ્તક ? સમજમેં આયા ? કયા કહા દેવીચંદજી ? (શ્રોતા:- કર્મકા ઉદય કદાચિત કરાતા હૈ) નહીં નહીં નહીં નહીં કર્મકા ઉદય તો કદાચિત્ તીવ્ર ભી હો રાગકા, પણ યહાં રાગકી મંદતા અપને ક્રિયા અપની યોગ્યતાસે, તો યે પૂર્વકા કર્મકા ઉદયકો નિમિત્ત કરનેવાલા કહેનેમેં આયા.

અરેરે ! હૈ ? આ તો મહા સિદ્ધાંત હૈ પ્રભુકા ! આ તો સર્વજ્ઞદેવ ત્રિલોકનાથ ! આહાહા ! ઉસકી વાણી હૈ, કુંદકુંદાચાર્ય ભગવાન પાસે ગયે થે આઠ દિન રહે થે ત્યાં હવે એની ય યહાં શંકા કરે છે ભાઈ કે મહાવિદેહમાં ગયા ન હતા. અરે પ્રભુ તને ખબર નથી. પંચાસ્તિકાય ટીકામેં પાઠ હૈ કુંદકુંદાચાર્ય ગયે થે મહાવિદેહમેં ઔર દર્શનસારમેં પાઠ હૈ દેવસેન આચાર્યકા દર્શનસાર એક શાસ્ત્ર હૈ કે અરે ! કુંદકુંદાચાર્ય મહાવિદેહમેં જાકર ઐસી ચીજ ન લાતે તો હમ મુનિપણું કેસે

पाते ? आहाहा ! मुनि कहेते है दर्शनसार पुस्तक तो इजरो शास्त्र इजरो पुस्तक है. पंथास्तिकाय कइने ? वो तो जयसेन आचार्यकी टीकामें पहेले कइ जयसेन आचार्यकी टीकामें अैसा कइ की महाविदेहमें गये थे भगवान कुंडकुंदाचार्य नग्न मुनि द्विगंबर छत्रस्थ, आहा ! और त्यां जाकर, यहां शिवकुमार राजकुमारने माटे समयसार बनाया है, अैसा पाठ संस्कृत है, जयसेन आचार्यकी टीका. जयचंद्र ! जयसेन आचार्य, और दर्शनसार नामका अेक पुस्तक है सिद्धांत है.

यहां तो इजरो शास्त्र देण्या है ने ! अहीं तो अठार वर्षकी उंमरसे इमारे तो आ तो ८८ हुवा ८० यलते है. भरेभर तो गर्भना सवा नव महिना गिने तो तो ८० पुरा हो गया. लोको तो जनमसे गिनते है नै ? जनमसे, पण माताना पेटमां सवा नव महिना आया भगवान उसको भी कहेते है, अे आयुष्य यहांका है. समजमें आया ? यहां तो समय समयकी बात है भगवान ! यहां तो भोंतेर वर्षसे यलते है. इम तो दुकान पर, घरकी दुकान थी त्यां इम तो आ ज वांयते थे. आ नहीं, द्विगंबर नहीं थे, इम तो श्वेतांबर थे ने ! स्थानकवासी थे. समजमें आया ? अे वांयते थे, दुकान घरकी थी, दुकान भी यलाते थे, दुकान उपर ज्यारे इमारा भागीदार बेठे है तो इम शास्त्र वांयते थे अंदर, ये नहीं तो इमारे दुकान उपर बेसना पडे थडे, छोटी उंमरकी बात है १७ वर्षसे २२ वर्ष तक ५ वर्ष. ५ वर्ष दुकान यलाछ थी पापकी. पण छतां पण हुं तो शास्त्र वांयतो तो. उसमें भी शास्त्र वांयते थे हो, देभो. लोको अे कोछ नहीं ये तो भशगूल धंधामां पण इम तो ये शास्त्रसे तो छतना ७२ वर्ष हुवा. आहाहा. आ द्विगंबर शास्त्र ७८ से वांयते है, अठयोतेर-५६ वर्ष हुवा.

अहींया प्रभु अेम कहेते है. आहाहाहा ! सून तो सडी अेक वार के “विकारी होने योग्य” जे शुभभाव ‘होने योग्य’ क्युं कइ ? के ते समये ते जनम उत्पत्तिका काण है शुभभावकी उत्पत्तिका काण है तो शुभभाव उत्पन्न हुवा है, अे अेक बात और विकारी होने योग्य पाप, दो बात यहां है. शुभ अशुभभाव अे अशुभभाव होता है पाप बिंसा जूहुं योरी विषय भोग वासना काम कोध, आ पैसा कमाना, ध्यान रभना व्याज उपजाना, व्यापार धंधाका भाव ये सब पाप अशुभभाव है. ये अशुभ भी विकारी होने योग्य था. अे समयमें ये उत्पत्तिका काण था. आहाहाहाहा ! समजमें आया ? आंड़ी तो बताना है कि नवतत्त्व है ये सम्यग्दर्शनका विषय नहीं. आहाहा !

सम्यग्दर्शन जिसको प्राप्त करना है धर्मकी पहेली सीढी तो उसको ये नवतत्त्वका भेदको जानना, जान करके अभंडानंद, आहा ! यैतन्य भगवान पूर्णानंद प्रभु, अेकरूप स्वरूप उसकी दृष्टि करनेसे सम्यग्दर्शन होता है. आहाहाहा ! आची वात छे भाछ ! धर्मनी पहेली इछ शरुआत. यारित्र ने विशेष स्थिरता ने तप ओ तो दूसरी कोछ आधी यीज है. यहां कहेते है कि विकारी होने योग्य दो, शुभ ने अशुभ. दोछ विकारी होने योग्य था. और विकार करनेवाला पूर्वका कर्मका उदयको निमित्त कइो ये पुण्यभावका करनेवाला निमित्तसे कइ, वो पाप भावका करनेवाला निमित्तसे कइ. आहाहा ! समजमें आया ? “दोनो पुण्य है ने दोनो पाप है” है ? दोनो पुण्य है ने दोनो पाप है. कोण दो ? के छवमें पुण्य योग्य भाव जो शुभ हुवा वो छवकी पर्याय है, और निमित्त जो है ये अछवकी पर्याय है, दोनों पुण्य है ने दोनों पाप है. आहाहा !

समजमें आया ?

शुभभाव जो हुवा ओ भाव पुण्य है शुभ, और निमित्त जो है ओ द्रव्य पुण्य है कर्म, दोनों मिलकर दोनों ही पुण्य कहा है. दोनों ही पुण्य है, और दोनों ही पाप है. अपनेमें अशुद्धकी योग्यतासे जो पाप भाव हुवा ओ अपनेसे जन्म उत्पत्ति काण हुवा तो हुवा. उसमें पूर्वका कर्मका उदय है उसको निमित्तसे पाप कहेनेमें आता है. तो दोही पुण्य ने पाप है. जवकी पर्याय भी पुण्य पाप है, और अजवकी पर्याय भी पुण्य पाप है. इज तो आ तो व्यवहार इज आ तो धर्मय नहीं. समजमें आया ? आहाहा ! ओ बात हुँ. दोनों पाप है. है ? आया, 'दोनों' समजे ? जो भाव पुण्य हुवा ने भाव पाप, उसमें जो निमित्त है द्रव्य उदय तो आ ने आ दोनों ही पुण्य है ने दोनों ही पाप है. आहाहा !

तीसरी बात "आस्रव होने योग्य" टीकाका तीसरा बोल, ये पुण्य पाप ओ मिलकरके आस्रव है. नया कर्म आनेका कारण है. आहाहाहा ! आस्रव होने योग्य, शुभ अशुभभाव अपनी पर्यायमें वो समयमें जन्मक्षणके कारण उत्पत्तिका काण है तो अपनी योग्यतासे पुण्यपापका भाव आस्रव उत्पन्न होता है. आहाहाहा ! शरतुं बहु आकरी बापा ! जीशुं समजवा, वाशियाने ओलुं व्याज काढवुं होय यकवती तो काढे. यकवती व्याज समजते है ? एस लाभ रुपिया दिया है कोँको आठ आना. पहेले तो आठ आना था ने ? इवे तो अक टको दोढ टको होता है. तो एस लाभ दिया हुआ हो तो अक दिनका एस लाभ का आठ आना ने ? पहेले आठ आना था. व्याज यढाकर एस लाभ उपर अक दिनका व्याज यढाकर दूसरे दिन व्याज सहितका व्याज यढाकर, एसे यकवती व्याज कहेते है. बारे मासका मुद्दल व्याज सहित पहेले एस लाभ. पीछे दूसरे दिन एस लाभ उपर उसका जो व्याज आया वो मिलाकर उसके पीछे पाछा उसको मिलाकर, आहाहा ! ओ वाशिया ओम यकवती व्याज निकालते है. (श्रोता:- ओ आगणना वाशिया) इवेना वाशीया तो अत्यारे कीक छे. आ तो पहेलेकी बात है. समजमें आया ? आंही कहेते है कि ओ व्याज करता आ दूसरी कोँ यीज है. आहाहा ! अपनी पर्यायमें शुभ अशुभभाव होने योग्य शब्द लिया है, ये क्युं ? क्या कारण ? के ओ समये वो जन्म उत्पत्तिका काण है शुभाशुभका भाव तो उत्पन्न हुवा. वो जवकी पर्याय हुँ. और उसमें पूर्वका कर्म निमित्त है ओ अजवकी पर्याय हुँ. ओ निमित्तको यहां करनेवाला कहा, अने विकारको यहां योग्यतावाला अपनी जवकी पर्यायको कहा. आवी वातुं छे भाँ. है ?

आस्रव होने योग्य, आहाहा ! ओ क्युं कहा ? के कोँ कर्मसे यहां आस्रव हुवा है औसा नहीं. यहां अपनी पर्यायमें अपनी पुरुषार्थकी उँधाँसे, आहाहाहाहा ! ओ शुभ ने अशुभभाव होने योग्य अपनेसे हुवा है. "और आस्रव करनेवाला" पूर्वका उदयको आस्रव करनेवाला कहा. "दो ही आस्रव है" समजमें आया ? शुभ अशुभभाव ओ आस्रव, और निमित्त जो कर्म है वो भी आस्रव. अक जवकी पर्याय अक अजवकी पर्याय. पर्याय है. आ तो नवतत्त्व इज सिद्ध करते है. आ नवतत्त्वमें आत्मा भिन्न है. औसी नवतत्त्वकी पर्यायसे, आहाहाहाहा ! भगवान अंदर यैतन्यमूर्ति प्रभु अक है. नवतत्त्वकी पर्यायसे भगवान अंदर भिन्न है ! है ?

(श्रोता:- भगवान नित्य क्या कार्य करता है ?) काँ करते नहीं. औसाने औसा है

अनादिसे. अनादिसे ज्ञायक है अे अैसा है. अे कांछ करते नहीं ने अे कांछ छोडते नहीं. वो पर्यायमें आता नहीं. सूक्ष्म बात है प्रभु ! जैन दर्शन समजना वीतराग धर्म वो अलौकिक बात है. याहे जैसा भी तीव्र मिथ्यात्व भाव हो. निगोदमें जानेकी लायकात अे मिथ्यात्व समय भी ज्ञायकभाव तो शुद्ध त्रिकाण अेकरूप ही पडा है. आहाहाहा ! अने याहे तो केवलज्ञान हो, अे केवलज्ञानकी पर्यायके काणमें भी ज्ञायक तो पूर्ण शुद्ध है ही है. अेमां घट वध कुछ कुछ नहीं. आहाहा !

(श्रोता:- ज्ञायक कुछ करते नहीं ?) ज्ञायक कुछ करते नहीं. कर्तव्य तो पर्यायमें है. ज्ञायक तो ज्ञायक ही त्रिकाण आनंदकंद प्रभु ध्रुव ध्रुव ध्रुव, आहाहा ! ये सम्यग्दर्शन का विषय, ये तो कायम अेकरूप रहेते है. अे माटे तो आ नवकी बात करते है. आहाहा ! समजमें आया ? इच्छ तो नव समजमें न आवे उसको सम्यग्दर्शनका विषय अभेद कहांसे आवे ? अे तो रज्जु मरवाना छे. आहाहा ! समजमें आया ? आहा ! बापु ! देह छूटी ने आंभो बंध थछ जशे. यात्यो जशे नई ने निगोद. त्यां कोछ अवतार ज्यां आत्माका ज्ञान न किया, सम्यग्दर्शन न किया, आहाहाहा... अे योर्यासीना अवतार अजाण्या द्रव्य ने अजाण्या क्षेत्र, अजाण्या काण, अजाण्या भव, अजाण्या भाव त्यां यले जायेगा, आहाहा ! भाछ न्यां कोछ सझारस काम न करेगी.

आंही कहेते है कि अेक वार सून तो सही नवतत्त्वकी योग्यता कैसे है. अे भी सम्यग्दर्शनका विषय नहीं. तो पहेले जज्ञाते है नव. आहाहा !

आस्रव करने योग्य होने योग्य, आस्रव करनेवाला दोनो आस्रव. वो कर्मका उदय है अे भी द्रव्य आस्रव नया आते है अे नहीं. जीष्णी वात है, यहां शुभ अशुभभाव हुवा वो नया कर्म आते है ये यहां नहीं. यहां तो पुराणा कर्म जो है जे अही पुण्यपापका भाव हुवा उसमें पुराणा कर्म निमित्त कहेनेमें आया है, उसको द्रव्य आस्रव कहेते है, अने पर्यायको भाव आस्रव कहेते है. आहाहा ! समजमें आया ?

भाछ वीतराग मारग ! आहाहा ! छन्द्रो जेने सूनने जाते है जेने बत्रीस लाभ वैमान शकेन्द्र है, सुधर्म देवलोकका छन्द्र-बत्रीस लाभ तो वैमान. अेक वैमानमें असंभ्य देव है. अैसा बत्रीस लाभ वैमान. अनो स्वामी शकेन्द्र है. अभी तीन ज्ञानका धणी है. मति, श्रुत, अवधि. और शास्त्रमें सिद्धांतमें अे लेभ है के ओ जव अैसा है के मनुष्य होकर मोक्ष जायेगा. अेक भवतारी है. अभी छन्द्र है सुधर्म देवलोकमें अे सूननेको आते है भगवान पास तो अे वाणी कैसी होगी ? आहाहा ! आ दया पाणो ने व्रत पाणो ने इवे अे तो कुंभारेय कहेते है. समजमें आया ?

जे तीन ज्ञानका धणी अेक भवतारी और उसकी पत्नि भी अेक भवतारी इजारो छन्द्राणी है ने अेमां अेक मुष्य छन्द्राणी है. अेक भवमें मोक्ष जानेवाली. अे भी त्यां समकित्ती है, तीन ज्ञान है. न्यांसे मनुष्य होकर मोक्ष जानेवाला है दो ही. अे भगवान पास जाते है सूननेको महाविदेहमें, आंही था तो आंही आते थे, भगवान यहां थे तो यहां आते थे. आहाहाहा ! आंही तो अैसा कहेना है के अैसा छन्द्र जैसा अेकावतारी अेक भवतारी ये सूननेको आते तीन

ज्ञानका धणी समझिती ज्ञानी, आहाहा ! ये सूनने आते है प्रभु ओ वाणी कैसी होगी ? आहाहा ! आंही तो साधारण इज्जत वाणी समझने लायक नहीं, जाने नहीं. आहाहा ! ओ छन्द सरभा पण ओ वात सूनने भगवान पासे जाते थे, यहां भगवान होता था तो यहां आते थे. आहाहा ! ओ यहां कहेते है की इज्जत तो नवतत्त्वका भेद को दिभाते है छातां नवतत्त्वका भेद ओ सम्यग्दर्शनका विषय नहीं. आहाहाहा ! समझमें आया ?

पीछे “संवररूप होने योग्य” है ? संवररूप होने योग्य ओ क्या कहा ? अपनी पर्यायमें शुद्धताकी प्रगट होनेकी लायकात अपनी पर्यायमें हुँ, अपनी योग्यतासे संवर नाम धर्मकी पर्याय अपने काणमें उत्पन्न होनेके लायकसे संवर पर्याय उत्पन्न हुँ, धर्म पर्याय. आहाहाहा ! वो भी पर्याय है. उसका लक्षसे सम्यग्दर्शन होता है औसा नहीं. आहाहाहा ! आवी वात छे भाँ ! संवर है ये दो प्रकारका है. ओक आत्मामें शुद्धि निर्मण अनंत काणमें प्रगट नहीं हुवा, औसी दशा प्रगट हुँ ओ भाव संवर, और पूर्वका कर्मका उदय छतना उदय आया नहीं छसका नाम द्रव्य संवर, दोहीको संवर कहेनेमें आता है. ओक भाव संवर ओक द्रव्य संवर. दोही भेद है. आहाहा ! ओ दोही के लक्षसे, ओ पर्याय है तो उसका लक्षसे सम्यग्दर्शन नहीं होता. हुवा है उसको भी उसके आश्रयसे सम्यग्दर्शन नहीं टीकता. क्या कहा ? संवर होने योग्य तो धर्म तो हुवा है, पण उसके आश्रयसे समझित टीकता नहीं. आहाहाहा ! उत्पन्न होता तो नहीं पण उसके आश्रयसे, उत्पन्न तो हुवा है धर्म. सम्यग्दर्शन हुवा है. ज्ञान संवररूप दशा तो हुँ है. पण उसके आश्रयसे सम्यग्दर्शन उत्पन्न तो पहेले हुवा अपने स्व के आश्रयसे पण आ संवर के आश्रयसे इवे सम्यग्दर्शन टीक सकता है, औसा नहीं है. ओ तो द्रव्यके आश्रयसे सम्यग्दर्शन होता है. होता है, टीकता है, वृद्धि पामता है वो त्रिकाणी द्रव्यके आश्रयसे. आहाहाहा ! आवी वात ! नवराश क्यां छे ?

ओलुं कहुं तुं ने जापानी ओक माणस है ने बडा, बडा शोधक है. ६३ वर्षकी उमर और १७ वर्षका अना लडका. बडोत शोध किया कि जैन धर्म, क्या ? के ‘अनुभूति’ ओ जैन धर्म. छीक पण पीछे उसने औसा कहा के आ जैन धर्म वाशियाको मिला है, ने वाशिया व्यवसायमें घूस गया है. जापानीओ, व्यापार कडो के व्यवसाय कडो के अधर्म कडो सब ओक ही है. जापानी माणस है बडा शोधक. बडोत शोधक, इज्जरो शास्त्रो शोधकर ओक संस्था स्थापी है जापानमें, जापानमें औसा शोध करके उसने यहां आया है छापा है. छापा है ने कल दिया है. तो उसने निकाला के “आत्मानुभूति” ओ जैन धर्म है, और आत्मा निर्वाण स्वरूप है औसा निकाला है उसने. क्या कहा ? समझमें आया ?

आत्मा जो है त्रिकाणी स्वरूप उसका अनुभव करना उसका आश्रयसे अनुभव करना, वीतरागी दशा प्रगट करना, सम्यग्दर्शन प्रगट करना वो अनुभूति ओ धर्म है. वो कहेते है और आत्मा क्या है, जैन धर्म कहेते है के आत्मा निर्वाण स्वरूप है. आहाहा ! आपणे अहीं कहे छे, ‘मुक्त स्वरूप’ है. मुक्त स्वरूप ही आत्मा अंदर है. आत्मा रागके संबंधसे बंधा हुवा, आत्मामें बंध नहीं हुवा है. आहाहाहाहा ! ओ तो पर्यायमें रागका संबंधसे बंध है. द्रव्य जो वस्तु है ये तो मुक्त स्वरूप अंदर है. आहा ! आवी वात इवे. ओ ओम कहेते है, पीछे लिखा

के अरे वाशियाने हाथ आ जैन धर्म आया ने वाशियाओ व्यवसायमें घूस गया है. व्यापार ने धंधा ने आहाहा ! अेमां आ जैन धर्म क्या है, प्रगट करनेका अवसर नहीं मिलता उसको, आहाहा !

(श्रोता:- त्त्यारे व्यापार करना के नहीं ?) कोण व्यापार कर सकते है ? राग कर सकते है, यहां क्कहाने ? व्यापारकी क्रिया आत्मा कर सकते है ? पैसा देना, लेना ? आ भेतीका काम पंडितको है ने कृषि पंडित, वो कर सकते है आत्मा ? (श्रोता:- पैसा तो लछ शके छे.) है ? पैसा आते है आत्माके पास ? पैसा तो जड है. भगवान तो अरूपी यैतन्य है तो उसके पास पैसा आता है ? (श्रोता:- सर्वशक्तिमान छे ने आत्मा) सर्वशक्तिमान तो जड उपर शक्तिमान छे अैसा क्कहा ? जडका शक्तिमान है अैसा शक्तिमान है ? अैसा है नहीं. आहाहाहा ! अेक अंगूलि यला सकते तीन कालमें आत्मा त्रण कालमें नहीं. अंगूलि यलती है अे आत्मासे यलती है, अे तीन काल तीन लोकमें नहीं. क्योकि अे जडकी अण्वकी पर्याय है. अे अण्वकी पर्याय अण्वके काणमें अपना जन्मक्षणके कारणे उत्पत्ति के काणमें अैसा उत्पन्न होता है, आत्मासे नहीं. आहाहा ! अेक वात.

दूसरी बात. भगवान आत्मा स्व द्रव्य जो है अे अण्वको कभी छूता नहीं, क्या क्कहा ? (श्रोता:- अण्वको छूता नहीं) भगवान आत्मा जो अरूपी यैतन्यघन है ये कभी शरीरको छूता नहीं, कर्मको छूता नहीं, अंगूलिको छूता नहीं. आहाहा ! आ हार जो होता है उसको कभी आत्मा छूता नहीं, पाणी आता है उसमें आत्मा छूते नहीं. आहाहा ! तुम क्या क्कहते है आ ? है ? आ दुनिया बीज छे जैन परमेश्वरनी. डाढाढाछ ! आ जज अमारा बैछ है. जज है ने बडा जज है अमदावादमां हवे छूट्टी हो गछ, रज्ज हो गछ निवृत्ति है. आहाहा ! व्याभ्यानमें सब जज आते थे हमारे अमदावादमें जाते है तो बधा आते है. बडा बडा वकील ने जज ने, पण आ यीज पहेली समजनेमें मिलता नहीं. आहाहा !

यहां क्कहते है के संवर होने योग्य तो आत्मा है. अपनी पर्यायमें धर्मकी दशा सम्यग्दर्शन ज्ञान यारित्रकी दशा अपनी योग्यतासे अपने काणमें उत्पन्न होनेके लायक अपनेसे उत्पन्न होता है, संवर कोछ रागके कारणसे उत्पन्न होता है. व्यवहार राग क्रिया ने रागके कारणसे संवर हुवा अैसी यीज नहीं. इज्ज तो नवतत्त्वका भेद समजाते है. आहाहाहा ! समजमें आया ? “संवर होने योग्य” ज्जव संवार्य अेम क्कहा संस्कृतमें है “और संवर करनेवाला संवारक” पूर्वका उदय छतना न उदय आया उसको निमित्तरूपे संवर क्कहनेमें आता है. आहाहाहा !

हवे, “निर्जरा” “निर्जरा होने योग्य” क्या क्कहते है हवे ? आत्मामें जो संवर-शुद्धि उत्पन्न हुछ अे पर्याय है, पण पीछे विशेष शुद्धिका उत्पन्न होना ये निर्जरा है. आहाहा ! भाषा दीठ भाव डेर. संवर जो सम्यग्दर्शन ज्ञान यारित्र जो आत्माके अवलंबनसे उत्पन्न हुवा, ये शुद्ध है, और निर्जरा है ये शुद्धिकी विशेष वृद्धि है, तो ये शुद्धिकी जे विशेष वृद्धि अपने कारणसे उत्पन्न हुछ है. आहा ! कोछ अपवास क्रिया ने अैसा क्रिया माटे निर्जरा हुछ, अैसा है नहीं. अपवास आदि करनेमें तो शुभ राग है, वो कोछ निर्जरा नहीं ने धर्म नहीं. आहाहाहाहा !

(श्रोता:- अपवाससे निर्जरा नहीं होती ?) अपवास ये सब, है, उपवास तो छसको

કહેતે હૈ ઉપ...વાસ શુદ્ધ ચૈતન્યઘન પ્રભુ 'ઉપ' નામ સમીપમે જાકર વસના ટીકના અંદરમે ઉસકો ઉપવાસ કહેતે હૈ. ઐસા ભાન બિનાકા આ લંઘન કરતે હૈ. એક દો ને તીન પાંચ દશ અપવાસ ને પચાસ અપવાસ ને એ સબ અપ વાસ હૈ, ઉપ વાસ નહીં. 'અપ' નામ માઠા વાસ, ભૂંડા રાગના વાસમે પડા હૈ વો. આહાહાહા !

(શ્રોતા:- બધાનો અર્થ ફરી જાય છે.) બધાનો અર્થ ફરી જાય છે ભાઈ. ભગવાન ! આહાહાહા ! ત્રિલોકનાથ પરમાત્મા મહાવિદેહમે તો શ્રીમુખે યે કહે રહે હૈ. આહાહા ! સમજમે આયા ? અરે મુનુષ્યપણા આયા, ઉસમે આ વાત સમજમે ન આવે તો મનુષ્યપણા મિલા ન મિલા હૈ. આહા ! એ તો ઢોરકો પશુકો નહીં મિલા હૈ ને આને મિલા હૈ. પણ જો આ વસ્તુ સમજમે ન આયા, તો મિલા ન મિલા હો જાયેગા, જાયેગા નરક ને નિગોદકા અનંત ભવમે ચલે જાયેગા ભાઈ, અહીં કહે છે, નિર્જરા હોનેકે યોગ્ય, એટલે કે અશુદ્ધિકા નાશ હોને યોગ્ય ઔર શુદ્ધિકી ઉત્પત્તિ હોને યોગ્ય, એ ભાવ નિર્જરા, એ શુદ્ધ જીવકી પર્યાય હૈ. ગાથા ઐસી આ ગઈ, આ બરાબર હૈ. (શ્રોતા:- આજ તો બહોત મજા આઈ) જિજ્ઞાસુ હૈ ને ભગવાન. આહાહા !

એ આત્મા અંદર આનંદકંદ પ્રભુ ઉસકે આશ્રયસે શુદ્ધિકી વૃદ્ધિ જો હુઈ ઉસકા નામ નિર્જરા. નિર્જરાના તીન પ્રકાર. એક શુદ્ધિકી વૃદ્ધિ હો એ નિર્જરા, એક અશુદ્ધિકા નાશ હો એ નિર્જરા ઔર વો યહાં અશુદ્ધિકા નાશ હુવા તો ત્યાં કર્મકા ઈતના ઉદય ભી નહીં આતા હૈ, નાશ હોતા હૈ એ દ્રવ્ય નિર્જરા. હજી તો નવતત્ત્વકી બાત ચલતી હૈ હજી તો. આહાહાહા ! સમજમે આયા ? ભાઈ નથી આવ્યા હમારે જીવરાજજી ? શરીરને ઠીક નહીં હોય. નથી આવ્યા ? બ્લડ પ્રેશર રજપ થઈ ગયું. શું કહેવાય એ બ્લડ પ્રેશર રજપ જીવરાજજીને છે ઘણા વખતથી રહ્યા કરે છે, બ્લડ પ્રેશર. જડની પર્યાય હૈ ભાઈ. આહાહા ! બ્લડ પ્રેશર હો કે ક્ષય રોગ હો કે કેન્સર હો. એ તો જડની પર્યાય હૈ. માટી ઘૂળકી ભગવાનમે એ હૈ નહીં. આહાહાહા ! ભગવાન શબ્દે આ આત્મા રોગકો છૂતે હી નહીં કભી તીન કાલમે. અરે ઈસકો છૂતે તો નહીં. પણ જ્ઞાયકભાવ ભગવાન સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ દ્રવ્ય સ્વભાવ વો રાગકો છૂતે નહીં. આહાહાહા ! રાગકો છૂતે નહીં, પણ ધર્મકી પર્યાય જો ઉત્પન્ન હોતી હૈ ઉસકો દ્રવ્ય છૂતે નહીં. આવો મારગ છે બાપા ! અરેરે ! સમજમે આયા ? દ્રવ્ય જો જ્ઞાયક સ્વરૂપ હૈ એ તો ત્રિકાળ એકરૂપ રહેનેવાલી ચીજ હૈ. એ પર્યાયમે આતી નહીં. આ તો પર્યાયકા ભેદકી વ્યાખ્યા કરતે હૈ અભી તો. આહાહા !

નિર્જરા હોને યોગ્ય ઔર નિર્જરા કરનેવાલા એટલે જૂના કર્મ ખિર ગયા વો નિર્જરા કરનેવાલા કહેનેમે આયા હૈ. "દોનોં નિર્જરા હૈ" એક અજીવકી પર્યાય એક જીવકી પર્યાય. દોનોં નિર્જરા હૈ.

"બંધને યોગ્ય" આત્મા વિકારકી પર્યાયમે બંધને યોગ્ય અપને કારણસે, આહાહાહા ! રાગ પુણ્ય પાપકા ભાવસે બંધને યોગ્ય વિકારસે બંધને યોગ્ય એ અપની યોગ્યતાસે બંધને યોગ્ય હોતા હૈ કોઈ કર્મકે કારણસે બંધને યોગ્ય ભાવ હોતા હૈ ઐસા હૈ નહીં. આહાહાહાહા ! બંધને યોગ્ય એ જીવકી પર્યાય. બંધન કરનેવાલા એ જૂના કર્મ, નયાની યહાં બાત નહીં. પુરાના કર્મ નિમિત્ત હૈ એ બંધને કરનેવાલાકો, દ્રવ્યબંધ કહા. અજીવકી પર્યાય કહા. આ ભાવ બંધ હૈ એ જીવકી પર્યાય હૈ. આહાહાહા ! હજી તો નવતત્ત્વ સમજાતે હૈ. બંધ હૈ દોનોં.

“मोक्ष होने योग्य” हवे आभिरकी छेल्ली. आहाहाहा ! भगवान आत्मामें केवणज्ञानमें सिद्धपद होने योग्यके ज्ञानमें मोक्ष पर्याय होती है. आहाहा ! अपना स्वकाणमें मोक्ष होनेके समयमें अपना निज क्षणमें उत्पत्ति मोक्षकी पर्यायका ज्ञान था तो उसमें मोक्ष दशा उत्पन्न हुई. ओ मोक्ष दशा ओ जवकी पर्याय है. आहाहाहा ! पर्याय है, ओ द्रव्य नहीं. आहाहाहा ! मोक्ष होने योग्य जे केवणज्ञान उत्पन्न हुवा ओ जव द्रव्य नहीं पर्याय है. आहाहाहा ! और ओ समये कर्मका छूट जाना ओ द्रव्य मोक्ष है, आ भाव मोक्ष है, वो कर्म छूट जाना वो द्रव्य मोक्ष है. ओक जवकी पर्याय है, ओक अजवकी पर्याय है. आहाहा ! बहुं जीषुं बापु ! आहाहा ! ज्ञानने केणववुं पडे भाए ! आहाहा !

वो आटा होता है ने आटा, लोट लोट बनाते है ने कांछ रोटली तरत करते है ? ये आटाको केणवते है औसा. औसे ज्ञानमें पहेली आ भात केणवनी पडेगी प्रभु ! आहा ! ज्ञानने लायकको ज्ञानना पडेगा तेरे. आहाहा ! अरे ! मोक्ष होने योग्य, होने योग्य क्युं कहा ? के ओ समयमें केवणज्ञानकी उत्पत्ति होने योग्य अपनी पर्यायमें लायकातसे उत्पन्न हुई है. कोछ कर्म क्षय हुवा तो मोक्षकी पर्याय उत्पन्न हुई है औसा नहीं. आहाहा ! क्या कहेते हैं ?

(श्रोता:- शुद्ध द्रव्य कहा है ?) नहीं नहीं. आ तो पर्यायकी भात है. पर्याय वो है ओ शुद्ध द्रव्य नहीं. यहां तो नव पर्यायसे भिन्न द्रव्य है उसकी दृष्टि करनेसे सम्यग्दर्शन होता है ओ भताना है. जीषी भात है.

ओ भात तो सूननेमें कठण पडती है अत्मी, बहारमें कहे औसे के व्रत करो, भक्ति करो, पूजा करो, मंदिर बनावो, गजरथ काढो, रथ निकालो. कोण करे ? ओ तो जडकी पर्याय परकी क्रिया है छसमें तेरा भाव कदाचित् मंद हो रागकी मंदता हो तो ये पुण्य है, वो कोछ धर्म नहीं.

(श्रोता:- धर्म आप किसको कहेते हो ?) हैं ! आ कहेते है ने, के आ नवतत्त्वकी पर्याय जो है, ओक जवकी और ओक अजवकी, दोको छोडकर दोका नवतत्त्वका पर्यायका भेदको छोडकर, त्रिकाणी अखंडानंद प्रभु जे शुद्ध है, जो पर्यायमें कल्पी आया नहीं, कल्पी मलिन हुवा नहीं, कल्पी केवणज्ञानकी पर्यायमें ली आत्मा आता नहीं, आवी वात है. आहाहा ! (श्रोता: पण आवुं अमारा देशमां संभणातुं नथी) पण ओमने आवो टाछम होय आवुं मनुष्यपणुं बापु ! अत्यारे नहीं करे तो के दि' करशे, भाए ! आ मनुष्यपणुं तो विभाए जशे. भाए ! आंणो भींरीने याल्यो जशे, रभडतो, जव. ये पवन होता है ने वंटोणिया पवन नहीं होता ? वंटोणिया कहेते है क्या कहेते है ? उसमें तीनका होता है तीनका, उडके कहां जायेगा ? आहाहा ! औसे जिसको अत्मी सम्यग्दर्शन नहीं मिथ्याश्रद्धामें पडा है ओ उडकर तीनका कहां जायेगा, भाए ! आहाहा !

अर्धीया बडा यकवतीं ब्रह्मदत्त ८६००० स्त्री, ८६ कोड पायदण, १६००० देव सेवा करते थे. पण मिथ्यात्वका पाप सेवन करते थे, आम डीराना पलंग उपर पोढे थे, छसकी ओक स्त्रीको तो हजार देव सेवा करते थे, देव सेवा करते थे स्त्रीका. औसी तो ८६००० स्त्री आ आंण भींरी प्रभु, ओ पलंगमेंसे दूसरे समये सातमी नरकमें गये. आहाहाहा ! जेना ओक क्षणनी वेदना प्रभु, करोडो जव अने करोडो भवसे कही शके नहीं औसी वेदनामें गये. ओक क्षण नहीं, पण

तेत्रीस सागर अेक सागरोपममें दस कोडाकोडी पल्योपम, अेक पल्योपममें असंख्य भागमां असंख्य अबज वर्ष. आहाहाहा ! भाए अेवा दुःख तें अनंतवार सहन कर्या है, अनंतभैर नरकमें गये है अनंतभैर निगोदमें गये है. प्रभु तेरे भबर नहीं. भूल गया माटे नहीं था अैसे केम कहे ? आहाहा ! समजमें आया ? जनम पीछे छ मासमें क्या हुवा अे भबर है अत्मी ? भबर नहीं माटे नहीं था, अेम कोश कहे ? अेम अनंत कालमें दुःख सहन किया अे भबर नहीं है तो नहीं था अैसा कोश कहे, समजमें आया ? लोञिकसे न्यायसे समजना पडेगा के नहीं ? आहाहा ! तो तेरी जनम मरझकी दुःखनी दशा, भगवान पोकार करते है, प्रभु अे दुःखने क्या कहा है ? तें दुःख तो सहन किया, पण दुःख तेरा दुःख देभनेवालाकी आंसु धारा चलती थी. आहा ! अे दुःख मिटानेका रस्ता, आहाहा ! नवतत्त्वकी दृष्टि छोडकर क्योकि नवतत्त्व अे पर्यायका भेद है. आहाहाहा ! पर्यायका लक्ष छोडकर, आहाहाहा ! समजमें आया ?

“भोक्ष डोने योग्य तथा भोक्ष करनेवाला दोनों भोक्ष है.” आहाहा ! “क्योकि अेकको ही अपने आप पुण्य, पाप, आस्रव, संवर, निर्जरा, बंध, भोक्ष नहीं होता,” क्या कहेते है ? अेकीला प्रभु ज्ञायकभाव उसमें आ भेदभाव नहीं होता. निमित्त-निमित्त संबंधने कारणे अे भेदभाव होता है. अेकीला ज्ञायकभाव उसमें आ भेद नव नहीं होता. अपनी पर्यायकी योग्यता अने निमित्त दूसरी यीज, दोके कारणसे अे नव भेद उत्पन्न होता है. आहाहाहा ! समजमें आया ? क्योकि अेकको ही अपने आप, अपने कारणसे पुण्य, पाप, आस्रव, संवर, निर्जरा, बंध सिद्धि नहीं होती. अेकीला ज्ञायकभावमें नवभेद कैसे आया ? उसकी पर्याय और निमित्त दो मिलकर नवभेद हुअे है. आहाहा ! है ! आहाहाहा !

अे दोनों जव ने अजव है, कोश दो ? जो जवकी पर्याय है अे जव कहेनेमें आता है अने उदय जो अजव है उसको अजव कहेनेमें आता है. दो मिलकर जव-अजव है. आहाहाहा ! समजमें आया ? वे दोनों जव अजव है, अर्थात् वो दोनोमेंसे, दोमें से अेक जव है ने दूसरा अजव है, आहाहा ! अे पुण्य पाप आस्रव संवर निर्जरा बंध ने भोक्ष अे जवकी पर्याय है, अने उदय जो है कर्मका अे अजवकी पर्याय है निमित्त, दो मिलकर यहां नवभेद हुवा है, अेकीला आत्मामें नवभेद होता नहीं. आहाहा ! आ..हा !

इवे दूसरी यीज, वो तो नव सिद्ध किया, वो सम्यग्दर्शनका विषय नहीं. आहाहाहाहा ! इज तो धर्मकी पहेली सीढी छसका आ विषय नहीं नव. आहाहा ! आ देव गुरु ने शास्त्र तो पर रह गया. वो भी सम्यग्दर्शनका विषय नहीं. आहाहाहा ! धर्मकी पहेली सीढी उत्पन्न होनेमें त्रिकाणी ज्ञायकभाव ही अेक आश्रय करने लायक है बस ! आहाहाहा ! सूक्ष्म तो है पण वस्तु अैसी है. आहाहा ! इवे अे कहेते है.

“बाह्य दृष्टिसे देखा जाय” क्या कहेते हैं ? स्थूण दृष्टिसे देखा जाय तो जव पुद्गलकी अनादि बंध पर्यायके समीप जाकर, आहाहा ! जवकी पर्याय ने अजवकी पर्याय दोनों के समीप जाकर “अेकरूपसे अनुभव करने पर नवतत्त्व भूतार्थ है”. नव है. आहाहा ! नवप्रकारकी पर्याय है, असत्य है जूठा है अैसा नहीं. आहाहाहाहा ! समजमें आया ? जव पुद्गलकी अनादि बंधपर्यायके समीप जाकर अेकरूपसे अनुभव करने पर नव भूतार्थ है. नव पर्याय है.

नव भेद है. ओक जव द्रव्यके स्वभावके समीप जाकर अनुभव करनेसे नवतत्त्व अभूतार्थ है. आहाहा ! क्या कहा ? आहाहा ! ओक स्वरूप भगवान आत्मा, उसकी समीप जाकर ऐकत्वका अनुभव करनेसे, ये नव अभूतार्थ जूठा है. आहाहाहा ! डाह्लाभाह ! आ वात है भाह. कोह टि' सांभली नथी, बेसे तो क्यांथी ? आहाहाहा ! ऐम ने ऐम जिंदगी बझममां ने बझममां, बझम नाम भान विना जिंदगी निकाली जाती है. आहाहा !

यहां कहेते है के जव अने जउ दोक भेदसे विचार करनेसे नव है, नव है, और ऐक जवद्रव्यके स्वभाव, भगवान पूर्यानंद प्रभु ध्रुव स्वभाव, नित्य स्वभाव, सामान्य स्वभाव, ऐकरूप स्वभाव, आहाहाहा ! उसकी समीप जाकर, ऐकरूप स्वभावकी समीप जाकर, है ? अनुभव करने पर अभूतार्थ है. नव वात साथी है नही, पर्याय स्वभाव असत्यार्थ है, है ?

(श्रोता:- समीप कैसे जाना ?) कहेते है ने अंदर ऐ तरङ्गका भेदका लक्ष छोडकर अभेदमें जाना. जीशी वात बापु ! आहाहा ! आ तो अनंत काणमां ऐक सेकन्ड किया नही कभी. राग आग दाह दहे बणी गयो छे मरी गयो छे ऐमां. आहाहाहा ! विकल्पनी जाणमां बणी गयो छे, मरी गयो छे, भान नथी ऐने. मैं क्या थिज हुं अंदर ? आनंदका नाथ ज्ञायकभावसे बिराजमान प्रभु ! आहाहा ! उसको रागकी अग्निमें बाण (सुलगना) दिया. आहाहा ! ऐ बणता नही, रागसे बण गया तो उसको ज्ञायकभाव नही है ऐसा हुवा. क्या कहा ?

रागकी पर्यायमें ऐकाकारसे जल उठा तो उसको ज्ञायकभाव है नही तो उसके माटे ज्ञायक तो मर गया है. आहाहा ! यहां तो त्यां लग कहेते है. 'पुरुषार्थ सिद्धि उपाय' अमृतयंद्राचार्य संतो तो दिगंबर है सब. ऐ परकी दया पाणनेका भाव आया ऐ राग है. ऐ स्वरूपकी हिंसा है. वीतराग स्वरूप भगवान आत्मा ज्ञायक कायमकी थिज है उसमें वो राग विकृत दशा हुह ऐ स्वरूपकी हिंसा हुह. अपना स्वरूपका निषेध हुवा. रागका अस्तित्व प्रसिद्धमें आया.

(श्रोता:- इसमें हिंसा कहां हुह ?) राग हुआ उसका क्या अर्थ हुआ, रागकी हैयाती देभनेमें त्रिकाणकी हैयाती छूट गह. दृष्टिमेंसे छूट गया. आहाहा ! आकरी भात भाह ! ऐकरूप वस्तुमेंसे निकलकर विकल्प आया है. याहे तो... धर्मका, आहाहा ! ये अपना स्वरूपका आश्रय न लिया ने रागका आश्रय लिया तो स्वरूपकी हिंसा हुह. आहाहाहा !

विशेष कहेगा. (श्रोता:- प्रमाज्ञ वचन गुरुदेव).

प्रवचन नं. ६१ गाथा - १३ ता. १८-८-७८ शुक्रवार, श्रावण सुद-१५ सं. २५०४

श्री समयसार गाथा १३ दूसरा पेरेग्राह है ने.

स्थूण दृष्टिसे देभा जाये, पेरेग्राह आयाने, सूक्ष्म विषय भगवान ! अनंत काणमें नवतत्त्वकी परिपाटीका भेद है उसको छोडकर ज्ञायकभाव ऐकीला थैतन्यमूर्ति है ऐसा कभी आश्रय लिया नही. दृष्टि कभी किया नही. तो कहेते है की "स्थूण दृष्टिसे देभा जाये" तो जव पुद्गलकी अनादि बंधपर्यायके समीप, भगवान आत्मा ने रागनो संबंध बंधपर्याय ऐ समीप जाकर ऐकरूपसे अनुभव करने पर राग ने आत्मा, भेद ने आत्मा जवकी ऐक समयकी

પર્યાય અજીવકા જ્ઞાન જો હોતા હૈં યે ઉસકો યહાં અજીવ કહેતે હૈં. અજીવ તો ભાવ હોતા હી નહીં આત્મામેં, ઓર પુણ્ય ને પાપકા ભાવ જો મલિન ભાવ દો હૈં, એ બંધકી પર્યાયકે સમીપ જાનેસે દિખતે હૈં. આહાહા ! નવતત્ત્વકા ભેદ, સૂક્ષ્મ ભાત હૈં પ્રભુ ! એ જીવ પુદ્ગલની સમીપે જાકર અનુભવ કરને પર નવતત્ત્વ ભૂતાર્થ હૈં. નવ પર્યાયમેં પ્રકાર હૈં, સૂક્ષ્મ ભાત હૈં બાપુ ! પર્યાયમેં નવ પ્રકાર હૈં, યે ભૂતાર્થ હૈં, વ્યવહારનયસે હૈં.

(શ્રોતા:- પહેલાં તો અભૂતાર્થ કહેતા થા) એ અહીંયા હૈં એ અપેક્ષાએ ભૂતાર્થ કહેતા થા, વો ત્રિકાળકી અપેક્ષાએ અભૂતાર્થ હૈં. એ કહેગા અભી. આહાહા ! બહુ સૂક્ષ્મ વિષય ! અનંત કાળમેં કભી, જ્ઞાયક કયા ચીજ હૈં, અંદર પરમાત્મા સ્વરૂપ હૈં, હરિ કહો, વિષ્ણુ કહો, બ્રહ્મ કહો, બ્રહ્માનંદ કહો, પરમાત્મા કહો, એ સબ આત્મા હૈં અંદર. હરતિ ઈતિ હરિ, જો અજ્ઞાન અને રાગદ્વેષકો હરે વો હરિ. પરમાત્મા અપના સ્વરૂપ હૈં હરિ. સમજમેં આયા ? એસા એકરૂપ પરમાત્મામેં કર્મકા નિમિત્તકે સંબંધમેં દેખનેસે નવતત્ત્વ પર્યાયરૂપ હૈં, ભૂતાર્થ હૈં એસા કહેનેમેં આયા હૈં, સમજમેં આયા ? આહાહા !

શું વાત ! હૈં ને ? ઓર એક જીવદ્રવ્યકે સ્વભાવકે સમીપ જાકર, આહાહાહા ! હવે રાત્રિકો કોઈ પૂછતે યે કે હમે કેસે જાનના ? ભાઈ એ જીવ સ્વભાવ જ્ઞાયકરૂપ શાશ્વત ચીજ હૈં ઉસકી તરફ સમીપ જાનેસે, આહાહા ! જ્ઞાયકભાવ, શાશ્વત સ્વભાવ એકરૂપ ભાવ જો ભાવ, પુણ્ય પાપમેં તો આયા નહીં પણ વો સંવર નિર્જરા ને મોક્ષકી પર્યાયમેં ભી વો જ્ઞાયકભાવ આયા નહીં. આહાહાહા ! બહુ સૂક્ષ્મ જૈન ધર્મ અને એ જ ધર્મ હૈં, દૂસરા કોઈ ધર્મ હૈં નહીં. સમજમેં આયા ?

એ જ્ઞાયકભાવકી સમીપ જાનેસે, એક જીવ દ્રવ્યકે સ્વભાવ, એક જીવદ્રવ્યકા સ્વભાવ એકરૂપ ત્રિકાળ જ્ઞાયકભાવ, આનંદભાવ, શાંતભાવ, ધ્રુવભાવ, જે નવતત્ત્વકી પર્યાયકે સમીપ જાનેસે નવતત્ત્વ હૈં, પણ ઉસકી દૈષ્ટિ છોડકર નવકા પર્યાય ભેદકા લક્ષ છોડકર જ્ઞાયક પરમ ત્રિકાળી પ્રભુ હૈં, ઉસકી સમીપ જાકર, દૈષ્ટિ ત્યાં લગાકર, આહાહા ! ભૂતાર્થનયસે એક જીવ હી પ્રકાશમાન હૈં. આહાહા ! ત્યાં તો નવતત્ત્વમેં પર્યાયભેદમેં એક જીવ જ્ઞાયકભાવ ત્રિકાળ વો હી પ્રકાશમાન હૈં. આહાહા ! કયા કહેતે હૈં હજી ? સમજમેં આયા ?

પર્યાયમેં વર્તમાન દશામેં કર્મકા નિમિત્તકા સંબંધકી દૈષ્ટિસે દેખો તો નવ પર્યાય હૈં, પર્યાયમેં નવ પ્રકાર હૈં, એ જીવમેં નવપ્રકારમેં જો જીવ ગિનનેમેં આયા, વો જીવકા એક અંશ પર્યાય લેના, (સમજના) સારા જીવ દ્રવ્ય નહીં. સમજમેં આયા ? એક જીવકી એક સમયકી પર્યાયકો યહાં જીવ નવમેં કહેનેમેં આયા. ઓર ભેદ સબ આસ્રવ પુણ્ય પાપ સંવર નિર્જરા (બંધ) મોક્ષ યે સબ ભેદરૂપી પર્યાય હૈં. પર્યાયદૈષ્ટિસે યે વસ્તુ હૈં. પણ વો દૈષ્ટિસે આત્મજ્ઞાન હોતા નહીં, સમ્યગ્દર્શન ધર્મકી પહેલી સીઢી, યે નવતત્ત્વકા ભેદકી દૈષ્ટિસે સમ્યગ્દર્શન હોતા નહીં. સમ્યક્ નામ સત્ય દર્શન, વો તો ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવ જો ધ્રુવ હૈં, જિસમેં ભેદ નહીં ઓર ભેદમેં એ આયા નહીં. આહાહા ! આવી વાત. એ મોક્ષકી પર્યાય હૈં ઉસમેં ભી દ્રવ્ય આયા નહીં. આહાહા ! સંવર નિર્જરા આદિ જે મોક્ષકા માર્ગકી પર્યાય હૈં, ઉસમેં ભી વો જ્ઞાયકભાવ આયા નહીં. આહાહાહા ! એસા, હૈં ?

नवतत्त्वमें भूतार्थनयसे नवकी पर्यायमें लक्ष छोडकर अेकरूप त्रिकाणी ज्ञायकभावकी दृष्टि करनेसे अेक जव डी प्रकाशमान है, त्यां तो यैतन्यमूर्ति भगवान अेक डी प्रकाशमान है. वो दृष्टि सम्यग्दर्शनका विषय (है). आहाहा ! आवी वातुं बापु ! समाजने साधारण वातमां अटकीने जिंदगी निकालते है. आहाहा ! आंही परमात्मा सर्वज्ञदेव त्रिलोकनाथ अेम इरमाते है, वो डी संतो कहेते है. संतो आडतिया होकर माल कहेते है. आडतिया समजते है ? माल तो सर्वज्ञका घरका है, संतो आडतिया होकर आ वात करते है, आहाहा ! समजमें आया ? के नवतत्त्वमें, नवका पर्यायका भेदमेंसे भूतार्थनयसे अेक जव डी, आहाहाहा ! छतो, छती यीज, छती भोजूदगी त्रिकाणी शाश्वत वस्तु जिसमें पर्यायभेद भी नहीं. आहाहाहा ! अैसा भूतार्थनयसे, भूत नाम छतो पदार्थ पूर्णानंद प्रभु इसका नयसे अे दृष्टिसे देभनेसे अेक जव डी प्रकाशमान है. भाछ ! आ तो मंत्रो है. आ कोछ वार्ता-कथा नहीं. आ कोछ शब्दो अेक शब्दमां पूरुं पडे अैसी यीज नहीं.

आ तो सर्वज्ञ परमात्मा जिनेश्वर देवनी दिव्य ध्वनि उसमें आया आ मार्ग है. जे छन्दो अेकावतारी, अेक भवतारी भी सूनते है, अे यीज कैसी है लैया. आहा ! आहा ! अे नवतत्त्वकी पर्यायकी अवस्थाका भेद, है भेद, पण उसके आश्रयसे सम्यग्दर्शन नहीं होता. धर्मकी पहेली श्रेणी ये नवका पर्याय भेदसे सम्यग्दर्शन नहीं होता. क्योकि सम्यक् पूर्णस्वरूप जे भगवान सत् है. ये सत् है, इसकी दृष्टिसे सम्यग्दर्शन होता है. सम्यक् नाम सत्य दृष्टि, आहाहा ! अे त्रिकाणी ज्ञायकभावके समीप जानेसे जवका अेकरूप द्रव्य स्वभावके समीप जानेसे अेक जव डी प्रकाशमान दिभते है अस. उसमें भेद भेद है नहीं. संवर निर्जरा ने मोक्ष की पर्याय भी अैसे जव द्रव्य स्वभावमें है नहीं. आहाहाहा !

“ इस प्रकार अंतरदृष्टिसे देभा जाये ” वो बाह्य दृष्टिकी पहेली बात किया. इवे अंतर दृष्टिसे देभा जाये अंतर दृष्टिसे देभा जाय भगवान आत्माको तो ज्ञायकभाव जव है. वस्तु ज्ञज्ञक ज्ञज्ञक ज्ञज्ञक स्वभाव, ज्ञानस्वभावका पिंड, जेम अे बरङ्गी अरे ! पाट होती है प० मणनी, अैसे भगवान अनंतगुणकी पाट अेकरूप स्वभाव है अंदर. आहाहा ! आवी वातुं छे. जवके, ज्ञायकभाव जव है. भगवान ज्ञज्ञक ज्ञज्ञक ज्ञज्ञक ज्ञज्ञक ज्ञज्ञक ज्ञज्ञक ज्ञज्ञक ज्ञज्ञक ध्रुव आ पाणीका प्रवाह अैसे यलते है, अने आत्माका ध्रुव प्रवाह ध्रुव ध्रुव ध्रुव ध्रुव अैसे यलते है. आहाहाहा ! अैसे ज्ञायकभाव जव है. अे त्रिकाणी ज्ञायकभाव ध्रुव ध्रुव ध्रुव ध्रुव अे जव है. आहाहाहा ! और जवके विकारका हेतु, विकारकानो अर्थ भेदका हेतु संवर निर्जरा मोक्ष भी आंही विकार कहेते है. भेद आया ने भेद ? विशेषे कार्य, आ विकार अेटले मलिनता अैसा यहां न लेना. आहाहाहा !

जवके विशेषे कार्यका हेतु, भेद पडते है. अे निमित्त कर्मका अजवका निमित्तसे उसकी हैयातीमें पुण्य पाप आस्रव बंधका भेद दिभते है, और उसका अभावमें संवर निर्जरा पण उसमें भी निमित्तके अभावकी अपेक्षा आछ. क्या कहा ? जो भगवान ज्ञायकभावरूप अेक है, उसमें जो पर्यायमें पुण्य पाप आस्रव बंध विकारी पर्याय होती है, अेमां अजव कर्मका निमित्त सापेक्ष है, और संवर निर्जरा मोक्ष है ये निमित्तका अभावकी सापेक्षता है. इसमें परमपारिणामिक

ભાવ આયા નહીં, ઉસમેં સાપેક્ષ આયા. આહાહાહા !

જીવકે વિશેષ કાર્યકા હેતુ વિશેષ પર્યાય ભેદકા હેતુ અજીવ હૈ. આહાહાહા ! ભાઈ ! આ તો ભગવંત પરમાત્મા સર્વજ્ઞ ત્રિલોકનાથકી વાણી બાપુ એ કાંઈ સાધારણ વાત હૈ નહીં. આહાહા ! જેને ઈન્દ્રો, સો ઈન્દ્રો વાઘ અને સિંહ જંગલમેંસે કુત્તાના બચ્ચાની જેમ ચલે આવે ભગવાનકા સમવસરણમેં. મહાવિદેહમેં હૈ ભગવાન, (સીમંધરનાથ) યહાં થે તો યહાં ભી થે. ભગવાન બિરાજતે હૈ ૫૦૦ ધનુષ્યકા દેહ હૈ. પૂર્વ દિશા હૈ ને ? આહાહા ! મહાવિદેહમેં પહેલામેં... ઊર ભાગ હૈ, ઉસમેં એક ભાગમેં ભગવાન બિરાજતે હૈ, આહાહા ! ૫૦૦ ધનુષ, (શરીર-દેહ) દો હજાર હાથકા ઊંચા હૈ અભી. પ્રભુ બિરાજતે હૈ મનુષ્યપણે, અંદરમેં તો ત્રિકાળીજ્ઞાન સર્વજ્ઞ પ્રભુ એક સેકંડકા અસંખ્ય ભાગમેં ત્રીન કાલ ત્રીન લોકકો દેખતે હૈ, ઉસકી વાણીમેં આ આયા એ સંતો જગત પાસે જાહેર કરતે હૈ. સમજમેં આયા ? આહા !

જીવ તો જ્ઞાયકભાવ હી હૈ. આ ત્રિકાળી દ્રવ્યકી ભાત આઈ. વો નવતત્ત્વમેં જીવ વો તો એક સમયકી પર્યાયકો જીવ કહા. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવ શાશ્વત ધ્રુવ ચીજ અનાદિ અનંત, અણ ઉત્પન્ન, અનાશ, નાશ નહિ અને અપના પૂર્ણ સ્વભાવસે ભરા પડા ભગવાન એ જ્ઞાયકભાવ એ જીવ હૈ.

ઔર ઈસમેં વિશેષ કાર્યકા હેતુ, પુણ્ય પાપ આસ્રવ સંવર નિર્જરા બંધ ને મોક્ષ એ વિશેષ કાર્ય હૈ. ઉસમેં હેતુ અજીવ હૈ તો અજીવ હેતુ કયોં કહા ? કે પુણ્ય શુભ અશુભભાવમેં આસ્રવ બંધ હૈ. તો અજીવ નિમિત્તકી સાપેક્ષતા આ જાતી હૈ, પણ પીછે સંવર નિર્જરા મોક્ષમેં ભી નિમિત્તકા અભાવકી અપેક્ષા આતી હૈ. ઐસી ચીજ પર્યાય કહેનેમેં આતા હૈ. એ વિકાર હેતુ અજીવ, વિશેષ કાર્યમેં હેતુ નામ નિમિત્ત અજીવ હૈ. તો સંવર નિર્જરા મોક્ષકી પર્યાયમેં હેતુ અજીવ કેસે ? ભગવાન જે આત્મા ત્રિકાળી સ્વરૂપ પરમપારિણામિક જ્ઞાયકભાવ ઉસમેં કોઈ નિમિત્તકી હૈયાતી ને અભાવકી અપેક્ષા હૈ નહીં. ઐસી જ્ઞાયકભાવ ત્રિકાળ વસ્તુ હૈ, ઉસકા સમીપ જાનેસે સમ્યઞ્ઞર્શન હોતા હૈ. ઉસસે દૂર દૂર ભટકતે હૈ ઔર નવ પર્યાયમેં ઉસકા લક્ષ ને ત્યાં રહેતે હૈ તો જ્ઞાયકભાવ ઉસકો દૈષ્ટિમેં નહીં આતા. એનું પરિપૂર્ણ સ્વરૂપ ભગવાન આત્મા એ ઉસકા દૈષ્ટિમેં ને જ્ઞાનમેં નહીં આતા. આહાહાહા !

(શ્રોતા:- સમ્યઞ્ઞર્શનનો વિષય અધૂરો છે, ત્રિકાળી વસ્તુ) ત્રિકાળી વસ્તુ એ સમ્યઞ્ઞર્શનકા વિષય હૈ. (શ્રોતા:- તો અધૂરા રહા હૈ.) અધૂરા કૌન કહા ? ત્રિકાળી વસ્તુ હૈ ને ? પર્યાય પીછે. (શ્રોતા:- પ્રમાણની અપેક્ષાએ ભેદ છે ને ?) એ અહીં તો નયકા વિષયકી ભાત ચલતે હૈ ને. પ્રમાણકા વિષય તો ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવ અને વર્તમાન રાગાદિ પર્યાય, સંવર આદિ એ સબ વ્યવહારનયકા (વિષય) નિશ્ચય ને વ્યવહાર દોકા વિષય પ્રમાણ.

એ પ્રમાણકા વિષયમેં તો દ્રવ્ય પર્યાય દો આયા. પણ ઉસમેંસે જ્યાં નિશ્ચયનયકી દૈષ્ટિસે દેખના હૈ એક નયે, આહાહા ! સમજમેં આયા ? તો જ્ઞાયકભાવ જીવ હૈ. ઔર જીવકે વિશેષ કાર્યકા હેતુ અજીવ. કોણ ? પુણ્ય ને પાપ આસ્રવ સંવર નિર્જરા બંધ ને મોક્ષ જિસકા લક્ષણ, ઐસે જીવકે, કેવળ જીવકે વિશેષ દશા હૈ. હૈ ? શુભભાવ જીવકી વિકૃત અવસ્થા, પાપભાવ જીવકી વિકૃત અવસ્થા. આસ્રવ વિકૃત અવસ્થા. સંવર અવિકૃત અવસ્થા. પણ વિશેષ હૈ ને યે ?

સામાન્ય જ્ઞાયકભાવ નહીં વો. આહાહાહા ! આવી વાત હવે એને એકેક ગાથામાં.

(શ્રોતા:- ઘડીકમાં આપ કહો આત્મા ધ્રુવ છે, ઘડીકમાં આપ કહો પર્યાય અમારે સમજવું શું ?) વિશેષ સ્પષ્ટ કરાતે હૈ. પર્યાય ભી હૈ ને દ્રવ્ય ભી હૈ. દો હૈ. દ્રવ્ય હૈ એ જ્ઞાયકરૂપ એકરૂપ હૈ ને પર્યાય હૈ યે ભેદરૂપ દશાવંત હૈ. પુણ્ય પાપ આસ્રવ સંવર નિર્જરા આદિ ભેદરૂપ યે હૈ. હૈ તો યે ભી હૈ ને આ ભી હૈ. પણ નવતત્ત્વકા ભેદ હૈ વિશેષ વો તો વ્યવહારનયકા વિષય હૈ સમ્યગ્દર્શનકા વિષય નહીં વો. આહાહા ! એ શુદ્ધનયકા વિષય નહીં, વિષય શબ્દે ધ્યેય, શુદ્ધનયકા ધ્યેય તો ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવ હૈ. આહાહાહા ! ઝીણી વાત બાપુ ! એણે કોઈ દિ' કર્યું નથી. દુનિયાની હોળી સળગાવી. રાગ ને દ્વેષ આખો દિ' આહાહા ! (શ્રોતા:- હોળી માને) અગ્નિ સળગાવી રાગની, કહા નહીં થા કલ ? કલ્પા થા ને રાગ દાહ દહે છ ઢાળામાં આતા હૈ ને ? પાઠશાળામ્ ભણાતે હૈ “ છ ઢાળા ”. ઉસમ્ આતા હૈ રાગ આગ દાહ દહે સદા, રાગ આગ દાહ દહે સદા, એ રાગના વિકલ્પથી અગ્નિ સળગતી હૈ અંદર બળતે હૈ. અશાંતિસે જલતે હૈ અનાદિ પ્રાણી. સમજમ્ આયા ? યાહે તો એ સ્વર્ગમ્ હો કે યાહે તો એ શેઠાઈમ્ અબજોપતિમ્ હો એ રાગની અગ્નિમ્ જલતે હૈ, બળતે હૈ યે. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- મજા કરે છે ને આપ કહો છો બળે છે ?) કોણ મજા કરે ? મૂરખ હૈ, મજા માનતે હૈ તો. સનેપાત હોતા હૈ સનેપાત. (શ્રોતા:- આ તો ડાહ્યાની વાત છે. આપ તો ગાંડાની વાત કરો છો.) વાત પીત ને કફ વિશેષ જ્યારે વકરી જાતે હૈ વિશેષ હોતા હૈ ત્યારે સનેપાત હોતા હૈ. સનેપાતમાં વો દાંત કાઢતે હૈ. સુખી હૈ ? ઐસે, એકરૂપ ભગવાન આત્માકી શ્રદ્ધા બિના, રાગ ને પર્યાયકી શ્રદ્ધાવાળા મિથ્યા શ્રદ્ધા હૈ, જ્ઞાન મિથ્યા હૈ, ઔર રાગકા આચરણ મિથ્યા આચરણ હૈ, તીનોંકા સનેપાત લગા હૈ ઉસકો. એ મજા માનતે હૈ, એ સનેપાતીયા જેમ હરખ કરતે હૈ. એમ એ મજા (માનકર) સનેપાતીયા, પાગલ હૈ યે. આહાહાહા ! આમ ભગવાન કહેતે હૈ હોં ! આહાહા !

(શ્રોતા:- સોનગઢકા સિદ્ધાંત નિકલા) સોનગઢકા ? એ ભગવાન કેવળી કહેતે હૈ, આ કોણ કહેતે હૈ આ ? સંતો દિગંબર સંતો, આનંદકી રમતમ્ રમનેવાલા, આહા ! નિર્વિકલ્પ આનંદની મોજમ્ રમનેવાલા અંદર નિજ વૈભવ, અતીન્દ્રિય આનંદ ને અતીન્દ્રિય જ્ઞાન ને અતીન્દ્રિય શાંતિ, ઐસા નિજ વૈભવમ્ રમનેવાલા સંત ઉસકો સંત મુનિ કહેતે હૈ, એ સંત કહેતે હૈ યહાં. આહાહા ! આ ટીકા ઉસકી હૈ સંસ્કૃત. એ ભગવાન આત્મા એકરૂપ જિસ જ્ઞાયકભાવ વો તો ઉસકા સ્વભાવ હૈ ને વો હી દૈષ્ટિકા વિષય એ જ્ઞાયકભાવમ્ સમીપ જાનેસે તો સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ. નવકા ભેદ ઉપર સમીપ જાનેસે સમ્યગ્દર્શનકા અભાવ હોતા હૈ. આહાહાહાહા !

એ પુણ્ય ને પાપ, આસ્રવ, સંવર, નિર્જરા, બંધ ને મોક્ષ, જિનકે લક્ષણ હૈ, ઐસે કેવળ જીવકી પર્યાય વિકાર, જીવકા વિશેષ ભાવ હૈ. વિકાર નામ જીવકા વિશેષ ભાવ હૈ. સામાન્ય ભાવ તો જ્ઞાયક એકરૂપ ત્રિકાળ હૈ. સમજમ્ આયા ? અને આ પુણ્ય શુભભાવ, પાપભાવ, આસ્રવભાવ બે, દો મિલકર-સંવર-નિર્જરા-મોક્ષ વો સબ જીવકી પર્યાય, હૈ ? કેવળ જીવકી વિશેષ દશા હૈ, વિશેષ, વિકાર નામ વિકાર, વિકૃત અવસ્થા વિશેષ અવસ્થા હૈ. આહાહા ! યાહે તો સંવર નિર્જરા ને મોક્ષ પણ વિશેષ અવસ્થા હૈ. યે જ્ઞાયકભાવ ત્રિકાળ એ ઉસમ્ આયા નહીં. આહાહા !

સમ્યગ્દર્શનમેં જ્ઞાયકભાવકા ભાન હોતા હૈ, પ્રતીત આતી હૈ પણ પ્રતીતમેં પર્યાયમેં જ્ઞાયકભાવ આતા નહીં. આહાહા ! કયોં ? કયોંકિ વો દ્રવ્ય હૈ, એ પર્યાયમેં કહાંસે આવે ? દ્રવ્યકા સામર્થ્ય જિતના હૈ ઈતની પ્રતીતમેં સામર્થ્ય આતા હૈ. પણ વો દ્રવ્ય ચીજ હૈ વો પર્યાયમેં આ જાયે, એસા કભી હોતા નહીં. આહાહા ! અરે ! કોણે સાંભળ્યું છે ? જય ભગવાન ! એમને એમ જિંદગી નિકાળી. આહાહા ! એ કેવળ જીવકી વિશેષ દશા હૈ નવ. એક સમયકી પર્યાય પણ વિશેષ દશા હૈ, એમ લિયાને ભાઈ ? નવમેં જીવકી એક પર્યાય હૈ ઉસકો જીવ કહા હૈ. દ્રવ્ય જીવ જો હૈ વો ઉસમેં આયા નહીં. સમજમેં આયા ? નવ કહાને ? નવ એ કેવળ જીવકે વિશેષ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? અને વિશેષ નામ દશા હૈ, ઉસકી પર્યાય હૈ. ઉસમેં ભેદ હૈ. વસ્તુ જ્ઞાયક હૈ. યે ઉસમેં આયા નહીં. આહા ! તો યે વિકારકા યે પ્રકાર જીવકી પર્યાયમેં નવપ્રકાર હૈ, વિશેષ. એક વાત.

પુણ્ય, પાપ, આસ્રવ, સંવર, નિર્જરા, બંધ અને મોક્ષ એ વિકાર હેતુ નિમિત્ત કેવળ અજીવ હૈ. ઉસમેં જો નિમિત્ત હૈ યે કેવળ અજીવ હૈ. ભેદ જો અપની પર્યાયમેં હૈ યે જીવકી પર્યાય હૈ. આહાહા ! આ એક ગાથા પણ સમજવી કઠણ. એક જણો કહે સમયસાર મેં સારા પંદર દિનમેં વાંચ લિયા. એ તમે બહુ સમયસારના વખાણ કરતે હો એસી ચીજ હૈ વૈસી ચીજ હૈ તો પંદર દિનમેં વાંચ્યા. અરે વાંચ્યા એમાં કયા દાળિયા હુવા ? ઉસકા ભાવ કયા હૈ યે સમજે બિના તુને વાંચ્યા અંગ્રેજી અક્ષરો લિખા હૈ યે પુસ્તક એ બી સી ડી એ બી એસા અક્ષર વાંચ્યાને વાંચ ગયા તો ઉસમે ભાવ આયા વિશેષ, ડાહ્યાભાઈ ! આહાહા ! એસા અક્ષર વાંચ પઢ ગયા, પણ ઉસમે ભાવ કયા હૈ એ કયા આયા તેરે ? આહાહા !

(શ્રોતા: આપ કહેતે હૈ. જ્ઞાયકભાવ જીવ હૈ ઓર નવતત્ત્વ જીવ કે વિશેષ હૈ.) કઈ રીતે ભાષામેં ? ભાષામેં આ ગયા ? આહાહા ! આંઢી તો ભાવમેં આના ચાહીએ એમ કહેતે હૈ. (શ્રોતા:- એક શરત ખતમ હુઈ ત્યાં દૂસરી શરત આઈ, લાવો છો કેટલી શરતો ?) એ તો એકની એક શરત હૈ. ત્રિકાળી સામાન્ય જ્ઞાયકભાવ વો હી સમ્યગ્દર્શનકા વિષય હૈ, યે એક જ શર્ત હૈ પણ ભિન્ન ભિન્ન તરીકેસે સમજાતે હૈ. આહાહા ! જીસકો જનમ મરણ રહિત હોના હો ઉસકો સમ્યગ્દર્શન પ્રગટ કરના ચાહીએ, સમ્યગ્દર્શન કેસે હો કે ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવકી સમીપ જાનેસે એકત્વબુદ્ધિ હોતી હૈ, ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન હૈ. આહાહાહા ! છત્તે સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાયમેં સામાન્ય જીવ હૈ ઉસકી પ્રતીતિ આઈ, પણ સામાન્ય જીવ હૈ યે સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાયમેં જીવ આયા નહીં, વિશેષમેં સામાન્ય આયા નહીં. આહાહા ! શું કહે છે આ ? જ્ઞાનચંદ્રજી ! એ નવ હૈ એ અજીવ હૈ, વિશેષ હેતુ અજીવ છે.

“એસે યહ નવતત્ત્વ જીવ દ્રવ્યકે સ્વભાવકો છોડકર ” આહાહાહા ! ભગવાન જ્ઞાયકકા સ્વભાવ ત્રિકાળ હૈ “ઉસકો છોડકર ” “સ્વયં ઓર પર જીનકે કારણ હૈ ” અપની પર્યાયમેં નવ ઓર પર નિમિત્ત એ સ્વયં ને પર જીનકે કારણ હૈ એસે એક દ્રવ્યકી પર્યાયકે રૂપમેં એ દ્રવ્યની પર્યાયના ભેદરૂપમેં અનુભવ કરને પર નવ હૈ, નવ હૈ. હૈ ?

ભાઈ ! આ મારગ તો વીતરાગનો ભાઈ ! જેની પાસે ઈન્દ્રો વાઘ અને સિંહ જંગલમેંસે કેશરી સિંહ જંગલમેંસે ચલા આતા હૈ સમવશરણમેં સૂનને કો શાંત ! શાંત ! શાંત ! વનના શું

कहेवाय ? अे राजा सिंह वननो राजा, सेंकडो सिंह जंगलमेंसे यला आता है. भगवानकी सभामें, तो अे यीज कैसी होगी ? अे वार्ता होती होगी ?

(श्रोता:- भगवानकी वाणी का कितना प्रभाव !) प्रभाव तो, अे तो उसका पुण्यका उदय पण सूनने लायक जव, अे सूनते है कितनी पात्रता है उसमें, आहाहा ! समजमें आया ? साक्षात् त्रण लोकना नाथ, अेनी वाणी अे आ वाणी है. आहाहा !

कहेते है, अे नवतत्त्व जव द्रव्य के स्वभावको छोडकर, त्रिकाणी ज्ञायकभावका लक्ष छोडकर स्व ने पर जिनके कारण स्वमें ओला पहेले जवने अलग क्रियाने, केवण जवके विकार अे स्व. अने पुण्य पाप आदि अजव अे 'पर'. "अैसे अेक द्रव्यकी पर्याय, द्रव्यकी पर्यायोको अनुभव करने पर" अे वस्तुनी वर्तमान दशा उसका अनुभव करने पर, अे नव है. आहाहा ! अनुभव शब्दे यडां सम्यग्दर्शन नहीं. नवका जानना करने पर, नव है. आहाहाहा ! आवी वातुं हवे. लोकोंने बहारथी मानीने बेसी गया. कांछक व्रत लीधा ने तपसा अपवास कर्या ने मंदिर मंदिर बनवाया ने भक्ति पूजा ने जात्रा ने बभ्रभयिया करवाया भगवान.

(श्रोता:- आगम मंदिर बनावे तो धर्म थाय ?) आगम मंदिर कर्या कइने ? रामजुभाएअे बनायुं नथी आ. आहाहा ! हा. तमे तो प्रमुष इता के नहीं ? आहाहा ! प्रमुष तो अे इता, भले अे वभते नवनीतभाए इता पण बधुं नवनीतभाए तो ठीक, पण प्रमुष तो पहेलेसे अे अेक डी है, ते उसने बनाया नहीं. उससे आ बना डी नहीं. वो तो जडकी पर्याय, अे समये उत्पन्न होनेकी लायकातसे बना है. अे मंदिरकी जडकी पर्याय है. आहाहाहा ! अे जनम क्षण है, १०२ गाथा प्रवचनसार. अे जनम नाम उत्पत्तिका क्षण था त्यां उत्पन्न हुआ है. समजमें आया ? अेने उसके बनानेमें विकल्प हो, अे शुभभाव है, अस, पुण्य है. पुण्य अे आत्माकी विशेष दशा, विकार है. आहाहा ! आवी वात छो.

पर्याय दृष्टिसे देभो तो नव है. भूतार्थ है पण उसमें सम्यग्दर्शन न आया. धर्मकी पहेली सीढी उत्पन्न करनेमें नवतत्त्वका विषयसे अे दर्शन उत्पन्न नहीं होता. आहाहाहा ! पर्याय विशेष है ने ? आहाहा ! "और सर्वकाणमें अस्भलित" देभो हवे आ, सर्वकाणमें विशेषमें नहीं आनेवाला, अस्भलित स्भलना उसमें अेक अंशमें भी आता नहीं कभी. केवणज्ञानकी पर्यायमें भी ज्ञायकभाव त्रिकाण आता नहीं. आहाहाहा ! अे निगोदमें है जव तो ज्ञानका अक्षरके अनंतमें भागे उसको विकास है, तो भी ज्ञायक तो सर्वकाणे अस्भलित अैसा है त्यां अंदर पडा है, क्या कडा ? ज्ञानकी पर्याय, आ निगोद है ने निगोद ? निगोद क्या ? आ लसण, प्याज उसका अेक टुकडा लो राए जेटला तो उसमें असंभ्य तो शरीर है, और अेक शरीरमें अनंत जव है और अेक जवको वर्तमानमें उसकी पर्यायमें अक्षरका अनंतमें भागका उसका विकास है, अैसा होने पर भी पर्यायमें, वस्तु है अे तो त्रिकाण अस्भलित ज्ञायकभाव है. आहाहा. आरे ! आवी वातुं हवे कोने ? अने केवणज्ञान होता है परिपूर्णा पर्याय त्रण काण त्रण लोक जाने अैसी पर्याय आए, तो भी ज्ञायकभाव तो जैसा है अैसा ने अैसा है. लिभा है के नहीं देभो ! सर्वकाणमें अस्भलित, है ? सर्वकाणमें स्भलित नहीं होता, नाम घटवध उसमें कोछ नहीं होता. आहाहा ! हवे आवुं छो.

सर्वकाणमें अस्पष्टित अेक ञव द्रव्यके स्वभाव, आहाहाहा ! त्रिकाणी ञव द्रव्यका स्वभाव वर्तमान. कामय रहेनेवाला अस्पष्टित कायम सामान्यमेंसे विशेषमें स्पष्टना आ जाती है, ऐसी अे यीज नहीं. आहाहाहा ! सर्वकाणमें अस्पष्टित, आहाहाहा ! नरकमें नारकीपणे अनंत अनंत दुःख वेठया पर्यायमें, पण वस्तु तो सर्वकाणमें अस्पष्टित ज्ञायकभाव तो त्यां ली अैसा ने अैसा है. आहाहा ! और सर्वार्थ सिद्धमें गये और त्यां सुखनी सामग्रीका पार नहीं और तेत्रीस हजार वर्षे तो आहारका उकार आता है कंठमेंसे, अे प्राणीकी पर्यायमें ली द्रव्य तो जैसा है वैसा ने वैसा पडा है अंदर. सर्वकाण अस्पष्टित ये सर्वकाण अस्पष्टितकी आव्याख्या होती है. आहाहा ! समजमें आया ? केवणज्ञानकी पर्याय हो, पण वस्तु छे अे तो त्रण काण, त्रण्ये काणे अस्पष्टित है. अे पर्यायमें आती नहीं. अेना अर्थ अैसा है.

(श्रोता:- पर्यायमें आता नहीं उसका नाम अस्पष्टित ?) अस्पष्टित. आहाहा ! जुओ कया कहेते देणो, सर्वकाणमें आ तो मंत्र है प्रभु, जेम वींछी उतारनेका मंत्र होता है ने वींछी उंभ, अेम सर्पका उंभ, अेम आ मिथ्यात्वका जेर उतारनेका मंत्र है आ. आहाहा ! अनादि राग ने पुण्यना परिणाम मेरा, उससे मेरे लाभ है मिथ्यात्वका जेर लगा है उसको. अे जेर उतारनेकी आ मंत्र दशा है. आहाहा !

सर्वकाणमें. आहाहा ! त्रिकाणी स्वभाववंत परमात्मा सर्वकाणे अस्पष्टित अेकरूप है. आहाहा ! अनादिकाणसे आ जगत है, तो अनादिकाणसे केवणज्ञानी ली है. जगतमें केवणज्ञानी ली अनादिकाणसे है. अे जगत था ने केवणज्ञानी परमात्मा नहीं था, अैसा नहीं. पण वो जगत है माटे केवणज्ञान हुवा अैसा नहीं, और केवणज्ञान हुवा तो आत्मा सामान्यमेंसे हठकर स्पष्टित हो गया, छतनी केवणज्ञान दशा अनंत आनंद दशा प्रगटी, तो त्रिकाणी स्वभावमें कोछ घट हो गछ ? आहाहाहा ! समजमें आया ? “सर्वकाणमें अस्पष्टित” शब्दका अडा गंभीर अर्थ है. आहा ! अरेरे ! अेने कया सूना नहीं ने ?

सातमी नरकना नारकीना दुःख प्रभु कहा था ने कल पहेले अेक क्षणका दुःख परमात्मा अेम इरमाते है के करोडो लवने करोडो ञलसे कही शके नहीं, छतना क्षणका दुःख, अैसा तेत्रीस सागर सुधी अनंत भैर हुवा है, पण वस्तु है अे तो अस्पष्टित ज्ञायकभाव पडा है अैसा ने अैसा है. आहा ! आनंदसे परिपूर्णा है अे अैसी दुःख दशाके काणमें ली आनंदसे परिपूर्णा ज्ञानानंद लगवान पडा है अंदर. आहाहाहा ! समजमें आया ? समजय अेटलुं समजवुं बापु ! आ तो लगवाननो मारग लाछ !

अरे परमात्माना विरह पडया, वीतराग रखा नहीं, जेम लक्ष्मी जाती है और मा-बाप गुजर जाते है पछी पाछणथी छोकरा तकरार करते है. आहाहा ! वहेयवा माटे. आ मजान मेरा, में अडा लाछ हुं में उसमें रहेता हुं पिताञ्च रहेते थे, दस लाखका मजान पण ये मेरे लेना है. ये तकरार पडे. लक्ष्मी घटे मा-बाप गुजर जाये, अेम केवणज्ञान लक्ष्मी गछ, त्रिलोकना नाथ परमात्मा पिताञ्च रखा नहीं, आहाहा ! पाछणसे आ तकरार उठावी. कोछ कहे के नहीं पुण्यसे धर्म होता है, कोछ कहे देव गुरु शास्त्रकी श्रद्धासे धर्म होता है... कोछ कहे मंदिरको बनानेसे धर्म होता है. अैसा तकरार लगवानका विरहमें पडया अडोत. युगलञ्च ! आहाहा !

अैसा हो भले याहे सो विपरीत ईष्टि, पण वस्तु जो अंदर है अे तो अस्भलित त्रिकाण पडी है अंदर. आडाडा ! भाए ! भाषा सरण द्रिभते है पण वो भाव समजना. आडाडा ! सर्वकाणमें अस्भलित अेक जवका द्रव्यका स्वभाव, देभो त्रिकाण कायम रहेनेवाली गीज अेकरूप, अैसा अेक जवद्रव्य, देभो अेक जवद्रव्य, अेक अपना जवद्रव्यका स्वभावके समीप जाकर, नवतत्त्वका भेदमें दूर जब होता है, समीपसे (जब) नवपर्यायके समीप जाते थे पण द्रव्यसे दूर होता था. आडाडा !

यहां कहेते है के भगवान अेकरूप द्रव्य स्वभाव सर्वकाणमें स्भलना नाम विशेषपणे वो कांछ नहीं होता अने विशेष दशा पूर्ण हो तो भी त्यां स्भलना कांछ नहीं होती, और विशेष दशा बहोत अल्प होती है, तो भी त्यां स्भलना नहीं होती. आडाडाडा ! अैसा सर्वकाणमें अस्भलित अेक जवद्रव्यके स्वभावके समीप, आ अंतरमां ईष्टि कर प्रभु. आडाडा ! पर्यायका भेदकी ईष्टि छोड दे. आडा ! तेरा जव, द्रव्यस्वभाव जानना होय तो. आडाडा ! और तेरे सम्यग्दर्शन प्रगट करना हो तो, धर्मकी पहेली दशा प्रगट करना हो तो, त्रिकाण अस्भलित जवद्रव्यका स्वभावके समीप जा. पर्यायसे दूर हो जा. आडाडा ! आवो मार्ग छे.

अेक जवद्रव्यका स्वभावके समीप जाकर अेम क्युं कडा ? के कर्म इठे तो समीप जाकर, अैसा नहीं. तुम तेरे पुरुषार्थसे त्रिकाणी स्वभावका समीप जा सकते है. समजमें आया ? और तेरा उलटा पुरुषार्थसे डी तुम पर्याय बुद्धिमें रुक गया है. समजमें आया ? कोछ कर्मके कारणसे रुक गया है, और कर्म इठ जाय तो सम्यग्दर्शन पाते है ने समीपमें जाते है अैसा है नहीं. आडाडा !

(श्रोता:- हमारी तरफ तो अैसा कहेते है कर्मसे होता है.) अे अे सब जूठ है. ये तो पहेले से है देवयंदज, अे तो अेकोतेरकी सालसे हमारे चलती है. इउ वर्ष हुवा. इउ साछठ और तीन वर्ष, पहेले हमारे गुरु था, बहोत प्रसिद्ध था, था स्थानकवासी पण ईष्टि विपरीत थी पण हमें ७१में, ७० में दीक्षा लिया. ७० कहेते तुम्हारेमें सत्तर कहेते है ने सात और शून्य. १८७०, इप वर्ष हुवा. तो पहेले हमने निजाला. हमारे तो पूर्वका संस्कार था ने ! तो गुरुअे दिया नहीं. शास्त्रमें वांयते थे तो, उसमेंसे निजाला पहेले वहेले बहार बोले के “अपनेमें विकार होता है अे कर्मसे बिलकुल नहीं.” भणभणोट हो गया. दोपहरको व्याभ्यान करते थे, सवारमें हमारा गुरु था ने संप्रदायका वो करते थे और आठम पाप्मीका पोषा करते है ने पोषा ? पौषध नहीं ? योवीस कलाक भाना नहीं ने अेक ठेकाणे रहेना. तो लाठी-लाठी, दामनगर पासे तो त्यां पोषा २५-३०-४० माणस होता था और दोपहरको लोको कहे कानज स्वामी वांये, कानज स्वामी वांये अेम लोको बहोत मांगणी करता था. तो हम दोपहरको अेक घंटा वांयते थे. आठम ने पाप्मी, महिनेमें यार वार, दररोज नहीं. पौषध जब हो सवारमां व्याभ्यान हो गया हो दोपहरको मागणी करे के मझाराज कानज मुनि वांये अेम. तो अेकवार वांयताने अेकवार तो पहेले अे कडा गुरु भैठे थे, पीछे सांभणते, सूनते थे, के आत्मामें जो मिथ्यात्वभावने राग द्वेष भाव होता है अे कर्मका निमित्तसे होता है, अैसा बिलकुल जूठ है. अपना उलटा पुरुषार्थसे विकार होता है. और सुलटा पुरुषार्थसे विकारका नाश होता है.

पीछे स्थानकवासीमें गरबड हो गछ आ वात निकाली तो. पीछे श्वेतांबरमें बात गछ ने त्यां गरबड हो गछ, ने आ द्विगंबरमें आयाने तो अर्धी ली गरबड हो गछ. न्यांय औसा कहेते, नर्धी के विकार औसा नर्धी होता, विकार कर्मसे होता है. अे वर्षांज्जकी साथे यर्थां हुंछ थी ने ? २१ वर्ष पहेले, १३ की साल २१ वर्ष हुवा. सब थे रामज्जभाछ थे, अमारे द्विमतभाछ थे, कुलयंदज्ज थे, कैलासयंदज्ज था, अंसीधरज्ज था, वो छन्दोरका बडा पंडित था, सब थे तो कडा देभो हर गाथा पंथास्तिकाय शास्त्र देभो. अपनेमें षट्कारकसे विकार अपनी पर्यायमें अपने कारणसे होता है, 'षट्कारक' क्या ? जो कोछ राग द्वेष ने मिथ्यात्व होता है, अे पर्यायका कर्ता पर्याय है अे मिथ्यात्वकी पर्यायका कर्ता पर्याय है. मिथ्यात्व उसका कार्य है, मिथ्यात्व उसका साधन है, मिथ्यात्व उसका अपादान है. उससे मिथ्यात्वमेंसे मिथ्यात्व आता है और मिथ्यात्वका आधार अे मिथ्यात्व है. द्रव्यगुण नर्धी ने पर नर्धी. परना कारकसे निरपेक्ष होता है औसा कडाने. भणभणाट हो गया त्यां छसरीमें. अेक कुलयंदज्ज आ पंडित है ने मध्यस्थ है वो, मगज्ज बहोत अश्र्ण है उनका, तो ये बोले सब सत्ता बेठी थी, के स्वामीज्ज अेम कहेते है के विकार परके कारककी अपेक्षा बिना निश्चयसे अपनेमें अपनेसे होता है, अे कुलयंदज्जअे कडा. अेम कहेते है, मध्यस्थ माणस है, तो ये बात जरी रुचि नर्धी केटलाकने.

कीधुं: अपनी पर्यायमें अे वभते तो हमने प्रवचनसार देभा नर्धी था, पहेलां कडाने अे वभते देभा था. पण जब पहेले कडा था तब प्रवचनसार समयसार देभा डी नर्धी था. अंदरसे बात आ गछ. भगवान आत्मा अपनी पर्यायमें विकृत राग ने द्वेष ने मिथ्यात्वभाव करते है अे समयका अपराध अपनेसे होता है. कर्मसे बिलकुल नर्धी. कर्मको यहां अपराध छूते नर्धी और अपराध अे कर्मको छूते नर्धी. कर्म अपराधको छूते नर्धी. भणभणाट हो गया सत्तामें. सत्ताको नो बेठी बात. वो बात कलकत्ते आ गछ पीछे. शेठ था शेठ शाहुज्ज था ने, त्यां आ वात लाया. तो हम हमारा भोजन था गजराज्जने त्यां गजराज्ज नर्धी ? वो छोटा बडा क्या नाम ? तोलाराम अने आ वछराज्ज दूसरा ने तीजा गजराज्ज. तो गजराज्ज के त्यां भोजन था त्यां, पत्र त्यांसे आया है के पूछो विकार कर्मसे होता है के नर्धी ? शाहुज्ज आया वो लेकर. पत्र आया है समेदशिपरज्जसे. कीधुं जवाब दे दिया है त्यां, उठो. शाहुज्ज हो के गमे ते हो हमारे क्या ? अर्धीया ! शाहुज्ज लेकर आया. शांति शाहुज्ज. जवाब दे दिया है त्यां विकार अपनेसे होता है परसे नर्धी ये शास्त्रपाठ बताया. त्यां बताया हर गाथा पंथास्तिकाय. देभो अर्धीया अली है, के विकार करनेमें परका कारककी अपेक्षा है नर्धी. परका कारक ने कारणकी अपेक्षा है डी नर्धी. औसा पाठ है पंथास्तिकायमें हम बताया था ने दो दिन पहेले, दो दिन पहेले बताया था. समजमें आया ? आहाहा !

अर्धीया अे कहेते है की अपनेमें विकार दशा हो के विशेष दशा हो वो अपनेसे होती है. उसमें निमित्त, अे कडाने ? अे ज्जवकी पर्याय नव है, अने उसमें निमित्त अज्जव है निमित्त, पण निमित्तसे हुवा औसा नर्धी. आहाहा ! निमित्तके लक्षसे भेद पड गया अंदर. समजमें आया ? पण वो कोछ यीज नर्धी, सम्यग्दर्शन जिसको पाना है, धर्मकी पहेली सीढी पाना हो, तो उसको तो सर्वकारमें अस्पलित अेक ज्जव द्रव्यके स्वभावके समीप जाकर, अनुभव करने पर अे

अभूतार्थ है, नव पर्याय जूठी है. आडाडाडा ! समजमें आया ? आ तो अक्षरे अक्षर बापु अर्थ है. आमां तो अेक अक्षर डेरडार करे तो ? संतोनी वाणी, द्विगंबर संत, आत्म अनुभवी भावलिंगी संत, परमेश्वर पदमें आया. आडाडाडा ! परमेश्वर है आचार्य तो. पंयपरमेष्ठि है की नहीं ? पंय ये परमेष्ठि है ने ? आडाडा ! आचार्य महाराजकी आ वाणी है मूण गाथा. और टीका है ये आचार्य महाराजकी अमृतयंद्राचार्य ! द्विगंबर. हजार वर्ष पहले हुवा. अे गाथामें भाव था अे भोलकर रभ दिया. आ आचार्य आम कहेते है कुंङकुंङाचार्य, त्त्यारे अत्त्यारे आम कहेते है, अभी आया है ने नवुं 'समयसार' विधानंदजनुं तो उसमें अैसा लिभा है बलभद्र पंडित है अेशे क्वुं इशे के, शास्त्र तो बडा सरण है, पण विद्वानोअे टीका बनाकर दुरुड कर दिया. दुरुड क्या कहेते है ? 'कठिन' अैसा है. समजमें आया ? छे अर्डीया पुस्तक ? नहीं... आडाडा ! क्योकि अमृतयंद्राचार्य ! ज्यां पाठमें अव्यक्त है, त्यां उसका छे बोल निकालकर स्पष्ट कर दिया, के आत्मा ये है पर्यायसे व्यक्त है, उससे भिन्न अव्यक्त आत्मा है अैसा अर्थ लिया डी नहीं, उसमेंसे, अेक अस शब्दार्थ लिया था साधारण, टीका नहीं. अरे भाछ ! अे आचार्योनी टीका, संतोनी टीका है अे कोछे वार्ता नहीं. अे तो मूणगाथामें जो भाव था उसको भोल दिया है. जैसे गाय अने भेंसके आउमें दूध है ने दूध, तो उसमें आंयणमें, अैसा आंयल नहीं लगाते है. देभा है ? अैसा नहीं लगाते, अैसा लगाते है. अैसा लगाते है तो यांदा पडी जाय अर्डीया. पण आ ने आ अमारे तो घरे बडेनने घेर था ने तो डमने सब देभा था. दोहते थे तो आ अंगूठा है ने आ आमां भाड है उसमें आंयण रभते है आंयण तो उसमें था वो निकणते है. अैसा गाथामें भाव है अे तर्कसे उठाकर आ बनाया है. शेठ ! शेठने तो घणो अब्यास है संस्कृतनो ने व्याकरणो. करंजमें पढया है, पण अधो बहारनो. आडाडा !

सर्वकाणमें अस्भलित, विशेषमें कभी आता डी नहीं, अने सामान्यमें कभी घटवध होती डी नहीं. आडाडाडा ! शुं कहे छे आ ? अैसा अेकरूप त्रिकाणी भगवान उसके समीप, अेक ज्व द्रव्यका स्वभाव, समीप जाकर अनुभव करने पर वो नव है अे जूठा है. नवपर्याय जूठी है. अेकरूप सत्यार्थकी दृष्टि करनेसे नवपर्याय, दृष्टिमें आता नहीं, अे अपेक्षाअे जूठा है. आडाडाडा ! इज्ज तो नवतत्त्व जूठा तो बहारनी वात तो क्यां करवी. आडाडा !

(श्रोता: नव पर्याय ली जूठा !) पर्याय सब जूठा. अेकरूप प्रभु ! कायम अेकरूप सर्वकाणमें रहेनेवाला भगवान प्रभु ! जायक स्वभाव, द्रव्य स्वभाव, ज्वद्रव्य स्वभाव, अेकरूप स्वभाव, वो तरङ्का पुरुषार्थसे त्यां जाकर अनुभव करने पर, नवपर्यायका भेद अे जूठा है, डो जाता है. आडाडा ! त्त्यारे उसको सम्यग्दर्शन होता है.

युगलज्ज ! इज्ज तो धर्मनुं योथुं गुणस्थान, पांयमुं ने छडुं अे तो क्या यीज है. समजमें आया ? श्रावक कहेते है जिंसको कहेते है ये श्रावक आ वाडाना श्रावक अे श्रावक है नहीं कोछे. इज्ज सम्यग्दर्शन क्या है ने कैसे प्राप्त डोगा उसकी भबर नहीं, कहांसे श्रावक आया ? कहांसे साधु आ गया ? आडाडा ! अे समीप जानेपर, नव अभूतार्थ है, असत्यार्थ है छसलिये... विशेष आयेगा.

(श्रोता:- प्रभाण वयन गुरुदेव)

प्रवचन नं. ६२ गाथा - १३ श्लोक - ८ ता. १८८-७८ शनिवार, श्रावण वद-१ सं. २५०४

समयसार १३ मी गाथा न्यां आया है. सर्वज्ञानमें अस्पष्टित अेक ज्वद्रव्यके स्वभावके समीप जाने पर अनुभव करने पर अतूतार्थ है. क्या कडा ? आ ज्व जो आत्मा है उसकी पर्यायमें नव प्रकारका तत्व उत्पन्न होता है. अर्द्धिया नवतत्वमें ज्वका अेक अंश पर्याय अे त्यां लेना नवमें, और अज्वका ज्ञान अर्द्धिया होता है उसको अज्व लेना. अज्व पदार्थ नहीं लेना, अे ज्व अपनी पर्यायमें अेक अंशरूप जो है, अे नवतत्वमें उसको ज्व कडा. और अज्व जो ७५ है उसका ज्ञान होते है ये उसको यहां अज्व कडा. और अपनी पर्यायमें शुभभाव होने लायक होते है, तब सामे कर्म जो है निमित्त उसको द्रव्य पुण्य कडा. अने भावपुण्य अपनी पर्यायमें योग्यतासे, अपनी योग्यतासे अे ज्ञानमें शुभभाव होता है उसको ज्व भाव पुण्य कडा. अैसे 'पाप' अपनी योग्यतासे ज्वमें पाप तत्वकी लायकतसे उत्पन्न होता है ये भाव पाप. और उसमें निमित्त जो पूर्वका कर्म है उसको द्रव्यपाप कहेनेमें आता है. अैसे आस्रव अपनी पर्यायमें शुभ अशुभ आस्रव होने लायकसे अे समय उत्पन्न होने लायक है उत्पन्न होता है अपनी योग्यतासे, कर्मसे नहीं. कर्म त्यां निमित्त है, पण निमित्तसे होता है अैसा नहीं. समजमें आया ? आस्रव पुराणा निमित्त कर्म, जो पुराणा, उसको द्रव्य आस्रव कहेते है अने भाव आस्रव. अपनी पर्यायमें जो उत्पन्न होता है ये भाव आस्रव है. पीछे संवर निर्जरा ने मोक्ष. बंध रागमें रुक जाते है अपने कारणसे, अे भावबंध है, और पुराणा कर्म जो है अे द्रव्यबंध है.

और संवर अपनी योग्यतासे शुद्धिकी उत्पत्ति हुँ अे ज्व संवर कहेनेमें आता है. और कर्मका उदय छतना न आया, और कोछ नया कर्म न आया उसको द्रव्य संवर कहेते है. और अपनी पर्यायमें शुद्धिकी वृद्धि हुँ, उसको भाव निर्जरा कहेते है, और कर्मका उदय जे फिर जाता है उसको द्रव्य निर्जरा कहेते है. आहाहा ! और अपनी पर्यायमें मोक्ष होने लायक पर्याय जो उत्पन्न हुँ केवणज्ञान अे भाव मोक्ष है. और उसमें कर्मका अभाव हुँवा उसको द्रव्य मोक्ष कहेते है. अैसे नवतत्व पर्यायमें उत्पन्न होता है. पण वो नव व्यवहारनयसे, पर्यायनयसे टेभने पर नव है. पण उसमें सम्यग्दर्शन उससे उत्पन्न नहीं होता. आहा ! समजमें आया ?

अे कहेते है ज्वा. त्तारे सम्यग्दर्शन कैसे होता है ? के सर्वज्ञानमें अस्पष्टित ! आहाहा ! सर्वज्ञानमें अपना ज्ञायकभाव पर्यायमें आस्रव आदि हुँवा, तो पण वस्तु तो अस्पष्टित ज्ञायकभाव परिपूर्णा रही है. आहाहा ! नरक ने निगोदमें, निगोदमें अक्षरके अनंतमे भागे ज्ञानकी पर्याय हुँ छतां वस्तु तो अस्पष्टित ज्ञायकभावे ही रही है त्यां. आहाहा ! सूक्ष्म है भाँ ! और केवणज्ञान उत्पन्न हुँवा तो भी वस्तु तो त्रिकाणी ज्ञायकभाव है ही है. केवणज्ञान हुँवा तो ज्ञायकभावमें घट हो गछ के अक्षरमें अनंतमें भागे ज्ञानका क्षयोपशम रहा, तो ज्ञायकमें बढ गछ बात अैसा है नहीं. ज्ञायक तो त्रिकाणी अेकरूप घट वध बिनाकी यीज है. आहाहा ! समजमें आया ? थोड़ी सूक्ष्म बात है भाँ.

अे त्रिकाण सर्वज्ञानमें अस्पष्टित ! आहाहा ! अेक ज्वद्रव्यके स्वभाव, त्रिकाणी ज्ञायक

परमपारिष्णामिक स्वभाव, राग आदि आस्रव ओ उदयभाव, संवर आदि क्षयोपशमभाव, केवणज्ञान आदि क्षायिकभाव सबसे भिन्न. आहाहा ! ओक द्रव्यके स्वभावके समीप जाकर, ओ द्रव्य स्वभाव तरफ़ जूकनेसे, अनुभव करनेपर, आहाहा ! ओक ज्वद्रव्यका स्वभाव ओकरूप जो त्रिकाण है, जो अपना सामान्य स्वभावमें से कभी विशेषमें आया नहीं. केवणज्ञानकी पर्यायमें भी सामान्य भाव आया नहीं. आहाहाहा ! औसा जो त्रिकाणी भगवान, ओकरूप ज्वद्रव्यका स्वभाव वो तरफ़की समीप जाने पर, है ? आहाहा ! अभूतार्थ है, तो नवतत्त्व पछी जूठा हुवा. आहाहा ! जीणी वात है भाछ !

भगवान आत्मा ज्ञायक, आनंद, शांत रसकी जेम शीतण शीतण बरफ़की शुं कडेवाय ओ ? पाट बरफ़की पाट होती है ने ५०-५० मणकी बरफ़ बरफ़ ठंडी, औसे भगवान आत्मा अकषाय स्वभावका पिंड बरफ़ जैसा शीतण है. ओ त्रिकाणी शांत रसका पिंड प्रभु, जे वस्तु पर्यायमें केवणज्ञानमें भी आती नहीं, अने अक्षरना अनंतमें भागमें भी आती नहीं, अरे जे मोक्षका मार्ग सम्यग्दर्शन है, जिसके समीप जाने पर सम्यग्दर्शन होता है, ओ पर्याय भी अंतर जाती नहीं अने ओ पर्यायमें भी द्रव्य सामान्य आता नहीं. आहाहा ! समजमें आया ? सूक्ष्म विषय है भगवान ! आहाहा ! यहां कहेते है, कि अनुभव करने पर, ओक द्रव्य स्वभाव त्रिकाणी है उसका स्वभावके अनुसार होकर अनुभव करने पर, तो अनुभव है, ये पर्याय है. अनुभव है ये पर्याय है. और उसका विषय ओकरूप द्रव्य स्वभाव है. आहाहा ! आवी वातुं छे.

औसे अनुभव करने पर, नवका भेद अभेदकी दृष्टिमें नवका भेद जूठा है, आहाहा ! उसका नाम सम्यग्दर्शन है, एतां सम्यग्दर्शनकी पर्याय अस्पष्टित स्वभावमें जाती नहीं और पर्यायमें अस्पष्टित द्रव्य स्वभाव आते नहीं. एतें सम्यग्दर्शनकी पर्याय अस्पष्टित स्वभावकी प्रतीत अने ज्ञान करती है. ज्ञानकी पर्याय अस्पष्टितका ज्ञान करती है. और अस्पष्टित स्वभाव सामान्यका श्रद्धा पर्याय प्रतीत करती है. एतें प्रतीत अने ज्ञानकी पर्याय, उसमें द्रव्य स्वभाव आता नहीं. आहाहाहा ! आवी यीज है. ओ अभूतार्थ हो गया, नव भेद. ओ दृष्टिका विषयमें वो आया नहीं, तो है नव, एतां गौण करके असत्यार्थ हो गया. मुष्य द्रव्य स्वभावकी दृष्टि करनेसे अनुभव करने पर, भूतार्थ ही यह है. अने पर्यायका नव भेद है ओ गौण करके लक्ष छोड करके उसके आ बाजु आये, तो ये नवतत्त्व अभूतार्थ हो गया. विषय है नहीं. द्रव्यका स्वभावकी दृष्टिमें ये है नहीं, माटे अभूतार्थ कहेनेमें आया है. आहाहा ! जीणी वातुं भारे.

इसलिये उन तत्त्वमें देओ नवतत्त्वका भेदमें भूतार्थनयसे, भूतार्थनयसे त्रिकाणी ज्ञायकभावकी दृष्टिसे, आहाहा ! ओक ज्व ही प्रकाशमान है. है ? नव भेदोंमें, विशेष प्रकाशमें दृष्टि छोडकर उसकी तो ओकीला सामान्य प्रकाशमान होता है. आहाहाहा ! आवुं दुर्लभ है. आ तो हज पहेली (दशा) सम्यग्दर्शन, सम्यग्ज्ञान योथा गुणस्थाननी वातो छे भगवान, ओ विना सब ओ दया दान ने व्रत ने भक्ति ने पूजाने सारा संसार है. आहाहा ! परिभ्रमणका कारण है. आहाहा ! भगवान आत्मा, ओ तत्त्वोंमें ओटले नवका भेदमें भूतार्थनयसे त्रिकाणीकी दृष्टि करनेसे यह ज्व ही प्रकाशमान है, नव भेद नहीं त्यां. आहाहाहा ! सूक्ष्म है भाछ ! पण करना पडेगा उसको, कल्याण करना हो तो ? अरे योर्यासी लाभमें अवतारमें दुःभी है,

आकुणतामां रागरूपी अग्निसे जल रह है. आहा ! राग आग दाह दहे सदा, आहाहा ! रागकी आगमें दाह जलती है अनादिसे, आहाहाहा ! ओ कषाय अग्निमें राग अग्नि भी अग्नि है, तो वो जलती है ने अग्निसे अत्यंत दुःखी है प्राणी, याहे तो शेर हो के राजा हो के देव हो, ये रागकी अग्निमें जलता है. आहा ! उसको छूटना हो, उससे छूटना हो, तो नवतत्त्वकी पर्यायमें जो भेद हुआ, उसका लक्ष छोडकर, ओक ज्वद्रव्य स्वभावके समीप जाने पर तेरे सम्यग्दर्शन होगा. आहाहाहा ! समजमें आया ?

“छस प्रकार यह ऐक्यरूपसे प्रकाशित होता हुआ” देखो. आहाहा ! ऐकरूप ऐक्य नाम सामान्य जे ओला अनेक नव भेद था, उससे छुटकर त्रिकाणी ज्ञायकभावका अनुभव करने पर ऐक्यपणा आया. छस प्रकार ओ ऐक्यरूपसे प्रकाशित होता हुआ, आहाहाहा ! शुद्धनयरूपसे अनुभव किया जाता है. शुद्धनय नाम ज्ञानकी जे शुद्ध पर्याय, उसका विषय जो ध्रुव, ओ शुद्धनयसे अनुभव किया जाता है. आहाहा ! अंतर्मुख होनेकी दृष्टिसे और अंतर्मुख होनेका ज्ञानका नयसे ओ अनुभवमें आता है. आहाहाहा ! ऐसी बात है भाए ! “और” ओ अनुभूति है ये आत्मभ्याति है. आ टीकाका नाम ही आत्मभ्याति है. आहाहा !

नवतत्त्वकी योग्यतासे उत्पन्न हुए पर्याय, तो ये भेदमेंसे निकलकर, आहाहा ! ओ भेद उपरकी दृष्टि है ओ उठाकर अपनी दृष्टि द्रव्य स्वभावमें जोडनेसे उसको अनुभव द्रव्यका होता है, है तो अनुभव पर्याय, पण वो द्रव्यके आश्रयसे अनुभव हुआ, उसको यहां सम्यग्दर्शन ने ज्ञानका अनुभव कहेनेमें आता है. आहाहाहा ! समजमें आया ? और ओ अनुभूति है ओ आत्मभ्याति है. आत्मानी पहेयान है. आहाहाहा भगवान आत्मा आनंदका पिंड प्रभु, ज्ञानका सागर, गुणका गोदाम, अनंत गुणका गोदाम प्रभु है. आहाहा ! ऐसी द्रव्यस्वभाव उपर दृष्टि देनेसे अनुभूति होती है. ये अनुभूति ओ सम्यक् आत्मभ्याति है. ओ अनुभूतिमें आत्मा प्रसिद्ध हुआ. भेदमें आत्मा प्रसिद्ध नहीं होता. आहाहा ! भेदमें तो रागकी पर्याय उत्पन्न होती है.

(श्रोता:- अनुभूति ज्ञानकी पर्याय है ?) ज्ञानकी पर्याय है, पण ओ ज्ञानकी पर्याय त्रिकाणके आश्रयसे हुए है ने ? तो पर्याय तो कहां. अनुभूति है पर्याय, पण किसकी अनुभूति किया ? त्रिकाण द्रव्यकी, अनुभूति. त्रिकाण द्रव्यकी अनुभूति है अनुभूतिकी पर्यायमें त्रिकाण द्रव्य आता नहीं. पण त्रिकाण द्रव्यका सामर्थ्य है ये अनुभूतिमें आता है. आहाहा ! जीष्णी वात बहु बापु ! वर्तमानमां तो गरबड बहु हो गए है. पहेली सम्यग्दर्शनकी बातमें गरबड हो गए हैं ? आवो प्रभु ओक सेकंडना असंप्य भागमां ज्वद्रव्य जो स्वभाव त्रिकाणी ज्ञायक ऐकरूप भाव उसकी समीप जानेपर अर्थात् नवतत्त्वका भेदको दूर करकर, आहाहा ! ओक ज्वद्रव्य स्वभाव उसकी समीप जानेपर पर्याय ज्ञानकी वो तरफ झूकनेसे, आहाहा ! जो आत्मा जैसा है ऐसा अनुभूतिमें प्रसिद्ध हुआ. त्यां आत्मा जैसा है ऐसा प्रसिद्ध हुआ. आहाहा ! समजमें आया ? हैने ? ओ अनुभूति है सो आत्मभ्याति है. आहाहाहाहा !

ओ यैतन्य द्रव्य महाप्रभु, सखियदानंद प्रभु, जिनस्वरूपी भगवान, उसका अनुभव करने पर वो तरफ झूकनेसे, आहाहा ! तब उसको आत्मभ्याति, आत्मा कैसा है ऐसी प्रसिद्धि

होती है. अनुभूतिमें आया कि आत्मा तो ज्ञानस्वरूप अખंड है, अनुभूतिमें आया कि आनंद स्वरूप भगवान अખंड है अनुभूतिमें आया कि प्रभुत्व ईश्वरतासे पूरा भरा पडा प्रभु है. आहाहा ! अे अनुभूतिमें आत्माकी प्रसिद्धि हुई. आहाहाहा ! अे रागकी पर्यायमें आत्माकी प्रसिद्धि नहीं होती. दया, दान, व्रत, भक्ति तप आदि लाभ करोड अंभज करे, समजमें आया ? वो छ ढाणामें आता है कि नहीं ? “लाभ बातकी बात निश्चय उर आणो. छोडी जगत दंड इंद्र अेक आत्म उर ध्यावो”. छ ढाणामें आता है. पण अर्थ कोने भबर ? घडीया हांडये ज्ञय. अैसा छ ढाणामें क्वा, पण वस्तु क्या ? अनंत बातकी बात. भेदसे दूर होकर आत्मज्ञायक स्वरूप त्रिकाण शुद्ध यैतन्यधन परमात्मा स्वरूप उसको उरमें ध्यावो. ध्यानमें उसको ध्येय बनावो. आहाहा ! तब उसको आत्म प्रसिद्धि होती है.

(श्रोता:- नवतत्त्वमां दंड इंद्र है ?) वो तो भंध है, दंड है. भेद है ये दंड है. अेकरूपमें दो प्रकार अे दंड है. (श्रोता:- दंड कडो पण इंद्र क्या है ?) दंड कडाने दो. अेकरूपमें नवप्रकारको दंड हुवा तो द्वैत हुवा. आहाहाहाहा ! भाछ ! सम्यग्दर्शन ने अनुभव उसका विषय कोछ अलौकिक है. कभी किया नहीं. सूनेमें आया तो दरकार किया नहीं. समजमें आया ? आहाहा ! पहेलां धर्मनुं बीज त्यांसे उत्पन्न होता है, और बीज होवे बीज, तो पंढरमें दिने, तेर दिन(पीछे) तो पूनम होगी होगी ने होगी.

अैसे भगवान आत्मा पूर्ण स्वरूपका अनुभवमें अनुभूति हुई. सम्यग्दर्शन हुवा दृष्ट उगी, तो उसको पूनम नाम केवणज्ञान प्राप्त होगा, होगा ने होगा. आहाहा ! समजमें आया ? अैसी अनुभूतिमें आत्माकी पहेयान है, प्यातिनो अर्थ अे कर्यो, पहेयान नाम प्रसिद्धि. आत्मा जैसा था अैसा अनुभूतिमें प्रसिद्ध हुवा. आहाहा ! राग ने व्यवहार रत्नत्रयमें तो रागकी प्रसिद्धि थी अनात्माकी प्रसिद्धि थी व्यवहार रत्नत्रयका रागमें अनात्माकी प्रसिद्धि थी. आहाहाहाहा !

अंतरमें ज्ञायकभावमें समीप जाकर बहारसे, सभसे पर्यायको हठाकर अंतरमें गुफा प्रभु यैतन्यमें, गुफा लिया है हां ४८ गाथा है ने समयसारकी उसमें जयसेन आचार्यकी टीकामें अनुभूतिरूपी गुफामें यले जा अंदर, अैसा पाठ है संस्कृत. तात्पर्यवृत्ति जयसेन आचार्यनी टीका, छे आंही ? संस्कृत नहीं, समयसार नहीं. संस्कृत टीका है. ४८ टीका है ४८ की. अरस अगंध अरूप अगंध अव्यक्तं उसकी टीकामें लिया है, कि धर्मात्मा मुनि कहां जाते है ? अपनी निर्विकल्प समाधिरूपी गुफामें पेसते है अंदर. बहारनी गुफामें तो तुं अनंतभैर रहा. पर्वतकी गुफामें रहेते है तो त्यां धर्म होता है अैसा है नहीं. अंतर यैतन्य भगवान पूर्णानंदकी गुफा है अंदर. आहाहाहा ! गिरिगुफा, अैसा पाठ लिया है. अनंत अनंत शांतिकी शोभासे अंतरमें प्रवेश करनेसे गिरिगुफामें प्रवेश किया, महा परमार्थ परमात्मा अेनी गुफामें प्रवेश किया. आहाहा ! भारे वात भाछ ! आ तो निश्चय आ है ने व्यवहार जूहा है. है ? अेम आंही ठराव्या.

“और जो आत्मप्याति है, सो सम्यग्दर्शन ही है”. है ? तीन बात लिया. के जे ज्ञायक ध्रुव यैतन्य अेकरूप परमात्म स्वरूप जिन स्वरूप, घटघट अंतर जिन वसे, अैसा जो भगवान

जिन स्वरूपी त्रिकाण है. वस्तु स्वभाव त्रिकाण जिन स्वरूप ही है. तो उसके समीप जानेसे, जो सम्यग्दर्शन होता है अनुभूति होती है, अ अनुभूति धर्म पर्याय है. अ अनुभूतिमें आत्माकी प्रसिद्धि हुई. अ अनुभूतिमें आत्माका ज्ञान हुआ, अ अनुभूतिमें आत्मा कैसा है उसका पहेयान हुआ. आहाहाहा... अ विना आत्माकी पहेयान होती नहीं, शास्त्रसे वांचे, लक्षे गमे ते करे, लाभ शास्त्र लक्षे, आहाहा ! उससे कोछ आत्माकी प्रसिद्धि नहीं होती. आहाहा ! युगलञ्च ! आहाहा !

अगियार अंग तो अनंत बैर पढया है. अक आचारांगमें अढार इजार पढ और अक पढमें प१ करोड ज़ाँरेर श्लोक, अैसा अैसा अढार इजार पढ, छत्रीस इजार पढ, भोंतेर इजार पढ, अैसा अगियार अंगमें उलल करते करते छेवला ले जाना, अैसा अगियार अंग तो अनंतबैर पढया है, वो तो शास्त्रज्ञान है. शब्दज्ञान है. बंध अधिकारमें कडा है, ये शास्त्रज्ञान अे शब्दज्ञान है, आत्मज्ञान नहीं. आहाहाहाहाहा ! त्यां बंध अधिकारमें लिया है. आचारांग आदि शब्दज्ञान है, अैसा लिया है. बंध अधिकार समयसार. आहाहाहा ! और नवतत्त्व अे दर्शन है व्यवहार और छ कायनी दया अे यारित्र है व्यवहार-राग अे निश्चय अे नहीं, सत्य अे नहीं. आहाहा !

सत्य तो भगवान आत्मा 'पूर्णाष्टं' स्वभावकी पूर्णतासे लरा पडा अक अंश ली भंड नहीं, अक अंश ली अपूर्णता नहीं, अक उसका अंशमें अशुद्धता नहीं, जिसमें त्रिकाण निरावरण है. आहाहाहा ! जे वस्तु जे है अे तो त्रिकाण निरावरण है. उर० गाथामें आया है छेवले उर० जयसेन आचार्य "जे सकण निरावरण अभंड अक प्रत्यक्ष प्रतिभासमय अविनश्चर शुद्ध पारिष्णामिक परमभाव लक्षण निज परमात्म तत्त्व द्रव्य ते हुं छुं" समजमें आया ? है ने अे ? आ तो सब व्याभ्यान हो गये, बहोत हो गया है.

ये है देभो, जयसेन आचार्यकी टीका है "जे सकण निरावरण" द्रव्य वस्तु जो है ये तो त्रिकाल निरावरण है. आहाहाहा ! जो सम्यग्दर्शनका विषय, जिसके आश्रयसे अनुभूति होती है, ये सकण निरावरण है अक. "अभंड" है, पर्यायका भंड उसमें है नहीं. "अक", अकरूप है. "प्रत्यक्ष प्रतिभासमय" है. ज्ञानकी पर्यायमें सारा द्रव्य जैसा है वैसा प्रतिभासमें आता है. प्रत्यक्ष ज्ञानकी पर्यायमें प्रतिभास जैसा है अैसा भास आता है. आहाहाहा ! "अविनश्चर" है त्रिकाण. नाशवंत कोछ यीज उसमें (नहीं) पर्याय नाशवान है. केवणज्ञान ली नाशवान है. आहाहा ! अक समयकी पर्याय है ने ? नियमसार शुद्धभाव अधिकारमें पहेली गाथामें लिया है, के संवर निर्जरा पुण्य पाप ने केवणज्ञानने अे पर्याय बधी नाशवान है. आहाहा ! क्योकि अक समय रहेती है. भगवान अविनश्चर त्रिकाण अंदर है. आहाहाहा ! अरे ! अने "शुद्ध पारिष्णामिक परमभाव लक्षण निज परमात्म द्रव्य ते ज हुं छुं". परंतु अेम भावतो नथी के भंडज्ञानरूप हुं छुं. धर्मी पर्यायका-भंडका ज्ञानका भावना करते नहीं. आहाहा ! अे संस्कृत टीका है. उसका आ गुजराती है. समजमें आया ?

अर्हीया कडा के अे त्रिकाणी ज्ञायक स्वभाव ! भाछ ! अे वात अनुभवमें लाना वो कोछ अलौकिक बात है. आहाहा ! अे तरङ्गसे जूकनेसे पर्यायको द्रव्य तरङ्गको जूकनेसे, पर्याय जो दूर

है राग तरङ्ग जाती है ओ पर्यायको अंतरमें लाना. आहाहा ! इसका नाम आत्म समीप गये, क्या कहा ? जो वर्तमान पर्याय है ज्ञानकी रागको जानते हैं ने परको जाननेमें रहेती है, ओ पर्याय तो त्यां रही. પણ वो पर्याय अंदरमें ला शके नहीं, कारण वो पर्याय तो राग तरङ्ग जूकी है. पछीकी पर्याय द्रव्यमेंसे उत्पन्न होती है अने वो पर्याय अंतरमें जूकती है. आवी वात छे. आकरुं काम लाछ, समजमें आया ? ओ पर्यायका पति, शायक स्वभाव, आहाहा ! अनुभवमें आती है, तब ये वस्तु प्रसिद्ध हुछ के वस्तु ऐसी है त्रिकाण शुद्ध है, त्रिकाण आनंद है, त्रिकाण शायक है, त्रिकाण अभंड है, त्रिकाण अेक है, त्रिकाण सामान्य है. आहाहा ! ओ अनुभूति ओ आत्माकी प्रसिद्धि है, अने आत्माकी प्रसिद्धि ओ आत्मभ्याति है, और वो सम्यग्दर्शन है. आहाहा ! इच्छ तो धर्मनी पहेली सीढी, आहाहा ! ऐसा हुओे बिना उसका ज्ञान भी निरर्थक अने वो सब व्रत ने तप करे सब बाणव्रत ने बाणतप निरर्थक है. स्वभाव माटे निरर्थक, परिभ्रमण माटे सार्थक. आहाहा ! (श्रोता:- अनेकांत कर्पु) आहाहा ! इस प्रकार यह सर्व कथन निर्दोष है, अमृतयंद्रायार्य कहेते है, आ सर्व कथन निर्दोष है. आहाहा ! बाधा रहित है ये टीका हो गछ.

हवे लावार्थ ये टीका हुछ अमृतयंद्रायार्यकी, मुनि संत द्विगंबर तो उसने आ टीका बनाछ है, आहाहाहा ! छतें वो कहेगा ये टीका मैंने बनाछ नहीं हों, क्योंकि ये तो शब्दकी पर्याय है. उसे मैं कहां रयुं ? मेरी ये किया नहीं. मैं तो स्वरूपमें गुप्त हुं. आहाहा ! मैं तो मेरा स्वरूपमें गुप्त हुं. मैं रागमें आता नहीं. विकल्प आया टीकाका तो ये रागमें मैं आता नहीं. आहाहा ! टीकाकी पर्याय मैंने किया, ओ हे जवो ऐसा मोह न करो, ओम कहते है, ऐसा मोह करके न नायो, के मैं टीका बनाछ ने टीकाओ तुमको समजाया, जैसे मत समजो प्रभु ! आहाहा ! वस्तुनी स्थिति ऐसी है. आत्मा रजकणकी पर्यायका कर्ता हो सकते नहीं. आहाहा !

आ तो आओ द्वि' में किया, में किया, आ किया, आहाहा ! में समजाता हुं में वाणी योष्पी निकाल करता हुं धीमे बोल सकता हुं, उग्रसे बोल सकता हुं, आहाहा ! (श्रोता:- ये तो बराबर बात है.) सब मिथ्याभाव है. हमारे शुं कैलासयंदज नहीं पहेले बोलते थे कैलासयंदज, भूंदेलभंड. धीमेसे बोलो, उतावणा बोलो, उतावणे, तमारे कछ लाषा है ? जोरसे बोलो. आत्मा जोरसे बोल सकते नहीं ने धीमेसे बोल सकते नहीं. आहाहाहा ! गजब वात है प्रभु ! शुं थाय ? तत्त्वनी जबर न मणे ने अवणे रस्ते यढ गया और मान बैठे के हम कांछ करते है धर्म. आहाहा ! हवे वो भ्रममां गया वो कहांसे भगवान पासे जा शके ? आहाहा ! समजमें आया ? भगवान नाम आत्मा हों.

लावार्थ: लावार्थ है ? "छन नवतत्त्वमें शुद्धनयसे देषा जाये तो जव ही ओक यैतन्य यमत्कार मात्र प्रकाशरूप प्रगट हो रहा है" नवतत्त्वका भेदकी पर्यायमेंसे देषो तो सारा नवतत्त्वमें सामान्य द्रव्य त्रिकाण यैतन्य यमत्कार भरा है. आहाहाहा ! नवतत्त्वमें पर्यायभेद, शुद्धनयसे देषे जाय तो, द्रव्य स्वभावसे देषे जाये तो, जव ही ओक यैतन्य यमत्कार मात्र प्रकाशरूप प्रगट हो रहा है. आहाहा ! इसके अतिरिक्त, इससे भिन्न, भिन्न भिन्न नवतत्त्व कुछ भी दिभाछ नहीं देते. आहाहा ! स्वभाव पूर्णानंदका देषनेसे, नवतत्त्वका भिन्न भिन्न त्यां है नहीं, दिभते कहां ? त्यां तो ओकीला भगवान आत्मा पूर्णानंद है. आहाहा ! जबतक इस प्रकार

ज्वलत्त्वकी जानकारी ज्वलको नहीं. आहाहा ! ज्यों लगी, इस प्रकार ज्वलत्त्व अंकाकार ज्ञायकभावका अनुभव नहीं करते, ज्वलको नहीं, तब तक ये व्यवहार दृष्टि है, पर्याय बुद्धि है. अंक अंशको माननेवाला है मूढ़ है. आहाहा ! “पर्याय मूढ़ पर समया” प्रवचनसार ८३ गाथा. आहाहा ! अंक समयकी पर्यायने मानना वो भी मूढ़ है. सारा द्रव्य भगवान रह जाता है. आहाहा ! आवी वात. है ? व्यवहार दृष्टि ? भिन्न भिन्न नवतत्त्वको मानता है.

ज्वल पुद्गलकी बंध पर्यायरूप दृष्टिसे यह पदार्थ भिन्न भिन्न दिशाएँ देते हैं, किन्तु जब शुद्धनयसे ज्वल पुद्गलका निज स्वरूप, भिन्न भिन्न देखा जाये, आहाहा ! रागका स्वरूप भिन्न है ने यैतन्यका स्वरूप रागसे भिन्न है, जैसे दिखा जाये, तब ये पुण्य पाप आदि सात तत्त्व तो कुछ भी वस्तु नहीं है. आहाहाहा ! है ?

(श्रोता:- कोई वस्तु नहीं ?) वस्तु कहां है ? ये ज्ञानका ज्ञेय हो गया. अपनेमें नव भेद है नहीं. आहाहा ! सूक्ष्म विषय ! अनंत काण अनंत काण हुवा.. साधु भी अनंत बैर हुवा, પણ उसने आत्मज्ञान न किया. ओ नवतत्त्व ने रागनी किया ने पंचमहाव्रतना परिणाम ने.

कह्याने उसमें यह “मुनिव्रतधार अनंत बैर त्रैवेयक उपजायो પણ आत्मज्ञान बिन लेश सुभ न पायो”. ओ पंच महाव्रतका परिणाम भी दुःखरूप है. उससे हठकर आत्मा आनंदमूर्ति है, ओ तरङ्ग कभी जूकाव किया नहीं. आहाहा ! यार गतिमें रूलते हैं अवा द्रव्यलिंग अनंतबैर लिया. जैन मुनि द्रव्यलिंग नग्नपणा ऐसा अनंतबैर अठ्यावीस भूणगुण पाण्या और पीछे अनंत अनंत भव द्रव्यलिंग करके भी अष्टपाहुडमें है लिंग पाहुडमें, द्रव्यलिंग अनंत बैर धारण करके अनंत अनंत योर्यासीना अवतारमां पीछे झर्या. आहाहा ! પણ वो मित्थ्यात्वका नाश अने सम्यग्दर्शनकी उत्पत्ति क्या है, ये ज्यालमें लिया ही नहीं. आहाहा ! भाकी पंडिताएँ अगियार अंगकी कुछ. लोगोंको समजावे पांच पांच हजार दश दश हजार माणसोंको समजावे उसमें क्या हुवा ? आहाहा ! भाषाकी पर्याय जड, विकल्प उठते हैं ओ भी अयेतन, भगवान तो ओ अयेतनसे भिन्न यैतन्यस्वरूप भगवान जागृत स्वभावका पिंड, आहाहा ! ओ तरङ्गका जूकाव नहीं किया तो सम्यग्दर्शन नहीं हुवा. सम्यग्दर्शन बिनाका ज्ञान ने व्रत आदि सब अज्ञान है. आहाहा ! है ?

किन्तु जब शुद्धनयसे ज्वल पुद्गलका निज स्वरूप भिन्न भिन्न देखा जाये तब पुण्य पाप आदि कुछ नहीं. निमित्त नैमित्तिकभावसे हुओ थे. ‘नैमित्तिक अपनी अवस्था कर्म निमित्त, निमित्तसे हुवा नहीं પણ निमित्त है अने नैमित्तिक अपनी अवस्था नव’ इसलिये ये निमित्त नैमित्तिकभाव जब मिट गया तब ज्वल पुद्गल भिन्न होकर भिन्न होनेसे अन्य कोई वस्तु सिद्ध नहीं हो सकती. भगवान भगवानरूपे आत्मा है कर्म पुद्गल पुद्गलरूपे है अमां कोई दूसरी यीज भिन्न नहीं होती. वस्तु तो द्रव्य है और द्रव्यका निज भाव तो द्रव्यके साथ ही रहेता है. ज्ञान, आनंद, शांति, स्वच्छता, प्रभुता. आहाहा ! निमित्त नैमित्तिकभावका अभाव ही होता है. इसलिये शुद्धनयसे ज्वलको जानेसे ही सम्यग्दर्शनकी प्राप्ति हो सकती है. आहाहा ! जब तक भिन्न भिन्न नवपदार्थोंको जाने और शुद्धनयसे आत्माको न जाने तब तक पर्याय बुद्धि है मिथ्या बुद्धि है. आहाहा ! समजमें आया ?

શ્લોક - ૮

(માલિની)

ચિરમિતિ નવતત્ત્વચ્છન્નમુન્નીયમાનં
 કનકમિવ નિમગ્નં વર્ણમાલાકલાપે ।
 અથ સતતવિવિક્તં દૃશ્યતામેકરૂપં
 પ્રતિપદમિદમાત્મજ્યોતિરુદ્યોતમાનમ્ ॥૮॥

અથૈવમેકત્વેન દ્યોતમાનસ્યાત્મનોડધિગમોપાયાઃ પ્રમાણનયનિક્ષેપાઃ યે તે
 ચલ્વભૂતાર્થાસ્તેષ્વપ્યયમેક એક ભૂતાર્થઃ । પ્રમાણં તાવત્પરોક્ષં પ્રત્યક્ષં ચ । તત્રોપાત્તાનુપાત્ત-
 પરદ્વારેણ પ્રવર્તમાનં પરોક્ષં, કેવલાત્મપ્રતિનિયતત્વેન પ્રવર્તમાનં પ્રત્યક્ષં ચ । તદુભયમપિ
 પ્રમાતૃપ્રમાણપ્રમેયભેદસ્યાનુભૂયમાનતાયાં ભૂતાર્થમ્, અથ ચ વ્યુદસ્તસમસ્તભેદૈકજીવસ્વ-
 ભાવસ્યાનુભૂયમાનતાયામભૂતાર્થમ્ । નયસ્તુ દ્રવ્યાર્થિકઃ પર્યાયાર્થિકશ્ચ । તત્ર
 દ્રવ્યપર્યાયાત્મકે વસ્તુનિ દ્રવ્યં મુખ્યતયાનુભાવયતીતિ દ્રવ્યાર્થિકઃ, પર્યાયં મુખ્યતયાનુભાવ-
 યતીતિ પર્યાયાર્થિકઃ । તદુભયમપિ દ્રવ્યપર્યાયયોઃ પર્યાયેણાનુભૂયમાનતાયાં ભૂતાર્થમ્, અથ
 ચ દ્રવ્યપર્યાયાનાલીઢશુદ્ધવસ્તુમાત્રજીવસ્વભાવસ્યાનુભૂયમાનતાયામભૂતાર્થમ્ । નિક્ષેપસ્તુ
 નામ સ્થાપના દ્રવ્યં ભાવશ્ચ । તત્રાતદ્વુગે વસ્તુનિ સંજ્ઞાકરણં નામ । સોડ્યમિત્યન્યત્ર
 પ્રતિનિધિવ્યવસ્થાપનં સ્થાપના । વર્તમાનતત્પર્યાયાદન્યદ્ દ્રવ્યમ્ । વર્તમાનતત્પર્યાયો ભાવઃ ।
 તદ્દતુષ્ટયં સ્વસ્વલક્ષણવૈલક્ષણ્યેનાનુભૂયમાનતાયાં ભૂતાર્થમ્, અથ ચ નિર્વિલક્ષણસ્વ-
 લક્ષણૈકજીવસ્વભાવસ્યાનુભૂયમાનતાયામભૂતાર્થમ્ । અથૈવમમીષુ પ્રમાણનયનિક્ષેપેષુ
 ભૂતાર્થત્વેનૈકો જીવ એવ પ્રદ્યોતતે ।

અહીં, એ અર્થનું કલશરૂપ કાવ્ય કહે છે:-

શ્લોકાર્થ:- [ઇતિ] આ રીતે [ચિરમ્ નવ-તત્ત્વ-ચ્છન્નમ્ ઇદમ્ આત્મજ્યોતિઃ] નવ
 તત્ત્વોમાં ઘણા કાળથી છુપાયેલી આ આત્મજ્યોતિને, [વર્ણમાલા-કલાપે નિમગ્નં કનકમ્
 ઇવ] જેમ વર્ણોના સમૂહમાં છુપાયેલા એકાકાર સુવર્ણને બહાર કાઢે તેમ, [ઉન્નીયમાનં]
 શુદ્ધનયથી બહાર કાઢી પ્રગટ કરવામાં આવી છે. [અથ] માટે હવે હે ભવ્ય જીવો !
 [સતતવિવિક્તં] હંમેશાં આને અન્ય દ્રવ્યોથી તથા તેમનાથી થતા નૈમિત્તિક ભાવોથી
 ભિન્ન, [એકરૂપં] એકરૂપ [દૃશ્યતામ્] દેખો. [પ્રતિપદમ્ ઉદ્યોતમાનમ્] આ (જ્યોતિ),
 પદે પદે અર્થાત્ પર્યાયે પર્યાયે એકરૂપ ચિત્યમત્કારમાત્ર ઉદ્યોતમાન છે.

ભાવાર્થ:- આ આત્મા સર્વ અવસ્થાઓમાં વિધવિધ રૂપે દેખાતો હતો તેને શુદ્ધનયે
 એક ચૈતન્ય-ચમત્કારમાત્ર દેખાડ્યો છે; તેથી હવે સદા એકાકાર જ અનુભવ કરો,
 પર્યાયબુદ્ધિનો એકાંત ન રાખો-એમ શ્રી ગુરુઓનો ઉપદેશ છે. ૮.

ટીકા :- હવે, જેમ નવ તત્ત્વોમાં એક જીવને જ જાણવો ભૂતાર્થ કહ્યો તેમ, એકપણે

પ્રકાશમાન આત્માના અધિગમના ઉપાયો જે પ્રમાણ, નય, નિક્ષેપ છે તેઓ પણ નિશ્ચયથી અભૂતાર્થ છે, તેમાં પણ આત્મા એક જ ભૂતાર્થ છે (કારણ કે જ્ઞેય અને વચનના ભેદોથી પ્રમાણાદિ અનેક ભેદરૂપ થાય છે). તેમાં પહેલાં, પ્રમાણ બે પ્રકારે છે-પરોક્ષ અને પ્રત્યક્ષ. ^૧ઉપાત્ત અને ^૨અનુપાત્ત પર (પદાર્થો) દ્વારા પ્રવર્તે તે પરોક્ષ છે અને કેવળ આત્માથી જ પ્રતિનિશ્ચિતપણે પ્રવર્તે તે પ્રત્યક્ષ છે. (પ્રમાણ જ્ઞાન છે. તે જ્ઞાન પાંચ પ્રકારનું છે-મતિ, શ્રુત, અવધિ, મન:પર્યય ને કેવળ. તેમાં મતિ ને શ્રુત એ બે જ્ઞાન પરોક્ષ છે, અવધિ ને મન:પર્યય એ બે વિકલ-પ્રત્યક્ષ છે અને કેવળજ્ઞાન સકલ-પ્રત્યક્ષ છે. તેથી એ બે પ્રકારનાં પ્રમાણ છે.) તે બન્ને પ્રમાતા, પ્રમાણ, પ્રમેયના ભેદને અનુભવતાં તો ભૂતાર્થ છે, સત્યાર્થ છે; અને જેમાં સર્વ ભેદો ગૌણ થઈ ગયા છે એવા એક જીવના સ્વભાવનો અનુભવ કરતાં તેઓ અભૂતાર્થ છે, અસત્યાર્થ છે.

નય બે પ્રકારે છે-દ્રવ્યાર્થિક અને પર્યાયાર્થિક. ત્યાં દ્રવ્ય-પર્યાયસ્વરૂપ વસ્તુમાં દ્રવ્યનો મુખ્યપણે અનુભવ કરાવે તે દ્રવ્યાર્થિક નય છે અને પર્યાયનો મુખ્યપણે અનુભવ કરાવે તે પર્યાયાર્થિક નય છે. તે બંને નયો દ્રવ્ય અને પર્યાયનો પર્યાયથી (ભેદથી, ક્રમથી) અનુભવ કરતાં તો ભૂતાર્થ છે, સત્યાર્થ છે; અને દ્રવ્ય તથા પર્યાય એ બન્નેથી નહિ આલિંગન કરાયેલા એવા શુદ્ધવસ્તુમાત્ર જીવના (ચૈતન્યમાત્ર) સ્વભાવનો અનુભવ કરતાં તેઓ અભૂતાર્થ છે, અસત્યાર્થ છે.

નિક્ષેપ ચાર પ્રકારે છે-નામ, સ્થાપના, દ્રવ્ય ને ભાવ. વસ્તુમાં જે ગુણ ન હોય તે ગુણના નામથી (વ્યવહાર માટે) વસ્તુની સંજ્ઞા કરવી તે નામ નિક્ષેપ છે. ‘આ તે છે’ એમ અન્ય વસ્તુમાં અન્ય વસ્તુનું પ્રતિનિધિત્વ સ્થાપવું (-પ્રતિમારૂપ સ્થાપન કરવું) તે સ્થાપના નિક્ષેપ છે. વર્તમાનથી અન્ય એટલે કે અતીત અથવા અનાગત પર્યાયથી વસ્તુને વર્તમાનમાં કહેવી તે દ્રવ્ય નિક્ષેપ છે. વર્તમાન પર્યાયથી વસ્તુને વર્તમાનમાં કહેવી તે ભાવ નિક્ષેપ છે. એ ચારેય નિક્ષેપોનો પોતપોતાના લક્ષણભેદથી (વિલક્ષણરૂપે-જુદા જુદા રૂપે) અનુભવ કરવામાં આવતાં તેઓ ભૂતાર્થ છે, સત્યાર્થ છે; અને ભિન્ન લક્ષણથી રહિત એક પોતાના ચૈતન્યલક્ષણરૂપ જીવ-સ્વભાવનો અનુભવ કરતાં એ ચારેય અભૂતાર્થ છે, અસત્યાર્થ છે. આ રીતે આ પ્રમાણ-નય-નિક્ષેપોમાં ભૂતાર્થપણે એક જીવ જ પ્રકાશમાન છે.

ભાવાર્થ :- આ પ્રમાણ, નય, નિક્ષેપોનું વિસ્તારથી વ્યાખ્યાન તે વિષયના ગ્રંથોમાંથી જાણવું; તેમનાથી દ્રવ્યપર્યાયસ્વરૂપ વસ્તુની સિદ્ધિ થાય છે. તેઓ સાધક અવસ્થામાં તો સત્યાર્થ જ છે કારણ કે તે જ્ઞાનના જ વિશેષો છે. તેમના વિના વસ્તુને ગમે તેમ સાધવામાં આવે તો વિપર્યય થઈ જાય છે. અવસ્થા અનુસાર વ્યવહારના અભાવની ત્રણ રીતિ છે: પહેલી અવસ્થામાં પ્રમાણાદિથી યથાર્થ વસ્તુને જાણી જ્ઞાન-શ્રદ્ધાનની સિદ્ધિ કરવી; જ્ઞાન-શ્રદ્ધાન સિદ્ધ થયા પછી શ્રદ્ધાન માટે તો પ્રમાણાદિની કાંઈ જરૂર નથી. પણ હવે એ બીજી

૧. ઉપાત્ત = મેળવેલા. (ઇન્દ્રિય, મન વગેરે ઉપાત્ત પર પદાર્થો છે.)

૨. અનુપાત્ત = અણમેળવેલા. (પ્રકાશ, ઉપદેશ વગેરે અનુપાત્ત પર પદાર્થો છે.)

અવસ્થામાં પ્રમાણાદિના આલંબન દ્વારા વિશેષ જ્ઞાન થાય છે અને રાગ-દ્વેષ-મોહકર્મના સર્વથા અભાવરૂપ યથાખ્યાત ચારિત્ર પ્રગટે છે; તેથી કેવળજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થાય છે. કેવળજ્ઞાન થયા પછી પ્રમાણાદિનું આલંબન રહેતું નથી. ત્યાર પછી ત્રીજી સાક્ષાત્ સિદ્ધ અવસ્થા છે ત્યાં પણ કાંઈ આલંબન નથી. એ રીતે સિદ્ધ અવસ્થામાં પ્રમાણ-નય-નિક્ષેપોનો અભાવ જ છે.

ઈસ અર્થકા કળશ કહેતે હૈ. લ્યો કળશ હૈ ને આઠ.

ચિરમિતિ નવતત્ત્વચ્છન્નમુત્રીયમાનં કનકમિવ નિમગ્નં વર્ણમાલાકલાપે ।

અથ સતતવિવિક્તં દૃશ્યતામેકરૂપં પ્રતિપદમિદમાત્મજ્યોતિરુદ્યોતમાનમ્ ॥૮ ॥

ઈતિ નામ ઈસ પ્રકારે “ચિરમ્ નવતત્ત્વ ચ્છન્નમ્ ઈદમ્ આત્મ જ્યોતિ” આહાહાહા ! નવતત્ત્વકે ભેદમેં બહોતસે સમયસે છીપી હુઈ, નવતત્ત્વકા ભેદમેં પીછે આ વસ્તુ હૈ. યહ છિપક ઢંકી ગઈ. આહાહા ! ભેદકી નવતત્ત્વકી પર્યાય બુદ્ધિમેં ઓ દ્રવ્ય સ્વભાવ ઢંક ગયા. આહાહા ! હૈ ? શુદ્ધનયસે બહાર નિકાલકર પ્રગટ કી ગઈ, એસી આત્મજ્યોતિ જો છીપી થી. પર્યાય કે પીછે અંદર દ્રવ્યસ્વભાવ ઢંકા દિખતે થે, એ શુદ્ધનયસે સ્વભાવ પર દૃષ્ટિ કરનેસે એ ભાવ વો પ્રકાશિત હુવા. નવકી પર્યાયમેં રુકનેસે દ્રવ્યસ્વભાવ ઢંક ગયા થા, છીપ ગયા થા. ઉસે અંતરમેં શુદ્ધનયસે દેખને પર આત્મા પ્રકાશિત હોતા હૈ. હૈ ? આહાહા !

શુદ્ધનયસે બહાર નિકાલકર પ્રગટ કી ગઈ, જૈસે વર્ણો કે સમૂહમેં છીપે હુએ એકાકાર સુવર્ણ, સોના હોતા હૈ ને સોના સોનું. અગ્નિમેં દેતે હૈ ને તાપ, તો ભિન્ન ભિન્ન ભિન્ન રંગ હોતા હૈ, સોનાના વર્ણમેં, પણ ઉસમેં સોના તો એકરૂપ ભિન્ન હૈ. સમજમેં આયા ? એસે આત્મામેં નવપ્રકારકી પર્યાય ભિન્ન ભિન્ન હૈ, પણ ઉસસે આત્મા તો ઉસસે ભિન્ન હૈ. આહાહાહા ! સંવર, નિર્જરા ને મોક્ષકી પર્યાયસે ભી ભિન્ન હૈ એમ કહેતે હૈ. આહાહા ! હૈ ?

ઈસલિયે અબ હૈ ભવ્ય જીવો, આચાર્ય મહારાજ સંબોધન કરતે હૈ “અથ” હવે, હે ! લાયક જીવો ! સતતવિવિક્તં સદા અન્ય દ્રવ્યોસે, અનેરા પદાર્થસે, ઉનમેં હોનેવાલા નૈમિત્તિકભાવ વિકારસે ભિન્ન, અન્ય દ્રવ્યસે ભિન્ન અને અન્ય દ્રવ્યકા નિમિત્તસે અપનેમેં હુઆ વિકાર, ઉસસે ભી ભગવાન ભિન્ન. આહાહા... એકરૂપ દેખો, એકરૂપ દેખો “એક દેખિએ, જાણીએ, રમી રહીએ એક ઠોર, સમળ વિમળ ન વિચારીએ, એ હી સિદ્ધિ નહીં ઓર” અમારે વીરજીભાઈ વકીલ થા. આ કાઠિયાવાડમેં દિગંબરના અભ્યાસી વીરજીભાઈ વકીલ થા જામનગર. જો પહેલાં અભ્યાસ થા ઉસકા વો પુરાના, ૯૧-૯૨ વર્ષે ગુજર ગયે. તો વો આ વારંવાર કહેતે થે. સમયસાર નાટકકી બાત હૈ “એક દેખિએ, જાણીએ, રમી રહીએ એક ઠોર, સમળ વિમળ ન વિચારીએ એ હી સિદ્ધિ નહીં ઓર” સમયસાર નાટકકા શબ્દ હૈ, એકરૂપ દેખીએ. વસ્તુકો એકરૂપ હૈ એસા દેખો. દેખીએ જાણીએ રમી રહીએ એક ઠોર, ઓર ઉસમેં રમના. જ્ઞાયકભાવમેં દેખના, જ્ઞાયકકો શ્રદ્ધના ને જ્ઞાયકમેં રમના સમળ વિમળ ન વિચારીએ, એ અર્થાત્ દ્રવ્યરૂપ હૈ નિર્મળ અને દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રના ભેદસે, વ્યવહારસે મલિન, દોઈકા વિચાર છોડી દેના. સમળ વિમળ ન વિચારીએ. ૧૬ મી ગાથાકા હૈ. સમજમેં આયા ? દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકા ભેદ હૈ એ વ્યવહાર હૈ. રાગ આદિકી બાત તો એકકોર રખો. અને ત્યાં તો એસા લિયા હૈ, કે દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર જો પર્યાયમાં ભેદ

હેં યે વ્યવહાર હૈ, ઉસકો મલિન કહેનેકી પદ્ધતિ હૈ, ઐસા લિયા હૈ. આહાહાહાહા ! રાગ તો મલિન હૈ હી, પણ એકમેં તીન પર્યાયકા ભેદ કરકે દેખના, વો ભી વ્યવહાર હૈ ને વિકલ્પ ઉઠતે હૈ તો મલિન હૈ. આહાહા ! તો યહાં યે કહેતે હૈ, દેખો, હૈ ને ?

એકરૂપ દેખો ! આહાહા ! આહાહાહા ! યહ જ્યોતિ પદ પદ પર, પદ પદ પર, પ્રત્યેક પર્યાયમેં એકરૂપ ચિત્ત ચમત્કારમાત્ર ઉદ્યોતમાન હૈ. પ્રત્યેક પર્યાયમેં ભગવાન તો ભિન્ન ચૈતન્ય ચમત્કાર જ્યોતિ પ્રકાશમાન, એ પર્યાયમેં કભી આઈ નહીં. આહાહા ! ઐસા ચૈતન્ય પાતાળ, ચૈતન્યકા પાતાળ ધ્રુવ, ઉસકો એકરૂપ દેખો. આહાહા ! અરે ! આકરું કામ છે આવું. એક તો આ દુનિયાના વ્યવસાય આડે નવરો નથી. એ જાપાનીએ કહ્યું હતું ઇતિહાસવાળાએ, જાપાની માણસે વાણિયાને જૈન ધર્મ મળ્યો ને વાણિયા વ્યવસાય વિના નવરા થતા નથી, પાપ આડે. આખો દિ' આ ધંધા ધંધા ધંધા. અહીં તો કહીએ છીએ પહેલેથી ઘણાં. દુકાનનો ધંધો રર કલાકને રર કલાક ને બાયડી છોકરા. અરરર ! એકલા પાપના વ્યવસાયમાં પડયા, ઊડે કૂવે, હવે એને આત્મા તરફકા ઝૂકાવડી બાત કરના. હૈં ? ફસાઈ ગયો છે એ, ફસાઈ ગયો એ. ગરાસમાં ને અમારામાં. આ મારા દિકરા ને આ મારો ગરાસ ને આ મારી આવી પેદાશ. પચાસ હજારની, લાખની એક પેદાશ, દસ લાખની પેદાશ મારે. હૈં ? (શ્રોતા:- મારો દિકરો મોટો સરકારી અમલદાર હૈ.) મોટો અમલદાર. આવા અભિમાન મિથ્યા, દિકરા કોના ? એ તો પરદ્રવ્ય હૈ. પરદ્રવ્ય આત્માકા હોતા હૈ કદી ? આહાહા ! શરીર પરદ્રવ્ય હૈ, ઉસકા આત્મા પરદ્રવ્ય હૈ, તો મેરા દિકરા આયા કહાંસે તેરે ? સમજમેં આયા ? શાસ્ત્ર તો યે કહા નહીં ૧૬ મી ગાથામેં પર દવ્યાઓ દુગઈ. સ્ત્રી કુટુંબ પરિવાર સબ પરદ્રવ્ય હૈ, ઉસકા તરફ લક્ષ કરેગા તો દુર્ગતિ નામ રાગ ઉત્પન્ન હોગા. આહાહાહા ! ૧૬ મી ગાથામાં આવ્યું છે. પરદવ્યાઓ દુગઈ. પરદ્રવ્યરૂપી એ શરીર વાણી મન સ્ત્રી કુટુંબ ધંધા પરિવાર સબ પરદ્રવ્ય હૈ. પરદ્રવ્યકા લક્ષ કરનેસે તો દુર્ગતિ હી હોગી તેરી. રાગ ઉત્પન્ન હોગા તેરે, સિદ્ધ ગતિ નહીં હુઈ. આહાહા ! ઔર ત્યાં લગ કહેતે હૈ કે દેવ ગુરુ ને શાસ્ત્ર હમ હૈ. હમારા તરફ તેરા લક્ષ હોગા તો ભી તેરે દુર્ગતિ, રાગ હોગા. આહાહાહા ! આકરી વાત છે ભાઈ !

(શ્રોતા: તો કરવું શું અમારે ?) 'આ કહેતે હૈ' ને ઉસકો છોડકર અંતર દૈષ્ટિ લેના. લાખ વાત હોય ને ગમે તેટલા. અબજોપતિ ઇન્દ્ર હોય બડા, તો કયા હૈ ? એ તો પર ચીજ હૈ. આહાહા ! અંદરસે પરસે હઠકર, અરે એ પુણ્ય ને પાપના વિકલ્પસે હઠકર, અરે એક સમયકી પર્યાયકા પ્રેમસે હઠકર, આહાહા ! અપના જ્ઞાયકભાવ એકરૂપ હૈ, હૈ ને ? પ્રત્યેક પર્યાયમેં એકરૂપ, યાહે તો નિગોદકી પર્યાય હો ને યાહે તો કેવળીકી પર્યાય હો. આહાહા ! પ્રત્યેક પર્યાયમેં એકરૂપ ચિત્યમત્કાર માત્ર ઉદ્યોતમાન હૈ. આહાહા ! ચૈતન્ય ચમત્કાર ! આહાહા ! અપના ક્ષેત્રમેં રહેને છર્તે પર ક્ષેત્ર લોક ને અલોક ઉસકા જાનનેવાલા, દેખનેવાલા ચૈતન્ય ચમત્કાર હૈ. આહાહા ! અપને ક્ષેત્રમેં રહેતે હુવે, પરક્ષેત્ર લોક ને અલોક વો અપનેમેં રહેતે હુવે, પરકો જાનતે હૈ. ઐસા ચૈતન્ય ચમત્કાર ભગવાન, ઉસકા અનુભવ કરો, ઉસકી દૈષ્ટિ કરો, ઉસકા આશ્રય લો, ઉસકા અવલંબન કરો, તો સમ્યઞ્ઠર્શન હોગા. આહાહા ! ચારિત્ર તો કહાં રહા, એ તો દૂસરી ચીજ હૈ. ઐસે સમ્યઞ્ઠર્શન હુએ પીછે, આત્મામેં આનંદમેં લીન હોના, આનંદમેં લીન હોકર અતીન્દ્રિય

આનંદકા અનુભવ ભોજન કરના ઉસકા નામ ચારિત્ર હૈ.

(શ્રોતા:- એ તો ચોથા કાળમાં પાંચમાં કાળમાં !) પાંચમાં આરામાં આ પંચમઆરાના ગૃહસ્થને તો કહેતે હૈ. પાંચમા આરાના સાધુ. આ તો પાંચમા આરાના સાધુ હૈ. કુંદકુંદાચાર્ય, અમૃતચંદ્રાચાર્ય અને પાંચમા આરાના જીવને તો કહેતે હૈ. કુંદકુંદાચાર્ય કબ હુવા હૈ ? દો હજાર વર્ષ પહેલે. હજી તો પાંચમા આરામ્હે હુવા હૈ. અમૃતચંદ્રાચાર્ય ભી હજાર વર્ષ પહેલે હુવા હૈ. હજાર વર્ષ પહેલે તો યે યહાં જીવતે થે ભરતક્ષેત્રમ્હે જીવતે થે અમૃતચંદ્રાચાર્ય. તો વો કહેતે હે કે તો પાંચમાં આરાના સંત, પાંચમાં આરાના જીવકો કહેતે હૈ. આ ચોથા આરાના સંત, પાંચમા આરાના એમ કહેતે નહીં. આહા ! આરા બારા કુછ નડતે નહીં અંદરમ્હે. આહા ! યહાં એકરૂપ ચિત્યમત્કારમાત્ર ઉદ્યોતમાન હૈ. આહાહા !

ભાવાર્થ - “ યહ આત્મા સર્વ અવસ્થાઓમ્હે વિવિધ રૂપસે દિખાઈ દેતા થા ” કયા કહેતે હૈ ? ભગવાન આત્મા પર્યાય પર્યાય દીઠ ભિન્ન પ્રકારસે પર્યાય દિખતી થી, કોઈ અલ્પ પર્યાય, કોઈ વિશેષ પર્યાય, કોઈ રાગ, કોઈ અરાગ એસે ભિન્ન ભિન્ન પર્યાય દિખતી થી. ઉસે શુદ્ધનયસે એક ચૈતન્ય ચમત્કાર માત્ર દિખાયા. આહાહા ! “ ઈસલિયે અબ ઉસે સદા એકાકાર હી અનુભવ કરો. ” હે ભવ્ય જીવો ! જીસકો સંસારકા નાશ કરના હો, આહાહા ! તો એકાકાર અનુભવ કરો. પ્રભુ એકરૂપ અંદર હૈ ઉસકા અનુભવ કરો. આહાહા ! પત્તા લગે નહીં કાંઈ, આવો માર્ગ છો.

પર્યાય બુદ્ધિકા એકાંત મત રખો. પર્યાય હૈ ખરી, નવભેદ હૈ ખરા, પણ એકાંત મત રખો કે, ઉસસે મેરા કલ્યાણ હોગા ને યહી આત્મા હૈ એસા ન રખો. પર્યાય હૈ, પર્યાય નહીં હૈ એસા નહીં. પર્યાયબુદ્ધિકા એકાંત મત રખો, અંદર દ્રવ્ય બુદ્ધિમ્હે લે જાઓ આત્માકો. આહાહા ! એવું, એસા શ્રીગુરુઓકા ઉપદેશ હૈ. લ્યો એ સંતો દિગંબર સંતો પંચમઆરાના અનુભવીઓ કેવળજ્ઞાનના કેડાયતો, એ સંતોનો આ ઉપદેશ હૈ, સમજમ્હે આયા ? એમ ટીકાકાર અર્થકારે ભાઈ આ તો સંતો દિગંબર મુનિઓ આ એમ કહેતે હૈ. આહાહા ! પંચમઆરામ્હે ભી કુંદકુંદાચાર્ય, અમૃતચંદ્રાચાર્યો આદિ સાધુ બહોત સંત હુએ. વો સબ ગુરુઓકા એ ઉપદેશ હૈ, નવકા ભેદકી પર્યાયબુદ્ધિ છોડકર, એકરૂપ ત્રિકાળ સ્વભાવ ઉપર ટીંચિ કરો, તો તેરા જનમ મરણકા અંત આયેગા. નહીંતર ચોર્યાસીના અવતાર, તેરા કરના પડેગા પ્રભુ. આહાહા !

ટીકા: અબ એસે નવતત્ત્વમ્હે એક જીવકો હી જાનના સત્યાર્થ કહા. એકરૂપ જીવકો જાનના એ સાચી વાત હૈ, ઉસી પ્રકાર એકરૂપસે પ્રકાશમાન આત્માકે, ભગવાન તો એકરૂપ વસ્તુ હૈ ચિદાનંદ. ઉસકે અધિગમકે ઉપાય. એને જાનનેકા જે ઉપાય આહાહાહા ! પ્રમાણ, નય ને નિક્ષેપ. આહાહાહા ! નવ તત્ત્વકો તો છોડાયા પણ અબ કહેતે હૈ કે યહ આત્મા જો વસ્તુ હૈ ત્રિકાળ-ઉસકા જાનનેકા જો ઉપાય- પ્રમાણ નય ને નિક્ષેપ, આહાહા ! વે ભી નિશ્ચયસે અભૂતાર્થ હૈ. પ્રમાણ નય ને નિક્ષેપ જ્ઞાન પહેચાનનેકા હૈ, યે ભી અભૂતાર્થ જૂઠા હૈ. આહાહા !

(શ્રોતા:- કઠણ છો) કભી કિયા નહીં તો કઠણ લગતે હૈ ઉસકો. આહાહા ! બાકી સત્ હૈ, સરળ હૈ, સર્વત્ર હૈ. કહા નહીં પરમાત્મા ? પોતે નહીં હૈ ? કઈ પર્યાયમ્હે હાજરાહજૂર ભગવાન નહીં હૈ ? સમજમ્હે આયા ? આહાહા ! કહાંકા પર્યાયમ્હે ગમે તે પર્યાય હોય ભગવાન હાજરા

इष्टर परमात्मा द्रव्य बिराजते है. पण वो उपर नजर करते नही, तो कष्ट लगे. आहाहा ! ओ उनमें भी ओक आत्मा ही भूतार्थ है, नय निक्षेप, प्रमाणासे जानना वो भी परकी लक्षसे ज्ञान है. ये भी अभूतार्थ जूठा है. ये विशेष कहेगा. (श्रोता:- प्रमाणा वयन गुरुदेव.)

प्रवचन नं. ६३ श्लोक - ८ ता. २०-८-७८ रविवार, श्रावण वद-२ सं. २५०४

श्री समयसार १३ मी गाथाका कणशका भावार्थ है. नीचे टीका है ने टीका. संस्कृत टीका है. अमृतयंद्रायार्य द्विगंबर मुनि उत्कृष्ट आत्माका प्रभाव अनुभवी उसकी टीका है. सूक्ष्म भात है.

क्या कहेते है ये देवो. सूक्ष्म विषय है. जैसे नवतत्त्वमें ओक जवको ही जानना भूतार्थ कहा है. क्या कहा ? भाँ ! जवकी-आत्माकी वर्तमान पर्याय नाम अवस्थामें नवतत्त्वका भाव पर्यायमें भेदमें होता है. पण वो कोष्ठ सम्यग्दर्शन उनसे होता है औसा नही. जवकी ओक समयकी वर्तमान पर्याय, अवस्था और पुण्य, पाप, आस्रव, बंध, संवर, निर्जरा ने मोक्ष ओ पर्यायो है, ओ नवतत्त्वमें तो पर्याय बुद्धिसे व्यवहारनयसे ये है पण जसको अपना कल्याण सम्यग्दर्शन प्रगट करना हो, धर्मकी पहेली सीढी, तो ये नवतत्त्वमेंसे भिन्न होकर, आहाहा ! आवी वात छे प्रभु !

आ बहारना धमाल ने बहारनी किया तो जउसे होती है. अंदरमें राग आते है, शुभ राग, वो भी बंधका कारण है. सम्यग्दर्शनका वो कारण नही. आहाहा ! ओ अर्हिया नवतत्त्वमें नवप्रकारकी वर्तमान पर्यायना भेदोंमें ओक जवको ही जानना. आहा ! सामान्यरूप जो पर्यायमें आता नही कभी. आहाहा ! ध्रुव, ध्रुव, ध्रुव आनंदका पिंड ओकरूप स्वरूप उसको जानना ओ भूतार्थ है. आहाहा ! ओ त्रिकाणी यीजको अंतर्मुख होकर जानना वो ही भूतार्थ यीज है, सत्य यीज है. आहाहाहाहा ! है ? ओक जवको ही जानना, याहे तो संवर हो, निर्जरा हो, मोक्षकी पर्याय पण उसमें सामान्य जो जवद्रव्य है ओकरूप उसकी उपर नजर करनेसे अभेद यीजकी नजर करनेसे ये अभेद यीज ओ ही भूतार्थ है. आहाहा ! आवो मार्ग छे.

(श्रोता:- ओकेय अक्षर समजाय ओवो नथी.) है ! क्या कहा ? प्रभु तीन चार दिनसे तो चलते है (स्पष्टीकरण). नवतत्त्वमें जवकी ओक समयकी पर्यायको यहां नवतत्त्वमें जव गिननेमें आया है. पंडितज ! आ अमारे पंडितज आया, आ तो, भाँ नथी आया, कुलयंदज ! ताव आयो बुभार है. है ओ तो आया ने भाँ कुलयंदज आते है. ताव आया बुभार आया.

आ आत्मा जो त्रिकाणी ज्ञायक स्वरूप ध्रुव स्वरूप है, उसकी वर्तमान पर्याय नाम अवस्था नाम हालतमें जो पर्याय है उसको यहां जव कहेनेमें आया है. और उसमें दया, दान, व्रत, भक्तिका भाव होता है, ये शुभकी अपनी योग्यतासे अपने काने अपने कारणे उत्पन्न होता है और हिंसा, योरी, विषय, जूठ, भोग, वासना ओ पाप परिणाम पण अपने कानमें अपने कारणसे विकृत अवस्था उत्पन्न होती है और दो मिलकर आस्रव भी अपने कारणसे

અપને પર્યાયકા તે કાળ હૈ તો વો કારણે આસ્રવ ઉત્પન્ન હોતા હૈ ઓર રાગમેં રુકના એ ભાવબંધ ભી અપને કારણસે ત્યાં ભાવબંધ ઉત્પન્ન હોતા હૈ. ઓર સંવર, એ અપની પર્યાયમેં શુદ્ધતા જો પ્રગટ હોતી હૈ એ ભી અપને કાળે, પવિત્ર સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાનકી પર્યાય એ સંવર હૈ. એ અપને કાળે ઉત્પન્ન હોતી હૈ. નિર્જરા, એ ભી અપને કાળે વો શુદ્ધિસે વૃદ્ધિ હોતી હૈ એ ભી પર્યાયમેં અપને કાળે નિર્જરા નામ શુદ્ધિકી વૃદ્ધિ અથવા અશુદ્ધતાકા નાશ એ અપને કાળે નિર્જરા હોતી હૈ. ઓર મોક્ષ ભી અપને કાળે પર્યાયમાં કેવળજ્ઞાન હોકર ઉત્પન્ન હો. પણ એ નવપ્રકાર જો હૈ ઉસમેં આત્મા આયા નહીં, ત્રિકાળી. આહાહા ! આહાહાહા !

એ નવપ્રકારકો ભી છોડકર, હૈં ? ઉન નવ તત્ત્વમેં, એ પર્યાયકા નવપ્રકારકા તત્ત્વ નામ ભેદમેં એક જીવકો હી, એ સંવર કાળમેં ભી એક જીવ હી અંદર ત્રિકાળ હૈ તે ઉપાદેય હૈ. આહાહાહાહા ! નિર્જરાકે કાળમેં પણ ભગવાન એકરૂપ ચિદાનંદકી પાટ શિતળ પડી હૈ ધ્રુવ, વો એક હી ઉપાદેય હૈ, ઓર મોક્ષકી પર્યાય તો અભી નહીં પણ મોક્ષકી જે કેવળજ્ઞાન પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ, યે ભી સદ્ભૂત વ્યવહારનયકા વિષય હૈ, ઉસકે આશ્રયસે સમ્યગ્દર્શન નહીં હોતા. આહાહાહા !

નવતત્ત્વમેં એક જીવકો હી અંતર્મુખ શુદ્ધ ચૈતન્યઘન ભગવાન, એકરૂપ ધ્રુવ સામાન્ય સદૈશ નિત્યાનંદ પ્રભુ એકરૂપ વસ્તુ જો હૈ, આહા ! એ હી જ્ઞાનના ભૂતાર્થ કહા. એને જાણ્યા હુવા વો વસ્તુકો ભૂતાર્થ કહા. આહાહાહા ! આવી ચીજ છે ભાઈ ! ધર્મની શરૂઆત પણ એસે હોતી હૈ. કોઈ આ ક્રિયા ને વ્રત કરના ને તપ કરના ને ભક્તિ કરના ને વો તો પર્યાયમેં ભેદ વિકારકા હૈ. આહાહા ! એ નવતત્ત્વમેં એક, ઓલા નવ અનેક હુઆ, પર્યાયની અવસ્થામેં અનેક ભેદ હુઆ, ઉસમેંસે એક જીવકો હી, એકાંત લિયા હૈ. આહાહાહા ! ત્રિકાળ અસ્ખલિત પર્યાયમેં ભી જિસકા આના નહીં હોતા. આહાહાહા ! એસી જો ચીજ નિત્યાનંદ પ્રભુ, વો હી એક જ્ઞાનના યથાર્થ, ભૂતાર્થ, સત્ય કહેનેમેં આતા હૈ. સમજમેં આયા ? એક બાત હુઈ. હવે દૂસરી, તીન બાત હૈ.

ઉસી પ્રકાર જેસે નવતત્ત્વકે ભેદમેંસે એકીલા જીવ ત્રિકાળ ઉસકા અવલંબન લેના, ઉસકા આશ્રય કરના વો હી ભૂતાર્થ હૈ. વો હી સમ્યગ્દર્શનકા વિષય હૈ. છત્તે સમ્યગ્દર્શનકા વિષય એકરૂપ ચૈતન્ય હૈ, છત્તે સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય એ સમ્યગ્દર્શનકા વિષય નહીં. આહાહાહા ! સમ્યગ્દર્શનકા વિષય જો ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવ હૈ એ પર્યાયકા વિષય પર્યાય નહીં. આહાહાહા ! બાપુ ! જનમ મરણ રહિત સમ્યગ્દર્શનકી ક્રિયા કોઈ અલૌકિક હૈ. આહાહા ! ઓર એ સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાયમેં જ્ઞાયક ત્રિકાળકા શ્રદ્ધા જ્ઞાન હોતા હૈ, પણ વો ત્રિકાળી ચીજ વો પર્યાયમેં આતી નહીં. આહાહાહા ! આવું હવે ઝીણું !

ઉસી પ્રકાર એકરૂપસે પ્રકાશમાન આત્મા, આહાહા ! ભગવાન તો એકરૂપ ચૈતન્ય પ્રકાશ જ્યોતિ-પ્રકાશમાન જ્યોતિ આત્મા હૈ, ઇતની બાત. હવે એકરૂપસે પ્રકાશમાન આત્મા ઉસકે અભિગમકે ઉપાય, ઉસકો જ્ઞાનને કા ઉપાય, પ્રમાણ, નય, નિક્ષેપ હૈ. પ્રમાણકી વ્યાખ્યા કરેગા. દ્રવ્ય - વસ્તુ અને પર્યાય દોકા જ્ઞાન કરે વો પ્રમાણ હૈ. ઓર 'નય' 'બે' મેંસે એકકા - અંશકા વિષય કરે વો નય હૈ. ચાહે તો સામાન્યકા વિષય કરે, ચાહે તો વિશેષકા વિષય, પણ એક અંશ

आया, नयमें अेक अंश आया, प्रमाशमें दो अंश साथमें आया. अैसा ज्ञानेका उपाय है, वो भी विकल्पात्मक है. आहाहा ! वो भी आहाहा... प्रमाश, नय अने निक्षेप. निक्षेप नाम, नामसे ज्ञेय पदार्थ ज्ञानना, स्थापनासे ज्ञानना, योग्यतासे द्रव्यकी योग्यतासे ज्ञानना, और भावकी पर्यायसे ये ज्ञानना, ये ज्ञेयना जे यार भेद अे निक्षेपका भेद है. अे निक्षेपसे भी अपनेको ज्ञानना वो भी अेक विकल्प है. आहाहाहाहा !

ज्यां नवतत्त्वका भेद भी सम्यग्दर्शनका विषय नहीं, त्यां नय निक्षेप ने प्रमाश भी सम्यग्दर्शनका विषय नहीं. आहाहा ! सूक्ष्म बात है भाई ! वीतराग मार्ग अनंत काण हुवा, आहाहा ! कभी अेने ध्यान दिया ही नहीं. आहाहा ! पाटणीज्ज ! बहारमां ने बहारमां भटक भटककर, आहाहा ! अंतर पाताणकूवा पडा है, अेक समयकी पर्यायके समीपमें, समीपमें सारा ध्रुव तत्व नित्यानंद प्रभु है, अे आ अभिगमका ज्ञानेका उपाय है अे भी निश्चयसे अभूतार्थ है. क्या कहा ? प्रमाश, नय प्रमाश नाम दो. द्रव्य ने पर्यायका ज्ञान साथ करे वो प्रमाश, पश वो विकल्पात्मक प्रमाश यहां लिया है. 'नय' त्रिकाणका अंश करनेवाला 'नय' अे निश्चय. आ वर्तमान पर्यायका विषय करनेवाला व्यवहार, पश दोही विकल्पात्मक, रागात्मक लिया है. आहाहा ! और निक्षेप, अे तो ज्ञेयना भेद है. अे भी विकल्पात्मक निक्षेप, भाव निक्षेप भी विकल्पात्मक यहां तो है. आहाहाहा ! समजमें आया ? अर्थात् मेरी पर्याय शुद्ध पूर्ण है अैसा भाव निक्षेप भी भेदवाणी दशा है, तो वो भी विकल्प है. आहाहाहाहा ! ये निश्चयसे तो जूठा है. आहाहाहा ! अपना अनुभव करनेमें अे प्रमाश, नय, निक्षेप बिलकुल सहाय करते नहीं. आहाहाहाहा !

व्यवहार रत्नत्रयका राग अे भी अपना अनुभवमें बिलकुल सहाय करते नहीं, उसकी मदद नहीं, और उसको छोडकर अपना स्वभावमें दृष्टि करे तब सम्यग्दर्शन होता है. अैसे आ प्रमाश, नय, निक्षेपका ज्ञान हो, पश वो त्रिकाणकी दृष्टि करनेसे अे अभूतार्थ है, भेद प्रमाश, सविकल्प प्रमाश, आ सविकल्प लेना. सविकल्प नय, रागवाणी नय, रागवाणा प्रमाश और रागवाणा निक्षेप, अे भी, आहाहाहाहा ! शायक त्रिद्वानंदकी दृष्टि अनुभव करने पर सम्यग्दर्शनका ध्येय ध्रुव उपर दृष्टि करनेसे अे नय निक्षेप प्रमाश भी जूठा है. आहाहा ! आवी वात छे. इज्ज तो धर्मनी पहेली (सीढी) सम्यग्दर्शन, जो के निश्चयसे तो यारित्र धर्म है, पश वो यारित्र धर्मका कारण वो सम्यग्दर्शन है, अेम लछअे ने ? यरितम् भल्लु धम्मो. आहाहा ! आत्मामें वीतराग पर्यायका जमना, आहाहा ! जमी जना आनंद आनंदकी दशा, अे वीतरागी पर्याय है. आहाहा ! वो भी अेक समयकी दशा है. उसका आश्रयसे भी सम्यग्दर्शन नहीं होता. आहाहा ! जीशी वात भाई ! अत्यारे तो गरभड बहु करी प्रभु ! अने दरकार कंछ केटलाकने तो पडी नहीं अंदर. जिसमें जन्म्या बस वो भक्ति ने मंदिर ने सवारमां स्तुति करना ने, शेठ ! बस हो गया धर्म. (श्रोता:- अे सरण पडे) अे सरण पडे ? जेर छे अे सरण पडे. अे राग तो जेर है. यहां तो नय निक्षेप प्रमाशका ज्ञान भी अभूतार्थ, स्वरूपकी दृष्टि करनेमें अभूतार्थ है. आ वात है प्रभु. (श्रोता:- भक्ति जेर कहेवाय ?) भगवानकी भक्तिका भाव विषकुंभ, जेरका घडा है. (श्रोता:- ये तो नयी बात) मोक्ष अधिकार. अे मोक्ष अधिकार उसमें मोक्ष

अधिकारमें विषकुंभ कहा है, प्रभु तेरेको जबर नहीं, अमृतका सागर अंदर डोलते हैं नाथ ! अमृत स्वरूप अतीन्द्रिय आनंदनुं अमृत स्वरूप ध्रुव अंदर बिराजते हैं प्रभु ! उसकी अपेक्षासे शुभभाव भी ज़र है. आहाहा ! अरे उसको तो असत्यार्थ कहा, પણ नय निक्षेप ने प्रमाणसे ज्ञान करना वो भी असत्यार्थ ने अभूतार्थ है. आहाहाहा ! भाई ! आ तो मारग अंतरका है. आहाहाहा ! रागसे परसे उदास होकर अंतर ज्ञायकभावने पकडना, त्रिकाणी आनंदका नाथ उसको पर्यायमें पकडना ओ कोछ अपूर्व वात है. ओ अनंत काणमें किया नहीं कभी. आहाहा ! कडो पंडितज !

भाकी पंडिताछ भी अनंत बैर हुवा, मूर्खा भी अनंत बैर हुवा, रंक भी अनंत बैर हुवा, और राजा भी अनंत बैर हुवा, नारकी भी अनंत बैर हुवा, और नवमी त्रैवेयकका देव उ१ सागरकी स्थिति अनंत बैर हुवा. आहाहा ! ओ सबका भेदका लक्ष छोडकर अपना यैतन्य भगवान, आहाहा ! ध्रुव ओकरूप यीज रहेनेवाली है, उसका आश्रय करनेसे ओ भूतार्थ यीजका आश्रय करनेसे सम्यग्दर्शन होता है. ओ सम्यग्दर्शन धर्म स्वरूपकी दशाका शरुआत है और उसमें पीछे आत्मा जो सम्यग्दर्शनमें जाननेमें आयाने अतीन्द्रिय आनंद, अतीन्द्रिय ज्ञान, अनंत अनंत शक्तिमें ओक ओक शक्ति अनंत प्रभुतासे भरी पडी है. आत्मा ओक है, अंदर शक्तियां अनंत है. गुण, गुण कडो के शक्ति कडो और ओक ओक शक्तिमें अनंती सामर्थ्यता पडी है, और ओकओक शक्तिकी अनंती पर्याय है, ये सबको भेदको छोडकर, आहाहा ! उसका ज्ञान आता है पहेले. जवेरातकी दुकानमें प्रवेश करते पहेले, अंगनमें भडा रहेते है, जैसे नय निक्षेप प्रमाणसे आत्माको जानना ओ अंगनमें आया है. अंदरमें प्रवेश करनेमें ओ काम नहीं करते. कल आया था आपणे बहेनना वयनोमां, के गुफामें जाना हो, गुफामें त्यां लग वाहन काम करे जानेका, પણ अंदर जानेमें ओ वाहन काम नहीं करे, छोड देना (पडे). आहाहा ! ओम आत्माको जाननेमें विकल्प पहेले आता है, नय, निक्षेप, प्रमाणका, પણ अंतर अनुभवकी गुफामें जानेमें ओ काम नहीं करते कुछ.

वो कहा था ४८ गाथा है, संस्कृत टीका है जयसेन आचार्यकी, उसमें ये लिया है. अंतर शांति समाधीरूपी गिरिकी गुफामें प्रवेश करते है ऐसा पाठ है. यहां है पुस्तक ? नहीं. श्रीमद् जेवुं होवुं जोछओ मोटुं. नहीं ? काले आव्युं' तुं अर्ही. ४८ गाथा है समयसारकी उसकी टीका है जयसेन आचार्यकी, उसमें ऐसा लिया है, के भगवान आत्मा अपना आनंदका दुंगर अतीन्द्रिय ज्ञानका सागर उसमें प्रवेश करनेमें, आहाहा ! ओ गिरिरूपी गुफा, ओ समाधि शांति वीतरागता त्यां काम करती है. आहाहा.. त्यां राग आदि, निमित्त आदि, कोछ काम नहीं कर सकते. आहाहा ! आवी वात भाछ ! आकरी पडे छे ने तेथी सोनगढने ओम कडे छे ओकांत छे, ओकांत है कडे छे. कडो प्रभु तुम પણ भगवान है बधा भीज रीते कहेते है ने आ वात भीज पद्धतिसे कहेते है, ओ कडे उसमें कोछ विरोध करनेकी जरुर नहीं है. उसकी बुद्धिमें ओ आया वो कडे પણ, सत्य तो कोछ त्मिन्न यीज है. आहाहा... "जामें जितनी बुद्धि है छतनो दिये बताय, वांको बूरो न मानीओ और कहांसे लाये" आहाहा ! आंही कहेते है, के निश्चयसे तो प्रमाण, सारा द्रव्य पर्यायका ज्ञान करनेवाला प्रमाण सविकल्प, 'नय' प्रमाण दो प्रकारका है. ओक सविकल्प

प्रमाण, अेक निर्विकल्प प्रमाण. आ सविकल्पकी यहाँ बात है. नय दो प्रकारकी है. सविकल्प राग सहित अने अेक राग रहित. यहाँ नय राग सहितकी व्याख्या है. 'निक्षेप' अे ली विकल्प है. जरी यार भेद पाडना. आहाहाहाहा ! भगवान स्थापना निक्षेप है यहाँ, उसके (उपर) लक्ष ज्ञाना ये शुभभाव है. समजमें आया ?

वो कहा था अेक बैर बहोत प्रश्न हुवाने त्यां त्यां अमारें संप्रदायमें बहोत प्रश्न होंते थे ने ? ८३की साल है ८३की. कितना वर्ष हुवा ? ५१. तो अेक शेर था. अैसे कहेते थे स्थानकवासी, थे हम ली उसमें थे ने ? पैसावाणा था. ७० वर्ष पड़ेले की बात है. उसके पास दस लाख रुपिया. यावीस हजारकी उपज थी, अे वपते हों, अत्यारे तो पच्चीस त्रीस गुणा हो गया, किंमत घट गध. अे वपतका अेक लाख, अलीका पच्चीस लाख, तो अेक दके उसने अैसा कहा कि जब लग मिथ्यादृष्टि है तबलग मूर्तिकी सेवा आदि आते है. सम्यग्दृष्टि होने के पीछे मूर्तिकी सेवा नहीं, अे अेशे कहा. में क्रीधुं अैसा है नहीं. सूनी, के जब आत्माका भूतार्थ जे त्रिकाण चीज है उसका जयां सम्यग्दर्शन हुवा तो उसकी साथ भावश्रुतज्ञान हुवा, गांगुलीञ्च ! सूक्ष्म विषय है थोडा अभ्यास करना पडेगा थोडा. ओला होमियोपेथीना बहोत अभ्यास किया है ने ? नरम भाषास है. आहाहा !

तो कहा के जब आत्मामें सम्यग्दर्शन होता है, अेकरूप चिदानंदकी दृष्टि ने अनुभव तब उसको भावश्रुतज्ञान होता है. भावश्रुतज्ञानका दो भेद पडते है. निश्चय ने व्यवहारनय. वो भावश्रुतज्ञानका अेक भेद व्यवहार, और निक्षेपका अेक भेद स्थापना, अे व्यवहारनयका विषय समकित्तीको ही होता है. है शुभराग भले, समजमें आया ? बडी चर्चा होती थी. पण में क्रीधुं भाँह हम अैसा, मैं इसमें आ गया है माटे अैसा मानना अैसा हमारे नहीं है. आ तो अंदरमें कसोटीसे सत्य हो अे मानेगा हम तो, हम संप्रदायमें रहा माटे संप्रदायकी दृष्टि हमारे मानना अे हमारे नहीं, हमारे तो सत्य कसोटी पर आते है अे मानना पडेगा. तो भरेभर तो भावश्रुतज्ञानीको निश्चय ने व्यवहार श्रुतज्ञानका दो अवयव है. श्रुतज्ञान अवयवी और नय अवयव. तो श्रुतज्ञानीको ही व्यवहारनय होता है. है भले विकल्प, समजमें आया ? अने अे श्रुतज्ञानीको ही निक्षेप उपर दृष्टि जाती है, विकल्पसे, तो यथार्थमें समकित्तीको ही व्यवहारसे स्थापना निक्षेप पूज्य है, लालचंदभाँह ! आहाहाहा ! भाँह ! मारग आ है कोठ गरबड आडी अवणी करे तो ये नहीं याले आंड़ी है ? आता है श्रुतज्ञानका भेद व्यवहारनय अेक आती है. और अे शुभरागरूप ली है. और उसका विषय भगवानकी प्रतिमा ली है. पण आता है. पण वो सम्यग्दर्शनका विषय नहीं. आहाहाहा ! आवी वात छे शेर. शेर तो पढया है त्यां कारंजमें बहोत. नहीं पढया है. आहाहा ! पण आ पढया नहीं, शेर आवी वात छे. आहा !

अंदरमें कहेते है, कि प्रमाण नय ने निक्षेप जे, पड़ेला क्या था, कहेते थे अेकरूपसे प्रकाशमान आत्मा भगवान तो अंदर अेकरूप प्रकाशमान है चैतन्य. उसमें उसके जाननेका उपाय अनेक. प्रमाण-नय-निक्षेप. आहाहाहा ! अेकरूप त्रिकाणी परमात्मा भगवान प्रकाशमान परमात्मा है. उसमें उसको जाननेका उपाय अनेक है. पण अे अनेक उपाय पण अभूतार्थ है.

आहाहा ! हा ! ओ कहेना, है के नहीं ? आहाहा ! ओ उपाय, ओ व्यवहारसे जाननेका उपाय, ओकरूपको जाननेमें अनेकसे उपाय, ओ ओकरूप जाननेकी अपेक्षामें अनेकरूपे जाननेका भाव अभूतार्थ है. अरे प्रभु ! आवी वात छे भाछ ! आहाहा... पंडितज्ज.

हवे प्रमाणाकी व्याख्या करते है. "उनमें भी यह आत्मा ओक ही भूतार्थ है." प्रमाणा नय निक्षेपका जाननेका भाव आता है विकल्पात्मक राग स्वरूप उसमें भी यह आत्मा ओक ही भूतार्थ है. आहाहाहा... ये नय निक्षेप प्रमाणाका विकल्प है उससे त्मिन्न भगवान, उपाय जाननेका है, उससे भी त्मिन्न है. आवी वात छे भाछ ! शुं थाय ? सम्यग्दर्शनकी जगतने किंमत नहीं. शुभभावनी किंमत ने बहारनी आ धूणनी ने पैसा ने आबरु ने शरीर सुंदर ने मकान मोटा इज्जरा होय, पयास पयास लाभना मंदिर ने, मकान अपना रहेनेका, है ने गोवामां, है ने ? गोवामां ओक था. गुजरी गया बियारा इमणां. लडका है दो, दो अबज यालीस करोड बहोत रुपिया था, बहोत पैसा पण आभिरमें ओक सेकंडमें दो- यार -पांय मिनिटमें औसा दुःभावा हुवा, कुछ दुःभावा है औसा कडा ने दाक्टरको बुलाओ, बस दाक्टरको बुलाके आते थे ओ पहेलां यले जाव परलोकमें रभउनेको. शांतिलाल पुशाल !

(श्रोता:- पैसा था तो क्युं गुजर गया ?) पैसा था पडया रखा पैसा, सामे यालीस लाभका मकान था रहेनेका, यालीस लाभका गोवामें है. दस दस लाभका दो है. और यालीस लाभका ओक. सांछठ लाभका मकान है गोवामें. उसका लडका आयाने. (श्रोता:- सीतेर लाभनुं मकान मुंभछमां रमणिकभाछनुं) आ रमणिकभाछनुं ल्योने अमारे, अमे आम उितरीओ छीओ ने मुंभछ ! कछ तिथि ८७, शरीरमें जन्मकी थी ने ८७ वर्षकी तो आमोदवाणा है ने आमोद. अमारे पालेज पासे आमोद है, गुजराती तो त्यांना रहेनेवाला रमणिकभाछ है, दो भाछ है, तो ओक रहेनेका मकान ७० लाभका है. पांय छ करोड रुपिया है, नरम माणस है, गुजराती है अमारे पालेजमें दुकान थी ने इमारी, तो साथमें आमोद था. तो इम तो आमोदको जानते थे. कीधुं त्यारे अमे आमोदना रहीश है. बडी दुकान है. कांछक नाम है कांछक पेढीनुं. (श्रोता:- रोचक छन्दस्त्रीज) आपणने याद रहे नहीं, तो ओ मकानमें अमे उितरे थे. सीतेर लाभका ओक मकान, उसमें क्या आया ? धूणमें. मकान मकानमें रहा जउमें ओ तेरी यीजमें कहां आया वो ? तुम त्यां कयां रहेते है ? तुम तो अपना आत्माका स्वभावमें रहेनेवाली यीज है. आहाहाहा ! विभावमें आना ये भी तेरी यीज नहीं. ये तो परदेश है. कल आया था. भजनमें भी आया था. आहाहा ! शुभ ने अशुभ राग होता है ये परदेश है प्रभु ! तेरा देश नहीं. आहाहाहा ! स्वदेश तो आनंदनो नाथ प्रभु ! अतीन्द्रियआनंद, अतीन्द्रियज्ञान, अतीन्द्रियप्रभुता पूर्ण पूर्ण पूर्ण पूर्ण छंद, औसी पूर्ण शक्तिका भंडार भगवान ओ परमात्मा ओ तेरा स्वदेश है. आहाहाहा !

यहां कहेते है. ये प्रमाणा नय ने निक्षेप भी ओ निश्चयसे तो जूठा है. आहाहा ! तो क्युं आते है ? के आते है. सर्वज्ञ परमात्मा जिनेश्वरनाथ, जो आत्मा कहेते है अने दूसरा आत्मा कहेते है अज्ञानीओ उससे त्मिन्न होने के, यथार्थ आत्मा परमेश्वरे क्या कडा, वो माटे नय निक्षेप प्रमाणा आता है. समजमें आया ? पण आता है, पण है अभूतार्थ. (श्रोता:- शुद्धता अशुद्धताको बताते नहीं ?) बताते नहीं. कडा ने, आते है, आ कया यीज है ओम जाननेको आते

હૈ, પણ અંદર જાનનેકી વહાં જાના ઉસમેં વો નય નિક્ષેપ પ્રમાણ કુછ કામ નહીં કરતા. આહા ! (શ્રોતા:- રાસ્તા બતાકર છૂટ જાતે હૈ.) રાસ્તા બતાયા નહીં હૈ એણે, આહાહા ! દેખા તો અપની પર્યાયસે અભેદમેં જાકર દેખા, ઉસને દિખાયા હૈ, ભેદસે દિખાયા નહીં.

કહેનેમેં આતા હૈ ઐસા. ૮ મી ગાથામેં આયાને ? કે સંતો આચાર્યો પણ આત્મા એકરૂપ હૈ ઉસકો સમજાને કે કારણ, દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રકો પ્રાપ્ત હો યે આત્મા ઐસા સંતો ભી વ્યવહારમેં આકર કહેતે હૈ. વિકલ્પમેં આકર સંતો, યહાં કેવળકી બાત યહાં હૈ નહીં, કારણકે કેવળી તો એ વખતે થા નહીં, સંત થા સમયસાર વખતે. તો ઉસકી બાત કહેતે હૈ, કિ સંત ભી અપના સ્વરૂપમેંસે બહાર નિકલકર જરી વિકલ્પ આતા હૈ વ્યવહાર, તો વ્યવહારમેં સમજાનેકો દુનિયાકો કહેતે હૈ કે 'આત્મા' તો વો 'આત્મા' 'સમજે નહિ' તો ઉસકો ઐસે બતાવે કે દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકી પર્યાયકો પ્રાપ્ત હો યે "આત્મા". એ ભી વ્યવહાર હુવા.

ઐસા વ્યવહારસે સમજાતે હૈ, પણ વ્યવહારકા અનુસરણ સમજાનેવાલેકો નહીં કરના અને કહેનેવાલેકો ભી વ્યવહારકા અનુસરણ નહીં કરના. આહાહાહા ! આવી વાત છે. કહો ભાઈ ! તુમ પ્રભુ છો હોં ! તેરી પ્રભુતા વાણીમેં નહીં આતી નાથ. આહાહા ! યે તેરી પ્રભુતા નય નિક્ષેપ કે પ્રમાણમેં, સવિકલ્પમેં બી આતી નહીં નાથ. અરે તુમ પામર નહીં પ્રભુ. તું અલ્પજ્ઞ નહીં, તું યે રાગ તેરા નહીં, રાગ તેરેમેં હૈ નહીં. આહાહા ! પ્રભુ તુમ તો સર્વજ્ઞ સ્વભાવી હૈ ને અંદર. એકીલા જ્ઞાન સ્વભાવી કહો 'જ' સ્વભાવી કહો કે સર્વજ્ઞ સ્વભાવી, આહા... સ્વભાવ હોં, પર્યાયમેં ભલે અલ્પજ્ઞતા હો પણ સ્વભાવ તો ઉસકા સર્વજ્ઞ સ્વભાવી પ્રભુ હૈ. આહાહા... ઇસકી પ્રભુતામેં કભી ખોડ-ખાંપણ ઘટવધ હુઈ નહીં. ઐસા ત્રિકાળી ભગવાન આત્મા ઉસકા અનુભવ કરને પર આ પ્રમાણ નય નિક્ષેપ જૂઠા હોતા હૈ. ઉનમેંસે યહ એક આત્મા હી ભૂતાર્થ હૈ. આહાહાહા... એક જ્ઞાયકભાવ યે સત્ય વસ્તુ હૈ, એ દૈષ્ટિમેં લેના. આહાહા !

પ્રમાણ નય નિક્ષેપકા ભી જ્ઞાન વિકલ્પાત્મક હૈ, એ દૈષ્ટિમેં ન લેના. આહાહા ! આવી વાત છે. હવે 'ક્યોંકિ જ્ઞેય વચનકે ભેદો સે, જ્ઞેય ઔર વચનકે ભેદોસે પ્રમાણ આદિ અનેક ભેદરૂપ હોતે હૈ.' હવે ઉસમેંસે સૂક્ષ્મ વિષય હૈ ભાઈ આ ગાથા, પહેલે પ્રમાણ દો પ્રકારકા હૈ પરોક્ષ અને પ્રત્યક્ષ. પ્રમાણકા દો ભેદ હૈ, એક પરોક્ષ ને એક પ્રત્યક્ષ. ઉપાત્ત, અનુપાત્ત પદાર્થો દ્વારા પ્રવર્તે એ પરોક્ષ હૈ. ઇન્દ્રિય અને મન દ્વારા પ્રવર્તે ઔર પ્રકાશ અને ઉપદેશ દ્વારા પ્રવર્તે એ પરોક્ષ હૈ. આહાહા ! ઇન્દ્રિય અને મન દ્વારા જ્ઞાનકા પ્રવર્તન હો એ પરોક્ષ હૈ ઔર પ્રકાશ અને ઉપદેશ દ્વારા હો એ ભી પરોક્ષ હૈ. આહાહાહા ! કયા કહા ? કે સર્વજ્ઞ પરમાત્માકી દિવ્ય ધ્વનિ આઈ, ખ્યાલમેં આયા લક્ષમેં, પણ વો ભી પરોક્ષ જ્ઞાન હૈ, ઇન્દ્રિયસે ખ્યાલમેં આયા ને ? નિમિત્તસે ખ્યાલમેં આયા ને ? પરોક્ષ હૈ, અને સવિકલ્પ પરોક્ષ જ્ઞાન હૈ એ. આહાહાહા ! ઔર કેવળ આત્માસે હી એક ભગવાન આત્માસે હી પ્રતિનિશ્ચિતરૂપ પ્રતિ નામ ખરેખર રૂપસે પ્રવૃત્તિ કરે, સો પ્રત્યક્ષ હૈ. અપના આત્મા કે આશ્રયસે જો જ્ઞાન કામ કરે યે પ્રત્યક્ષ હૈ.

પ્રમાણ જ્ઞાન હૈ, વહ જ્ઞાન પાંચ પ્રકારકા હૈ. પહેલા બે ભેદ ક્રિયા, પરોક્ષ ને પ્રત્યક્ષ. એટલા ભેદ ક્રિયા પણ હવે ઉસકા ભેદ, જ્ઞાન પાંચ પ્રકારકા હૈ. એ પ્રમાણકા ભેદ હૈ. મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાન, મન: પર્યયજ્ઞાન અને કેવળજ્ઞાન ઉસમેં મતિ ને શ્રુતજ્ઞાન પરોક્ષ હૈ, ક્યોંકિ ઇન્દ્રિય

ने मन द्वारा प्रवर्तता है. अवधि अने मनःपर्ययज्ञान विकल प्रत्यक्ष है थोडा प्रत्यक्ष है. आहाहा ! समझमें आया ? और केवणज्ञान सकल प्रत्यक्ष है पूर्ण केवणज्ञान तो संपूर्ण. छसलिये दो प्रकारका प्रमाण है.

ये में, दोका दोनोमें दोका प्रमाता जाननेवाला प्रमाणज्ञान और प्रमेय ज्ञानका विषय प्रमेय, अे भेदका अनुभव करने पर भूतार्थ है, अे पर्यायमें है. प्रमाण, नय, प्रमाणका विषय परोक्ष प्रत्यक्षका पर्यायमें आता है, सत्यार्थ है. पर्यायनी अपेक्षाअे सत्यार्थ है. केवणज्ञान केवणज्ञाननी अपेक्षाअे है अे सत्यार्थ है. परोक्षज्ञान भी है अे वर्तमान है. अे पण सत्यार्थ है. और जिसमें सर्वभेद गौण हो गये है. आहाहाहा... ये परोक्ष ने प्रत्यक्षका प्रमाणका भी भेद लक्ष छोड दिया जिसने, उसका नाम गौण करके... आहाहा...

शीरा होता है डलवा तो उसकी विधि क्या है, डलवा करनेकी ? के पहेले आटा धीमें शेकते है धीमें. पीछे सक्कर और गुडका पानी नाभते है, पण कोछ अैसे माने के आ तो धी पी जता है आटा, तो हमारे धीका बयाव करना है, तो क्या करना है तेरे ? तो पीछे गुडका पानी नाभना है तो पहेले गुडका पानीमें आटा शेको, पीछे धी नाभो. शीरा नहीं होगी. अे लुपरी नहीं होगी, भबर नहीं तने. गुमडा उपर होती ने पोटीस, क्या कहेते है. ? पोटीस पोटीस नहीं होगी. क्योंकि पोटीसमें तो बहोत थोडा धी विशेष पडे नहीं ने थोडा पड्या विना रहे नहीं. अे अमारी काठियावाडी भाषामें जतु-वणतुं धी अैसा सूना है आपणे कांछ किया नहीं. बाछयुं कहेता डोय के जतुं वणतुं धी नाभजे. आ पोटीस उपर. जतु-वणतुं अेटले धी थोडुं पडे अने बिलकुल न पडे अेम नहीं. आमां तो धी तो पीछेसे नाभना है. पहेले आटा मोंधा पडता है, मोंधी यीज है धी में आटा शेकना तो धी पी जता है. मोंधा पडता है, अे करतां पहेले आटाको गुडका पानीमें शेको. पीछे धी नांभो, पोटीस नहीं होगी. तेरा त्रण्येय जयेगा. क्या त्रण्येय ? आटा, शक्कर ने धी, नकामा जयेगा तेरे. अेम भगवान आत्माको अंतर जाननेमें बहारका साधन तेरे सरण पडे, पण उससे नहीं होगी भाव, भव भ्रमणका भाव होगा भाछ ! आहाहाहा ! अने आ मोंधा पडे अंटरधी, आहाहा... अंटरमें जाना विकल्प भी काम न करे त्यां प्रमाणका ज्ञान भी काम न करे त्यां. आहाहा ! अैसी मोंधी यीजमें पहेलेसे कोछ व्रत नियम कर लो और पीछे सम्यग्दर्शन होगा, धूणमें नहीं होगा. धूणमेंका अर्थ क्या ? पुण्य, पुण्यानुबंधी भी पुण्य नहीं होगा. पापानुबंधी पुण्य होगा तेरे. आहाहाहा ! अरेरे ! आ यीज ज दुनियाने मणी नथी. आहाहा... सत्य बात सूननेमें मिलती नहीं. आहा !

यहां अे कहेते है कि अे सर्व जिसमें सर्व भेद गौण हो, प्रत्यक्ष ने प्रमाण, अे छन्द्रियसे ने प्रकाशसे जाननेमें आये ये परोक्ष और सीधा आत्मासे जाननेमें आवे अैसा प्रत्यक्ष. अे विकल प्रत्यक्ष, थोडा प्रत्यक्ष ने सकल प्रत्यक्ष, पण अे सब भेद पर्यायका भेद है वो तो. सबको गौण करके, अभाव करके नहीं किया है. है ? पण उसका लक्ष छोडकर, आहाहाहा... भेद सर्व भेद गौण हो गये अैसे अेक जवके स्वभावका अनुभव करने पर, आहाहा... अे परोक्ष अने प्रमाणका भेदका ज्ञान विकल्पसे होता है. पण उसको गौण करके, उसका लक्ष छोड करके भगवान आनंदका नाथ प्रभु अंटर है, अभेद यीज है उसका अनुभव करने पर यह सब गौण हो जते

હૈ. ઉસકી મુખ્યતા નહીં રહેતી. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? અરે ભાઈ ! પરમાત્માનો મારગ બહુ સૂક્ષ્મ હૈ. અને યે સમ્યગ્દર્શન કયા ચીજ હૈ, અને કૈસે પ્રાપ્ત હો બડી સૂક્ષ્મતા હૈ ભાઈ, એ કોઈ એસા ક્રિયા ધામધૂમ હા-હો ને હો-હા ગજરથ ચલાયા ને રથ બનાયા ને ૫૦ - ૫૦ લાખકા મકાન મંદિર બનાયા માટે ધર્મ હો ગયા ?

(શ્રોતા:- વો ભી એક રાસ્તા હૈ.) બિલકુલ નહીં રાસ્તા હૈ રખડનેકા. કહા નહીં, મુનિકો જે આત્માકા અનુભવ હૈ શાંતિ હૈ તીન કષાયકા અભાવ હૈ, તીન કષાયકા ઉસકો ભી જે શુભરાગ આતા હૈ એ જગપંથ હૈ. સમજમેં આયા ? એસા બતાયા થા, કહા હૈ ને ? જગપંથ, મોક્ષદ્વાર, મોક્ષદ્વાર સમયસાર નાટક. લ્યો એ જ પાનું આવ્યું ૪૦ મો શ્લોક. “તા કારણ જગ પંથ એહ” આહાહાહા... આત્માકા આનંદકા અનુભવ હૈ, સમ્યગ્દર્શન સહિત ચારિત્ર ભી હૈ પણ જો વિકલ્પ આતા હૈ પંચમહાવ્રતકા, આહાહાહા... એ તા કારણ જગપંથ એ, એ રાગકા વિકલ્પ યે જગપંથ નામ સંસારકા પંથ હૈ. આહાહા ! “તા કારણ જગ પંથ એહ, ઉત્ત શિવ મારગ જોગ” અંતરમેં આનંદમેં વિકલ્પ રહિતકા રમના યે શિવ મારગ હૈ, આ સંસાર હૈ. મુનિ સચ્ચા સંતકી બાત હો, એકીલા દ્રવ્યલિંગી નહીં. જિસકો આત્માકા જ્ઞાન હુવા હૈ. અનુભવ હૈ ઔર સ્વરૂપમેં રમણતાકા ચારિત્ર ભી હૈ પૂર્ણ નહીં વો કારણ પંચમહાવ્રતકા વિકલ્પ ૨૮ મૂળ ગુણકા વિકલ્પ, ભક્તિ આદિ ભગવાનકી વિનય આદિકા વિકલ્પ આતા હૈ, પણ હૈ જગપંથ. (શ્રોતા: પંડિત બનારસીદાસને લિખા હૈ) કળશામેં હૈ. કળશામાંથી નિકાલા હૈ. (સમયસાર કળશમાંથી)

શેઠ એમ કહેતે હૈ કિ આ પંડિતકા લખાણ હૈ ને, પણ એ કળશામેંસે નિકાલા હૈ. આહાહા ! સ્પષ્ટ કરાતે હૈ શેઠ ! આહાહા ! એ બનારસીદાસ ઉસમેંસે રાજમલકી ટીકામેંસે આ સમયસાર નાટક બનાયા હૈ. રાજમલકી ટીકા હૈ ને કળશકી ઉસમેંસે આ બનાયા હૈ. અક્ષરે અક્ષર ઉસમેંસે લિયા હૈ. રાજમલક ! જૈન ધર્મકા મર્મી, ઉસને આ બનાયા હૈ આ ઉસમેંસે આ સમયસાર નાટક બનાયા હૈ. આહાહાહા ! અરેરે ! ઉસકો મોંઘા પડે. મોંઘા કહેતે હૈ કયા કહેતે હૈ ? મહેંગા પડે માટે પંડિતકા હૈ એમ કરકે નિકાલ દેતા હૈ. અરે ભગવાન ! આ તો બહેનકા વચન હૈ ને દોપહરકો વાંચતે હૈ ઉસકી ભી ટીકા હો ગઈ. આહાહા ! પણ બહેને તે અંતરમેંસે અનુભવમેંસે વાણી આઈ વો વાણી ક્રિયા હૈ. ટોડરમલે જે મોક્ષમાર્ગ બનાયા તો મોક્ષમાર્ગ કયોં નહીં વાંચતે. સમજમેં આયા ? તો વાણી બહેનકી આઈ હૈ યે સાર, સાર, સાર તત્ત્વસે ભરા આયા હૈ. વિસ્તાર થા વો તો છોડ દિયા પીછે. તો વો ભી તત્ત્વકી બાત યે યથાર્થ દૈષ્ટિ અનુભવપૂર્વક આઈ હૈ. અરે પ્રભુ ! એની ટીકા કરે, કે ચંપાબેનકો ચઢા દિયા ને પગે લાગેગા ને એસા કરેગા, અરે પ્રભુ શું કરે છે. ભાઈ ! પંડિતાઈ કામ ન કરે પ્રભુ ! સમજમેં આયા ? કૈલાસચંદજીને લિખા હૈ દેખા હૈ ? ખબર હૈ ! પ્રભુ ! એ અનુભૂતિ કયા ચીજ હૈ નાથ તેરે. આનંદકા અનુભવમેં જો બાત આતી હૈ, ઉસમેં જો બાત આતી હૈ યે યથાર્થ બાત હૈ. યાહે તો સિદ્ધકા સમકિત હો ને યાહે તો તિર્યંચકા સમકિત હો. હૈ ? એ આતા હૈ રહસ્યપૂર્ણ ચીટીમેં, દો હી સરખા હૈ, સ્થિરતા ચારિત્રમેં ફેર હૈ. પણ દૈષ્ટિકા વિષય અને દૈષ્ટિકા જ્ઞાન જો યથાર્થ હુવા ઉસમેં જો કથન આતા હૈ વો યથાર્થ કથન આતા હૈ. આહાહા.. શું થાય ? માણસને કાંઈ પંડિતાઈનું બહુ ભણ્યા હોય ને ગણ્યા ન હોય, બોલતા આવડે ને બહુ, તો એ જ્ઞાન હૈ (એમ માને છે). આહાહા !

અહીંયા તો ભગવાન આત્મા, કહાને ? પ્રમાણકા ભેદકો ગૌણ કરકે, આહા... એક જીવકે સ્વભાવકા અનુભવ કરને પર, એક જીવકી અનુભૂતિ, ત્રિકાળી સ્વભાવકી અનુભૂતિ હોને પર એ ભેદ એ અભૂતાર્થ હૈ. પ્રમાણકા ભેદ જૂઠા હૈ. તો રાગ અને દયા દાનના વિકલ્પકી બાત કયા કરના ? આહાહા ! ભાઈ મારગ આકરો છો. ભાવદિપિકામ્, પંડિતજી, ભાવદિપિકામ્ દીપચંદજી લિખ ગયા હૈ. દીપચંદજી ભાવદિપિકા, પંચસંગ્રહ હૈ અધ્યાત્મ, નથી આવ્યું અહીંયા ? અને એક ભાવદિપિકા હૈ ઉસમ્ લિખા હૈ કે અરેરે મ્ દિખતા હું તો લોગોંકો આગમ અનુસાર શ્રદ્ધા નહીં દિખતી મેરે. લોકો હૈ નામ ધરાવનારા શ્રાવક ને સાધુ ને પણ આગમ અનુસાર જે શ્રદ્ધા એ હમકો નહીં દિખતી ઉસીકે પાસ. ઔર મ્ કહેતા હું સત્ય તો સૂનતે નહીં. આ કયા ? આ કયા ? તો મ્ લિખ જાતા હું કે મારગ આ હૈ. આહાહા ! ભાવદિપિકામ્ હૈ. પંડિતજી ? ભાવદિપિકામ્ હૈ, સબ દેખ્યા હૈ ને ? હજારો શાસ્ત્રો દેખા હૈ. હજારો, હજારો શું લાખો શાસ્ત્રો દેખા હૈ અહીં તો. દુપ ની સાલસે સારા અભ્યાસ તો હૈ દુપ હૈ ? (સંવત) ઉપ ને ૪ ઓગણ ચાલીસ ને ૩૦, ઓગણ સીતેર. સીતેરમ્ એક કમ. ઇસમ્ તો હમ દુકાન પર હમ શાસ્ત્ર અભ્યાસ કરતે થે. ઘરકી પિતાજીકી દુકાન થી. નિવૃત્તિ થી બહોત, પહેલે પણ સ્થાનકવાસી થા, ચેતાંબર થા, સ્થાનકવાસી. આહાહા !

એમાં જ્યાં આ સમયસાર (સંવત) ૭૮મ્ મિલા. આહા ! વાહ ! “સિદ્ધ હોનેકી ચીજ આ હૈ.” કીધું મ્ તો સંપ્રદાયમ્ કહે દિયા થા. દામોદર શેઠ વિરૂદ્ધ થા. તત્ત્વસે અનજાન એનેય કહે દિયા. શરીર રહિત હોનેકી આ ચીજ હૈ. પણ એ વખતે તો ઉસમ્ (સંપ્રદાયમે) થા તો હરકત નહીં ને. આપણા મહારાજ ને ? પણ (સંપ્રદાય) છોડી દેશે એની એને કાંઈ ખબર નહીં. શેઠ થા બડા વો. મોટા અમલદાર ઉસકી પાસ આતે થે, એ વખતે દસ લાખ. પચીસ ત્રીસ ગુણા ગણો અત્યારે ઇતના પૈસા ઇતના, ઘર આખા, અપનેમ્ એક સારા ગામ દસ હજારકી પેદાશવાળા, એ વખતે દસ હજાર એટલે પચીસ ગુણા ગણો. ઔસા ગામ ઘરમ્ થે. ગામધણી થા, ચાલીસ હજારકી ઉપજ થી. સ્થાનકવાસી હૈ દામનગર. અમારા સંપ્રદાયકા ગામ થા વો. તો વો એમ કહેતે થે, આહાહા... ભગવાનકા દર્શન કરે તો, યે તો મિથ્યાદૈષ્ટિ હોય તો કરે મૂર્તિકા દર્શન. કીધું નહીં. સમ્યદ્દર્શન હુએ પીછે ભાવશ્રુત આતા હૈ. એ ભગવાનકા દર્શન કરતે હૈ. સમજમ્ આયા ? આહાહાહા !

શાસ્ત્ર તો ત્યાં ભી થા બહોત, ઉસકે પાસ દિગંબર શાસ્ત્ર થા. તો ત્યાં પહેલે વાંચ્યા ૭૮ મ્ તો ઉસકો કહા, “આ શાસ્ત્ર શેઠ સિદ્ધ હોનેકી આ ચીજ હૈ” આ અશરીરી હોનેકી આ ચીજ હૈ. એ તમારા બત્રીસ ફત્રીસ શાસ્ત્ર ને પીસ્તાલીસ હૈ સબ દેખા થા હમને તો કરોડો શ્લોકો દેખે થે. પણ એ વખતે તો ઉસમ્ થા (સંપ્રદાયમ્) ત્યારે હમારા થા મહારાજ હૈ કાંઈ હરકત નહીં. કાંઈ પણ વાત કરેગા જો વિશેષ હમકો વિરોધ તો હમ સંપ્રદાય છોડ દેગા, ઉસકો શેઠકો સબકો બીક લગતી થી મેરી, મ્ કોઈ આ ગયા માટે મ્ સંપ્રદાયકો માનતા હું ઔસી ચીજ નહીં. મેરે તો અંદરમ્ યથાર્થ આના હો તો મ્ માનતા હું. તો યે ઔસે કહેતે થે કિ નહીં, આ જ મારગ સચ્યા હૈ સમયસાર, પીછે સચ્યા કહેતે થે હમ કહેતે થે, (ઉસને) પીછે ભૂલ નિકાલા. સમયસારમ્ ભી ભૂલ હૈ... છોડ દિયાને બસ આ તો ઉસમ્ ભી આ જીવ તત્ત્વમ્ ભૂલ હૈ ને અજીવમ્ હૈ ને

आस्रवमें ये है ने, तमे देष्या नहीं, दामोदर शैठ ? अेना दीकरानी वहु नहीं तमारे त्यां राजकोट, शुं नाम ? आंही, त्यां आपणो मकान हतुं ने अेनी पाछण हतुं. आ भाएनुं मकान नहीं ? उतरता था आपणो स्थानकवासी, लामुबेन ने आ मकान आपणो उतरता'ता. पारेणनुं मकान, पारेणनुं मकान नहीं ? त्यां उतरता'ता अेनी पाछण मकान छे अेना बापनुं. आहा !

आ वस्तु जुदी बापु क्रीधुं आंही कहेते है कि बे प्रकार परोक्ष ने प्रत्यक्ष अैसा ज्ञान करनेमें आता है. पण वो बात अपना स्वरूपमें जानेमें उसकी कोछ मद्द नहीं. आहाहा ! उसको ली गौण करके, है ? अेक छवके स्वभावका अनुभव करनेपर अे जूठा है. आहाहाहा ! ये प्रमाणाकी व्याख्या किया. नयकी व्याख्या करेगा. (श्रोता:- प्रमाणा वयन गुरुदेव).

प्रवचन नं. ६४ श्लोक - ८नी टीका ता. २१-८-७८ सोमवार, श्रावण वद-३ सं. २५०४

समयसार १३मी गाथा. उसका नवतत्त्वका अधिकार तो आ गया. पर्यायमें नवतत्त्वका भेद है, उसको जानना अे पण आदरणीय अे नहीं. आहाहा ! अेकरूप ज्ञायक यैतन्य आगे है अेमांथी, अेकरूपसे प्रकाशमान आत्मा, अंतरमें ध्रुव ज्ञायक प्रमाणाका विषय तो द्रव्य ने पर्याय है. पण अहींया तो निश्चयका विषय जो त्रिकाण, प्रमाणा वो पूज्य नहीं अैसे कहा है, क्योंकि उसमें पर्यायका निषेध नहीं आता. आहाहा ! नययकमें है. आहाहा ! पर्यायका निषेध होकर यैतन्य यमत्कार प्रभु अंदर पूर्णानंद प्रभु उसका आश्रय लेना, अेकरूपका दृष्टि करना, तब आत्मा जैसा है वैसा प्रकाशमान श्रद्धामें और ज्ञानमें होता है. अेकरूप त्रिकाणी जे स्वरूप है उसकी दृष्टि देनेसे अेकरूप प्रकाशमान होता है, उसका नाम अनुभूति ने सम्यग्दर्शन है. आहाहाहा !

पीछे कहा अे प्रमाणाज्ञान, पर्याय अने द्रव्यको साबित करनेको, सिद्ध करनेको होका अस्तित्व सिद्ध करनेको प्रमाणाका विषय बताया. पण वो प्रमाणा विकल्प है. आहाहा ! मैं जाननेवाला प्रमाता अने ज्ञान प्रमाणा और प्रमेय अैसा भेद है वो ली विकल्प है-राग है, उसको छोडकर अेकीला जाननेवाला ज्ञायक दृष्टिमें प्रकाशमान हो तब अेकरूपकी प्रतीत हो तब (उस) प्रतीतको सम्यग्दर्शन कहेते हैं. आहाहाहा ! अे प्रमाणाका विषय चल गया.

“नय” आज नय चलेगी. सूक्ष्म विषय है भाए ! आहा ! नय हो प्रकारका है. प्रमाणा हो प्रकारका कहा था वो प्रत्यक्ष ने परोक्ष, अहीं नय हो प्रकारका. नयका अर्थ क्या ? जो ज्ञान पर्यायमें श्रुतज्ञानरूपी भाव प्रमाणा है अे अवयवी है और उसका नयका अेक भाग अवयव है. आहाहा ! स्वरूप तरङ्गका लक्ष करके जो निश्चयनय है वो यहां विकल्पात्मक लेना है, अहींया राग सहितकी नय. नयका लक्ष विकल्प सहित और व्यवहारनय है अे वर्तमान पर्याय ने रागने जाननेवाली अे पण राग सहित विकल्प सहित है. आहाहा !

अे नयका हो प्रकार. द्रव्यार्थिक नय, पर्यायार्थिक नय. जो ज्ञानका अंश त्रिकाणी द्रव्यका प्रयोजनसे द्रव्यकी दृष्टि करते है अे ज्ञानका अंशको द्रव्यार्थिक नय कहेते है. द्रव्य प्रयोजन जिसका अैसा जो ज्ञान द्रव्यार्थिक नय, जे ज्ञानका प्रयोजन द्रव्य जो त्रिकाणी है अे जानना है अे नयको

દ્રવ્યાર્થિક નય કહેતે છે. હવે આ પલાખા સાંભળ્યાય નો હોય હજી તો. આહાહા ! (શ્રોતા:- શુદ્ધનય કિસકો કહેતે છે ?) એ જ કહેતે છે. અભી તો શુદ્ધનય આ તો દ્રવ્યાર્થિકનયકો શુદ્ધ, પણ વિકલ્પાત્મક યહાં બાત છે. ક્યોંકિ એક ત્રિકાળી જ્ઞાયક મેં હૂં એસા દ્રવ્યકા પ્રયોજન જિસકા નયકા છે એ નયકો દ્રવ્યાર્થિક કહેતે છે. એ શુદ્ધનયકા વિષય ઉસકો કહેતે છે. પણ યહાં વિકલ્પાત્મક હજી વિચારમેં સિદ્ધ કરનેકો આ દ્રવ્યાર્થિકનય આયા છે. વસ્તુ ત્રિકાળ છે ઇસકી સિદ્ધિ કરનેમેં અન્યમતિ કહેતે છે ઇસસે (જુદા) સર્વજ્ઞ જો કહેતે છે એ ચીજકો નિર્ણય કરનેમેં દ્રવ્યાર્થિકનયકા વિકલ્પાત્મક ભાવ પહેલે આતા છે. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

સૂક્ષ્મ વિષય છે ભાઈ ! અનંત કાળમાં કભી અનુભૂતિ કયા ચીજ છે ઓર સમ્યગ્દર્શન કયા ચીજ છે ઓર ઉસકા વિષય કયા છે એ ખ્યાલમેં કભી લિયા હી નહીં. આમ તો ક્રિયાકાંડ બહોત ક્રિયા. વ્રત ને તપ ને ભક્તિ ને પૂજાને અને શાસ્ત્રકા જ્ઞાન ભી બહોત ક્રિયા. આહાહા ! પણ આ વસ્તુ જે ત્રિકાળ છે ઉસકો જો જ્ઞાન જાનતે છે ઇસકો યહાં દ્રવ્યાર્થિક, દ્રવ્ય જિસકા ત્રિકાળી ચીજ જિસકા જાનનેમેં પ્રયોજન છે, એ નયકા અંશકો દ્રવ્યાર્થિક નય કહેતે છે. પંડિતજી ! ગુપ્ત બાત છે ભાઈ ! અરે ! એને કભી ધ્યાન દિયા નહીં. આહાહા !

દ્રવ્ય શ્રાવકપણા ભી અનંતબૈર હુવા. દ્રવ્યલિંગી સાધુ જેમ અનંત બૈર હુવા એમ આત્મજ્ઞાન બિના દ્રવ્ય શ્રાવક બાર વ્રત ને ભક્તિ ને પૂજા ને છ પ્રકારના શ્રાવકના જે આચાર કહેતે છે ને દેવ પૂજા, ગુરુ સેવા એ ભી અનંત બૈર ક્રિયા. પણ વો વસ્તુ અંદર ત્રિકાળ આનંદકા નાથ પ્રભુ ઉસકી મહિમા લાકર અંતરમેં ગયે નહીં, બહાર ને બહાર ભટક ગયે. આહાહા ! સમજમેં આયા ? વસ્તુ એસી છે ભાઈ !

એ દ્રવ્યાર્થિક નય ને પર્યાયાર્થિક (નય) જે જ્ઞાનકા ભાગ, વર્તમાન અવસ્થાકા જાનનેકા પ્રયોજન એ નયકો પર્યાયાર્થિક કહેતે છે. છે ? યહાં દ્રવ્ય-પર્યાય સ્વરૂપ વસ્તુમેં વસ્તુ જો છે આત્મા એ તો દ્રવ્ય ભી છે ત્રિકાળ ઓર વર્તમાન પર્યાય ભી છે. દો છે. દ્રવ્ય પર્યાય સ્વરૂપ વસ્તુમેં, આહાહાહા ! ભગવાન આત્મા દ્રવ્ય અને પર્યાય સ્વરૂપ વસ્તુ છે. એ દ્રવ્ય જ એકીલા છે ને પર્યાય નહીં એસા નહીં. અને પર્યાય એકીલા છે ને દ્રવ્ય નહીં. વસ્તુ એસી નહીં. દ્રવ્ય ને પર્યાય સ્વરૂપ વસ્તુમેં, વસ્તુ એસી છે. આહાહાહા ! દ્રવ્યકા મુખ્યતાસે જ્ઞાન કરાવે, અહીં અનુભવ કરાવેકા અર્થ જ્ઞાન કરાવે લેના. અનુભવ કરાવે એ હજી આને કહેના કયા એ તો હજી વિકલ્પાત્મક છે. કયા કહા ? કે જો જ્ઞાનકા અંશ, શ્રુતજ્ઞાન પ્રમાણ છે ઉસકા અંશ નય, જે મુખ્યપણે દ્રવ્યકા જ્ઞાન કરાતે ઉસકા નામ દ્રવ્યાર્થિક નય કહેનેમેં આતા છે. આવી વાતું હવે.

(શ્રોતા:- આ તો પંડિત હોય એ સમજે) પંડિત નહીં, આ તો આત્માર્થી હોય તે સમજે. પંડિતેય ન સમજે. એ તો કહા નહીં, કલ કહા થા શ્રીમદ્કા. “સબ શાસ્ત્રનકે નય ધારી હીએ, મત મંડન ખંડન ભેદ લિયે, વહ સાધન બાર અનંત કીયો, તદ્દપિ કછુ હાથ હજુ ન પડયો” આહાહા ! શાસ્ત્રજ્ઞાન વાદ કરકે ખંડન મંડન ક્રિયા, એસા છે ને એસા નહીં છે ને એસા વિકલ્પસે એસા જ્ઞાન ક્રિયા. આહાહા ! સમજમેં આયા ? “સબ શાસ્ત્રનકે નય ધારી હીએ, મત મંડન ખંડન ભેદ લિયે, વહ સાધન બાર અનંત કીયો, તદ્દપિ કછુ હાથ હજુ ન પડયો.” હાથ ન પડયો હમે કછુ, પણ વસ્તુ કયા છે એ દૈષ્ટિમેં ન લિયા. હૈં ! આહાહાહા !

अे आंड़ी कहेते है. के द्रव्य, वस्तु-द्रव्य अेटले वस्तु हों, आंड़ी तमारा पैसानी वात नई है. अे वस्तु है अे अनंत परमाणुका वात है आंड़ी तो. अेक अेक द्रव्य त्मिन्न अेनी वात है. पैसो है अे तो अनंत परमाणु अनंत द्रव्यसे अेकठा हुवा उसकी नोट के रुपियो अे तो अनंत परमाणु अनंत द्रव्य अेकठा हुवा टिभनेमें आता है अेक द्रव्य नई. नोट दस दस हजारनी नोट होती है ने अत्मी तो बहोत होती है. नोट आती है दस दस हजारकी. पण वो, वो कागजमें अनंत रजकण है, अेक ही द्रव्य नई है ये, उनमें तो अनंत द्रव्य है, जउका अणुवका, परमाणुका अणुवका अनंत द्रव्य है.

तो यहां आत्मा द्रव्य किसको कहेते हैं ? के शरीरसे रागसे त्मिन्न अने अेक समयकी पर्यायसे त्मी त्मिन्न, अैसी यीज जो त्रिकाणी है उसको यहां द्रव्य कहेते है. आरे ! दो प्रकारका द्रव्य है. अेक प्रमाणका द्रव्य है, अेक निश्चयनयका द्रव्य है. प्रमाणका द्रव्य उसको कहीअे के जे त्रिकाणी द्रव्य ने वर्तमान पर्याय दोको ज्ञाने ये प्रमाणका द्रव्य. और निश्चयनयका द्रव्य, पर्यायसे रहित त्रिकाणी अेकला ज्ञायकभाव वो पर्यायसे रहित अे नयका द्रव्य है. अेय, भाए ! मारग बहु सूक्ष्म अे, भाए ! अरेरे ! अे मारग लिया त्मिना आ योर्यासीनी घाणी, अवतार (करी-करीने) मरी गयो पीलाअेने. आहा ! समजमें आया ? घाणीमें जेम तल पीलाते है तल. अैसा अनादिसे राग द्वेषनी अग्निमें पीलाता, पीलाता क्यांय अेने शांति नथी, शांति क्यांय न मणे. शांतिनो सागर तो त्मगवान आत्मा उसका द्रव्यकी मुष्यतासे विकल्पसे ज्ञान करना वो द्रव्यार्थिकनयका विषय कहेनेमें आता है. इणु विकल्प है राग. आहाहा ! प्रथम त्मूमिमें त्मगवाने कहेला द्रव्य अने त्मगवाने कहेली पर्याय उसको साबित करनेको द्रव्यार्थिक ने पर्यायार्थिक नय विकल्पात्मक पहेले आती है. ध्यान राभे तो समजय अेवुं अे बापु ! आ कांअे वाता नथी. आहाहा ! आ तो त्मगवाननी त्मागवत् कथा अे. आहाहा !

कहेते हैं द्रव्यकि जिसको मुष्यता है मुष्यपण, पर्याय है पण पर्याय त्यां गौण है, वस्तु त्रिकाणीको जो लक्ष करावे, अनुभव करावे, अनुभव शब्दे ज्ञान. आ द्रव्यार्थिकनयका मुष्यतासे अनुभव करावे अेटले वेदन करावे अे आ वात नथी अहींया. समजमें आया ? अनुभव नाम द्रव्यकी जो नय है, वो त्रिकाणी मुष्यतासे द्रव्यका ज्ञान करावे, उसको द्रव्यार्थिक कहेते है. पाटणीणु ! आवी वातुं अे. बापा ! आहाहा ! और पर्यायका मुष्यतासे अनुभव करावे अनुभव शब्दे यहां ज्ञानना. वेदन अनुत्भूति अे नई. समजमें आया ? आहाहा... पर्याय नाम अवस्था वर्तमान, अे उसकी मुष्यतासे ज्ञान करावे सो पर्यायार्थिक नय है, अेन दोनों नय, द्रव्य और पर्यायका, द्रव्य त्रिकाणी अने पर्याय वर्तमान अवस्था, दोका पर्यायसे अेटले त्मेदसे, त्मेदसे, कमसे ज्ञानने करने पर, अनुभव करने पर तो त्मूतार्थ है. अे विकल्पात्मक ज्ञान यथार्थ है, है अतना. सत्य है के सम्यज्ज्ञान है अे कांअे बात अहीं नई.

गाथा बराबर अेवी आवी गअे अे. (अलौकिक !) है ? आहाहाहा ! परमानंद प्रत्नु ध्रुव द्रव्य, वो जिसकी मुष्यतासे ज्ञान करावे ज्ञान, अे द्रव्यार्थिक और जे पर्यायकी मुष्यतासे ज्ञान करावे अे पर्यायार्थिकनय. आहाहा ! अे दोका त्मेदसे, त्मेद हुवाने ? प्रकार हुवा ने ? कम हुवा ने ? द्रव्यार्थिकको ज्ञानना पणी पर्यायार्थिकको ज्ञानना अैसा कम हुवा. और द्रव्यार्थिकसे ज्ञानना

પર્યાયાર્થિકસે જાનના ઐસા ભેદ હુવા. આહાહા ! ભેદસે અનુભવ કરને પર તો ભૂતાર્થ હૈ. હૈ ખરા ! એ વિકલ્પાત્મક જ્ઞાન દ્રવ્યાર્થિકકા ને પર્યાયાર્થિકકા હૈ ખરા. ભૂતાર્થ નામ ત્રિકાળી ચીજ હૈ એ બાત અહીંયા નહીં કહેના. એ દ્રવ્યકા જ્ઞાન ઓર પર્યાયકા જ્ઞાન વિકલ્પાત્મક હૈ, હૈ ! આહાહાહા ! હૈ ? સત્યાર્થ હૈ, એ દ્રવ્યકા જ્ઞાન અને પર્યાયકા જ્ઞાન હૈ. સચ્ચા જ્ઞાન હૈ ઐસા યહાં બાત નહીં કરની હૈ, પણ એ હૈ. સમજમેં આયા ? યહાં સચ્ચા જ્ઞાન હૈ એ સમ્યક્ એ વાત નહીં કહેના હૈ. યહાં તો દ્રવ્યાર્થિકકા લક્ષ કરકે જો જ્ઞાન હુઆ ઓર પર્યાયાર્થિકકા લક્ષ કરકે જો જ્ઞાન હુઆ એ હૈ ! બસ ઇતના ! એ ભૂતાર્થકા અર્થ ઇતના હૈ. આહાહા ! (શ્રોતા:- સવિકલ્પ સમ્યગ્દર્શન) સમ્યક્ નથી. સવિકલ્પ સમ્યક્ નથી. સવિકલ્પ જ્ઞાનકી પર્યાય હૈ. (શ્રોતા:- નિર્ણય તો યથાર્થ હૈ ને) યથાર્થ નિર્ણય. પણ હજી વિકલ્પાત્મક હૈ. સમ્યગ્જ્ઞાન નહીં, સમ્યગ્દર્શન નહીં. આહાહા ! (શ્રોતા:- વ્યવહાર સમ્યગ્દર્શન કહેવાય.) જરીયે નહીં. એ તો અંગનમેં ખડા હોકર જેમ ઝવેરીકી દુકાનમેં કયા કયા ઝવેરાત હૈ એ જાનતે હૈ. એ અંગનમેં ઉભા હૈ અંદર નહીં ગયે. એમ ભગવાન આત્મા ત્રિકાળી દ્રવ્ય ને વર્તમાન પર્યાય દો કા વિકલ્પસે જ્ઞાન કરતે હૈ. વસ્તુકી સિદ્ધિ સાબિત કરનેકો, અનુભવ કરનેકો નહીં, એ પીછે. આહાહાહા ! આવી વાતું હવે ! અને આ સમજ્યા વિના એને ધર્મ થઈ જાય અને પડિમા લે લો અને વ્રત લે લો. કયા વ્રત ને કયા પડિમા. આહાહાહા !

હજી તો દ્રવ્ય ને પર્યાયની મુખ્યતાસે જ્ઞાન કરાવે એ ભી વિકલ્પાત્મક જ્ઞાન હૈ. બસ ઇતના. સમ્યગ્જ્ઞાન હૈ ને સમ્યગ્દર્શન હૈ એ બાત યહાં નહીં. જ્ઞાનચંદજી ! આહાહાહા ! (શ્રોતા: એ જ્ઞાન મિથ્યાદૈષ્ટિ હો તબ હો જાતા હૈ) હા, એ મિથ્યાદૈષ્ટિપણમેં દ્રવ્ય અને પર્યાય કૈસા હૈ ઐસા જ્ઞાન કરતે હૈ ઇતના, સમ્યગ્જ્ઞાન નહીં. આહાહા !

પીછે “ ઓર દ્રવ્ય પર્યાય દોનોસે અણાલિંગિત ” આહાહા ! દ્રવ્ય અને પર્યાયના ભેદને જે સ્પર્શતા નહીં, આલિંગન નહીં ક્રિયા હુઆ, શુદ્ધ વસ્તુ માત્ર જીવકે, આહાહા... એ ભેદકો આલિંગન નહીં કરના. દ્રવ્યાર્થિકનયસે દ્રવ્યકા જ્ઞાન ને પર્યાયાર્થિકનયસે પર્યાયકા જ્ઞાન એ ભેદરૂપ જ્ઞાન કહો એ આલિંગન નહીં કરતા, ઐસા પંડિતજી ! વિષય તો બહોત અચ્છા આંહી હૈ ! આહાહા ! હૈ ? દ્રવ્ય ને પર્યાય દોનોસે ભેદસે અણાલિંગિત, આલિંગન નહીં કરતા હુઆ, શુદ્ધ વસ્તુ માત્ર જીવ, એકીલા શુદ્ધ ચૈતન્યમૂર્તિ ભગવાન ચૈતન્યમાત્રકા સ્વભાવકા અનુભવ કરને પર, આ અનુભવ વેદન હૈ. પહેલે અનુભવ થા વો જ્ઞાન થા. સમજમેં આયા ? પાટણીજી ! પુસ્તક હૈ કે નહીં ? છે. ઠીક.

આ બધા સબ પંડિતો છે ને સામે, પહેલે જો દ્રવ્યાર્થિકકા અનુભવ કહા થા વો તો જ્ઞાન કરના ઇતની બાત હૈ. અનુભવ નામ વેદન હૈ આનંદકા એ નહીં. પર્યાયાર્થિક નયકા મુખ્યતાસે જ્ઞાન કરાયા થા. એ જ્ઞાન એ પ્રકારકા વિકલ્પાત્મક જ્ઞાન અસ્તિ હૈ. બસ ઇતના. પણ જબ આત્માકા અનુભવ કરતે હૈ. આહાહાહા... એ હૈ દેખો ! આલિંગન, ભેદકો દ્રવ્ય ને પર્યાયકા જ્ઞાન ભેદકો વિકલ્પાત્મકકો આલિંગન, સ્પર્શ છુયે બિના. આહાહા... શુદ્ધ વસ્તુમાત્ર જીવ, વો તો અશુદ્ધકા વિકલ્પ નયાત્મક જ્ઞાન અશુદ્ધ થા. આહાહાહા ! શુદ્ધ જીવ વસ્તુમાત્રકા, જીવકા સ્વભાવકા અનુભવ, દેખો ! શુદ્ધ વસ્તુ માત્ર જીવકે સ્વભાવ, ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવ, આનંદ

भाव, शांतभाव, वीतरागभाव, षडका अनुभव करने पर, उसका वेदन करने पर, ओ अमृतार्थ है. द्रव्यार्थिक ने पर्यायार्थिकका जो ज्ञान किया था ये जूठा है. आहाहा ! समझमें आया ? आम बात है. वीतराग मारग परमेश्वर जिनेश्वरदेव उसका पंथ समझना बहोत पुरुषार्थ याहीअे. बहोत अंदरमेंसे निवृत्ति याहीअे. अंदरमेंसे कडा. बहारकी बात नहीं. आहाहाहा !

भगवान अमृतयंद्रायार्य संत, नवतत्त्वकी बात तो कुंडकुंडायार्ये कडा पाठमें, के उससे त्भिन्न भगवान अेकाकार है. तो अमृतयंद्रायार्ये प्रमाणा, नय, निक्षेप निकाला उसमेंसे. समझमें आया ? प्रमाणा ने नयका त्भेदसे ज्ञान करना वो अेक प्रकारे है. हे, माया है अैसा जो अन्य कहेते है ने, अन्यमति कहे अे, माया है, सब पर्याय ने राग अे सब माया है. मा..... या अेटले माया, या..... मा, या.... मा.. या- ते मा - नहीं. अैसे कहेते है. हमने तो वेदांतीनी भबर है ने, हमारे दुकानमें जब हम था तब हमारा घराक था अेक. अे वजते ब्राह्मण अेक था बहोत वेदांती था. हमारा घराक, घराक समजते है ? धारधीर करते थे तो ये हमारी दुकाने है तो माल लेनेको आते थे, हम उधराणी (करने) जाते थे तेना घेर तो, शेठ पधारो, शेठ पधारो, अमारी नानी उमर थी ने ते दि'. सत्तर अठार वर्षनी, कहे बेसो. बहोत वेदांती था, अेक, व्यापक है ने. तो साथमें अेक दरजका मकान था तो त्यां आवे तो सब पगे लागे. हम तो समजते थे कि आ, क्या वेदांत, ने क्या पर्याय नहीं ने अेकला वेदांत, अेक, व्यापक, सर्व व्यापक अेक ज यीज है. पण सर्वव्यापक अेक है अैसा माना किसने ? माने किसे (कौन) ? पर्याय माने के ध्रुव माने ? (पर्याय). तो ध्रुव अने पर्याय दो हो गया, द्वैत हुआ, अद्वैत नहीं रहा. बडी यर्या होती थी.

हमारे भाई छे ने मोतीलालज्ज ब्रह्मचारी. परमहंस था राजकोटमें. हमारे व्याप्यानमें आते थे सब, पण पछी वो परमहंस हो गया. रेलना उपरी था. पगार बडा था तो पछी पीछे अर्डीया आया था और पीछे त्यां राजकोटमें आया था, राजकोट यर्या भी बहोत हुअ. परमहंस हो गया. बस अेक ज व्यापक. अरे पण अेक व्यापक कडा तो सुणो. अेक व्यापक नहीं माना अैसी कोछ दशा है कि नहीं ? तो तमे अेक माननेका प्रयत्न कराते है ने ? हैं ? और अेक अनेक माननेकी जो पर्याय है, अे मानता (मान्यता) है अे अस्ति है के नथी ? माया है ? या... मा है ही नहीं. अे अर्डी अताते है. समझमें आया ?

द्रव्यार्थिकका लक्ष करके ज्ञान, पर्यायार्थिकका लक्ष करके ज्ञान, विकल्पात्मक पण है, अे सम्यग्ज्ञान है अैसी यहां बात है नहीं अत्यारे. है, अस्ति है ने अस्ति ? षतना. तो पछी बहोत यर्या होती थी. अैसा कबूल तो किया. में डीधुं भाई अेक (बात) सूनी. के वेदांत तो अैसा कहेते है कि आत्यंतिक दुःभसे मुक्त थाव. तो दुःभ है, है तो आत्मा आनंद है ने दुःभ है दो वस्तु हो गअ. द्वैत (हो गया) तुम्हारा अद्वैत न रहा. और दूसरी, दुःभसे मुक्त थाओ तो अे षडका स्थानमें आनंद दशा आती है तो आनंद दशा ने वस्तु त्रिकाणी दो हो गअ. युगलज्ज ! भाई ! अैसी बात न यले.

अर्डीया तो सत्य क्या है, कसोटी पर यढाकर निर्णय लेना वो यीज है. आहाहा ! सोनाको भी कसमें कसोटीपे यढाते है कि नहीं, आ पंटर वला है सोल वला है तेर वला है अेम

भगवान् आत्मा सर्वज्ञ परमात्माअे जैसा कहा, अैसा नयसे निर्णय कर कर कसोटीसे जेम सोनाका निर्णय करते है, अेम नयसे आत्माका द्रव्य ने पर्याय निर्णय करके विकल्पात्मक निर्णय. आहाहा ! प्रियंकरञ्ज ! पंडिताथ ङिडी ज्ञय छे बधी आमां तो. द्रव्य ने पर्यायार्थिकसे ज्ञे ज्ञान हुआ उसको अभूतार्थ कहेते है. आहाहाहा ! (श्रोता:- कयो ?) कयो कि अे तो विकल्पात्मक भाव है. अेमां शुद्ध वस्तुका अनुभव आया नही. आहाहाहा ! गाथा तो आवी छे बरोबर आमां शिक्षण शिबिरमां, मारग तो अैसा है भाथ. आहाहा !

शुद्ध वस्तुका, वस्तुमात्र ज्व, शुद्ध वस्तु मात्र ज्व ! राग नही, पर्याय मात्रका लक्ष नही. शुद्ध वस्तु मात्र ज्व उसका यैतन्य मात्रका स्वभावका अनुभव करने पर, आहाहा... त्रिकाणी आनंद स्वरूप भगवान्, त्रिकाणी ज्ञान स्वरूप भगवान्, आ भगवान् आत्माकी भात है ह्ये. भगवान् भगवान् पासे रहा. त्रिकाणी ज्ञान स्वरूप भगवान्, त्रिकाणी आनंद स्वरूप भगवान्, उसका अनुभव करने पर, उस तरफके दोरकर पर्यायको त्यां जोडकर, और वेदनमें अनुभव करने पर अे द्रव्यार्थिक पर्यायार्थिकका ज्ञे ज्ञान विकल्पात्मक था ये जूहा है. अनुभव करने पर जूहा है. पाटणीज्ज ! आहाहाहा !

(श्रोता:- गुरुगम वगर बधु नकामुं छे, गुरुगम वगर पता नही लागे) वस्तु अैसी है भाथ, वस्तु अैसी है. आहाहा ! बीजा ज्ञान तो अेककोर रह्ये, पञ्च द्रव्यार्थिक पर्यायार्थिकका भेदसे ज्ञान करते है अे भी है भरा, पञ्च अनुभव करने पर अे जूहा है. आहाहाहाहा ! समजमें आया ?

सम्यग्दर्शन होनेमें, त्रिकाणीका अनुभव करनेसे सम्यग्दर्शन होता है, ये द्रव्यार्थिकका ने पर्यायार्थिकका ज्ञे ज्ञान हुआ, उसे सम्यग्दर्शन ये है, ये नही. आहाहाहाहा ! आवी वात छे भाथ ! स्वभावका अनुभव करने पर अे अभूतार्थ है, जूहा है, कौन ? वो द्रव्यार्थिकनयसे विकल्पात्मक ज्ञान किया, और पर्यायार्थिकसे पर्यायार्थिक साबित किया, अे सब अनुभव करने पर भेद सब जूहा है. आहाहा ! कह्ये पंडितज्ज ! आ अैसी भात है. आहा ! अे नयकी व्याख्या हुआ. पहेला प्रमाणका अे पहेले नवतत्त्वका हवे अेक निक्षेपका रहा.

‘निक्षेप’ ज्ञेयका भेद है. ‘नय’ ज्ञानका भेद- भाग है. निक्षेप ज्ञेयका भेद है. समजमें आया ? आहाहा ! निक्षेप अे विषय है और नय विषय करनार है. नय विषयी है और निक्षेप विषय है अे नय निक्षेप विषयका यार भेद है. आहाहा ! कहा था ने नही, कल कहा था. वो अेक शेठ था. ने अेणे अैसा कहा था के मिथ्यादृष्टि हो तब लग भगवान्की प्रतिभाके उपर लक्ष ज्ञय अने तब लग माने अैसा कहा था. शेठ था गृहस्थ. तभी तो सारा काठियावाडमें उसके पास है अैसा पैसा (नही किसीके) पास. साठ सीत्तर वर्ष पहेले दस लाख रुपिया ने यालीस हजारकी पेदाश. और दस हजारका अेक गाम, गरास, आभा गाम गरास. वो मोटा अमलदार अधिकारी और जज अमरेलीना उसके पास जाते थे, अैसी उसकी छाप थी बडी बहारमें ह्ये, तो वो कहेते थे स्थानकवासी थे, तो वो कहेते थे कि मूर्ति तो जबलग मिथ्यात्व है तब लग माने. में कीधुं सुणो, कीधुं: निक्षेप ज्ञे है अे नयका विषय है, अने जब नय उत्पन्न होती है, अे प्रमाणज्ञान हुआ. जिसको सम्यग्ज्ञान हुआ उसको नयका भेद पडते है अने नयका भेद पडते

હૈ વો નિક્ષેપકા ભેદકા વિષય એ કરતે હૈ. ન્યાય સમજાય છે ? વાત તો બાપુ ઝીણી બહુ ભાઈ ! આહાહાહા ! સમજમેં આયા ?

‘નિક્ષેપ’ પરમાત્માકી પ્રતિમા એ તો નિક્ષેપ હૈ. પીછે કહેનેમેં એસા આતા હૈ “જિન પ્રતિમા જિન સારખી” જિન સારખીને ? જિન નહીં ને ? નિક્ષેપ હૈ ને ? તો નિક્ષેપ એ જ્ઞેયકા ભેદ હૈ. પણ નિક્ષેપ જ્ઞેયકા ભેદ હૈ એ નયકા વિષય હૈ. જિસકો યથાર્થ નયજ્ઞાન હુઆ ઉસકો યથાર્થ નિક્ષેપકા વિષય લાગુ પડતે હૈ. પણ અહીંયા ભેદસે ચારકા વિચાર કરના એ અભૂતાર્થ હૈ. એમ બતાતે હૈ. આહાહાહાહા ! હૈ ?

નામ નિક્ષેપ, સ્થાપના, દ્રવ્ય ને ભાવ. વસ્તુમેં જો ગુણ ન હો વો ગુણકે નામસે વ્યવહારમેં વસ્તુકી સંજ્ઞા કરના, ભગવાન શરીરકો નામ દેના. એ નામ નિક્ષેપ હૈ. ભગવાન તો હૈ નહીં. સમજમેં આયા ? પાર્શ્વ, આતે હૈ ને ? વર્ધમાનપાર્શ્વ નામ આતે હૈ ને, વર્ધમાન પાર્શ્વ. , વર્ધમાન ચોવીસ(વે) તીર્થકરકા નામ હૈ. પાર્શ્વ ત્રેવીસકા હૈ, તો યે વર્ધમાન પાર્શ્વ બની ગયા, હૈ અંદરમેં ગુણ ? એ તો નામ નિક્ષેપસે, ગુણ ન હો પણ નામ કથનસે કહેનેમેં આતા હૈ. ઉસકા નામ, ‘નામ-નિક્ષેપ’. નહીં આતે હૈ કિ નહીં, અમારે વાંકાનેરમાં હતો એક કયા પાર્શ્વ વીર. હમારે હૈ વાંકાનેર. પાર્શ્વવીર નામકા એક લડકા થા. વો દો નામ ઉસકા, પાર્શ્વ અને વીર દો. એમ આ વર્ધમાન શાસ્ત્રી હૈ ને ? એ તો નામ નિક્ષેપ હૈ. (શ્રોતા :- પંડિતજીકા પુત્રકા નામ પરમાત્મ પ્રકાશ હૈ ને) હા એ તો ઉસકા નામ હૈ ને, ઉસકા પુત્રકા નામ હૈ, પંડિતજીકા બડા પુત્ર હૈ ને યહાં ઉસકા નામ “પરમાત્મ પ્રકાશ” હૈ. છોટાકા નામ “અધ્યાત્મ પ્રકાશ” હૈ. હોંશિયાર હૈ, મગજવાળા, પણ પરમાત્મ પ્રકાશ તો નામ હૈ. બરોબર હૈ ? તો જેને ગુણ ન હો પણ ઉસકે નામસે વસ્તુકી સંજ્ઞા કરના, વસ્તુકા નામ લેના એ નામ નિક્ષેપ હૈ. આહાહાહા !

હવે “સ્થાપના” – યહ યહ હૈ. આ ભગવાન હૈ. એસા જો પ્રતિમામેં નિક્ષેપ કરના, યહ સ્થાપના હૈ. આ ભગવાન હૈ, આ સરસ્વતીકી વાણી હૈ. હૈ તો પુસ્તક. આમ, સરસ્વતી વાણી હૈ એમ કહેના આ એ સ્થાપના નિક્ષેપસે હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઇસ પ્રકાર અન્ય વસ્તુમેં, અન્ય વસ્તુમેં, અન્ય વસ્તુકા પ્રતિનિધિત્વ સ્થાપિત કરના. વસ્તુ તો અન્ય હૈ ને ભગવાન અન્ય હૈ, છતાં ભગવાનકા ઉસમેં નિક્ષેપ કરના. આહાહા !

કયા હૈ ? ગૂમડું હૈ. શેના. થયું છે આજે રાતે ભાઈ નથી આવ્યા ? ગયા ? હૈં ? ગયા ? રાતે ગયા ? ઠીક. એ ગાંગુલી ! હોમીયોપેથીના બડા, કલકત્તામેં બડા વો દાક્ટર હૈ, બાલ બ્રહ્મચારી હૈ, લગન નહીં કિયા હૈ. પછી આયા હૈ. પીછે મહારાજ આશીર્વાદ દયો કે હવે જાવજીવ બ્રહ્મચારી રહેના હૈ. લગન કરના હી નહીં. નહીં તો ઇતની ઉમરમેં ભી કન્યા તો બહોત દેતે હૈ લાખોકી પેદાશ હૈ. હોમીયોપેથીના બડા, પણ અહીંયા આશીર્વાદ દયો મહારાજ કે જાવજીવ હમારે લગન નહીં કરના. કલ નહીં આયા ભગવાનકી ભક્તિમેં ? દોસો પચાસ, દોસો એકાવન મણ ઘી દિયા. મણના અઢી રૂપિયા હોં. અકબરકે વખતમેં મણકા અઢી રૂપિયા થા, અકબર થા ને જબ, અકબર બાદશાહ થા, તબ ઘી કા અઢી રૂપિયાકા મણ થા. એ કયું ચલા, એ બાત સિદ્ધ કિયા. અત્યારે તો કેટલુંક કાંઈક છે. સો રૂપિયાનું મણ. કેટલા કલ્યા ? ઓહોહો ! સવાસો રૂપિયા ! આ અઢી તો અકબરકે વખતમેં થા. ચાર પૈસે કા શેર, ઘી. તો વો ચલેગા. (શ્રોતા:- તે દિ’ ચાર પૈસા મોંઘા

હતા.) તે દિ' ચાર પૈસા મોંઘા હતા. વાત સાચી છે, તે દિ' ચાર પૈસા હતા તો અત્યારે એક રૂપિયાના બે પૈસા ગિનનેમેં આતા હૈ, એક રૂપિયા ઉપર દો પૈસા, આહાહા !

આંહી કહેતે હૈ. કે નિક્ષેપમેં ભગવાન આ હૈ એમ કહેના, એ પ્રતિમા નિક્ષેપ હૈ. એ સ્થાપના નિક્ષેપ ક્રિયા.

“દ્રવ્ય નિક્ષેપ” : - વર્તમાનસે અન્ય અતિત, અનાગત, પર્યાયસે વસ્તુકો વર્તમાનમેં કહેના દ્રવ્ય નિક્ષેપ હૈ. કયા ? તીર્થકર વર્તમાનમેં નહીં. શ્રેણિકરાજા જનમ હોતે હૈ, તો તીર્થકર કહેના વો ભૂતકાળકી અપેક્ષા નિક્ષેપ કહેતે હૈ. તીર્થકર તો તેરમેં ગુણસ્થાને હોગા તબ હોગા. ભવિષ્યમાં તીર્થકર હોનેવાલા હૈ ઉસકો વર્તમાન તીર્થકર કહેના એ અતીતકાળકી ભૂતકાળકી અપેક્ષાસે કહેના એ દ્રવ્ય નિક્ષેપ હૈ. ઉસમેં યોગ્યતા હૈ ભવિષ્યકી. એ અપેક્ષાએ ગિનકર દ્રવ્ય નિક્ષેપસે તીર્થકર ભવિષ્યમેં હોનેવાલેકો વર્તમાન તીર્થકર કહેના. સમજમેં આયા ? હૈ ? વર્તમાનમેં કહેના એ દ્રવ્ય નિક્ષેપ હૈ, ઓર વર્તમાન પર્યાયમેં વસ્તુકો વર્તમાન કહેના એ કેવળજ્ઞાની પરમાત્મા સાક્ષાત્ બિરાજતે હૈ ઉસકો ભાવ નિક્ષેપસે કહેના કે યે કેવળજ્ઞાની હૈ. હૈ ઐસા કહે દેના એ “ભાવનિક્ષેપ” હૈ. દ્રવ્ય નિક્ષેપમેં વર્તમાન હૈ નહીં, પણ ભવિષ્યમાં હોગા, અથવા ભૂતકાળમેં હો ગયા, જાણે શેઠ થા બડા ઓર પીછે દીક્ષિત હુઆ તો ઉસકો શેઠ કહેના એ ભૂતકાળકી અપેક્ષાસે, સમજમેં આયા ? અને મુનિ હૈ એ પહેલે શેઠ થા, તો મુનિ હુઆ ઉસકો શેઠ કહેના, એ ભૂતકાળકી અપેક્ષાસે, અને કેવળજ્ઞાની હુઆ તો ઉસકો મુનિ કહેના. આહાહા... ભૂતકાળકી અપેક્ષાએ, ઓર વર્તમાન પર્યાયમેં, ભવિષ્યમેં હોનેવાલેકો ભૂતકાળમેં હો ગયે ઉસકો વર્તમાનમેં કહેના એ દ્રવ્યનિક્ષેપ હૈ. આવી વાત છે. હવે કયાં આમાં નવરા આદિ. નવરા સમજે ? ફુરસદ. આહાહા.. ભાઈ ! જનમ મરણસે પીલા રહા હૈ તો, ઐસા જ્ઞાન યથાર્થ પહેલે વ્યવહારુ જ્ઞાન ભી કરના પડેગા. આ વ્યવહારુ હૈ, હજી. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

વર્તમાનકી પર્યાયમેં વર્તમાન કહેના સો “ભાવ નિક્ષેપ” હૈ. એ ચારોય નિક્ષેપોકા અપને અપને લક્ષણ ભેદ, દરેકના લક્ષણ ભેદ હુઆ. એકનું નામ ગુણ નહીં ને નામ કહેના. એક કો ગુણ હૈ નહીં. પણ સામે સ્થાપના કરના ભગવાન હૈ ઉસકી એક વર્તમાન યોગ્યતાકો ગિનકર ભવિષ્યકી પર્યાયકો ઉસકો કહેકર ભૂતકાળકી કહેના, ઓર એક વર્તમાન પર્યાયકો વર્તમાન પર્યાયરૂપ કહેના. આહાહા !

ભગવાનનો મારગ બાપા ! એ વસ્તુકા સ્વરૂપ હી ઐસા હૈ. ભગવાને કંઈ ક્રિયા હૈ ? કહા હૈ કર્યા નહીં હૈ. ભગવાને બનાયા હૈ આત્માકો ? આહાહા ! સર્વજ્ઞ ભગવાને તો જૈસા હૈ ઐસા જાના, ઓર વાણીમેં ઐસા આયા. આહાહા ! અહીં કહેતે હૈ કિ એ ચાર નિક્ષેપ હૈ એ લક્ષણ ભેદસે ઓર ઉસસે ભિન્ન ભિન્ન રૂપસે અનુભવ ક્રિયા, અનુભવ નામ જ્ઞાન ક્રિયા જાને પર ભૂતાર્થ હૈ. અનુભવ શબ્દે યહાં જાનના લેના. ચારના લક્ષણ ભેદે, ભેદ કરકે જાનના, ઉસકા નામ ચાર નિક્ષેપકા જ્ઞાન હૈ. એ જાને પર ભૂતાર્થ હૈ. સમજમેં આયા ? વર્તમાન, વર્તમાન ને ભૂત નામ, નામ આદિસે કહેના હૈ વો સત્ય હૈ, હૈ ઈતના, હૈ ઈતના નામ ભી સત્ય હૈ, નામ કહેના હૈ તો એ પ્રકારસે સત્ય હૈ કિ નહીં, સ્થાપના ભી સત્ય હૈ એ પ્રકારે કહેના સત્ય હૈ, દ્રવ્ય નિક્ષેપ ભૂતકાળમેં ભવિષ્યકા કહેના એ ભી સત્ય હૈ, ઈતના અપેક્ષાએ સત્ય હૈ. આહાહા !

ઔર ભિન્ન લક્ષણસે રહિત એ નામ, સ્થાપના દ્રવ્ય ભાવકે ભેદકા લક્ષ ધોડકર, આહાહા... એક અપને ચૈતન્ય લક્ષણરૂપ, એક અપને ચૈતન્ય લક્ષણ, જાનના દેખના ઉસકા લક્ષણ ભગવાનકા, એ આત્માકા, ચૈતન્યલક્ષણસે જીવ સ્વભાવકા અનુભવ કરને પર એ જીવનો સ્વભાવ ચૈતન્ય લક્ષણ હૈ. જાનના દેખના એ ઉસકા લક્ષણ હૈ. કોઈ રાગ ને પુણ્ય ને દયા દાન હો વો ઉસકા કોઈ લક્ષણ નહીં. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? એક ચૈતન્યલક્ષણરૂપ જીવ સ્વભાવકા અનુભવ કરના અનુભવ નામ વેદન, યહાં અનુભવ કરને પર અર્થાત્ અનુભૂતિ કરને પર, આહાહાહા... ચારોય અભૂતાર્થ હૈ, જૂઠા હૈ, ચાર નિક્ષેપ જૂઠા હૈ, યે આતા હૈ ને કળશમેં ? “ઉદયતિ ન નયશ્રી રસ્તમેતિ પ્રમાણમ્” નય અસ્ત હો જાતા હૈ. પ્રમાણ અસ્ત હો જાતા હૈ. નય ઉદય નહીં હોતા. પ્રમાણ અસ્ત હો જાતા હૈ. નિક્ષેપ કહાં ચલા જાતા હૈ ઉસકી હમકો ખબર નહીં. આતે હૈ ? કળશમેં હૈ. હૈ ને ? આહાહાહા !

ભગવાન આત્મા, અપના સ્વરૂપ સન્મુખ હોકર અનુભવ કરે તબ વો નિક્ષેપકા ભેદ કહાં ચલા જાતા હૈ હમકો ખબર નહીં કહેતે હૈ. નયકા ઉદય હોતા નહીં, આહાહા... પ્રમાણ તો અસ્ત હો જાતા હૈ. વિકલ્પાત્મક પ્રમાણ, નિક્ષેપ કહાં જાતા હૈ હમકો ખબર નહીં. હમકો તો અદ્વૈતકા એકલા અનુભવ હૈ. અદ્વૈત નામ વો અજાની અદ્વૈત કહેતે હૈ વેદાંતી એ અંશે નહીં. અદ્વૈતકા અનુભવ હૈ એ તો પર્યાય હૈ, પણ અદ્વૈત એકરૂપ ચીજકા અનુભવ તો એકરૂપી તો ચીજ આઈ અને અનુભવકી પર્યાય ભી આઈ, દો હી આયા. આહાહાહા ! ત્રિકાળ ચૈતન્ય સ્વભાવકા અનુભવ, જો ત્રિકાળ ચૈતન્ય સ્વભાવ ભી આયા, એ તો વસ્તુ, ઔર ઉસકા અનુભવ વો પર્યાય હુઈ. નિર્વિકલ્પ જ્ઞાન અને નિર્વિકલ્પ દર્શન હુઆ એ પર્યાય હૈ. આહાહા ! આવી વાત છે.

ઐસે, હૈ ? જીવ સ્વભાવકા અનુભવ કરને પર એ ચારો જૂઠા હૈ. આહાહા ! પહેલા કહે કે સચ્ચા હૈ. પછી કહે કે જૂઠા હૈ. જો સચ્ચા હૈ કહેને કા (મતલબ) કે અસ્તિત્વ હૈ ઈતના, સાચું જ્ઞાન છે ને સમ્યજ્ઞાન છે એમ અહીંયા નથી. ઉસકા અસ્તિત્વ હૈ. પણ સ્વભાવકા અનુભવ કરને પર ઉસકા અસ્તિત્વ હૈ નહીં. આહાહાહા ! આવી વાત છે ભાઈ ! આ વાદ-વિવાદ તો પાર પડે એવી વાત છે નહીં. અંતર અનુભવ કરને પર એ ભાનમેં આતા હૈ. આહાહા ! વાદ વિવાદ કરે તો કાંઈ ઉસસે “વાદ વિવાદ કરે સો અંધા” સમયસાર નાટકમેં આયા હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! અને નિયમસારમેં આયા હૈ, ભગવાન કુંદકુંદાચાર્ય કહેતે હૈ. પ્રભુ ! તેરી ચૈતન્ય નિધિકા અનુભવ હો, ભેદસે રહિત. તો યે નિધિકો પાકર એકીલા ભોગવના. જૈસે પરદેશમેં ગયે પ્રાણી કોઈ કરોડો રૂપિયા લેકર આયા અપને દેશમેં, તો એ ખાનગી રીતે કરોડો રૂપિયા ભોગવેગા બહાર ના પાડેગા બહોત, ઢંઢેરા પીટેગા કે હમ કરોડો રૂપિયા લાયા હૈ તો કુટુંબી માણસો નાતવાળા જાતવાળા, ભિખારી સબ લાવ લાવ કહેગા નિયમસારમેં હૈ માટે પરદેશમેંસે કોઈ લાયા હો કરોડ - દો કરોડ - પાંચ કરોડ, એ હસમુખભાઈ, હૈ ? એના બાપ પાસે ૫૦-૬૦ લાખ... રૂપિયા છે, બાવીસ લાખ તો ભરના પડા સરકારકો, છ લડકા (સબકે) પાસે પૈસા જુદા હૈ. છ ભાઈ હૈ, તો ઉસકી પાસ તો બહોત પૈસા હૈ. એક એક પાસે સબ ઔર ઉસકા પિતાજી ભિન્ન થા ઉસકી પાસ પૈસા થા ૫૦-૬૦ લાખ ક્યાંક હોગા ખબર નહીં. સરકારકો બાવીસ લાખ ભરના પડા વારસામાં અભી, સરકારકો ઉસકા પિતાકી લક્ષ્મી, આ

वारसा तरीके आया ने? बावीस लाभ तो उसको सरकारको भरना पडा. ऐकीला उसका पिताछकी लक्ष्मीमेंसे, अपनेमें से तो छ छ लडा है उसकी पास लक्ष्मी भिन्न भिन्न. औसा सूना है आ भेठा है बडा है. उसका बडा भाई है, सबमें इसमुभ ! तमारी पास भैठा है ते. कर्ता इर्ता है छस छ में, पांय भाईओ मानते है उसको, बडा जो है, वडील तरीके. उसमें क्या आया धूणमें ? आहाहा !

आहीया तो परमात्मा कहेते है अक वार सून तो सही प्रभु, अ नय निक्षेप प्रमाश अने नवतत्त्वका भेद, आहाहाहा... पहेले ज्ञान करनेमें ज्ञान आता है, पश तेरे अनुभव करनेमें वो ज्ञान काम नहीं करते. आहाहाहा ! क्या कहा ? नवतत्त्वका ज्ञान, नय निक्षेपका ज्ञान, प्रमाशका ज्ञान, अंतरर्दृष्टिमां अनुभव करने पर वो काम बिलकुल नहीं करते. आहाहाहाहा ! औसा भगवान आत्मा पूर्णानंद प्रभु अ तरङ्गमें ऊकनेसे जो आनंदका अनुभव आता है उसमें आ भेदकी अपेक्षा है नहीं. वो अपेक्षाअे भेदको जूठा कहे दिया. आहाहा ! अक वात.

अपना जो द्रव्य है ने वस्तु, अपनी यीज है ने द्रव्य, अ अपेक्षासे दूसरा द्रव्यको अद्रव्य कहेते है. समजमें आया ? क्या कहा ये ? (श्रोता:- बिलकुल समजमें नहीं आया.) नहीं समजमें आया तो स्पष्टीकरण करते है. भगवानके शास्त्रमें औसा लिया है यौत्भंगी, के अपना द्रव्य जो वस्तु है अ अपना द्रव्य अपनेसे द्रव्य है. पश अपना द्रव्यकी अपेक्षासे भगवानका द्रव्य ने बीजा दूसरा द्रव्य है, अ अद्रव्य है. आ द्रव्यकी अपेक्षासे दूसरा द्रव्य अद्रव्य है. उसकी अपेक्षासे द्रव्य है. जूगलछ ! आहाहाहा ! अपना असंभ्य प्रदेशी क्षेत्रसे, स्वक्षेत्रपणे आत्मा है अ अपेक्षासे दूसरा जो क्षेत्र असंभ्य प्रदेशी छवका है अ अक्षेत्र है. और अपना जो त्रिकाणी आत्मा है और वर्तमान पर्याय है अ अपेक्षा स्वकाणमां अपना अस्ति है. अने अपना स्वकाणकी अपेक्षासे परद्रव्यकी पर्यायका काण है, अ अकाण है. आहाहा ! आवुं क्यां माशसने अने अपना भाव त्रिकाणी अनंत ज्ञान दर्शन आदि भावसे अपना भाव है, अपना भावकी अपेक्षासे सब दूसरा द्रव्यका जो भाव है अ अभाव है. समजमें आया ? औसे यहां नवतत्त्वकी पर्याय भेद, निक्षेप नय प्रमाशका भेद, अपना त्रिकाणी द्रव्यकी अपेक्षाअे जूठा है. पर तो अद्रव्य ने अक्षेत्र, काण भाव है. भाई ! प्रभुनो मारग बहु सूक्ष्म छे. आहाहा ! सप्तभंगी चलती है ने, तो अपना द्रव्य क्षेत्र काण भावसे अपना अस्ति है, ने अपने द्रव्य क्षेत्र, काण, भावकी अपेक्षासे पर वस्तुकी नास्ति है. अद्रव्य, अक्षेत्र, अकाण, अभाव है. आहाहा !

औसे यहां पर्यायमें नवतत्त्वका भेद, नय-निक्षेपका भेद, प्रमाशका भेद अे है, उसकी अपेक्षासे जेम अपनी अपेक्षासे दूसरा अद्रव्य है, और उसकी अपेक्षासे द्रव्य है. अेम पर्यायमें आ यार बोल आया है यहां, तो उसकी अपेक्षासे ये है, पश अंतर अनुभव करनेसे स्वद्रव्यका अनुभव करनेसे ये नहीं है. आहाहाहा ! आवी वातुं हवे.

(श्रोता:- छसमें धर्म कहां हो गया ?) आ धर्म हुवा. अंतर आनंदका नाथका अनुभव करने पर जो आनंद वेदन आया और ज्ञान सम्यक् हुवा और वीर्ये जे अपनी अनंत शक्तिकी पर्यायकी रचना किया वो धर्म है. आहाहा ! आवी वातुं. लोको पछी कहे ने सोनगढवाणा निश्चय है. अेकांती है. कहे भाई ! तमने रुये अेम कहे.

(શ્રોતા:- સબ લોગ રાજી રહે ઐસા કહેના ચાહીએ.) સબ લોગ રાજી રહે કે આત્મા રાજી રહે ? (શ્રોતા:- દુનિયામાં કોઈ વસ્તુ એવી નથી કે બધા રાજી રહે.) ઉસમં લિખા હૈ મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમં કિ કોઈ ઐસી ચીજ નહીં કિ સબકો પસંદ હો. સત્ બાત કહેને પર વો અસત્વાળાકો તો દુઃખ હોગા, તો ઉસમં કયા હૈ, આહાહા ! મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમં તો બહોત સ્પષ્ટ કિયા હૈ. ટોડરમલ હૈ.

એ તમારી ઉપર આક્ષેપ હૈ. ખબર હૈ ? કે તમે ટોડરમલનું બધું માનો છો. તમે એના માટે ચલાયા તો મેં કહું એ માનતે નહીં તુમ ? આયા હૈ છાપામં. આયા હૈ ? હૈ ? ઐસા આયા હૈ એમ કે ટોડરમલ સ્મારકમાં ટોડરમલને પ્રમાણે હમ માનતે હૈ હમ ઐસે કહેતે હૈ હુકમચંદજી, હમારી સાથ ચર્ચા કરે. એ પ્રમાણે માનતે નહીં, ઐસા આયા હૈ. ઇસમં આયા હૈ. આહાહા ! ખબર હૈ ને, હમ તો મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશક તો ૮૨ કી સાલસે વાંચતે થે ભીંયાસી, પર વર્ષ હુઆ, સમયસાર ૭૮ સે. ૫૬-વર્ષ હુવા. એકેક અક્ષર ને એકેક શબ્દકો ભિન્ન ભિન્ન કરકે ન્યાય કયા હૈ ઉસકા શોધ કર લિયા હૈ. આહાહા ! એમાં લખાણ આયા થા એ તમારા ઉપર, કે તુમ સ્મારક, ટોડરમલ સ્મારક કરકે ટોડરમલકો માનતે હૈ તો ટોડરમલને લિખા હૈ એ પ્રમાણે તુમ માનતે નહીં, તુમ્હારી શ્રદ્ધા ફેર હૈ. એય, ક્યાં ગયા રતનચંદજી ? તમારા ભાઈ ઉપર ઐસા આક્ષેપ આયા હૈ. નો સમજે, નો બેસે એને તો કયા કામકા ? આહાહા !

ટોડરમલે તો કહા હૈ યથાર્થ પણ સમજે ઉસકો ને ? પણ કોઈ વખતે ઐસા લિખા ઉસમં કે ભાઈ જો યહાં રાગકી મંદતા કરતે કરતે કરે અને ભવિષ્યમાં કોઈ નિમિત્ત ઐસા મિલ જાય તો કદાચ પામે ઐસા ભી લિખા હૈ. પણ વો તો વ્યવહારકા કથન હૈ. ખબર હૈ. સમજમં આયા ? આહાહા ! એમ કે એ લોકોએ આ ભૂલ નિકાલી હૈ. તો હમકો સારા મોક્ષમાર્ગકી ખબર હૈ. આહાહા !

અરે પ્રભુ આંહી તો જ્યાં નય નિક્ષેપ ને પ્રમાણ ને નવતત્ત્વકે ભેદકો ભી સ્વભાવકે અંતર અનુભવ કરને પર જૂઠા કહેતે હૈ, તો તમારે કઈ બાતકો સચ્ચા સ્થાપના હૈ ! દયા, દાન, વ્રત ને રાગ વો તો જૂઠા હૈ, સ્વભાવકે અનુભવની અપેક્ષાએ. અને નહીંતર એ જૂઠા હૈ અંતર આનંદકા પ્રાપ્ત કરાને માટે જૂઠી ચીજ હૈ. જેમ આ ભેદ, નવતત્ત્વ, નય, નિક્ષેપકા પર્યાય અનુભવ કરનેવાલેકો જૂઠા હૈ, એ ઉપરાંત વ્યવહાર રત્નત્રય હૈ એ નિશ્ચય પામવા માટે જૂઠા હૈ. આહાહાહા ! બાબુભાઈ ! આવી વાત છે ભાઈ. આ માનો કે ગમે તે માનો વસ્તુ તો આ હૈ. સમજમં આયા ?

એ આંહી કહેતે હૈ. એક જીવ હી પ્રકાશમાન હૈ. આહાહા ! હૈ ? નવતત્ત્વમં પ્રમાણકા ભેદમં, નયકા ભેદમં ઔર નિક્ષેપકા ભેદમં એકરૂપ ચૈતન્ય પ્રકાશમાન નહીં હોતા, વો તો અનેકરૂપે ભિન્ન ભિન્ન ભાસતે હૈ, પણ ભગવાન આત્મા એકરૂપ ચૈતન્યપ્રકાશકા પૂંજ પ્રભુ હૈ, વો તરફકા અનુભવ કરને પર વો પર્યાયમં થા ઐસા કહા થા પણ અનુભવ કરને પર એ જૂઠા હૈ. વિશેષ કહેગા. (શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ).

प्रवचन नं. ६५ श्लोक - ८नी टीका तथा श्लोक नं. ८

ता. २२-८-७८ मंगलवार, श्रावण १६-४ सं. २५०४

समयसार, १३ भी गाथायां निक्षेप, प्रमाणा आ गया ने उसका भावार्थ है, सूक्ष्म है પણ वो आ गया है. इन प्रमाणा नय निक्षेपोका विस्तारसे कथन तद् विषयक ग्रंथोमें जानना याहीअे. उनसे द्रव्य पर्याय स्वरूप वस्तुकी सिद्धि होती है. क्या कहेंते है ? प्रमाणासे द्रव्य है त्रिकाणी और पर्यायकी सिद्धि होती है. प्रमाणा परोक्ष हो के प्रत्यक्ष हो, પણ वो द्रव्य अने पर्याय दोकी प्रमाणासे सिद्धि होती है. है ? और, उनके बिना वस्तुके नयसे अेक त्रिकाणीको विषय करनेवाला नय, अेक भाग, पर्यायको विषय करनेवाला अेक भाग व्यवहार, दो नयसे वस्तुको अेक अंगकी यथार्थ सिद्धि होती है और निक्षेपोमें ज्ञेयका भेद है नाम, स्थापना, द्रव्य, भाव अे भेदका ज्ञान निक्षेपसे यथार्थ होता है પણ वो सभ निक्षेप नय प्रमाणा विकल्पात्मक यहां लिया है. विकल्प जो राग है उससे वो प्रमाणाका ज्ञान, राग मिश्रित विचारमें नयका ज्ञान, और राग मिश्रित विचारसे निक्षेपका ज्ञान, तो ये समयमें अे है, भूतार्थ है. भूतार्थनो अर्थ ? अे ज्ञान साधवा माटे जो यीज आती है ये है धतना, પણ वो अपना अनुभव करने पर, आहाहा... अपना यैतन्य भगवान् पूर्णानंद स्वरूप उसका अनुभव करने पर अे नय, निक्षेप, प्रमाणा सभ जूठा है. समजमें आया ? जैसे कल कहा था ने जैसे अपने द्रव्यकी अपेक्षासे दूसरा द्रव्य, अद्रव्य है. आहाहाहा ! आ द्रव्य जो वस्तु है भगवान् आत्मा अपना निज चिद्घन, अे स्वद्रव्यकी अपेक्षासे, परद्रव्य अद्रव्य है. उसकी अपेक्षासे द्रव्य है, પણ आ द्रव्यकी अपेक्षासे अद्रव्य है. आहाहाहा !

अैसे अपना ज्ञायककी अनुभूतिकी अपेक्षासे, नय निक्षेप प्रमाणाका ज्ञान जूठा है. आहाहाहा ! समजमें आया ? और नय निक्षेप ज्ञानका प्रमाणाकी दृष्टिसे देभो तो ये है. है ? जेम स्वद्रव्यनी अपेक्षाअे परको, परको देभो तो अद्रव्य है. પણ परकी द्रव्यकी अपेक्षाअे देभो तो ये द्रव्य है. आहाहाहा ! समजमें आया ? अैसे भगवान् आत्मा नय, निक्षेप, प्रमाणासे भले विकल्पात्मक ज्ञान करे, साधक अवस्थामें पड़ेले होता है, तो वो अपेक्षासे है. जेम परद्रव्य परद्रव्यकी अपेक्षासे है, अेम नय निक्षेप प्रमाणाका विकल्पसे ज्ञान करने पर अे रूपे है, પણ अनुभव आत्माका करने पर, स्वद्रव्यका अनुभव करने पर, जेम स्वद्रव्यकी अपेक्षाअे दूसरा अद्रव्य है, अैसे द्रव्यका अनुभव करने पर प्रमाणा, निक्षेपका ज्ञान असत्यार्थ अभूतार्थ है. आहाहाहा... आवी वात डवे. है ?

क्योंकि ज्ञानके विशेष है उनके बिना वस्तुको याहे जैसा साधा जाये तो विपर्यय हो जाता है. प्रमाणासे, निक्षेपसे, नयसे यथार्थ साधना अे बिना आ वस्तुका स्वरूप यथार्थ सिद्ध नहीं होता. वस्तुको जानकर ज्ञान श्रद्धानकी सिद्धि करना प्रथम अवस्थामें. ज्ञान श्रद्धानके सिद्ध होने पर अंतरमें सम्यग्दर्शन ने ज्ञान हुआ, पीछे प्रमाणा आदिकी कोछ आवश्यकता नहीं. कोछ अंतर सम्यग्दर्शनके माटे पीछे प्रमाणा आदि नय निक्षेप आदिकी जरूर नहीं. आहाहा ! पड़ेले निर्णय

કરના, નય હૈ એક અંશકો પ્રગટ જાનતે હૈ. ચાહે તો નિશ્ચયનય હો તો ભી એક અંશકો જાનતે હૈ. એક અંશકો અર્થાત્ દ્રવ્ય જો સામાન્ય હૈ એ એક અંશ હૈ અને પર્યાય એ ભી એક અંશ હૈ.

તો નયકા વિષય એક અંશ હૈ. પ્રમાણકા વિષય દો હી હૈ નિક્ષેપકા વિષય જ્ઞેયકા ભેદ હૈ. એ પ્રથમ શ્રદ્ધા કરને પહેલે એસા વસ્તુકો સર્વજ્ઞે કહા, અન્યે કહા ઉસસે વિપરીત કયા હૈ. અન્યે કહા ઉસસે દૂસરી ચીજ ભગવાને કહી કયા હૈ ઉસસે પ્રમાણ નિક્ષેપકા જ્ઞાન આતા હૈ. પણ અનુભવ કરને પર એ શ્રદ્ધાને અનુભવકી અપેક્ષાસે એ પ્રમાણ, નય, નિક્ષેપ જૂઠા હૈ. આહા ! આવી વાત છે. હૈ ?

પીછે શ્રદ્ધાનેકી અપેક્ષા એ વસ્તુત્વ નહીં, “કિન્તુ જબ દૂસરી અવસ્થામં” પ્રમાણ આદિકે અવલંબનસે વિશેષ જ્ઞાન હોતા હૈ ઓર રાગ દ્વેષ મોહ કર્મકા સર્વથા અભાવરૂપ યથાખ્યાત ચારિત્ર પ્રગટ હોતા હૈ, તબ વો પ્રમાણ નયકી ચારિત્રની અપેક્ષાએ જો સિદ્ધિ થી ઉસકી જરૂર નહીં. સમજમં આયા ?

ઔર કેવળજ્ઞાનકી પ્રાપ્તિ હોતી હૈ. કેવળજ્ઞાન હોનેકે પશ્ચાત્ પ્રમાણ આદિકા અવલંબન નહીં રહેતા. પૂર્ણ જ્ઞાન હુએ પીછે પ્રમાણ નય નિક્ષેપકા વિકલ્પાત્મક જ્ઞાન ત્યાં હૈ નહીં. આહાહા ! સમજનેકી ચીજ હૈ શેઠ. એસે નહીં મિલે એસી ચીજ હૈ. બહારસે નહીં મિલે, એ ચીજ અંદરસે મિલતી હૈ. આહાહા... (શ્રોતા:- આપ સમજઓ ત્યારે મળે છે ને ?) ઈ સમજે તબ મિલેગા, સમજાવે શું થાય ? હમારા બધા પંડિતો છે ને એની સામે, હમારે આ ભી કૃષિ પંડિત હૈ ને. આહાહા... ભગવાન સૂનો તો ખરા, કહેતે હૈ. આહાહા... અંતર ચીજ જો અનંતગુણકા ચૈતન્ય રત્નાકર પ્રભુ, અનંત રત્નાકર, (અભેદાત્મા) પહેલે કહા થા એક વાર. સ્વયંભૂરમણ સમુદ્ર અસંખ્ય જોજન લંબા હૈ. સબ દ્વિપ અને સમુદ્ર આ બાજુ હૈ ઉસસે એ સ્વયંભૂ સમુદ્ર ત્રીન જોજન લંબા વિશેષ હૈ. કયા કહા ? અસંખ્ય દ્વિપ સમુદ્ર આ બાજુ હૈ, ઉસકી લંબાઈ ગણો પીછે સ્વયંભૂકી લંબાઈ. ઈસસે ભી ત્રીન જોજન અધિક હૈ. રતન ભર્યા હૈ નીચે એકીલા, વેળુ ને રેતી નહીં. સ્વયંભૂ ! એસે ભગવાન સ્વયંભૂ આત્મા ! આહાહા ! હૈ ! આહાહાહા ! ઉસમં તો જ્ઞાન દર્શન આદિ અનંત અનંત અનંત અનંત અનંત જેની મર્યાદા હદ નહીં. આહાહાહા ! કયા હૈ ? એ વસ્તુમં ઈતના ધર્મ- ગુણ હૈ, કે ગુણકી સંખ્યા અનંત અનંત અનંત અનંત અનંત અનંત અનંત અનંત જિતના લે જાવ તો ભી ઉસકા અંત નહીં આતા, ઈતની સંખ્યા હૈ, એ સબ ચૈતન્ય રત્નાકરસે ભરા ભગવાન (આત્મા) હૈ. આહાહા ! ઉસકા અંતરમં અનુભવ કરને પર સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ. પ્રથમ ધર્મકી દશા એ કોઈ ક્રિયાકાંડસે ને નિમિત્તસે ને પરસે કોઈ હોતા હૈ એસા હૈ નહીં. આહા ! એ કહેતે હૈ. કેવળજ્ઞાન હુએ પીછે કોઈ જરૂર નહીં, ત્રીસરી સાક્ષાત્ સિદ્ધ અવસ્થા વહાં ભી કોઈ આલંબનકી જરૂર નહીં. ઈસ પ્રકાર સિદ્ધ અવસ્થામં પ્રમાણ નય ને નિક્ષેપકા અભાવ હૈ. હવે શ્લોક ૯ મો.

શ્લોક - ૯

(માલિની)

ઉદયતિ ન નયશ્રીરસ્તમેતિ પ્રમાણં
 કચિદપિ ચ ન વિદ્વો યાતિ નિક્ષેપચક્રમ્ ।
 કિમપરમભિદધ્મો ધામ્નિ સર્વક્લષેઽસ્મિ
 ત્રનુભવમુપયાતે ભાતિ ન દ્વૈતમેવ ॥૧॥

એ અર્થનો કલશરૂપ શ્લોક કહે છે:-

શ્લોકાર્થ:- આચાર્ય શુદ્ધનયનો અનુભવ કરી કહે છે કે- [અસ્મિન્ સર્વક્લષે ધામ્નિ અનુભવમ્ ઉપયાતે] આ સર્વ ભેદોને ગૌણ કરનાર જે શુદ્ધનયનો વિષયભૂત ચૈતન્ય-ચમત્કારમાત્ર તેજ:પૂજ આત્મા, તેનો અનુભવ થતાં [નયશ્રી: ન ઉદયતિ] નયોની લક્ષ્મી ઉદય પામતી નથી, [પ્રમાણં અસ્તમ્ એતિ] પ્રમાણ અસ્તને પ્રાપ્ત થાય છે [અપિ ચ] અને [નિક્ષેપચક્રમ્ ક્વચિત્ યાતિ, ન વિદ્વઃ] નિક્ષેપોનો સમૂહ ક્યાં જતો રહે છે તે અમે જાણતા નથી. [કિમ્ અપરમ્ અભિદધ્મઃ] આથી અધિક શું કહીએ ? [દ્વૈતમ્ એવ ન ભાતિ] દ્વૈત જ પ્રતિભાસિત થતું નથી.

ભાવાર્થ:- ભેદને અત્યંત ગૌણ કરીને કહ્યું છે કે-પ્રમાણ, નયાદિ ભેદની તો વાત જ શી ? શુદ્ધ અનુભવ થતાં દ્વૈત જ ભાસતું નથી, એકાકાર ચિન્માત્ર જ દેખાય છે.

અહીં વિજ્ઞાનાદ્વૈતવાદી તથા વેદાંતી કહે છે કે-છેવટ પરમાર્થરૂપ તો અદ્વૈતનો જ અનુભવ થયો. એ જ અમારો મત છે; તમે વિશેષ શું કહ્યું ? એનો ઉત્તર:-તમારા મતમાં સર્વથા અદ્વૈત માનવામાં આવે છે. જો સર્વથા અદ્વૈત માનવામાં આવે તો બાહ્ય વસ્તુનો અભાવ જ થઈ જાય, અને એવો અભાવ તો પ્રત્યક્ષ વિરુદ્ધ છે. અમારા મતમાં નયવિવક્ષા છે તે બાહ્ય વસ્તુનો લોપ કરતી નથી. જ્યારે શુદ્ધ અનુભવથી વિકલ્પ મટી જાય છે ત્યારે આત્મા પરમાનંદને પામે છે તેથી અનુભવ કરાવવા માટે “શુદ્ધ અનુભવમાં દ્વૈત ભાસતું નથી” એમ કહ્યું છે. જો બાહ્ય વસ્તુનો લોપ કરવામાં આવે તો આત્માનો પણ લોપ થઈ જાય અને શૂન્યવાદનો પ્રસંગ આવે. માટે તમે કહો છો તે પ્રમાણે વસ્તુ સ્વરૂપની સિદ્ધિ થઈ શકતી નથી, અને વસ્તુસ્વરૂપની યથાર્થ શ્રદ્ધા વિના જે શુદ્ધ અનુભવ કરવામાં આવે તે પણ મિથ્યારૂપ છે; શૂન્યનો પ્રસંગ હોવાથી તમારો અનુભવ પણ આકાશના ફૂલનો અનુભવ છે. ૯.

ઉદયતિ ન નયશ્રીરસ્તમેતિ પ્રમાણં કચિદપિ ચ ન વિદ્વો યાતિ નિક્ષેપચક્રમ્ ।

કિમપરમભિદધ્મો ધામ્નિ સર્વક્લષેઽસ્મિ ત્રનુભવમુપયાતે ભાતિ ન દ્વૈતમેવ ॥૧॥

આહાહા ! આચાર્યશ્રી શુદ્ધનયકા અનુભવ કરકે કહેતે હૈ, ક્યા ? શુદ્ધનય જો જ્ઞાનકા એક નિશ્ચય સત્ય અંશ હૈ, ઉસકા વિષય જો દ્રવ્ય ત્રિકાળ હૈ ઉસકા અનુભવ કરને પર, આહાહા...

अनुभव करके कहते हैं कि “अस्मिन् सर्वङ्गषेडस्मि धाम्नि अनुभवम् उपयाते”. इन समस्त भेदोंको प्रमाश ने नय ने निक्षेपका भेदोंको गौश करनेवाला, लक्षमें नहीं लेनेवाला, आहाहा... गौश करनेका अर्थ अकेले लक्षमें नहीं लेनेवाला, शुद्धनयका विषयभूत जे शुद्ध सम्यग्ज्ञान निर्मण निश्चय उसका विषयभूत भगवान् पूर्णानंद, आहाहाहाहा... यैतन्य यमत्कार मात्र, यैतन्य यमत्कार वस्तु (निष्ठात्मा) है. आहाहाहा ! जिसमें अनंतगुणकी संख्याकी इह नहीं, और जिसमेंसे केवणज्ञान आदि उत्पन्न हो तो भी यैतन्य यमत्कारकी जितनी शक्ति है अकेले पूर्णरूप रहेती है. आहाहा ! केवणज्ञान आदि उत्पन्न हो तो भी ये ज्ञान गुण यैतन्य यमत्काररूपे पूर्ण रहेते हैं. आहाहा ! समजमें आया ? जैसे अनंत गुणकी यैतन्य यमत्कारीक वस्तु तेजःपूज आत्मा है. यैतन्यना तेजनो पूज प्रभु, अनंत अनंत अनंत अनंत अनंत ऐसा भेद अपरिमित शक्तिका सागर प्रभु तेजःपूज प्रभु है. आहाहाहा !

उसका अनुभव होने पर अकेले वस्तु तरङ्गका दृष्टि करके, वस्तु तरङ्गका सन्मुख होकर, निमित्त राग ने पर्यायसे विमुख होकर, आहा... “नयश्रीः न उदयति”. नयोंकी लक्ष्मी उदित नहीं होती. आहा ! अपना यैतन्य यमत्कारीक यीज जो है उसका सन्मुख होकर अनुभव करने पर नयकी लक्ष्मी नाम नयका भेदो उत्पन्न नहीं होता. न उदयति नयश्रीः, नय उदय नहीं होता. आहाहा ! बहुत सूक्ष्म बात है. है ? नयोंकी लक्ष्मी अटले नयोंका प्रकार कोण निश्चय ने व्यवहार ने सद्भूत ने असद्भूत ने अकेले सभ कोण नयोंकी लक्ष्मी उदय नहीं होती त्यां, त्यां तो स्वरूप यैतन्यमूर्ति तरङ्गका अनुभव है. यैतन्यका अतीन्द्रिय आनंदका वेदन है. सम्यग्दर्शनके काणमें जो त्रिजणी यैतन्य भगवान्का अवलंबन लेकर जो पर्यायमें अतीन्द्रिय आनंद आदि शक्तियोंका व्यक्तकी दशा हुआ, अनंत गुणकी व्यक्त दशा अंशे हुआ अकेले अनुभवमें आहाहाहा... नयोंकी उत्पत्ति होती नहीं. अर्थात् विकल्पात्मक नय लिया है, आहाहा ! प्रमाश अस्त हो जाता है. आहाहाहा ! आ विकल्पात्मक प्रमाशनी बात है. हों ?

अंतर आत्मा पूर्णानंदका नाथ प्रभु यैतन्ययमत्कार जिसने अपनी दृष्टिमें लिया, लेकर उसका अनुभव स्वरूप जैसा है उसे अनुकूल, अनुकरण करके जो भवन पर्यायमें हुआ, आहा... “अनुभव रत्न चिंतामणी, अनुभव है रसकूप, अनुभव मारग मोक्षनो, अनुभव मोक्ष स्वरूप” अकेले आत्मानो अनुभव पूर्णानंद प्रभु अंतर्मुखनी दृष्टि करके जयां अनुभव होता है, त्यां नय उत्पन्न होती नहीं. प्रमाश तो अस्त हो जाता है. प्रमाश आधमी जाता है. आहाहा ! विकल्पात्मक प्रमाशनी बात है प्रभु.

“निश्चय नयाश्रित मुनिवरो प्राप्ति करे निर्वाणनी” अकेले शब्द आया है शास्त्रमें, अकेले विकल्प रहित (निर्विकल्प) नयकी बात है. अकेले अर्थात् जे चलता है अकेले विकल्पात्मक नय प्रमाश निक्षेपकी बात चलती है. आहा ! भीजे तो अकेले लिया है निश्चयनयाश्रित मुनिवरो अथवा अकेले भी कहा, “विद्वान् लोको अंतर निश्चयनयका आश्रयको छोडकर व्यवहारमें वर्तन करते हैं पण उसको मुक्ति नहीं होती”. आते हैं ने ? हा, अकेले विद्वतजनो भूतार्थ त्यजकर, त्रिजणी आनंदका नाथना अनुभवने छोडकर व्यवहारमां वर्तन करते हैं, पण उसको मुक्ति नहीं होती. निश्चयनयाश्रित जो आत्मा अनुभवमें आये तो उसको मुक्ति होती है. (श्रोताः- अनादिथी

આવું જ છે ?) વસ્તુકા સ્વરૂપ અનાદિસે એસા છે. આહાહા ! તીર્થકરના સમવસરણમાં જાવ તો પણ આ ચીજ છે, સંતોની સભામાં જાવ તો ભી આ ચીજ છે, સાચા સંતના હોં. બાકી તો વાતો બહારથી કરે કે દયા પાળો ને વ્રત કરો ને એથી થશે કલ્યાણ એ તો મિથ્યા શ્રદ્ધા, મિથ્યા પ્રરૂપણા છે. આહાહા !

અહીંયા તો કહેતે છે, પહેલી વસ્તુકો સિદ્ધિ કરને (કે લિએ) માટે દ્રવ્ય ને પર્યાય સ્વરૂપ વસ્તુ છે. નિશ્ચયનયકા વિષય દ્રવ્ય જો સામાન્ય, પ્રમાણકા વિષય જો દ્રવ્ય ને પર્યાય દો હોકર દ્રવ્ય, સમજમે આયા ? એસે પ્રમાણ ને નય નિક્ષેપસે પ્રથમ તો વસ્તુકી સાબિતી, સિદ્ધિ, અસ્તિત્વ સિદ્ધ કરનેમે જ્ઞાનકા વિશેષ એ આતા છે. પણ જબ અંતરમે અનુભવ કરને પર, આહાહાહાહા... સમ્યગ્દર્શનકે કાળમે જો અનુભૂતિ સાથમે હોતી છે, એ અનુભૂતિકે કાળમે એ નય ઉદય પ્રગટ હોતા નહીં. અનુભવ પ્રગટ હુઆ ત્યાં નય પ્રગટ હોતા હી નહીં વિકલ્પ. આહાહા !

ભગવાન જ્યાં આત્મા અપના અનુભવમે આયા, સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાનકે પ્રગટકે કાળમે, તબ ત્યાં પ્રમાણ અસ્ત હો જાતા છે, દો બાત કિયા. નય ઉત્પન્ન નહીં હોતા, પ્રમાણ અસ્ત હો જાતા છે. આહાહાહા... ઔર નિક્ષેપચક્ર, આહાહા... “નિક્ષેપચક્ર ક્વચિતયાતિ ન વિન્ન.” નિક્ષેપોકા સમૂહ કહાં ચલા જાતા છે હમ નહીં જાનતે. “નિક્ષેપચક્ર ક્વચિતયાતિ ન વિન્ન:” નિક્ષેપકા ભેદ કહાં ચલા જાતા છે હમ જાનતે નહીં. એમ કહેતે છે. (શ્રોતા :- આચાર્ય ભગવાન નહીં જાનતે ?) અનુભવમે છે નહીં. અંતર આત્માકા અનુભવ જે સમ્યગ્દર્શન હોતા છે. આહાહા... ઔર સમ્યક્ભાવશ્રુતજ્ઞાન હોતા છે એ કાળમે આ સ્વતરફકી સન્મુખતાકા વેદન છે. આહાહા ! ત્યાં નિક્ષેપકા ચક્ર કહાં ચલા જાતા છે કહેતે છે. એનો અર્થ એ કે નિક્ષેપકા ચક્ર ત્યાં હોતા નહીં. અમે જાણતા નથી એટલે અમે અનુભવમાં (અભેદ) જાણીએ છીએ. એમાં આ નિક્ષેપના ભેદ કહાં આયા ? યું. આહાહા ! મારગ આવો છે ભાઈ આ. “નિક્ષેપ ચક્રં ક્વચિત્ યાતિ ન વિન્ન:” કહાં ચલા જાતા છે હમ નહીં જાનતે. આહાહાહા... “કિં અપરમ અભિદેધ્મ:” ઈસસે અધિક કયા કહે ? આચાર્ય મહારાજ કહેતે છે કિ હવે વિશેષ કયા કહે તુમકો. આહાહા !

અંતર ભગવાન આત્મા ચૈતન્ય-ચમત્કારસે ભરા પ્રભુ ઉસકા સ્વસન્મુખ હોકર અનુભવ કરને પર નય નિક્ષેપ ને પ્રમાણ ઉત્પન્ન નહીં હોતા, નિક્ષેપચક્ર કહાં ચલા જાતા છે, ભાવ નિક્ષેપ જો છે. આહાહા... ભાવ નિક્ષેપ તો પર્યાય છે. સમજમે આયા ? પણ પર્યાયકી દૈષ્ટિ ભી કહાં ચલી જાતી છે, એમ કહેતે છે. આહાહા ! કયા કહા ? નય નિક્ષેપ તો વિકલ્પસે નિશ્ચય આ છે ને વ્યવહાર આ છે. પ્રમાણ દોકા વિષય છે, પણ નિક્ષેપમે જો ભાવ નિક્ષેપ છે યે તો પર્યાય અનુભૂતિ એ ભાવ નિક્ષેપ છે. પણ વો ભાવ નિક્ષેપ છે, ત્યાં દૈષ્ટિ પર્યાય ઉપર નહીં, એમ કહેતે છે. હમારી દૈષ્ટિ તો અનુભવ (અભેદ) પર છે, તો ભાવનિક્ષેપ ભી કહાં ચલા જાતા છે હમકો ખબર નહીં. આહાહાહા ! સમજમે આયા ? આવી વાત છે.

અંતરમે જબ સમ્યગ્દર્શનકે કાળમે જબ અનુભૂતિ હોતી છે, જ્ઞાનકી પ્રધાનતાસે અનુભૂતિ કહેનેમે આતા છે, શ્રદ્ધાનકી પ્રધાનતાસે દર્શન સમ્યક્ કહેનેમે આતા છે. સ્વરૂપકી પ્રધાનતાસે સ્વરૂપ આચરણ કહેનેમે આતા છે. (તીનો) એક જ સમયમે. કહો ! એક આ દ્રવ્ય સ્વભાવ

ભગવાન પૂર્ણ આહાહા... સાક્ષાત્ પરમેશ્વર પરમાત્મા, આહાહા ! ૩૮ ગાથામે કહા હૈ, અપના પરમેશ્વરકો ભૂલ ગયે થે, ઐસા પાઠ હૈ ૩૮ ગાથામે, જૈસા સુવર્ણ હાથમે રખા હો, આ દાતણ કરતે હૈ ને તો (સોનેકા દાંત) નિકાલતે હૈ ભૂલ ગયા, ક્યાં હૈ ? ક્યાં હૈ ? ગોતતે હૈ, યહાં હી હૈ અંદર. ઐસે હાથમે રખા થા પણ ભૂલ ગયે. એમ વસ્તુ (આત્મા) તો થા અંદરમે આનંદનો નાથ પ્રભુ પણ મૈં રાગ ને પર્યાયકા પ્રેમમે ઉસકો ભૂલ ગયા થા. (શ્રોતા:- યાદ હતું કે તે ભૂલી જાય.) ભૂલનો અર્થ ? ઉસકો ખ્યાલમે લિયા નહીં ઉસકા અર્થ એ. ભૂલ ગયાનો અર્થ પહેલે યાદ થા ને પીછે ભૂલ ગયા ઐસા નહીં, અનાદિસે ભૂલ ગયા હૈ. વર્તમાન એક સમયકી પર્યાયકા પ્રેમમે, “પર્યાય મૂઢા પર સમયા” ઐસા કહા હૈ, પ્રવચનસાર જ્ઞેય અધિકાર ૯૩ મી ગાથા પહેલી. સમજમે આયા ? તો રાગમે મૂર્છિત હુઆ વો તો બહુ સ્થૂળ, પણ એક સમયકી પર્યાયમે, મૈં ઇતના હું, એ ભી “પર્યાય મૂઢા પર સમયા” મિથ્યાદૈષ્ટિ હૈ. સમજમે આયા ?

તો યહાં તો કહેતે હૈ કે હમારા ભગવાન એ નય, નિક્ષેપ કે પ્રમાણકા વિકલ્પસે છુટકર, વસ્તુકા અનુભવ કરનેકે કાળમે, યે કહાં ચલે જાતે હૈ પર્યાયકા ભેદ ભી હમારે લક્ષમે આતે નહીં.

વેદાંત જૈસા આંહી અમારે ભાષા હૈ પણ વેદાંતમાં તો અનુભૂતિ હૈ, એ પર્યાય હૈ, એમ એ માનતે નહીં વેદાંત. ઐસે ચર્યા હુઇ થી હમારે વેદાંતીકે સાથે બહોત, તો કહે આત્મા અનુભવ કરતે હૈ તો દો બાત કહાંસે આઇ ? એમ કે આત્મા ને અનુભૂતિ દો, દ્વૈત હો ગયા. દ્રવ્ય ને પર્યાય, દ્વૈત હો ગયા, હૈ નહીં. સમજમે આયા ? પણ એ વસ્તુકી સ્થિતિ જ ઐસી હૈ. વસ્તુ જો ત્રિકાળી હૈ ઉસકી સન્મુખ હોકર અનુભૂતિ હૈ, એ પર્યાય હૈ, વો ગુણ દ્રવ્ય નહીં. આહાહા ! તો પર્યાયમે દ્રવ્યકા અનુભવ હોનેસે પર્યાયકા લક્ષ ભી છૂટ જાતા હૈ, તો ભાવ નિક્ષેપ કહાં ચલા જાતા હૈ ? આહાહાહા ! આવું છે ભાઇ.

(શ્રોતા:- વેદાંતમાં પર્યાયની વાત નથી ?) પર્યાય છે જ ક્યાં વેદાંતમાં, પર્યાય માને તો પર્યાય, તો દ્વૈત હો જાતા હૈ. વો તો કહાને દ્રવ્ય ને પર્યાય બે હોય ત્યાં, દ્વૈત હો જાતા હૈ. અહીંયા ચર્યા હુઇ થી હમારે એક હૈ ને મોતીલાલજી થા, રેલના ઉપરી અમારે વ્યાખ્યાનમાં કાયમ આતે થે ત્યાં રાજકોટ. પીછે થઇ ગયા પરમહંસ. પીછે આયા હમારી પાસ ચર્યા કરને. ચર્યામે જૂઠા હૈ એમ નહીં. અમારે ઉપર તો ઉસકો બહુ માન થા. તો ચર્યા ખૂબ હુઇ, કીધું તમે એકાંત સર્વવ્યાપક માનો તો, મેં ઐસા કહેતા હું કે વેદાંત ઐસા કહેતે હૈ કે સર્વ દુઃખથી આત્યંતિક મુક્તિ હોની ચાહીએ. તો એ સર્વ દુઃખથી આત્યંતિક મુક્તિ તો પહેલે દુઃખ દશા થી પીછે મુક્ત હોતા હૈ, તો આનંદ દશા આઇ એ તો પર્યાય હુઇ. દ્રવ્ય તો કાયમ રહેતે હૈ. પર્યાય હુઇ એ તો દ્વૈત હો ગયા. કબૂલ કરતે હૈ. આયા થા પરમહંસ આયા થા. મોતીલાલજી કરીને પેલા દશા શ્રીમાળી ત્યાં હતાં રાજકોટમાં તો આતે થે, કાયમ ૮૫ મેં ૮૮ મેં પીછે હો ગયા સાધુ અન્યમતિકા, તેરી બાત ઐસી હૈ નહીં. પ્રભુ ! અનુભૂતિ હૈ યે પર્યાય હૈ. આત્માકા સાક્ષાત્કાર હોના એ પર્યાયમે હોતા હૈ. દ્રવ્યમે નહીં, દ્રવ્ય તો ધ્રુવ હૈ. સમજમે આયા ? કાર્ય હોતા હૈ એ પર્યાયમે કાર્ય હોતા હૈ વસ્તુ તો ત્રિકાળી કારણરૂપ ધ્રુવ પડી હૈ. પર્યાય એ કાર્ય હૈ ને વસ્તુ એ કારણ હૈ. દો વસ્તુ હો ગઇ. ઐસે ચલે નહીં કીધું.

ઐસા એ અહીંયા બાત કહેતે હૈ જુઓ. કે ઇસસે અધિક કયા કહે કે દ્વૈત હી પ્રતિભાસિત

नहीं होता. देओ, है ? आ द्रव्य है ने आ पर्याय है ऐसा द्वैत पक्ष प्रतिभासित नहीं होता. अेम कहेते हैं उसका अर्थ तो वे वेदांत अद्वैत कहेते है अे अर्धीया नहीं लिया. आडाडा ! अे ज कहेते है, अे कहेगा अर्थमें के 'द्वैत नहीं भासते' उसका अर्थ अद्वैत है ऐसा यीज नहीं. में द्रव्यका अनुभव करतां हूं ऐसा विकल्प भी ज्यां नहीं, और त्यां पर्याय उपर लक्ष भी नहीं. क्योकि पर्याय द्रव्य सन्मुख जूक गछ है. पर्याय द्रव्य तरफ जूक गछ है. तो पर्यायका लक्ष है नहीं. छतां पर्यायमें कार्य हुआ, अे पर्याय है. अरे आवी वातुं. समजमें आया ?

अे जैन परमेश्वर सर्वज्ञ सिवाय, अलावा कोछ अैसी बात क्यांय है नहीं, समजमें आया ? श्चेतांबर ने स्थानकवासीमें भी अैसी बात यथार्थ है नहीं, बात तो अैसी है. उसमें भी केवणज्ञानमें अेक समयमां ज्ञान ने दूसरे समयमें दर्शन अरे आ ते पूर्ण हो गया पीछे वणी पहेलां आ ज्ञान अने पीछे दर्शन ? समजमें आया ? अर्धीया तो अनुभवमें कम नहीं अेम कहेते है. अपना स्वरूप तरफ जूक गया. आडाडाडाडा... विकल्पका लक्ष छोडकर, पर्यायका लक्ष छोडकर-नय, निक्षेप और प्रमाणाका वर्तमान वस्तुकी सिद्धि किया. ज्ञान विशेष ज्ञान, अे सम्यग्ज्ञाननी वात नहीं है, सामान्य ज्ञाननी वात है. अे ज्ञानका अंग जो है अे प्रकारे नय, निक्षेप, प्रमाणाका उसमें ज्ञान आता है, पक्ष वो ज्ञान अे कांछ सम्यक् नहीं. आडाडा ! सम्यक्ज्ञान, भावश्रुतज्ञान तो ज्ञायक त्रिकाणी यैतन्यका कंठ प्रभु यैतन्यरस स्वभाव भोजूदगी अेकीला यैतन्यप्रकाशका पूंज प्रभु, जिसमें आ द्रव्य है ने पर्याय है अैसा भी अनुभवमें नहीं, छतां द्रव्यका अनुभव होता है, अे अनुभव पर्याय है.

रात्रिको प्रश्न हुआ था, १८, १९, २० अलिंगग्रहण. रात्रे कोछ प्रश्न किया था. १८, १९, २० - २० बोल है अलिंगग्रहणमें तो १८ मा बोलमें अैसा आया के अर्थावबोधरूप गुण विशेष उसका आलिंगन नहीं करनेवाला द्रव्य है, २० बोल है अेमां १८ में बोलकी बात चलती है. आ तो हमारो सदा स्वाध्यायका विषय है. सवार, सांज, सारा सब कंठस्थ है सब. समजमें आया ? अे १८ मां बोलमां अैसा कहा अलिंगग्रहण १७२ गाथा, तो अैसे कहा के आत्मा गुणी है अने आ गुण है. अैसा गुणगुणीका भेदका विशेष ज्यां आलिंगन करते नहीं, भेदको आलिंगन करते नहीं अैसा द्रव्य स्वभाव है. आडाडाडा !

१९ और अर्थावबोधरूप पर्याय विशेष उसको आलिंगन नहीं करनेवाला भगवान आत्मा द्रव्य स्वरूप है. आडाडा ! समजमें आया ? द्रव्य जो है अे पर्यायको छूते नहीं, अेम कहेते है. आडाडाडा ! ने पीछे २० मा बोलमां सूक्ष्म लिया. प्रत्यभिज्ञानका-प्रत्यभिज्ञानका कारण अैसा सामान्य द्रव्य उसको आलिंगन नहीं करते अैसा आत्मा शुद्ध पर्यायस्वरूप है. आरे आ ! क्या कहा अे ? २० मां बोलमें, प्रत्यभिज्ञानका कारण अैसा जो द्रव्य ध्रुव उसको नहीं स्पर्शनेवाला आत्मा, अपनी शुद्ध पर्याय स्वरूप है. जे अनुभवमें आया अे मैं हूं. ध्रुव अनुभवमें आता नहीं. समजमें आया ? २० मा बोल है. देभना है ? है यहां ? आव्युं नथी कांछ ? आ.... ले. ओहोहो ! आंही क्यां छे ? छे नहीं, प्रवचनसार है नहीं आंही ? अैसे क्युं करते है ? अेकेय भी न लाया, प्रवचनसार हो है, रभा है, २० मा बोल है ये. प्रत्यभिज्ञानका कारण अैसा जो द्रव्य सामान्य उसको आलिंगन नहीं करते आत्मा. आडाडा... शुद्ध पर्यायस्वरूप है आत्मा अैसा

કહા છે ત્યાં ક્યોંકિ જો પર્યાય વેદનમેં આયા એ મેં હું. ઐસા ત્યાં લે લિયા છે. એ છે. પર્યાયદૃષ્ટિ નહીં, દૃષ્ટિ તો દ્રવ્ય ઉપર છે પણ દ્રવ્યકી દૃષ્ટિ હોનેસે જો પર્યાયમેં વેદન અનુભવ આયા એ મેં હું. ઐસા અનુભવમેં આઈ થી એ ચીજ મેં હું. યહાં પુસ્તક નહીં ? એકેય લાગતું નથી., બે પુસ્તક છે. કોઈની પાસે નથી અહીંયા ? ઓલો લેવા જાય છે, સમજમેં આયા ? સૂક્ષ્મ બાત છે ભાઈ ! સર્વજના પંથને સમજના એ બહુ સૂક્ષ્મ બાત છે.

યહાં તો કહા ૧૮, ૧૯ મેં ઐસા કહા કે ગુણી, ગુણકા ભેદકો સ્પર્શતે નહીં, ઐસા દ્રવ્ય સ્વભાવ છે. આહાહા ! પીછે કહા કે પર્યાયકો દ્રવ્ય છૂતે નહીં. આહાહા... ઐસા દ્રવ્ય છે, તીસરામેં એમ કહા કે દ્રવ્યકો આત્મા છૂતે નહીં. પર્યાયકો છૂતે છે વો પર્યાય અનુભવમેં આઈ ઇતના આત્મા છે ઐસા કહા ત્યાં. સૂક્ષ્મ છે ભાઈ ! આ તો અંતર સંતોની વાણી છે. આહાહા ! (પુસ્તક) લેવા ગયો છે, કયા કહા ? સમજમેં આયા ?

ભગવાન આત્મા જો ત્યાં ભાવનિક્ષેપકી પર્યાયસે રહિત કહા છે. ત્યાં તો યે ભાવનિક્ષેપ શુદ્ધ પરિણતિ જે હુઈ એ આત્મા અપના દ્રવ્યકો છૂતે નહીં, ઓર પર્યાયરૂપ શુદ્ધ છે એ મેં આત્મા હું. ઐસા ૨૦ મેં બોલમેં લિયા છે. આહાહા ! સમજમેં આયા ? સૂક્ષ્મ છે ભાઈ ! રાત્રિકો ચર્યા હુઈ થી. કોઈએ પ્રશ્ન કિયા થા. ૧૮, ૧૯, ૨૦.

હવે આંહી કહેતે કે, હમ જબ હમારા અનુભવમેં આતે છે તો દ્વૈતપણા ભાસતે નહીં, મેં અનુભવ કરતા હું ને આ દ્રવ્યકા કર્તા હું ઐસા દ્વૈત ત્યાં છે નહીં. નિક્ષેપ, નય ને પ્રમાણ તો ત્યાં છે નહીં. પણ મેં આત્માકા અનુભવ કરતા હું, ઐસા દ્વૈત પણ ત્યાં છે નહીં. આહાહાહાહા ! સમજમેં આયા ? (શ્રોતા:- ત્યારે કરે છે શું ?) કરે છે, વેદન કરતે છે. એમાં મેં વેદન કરતા હું ને ઉસકા દ્રવ્યકા વેદન કરતે છે ઐસા દ્વૈત છે નહીં. આહાહા !

અરે..... ! લાવ્યા ? એ પુસ્તક કોક રખે ને તો ઠીક, સાક્ષી દેવાય ને સાક્ષી, લાવો લાવો ભાઈ ! જો વો આયા. (બોલ) ૧૮ લિંગ- અલિંગગ્રહણ, અલિંગગ્રહણ, લિંગસે ગ્રહણ હોતા નહીં. તો ઉસકા અર્થ ૧૭ તો હો ગયા છે. લિંગ એટલે ગુણ. ઐસા જો ગ્રહણ અર્થાવબોધ પદાર્થકા જ્ઞાન તે જિસકો નહીં. આહાહાહા ! એમાંય જરી સૂક્ષ્મ બાત છે. અર્થાવબોધ શબ્દ પણ છે. તેમાં એક ગુણ અર્થ અવબોધ જ્ઞાનકો લિયા છે. પણ ત્યાં જ્ઞાનકી પ્રધાનતાસે બાત કિયા છે. બાકી છે સબ ગુણ, પાઠ ઐસા છે. લિંગ એટલે ગુણ ઐસા અર્થાવબોધ લિયા છે. અર્થ નામ પદાર્થકા જ્ઞાન અથવા પદાર્થકા ગુણ એમ લેના, અર્થાવબોધ ઐસા કહા છે પણ લેના પદાર્થકા ગુણ એકલા જ્ઞાન નહીં. આહાહા ! ઝીણી વાત છે ભાઈ !

અર્થાવબોધ તે જિસકો નહીં અલિંગગ્રહણ છે, આ રીતે આત્મા ગુણ વિશેષસે નહીં આલિંગિત સામાન્ય ચીજ છે, એ ગુણકા ભેદકો સ્પર્શ કરતી નહીં. આહાહાહા ! ધનાલાલજી ! આ તો પ્રવચનસાર ભગવાનકી દિવ્ય ધ્વનિકા સાર-પ્ર-વચન કહો કે દિવ્યધ્વનિ કહો-પ્ર-વચન- પ્ર-વિશેષે આહાહાહાહા... સંતો કહે છે સૂણો તો સહી કહે છે. ભગવાન અલિંગગ્રહણ છે. લિંગસે ગ્રહણમેં આતા નહીં. એ તો ૧૭ કા અર્થ તો કહે દિયા.

૧૮ મેં લિંગસે ગ્રહણમેં આતા નહીં ઉસકા અર્થ ? ગુણ વિશેષસે સ્પર્શ કરતે નહીં, તો યે લિંગ ગ્રહણ નહીં, ગુણ વિશેષસે જાનનેમેં આતા છે, ઐસા નહીં. આહાહા ! ગુણી, ગુણકા

વિશેષસે જાનનેમ્ આતા હૈ ઐસા હૈ નહીં. આહાહા ! ઝીણી છે વાત. તે જેને નથી ઐસા શુદ્ધ દ્રવ્ય હૈ.

પછી ૧૯ લિંગ નામ પર્યાય ઓલામાં લિંગ નામ ગુણ થા પહેલે, તો દ્રવ્ય વસ્તુ હૈ વો ગુણ વિશેષકો સ્પર્શતે નહીં. વો કારણ અલિંગગ્રહણ કહેનેમ્ આયા હૈ. ગુણકા ભેદકો સ્પર્શતે નહીં તો લિંગ જે ગુણ ઉસકો સ્પર્શતે નહીં, માટે અલિંગગ્રહણ કહેનેમ્ આયા હૈ. આહાહાહા !

હવે પર્યાય, એ ભી પર્યાયકા વિશેષકો દ્રવ્ય સ્પર્શતે નહીં. એ કારણે ઉસકો અલિંગગ્રહણ કહેનેમ્ આયા હૈ. પર્યાયરૂપી લિંગ ઉસકો દ્રવ્ય સ્પર્શતે નહીં એ માટે અલિંગગ્રહણ કહેનેમ્ આયા હૈ.

હવે ૨૦ વીસ, લિંગ એટલે પ્રત્યભિજ્ઞાનકા કારણ ઐસા જો ગ્રહણ એટલે કે અર્થાવબોધ સામાન્ય એટલે દ્રવ્ય તે જેને નથી, દ્રવ્ય જેને નથી, આહાહા ! કયા કહા ? (શ્રોતા:- પર્યાયની મસ્તી ચઢી ગઈ ગુરુદેવ !) અનુભવમ્ પર્યાય આઈ હૈ, દ્રવ્ય આયા નહીં. દ્રવ્યકા અનુભવ હોતા નહીં. તો આત્મા દ્રવ્યકો સ્પર્શ બિના, હૈ ? પ્રત્યભિજ્ઞાનકે કારણ ઐસા ગ્રહણ સામાન્ય વસ્તુ, એ જિસકો નહીં, દ્રવ્ય જિસકો હૈ નહીં, ભાઈ ! આ તો પરમાત્માનો મારગ અલૌકિક હૈ, ભાઈ ! આ કોઈ વિદ્વતાકા વિષય નહીં. આહાહા !

એ અલિંગગ્રહણ આ રીતે આત્મા દ્રવ્યસે નહીં આલિંગિત, દ્રવ્યકો નહીં સ્પર્શનેવાલા, આત્મા દ્રવ્યકો નહીં છૂનેવાલા, આહાહા... ઐસી શુદ્ધ પર્યાય હૈ એ શુદ્ધ પર્યાય જો વેદનમ્ આઈ એ દ્રવ્ય જો હૈ આત્મા, દ્રવ્યકો આલિંગન નહીં કરતા, દ્રવ્ય જો વેદનમ્ આયા એ ઉસકી પર્યાય હૈ. પર્યાયમ્ વેદન, દ્રવ્યકા વેદન નહીં. આવી વાતું છે બાપુ ! મારગ એવો છે, વસ્તુનું સ્વરૂપ ઐસા હૈ. વેદનમ્ પર્યાય આતી હૈ. તો કહેતે હૈ કે આત્મા અપના દ્રવ્યકો નહીં સ્પર્શતે, નહીં છૂતે અને શુદ્ધ પર્યાય માત્ર આત્મા હૈ. વેદનમ્ આનંદ આયા એ પર્યાય માત્ર આત્મા હૈ. એમ કહેનેમ્ આતા હૈ.

આ વ્યાખ્યાન સબ હો ગયા હૈ. બહોત વિસ્તારસે હો ગયા હૈ. અભી અહીં અહીંયા આયા ને પહેલે યહાં તો સવા બે માસ હુઆ એ પહેલાં અહીંયા સાડા ચાર માસમ્ સબકા વ્યાખ્યાન સ્પષ્ટીકરણ બહોત હો ગયા હૈ. ૪૭ શક્તિકા, ૪૭ નયકા, આ છ અવ્યક્ત બોલ જે હૈ ૪૯ ગાથામ્ ઉસકા, આ ૨૦ અલિંગગ્રહણકા એક સાથમ્ સબ વ્યાખ્યાન હુઆ હૈ થોડા. સાડા ચાર માસ. એય ! પણ હવે બહાર પડે ત્યારે ખબર પડે. એ તો શી ખબર પડે ? ઉસમ્ (ટેઈપમ્) ઊતરી ગયા હૈ સારા. છ બોલમ્ આયા હૈ. અવ્યક્ત ૪૯ ગાથામ્ અવ્યક્તકા છ બોલ હૈ. ત્યાં ભી ઐસા લિયા હૈ, કે છ દ્રવ્યસ્વરૂપ લોક એ જોય હૈ-વ્યક્ત હૈ, ઉસસે ભિન્ન ભગવાન અવ્યક્ત હૈ, દ્રવ્ય !

સૂક્ષ્મ બાત હૈ ! આ તો ૨૦ માં બોલ આ ગયા અંદર, આંહી પર્યાય આ ગઈને, ભાવ નિક્ષેપ ભી ત્યાં અનુભવમ્ પર્યાય હૈ નહીં, પર્યાયકા લક્ષ હૈ નહીં. આહાહા ! આહાહા ! અલિંગગ્રહણમ્ કહા કે આત્મા શુદ્ધ પર્યાય એ રૂપ જ હૈ. એ વેદનની અપેક્ષાએ ત્યાં કહા હૈ. વેદનમ્ ધ્રુવ ને દ્રવ્ય આતા નહીં. તો હમને તો જિતના આનંદ ને અનંત ગુણકી પર્યાયકા વેદન હુઆ વો મૈ હું. આહાહાહાહા !

તો અવ્યક્તમ્ ભી ઐસા કહા હૈ વ્યક્ત ને અવ્યક્ત એક સાથ જાનનેમ્ આતે હોને પર

भी, व्यक्त अटले पर्याय, अव्यक्त अटले द्रव्य, अटले कहेते हैं ने ? अर्थात्, व्यक्त पर्याय, द्रव्य अव्यक्त. द्रोका अेक साथ ज्ञान होने पर भी द्रव्य अव्यक्त व्यक्तको छूते नहीं. आहा ! समजमें आया ? अे तो समयसार है. आपणे आपणे यलते है कि नहीं ? आ समयसार यलते है ने. जुओ उसमें देओ ने ४८. ४८ गाथा. ४८ मां अव्यक्तका बोल है. अव्यक्त ! है ? आया ? ४८ गाथा “अब अव्यक्त विशेषज्ञको सिद्ध करते है” आया ? आता है पंडितज, आया ? भाएको आया ? क्या कहा देओ, ए द्रव्यस्वरूप लोक जो ज्ञेय है और व्यक्त है, उससे जव अन्य है अे अव्यक्त है. आहाहाहा ! आ तो अभ्यास थोडा होना याडीअे शेठ ! जयां तमे कारंजामां अभ्यास किया ने ? आ तो अध्यात्मका विषय है. आहा ! अेक बात !

कषायोंका समूह जो भावकभाव व्यक्त है, अव्यक्त जव उससे अन्य है. अव्यक्त है. यित्त सामान्यमें यैतन्यकी समस्त व्यक्तियां निमग्न है. सामान्यमें विशेष व्यक्तियां, पर्याय अंदर निमग्न है, वर्तमान (पर्याय) सिवाय, इसलिये अव्यक्त है. वर्तमान सिवाय हों, वर्तमान पर्याय तो व्यक्त, अव्यक्त को जानती है. पण भूत भविष्यकी पर्याय सामान्यमें अंतरलीन है. अैसा अव्यक्तको, नहीं छूनेवाला व्यक्त द्रव्य, पर्यायको छूते, पण पर्याय द्रव्यको छूती नहीं. आहाहाहा ! सूक्ष्म है भाए ! क्या करे ? यीज ज अैसी है ये.

क्षणिक व्यक्ति मात्र नहीं इसलिये अव्यक्त है अे तो ठीक. व्यक्तता अने अव्यक्तता अेकमेकसे मिश्रितरूपसे प्रतिभासित होने पर भी आ वात है यहां. व्यक्त नाम प्रगट पर्याय, अव्यक्त नाम द्रव्य अेकमेक मिश्रितरूपसे ज्ञान होने पर भी, द्रोका ज्ञान अेक साथ होने पर भी, वो केवण व्यक्तताको स्पर्श नहीं करता. आहाहाहा ! व्यक्त नाम पर्याय, अेकला द्रव्यको स्पर्श नहीं करता, इसलिये अव्यक्त है. केवण व्यक्तताको स्पर्श नहीं करता. है ? इसलिये अव्यक्त है, केवण व्यक्तताको ओ स्पर्श नहीं करता, अेकला द्रव्यको वो स्पर्श नहीं करता, पर्यायको स्पर्श करते है. आहाहा ! सूक्ष्म है भाए थोडा.

पांयवा बोल भी सूक्ष्म है थोडा, व्यक्त अव्यक्तताका ज्ञान अेकसाथ होने पर भी केवण व्यक्तको स्पर्श नहीं करता. आहाहा ! अने व्यक्त है वो अव्यक्तको स्पर्श नहीं करता. द्रव्य है वो पर्यायको स्पर्श नहीं करता. अने पर्याय है वो द्रव्यको स्पर्श नहीं करता. दूसरा यीजकी साथ तो वो स्पर्श तीनकालमें है बी नहि. आत्मा शरीरको छूते नहीं. कर्मको छूते नहीं. अग्निको अैसा हाथ लगाता है, तो अग्निको कभी छूते नहीं. आ अंगूदिको आत्मा कभी छूया नहीं. परद्रव्यको तो कभी पर्यायमें छूयाय नहीं. पण आंडी तो अैसे कहेते है, के पर्याय उसकी ने द्रव्य उसका, उसमें जो व्यक्त ने अव्यक्तका ज्ञान अेक साथ होता है, पण व्यक्त अव्यक्तको अेकला स्पर्श अैसा है नहीं. अव्यक्तको स्पर्शते नहीं, व्यक्तको स्पर्शते है. आहाहा ! जीणी वात एे भाए ! आहाहा ! आ तो आवी गयुं ने ? इवे आपणे अडीया आव्या.

द्वैत प्रतिभासित नहीं होता. आहाहाहाहा ! आचार्य अंतरके अनुभवके काणकी अपेक्षा कहेते है, के इम जब आत्मा आनंदमूर्ति प्रभु, उसके जब सम्यग्दर्शनकाणमें उत्पत्तिमें इम गये अंदरमें, तो वो समयमें, आहाहाहा... मैं अनुभव करता हुं ने अनुभव आत्मा, पर्यायका है अैसा द्वैत पण त्यां है नहीं. समजाय अेटलुं समजो प्रभु ! आ तो गहन विषय है. आ कोए कथा

वार्ता नहीं. आहा ! आ तो भागवत् कथा. त्रिंश लोको नो नाथ प्रभु ! आहाहा ! कहेते है के हम अपना स्वरूप, जे ध्रुवने शुद्ध उसका अनुभव करने पर, अनुभव पर्याय है. आहाहा ! द्रव्यका अनुभव करने पर आ द्रव्यका अनुभव ने अनुभव द्रव्यकी पर्याय है. ऐसा भी भेद मालूम नहीं पडता. आहाहाहा ! समजमें आया ? पाटणीज्ज !

पहेले इसका प्याल तो ले के आ क्या अपेक्षाके कहा है ? आहाहा ! ओ यहां आया ने “किम अपरम अभिदम्नः इससे द्वैतम ओव न भाति” उसका अर्थ ऐसा नहीं के अद्वैत ही आत्मा है ओम नहीं, ओक ही आत्मा ने अद्वैत है, ऐसा य नहीं. यहां है तो द्रव्य ने पर्याय द्वैत अंदरमें, પણ अनुभवके काणमें आ भे है ऐसा भास रहेते नहीं. अरे ! आवी वात छे. ओ भुलासो करेगा.

भावार्थ:- भेदको अत्यंत गौण करके कहा है, के प्रमाणा नयादि भेदकी तो बात ही क्या ? “शुद्ध अनुभवके होने पर द्वैत ही भासित नहीं होता” आहाहाहाहा ! है ? ओ श्लोक ८ का भावार्थ है. नव कणश, नवमें कणश.

भावार्थ:- भेदको अत्यंत गौण करके कहा है कि प्रमाणा-नयादि भेदकी तो बात ही क्या ? शुद्ध अनुभवके होने पर, आहाहाहा... भगवान आत्मा सम्यग्दर्शन ज्ञान प्रथम उत्पन्न काणमें और पीछे भी अनुभवके काणमें, आहाहाहा... वो कहा ने त्यां ४७ गाथा, “द्रव्य संग्रह” “दुविहं पि भोक्खहेचं ज्ञाणे पाउणदि जं मुणी णियमा ।” आ श्लोक है. द्रव्य संग्रहका ४७ यार ने सात आहाहा ! निश्चय भोक्षमार्ग ने व्यवहार भोक्षमार्ग ध्यानमें प्राप्त होता है. उसका क्या अर्थ ?

दुविहं पि भोक्खहेचं ज्ञाणे पाउणदि जं मुणी णियमा ।

द्रव्य संग्रह- नेमीयंद सिद्धांत यक्वती, के अपना स्वरूप पर्याय जब द्रव्य उपर जूक गछ. तब जो अनुभव होते है. आहा... तब निश्चय सम्यग्दर्शनज्ञान उसमें प्राप्त होता है, ध्यानमें प्राप्त होता है, बहारसे कोछ विकल्पात्मकका लक्ष करके होता है, ऐसा है नहीं. आहाहा ! निश्चय सम्यग्दर्शनज्ञान अने यारित्रका अंश वो ध्यानमें प्राप्त होता है, क्या ध्यानमें ? अंतर स्वरूप जे पूर्ण आनंद तरफ जूकते है, ध्येय ध्यानमें द्रव्यको ध्येय बनाकर, टीकामें ऐसा शब्द है, कणशटीका, अध्यात्म तरंगीणि, ध्यानमें द्रव्यको विषय कुरु, ऐसा पाठ है संस्कृत. “ध्यानमें द्रव्यका विषय कुरु” पर्यायमें द्रव्यका विषय कर, पर्यायका ध्येय द्रव्य बना दे. ध्येय द्रव्य है ने पर्याय उसका ध्यान करती है. समजमें आया ? आवी वात बापु ! अत्यारे तो बहु गरबड थछ गछ छे. (श्रोता:- बहु गरबड थछ गछ अेटले शुं ?) कोछ कंछ मानते है, कोछ कंछ मानते है, व्यवहार आ दया, दान करो, व्रत करो ने तप करो, आहाहा... अने त्यां ऐसा शुभराग आता है. गुण-गुणीका भेद, उससे भी लाभ होता है. ऐसा ओ सब गरबड है. (श्रोता:- वस्तुमें थोडी गरबड है ?) वस्तुमें गरबड नहीं, પણ मानते है ने गरबड. वो तो कहेते है यहां. आहाहा ! कोछ कहे के निमित्तसे होता है ने, कोछ कहे व्यवहारसे निश्चय होता है ने, सब गरबड है. समजमें आया ?

अर्हिया कहेते है के शुद्ध अनुभवके होने पर द्वैत ही भासित नहीं होता. मैं अनुभव करता

हुं ने द्रव्यका अनुभव करता हुं औसा द्वैत भी त्यां नहीं. (श्रोता:- प्रमाण उत्पन्न थाय) हैं ? विकल्प है अे तो. दो लक्षमें आ जाते हैं तो, अेकडे अेक ने बगडे अे, दो होता है तो बिगड जाता है. अेकरूप प्रकाशमान यैतन्यमें देअनेसे द्वैत नहीं भासता. द्वैत जो भासे तो राग आता है, तो आत्माका उसमें नुकसान होता है बगाड होता है.

आ अेकडे अेक आता है के नहीं. अेकडे अेक ने बगडे दो. दो ने बगडे अे, बगडे अे. द्वैत लक्षमें लेते हैं तो आत्माको विकल्प उत्पन्न होता है ने बगाड होता है. आहाहा ! अे कहा. है ने ? शुद्ध अनुभवके डोनेपर द्वैत नहीं भासता. अेकाकार त्रिन्मात्र द्विभाष देता है.

इवे फुलासो करते है, "अर्धिया विज्ञान अद्वैतवादी अने वेदांती कहेते है, देअो के अंतमें तो परमार्थरूप अद्वैतका डी अनुभव हुआ". तमे वातो बडोत किया पण अंतमें तो अद्वैत आया अमारा. विज्ञान अद्वैतवादी है बौद्ध अने आ वेदांती. अंतमें परमार्थरूप जो अद्वैतका डी अनुभव आया अे डी हमारा मत है, वेदांत कहेते है. अरे सूच तो सही.

धसमें आपने विशेष क्या कहा ? उसका उत्तर:- तुम्हारे मतमें सर्वथा अद्वैत माना जाता है यदि सर्वथा अद्वैत माना जाये तो बाह्य वस्तुका अभाव हो जाता है. बाह्य वस्तुका अभाव हो जाता है ने. पर्यायका भी अभाव हो जाता है. अेकीला अद्वैत माननेसे. आहाहा ! समजमें आया ? बाह्य वस्तुका अभाव- लोप हो जाता है क्युं के, अेक डी है आत्मा अेक डी है तो दूसरी यीज है उसका लोप हो जाता है. और औसा अभाव तो प्रत्यक्ष विरुद्ध है. हमारे मतमें नय विवक्षा है. नयकी अपेक्षासे कथन है. कोध अपेक्षासे आ कहा, क्या ? "के बाह्य वस्तुका लोप नहीं करती." पर्याय नहीं है, बाह्य वस्तु नहीं है, औसा नहीं है. अद्वैत भासते है तो उसका अर्थमें पर्याय नहीं है, पर वस्तु नहीं औसा नहीं है, तो पर्याय है, बाह्य अनंत वस्तु है, अनंत भगवान है, अनंत सिद्धो है, अनंत निगोद है, अनंत परमाणु पुद्गल है. आहा !

जब शुद्ध अनुभवमें विकल्प मिट जाता है, युं है. है ? तब आत्मा परमानंदको प्राप्त होता है. आहाहाहा ! धसलिये अनुभव कराने के लिये, अनुभव कराने के लिये, यह कहा है के शुद्ध अनुभवमें द्वैत भासित नहीं होता. समजमें आया ? यदि बाह्य वस्तुका लोप किया जाये तो आत्माका भी लोप हो जायेगा. क्युं के बाह्य वस्तु है उसकी पर्यायमें ज्ञान तो होता है. जो बाह्य वस्तु नहीं हो तो जो पर्यायमें ज्ञान हुआ अे पर्याय भी नहीं है औसा हुआ. अपनी पर्यायमें छ द्रव्यका ज्ञान तो होता है. पर्यायकी धतनी ताकात है. तो पर्याय मानें तो छ द्रव्य मानें अे उसमें आया, पर्याय आया, छ द्रव्य आया. आहाहाहा !

आत्माका लोप हो जायेगा और शुन्यवाडका प्रसंग आयेगा. धसलिये जैसा तुम कहेते है उस प्रकारसे वस्तु स्वरूपकी सिद्धि नहीं हो सकती. और वस्तु स्वरूपकी यथार्थ श्रद्धाके बिना शुद्ध अनुभव किया जाय, यथार्थ द्रव्य पर्याय अनंतगुण आदिकी श्रद्धा बिना अेकला शुद्ध अनुभव के शुद्ध अनुभव तो होता नहीं. पण मानते है के हम शुद्ध अनुभव करते है. वह भी मिथ्या है. शून्यका प्रसंग डोनेसे तुम्हारा अनुभव भी आकाश कुसुमका अनुभव के समान है. विशेष कहेगा.

(श्रोता:- प्रमाण वचन गुरुदेव)

શ્લોક - ૧૦

આગળ શુદ્ધનયનો ઉદય થાય છે તેની સૂચનારૂપ શ્લોક કહે છે:-

(ઉપજાતિ)

આત્મસ્વભાવં પરભાવભિન્ન-

માપૂર્ણમાદ્યન્તવિમુક્તમેકમ્ ।

વિલીનસઙ્ગલ્પવિકલ્પજાલં

પ્રકાશયન્ શુદ્ધનયોઽભ્યુદેતિ ॥૧૦॥

શ્લોકાર્થ:- [શુદ્ધનયઃ આત્મસ્વભાવં પ્રકાશયન્ અભ્યુદેતિ] શુદ્ધનય આત્માના સ્વભાવને પ્રગટ કરતો ઉદયરૂપ થાય છે. તે આત્મસ્વભાવને કેવો પ્રગટ કરે છે ? [પરભાવભિન્નમ્] પરદ્રવ્ય, પરદ્રવ્યના ભાવો તથા પરદ્રવ્યના નિમિત્તથી થતા પોતાના વિભાવો-એવા પરભાવોથી ભિન્ન પ્રગટ કરે છે. વળી તે, [આપૂર્ણમ્] આત્મસ્વભાવ સમસ્તપણે પૂર્ણ છે-સમસ્ત લોકાલોકને જાણનાર છે-એમ પ્રગટ કરે છે; (કારણ કે જ્ઞાનમાં ભેદ કર્મસંયોગથી છે, શુદ્ધનયમાં કર્મ ગૌણ છે). વળી તે, [આદિ-અન્ત-વિમુક્તમ્] આત્મસ્વભાવને આદિ-અંતથી રહિત પ્રગટ કરે છે (અર્થાત્ કોઈ આદિથી માંડીને જે કોઈથી ઉત્પન્ન કરવામાં આવ્યો નથી અને ક્યારેય કોઈથી જેનો વિનાશ નથી એવા પારિણામિક ભાવને તે પ્રગટ કરે છે). વળી તે, [એકમ્] આત્મસ્વભાવને એક-સર્વ ભેદભાવોથી (દ્વેતભાવોથી) રહિત એકાકાર-પ્રગટ કરે છે, અને [વિલીન-સઙ્ગલ્પ-વિકલ્પ-જાલં] જેમાં સમસ્ત સંકલ્પ-વિકલ્પના સમૂહો વિલય થઈ ગયા છે એવો પ્રગટ કરે છે. (દ્રવ્યકર્મ, ભાવકર્મ, નોકર્મ આદિ પુદ્ગલદ્રવ્યોમાં પોતાની કલ્પના કરવી તેને સંકલ્પ કહે છે અને જ્ઞેયોના ભેદથી જ્ઞાનમાં ભેદ માલૂમ થવો તેને વિકલ્પ કહે છે.) આવો શુદ્ધનય પ્રકાશરૂપ થાય છે. ૧૦.

પ્રવચન નં. ૬૬ શ્લોક - ૧૦ તા. ૨૩-૮-૭૮ બુધવાર, શ્રાવણ વદ-૫ સં. ૨૫૦૪

આત્મસ્વભાવં પરભાવભિન્ન-માપૂર્ણમાદ્યન્તવિમુક્તમેકમ્ ।

વિલીનસઙ્ગલ્પવિકલ્પજાલં પ્રકાશયન્શુદ્ધનયોઽભ્યુદેતિ ॥૧૦॥

શ્રી સમયસાર કળશ ૧૦મો. આગે શુદ્ધનયકા ઉદય હોતા હૈ, કયા કહેતે હૈ, કળશમેં લિયા હૈ.

“શુદ્ધનયઃ આત્મસ્વભાવં પ્રકાશયન્ અભ્યુદેતિ” શુદ્ધનય આત્મ સ્વભાવકો પ્રગટ કરતા હુઆ ઉદય હુઆ હૈ, કયા કહેતે હૈ ? એ ત્રિકાળી જે વસ્તુ આનંદ સ્વરૂપ ભગવાન ઉસકા દૈષ્ટિ કરનેસે એ શુદ્ધનયકા વિષય જો પૂર્ણ હૈ, ઉસકા અવલંબન લેનેસે પર્યાયમાં શુદ્ધનય પ્રગટ હોતી

है अेम कहेते है. आहाहा ! जैसा उसका ध्रुव स्वरूप है. अतीन्द्रिय अनंत गुणका पिंडरूप प्रभु ! सूक्ष्म विषय है ! अे विशेष कहेगा १४ ने १५ (गाथा) में, जो (आत्मामें) असंख्य प्रदेश है उसमें दरेक प्रदेश उपर पर्याय है. रात्रिको कहा था थोडा, असंख्य प्रदेश है तो उपर उपर प्रदेश ने पर्याय है अैसा नहीं. जो असंख्य प्रदेश अंदर है, उसमें भी पर्याय उपर है. अे पर्यायको प्रदेश दीठ जो पर्याय उपर है, अे प्रदेश दीठ जो पर्यायकी समीपमें ध्रुवता पडी है. असंख्य प्रदेशका उपर उपर आ पर्याय है अैसा नहीं. दरेक प्रदेशमें पर्याय उपर है, जीष्णी वात भाँ ! आहाहा ! अे प्रदेशकी असंख्य प्रदेशमें दरेककी प्रदेश उपर पर्याय है. उसको अंदर ध्रुव जो खीज है, पर्यायके समीपमें असंख्य प्रदेशमें ध्रुव खीज है. आहाहा ! उसको यहां शुद्धनय कहेनेमें आया है. अे शुद्धनयका विषयकी दृष्टि जे अंदर पर्याय, सारी पर्याय, अंदर मध्यमें असंख्य प्रदेश है अंदर उसकी भी उपर पर्याय है अे अंतर ध्रुवमें (पर्यायको) जूकाना. सूक्ष्म है भाँ ! समजमें आया ? तो त्यां शुद्धनय प्रगट होती है अेम कहेते है. आहाहा !

पर्याय दृष्टिका अवलंबन छोडकर त्रिकाणी, पर्यायकी समीपमें ध्रुव अनादि अनंत नित्यानंद प्रभु अे पडा है, त्यां आगण पर्यायको ले जाना. आहाहा ! सूक्ष्म विषय है भाँ ! तब वो शुद्धनय प्रगट होती है. अे विषय जे आनंदकंद प्रभु है, वो पर्यायमें प्रगट होता है. समजमें आया ? आहाहा ! जो पर्यायमें अेक समयकी पर्याय अंश परलक्षी जो है, उसको छोडकर दरेक प्रदेशमें पर्याय जो है अे पर्यायको अंदरमें जूकनेसे, आहाहाहा... आ भाँ उपरका प्रदेश, अंदरका प्रदेश सब प्रदेश, सब प्रदेश उपर पर्याय है, तो वो पर्यायको अंतर ध्रुवमें जूकनेसे शुद्धनय प्रगट होती है अेम कहेते है. आहाहाहा !

सूक्ष्म है इवे १४ ने १५ का उपोद्घात है. १४ भी गाथाका उपोद्घात है, १४ में अबद्ध स्पृष्ट बतायेगा. अंदर वस्तु जो वस्तु ध्रुव जो खीज है अे तो रागका संबंधमें बंधरूप (है) ही नहीं, समजमें आया ? अैसी जो खीज अंदर है, उसकी दृष्टि लगानेसे अे जे शक्तिरूप जो है, अे पर्यायमें शुद्धनयका स्वभाव पर्यायमें प्रकाशमान होता है. आहाहाहा ! है ? शुद्धनय ! आ तो गंभीर गाथा है भाँ ! आत्म स्वभावको प्रगट करता हुआ, प्रकाशमान लाता हुआ, आहाहा ! जे स्वरूप है अे पर्यायमें प्रकाशमान होता हुआ. समजमें आया ? प्रकाश आत्मस्वभावको प्रगट करता, जे शक्तिरूपे, ध्रुवरूपे था. आहाहा... उसका दृष्टि करनेसे अे शक्तिमेंसे व्यक्तता अंश सब पवित्र परमात्म स्वभावकी व्यक्तता पर्यायमें आती है. आहाहाहा ! पंडितज ! है ? अेक शब्दमें तो बहोत लिया है. आहाहा !

दरेक प्रदेशमें पर्याय भी है और ध्रुव भी है. तो वो अंतर्भुभी दृष्टि करनेसे, पर्यायको ध्रुव तरङ्ग जूकनेसे, जो शुद्ध वस्तु है अे पर्यायमें प्रकाशमान प्रगट होता है. समजमें आया ? वस्तु बहु, १४ अने १५ अे तो जैनशासन है. आहा... पंढरमें अेमां तो कहेगा. आ उपोद्घात १४ की है. आहाहा !

जेने अपना द्रव्य स्वभाव जो पर्यायसे त्रिन्न अंदर तणीया तणीया तणमें पाताण पडा है अंदर, आहाहा... वो तरङ्गी नय नाम दृष्टि अंदर लगानेसे, आत्म स्वभाव प्रगट होता है. पर्यायमें सम्यग्दर्शन ज्ञानमें, अे सारी पूर्ण खीज है उसका ज्ञान होता है ने उसकी प्रतीति होती

है. आहाहाहा ! छातां वो प्रतीति ने जानकी पर्यायमें पूर्ण स्वरूप आता नहीं. પણ पूर्ण स्वरूपका प्रतीत अने जो पर्याय कुछ इसमें पूर्ण यीज जितनी है छतना प्रगटपणे प्यालमें ब्रह्ममें आ जाता है. आहाहाहा ! आवो विषय. समजमें आया ?

शुद्धनय, आत्मस्वभाव अटले त्रिकाणी स्वभावको, आहाहाहाहा... प्रगट करता हुआ शक्तिमेंसे व्यक्तता करता हुआ. (श्रोता:- अरुणा नया धर्म निकाला) आ धर्म, (श्रोता:- पर्याय धर्म तो नया ही है) शैठ अेम कहेते है के आ नया धर्म निकाला है. नया नथी प्रभु ! अे आदि - अंत रहित भगवान अंदर बिराजते है, अे आयेगा अत्मी, उसका तरङ्क, गुकाव करके जो शक्तिमेंसे व्यक्तता अनंत गुणकी वेदनमें आती है, अे शुद्धनय प्रगट कुछ अेम कहेनेमें आता है.

भाई आ तो शब्दे शब्दनी तुलनामां अेक शब्द ली ओछा वत्ता हो तो डेरडार हो जाय अैसी यीज है. आहाहाहा ! समजमें आया ? शुद्धनय आत्मस्वभावको नाम त्रिकाणी शायक स्वभावको ध्रुव स्वभावको प्रगट करता हुआ अे पर्यायमें शक्तिकी व्यक्तता प्रगट करता हुआ, उदय होता है प्रसिद्धिमें आता है बहार. आहाहाहा ! शुद्ध अनुभव ज्यां हुआ सम्यग्दर्शन ज्ञानमें, तो इसमें सारा आत्मा प्रसिद्धि (में) आया, के आ आत्मा अैसा है अैसी पर्यायमें प्रसिद्धि आछ. आ टीकाका नाम आत्मप्याति है ने ? आ टीकाका नाम आत्मप्याति है, आहाहाहा... तो अे आत्म स्वभावको प्रगट करता हुआ पर्यायमें निर्मणता अतीन्द्रिय आनंदका स्वाद आता हुआ. आहाहा !

“परभावभिन्नम्” पहेलां अस्तित्से कहा प्रगट अैसा हुआ. आहाहा... पण कैसे हवे के परभावभिन्नम् “परद्रव्य, परद्रव्यके भाव और परद्रव्यके निमित्तसे होनेवाला अपना विभाव” शुभ अशुभ विकल्प तीनों बोल अे परभावमें तीनों बोल आया, परभावमें तीनों बोल आया, परद्रव्य कर्म आदि, परद्रव्यका भाव उदय आदि, उसका उदय हों, कर्ममें उदय आना वो परद्रव्यका भाव, और अे निमित्तसे अपनेमें जो विभाव होता है अे त्रीजा बोल हुआ, आहाहाहा... अे तीनोंसे भगवान् भिन्न. आहाहाहा ! है ? आ तो अल्प शब्द है, संतोकी वाणी है. आहाहा... सर्वज्ञ अनुसारिणी वाणी है. तो उसमें तो मर्म गर्भ बहोत लरा है.

तो कहेते है के परभावभिन्नम्, पहेले आत्म स्वभाव प्रगट हुआ शुद्धताका आनंदका अनुभव आया, और अनंत शक्ति जो है उसकी अेक अंश व्यक्तता प्रगट शुद्धनयसे हुआ, पण वो कैसे हुआ ? के परद्रव्यसे भिन्न हुआ. कोछ रागसे, कर्मसे, कर्मका भावसे और कर्मका निमित्तसे अपनेमें हुआ (नहीं). विकारसे तीनोंसे परभावसे भिन्न हुआ. आहाहाहा... अैसा कहेनेमें अैसा कहेते है के कोछ अैसे कहे के व्यवहार रत्नत्रय जो राग है उससे निश्चय पर्याय उत्पन्न होगी, तो यहां कहेते है के परभावसे भिन्न प्रगट होता है. समजमें आया ? आहाहा !

अनंतकाणमां कत्मी अेक सेकंड ली अपना द्रव्यस्वभाव क्या है, उसे स्पर्श नहीं किया. आहाहा.. समजमें आया ? अे परभावसे भिन्न, आहाहा... और भिन्न है, और प्रगट पर्यायमें हुआ, पण अे वस्तु कैसी है ? आपूर्णम्, आपूर्णम्, आ...पूर्णम् “आत्मस्वभाव

‘आ’ संपूर्ण रूपसे पूर्ण है।” ‘आ’नो अर्थ अे किया. आ अतिशयथी अतिशय स्वरूप संपूर्णरूपसे पूर्ण है. भगवान तो पूर्णरूप अंदर समस्त लोकालोकको जाननेवाली शक्तिरूप आत्मा है. कार्यमें अर्धी अत्यारे अे बात नर्धी लिया. आहाहा !

उसका स्वभाव अे भगवानका, भगवान ही आत्माको अेम कहेते है. उसको समस्त लोकालोकका ज्ञाता (कहा) है, सारा लोकालोकका ज्ञायक स्वभाव ज्ञाता है. कोछ यीजका कर्ता नर्धी ने कोछ यीजसे अपनेमें मोक्ष पर्याय धर्मकी पर्याय होती नर्धी. आहाहा ! समजमें आया ? (श्रोता:- कोछ यीज माने क्या ?) कोछ यीज नाम राग कहा ने ? राग, परद्रव्य, परद्रव्यका परद्रव्यमें रहा भाव, और परद्रव्यका निमित्तसे अपनेमें हुआ विभाव, उससे भिन्न अपना आत्मस्वभावकी शक्तिकी व्यक्तता कुछ अे स्वभाव कैसा है ? के आपूर्णम्.

संपूर्णरूपसे पूर्णज्ञानधन, आनंदधन, दर्शनधन है. आहाहाहा ! यह आपूर्णम् ‘आ’ नाम समस्त प्रकारे ‘आ’ नाम अतिशयथी ‘आ’ नाम विशेष प्रकारे संपूर्णरूपसे पूर्ण है, आहाहाहा ! भगवानका स्वभाव आत्माका पूर्ण पूर्ण पूर्णरूप है अे आवरण तो नर्धी, अशुद्धता तो नर्धी, पण अपूर्णता नर्धी. आहाहाहा ! अैसी यीजको आहा.. समस्त लोकालोकको प्रगट करता है, शक्ति अैसी है के लोकालोकको जाने अैसी सम्यग्दर्शनमें प्रतीत हुआ है. आहाहाहाहा ! समजमें आया ? छर्ते सम्यग्दर्शनकी पर्यायमें अे संपूर्ण लोकालोक जाननेकी शक्ति है. अे यीज सम्यग्दर्शनकी पर्यायमें नर्धी आती, पण पर्यायमें अे लोकालोक जाननेकी शक्ति है, इसका सामर्थ्य है, अैसा ज्ञान आ जाता है. अैसी प्रतीति आती है श्रद्धामें. समजमें आया ? आहाहा !

“क्योकि ज्ञानमें भेद कर्म संयोगसे है.” वस्तु स्वभावमां तो कंछ संबंघ है नर्धी. आहाहा ! “शुद्धनयमें कर्म गौण है.” अे अल्पता है निमित्तके आश्रितसे कुछ ये है. अल्पता अपने कारणसे पण निमित्तके आश्रये अल्पता है ये यहां बात गौण करके, पेटामां लेकर, लक्ष छोडाकर, अे त्रिकाणी ज्ञायकभावकी दृष्टि है अेमां अपूर्णता, अशुद्धता है ही नर्धी, परभावसे भिन्न कहेनेमें अशुद्धता है नर्धी, अने अपना पूर्ण स्वभाव कहेनेमें अपूर्णता है नर्धी. समजमें आया ? आहाहा !

और वो “आदि-अंत विमुक्तम्” आहाहाहा ! भगवान आत्माका आत्मस्वभाव आदि अंत पूर्व ने पश्चिम काणसे तो भिन्न है. उसमें कोछ पहेले काण था ने पछी आ था अैसा है नर्धी. आहाहा ! “आदि अंत विमुक्तम्” पहेलांने काणमें था यहां ने पछीने काणमें नाश होगा अैसा है नर्धी. “आदि अंत विमुक्तम्” जिसके काणमें आदि नर्धी ने जिसके काणमें अंत नर्धी, अैसा आदि अंतसे विमुक्त है. आहाहा ! आ पर्यायकी बात नर्धी वस्तुकी. ये आदि अंत विमुक्तम्, अेकला मुक्त नर्धी, विमुक्तम्. आहाहाहा ! है ! भगवान पूर्णानंद परमात्म स्वरूप अे आदि अने अंत रहित है अनादि अनंत है. उसकी शरुआत कुछ है ने पीछे अंत होगा अैसा है नर्धी. आहाहाहा !

अर्थात् किसी आदिसे लेकर और किसीसे उत्पन्न नर्धी किया गया, और कभी भी किसीसे जिसका विनाश नर्धी होता, अैसे पारिणामिक भावको प्रगट करता है. आहाहाहा ! पारिणामिक

अटले सहज स्वभाव. पाठमां तो असा आता है ने पंयास्तिकायमें छप्पन गाथा परिष्णामी भाव, परिष्णामी भाव असा पाठ है संस्कृतमें पंयास्तिकाय पढ गाथा परिष्णामी भाव-भाव छ पण परिष्णामी भाव अ परिष्णाम अटले पर्याय आंही न लेना. परिष्णामी भाव सहज भावे रहा, पारिष्णामिक भाव अ त्रिकाणीभाव है. पंयास्तिकायमें छप्पन गाथामें, पांय भावकी व्याख्या आती है. सब हो गछ व्याख्या तो. सहज स्वभाव अ पारिष्णामिक नाम सहज स्वभावे सहज स्वभावे जे त्रिकाण है उसको यहां अ पारिष्णामिकभाव कहेते है. उदय उपशम क्षयोपशम क्षायिक अ तो पर्यायका भेद है, अ यार उसमें है नहीं. आहाहाहा ! क्षायिकभावकी पर्यायसे भी आत्मा भिन्न है. आहाहाहा ! समजमें आया ?

असे पारिष्णामिकभाव, जिसमें क्षायिक, क्षयोपशम, उपशम ने उदय, उदय तो पहेले कहे दिया, परभावसे भिन्न पण अहीया तो हवे उपशम, क्षयोपशम ने क्षायिक आदि जे पर्याय है उससे भी भिन्न परमपारिष्णामिक सहजभाव-भाव त्रिकाण, क्षायिकभावकी तो उत्पत्ति होती है. समजमें आया ? तो अ नहीं. अहीया तो त्रिकाण, उत्पन्न ने विनाश रहित जे त्रिकाण स्वभाव है. आहाहाहा ! आवुं स्वरूप छे प्रभु ! अ ज्ञानका दण पडा है, ज्ञानका सागर अंदर है ध्रुव, पाणीका प्रवाह जे है अ असे चलते है, अने आ प्रवाह ध्रुव-ध्रुव-ध्रुव-ध्रुव-उर्ध्व-उर्ध्व-असे चले. अ आदि-अंत विनाकी यीज है. आहाहा ! उर्ध्व प्रययमें आते है ने वो प्रवचनसार ८३ गाथा. आयत समुदाय, सामान्य समुदाय, अ आते है, गुणनो समुदाय अक ने आयत नाम पर्यायका समुदाय सामान्य. आहाहाहा ! तो कहेते है छनसे पारिष्णामिक ज्ञायकभाव, पारिष्णामिक क्युं दिया ? उसको सहज स्वभाव बताना है वो, नहीं तो पारिष्णामिकभाव तो परमाणुमें भी है पण अ पारिष्णामिकभाव ज्ञायकभाव है. त्रिकाणी ज्ञायकभावको अहीया पारिष्णामिकभाव कहेनेमें आया है. आहाहा ! भावको प्रगट करते है अहीया.

और वह आत्मस्वभावको 'अक' सर्व भेदभावोंसे रहित, आहाहाहा... क्षायिककी पर्याय ने क्षयोपशमकी पर्याय ने बधा भेदभावोंसे रहित, आहाहा... अकाकार प्रगट करता है. अकरूप ध्रुव है (वो) उसको ज्ञानमें श्रद्धामें आता है. समजमें आया ? अध्यात्मनी वातुं बहु जीषी है भाछ ! अ कोछ शब्दोमां भले होय. पण भाव उसका बहोत गंभीर है. अंदरमें स्वभाव पारिष्णामिकभाव सर्व भेदोसे रहित, क्षायिक ने उपशम ने क्षयोपशम ने उससे भी रहित, अकाकार प्रगट करता है. अक स्वरूपे त्रिकाणी है अ प्रगट करता है. समजमें आया ? आवी वातुं छे. आकरी पडे अटले लोकोंने, है परम सत्य वात भाछ ! अरे उसका आश्रय लिया नहीं कभी, उसके शरणे गया नहीं. मंगण स्वरूप भगवान त्रिकाण है, अ मंगण स्वरूप ही त्रिकाण है. उसके शरणे गया नहीं. तो अ वस्तु उसके शरणे जानेसे पर्यायमां अकरूप है, असा ज्ञाननेमें आता है, पर्यायमां अ वस्तु अकरूप त्रिकाण है असे ज्ञाननेमें आता है, समजमें आया ? आहाहा ! आवुं छे, शेठ कहे छे ने के नवुं काढ्युं ? नवुं नथी आ तो. आहाहा !

परमात्म स्वरूपे बिराजमान, आदि अंत रहित, और लोकालोकको ज्ञाननेकी शक्ति, लोकालोकको अपना माननेका भाव नहीं, पण लोकालोकको ज्ञाननेकी शक्तिवाणा अ तत्त्व है आहाहा ! असे अकाकार प्रगट करता है.

ઔર 'વિલીન સંકલ્પ વિકલ્પ જાલં' જિસમેં સમસ્ત સંકલ્પ વિકલ્પકા સમૂહ વિલિન હો ગયા હૈ. આહાહા ! પહેલા સંકલ્પ થા એ કહેતે હૈ સંકલ્પની વ્યાખ્યા દો તીન પ્રકારકી હૈ. એક પ્રકાર અહીંયા લીધા, "દ્રવ્યકર્મ, ભાવકર્મ, નોકર્મ આદિ પુદ્ગલ દ્રવ્યોંમેં અપની કલ્પના કરના એ સંકલ્પ" આહાહા ! રાગાદિ ભાવમેં અપની કલ્પના કરના એ સંકલ્પ મિથ્યાત્વકા હૈ. સમજમેં આયા ? હૈ ? ખુલાસો કર્યો છે એણે દ્રવ્યકર્મ જડ, ભાવકર્મ વિકલ્પ, નોકર્મ શરીર મન વાણી આદિ પુદ્ગલ દ્રવ્યોંમેં અપની કલ્પના કરના એ સંકલ્પ મિથ્યાત્વ હૈ. મિથ્યાત્વકો યહાં સંકલ્પ કહા હૈ. આહાહા ! ઔર શેયોંકે ભેદસે જ્ઞાનમેં ભેદ (ખંડ) જ્ઞાન હોના એ અનંતાનુબંધીકા વિકલ્પ બતાતે હૈ. 'સંકલ્પમેં' મિથ્યાત્વ હૈ ને 'વિકલ્પ'મેં અનંતાનુબંધીકા ભાવ હૈ. સો દો સે રહિત હૈ. હૈ ? શેયોંકે ભેદસે જ્ઞાનમેં ભેદ જે માલૂમ પડતે હૈ એ અનંતાનુબંધીકા લોભ કષાયકે કારણ, આહાહા... શેયોંકે ભેદસે જ્ઞાનમેં ભેદજ્ઞાન હોના, મેરા જ્ઞાન ભેદરૂપ હૈ ઐસા, સો વિકલ્પ હૈ. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? જ્ઞાનકી પર્યાયમેં શેયો અનેક હૈ એ જાનનેમેં આતા હૈ પણ અનેક શેયકા ભેદસે જ્ઞાનમેં ભેદ માલૂમ હો ગયા, જ્ઞાનમેં ભેદ પડયા એ વિકલ્પમેં અનંતાનુબંધીકા વિકલ્પ હૈ. સમજમેં આયા ?

"ઐસા શુદ્ધનય પ્રકાશરૂપ હોતા હૈ." દ્રવ્યકર્મ, ભાવકર્મ ને નોકર્મ મેરા હૈ, ઐસી દૃષ્ટિ છૂટ જાતી હૈ ઔર શેયોંમેં શેયોંકે જાનનેમેં જાણે જ્ઞાનમેં અનેકપણા આ ગયા, વો ભી છૂટ જાતા હૈ. આહાહા ! ઐસા શુદ્ધનય પ્રકાશરૂપ હોતા હૈ, પ્રગટ હોતા હૈ. આહાહા ! અથવા શુદ્ધનયકા કથન હવે શરૂઆત હોતા હૈ, એમ કહા હૈ. સમજમેં આયા ? કળશ ટીકા હૈ ને ઉસમેં ઐસા શબ્દ લિયા હૈ. યહાંસે શુદ્ધનય હવે કથનમેં ઉપદેશમેં આતા હૈ, ભાવસે લે તો શુદ્ધનય જો ચીજ હૈ ત્રિકાળી ઓ પર્યાયમેં પ્રગટ હોતી હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઈસ અર્થકા ગાથા સૂત્ર કહેતે હૈ લ્યો યહ તો ઉપોદ્ઘાત હુઆ.

* બહારના ઝાઝા શેયો જોવાની એને એવી ટેવ પડી ગઈ છે કે જેથી એને એકરૂપ સ્વજ્ઞેયમાં આવતાં ભાર લાગે છે, કઠણ લાગે છે. બહારના ઝાઝા શેયોમાં એને ભરેલું ભરેલું લાગે છે અને એકરૂપ જ્ઞેયોમાં (અંદરમાં) જવું તેને ખાલી ખાલી જવું લાગે છે, પણ ખરેખર તો બહારના ઝાઝા શેયો ખાલીખમ છે, એક સ્વજ્ઞેયમાં જ ભરેલું ભરેલું છે. અનંતા શેયોને જાણવા જતાં એકેયનું સાચું જ્ઞાન થતું નથી. એક સ્વજ્ઞેયને જાણવા જતાં અનંતા શેયનું જ્ઞાન સાચું થાય છે.

(દૃષ્ટિનાં નિધાન - ૨૦૩)

गाथा - १४

जो पस्सदि अप्पाणं अबद्धपुट्टं अणण्णयं णियदं ।
 अविसेसमसंजुत्तं तं सुद्धणयं वियाणीहि ॥१४॥
 यः पश्यति आत्मानम् अबद्धस्पृष्टमनन्यकं नियतम् ।
 अविशेषमसंयुक्तं तं शुद्धनयं विजानीहि ॥१४॥

या खल्वबद्धस्पृष्टस्यानन्यस्य नियतस्याविशेषस्यासंयुक्तस्य चात्मनोऽनुभूतिः सा शुद्धनयः, सा त्वनुभूतिरात्मैव; इत्यात्मैक एव प्रद्योतते। कथं यथोदितस्यात्मनोऽनुभूतिरिति चेद्बद्धस्पृष्टत्वादीनामभूतार्थत्वात्। तथा हि- यथा खलु बिसिनीपत्रस्य सलिलनिमग्नस्य सलिलस्पृष्टत्वपर्यायेणानुभूयमानतायां सलिलस्पृष्टत्वं भूतार्थमप्येकान्ततः सलिलास्पृश्यं बिसिनीपत्रस्वभावमुपेत्यानुभूयमानतायामभूतार्थम्, तथात्मनोऽनादिबद्धस्य बद्धस्पृष्टत्वपर्यायेणानुभूयमानतायां बद्धस्पृष्टत्वं भूतार्थमप्येकान्ततः पुद्गलास्पृश्यमात्मस्वभावमुपेत्यानुभूयमानतायामभूतार्थम्।

यथा च मृत्तिकायाः करककरीरकर्करीकपालादिपर्यायेणानुभूयमानतायामन्यत्वं भूतार्थमपि सर्वतोऽप्यस्खलन्तमेकं मृत्तिकास्वभावमुपेत्यानुभूयमानतायामभूतार्थम्, तथात्मनो नारकादिपर्यायेणानुभूयमानतायामन्यत्वं भूतार्थमपि सर्वतोऽप्यस्खलन्तमेकमात्मस्वभावमुपेत्यानुभूयमानतायामभूतार्थम्।

यथा च वारिधेवृद्धिहानिपर्यायेणानुभूयमानतायामनियतत्वं भूतार्थमपि नित्यव्यवस्थितं वारिधिस्वभावमुपेत्यानुभूयमानतायामभूतार्थम्, तथात्मनो वृद्धिहानिपर्यायेणानुभूयमानतायामनियतत्वं भूतार्थमपि नित्यव्यवस्थितमात्मस्वभावमुपेत्यानुभूयमानतायामभूतार्थम्।

यथा च काञ्चनस्य स्निग्धपीतगुरुत्वादिपर्यायेणानुभूयमानतायां विशेषत्वं भूतार्थमपि प्रत्यस्तमितसमस्तविशेषं काञ्चनस्वभावमुपेत्यानुभूयमानतायामभूतार्थम्, तथात्मनो ज्ञानदर्शनादिपर्यायेणानुभूयमानतायां विशेषत्वं भूतार्थमपि प्रत्यस्तमितसमस्तविशेषमात्मस्वभावमुपेत्यानुभूयमानतायामभूतार्थम्।

यथा चापां सप्तार्चिःप्रत्ययौष्ण्यसमाहितत्वपर्यायेणानुभूयमानतायां संयुक्तत्वं भूतार्थमप्येकान्ततःशीतमप्स्वभावमुपेत्यानुभूयमानतायामभूतार्थम्, तथात्मनः कर्मप्रत्ययमोहसमाहितत्वपर्यायेणानुभूयमानतायां संयुक्तत्वं भूतार्थमप्येकान्ततः स्वयं बोधं जीवस्वभावमुपेत्यानुभूयमानतायामभूतार्थम्।

ॐ शुद्धनयने गाथासूत्रधी कडे छे:-

अबद्धस्पृष्ट, अनन्य ने जे नियत हेणे आत्मने,
 अविशेष, अज्ञसंयुक्त, तेने शुद्धनय तुं ज्ञाज्ञे. १४.

ગાથાર્થ:- [ય:] જે નય [આત્માનમ્] આત્માને [અબદ્ધસ્પૃષ્ટમ્] બંધ રહિત ને પરના સ્પર્શ રહિત, [અનન્યકં] અન્યપણા રહિત, [નિયતમ્] ચળાચળતા રહિત, [અવિશેષમ્] વિશેષ રહિત, [અસંયુક્તં] અન્યના સંયોગ રહિત-એવા પાંચ ભાવરૂપ [પશ્યતિ] દેખે છે [તં] તેને, હે શિષ્ય ! તું [શુદ્ધનયં] શુદ્ધનય [વિજાનીહિ] જાણ.

ટીકા:- નિશ્ચયથી અબદ્ધ-અસ્પૃષ્ટ, અનન્ય, નિયત, અવિશેષ અને અસંયુક્ત-એવા આત્માની જે અનુભૂતિ તે શુદ્ધનય છે, અને એ અનુભૂતિ આત્મા જ છે; એ રીતે આત્મા એક જ પ્રકાશમાન છે. (શુદ્ધનય કહો યા આત્માની અનુભૂતિ કહો યા આત્મા કહો-એક જ છે, જુદાં નથી.) અહીં શિષ્ય પૂછે છે કે જેવો ઉપર કહ્યો તેવા આત્માની અનુભૂતિ કેમ થઈ શકે ? તેનું સમાધાન:- બદ્ધસ્પૃષ્ટવ આદિ ભાવો અભૂતાર્થ હોવાથી એ અનુભૂતિ થઈ શકે છે. આ વાતને દેષ્ટાંતથી પ્રગટ કરવામાં આવે છે:-

જેમ કમલિનીનું પત્ર જળમાં ડૂબેલું હોય તેનો જળથી સ્પર્શાર્થ અવસ્થાથી અનુભવ કરતાં જળથી સ્પર્શાર્થ અભૂતાર્થ છે-સત્યાર્થ છે, તોપણ જળથી જરાય નહિ સ્પર્શાર્થોચ્ચ એવા કમલિની-પત્રના સ્વભાવની સમીપ જઈને અનુભવ કરતાં જળથી સ્પર્શાર્થ અભૂતાર્થ છે-અસત્યાર્થ છે; એવી રીતે અનાદિ કાળથી બંધાયેલા આત્માનો, પુદ્ગલકર્મથી બંધાવા-સ્પર્શાર્થ અવસ્થાથી અનુભવ કરતાં બદ્ધસ્પૃષ્ટપણું ભૂતાર્થ છે-સત્યાર્થ છે, તોપણ પુદ્ગલથી જરાય નહિ સ્પર્શાર્થોચ્ચ એવા આત્મસ્વભાવની સમીપ જઈને અનુભવ કરતાં બદ્ધસ્પૃષ્ટપણું અભૂતાર્થ છે-અસત્યાર્થ છે.

વળી, જેમ માટીનો, કમંડળ, ઘડો, ઝારી, રામપાત્ર આદિ પર્યાયોથી અનુભવ કરતાં અન્યપણું ભૂતાર્થ છે-સત્યાર્થ છે, તોપણ સર્વતઃ અસ્ખલિત (-સર્વ પર્યાય-ભેદોથી જરાય ભેદરૂપ નહિ થતા એવા) એક માટીના સ્વભાવની સમીપ જઈને અનુભવ કરતાં અન્યપણું અભૂતાર્થ છે-અસત્યાર્થ છે; એવી રીતે આત્માનો, નારક આદિ પર્યાયોથી અનુભવ કરતાં (પર્યાયોના બીજા-બીજાપણારૂપ) અન્યપણું ભૂતાર્થ છે-સત્યાર્થ છે, તોપણ સર્વતઃ અસ્ખલિત (સર્વ પર્યાયભેદોથી જરાય ભેદરૂપ નહિ થતા એવા) એક ચૈતન્યાકાર આત્મસ્વભાવની સમીપ જઈને અનુભવ કરતાં અન્યપણું અભૂતાર્થ છે-અસત્યાર્થ છે.

જેમ સમુદ્રનો, વૃદ્ધિહાનિરૂપ અવસ્થાથી અનુભવ કરતાં અનિયતપણું (અનિશ્ચિતપણું) ભૂતાર્થ છે-સત્યાર્થ છે, તોપણ નિત્ય-સ્થિર એવા સમુદ્રસ્વભાવની સમીપ જઈને અનુભવ કરતાં અનિયતપણું અભૂતાર્થ છે-અસત્યાર્થ છે; એવી રીતે આત્માનો, વૃદ્ધિહાનિરૂપ પર્યાયભેદોથી અનુભવ કરતાં અનિયતપણું ભૂતાર્થ છે-સત્યાર્થ છે, તોપણ નિત્ય-સ્થિર (નિશ્ચલ) એવા આત્મસ્વભાવની સમીપ જઈને અનુભવ કરતાં અનિયતપણું અભૂતાર્થ છે-અસત્યાર્થ છે.

જેમ સુવર્ણનો, ચીકણાપણું, પીળાપણું ભારેપણું આદિ ગુણરૂપ ભેદોથી અનુભવ કરતાં વિશેષપણું ભૂતાર્થ છે-સત્યાર્થ છે, તોપણ જેમાં સર્વ વિશેષો વિલય થઈ ગયા છે એવા સુવર્ણસ્વભાવની સમીપ જઈને અનુભવ કરતાં વિશેષપણું અભૂતાર્થ છે-અસત્યાર્થ છે; એવી રીતે આત્માનો, જ્ઞાન, દર્શન આદિ ગુણરૂપ ભેદોથી અનુભવ કરતાં વિશેષપણું

ભૂતાર્થ છે-સત્યાર્થ છે, તોપણ જેમાં સર્વ વિશેષો વિલય થઈ ગયા છે એવા આત્મસ્વભાવની સમીપ જઈને અનુભવ કરતાં વિશેષપણું અભૂતાર્થ છે-અસત્યાર્થ છે.

જેમ જળનો, અગ્નિ જેનું નિમિત્ત છે એવી ઉષ્ણતા સાથે સંયુક્તપણારૂપ-તત્સપણારૂપ-અવસ્થાથી અનુભવ કરતાં (જળને) ઉષ્ણપણારૂપ સંયુક્તપણું ભૂતાર્થ છે-સત્યાર્થ છે, તોપણ એકાંત શીતળતારૂપ જળસ્વભાવની સમીપ જઈને અનુભવ કરતાં (ઉષ્ણતા સાથે) સંયુક્તપણું અભૂતાર્થ છે-અસત્યાર્થ છે; એવી રીતે આત્માનો, કર્મ જેનું નિમિત્ત છે એવા મોહ સાથે સંયુક્તપણારૂપ અવસ્થાથી અનુભવ કરતાં સંયુક્તપણું ભૂતાર્થ છે-સત્યાર્થ છે, તોપણ જે પોતે એકાંત બોધરૂપ (જ્ઞાનરૂપ) છે એવા જીવસ્વભાવની સમીપ જઈને અનુભવ કરતાં સંયુક્તપણું અભૂતાર્થ છે-અસત્યાર્થ છે.

ભાવાર્થ:- આત્મા પાંચ પ્રકારથી અનેકરૂપ દેખાય છે: (૧) અનાદિ કાળથી કર્મપુદ્ગલના સંબંધથી બંધાયેલો કર્મપુદ્ગલના સ્પર્શવાળો દેખાય છે, (૨) કર્મના નિમિત્તથી થતા નર, નારક આદિ પર્યાયોમાં ભિન્ન ભિન્ન સ્વરૂપે દેખાય છે, (૩) શક્તિના અવિભાગ પ્રતિચ્છેદ (અંશ) ઘટે પણ છે, વધે પણ છે-એ વસ્તુનો સ્વભાવ છે તેથી તે નિત્ય-નિયત એકરૂપ દેખાતો નથી, (૪) વળી તે દર્શન, જ્ઞાન આદિ અનેક ગુણોથી વિશેષરૂપ દેખાય છે અને (૫) કર્મના નિમિત્તથી થતા મોહ, રાગ, દ્વેષ આદિ પરિણામો સહિત તે સુખદુઃખરૂપ દેખાય છે. આ સૌ અશુદ્ધદ્રવ્યાર્થિકરૂપ વ્યવહાર નયનો વિષય છે. એ દૈષ્ટિ (અપેક્ષા) થી જોવામાં આવે તો એ સર્વ સત્યાર્થ છે. પરંતુ આત્માનો એક સ્વભાવ આ નયથી ગ્રહણ નથી થતો, અને એક સ્વભાવને જાણ્યા વિના યથાર્થ આત્માને કેમ જાણી શકાય ? આ કારણે બીજા નયને-તેના પ્રતિપક્ષી શુદ્ધદ્રવ્યાર્થિક નયને-ગ્રહણ કરી, એક અસાધારણ જ્ઞાયકમાત્ર આત્માનો ભાવ લઈ, તેને શુદ્ધનયની દૈષ્ટિથી સર્વ પરદ્રવ્યોથી ભિન્ન, સર્વ પર્યાયોમાં એકાકાર, હાનિવૃદ્ધિથી રહિત, વિશેષોથી રહિત અને નૈમિત્તિક ભાવોથી રહિત જોવામાં આવે તો સર્વ (પાંચ) ભાવોથી જે અનેકપ્રકારપણું છે તે અભૂતાર્થ છે-અસત્યાર્થ છે.

અહીં એમ જાણવું કે વસ્તુનું સ્વરૂપ અનંત ધર્માત્મક છે, તે સ્યાદ્વાદથી યથાર્થ સિદ્ધ થાય છે. આત્મા પણ અનંત ધર્મવાળો છે. તેના કેટલાક ધર્મો તો સ્વાભાવિક છે અને કેટલાક પુદ્ગલના સંયોગથી થાય છે. જે કર્મના સંયોગથી થાય છે, તેમનાથી તો આત્માને સંસારની પ્રવૃત્તિ થાય છે અને તે સંબંધી સુખદુઃખ આદિ થાય છે તેમને ભોગવે છે. એ, આ આત્માને અનાદિ અજ્ઞાનથી પર્યાયબુદ્ધિ છે; અનાદિ-અનંત એક આત્માનું જ્ઞાન તેને નથી. તે બતાવનાર સર્વજ્ઞનું આગમ છે. તેમાં શુદ્ધદ્રવ્યાર્થિક નયથી એ બતાવ્યું છે કે આત્માનો એક અસાધારણ ચૈતન્યભાવ છે તે અખંડ છે, નિત્ય છે, અનાદિનિધન છે. તેને જાણવાથી પર્યાયબુદ્ધિનો પક્ષપાત મટી જાય છે. પરદ્રવ્યોથી, તેમના ભાવોથી અને તેમના નિમિત્તથી થતા પોતાના વિભાવોથી પોતાના આત્માને ભિન્ન જાણી તેનો અનુભવ જીવ કરે ત્યારે પરદ્રવ્યના ભાવોરૂપ પરિણમતો નથી; તેથી કર્મ બંધાતાં નથી અને સંસારથી નિવૃત્તિ થઈ જાય છે. માટે પર્યાયાર્થિકરૂપ વ્યવહારનયને ગૌણ કરી અભૂતાર્થ (અસત્યાર્થ)

કલ્પો છે અને શુદ્ધ નિશ્ચયનયને સત્યાર્થ કહી તેનું આલંબન દીધું છે. વસ્તુસ્વરૂપની પ્રાપ્તિ થયા પછી તેનું પણ આલંબન રહેતું નથી. આ કથનથી એમ ન સમજી લેવું કે શુદ્ધનયને સત્યાર્થ કલ્પો તેથી અશુદ્ધનય સર્વથા અસત્યાર્થ જ છે. એમ માનવાથી વેદાંતમતવાળા જેઓ સંસારને સર્વથા અવસ્તુ માને છે તેમનો સર્વથા એકાંત પક્ષ આવી જશે અને તેથી મિથ્યાત્વ આવી જશે, એ રીતે એ શુદ્ધનયનું આલંબન પણ વેદાન્તીઓની જેમ મિથ્યાદૈષ્ટિપણું લાવશે. માટે સર્વ નયોના કથંચિત્ રીતે સત્યાર્થપણાનું શ્રદ્ધાન કરવાથી જ સમ્યદૈષ્ટિ થઈ શકાય છે. આ રીતે સ્યાદ્વાદને સમજી જિનમતનું સેવન કરવું, મુખ્ય-ગૌણ કથન સાંભળી સર્વથા એકાંત પક્ષ ન પકડવો.

આ ગાથાસૂત્રનું વ્યાખ્યાન કરતાં ટીકાકાર આચાર્યે પણ કહ્યું છે કે આત્મા વ્યવહારનયની દૈષ્ટિમાં જે બદ્ધસ્પૃષ્ટ આદિ રૂપે દેખાય છે તે એ દૈષ્ટિમાં તો સત્યાર્થ જ છે પરંતુ શુદ્ધનયની દૈષ્ટિમાં બદ્ધસ્પૃષ્ટાદિપણું અસત્યાર્થ છે. આ કથનમાં ટીકાકાર આચાર્યે સ્યાદ્વાદ બતાવ્યો છે એમ જાણવું.

વળી, અહીં એમ જાણવું કે આ નય છે તે શ્રુતજ્ઞાન-પ્રમાણનો અંશ છે; શ્રુતજ્ઞાન વસ્તુને પરોક્ષ જણાવે છે; તેથી આ નય પણ પરોક્ષ જ જણાવે છે. શુદ્ધદ્રવ્યાર્થિકનયનો વિષયભૂત, બદ્ધસ્પૃષ્ટ આદિ પાંચ ભાવોથી રહિત આત્મા ચૈતન્યશક્તિમાત્ર છે. તે શક્તિ તો આત્મામાં પરોક્ષ છે જ. વળી તેની વ્યક્તિ કર્મસંયોગથી મત્તિ-શ્રુતાદિ જ્ઞાનરૂપ છે તે કથંચિત્ અનુભવગોચર હોવાથી પ્રત્યક્ષરૂપ પણ કહેવાય છે, અને સંપૂર્ણજ્ઞાન જે કેવળજ્ઞાન તે જોકે છન્નસ્થને પ્રત્યક્ષ નથી તોપણ આ શુદ્ધનય આત્માના કેવળજ્ઞાનરૂપને પરોક્ષ જણાવે છે. જ્યાં સુધી આ નયને જીવ જાણે નહિ ત્યાં સુધી આત્માના પૂર્ણ રૂપનું જ્ઞાન-શ્રદ્ધાન થતું નથી. તેથી શ્રી ગુરુએ આ શુદ્ધનયને પ્રગટ કરી ઉપદેશ કર્યો કે બદ્ધસ્પૃષ્ટ આદિ પાંચ ભાવોથી રહિત પૂર્ણજ્ઞાનઘનસ્વભાવ આત્માને જાણી શ્રદ્ધાન કરવું, પર્યાયબુદ્ધિ ન રહેવું. અહીં કોઈ એવો પ્રશ્ન કરે કે-એવો આત્મા પ્રત્યક્ષ તો દેખાતો નથી અને વિના દેખ્યે શ્રદ્ધાન કરવું તે જાહું શ્રદ્ધાન છે. તેનો ઉત્તર:-દેખેલાનું જ શ્રદ્ધાન કરવું એ તો નાસ્તિક મત છે. જિનમતમાં તો પ્રત્યક્ષ અને પરોક્ષ-બન્ને પ્રમાણ માનવામાં આવ્યાં છે. તેમાં આગમપ્રમાણ પરોક્ષ છે. તેનો ભેદ શુદ્ધનય છે. આ શુદ્ધનયની દૈષ્ટિથી શુદ્ધ આત્માનું શ્રદ્ધાન કરવું, કેવળ વ્યવહાર-પ્રત્યક્ષનો જ એકાંત ન કરવો.

ગાથા ૧૪ નું પ્રવચન

જો પરસ્સદિ અપ્પાણં અબદ્ધપુટ્ટં અણ્ણયં ણિયદં ।

અવિસેસમસંજુત્તં તં સુદ્ધણયં વિયાણીહિ ॥૧૪॥

અબદ્ધસ્પૃષ્ટ, અનન્ય ને જે નિયત દેખે આત્મને,

અવિશેષ, અણસંયુક્ત, તેને શુદ્ધનય તું જાણજે.૧૪

ટીકા: નિશ્ચયસે ભગવાન આત્મા દ્રવ્યસ્વરૂપ ઈસકો શુદ્ધનય ભી કહીએ અને દ્રવ્ય સ્વરૂપ

भी कहीअे. अगियारभी गाथामें “भूदत्थं देसिदो द्दु सुद्धणओ” भूतार्थ जे ध्रुव है उसको शुद्धनय कहेते है. नय अने नयका विषयको अध्यात्म दृष्टिमें छोड देता है. समजमें आया ? जो त्रिकाणी ज्ञायकस्वरूप भगवान पूर्णानंद प्रभु उसको ही शुद्धनय कहा है. नहीं तो शुद्धनयका तो वो विषय है पण विषय अने विषयीका भेद छोडकर, वो त्रिकाणी ज्ञायकभाव ध्रुव जो सम्यग्दर्शनका विषय है, उसको ही शुद्धनय कहेनेमें आया है. आहाहाहा ! आवुं हवे याद क्यां राभे आमां धंधा आडे नवराश न मणे. शेठ ! (श्रोता:- आज जानेवाला है शेठ) जानेवाला है ? समजमें आया ? आहाहा !

जे कोइ आत्माको अभद्र, रागआदि कर्मआदिसे भद्र नहीं, जैसे पस्सई नाम अंतरमें देभते है.

(१) अस्पृष्ट कर्मका विसस्त्रा परमाणु पुद्गल है कर्म होनेकी लायकातवाणा उससे भी अस्पृष्ट है. भगवान तो रागसे अस्पृष्ट है अने विसस्त्रा परमाणु साथमें है कर्मरूप परिणाम्या नहीं उसको भी स्पर्शसे रहित है. आहाहा !

(२) ‘अनन्य’ दरेकका अर्थ करेगा हों, अनन्य है, अनेरी अनेरी गति इसमें है नहि. ओ तो अनन्य है. ये तो अन्य अन्यसे अनन्य है. भिन्न है. आहाहा !

(३) ‘नियत’ पर्यायमें अनेकता दिभती है उससे भी वो भिन्न है.

(४) ‘अविशेष’ दर्शन ज्ञान यारित्रका भेद जो दिभते है ओ विशेष, उससे रहित है, अविशेष है सामान्य है. आहाहाहा !

(५) ‘असंयुक्त’ शुभ अशुभभावमें जो आकुणता होती है ये आकुणतासे संयुक्त नहीं. आहा ! ओ आकुणतासे सहित भगवान है नहीं अंदर. आहाहा !

जैसे आत्माकी अनुभूति, ऐसा आत्माका अनुभव, अही शुद्धनय कहेना है ने ? ज्ञानप्रधान कथन आ है, दर्शनप्रधान कथन आ है अने पंढरमीमें ज्ञानप्रधान कथन आयेगा. यौदमीमें दर्शनप्रधान कथन है. पंढरमीमें ज्ञानप्रधान कथन आयेगा. इज्ज तो सम्यग्दर्शनकी प्रतीत क्या है ? इसका कथन आ है और साथमें अनुभूतिका कथन है नयका ओ पंढरमें आयेगा. आहाहा !

आंहीया कहेते है कि जैसे आत्मा, जैसे आत्मा, पर्यायमें रागका संबंध है, ओ द्रव्यमें संबंध नहीं, ऐसा आत्माको अनुभूति, जैसे आत्माकी अनुभव होना पर्यायमें, आहाहा... ओ आत्मा जो कहा ओ तो अभद्र स्पृष्ट है, वो पर्यायके बिनाकी यीज है, पण उसका अनुभव करना वो पर्याय है. आहाहा ! समजमें आया ? “इसकी अनुभूति ओ शुद्धनय है.” देभो अनुभूतिको शुद्धनय कहा. ओक बाजु शुद्धनय त्रिकाणको कहेते है और तो अनुभूतिको ही शुद्धनय कहा. क्योंकि शुद्धनयका विषयमें दृष्टि जब गछ, तो पर्यायमें अनुभूति हुँ, तो ओ शुद्धनय उसको भी कहेनेमें आता है. आहाहाहा ! है ?

“और ये अनुभूति आत्मा ही है.” पाछा अनुभूति जो हुँ, आनंदका वेदन आया ओ आत्मा है ओ कहे दिया. ओ पर्याय है ओ आत्मा है. रागादि था ओ अज्ञात्मा था, अने वस्तुका जे अनुभव हुआ ओ शुद्धनय हुआ. अने ओ पर्यायको आत्मा कहेते है. आहाहाहाहा ! जीणी वातुं बापा बहु भाई ! (श्रोता:- अलिंगग्रहणना २० मा ओलमां अनुभवनी पर्यायने

આત્મા કીધો.) એ અનુભૂતિ પર્યાયકી બાત છે. ૨૦ મા બોલની વાત એ. ૨૦ મા બોલની વાત મારે કહેવી 'તી પણ કીધું કાલ કહી ગયા છીએ. અલિંગગ્રહણના ૨૦ મા બોલમાં એ આયા છે, કે આત્મા અલિંગગ્રહણ અર્થાત્ આહાહા... એ દ્રવ્યકો છૂતે નહીં. ૨૦ મા બોલમાં એસા આયા છે, ક્યોંકિ દ્રવ્યકો છૂતે નહીં. તો દ્રવ્યકા અનુભવ હોતા નહીં, એ અનુભવ તો પર્યાયમેં હોતા છે. આહાહા ! તો આત્મા અલિંગગ્રહણ, અ-લિંગ ગ્રહણ, લિંગ નામ સામાન્ય ઉસકો નહીં છૂતે છે, ઓર નિર્મળ પર્યાયમેં આત્મા વેદનમેં આયા, એ નિર્મળ પર્યાય એ આત્મા કહેનેમેં આયા છે, આહાહાહા ! કલ કહા થા વો, પણ આ તો ભાઈ આવ્યા છે. સમજમેં આયા ? આહાહા !

વસ્તુ જો છે પૂર્ણ શુદ્ધ લોકાલોક જાનનેકી તાકાતવાળી ઓર પૂર્ણમ્ સંપૂર્ણમ્ અતિશયથી એ ચીજકો નય કહા. પણ ઉસકા અનુભવ હુઆ ઉસકો ભી અહીં શુદ્ધનય કહા. આહા ! ક્યુંકિ રાગ આદિકી પર્યાય દૈષ્ટિ છે એ અશુદ્ધનય છે. આહાહા ! ઓર ત્રિકાળ જ્ઞાયકભાવકી દૈષ્ટિ હુઈ અનુભૂતિ હુઈ, તો ત્રિકાળીકો ભી શુદ્ધનય કહા, અનુભૂતિકો ભી શુદ્ધનય કહા. આવી વાત છે. આવશે અર્થમાં કરશે, અને ઈસ પ્રકાર અનુભૂતિ આત્મા છે. પાછું દેખો અનુભૂતિ હુઈ એ ક્ષયોપશમભાવ છે, ક્ષાયિકભાવ છે. સમજમેં આયા ?

તો ત્યાં પહેલે નિકાલ દિયા થા કે જેને ક્ષયોપશમ ક્ષાયિકભાવ અંદરમેં છે નહીં. વાત તો એવી છે બાપુ ! જૈનધર્મ કોઈ અલૌકિક ચીજ છે, જૈનધર્મ કોઈ પક્ષ નહીં વસ્તુકા સ્વરૂપ છે એસા. આહાહા ! એ તો વસ્તુકા સ્વરૂપ એસા છે ઉસકા નામ જૈનધર્મ. આહા ! અને ઓલા જાપાનવાળાએ તો એસા કહા ને ? કે જૈનધર્મ કિસકો કહેતે છે ? જાપાની માણસ ૬૩ વર્ષકી ઉંમર ઓર લડકા ૧૭ વર્ષકી ઉંમર પણ ઐતિહાસિક શોધ કરકે ઈસને નિકાલા, જૈનધર્મ કયા ? કે અનુભૂતિ એ જૈન ધર્મ છે. અર્થાત્ વીતરાગ પર્યાયકા અનુભવ હોના, એ જૈનધર્મ છે. રાગકા અનુભવ હોના એ જૈનધર્મ નહીં. આહાહા !

વાંચ્યું તો હોયને એણે ઐતિહાસિક માણસ છે અને શોધક હોય માણસ તો વાંચીને તો... ભલે એ વાત એને બેસે ન બેસે એ બીજી વાત છે. આંહી તો જૈનના જન્મેલા વાણીયાના ધંધામાં પચાસ-સાઈઠ-સીતેર ગયા તોય, લખ્યું છે એણે બીચારાએ, અહીંયા તો બનીયા ને જો ધંધા છે ઉસમેં રોકકર આ કયા ચીજ છે ને ઉસકા કયા અનુભવ છે ને કયા પર્યાય છે ને કયા દ્રવ્ય છે, ઉસકા નિર્ણય કરતે નહીં. એ લિખા છે ઉસને. વાણીયાકે હાથમેં જૈનધર્મ આયા તો વાણીયા, વાણીયા છે વ્યવસાયમેં રૂક ગયા છે સારા, આખો દિ'.

(શ્રોતા:- વાણીયા દ્રવ્યને માને તો છે.) એ ક્યારે એ દ્રવ્યને માને ? દ્રવ્ય છે એસા ધારણામેં માન્યા છે. (શ્રોતા:- દ્રવ્ય એટલે પૈસા) કમાતે છે એ તો દ્રવ્ય તો ધૂળ છે. આહાહા ! કેમ હસમુખભાઈ ? (શ્રોતા:- ધૂળ કેમ કહેવાય) ધૂળ ને માટી પુદ્ગલકી પર્યાય છે. (શ્રોતા:- એના વિના શાક ન મળે.) શાક મળે કિસકો ? ઈસસે શાક મિલતા છે ? વો તો ચીજ જો આનેવાલી છે, વો તો કહેનેમેં નહીં આતા છે ? ખાનેવાલકા નામ દાને દાને છે, ઉસકા અર્થ કયા ? નામ લિખા છે અંદર ? પણ જે રજકણ ઉસકી પાસ આનેવાલા છે એ આયેગા, ઉસકા રાગસે આયેગા અને રાગ ન કરે તો આયેગા, એસા છે નહીં. જે રજકણો ઉસકી પાસ આનેવાલે છે એ આયેગા હી, નહીં આનેવાલા છે નહીં આયેગા એ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

गोटीकाज, ओ तो केटले, पैसा सारुं क्वांय जाय छे, रभउे छे अमेरिका ने इमेरिका ने आहाहा ! छतां ओ रजकणो आनेवाला होय ओ आयेगा, उसका रागका प्रयत्नसे आते है ओ बिलकुल जूठ है (श्रोता:- ओक वार कडो के पैसा माटे जाय छे ने पाछा कडो के पैसा मणता नथी ?) कोषे कीधुं आवतुं नथी, ओ तो अहीया ओनी पासो आते है. युं कडा, उसकी पास आते है नही, नजुकमें आते है (श्रोता:- उसको मिलते नही है.) नही नही. उसका परमाणुका भी आत्मामें अभाव है. स्वभावका भाव है ने परमाणुका अभाव है, तो उसकी पास अंदर(पर) द्रव्य नही आता. आहाहा !

यहां कहेते है की ओ अनुभूति ओ आत्मा है, देभो छस प्रकार आत्मा ओक डी प्रकाशमान है. आहाहा ! उसका अर्थ किया, देभो उसमें, पंडितज ! जयचंद पंडित ! शुद्धनय आत्माकी अनुभूति, आत्मा सब ओक डी है. है ? आ अपेक्षासे समजाते है. शुद्धनय, आत्माकी अनुभूति और आत्मा तीनों ओक है. (श्रोता:- पर्यायने द्रव्य ओ ओक है ?) पर्याय ने द्रव्य ने दोहिको शुद्धनय कडा. आत्माको शुद्धनय कडा. अनुभूतिको शुद्धनय कडा. आहाहा... शुद्धनयको शुद्धनय कडा, त्रिकाणी विषयको अपेक्षासे ओ सब समजना याहीओ ने ? आहाहा !

जुओ, शुद्धनय कडो आत्माकी अनुभूति कडो नहीतर शुद्धनयका विषय तो ध्रुव त्रिकाण है, पञ्च त्रिकाणको विषय किया तो पर्यायमें अनुभूति हुँ, अनुभूतिमें शुद्ध वस्तु प्रतीतमें आँ, तो पर्यायको भी अनुभूति शुद्धनय कहेनेमें आया. आहाहा ! आवुं हवे शीभवुं, गोभवुं (श्रोता:- पर्यायको भी द्रव्य कहे दिया) पर्यायको द्रव्य नही कडा, शुद्धनय कडा. ओ शुद्धनयका अर्थ ? ओ शुद्धनयके आश्रयसे जो पवित्रता प्रगट हुँ तो उसको भी शुद्धनय कडा, अने उसको आत्मा कडा पीछे. पवित्रता प्रगट हुँ ओ सम्यग्दर्शन ज्ञान ओ पर्याय है उसको आत्मा कडा. रागमें नही, राग अनात्मा है. छतना बतानेको अनुभूति जो सम्यग्दर्शन आदिकी है. उसको आत्मा कहेनेमें आया है. आहाहा... आवी वातुं छे.

(श्रोता:- ओक दके और कहे ओ.) वस्तु जो है वस्तु त्रिकाणी यीज जो भगवान आदि अंत रहित पर्यायमें आदि होती है ने अंत नाश होता है, पर्याय उत्पन्न हुँ तो आदि है, दूसरे समय व्यय होता है, आदि अंत हो गया तो वस्तु आदि अंत रहित है, तो उसमें पर्याय भी नही, असा आदि अंत रहित, संपूर्णम्- आपूर्णम्- परिपूर्णम् परसे विमुक्त ओ यीजको यहां शुद्धनय कडा, और उसका अनुभव किया उसको भी शुद्धनय कडा, और उसका अनुभव हुआ उसको आत्मा कडा. आहाहा ! क्योकि निर्मण पर्याय हुँ (तो वो) आत्मा है, रागकी पर्याय आत्मा नही छतना बतानेको अनुभूति जो निर्मण सम्यग्दर्शनज्ञान हुआ, ओ आत्माकी पर्याय निर्मणमेंसे निर्मण आँ तो निर्मण पर्यायको आत्मा कहेनेमें आया. समजमें आया ? आहाहाहाहा ! आवी यीज है.

१४ भी गाथा सम्यग्दर्शनकी मुप्यतासे आ कथन है. सम्यग्दृष्टिको, सम्यग्दर्शनमें त्रिकाणी आदि अंत रहित आत्मा दृष्टिमें आता है. समजमें आया ? आहाहाहाहा ! (श्रोता:- छसदिये आ शिक्षण शिबिर लगाया.) मैं तो लगाया नही, मैं तो कभी कडा डी नही. मैं तो कभी कडा डी नही, होता है आ. आ तीर्थ इंडका बनावो ओ भी मैं तो कभी कडा नही, यहां तो उपदेश

દેતે હૈ તત્ત્વકી બાત આંહી દૂસરી બાત હમારી પાસ હૈ નહીં. ઐસા મકાન બનાવો કે ઐસા પુસ્તક બનાવો હમ (ને) કભી કહા નહીં. એક આ બહેનકા પુસ્તક આયા મૈં (ને) તભી કહા થા. બાકી ઇતના ૨૦ લાખ છપ ગયા હૈ, હમે કભી કહા નહીં પુસ્તક બનાવો. આ આંહી તો ઉપદેશમેં આવે એ સમજો એ સમજો. એ લપમેં પડતે નહીં હમ ક્યાંય, સમજમેં આયા ?

આ મકાન બન્યા પહેલે કહ્યાને ? સ્વાધ્યાય મંદિર (સંવત) ૯૪ મેં તો હમ તો કભી કહા નહીં. કે બનાવો, ઐસા કહા થા હમ, કે તુમ બનાતે હો, હમ રહેના કે ન રહેના એ હમારે પ્રતિબંધમે નહીં હમ, રામજીભાઈ તો થા ને ૯૪ મેં, આ મકાન તમે બનાતે હૈ તો અમારે આંહી રહેના હી હૈ ઐસા કોઈ પ્રતિબંધ હમારેકો નહીં હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? એ કરનેવાલા આત્મા નહીં બાપા. એ કોણ કરે ભાઈ ! આહાહા !

આંહી તો કહેતે હૈ કે એ વસ્તુકો, ત્રિકાળીકો ભી શુદ્ધનય કહેનેમેં આયા, ઔર ત્રિકાળીકા અનુભવ હુઆ એ અનુભવકો હી શુદ્ધનય કહા, ઔર ત્રિકાળકો ભી આત્મા કહા અને અનુભૂતિકો ભી આત્મા કહા. સમજમેં આયા ?

હવે શિષ્ય પૂછતા હૈ, શિષ્યે એ સૂના આ બાત સૂના ને ઐસા ખ્યાલમેં આયા હૈ ઉસકો, કે આ કયા કહેતે હૈ ? તો પ્રભુ તમે કહેતે હો તો ઇસમેં તો અનુભવ કેસે હો ? જૈસે ઉપર કહા હૈ, વૈસે આત્માકી અનુભૂતિ કેસે હો સકતી હૈ ? એમ શિષ્યે પ્રશ્ન કિયા. તમે કહેતે હો કિ ભગવાન આત્મા રાગસે ભિન્ન, બંધસે, રાગસે ભિન્ન સામાન્ય વિશેષસે ભિન્ન સામાન્ય, પર્યાયસે ભિન્ન, નિયત એકરૂપ ઐસી ચીજકી એ અનુભૂતિ કેસી હોતી હૈ ? ઉસકા અનુભવ સમ્યગ્દર્શન ઔર સમ્યગ્જ્ઞાન અનુભૂતિ કેસે ? આ પ્રશ્ન આયા. પણ અહીં દર્શનકા વિષય હૈ. સમજમેં આયા ? આહા... ગાથા દર્શનકી હૈ, અનુભૂતિ કેસે હો સકતી હૈ ? આહાહાહા ! (શ્રોતા:- અનુભૂતિ કેમ થાય એ આજ તો બહાર પાડવું જ પડશે.) પણ અનુભૂતિ ઉસમેં જરી મર્મ હૈ. કયા ? દેખો ઉપર કહા વૈસા આત્માકી અનુભૂતિ કેસે હો સકતી હૈ ?

ઉસકા સમાધાન:- દેખો હવે, “કે બદ્ધસ્પૃષ્ટત્વ આદિ ભાવ અભૂતાર્થ હૈ” આહાહાહા ! શિષ્યકા પ્રશ્ન હુઆ કે ભગવાન આત્મા ઐસાકી અનુભૂતિ કેસી હોતી હૈ ? કે સૂન પ્રભુ “એ બદ્ધસ્પૃષ્ટત્વ આદિ ભાવ અભૂતાર્થ હૈ.” કાયમ રહેનેવાલી ચીજ નહીં હૈ. ઠીક ! રાગ આદિકા સંબંધ કે પર્યાયકા વિશેષ ભાવ, એ કાયમ રહેનેવાલી ચીજ નહીં. આહાહાહા ! બદ્ધસ્પૃષ્ટ આદિ ભાવો અભૂતાર્થ હૈ. આહાહા... એ કાયમ રહેનેકી ચીજ નહીં. કાયમ રહેનેવાલી ચીજ તો ભગવાન આત્મા પૂર્ણાનંદ એ કાયમ રહેનેકી ચીજ હૈ. આહાહાહા ! સમજાય એટલું સમજના પ્રભુ ! આ તો પરમાત્માની ગંભીર વાતો હૈ. આ કોઈ કથા વાર્તા નહીં. આ તો ત્રણ લોકનો નાથ સીમંધર ભગવાનકા મુખસે આઈ બાત એ કુંદકુંદાચાર્યે ઝીલી અને લે લિયા હૈ ! હૈ ? અને અમૃતચંદ્રાચાર્ય તો હજાર વર્ષ પીછે હુઆ પણ ઉસકા પેટ ખોલ દિયા એને, કે કુંદકુંદાચાર્ય આમ કહેતે હૈ, કહેવા માગતે હૈ ને ભગવાન ભી ઐસે કહેતે થે. આહાહા !

કયા જવાબ દિયા ? શિષ્યે પ્રશ્ન કિયા કે ઐસા આત્મા અબદ્ધસ્પૃષ્ટ આદિ હૈ ઉસકા અનુભવ કેસે હો ? (શ્રોતા:- પ્રશ્ન બહોત અચ્છા.) પ્રશ્ન હતો, એમ કે આ બદ્ધસ્પૃષ્ટ આદિ હૈ ને ? યહાં એમ કહેતે હૈ. આ બદ્ધસ્પૃષ્ટ રાગ આદિકા સંબંધ હૈ, પર્યાયમેં ભેદ હૈ દર્શન જ્ઞાન

यारित्रका विशेष है, है ने अनुभूति कैसे होती है ? है ? उसमेंसे परसे भिन्न कैसे होता है अम कहेते है. शिष्यका प्रश्नमें आ प्रश्न है, के रागका संबंध है, पर्यायमें विशेषता है, गुणका विशेष भेद है, ऐसी यीजमें उससे रहित अनुभूति कैसे होती है ? समजमें आया ? आहाहाहा ! अे आचार्य शिष्यना मुझमें ऐसा प्रश्न (रभ) लिया.

सून प्रभु अेक वार सून कहेते है. अे बद्धस्पृष्ट आदि भाव अभूतार्थ है, कायम रहेनेवाली यीज नहीं माटे उससे भिन्न अनुभूति हो सकती है, अेम कहेते है. राग आदिका संबंधने विशेष आदि पर्याय अने गुणभेद दर्शन ज्ञान यारित्र अे कायम रहेनेवाली यीज नहीं, अभूतार्थ होनेसे उससे भिन्न अनुभूति हो सकती है. आहाहाहा ! गाथा तो बहोत अर्थी आ गछ है. १३-१४, आहाहा ! आ तो नवमा दिन है ने तमारे, नहीं ? नवमा दिन है अगियार दिन बाकी है. आहाहा ! क्या कडा ? शिष्यका प्रश्न ऐसा है कि प्रभु आप आत्माको अबद्धस्पृष्ट आदि कहेते है पांच भोल, तो हमको तो पांच भोल सहित दिखते है. रागका संबंध है, पर्यायका विशेष है. गुण भेद हम दिखते है. तो उसमेंसे अनुभूति कैसे होती है ?

प्रभु सून अे बधा भेदभावो कायम रहेनेवाली यीज नहीं, अभूतार्थ है. आहाहाहा ! समजमें आया ? आ तो बापु भगवान त्रणलोकना नाथ, जिनेश्वरदेवना कथनो ने आ संतो तो उसका आडतीया है, आडतीया समजते हैं ? अेजन्ट ! आहाहा ! (श्रोता:- अनुभूति सोनगढमें होती है) सोनगढमें नहीं आत्मामें. आहाहा ! शिष्यका प्रश्न अे था के तुम अबद्धस्पृष्ट आदि आत्माको कहेते है, पण अर्द्धिया तो प्रत्यक्ष दिखते है, राग संबंध है, पर्यायका भेद है, गुण भेद दिखते है, तो अे उसमें अनुभूति कैसे हो ? ऐसा शिष्यका प्रश्न है छतना तो शिष्यने प्यालमें आ गया के आ बधा भेदभाव है उससे रहित अनुभूति करनेको कहेते है, तो अैसे कैसे हो ? अे यूं कहेते है. आहाहाहा !

क्या कडा ? शिष्यका प्रश्न था के अैसे उपर कडा उपर कडा अैसे प्यालमें लिया उसने, है ? आहाहा... शब्दे शब्दमें भाव भरा है अंदर. तो आ शिष्य प्रश्न कहे उपर कडा है अे मेरे प्यालमें आया है. आप अैसे कहेते है उपर कडा हुआ अैसे शब्द आया ने ? अैसे सूनकर निकाल दिया अैसे नहीं. अेना प्यालमें आया है प्रभु आप अैसे कहेते हो. आहाहा ! गजब वात है. बापा ! श्रोता पण अैसे लिया है. है ? के अबद्धस्पृष्ट कडा अे प्यालमें उसको आ गया है तुम कहेते है अैसे, हम निकाल दिया हमारे प्यालमेंसे सूनकर अैसी बात नहीं. हमारे प्यालमें आया आप अैसे कहेते है पण मेरा प्रश्न है प्रभु ! अे राग ने विशेषका संबंध तो है, हवे उसमेंसे उससे रहित अनुभूति कैसे होगी ? आहाहाहा ! समजमें आया ?

शब्द क्या है ? शिष्य पूछता है के जैसा उपर कडा है, जैसा उपर कडा है, जे आपे कडा ओ अमारा प्यालमें आया है. आहाहाहाहा ! जैसा उपर कडा है, त्यां वजन है पंडितछ ! वैसे आत्माकी अनुभूति कैसे हो सकती है ? आप कहेते है वैसे अनुभूति कैसे होती है ? तो उसको कडा है समाधान: अे अबद्धस्पृष्ट आदि भाव है, पण अे अभूतार्थ है, कायम रहेनेवाली यीज नहीं, माटे कायम रहेनेवाली यीजकी अनुभूति होती है. आहाहा ! क्या कडा ? आहाहाहा ! कितनी टीका ! (श्रोता:- कितनी टीकाकी कितनी टीका) आहा ! प्रभु ! आप कहेते हो के आत्मा

બદ્ધસ્પૃષ્ટ આદિ પાંચ ભાવસે રહિત કહા તો ઉપર કહા હુઆ ખ્યાલમં છે આપે કહા એ પણ અહીંયા બદ્ધસ્પૃષ્ટ તો છે, ભેદ છે વિશેષ છે, દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકા વિશેષ પણ છે, ને આપ ઉસકા અભેદકી અનુભૂતિ કરનેકો કહેતે છે. એ કેસે હો સકતા છે ?

પ્રભુ સૂન ! એ પાંચ બોલ જો કહા એ અભૂતાર્થ છે. એક સમયકી સ્થિતિવાલા છે. આહાહાહાહા ! સમજમં આયા ? એક સમયકી સ્થિતિવાલા છે માટે અભૂતાર્થ છે. આહાહા ! રાગકા સંબંધ, ગુણકા વિશેષ ભેદ, એક સમયકા ભેદ છે, એક સમયકી સ્થિતિ છે. આહાહાહાહા... તો એક સમયકી સ્થિતિ છે. કેવળજ્ઞાનકી સ્થિતિ એક સમય છે. ૩૮ ગાથા નિયમસાર સાત તત્ત્વો એ નાશવાન છે, જીવ, અજીવ, આસ્રવ, સંવર, નિર્જરા, બંધ, મોક્ષ એ સાત નાશવાન છે. તો ઉસમં કેવળજ્ઞાન ભી નાશવાન છે એસા કહા છે. એક સમયકી સ્થિતિ છે. કેવળજ્ઞાનકી સ્થિતિ છે એક સમય છે, ગુણકી સ્થિતિ ત્રિકાળ છે, પણ કેવળજ્ઞાનકી પર્યાય તો એની સ્થિતિ એક સમય છે, તો આ તુમ અભૂતાર્થ કહેતે છે ઉસકી સ્થિતિ એક સમયકી છે તો અભૂતાર્થ છે તો ઉસસે ભિન્ન અનુભૂતિ હો સકતી છે. વિશેષ કહેગા. (શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ).

પ્રવચન નં. ૬૭ ગાથા - ૧૪ તા. ૨૪-૮-૭૮ ગુરૂવાર, શ્રાવણ વદ-૬ સં. ૨૫૦૪

શ્રી સમયસાર ગાથા ૧૪.

પાંચ બોલ પહેલે લિયા છે વિસ્તાર અભી આયેગા. કે આ આત્મા બદ્ધસ્પૃષ્ટ એક સમયકી પર્યાયમં રાગકા સંબંધ દિખતે છે, ઔર પર્યાયમં અનેકતા ષટ્ગુણહાનિવૃદ્ધિ આદિ પર્યાયમં દિખતે છે. ઔર દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકા ભેદ ભી દિખતે છે પર્યાયદૃષ્ટિસે, એ સબ અભૂતાર્થ છે. એ કાયમ રહેનેકી ચીજ નહીં. સમજમં આયા ? શિષ્યે પ્રશ્ન કિયા છે કે એ જૈસા ઉપર કહા, આપે આત્માકો અબદ્ધસ્પૃષ્ટ, અનન્ય, સામાન્ય સ્વરૂપ કહા ગુણભેદકી વિશેષતાય જિસમં નહીં, પર્યાય જિસમં નહીં ઔર એકીલા ચૈતન્યદ્રવ્ય જો જ્ઞાયકસ્વરૂપ ભગવાન પૂર્ણઆનંદ પ્રભુ ઉસકો તમે આત્મા કહા તો આ બદ્ધસ્પૃષ્ટઆદિ ભાવ છે ને ? પર્યાયમં રાગ આદિકા ને પર્યાયકા ભેદ છે ને ? તે એસા ઉપર કહા વૈસા આત્માકી અનુભૂતિ કેસે હો સકતી છે. આહાહા ! એસી ચીજ છે ને પર્યાયમં રાગ આદિ છે, ભેદ છે, એક સમયની વાત છે હોં. તો એસે હોને પર આત્માકી અનુભૂતિ કેસે હોતી છે ? આહાહા !

ભગવાન આત્મા પૂર્ણાનંદ સ્વરૂપકા અનુભવ, આનંદકા વેદન, આહાહા... સમ્યગ્દર્શનમં અનુભૂતિ હોતી છે. સમ્યગ્દર્શનમં ત્રિકાળી જ્ઞાયક સ્વરૂપકો અનુસરીને અનુભૂતિ હોતી છે. ઉસમં સમ્યગ્દર્શનકી પ્રતીત ભી ઉસીમં હોતી છે. ઔર ઉસમં અનુભૂતિમં અતીન્દ્રિય આનંદકા સ્વાદ ભી આતા છે. આહાહાહા ! સમ્યગ્દર્શન હોને પર પૂર્ણાનંદ સ્વરૂપ તરફકા ઝૂકાવસે પર્યાયમં અનુભવ સમ્યગ્દર્શન અને આનંદકા સ્વાદ આતા છે એ કેસે ? બદ્ધ આદિ છે ને ? એક સમયકી રાગાદિ પર્યાયકે સંબંધમં છે ને ? ઔર ગુણ ભેદ છે ને ? ઝીણી વાત છે પ્રભુ ! આહાહા !

તો કહેતે છે આચાર્ય કે એ બદ્ધસ્પૃષ્ટઆદિ ભાવ અભૂતાર્થ છે. આહાહા ! એક સમયકી અવસ્થામં રાગ ને રાગકા સંબંધ અને ભેદ, એક સમયકી અવસ્થા તો, એ તો અભૂતાર્થ છે

कायम रहेनेकी यीज नहीं. समजमें आया ? आहाहा ! कायम रहेनेकी अे यीज नहीं ते अलूतार्थ है, तो उससे रहित आत्माका अनुभव हो सकता है. जीषी वात छे भाए ! प्रथम सम्यग्दर्शन उत्पन्न होनेकी बात है. आ यौदमी गाथा सम्यग्दर्शनकी है. पंढरमी गाथा सम्यग्ज्ञानकी है. आहाहा ! सोणमी दर्शन ज्ञान यारित्र तीनोंकी है.

अर्हीया दर्शनकी सम्यग्दर्शनकी बात है, तो शिष्ये प्रश्न किया के आपे कहा अे मेरे लक्षमें आया, उपर कहा हुवा ऐसा शब्द आया ने ? के आत्मा अबद्धस्पृष्ट है, अनन्य है, अमेद है, पर्यायकी अनेकतासे अे त्मिन्न है, आहाहाहा... जैसे आप कहे अे प्यालमें आया, पण वो अबद्धस्पृष्ट आदि भाव तो है, तो ऐसा आत्माका अनुभव सम्यग्दर्शन अनुभूति कैसे होती है ? आहाहाहा ! तो कहेते है के आ अबद्धस्पृष्ट आदि भाव अलूतार्थ (है), कायम रहेनेकी यीज नहीं. आहाहा ! अेक समयकी पर्यायका रागका संबंध है. अे कायम रहेनेकी यीज नहीं. दर्शन ज्ञान यारित्रका जे भेद करते है, अे ली पर्यायदृष्टिसे भेद करते है, अे कायम रहेनेकी यीज नहीं. आहाहाहा ! समजमें आया ? वो कारणे अनुभूति हो सकती है, है ने, हें ?

एसलिये ये अनुभूति हो सकती है. आहाहा... तो शुं क्या कहा ? के पर्यायमें जो दया, दान, व्रत, आदिका विकल्प है व्यवहार, उसका संबंध अेक समयका संबंध है, वो कोए कायम रहेनेकी यीज नहीं. आहा ! समजमें आया ? वो कारणे अलूतार्थ नाम कायम रहेनेकी यीज नहीं, अे कारणे उससे दृष्टि छोडकर त्रिकाणी भगवान और सचियदानंद प्रभु, निर्विकल्प आनंदकंद प्रभु उसका अनुभव सम्यग्दर्शन हो सकता है. आहाहा ! आवी वात छे. आ लोको कहेते है ने के व्यवहार, व्यवहारसे निश्चय प्राप्ति होती है. सब मिथ्यादृष्टि है. जीषी वात है प्रभु !

व्यवहार तो राग है, राग अे अलूतार्थ है, अे लूतार्थ प्राप्तिमें अे अलूतार्थ कारण कैसे होता है ? पंडितज ! तमे तो जबर है ने तुमको तो, उसने तो टीका किया है. आहा ! जैनतत्त्व भीमांसा बनाया बडा अरुण. आहाहाहा ! आ कोए पंडिताए की यीज नहीं. पंडिताए ज्ञानपणा बहोत है. अगियार अंगका ने ऐसा ने जैसा ने, अे कोए पंडिताएकी यीज नहीं. आ तो अंतर पंडिताएकी यीज है, सम्यग्दृष्टिको पंडित कहेते है. क्या ? (श्रोता:- अंदरकी पंडिताए और बहार पंडिताए वही पंडिताए है) अे बहारकी पंडिताए ली पंडितमें रह गया, आत्मामें न आया. बराबर पूछते है पूछते है तो जरा. जैसे तो अगियार अंग प्रभु अनंत बैर किया. समजमें आया ?

यमनियम संजम आप कियो, पुनि त्याग विराग अथाग लहो;
 वनवास लियो मुज भौन रहो, दंड आसन पन्न लगाए दियो. १
 मन पौन निरोध स्वबोध कियो, हठजोग प्रयोग सुतार भयो;
 जप भेद जपे तप त्यौंहि तपे, उरसेंहि उदासी लही सबपे. २
 सब शास्त्रनके नय धारि हिये, मत मंडन भंडन भेद लिये;
 वह साधन बार अनंत कियो, तदपि कछु हाथ हजु न पर्यो. ३

श्रीमद् ! श्रीमद् राजयंद्र, था तो गुजराती सम्यग्दृष्टि था, आत्मज्ञानी हुआ था. पीछे आ हिन्दीमें बनाया उसने है तो गुजराती वाणीया. समजमें आया ? प्रभु ! यम नियम, यम नाम पंचमहाव्रत नियम नाम अनेक जातना अभिग्रह. यम नियम संयम छन्द्रीयका दमन किया,

જાવજીવ બાળબ્રહ્મચારી રહા, આહા ! એસી ક્રિયા પ્રભુ અનંત બૈર ક્રિયા છે. યમ, નિયમ, સંયમ આપ ક્રિયો. પુનિ ત્યાગ વૈરાગ્ય અથાગ લિયો, જેને એક ટુકડા કપડા ભી ન રહે, એસા ત્યાગ ક્રિયા, ત્યાગ વૈરાગ્ય ઉદાસ હો ગયા પરસે. પણ વો ચીજ, અપની ચીજ કયા છે ઉસકી તરફકી દૈષ્ટિ નહીં. આહાહા ! એ ત્યાગ વૈરાગ્ય અથાગ લિયો, મન પૌન નિરોધ, શ્વાસોશ્વાસકો નિરોધ કરકે, જાણે મેં આત્મધ્યાન કરતા હું, એસા ભી અનંત બૈર ક્રિયા. વો કોઈ ચીજ નહીં, વહ સાધન વાર અનંત ક્રિયો, અબ (ક્યોં ન) વિચારત છે. (મનસે કછુ ઔર રહા ઉન સાધનસે) તબસે, કી ઉન સાધનસે ભિન્ન કોઈ હર બાત છે. એ સાધન બાધન છે નહીં. આહાહાહાહાહા !

એ આંહી કહેતે છે કિ પાંચ ભાવ જો પર્યાયમેં દિખતેં છે, એ કાયમ ટીકનેકી ચીજ નહીં, માટે એ ઉપરસે દૈષ્ટિ ઉઠાકર, પર્યાયદૈષ્ટિ ઉઠાકર, વ્યવહાર દૈષ્ટિ ઉઠાકર, ત્રિકાળી જ્ઞાયક આનંદકંદ પ્રભુ અતીન્દ્રિય આનંદકા દળ, સામાન્ય જે ધ્રુવ એ ઉપર દૈષ્ટિ લગા દે. આહાહાહા... તો તેરે અનુભૂતિ હોગા, આનંદકા સ્વાદ આયેગા. આહાહાહાહાહા !

સમ્યગ્દર્શન હોતે હી જિતની સંખ્યામેં ગુણ છે આત્મામેં, ત્રણ કાળકા સમયસે ભી અનંત ગુણા આકાશકા પ્રદેશ છે. આકાશકા પ્રદેશ અપાર અપાર અપાર અપાર અપાર ઉસસે અનંત ગુણા એક આત્મામેં ગુણ છે. આકાશકા પ્રદેશકી સંખ્યા કરતે જિસકા પાર નહીં ક્યાંય, અંત નહીં, અંત નહીં, અંત નહીં, અંત નહીં ઇસકા જે પ્રદેશ છે આકાશકા ઉસસે અનંત ગુણા તો એક જીવમેં ગુણ છે. આહાહાહા ! એસે ગુણ હોને પર ભી ગુણી અને ગુણકા ભેદ ભી નાશવાન છે, આહા... અભૂતાર્થ છે, ઝીણી વાત છે પ્રભુ ! વાત અત્યારે તો બહોત ગરબડે ચડી ગઈ છે, અત્યારે તો પંડિત લોકો ને બધા એસે વ્યવહાર કરતે (કરતે) નિશ્ચય પ્રાપ્ત હોતા છે, ભાઈ એમ નથી પ્રભુ ! અંતરમેં શુદ્ધ ચૈતન્યઘન પ્રભુ ! અનંત ગુણકા પિંડ, ઉસકા અનુભવ કરનેમેં પરકી કોઈ અપેક્ષા છે નહીં. વ્યવહાર અને રાગકી અપેક્ષા નહીં, એસા સમ્યગ્દર્શન પરકી અપેક્ષા બિના સ્વકા આશ્રયસે ઉત્પન્ન હોતા છે. સમજમેં આયા ? આ બાત છે ભગવાન ! શું કહીએ ? આહાહા !

એ કહેતે (છે) અનુભૂતિ હો સકતી છે. આહાહા ! એક સમયકી પર્યાય છે, અભૂતાર્થ છે. કાયમ ટીકનેકી ચીજ નહીં. વ્યવહાર રત્નત્રય છે, વો ભી એક સમયકી ચીજ વિકૃત છે, એ કાયમ ટીકને-રહેનેકી ચીજ નહીં. આહાહાહાહા... તો કાયમ ટીકનેકી ચીજ છે ભૂતાર્થ ! એ અભૂતાર્થ ઉપરસે દૈષ્ટિ ઉઠાકર ભૂતાર્થ ત્રિકાળી જ્ઞાયકમાં દૈષ્ટિ લગા દે, તેરે આનંદકા સ્વાદ આયેગા, તેરે સમ્યગ્દર્શન હોગા ઔર જિતની સંખ્યામેં ગુણ છે એ સબ ગુણકી અંશ-અંશ વ્યક્તતા વેદનમેં આયેગી, જિતની સંખ્યામેં ગુણ છે અનંત અનંત અનંત અનંત અનંત અનંત જેમાં અનંતના ગુણની સંખ્યામાં આ છેલ્લો આખિરકા છે, એસા કોઈ અંત નહીં. આહાહાહાહા ! એ સબ ગુણકા વો તરફ દૈષ્ટિ દેનેસે પર્યાય દૈષ્ટિકો છોડકર આહાહાહા... અંતર્મુખ દૈષ્ટિ કરનેસે ઉસમેં કોઈ અપેક્ષા પરકી છે હી નહીં. વ્યવહારસે ભિન્ન પડના છે તો પર વ્યવહારકી અપેક્ષા રખકર અંદર જા સકે ? એસી ચીજ છે નહીં. વસ્તુ એસી છે નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહાહા ! એ અહીંયા કહેતે છે.

અનુભૂતિ હો સકતી છે, અભૂતાર્થ વો ચીજ છે પર્યાય એક સમયકી, ભેદ છે અરે રાગ આદિ ભી વિકૃત અવસ્થા એક સમયકી છે, એ કાયમ ટીકનેકી ચીજ નહીં. વો માટે ઉસકે ઉપરસે દૃષ્ટિ ઉકા દે. આહાહા ! ઓર ભૂતાર્થ એક સમયમેં ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવ અનંત ગુણકા એકરૂપ ઉસકી દૃષ્ટિ કરનેસે જ્ઞાનકી આનંદકી સ્વભાવકી અનુભૂતિ હોગી, ઉસકા નામ સમ્યદર્શન છે. આહાહાહા ! સત્યદર્શન એ છે - સમ્યક્ નામ સત્ય દર્શન - સત્ય નામ પૂર્ણાનંદ સત્યાર્થ, ભૂતાર્થ, ભૂતાર્થ ભગવાન સત્યાર્થ સાહેબ પ્રભુ પોતે અનંત ગુણકા સાહેબા, ઉસકી દૃષ્ટિ અનુભવ કરનેસે, આહાહાહા... જિતની સંખ્યામેં ગુણ છે એ સબકા પર્યાયમેં એક અંશ વ્યક્તકા અનુભવ હુઆ. આહાહાહાહા... આવી વાત છે !

આ તો નિવૃત્તિ લઈને આ કામ કરે ત્યારે બને, બાકી તો પ્રવૃત્તિ કરી કરીને મરી ગયો છે અનંત કાળથી. (શ્રોતા:- મરી ક્યાં ગયો છે જીવતો તો છે) છે, ક્યા ? અરે જીવતો 'તો એને કહીએ પ્રભુ ! જ્ઞાયક જીવતર શક્તિ છે ને ઉસમેં ? જીવતર શક્તિમેં જીવન છે, વો સમયસારકી દૂસરી ગાથામેં લિયા કે " જીવો ચરિતદંસણણાણકિયો, તો એ જીવોમાંથી જીવત્વ શક્તિ નિકાલી છે. અમૃતચંદ્રઆચાર્ય ૪૭ શક્તિયાં નિકાલી છે ગુણ, છે તો અનંત પણ કહ સકે કિતના તો ૪૭ લિયા છે, ઉસમેં જીવતર શક્તિમેં અનંત જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર આનંદ ને સત્તા એ ભાવપ્રાણસે આત્મા જીતા છે ત્રિકાળમેં, એસા જીવતરસે જીનેવાલા પ્રભુ, ઉસકો રાગસે મેં જીતા હું, ઓર પુણ્યસે મેરે લાભ હોગા. એ ચૈતન્યકા જીવનકા એણે નાશ કર દિયા છે, ચૈતન્યકા પૂર્ણાનંદકા નાથકા અનાદર કરકે હિંસા કિયા ઉસને. યુગલજી ! ઝીણી વાત છે. આહાહાહાહા !

હિંસાકા અર્થ ? જેસા અસ્તિત્વ છે, ઇતના અસ્તિત્વ ન માનના અને એ દૂસરી રીતે માનના એ સ્વભાવ નહીં છે. એસા (માનના) એ હિંસા છે. એ ક્યા કહા એ ? ભગવાન પૂર્ણાનંદ અનંત જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ શુદ્ધ ચૈતન્ય ઘનસે જે ટીક રહા છે, જીવતા છે, ટીક રહા છે, ઉસકો રાગસે લાભ હોગા, પુણ્યસે લાભ હોગા, વ્યવહારસે હોગા, તો એ વસ્તુકા ઉસને હિંસા કર દિયા છે. જે સ્વતંત્ર વસ્તુ છે એ પરસે લાભ હોગા, એ વસ્તુકા જીવતરકા જીવન ટીકતા છે ટીક રહા છે ઉસકો નહીં છે એસા કહે દિયા. દૂસરી ભાષાએ લઈએ તો જો રાગાદિ વિકલ્પ આતા છે. ઉસકા જિસકો પ્રેમ છે ઉસકો ત્રિકાળી જ્ઞાયક પ્રત્યે દ્વેષ છે, ક્રોધ છે. સમજમેં આયા ? જિસકો વ્યવહાર પર્યાય ઉપર પ્રેમ છે. આહાહાહાહા... ગજબ વાત છે બાપા ! એ મારગડા પ્રભુના અલૌકિક છે. આહાહા !

એક સમયકી પર્યાય ને દયા, દાન, વ્રત આદિકા વિકલ્પ ઉસકા જિસકો પ્રેમ છે ઉસકો આ ભગવાન આત્મા પ્રત્યે ક્રોધ છે ને દ્વેષ છે. ક્યોંકિ દ્વેષકા દો ભાગ ક્રોધ અને માન, રાગકા દો ભાગ માયા ને લોભ, તો જિસકો આત્મા પ્રત્યે અભાવ છે, અને રાગ પ્રત્યેકા ભાવ છે, ઉસકા સ્વભાવ પ્રત્યે દ્વેષ અને ક્રોધ છે. આહાહાહા !

જિસને રાગ પ્રત્યે મૈત્રી બાંધી, ઉસને સ્વભાવ પ્રત્યેકી મૈત્રી છોડ દિયા. આહાહાહા ! આ નાની ઉંમરમાં છોકરા અમે રમતા ત્યારે કહેતા કઢી, એમ કરતા કાંઈક આમ, ખબર છે ને ? મિત્રો હોય ને બધા મિત્રો એની સાથે અણબનાવ કરવો હોય, કઢી તારી હારે કઢી જા. એવું કરતા નાની ઉંમરની વાત છે. તમારે કાંઈક હશે ખરું હિન્દીમાં, કઢી કરતે થે ને કઢી અને આ તો

આમ આમ કઢી હમારે કરતે થે. એમ જિસને પર્યાયમેં ને રાગ પ્રત્યે પ્રેમ ક્રિયા ઉસને સ્વભાવ પ્રત્યે શું કીધી છે તમારી ? (એ કઢી કર દિયા.) આહાહા ! અને જિસને સ્વભાવ પ્રત્યે પ્રેમ ક્રિયા ઉસકા પ્રેમ પર્યાય ને રાગ પ્રત્યે કઢી કર દિયા કે જાવ તુમે નહીં. સમજમેં આયા ? આ તો બાળપણમેં હમ કહેતે થે ને, ઉસકા સમાધાન યે આયા.

ઇસ બાતકો દેષ્ટાંતસે પ્રગટ કરતે હૈ. જૈસે દેષ્ટાંત પહેલે દેતે હૈ, કમલિનીકે પત્ર, કમલિનીકે વેલ હોતી હૈ ને ઉસમેં પત્ર હોતા હૈ લુખા લુખા પત્ર. કમલીનીકા પત્ર જળમેં ડુબા હુઆ હો. પાણીમેં અંદર ડુબા હુઆ, દેખનેસે ઉસકા જળસે સ્પર્શિત હોને પર, સ્પર્શિતકા અર્થ તો ઐસા હૈ, નિમિત્ત નિમિત્ત સંબંધ હો ગયા ઇતના, બાકી તો જળ, જો એ કમળ જો હૈ ફૂલ, એક પર્યાય દૂસરી પર્યાયકો છૂતે નહીં. કભી (ભી) આત્મા, અપના ગુણ ને પર્યાયકો ચૂંબતે હૈ ત્રીજી ગાથામેં હૈ. અપના ધર્મ જો ગુણ ને પર્યાયકો ચૂંબતે હૈ પણ પરદ્રવ્યકી પર્યાયકો કભી ચૂંબતે નહીં, છૂતે નહીં, સ્પર્શ કરતે નહીં. ત્રીજી ગાથા “ એયત્તણિચ્છયગદો સમઓ સવ્વત્થ સુંદરો લોગે ”. સમજમેં આયા ? પણ અહીંયા તો નિમિત્ત નિમિત્ત સંબંધ કહેકર, સમજમેં આયા ? એ ઉસકા જળસે સ્પર્શિત હોનેરૂપ એટલે અંદર ડુબ્યું છે ને એ અપેક્ષા, અંદર આમ પાણીમેં દિખતે હૈ ને, બીચમેં આમ પાણીમેં અંદર હૈ, ઐસે દિખતે હૈ, પાણીમેં હૈ નહીં હૈ તો અપનેમેં એ, પણ પાણીકા સંયોગમેં કમળ ઉસકો દિખતે હૈ તો સ્પર્શિત હોને પર, અવસ્થાસે અનુભવ કરનેપર જળસે સ્પર્શિત હોના નિમિત્ત, નિમિત્ત સંબંધસે એ ભૂતાર્થ હૈ. એ ડૂબા હુઆ હૈ એ વર્તમાન પર્યાયદેષ્ટિસે દેખનેસે હૈ, ઇતની બાત. હૈ ?

“ તથાપિ ” તોપણ ઐસા હોને પર ભી વોહી સમયમેં, આહાહા... આ તો મંત્રો છે. સંતોની વાણી દિગંબર સંતોની વાણી એટલે, ગજબ વાત હૈ ભાઈ ! એ કોઈ પઢી જાય ને ભાણી જાય માટે સમજાય જાય એ વાત હૈ નહીં. અલૌકિક બાત હૈ. આહાહા ! કહેતે હૈ, એ જળમેં કમળ ડૂબા હુઆ દેખને પર ભી, ઉસકા કમળકા સ્વભાવ દેખનેસે, આહા...હૈ ! જળસે કિંચિત્ માત્ર ભી ન સ્પર્શિત હોને યોગ્ય. ઇસકી રૂંવાટી ઐસી હોતી હૈ, રૂંવાટી સમજે ? પત્ર, લુખા-લુખા ઝીણી ઝીણી લુખી પાણી છુયા હી નહીં ઉસકો, ઊંચે કરનેસે પાણીકા બિંદુ અડયા નહીં ઇસકો, ઉસકી રૂંવાટી સમજાય ? રૂંવાટી કહેતે હૈ. ઝીણી ઝીણી બહોત કોરી, બહુ લુખી હોતી હૈ. પાણીથી ઊંચુ આમ કરો તો પાણીકા એક અંશ ભી અંદર નહીં આતા. આહાહા ! આ તો હજી દેષ્ટાંત હૈ હોં. તથાપિ જળસે કિંચિત્ નહીં સ્પર્શતે. કમલિની પત્રકે સ્વભાવ, જોયું ? કમલિનીના પત્રનો સ્વભાવ, વેલના પત્રનો સ્વભાવ લુખા લુખા તદ્દન કોરા, ઐસે સ્વભાવકે સમીપ જાનેપર, સ્વભાવ ઉપર દેષ્ટિ દેનેસે, આહાહા... અનુભવ કરને પર જળસે સ્પર્શિત હોના જૂઠા હૈ. જળસે છૂયા હુઆ નિમિત્ત નિમિત્ત સંબંધ યે જૂઠા હૈ. આહાહાહા !

ઇસી પ્રકાર એ તો દેષ્ટાંત હુઆ. હવે સિદ્ધાંત અનાદિકાળસે બંધે હુએ આત્માકા રાગકા ઔર કર્મકા નિમિત્ત નિમિત્ત સંબંધસે દેખો તો, પર્યાયમેં અનાદિ કાળસે બંધા હુઆ આહાહા... આત્માકા પુદ્ગલ કર્મોસે બંધન સ્પર્શિત હોનેરૂપ, અવસ્થાસે અનુભવ કરનેપર પર્યાયકા નિમિત્ત નિમિત્ત સંબંધસે દેખને પર જાણે નિમિત્ત હૈ એ નૈમિત્તિક કે સાથ જોડા હુઆ હૈ, ઐસે દેખનેમેં આતા હૈ. સમજમેં આયા ? અથવા વો નિમિત્ત હૈ એ આંહી નૈમિત્તિક પર્યાય સાથ જોડા

હુઆ હૈ ઐસા દિખનેમેં વ્યવહારનયસે આતા હૈ, નિશ્ચયસે હૈ નહીં. આહાહાહાહા ! આવી વાત છે. હજી તો સમ્યગ્દર્શનકે કાળમેં કૈસી ચીજ હોતી હૈ એ બાત કહેતે હૈ. આહાહાહા !

અનાદિ કાળસે અનુભવ કરને પર બદ્ધસ્પૃષ્ટ હૈ, તો ભી પુદ્ગલસે તથાપિ ઐસા હોને પર ભી પુદ્ગલસે કિંચિત્માત્ર ભી સ્પર્શ ન હોનેસે, રાગકી સાથ દ્રવ્યસ્વભાવ કિંચિત્ છુયા નહીં. આહાહાહા ! જો દ્રવ્ય સ્વભાવ હૈ એ તો ત્રિકાળ નિરાવરણ હૈ. ઔર અશુદ્ધતા રહિત હૈ, ઔર કમી ઉસમેં નહીં, ઉણપ નહીં ઉણપ કમી (નહીં) એ તો પરિપૂર્ણ જ્ઞાયક આનંદકંદ ધ્રુવ પડા હૈ આખા. આહાહાહા ! આ તો અભ્યાસ થોડા જોઇએ, આ તો કોલેજ હૈ, થોડા અભ્યાસ હોય પીછે આ સમજમેં આતા હૈ. ઐસી ચીજ હૈ. આહાહા ! પુદ્ગલ કિંચિત્ ભી સ્પર્શ નહીં ઉન્હેં, રાગકી સાથ જરી ભી ઉસકા દ્રવ્યસ્વભાવ છુયા નહીં. આહાહા ! ભગવાન દ્રવ્ય સ્વભાવ ઉસકો રાગકી સાથ નિમિત્ત નિમિત્ત સંબંધ બિલકુલ હૈ નહીં. હૈં ?

(શ્રોતા:- એ તો ત્રિકાળી સ્વભાવની વાત છે પર્યાયમાં તો છે) કહા ને પર્યાયમેં થા પણ પર્યાયમેં હૈ એ દૈષ્ટિ છોડ દે, ક્યોંકિ એ અભૂતાર્થ હૈ, કાયમ રહેનેકી ચીજ નહીં, ઉસકી દૈષ્ટિસે દ્રવ્ય સ્વભાવકા અનુભવ નહીં હોતા. પર્યાય દૈષ્ટિસે આત્માકા સમ્યગ્દર્શન નહીં હોતા. આહાહાહાહા ! એવી વાત છે ભાઈ ! શું થાય ? અત્યારે તો ગરબડ ગરબડ ઓલા પંડિતો ને મોટા મોટા સાધુઓ કહે બસ વ્યવહાર કરો વ્યવહારસે નિશ્ચય હો જાયેગા. રાગ ક્રિયા કરો નિશ્ચય હો જાયેગા. બિલકુલ જૂઠ, મિથ્યાત્વ હૈ.

એય, આ બધા કૃષિ પંડિત એ સંસારના શેઠીયાઓ ન્યાં ને ન્યાં ઘૂસ ગયા હૈ. નિવૃત્તિ લેતા નહીં હૈ. આહાહા ! (શ્રોતા:- આપ ઉસકો દ્રવ્યકા પંડિત બના દો.) કૃષિ પંડિત હૈ ને કહેતે હૈ. આહાહા ! અહીંયા તો અંદર ખેડ કરે, કર્મ કૃષે સો કૃષ્ણ કહીએ. જો રાગકો નાશ કર દે ઔર અપની ચીજકો ખેતરકે સમ્યગ્દર્શનને કે હલાણ કરકે ખેડે ઉસકો કૃષ્ણ અને ઉસકો કૃષિ કહેતે હૈ. આહાહા ! રાગકા પુણ્યકા વિકલ્પકી કૃષિ છોડકર, ઋષભકુમારજી ? અંતર જ્ઞાયક ચિદાનંદ પરમાત્મ આનંદનો નાથ પ્રભુ પૂર્ણ આનંદનો દળ અતીન્દ્રિય આનંદનો પિંડ, જેમ પચાસ મણની જેમ બરફની પાટ હોતી હૈ, પચાસ મણકી બરફકી પાટ મુંબઈમેં બહોત હોતી હૈ, ઐસે ભગવાન આનંદ ને શીતળતાની પાટ પૂર્ણ હૈ અંદર. આહાહાહા ! ઉસકા અનુભવ કરને પર એ સબ વ્યવહાર આદિ પર્યાય સબ અભૂતાર્થ હૈ. આહાહાહા ! ઝીણી વાત છે ભાઈ !

કોઈ દિ' કર્યુ નથી, અનંત વાર નવમી ઐવૈયકે દ્રવ્યલિંગ ધારણ, “મુનિવ્રત ધાર અનંત બૈર ઐવૈયક ઉપજાયો પણ આતમજ્ઞાન બિન લેસ સુખ ન પાયો.” એ પંચમહાવ્રત અઠયાવીસ મૂળગુણ દુઃખ હૈ, રાગ હૈ, આસ્રવ હૈ, દુઃખ હૈ, ઝેર હૈ, (શ્રોતા:- પાપ છે.) હા, એ આંહી-આંહી વો તો ચલતી હૈ બાત યહાં, ઐસા ઝેરકા પ્યાલા તો અનંત બૈર પીયા. આહાહા... મહાવ્રત લિયા, પંચમહાવ્રત મૂળગુણ નગ્ન દિગંબર જંગલમેં, (બસે) આહાહા... ઉસમેં કયા હુઆ ?

અત્યારે તો ઠીક અત્યારે તો બિચારા ! વ્યક્તિગતની કાંઈ નહીં. તત્ત્વની વાત છે અહીંયા તો વસ્તુ સ્થિતિ ઐસી હૈ આ તો. ભગવાન આત્મા અપના પરકા કિંચિત્ સંબંધ નહીં, નિમિત્ત નિમિત્ત સંબંધ ભી નહીં, એ તો પર્યાય સાથે નિમિત્ત નિમિત્ત સંબંધ હૈ, રાગકા-કર્મકા નિમિત્તકા સંબંધ, એક સમયકી પર્યાયકે સાથ એ નિમિત્ત ને નૈમિત્તિક સંબંધ હૈ, વસ્તુમેં કોઈ નિમિત્ત

નૈમિત્તિક સંબંધ હૈ હી નહીં. આહાહાહાહા ! સમજમેં આયા ?

એ કિંચિત્ માત્ર સ્પર્શિત ન હોતે હુએ, ઓહો ! ભગવાન દ્રવ્ય સ્વભાવ ! અનાવરણ સ્વભાવ ! આહાહાહાહા ! આવરણ રહિત, અશુદ્ધતા રહિત, પર્યાય રહિત આહાહાહા... એસા આત્માકા સ્વભાવ, એ અપને, પરસે ન હોને યોગ્ય આત્મસ્વભાવકે સમીપ જાકર, એ કયા કહેતે હૈ ? રાગકા પ્રેમમેં આત્મસ્વભાવસે દૂર હોતા હૈ, ચાહે તો વ્યવહારરત્નત્રયકા દેવ ગુરુ ધર્મકી શ્રદ્ધાકા એ ભી રાગ, અને એ રાગમેં જબ પ્રેમ હૈ તબ આત્માસે દૂર વર્તતે હૈ. હવે એ રાગકા પ્રેમ છોડકર સ્વભાવકા સમીપ જાકર, જા અંદર, આહાહાહાહા... આવી વાત છે ભાઈ !

હૈ ? બંધને યોગ્ય પુદ્ગલ કિંચિત્ ભી સ્પર્શિત ન હોને યોગ્ય, કિંચિત્ ભી ન સ્પર્શને યોગ્ય. આહાહા ! રાગ આદિકા દયા, દાન, દેવ ગુરુ શાસ્ત્રકી શ્રદ્ધા, દેવગુરુકા જ્ઞાન અથવા અગિયાર અંગકા જ્ઞાન અને પંચમહાવ્રતકા પરિણામ એ સબ ભેદકો કિંચિત્ નહીં સ્પર્શતા હુઆ દ્રવ્ય. આહાહાહા... આવો મારગ વીતરાગમય, ત્રણ લોકના નાથ, ઇન્દ્રો જેને સાંભળવા આવે એક ભવતારી ઇન્દ્ર શકેન્દ્ર, એક ભવતારી હૈ, ઊર લાખ વૈમાનનો સ્વામી છે. એક ભવતારી શાસ્ત્રમાં પાઠ હૈ એક ભવતારી, મનુષ્ય હોકર મોક્ષ જાનેવાલા હૈ. એની ઇન્દ્રાણિ કરોડોમાં એક ઇન્દ્રાણિ એસી હૈ. એ ભી એક ભવ કર મોક્ષ જાનેવાલી હૈ. એ એક ભવતારી ઇન્દ્ર- ઇન્દ્રાણિઓ અને મતિ ને શ્રુત ને અવધિજ્ઞાનવાળા ભગવાન (તીર્થંકરદેવ) પાસે સૂનને જાતે હૈ એ બાત કેસી હોગી ?

(શ્રોતા:- ભગવાનકે પાસ જાનેકી મહીમા હૈ ને) વિકલ્પ આયા હૈ એસા આતે હૈ ને સૂનનેકો, સૂનનેકો આતે હૈ કે નહીં ? ભગવાન પાસે જાતે હૈ, અભી ઇન્દ્ર ઇન્દ્રાણિ, ભગવાન બિરાજતે હૈ મહાવિદેહમેં, મનુષ્યક્ષેત્રમાં ૫૦૦ ધનુષ્ય દેહ ૨૦૦૦ હાથ ઊંચા, કરોડ પૂર્વકા આયુષ્ય, બિરાજતે હૈ (સીમંધરનાથ) યહાં જાતે હૈ, આહાહા ! ભાઈ ! એ તો ધર્મ કથા કેસી હોગી ? આહા ! એ અવધિજ્ઞાની ઇન્દ્ર વો સૂનતે હૈ ચાર જ્ઞાનકા ધરનેવાલા ગણધર એ વાણી સૂનતે હૈ, આહા ! ભાઈ ! એ કોઈ અલૌકિક બાત હૈ. આહાહા ! કયા ? (શ્રોતા:- ભગવાન એ હી બાત કહેતે હૈ) એ આ કહેતે હૈ ભગવાન ! આ સંતો આડતીયા હોકર સર્વજ્ઞકા માલ જગતકો બતાતે હૈ. આહાહા !

બદ્ધસ્પૃષ્ટ અસત્યાર્થ હૈ, હૈ ? આહા.. આત્મસ્વભાવકે, આત્મસ્વભાવ, આહાહા... આત્મ સ્વ-ભાવ, વો બદ્ધસ્પૃષ્ટ આદિ પર્યાય એ આત્મસ્વભાવ નહીં, આત્મ સ્વ-ભાવ આહાહા ! જો જ્ઞાયક આત્મા ઉસકા જ્ઞાયકસ્વભાવ, આહાહાહા... આનંદસ્વભાવ, શાંતસ્વભાવ, અક્રપાયસ્વભાવ, વીતરાગસ્વભાવ, નિર્વિકલ્પસ્વભાવ, સામાન્યસ્વભાવ, સદૈશસ્વભાવ, એકરૂપ રહેનેવાલા સ્વભાવ, આહાહા... એસા આત્મસ્વભાવકે, જે આત્મા જેમ નિત્ય હૈ એમ ઉસકા સ્વભાવ ભી નિત્ય કાયમ હૈ. આહાહા ! દ્રવ્ય જેમ નિત્ય હૈ તો ઉસકા સ્વભાવ ભી નિત્ય હૈ. આહાહાહાહા !

આત્મસ્વભાવકે સમીપ જાકર, અનુભવ કરને પર, આહાહાહા ! પૂર્ણ આનંદ પ્રભુ, ઉસકા સમીપ જાકર, રાગસે હકકર પર્યાયબુદ્ધિ છોડકર, દ્રવ્યબુદ્ધિમેં સમીપ જાકર, આહાહાહા... ભગવાનકો ભેટા કરનેકો સાથ સમીપ જાકર, અનુભવ કરને પર એ બંધ અને રાગ આદિ સંબંધ એ સબ જૂઠા હૈ, અભૂતાર્થ હૈ, હૈ ખરા હોં ! એ તો આ અપેક્ષાસે જૂઠા કહા. પર્યાય નહીં

औसा नहीं, પણ पर्याय त्रिकाणद्रव्यकी अपेक्षासे अભूतार्थ कहेनेमें आया है. पर्याय नहीं है औसा माने तो तो वेदांत हो जाता है. समजमें आया ?

पण यहां पर्यायका लक्ष छोडकर त्रिकाणको (लक्षमें) लेकर पर्यायको अભूतार्थ कहेनेमें आया है. है तो पर्याय है, और रागका संबंध भी पर्यायदृष्टिसे है, पण अनुभव स्वभाव समीप जाना है, तब उसको छोडकर, आहाहाहाहा... शायक भगवान् पूर्यानंदका दण, शुद्ध चैतन्यधन, द्रव्य स्वभाव, पर्यायबुद्धि छोडकर, द्रव्यबुद्धिमें समीप जाकर, आहाहाहाहाहा... जुओ आ सम्यग्दर्शन आहा ! ओ आत्मस्वभावके समीप जाकर, रागका प्रेममें ने पर्यायका प्रेममें तो पर्यायमूढ जव, आत्मस्वभावसे दूर था. आहाहा ! और वो पर्यायका अंश है वो भी बुद्धि छोडकर. “पर्यायमूढा पर समया” कहा. प्रवचनसार ज्ञेय अधिकार ८३ गाथा पहेली, “पर्यायमूढा पर समया” तो ओक समयकी पर्यायमें भी जिसको रुचि है ओ मूढ मिथ्यादृष्टि है. आहाहा... ओ बुद्धि छोडकर सम्यग्दर्शन पाना हो तो, सम्यक् नाम, सत्य दर्शन तो सत्य जे पूर्यानंद प्रभु सत्य है उसकी प्रतीति ने अनुभव करने पर सम्यग्दर्शन होता है. आहाहा ! काम बहु आकरुं बापा ! भाई ! जनम मरण रहित होनेकी यीज कोइ अलौकिक है. आहाहा ! गोदिकाज !

आ रीत है, पैसा बैसा भेगा करीने दानमां देना इलाशा माटे धर्म होता है औसा कुछ नहीं. मडिने पांच लाभ पेदा करे ने के बे लाभ आपो. अटला बधा तो न आपे पण लाभ बे लाभ आपे. तो ओ तोय अेरणनी योरी ने सोयका दान. (श्रोता:- नथी आपता ओ करतां तो सारा ने) ओ, ना. सारा बारा बिलकुल नहीं. (श्रोता:- योरी कहां है-कमाया है) है ? कोण कमाया ? ओ योरी है राग, रागको अपना मानना ओ योर है मोक्ष अधिकारमें आता है, योर है, गुनेगार है. राग शुभराग ओ मेरा ओ तो योर है, अपनी यीज नहीं तो उसको अपनी मानना ओ योर है. आहाहा ! मोक्ष अधिकारमां लिया है, अपराधी है, शुभराग ओ जेर है, विषकुंभ है, औसा लिया है. मोक्ष अधिकार, शुभ राग- देव गुरु शास्त्रकी भक्तिका राग, पंचमहाव्रतका राग, विष कुंभ है, जेरका घडा है. क्युं ? भगवान् अमृतका सागरसे विरुद्ध भाव ये है. आहाहा !

अरे ! परम सत्य वात सूनेमें मिले नहीं, ओ कहां सत्य तरफ जायेगा ? समजमें आया ? देहका तो नाश होगा ओक समयमें, आहाहा ! ल्यो ओला शोभालाल है ने उसका बहोत तबीयत नरम है हवे ओ तो केटला करोडाधिपति छे, शोभालाल भगवान्दास. सीरीयस है ओवुं काल कहेता 'ता भाई अमारे ऋषभकुमारज ! औसी स्थिति तो देहनी स्थिति बापा ! ओ राग ज्यां नाशवान है तो पछी शरीरकी बात तो करना क्या ? आहाहा ! अरे परमात्मा तो ओम कहेते है के केवणज्ञानकी पर्याय भी नाशवान है, क्युंकी ओक समय रहेती है. आहाहाहा ! केवणज्ञान भी व्यवहारनयका विषय है, केवणज्ञानीको नहीं, नीये साधक जवको, अंश है ने ? ओ सद्भूत व्यवहारनयका विषय है, तो व्यवहार है ओ अभूतार्थ है. आहाहा ! मारग बहु बापा ! पण अभूतार्थका अर्थ औसा नहीं ओ पर्याय नहीं है औसा नहीं, पण त्रिकाणका आश्रय लेनेकी अपेक्षासे ओक समयकी यीजको अभूतार्थ नाशवान कहा है. पण नाशवान कहा है माटे

अे पर्याय है डी नईं औसा नईं. समजमें आया ? आहाहाहा !

अे कहेते है देभो, आत्मस्वभावके समीप, समीप, समीप आहाहाहा... जो पर्यायका प्रेम है, रागका प्रेम है अे अल्भूतार्थ है, उसको छोड दे लक्षमेंसे, और भगवान त्रिकाणी स्वभाव पडा है उसका समीप जा, जो दूर था वो नञ्क जा. आहाहाहा ! (श्रोता:- केटला माँल यालवुं पडे.) अेक समयमें गति डेरना पडे. कितना माँल अेम के यालना पडे ? अेक समयमें गति डेरना पडे डीधुं. वो आते है ने प्रज्ञाछीछी 'रत्नसात्' प्रज्ञाछीछीमां, अेम के अेक समयमें आते है प्रज्ञाछीछी १८१ कणश, है ? आ अे डी है ने समयसार है आ तो १८१ है देभो कणश केटलामें है ? १८१ कणश है.

आ तो डिन्टी, डिन्टी है, हा ४१४ पेज आया आया आया, अईं आया ४१४ देभो क्या कहेते है ? ४१४ पेज, "रत्नसात्" है, जुओ "रत्नसात्" शीघ्र, कणशटीकामें अेक समय लिया है, रत्नसात्, है ? आत्म-कर्म-उभयस्य सूक्ष्मे अन्तःसन्धिबन्धे अन्तःसंधिबन्धे "रत्नसात्" पडती है. अेक समयमें पडती है अेक समय आंही तो इञ्ज शीघ्र लिया, कणश टीकामें अेक समय लिया है. समजमें आया ? आ कणशटीका है ने ? आ 'रत्नसात्' जुओ.

"रत्नसात्" अति सूक्ष्मकालमें अेक समयमें पडते है, क्या कहा अे ? के राग ने पर्यायबुद्धि छोडकर स्वभाव सन्भुभमें जाना उसमें अेक समय लगता है. आहाहाहा ! पछी प्यालमें लले असंज्य समये आते है उसको, पञ्ज भेद पड जाता है ने स्वभावकी दृष्टि डोती है तो अेक समयमें, समयांतर डो जाता है. आहाहाहा ! रत्नसात् लिया है, 'अेक समय' बस ! आहाहा ! जैसे अेक समयमें भेद आदि ने पर्याय आदि है तो उसको छोडकर द्रव्यके समीपमें जाना, अेक समयमें जाना है, आहाहाहा ! क्या कहा ? अेक समयकी पर्यायकी रुचि छोडकर, अेक समयमें द्रव्यके समीपमें जाना पडता है. आहाहाहा ! सूक्ष्म है भाँ ! सम्यग्दर्शन ने सम्यग्दर्शनका विषय कोँ अलौकिक चीज है.

अत्यारे तो सारी वात, दया करो ने आ करो, पडिमा लेलो धूनमें है नईं ने तारी पडिमा अगियार लेलो हवे रामञ्जभाँ तो कहेते है ओगणीस पडिमा है तो ओगणीस ले लेना, अेमां क्यां वस्तु है ? (श्रोता:- जेटली सायुं लागे अेटली लछ ल्ये) अगियार लछ लिया ने, अे लछ लिया ने, धूणय नईं ने इमणां कहेतो तो अेक जणो ओलो नईं ओलो कहेतो 'तो गुणधरलाल, गुणधरलाल कहेते है कि मेरेको पडिमा तो दिया पञ्ज मेरी पास तो आँ नईं है, कहेते है, लो पडिमा कहे. अेवुं याल्युं 'तुं, प्रत, सौने प्रत देवा माँडे. सत्तामां आवे अेटले तो, ओडोडो ! सो, अे तो अईंया आनेवाला था ने गुजरी गया अे, वो कहे ने पडिमा मेरेको दिया था, पञ्ज मेरी पास आँ नईं. क्योंकि पडिमा तो किसको कहे प्रभु ? अे रागसे त्तिन्न डोकर आत्माका अेक समयमें अनुभव डो, अने पीछे स्वरूपकी स्थिरताका अंश बढ जाये स्वरूपका आश्रयकी स्थिरताका अंश बढ जाय उसको पडिमाका विकल्प आता है, उसको व्यवहार कहेनेमें आता है. आहाहाहा ! समजमें आया ?

और जिसको स्थिरता छससे भी बढ जाये उसको मडाप्रतका विकल्प आता है अे भी दुःखरूप ने राग है. आहाहाहा ! अरे आंही तो अत्यारे अेकदम पडिमा लीधा, औसा लिया ने

ઐસા લિયા ને ઐસા પાંચમેંસે સાત લિયા ને સાતમેંસે અગિયાર લિયા ને, કહેતા ને, વચ્ચે કહેતો 'તો એક જણ આંહી, આંહી કહેતો 'તો એક જણો આઠ પડિમા તો હૈ મેરે પાસ પણ કોઈ ભાવ પૂછતે નહીં તો અગિયાર પડિમા લેના પડેગા. કે લોકો પૂછે તો ખરા કે મહારાજ પધારો પધારો પધારો આહાર લ્યો. આંહી આવ્યો તો એક જણો આઠ પડિમાવાળો પણ આઠ પડિમા હમ ક્ષુલ્લક નહીં, લંગોટી નહીં, ઐસા નહીં દેખે ને તો આહાર લેનેકો દેનેકો નહીં આતે, તો પડિમા લેતે હૈ તો આતે હૈ પધારો પધારો ગુરુજી પધારો એ માટે અગિયાર લેના પડેગા કહે. અરરર ! અરે રે ! પ્રભુ ! શું કરે છે ભાઈ ! બાપા પડિમા કાંઈ ઐસે આતી હૈ, એ તો સ્વરૂપકી જબ સ્થિરતા જામતી હૈ, સમ્યગ્દર્શન હુએ પીછે શાંતિકી સ્થિરતા અંશે બઢતી હૈ ઉસકો પડિમાકા વિકલ્પ આતા હૈ. આહાહાહા ! એમ ને એમ લે લે.... ?

આંહી તો જવાબ એ આયા, રાગકો ને પર્યાયકો ભી નહીં છૂતે ઐસે આત્મસ્વભાવ, આહાહાહા... ભગવાન ! અમૃત સાગરસે ભરા પ્રભુ, ધ્રુવ આત્મસ્વભાવ, અણીન્દ્રિય જ્ઞાન, અણીન્દ્રિય આનંદ, અણીન્દ્રિય પ્રભુતા, અણીન્દ્રિય સ્વચ્છતા, ઐસા આત્મસ્વભાવકે સમીપ જાને પર પર્યાયકી બુદ્ધિ છોડકર ત્રિકાળ ભગવાનકા સ્વભાવકી સમીપ જાકર, આહાહાહા... અનુભવ કરને પર, એ આત્માકા અનુભવ કરને પર બદ્ધસ્પૃષ્ટ જૂઠા હૈ. પર્યાય બર્યાય એ ત્રિકાલમેં હૈ નહીં. સમજમેં આયા ?

અનુભવ હૈ એ પર્યાય હૈ, સમ્યગ્દર્શન એ પર્યાય હૈ, પણ વો પર્યાય દ્રવ્યમેં હૈ નહીં. આહાહાહાહા ! પણ વો દ્રવ્યકા સમીપ જાકર અનુભવ કરનેપર (વૈસી) પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ, એ પર્યાય ભી હૈ, પણ વો રાગકા સંબંધ આદિ હૈ, ઇસલીયે ઉસકો અભૂતાર્થ કહે દિયા, અને આંહી તો આપણે પહેલા આ ગયા, ચૌદમેં અર્થમેં કે આત્મા વસ્તુ જો શુદ્ધ ચૈતન્યઘન, ભાઈ એ વાત નથી બાપુ, એ શબ્દો સહેલા છે. આહાહાહા ! એ પૂર્ણાનંદનો નાથ પ્રભુ પરમાત્મસ્વરૂપે બિરાજમાન હૈ આત્મા વો ઉપર દૈષ્ટિ લગાના, આહાહાહા... એ દૈષ્ટિ હૈ તો પર્યાય, સમ્યગ્દર્શન ભી હૈ તો પર્યાય, પણ પર્યાયકી દૈષ્ટિ ધ્રુવ ઉપર લગાનેસે, સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ. ઐસા બોધ હૈ ભાઈ ! આહાહા ! હૈં ? (શ્રોતા:- ધ્રુવ ઉપર લગાવવી શી રીતે ?) લગાવવી કહે મોઢું ફેરવવું આમ. તે કઈ રીતે ? મોઢું ફેરવવું. ઐસા મોઢા હૈ ને કર દે ઐસા, કૈસે ફેરવવા ? પણ ફેરવી દે. ચંદુભાઈ !

એ પર્યાયકા જો લક્ષ રાગ અને પર્યાય ઉપર હૈ, તો પર્યાયકા આશ્રય ઐસા બના દે વો સમયકી પર્યાય તો પરસન્મુખ હૈ, પણ દ્રવ્યમેંસે, લક્ષ હોકર નવી પર્યાય સમ્યગ્દર્શનકી હુઈ, એ પર્યાય વો તરફ ઝૂકનેસે હુઈ ઐસા કહેનેમેં આતા હૈ. આહાહાહા ! એ સમયે દ્રવ્યમેંસે સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ, દ્રવ્યકે આશ્રયસે, તબ વોહી પર્યાય દ્રવ્ય સન્મુખ હુઈ એમ કહેનેમેં આતા હૈ. આહાહા ! આકરી વાતુ બહુ ભાઈ ! આ સમ્યગ્દર્શનકા અધિકાર હૈ, આ ચૌદમી ગાથા.

એ સમ્યગ્જ્ઞાનકા પીછે આયેગા, ચારિત્રકા તો પીછે કહીં, સમ્યગ્દર્શન વિના જ્ઞાનેય સચ્ચા નહીં. સમ્યગ્દર્શન વિના ચારિત્ર ફારિત્ર એ બધા બાળવ્રત ને બાળતપ હૈ. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- ગુરુદેવ પર્યાયને બદલવી, પરસન્મુખ છે તેને સ્વસન્મુખ કરવી પર્યાયને એ કઈ રીતે ?) પર્યાયને સ્વસન્મુખ કરવી એનો અર્થ ? સ્વ સન્મુખ વો તો કહાને, જે પર્યાય પર સન્મુખ હૈ

વો તો રહે ગઈ ત્યાં (શ્રોતા:- લક્ષકો સ્વ સન્મુખ કરના) કરના. એ નવી પર્યાય ઉત્પન્ન કરકે સ્વ સન્મુખ કરના એમ કહેનેમં આતા હૈ. (શ્રોતા:- કરના વો તો મરના હૈ) નહીં. નહીં. રાગકો કરના વો મરના હૈ. સ્વ તરફ કરના વો તો જીવતર હૈ. (શ્રોતા:- સમ્યઘર્શનકી પર્યાય કરના એટલે શું ?) કરના, એ કરનાનો અર્થ એ હોતા હૈ. ત્રિકાળ સમીપ જાનેપર સમ્યઘર્શનકી પર્યાય હોતી હૈ, છતાં ઉસકા લક્ષ પર્યાય ઉપર નહીં, આવું છે પ્રભુ ! શું થાય ? અરે મારગની રીતની યે ખબર ન હોય, એ મારગમાં શી રીતે જઈ શકે ? આહા !

આંહી વો કહા, બદ્ધસ્પૃષ્ટ તરફસે દેખો તો વ્યવહાર પર્યાય હૈ, રાગ હૈ, નિમિત્ત-નિમિત્ત સંબંધ હૈ, પણ સ્વભાવકી દૈષ્ટિસે દેખો તો એ બાત અભૂતાર્થ જૂઠા હૈ. જૂઠા એટલે ? પર્યાય નહીં હૈ એસા નહીં, પણ ગૌણ કરકે ઉસકો જૂઠા કહા હૈ આહા... અને મુખ્ય કરકે ભૂતાર્થકો સત્ય કહા હૈ. આહાહાહા ! એ તો અગિયારમી ગાથામં આયા ને ? ત્રિકાળીકો મુખ્ય કરકે નિશ્ચય કહા અને પર્યાયકો ગૌણ કરકે વ્યવહાર કહેકર અભૂતાર્થ કહા.

આમાં કેટલી વાતું પહોંચવી ? નહીંતર પર્યાય તો ઈસકી હૈ યે નિશ્ચય હૈ, ગુણ ઉસકા હૈ યે નિશ્ચય હૈ, દ્રવ્ય ઉસકા હૈ યે નિશ્ચય હૈ, સ્વ એ નિશ્ચય હૈ, પર વ્યવહાર. પણ યહાં ત્રિકાળી જ્ઞાયકકો ભૂતાર્થ કહેકર, મુખ્ય કહેકર નિશ્ચય કહા અને પર્યાય ઉસમં હૈ ઈતં ઉસકો ગૌણ કરકે, વ્યવહાર કરકે અભૂતાર્થ કહા. આહાહાહાહા... હવે આવું જ્ઞાન ન મળે ને ? આવી વાત છે બાપુ ! (શ્રોતા:- હમં તો પ્રવચનમં એ સૂના થા મહારાજ કે પર્યાયકા કરના ભી નહીં હૈ, પર્યાયકા હોના ભી નહીં એસા સૂના થા.) કરના બરના નહીં હૈ, આંહી તો પર્યાય હોતી હૈ એમ કહાને ? દ્રવ્ય ઉપર લક્ષ હોતી હૈ એમ કહા. આહાહા (શ્રોતા:- કરના નહીં હોતી હૈ.) સ્વભાવ તરફ સન્મુખ હોતે હૈ તો પર્યાય સમ્યઘર્શન હોતા હૈ. બસ, સમ્યઘર્શનકી પર્યાય ઉપર સમ્યઘર્શનકા લક્ષ નહીં. કયા કહા ? સમ્યઘર્શનકી પર્યાય ઉપર સમ્યઘર્શનકા લક્ષ નહીં, સમ્યઘર્શનકી પર્યાયકા લક્ષ ધ્રુવ ઉપર હૈ, અરે રે ! આવી વાત છે. મૂળ અત્યારે બહોત ગરબડ હો ગઈ (શ્રોતા:- બહોત ગરબડ નિકલ ગઈ.) આહાહા ! વો કહા લ્યો. એક બોલ હુઆ વો, પાંચ બોલમંસે પાંચ બોલ હૈ ને ? અબદ્ધસ્પૃષ્ટ તો અબદ્ધસ્પૃષ્ટકી એક કી વ્યાખ્યા ક્રિયા, સમજમં આયા ? દૂસરા-

“જૈસે મિટ્ટિકા ઢંકન, ઘડા, ઝારી ઈત્યાદિ પર્યાયોસે અનુભવ કરનેપર અન્યત્વ અનેરા અનેરાપણા સત્ય હૈ.” પર્યાયમં અનેરા અનેરા માટીમંસે જો ઘડા હોતા હૈ, ઝારી હોતી હૈ અનેરા અનેરા અન્ય હૈ, ‘તથાપિ સર્વતઃ અસ્ખલિત’ માટી સ્ખલિત હોકર પર્યાયમં નહીં આતી. આહાહા ! સામાન્ય માટી હૈ એ ‘સર્વપર્યાયભેદોસે કિંચિત્માત્ર ભી ભેદરૂપ નહીં હોનેસે’ સામાન્ય માટી હૈ એ પર્યાયમં સ્ખલિત (હોકર) આતી હૈ, આતી હી નહીં કભી. આહાહા ! એ ઝારી ને ઘડા ને આદિ હોતા હૈ ઉસમં માટી નહીં આતી, એ તો પર્યાય હૈ, પર્યાયમં સામાન્ય નહીં આતા. આહાહાહાહાહા ! ઝીણી વાત છે ભાઈ ! પણ એક મિટ્ટિકે સ્વભાવકે કિંચિત્ માત્ર પણ ભેદરૂપ નહીં હોનેવાલા, સર્વ પર્યાયભેદોસે ભિન્ન, એક મિટ્ટિકે સ્વભાવ, દેખો માટીકે સ્વભાવ એકરૂપ રહેના સામાન્યપણે સમીપ જાકર અનુભવ કરને પર અન્યત્વ જૂઠા હૈ, અનેરી અનેરી માટીની અવસ્થા એ જૂઠી હૈ, “ઈસીપ્રકાર” આત્મામં ઉતારેગા. (શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ).

प्रवचन नं. ६८ गाथा - १४ ता. २५-८-७८ शुक्रवार, श्रावण ५६-७ सं. २५०४

समयसार १४ भी गाथा. पड़ेला अे कडा के आत्मा जो है, अबद्ध है, रागके साथ बंध जो टिभते है अे पर्यायनयका- व्यवहारनयका विषय है पण अे अंदर स्वरूप है अे तो अबद्ध है, निरावरण, अभांड, अेक, अविनाशी, परम पारिषामिक परमभावलक्षण, निज परमात्म द्रव्य ते अेकरूप वस्तु है, अे अबद्ध है. आडाडा ! उसकी उपर दृष्टि लगाना उसका नाम सम्यग्दर्शन है. आडाडा ! पांय बोल तो क्रमे समजायेगा. न्या पांय बोल क्रम नहीं पडते, क्या कडा ? पांय बोल अबद्धस्पृष्ट, अनन्यम्, नियतम्, अविशेषम्, असंयुक्तम् अे पांय बोल तो क्रमसे समजाते है, पण जब अंदर सम्यग्दर्शन होता है तब अेक साथ ही पांयका अभाव अंदर बद्धका आटिका अभाव होता है.

कर्मका संबंध बंध, अनेरी अनेरी गति जो नारकी आदि टिभते है, अे ली अंतरमां अबद्धदृष्टि, दृष्टि होते सब अनेकपणाका अभूतार्थ होता है, और अेक स्वरूप उपर दृष्टि देनेसे अे निश्चय भूतार्थ है. आडा ! आवी वातुं छे. अे पड़ेला अबद्धना दृष्टांत दिया कमलिनीका.

दूसरा माटीका दृष्टांत, माटीमें जो घडा ज़ारी आदि होती है पर्याय. वो है, पण माटीका स्वभाव अेकरूप देभनेसे अे पर्याय सब अभूतार्थ है. अे तो दृष्टांत हुआ सिद्धांत, है ? उसी प्रकार आत्माका, भगवान आत्मा ज्ञायक स्वरूप ध्रुव, उसका नारक आदि पर्यायोसे अनुभव करनेपर, गति नरक है, मनुष्य है, देव है, तिर्य्य है अेसी गतिकी पर्यायसे देभो तो अनेकपणा टिभते है, पर्यायनयका विषय ये है, पण उसे देभनेसे सम्यग्दर्शन नहीं होता. आडाडाडाडा ! नारक आदि पर्यायोसे अनुभव शब्दे ज्ञानन करनेसे अनुभव अेटले ज्ञान, ज्ञानना, ज्ञानन करने पर पर्यायोसे अन्योन्यंतररूप है. नरक गति, तिर्य्य गति, मनुष्य गति, देव गति, अन्य अन्य है अे अपेक्षाअे सत्य है.

तथापि, तोपण आडाडा... सर्वतः अस्पलित, भगवान ज्ञायक ध्रुव स्वरूप अपना स्वभावसे गतिमें स्पलित नहीं हुआ है, आडाडाडा ! त्रिकाण सदा निरावरण भगवान आत्मा अे अपना स्वभावसे कभी स्पलित, गति आदिमें नहीं आया है. आडाडा ! समजमें आया ? सूक्ष्म है भाई ! अे वात करना, बोलना वो कोछ दूसरी यीज है. आडा !

नरक गति, मनुष्य गति, देव गति, तिर्य्य गति, अेकेन्द्रिय, बेछन्द्रिय, त्रण छन्द्रिय पर्यायनयथी देभो तो ये अनेकपणा है, पण वो तो वर्तमान अेक अंशकी दृष्टिसे देभनेसे व्यवहार है, ते पण व्यवहारनय, पण वो वात त्रिकाण सत्य नहीं. अे यीज आत्मामें त्रिकाण टीक शके अेसी यीज नहीं. आडाडा ! भगवान आत्मा अपना सर्वतः अस्पलित त्रिद्वघन ध्रुव ज्ञायकभाव अे अपना स्वभावसे क्पांय स्पलित (डोकर) कोछ गतिमें आया नहीं. आडाडाडाडा ! समजमें आया ?

सर्व पर्याय भेदोमें किंचित मात्र भेदरूप न होनेसे, वस्तु जो द्रव्यस्वभाव है अे नरकगति आदिमें किंचित् ली अन्यत्व नहीं हुआ है. अररर ! अे तो पर्यायमें अन्यत्व है. आडाडाडा !

સૂક્ષ્મ વિષય છે. સમ્યગ્દર્શન ઓર ઉસકા વિષય, સમ્યગ્દર્શન એ નિર્વિકલ્પ દૈષ્ટિ છે અને ઉસકા વિષય સર્વતઃ અસ્ખલિત ચિદ્ધન ધ્રુવ સ્વભાવ જો કભી અપના સ્વભાવમેંસે ગતિકી પર્યાયમેં આયા નહીં, એસી ચીજ જો છે. આહાહાહાહા !

સર્વ પર્યાય ભેદોસે કિંચિત્ માત્ર ભેદરૂપ ન હોનેસે, આહાહાહા... નરકગતિ કે મનુષ્યગતિ આદિ હુઈ પણ અપના ત્રિકાળી જ્ઞાયકસ્વભાવસે કિંચિત્ ભી ગતિમેં ભેદરૂપ નહીં હુઆ. આહાહા ! હવે આ ચીજ હજી સમજના કઠણ પડે ઉસકી પ્રાપ્તિ કરના, અપૂર્વ પુરુષાર્થ છે ભાઈ ! આહાહા ! અને એ જ કર્તવ્ય છે પ્રથમ તો. આહાહા !

“મેં સર્વતઃ અસ્ખલિત” સર્વ પર્યાયોમેં, અસ્ખલિતનો અર્થ ક્રિયા, કિંચિત્ માત્ર પણ અન્યરૂપસે નહીં હુઆ. આહાહાહા ! છે ? અન્યત્વ અભૂતાર્થ છે. કિંચિત્ માત્ર ભેદરૂપ ન હોના, આહાહા ! ગતિ એટલે આ મનુષ્ય શરીર નહીં, અંદર મનુષ્યકી ગતિકા ઉદય જો ગતિપણા છે, નામકર્મકા નિમિત્ત છે ને ગતિપણા જો છે, એ પર્યાયમેં જ્ઞાયકભાવ ત્રિકાળી શુદ્ધ ચૈતન્ય જો સમ્યગ્દર્શનકા વિષય એ અપના સ્વભાવમેંસે અસ્ખલિતપણા કભી ગતિકી પર્યાયમેં આયા નહીં. આહાહા !

કેટલાક કહેતે છે ને કે મનુષ્યકી ગતિ હો તો કેવળજ્ઞાન હોતે છે. મનુષ્યગતિમેં કેવળજ્ઞાન હોતે છે, પણ એ વાત જૂઠી છે. આહાહાહા ! અપના એકીલા જ્ઞાયક ધ્રુવ અસ્ખલિત, જો ગતિકી કોઈ ગતિકી પર્યાયમેં ધ્રુવ જ્ઞાયક સ્વભાવ આયા નહીં, ઉસકા આશ્રયસે સમ્યગ્દર્શન હોતા છે, ઓર ઉસકા આશ્રયસે ચારિત્ર હોતા છે, ઓર ઉસકા આશ્રયસે કેવળજ્ઞાન હોતા છે, કોઈ સંહનનસે, મનુષ્યપણાસે કેવળજ્ઞાન હોતા છે એસા છે નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

સત્ય વસ્તુ બહોત દુર્લભ છે બાપુ ! આહાહા ! સર્વતઃ અસ્ખલિત, ચાર ગતિમેંસે એકેન્દ્રિય, બેઈન્દ્રિય, ત્રણ ઈન્દ્રિય, ચોઈન્દ્રિય, પંચેન્દ્રિય, મનુષ્ય, દેવ, નારકી આદિ પર્યાયમેં આયા પણ વો વસ્તુ સ્વભાવ પર્યાયમેં કભી આયા નહીં. આહાહા ! એક ધ્રુવ સ્વરૂપ, એકરૂપ સદૈશ સ્વરૂપ, નિત્યાનંદ પ્રભુ અપના સ્વભાવમેંસે કિંચિત્ માત્ર ગતિમેં સ્ખલિત નહીં હુઆ છે. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

વો એક ‘ચૈતન્યાકાર આત્મસ્વભાવકે સમીપ જાકર’ કયા કહેતે (છે) ? ગતિકી પર્યાયકા સમીપ જાકર, વો પર્યાયકા જ્ઞાન હોતા છે, અને એ મેં હું એ મિથ્યાદૈષ્ટિ છે. આહાહાહા ! વો પર્યાય, ગતિકી પર્યાય છે ઉસકી સમીપસે દૂર હોકર, પર્યાયબુદ્ધિમેંસે નિકલકર આહાહા... આત્મા જો જ્ઞાયક ચૈતન્ય આનંદકંદ પ્રભુ છે, ઉસકે સમીપ જાકર, અનુભવ કરને પર ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવકા સમીપ નામ દૈષ્ટિ કરનેસે, ઉસકા સ્વીકાર અને સત્કાર કરનેસે, ઉસકા અનુભવ કરનેસે, આહાહા... આવું છે પ્રભુ ! “અન્યત્વ અભૂતાર્થ છે.” એ અનેરી અનેરી ગતિ જે પર્યાય છે એ જૂઠા છે, પર્યાય પર્યાય તરીકે છે પણ સ્વભાવકી દૈષ્ટિકી અપેક્ષાએ પર્યાય જૂઠી છે. જૂઠી છે નામ પર્યાય નહીં થી એસા નહીં. છે તો ખરી, પણ વો વ્યવહારનયકા ખંડ ખંડકા જ્ઞાન કરનેકા વિષય છે. આહાહા ! ઓર ભગવાન આત્મા જ્ઞાયક અસ્ખલિત ચૈતન્ય સ્વરૂપ અનાદિ અનંત એકરૂપ રહેનેવાલી ચીજ એ અભેદ ઉપર દૈષ્ટિ કરનેસે, એ પર્યાયકા ભેદે ય જૂઠા છે. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- પર્યાયકા ભેદ જૂઠા છે એટલે ?) ભેદ એ દૈષ્ટિકા વિષય નહીં. તો પર્યાય ગૌણ કરકે

उसको जूठा कहे दिया है. आहाहाहा ! जीष्णी वात छे भाछ ! धर्म यीज कोछ अलौकिक है. आहाहा !

अे पर्यायकी दृष्टिसे, द्रव्यदृष्टि नहीं होती. पर्यायका लक्षसे द्रव्यदृष्टि नहीं होती. वोही अपेक्षासे द्रव्य नाम ज्ञायक विद्यानंदस्वरूप उसका समीप जाकर, नाम उसका सत्कार, स्वीकार करनेसे, और त्रिकाणी ज्ञायकत्वावको सन्मुख होनेसे अनुभव करनेपर अे पर्यायका भेद गौण हो गया, तो वो अभूतार्थ है. आहाहाहा ! उसका नाम सम्यग्दर्शन है. (श्रोता:- पर्यायना भेदो तो ज्ञानमां आव्या छे) अे पीछे भेदज्ञानमें दर्शन हुआ, उसकी साथ जो ज्ञान हुआ अे ज्ञान स्वको भी जानते है ने पर्यायका भेदको जानते है. जाननेमें दो है पीछे, પણ सम्यग्दर्शनमें दो, दृष्टिका विषयमें नहीं. आरे आवी छे वात भाछ ! आहाहा ! समजमें आया ?

अे यैतन्यआकार, अेक यैतन्यआकार, अेक यैतन्यस्वरूप स्वभाव, अेक यैतन्य स्वभावरूप आत्मस्वभाव, अथवा यैतन्यस्वरूपरूप आत्मस्वभाव, आहाहा... छनके समीप जानेपर अनुभव करनेपर अे अन्यत्व जूठा है. अनेरा अनेरापणे जूठा है. भगवान तो अनन्य है. अन्यत्व, अन्यत्वमें आता नहीं. आहाहाहा ! समजमें आया ? गति आदिकी पर्याय अन्यत्व अन्यत्व है. उसमें अनन्य प्रभु अन्यत्वमें आता नहीं. अरे आ शुं छे आ वात, कहे छे.

अत्यारे मूण यीज अने मूण यीजका विषय, बात आभी जणो डेरडार हो गया. आ करो ने, आ करो ने आ करो ने शास्त्र वांयो ने शास्त्र भणो ने भक्ति करो ने पूजा करो ने व्रत करो ने तप करो ने, आहाहाहा... भाछ ! तने भबर नहीं प्रभु ! अे बधी क्रियानो विकल्प छे अे तो राग है अने रागसे प्रभु तो अभंध है. रागसे संबंध नाम भंध नहीं. स्वभावमें रागका संबंध, संबंध, (नहीं) समजमें आया ? क्या कहा ? के भगवान ज्ञायकस्वभाव अे अेकरूप यैतन्यस्वरूप आत्मस्वभाव, उसकी दृष्टि करनेसे गति जे अन्य अन्य है वो उसमें नहीं. उसमें नहीं अे अपेक्षासे उसको असत्यार्थ कहेनेमें आया है. समजमें आया ?

पहेले अेक वार कहा था, के स्वद्रव्यनी अपेक्षाअे अन्य द्रव्य अद्रव्य है. क्या कहा ? स्व आत्मा है स्वद्रव्य, स्वद्रव्य अपनेपणे है, परद्रव्यसे है नहीं. और परद्रव्य परद्रव्यसे है, अपने द्रव्यसे है नहीं. तो उसका अर्थ क्या हुआ ? पहेली यौत्तंगी, सप्तत्तंगीमें, अपना द्रव्यकी अपेक्षासे अपनेमें है, પણ अपना द्रव्यकी अपेक्षासे दूसरा द्रव्य अद्रव्य है. आहाहाहाहा... उसकी अपेक्षासे द्रव्य है, પણ आ द्रव्यकी अपेक्षाअे अद्रव्य है. आहाहा !

और आ क्षेत्रके असंभ्य प्रदेशी भगवान आत्मा, अे स्वक्षेत्रकी अपेक्षासे अपने है, अने अपनी अपेक्षासे दूसराका असंभ्य प्रदेशी क्षेत्र छवका और परमाणुका अेक प्रदेशी क्षेत्र अे अक्षेत्र है. आरे आवी वातुं हवे, आकाश પણ आ स्वक्षेत्रनी अपेक्षाअे अक्षेत्र है. यंदुभाछ ! आवी वातुं छे, बापु ! शुं थाय ? वस्तुनी स्थिति, (श्रोता:- आकाश तो बहोत बडा क्षेत्र है.) बहोत बडा क्षेत्र है उसमें है, आ क्षेत्रनी अपेक्षाअे तो अक्षेत्र है. उसका क्षेत्रनी अपेक्षाअे क्षेत्र हो, समजमें आया ? वात बापा भगवन्त् तेरी यीज अैसी कोछ है अे अेनी लीला पर्यायमें अनेकता दिभती है, પણ अे वस्तु स्वरूप अे अैसा नहीं. आहाहा !

अेक काणनी अपेक्षासे, अपनी पर्यायका स्वकाणकी अपेक्षाअे अपना अपनेमें है, अने

અપના પર્યાયકા સ્વકાળકી અપેક્ષાએ દૂસરી પર્યાયકા કાળ પરકાળ હૈ. આહાહાહા ! ઔર ઇસસે સૂક્ષ્મ લે જાએ, તો ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવ એ સ્વકાળકી અપેક્ષાએ અપના હૈ, અને અપની પર્યાયકી અપેક્ષાએ પરકાળ હૈ એ અપનેમૈં નહીં. સમજમૈં આયા ? એ અહીંયા ક્રિયા, કહેતે હૈ કે પરકાળ જો ગતિ આદિ હૈ હો, અપના દ્રવ્યસ્વભાવકી અપેક્ષાસે યે હૈ નહીં, ઉસકી અપેક્ષાસે વો હૈ. આહાહાહા... આ જૈનદર્શન બાપા ! સૂક્ષ્મ બહુ ભાઈ ! આહાહા ! એ કોઈ પંડિતાઈનો વિદ્વાનનો વિષય નથી. એ તો અંતરદૈષ્ટિનો વિષય હૈ. આહાહાહા !

તિર્યચ હજાર જોજનના મચ્છ ભી સમ્યગ્દર્શન પાતે હૈ, કયા જાનપણા થા ? અસ્ખલિત ચૈતન્યદ્રવ્ય જ્ઞાયક ધ્રુવ સ્વભાવ, ઉસકા દૈષ્ટિ કરનેસે એ સત્ય હૈ અને પર્યાય હૈ એ અપેક્ષાએ એ અસત્ય હૈ, ઉસકી અપેક્ષાસે સત્ય હૈ, અપના દ્રવ્યસ્વભાવકી અપેક્ષાએ અસત્ય હૈ. આહાહા !

જૈસે ‘ભાવ’ અપના ભાવ જો હૈ અનંત ગુણરૂપ ભાવ એ અપની અપેક્ષાએ સત્ય હૈ. અને દૂસરા જો અનંત સિદ્ધો અને ઉસકા ભાવ કેવળજ્ઞાન આદિ અંદર ગુણભાવ અપના ભાવકી અપેક્ષાએ એ અભાવ હૈ. આહાહાહા ! સમજમૈં આયા ? એસે યહાં, જ્ઞાયકભાવકી દૈષ્ટિ અંદર કરનેસે એ સત્યાર્થ યે હી હૈ ઔર પર્યાય ભેદ જિતના ગતિ આદિકા હૈ એ અસત્યાર્થ હૈ. આમ છે પ્રભુ ! શું થાય બાપુ ! મારગ બહુ ફરી ગયો પ્રભુ ! શું કરે ? ભગવાનના વિરહ પડયા. કેવળજ્ઞાનની ઉત્પત્તિ નહીં, લોકોએ સ્વચ્છંદે મારગ ચલાયા હૈ. (શ્રોતા:- વાણી તો રહી ગઈ ભગવાનની) હૈ ? આ મારગ રહી ગયો અંદર વસ્તુ. આહાહા ! પણ ઉસકો એકાંત માનતે હૈ. (શ્રોતા:- માનને દો.) આહાહા ! વો એકાંત હી હૈ. એ આયેગા, સમ્યક્ એકાંત હી હૈ. પાંચમાં બોલમૈં આયેગા, આ તો હજી દૂસરા બોલ ચલતે હૈ. આહાહા ! એ દો બોલ હુઆ.

હવે તીસરા બોલ:- જૈસે સમુદ્રકા વૃદ્ધિહાનિરૂપ અવસ્થા ભરતી ઓટ, તમારી ભાષામાં કયા ? બાઢ, બાઢ કહેવાય, એ વૃદ્ધિ અપેક્ષાસે ને હાનિ અપેક્ષાસે, અનુભવ કરને પર એટલે જ્ઞાન કરને પર અનિયતપણા ભૂતાર્થ હૈ. એ છે, ભરતી ઓટ હોતા હૈ, એ બાઢ આતી હૈ ઘટ જાતી હૈ એ પર્યાયકી અપેક્ષાસે સમુદ્રમૈં એ હૈ. આહાહા... તથાપિ નિત્ય, સ્થિર સમુદ્ર સ્વભાવ, ધ્રુવ સ્વભાવ, સમુદ્ર એકરૂપ રહેનેવાલા, જેમાં ભરતી બાઢ ને હાનિ હૈ નહીં એસા સમુદ્રકી એક એકરૂપ ચીજકો દેખનેસે, આહાહાહા... અનુભવ કરનેપર અનિયતતા જૂઠા હૈ. એ સમુદ્રમૈં જો બાઢ આતી હૈ ને ઘટ જાતી હૈ એ સબ જૂઠા હૈ. ત્રિકાળની અપેક્ષા, સમુદ્રની સામાન્યના સ્વભાવની અપેક્ષાએ વો બાઢ આદિ હૈ એ સબ જૂઠી બાત હૈ, સમજમૈં આયા ? આરે આવી વાતું છે.

“ઇસી પ્રકાર” એ તો દૈષ્ટાંત હુઆ. હવે આત્મામૈં, આહાહા... આત્માકા વૃદ્ધિહાનિરૂપ પર્યાયભેદોસે અનુભવ કરનેપર, આહાહા... પર્યાયમૈં અનંત ગુણ પર્યાય વિશેષ હોતી હૈ, ઔર એ ઘટ જાતી હૈ. એસા અક્ષરને અનંતમૈં ભાગે પર્યાય હો જાતી હૈ નિગોદમૈં, કેવળજ્ઞાન પર્યાય સર્વજ્ઞકો હોતી હૈ, એસી પર્યાયભેદોસે દેખો, આહાહાહાહા... તો અનિયતતા હૈ ખરી અનિયત નામ અનિશ્ચય વસ્તુ હૈ ખરી, પર્યાયદૈષ્ટિસે. આહાહા !

હવે, “તથાપિ નિત્ય-સ્થિર” નિત્યનો અર્થ સ્થિર, સ્થિર બિંબ ધ્રુવ બિંબ અનંત ગુણરાશિકા પિંડ પ્રભુ, આહાહાહા... ઉસકા સ્થિર નિશ્ચલ આત્મસ્વભાવકે સમીપ જાનેપર, નિશ્ચલ આત્મસ્વભાવ જો એકરૂપ પર્યાયમૈં આતા નહીં. હાનિવૃદ્ધિરૂપ પર્યાય જે હોતી હૈ ઉસમૈં એ

એકરૂપ દ્રવ્ય આતા નહીં. આહાહાહા... અક્ષરને અનંતમે ભાગે પર્યાય હો, તો ભી દ્રવ્ય તો પૂર્ણ હી પૂર્ણ હી પડા હૈ, ઔર કેવળજ્ઞાનકી પર્યાય હો તો ભી દ્રવ્ય તો પરિપૂર્ણ જ હૈ, તો પર્યાય ઇતની બહાર આઇ તો ન્યાં ઘટવધ હો ગઇ હૈ, ઐસે હૈ નહીં. આહાહા ! કેવળજ્ઞાનકી પર્યાય એક સમયકી એ ભી એક સમયકી પર્યાય હૈ. પર્યાયકી મુદત જ એક સમય હૈ, ગુણ અને દ્રવ્યકી મુદત ત્રિકાળ હૈ. આહાહા !

તો કહેતે હૈ, કે કેવળજ્ઞાન ત્રણકાળ ત્રણલોકકો અપની પર્યાય જાનનેમેં, વો જાનનેમેં આ જાતે હૈ, ઐસી એ પર્યાય ભી હોનેપર દ્રવ્ય સ્વભાવમેં કોઇ કમી હુઇ હૈ, ઐસા હૈ નહીં, ઇતની પર્યાય બહાર આઇ ને કમી નહીં અંદર ? બાપુ એ કોઇ અલૌકિક ચીજ હૈ. આહાહા ! એ પર્યાય ઇતની તાકાતવાલી બહાર આઇ તો અંદરમેંસે કુઇ ઘટવધ હોગી કે નહીં ? ભગવાનનો મારગ તો બહુ અલૌકિક હૈ ભાઇ ! આહાહા !

એ દ્રવ્યસ્વભાવ એકરૂપ ત્રિકાળ હૈ, એક હૈ ને ? નિત્ય સ્થિર આત્મસ્વભાવકી સમીપ જાકર, નિત્ય સ્થિર એકરૂપ હૈ, યાહે તો કેવળજ્ઞાન હુઆ હો ને, યાહે તો અક્ષરને અનંતમે ભાગે હો ને, યાહે તો ચાર જ્ઞાન ને અવધિજ્ઞાન આદિ હો. પણ એ વસ્તુ તો ઉસમેં આતી નહીં. આહાહા ! એ પર્યાયમેં વસ્તુ જો ત્રિકાળી હૈ, એ આતી નહીં. આહાહાહા ! અને ત્રિકાળી જ્ઞાયક સ્વભાવકા આશ્રય કરના, તો ઉસકી દૈષ્ટિ કરના ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન હૈ. આ સમ્યગ્દર્શનકી ગાથા હૈ.

(હજી) અત્યારે તો કાંઇ દેવગુરુ શાસ્ત્રની શ્રદ્ધા કરો, નવતત્ત્વની ભેદની શ્રદ્ધા કરો સમકિત ! અરર ! બાપુ તને ખબર નથી ભાઇ ! આહા ! નવતત્ત્વની ભેદવાળી શ્રદ્ધાકા અનુભવ તો મિથ્યાત્વ હૈ ભેદવાળી હોં આમ નવતત્ત્વ, તત્ત્વાર્થસૂત્રમાં કહા હૈ ત્યાં તો એકવચન હૈ ત્યાં, બહુવચન નહીં હૈ તત્ત્વાર્થ સૂત્રમેં. જીવ, અજીવ, આસ્રવ, બંધ, મોક્ષ, એકવચન હૈ. એ નવકા એકવચન આ અભેદ નવકો જાનતે હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા !

યહાં કહેતે હૈ કે પર્યાયમેં હિનાધિક દશા, આહાહા... અગુરુલઘુકે કારણ અને પર્યાયકા ધર્મકે કારણ, પર્યાય અધિક હો, સામાન્ય હો થોડી હો, વિશેષ હો, ઐસા પ્રકાર હો પર્યાય દૈષ્ટિસે પણ વસ્તુની દૈષ્ટિસે દેખો, ભગવાન એકરૂપ ચૈતન્યસૂર્ય ભગવાન ચૈતન્ય સમુદ્ર પડા હૈ અંદર, આહાહાહા... જેમ એ સમુદ્રમેં પર્યાયકા બાઢ ભરતી વૃદ્ધિ હૈ નહીં, ઐસે ભગવાનમેં આ પર્યાય હિનાધિકકી પર્યાય અંદરમેં હૈ નહીં ઔર હિનાધિક પર્યાયમેં આત્મા આતા નહીં. આવી વાત છે ભાઇ ! આહાહા !

અરે, આવો મનુષ્યભવ મળ્યો ને એમાં જો આ ન કિયા તો પ્રભુ તારું શું થશે ભાઇ ! આહાહા ! ૮૪ લાખ યોનીના અવતાર નાથ, આહાહા... એ દૈષ્ટિકા વિષય સમ્યગ્દર્શન બિના એ હુઆ, આહાહા... એ સમ્યગ્દર્શન પર્યાયકો નહીં સ્વીકારતી હૈ, સમ્યગ્દર્શન ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવકો હી સ્વીકાર કરતી હૈ. આહાહાહા ! સમજાય એવું છે પ્રભુ ! ભાષા તો સાદી છે, ભાવ તો જે હૈ એ હૈ. આહાહા !

કહેતે હૈ કે પર્યાય યાહે તો કેવળજ્ઞાન હો ને યાહે તો મતિજ્ઞાનના શ્રુતના અક્ષરના અનંતમેં ભાગે હો, ભેદની અપેક્ષાએ પર્યાયની દૈષ્ટિસે પર્યાય હૈ. આહાહા ! વો તો જાનને લાયક

હૈ ઇતના, હવે આદરને લાયક કયા ચીજ હૈ ? આહાહા ! ત્રિકાળી સ્વરૂપ કેવળજ્ઞાનકી પર્યાય ભી આદરને લાયક નહીં હૈ. યહ સદ્ભૂત વ્યવહારનયકા વિષય હૈ. આહાહા ! અરે ! અરે ! કેવળજ્ઞાન એ નિશ્ચયનયકા વિષય નહીં. નિશ્ચયનયકા વિષય તો ધ્રુવ ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવ તે વિષય ઉસકા હૈ. પંડિતજી ! આહાહાહા !

ઔર, આહા... એ પર્યાયમેં દ્રવ્ય આયા હી નહીં કભી, આહાહા... ઐસા દ્રવ્યસ્વભાવ અસ્ખલિત વો ઉપર દૈષ્ટિ દેનેસે એ વસ્તુ સત્યાર્થ હો ગઈ, અને એની અપેક્ષાસે પર્યાયકા ભેદ અસત્યાર્થ હો ગયા. આહાહા ! સમજમેં આયા ? સૂક્ષ્મ હૈ ભગવાન ! શું થાય પ્રભુ ? તેરી લીલા તો દેખ. આહાહાહા ! પર્યાયમેં અનેકપણા હોનેપર ભી, ભગવાન તેરી એકરૂપ ચીજ હૈ, એ કભી અનેકમેં આઈ નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? કેવળજ્ઞાનકી પર્યાયમેં ભી દ્રવ્ય આતા નહીં. સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાયમેં, પૂર્ણ જ્ઞાયકભાવકી પ્રતીતિ ને ઉસકા જેટલું સામર્થ્ય હૈ એ સબ ઉસ જ્ઞાન પર્યાયમેં આતા હૈ પણ વો ચીજ પર્યાયમેં નહીં આતી. આહાહાહા !

જેમ અગ્નિકો દેખનેસે અગ્નિકી ઉષ્ણતાકા જ્ઞાન હોતા હૈ યહાં, પણ એ ઉષ્ણતા યહાં નહીં આતી. સમજમેં આયા ? આહાહા ! એમ અપની પર્યાયમેં લોકાલોક જાનતે છતેં પર્યાયમેં લોકાલોક નહીં આતા, એક વાત. અને પર્યાયમેં પૂર્ણ જાનનેકી તાકાત ખીલી તો ઉસમેં દ્રવ્ય નહીં આતા. પર્યાયમેં લોકાલોક નહીં આતા ને પર્યાયમેં દ્રવ્ય નહીં આતા. આહાહાહાહા !

(શ્રોતા:- પર્યાય અકેલી લટકેગી ?) એક જ સમયકી પર્યાય, એક બાર તો કહા થા, કે આ જગતમેં એક સમયકી પર્યાય એ હી પૂર્ણ હૈ બસ, સારા દ્રવ્યગુણકો જાનતી હૈ, અનંતી પર્યાયકો જાનતી હૈ, લોકાલોક ષટ્દ્રવ્યકો અસ્તિ હૈ માટે જાનતી નહીં, ઉસકા સ્વપરપ્રકાશક (સ્વભાવ) હોનેસે જાનતી હૈ, એક સમયકી પર્યાયમેં સારા સબ આ ગયા. છતેં દ્રવ્ય આયા નહીં ઉસમેં, દ્રવ્યકા જ્ઞાન આયા. આહાહા ! આવી વાત છે ભાઈ !

ભગવાન ત્રિલોકનાથ સર્વજ્ઞદેવ એમ કહેતે હૈ, સંતો એ રીતે જગત પાસે વાત મુક્તે હૈ, પ્રભુ ! આહાહા ! ભાઈ ! તેરે કાર્ય બહોત કરના પડતા, અંતર્મુખ જ્યાં સારી ચીજ હૈ પૂરી ત્યાં તેરે દૈષ્ટિ મૂકના પડેગા પ્રભુ ! આહાહા ! તબ તેરી પ્રભુતાકી તેરે પ્રતીત હોગી, સમજમેં આયા ?

પર્યાય તો પામર હૈ ! આહાહાહા ! (શ્રોતા:- પામર હોનેપર જાનનેકી શક્તિ તો હૈ ને) જાનનેકી શક્તિ હો ભલે પણ એ પામર, સ્વામી કાર્તિકેયમેં તો ઐસા કહા હૈ કે સમકિત દૈષ્ટિકો જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રકી પર્યાય હુઈ, છતાંય એ કહેતે હૈ કે પ્રભુ મેરી પર્યાય તો કેવળજ્ઞાનકી અપેક્ષાસે પામર હૈ. સ્વામી કાર્તિકેય મૂળ શ્લોક હૈ, સમજમેં આયા ? (શ્રોતા:- એ પર્યાય પૂરણ સામર્થ્યવાન તો હૈ ને) એ પણ દ્રવ્યની આગળ પામર હૈ. આહાહાહા ! કેમકે એક એક ગુણમેં ઐસી કેવળજ્ઞાનકી પર્યાય તો અનંતી અનંતી અનંતી પર્યાય એક ગુણમેં પડી હૈ શક્તિરૂપ. આહાહાહા ! ને ઐસા અનંત ગુણ જો હૈ અનંત ગુણકા એકરૂપ પ્રભુ ભગવાન દ્રવ્યસ્વભાવ, ઉસકી દૈષ્ટિ કરનેસે એ સત્ય હૈ, ઔર પર્યાય તે દૈષ્ટિકા વિષય નહીં માટે તે અસત્ય હૈ. આહાહા !

આવી વાતું હવે, આમાં શું કરવું, કયા કરના કાંઈ સૂઝ પડતી નહીં એમ કહેતે હૈ. એમ કે આમ કરવું ને આમ કરવું, ભાઈ ! સ્વસન્મુખ હોના વો કરના નહીં ? સ્વ નામ પરિપૂર્ણ ભગવાન આત્મા, આહાહા... ઉસકા દૈષ્ટિ કરનેસે આત્મસ્વભાવ ત્રિકાળીકા સમીપ જાકર,

आहा... समीप जाकर भाषा तो देओ।

टीका ते टीका है. आहाहा ! भरतक्षेत्रमें औसी टीका कोठ है नहीं. आहाहा ! गजब वात है. सर्वज्ञ अनुसारिणी, औसा शास्त्रकी रचना हो गठ है. आहाहा ! ओ आत्मा, आ टीकाका नाम आत्मप्याति है ने ? आ टीकाका नाम आत्मप्याति है आ समयसार. तो आत्मप्याति नाम प्रसिद्धि हुँ.

स्वभाव त्रिकाण है उसकी दृष्टि करनेसे आत्मा कैसा ने कितना है उसकी प्रसिद्धि श्रद्धामें आ गठ. अने ज्ञानकी पर्यायमें उसका ज्ञेय कितना है ओ आ गया. आहाहा ! ओ रागकी पर्यायमें उसकी प्रसिद्धि नहीं आती. समजमें आया ? राग पोते जउ है अयेतन है, ज्ञानका येतन्यका अंशका अभाव है उसमें. व्यवहार रत्नत्रय याहे तो देवगुरुशास्त्रकी श्रद्धा हो याहे तो पंयमहाव्रतका परिणाम हो के शास्त्रज्ञान हो विकल्पात्मक परसे पढया पण राग अयेतन है ओ तो. बंध अधिकारमें तो त्यां लग कडा के जितना शास्त्र ज्ञान है परका, ओ शब्दज्ञान है ओ आत्मज्ञान नहीं, औसा लिया है. बंध अधिकार, ओ ज्ञान शब्दका ज्ञान है ओम कहेते है. आहाहा ! ओ शब्दो है ने ? उसमें शब्द निमित्त था ने ? ने ज्ञान तो भले अपनी पर्यायमें हुआ, पण ओ शब्द ज्ञान है ओ आत्मज्ञान नहीं. आहाहाहा !

बंध अधिकारमें है. नवतत्त्वकी श्रद्धा ओ नवतत्त्वकी भेदरूप श्रद्धा है अपनी नहीं. अहाहा ! है उसमें ? अने छ कायकी रक्षाका भाव ओ छ काय जव है ओ पर है तेरी यीज नहीं, आहाहा ! औसा त्यां लिया है बंध अधिकारमें. आहाहा !

आंही तो इससे आगण बढकर, आहाहा... पर्यायमें जे गति आदि है अनियतता है, हिनाधिक दशा पर्यायमें होती है, ओ सब पर्यायकी दृष्टिसे पर्याय है, पण वस्तुकी दृष्टि करनेसे अनुभव करनेपर सम्यग्दर्शनका विषयका अनुभव करनेपर, ओ सब उसका विषयमें आता नहीं. तो अपेक्षाओ अमृतार्थ है, समजमें आया ? हवे आवो उपदेश. हवे शी रीते आमां ? आहाहा !

ओली तो ओवी वातुं होय के आम करो, व्रत करो, दया पाणो, भक्ति करो, राग करो, (श्रोता:- राग करवानो उपदेश) मंदिर बनावो, गजरथ यलावो, अय गोदिकाज ? आ पैसावाणाने ठीक देभाय कंठक पैसाथी थातुं होय तो, आहाहा... बापु ! क्यांय नथी भाँ ! ओ परकी यीज कर सकते नहीं. मंदिर कर सकते नहीं, गजरथ आत्मा यला सकते नहीं. रथकी क्रिया आत्मा कर सकते नहीं, उसमें भाव होता है ते शुभ हो, ओ शुभराग बंधका कारण है. (श्रोता:- आप प्रतिष्ठा तो करावो छे) कोण करावे छे ? होता है अमे तो कभी कोठको कडा नहीं के आ करो, मंदिर बनावो ओ भी अमे तो कभी कडा नहीं. आ मकान भी बनावो अमे तो कभी कडा नहीं. स्वाध्याय मंदिर बनते है तो कभी कडा नहीं के आ बनावो. में तो औसा कडा था के तुम बनाते हो पण अमारी कोठ विशेषता के वीतरागता बढ जाये तो हमको कोठ प्रतिबंध नहीं के हमारेको यहां रहेना ही पडेगा हमारे. पहेलेसे कडा था, अमे कही कोठ मकान बनावो के औसा कोठ (नहीं कडा) आंही करोओ रुपियाका मकान हो गया अमी आंहीया. कही क्रिया (कडा) नहीं, करते है तो हम जानते है. है ? (श्रोता:- आपको रोक दिया आ मकानमें) कोठओ रोक नहीं. है, (श्रोता:- परपदार्थ रोक ?) समजमें आया ? अपना रागमें, वीतरागता न हो, वो

કારણસે રાગમેં રૂક ગયા હૈ. મકાનકે કારણસે નહીં. આહાહાહા ! એવી વાત છે પ્રભુ ! શું થાય ? અહીંયા હવે એ કહા.

ભગવાન નિશ્ચલ સ્થિર પ્રભુ પડયા છે. એકરૂપ ! આદિ અંત બિના અકૃત્રિમ, અણકરાયેલી ચીજ પર્યાય તો કર્તા હોતા હૈ ને ભોક્તા હોતા હૈ એ ચીજ નહીં ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવ, ધ્રુવભાવ, અવિનાશીભાવ, નિત્યભાવ, ધ્રુવભાવ, અવિચળભાવ, એકરૂપભાવ, સદૃશભાવ, સામાન્યભાવ, ઉસકો દેખનેસે, ઉસકા સમીપ જાનેસે તેરે સમ્યઞ્ઞર્શન હોગા, ઔર સમીપ જાનેસે એ પર્યાય સબ અભૂતાર્થ દિખેગી, ઉસમેં આતી નહીં. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? તીન બોલ હુઆ, અબદ્ધસ્પૃષ્ટ, અનન્ય, નિયત તીન(બોલ) હુઆ.

હવે ચોથા “અવિશેષ” ચોથા. જૈસે સોનેકા, સોનું સોનું સુવર્ણ, ચિકનાપન, પીલાપન, ભારેપન ઇત્યાદિ ગુણરૂપ ભેદોસે, ઇત્યાદિ ગુણરૂપ ભેદોસે જાનને કરનેપર, અનુભવ નામ જાનના કરને પર વિશેષતા ભૂતાર્થ હૈ. એ સોનાના અનેક જે ચિકનાપણા આદિ ગુણ હૈ, એ વિશેષસે દેખનેસે એ હૈ, એ વિશેષ હુઆ. ગુણીના ગુણકા ભેદ વિશેષ હુઆ. આહાહાહા ! વિશેષ દેખનેસે હૈ, પણ ઉસકી દૃષ્ટિસે સમ્યઞ્ઞર્શન નહીં હોતા. અહીં તો સોનાકી બાત હૈ. ઉસકી દૃષ્ટિસે સોના નહીં ખ્યાલમેં આતા હૈ. સમજમેં આયા ? સોનાકા ગુણભેદ દેખનેસે સોના ખ્યાલમેં નહીં આતા. આહાહા !

‘તથાપિ’ તોપણ જિસમેં સર્વ વિશેષ વિલય હો ગયા હૈ, આહાહાહા... ચીકણા પીળાપણા ને સબ વિલય હો ગયા હૈ, એકલા સામાન્ય સોના (કો) દેખનેસે, વિશેષકો ન દેખનેસે, વિશેષ વિલય હો ગયા હૈ, જિસમેં હૈ નહીં સામાન્યમેં. ઐસા સુવર્ણસ્વભાવકે સમીપ જાકર જ્ઞાન કરને પર વિશેષતા અભૂતાર્થ હૈ. એ સોનાની વિશેષતા ચીકણાપણું આદિ જૂઠું હૈ, એકરૂપ સોનામેં એ ભેદ હૈ નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહા ! આકરો બોલ છે આ ચોથો જરી.

ઉસી પ્રકાર આત્માકા જ્ઞાનદર્શન આદિ ગુણરૂપ ભેદોસે જાનને પર વિશેષતા હૈ, ગુણભેદ હૈ, એ પર્યાયનયકા વિષય હૈ, વ્યવહારનયકા એ વિષય હૈ. આહાહાહા ! તો ભી જિસમેં સર્વ વિશેષ વિલય હો ગયે, સર્વ જે અવ્યક્તમેં કહા હૈ, કે ચૈતન્ય સામાન્યમેં, ચૈતન્યકી વિશેષ વ્યક્તિયાં, સબ અંતર્ગત હો ગઈ, પૂર્વકી પર્યાય અંતર્ગત હો ગઈ, વર્તમાન પર્યાય ભિન્ન બહાર રહી, તો વો વર્તમાન પર્યાયસે દેખનેમેં ભૂત ને ભવિષ્યકી પર્યાય ચૈતન્ય સામાન્યમેં ઘૂસ ગઈ અંદરમેં. જલકા તરંગ જૈસે જલમેં ડૂબત હૈ, આતે હૈ ને ? આ તો પૂર્ણરૂપ હૈ. એમ ચૈતન્ય સામાન્યમેં જિતની પર્યાય હુઈ એક સમયમેં રહી બહાર વ્યક્ત, બાકી સબ પૂર્વ ભવિષ્ય ને ભૂતકી તો અંદર ઘૂસ ગઈ. એ ગુણમેં અભેદરૂપે હો ગઈ. આહાહાહા !

જૈસે જ્ઞાનકા ક્ષયોપશમ જો હૈ એ પર્યાય હૈ, એક સમયકી અવસ્થા. દૂસરે સમયમેં એ અવસ્થા અંદરમેં ચલી ગઈ, તો બહારમેં તો એ ક્ષયોપશમ દશા થી. અંદર ગઈ ત્યાં ક્ષયોપશમ રહી નહીં પારિણામિકભાવ હો ગઈ. આહાહાહાહાહા ! આ શું છે, આ તે ? સમજમેં આયા ? (શ્રોતા:- નષ્ટ હો ગઈ) નષ્ટ હો ગઈ. પણ ગઈ ક્યાં ? નષ્ટ હુઈ મગર સત્ થા ને ? એ કાંઈ અસત્ નહીં થા. પણ ક્યાં ગઈ ? વર્તમાનમેંસે ગઈ હૈ, પણ સામાન્યમેં ગઈ હૈ આમ. (શ્રોતા:- બહાર નહીં રહી) એ તો પર્યાયમેં નહીં હૈ, અંદરમેં હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આહા !

अे वर्तमान दशा याहे तो उदयकी हो राग आदि, अे अेक समय रहेती है, दूसरे समय तो व्यय होता है, व्यय होकर क्यां गछ ? अस्ति है ना, अस्ति था ने ? उत्पाद् व्यय ध्रुव युक्तम् अस्ति सत् है. तीनों सत् है. तो पर्याय भी उदयकी थी (वो) सत् थी, आहाहा... तत्त्वार्थ सूत्रमें तो उसको ज्वलत्त्व कहा, कहेनेमें आया है, पहेला अध्यायमें, राग आदि दया, दानका विकल्प अे ज्वलत्त्व है, अेम कहा है. (श्रोता:- स्वतत्त्वम्) हा, स्वतत्त्व कहा है, पछ अेक समयमें रहेकर दूसरे समयमें यली जाती है, कहां ? अंदरमें, पछ अंदरमें आ विकार यले नहीं जाता, पछ उसकी योग्यता अंदरमें यली जाती है, पारिष्णामिकभावे हो जाता है. आहाहा ! गजब वात है भाछ, समजमें आया ?

अैसे क्षयोपशमभावकी पर्याय अेक समयकी स्थिति है, दूसरे समय यली जाती है, तो कहां जाती है ? अंदरमें. तो अंदरमें क्षयोपशमभावकी पर्याय रही नहीं. अंदरमें गछ तो पारिष्णामिकभावकी दशा हो गछ. आहाहाहाहा ! समजमें आया ? अेम क्षायिक केवणज्ञानकी पर्याय अेक समय रहेती है, दूसरे समय व्यय होती है, तो गछ क्यां ? अंदर. यहां तो क्षायिकभावकी थी, अंदर गछ त्यां पारिष्णामिकभाव हो गया. (श्रोता:- अंदरमें पर्यायरूपे कहां रही द्रव्यरूपे रह गछ ?) पर्यायरूपे नहीं, गुणरूपे हो गछ. (श्रोता:- पारिष्णामिक भावमां फेरफार थछ जाय तो ?) कांछ फेरफार नहीं, निश्चयमां तो फेरफार नहीं, व्यवहारे अैसा कहेनेमें आता है. पर्याय अंदरसे निकली ने पर्याय अंदर गछ ने अे बधा भेदनयसे है. गजब छे भाछ ! अे द्रव्यका स्वभाव अयित्य है. आहाहा !

जैसे क्षेत्रका अंत है क्यांय ? आ लोक तो असंप्य जोजनमें है, पीछे अलोक, आकाश कहां पूरा हुआ ? पूरा हुआ तो पीछे क्या ? भाछ ! कोछ अलौकिक स्वभाव है भाछ ! आहाहाहा ! (श्रोता:- कहीं तो अंत होगा ?) कहीं ने कहीं अंत है ही नहीं, अे माटे तो आ कहेना है, आहाहाहाहाहा ! अंत है तो पीछे क्या ? पीछे है के नहीं कुछ अंत ? भाछ ! आ तो अलौकिक वातुं छे बापु ! आहा... अेक नास्तिक माणस था बराबर नहीं था. दिवानका लडका था मारी पासे आया, तो पूछते थे, में कीधुं भाछ कहो, भले तमने कोछ वात न बेसे तो अेक वात मैं अैसा कहेता हुं कि आ क्षेत्र है क्षेत्र, कहां पूरा हुआ ? विचारमें तो ल्यो, अे क्षेत्र क्यां पूरा हुआ ? आहाहा ! यौद ब्रह्मांड तो असंप्य जोजनमें पूरा हो गया, पीछे ? आकाश आकाश आकाश अनंत ने अनंतगुणा गुणाकार करो तो भी उसका अंत नहीं. क्या रीज है आ ? कोछ क्षेत्र स्वभाव भी कोछ अलौकिक है. अेय, दिवाननो दिकरो. (श्रोता:- केवणज्ञान अनंतने जाणे.) है ? जाणे अनंतने अनंत तरीके, जाण्या माटे अंत हो गया त्यां अैसा नहीं. अनंतने अनंत तरीके जाण्या, जाण्या माटे त्यां अंत हो गया अैसा है नहीं. आहाहा !

अे गरबड बहोत आछ है कल, जैन दर्शनमें. (जैन संदेशमें) सर्वज्ञ देभा अैसा होगा तो तो नियत हो गया. अरे सून तो सही प्रभु ! आहाहा ! अे सर्वज्ञकी पर्यायके निश्चय करना, वो स्वभाव सन्मुख होकर पुरुषार्थ अनंत है. आहाहा... पीछे दिठया अैसा होगा, आहा... जीष्णी वात छे भाछ ! ज्यां क्षेत्रनो स्वभाव अैसा ज्यालमें... आहाहा...

काणनो स्वभाव ? कहांसे शरु हुआ ? द्रव्यनी पर्याय कहांसे शुरु पहेली है पर्याय ?

આહાહા ! દ્રવ્ય એ કહાંસે ને પર્યાય ભી પહેલી પર્યાય કઈ ? પહેલી હૈ નહીં. અનાદિ, અનાદિ, અનાદિ, અનાદિ, અનાદિ... ભાઈ ! કોઈ વસ્તુકા સ્વરૂપ એ અલૌકિક હૈ. એ તો જૈનદર્શન જ જાણતે હૈ અન્યકો તો ખબર નહીં. આહાહા... તો વો કાળકી આદિ નહીં, ક્ષેત્રકા અંત નહીં, કાળકા અંત નહીં, ઉસસે ભી અનંતગુણ ક્ષેત્રકા પ્રદેશ હૈ. અનંતગુણ ધર્મ આત્માકા. અનંતગુણકા ગુણ તો એ ગુણકા અંત નહીં કે એક, દો, ત્રીન, અનંત, અનંત, અનંત, અનંત, અનંત, અનંત, અનંત, અનંત, અનંત, અનંત, અનંત, આ છેલ્લા આયા ? એસે હૈ નહીં. એય ! (શ્રોતા:- ગુરુદેવ ! કોઈ કહેતા હોય કે કેવળી ભગવાનનું કેવળજ્ઞાન પરિપૂર્ણ છે તો પહેલી પર્યાય કઈ એ તો જાણે ને ?) પણ પહેલી પર્યાય હૈ નહીં. તો એ તો કહા ને, એ તો હૈ ખ્યાલ હૈ સબ તર્ક તો સબ આયા હૈ હમારે પાસ તો. પહેલી પર્યાય હૈ નહીં તો પહેલી પર્યાય કહાંસે દેખે ભગવાન ? અનાદિકી હૈ એસા અનાદિકી દેખતે હૈ. આકરી વાત ભાઈ ! (શ્રોતા:- અનુમાનસે દેખતે હૈ) પ્રત્યક્ષ દેખતે હૈ, અનુમાન કેસા ? ભવિષ્યકી પર્યાય, ભૂતકી પર્યાય, વર્તમાન હૈ નહીં, છતાં ભગવાન તો પ્રત્યક્ષ દેખતે હૈ. આહા ! બાપુ ! એ કોઈ અલૌકિક વાતું હૈ, સર્વજ્ઞકી પર્યાય ભવિષ્યમે અનંતકાળ પીછે હોગી અત્યારે હૈ નહીં, પણ જ્ઞાન ન્યાં હૈ એસી પ્રત્યક્ષ દિખતે હૈ એ. (શ્રોતા:- હૈ નહીં તો ક્યા દેખે) એ હૈ નહીં એ દિખતે હૈ, હૈ ન્યાં, ભવિષ્યમે હોનેવાલી પ્રત્યક્ષ અહીંયા દિખતે હૈ. બાપુ ! એ અલૌકિક વાતું ભાઈ ! આહાહાહા !

એ ક્ષેત્રકા સ્વભાવ, કાળકા સ્વભાવ, ગુણકા અનંતકા સ્વભાવ કે ક્યાંય તો અંત હોગા, ઉસકા ક્ષેત્રકા અંત આયા, અનંતગુણ હૈ તો ક્ષેત્ર ઇતનામેં હૈ. પણ ઉસકી ભાવકી સંખ્યાકી કોઈ હદ નહીં. આહાહાહાહા ! ભાઈ ! વસ્તુકા સ્વરૂપ એસા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

અહીંયા એ કહેતે હૈ કે ગુણ ઇતના હૈ ભેદ, અનંત, અનંત, અનંત, અનંત, અનંત, અનંત, અનંત, અનંત વો તો ભેદકી દૈષ્ટિસે ગુણ ભલે હો, હૈ ? આત્માકા જ્ઞાન દર્શન આદિ, એટલે અનંત, ગુણરૂપ ભેદ, ગુણીમેં ગુણરૂપ ભેદ, આહાહાહા ! અનુભવ એટલે જ્ઞાન કરને પર વિશેષતા તો હૈ, ભેદ હૈ, પર્યાયનયકા વિષય ગુણભેદ હૈ, ગુણીકા ગુણભેદ હૈ. આહાહાહા ! ગજબ વાત હૈ ભાઈ !

“તથાપિ” એસા હોનેપર ભી જિસમેં સર્વ વિશેષ વિલય હો ગયા હૈ, દ્રવ્યસ્વભાવમેં ગુણભેદ વિલય હો ગયા હૈ, ભેદ રહેતે હી નહીં અંદરમેં, આહાહાહા... ગુણભેદકી દૈષ્ટિ એ ભી પર્યાયનયકા વિષય હૈ. આહાહાહા ! અને ઇતના માનના વો મિથ્યાદૈષ્ટિ હૈ એસા હોનેપર ભી અનંત ગુણરૂપભાવ સત્યાર્થ પર્યાયદૈષ્ટિસે સત્યાર્થ હોને પર ભી, આહાહાહાહા... અરે ! ઉસકી પર્યાય લ્યો એક સમયકી અનંતગુણકી, આ પર્યાય અનંત હૈ એમાં આ પર્યાય અનંતકી આખિરકી હૈ, એ કહાં આયા ? ક્યા કહા ? આત્મામેં જો અનંતગુણ હૈ અપાર, અપાર, અપાર પાર નહીં જેમ ક્ષેત્રકા પાર નહીં, કાળકા પાર નહીં, ભાવકી સંખ્યાકા પાર નહીં, ઇતની સબ પર્યાય હૈ, જિતના ગુણ હૈ ઇતની પર્યાય હૈ, તો એ અનંતી પર્યાયમેં આ અનંત, અનંત, અનંત, અનંત, અનંત, અનંત, અનંત અને આ છેલ્લી આખિરકી પર્યાય હૈ, કહાં આઈ ઉસમેં ? એક સમયકી પર્યાય અનંત હૈ. ઉસમેં આ પર્યાય આખિરકી, આખિરકી, આખિરકી હૈ ને આ બધી અનંત અનંત હૈ કહાં આયા ઉસમેં ? આહાહાહા ! પાટણીજી ! આવો મારગ છે પ્રભુનો

ભાઈ ! આહાહા !

એવા ગુણભેદો, (શ્રોતા:- સ્પષ્ટીકરણ તો બહોત હો ગયા.) હૈ ! વસ્તુ તો ઐસી હૈ ભાઈ ! એ કોઈએ કરી નથી, કોઈ કર્તા હૈ નહીં આ ૧૪ બ્રહ્માંડકા, સત્ હૈ, ઉસકો કર્તા કૈસે ? હૈ ઉસકો કર્તા કૈસે ? ન હોય ઈસકો કર્તા કૈસે ? આહાહા ! સમજમ્ને આયા ? અહીંયા કહેતે હૈ ગુણભેદસે દેખનેપર હૈ, તોપણ જિસમ્ને સર્વ વિશેષ વિલય (હો) ગયા હૈ, ઐસે આત્મસ્વભાવકે સમીપ એકરૂપ ગુણ, દ્રવ્યસ્વભાવ ! જેમાં ગુણભેદ ભી નહીં. આહાહાહા ! ગુણભેદ ભી પર્યાયદૈષ્ટિકા વિષય હૈ, દ્રવ્ય દૈષ્ટિકા વિષય ગુણભેદ હૈ હી નહીં. આહાહા ! સમ્યગ્દર્શનકા વિષય, એ એકરૂપ દ્રવ્યસ્વભાવ, ઉસકા વિષય ગુણભેદ નહીં. આહાહાહાહાહા... ભાઈ ! સમ્યગ્દર્શનકા સામર્થ્ય કિતના ? એ શું કહીએ ? આહાહાહા !

અનંત અનંત ગુણભેદ હોને પર ભી વસ્તુકા સ્વભાવકો દેખો તો એ ગુણભેદ નાશ હો ગયા, ભેદ હૈ નહીં ઐસી દૈષ્ટિ, ઉસકી દૈષ્ટિ કરના, આહાહાહા... એ દૈષ્ટિમ્ને સામર્થ્ય કીતના પ્રભુ ? આહાહાહા... એકીલા અભેદ અનંત ગુણકા એકરૂપ ઉસકા જ્ઞાન હુઆ પર્યાયમ્ને અને શ્રદ્ધામાં ઉસકી પ્રતીત હુઈ, સમજમ્ને આયા ? એ બાપુ એનું નામ સમ્યગ્દર્શન હૈ. આહાહા ! આંહી તો હજી આ માન્યું, આ માન્યું સમ્યગ્દર્શન. અરે પ્રભુ ! સૂન તો સહિ બાપુ સમ્યગ્દર્શન હુઆ તો ભવકા અંત હો ગયા ઉસકા. આહાહા !

એ તો મુક્ત સ્વરૂપ પ્રભુ અબદ્ધમાં આયા ને ? અબદ્ધ નામ મુક્ત, બદ્ધ નહીં કહો કે મુક્ત કહો, એ તો મુક્ત સ્વરૂપ ભગવાન આત્મા હૈ. આહાહા ! ઐસા આત્મસ્વભાવકી દૈષ્ટિ કરનેસે એ ગુણભેદ એ અભૂતાર્થ હૈ. આહાહાહા !

અરે ! ચૈતન્યચમત્કાર વસ્તુ છે ભાઈ ! એક ક્ષેત્રનો ચમત્કાર દેખો, ક્યાંય અંત નહીં શું છે આ ખ્યાલમ્ને એને આવવું મુશ્કેલ, કાળકા અંત નહીં, પર્યાયકા અંત નહીં કે પહેલી પર્યાય આ, શું છે પ્રભુ ? ગુણકા અંત નહીં અનંત અનંત ભાવ, કે આ અનંતમાં અનંતમ્ને અનંતમ્ને અનંતમ્ને આખિરકા આ ભાવ, ઐસા હૈ નહીં. આહાહા ! ઐસા દ્રવ્યભાવ જો હૈ ઉસકા સમીપ જાનેપર, આહાહાહા... ભેદદૈષ્ટિકો છોડકર, ભગવાન પૂર્ણાનંદકા નાથ ઉપર સમીપ જાનેપર, એ સમીપ જાનેપર જો સમ્યગ્દર્શન હુઆ, પ્રભુ ઈસમાં કિતની તાકાત હૈ ? આહાહા... કે સારા આત્મા અનંત અનંત ગુણકા પિંડ એક, ઉસકો જિસને પ્રતીતમ્ને લિયા. પ્રતીતમ્ને લિયા, વસ્તુ આઈ નહીં ઉસમ્ને, આહાહા (શ્રોતા:- સાંભળવા મળે છે એ જ અહોભાગ્ય છે.) આ વસ્તુ એવી છે બાપુ ! શું કહીએ ? અરે ભગવાનના શ્રીમુખે તો આ નીકળેલી વાત છે. આહા ! સમજમ્ને આયા ? એને માટે નિવૃત્તિ લઈને વાંચન આદિ વિચાર કરીને નિર્ણય કરના પડે પ્રભુ, આ ઐસે નહીં મીલ શકે. આહાહા ! એ પૈસા સાટુ પણ દેશ છોડીને પરદેશમાં રખડે છે, ન્યાં બાયડી નહીં, છોકરા નહીં, કુટુંબ નહીં, કોઈ ન હોય. એ તો વળી મુંબઈમાં ઘર થઈ જાય તો ત્યાં બધું હોય એ હવે ઈંગ્લેન્ડમાં જાતો હોય ત્યાં હારે કોણ હોય, એની હારે કોણ હોય ? પૂનમચંદજી હારે છે કોઈ ત્યાં રખડવામાં બીજો કોણ હારે રખડે ? અહીંયા તો બીજુ કહેવું છે કે પૈસા ને માટે દેશ ને કુટુંબ છોડીને પણ ત્યાં જાય છે - તો આત્માને પર્યાય છોડીને દ્રવ્યમ્ને જાના હૈ. આહાહા ! વિશેષ કહેગા. વખત થઈ ગયો લ્યો.

(શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ.)

प्रवचन नं. ६८ गाथा - १४ ता. २६-८-७८ शनीवार, श्रावण ५६-८ सं. २५०४

श्री समयसार गाथा १४ टीका चलती है. क्या यला, अे आत्मा वस्तु है उसमें अनंत गुण है, अे गुणीका गुणका भेद करना वो तो विकल्प है. सम्यग्दर्शन होता है. प्रथममें प्रथम तो अे गुणी (गुण) गुणीका भेदका पक्ष विकल्प छोडकर, अेक स्वभाव त्रिकाणी ज्ञायकभाव द्रव्य स्वभाव, उसकी दृष्टि करनेसे सम्यग्दर्शन होता है. आहाहा ! विशेष गुणका भेदका भी लक्ष छोडना अेम कहेते है. आहाहाहा ! सामान्य जो ज्ञायक अेकत्रुप स्वभाव है, विशेष सर्व विलय हो गया. आहाहा ! पर्यायकी विशेषता तो लक्षमें छोडना, रागका-विकल्पका पक्ष तो छोडना अे तो स्थूल भात, पक्ष यहां गुण गुणीका भेदत्रुप विशेष, उसका भी लक्ष छोडना, अलिंगग्रहणमें अैसा आया है. अर्थावबोधत्रुप गुण विशेष उससे अलिंगीत नहीं अैसा अेक द्रव्य स्वभाव है. आहाहा ! अर्थावबोधत्रुप गुण विशेष उसको नहीं अलिंगन करते, उसको नहीं स्पर्शते, उसको नहीं छूते, आहाहा... अैसा अेक द्रव्य स्वभाव है, ये आत्मा है. आहाहा !

अंतर अेक स्वभावत्रुप जे आत्मद्रव्य है गुण गुणीका भेदसे भी भिन्न, आहाहा... अत्यारे तो अैसे है व्यवहार करते करते निश्चय होता है, अरे प्रभु ! अे तो व्यवहार तो अनंत भैर किया नवमी ग्रवैयक गया तो अैसा तो व्यवहार (अत्मी) है (ही) नहीं. आंही तो गुण गुणीका भेदको भी निकाल दे. आहाहा !... तब सम्यग्दर्शन होगा अेम कहेते है. समजमें आया ? अे यार बोल हुआ, पांय आज है.

पांयवा बोलमां दृष्टांत है. जैसे जणका अग्नि जिसका निमित्त है, निमित्त है, उष्णता तो होती है अपनेसे अग्नि निमित्त है. अैसे उष्णताके साथ संयुक्तत्रुप, उष्णताके साथ संयुक्तत्रुप जण तप्ततात्रुप है, अवस्थासे अनुभव करने पर अे उष्णता है. पर्यायमें अग्निका निमित्त अने उष्णता है अे पर्याय है. आहाहा ! तथापि अेकांत शीतणता-अेकांत शीतणता क्या कहेते है ? अेक स्वभाव जो शीतणता त्रिकाणी, अेकांत अेक स्वभाव शीतणतात्रुप, आहाहा... जणका अेकत्रुप शीतणता स्वभाव, आहाहा... अैसे देभनेसे जण स्वभावके समीप जाकर अनुभव करनेपर संयुक्तपणा, उष्णपणा जूठा है. आहाहाहा ! आ तो दृष्टांत है.

सिद्धांत ! उसी प्रकार आत्माका भगवान आत्मा ज्ञायकस्वभाव त्रिकाणी अेक ज्ञानस्वभाव स्वत्रुप, अेक ज्ञानस्वभावत्रुप अैसा आत्माका आहाहा... कर्म जिसका निमित्त है, निमित्त है हों अैसा मोहके साथ संयुक्तपणा, अवस्थासे अनुभव करने पर है. कर्मका निमित्त जेम अग्निका निमित्त ने उष्णता जणमें है, अैसे कर्मका निमित्त ने मोह राग द्वेष मिथ्यात्वभाव पर्यायमें है. आहाहा ! अे है व्यवहारनयका विषय, है !

तथापि तोपक्ष जो स्वयं अेकांत, क्या कहेते है ? उसमें आया था के कर्मका निमित्तसे मोह राग द्वेष हुआ. हवे अहींया तो निमित्तसे दूर, आहाहा... स्वयं-स्वयं स्वभाव उसका है. वो तो कर्मका निमित्तका संबंधमें राग द्वेष मोह था, अे व्यवहारकी पर्यायका विषय है. हवे सम्यग्दर्शन पानेमें विषय क्या ? आहाहाहा ! समजमें आया ? स्वयं अेकांत, स्वयं स्वत्रुप

उसमें तो निमित्तकी अपेक्षा होकर विकार था, पर्यायमें कर्मका निमित्तकी अपेक्षासे विकार उपादान अपनेमें था इवे अर्हीया तो निमित्त नहीं. स्वयं ओ निमित्त सामे स्वयं आया. आहाहा ! समजमें आया ? ज़ीशी वात छे प्रभु ! आहा ! जेम ओक कर्मका निमित्तसे उपादान तो अपनेमेंसे हुआ है, पण वो पर्यायमें जो मोह ने राग द्वेष, दया, दान, काम, क्रोध आदिना भाव ओ पर्यायकी अपेक्षासे कर्मका निमित्तकी अपेक्षा होकर अपनेमें है पण वो वस्तुका स्वरूप नहीं. आहाहाहा !

तो स्वयं उसमें निमित्तसे विकार था, अैसा कइ था. आंही स्वयं निमित्त सिवाय स्वयं सहज पारिणामिक ज्ञायकभाव, आहाहाहा... स्वयं, ओकांत ओक धर्म, जिसका ओक धर्म है सदा, ओ मोह ने राग द्वेष अनेक ओ वस्तुका स्वरूपमें है नहीं. आहाहाहाहा ! ओकांत स्वयं ओक धर्म, क्या ? के बोध, ज्ञानरूप है अैसा जव स्वभाव. आहाहाहा ! स्वयं ओक ज्ञानरूप जिसका स्वभाव है. त्रिकाणी स्वयं ज्ञानरूप ओक स्वभाव अैसा भगवान, आहाहाहा... है ? स्वयं ओकांत ओक धर्म ओवो ज्ञानरूप, है ! भगवान तो स्वयं ओक ज्ञानरूप आत्मा है. आहाहा !

अैसे जव स्वभावके समीप जाकर ओकरूप ज्ञानस्वभाव, ज्ञानकी प्रधानतासे कथन है, बाकी आनंद स्वभाव, दर्शन स्वभाव, शांत स्वभाव, स्वच्छता स्वभाव, प्रभुता स्वभाव ओ ओक ज्ञान स्वभावमें सर्वस्वभावकी ओकता ज्ञानमें (ज्ञाननेमें आती है). समजमें आया ? ओ जवका जो अनंत स्वभाव उसमें ज्ञानप्रधानतासे कथन है. के ओकरूप जिसका ज्ञान स्वभाव ज्ञायमी ओकरूप है, स्वयं है, वो कोछ निमित्तसे स्वयं पारिणामिक स्वभावभाव है अैसा नहीं. आहाहाहाहा ! अैसा स्वयं ओकांत ओक धर्मरूपी ज्ञान, ज्ञानरूपी आत्मा है, अैसा जव स्वभावके समीप जाकर, आहाहाहाहा... अर्थात् ओकरूप ज्ञान स्वभावकी समीप नाम सन्मुख जाकर, अनुभव करने पर आहाहाहाहा... आ सम्यग्दर्शन. आहाहा... आवी यीज है. आहाहा !

आचार्य महाराजे तो धणुं सरण करीने टीका किया है, तो उसको केटलाक दुरुह कहेते है, कवा था ने रात्रिको दुरुह ओम कहे छे ओम के समयसार है तो सरण पण विद्वानोओ उसको टीका करके दुरुह कर दिया है. अरे प्रभु ! क्या कहेते है तुम. (श्रोता:- विद्वानोओ के आचार्योओ ?) ओ विद्वान ओटले आचार्यनो मूण कहेवानो अर्थ ओ है, है आया है समयसारमें आया है, विधानंदजका (समयसारमें) आहाहा ! आंही दुरुह कर दिया अमृतयंद्राचार्यका. अरे भगवान ! ओम न कहेवाय प्रभु ! अैसा, आहाहाहा... क्युंकी उसमें वो आया है ने ? शुद्धोशुद्धा देशोनायव्या परम भाव लक्षणो व्यवहार देसिदा ओ सरण लागे ओने, व्यवहार उपदेश देना, ओ सरण लाग्या. पण टीकाकारे कइ के व्यवहार ओटले क्या ? देसिदा ओटले क्या ? के वो पण समयमें रागकी अशुद्धता है, और शुद्धताकी कमी है, ओ व्यवहार है, उसको जाना हुआ प्रयोजनवान है अैसा टीकाकारे दुरुह कर दिया टीकाकारे भुलासा कर दिया है, दुरुह नहीं किया प्रभु ! अरे ओम नहीं है, वात ओने ओ नउे छे शब्द, ने व्यवहार देसिदा ओटले पहेले तो व्यवहारनो उपदेश देना, पण ओ उपदेशकी व्याख्या अर्हीया है ही नहीं. समजमें आया ? है ! (श्रोता:- आचार्यनो ओवो अर्थ थाय ओम !) आचार्यने अर्थ आवडयो नहीं ओम कहेते है, टीकाकारने, अरे प्रभु ! अरे पंटरमी गाथा, “अपदेस सन्त मज्जं पस्सदि जिनशासनं सव्वं” इवे अपदेसना अर्थ तो

જયસેન આચાર્યે દ્રવ્યશ્રુત ક્રિયા ઉસકો અત્યારે જૂઠા પાડકર કહેતે હૈ કે અપદેસ એટલે એસા નહીં, અખંડ પ્રદેશ એમ લેના. અરે પ્રભુ ! આ શું કરે છે ભાઈ ! આહાહા ! એ દુનિયા તો ચાલશે દુનિયા એસી હૈ, પણ મારગ બાપા વિરૂદ્ધ હૈ યે. સમજમેં આયા ?

અપદેસ સન્ત આતે હૈ ને ? એનો અર્થ એ કર્યો સમયસારમાં આયા હૈ, (યહાં) અખંડ અખંડ એમ લેના, પણ આંહી અપદેસનો અર્થ જયસેન આચાર્યે દ્રવ્યશ્રુત ક્રિયા એ અર્થાત્ દ્રવ્યશ્રુતમાં ભી એસા હૈ કે અબદ્ધસ્પૃષ્ટ દેખના વો જૈનશાસન હૈ એસા દ્રવ્યશ્રુતમેં ભી એસા કહા હૈ. અને ભાવશ્રુત તો એ હૈ હી. આહાહા ! ભાવશ્રુતસે જો અબદ્ધસ્પૃષ્ટકા અનુભવ હૈ વો ભાવશ્રુત તો જૈનશાસન હૈ, એ શુદ્ધ ઉપયોગ હૈ, એ જૈન ધર્મ હૈ, એ જૈનશાસન હૈ. આહાહાહા ! પંદરમી ગાથામેં એ અર્થ ફેરવી નાખ્યા. અહીંયા કહેતે હૈ કે એમ નથી પ્રભુ, અપની વાત રખનેકો શાસ્ત્રકા અર્થ પલટ દેના, એ હોય નહીં ભાઈ ! આચાર્યોએ સંતોએ તો કરૂણા કરીને એ ટીકા બનાઈ હૈ, છતાં તો યે કહેતે હૈ કે પ્રભુ એ ટીકા મેં નહીં બનાઈ હોં, વો તો શબ્દોસે બન ગઈ નાથ ! આહાહાહાહા ! પરમાણુકી પર્યાયસે ટીકા બન ગઈ હૈ, તો હમે ટીકા ક્રિયા હૈ એસા મોહસે ન નાચો. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- અમૃતચંદ્રાચાર્યકો એ સમજમેં નહીં આયા થા ?) નહિ આયા થા (એસા નહીં). અરે ભગવાન અમૃતચંદ્રાચાર્ય કૌન હૈ ? પંચપરમેષ્ઠિમેં પરમેશ્વર હૈ. આહાહા ! બાપુ સાધુ કોણ હૈ ? આચાર્ય કોણ હૈ ? આહાહાહા !

અને કેટલાક તો 'નમો લોએ'માંથી 'લોએ' નિકાલ દેતા હૈ. પંડિતજી ! નમો લોએ સવ્વ સાહુણં હૈ ને ? તો 'લોએ' નિકાલ દો. અભી વો તુલસી હૈ ને તેરાપંથીકા વો કહે 'લોએ' નિકાલ દો. અરે પ્રભુ ! આ તુમ કયા કરતે હો ? આ તુમ "નમો લોએ સવ્વ સાહુણં" એમ ન રાખના. "નમો સવ્વ સાહુણં" બસ. લોએ નહિ અરે પ્રભુ.

(શ્રોતા:- લોએ નામ સબ સાધુ લે લેના) સબ લેના વળી એ તો દૂસરા એ અર્થ કરતે હૈ સુશીલ તો, લોએ નામ જિતના સાધુ હૈ એ સબ લે લેના, અરે એ અર્થ આંહી હૈ હી નહીં યહાં તો અનંત આનંદ જિસકા, અનુભવ હુઆ તીન કષાયકા અભાવ હૈ, જિસકો છઠ્ઠા સાતમા ગુણસ્થાન ક્ષણમેં અનેક બાર આતા હૈ, એસા હી સાધુકો લિયા હૈ. અન્યમતિકા તો બાતેય કહાં હૈ, જૈનમાં દ્રવ્યલિંગી જે હૈ ઈસકી બાત યહાં નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? એ અક્ષરે અક્ષર સત્ય હૈ. અરે ધવલ તો એસા કહેતા હૈ, કે નમો લોએ સવ્વ અંતઃ દિપક હૈ, તો ચારમેં લે લેના એથી - ઈસસે વિશેષ કહેતે હૈ ઈસસે ભી વિશેષ કહેતે હૈ ધવલ તો ત્રિકાળવર્તી શબ્દ લેના ભેગા આ પૂરા પદ હૈ.

“નમો લોએ સવ્વ ત્રિકાળવર્તી અરિહંતાણં,
 નમો લોએ સવ્વ ત્રિકાળવર્તી સિદ્ધાણં,
 નમો લોએ સવ્વ ત્રિકાળવર્તી આચરિયાણં,
 નમો લોએ સવ્વ ત્રિકાળવર્તી ઉવજ્જયાણં,
 નમો લોએ સવ્વ ત્રિકાળવર્તી સાહુણં.”

ધવલમાં એસા પાઠ કરકે નવકાર એસા બનાયા પૂરા. આહાહા ! સમજમેં આયા ? પણ ત્રિકાળવર્તી નિકાલ દિયા પીછે નમો 'લોએ સવ્વ સાહુણં' રખ્યા ને અંતઃદિપક તરીકે ચારોમેં લે લેના, નમો લોએ સવ્વ અરિહંતાણં, નમો લોએ સવ્વ સિદ્ધાણં એમ લેના, વસ્તુનું સ્વરૂપ

અનાદિ છે. એસી ચીજ છે. એમાં ગરબડ કરે એ ચલે નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

આંહી કહેતે છે, આહાહા ! કે એ જેમ કર્મકા નિમિત્ત છે ને, ઉપાદાન તો અપના છે, રાગ દ્વેષ મોહ આદિ તો વો પર્યાયમેં છે પણ હવે દૈષ્ટિકા વિષય જ્યારે સમ્યગ્દર્શન પ્રગટ કરના છે તો એક, એકાંત, એક અંત, એક ધર્મ, એક સ્વભાવ બોધબીજ, જ્ઞાનસ્વરૂપ, બીજકા અર્થ અહીં સ્વરૂપ લેના, એક જ્ઞાનસ્વરૂપ, એક ધર્મ સામાન્ય, એક સ્વરૂપ એસા જીવકા સ્વભાવ ઉસકી દૈષ્ટિક કરનેસે, એ મોહ આદિકા ભાવ તે અભૂતાર્થ છે, જૂઠા છે. આહાહાહાહા ! સમજમેં આયા ? કહો જ્ઞાનચંદ્રજી ! છે ? તોપણ સ્વયં એકાંત અપનેસે સ્વભાવ ત્રિકાળ, આહાહા... ઉસમેં થા કે કર્મકા નિમિત્તસે વિકૃત અવસ્થા, ઇતના નિમિત્ત નિમિત્ત સંબંધ બતાયા થા, વ્યવહારનયમાં. નિશ્ચયમેં તો સ્વયં જ્ઞાયક એકરૂપ સ્વભાવ, જ્ઞાન એકરૂપ સ્વભાવ, આનંદ એકરૂપ સ્વભાવ, શાંત એકરૂપ સ્વભાવ, શાંત એટલે સ્થિરતા, ચારિત્રની વીતરાગ એકરૂપ સ્વભાવ એસા સર્વગુણોકા એકરૂપ સ્વભાવ, એસે જ્ઞાનકા એકરૂપ સ્વભાવમેં સબ લે લેના સાથમેં. આહાહાહા !

ભગવાન એક ધર્મ, એક સ્વભાવ. જ્ઞાનરૂપ એસા જીવકા સ્વભાવ ઉસકી દૈષ્ટિક કરનેસે જો પર્યાયબુદ્ધિ છે ઉસકો છોડકર દ્રવ્ય સ્વભાવકી સમીપ જાકર, આહાહાહા... આ રીત એ જાકર અનુભવ કરને પર સમ્યગ્દર્શન હોતા છે. આ તો હજી ધર્મની પહેલી સીઠી આહાહા... અને એ સમ્યગ્દર્શન બિના, છ ઢાળામેં આતે છે જ્ઞાન, ચારિત્ર મિથ્યા છે સબ. આહાહાહા ! પહેલેથી થોડા સુધાર ક્રિયા થા, એમાં છે ? સ્વયં એકાંત જો જ્ઞાનસ્વરૂપ છે એસા જીવ સ્વભાવ, જ્ઞાન સ્વભાવ સ્વયં છે. આહાહા ! ઉસમેં તો કર્મકા નિમિત્તસે મોહ વિકાર, વિકાર કર્મસે નિમિત્તકા અર્થ એ કે નિમિત્તસે હુઆ એ નહીં, પણ ઉસકા નિમિત્તકા લક્ષસે હુઆ તો નિમિત્તસે હુઆ એસા કહેનેમેં આયા છે. બાકી તો એ સમયમેં મિથ્યાત્વ ને રાગદ્વેષની ઉત્પત્તિકા જન્મક્ષણ છે, ૧૦૨ ગાથા પ્રવચનસાર. એ ક્ષણમેં, એ કાળમેં મિથ્યાત્વ ને રાગદ્વેષ ઉત્પન્નકા, ઉત્પન્ન હોનેકા જન્મક્ષણ, ઉત્પત્તિકા કાળ થા, નિમિત્ત ભલે હો. સમજમેં આયા ?

તો પર્યાયદૈષ્ટિકસે દેખનેસે મોહ ને રાગદ્વેષ પર્યાયમાં છે એસા જ્ઞાન કરાનેકો કહા પણ આદરણીય એ નહીં. આહાહા ! એકરૂપ ભગવાન આત્મા સ્વયં અપનેસે એક સ્વભાવરૂપ જીવ સ્વભાવ ઉસકા સમીપ જાનેપર, એ પર્યાયકા લક્ષ છોડકર, જ્ઞાયકભાવકા એક જીવ સ્વભાવકા સમીપ જે દૂર થા, પર્યાયબુદ્ધિમેં એકરૂપ સ્વભાવસે દૂર થા. આહાહાહાહા ! આવું આકરું કામ છે, એ દૂર હઠાકર, પર્યાયબુદ્ધિ છોડકર, આહાહા... એક અંત નામ ધર્મ જ્ઞાન સ્વભાવરૂપ જીવકા સ્વભાવ, ઉસકી દૈષ્ટિક કરનેસે, ઉસકા સમીપ જાકર અનુભવ કરનેસે, મોહ આદિકા ભાવ અભૂતાર્થ છે, ભૂતાર્થ સ્વભાવકા અનુભવ કરનેપર એ ચીજ અભૂતાર્થ છે. આહાહા ! આવી વાત છે. આવું સમ્યગ્દર્શન એને કંઈક કંઈક કરી નાંખ્યું માળે. આહાહા ! સમજમેં આયા ? એક હોય ત્રણ કાળમાં પરમાર્થનો પંથ, ભગવાને જે કહ્યો પરમાર્થનો પંથ એક જ પ્રકાર, આ છે. આહાહા !

સ્વયં જ્ઞાનસ્વરૂપી પ્રભુ જીવકા સ્વભાવ ઉસમેં કોઈ નિમિત્તપણા છે નહીં, અને એ ક્ષણિક છે નહીં. આહાહા ! ત્રિકાળી જ્ઞાનસ્વભાવ સ્વરૂપ પ્રભુ ઉસકી દૈષ્ટિક કરનેસે, ઉસકા સમીપ જાકર અનુભવ કરને પર સમ્યગ્દર્શન હોતા છે, અનુભૂતિ હોતી છે. તબ રાગાદિકો અભૂતાર્થ કહેનેમેં

આયા છે, સમજમે આયા ? આહાહા ! આવી વાત છે. એ પાંચ બોલ હો ગયા.

ભાવાર્થ: - “આત્મા પાંચ પ્રકારસે અનેકરૂપ, અનેકરૂપ દિખાઈ દેતા થા. ઉસમે એકરૂપ દિખાના છે” હવે. આહાહા ! જુઓ ટીકાકાર કિતની સ્પષ્ટતા કરતે છે, જયચંદ પંડિત ! આહાહા ! ‘આત્મા’ (શ્રોતા:- વધારે સ્પષ્ટ કર્યું છે.) સ્પષ્ટ કર્યું છે એણે, લોકોને સાદી ભાષામાં સમજમાં આવે એસી ભાત કહેતે છે. આહાહા ! આત્મા એક વસ્તુ, પાંચ પ્રકારસે અનેકરૂપ દિખાઈ દેતા થા, બદ્ધસ્પૃષ્ટ, અન્યઅન્ય, નિયત નહીં પણ અનિયત, વિશેષ અને રાગ સહિત, મોહ સહિત એસા અનેકપણે દિખતા થા. આહાહાહા !

(૧) અનાદિકાળસે કર્મ પુદ્ગલકે સંબંધસે બંધા હુઆ, આ પહેલો બોલ લેતે છે, કર્મપુદ્ગલકે સ્પર્શવાલા દિખાઈ દેતા થા. આહાહાહા !

(૨) કર્મકે નિમિત્તસે હોનેવાલે નર, નારકી આદિ પર્યાયસે ભિન્ન ભિન્ન અન્ય અન્યરૂપે દિખાઈ દેતા થા, ભગવાન એકરૂપ સ્વભાવ હોનેપર ભી કર્મકા નિમિત્તસે નારકી આદિ ગતિ અનેકરૂપ દિખતે થે ઉસકો.

(૩) શક્તિકે અવિભાગ... પ્રતિચ્છેદ ઘટતે ભી છે ને વધતે છે પર્યાયમે અગુરુલઘુઆદિ એક સમયકી પર્યાયમે ષટ્ગુણહાનિવૃદ્ધિ આદિ હોતી છે બઢતી ભી છે, એ વસ્તુ સ્વભાવ છે. પર્યાય સ્વભાવ હોં એ, આ વસ્તુ સ્વભાવનો અર્થ પર્યાય સ્વભાવ, ઈસલિયે નિત્ય નિયત એકરૂપ દિખાઈ નહીં દેતા છે ? ક્યા કહા ? પર્યાયમે હિનાધિક દશા હોતી છે, એ વસ્તુકા સ્વભાવ છે સ્વભાવ નામ પર્યાયકા એસા એક ધર્મ છે, વસ્તુકા સ્વભાવ નામ ત્રિકાળીકી અહીંયા વાત નહીં. આહાહા !

યહ ઘટતી બઢતી પર્યાય અનંતગુણી બઢ જાયે, અને અનંતગુણી હીણી હો જાયે, આહાહા... અક્ષરકે અનંતમે ભાગે જ્ઞાન હો જાય કેવળજ્ઞાન હો જાય મતિ શ્રુતની પૂર્ણતા હો જાય, અપૂર્ણ રહે એટલા ભેદ, યહ પણ ઉસમે યહ નિત્ય નિયત એકરૂપ દિખાઈ નહીં દેતા. આહા... નિત્ય નિયત સ્વભાવ એકરૂપ દિખાઈ નહીં દેતા, એક વાત.

(૪) વહ વળી, દર્શન, જ્ઞાનઆદિ અનેક ગુણોંસે વિશેષરૂપ દિખાઈ દેતા છે. ઔર

(૫) કર્મકે નિમિત્તસે હોનેવાલે મોહ, રાગ દ્વેષ આદિ પરિણામો કે સહિત વહ સુખદુઃખરૂપ દિખાઈ દેતા છે. સુખદુઃખકી કલ્પનાસે, આ સુખ આનંદકા નહીં લેના, આ સુખદુઃખ કલ્પનાકા લેના, સ્વભાવકા સુખ એ આનંદકી તો એકરૂપ દશા છે આ કલ્પના સુખ દુઃખકી અનેક દશા છે. આહાહા ! સમજમે આયા ? આહાહાહા ! સુખદુઃખ દિખાઈ દેતા છે.

યહ સબ અશુદ્ધ દ્રવ્યાર્થિકરૂપ, યું કયોં કહા ? છે તો પર્યાય, પણ વો દ્રવ્યકી પર્યાય છે એસે ગિનકર અશુદ્ધ દ્રવ્યાર્થિક કહા. છે ? અશુદ્ધદ્રવ્યાર્થિકનય વ્યવહારનયકા વિષય છે. અશુદ્ધ દ્રવ્યાર્થિક કહો કે પર્યાયાર્થિક કહો કે વ્યવહાર કહો, આહાહાહા... અશુદ્ધ કયોં પહેલે લિયા ? કે દ્રવ્ય ત્રિકાળી હોકર, પર્યાયમે અશુદ્ધતા હોતી છે, એસે માટે અશુદ્ધ દ્રવ્યાર્થિક કહા, વો કોઈ દૂસરામે હુઈ છે અને દૂસરેસે હુઈ છે એસા નહીં છે. આહાહાહા ! પંડિતોના પહેલાના લખાણ તો જુઓ, વસ્તુની જેવી સ્પષ્ટતા છે એ સ્પષ્ટતાકો ખોલકર મુક્તે છે. આહા ! (શ્રોતા:- અગુરુલઘુ માને ક્યા ?) અગુરુલઘુ હો પણ પર્યાયમે હિનઅધિક દશા છે એ ભી છે અગુરુલઘુ છે પણ

पर्यायमें दिनअधिक दशा होती है ऐ ली लेना. आडाडा... सब अशुद्धद्रव्यार्थिक व्यवहारनयका विषय है.

ऐ दृष्टिसे देखा जाये तो ऐ है पर्यायमें ऐ भेद है. बद्धपणा, निमित्तपणा है, विकार है, अनेक पर्याय हिनाधिकपणे है, विशेषता है, व्यवहारनयसे देभो तो ऐ है, परंतु आत्माका अेक स्वभाव ऐ नयसे ग्रहण नहीं होता. आडाडा... आ सिद्धांत है. भगवान आत्मा स्वयं अेकत्रुप स्वभाव त्रिकाणी जिसमें निमित्तकी हैयातीकी तो अपेक्षा नहीं, पण निमित्तका अभावकी अपेक्षा नहीं. क्षायिक समकित, क्षायिक डेवणज्ञानमें निमित्तका अभावकी अपेक्षा है. रागमें निमित्तके सद्भावकी अपेक्षा है. आमां तो निमित्तका सद्भाव ने निमित्तका अभाव, कोठ अपेक्षा नहीं, ऐसा स्वयं आत्म स्वभाव. आडाडा ! आडाडाडा ! थोडा सूक्ष्म है पण बापु मारग आ है ! आडाडा !

अरे जनम - मरण करी करीने ८४ ना अवतार कर्यां भाँ ! ऐना दुःखनी व्याख्या करता परमात्मा ऐम कहे के, तारा क्षणना दुःख नरकना कहेतां करोडो भव अने करोडो ञ्मथी न कही शकय. भाँ तें अेटला दुःख वेठया छे. ऐ मिथ्यात्वने लछने. आडाडा... समजमें आया ?

सम्यग्दर्शन हुऐ पीछे, आर्तध्यान, रौद्रध्यान होता है, पण भविष्यका आयुष्यका अंध अशुभभावके काणमें नहीं होता. आडाडाडा ! क्या कडा ? के आत्माका अनुभव सम्यग्दर्शन हुऐ पीछे आर्त रौद्र ध्यान आदि अशुद्धभाव आदि होता है, पण भविष्यका आयुष्य ज्यारे अंधाता हो त्यारे तो शुभभावमें ही आयुष्य अंधेगा, अशुभभावमें आयुष्य नहीं अंधेगा, अशुभभावमें दूसरा कर्मकी प्रकृति अंधेगी, समजमें आया ? छतना समकितका जेरे है. आडाडाडा ! रौद्रध्यान होता है समकितकीको. पांयमा गुणस्थान सुधी रौद्रध्यान, छहे गुणस्थाने आर्तध्यान, छतां ऐ रौद्रध्यानके काणमें भविष्यका आयुष्य नहीं अंधेगा. आर्तध्यानके काणमें ली भविष्यका आयुष्य नहीं अंधेगा, वस्तुका स्वरूप ऐसा है. (श्रोता:- आर्तध्यान, रौद्रध्यान करे अने अंधाय नहीं ?) ऐ आयुष्य न अंधाय ऐम कडा, प्रकृति अंधाय, बीजुं अंधाय कीधुं ने, ऐ तो कडाने, रात्रे कडुंने, आयुष्य नहीं अंधाय, भव नहीं अंधाय, भविष्यका भव तो जब शुभभाव आयेगा तब अंधेगा. आडाडाडाडा ! पंडितज् ! ऐसा है ने ? कारण के समकित है, नारकीमें तो आंही आना है तो मनुष्यपणाका ही आयुष्य अंधेगा, अने मनुष्य है उसका आयुष्य वैमानिकका ही आयुष्य अंधेगा समकितकीको, आडाडाडा ! समजमें आया ? अने वैमानिक जे है, समकित की उसको मनुष्यका आयुष्य अंधेगा, उसको तिर्यकका आयुष्य नहीं अंधेगा समकितकीको, आडाडाडाडाडा ! ऐ सम्यग्दर्शनका माहात्म्य है.

(श्रोता:- उन्हींने शास्त्र लिखा है. अपने लिऐ सोयके लिखा है) नहीं नहीं नहीं जूठ है सब, ऐमणे तो लिखा नहीं ऐ तो वीतरागभावमें पडा था, संतो तो वीतरागभावमें गुप्त था, कडा नहीं, ह्म तो ह्मारा ज्ञानस्वरूपमें गुप्त है. ह्में टीका बनाया था ऐसा नहीं ऐ तो भाषाकी वर्गणासे स्वपरप्रकाशक शक्ति भाषामें है, स्वपरप्रकाशक शक्ति, स्वपर जानन शक्ति ञ्ममें अने शब्दोमां स्वपर कहेनेकी शक्ति है. समजमें आया ? तो भाँ ऐ वाणीसे बन गया है नाथ, मैं बनाया ऐसा न मानो. आडाडाडाडा... आ वाणी मैं करता हुं ऐसा न मानो प्रभु,

वाणी जडकी है. आहाहाहा !

आंही तो कहेते है जैसे अे पांय प्रकारका अनेक प्रकार टिपते है, इससे सम्यग्दर्शन नहीं होता. आहाहा ! क्योंकि अेकरूप ञवका स्वभाव जब टिपिमें न आते, तब लग सम्यग्दर्शन नहीं होता. आहाहाहाहा... गाथा तो बहु सरस आपी. १३, १४ समजमें आया ? इस टिपिसे देभा जाये तो यह सब पर्यायसे है, परंतु भगवान आत्माका अेक स्वभाव इस नयसे ग्रहण नहीं होता. अे त्रिकाणी ज्ञायक अेक स्वभाव अे पर्यायनयसे ग्रहण नहीं होता. आहाहा ! समजमें आया ? अनेकपणाकी जाननेकी जे टिपि है अे व्यवहार है अने अनेकपणाकी टिपिसे अेक स्वभाव पकडमें नहीं आता. आहाहा ! क्या कहेते है ? (जबतक सम्यग्दर्शन नहीं होता तबतक संसारमें रभडेगा.) करे, बांधे रभडे छे संसारमें, शुं ? नरकने, निगोदमें जायेगा. पण संस्कार नाप्या हशे. सम्यग्दर्शन भले न हो, पण संस्कार नाप्या डोगा के मैं तो रागसे तिमन्न हुं, तिमन्न हुं तिमन्न हुं. तिमन्न अैसा संस्कार तो वो भी नई, निगोदमें नहि जायेगा. समजमें आया ? जेने समकित सन्मुख मिथ्याटिपि कहेनेमें आया है, मोक्षमार्ग प्रकाशक ! सारा अध्याय है, अंदरमें दढता संस्कार नाप्या है के मैं अे रागसे तिमन्न हुं, पुण्यसे तिमन्न हुं, पर्याय जितना भी मैं नहीं, मैं तो पूर्ण ज्ञायक स्वभाव हुं अैसा दढ संस्कार नाप्या है भले सम्यग्दर्शन नहीं है. आहाहा !

जेम कोरा शकोरा होता है ने शकोरा ? क्या कहेते है आप ? शकोरा पाणी नाभते है नाभते नाभते पी जाता है पीछे विशेष पाणी पडते है बहार टिभाता है, अैसे पहेले अंदर संस्कार अैसा दढ नाभना के रागसे ने विकल्पसे मेरी यीज जाननेमें आती नहीं, मैं तो मेरा स्वभावसे जानूं अैसा संस्कार नाभते नाभते नाभते विशेष जब हो गया तब अनुभव हो जायेगा. समजमें आया ? आहाहा... आ यीज है भैया. दुनिया मानो न मानो, मारग तो आ है. आहाहा ! समजमें आया ?

अेक स्वभाव इस नयसे, इस नयसे क्या ? अनेकपणाना पांय बोल कहा अे नयसे अेक स्वभाव टिपिमें नहीं आ सकता, आहाहा... और अेक स्वभावको जाने बिना अेकरूप कायभी स्वयं, शुद्ध, परम स्वभावभाव पारिणामिक स्वभावभाव अैसा अेक स्वभाव जाने बिना यथार्थ आत्माको कैसे जाना जा सकता है ? वास्तविक अेकरूप त्रिकाण स्वभावको जाने बिना वास्तविक आत्माको कैसे जाननेमें आता है ? आहाहा ! भाषा जरीक सरण है वस्तु कठण है पण भाषा सरण ने समजमें आवे अैसी यीज है. समजमें आया ?

इसलिये दूसरे नयको, कयुं कहा ? के पांय भेद बद्ध, अन्यअन्य, अनियत, विशेष रागादि संबंधवाणा देभनेसे अेकरूप स्वभाव नहीं देभनेमें आता, आहाहा ! व्यवहारमें राग आता है उसको देभनेसे अेकरूप स्वभाव टिपिनेमें नहीं आता. आहाहा ! व्यवहार है ने दया, दान, व्रत, भक्ति देव गुरु शास्त्रकी श्रद्धा आदिका विकल्प, उसका लक्षसे अेकरूप स्वभाव नहीं जाननेमें आता. आहाहा ! उससे अेकरूप स्वभाव नहीं जाननेमें आता. आहाहा ! समजमें आया ? समजाय अेवुं छे प्रभु, तारा घरनी वात नाथ तने न समजाय ते केम ? आहाहा ! हैं ? प्रभु तारी प्रभुतानो पार नथी, अरे प्रभु तने भबर नथी. तेरी प्रभुता अैसी है के संस्कार

અંદરમેં નાખનેસે અનુભવમેં આયેગા હી આયેગા. સમજમેં આયા ? આહાહાહા ! એ પામરતા તૂટ જાયેગી. આહા... એકરૂપ સ્વભાવ, એકરૂપ સ્વભાવ, એકરૂપ સ્વભાવ, આહાહા... એસા અનુભવ કરને પર સમ્યક સ્વભાવ જાના જાતા હૈ. ટીકાનો અર્થ ગંભીર લાગે એટલે સાદી ભાષામાં અર્થ ક્રિયા હૈ.

ઇસલિયે દૂસરે નયકો ઉસકે પ્રતિપક્ષી શુદ્ધદ્રવ્યાર્થિકકો, ઓ અશુદ્ધ દ્રવ્યાર્થિક થા. અશુદ્ધ દ્રવ્યાર્થિક કહો, વ્યવહાર કહો કે પર્યાયનય કહો તીનો એક હોતા હૈ. હવે અહીંયા શુદ્ધદ્રવ્યાર્થિક લેના હૈ. આહાહાહા ! ભાઈ ! આ તો હિતની વાત હૈ પ્રભુ ! આ તો ધર્મની કેમ પ્રાસ હો સમ્યક એસી બાત હૈ. આહાહા ! આ કાંઈ સાધારણ બાત નહીં. આહાહા ! અનંતકાળકા જનમ મરણ ઉસકા ભાવ ઉસકા નાશ કરનેકા આ ઉપાય હૈ.

શુદ્ધ દ્રવ્યાર્થિક શુદ્ધ દ્રવ્યસ્વરૂપ ત્રિકાળી શુદ્ધ દ્રવ્ય અર્થિ નામ પ્રયોજન, જે નયકા શુદ્ધ ત્રિકાળી દ્રવ્ય પ્રયોજન શુદ્ધ દ્રવ્યાર્થિક શુદ્ધ દ્રવ્ય અર્થિ જિસકા પ્રયોજન ત્રિકાળકા, એસા નયસે આહા... ગ્રહણ કરકે એક અસાધારણ, એક અસાધારણ દૂસરી ચીજમેં એસા ભાવ એકરૂપ હૈ હી નહીં પર્યાયમેં એમ, જ્ઞાયકભાવ આત્માકા ભાવ લેકર, એક જ્ઞાયક માત્ર ભાવ આહા ! મુદ્દાની રકમ હૈ. મુદ્દાકી કયા કહા ? વો પાંચ લાખ દિયા હોય ને આઠ આનાની તેરીખે, પહેલે તો આઠ આના તેરીખે વ્યાજ થાને, આઠ આના હવે તો ટકા હો ગયા, તો પાંચ લાખ દિયા હોય તો આઠ આના વ્યાજ ૨૫ વર્ષ લિયા, પીછે કહે ભાઈ વ્યાજ તો લિયા પણ હવે પૈસા લાવો, મુદ્દાની રકમ લાવો વ્યાજ નહિ હવે કે રકમ નહીં હૈ, આહાહા... એમ યહાં કહેતે હૈ. પુણ્ય પાપસે સ્વર્ગ નરક આદિ મિલા હૈ. એ તો સબ વ્યાજ હૈ બહારકા, મૂળ રકમ લાવો.

આ ત્રિકાળ સ્વભાવ જે મૂળ રકમ હૈ, આહાહાહા... જેની ઉત્પત્તિ નહીં જેનો નાશ નહીં જેમાં અપૂર્ણતા નહીં, જિસમેં આવરણ નહીં, જેમાં અશુદ્ધતા નહીં, આહાહાહાહા... આહા ! એસા ગ્રહણ કરકે એક અસાધારણ જ્ઞાયકભાવ આત્માકા ભાવ લેકર, આહા... ઉસે શુદ્ધનયકી દૈષ્ટિસે જે જ્ઞાનકા અંશ ત્રિકાળકો પકડતે હૈ એ શુદ્ધનય, ઇસસે સર્વ પરદ્રવ્યોસે ભિન્ન, અબદ્ધસ્પૃષ્ટ હૈ ને ઉસીસે લિયા હૈ. પરદ્રવ્યોસે ભિન્ન, સર્વપર્યાયસે એકાકાર, નારકી આદિ એ અન્ય અન્ય નહીં. હાનિ - વૃદ્ધિસે રહિત, અનિયત નહીં નિયત, વિશેષસે રહિત ગુણભેદસે વિશેષસે રહિત ઔર નૈમિત્તિક ભાવસે રહિત, નિમિત્તના લક્ષે ઉત્પન્ન હુઆ. રાગ દ્વેષ આદિ એ નૈમિત્તિક ભાવસે રહિત કર્મ તો નિમિત્ત હૈ, પર્યાયમેં વિકૃત અવસ્થા નૈમિત્તિક અપને કારણસે હુઈ હૈ. આહાહાહાહા ! સમજમેં આયા ?

એ પોકાર અત્યારે બહોત હૈ કર્મનો, બધાને બસ કર્મસે હોતા હૈ, કર્મસે હોતા હૈ, કર્મસે હોતા હૈ. પણ પરકી રાગકી પર્યાય કર્મ પરદ્રવ્યસે હુએ કેસે ? પરદ્રવ્ય તો છૂતે નહીં ને ઉસકો ? અને રાગ હૈ એ કર્મ દ્રવ્યકા ઉદયકો છૂતે હી નહીં ને દો દ્રવ્ય ભિન્ન હૈ. “અપનેકો આપ ભૂલકે હૈરાન હો ગયા. ‘કર્મસે નહીં’, અપનેકો આપ ભૂલકે હૈરાન હો ગયા” આહાહા ! અપની ચીજ કયા હૈ ઉસમેં ભી આયા નહીં ? “અબ હમ નિજ ઘર કબહુ ન આયે, પર ઘર ભમત”. અપના ઉલટા પુરુષાર્થસે પર ઘર ભમત રાગ અને પુણ્ય ને અનેકતાકો અપના માનકર મેં ચાર ગતિમેં રખડયા. આહાહાહા !

બેનના વચનમાં તો એસા આયા છે. વચનામૃતમાં કે સમ્યગ્દર્શન હુઆ છે સ્વદેશકા ભાન હુઆ છે, ચૈતન્ય આનંદકંદ પ્રભુ શુદ્ધ ચૈતન્યમાં અરેરે રાગમાં આયા હમ પરદેશમાં આ ગયા. આહાહા ! બેનના વચનામૃતમાં છે. અરેરે દયા, દાન, વ્રત, આદિ વિકલ્પમાં આયા. હમ પરદેશમાં આ ગયે ઉસમાં હમારા દેશ નહીં. આહાહા ! હમારા સ્વદેશમાં તો આનંદ ને જ્ઞાન ને શાંતિ પડી છે, એ હમારા પરિવાર છે. આહાહાહા ! વાતું આકરી બહુ ભાઈ ! આહાહા ! હૈ ને વો, ઉસમાં હૈ કે નહીં ? કેટલામાં હૈ ૪૦૧, ૪૦૧ હૈ, જ્ઞાનીકા પરિણમન વિભાવસે વિમુખ હોકર સ્વરૂપકી ઔર ઢલ રહા હૈ, જ્ઞાની નિજ સ્વરૂપમાં પરિપૂર્ણરૂપસે સ્થિર હો જાનેકો તરસતા હૈ. આહાહાહા ! મેં મેરા ઘરમાં પરિપૂર્ણ કેસે બેઠ જાઉં. આહાહા ! સમકિતીકો તો અપના સ્વરૂપમાં પૂર્ણ કેમ ઠરીને બેસી જાઉં, એસી ભાવના હૈ. આહાહા ! ઈસ વિભાવભાવ હમારા દેશ નહીં, એ વ્યવહાર રત્નત્રયકા વિકલ્પ ભી ઉઠતે હૈ સમકિતીકો પણ એ હમારા દેશ નહીં. આહાહાહાહા !

કહો જયપુર છોડીને વિલાયત કયા કહેતે હૈ, અમેરિકા-અમેરિકા વિલાયત છે. આ તો દાખલો છે. આહાહાહા ! અહીંયા તો પ્રભુ ! પ્રભુ આનંદનો નાથ પ્રભુ ઉસકી જ્યાં દેષી હુઈ ઔર ઉસકા સ્વભાવકા ભાન ને અનુભવ હુઆ પીછે વિકલ્પ આયા તો કહે કે અરેરે અમે તો પરદેશમાં આ ગયા. ઉસમાં હમારા કોઈ પરિવાર નહીં ત્યાં આ ગયા, યુગલજી ! આંહી તો વ્યવહાર આવે તો રાજી હોતા હૈ. આહાહાહા ! ઈસ પરદેશમાં હમ કહાં આકર પહુંચે ! આહાહા ! હમં યહાં અચ્છા નહીં લગતા, શુદ્ધ ચૈતન્ય હમારા પવિત્ર દેશ હૈ, ઉસમાં હમ રહેતે હૈ ને આ આ ગયા રાગ, હમ પરદેશમાં કહાં આ ગયા ? હમકો યહાં અચ્છા નહીં લગતા. શુભભાવ અચ્છા નહીં લગતે. એ રંગુલાલજી ! આહાહાહા ! એને ઠેકાણે હજી તો બાઈડી, છોકરા ને પૈસા, આબરૂ ઠીક લગતે હૈ આહાહાહા... મિથ્યાત્વભાવ હૈ. આહાહાહા !

ભાઈ ત્રણ લોકના નાથ કેવળી પરમાત્મા એની આ વાણી છે, એનું આ સ્વરૂપ છે. પ્રભુ ! આહાહા ! અહીં હમારા કોઈ નહીં. અરેરે વિકલ્પ ઉઠયા એ હમારા નહીં, જહાં જ્ઞાન, શ્રદ્ધા, ચારિત્ર, આનંદ, વીર્ય આદિ અનંત ગુણોરૂપ હમારા પરિવાર વસતા હૈ, યે હમારા સ્વદેશ હૈ. કહો રતનચંદજી ! અબ હમ ઉસ સ્વરૂપ સ્વદેશકી ઔર જા રહા હૈ. આહાહા ! સ્વરૂપ જો જ્ઞાયક ને આનંદસ્વરૂપ એકરૂપ હૈ ત્યાં હમ જા રહે હૈ, હમં ત્વરાસે અપને મૂળ વતનમાં જાકર, ત્વરાસે હમારા મૂળ વતન જો સ્વદેશ આનંદ જ્ઞાનઆદિ, આહાહાહા... ત્યાં આરામસે વસના હૈ, જહાં સબ હમારે હૈ. આહાહા ! પુસ્તક નિકલ આયા તો બહોત વખાણ આતા હૈ લોકો કહે, ઓહોહો... આયા તમારે આયા ને હિન્દીમાં આયા હૈ ને પત્ર આયા હૈ એસે એક સંગ્રહ હો ગયે હૈ યહાં કહેતે હૈ. (શ્રોતા:- આત્મધર્મમાં દિયા હૈ) હાં, થોડા દિયા હૈ.

એસા દેખા જાય તો સર્વ પાંચ ભાવોસે જો અનેક પ્રકાર યે હૈ અભૂતાર્થ હૈ સ્વભાવકી એકતામાં દૈષ્ટિ કરનેસે, સ્વભાવની એકરૂપ સ્વભાવ સહિતની દૈષ્ટિ કરનેસે, અનુભવ કરનેસે એ પાંચ પ્રકાર હૈ, અનેક પ્રકાર હૈ એ જૂઠા દિખતે હૈ. ઉસમાં હૈ નહીં. સામાન્યમાં વિશેષ હૈ નહીં, સામાન્યમાં અનેકતા હૈ નહીં, સામાન્યમાં અનિયતતા હૈ નહીં. આહાહા ! આવી વાતું છે, હૈ ? આવો પ્રભુ છે ભાઈ ! ભાઈ ! તારા ઘરની વાત છે ને પ્રભુ ! આકરી લાગે માટે બીજો રસ્તો લેવો એવું કાંઈ છે ? હૈ ? માર્ગ તો આ હૈ.

यहां यह समजना चाहिए के वस्तुका स्वरूप अनंत धर्मात्मक है, वस्तुना स्वरूप तो अनंत धर्म स्वरूप अनंत गुण स्वरूप है, यह स्याद्वादसे यथार्थसे सिद्ध होता देभा जाता है. अपेक्षासे ऐसा सब सारा निर्णय होता है, आत्मा भी अनंत धर्मवाणा है उसके कुछ धर्म तो स्वाभाविक है, ज्ञान, दर्शन आदि कुछ पुद्गलके अपेक्षासे संयोगसे हुआ है, राग द्वेष आदि ज्ञान, दर्शन, आनंद से स्वाभाविक है. अने राग आदि से पुद्गलका निमित्तसे हुआ विभाविक है. कुछ पुद्गलके संयोगसे है, होते है. आहाहा !

“जो कर्मके संयोगसे होते है उससे आत्माकी संसारकी प्रवृत्ति होती है”. कर्मका निमित्तसे जो राग आदि आता है से तो संसारकी प्रवृत्ति है. याहे तो शुभ हो के याहे तो अशुभ हो. आहाहा ! समयसार नाटकमें तो मोक्ष अधिकारमें ४० मो बोल दिया है, समजमें आया ? के मुनि है सख्या भावलिंगी जिसको पूर्णानंदका नाथका पत्ता लेकर स्थिरता औसी जाम गछ है वीतरागता, वीतरागता, वीतरागता, वीतरागता जम गछ, उसको महाप्रतका विकल्प उठते है, समयसार नाटकमें कहा के से जगपंथ है. है यहां समयसार नाटक ? है, मोक्ष अधिकार है ने ? उसमें यालीसवा बोल है, मोक्ष छे ने ? मोक्ष है ? से आया देभो, “ता कारण जगपंथ सेव” आहाहा ! मुनिराज आत्माका आनंदका वेदनवाणा, शुद्ध यैतन्यधनमें रमण करनेवाला उसको भी जो विकल्प आता है, पंचमहाप्रतका २८ मूण गुणका, ता कारण जगपंथ, से जगपंथ है छतना. आहाहाहा ! “उत् शिवमारग ज्ञेय”. रागसे त्मिन्न होकर अंदर स्वरूपमां स्थिरता से शिवमार्ग ज्ञेय. “प्रमादि जगको ढुंके” अरेरे मुनि पण प्रमादमां आया तो जगकी दशा दुष्ट रागकी संसार आहाहा, आवी वात छे प्रभु “अने अप्रमादि शिव और” स्वरूपमां अप्रमाद होकर रहेते है से तो शिवलोकमें- मोक्षके पंथमें चलते है आहाहा. मुनि सख्या भावलिंगी जिसकी भावलिंग जिसकी महोर छाप है, ज्ञायक प्रयुर स्वसंवेदन, ज्ञायकका प्रयुर स्व-संवेदन जिसकी महोर छाप है ऐसा भावलिंगी संतो, आहाहाहा... उसको भी विकल्प आता है तो कहेते है, से तो संसार है, छतना संसार जगपंथ है. आहाहा. अज्ञानीकी तो बात क्या करना. आहाहा !

क्योंकि राग से उदयभाव है, उदयभाव संसार है. आहाहा ! समजमें आया ? उससे आत्माकी सांसारिक प्रवृत्ति होती है, राग आदिसे तो संसारकी प्रवृत्ति होती है देभो, और तत् संबंधी जो सुषुप्त आदि होता है ने भोगते है अज्ञानी, आहाहा... से आ आत्माकी अनादिकादीन अज्ञानसे पर्यायबुद्धि है. अनेकपणाकी रागादिनी पर्याय ने त्मेदको देभना अनादिकी पर्यायबुद्धि है. आहाहा ! भगवान अक समयकी पर्यायकी समीपमें प्रभु बिराजते है. आहाहा ! अनेक पर्याय, जे पर्याय अक समयकी है, से पर्यायकी समीपे अंतरमें प्रभु बिराजते है, पूर्णानंदका नाथ !

अक संग हो गये है यहां कहेते है (आत्मधर्ममें दिया है) हा, थोडा दिया है ऐसा देभा जाय तो. समजमें आया ? आहाहा ! से आत्मा अनादि काणसे पर्यायबुद्धि है. उसे अनादि अनंत अक आत्माका ज्ञान नहीं है, जोके जो त्मिन्न ध्रुव पडा है अनादि अनंत उसका ज्ञान नहीं है. पर्यायका ज्ञान है, आहाहा ! समजमें आया ? अक क्षणकी पर्याय उत्पन्न दुष्ट दूसरे क्षण

નાશ હોતી છે. પણ ઉસમેં ભગવાન એક અનાદિ અનંત પડા છે ધ્રુવ. આહાહાહા ! ઉસકા તો જ્ઞાન છે નહીં, વો તરફ તો ઝૂકે નહીં. આહાહાહા ! એ આત્માકા જ્ઞાન નહીં છે.

ઇસે બતાનેવાલા સર્વજ્ઞકા આગમ છે. એ સર્વજ્ઞકા આગમ સિવાય ઐસી બાત ક્યાંય છે નહીં તીન કાલમેં. સમજમેં આયા ? (શ્રોતા:- બધા ધર્મવાળા પોતાના પ્રભુને સર્વજ્ઞ માને) માને ગમે તે, સર્વજ્ઞ છે હી નહીં. અજ્ઞાની પોતે અપનેકો ગમે તે માને, સર્વજ્ઞ તો એક જૈન દર્શનમેં, ક્યોંકિ આત્મા સર્વજ્ઞ સ્વભાવી ત્રિકાળ છે ભગવાન આત્મા સર્વજ્ઞ સ્વભાવી ત્રિકાળ છે ઐસે કહેનેવાલા તો સર્વજ્ઞ પરમાત્મા છે અને વો સર્વજ્ઞ સ્વભાવ છે ત્રિકાળી ભગવાન ઉસકે અવલંબનસે પર્યાયમાં સર્વજ્ઞપણા હોતા છે, જિસકા સર્વજ્ઞ સ્વભાવ આત્મામેં છે ઐસા માનતા નહીં ઉસકો સર્વજ્ઞ પર્યાય કભી હોતી નહીં. આહાહા ! (શ્રોતા:- આત્માકો તો માનતા હી છે) આત્માકો કયા માને બધા વાતો કરે, આત્મા એટલે કયા પ્રભુ ? સર્વજ્ઞ, બીજી સાદી ભાષાએ કહીએ તો “જ્ઞ” સ્વભાવી અને “જ્ઞ” સ્વભાવીમાં સર્વ લગાવી દિયા તો સર્વજ્ઞ સ્વભાવી, ક્યોંકિ વો સર્વજ્ઞ સ્વભાવ ઉસકા ગુણ છે, ઉસકી શક્તિ છે. આહાહાહા ! અને એ સર્વજ્ઞ સ્વભાવી એકરૂપ પ્રભુ ઉસકી દૈષ્ટિ કરનેસે ને ઉસમેં સ્થિર હોનેસે સર્વજ્ઞકી પર્યાય, પ્રગટ પર્યાયમાં હોતી છે. સર્વજ્ઞમેંસે પ્રવાહ આતા છે. આહાહા ! પૂર્વકી પર્યાયમેંસે મોક્ષ હો ઐસા કહેના ભી વ્યવહાર છે, બાકી તો સર્વજ્ઞ સ્વભાવ છે ઉસમેંસે સર્વજ્ઞ પર્યાય આતી છે. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ?

ઉસમેં શુદ્ધદ્રવ્યાર્થિકનયસે એ બતાયા છે, કે આત્મા એક અસાધારણ ચૈતન્યભાવ છે, ત્રિકાળી એક અસાધારણ દૂસરા ગુણ ભી ઐસા નહીં, જ્ઞાન સ્વભાવ જૈસા. દૂસરા ગુણ ભી અપનેકો જાનતે નહીં, જ્ઞાન અપનેકો જાનતે છે ને દૂસરા ગુણકો જાનતે છે ને પરકો જાનને વાલા અસાધારણ એક જ્ઞાયક સ્વભાવ છે. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? આવો ઉપદેશ ! છે ? આહાહા ! જ્ઞાન છે અસાધારણ ચૈતન્યમાત્ર જો કે અખંડ છે પ્રભુ તો દ્રવ્યસ્વભાવ તો અખંડ છે પર્યાયકા ભેદ ભી જિસમેં નહીં, નિત્ય છે અનિત્ય નહીં, અનાદિ અનંત છે, અનાદિ નિધન ‘અ’ આદિ અનિધન, આદિ નહીં ને અંત નહીં. ઐસી ચીજ ધ્રુવ નિત્યાનંદ પ્રભુ ! આહા... ઉસે જાનનેસે પર્યાયબુદ્ધિકા પક્ષપાત મિટ જાતા છે ઐસા ભગવાન ત્રિકાળી જ્ઞાયકકો જાનનેસે ને અનુભવ કરનેસે પર્યાયબુદ્ધિકા પક્ષપાત છૂટ જાતા છે તભી સમ્યગ્દર્શન હોતા છે. આહા ! વિશેષ કહેગા.

(શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ.)

પ્રવચન નં. ૭૦ ગાથા - ૧૪ તા. ૨૭-૮-૭૮ રવિવાર, શ્રાવણ વદ-૯ સં. ૨૫૦૪

શ્રી સમયસાર, એ તો ૧૫ મી ગાથામેં આતા છે ને “અપદેસસન્તમજ્ઞં” પંડિતજી ! “અપદેસસન્તમજ્ઞં” ઉસકા અર્થ અખંડ ક્રિયા છે વો વિધાનંદજીએ, એ વાત જૂઠી છે, સુણો તો હવે એ કહેતે છે કિ અપદેસકા અર્થ અમૃતચંદ્રાચાર્યે જાનનેમેં ન આયા તો ક્રિયા નહીં એમ કહેતે છે. અમૃતચંદ્રાચાર્યકો “અપદેસસન્તમજ્ઞં” શબ્દકા અર્થ જાનને-ખ્યાલમેં ન આયા તો લિખા નહીં. એક વાત, અપદેસકા અર્થ જયસેન આચાર્ય ટીકામેં દ્રવ્યશ્રુત ક્રિયા છે એક વાત ઔર “અપદેસસન્તમજ્ઞં”નો અર્થ એ સૂત્રમેં ૧૫મી ગાથા આઈ ઉસમેં આ ગયા. પંડિતજી !!

द्रव्यश्रुत अे शब्दोे ज द्रव्यश्रुत है, पंढरमी गाथा है अे डी द्रव्यश्रुत है. तो द्रव्यश्रुतमें अे आ गया. अपदेसका अर्थ अमृतयंद्राचार्यको प्याल नहीं रहा तो नहीं आया अैसा नहीं. (श्रोता:- अेमां गर्भित छे) हैं ? अे उसमें गाथा वो डी द्रव्यश्रुत है. “अपदेससन्तमज्जं” आहाहा... द्रव्यश्रुतमें ली अे कहा है और भावश्रुतमें ली वीतरागता भाव शुद्ध उपयोग अे जैनशासन अैसा कहा. पण द्रव्यश्रुतमें ली अे गाथा है अे द्रव्यश्रुत है, पंडितज्ज ! आहाहा ! “अपदेससन्तमज्जं” अे गाथामें द्रव्यमें अे आया अेटले द्रव्यश्रुतका अर्थ अपदेसका अर्थ नहीं किया है अमृतयंद्राचार्य (अेम नहीं). (श्रोता:- अे भावनो अर्थ कर्यो अेमां द्रव्य आवी गयुं.) ना ना-द्रव्य अेम नहीं, अेमेय नहीं. अे गाथा अे द्रव्यश्रुत है अेम कहेना है. पंडितज्ज ! अे गाथा अेडी द्रव्यश्रुत है, तो द्रव्यश्रुत आ गया भाछ, अने उसका भावश्रुत तो परसटि अप्पाणं, शुद्ध उपयोगमें आत्माको देणते है अे जैनशासन अे भावश्रुत हुआ. पंडितज्ज ! बराबर है, समजमें आया ? जरी गरबड डो गछ है बडोत, अपदेसनो अर्थ अण्ड किया है अे बात अैसे अैसे है नहीं. समजमें आया ?

अने दूसरी बात अे कहे, रात्रिको प्रश्न हुआ था यंदुभाछना अे प्रश्ननो उत्तर हवे के रात्रिको बडोत यला था, कि जैसे क्षेत्रका अंत नहीं, अे वस्तु स्थिति है, अैसे काणका अंत नहीं, शरुआत कहांसे उसका अे वस्तुका स्वरूप अैसा है अैसी द्रव्यकी पर्याय पहेली क्या उसका अंत नहीं. पहेली क्या ? आहाहा ! अैसे आत्मामें अनंतगुण जो है उसका आभिरका गुण क्या ? अे है डी नहीं. आहाहा ! समजमें आया ? तो छतना द्रव्यका स्वभाव गुण अमाप है और पर्याय अेक समयकी ली अनंत है अे ली अमाप है, अे अनंत पर्याय अेक समयकी है, तो आ अनंत, अनंत अनंत अनंतमें आभिरकी आ अेक पर्याय उसमें अेक समयमें, अे ली है नहीं. आहाहा ! त्यारे कोछ कहे के अेटला बधा द्रव्य, क्षेत्र, काण, भाव, अमाप ने उसका माप पर्याय लछ ले तो तो विकल्प है उसमें आया. समजमें आया ? अैसा है नहीं. समजमें आया ?

वो रात्रिको कहा था, कहेना था तो यिद्विलासमें है, यिद्विलास है ने ? उसमें योत्रीस पाने है देणो, सामान्यता करी निर्विकल्प वस्तु है, विशेषता-विशेषपणा अेकद्रव्यमें अनंत, अनंत, अनंत, अनंत, अनंत, अनंत, अनंत गुण, आहाहाहा... जिसका अंत नहीं अैसे जब विशेष समजाते है गुरु, आहाहा... और पर्याय अेक समयमें अनंत, मुदत अेक समयकी पण अनंत पर्यायमां आ पर्याय आभिरकी है अैसा है नहीं. अनंत, अनंत, अनंत, अनंत, अनंत अेक समयमें डों अैसा शिष्यको प्रतिबोध किज्जअे, यिद्विलासमें है, यिद्विलास दीपयंदज्ज.

तब ज्यों ज्यों शिष्य गुरुके प्रतिबोधको गुणका स्वरूप, नियमसारमें अैसा कहा के द्रव्य, गुण ने पर्याय तीनोंका विचार करना अे विकल्प ने अनावश्यक है. यहां अे कहा के द्रव्यगुणने अनंत अनंतगुण ने अनंत अनंत पर्यायको गुरु जे शिष्यको समजाते है. आहाहाहा ! त्यारे (तब) गुरुके प्रतिबोधको गुणका स्वरूप जाली, जानी विशेष भेदी होता जाता है. विशेष उसका भेदज्ञान निर्मण बडोत डो जाता है. और तब वे शिष्यके आनंदकी तरंग उठते है. समजमें आया ?

भगवान आत्मा अेक और अनंत, अनंत, अनंत, अनंत क्षेत्रसे अंत अे आ गया

ઈતનામેં, પણ ભાવકી સંખ્યાકી અનંતતાકા અંત નહીં. આહાહાહા ! ઔર એક સમયકી પર્યાય અનંતમેં આ આખિરકી, હૈ તો એક સમય પણ અનંતમેં આ પર્યાય આખિરકી ઐસા હૈ નહીં. આહાહાહા ! ઐસા કોઈ ગંભીર, ગૂઢ ધર્મ, ગુણકા ને પર્યાયકા, ક્ષેત્રકા અને કાળકા, ઐસે વ્યાખ્યા જેમ ગુરુ કહેતે હૈ, તો શિષ્ય સૂનનેમેં ઉસકો વિશેષ ભેદજ્ઞાન હો જાતા હૈ. ઔર જાની જાની આનંદકી તરંગ ઊઠે, તે (ઉસી) હી સમય વસ્તુકા નિર્વિકલ્પ આસ્વાદ કરે. પંડિતજી ! વાત હૈ ભાઈ ! આ તો ગંભીર અલૌકિક વાતું હૈ, આ કોઈ શાસ્ત્રકા એકીલા શબ્દકી બાત નહીં હૈં.

આહાહા ! અનંત અનંત અનંત આત્મામેં જેમ એ એક વિચારકી કસોટીમેં ન લે તબ તક અનંત હૈ અનંત હૈ ભલે માને, પણ અંદર કસોટીમેં ચડાવે જબ, આહાહા... તો એક વસ્તુમેં અનંતગુણ ઔર એક પરમાણુમેં અનંતગુણ, જિતની સંખ્યામેં એક આત્મામેં ગુણ હૈ, અનંત, અનંત, અનંત, અનંત અનંતનો અંત નહીં. ઐસે એક પરમાણુમેં અસ્તિત્વ, વસ્તુત્વ આદિ અનંતગુણ ઈતના હૈ, કે ઉસકા અંત નહીં. પરમાણુ એટલા (ઈતના) આહાહા... ઔર એક આકાશ, એક આકાશમેં ભી અનંતગુણ હૈ. જિતના પરમાણુમેં હૈ ઈતના આકાશમેં હૈ, ઔર ઈતના એક આત્મામેં હૈ. આહાહાહા ! અસંખ્ય પ્રદેશીમેં ભી અનંત, અનંત, અનંત એક પરમાણુમેં ભી અનંત અનંત એક પ્રદેશમેં, અનંત પ્રદેશી આકાશમેં અનંત અનંત, આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? જોલા આતે હૈ જોલા, હમણાં આંહી જોલા ચડી ગયા છે. ઘણીવાર રાત્રી ગમે તેમ કરતા હોય પણ વ્યાખ્યાનમેં જોલા જ આવે એને, આંખ ભારે થઈ જાય. આવી વાતમાં ભારે આંખ થાય, સમજમેં આયા ? જરી સમજનેકી ચીજ હૈ ઉસમેં, આહાહાહાહા !

(શ્રોતા:- અનંત તો કઈ પ્રકારકે હોતે હૈ.) આ અનંત તો અંત ન આવે એ અનંત હૈ, અર્ધપુદ્ગલકા અનંતકા તો અંત આતા હૈ, કયા ? અર્ધ પુદ્ગલ હૈ એ અનંતકા અનંત કાળ હૈ, પણ ઉસકા અંત આતા હૈ, પણ અનંત પુદ્ગલ પરાવર્તનકા કભી અંત નહીં. આહાહા... ઐસે એક દ્રવ્યમેં અનંત ગુણકા કોઈ અંત નહીં. એમ આકાશકા ક્ષેત્રકા કોઈ અંત નહીં. આહાહા ! ઝીણી વાત છે ભાઈ ! (શ્રોતા:- એક સમયકી પર્યાયકા અંત નહીં) એક સમયમાં અનંતી પર્યાયના અંત નહીં, કે આ પર્યાય આખિરકી એક સમયમાં અનંત, તો આ અનંત, અનંત, અનંત, અનંત, અનંત, અનંત, અનંતમાં આખિરકી ઐસે અંત નહીં, ભાઈ કોઈ (અચિંત્ય) વસ્તુ હૈ, (શ્રોતા:- ગુણકા અંત નહીં એટલે પર્યાયકા અંત નહીં) ગુણકા નહીં, પર્યાય તો એક સમયકી હૈ વો ત્રિકાળીકા અંત નહીં, આ એક સમયકા અંત નહીં. આહાહા ! (શ્રોતા:- એક સમયકી અંતિમ પર્યાય કૌન સી) અંતિમ પર્યાય કયા ? પર્યાય અનંત હૈ એમાં અંતિમ કયા ? આહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહાહા ! અનંત અનંત ચોવીસી હો જાય તો ભી ઉસકા અનંત ચોવીસીમેં અંત આ ગયા, આખિર. પણ આ તો અનંત અનંત કાળ કદી આદિ હૈ નહીં, અંત નહીં, ઉસકા કદી અંત નહીં ને શરૂઆત નહીં. આહાહાહા !

(શ્રોતા:- અનંત કહેવું ને અંત આવી જાય ઈ શું ?) અંત કયાં, કોણે કહ્યું અંત આવી જાય, એ આ તો અંત આવી ગયો ને અહીંયા. અર્ધ પુદ્ગલ પરાવર્તનનો અનંતકાળકા અંત આ ગયા, એ અંત હૈ ને ? અંત એ પ્રકારકા અંત હૈ. ઐસા હૈ ધવલમેં પાઠ હૈ ઐસા. ધવલમેં ઐસા પાઠ લિયા હૈ કે અનંતના દો પ્રકાર, અર્ધપુદ્ગલ એ અનંત હૈ પણ ઉસકા અંત આ જાતા હૈ. ભાઈ

आ शास्त्रमें आधार पडा है. शास्त्रमां तो द्विगंबर संतोअे तो गजब काम किया है. आहाहा ! अर्धपुद्गलका अंत आ गया. अर्धपुद्गल (का) अंत है. आहाहा ! समजमें आया ? પણ अनंत अनंत अनंत गुण जो स्वभावका अंत नहीं, भाँ अलौकिक वातुं है बापा, प्रभु तारी प्रभुतानी पार न भणे. आहाहा ! अे अनंत अमाप उसकी ज्ञान पर्याय माप ले लेती है. क्या कहा अे ? ज्ञानकी वर्तमान पर्याय अनंत, अनंत, अनंत जिसका अंत नहीं इसका माप ले लेती है. आहाहा ! (श्रोता:- माप ले लिया तो अंत आ गया.) इसका अंत कहां आया ? अनंतका, अनंतका, अनंतका यहां ज्ञान आया, अनंतका अनंत ज्ञान आया. बहु सूक्ष्म वात भाँ ! समजमें आया ?

द्रव्यानुयोग बहोत सूक्ष्म है, जैसे कोछ साधारण अब्याससे समजाय ऐसी यीज नहीं. भाँ ! आहाहा ! ऐनी अेक समयनी पर्यायमां પણ अनंत अविभाग प्रतिच्छेद, आहाहा... अेक समयकी पर्यायमें अनंत मायली अेक पर्यायमें अनंत अविभाग प्रतिच्छेद है उसका अंत नहीं उतना अविभाग प्रतिच्छेद है, क्युं के अेक समयमें अंत नहीं ऐसा क्षेत्रका ज्ञान आ गया, अंत नहीं ऐसा काणका ज्ञान आ गया, अनंत धर्म जो है उसका अंत नहीं उसका पर्यायमें ज्ञान प्याल आ गया. आहाहाहाहा ! समजमें आया ? तो अे पर्यायमें अनंत अनंत अनंत अनंत सामर्थ्य है. आहाहाहा ! अे सब द्रव्यश्रुतमें कहा है. समजमें आया ? अे १५ मी गाथामें जो अे आयेगा.

जो परस्सदि अप्पाणं अबद्धपुट्टं अणणमविसेसं ।

*अपदेससंतमज्झं परस्सदि जिणसासणं सव्वं ॥ १५ ॥

इसका अर्थ के अमृतयंद्रायार्ये अंदर अपदेसका अर्थ किया ही नहीं, ऐसा है नहीं. अे “अपदेससन्तमज्जं” जे सूत्र कहा उसमें अे द्रव्यश्रुत आ गया. समजमें आया ? जरी ! आहाहाहा ! (श्रोता:- आभा जिनशासननुं द्रव्यश्रुत आवी गयुं १५मी गाथामां) अे द्रव्यश्रुत ज अे है, के जिसमें अपदेस नाम द्रव्यश्रुत उसमें आया क्या आया ? के अबद्धस्पृष्ट है आत्मा अे उसमें आया है. अने भावश्रुतमें भी अे आया शुद्ध उपयोगमें के अबद्धस्पृष्ट आत्मा अे शुद्ध उपयोगमें आया वो ही जैनशासन. द्रव्यश्रुतमें अे कहा ने भावश्रुतरूप परिणामन हुआ आहाहाहा ! समजमें आया ? (श्रोता:- १५मी गाथाकी अपदेश है ?) अे आंहीया “अपदेससन्तमज्जं” अेवी भात है भाँ. आहा !

अत्यारे तो कल्पनासे अर्थ करते है. जैसे न यले भाँ ! आचार्यो कहेते है अे तो संतो कहेते है, इसकी वाणीका सार है. आहाहा ! अे वाणी वाणीमें भाव जो कहेनेमें आया है, अपार है वाणीका वाणीमें भाव हों, आहाहा ! द्रव्यगुणका भाव, वाणीका अपना भाव, अे वाणी कहेती है. आहाहा ! वाणीमें द्रव्यगुण जो भाववस्तु है अे भाव उसमें नहीं आता, પણ वाणी जितना द्रव्यगुणभाव है उसको कथनकी शक्ति भाषाकी पर्यायमें है, भाषाकी पर्यायमें है, भाषाकी पर्यायमें वो अनंत द्रव्यगुण पर्याय आया नहीं. आहाहा ! अलौकिक वातुं छे बापु आ तो, आहाहा... समजमें आया ?

अेटले द्रव्यश्रुतमें भी गाथा अे ही द्रव्यश्रुत है. तो उसमें भी आ गया और अमृतयंद्रायार्ये

એના અર્થ નથી કર્યા એસા છે નહીં. એ ગાથા “અપદેસસન્તમજ્ઞં” કીધા વો હી દ્રવ્યશ્રુત આ ગયા ઉસમેં અને જયસેન આચાર્યે એની ટીકામેં ચોખ્ખા લિયા. અપદેસ એટલે દ્રવ્યશ્રુતમજ્ઞં દ્રવ્યશ્રુતની અંદર આ કહા છે. આહાહાહા ! સાન્ત નામ ભાવશ્રુત અને અપદેસ એ દ્રવ્યશ્રુત. દ્રવ્યશ્રુતમેં ભી આત્મા અબદ્ધસ્પૃષ્ટ કહેનેમેં આયા છે. ઓર ભાવશ્રુતમેં ભી અબદ્ધસ્પૃષ્ટકા અનુભવ હોતા છે. આહાહાહા ! એવો મારગ છે ભાઈ ! હૈં ? આ તો ઉસકા અર્થ આયા છે સમયસારમેં દેખા તો અને આ કલ કહેના થા ને તો ઉસમેં એ આયા છે, કે સમયસાર વ્યવહારકો લેકર ચલતા છે ઓર ઉસકા અંતિમ લક્ષ નિશ્ચય તક પહુંચના છે, એસે છે નહીં. આમાં લિખા છે આ તો વીર પત્ર આયાને વીરમેં આ પત્રમાં કલ બતાના થા ને કોઈ લે ગયા થા આ મેરા નહીં, મેરા તો ચિત્ત ક્રિયા છે, દૂસરા કોક લે ગયા આ તો મગનલાલજી લાયા થા.

કયા કહા ? અહીંયા આપણે ચલતે છે દેખો, પર્યાયાર્થિકરૂપ વ્યવહારનયકો ગૌણ કરકે અસત્યાર્થ કહા છે, યહાં આયા છે, બિચમેં, છે ? જીવ ઉસકા અનુભવ કરતા છે વો પરદ્રવ્યકે ભાવો સ્વરૂપ પરિણમિત નહીં હોતા. “ઇસલિયે કર્મબંધ નહીં હોતા. ઓર સંસારસે નિવૃત્તિ હો જાતી છે” ત્યાં આયા છે, છે ? પંડિતજી ! છે ? વો કયા કહા ? કે આ આત્મા તો અખંડ, નિત્ય, અનાદિનિધન છે. ઉસે જાનનેસે પર્યાયબુદ્ધિકા પક્ષપાત મિટ જાતા છે, છે ? પરદ્રવ્યોસે ઉનકે ભાવોસે ઓર ઉનકે નિમિત્તસે હોનેવાલા અપને વિભાવોસે અપને આત્માકો ભિન્ન જાનકર, આહાહા... પરદ્રવ્યસે, પરદ્રવ્યકા ભાવસે ઓર પરદ્રવ્યકા નિમિત્તસે હોનેવાલા અપના વિકાર, આહાહા... તીન બોલ આયા, છે ? ભિન્ન જાનકર જીવ ઉસકા અનુભવ કરતા છે. તબ પરદ્રવ્યોકે ભાવસ્વરૂપ પરિણમન નહીં હોતા, તબ રાગરૂપ પરિણમન નહીં હોતા. આહાહાહાહા ! ઝીણી વાત ભાઈ ! આ તો જૈનશાસન ! એમાં સમયસાર, ઓર ઉસકી ટીકા ને ઉસકા મર્મ જયચંદ પંડિતે ખોલ દિયા છે, આહાહા ! ઇસલિયે કર્મબંધ નહીં હોતા.

ઓર પર્યાયાર્થિકરૂપ વ્યવહારનયકો ગૌણ કરકે, પર્યાય છે, નહીં છે એસા નહીં, પણ પર્યાયાર્થિકનયકો ગૌણ કરકે, અભાવ કરકે નહીં પર્યાયકા અભાવ કરકે હોય તો વેદાંત હો જાતા છે. વસ્તુ એસી છે નહીં. આહાહા... પર્યાયાર્થિકનયકો ગૌણ કરકે લક્ષ છોડાનેકો ઉસકો ગૌણ કરકે અભૂતાર્થ કહા છે. આહાહા ! પર્યાય ન હો અને ગુણભેદ ન હો તો વસ્તુ જ નહીં છે, એસા હો જાતા છે. આહાહા !

શુદ્ધ નિશ્ચયનયકો સત્યાર્થ કહેકર ઉસકા આલંબન લિયા છે. શુદ્ધનયકા વિષય જો ધ્રુવ ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવ ઉસકા આશ્રય લેનેકો આલંબન લેનેકો કહા છે. ભેદકા આલંબન છોડાનેકો, આહાહા... પર્યાયકા આલંબન છોડાનેકો, પર્યાય નહીં છે એસા નહીં, પર્યાય છે. છે ? વસ્તુ સ્વરૂપકી પ્રાપ્તિ હોને કે બાદ, જબ આત્મા પ્રાપ્ત હો ગયા અંદરમેં, પીછે ઉસકા આલંબન નહીં રહેતા. પીછે આશ્રય કરના રહેતા નહીં. પૂર્ણાનંદકી પ્રાપ્તિ હુઈ પર્યાયમેં તો આલંબન રહા નહીં. દ્રવ્યકા આશ્રય કરના રહા નહીં. કયા કહેતે છે. આહાહા ! જબલગ આત્મા પૂર્ણ પર્યાયકો પ્રાપ્ત ન હો તબલગ દ્રવ્યાર્થિકનયકા આલંબન લેનેકો કહા, પણ એ આલંબનસે જબ પર્યાયમેં પૂર્ણતા હો ગઈ પીછે દ્રવ્યકા આલંબન રહા નહીં. આલંબન તો એ આશ્રય અધુરા થા તબલગ આલંબન રહેતે થે, પૂર્ણ હુઆ પીછે દ્રવ્યકા આશ્રય તો રહા નહીં. એ તો હો ગઈ પર્યાય પૂર્ણ.

આવી વાત આ જયચંદ પંડિતે લિખા ઉસકા સમજના આ કઠણ પડતે હૈ. સમજમેં આયા ? દિગંબરના પંડિતો પણ યથાર્થ કહેતે હૈ. અને અમારે પંડિતજીને ઐસા ચર્ચા હુઈ થી ને ખાનિયામેં ત્યારે એ લોકો કહે મુનિ અને આચાર્યોના વચન એ જ અમારે પ્રમાણ હૈ. આ કહે કે ભાઈ કે બધાને આ પંડિતોના વચન ભી પ્રમાણ હૈ. પંડિતજી ! કહા થા, ખાનિયાચર્ચામેં, એક હી કહેનેકો નિકલે થે. આહાહા ! જે સમ્યગ્દેષ્ટિ જીવ હૈ ઉસકા કથન બરાબર માન્ય હૈ. આચાર્યોના જ માન્ય હૈ તો પછી આ પદ્મપ્રભમલધારિદેવ મુનિ હૈ, એ આચાર્ય નહીં હૈ તો ઉસકા માન્ય નહીં હૈ ? એમ ઐસે કહે માને તે એની સ્વચ્છંદતા હૈ. આહાહા ! દિગંબર ગૃહસ્થો પણ સમકિતી બનારસીદાસ, ટોડરમલજી, આદિ સબ આધાર, સબ આધાર લેનેકા હૈ. ઉસકા શબ્દ ભી સિદ્ધાંતકે અનુસાર બરાબર સચ્ચા હૈ. સમજમેં આયા ? ગૃહસ્થ સમકિતી(ને) બનાયા હૈ માટે અહીં એના આશ્રય લેના નહીં ને વો નહીં આધાર ઐસા હૈ નહીં. સમ્યગ્દેષ્ટિ તો જૈસા તિર્યચ હૈ ઐસા હી સિદ્ધ સમ્યગ્દેષ્ટિ હૈ. આહાહાહાહા !

ભગવાન ત્રણ લોકનો નાથ અંદર જ્યાં દેષ્ટિમાં આયા, આહા... વર્તમાન પર્યાયમેં પૂર્ણાનંદકા નાથ, લક્ષમેં પર્યાયમેં દ્રવ્યકા સામર્થ્ય આયા સામર્થ્ય આયા દ્રવ્ય નહીં. આહાહાહા... ઉસકી દેષ્ટિવાન ગમે તે કહે એ યથાર્થ સિદ્ધાંત પ્રમાણે કહેતે હૈ. (શ્રોતા:- ગમે તે કહે ?) હૈ ? ગમે તે કહે ! ગમે તે કહે એટલે તે યથાર્થ જ કહે, એ જ કહે, ગમે તે કહે, ઉસકો જો ગમતે હૈ યથાર્થ એ કહે. આહાહા ! એ આંહી કહા દેખો.

શુદ્ધ નિશ્ચયનયકો સત્યાર્થ કર આલંબન દિયા વસ્તુસ્વરૂપકી પ્રાપ્તિ હોનેકે બાદ દ્રવ્યસ્વરૂપકા આશ્રય આલંબન લિયા જબ લગ પૂર્ણ નહીં હૈ ત્યાં લગ, અને પૂર્ણ હો ગયા પીછે આલંબન રહેતા નહીં, પીછે આશ્રય લેના રહેતા નહીં. આહાહાહા ! ઝીણી વાત ભાઈ ! વીતરાગનો મારગ એ દર્શનશુદ્ધિકા મારગ સમજના બહુ અલૌકિક હૈ ભાઈ ! આહા ! સમજમેં આયા ? આહાહા ! અરે એમાં અભિમાન કરે થોડા ઘણાં જાણ્યા, અમે જાણ્યા બાપુ ! એ વાતુંની વાતું કોઈ અલૌકિક હૈ. જેના જ્ઞાનનો માપ ન આવે ગુણીનો, ઉસકા માપ કરલે પર્યાય બાપુ એ સમ્યગ્દર્શન ચીજ કેસી હૈ. આહાહા ! દ્રવ્યમેં ગુણકા માપ નહીં, અંત નહીં કે આ આખિરકા હૈ, ઉસકા સમ્યગ્જ્ઞાન પર્યાય અંત લે લે, આહાહા... એ સમ્યગ્જ્ઞાનકી પર્યાયકી કિતની મહિમા હૈ, પર્યાયકી હોં, આહાહા ! ઈસકા નામ ભાવશ્રુતજ્ઞાન કહેનેમેં આતા હૈ.

(શ્રોતા:- પર્યાયનો મહિમા ચાલે છે.) પર્યાયનો મહિમા આ રીતે, કઈ રીતે ? પર્યાયનો મહિમા દ્રવ્યસે કંઈ વધ જાતે નહીં, પણ પર્યાયમેં દ્રવ્યકા માહાત્મ્ય ખ્યાલ આ ગયા તો એ સારા દ્રવ્યકા, સારા ગુણકા, સારા લોકાલોકકા, અપની પર્યાયમેં ઉસકા જ્ઞાન નામ માપ આ ગયા. આહાહા ! એક જ પર્યાયમેં સારા લોકાલોકકા ને એ પર્યાયમેં અનંતી પર્યાયકા, એ પર્યાયમેં અનંત ગુણકા એ પર્યાયમેં અનંત દ્રવ્યકા. (માપ આ ગયા)

જીવ દ્રવ્ય કિતના ? કે આદિ બિનાકા કાળ હૈ, અનાદિ સાંત અભી તકકા કાળ, ઉસસે અનંતગુણ જીવ હૈ, ત્રિકાળસે અનંતમેં ભાગે હૈ, જીવદ્રવ્યકી સંખ્યા ત્રિકાળ સમયસે અનંતમેં ભાગે હૈ પણ ભૂતકાળ અનાદિસે અંત તકકા કાળસે જીવદ્રવ્ય અનંતગુણ હૈ, આહાહાહા ! શું છે આ ? આહાહાહા ! અરે જિસકી આદિ નહીં કાળકી, ઈસકા અનાદિ અનંત કાળ ઉસસે

અનંતગુણા જીવકી સંખ્યા, પ્રભુ દ્રવ્ય કિતના ? આહાહા ! અને ઉસસે અનંતગુણા પરમાણુ, ઔર ઉસસે અનંતગુણા ત્રિકાળકા સમય, ઔર ઉસસે અનંતગુણા એક આકાશકા પ્રદેશ, ઔર ઉસસે અનંતગુણા એક દ્રવ્યકા ધર્મ, ગુણ. ભાઈ સાધારણ વાત નથી આ. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? જ્ઞાનચંદ્રજી ! આ તો થોડા ઘણા જ્ઞાન હો જાય ધારણાકા ત્યાં તો જાણે કે, ઓહોહોહો... હમારે તો બહોત હો ગયા. હવે જગતને બતાવો, જગત જાણે અરે ભૈયા, તુમ કયા ? આહાહા !

એ કહા દેખો ! ઇસ કથનસે નહીં સમજ લેના ચાહિએ કે શુદ્ધનયકો સત્યાર્થ કહા ઇસલિયે અશુદ્ધનય સર્વથા અસત્યાર્થ હૈ. પર્યાય અશુદ્ધ દ્રવ્યાર્થિક પર્યાય, અશુદ્ધ દ્રવ્યાર્થિક વ્યવહારનય બિલકુલ જૂઠા હૈ, હૈ હી નહીં ઐસા નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહાહા ! ઐસા માનનેસે વેદાંત મતવાલે સંસારકો સર્વથા અવસ્તુ માનતે હૈ. માયા એ કહેતે હૈ કે યામા એ પર્યાય ને ભેદ એમાં નથી. ઐસા હો જાયેગા. એ માયા કહેતે હૈ ને માયા હૈ સબ માયા હૈ પણ માયા હૈ કે નહીં ? સમજમેં આયા ? વેદાંતી સાથે ચર્ચા બહોત હોતી થી. મોતીલાલજી, પરમહંસ આયા થા, પહેલે વ્યાખ્યાનમેં આતે થે, પીછે પરમહંસ હો ગયે થે, પીછે આયા તુમ વેદાંત વેદાંત કરતે હૈ એ સબ લોગ તો દુઃખ હૈ કે નહીં અંદર પર્યાયમેં ? દુઃખ હૈ કે નહીં દુઃખસે મુક્ત હોના તો દુઃખ હૈ કે નહીં ? દુઃખ હૈ તો આત્મા ને દુઃખ દો ચીજ હો ગઈ, હૈ ? દ્વૈત હો ગયા, ઔર દુઃખકા અભાવ હોકર સુખ આતા હૈ. એ ભી પર્યાયમેં આયા, તો દ્રવ્ય ને પર્યાય દો હો ગયા. ઐસે ન ચલે કીધું યહાં. અહીંયા તો વસ્તુકો, જૈસી ચીજ હૈ ઐસી સમજના ચાહિએ, ઓછા અધિક ને વિપરીત, સબ મિથ્યાત્વ ભાવ હૈ, સમજમેં આયા ? આહાહા !

સંસારકો સર્વથા અવસ્તુ માનતે હૈ, ઐસા સર્વથા એકાંત પક્ષ આ જાયેગા ઉસસે મિથ્યાત્વ આ જાયેગા. પર્યાય હૈ હી નહીં. પર્યાયનયકો અસત્યાર્થ કહા, અશુદ્ધતાકો અસત્યાર્થ કહા. ભેદકો અસત્યાર્થ કહા, તો ભેદ ને પર્યાય હૈ હી નહીં, ઐસા હૈ નહીં. ભેદ ભી હૈ ને પર્યાય ભી હૈ. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? આવી ઝીણી વાતું પણ હવે.

ઇસ પ્રકાર એ શુદ્ધનયકા આલંબન ભી વેદાંતીઓકી ભાંતિ મિથ્યાદૈષ્ટિવ આ જાયેગા. તો પર્યાય ન જ માને અશુદ્ધતા પર્યાયમેં હૈ એ નહીં માને, તો વેદાંતીઓની પેઠે મિથ્યાદૈષ્ટિ હો જાયેગા. આહાહા ! જોવો હવે ખૂબી.

ઇસલિયે સર્વનયોંકી કથંચિત્ સત્યાર્થતા શ્રદ્ધાન કરનેસે, ભાષા દેખો, કયા કહેતે હૈ ? ઇસલિયે સર્વનયોંકી કથંચિત્ સત્યાર્થતા, પર્યાયનયકી ભી સત્યાર્થતા, દ્રવ્યનયકી ભી સત્યાર્થતા આહાહા ! હૈ ? પર્યાયમેં અશુદ્ધતા એ સત્યાર્થ હૈ, પર્યાય એ સત્યાર્થ હૈ, ત્રિકાળ ભી સત્યાર્થ હૈ. હૈ ? (શ્રોતા:- પ્રમાણકા વિષય એ તો હો ગયા) નહીં, એ પ્રમાણના વિષયની વાત અહીં નહીં હૈ. અહીં તો પર્યાયમેં અસત્યાર્થતા કહા, તો એ પર્યાય અસત્યાર્થ નહીં ઐસા કહેના હૈ. પર્યાય હૈ, એ તો ત્રિકાળની અપેક્ષાસે એક સમયકા પર્યાયકો લક્ષ છોડાનેકો અસત્યાર્થ, ગૌણ કરકે અસત્યાર્થ કહા. પર્યાય અભાવ કરકે અસત્યાર્થ કહા ઐસા હૈ નહીં. આહાહાહા !

અગિયારમી ગાથામેં કહા ને વ્યવહારોડભૂત્યો અગિયારમી ગાથા મૂળ, જૈન દર્શનનો પ્રાણ, વ્યવહારોડભૂતાર્થો વ્યવહાર શબ્દે પર્યાય, પર્યાયઅભૂતાર્થ, કઈ રીતે અભૂતાર્થ ? ઉસકા લક્ષ છોડાનેકો ગૌણ કરકે અભૂતાર્થ કહા હૈ. પર્યાય નહીં હૈ ને ઐસા કહેકર અસત્યાર્થ કહા હૈ

ઐસા નહીં. આરે આવું બધું. હૈં ? ભાઈ તારી લીલા તો દેખ. આહાહાહા... તેરા ગુણની પાટ પડી હૈં અંદરમાં મહાપ્રભુ, છતેં પર્યાયમેં વિકૃત અવસ્થા ને દુઃખ હૈ, એ નહીં હૈં ઐસે માનો, એકાંત હો જાયેગા.

કથંચિત્, દેખા ? સર્વનયોંકી પર્યાયનય, દ્રવ્યાર્થિકનય, વ્યવહારનય, અશુદ્ધનય, અશુદ્ધ દ્રવ્યાર્થિકનય, શુદ્ધ દ્રવ્યાર્થિકનય એ કથંચિત્ સત્યાર્થ, સબકો કથંચિત્ સત્યાર્થ માનના ચાહિએ. આહાહાહાહા ! કથંચિત્ સત્યાર્થપણાકા શ્રદ્ધાન કરનેસે, દેખો પહેલે તો ઐસા કહા થા કે દ્રવ્યકા ત્રિકાળીકા શ્રદ્ધાન કરના વો સમ્યગ્દર્શન હૈ, ને આહીં તો એ કહા કે પર્યાયમેં અશુદ્ધતા હૈ. પર્યાય હૈં ઉસકા ભી જ્ઞાન રખકર ત્રિકાળકા આશ્રય લેના. ઉસકા જ્ઞાન છોડ દેના કે યે હૈં હી નહીં અને ત્રિકાળકા આશ્રય લેના ઐસા હૈં નહીં. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? થોડા સૂક્ષ્મ હૈ. દેવચંદજી !

કયા કહેતે હૈં ? (શ્રોતા:- સંસ્કૃત વ્યાકરણ વાલાકા તો કામ નહીં) સંસ્કૃત વ્યાકરણના આંહી કામ કયા હૈ, આંહી તો અંતરકી બાત હૈં બાપા. આંહી અંતરના સંસ્કારકી બાત હૈ, સંસ્કૃતકી બાત યહાં નહીં. આહાહા ! હૈં ? સર્વનયોંકે કોઈ પ્રકારે સત્યાર્થ, વ્યવહારનય અશુદ્ધ દ્રવ્યાર્થિકનય, પર્યાયનય પણ હૈ, કથંચિત્ પર્યાયકી અપેક્ષાએ પર્યાય હૈ, દ્રવ્યકી અપેક્ષાએ દ્રવ્ય હૈ. આહાહા ! જુઓને કેટલા ખુલાસા ક્રિયા ? આહાહા ! પહેલા ઐસા કહા કી વ્યવહાર અભૂતાર્થ હૈ. તો આંહી કહેતે હૈં કી વ્યવહાર ભી હૈ, કથંચિત્ યે હૈ, પર્યાય અપેક્ષાસે હૈ, ઐસા જ્ઞાન કરકે, ત્રિકાળકા આશ્રય લેના, ઉસકા જ્ઞાન છોડ દે કે પર્યાય હૈં હી નહીં તો ત્રિકાળકા આશ્રય નહીં હોગા, જૂઠી દૈષ્ટિ હોગી ઉસકી. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ગોદિકાજી ! આ બધું જાણપણું કરવું પડશે ત્યાં મીલમાં ધૂળમાં ક્યાંય નથી ન્યાં. હજી શરીરને કીક નહીં હોય તોય રખડે છે બહાર. હજી એમ લોકો કહે છે. હૈં ને કયા કહેતે હૈં હાર્ટ ઉપર કાંઈ હૈં ને અસર એમ કહે છે. આહાહા ! પ્રભુ તુમ કયા હૈં ? મૈં તો ત્રિકાળી હું. પણ ત્રિકાળીકા અવલંબન લેનેમેં પર્યાય બિલકુલ નહીં જ હૈં ઐસા લક્ષ કરકે અવલંબન લેને જાએગા (તો) સમ્યગ્દર્શન નહીં હોગા. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? આત્મામેં વિકાર હૈ, એ સત્યાર્થ હૈ, કર્મસે નહીં. આહાહા ! (શ્રોતા:- આપકો તો આનંદ આ રહા હોગા હંસી આતી હૈ) આ ચીજ બાપા ! આહાહા !

અહીંયા તો પ્રભુ એમ કહેતે હૈ. આહાહાહા ! યહાં સંતોકી વાણીમેં વ્યવહાર અભૂતાર્થ કહા, તો ઉસકા ખુલાસા પંડિતજી કરતે હૈ. કે અભૂતાર્થ તો એ અપેક્ષાસે કહા કે કાયમ રહેનેકી ચીજ નહીં ને કાયમ રહેનેકી ચીજકા અવલંબન લેનેકો પર્યાયકા લક્ષ છોડાનેકો ગૌણ કરકે અસત્યાર્થ કહા. પણ પર્યાય નહીં ને અશુદ્ધતા નહીં જ હૈં ઐસા લક્ષ કરનેકો દ્રવ્યકા આલંબન કરેગા નહીં હોગા ક્યુંકિ પર્યાય હૈં ઈસકો તો માની હી નહીં ઉસને ને, સમજમેં આયા ? અશુદ્ધતા સંસાર હૈં પર્યાયમેં, સમજમેં આયા ? આહાહાહા ! જયચંદજી પંડિત ભી ઈતના ખુલાસા કરતે હૈ, પહેલાનાં પંડિતો ય કોઈ....

ઈસલિયે સર્વનયો, સર્વ નયોમેં કયા આયા ? અશુદ્ધ દ્રવ્યાર્થિક, વિકારી પર્યાય, મિથ્યાત્વ પર્યાય આદિ હૈં ઐસા લક્ષ જાનના ચાહિએ, હૈં જ નહિં પર્યાયમેં મિથ્યાત્વ ને પર્યાય હૈં હી નહીં, આહાહા... તો ઉસને સબ નયકો સત્યાર્થ માન્યા નહીં. આહાહાહા... આવી વાત છે. કહો બાબુભાઈ ! આવી વાતું છે આ.

ઈસ પ્રકાર સ્યાદ્વાદકો સમજકર દેખો, ઈસ પ્રકાર સ્યાદ્વાદકો સમજકર જિનમતકા સેવન કરના ચાહિયે. પર્યાય અશુદ્ધ હૈ, વિકાર હૈ એ નયમાં લક્ષ રખકર, ત્રિકાળકા આશ્રય લેના, એ સ્યાદ્વાદકા શરણ હૈ. એકાંત માનના કે દ્રવ્ય જ હૈ ને, પર્યાય નહીં અશુદ્ધતા નહીં, સંસાર નહીં, વિકાર આત્મામેં નહીં, સમજમેં આયા ? તો એકાંત હૈ એ, આહાહાહા ! હૈ ! એકાંત પક્ષ નહીં પકડના ચાહિએ, આહાહા ! હૈ ? મુખ્ય ગૌણકો કથન સૂનકર, દ્રવ્ય ત્રિકાળીકો મુખ્ય કરકે નિશ્ચય કહા અને પર્યાય અશુદ્ધ આદિકા ભેદકો ગૌણ કરકે અસત્યાર્થ કહા, ગૌણ કરકે અસત્યાર્થ કહા તો સર્વથા એકાંત પક્ષ નહીં પકડના ચાહિયે, પર્યાય નહીં જ હૈ, અશુદ્ધતા જીવમેં પર્યાયમેં હૈ હી નહીં, સંસાર વિકારી પર્યાય જીવકી પર્યાયમેં હૈ હી નહીં. એસા એકાંત નહીં લેના. માયા એ કહેતે હૈ અજ્ઞાની ઔર વેદાંતી એસૈ નહીં. યામા એ હૈ નહીં, પણ યા કહેતે હી ઈસકા અસ્તિત્વ સિદ્ધ હો ગયા. સમજમેં આયા ? યા-મા એ નહીં, તો એ નહીં તો એ હૈ ઉસમેં આ ગયા, વિકાર હૈ, રાગ હૈ, સંસાર (હૈ) પંડિતજી ! 'આ' હૈ નહીં, તો ઉસમેં 'આ' તો આ ગયા 'હૈ' આ ગયા, સમજમેં આયા ? મૈં આત્મા હું નહીં, તો ઉસમેં 'હું' એસા આ ગયા, નિર્ણય જિસને ક્રિયા વો આત્મા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ભગવાનકા લોજક- ન્યાય બહુ સૂક્ષ્મ હૈ. આહા !

ઈસ ગાથા સૂત્રકા વિવેચન કરતે હુએ ટીકાકાર આચાર્યને ભી કહા હૈ કે આત્મા વ્યવહારનયકી દૈષ્ટિસે બદ્ધસ્પૃષ્ટ આદિ દિખાઈ દેતા હૈ. હૈ, કર્મકા સંબંધ હૈ, અનિયતતા હૈ, વિશેષતા હૈ, રાગદ્વેષતા હૈ, ઈસકો ભૂતાર્થ પહેલે કહેતા આયા હૈ, પર્યાયનયસે ભૂતાર્થ હૈ, એમ લિખા હૈ. વહ એ દૈષ્ટિસે તો સત્યાર્થ હી હૈ, પર્યાયદૈષ્ટિસે તો એ બદ્ધસ્પૃષ્ટ વ્યવહાર આદિ રાગ આદિ હૈ તો હૈ હી, એ દૈષ્ટિસે તો સત્ય હૈ. આહાહાહા... માળું આવુ હવે નવરાશ ન મળે, ધંધો ક્યારે કરવો, એ હસમુખભાઈ ધંધા આડે નવરાશ ક્યાં ? પરના પાપ આદિ કરવાના કાળમાં, આત્માને બગાડવાના રસ્તાના કાળમાં આ કે દિ' સુધરવાનો રસ્તો સૂઝે. આહાહાહા !

એ શુદ્ધનયકી દૈષ્ટિસે બદ્ધસ્પૃષ્ટાદિ અસત્યાર્થ હૈ. પર્યાયદૈષ્ટિએ તો સત્યાર્થ હૈ. ઈસ કથનમેં ટીકાકાર આચાર્યે સ્યાદ્વાદ બતાયા હૈ. અપેક્ષાસે કહેના એ બતાયા હૈ. ત્રિકાળકો સત્યાર્થ ને પર્યાયકો અસત્યાર્થ એ અપેક્ષાસે કહા હૈ. એકાંત માન લે કે પર્યાય ને અશુદ્ધતા હૈ હી નહીં, એસા હૈ નહીં. અને એ અશુદ્ધતા કર્મને લઈને હૈ એસા હૈ હી નહીં. સમજમેં આયા ? અપની પર્યાયકી તે ક્ષણની યોગ્યતાકે કારણસે અશુદ્ધતા હૈ. આહાહાહાહા... આવું સ્વરૂપ હવે એને સમાજમાં, આ સમજાય નહીં એટલે પછી વ્રત ને તપ ને કરો ભક્તિ ને આ પૂજા ને આહાહા... ભગવાન એ બધી તો રાગકી ક્રિયા હૈ ને નાથ, પણ એ કાંઈ આત્માકા સ્વરૂપ નહીં ત્રિકાળી, આહાહા... વો કોઈ ધર્મ નહીં અધર્મ હૈ, અધર્મ હૈ, એ ભી હૈ ખરા, રાગ ભાવ એ અધર્મ હૈ, એ હૈ ખરા પર્યાયમેં, આહાહાહા... ઉસકા લક્ષ છોડાકર ત્રિકાળીકા અવલંબન લે પ્રભુ, જ્યાં ભગવાન પૂરણ પરમાત્મા પડા હૈ, આહાહા... ઉસકા આશ્રય દિયા હૈ, પર્યાયકો ગૌણ કરકે. અભાવ કરકે દિયા નહીં.

યહાં એ સમજના ચાહિએ કે એ નય હૈ. એ શ્રુતજ્ઞાન પ્રમાણકા અંશ હૈ. નય એ તો પ્રમાણકા અંશ હૈ. શ્રુતજ્ઞાન એ પ્રમાણ હૈ. છે તો શ્રુતજ્ઞાન પર્યાય, ભાવશ્રુતજ્ઞાન એ હૈ તો

पर्याय, पण अे पर्याय प्रमाण है. क्युंकि द्रव्य ने पर्याय अे दोनोंको जानते है तो अे प्रमाण है. आहाहा ! अे प्रमाणाका अंश नय, अे तो प्रमाणाका अंश है.

श्रुतज्ञान वस्तुको परोक्ष अतलाता है, श्रुतज्ञानकी (पर्याय) प्रत्यक्ष अंदर नहीं है. आनंदका अले प्रत्यक्ष हो, पण श्रुतज्ञान प्रत्यक्षमें ये नहीं, परोक्ष है. इसलिये अे नय भी परोक्ष ही अतलाता है. देभो, शुद्धनय, श्रुतज्ञानका अंश, श्रुतज्ञान परोक्ष है और उसका अे नय श्रुत अे भी परोक्ष है.

शुद्ध द्रव्यार्थिकनयका विषयभूत अद्वस्पृष्ट आदि पांय अावोंसे रहित आत्मा यैतन्य शक्ति मात्र है. अगवान यैतन्य शक्ति, यैतन्य सामर्थ्य, स्वअावरूप इवे कया कहा देभो, यह शक्ति तो आत्मामें परोक्ष है. वस्तुकी शक्ति है अे तो परोक्ष ही है, द्रव्य स्वअाव तो परोक्ष ही है. अे वस्तु स्वअाव जे है अे पर्यायमें प्रत्यक्ष देअनेमें आता नहीं, तो परोक्ष ही है. आहाहा !

(श्रोता:- अे तो अंतर अनंत अअंड प्रत्यक्ष प्रमाणा छे) अे प्रत्यक्ष हुण कयारे अे तो अेक अपेक्षासे प्रत्यक्ष हुण, अे कहेगा आनंदकी अपेक्षाअे प्रत्यक्ष है, ने श्रुतज्ञानमें परकी अपेक्षा नहीं अे अपेक्षाअे प्रत्यक्ष है, बाकी तो है तो परोक्ष ही है. (श्रोता:- प्रत्यक्ष प्रमाणा कछ रीते ?) प्रत्यक्ष तो अंदर स्वसंवेदन नामका गुण है, अैसे उसकी टिष्टि करनेसे पर्यायमें स्वसंवेदन प्रत्यक्ष आता है. पण अे स्वसंवेदन प्रत्यक्ष रागकी अपेक्षा नहीं अे अपेक्षाअे कहा है. बाकी तो अे पण परोक्ष है. ज्ञान प्रत्यक्ष आम देअते है, केवणज्ञान देअते अैसे देअते है श्रुतज्ञान ? आहाहा ! अे तो आया है ने त्यां अनुअवो पर्यकअो अोक्षमार्गमें आया है के तमे जो परोक्ष कहेता हो तो अनुअवमें प्रत्यक्ष कहा त्यां श्लोकमें त्यां श्लोक है अनुअवो पर्यकअो- अनुअव प्रत्यक्ष कहा ने तुम तो श्रुतज्ञानको परोक्ष कहेते हो ? अोक्षमार्गमें आया है, के अाछ सून तो सही कछ अपेक्षाअे अम परोक्ष कहेते है, अे नयका ज्ञान जो पूर्ण स्वरूप असंअ्य प्रदेशी है अैसा नहीं देअते है. ये श्रुतज्ञानका अंश असंअ्य प्रदेश है अे नहीं देअते है, पण वेदनमां आनंद आता है. अे अपेक्षाअे उसको प्रत्यक्ष भी कहेनेमें आता है, आनंद कोछ दूसरा वेदे है ने अपनेमें वेदनमें नहीं है, अैसा नहीं, अे अपेक्षाअे प्रत्यक्ष कहा. आंही परोक्ष ज है. श्रुतज्ञान परोक्ष ज है. अे भीण वात कीधी 'ती शक्ति अेटले द्रव्यस्वरूप अेम, द्रव्य पर्यायमें आया नहीं माटे शक्ति परोक्ष हो गछ. अेम इण तो यलते है वात, अे कहा था पहेले कहा था के, शक्ति जे द्रव्यशक्तिरूप है त्रिकाणी अे तो परोक्ष ही है क्युंकि प्रत्यक्ष पर्यायमें आया नहीं अे, अेक वात. दूसरी वात. यह शक्ति तो आत्मामें परोक्ष है ही, कया कहेते है ? यैतन्य शक्ति, यैतन्य सामर्थ्य, यैतन्य स्वरूप, ध्रुव अे तो पर्यायमें परोक्ष है. पर्यायमें आया नहीं. अे पंडितोना लभाण पण अलौकिक है. आहाहा ! आहाहा ! नहींतर तो आ गाथा उपाडेत, पण आ लभाणमें भी समजनेकी यीज है.

शक्ति तो आत्मामें परोक्ष है. और उसकी व्यक्ति, इवे देभो, कर्मसंयोगसे मतिश्रुतआदि ज्ञानरूप है. अंदर पर्यायमें मतिश्रुतज्ञान पर्यायमें है, वो शक्ति तो अिन्न दूर रह गछ. पण पर्यायमें मतिश्रुतज्ञान प्रगट पर्यायमें है. वह कथंयित् अनुअवगोचर होनेसे, देभो प्रत्यक्षरूप ही कहेलाती है. मतिश्रुतज्ञानको, मतिश्रुत प्रत्यक्ष जो प्रगट है उसको प्रत्यक्ष भी कहेनेमें आता

હૈ, વસ્તુ તો પરોક્ષ હી હૈ ત્રિકાળ, આહાહા... આરે આરે આવી વાતું છે.

પણ એ શક્તિ જો ત્રિકાળ જ્ઞાનસ્વરૂપ, ભગવાન સત્ પ્રભુ ઉસકી વ્યક્તિ જો પર્યાયમેં પ્રગટ હોતી હૈ એ મતિ ને શ્રુતજ્ઞાન, તો એ મતિશ્રુતજ્ઞાનકો કથંચિત્ કંઈ પરની અપેક્ષા રખે બિના સ્વકો જાનતે હૈ તો ત્યાં પ્રત્યક્ષ ભી કહેનેમેં આતા હૈ, આ અપેક્ષાસે. આહાહા... પાટણીજી ! વાતું તો એવી છે ભગવાન ! શું કરે પ્રભુ ? આહાહા ! ભગવાન તું ઈતના બડા હૈ કે તેરા પાર પામના... આહાહા...

ઔર સંપૂર્ણ જ્ઞાન કેવળજ્ઞાન, એ તો છન્નસ્થકો પ્રત્યક્ષ નહીં, એ ભી પરોક્ષ હૈ. ઈસલિયે શુદ્ધનય આત્માકે કેવળજ્ઞાનરૂપકો પરોક્ષ કહેલાતી હૈ. એકલું કેવળ સ્વરૂપ એકલું. જબતક જીવ ઈસ નયકો નહીં જાનતા તબ લગ આત્માકે પૂર્ણ સ્વરૂપકા જ્ઞાન, જ્ઞાન શ્રદ્ધાન નહીં હોતા, કેવળજ્ઞાન શબ્દે ઓલી પર્યાય નહીં અહીંયા. એક જ્ઞાન, એક જ્ઞાન, સર્વજ્ઞ જ્ઞાન, કેવળજ્ઞાન ઔસા પૂર્ણ સ્વરૂપ ઉસકો જબલગ ન જાને, આહાહા ! હૈં ? તબતક નયકો નહીં જાનતા તબ લગ આત્માકા પૂર્ણરૂપકા જ્ઞાન શ્રદ્ધાન નહીં હોતા એ પૂર્ણસ્વરૂપ જો જ્ઞાન શક્તિ ધ્રુવ હૈ ઉસકો જબલગ ન જાને ત્યાં સુધી જ્ઞાન ને શ્રદ્ધાન સચ્યા હૈ નહીં. આહાહાહાહા ! હૈ ?

ઈસલિયે શ્રી ગુરુને ઈસ શુદ્ધનયકો પ્રગટ કરકે ઉપદેશ દિયા હૈ, એ શુદ્ધનયકો પ્રગટ કરકે, સ્વકા આશ્રય દિયા હૈ. આહાહાહા ! પ્રગટ કરકે હોં, અપને(મેં) ભી પર્યાયમેં શુદ્ધનય પ્રગટ કરકે, પરકો પ્રગટ કરનેકા બતાયા હૈ. આહાહાહા ! અરેરે ! ભગવાનની પર્યાય ભી ગંભીર, ગુણ ભી ગંભીર, દ્રવ્ય ભી ગંભીર, આહાહા... અલૌકિક વાતું હૈ ભાઈ !

આ એકલા વાણીયા તો વેપારમાં ઘૂસ ગયા ને નવરાશ ન મળે પાપના ધંધા આખો દિ' પુણ્યેય નહીં ત્યાં તો. ધૂળમાં પૈસા ન્યાં ક્યાં હતા એ તો પુણ્ય હોય તો આતા હૈ, પણ રાગમાં ઘૂસ ગયા. આ કરું ને આ કરું, ને એ તો જાપાનીએ એમ કહું હતું કે જૈન ધર્મ અનુભૂતિ હૈ પણ વાણીયાને હાથ આયા, વાણીયા વ્યવસાયમેં ઘૂસ ગયા હૈ. વાણીયા એટલે વહેપારી. ચાહે તો ખોજા હોય તે પણ વેપારી કહેનેમેં આતા હૈ ને કાંઈ વાણીયા નાત હૈ એ વાણીયા ઔસા કહા નહીં, 'વેપાર કરે તે વાણીયા' તો ખોજા મુસલમાન ભી વેપાર કરે તો તે વાણીયા કહેનેમેં આતા હૈ. વેપાર કરતે હૈ ઉસમેં ઘૂસ ગયા. આહાહા ! અરરર ! સવારથી રાત્રિ એ એ ઔસા કલ્પના કરતે કરતે સો જાએ તો, કલ્પના તો સ્વપ્નામાં ભી એ આ જાવે.

અરેરે ! ઔસા આત્માકો સમજના, એ માટે તો નિવૃત્તિ ઘણી જોઈએ પ્રભુ ! આહાહા ! કેમકે એ તો વિકલ્પસે ભી નિવૃત્ત સ્વરૂપ હૈ. હૈં ? તો પરકી નિવૃત્તિ સ્વરૂપ તો હૈ હી, પણ પરકી નિવૃત્તિથી હઠતે નહીં ખસતે નહીં પ્રવૃત્તિમેં પડયા પડયા પડયા આહાહા... તો કહેતે હૈ શુદ્ધનયકો પ્રગટ કરકે ઉપદેશ દિયા હૈ કે બદ્ધસ્પૃષ્ટ આદિ પાંચ ભાવોસે રહિત પૂર્ણજ્ઞાનઘન સ્વભાવ આત્માકો જાનકર, શ્રદ્ધાન કરના ચાહિએ. પર્યાયબુદ્ધિ નહીં રહેના ચાહિએ પર્યાય હૈ નહીં ઔસા નહીં પણ પર્યાયબુદ્ધિ રહેના ચાહિએ નહીં. આહાહાહાહાહા !

યહાં કોઈ ઔસા પ્રશ્ન કરે કે ઔસા આત્મા પ્રત્યક્ષ તો દિખાઈ નહીં દેતા, વિના દેખે શ્રદ્ધાન કરના, અસત્ત શ્રદ્ધાન હૈ. ઉસકા ઉત્તર:- દેખે હુએકા હી શ્રદ્ધાન કરના સો નાસ્તિક મત હૈ. જૈનમતમેં તો પ્રત્યક્ષ ને પરોક્ષ દોનો પ્રમાણ માને ગયે હૈ. પરોક્ષ ભી પ્રમાણ હૈ, પરોક્ષ ભી

પ્રમાણ છે, પ્રત્યક્ષ ભી પ્રમાણ છે. પરોક્ષ ભી પ્રમાણ છે. પ્રમાણ- માપ કરનેવાલા, પરોક્ષ ભી યથાર્થ પ્રમાણ છે. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ?

આ તો હજી ભાવાર્થ ચલતે છે. એમાં સૂક્ષ્મતા લાગે, આહા ! હૈં ? દેખે હુએકા હી શ્રદ્ધાન કરના નાસ્તિક મત છે. જૈનમતમેં પ્રત્યક્ષ અને પરોક્ષ દોનોં પ્રમાણ માને ગયે છે દોનોં પ્રમાણ છે, ઉનમેંસે આગમ પ્રમાણ પરોક્ષ છે. આગમ પ્રમાણ એટલે આ જ્ઞાન હોં. ભાવશ્રુતજ્ઞાન એ આગમ પ્રમાણ એ જ્ઞાન ઉસકા અર્થ શુદ્ધનય છે.

ભાવશ્રુતજ્ઞાન આગમપ્રમાણ એ આગમ હોં, આગમ એટલે શાસ્ત્ર નહીં, ભાવજ્ઞાન જો છે યે પરોક્ષ છે. ઓર ઉસકા ભેદ શુદ્ધનય છે, એ શુદ્ધનયકી દૈષ્ટિસે શુદ્ધ આત્માકા શ્રદ્ધાન કરના યાહિએ. આહાહાહા ! પર્યાય છે ઇસકા લક્ષ તો રખના યાહિએ, પણ વો બુદ્ધિ છોડકર, દ્રવ્યકી લક્ષબુદ્ધિ કરના યાહિએ. આહાહાહાહા... અરે ! આવી વાતું હવે. માત્ર વ્યવહાર પ્રત્યક્ષકા હી એકાંત નહીં કરના યાહિએ બસ ઇતના, વ્યવહાર પર્યાય છે ગુણ-ગુણી ભેદ છે પણ માત્ર વ્યવહારકા હી પક્ષ નહીં કરના યાહિએ છે ઉસકા જ્ઞાન કરકે ત્રિકાળીકા આશ્રય કરના વો સમ્યઞ્ઞર્શન છે. આહાહા ! હૈં ? હવે એ શુદ્ધનયકો મુખ્ય કરકે કલશ કહેતે છે ઉસકા કલશ છે વો તો ટીકાકા ભાવાર્થ આયા. સમજમેં આયા ? હવે ઉસકા કળશ કહેગા, વિશેષ.

(શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ.)

શ્લોક - ૧૧

(માલિની)

ન હિ વિદધતિ બદ્ધસ્પૃષ્ટભાવાદયોડમી
સ્ફુટમુપરિ તરન્તોડપ્યેત્ય યત્ર પ્રતિષ્ઠામ્ ।
અનુભવતુ તમેવ દ્યોતમાનં સમન્તાત્
જગદપગતમોહીભૂય સમ્યક્સ્વભાવમ્ ॥૧૧॥

અહીં, આ શુદ્ધનયને મુખ્ય કરી કલશરૂપ કાવ્ય કહે છે:-

શ્લોકાર્થ:- [જગત્ તમ્ એવ સમ્યક્સ્વભાવમ્ અનુભવતુ] જગતના પ્રાણીઓ એ સમ્યક્ સ્વભાવનો અનુભવ કરો કે [યત્ર] જ્યાં [અમી બદ્ધસ્પૃષ્ટભાવાદયઃ] આ બદ્ધસ્પૃષ્ટ આદિ ભાવો [એત્ય સ્ફુટમ્ ઉપરિ તરન્તઃ અપિ] સ્પષ્ટપણે તે સ્વભાવના ઉપર તરે છે તોપણ [પ્રતિષ્ઠામ્ ન હિ વિદધતિ] (તેમાં) પ્રતિષ્ઠા પામતા નથી, કારણ કે દ્રવ્યસ્વભાવ તો નિત્ય છે, એકરૂપ છે અને આ ભાવો અનિત્ય છે, અનેકરૂપ છે; પર્યાયો દ્રવ્યસ્વભાવમાં પ્રવેશ કરતા નથી, ઉપર જ રહે છે. [સમન્તાત્ દ્યોતમાનં] આ શુદ્ધ સ્વભાવ સર્વ અવસ્થાઓમાં પ્રકાશમાન છે. [અપગતમોહીભૂય] એવા શુદ્ધ સ્વભાવનો, મોહ રહિત થઈને જગત અનુભવ કરો; કારણ કે મોહકર્મના ઉદયથી ઉત્પન્ન મિથ્યાત્વરૂપ અજ્ઞાન જ્યાં સુધી રહે છે ત્યાં સુધી એ અનુભવ યથાર્થ થતો નથી.

ભાવાર્થ:- શુદ્ધનયના વિષયરૂપ આત્માનો અનુભવ કરો એમ ઉપદેશ છે. ૧૧.

પ્રવચન નં. ૭૧ શ્લોક - ૧૧-૧૨ તા. ૨૮-૮-૭૮ સોમવાર, શ્રાવણ વદ-૧૦ સં. ૨૫૦૪

શ્રી સમયસાર: - અબ કળશ હૈ, ૧૧.

(માલિની)

ન હિ વિદધતિ બદ્ધસ્પૃષ્ટભાવાદયોઽમી
સ્ફુટમુપરિ તરન્તોઽપ્યેત્ય યત્ર પ્રતિષ્ઠામ્ ।
અનુભવતુ તમેવ દ્યોતમાનં સમન્તાત્
જગદપગતમોહીભૂય સમ્યક્સ્વભાવમ્ ॥૧૧॥

‘જગત તમ્ એવ સમ્યક્સ્વભાવમ્ અનુભવતુ’- જગતકા અર્થ જગતકે પ્રાણીઓ, આહાહા... જગતકે પ્રાણીઓ સબ ઈસ સમ્યક્ સ્વભાવકા અનુભવ કરો. આહાહાહા ! જે આત્મા ત્રિકાળ જ્ઞાન આનંદ સ્વરૂપ હૈ, એક સમયકી પર્યાયસે ભિન્ન હૈ, સૂક્ષ્મ ભાત હૈ ભાઈ, ધર્મ કોઈ અલૌકિક ચીજ હૈ, એક સમયકી પર્યાય જો હૈ, એ આયેગા. ઉસસે અંતરમેં ચીજ જ્ઞાયક, આનંદ, શાંત, વીતરાગ સ્વરૂપસે પૂર્ણ ભરા પડા પદાર્થ હૈ, ઉસકો યહાં સમ્યક્ સ્વભાવકા અનુભવ કરો એમ કહા. આહાહાહા ! સમ્યક્ નામ ત્રિકાળી સત્ય વસ્તુ, તત્ત્વ વસ્તુ ત્રિકાળી જ્ઞાયક આનંદકંદ પ્રભુ, ઉસકા અનુભવ કરો, તો કલ્યાણ હોગા, નહીં તો પરિભ્રમણ મિટેગા નહીં. ૮૪ ના અવતાર કરતે કરતે દુઃખી હૈ.

એ પૈસાવાળા અબજોપતિ ને રાજાને એ બધા દુઃખી ભિખારા હૈ રાંકા હૈ, રાંકા-વરાકા કહેતે હૈ. આહાહા ! કયોંકિ અપની લક્ષ્મી કયા હૈ ઉસકી ખબર નહીં, અને બહારની ધૂળની લક્ષ્મી જડ માટી, ધૂળ એય હસમુખભાઈ ! એ અપના માનતે હૈ, એ ભિખારી હૈ શાસ્ત્ર તો એમ કહેતે હૈ, રાંકા હૈ રાંકા. આહા ! એય મહેન્દ્રભાઈ ! યહાં તો કહેતે હૈ કે તેરી લક્ષ્મી અંદર, ચૈતન્ય સ્વભાવમાં અનંત આનંદ, અનંત જ્ઞાન, અનંત પ્રભુતા, અનંત સ્વચ્છતા આદિ અનંત લક્ષ્મી પડી હૈ અંદર, ભાઈ તને ખબર નથી. તેરી એક સમયકી વર્તમાન પર્યાય વ્યક્ત જે પ્રગટ હૈ ઉસકી પાછળ સામે, નજીકમેં સારા તત્ત્વ પડા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? એ સમ્યક્ સ્વભાવની વ્યાખ્યા એ. ત્રિકાળી સત્ય સ્વભાવ, જ્ઞાયક અતીન્દ્રિય આનંદ, અતીન્દ્રિય જ્ઞાન, અતીન્દ્રિય પ્રભુતા, એસા જો કાયમી અસલી ત્રિકાળી સ્વભાવ, તેરે જનમ મરણકા અંત લાના હો તો પ્રભુ, આહાહાહા... એ સમ્યક્ સ્વભાવકા અનુભવ કરો. આહાહા !

એ ત્રિકાળી આનંદકા નાથ પ્રભુ આત્મા સચ્ચિદાનંદ સ્વરૂપ એ આત્મા પૂર્ણાનંદ નાથ આત્મા હૈ અંદર. એની સન્મુખ હોકર, પરસે વિમુખ હોકર, એ કહેશે પછી અપના સ્વભાવ, ભાઈ આકરી વાત છે, અત્યારે તો આ વાત ગુમ થઈ ગઈ, એવી થઈ ગઈ છે. ધર્મ એટલે આ દયા પાળવી ને વ્રત કરવા ને અપવાસ કરવા એ ધર્મ, ધૂળેય ધર્મ નહીં, સૂન તો સહી. સમજમેં આયા ? અપના જે અસલી કાયમી સ્વભાવ ધ્રુવ સ્વભાવ, વર્તમાન ઉત્પાદ વ્યયકી પર્યાયસે ભી ભિન્ન સ્વરૂપ, આહાહાહા... અભી કહેગા કે ઉત્પાદ વ્યયકી પર્યાયમેં પાંચ બોલ જે કહા (ગાથા) ચૌદમેં ઉસકા ખુલાસા કરેગા. સમ્યક્ સ્વભાવ અનુભવ કરો પ્રભુ તેરે જો કલ્યાણ

કરના હો તો. આહાહા ! મહા પ્રભુ ચૈતન્યસ્વરૂપ અંદર, પૂર્ણ આનંદ ને પૂર્ણ જ્ઞાન આદિ સ્વભાવસે ભરા પડા ભગવાન અંદર હૈ ને પ્રભુ. આહાહા ! તુમ ભગવાન સ્વરૂપ હી હૈ અંદર. આ તેરા સ્વભાવ પરમાત્મ સ્વરૂપ હી હૈ, ઓર તેરા સ્વભાવ, આહાહાહા... પૂર્ણ વીતરાગ સ્વભાવસે ભરા પડા વસ્તુ હૈ અંદર ભાઈ તને ખબર નથી. સમજમ્ આયા ?

દુનિયાના ડહાપણ આડે ચૈતન્યની ચીજને ભૂલી ગયો છે. દુનિયાના ગાંડાના ડહાપણ બધા, શું કીધું ? હસમુખભાઈ ! આ તમારા કરોડો રૂપિયાના પથરાં ને ધૂળને એમાં ડહાપણ આ આ કર્યા ને આ કર્યાને મૂર્ખાઈ હૈ બધી. આહાહા ! જે વસ્તુ હૈ અંદર ચિદાનંદ, આનંદકંદ પ્રભુ ! સર્વજ્ઞ જિનેશ્વરદેવે પણ ઐસા કહા, વો આંહીયા કહેનેમ્ આતા હૈ. પ્રભુ તને ખબર નથી તેરી પરમાત્મ શક્તિ ને વીતરાગ સ્વભાવસ્વરૂપ તેરી ચીજ, આહાહા... એ તેરેકો તેરી ખબર નહીં આહાહા... તો કહેતે હૈ, એક વાર આ તો સાર, એકદમ લે લિયા હૈ. આહા... એ સમ્યક્સ્વભાવકા અનુભવ કરો.

જહાં, હવે યહાં આયા, ઉસ ગાથામ્ આયા થા ને ? ૧૪મી. બદ્ધસ્પૃષ્ટઆદિ કયા કહેતે હૈ જરી સૂક્ષ્મ બાત હૈ ભગવાન, એ રાગકા સંબંધ જો પર્યાયમ્ દિખતે હૈ, એ સંબંધ ઉપર (ઉપર) હૈ, અંતર ચીજમ્ નહીં, બદ્ધસ્પૃષ્ટ જે રાગ અને વિસમ્મા પરમાણુઓ એ કર્મ હોને લાયક, જે પરમાણુ અંદર હૈ, ઉસસે બદ્ધસ્પૃષ્ટ દિખતે હૈ, એ વર્તમાન સમયકી પર્યાય દિખતી હૈ પણ એ અંતરમ્ જાતી નહીં એ ચીજ, એ ઉપર ઉપર રહેતી હૈ. આહાહા ! અરે આવો ઉપદેશ હવે, અરેરે ! પર્યાય ઉપર રહેતી હૈ, પાણીકા દળમ્ જેમ તેલકા ટીપા પડતે હૈ તેલકા એ ઉપર રહેતે હૈ પ્રવેશ અંદર નહીં કરતે. (શ્રોતા:- ચમડીકે ઉપર હી સબ રહેતે) ચમડી નહીં, અંદરમ્ પર્યાય સારા અસંખ્ય પ્રદેશની ઉપર પર્યાય રહેતી હૈ.

વો તો પહેલે કહા થા, (આત્મામ્) અસંખ્ય પ્રદેશ હૈ પ્રભુ ઝીણી વાત ભાઈ ! (શ્રોતા:- ઉપર ઉપર કેસે રહેતી હૈ) તો વો કહેતે હૈ ને ! અસંખ્ય પ્રદેશ જો હૈ અંદર ધ્રુવ, અને એ અસંખ્ય પ્રદેશ ઉપર એક સમયકી પર્યાય હૈ, રાગકા સંબંધવાળી અનિયત, અનેક અનેક ભિન્ન ભિન્ન પર્યાય હોતી હૈ એ, (આત્મા) અબદ્ધસ્પૃષ્ટ, નિયત, અનન્ય (હૈ), નારકી ગતિ આદિ, નરક ગતિ આદિ જે અન્ય અન્ય એ પર્યાયમ્ ઉપર ઉપર હૈ. ઓર (આત્મા) અસંયુક્ત (હૈ) રાગસે સંયુક્ત નહીં. પણ પર્યાયમ્ આકૂળતાકે સહિત દિખનેમ્ આતા હૈ, ઓર વિશેષ ગુણભેદ ભી નહીં ઉસમ્, આહાહા ! ઓર વિશેષ ગુણકી વિશેષતા એ ભી ઉપર ઉપર તિરતી હૈ, અંદર નહિ જાતી હૈ, આહાહા ! ઝીણી વાત ભાઈ !

ધર્મ વીતરાગ જિનેશ્વરનો મારગ કોઈ અલૌકિક હૈ, વર્તમાનમ્ તો બાહ્યમાં આખી વાત ખોવાઈ ગઈ, જાણે કે ! આહાહા... આહાહા ! (શ્રોતા:- આપે શોધીને કાઢી) યહાં કહેતે હૈ. આ ખુલ્લી વસ્તુ છે પ્રભુ તને ખબર નહીંને, ભાઈ. એ સાધુ નામ ધરાતે હૈ ઉસકો ભી ખબર નહીં કયા ચીજ હૈ ? નામ ધરાવે ને લોકો માને પણ અંતર સાધન કરના જે અંતર રાગસે ભિન્ન, એ પાંચ બોલસે અબદ્ધસ્પૃષ્ટ, અનન્ય, અસંયુક્ત, અવિશેષ ને નિયત્ એ પાંચ પ્રકારે (દ્રવ્યસ્વભાવ) પર્યાયોના ભેદસે ભિન્ન હૈ. એ (પર્યાય) ઉપર ઉપર હૈ અંદર દ્રવ્ય સ્વભાવમ્ જાતી નહીં એ ચીજ. આહાહાહા !

શું કહે છે આ ? ઓલા તો એકેન્દ્રિય, બેઈન્દ્રિય, ત્રેઈન્દ્રિય, ચૌઈન્દ્રિય, પંચેન્દ્રિય, ઇચ્છામિ પડિકમ્મા, મિચ્છામિ દુકકડં જાવ એય ધૂળમૈય નહીં એ, સૂન તો સહિ હવે, આહાહા ! આંહી કહેતે હૈ એ બદ્ધસ્પૃષ્ટઆદિ ભાવ, કયા કહા એ ? રાગકા પર્યાયમેં જો સંબંધ હૈ ઓર પર્યાયમેં અનિયતતા નામ અનેક પ્રકારકી પર્યાય વિવિધ ઉત્પન્ન હોતી હૈ, ઓર વિશેષતા જો ગુણી તો ત્રિકાળી હૈ, ઉસમેં જ્ઞાન, દર્શન ચારિત્ર વિશેષતા ભી ઉપર ઉપર હૈ, પર્યાયમેં હૈ. આહાહા... ઓર રાગ ને દ્વેષની આકૂળતા એ દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિના પરિણામ, એ આકૂળતા હૈ સબ, આહાહા... એ આકૂળતા ઉપર ઉપર રહેતી હૈ. આનંદના નાથમાં અંદર એ પ્રવેશ નહીં કરતી. આહાહા ! (શ્રોતા:- અખંડ પદાર્થમેં ઉપર કયા ઓર નીચે કયા ?) એ આ કહા ને ? પાણીકા દળમેં જેમ તેલના ટીપા પડા હૈ એ ઉપર રહેતે હૈ અંદર નહીં જાતે, એસે (શ્રોતા:- પદાર્થ તો અખંડ હૈ) અખંડ હૈ, એ દ્રવ્ય તરીકે અખંડ હૈ. પર્યાય તરીકે ખંડ, ભેદ હૈ. આહાહાહા ! ઝીણી વાત છે ભાઈ.

પરમ સત્ય કોઈ સર્વજ્ઞ જિનેશ્વર પરમેશ્વરે કહા જો સૂક્ષ્મ તત્ત્વ પરમ કોઈ અલૌકિક બાત હૈ. લોકોને તો અત્યારે મળતી નથી બિચારાને, બિચારા એટલે ? ભલે એ અબજોપતિ હોય ને રાજા હોય બધા, પણ એ બિચારા ભિખારી હૈ, અપની ચીજકી ખબર નહીં એ ચલતા મડદા હૈ. અષ્ટપાહુડમેં કહા હૈ અપની અંદર ચીજ ચિદાનંદ અખંડ આનંદકા કંદ ધ્રુવ કયા ચીજ હૈ, ઉસકી ખબર નહીં, વો ચલતા મડદા હૈ. અષ્ટપાહુડમેં આયા હૈ. અષ્ટપાહુડ શાસ્ત્ર હૈ ઉસમેં આયા હૈ. આહાહાહા !

બહારમાં બધા શરીર ને પૈસા ને મકાન ને હજીરા મોટા પચાસ પચાસ લાખના હોય ને, સીત્તેર લાખના ઉતર્યા'તા ને અમે ન્યાં મુંબઈ આમોદના હૈ ને ? આમોદના, આમોદના રમણિકભાઈ એ કંપનીનું નામ શું છે, એ ભૂલી ગયા, શું છે ? રોનક કંપની, આપણને કંઈ નામ આવડે નહીં, એ આમોદના અમારે પાલેજ પાસે, પાલેજ અમારી દુકાન થી ને, હૈ ને, હજી ભી હૈ ને પાલેજ પાસે આમોદ હૈ, એ આમોદના ત્યાં છે. પાંચ છ કરોડ રૂપિયા તો એક સીત્તેર લાખકા તો એક બંગલા જિસમેં અમે ઉતર્યા'તા. જયંતિ થી ને વર્ષની કંઈક ૮૭, ૮૭, ૮૭ જયંતિ બેઠી ને શરીરને અભી તો ૮૮ હુઆ, ત્યારે એના મકાનમાં ઉતર્યા'તા. પંદર દિન રહે થે. (શ્રોતા:- બડી આનંદકી જગહ હોગી.) ધૂળમૈય નહીં ત્યાં મૈ તો એસા મૈ તો ઉસકો એસે કહા થા એ વખતે કે, આ એક સમુદ્ર નજીક હૈ, તદ્દન નજીક હૈ, સમુદ્રના કોઠે સીત્તેર લાખકા બંગલા હૈ. એક બંગલો સીત્તેર લાખકા દેખા હૈ કે નહીં ! ગોદિકાજી ! ત્યાં આયે થે ને ? બધા આયા થા માણસો ત્યાં.

તો નજીકમાં સમુદ્ર હૈ ત્યાં બગલા ઉડતા થા બગલા, આ બગલા નહીં ? કબુતર (જેસા) તો ઇતના ઉડતે થે, ઉડતે થે, મચ્છી ખાનેકો, મૈ (ને) પૂછા ઉસકો ભાઈ આ બગલા ક્યાં લગ જાતે હૈ ? કે સમુદ્રમેં વીસ માઈલ સુધી જાતે હૈ. વીસ માઈલ સુધી મચ્છી લેનેકો, આહાહા... અદ્દર, ઝાડ નહીં, કાંઈ નહીં, આહાહાહાહા... એ અદ્દરથી વીસ માઈલ સુધી જાય જ્યાં સુધી મચ્છી પૂરી ન મિલે અને પીછે જાના હૈ નરકમેં પ્રભુ, અરરર ! આહા ! એ તો નરકમેં જાનેવાલા હૈ.

અને એ નરકની પીડા પ્રભુ તેં અનંત બૈર ગયે હૈ ભાઈ તને ખબર નથી. એ નરકની એક ક્ષણની પીડા, દુઃખ ભગવાન કહેતે હૈ કે કરોડો જીભ અને કરોડો ભવસે ન (કહ સકે) પ્રભુ, એસા દુઃખકી વેદના તેં કરી હૈ, પણ તેરી ચીજ કયા હૈ ઉસમેં પીછા ન કિયા કભી. આહાહા ! દુનિયાના ડાહ્યા થઈ ગયા ને દસ દસ હજાર ને વીસ વીસ હજારના પગાર મહિને ને પાંચ પાંચ લાખની પેદાશ મહિને ને એમાં ધૂળમેં આયા કયા ? આહાહા ! એ રંગુલાલજી ! આહાહા !

યહાં કહેતે હૈ. એ ભાવો તેરા વિકલ્પ હો શુભ અશુભ રાગ, ઔર પર્યાયમેં અનિયતતા નામ એકરૂપ દશા ન હો, એ અને પર્યાયમેં રાગ ને આકૂળતા હો, એ સબ ઉપર ઉપર હૈ, પર્યાયમેં હૈ, અવસ્થામેં હૈ વસ્તુ જે ધ્રુવ હૈ ઉસમેં વો હૈ નહીં. આહાહાહાહા ! આવી વાતું ભાઈ ! પહેલી તો સાંભળવી મળે નહીં બાપા, શું કરીએ ? સર્વજ્ઞ ત્રિલોકનાથ, જિનેશ્વરદેવ પરમેશ્વરનો આ હુકમ છે. પરમેશ્વર બિરાજતે હૈ યહાં, (સીમંધરનાથ) મહાવિદેહમેં ભગવાન તો હૈ આ ઉસકી આજ્ઞાકા મારગ હૈ આ. આહાહા ! ત્રણ લોકનો નાથ સીમંધર પરમાત્મા, (શ્રોતા:- અભી તો આપ બતા રહે હૈ) આહાહા ! ત્યાં કુંદકુંદાચાર્ય ગયે થે. સંવત ૪૯ આઠ દિવસ રહે થે સાક્ષાત્ સમોશરણમેં ઈન્દ્રો સૂનનેકો આતે હૈ, વાઘ અને સિંહ જંગલમેંસે આતે હૈ અભી, ત્યાં કુંદકુંદાચાર્ય ગયે થે સંવત-૪૯ દો હજાર વર્ષ પહેલે. સમજમેં આયા ? આહાહા ! એ ત્યાંસે આકર આ શાસ્ત્ર બનાયા હૈ, ભગવાનકા આ સંદેશ હૈ. આહાહા ! (શ્રોતા:- આપ ભી વહીં થે. સ્વામીજી આપ ભી વહીં થે) ત્યારે અમારી હાજરી તો હતી સમોશરણમેં પણ એ સૂક્ષ્મ અંગત બાત હૈ, આ તો તાત્વિક બાત કહેના હૈ, સમજમેં આયા ? ત્યાં હમારી હાજરી હતી સમોશરણમેં, ત્યાંસે અમે આયે અહીંયા. સમજમેં આયા ? એ જરી અંગત બાત હૈ, અંગત બાતકા વિશ્વાસ આના એ જરી સૂક્ષ્મ હૈ. આ તો તાત્વિક બાતની આપણે ચર્ચા હૈ, સમજમેં આયા ? તાત્વિક બાત અહીંયા તો કહેતે હૈ. વો અંગત બાતકી કાંઈક ઉસકી, કારણ વો ચીજ દૂસરી હૈ ભૈયા એ તો અંતરકી ચીજ હૈ.

યહાં કહેતે હૈ કિ બદ્ધસ્પૃષ્ટ જે પાંચ બોલ કહા, બહોત ચલા અપને ઘણા દિનસે ચલતે હૈ એ પાંચ બોલ “એત્ય સ્ફુટમ્ ઉપરિ તરન્તઃ અપિ” આહાહા ! “સ્પષ્ટતયા” વો સ્વભાવકે ઉપર તિરતે હૈ, કયા કહેતે હૈ ? આહાહા ! જેમ વો જળકા દળ હૈ પચીસ મણ પચાસ મણકા પાણીકા દળ ઓર વો ઉપરમેં તેલકા ટીપા નાખે તો એ દળમેં પ્રવેશ નહીં કરતે ઉપર ઉપર રહેતે હૈ. એ ચીકાશ પાણીકા દળકા પિંડમેં પ્રવેશ નહીં કરતા. આહાહા ! એમ ભગવાન આત્મા ! અતીન્દ્રિય આનંદ ને શાંત રસનો પિંડ પ્રભુ આત્મા, ઉસકી ઉપર આ રાગદ્વેષ આદિ પાંચ બોલ હૈ, એ ઉપર તિરતે હૈ, અંદરમેં નહીં જા સકતે. આહાહા ! શું કહે છે ? આવો તે ઉપદેશ કઈ જાતનો, હસમુખભાઈ ! ન્યાં તમારા થાનના ઓલા પથ્થર, થાણામાં શું કહેવાય તમારે એ લાદી પથ્થરની ત્યાં ઊતર્યા’તા ને અમે તમારા મકાનમાં, ભાઈ હતા ને પોપટભાઈ, ધૂળમાંય એ કાંઈ નથી ન્યાં, પંદર પંદર લાખના વીસ વીસ લાખના મકાન અને આ પેદાશો મોટી ને ધૂળ હૈ બધી, બધા રખડવાના રસ્તા હૈ ચાર ગતિમેં. આહાહા !

અહીંયા તો પરમાત્મા, શરીર, વાણી, કર્મ, પૈસા એ તો બહાર દૂર રહી ગઈ ચીજ, એ તો ઉસકી પર્યાયમેં ભી નહીં, કયા કહા ? આ શરીર આ તો માટી ધૂળકી ધૂળ હૈ. એ તો આત્માકી

પર્યાયમાં ભી એ નહીં. પૈસા બૈસા, ગોઠિકાજી ! આ તમારા કરોડો રૂપિયા બુપિયા એ આત્માની પર્યાયમાં નહીં છે. બાઈડી, છોકરા, કુટુંબ, ધૂળ ને મકાન એ બધાં તેરી પર્યાયમાં ભી નહીં, પર્યાય સમજે ? અવસ્થા, વર્તમાન અવસ્થા ઉસમાં ભી નહીં. આહાહા !

હવે જો અવસ્થા જો છે બદ્ધસ્પૃષ્ટઆદિ પાંચ બોલકી દશા એ પર્યાયમાં છે, નહીં છે એસા નહીં. પણ વો ઉપર ઉપર રહેતી છે, દ્રવ્ય ત્રિકાળી આનંદનો નાથ ભગવાન સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ સર્વજ્ઞ પરમેશ્વરે દેખા જિનેશ્વરે તે હોં, અન્યમતિ કહેતે છે એ વસ્તુ નહીં. એ વસ્તુ ક્યાંય એને હાથેય નહીં આઈ. આ તો જિનેશ્વર, ત્રિલોકનાથ, પરમેશ્વર વીતરાગ એણે જે અંદર આત્મા (દેખા) કહા, આહાહાહા... એસી ચીજ જો ધ્રુવ આત્મા, ધ્રુવ આત્મા, જ્ઞાયક આત્મા, ભાવ સ્વભાવ શુદ્ધ સ્વભાવરૂપ આત્મા, ઉસમાં વો પાંચ પ્રકારકી પર્યાય કહી એ ઉપર ઉપર તિરતી છે. દેખો 'સ્પષ્ટતા' પ્રત્યક્ષ અહીંયા તો કહેતે છે. આહાહાહાહાહા ! ઉસ સ્વભાવકે ઉપર તિરતે છે, ક્યા કહેતે છે આ ? આહાહા ! નિત્યાનંદ પ્રભુ અંદર કાયમી પરમ સત્ય ત્રિકાળ ટીકનેવાલી ચીજ, ઉસમાં વર્તમાન પર્યાયકી આ દશા ઉપર રહેતી છે, અંદર નહીં જા સકતે. આહાહાહા ! સમજમાં આયા ? પર્યાય છે, આ શરીર, વાણી, મન તો ધૂળ ને પર એ તો એની બાત તો અહીંયા છે નહીં. એ તો ઉસકી પર્યાયમાં ભી નહીં. પણ ઉસકી પર્યાય-હાલત વર્તમાન હાલતમાં પાંચ બોલ છે રાગકા સંબંધ અનિયત, અનેક અનેક પર્યાયકા ભિન્ન ભિન્નપણા, વિશેષપણા, અન્ય અન્ય ગતિપણા અને સંયુક્ત નામ વિકારની દશાકી આકૂળતાકા સંયુક્તપણા, એ પર્યાયમાં છે, વર્તમાન દશા ઉસકી અવસ્થામાં છે. સમજમાં આયા ?

જેમ સુવર્ણ સોના છે, એ સોના જો છે એ તો પીળાશ ને ચીકાશથી ભરેલો પદાર્થ, એ કાયમ છે, ઔર ઉસકા કુંડળ ને કડાં ને વીંટી હોતી છે એ અવસ્થા છે. એ અવસ્થા સોનેકા ત્રિકાળી સ્વભાવમાં પ્રવેશ નહીં કરતી અવસ્થા. આરે આરે આવું છે. સમજમાં આયા ?

ભાઈ ! ધર્મ સમજના કોઈ અપૂર્વ વાત છે. બાકી કોઈ આ પૈસા મિલના, અબજોપતિ ને રાજા પણ એ તો અનંતબૈર મિલા, એ કોઈ નવી ચીજ નહીં. એ તો રખડનેકા ભાવ ચાર ગતિમાં રુલનેકા ભાવ અને વો ચીજ તો અનંત બૈર મિલી. આહાહા !

પણ અહીંયા પરમાત્મા જિનેશ્વરદેવ ત્રિલોકનાથ કહેતે છે, એ સંતો આડતીયા હોકર જગતકી પાસે માલ મૂકતે છે. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- ભગવાનમાં આ ગોટો ભર્યો કઈ રીતે ?) ક્યાં ? ભર્યો નથી ને ? કોણે ભર્યો છે ? પર્યાયમાં છે, એની દશામાં છે, અંદરમાં ભર્યો નથી એ તો વાત ચાલે છે. ગોટો પર્યાયમાં ઊભો કર્યો છે, ઈ છે એની દશામાં, વસ્તુમાં નથી. આહાહાહા ! વસ્તુ શબ્દે ત્રિકાળી ચીજ. આહાહાહા ! ત્રિકાળી તો અતીન્દ્રિય આનંદનો કંદ, પ્રભુ ધ્રુવ એ ઉપર ઉપર પર્યાય છે, ધ્રુવમાં કેસે જા સકતે છે, આહાહાહા ! સમજમાં આયા ? આકરી વાત છે, પ્રભુ શું થાય ?

અભી તો બહોત માણસ આયેગા તો સબકો આ સમજના પડેગા પ્રભુ, બહારમાં ધૂળમાં કાંઈ નહીં હોં, મરી જશે, એ આ વાણીયા મોટા વહેપારી હોય છે ને, એ માંસ ને દારૂ ન ખાય પણ વેપારના આર્તધ્યાન ને રોદ્રધ્યાનના પરિણામમાં એ મરીને પશુ થવાના છે, ઢોર, માછલીના કુંખે ને બકરીની કુંખે ને કાં કૂતરીને કુંખે જવાના છે. આહાહા ! એય, ધનાલાલજી ! વેપારના

घंधाना पाप अटला तो लीन, लीन ने आर्तध्यान ने रोद्रध्यान, हजु धर्म श्रवण करनेका हो यार कलाक भी है नहीं, ने धर्म तो है नहीं, पण धर्म श्रवण सत् श्रवण क्या है उसके माटे यार कलाक हिवसमां निकालना तो नहीं अेक आधा घंटा अेक कलाक मण्या ने ते पण अेने कुगुरु मिला अैसी बात, अैसे तमारे व्रत करो ने तप करो ने कुगुरु लूंटी लेता उसमें कलाक, समजमें आया ?

अेय ! (श्रोता:- करे क्या साहब) आ कहेते है, क्या करे ? उसकी दृष्टि छोडकर अंदर द्रव्यमें जाना. अे करना है. आहाहा ! (श्रोता:- जानेकी विधि बता हो आप.) आ कहेते है ने आ.

हमारा तो भागीदार था भाए, इधना दिकरा, उसको भी मैं (ने) कहा था दद नी साल, कहुं ने दद साल दद डेटला वर्ष थया ? १८६६ हैं ? (श्रोता:- दद वर्ष) दद वर्ष पहेले कहा था, मेरी उंमर वीस वर्षकी थी, अत्यारे ८८ चलते है. अे जनमना हों, गर्भना तो ८८ पूरा हो गया, सवा नव महिना यहांसे गिनतीमें आता है ने ? ते ८० चलते है. अे वपते हमारा भाए था ने मोटी दुकान थी अे दुकान है अभी दुकान अडी है. पांत्रीस यालीस लाभ रुपिया है, दुकान है अमारी पिताजकी थी और दूसरी हमारा इधना लडकानी थी. पांत्रीस यालीस लाभ रुपिया अभी है. तीन यार लाभकी आमदनी है. अभी पालेजमें, भरुय वडोदरा बीयमें, मैंने भी त्यां पांय वर्ष दुकान चलाए थी. १७ वर्षथी २२ वर्ष उंमर संवत १८६३ से १८६८, पण वो कहा मैं तो कहा था उसमें उसको भाएको मैं तो भगत पहेलेसे कहेलाता छोटी उंमरमेंसे मैं तो उसको कहा था मैं दुकाने थडामें बैठे थे कुंवरज. मारासे यार वर्ष मोटा थे मेरेका ८० हुआ उसको ८४, मरीने तिर्यय होने जायेगा अे ध्यान रभे तुं. आपणे वाणीया छीअे अेटले मांस ने दाडू ने इंडा तो भाता नथी अेटले नरकमां तो नहीं जाव अे याद राभो कीधुं. अे गोदिकाज ! आ दद संवत १८६६ (श्रोता:- आपनो अनुयायी तो क्यांय जाय नहीं) आनो अनुयायी क्यां छे ? अे आत्मानो अनुयायी थाय. अेय तो जेने अे यार कलाक सूननमें मिला है, संस्कार है अे प्राणी तो स्वर्गमें ही जायेगा. पण आंही तो जेने संस्कारेय नहीं कांइ सूननमें आया नहीं. सत् अने अहारमें अैसा माथा झोड घाणीमें पिलाय अेम आत्मा तो पिल दिया है राग अने द्वेषमें, आहाहा ! अे प्राणी तो कीधुं मैंने उसको कहा था याद राभो कीधुं बोले नहीं मारी सामे, हुं तो भगत कहेवातो इतो. छोटी उंमरमेंसे हमारी तो दुकान चलती थी मैं तो वांयता था शास्त्र वांयता था, (मैंने कहा) तिर्ययमें जायेगा, देव होनेकी मने तो लगता नहीं तेरेको, और मनुष्य होनेका मेरे लगता नहीं तेरे तुं मनुष्य हो, बोले नहीं. आहाहा ! अेक तिर्यय गति अने हुआ अैसा, मरता आम अहु पैसा पेदा करवामां अे-अे लाभनी पेदाश दस-दस लाभ रुपिया मूडीने गयो 'तो. इवे तो अत्यारे वधी गयुं तो. मैं किया, मैं किया (कहा) अैसी दुकानकी चलाए व्यवस्था, धूणेय नहीं है सांभणने. तें क्या किया ? तें किया अज्ञान ने रागद्वेष. अे महेन्द्रभाए !

(श्रोता:- आपको कैसे पता चला के वो ढोरमें गया.) कहाने यहां गति नहीं, अैसा उसकी तेरा लक्षण नहीं द्रिपते कीधुं. हम वो वपते पण शास्त्र वांयते थे ने हम, दुकान चलाते थे, भागीदार जब बैठे हो त्यां थडे तो हम अंदर वांयते थे, भागीदार न हो तो हमारे दुकाने

थडे बेठना पडे. आ तो दउ से दउ क्री बात है. संवत १८६३ से दउ कितनेका तो उस (समय) जनमेय नहीं हुआ होगा अभी. आहाहा ! आ तो पूर्वका संस्कार था ने तो जैसे क्रीधुं आपणे माणस छीअे वाणीया छीअे ने मांस दाउ नथी ने देवमां जवाना लक्षण मने लागता नथी. केमके तेरा पुण्यका परिणाम ऐसा है नहीं, और मुनष्य होनेकी लायकात मेरे दिभती नहीं के ऐसा भी तेरी विनयपणा, कषायक्री मंदता अे भी दिभती नहीं, बोले नहीं. (श्रोता:- मोढे कहुं 'तुं) मोढे कहुं ने बेठे थे ने थडे बेठा था ने क्रीधुं ने हमारी बे दुकान थी, बे दुकान तीस माणस था हम, अेक रसोडे जमते थे तो अेक दुकानमें रसोडे जमनेको गये तो त्यां मेरेसे ऐसा बोलाछ गया मेरा भाछ भी बैठा था त्यां बडा वो तो सरण था मारा बडा भाछ ने अे, अेना बडा भाछ ने मैं बे दुकान थी, क्या. आपो दि' आ आर्तध्यान, सूना है कोछ धर्म क्या कोछ यीज क्या गाममें साधु आवे (श्रोता:- अेना मानेला) तो रात्रे आठ वाग्या पछी जाय. दिवसे सामुं जेवे नहीं, गाममां साधु आव्या होय तो. अे मानेला साधु अेना संप्रदायना जे के साधु है नहीं, समजमें आया ? पण अेनी स्थिति बहार अेवी साधु आवे तोय जाय नहीं, राते आठ वागे जाय.

शुं आ मांडी छे क्रीधुं आपो दिवस ते ? दुनिया भले डाहा ने दुनिया बधा वभाण करे गांडा पागलो, पागल वभाण करे, अेथी तेरी रीपोर्ट आ गया परिणाम, उसका शुं कहेवाय अे रीपोर्ट शुं कहेवाय अे ? सर्टीफ़ीकेट. आ पागलो बधा सर्टीफ़ीकेट आपे तने के, ओहोहो ! भारे तमे कर्या ने, आहाहा ! पैसा पेदा कर्या ने अेमांथी तमे पांय इजार आप्या त्यां ने दस इजार आप्या ने अेमांय मान होय पाछुं त्यां, मारुं नाम राभजो मोढा आगण, तकती, तकतीमां तसदी ले अेटली बधी के तभती पडावे. आ तारा तो पुण्यनाय ठेकाणां नथी माणा !

आंही कहेते है अे यीज तो कंछ दूसरी रही पण आंही तो पर्यायमें जे पांय बोल है प्रभु तेरी यीज वो अंतर आनंदनो नाथ भगवान पूर्णानंद प्रभु उसमें ये है ही नहीं. आहाहा ! उसकी दृष्टि कर, उसका अनुभव कर तो तेरे सम्यग्दर्शन होगा ने जनम मरणका तब अंत आयेगा, नहींतर अंत नहीं आयेगा. आहाहाहा ! समजमें आया ?

अे कहेते है. क्या ? अे टेभो ! आहाहा ! उपर तिरते है, तिरते है, है के नहीं अंदर ? 'स्कुटम उपरि तरन्तम्' आहाहा ! क्या कहेते है आ ? शरीर, वाणी, कर्म, बाछी, छोकरा उपर तरते है अे तो बात है ही नहीं, अे तो दूर रहेते है, पर्यायमें रहा आहाहा ! गोदिकाण ! आहाहा ! आ अमेरिकामां जाव छे ने रणवा, रणवा, रणवा, आर्तध्यान ने आ पैसा आवे बे यार लाभ आवे जछने आवे त्यां, हवे धूणमां आ क्यां तारा लाभ शुं करोड आवे तो य क्या यीज है ? आंही तो कहे अे यीज तो दूर रही गछ अे आत्माकी पर्यायमें भी लक्ष्मी, स्त्री, कुटुंब, परिवार तो है नहीं, पण तेरी पर्यायमें अे वस्तु नहीं, पण अे पर्यायमें रागादि है, आकूणताका भाव है, अे त्रिकाणी आनंदकंदमें उसके उपर उपर है अंदरमें नहीं. आहाहा ! समजमें आया ? है ? क्या कहेते है ?

तथापि क्या कहेते है ? इज तो पर्यायना नाम सूना न होय, मजूरनी पेठे जिंदगी काढी बधी, मोटा मजूरो ओला मजूर तो इज सवारमां आठथी बार, यार कलाक काम करे अने

બપોરે બે થી છ આ મજૂર સવારનો ઊઠે છે છ વાગ્યે તે રાતના આઠ વાગ્યા સુધી. અરે ઓલો તો ચાર કલાકમાં તો અડધો કલાક બીજો કાઢી નાખે બીડી પીવી છે ને પેશાબ કરવા જાવું છે અને આ તો ભાઈ સાહેબ બેઠો દુકાને તે રાતના આઠ, આઠાઠાઠા ! મોટા મજૂર, એ હસમુખભાઈ ! આંહી તો એ વાત છે બાપા, ક્રિયા ને મોટા મજૂર એટલે આ મજૂરી નહીં. સમજતે હૈ ? બડા મજૂર લ્યો, બડા મજૂર, આ સબ વેપારી આદિ હૈ એ બડા મજૂર હૈ. સવારથી સાંજ સુધી કામ કરતે હૈ એકલા પાપ, પાપ, પાપ, પાપ આંહી તો કહેતે હૈ કે એ પરકી ક્રિયા કર સકતે નહીં, પણ અપની પર્યાયમેં જો રાગ દ્વેષ આદિ આયા, આઠાઠાઠા... એ ભી પર્યાય ઉપર રહેતી હૈ, દ્રવ્ય સ્વભાવમેં જાતી નહીં. આઠાઠાઠા ! સમજમેં આયા ?

‘તથાપિ એ પ્રતિષ્ઠા નહીં પાતે હૈ’ આઠાઠાઠા ! એ રાગ દ્વેષ, પુણ્ય ને પાપ, પર્યાયમેં અનેકતાકી વિવિધતા ને વિશેષતા ગુણકી, એ અંદરમેં શોભા નહીં પામતા, અંદરમેં પેઠ સકતે નહીં, ઉસકો અંદરમેં આધાર મિલતે નહીં. આઠાઠાઠા ! આવી ચીજ છે (શ્રોતા:- મહારાજ, ધ્રુવ સ્વભાવકા ક્યા બિગડા ?) સ્વભાવ તો ઐસા ને ઐસા હૈ, પર્યાયમેં બગાડ હૈ ને પર્યાયમેં દુઃખ હૈ ને પર્યાયમેં સંસાર હૈ, સમજમેં આયા ? વસ્તુ તો સ્વભાવ ઐસા ને ઐસા હી હૈ, ઐસા બગાડ હો તો એ પર્યાયમેં હૈ, સંસાર પર્યાયમેં હૈ, રાગદ્વેષ પર્યાયમેં હૈ, સંસાર રખડના પર્યાયમેં, દુઃખ પર્યાયમેં હૈ, વસ્તુ ઉસસે ભિન્ન હૈ, કાયમ ગમે ઈતના પર્યાયમેં દુઃખ આયા, વસ્તુ તો આનંદકંદ શુદ્ધ ચૈતન્યઘન રહા હૈ. આઠાઠા ! આવી વાત છે ને ? આઠાઠા !

ભાઈ ! તને ખબર નથી તારી ચીજની. અને ક્યાં ક્યાં તું. વો મૃગલા હોતા હૈ ને હિરણ, ઉસકી નાભિમેં કસ્તુરી હોતી હૈ, નાભિમેં, પણ ગંધ આવે તો એ જાણે કે બહારસે આતી હૈ, બહાર ભમતે હૈ એમ આનંદ તો અંદરમેં હૈ પણ બહારસે જાણે આનંદ મિલતે હૈ પૈસામેંસે, બાયડીમેંસે, છોકરામેંસે, કુટુંબમેંસે. ધૂળમાંય નહીં હૈ સૂન તો સહી. આઠાઠા ! રંગુલાલજી ! આઠાઠા... આંહી તો ભગવાન ત્રણલોકનો નાથ, જાણ્યા ઐસા કહા, ઐસા સંતો અનુભવીને કહેતે હૈ. આઠાઠાઠા ! પ્રભુ ! ભગવાન તરીકે હી બોલાતે હૈ, આચાર્ય તો, આત્મા ભગવાન સ્વરૂપ અંદર હૈ. આઠાઠા ! તેરા ભગવાન સ્વરૂપ જો અંદર હૈ, એમાં આ પર્યાયકી પામરતા અંદર પ્રવેશ નહીં કરતી. એ પર્યાયકી શોભા અંદરમેં નહીં જા સકતી. આત્મા શોભા નહીં દેતા ઉસકો, આઠાઠાઠાઠા ! હૈ ? પ્રતિષ્ઠા નહીં પાતે, એટલે શોભા નહીં હોતી.

ક્યોંકિ દ્રવ્યસ્વભાવ તો નિત્ય હૈ. વસ્તુ જે હૈ દ્રવ્યસ્વભાવ પદાર્થ એ તો નિત્ય કાયમ હૈ આઠાઠાઠા ! ભાષા તો સાદી હૈ પણ વસ્તુ તો અલૌકિક હૈ બાપુ, અરે બિચારાને મળતી નથી અત્યારે તો, આહા... આ આખો દિ’ મજૂરી કરી કરીને મરીને હાલ્યા, વયા જવાના. આઠાઠા... એ ખિસકોલી ત્યાં ફરે હૈ ને બહુ ફરે એટલે એકદમ વિચાર આવી જતો, ખિસકોલી ખિસકોલી ક્યા કહેતે હૈ ? ખિલેહરી હૈ ? સ્વાધ્યાય મંદિરમેં બહોત ફિરતે હૈ બહોત ચારે બાજુ ફિર આ તે કીધું કોણ. બહોત ફિરતે હૈ ત્યાં કાયમ ઘણાં મહિના થયા, કોણ જાણે ક્યાંનો જીવ હશે, કીધું આ. ખિલેહરી બહોત ફિરતી ત્યાં હૈ. આઠાઠા ! અરેરે એનો આત્મા ક્યાં, ક્યાંની થઈ દશા, ક્યારે એ મનુષ્યપણું પામે, આઠાઠાઠા... અને ક્યારે આ વિચાર સૂનનેમેં આવે અને સૂનનેમેં આયા પીછે અંદર અમલમાં મૂકના ક્યારે ? અરરર ! હૈ ?

ભગવાન આત્માકા ત્રિકાળી તો નિત્ય સ્વભાવ છે, છે ? એકરૂપ. બે, એક તો ત્રિકાળી નિત્ય છે અને એકરૂપ છે, પર્યાય અનિત્ય છે ને અનેકરૂપ છે. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? ભાઈ, આ તો ભગવાન જિનેશ્વરદેવની ધર્મકથાની વાત છે બાપુ, આ કોઈ ચકલી લાવી ચોખાનો દાણોને ચકલો લાવ્યો મગનો દાણો, બનાવી ખિચડી ને આ એવી કથાઓ હાલે છે અત્યારે તો. વ્રત કરો ને અપવાસ કરો ને આ કરો ધૂળેય નથી બધું સાંભળને.

આંહી તો પરમાત્મા જિનેશ્વરદેવ ઇન્દ્રોની સમક્ષમાં એમ કહેતે થે, ઇન્દ્રો જે એકાવતારી જેની સભામાં ભગવાન પાસે આતે છે. અભી મહાવિદેહમાં બિરાજતે છે, તો ઉસકી પાસ આ કહેતે થે, ઉસકે કાંઈ કોઈ ઇન્દ્ર હો ને રાંક હો તે ઉસમેં ફેર છે ? સબ એક છે, એ તો બહારકી પર્યાય છે.

આ દ્રવ્યસ્વભાવ તો નિત્ય છે. કયા કહેતે છે ? પર્યાયમેં અવસ્થામેં અનેકતા પર્યાયકી અને રાગકા સંબંધ એ અનિત્ય છે અને અનેક છે, ત્યારે વસ્તુસ્વભાવ નિત્ય છે અને એક છે. આહાહા ! આવી વાતું છે. નિત્ય એકરૂપ છે ઔર વહ ભાવ અનિત્ય છે દેખો, બેય આયા દેખો, પર્યાયે અનેક છે ઔર અનિત્ય છે, જોયું ? વસ્તુ સ્વભાવ જે ત્રિકાળી નિત્ય છે, ઔર એકરૂપ છે સદૈશ સ્વભાવ એકરૂપ છે, ત્યારે પર્યાય અનેક છે, ઔર અનિત્ય છે આ નિત્ય છે અને એક છે, આહાહાહા... પર્યાય, દ્રવ્ય સ્વભાવમેં પ્રવેશ નહીં કરતી. આહાહાહાહા !

શરીર, વાણી, કર્મ અને બાઈડી, છોકરા, કુટુંબ તો ક્યાંય (દૂર) રહી ગયા ક્યાં આત્મામેં છે યે નહીં. પરને મેરા માનતે છે મૂરખ છે મોટો, આહાહા... જગતકી ચીજ છે, એ તો જગતકી ચીજ છે. આ મારી બાઈડી ને મારા છોકરા થયા ક્યાંથી તને આ ? સનેપાત લાગ્યો છે એને, આહાહા... એવી વાત છે બાપલા અહીં તો, આહાહા ! હૈં સનેપાતવાળો દાંત કાઢે તો શું એ સુખી છે ? દુઃખી છે. આ મજા છે અમારે. શેની મજા ધૂળમાં સનેપાતીયો દાંત કાઢીને ખુશી માને છે, છે દુઃખી, એમ આ પૈસા ને બાઈડી છોકરાના સંબંધમાં બેઠો હોય જાણે આહાહા... સાત આઠ છોકરા હોય ને બાઈડી બેઠી હોય ને છોડીઓ બેઠી હોય ને જમાઈ બેઠા હોય, જાણે મોટો વાતો કરતો હોય હોંશ હોંશ, ઓહોહો... બધું અમે તો જોયું છે ને બધું, આહાહા... પ્રભુ તેરી અનિત્યતા એ ઉપર ઉપર રહેતી છે. આહાહાહા !

યહ શુદ્ધ સ્વભાવ સર્વ અવસ્થાઓમેં પ્રકાશમાન છે, કયા કહેતે છે એ. પ્રત્યેક અવસ્થા ભલે રાગવાળી હો, આકૂળતાવાળી હો, વિશેષતા હો દરેક અવસ્થામેં, એ શુદ્ધસ્વભાવ તો પ્રકાશમાન પડા હી છે અંદર. આહાહાહા ! ત્યાં દૈષ્ટિ દેનેસે અનુભવ હોતા છે, આ વાત છે. તો સમ્યક્દર્શન હોતા છે. સત્યદર્શન, બાકી થોથા છે સબ. સમજમેં આયા ? એ સમ્યક્ સ્વભાવ જો ત્રિકાળ છે, શુદ્ધ સ્વભાવ સર્વ અવસ્થાઓમેં એકરૂપ ત્રિકાળ પ્રકાશમાન છે. આહાહાહા ! સારા, હૈં ? (શ્રોતા:- એ ધ્રુવને સમ્યક્સ્વભાવ કીધો.) ત્રિકાળ સમ્યક્ સ્વભાવ જીવકા, નિત્ય નિત્ય અંદર નિત્ય સ્વભાવ ઉત્પાદ વ્યય ધ્રુવ યુક્તં સત્ હૈં ને ? તો જે ધ્રુવ જે છે, એ ઉત્પાદ વ્યયમેં આતા નહીં, ને ઉત્પાદ વ્યય ત્યાં જાતે નહીં. આહાહાહા ! ધ્રુવ છે એ નિત્ય છે ને એકરૂપ છે, પર્યાય અનિત્ય છે ને અનેકરૂપ છે, એ અનેક ને અનિત્યતા, નિત્ય અને એકરૂપમાં પ્રવેશ નહીં કરતી. આહાહાહા !

શું ગાથા ! આહાહા ! માખણ છે, માખણ નીકળતે છે ને ! એસા રખતે છે માખણ છાસમેંસે

તો એસા છાસ નીતરી જાય છે માખણ ઉપર રહેગા. આ અડીને ન હોય હોં બહુ, માખણ હોતા હૈ ને દહીંમેંસે મણ દો મણ, પીછે નિકલે એસા કરતે હૈ ને નીચે છાસ નીકળ જાતી હૈ, માખણ નિકળ (રહ) જાતા હૈ, “એમ પર્યાય બુદ્ધિ નિકળ જાતી હૈ ને દ્રવ્યબુદ્ધિ એકલી રહ જાતી હૈ” આહાહાહા ! આવી વાત છે. ભાઈ મારગ કઠણ પડે, પણ મારગ તો આ હૈ. આહાહા ! ખ્યાલમાં હજી આવું આવવું મુશ્કેલ પડે, કે એ કયા કહેતે હૈ આ, અને કઈ રીતે આ પર્યાય ને પર્યાય ઉપર તરે ને અંદરમાં નહીં, અને અંદર નિત્ય એક, અને અનિત્ય અનેક શું કહે છે, આ કયા કહેતે હૈ આ સાંભળ્યું ન હોય કોઈ દિ’. આહાહાહા !

અરે એ તો વરતના એકડાના મીંડા હજી તો આંહી, એકડાના મીંડા, એકલા મીંડા જુદી જાતના હોય, પણ એકડો હોય ને એકડો એકડાનું પહેલું તો મીંડું કરે ને આમ મીંડુ પછી એકડો હોય ને પણ એકડામાં મીંડા હોય એ બીજી જાતનું હોય, ઓલું ગોળ ચક્કર હોય એકલું મીંડુ અને આ જરી આમ લંબગોળ હોય. એમ આ તો દ્રવ્ય ને પર્યાય એ તો એકડાના મીંડાની વાત હૈ, સમજાય છે કાંઈ ? આહાહાહા !

પીછે પર્યાય, ભાઈ અલૌકિક વાતું નાથ ! તારી પ્રભુતાનો પાર નહીં, પણ તેરી ખબર નહીં તને, આહાહા... તેરી એ પ્રભુતા ઇતની હૈ કે તેરી વાણીમેં પૂરી ન આ સકે એસી તેરી પ્રભુતા પડી હૈ અંદર. ભગવાન પરમાત્મા અનંત ગુણનો ધામ, આહાહા... સ્વયં જ્યોતિ સુખ ધામ સ્વયં અપનેસે હૈ, કોઈ કર્તા નહીં ઉસકા, આહાહા... સુખધામ એ અત્તીન્દ્રિય આનંદકા સ્થળ હૈ, વિશ્રામ કરનેકો આ એક વિશ્રામઘર હૈ. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? પર્યાય દ્રવ્ય સ્વભાવમેં પ્રવેશ નહીં કરતી, ઉપર (ઉપર) રહેતી હૈ.

સર્વ અવસ્થાઓમેં દ્રવ્ય પ્રકાશમાન હૈ, એસે શુદ્ધ સ્વભાવકા, આહાહાહા... મોહ રહિત હોકર મિથ્યા ભ્રમણા છોડકર, આહાહા... પર્યાય બુદ્ધિ રખકર હૈ એ મોહ હૈ, એ પર્યાયબુદ્ધિ મિથ્યાત્વ હૈ. આહાહાહા ! હૈ ખરી એ ચીજ પર્યાયમેં, પણ ઉસકી બુદ્ધિ મિથ્યાત્વ હૈ, તે મિથ્યાત્વ બુદ્ધિ, પર્યાયબુદ્ધિ છોડકર મોહ રહિત હોકર ‘જગત’ જગત એટલે જગતના જીવો, બહારથી તો એમ કહેવાયને કે આ કાઠિયાવાડ આવ્યું. કાઠિયાવાડ આવે છે ? કાઠિયાવાડના માણસો આવે છે. દક્ષિણના માણસો આવે છે, તો કહેવાય છે કે આ દક્ષિણ આવ્યું. એમ આ જગત કીધું. પણ જગતના માણસો કહેવાય. આહાહા ! હૈ જગતના પ્રાણી, અનુભવ કરો, આહાહાહા... જ્યાં ભગવાન પૂર્ણાનંદ નિત્ય ધ્રુવ બિરાજતે હૈ અંદર, ઉસકા અનુભવ કરો, અનુભવ હૈ પર્યાય. પણ દ્રવ્યકા અનુભવ કરો, પર્યાયકા અનુભવ જો હૈ એ તો અજ્ઞાન અનાદિકા હૈ અનાદિકા. આહાહા !

વસ્તુ જે ત્રિકાળી નિત્યાનંદ પ્રભુ, જિસમેં પર્યાયકા પ્રવેશ નહીં, અરે ત્રિકાળી દ્રવ્ય જ્ઞાયકભાવ પર્યાયકો છૂતેય નહીં, સમજમેં આયા ? (શ્રોતા:- છૂતેય નહીં, સ્પર્શ કરતે નહી. તો કયા કરતે હૈ) નહીં, સ્પર્શ કરતે નહીં ભિન્ન હૈ. (શ્રોતા:- ધ્યાન કિસકા કરે ?) પણ ધ્યાન કરે પર્યાય તો ત્રિકાળીકા તો એ પર્યાય છૂતી નહીં, પણ ધ્યાન ઉસકા કરના. અનુભવકી પર્યાય દ્રવ્યકો છૂતી નહીં, છતાં દ્રવ્યકા લક્ષસે જે અનુભવ હુઆ એ આનંદકા અનુભવ હૈ. આહાહાહા ! પર્યાયકા અનુભવ એ દુઃખકા અનુભવ થા. એ કર્મચેતના ને કર્મ ફળચેતનાકા અનુભવ થા, અને આત્માકા અનુભવ એ જ્ઞાન ચેતનાકા અનુભવ હુઆ. આહાહાહાહા ! સમજમેં આયા ?

‘જગત’ એટલે જગતના પ્રાણીઓ, અનુભવ કરે. ક્યોંકિ મોહ કર્મકે ઉદયસે ઉત્પન્ન મિથ્યાત્વકો મિથ્યા શ્રદ્ધારૂપી અજ્ઞાન જહાંતક રહેતા હૈ, પર્યાયબુદ્ધિ રાગ મૈં હું, પર્યાય જિતના મૈં હું એસા અજ્ઞાન રહેતે હૈ, વહાં તક એ અનુભવ યથાર્થ નહીં હોતા. આહાહાહાહાહા !

શરીર, સ્ત્રી, કર્મ કુટુંબ મેરા હૈ એ તો મહાભ્રમણા અજ્ઞાન હૈ, પણ પર્યાયબુદ્ધિ હૈ યહ અજ્ઞાન હૈ, કહેતે હૈ. આહાહા ! (શ્રોતા:- પર્યાયબુદ્ધિ સમજમેં નહીં આઈ.) એક સમયકી અવસ્થાકી બુદ્ધિ નામ પર્યાયબુદ્ધિ, અનાદિકા એ ચીજ હૈ એ તો, આહાહાહા ! આવો મારગ છે. એવો મારગ વીતરાગનો કલ્પો સભાની માંચ સીમંધર પરમાત્મા, આહાહા ! મોહ કર્મના ઊદયસે, અનુભવ યથાર્થ નહીં હોતા, ક્યા કહેતે હૈ ? જબલગ રાગ ને પુણ્ય ને દયા ને દાન ને અનેક પર્યાય જે હૈ ઉસકી રુચિ રહેતી હૈ, તબલગ અંતરકા યથાર્થ અનુભવ નહીં હોતા. જિસકી રુચિ હૈ ત્યાં વીર્ય કામ કરતે હૈ, રાગ ને પર્યાયકી રુચિ હૈ તો વીર્ય ત્યાં કામ કરતે હૈ. અને એસી રુચિસે અંતરકા અનુભવ નહીં હો સકતા. આહાહા !

ભાવાર્થ: - યહાં એ ઉપદેશ હૈ કે શુદ્ધનયકે વિષયરૂપ આત્માકા અનુભવ કરો. બહુ ટૂંકુ કરી નાખ્યું. સમ્યગ્જ્ઞાન જે શુદ્ધનય હૈ જિસકા વિષય જ્ઞાયક ત્રિકાળ હૈ ઉસકા અનુભવ કરો. આ સાર લિયા. સમજમેં આયા ? આકરી વાત હૈ પણ એ નિર્ણય તો કરે જ્ઞાનમેં પહેલે નિર્ણય તો કરે કે માર્ગ આ હૈ. આહાહા !

અબ ઈસી અર્થકા સૂચક કળશરૂપ કાવ્ય પુન: કહેતે હૈ, ઈસમેં યહ કહા ગયા હૈ કે એસા અનુભવ કરનેપર આત્મદેવ પ્રગટ પ્રતિભાસમાન હોતા હૈ. આહાહાહા !

શ્લોક - ૧૨

(શાર્દૂલવિક્રીડિત)

ભૂતં ભાન્તમભૂતમેવ રભસાન્નિર્ભિદ્ય બન્ધં સુધી-
ર્યદ્યન્તઃ કિલ કોડપ્યહો કલયતિ વ્યાહત્ય મોહં હઠાત્ ।

આત્માત્માનુભવૈકગમ્યમહિમા વ્યક્તોડયમાસ્તે ધ્રુવં

નિત્યં કર્મકલક્ષ્ણપક્ષવિકલો દેવઃ સ્વયં શાશ્વતઃ ॥૧૨॥

હવે, એ જ અર્થનું કલશરૂપ કાવ્ય ફરીને કહે છે જેમાં એમ કહે છે કે આવો અનુભવ કર્યે આત્મદેવ પ્રગટ પ્રતિભાસમાન થાય છે:-

શ્લોકાર્થ:- [યદિ] જો [ક: અપિ સુધી:] કોઈ સુબુદ્ધિ (સમ્યગ્દેષિ) [ભૂતં ભાન્તમ અભૂતમ્ એવ બન્ધં] ભૂત, વર્તમાન અને ભાવી એવા ત્રણે કાળનાં કર્મોના બંધને પોતાના આત્માથી [રભસાત્] તત્કાળ-શીઘ્ર [નિર્ભિદ્ય] ભિન્ન કરીને તથા [મોહં] તે કર્મના ઉદયના નિમિત્તથી થયેલ મિથ્યાત્વ (અજ્ઞાન) ને [હઠાત્] પોતાના બળથી (પુરુષાર્થથી) [વ્યાહત્ય] રોકીને અથવા નાશ કરીને [અન્તઃ] અંતરંગમાં [કિલ અહો કલયતિ] અભ્યાસ કરે-દેખે તો [અયમ્ આત્મા] આ આત્મા [આત્મઅનુભવ-એક-ગમ્ય-મહિમા] પોતાના અનુભવથી જ જણાવાયોગ્ય જેનો પ્રગટ મહિમા છે એવો [વ્યક્તઃ] વ્યક્ત

(અનુભવગોચર), [ધ્રુવં] નિશ્ચલ, [શાશ્વતઃ] શાશ્વત, [નિત્યં કર્મ-કલક્લ-પક્લ-વિકલઃ] નિત્ય કર્મકલક-કર્દમથી રહિત- [સ્વયં દેવઃ] એવો પોતે સ્તુતિ કરવા યોગ્ય દેવ [આસ્તે] વિરાજમાન છે.

ભાવાર્થ:- શુદ્ધનયની દૈષ્ટિથી જોવામાં આવે તો સર્વ કર્મોથી રહિત ચૈતન્યમાત્ર દેવ અવિનાશી આત્મા અંતરંગમાં પોતે વિરાજી રહ્યો છે. આ પ્રાણી-પર્યાયબુદ્ધિ બહિરાત્મા-તેને બહાર ઢૂંઢે છે તે મોટું અજ્ઞાન છે. ૧૨.

(શાર્દૂલવિક્રીડિત)

ભૂતં ભાન્તમભૂતમેવ રમસાન્નિર્મિદ્ય બન્ધં સુધી-
 યદ્યન્તઃ કિલ કોડપ્યહો કલયતિ વ્યાહત્ય મોહં હઠાત્ ।
 આત્માત્માનુભવૈકગમ્યમહિમા વ્યક્તોડયમાસ્તે ધ્રુવં
 નિત્યં કર્મકલક્લપક્લવિકલો દેવઃ સ્વયં શાશ્વતઃ ॥૧૨॥

રભસાત્ જોયું રભસાત્ આવ્યું અહીંયા વો પ્રજાણીણીમેં રભસાત્ આતા હૈ ત્યાં એક સમય લીધુ 'તું, જેમ એણે આ રભસાત્ શીઘ્ર. આહાહા ! તું ભગવાન દેવ શાશ્વત અંદર હૈ પ્રભુ તેરી દિવ્યશક્તિકા પાર નહીં, ખબર કેમ પડે ? આહાહા ! બે બીડી સીગારેટની સરખી પીવે તો ભાઈસાબને કળશો ઊતરે આવા તો અપલખણ, હવે એને એમ કહેવું કે આ દેવ હૈ. હૈં ! અને ૬૦ વર્ષે છોકરો આવે વાંઝિયામેણું ટળે ત્યારે એના છોકરાને આમ બચ્ચી ભરે આહાહા ! ઓહોહો ! શું છે પણ આ, તારું પાગલપણું ક્યાં છે ? અને એમાં પાંચ - દસ લાખની પેદાશ થઈ હોય તો કરો આજ લાપસી. પેદાશ મોટી થઈ ગઈ છે ધૂળમાંય નથી હવે પાપની પેદાશ છે સાંભળને હવે. આહાહા !

યદિ કોઈ સુબુદ્ધિ, આહાહા ! હૈ ? સુબુદ્ધિ, જ્ઞાની, સમ્યગ્દૈષ્ટિ, આહાહાહા... “ ભૂતં ભાન્તં અનુભૂતમ એવ બન્ધં ” જીવ ભગવાન આત્મા, ભૂતકાળ ગયોકાળ વર્તમાન ને ભવિષ્ય તીનોં કાળમેં કર્મકે બંધકો અપને આત્માસે, તીનોં કાળકા રાગકા સંબંધ ઉસકો અપને આત્માસે તત્કાળ શીઘ્ર ભિન્ન કરકે, આહાહા ! એ રાગ અને પુણ્ય દયા દાન આદિ વિકલ્પ ને આકૂળતા એ બધી હૈ, ઉસસે આહાહા... ‘ રભસાત્ ’ તીનોં કાળકી વિકારી પર્યાયસે, આહાહા... અપનેકો શીઘ્ર ભિન્ન કરકે, ઘઉંમેંસે જૈસા કાંકરા નિકાલ દેતે હૈ, ઘઉં કહેતે હૈ ને ઘઉં, કાંકરી નિકાલતે હૈ એમ પુણ્ય ને પાપકી પર્યાય, મેલ કાંકરી હૈ ઉસસે ભિન્ન ઘઉં હૈ, એસા આનંદકંદ પ્રભુ હૈ. આહાહાહા... ઉસકી દૈષ્ટિ કરો તો તેરે સમ્યગ્દર્શન હોગા. ધર્મકી પહેલી સીઠી શરૂઆત ત્યાંસે હોગી. આહાહાહા !

(શ્રોતા:- પુણ્ય પરિણામકો મેલ ક્યોં કહેતે હો આપ મહારાજ) મેલ હૈ કે નહીં, કયા હૈ ? મલિન હૈ ને, અશુચિ હૈ ને, જડ હૈ ને ? દુઃખ હૈ ને ? (શ્રોતા:- જડ કહો પણ મેલ નહીં) એ જડકા અર્થ કયા ? ચૈતન્ય પ્રકાશકા નૂરકા ઉસમેં અભાવ હૈ. રાગ, દયા, દાન આદિ ભાવ હૈ ઉસમેં ચૈતન્યકા અંશકા અભાવ હૈ, માટે જડ હે. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- મેલ નહીં કહેના ચાહીયે) મેલ હૈ અશુચિ કહા ને ! અશુચિ કહો કે મેલ કહો કે વિભાવ કહો, અધર્મ કહો, આહાહા ! આંહી તો

કહેતે હૈ કે પ્રભુ ત્રિકાળી જ્ઞાયક મૂર્તિ પ્રભુ એને આ ત્રિકાળી જે વિકાર હૈ ઉસસે ભિન્ન કર દે, આહાહાહા ! ત્રિકાળી ચીજકી દૈષ્ટિ કરકે, ત્રિકાળમે રહેનેવાલી વિકૃત અવસ્થાકો દૂર કર દે. આહાહા ! ભાષા તો કેસી ? આહાહાહા... ભૂતકાળ, વર્તમાન ને ભવિષ્યમે રહેનેવાલા વિકૃત અવસ્થા ઉસકો ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવકા આશ્રય કરકે છોડ દે, ભિન્ન કર દે, આહાહાહા... એ પુરુષાર્થસે હોતા હૈ. સમજમે આયા ?

કોઈ કહેતે હૈ કે તુમ તો કમબદ્ધ માનતે હૈ ને એમાં આ કહાં આયા ? આહાહા... અરે સૂન તો સહી પ્રભુ, કમબદ્ધ માનનેમેય અકર્તાપણા આ રીતે આ ગયા, સમજમે આયા ? જે સમયે હોગા એ હોગા કમબદ્ધ, પણ એ હોગા એ હોગા કિસકો ? જિસને જ્ઞાયકભાવકા નિર્ણય ક્રિયા અને રાગકા અકર્તાપણા હુઆ ઉસકો કમબદ્ધકા નિર્ણય યથાર્થ હૈ. રાગકા કર્તા હું અને કમબદ્ધ માનના દો ચીજ રહેતી નહીં. કયા કહા એ ? આહાહાહા ! વિકલ્પકા કર્તા હો અને કમબદ્ધ માને એ દો ચીજ રહે સકતી નહીં. એ કમબદ્ધ માનનેવાલા રાગકા અકર્તા હોકર જ્ઞાયકસ્વભાવકી દૈષ્ટિ કરતે હૈ. આહાહાહા ! આવી વાતું છે. નવું લાગે અજાણ્યા માણસને તો. આ કઈ જાતનો તે જૈન પરમેશ્વરનો મારગ હશે આ ? હવે અમે તો ઇચ્છામિ ઇરિયા વીરીયા તસ્ય મિચ્છામિ દુકકડં લ્યો લોગસ્સમાં એવં મયે અભિચ્છુઆ -કાંઈ ન મળે બાપા આહાહા ! આંહી તો એ તો શબ્દો જડ, ભાષા જડ, વિકલ્પ ઊઠે એ પણ જડ, એનાથી તો ભગવાન ભિન્ન, નિત્ય એકરૂપ હૈ. આહાહા !

હૈ ? આહા ! અપને આત્માસે શીઘ્ર ભિન્ન કરકે ઉસ કર્મોદયકે નિમિત્તસે હોનેવાલા, નિમિત્તસે હોનેવાલા હોં, હૈ તો અપનેસે હોતા હૈ મોહ, કર્મ તો નિમિત્ત હૈ. હોનેવાલા મિથ્યાત્વકો ભ્રમણા જો હૈ રાગ મૈં હું. પુણ્ય મૈં હું, પર્યાય જિતના મૈં હું એસા જો મિથ્યાત્વભાવ હૈ ઉસકો અપને બળસે હઠાવ, જુઓ અપના બળસે સ્વભાવ સન્મુખ હોનેકા અપના બળસે રોકકર પુરુષાર્થસે રોકકર, નાશ કરકે અંતરંગમે અભ્યાસ કર દેખે, અંતરંગમે રાગસે ભિન્ન અભ્યાસ કરકે દેખે. તો યહ આત્મા અપને અનુભવમે આ જાનને યોગ્ય જિસકો પ્રગટ મહિમા હૈ, પ્રગટ મહિમા હૈ અંદર પડી હૈ. આહાહા ! અમૃતકા સાગર ઉછળતે હૈ અંદર અતીન્દ્રિય અમૃતકા સાગર ભગવાન આત્મા, આહાહા ! એ પ્રગટ મહિમા હૈ. એસા વ્યક્ત, અનુભવગમ્ય, નિશ્ચલ, આ શાશ્વત, શાશ્વત વસ્તુ પ્રભુ હૈ અંદર, એ નિત્ય કર્મકલંકસે રહિત સ્વયં એસા સ્તુતિ કરને યોગ્ય દેવ, આહાહા... એ સ્તુતિ કરનેલાયક એ ભગવાન આત્મા હૈ, આહાહા... ઉસકી સ્વીકાર કરના સત્કાર કરના એ સ્તુતિ હૈ, એ સ્તુતિ કરના એ દેવકી સ્તુતિ હૈ, દ્રવ્યકી સ્તુતિ હૈ. આહાહા ! વિશેષ કહેગા. (શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ.)

પ્રવચન નં. ૭૨ શ્લોક - ૧૨-૧૩ તા. ૨૯-૮-૭૮ મંગળવાર, શ્રાવણ વદ-૧૧ સં. ૨૫૦૪

શ્રી સમયસાર ૧૨ મા કળશનો ભાવાર્થ.

ભાવાર્થ:- ૧૨ મો કળશ થયો ને, શુદ્ધનયકી દૈષ્ટિસે દેખા જાય બારમા કળશ હૈ ઉસકા ભાવાર્થ હૈ ! આત્માકો શુદ્ધનય નામ નિશ્ચય દૈષ્ટિસે ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવકો દેખનેસે સર્વ કર્મોસે રહિત ભગવાન આત્મા તો હૈ, દર્શનકી વ્યાખ્યા હૈ, સમ્યગ્દર્શન(કી). સર્વ કર્મોસે રહિત, રાગ

આદિથી પણ રહિત ચૈતન્યમાત્ર દેવ એ તો દૈવશક્તિ, દિવ્ય શક્તિકા ધરનાર દેવ ભગવાન આત્મા ચૈતન્યદેવ અવિનાશી એ કભી નાશ નહીં હોતા, પર્યાય પલટતી હૈ ઉસમેં એ આતા નહીં. આહાહા !

આત્મા અંતરંગમેં સ્વયં બિરાજમાન હૈ, અંતરમેં ધ્રુવમેં સારા અસંખ્ય પ્રદેશ હૈ દરેક પ્રદેશ ઉપર પર્યાય હૈ. કયા કહેતે હૈ ? આ અસંખ્ય પ્રદેશ હૈ તો ઉપર ઉપર પર્યાય હૈ ઐસા નહીં, સબ પ્રદેશ અંદરમેં પ્રદેશ ઉપર પર્યાય હૈ. આ પેટમાં અંદરમાં અસંખ્ય પ્રદેશ હૈ તો દરેક પ્રદેશ ઉપર પર્યાય હૈ. આહાહા ! એ પર્યાયકો તળમેં ધ્રુવમેં લગાકર, આહાહા... પાતાળમેં ભગવાન ધ્રુવ પડા હૈ અંદર, સ્વયં બિરાજમાન ભગવાન હૈ, ઉસકો પ્રાણી પર્યાયબુદ્ધિ બહિરાત્મા ઉસે બહાર હુંઢતે હૈ, પર્યાયની અંશ બુદ્ધિ રાગ બહાર હુંઢતે હૈ. બહારસે કોઈ મિલેગા, કોઈ ક્રિયાકાંડસે ઐસે વૈસે, આહાહા... પણ વો ભગવાન તો અંતરમેં બિરાજતે હૈ. આહાહા !

સચ્ચિદાનંદ સ્વરૂપ સત્ શાશ્વત, ચિદાનંદ, જ્ઞાનાનંદ સ્વભાવ ઐસી પરિપૂર્ણ ચીજ, ઉસકો અંતરમેં બિરાજમાન હૈ, પર્યાયબુદ્ધિ બહારમેં હુંઢતે હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? જાણે કોઈ ભગવાનની ભક્તિ કરનેસે ભગવાન આત્મા મિલ જાયેગા, કોઈ દયા, દાન, રાગકી મમતા કરનેસે ભગવાન મિલ જાયેગા આત્મા, ઐસે વર્તમાન અંશકો હી માનનેવાલા ઔર અંશની પીછે અંદર ભગવાન સમીપમેં બિરાજમાન હૈ એ પર્યાયબુદ્ધિ ઉસકો નહીં શોધતે, પર્યાયબુદ્ધિ બહાર શોધતે હૈ. આહાહા ! હૈ ? જાણે સમેતશિખરની જાત્રા કરીએ તો ભગવાન મિલ જાયેગા, નહીં ? ઐસા આયા ને ? એકવાર વંદે જો કોઈ, આતે હૈ કિ નહીં ? એક વાર વંદે જો કોઈ તાકે નરક પશુ નહીં હોઈ, પણ નરક પશુ નહીં હોય ને ? પણ ચાર ગતિ ન હોય ઐસા તો આયા નહીં. આહાહા ! એ તો શુભભાવ હૈ, વો ઉસમેં કોઈ આત્મા મિલતા હૈ ઐસા હૈ નહીં. આહાહા !

એ પ્રાણી પર્યાયબુદ્ધિ ભાષા બહુ ટૂંકી હૈ, પણ મર્મ બહોત હૈ, ભગવાન આત્મા અસંખ્ય પ્રદેશી સુખધામ અનંત અનંત દિવ્ય શક્તિકા દેવ, એ ઉસકો અંતરમેં હૈ ત્યાં શોધતે નહીં. એ પર્યાયબુદ્ધિ બહારમેં શોધતે હૈ. ઐસા કરું તો ઐસા હો જાયે. ઐસા કરું તો ઐસા હોગા, દેવ, ગુરુ, શાસ્ત્રકે બહોત ભક્તિ, બહોત વિનય કરું તો એ પ્રાપ્ત હોગા, ઐસી પર્યાયબુદ્ધિ બહાર રુકતે હૈ, આહાહાહા... છ પ્રકારકા તપ હૈ ને ? વો અભ્યંતર, બાર પ્રકારકા તપમેં છ અભ્યંતર તપ હૈ ને ? પ્રાયશ્ચિત, વિનય, વૈયાવચ્ચ, સજજાય, ધ્યાન, વ્યુત્સર્ગ વો ભી સબ વિકલ્પાત્મક બાહ્યકી ક્રિયાકી અપેક્ષા હૈ. આહાહા ! ઉસસે રહિત ભગવાન, જહાં હૈ ત્યાં નજર નહીં કરતે, અને પર્યાયમેં હૈ નહીં ત્યાં નજર અનાદિસે પડી હૈ. પર્યાયમેં દ્રવ્ય આયા નહીં, દ્રવ્ય રહેતે નહીં, દ્રવ્ય હૈ નહીં. આહાહાહા !

અરે, આવો વખત ક્યાં મળે ? માંડ મનુષ્યપણામાં એ જાતના ક્ષયોપશમજ્ઞાન અને ઉસકો સૂનનેકા મિલા પણ અંતરમેં જાના, આહાહાહા... (શ્રોતા:- પર્યાયમેં દ્રવ્ય રહેતા નહીં કિ પર્યાયમેં દ્રવ્ય આયા નહીં.) પર્યાયમેં દ્રવ્ય આયા નહીં. પર્યાય દ્રવ્યમેં ગઈ નહીં. (શ્રોતા:- વાહ રે વાહ) આહાહા ! અને ત્યાં પર્યાયમેં વર્તમાન અંશમેં શોધતે હૈ. યહાંસે મિલ જાયેગા ? જ્ઞાનકા ક્ષયોપશમ બહોત હુઆ તો ઉસસે મિલ જાયેગા ? વો તો પર્યાય ક્ષયોપશમ પર્યાય હૈ, ઉસમેં, વો કોઈ અખંડ તત્ત્વ નહીં. આહાહાહા... રાગકી મંદ ક્રિયા કરતે કરતે અંતરમેં એમ કે આત્મદ્રવ્ય મિલ જાયેગા, વો તો પર્યાયબુદ્ધિ હૈ. બહિરાત્મા હૈ, કહા ને ?

पर्यायबुद्धि, बहिरात्मा, बहिर आत्मा, बहार शोधनेवाला, बहिर नाम स्वरूपमें नहीं औसी यीजको शोधकर उससे मिलेगा अे बहिरात्मा है. आहाहाहा... बहु जीषुं बापु मारग. उसे बहार हुंढता है वो महा अज्ञान है, आहाहा... अंतरमें दिव्य शक्ति देव बिराजमान अंतरमें जाते नहीं. आहाहा ! तणमें पाताणमें जेम पाणी लरा है औसे तणमें पूर्णानंद लरा है लगवान, पर्यायसे त्मिन्न. जो के उसका अनुभव करती है पर्याय. आहाहा !

जे त्रिकाणी ज्ञायकभावका अनुभव होता है पर्यायमें, पण पर्यायके आश्रयसे द्रव्यका अनुभव नहीं होता. आहाहाहा ! अने पीछे ली अनुभवकी पर्यायके आश्रयसे यारित्र ने केवणज्ञान नहीं होगा. आहाहा ! अे तो ज्ञायक चिदानंद प्रलु अनंत गुणकी भाण उसके आश्रयसे यारित्र ने केवणज्ञान होगा. आहाहाहा ! लोक बहारसे हुंढते है पण अे अज्ञान है. अे यौद गाथाकी बात किया. हवे १५ मी.

अब शुद्धनयके विषयभूत आत्माकी अनुभूति अे १४ मीमां दर्शन प्रधान करके त्रिकाणी ज्ञायककी अनुभूति अे सम्यग्दर्शन है औसा कडा. समजमें आया ? यहां ज्ञानकी अनुभूति है अे ज्ञानकी अनुभूति है. क्या कहेते है ? जो ज्ञायक स्वभाव शुद्ध यैतन्य, उसका अनुभव वो डी ज्ञानका अनुभव है. ज्ञानस्वरूप लगवान आत्मा तो ज्ञानकी प्रधानतासे ज्ञानकी अनुभूति है. जे आत्माकी अनुभूति है. ये डी ज्ञानकी अनुभूति है. पंटरमी गाथामें ज्ञानकी अनुभूतिकी प्रधानतासे कथन है. आहाहाहाहा !

ज्ञानकी अनुभूतिका अर्थ क्या ? जे त्रिकाणी ज्ञायक ज्ञान स्वरूप है उसको ग्रहण करके असाधारण ज्ञान स्वभाव जे त्रिकाण है उसको ग्रहण करके अनुभव करना, प्रवचनसारमें आया है, ज्ञान अधिकारमें. असाधारण ज्ञानस्वभावको ग्रहण करके पर्यायमें अनुभव करना, आहाहाहाहा... प्रवचनसार ज्ञान अधिकारमें आया है. ज्ञान अधिकार है ने पहेले, दूसरा दर्शन अधिकार है, ज्ञेय अधिकार कडो के दर्शन अधिकार, तीसरा यरणानुयोग अधिकार है. तीन. आहाहा... तो त्यां औसा लिया है के असाधारण ज्ञान स्वभाव, अेक गुण दूसरा गुणमें, औसी यीज है नहीं, अे गुण दूसरेमें है नहीं, आ गुण दूसरेमें है नहीं. औसे असाधारण गुणको कारणपणे ग्रहण करके औसा पाठ है संस्कृत टीकामां. समजमें आया ?

अे ज्ञायक है अे ज्ञानस्वभावे वस्तु है. साकरका अनुभव कडो के गणपणका, गणपण कहेते है ने ? (मीठाश) मीठाशका अनुभव कडो, अेम आत्माका त्रिकाणका अनुभव कडो के उसका ज्ञानका अनुभव कडो. आहाहा ! आ ज्ञान क्या ? शास्त्रज्ञान नहीं, क्षयोपशमज्ञानकी पर्याय अे पण आ नहीं. क्षायिकज्ञानकी पर्याय तो है नहीं अत्यारे. अे तो बात नहीं, आ ज्ञान अेटले त्रिकाणीज्ञान स्वरूप जे पिंड प्रलु उसका अनुभव है ज्ञानका क्षयोपशमज्ञानकी पर्यायका अनुभव अे आंही वात है नहीं. आंही तो जैसा आत्मा त्रिकाणी है, उसका ज्ञानस्वभाव त्रिकाणी है, अे ज्ञानका अनुभव लेना है यहां. आहाहा ! पर्यायका अनुभव ज्ञानकी पर्यायका अनुभव अे नहीं त्रिकाणी ज्ञानका अनुभव, आहाहा ! समजमें आया ?

आ १४ मी गाथामें दर्शनप्रधान कथन था, हवे यहां ज्ञानप्रधान कथन है. तो अे कहेते है के शुद्धनयके विषय ध्येय धर्मीका ध्येय, सम्यग्दृष्टिका ध्येय ध्रुव, सम्यग्दृष्टिका ध्येय ध्रुव,

ધ્યાનકા વિષય ધ્રુવ, આહા... આવી વાત છે. ઉસકો વિષયભૂત બનાકર આત્માકી અનુભૂતિ હી જ્ઞાનકી અનુભૂતિ હૈ. એ તો એ જ આત્માકા અનુભવ કહો કે જ્ઞાનકી અનુભૂતિ કહો, દો એક હી બાત હૈ. ગુણીકા અનુભવ કહો કે જ્ઞાન ગુણકા અનુભવ કહો. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- મહારાજ હમકો તો મોક્ષમાર્ગ સૂનાઓ.) આ કિસકી ગાથા ચલતી હૈ ? આ મોક્ષમાર્ગ આ હૈ. જે મુક્ત સ્વરૂપ ભગવાન આત્મા, ઉસકા અનુભવ કરના એ મોક્ષમાર્ગ હૈ. અહીં તો સમ્યગ્દર્શનકી બાત ચલતે હૈ સમ્યગ્જ્ઞાનકી, ચારિત્ર તો પીછે સોળમેં લેગા.

ચૌદમેમેં દર્શન અધિકાર, પંદરમેમેં જ્ઞાન મુખ્ય અધિકાર, સોળમેમેં દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર તીનોંકા અધિકાર. ચૌદ, પંદર ને સોળ. સમજમેં આયા ? સોળમેં વો લેગા ચારિત્ર, આંહી તો હજી જ્ઞાન દર્શનકા અધિકાર કહા. એસે એ આત્માકા અનુભવ વો સમ્યગ્દર્શન, તો એસા જ્ઞાનકા અનુભવ ભી સમ્યગ્જ્ઞાન અને એ સમ્યગ્દર્શન. આહાહાહા ! આવી વાતું છે બહુ આકરી. ધીરા વિના એ વસ્તુ અંતરમાં પકડાય એવી નથી બાપુ. આહાહા ! ઘણી ધીરજ જોઈએ. અપની પર્યાયકો દ્રવ્ય તરફ જૂકાના એ કાંઈ સાધારણ વાત નહીં, સમજમેં આયા ? વર્તમાન પર્યાયકો આહાહાહા... ઉસકા તળ જો ધ્રુવ વો તરફ જૂકાના એ અલૌકિક બાત હૈ. હૈ (શ્રોતા:- વો હી વિધિ બતાઓ મહારાજ.) આજ વસ્તુ હૈ એ કહેગા.

* આત્માને સદાય ઊર્ધ્વ એટલે મુખ્ય રાખવો. ગમે તે પ્રસંગ આવે પણ દ્રવ્યસ્વભાવને મુખ્ય રાખવો. શુભાશુભ પરિણામ આવે ભલે, પણ કાયમ દ્રવ્યસ્વભાવનું ધ્યેય રાખવું. આત્માને મુખ્ય રાખતાં જે દશા થાય તે નિર્મળદશાને સાધન કહેવાય છે ને તેનું સાધ્ય કેવળજ્ઞાન કરવું તે છે ને તેનું ધ્યેય પૂર્ણ આત્મા છે. કષાયની મંદતા કે જ્ઞાનના ઊઘાડની મુખ્યતા હશે તેની દૈષ્ટિ સંયોગ ઉપર જશે. આત્માની ઊર્ધ્વતાની રુચિ ને જિજ્ઞાસા હોય તેનો પ્રયાસ થયા વિના રહે જ નહિ. આત્માના અનુભવ પહેલાં પણ સાચી જિજ્ઞાસા હોય તેને અવ્યક્તપણે આત્માની ઊર્ધ્વતા હોય. હજુ આત્મા જાણવામાં આવ્યો નથી પણ અવ્યક્તપણે ઊર્ધ્વતા થાય અને અનુભવમાં આવે ત્યારે વ્યક્ત-પ્રગટ ઊર્ધ્વતા થાય.

(દૈષ્ટિનાં નિધાન - ૯૯)

શ્લોક - ૧૩

ઈસ પ્રકાર આગેડી ગાથાડી સૂચનાકે અર્થરૂપ કાવ્ય કહેતે હૈ પંદરમી ગાથાની
સૂચનાના ઉપોદ્ઘાતરૂપ શ્લોક કહેનેમ્ આતે હૈ તેર. આહાહાહા !

(વસંતતિલકા)

આત્માનુભૂતિરિતિ શુદ્ધનયાત્મિકા યા
જ્ઞાનાનુભૂતિરિયમેવ કિલેતિ બુદ્ધ્વ ।
આત્માનમાત્મનિ નિવેશ્ય સુનિષ્પ્રકમ્પ-
મેકોઽસ્તિ નિત્યમવબોધઘનઃ સમન્તાત્ ॥૧૩॥

હવે, શુદ્ધનયના વિષયભૂત આત્માની અનુભૂતિ છે તે જ જ્ઞાનની અનુભૂતિ છે એમ આગળની ગાથાની સૂચનાના અર્થરૂપ કાવ્ય કહે છે:-

શ્લોકાર્થ:- [ઇતિ] એ રીતે [યા શુદ્ધનયાત્મિકા આત્મ-અનુભૂતિઃ] જે પૂર્વ-કથિત શુદ્ધનયસ્વરૂપ આત્માની અનુભૂતિ છે [ઇયમ્ એવ કિલ જ્ઞાન-અનુભૂતિઃ] તે જ ખરેખર જ્ઞાનની અનુભૂતિ છે [ઇતિ બુદ્ધ્વા] એમ જાણીને તથા [આત્મનિ આત્માનમ્ સુનિષ્પ્રકમ્પમ્ નિવેશ્ય] આત્મામાં આત્માને નિશ્ચળ સ્થાપીને, [નિત્યમ્ સમન્તાત્ એકઃ અવબોધ-ઘનઃ અસ્તિ] ‘સદા સર્વ તરફ એક જ્ઞાનઘન આત્મા છે’ એમ દેખવું.

ભાવાર્થ:- પહેલાં સમ્યક્દર્શનને પ્રધાન કરી કહ્યું હતું; હવે જ્ઞાનને મુખ્ય કરી કહે છે કે આ શુદ્ધનયના વિષયસ્વરૂપ આત્માની અનુભૂતિ છે તે જ સમ્યક્જ્ઞાન છે. ૧૩.

આત્માનુભૂતિરિતિ શુદ્ધનયાત્મિકા યા જ્ઞાનાનુભૂતિરિયમેવ કિલેતિ બુદ્ધ્વ ।

આત્માનમાત્મનિ નિવેશ્ય સુનિષ્પ્રકમ્પમેકોઽસ્તિ નિત્યમવબોધઘનઃ સમન્તાત્ ॥૧૩॥

કળશ છે કળશ એ તો, મંદિરમ્ કળશ ચઢાવેને ઐસા કળશ હૈ. આહાહા ! અમૃતચંદ્રાચાર્ય ! ઉસમ્ નામ આતા હૈ ને ભાઈ જગમોહનલાલજી અભી ટીકાકા નામ આપ્યા ને ? “અમૃત કળશ” આ “અમૃત કળશ” એ ફુલચંદ્રજી પંડિતકા હૈ ઉસમ્ લેખ હૈ. અભી આ કળશ ટીકાકા અર્થ ક્રિયા ને જગમોહનલાલજીએ તો ઉસકા નામ આપ્યા હૈ ‘અમૃત’ (શ્રોતા:- સૌ પોતાનો અભિપ્રાય લખે.) એ તો ખ્યાલમ્ હૈ, એ તો ખ્યાલમ્ હૈ અને તુમે ઐસા લિખા હૈ અંદર થોડા કે ઐસી દૈષ્ટિ રખ કરકે સમજના, ખબર હૈ, આ ખબર હૈ. તમારા લખાણ દેખ્યા હૈ, બરાબર લિખા હૈ. અને કોઈ પૂછતે થે તેથી આ ફુલચંદ્રજી ઐસા ક્યું ઉસમ્ લિખા, આહાહા... મેરેકુ પૂછતે થે. કહ્યું ભાઈ ઉસને જૈન તત્ત્વ મિમાંસામ્ જગમોહનલાલજીએ લિખા થા. તો ઉસને લિખા પણ છતાં છેલ્લા અક્ષર ઐસા હૈ ઉસમ્ પંડિતજીકા હૈ, ખબર હૈ, કે ઐસે ત્રિકાળકા જ્ઞાયકકી દૈષ્ટિમ્ લેકર સમજે, આહાહા... ઉસકો વાંચો, એ દૈષ્ટિ કરકે ઐસે વાંચના, વ્યવહારસે હોગા ને, ઐસે હોગા ને ઐસી દૈષ્ટિસે નહીં વાંચના, પંડિતજીએ લિખા હૈ. આહાહા ! આંહી તો અમૃતચંદ્રાચાર્યના અમૃતકળશ. આહાહા ! કયા કહેતે હૈ દેખો.

ઈસ પ્રકાર યહ શુદ્ધનયાત્મિકા આત્મ-અનુભૂતિ: જે પૂર્વકથિત શુદ્ધનયસ્વરૂપ આત્માકી અનુભૂતિ દ્રવ્યકી. આત્મા જ્ઞાયક ત્રિકાળીકા અનુભવ, હૈ ? વહી વાસ્તવમે જ્ઞાનકી અનુભૂતિ હૈ. કયા કહા ? ત્રિકાળી જ્ઞાયક જો સ્વભાવ ભાવ ધ્રુવ ઉસકા અનુભવ વોહી ઉસકા જ્ઞાનસ્વરૂપ ભગવાન ઉસકા યે અનુભૂતિ હૈ. ગુણસે લો તો જ્ઞાનકી અનુભૂતિ હૈ, દ્રવ્યસે લો તો આત્માકી અનુભૂતિ હૈ, વસ્તુ તો એકની એક હૈ. આહાહાહા ! અરે ભાઈ આવું કયાં મળે બાપુ ? અરે આ મનુષ્યપણા વિંબાઈ જાય છે, ચાલ્યો જાય છે સમય. આહાહા ! કરનેકી ચીજ તો આ હૈ, બાકી બધું આહા... શુદ્ધનય સ્વરૂપ જોયું ? ભગવાન કાયમ ત્રિકાળી પણ શુદ્ધનય અને એની અનુભૂતિ પણ શુદ્ધનય સ્વરૂપ. આહાહાહા !

વહી વાસ્તવમે જ્ઞાનકી અનુભૂતિ હૈ, યહ જાનકર, કયા કહા ? સમજમે આયા ? વસ્તુ જે સ્વયં દેવ દિવ્ય ધ્રુવ વસ્તુ જ્ઞાયક આત્મા ઉસકા અનુભવ કહો કે ઉસકા જ્ઞાન ગુણકો કારણ બનાકર અનુભવ કહો, દો એક ભાત હૈ. આહાહા ! અનુભૂતિ યહ જાનકર 'સુનિષ્કમ્પમ્ નિવેશ્ય' આત્મામે, કયા કહેતે હૈ દેખો હવે, ભગવાન જ્ઞાયક સ્વરૂપમે આત્માકો નિશ્ચલ સ્થાપિત કર, પરદ્રવ્યના સહારા બિલકુલ નહીં એમ કહેતે હૈ. જિસમે વિકલ્પ આદિ પરદ્રવ્યકા નિમિત્તકા કે દેવગુરુકા પણ સહારા નહીં. આહાહા ! અપના આત્મામે આત્માકો સ્થાપિત કરકે, સમજમે આયા ? હૈ ? આત્મનિ આત્માનમ્ સુનિષ્કમ્પમ્ નિવેશ્ય, નિવેશ્ય આહાહા... આત્મામે આત્માકો, આત્માકો કહા નામ અપના નિર્મળ પરિણતિકે દ્વારા, અંદર સ્થાપન કરો. ઉસકો કોઈ રાગ ને નિમિત્તકા સહારા જિસમે નહીં. આહાહા ! બહુ વાત.

આ શરૂઆતની વસ્તુ જ આ હૈ. ધર્મની શરૂઆત અહીંયાસે હોતી હૈ, ચારિત્ર તો પીછે, યહાં તો દર્શનકા અધિકાર કહા, આ જ્ઞાનકા અધિકાર, ચારિત્ર તો પીછે પણ જ્યાં દર્શન ને જ્ઞાન જ જ્યાં સચ્યા નથી ત્યાં ચારિત્ર કહાંસે આયા ? આહા ! સમજમે આયા ?

આત્મામે, આત્મનિ છે ને ? આત્માનમ્, આત્માકો, અપના આત્મામે અપના આત્માકો, નિર્મળ સ્વભાવ દ્વારા સ્થાપિત કર, આહાહા... વો રાગ ને પરસે સ્થાપિત નહીં હોતા હૈ એમ બતાતે હૈ. અપના સ્વરૂપકો અપના સ્વરૂપસે સ્થિરતા અંદર કર. આહાહા ! આત્માકો આત્મામે આહાહાહા... ભગવાન ચિદાનંદ પ્રભુ એસા આત્માકો આત્માનમ્ નામ અપની શક્તિમે, સ્થાપન કર, નિવેશ કર, નિવેશ કર, સ્થાપ, ત્યાં વાસ લે. આહાહાહાહા ! આવી વાતું છે ઝીણી.

એ કોઈ પાંચ પચીસ લાખ ખર્ચા જાય ને આંહી ધર્મ થઈ જાય એસા હૈ નહીં. મંદિર બંદિર બનવાઈ દિયે બે પાંચ દસ, ગજરથ ચલા દે, તો ધર્મ હો જાયે, તીન કાલમે હૈ નહીં. પરકા સહારા બિના આત્મામે આત્માકો, આહાહાહા ! (શ્રોતા:- આત્મા કો ખુદ અભેદ જાને નિર્મળપણા સ્વભાવ હૈ ને) આહાહાહા ! અરે મારગ તો પ્રભુ આ હૈ ભાઈ. (શ્રોતા:- એસા કહેંગે મહારાજ ફિર મંદિર કોઈ નહીં બનવાયેંગે) બને, બનાવી શકતે હી નહીં. એ હોના તો હોયેગા, હોયેગા, ઉસસે બનતે હી નહીં. એ પરમાણુ પુદ્ગલકી પર્યાય જે સમયે જ્યાં ઉત્પન્ન હોનેકી હૈ એ ઉત્પન્ન હોગી હી, પરસે નહીં. આહાહાહા ! સમજમે આયા ? (શ્રોતા:- આત્મામે મતલબ દ્રવ્ય હૈ કિ પર્યાય ?) આત્મામે આત્માકી પર્યાય સ્વભાવ દ્વારા સ્થાપન કરના એમ કહેતે હૈ, રાગ દ્વારા નહીં, પર દ્વારા નહીં, અપના નિર્મળ પર્યાય દ્વારા આત્મામે સ્થિર હોના. આહાહાહા !

આત્મામેં આત્માકો, પહેલે આત્મામેં, આત્માકો એટલે નિર્મળ પર્યાય દ્વારા સ્થિરતા કર એ નિર્મળ પર્યાય અનુભૂતિ એ આત્મા છે. એ પહેલા યૌદ્ધીમેં આ ગયા છે, આત્મા કહો, શુદ્ધનય કહો, અનુભૂતિ કહો, તીન બોલ આ ગયા છે યૌદ્ધીમેં. સંસ્કૃત ટીકાકા પાઠ છે. સમજમેં આયા ? આહાહા ! એ ભગવાન પૂર્ણાનંદ ને પૂર્ણ જ્ઞાનસ્વરૂપ પ્રભુ ઉસકી નિર્મળ પરિણતિ દ્વારા ત્યાં આગળ સ્થાપન કર, આત્મામેં સ્થાપન ત્યાં કર, રાગ અને પુણ્ય ને વ્યવહારસે અંતરમેં સ્થાપન કર એ ચીજ છે હી નહીં. સમજમેં આયા ? લો આ વાત, રાડ ઐ છે ને કે વ્યવહાર કરતે કરતે નિશ્ચય હોગા, બિલકુલ જૂઠ ભાત છે. સમજમેં આયા ? આહા !

પ્રભુ તેરી ચીજ તેરી ચીજકી શુદ્ધ પરિણતિ દ્વારા ત્યાં જા, ઉસકા સહારા રાગકા ને પરદ્રવ્યકા બિલકુલ છે નહીં. આવી ચીજ છે. પહેલાં ઉસકા જ્ઞાનમેં નિર્ધાર તો નકકી કરે કે રાગસે આત્માકી પ્રાસિ નહીં હોતી, અપની નિર્મળ પરિણતિ દ્વારા પ્રાસિ હોતી છે. આહાહાહા ! અરે ઉસકી કાયમ રહેનેવાલી ચીજ કઈ, કયા છે ? એ તો જ્ઞાન આનંદ આદિ કાયમ રહેનેકી ચીજ છે. રાગ આદિ કોઈ ચીજ ઉસકી નહીં અને એક સમયકી પર્યાય ભી કાયમ રહેનેકી ચીજ નહીં, તો એ નિર્મળ પર્યાય પ્રગટ કરકે આત્મામેં સ્થાપ ત્યાં. આહાહાહા ! દૈષ્ટિકા દોર ત્યાં રખકર નિર્મળ પરિણતિ પ્રગટ કર ત્યાં આત્મામેં જા. આહાહા ! આવી વાત છે.

બીજી રીતે કહીએ તો જે નિર્મળ પરિણતિ જો છે એ ષટ્કારકસે પરિણતિ ઉત્પન્ન હોતી છે. કયા કહા ? જે દ્રવ્ય છે એમાં ષટ્કારક શક્તિરૂપે તો પડા છે, પણ જો પરિણતિ હોતી છે, સમ્યજ્ઞાનકી, સમ્યગ્દર્શનકી, અનુભૂતિકી એ ભી ષટ્કારકકે પરિણમનસે ઉત્પન્ન હોતી છે. કયા કહા ? સમજમેં આયા ? સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાયને સમ્યજ્ઞાનકી અનુભૂતિકી પર્યાય, એ પર્યાય પર્યાયકી કર્તા, પર્યાય ઉસકા કાર્ય, પર્યાય ઉસકા સાધન, પર્યાય સાધન પર્યાય ઉસકા સંપ્રદાન, પર્યાયસે પર્યાય હુઈ, પર્યાયકે આધારસે પર્યાય હુઈ. આહાહાહાહા ! (શ્રોતા:- સાધન તો કારણ સમયસાર છે.) યહાં પર્યાય સાધક છે, રાગસે ભિન્ન પડકે આત્માકા સાધન ક્રિયા વો પર્યાય સાધક છે. આહાહા ! રાગ ભાગ સાધક છે નહીં. (શ્રોતા:- સમયસાર એ સાધક છે)

સમયસાર એ આત્મા, આ સમયસારકી ભાષા ભી આધાર નહીં ત્યાં, વો સમયસાર વાંચકે (પઢકર) જો જ્ઞાન હુઆ વો ઈસકા કારણ નહીં. આહાહાહાહા ! કયો ? અરે ભગવાન પાસે સૂના, સમયસાર એટલે આત્મા ઉસકા લક્ષમેં આયા કે ભગવાન આમ કહેતે છે પણ વો જ્ઞાનકે આધારસે અંદરમેં જા સકતે છે એસા નહીં. આહાહા ! કયો ? વો પર્યાય પરલક્ષી છે. અને સ્વલક્ષી પર્યાય દ્વારા અંતરમેં જાના. આહાહા ! પંડિતજી ! બહુ ઝીણી વાત છે ભાઈ ! અરે મનુષ્યપણું જાય છે ભાઈ ! એ આંખ્યુ વીંચીને ક્યાં જાશે ? આ જો પત્તા ન લિયા, આહાહાહા... (તો) ક્યાંય કોઈ શરણ નથી. આહાહા !

એ ભગવાન આત્માકો, આત્માકી નિર્મળ પરિણતિ દ્વારા ત્યાં નિવેશ, સ્થાપ. તદ્દન નિરાલંબન, પરકા આલંબન બિલકુલ નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહા ! અપના જાયકભાવકા આલંબન લેકર જો પરિણતિ ઉત્પન્ન હુઈ એ આત્મા છે, એસે ઉસકો કહા. આત્માકો આત્માસે એટલે નિર્મળ પરિણતિ દ્વારા સ્થિર થા અંદર. આહાહાહા ! આવી વાત છે ભાઈ !

સ્થાપિત કરકે “નિત્યમ્ સમન્તાત્ એકઃ અવબોધ ઘનઃ અસ્તિ”. જે પ્રભુ આત્મા સદા

સર્વ એક જ્ઞાનઘન આત્મા છે, આહા... ઈસપ્રકાર દેખના, ઈસપ્રકાર અનુભવના, આહાહા ! આવો મારગ, લોકોને એકાંત લાગે છે ને ? કે આ પણ, ઉસકે માટે કોઈ સાધન છે કે નહીં ? એમ કહેતે થે, શ્રીમદ્માં ગયે થે ને અગાસ આશ્રમ વ્યાખ્યાન સૂના એક ઘંટા પીછે આયે એક મારવાડી, કે તમે કહેતે છે એ બરાબર પણ ઉસકા કોઈ સાધન ? સાધન આ બાલ્ય કારણકે આત્મસિદ્ધિમે પણ એસા આતા છે, 'નિશ્ચય રાખી લક્ષમાં સાધન કરના સો હી' એ સાધન છે હી નહીં. ભાઈ ! આહાહા ! એ પ્રજ્ઞાછિણી રાગસે ભિન્ન કર (કે) જો હુઆ વો હી સાધન છે. પ્રજ્ઞાછિણી દ્વારા આત્મામાં ભેદ કરકે પરસે ભેદ કરકે અંતરમે જા. આહાહા ! સૂક્ષ્મ બાત છે ભાઈ ! આ તો સર્વજ્ઞ ત્રિલોકનાથ જિનેશ્વરદેવનું આ કથન છે પ્રભુ. આ કોઈ કલ્પિત અજ્ઞાનીના કથન આ નહીં છે. સંતો કહેતે છે એ સર્વજ્ઞે કહા એ ઈસકા આડતિયા હોકર કહેતે છે. મારગ તો ભગવાન આમ કહેતે છે, હમ તુમકો કહેતે છે. હમે ભી એસા કહા છે, એસા ન કહેકે, આહાહા ! જિનવર એમ કહેતે છે, આતે છે ને ? ઘણી ગાથામે, જિનવર એમ કહેતે છે, એસા કહેતે છે. પરમાત્માકા આશ્રય લેકર બોલતે છે. આહાહા ! અહીંયા કહેતે છે સદા સર્વ ઔર, કયા કહેતે છે ? સદા નામ ત્રિકાળ, સર્વ ઔર, ચારે બાજુસે એક જ્ઞાનઘન ભગવાન જ્ઞાનકી અનુભૂતિ લેના છે ને ? આત્માની અનુભૂતિમાં દ્રવ્યકા અનુભૂતિ લેના, એક જ્ઞાનઘન જ્ઞાનપૂજ જ્ઞાનપિંડ આત્મા છે ઈસ પ્રકાર દેખના ચાહિએ. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- ઘન ક્યું કહા) છે ! પિંડ, જ્ઞાનકા પિંડ, જેમકે રૂકા પિંડ છે ને ધોકળા, કયા ધોકળા, ધોકળા કયા કહેતે છે ? ગહા, રૂકા ગહા નહીં આતે છે મોટા ? રૂઈકા, એમ આ જ્ઞાનકા ગહા છે અંદર. સ્વભાવ-સ્વભાવ, જ્ઞાનસ્વભાવકા ગહા છે. આહાહા !

ભગવાન મારગ બહુ એસા છે, અરે ઉસકો કરના પડેગા પ્રભુ શરણ બીજા નહીં છે કંઈ. આહાહા ! વીતરાગ ત્રિલોકનાથ ઈન્દ્રોની સમક્ષમાં આમ કહેતે થે, એકભવતારી ઈન્દ્ર જ્યારે સૂનનેકો આતે છે, ત્યાં ભી આતે છે અભી. ભગવાન મહાવીર પ્રભુ થે ત્યાંય આતે થે. ઈન્દ્ર ને ઈન્દ્રાણી દો એકભવતારી છે અભી સુધર્મ દેવલોક એકભવતારી છેલ્લા મુન્યદેહ હોકર મોક્ષ જાનેવાલે છે. ઉસકી પાસ ભગવાન આ કહેતે થે. આહાહા ! ઉસકી તો ખબર છે ઉસકો. સમ્યગ્દષ્ટિ છે. સમજમે આયા ? આહાહા !

પ્રભુ તુમ આત્માકી અનુભૂતિ. હમ કહા, હવે તો હમ કહેતે છે કે જ્ઞાનકી અનુભૂતિ, એ ગુણીકા અનુભૂતિ કહા થા, હવે ગુણકા અનુભવ, પણ ગુણ એ જ્ઞાનઘન અખંડ પૂર્ણ છે. ગુણ ભિન્ન ગુણ એસા નહીં. એ ગુણકા પિંડ પ્રભુ આત્મા, જ્ઞાનઘન છે એમ કહા ને ? એક જ્ઞાન ગુણ ભિન્ન એસા નહીં. આહાહા ! એ જ્ઞાનઘન છે સદા સર્વ ત્રિકાળ ચારે બાજુસે એક જ્ઞાનઘન આત્મા છે પ્રભુ. આહાહા !

ઈસ પ્રકાર દેખના, એ પ્રકારે અંદરમાં દેખના અનુભવ કરના. આહાહાહા !

ભાવાર્થ:- પહેલે સમ્યગ્દર્શનકો પ્રધાન કરકે કહા થા. અબ જ્ઞાનકો મુખ્ય કરકે કહેતે છે કે શુદ્ધનયકે વિષયસ્વરૂપ આત્માકી અનુભૂતિ હી સમ્યગ્જ્ઞાન છે.

ગાથા - ૧૫

જો પસ્સદિ અપ્પાણં અબદ્ધપુદ્ધં અણ્ણમવિસેસં ।

❀અપદેસસંતમજ્ઙ્ઙં પસ્સદિ જિણસાસણં સવ્વં ॥૧૫॥

યઃ પશ્યતિ આત્માનમ્ અબદ્ધસ્પૃષ્ટમનન્યમવિશેષમ્ ।

અપદેશસાન્તમધ્યં પશ્યતિ જિનશાસનં સર્વમ્ ॥૧૫॥

યેયમબદ્ધસ્પૃષ્ટસ્યાનન્યસ્ય નિયતસ્યાવિશેષસ્યાસંયુક્તસ્ય ચાત્મનોડનુભૂતિઃ સા
ખલ્વલ્વિલસ્ય જિનશાસનસ્યાનુભૂતિઃ, શ્રુતજ્ઞાનસ્ય સ્વયમાત્મત્વાત્; તતો જ્ઞાનાનુભૂતિ-
રેવાત્માનુભૂતિઃ । કિન્તુ તદાનીં સામાન્યવિશેષાવિર્ભાવતિરોભાવાભ્યામનુભૂયમાનઅપિ
જ્ઞાનમબુદ્ધલુદ્ધાનાં ન સ્વદતે । તથા હિ-

યથા વિચિત્રવ્યજ્ઞનસંયોગોપજાતસામાન્ય- વિશેષતિરોભાવાવિર્ભાવાભ્યામનુભૂયમાનં
લવણં લોકાનામબુદ્ધાનાં વ્યજ્ઞનલુદ્ધાનાં સ્વદતે, ન પુનરન્યસંયોગશૂન્યતોપજાતસામાન્ય-
વિશેષાવિર્ભાવતિરોભાવાભ્યામ્; અથ ચ યદેવ વિશેષાવિર્ભાવેનાનુભૂયમાનં લવણં તદેવ
સામાન્યાવિર્ભાવેનાપિ । તથા વિચિત્રજ્ઞેયાકાર કરમ્બિતત્વોપજાતસામાન્યવિશેષતિરોભાવા-
વિર્ભાવાભ્યામનુભૂયમાનં જ્ઞાનમબુદ્ધાનાં જ્ઞેયલુદ્ધાનાં સ્વદતે, ન પુનરન્યસંયોગ-
શૂન્યતોપજાતસામાન્યવિશેષાવિર્ભાવતિરો- ભાવાભ્યામ્; અથ ચ યદેવ વિશેષાવિર્ભાવેનાનુ-
ભૂયમાનં જ્ઞાન તદેવ સામાન્યાવિર્ભાવેનાપિ । અલુદ્ધલુદ્ધાનાં તુ યથા સૈન્ધવલ્વિલ્યો-
ડન્યદ્રવ્યસંયોગવ્યવચ્છેદેન કેવલ એવાનુભૂયમાનઃ સર્વતોડપ્યેકલવણરસત્વાલ્લવણત્વેન
સ્વદતે, તથાત્માપિ પરદ્રવ્યસંયોગવ્યવચ્છેદેન કેવલ એવાનુભૂયમાનઃ સર્વતોડપ્યેક-
વિજ્ઞાનઘનત્વાત્ જ્ઞાનત્વેન સ્વદતે ।

હવે, આ અર્થરૂપ ગાથા કહે છે:-

અબદ્ધસ્પૃષ્ટ, અનન્ય, જે અવિશેષ દેખે આત્મને,

તે દ્રવ્ય તેમ જ ભાવ જિનશાસન સકલ દેખે ખરે. ૧૫.

ગાથાર્થ:- [યઃ] જે પુરુષ [આત્માનમ્] આત્માને [અબદ્ધસ્પૃષ્ટમ્] અબદ્ધસ્પૃષ્ટ,
[અનન્યમ્] અનન્ય, [અવિશેષમ્] અવિશેષ (તથા ઉપલક્ષણથી નિયત અને અસંયુક્ત)
[પશ્યતિ] દેખે છે તે [સર્વમ્ જિનશાસનં] સર્વ જિનશાસનને [પશ્યતિ] દેખે છે, -કે
જે જિનશાસન [^૧અપદેશસાન્તમધ્યં] બાહ્ય દ્રવ્યશ્રુત તેમ જ અભ્યંતર જ્ઞાનરૂપ
ભાવશ્રુતવાળું છે.

ટીકા:- જે આ અબદ્ધસ્પૃષ્ટ, અનન્ય, નિયત, અવિશેષ અને અસંયુક્ત એવા પાંચ
ભાવોસ્વરૂપ આત્માની અનુભૂતિ છે તે નિશ્ચયથી સમસ્ત જિનશાસનની અનુભૂતિ છે,
કારણ કે શ્રુતજ્ઞાન પોતે આત્મા જ છે. તેથી જ્ઞાનની અનુભૂતિ તે જ આત્માની અનુભૂતિ

* પાઠાન્તર : અપદેસસુત્તમજ્ઙ્ઙં ૧. અપદેશ = દ્રવ્યશ્રુત; સાન્ત = જ્ઞાનરૂપી ભાવશ્રુત.

છે. પરંતુ હવે ત્યાં, સામાન્ય જ્ઞાનના આવિર્ભાવ (પ્રગટપણું) અને વિશેષ (જ્ઞેયાકાર) જ્ઞાનના તિરોભાવ (આચ્છાદન) થી જ્યારે જ્ઞાનમાત્રનો અનુભવ કરવામાં આવે ત્યારે જ્ઞાન પ્રગટ અનુભવમાં આવે છે તોપણ જેઓ અજ્ઞાની છે, જ્ઞેયોમાં આસક્ત છે તેમને તે સ્વાદમાં આવતું નથી. તે પ્રગટ દેષ્ટાંતથી બતાવીએ છીએ.

જેમ-અનેક તરેહનાં શાક આદિ ભોજનોના સંબંધથી ઊપજેલ સામાન્ય લવણના તિરોભાવ અને વિશેષ લવણના આવિર્ભાવથી અનુભવમાં આવતું જે (સામાન્યના તિરોભાવરૂપ અને શાક આદિના સ્વાદભેદે ભેદરૂપ-વિશેષરૂપ) લવણ તેનો સ્વાદ અજ્ઞાની, શાકના લોલુપ મનુષ્યોને આવે છે પણ અન્યના સંબંધરહિતપણાથી ઊપજેલ સામાન્યના આવિર્ભાવ ને વિશેષના તિરોભાવથી અનુભવમાં આવતું જે એકાકાર અભેદરૂપ લવણ તેનો સ્વાદ આવતો નથી; વળી પરમાર્થથી જોવામાં આવે તો તો, જે વિશેષના આવિર્ભાવથી અનુભવમાં આવતું (ક્ષારરસરૂપ) લવણ છે તે જ સામાન્યના આવિર્ભાવથી અનુભવમાં આવતું (ક્ષારરસરૂપ) લવણ છે. એવી રીતે-અનેક પ્રકારના જ્ઞેયોના આકારો સાથે મિશ્રરૂપપણાથી ઊપજેલ સામાન્યના તિરોભાવ અને વિશેષના આવિર્ભાવથી અનુભવમાં આવતું જે (વિશેષભાવરૂપ, ભેદરૂપ, અનેકાકારરૂપ) જ્ઞાન તે અજ્ઞાની, જ્ઞેય-લુબ્ધ જીવોને સ્વાદમાં આવે છે પણ અન્ય જ્ઞેયાકારના સંયોગરહિતપણાથી ઊપજેલ સામાન્યના આવિર્ભાવ ને વિશેષના તિરોભાવથી અનુભવમાં આવતું જે એકાકાર અભેદરૂપ જ્ઞાન તે સ્વાદમાં આવતું નથી; વળી પરમાર્થથી વિચારીએ તો તો, જે જ્ઞાન વિશેષના આવિર્ભાવથી અનુભવમાં આવે છે તે જ જ્ઞાન સામાન્યના આવિર્ભાવથી અનુભવમાં આવે છે. અલુબ્ધ જ્ઞાનીઓને તો, જેમ સૈંધવની ગાંગડી, અન્યદ્રવ્યના સંયોગનો વ્યવચ્છેદ કરીને કેવળ સૈંધવનો જ અનુભવ કરવામાં આવતાં, સર્વતઃ એક ક્ષારરસપણાને લીધે ક્ષારપણે સ્વાદમાં આવે છે તેમ આત્મા પણ, પરદ્રવ્યના સંયોગનો વ્યવચ્છેદ કરીને કેવળ આત્માનો જ અનુભવ કરવામાં આવતાં, સર્વતઃ એક વિજ્ઞાનધનપણાને લીધે જ્ઞાનપણે સ્વાદમાં આવે છે.

ભાવાર્થ:- અહીં આત્માની અનુભૂતિ તે જ જ્ઞાનની અનુભૂતિ કહેવામાં આવી છે. અજ્ઞાનીજન જ્ઞેયોમાં જ-ઈન્દ્રિયજ્ઞાનના વિષયોમાં જ-લુબ્ધ થઈ રહ્યા છે; તેઓ ઈન્દ્રિયજ્ઞાનના વિષયોથી અનેકાકાર થયેલ જ્ઞાનને જ જ્ઞેયમાત્ર આસ્વાદે છે પરંતુ જ્ઞેયોથી ભિન્ન જ્ઞાનમાત્રનો આસ્વાદ નથી લેતા. અને જેઓ જ્ઞાની છે, જ્ઞેયોમાં આસક્ત નથી તેઓ જ્ઞેયોથી જુદા એકાકાર જ્ઞાનનો જ આસ્વાદ લે છે,-જેમ શાકોથી જુદી મીઠાની કણીનો ક્ષારમાત્ર સ્વાદ આવે તેવી રીતે આસ્વાદ લે છે, કારણ કે જ્ઞાન છે તે આત્મા છે અને આત્મા છે તે જ્ઞાન છે. આ પ્રમાણે ગુણી-ગુણની અભેદ દૈષ્ટિમાં આવતું જે સર્વ પરદ્રવ્યોથી જુદું, પોતાના પર્યાયોમાં એકરૂપ, નિશ્ચળ, પોતાના ગુણોમાં એકરૂપ, પરનિમિત્તથી ઉત્પન્ન થયેલ ભાવોથી ભિન્ન પોતાનું સ્વરૂપ, તેનું અનુભવન તે જ્ઞાનનું અનુભવન છે, અને આ અનુભવન તે ભાવશ્રુતજ્ઞાનરૂપ જિનશાસનનું અનુભવન છે. શુદ્ધનયથી આમાં કાંઈ ભેદ નથી.

જો પરસ્સદિ અપ્પાણં અબદ્ધપુટ્ટં અણ્ણમવિસેસં ।

✽અપદેસસંતમજ્ઞં પરસ્સદિ જિણસાસણં સવ્વં ॥૧૫॥

હૈ ? અપદેસમાં દ્રવ્ય લીધું, મજ્ઞં શાંતિસૂત્ર સમ્યગ્દર્શન ભાવશ્રુત લિયા, આ કહેતે હૈ કે નહીં ? અપદેસમેં અખંડ દ્રવ્ય અખંડ પ્રદેશ લેના, એસા અહીં બાત હૈ નહીં. સમજમેં આયા ? અભી છપા હૈ, સમયસારમેં એસા હૈ નહીં, એમકે દ્રવ્યશ્રુતમાં પણ આ દ્રવ્યશ્રુત શબ્દ જ દ્રવ્યશ્રુત હૈ. દ્રવ્યશ્રુતમાં એમ કે અમૃતચંદ્રાચાર્યે દ્રવ્યશ્રુતકા અર્થ, ઉસમેંસે અપદેસકા અર્થ નિકાલા હી નહીં પણ એ અપદેસ કહા વો હી દ્રવ્યશ્રુત હૈ. આહાહા ! અને દ્રવ્યશ્રુતમેંસે ભાવશ્રુત કહેના થા, દ્રવ્યશ્રુતમેં ભી, કે અંતર આનંદકા અનુભવ કરના, ભાવશ્રુત દ્વારા એ (વો) ભાવશ્રુત હૈ, દ્રવ્યશ્રુતમેં ભી એસા કહા. આહા !

દેખો કળશટીકા હૈ ને આની કળશટીકા આ ૧૩ માં આ પહેલાં ૧૩ મો શ્લોક ગયો ને આપણે ઉસકી કળશટીકામાં એસા લિયા હૈ. કળશટીકા હૈ ને ? કેટલામું થયું તેર, દેખો આત્માનુભવ એમ કહેતે હૈ, જ્ઞાનાનુભવ એસા કહા નામ ભેદ હૈ, વસ્તુ ભેદ નહીં. ગુજરાતી હૈ આત્માનુભવ મોક્ષમાર્ગ હૈ. આ પ્રસંગે બીજો પણ સંશય ઉત્પન્ન હોતા હૈ, રાજમલ્લની ટીકા હૈ, કે કોઈ જાણશે કે દ્વાદશાંગજ્ઞાન કોઈ અપૂર્વ લબ્ધિ હૈ. દ્વાદશાંગજ્ઞાન કોઈ અપૂર્વ લબ્ધિ કોઈ કહે તો એસા હૈ નહીં, એ તો વિકલ્પ હૈ. પંડિતજી ! એ તો દ્વાદશાંગજ્ઞાન પણ વિકલ્પ હૈ.

હવે, આપણે તો અપદેસમાંથી નિકાલના હૈ, ઉસમેં પણ દ્વાદશાંગજ્ઞાનમેં પણ એસા કહા હૈ, કે સ્વાનુભૂતિ મોક્ષમાર્ગ હૈ. સમજમેં આયા ? બાર અંગમેં ભી યે કહા હૈ, એ દ્રવ્યશ્રુત હૈ, વિકલ્પાત્મક ભાવ હૈ પણ કહા હૈ ઉસમેં એ, કે આત્માની અનુભૂતિ તે મોક્ષમાર્ગ હૈ, એસા કહા. તો દ્રવ્યશ્રુતમેં ભી આ આયા. એથી અમૃતચંદ્રાચાર્યે અપદેસનો અર્થ ન ક્રિયા, ક્યુંકિ અપના સૂત્ર જ એ હી હૈ, એ સૂત્ર હી અપદેસ હૈ. એ સૂત્રમેં ભી એસા કહા, દ્રવ્યશ્રુતમેં અને ભાવશ્રુત તો, ભાવશ્રુત તો ઉસકો તો હૈ. અંતર અનુભવ હુઆ તો ભાવશ્રુતજ્ઞાન દ્વારા, તો ભાવશ્રુતમેં તો આત્મા હી જાનનેમેં આયા થા. આહાહા ! આ કળશની ટીકા ક્રિયા હૈ, આ ગુજરાતી છે. હિન્દી નહીં હોય અહીં હિન્દીમેંય એસા હૈ. દ્વાદશાંગજ્ઞાન, એ અપદેશ આયા ઉસમેં દ્રવ્યશ્રુત આ ગયા.

ઉસમેં અમૃતચંદ્રાચાર્ય બોલ લિયા ત્રીન પણ પાંચેય લેના, (ગાથા) પંદરમેં ત્રીન બોલ લિયા હૈ ને ? પાંચમેંસે પણ એ તો ગાથા સંકીર્ણ હૈ વો કારણે એ પ્રશ્ન હુઆ થા બહોત, દસ-દસકી સાલમેં ચોવીસ વર્ષ પહેલે વો થા ને વો મુખત્યાર દિલ્હી, એ કયા મુખત્યાર, હા જુગલકિશોર. આ જુગલજી ગયા ? આ ટીકા ક્રિયા ને ઉસને ક્રિયા થા, ખબર હૈ એમ કે આ ત્રીન બોલ હૈ. ત્રીન બોલ લેના પાંચમેંસે, પણ ત્રીનમેં પાંચ આતા હૈ. અમૃતચંદ્રાચાર્યે ટીકામેં લિયા હૈ ને, પણ એ ટીકા કરતે થે, ખબર હૈ હમકો, દસની સાલ ચોવીસ વર્ષ હુઆ અમારે લાઠી ગયે થે ત્યાં આયા થા વો લખાણ કે પંદરમી ગાથામેં ત્રીન બોલ કહા હૈ પાંચ બોલમેં દો - દો બોલ કહાંસે નિકલા ? પણ અમૃતચંદ્રાચાર્ય કહેતે હૈ એ તો સંકીર્ણ કરકે બનાયા હૈ દેખો. આહાહા !

ટીકા:- ટીકા હૈ ને ! જો યહ અબદ્ધસ્પૃષ્ટ, અનન્ય, નિયત, અવિશેષ ને અસંયુક્ત પાંચેય નિકાલા હૈ અમૃતચંદ્રાચાર્યે નિકાલા હૈ. અરે માણસ અપની કલ્પનાસે કરે એસા ન ચલે ભાઈ.

संतोनी वाणी दिगंबर संतो अेटले कोण ? आहाहा ! अे केवणज्ञानना टुका है अे. अरे अेक वपते तो अैसा कहा के केवणज्ञानी अने मुनिमां कोठे इेर न देभना नियमसारमें अैसा कहा है. मुनि अेटले कोण ? परमेश्वर पद ! आहाहाहा... त्यां वीतरागी आनंद उछणी रहा है. प्रयुर स्वसंवेदन जिसका महोर छाप है, पांयवी गाथामें आया है, अे पढा है ने ? प्रयुर स्वसंवेदन जिसका महोरछाप है. मुनिपशाकी भावलिंगकी छाप क्या ? प्रयुर, थोडा संवेदन आनंदका तो योथे पांयमें ली आता है, पण मुनिको तो प्रयुर स्वसंवेदन महोर छाप मारी है. पोस्ट मास्तर मारते है के नही पत्रको ?

अेम आ भगवान कहे के आहाहा... संतोनी वातुं बापा अेने पकडवुं कछण छे. अेम कहेते है कुंदकुंदाचार्य. अने टीकाकारे कछुं के मुनि अपना निज वैभवसे कहेगा, निज वैभव क्या ? अपना आनंदका अनुभव जो हुआ वो. अे निज वैभवकी क्या गीज ? अे स्वसंवेदन प्रयुर, बहोत अतीन्द्रिय आनंदका वेदन अे उसकी महोर छाप है. साधुका भावलिंगकी महोर छाप त्यांथी साधुपशा यलता है. समजमें आया ?

मार्ग ही अैसा है. अे आंही कहेते है देभो. पाठमें तो तीन बोल लिया. अबद्धस्पृष्ट अनन्य, अविशेष. असंयुक्त अे रही गया अे अेमां आ गया. यौदमें आ गया उसमें ले लेना. तो वो टीका करते थे मुपत्यार, आ गया युगलज्ज गये नही, हैं ? (श्रोता:- राजकोट गये) राजकोट गया. जे अबद्धस्पृष्ट राग ने कर्मका संबंध बिनाकी आत्मगीज है. 'अनन्य' अनेरी अनेरी गति आदिसे भिन्न अनन्य है. नरक मनुष्य आदि अनेरी अनेरी गतिसे अनन्य अने अन्य अन्य नही, अन्य अन्य नही, अनन्य है. अन्य अन्य नही. आहाहा ! 'नियत' पर्यायमें अनेकता, पर्यायमें आती है. अगुरुलघु आदि उससे रहित नियत है. आहा ! और 'अविशेष' गुणभेदसे रहित सामान्य है, अविशेष कछो के सामान्य कछो, विशेष नही. आहाहाहाहाहा !

अैसे आत्माको पांय भावस्वरूप, अमृतयंद्राचार्य तो कहेते है के पांय भावस्वरूप आ गाथामेंसे लेना, लोको माणस अपनी टीका करते है, अने अपदेसका अर्थ अमृतयंद्राचार्यने समजाणुं नही माटे नही किया अेम कहेते है. अेम आया था छापामें. अरे प्रभु अेम न कहेना. अमृतयंद्राचार्य ! आहाहा ! अमृतयंद्राचार्य संत कोण था ? आहाहा ! अे यालता सिद्ध था. भरतक्षेत्रमें था हजार वर्ष पहेले. आहाहाहा ! (श्रोता:- काणका दोष आ गया ने ?) काणका दोष बोष है नही. लैया ! अे कहेते थे केटलाक, आहा... अे उसका स्वच्छंदका अज्ञानीका दोष है. आहाहा !

आंही कहेते है के अे पांय बोल स्वरूप अनुभूति, है ? पांय भावस्वरूप अनुभूति आत्माके पांय भाव आंही तो अबद्धस्पृष्टको निकालकर अबद्धस्पृष्ट लिया तो अे पांय भावस्वरूप लिया अस्तिपणो, अबद्धस्पृष्ट नही अैसा न लेकर, अबद्धस्पृष्ट है, नियत है, अविशेष है अैसा भावस्वरूप अैसा पांय भावना अस्ति स्वरूप, आत्माकी अनुभूति है. आहाहाहाहा !

अे जुओ द्रव्यश्रुत आ गया उसमें, द्रव्यश्रुतका अर्थ किया ही नही, अेम नही. आ द्रव्यश्रुत है आ. आहाहा ! समजमें आया ? बहु आकरुं काम भाए ! अने संतोनी भूल निकालना, परमेश्वरनी भूल निकालना जैसा है ? (श्रोता:- संतोअे तो संतोनी भूल निकाली

ને) એ સંત હતા ક્યાં ? અરે ઝીણી વાત. કોઈ વ્યક્તિનું આપણે કામ નહીં. આપણે તાત્વિક વાતની વાત થાય, અંગત બાત તો સમજનાર સમજે. આહાહા ! ભાઈ ! મુનિ કિસકો કહીએ ? આહાહા ! જિસકો આત્માકા આનંદકી અનુભૂતિ હો એ ઉપરાંત જિસકો અનુભૂતિકી ઉર્ધ્વતા વધી ગઈ હો, આહાહાહા... એ આનંદના ઝૂલે ઝૂલતા હો, પ્રચુર અતીન્દ્રિય આનંદના વેદનમેં ઝૂલતે હો. આહા ! સપ્તમેં આતે હૈ તો અતીન્દ્રિય આનંદમેં છહે આતે તો જરી વિકલ્પ આ જાતા હૈ, છતાં અંતરમેં અતીન્દ્રિય આનંદકી ભૂમિકા પ્રમાણે તો હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ભાઈ મુનિપણું ભાઈ બાપુ ! અલૌકિક ચીજ હૈ. એ આંહી કહેતે હૈ.

આંહી તો હજી સમ્યગ્જ્ઞાનની બાત હૈ. એસા આત્મા જો અબદ્ધસ્પૃષ્ટ હૈ, મુક્ત સ્વરૂપ હૈ, નિશ્ચય હૈ, સામાન્ય હૈ, ઇસકો અનુભવ કરના એ પાંચ ભાવસ્વરૂપકા ઉસકા નામ અનુભૂતિ આહા... એ જૈન શાસનકી અનુભૂતિ હૈ. આ જૈન શાસન હૈ વીતરાગી પર્યાય- ભાવશ્રુતજ્ઞાન એ જૈનશાસન હૈ. દ્રવ્યશ્રુતમેં તો કહા થા આ, ભાવશ્રુતમેં વો આત્મા અનુભવમેં આયા વો જૈન શાસન હૈ. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ?

હૈ ? આવું જૈનશાસન ! જૈનશાસન કોઈ પક્ષ નથી. વો તો વસ્તુ અબદ્ધસ્પૃષ્ટ હૈ. ઉસકા અનુભવ વો જૈનશાસન, વો તો વસ્તુકા સ્વરૂપ હૈ, સ્થિતિ હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહાહા ! (શ્રોતા:- જૈનશાસન તો દ્વાદશાંગ હૈ.) જૈનશાસનમેં બાર અંગમેં આ કહા હૈ. એ કહા ને બતાયા ને અભી, બાર અંગમેં ભી અનુભૂતિ બતાયા હૈ. બાર અંગકા વિશેષ નહીં, વિકલ્પ હૈ એ વિશેષ જ્ઞાન, વિશેષ નહીં. આહાહાહા ! અંતરકી અનુભૂતિ, આહાહાહા... ઇસમેં કહા ને નવમી ગાથામેં એ નિશ્ચય શ્રુતકેવળી હૈ. અપના ભગવાન પૂર્ણ આનંદ આદિ દિવ્ય શક્તિકા ભંડાર પ્રભુ ઉસકા અબદ્ધસ્પૃષ્ટ સ્વરૂપ હૈ, નિયત સ્વરૂપ હૈ, સામાન્ય સ્વરૂપ હૈ અને રાગાદિ આકૂળતાસે રહિત સ્વરૂપ હૈ. આહાહા !

(શ્રોતા:- વો નિશ્ચય શ્રુતકેવળી હૈ ?) એ જ નિશ્ચય શ્રુતકેવળી હૈ, અનુભવ હૈ ભાવશ્રુત હૈ ને ત્યાં ? આહા ! નવમી ગાથામેં કહા હૈ, નવમી ગાથામેં કહા હૈ.

“જો હિ સુદેણહિગચ્છદિ અપ્પાણમિણં તુ કેવલં સુદ્ધં ।

તં સુદકેવલિમિસિણો ભણંતિ લોયપ્પદીવયરા ।।”

નવમી ગાથા હૈ. જો હિ સુદેણહિગચ્છદિ ભાવશ્રુતજ્ઞાન દ્વારા આત્માકો અનુભવતે હૈ, એ આ જો હિ સુદેણહિગચ્છદિ ભાવશ્રુતદ્વારા અંદરમેં અનુભવ કરતે હૈ સુદેણહિગચ્છદિ અપ્પાણમિણં તુ કેવલં સુદ્ધં આહા ! તં સુદકેવલિમિસિણો ભણંતિ લોયપ્પદીવયરા લોકલોકના દેખનારા સર્વ કેવળીઓ અથવા શ્રુત કેવળીઓ એને શ્રુતકેવળી કહેતે હૈ. આહાહા ! નવ નવ નવમી ગાથા છે, આહાહાહા... દસમી વ્યવહારની હૈ, અગિયારમી સમકિતની હૈ.

અહીંયા કહેતે હૈ આ જિનશાસન આ, ભગવાનને કહેના હૈ એ આ વીતરાગ પર્યાય, ચાર અનુયોગકા તાત્પર્ય વીતરાગભાવ હૈ, એ ૧૭૨ ગાથામેં (પંચાસ્તિકાયમેં) કહા. એ સૂત્ર તાત્પર્યકા અર્થ ક્યા, શાસ્ત્ર તાત્પર્ય ? કે વીતરાગતા એસા પાઠ હૈ, ૧૭૨ ગાથા ચારે અનુયોગકા તાત્પર્ય વીતરાગતા હૈ. વીતરાગતા પર્યાયમેં આના એ તાત્પર્ય હૈ, વો વીતરાગતા કબ આયેગી, કેસે ? કે જો ત્રિકાળી જ્ઞાયક અબદ્ધસ્પૃષ્ટ હૈ એ વીતરાગ સ્વરૂપ હૈ. ઉસકે આશ્રયસે વીતરાગી

पर्याय आयेगी, अरे यारेय अनुयोगोमें आत्मा वीतरागस्वरूपका आश्रय लेना वो कडा है, समजमें आया ? ज़ीझी वात छे भाई ! आहा !

आ तो परमात्मा त्रण लोकनो नाथ सर्वज्ञदेव अेनी पासे गये थे कुंदकुंदाचार्य, हवे अेने य उडावे छे, के महाविदेहमां नहोता गया. अरे प्रभु शुं करे छे तुं ? जयसेन आचार्यनी टीका है पंचास्तिकाय उसमें लिखा है, महाविदेहमें जाकर आये और शिवराजकुमारके माटे बनाया अैसा पाठ है. और दर्शनसार है देवसेन आचार्यका उसमें तो अैसा लिखा है, अरे कुंदकुंदाचार्य महाविदेहमें जाकर जो आ न लाया होत तो हमें मुनिपणा कैसे प्राप्त होता, अैसा लिखा है दर्शनसार. आहाहा ! देवसेन आचार्य. आ तो महामुनि कहेते है, बाकी तो अष्टपाहुडनी टीका है ने वो सुभसागर लट्टारक जैसा है वो तो. उसकी दरेक पाहुडनी पाछण अे लिखा है कुंदकुंदाचार्य महाविदेहसे आया था. पण आ तो दर्शनसार-देवसेन आचार्य, पंचास्तिकाय-जयसेन आचार्य, अैसा पाठ है. आहाहा ! (श्रोता:- उसने कडा ओ तो ठीक सोनगढमें क्युं कहेते ?) अस सोनगढमें कहेते है, उसका विरोध करना. सोनगढवाणा कहेते है के कुंदकुंदाचार्य त्यां गये थे, तो कहे ना. (श्रोता:- उसमें भी प्रयोजन है.) प्रयोजन है.

आ तो वात अैसी है. अर्धीया तो प्रभु अेम कहेते है, जिनशासन किसको कहे ? यार अनुयोगका सार किसको कहे ? के अपना अबद्रस्पृष्टकी अनुभूति करे, अे भावश्रुतज्ञान, अे शुद्ध उपयोग भावश्रुतज्ञान अे जैनशासन है. द्रव्यश्रुतमें भी अे कडा है ने भावश्रुत आ है. आहाहा ! अे कडा ने के आ तेरमा कणशनी अंदर टीकामें के द्वादशांग विकल्प है, पण कडा है अनुभूति, भारे अंगमें कहेनेका आशय तो ते प्रभु आत्मा, उसकी अनुभूतिका आश्रय ले द्रव्यका तो अनुभूति होगी, अने अे अनुभूति वीतरागी पर्याय है, वीतरागी पर्याय कडो के जैनशासन कडो. आहाहाहा ! कडो आमां समजय अेवुं छे, आमां न समजय अेवी वात नथी. बहु सरस, सरण छे सीधी वात. आहाहा ! आवी वात छे प्रभु. (श्रोता:- बहोत भुलासा किया महाराज बहुत भुलासा)

अबद्रस्पृष्ट, अनन्य, नियत, अविशेष अने असंयुक्त अैसे पांचभाव स्वरूप, देभो अैसा भगवान अैसा पांच भावस्वरूप है. यूं आत्मा अैसे पांच भावस्वरूप है यूं, समजमें आया ? अैसे पांच भावस्वरूप आत्मा. देभो, है ? आहाहा ! अबद्रस्पृष्ट, अनन्य, अन्यत्व अेटले अनेरा अनेरा नर्ही, नियत, निश्चय सामान्य और असंयुक्त, रागसे संयुक्त नर्ही अैसा पांच भावस्वरूप आत्मा. आहाहाहाहा ! अैसे पांच भावस्वरूप भगवान आत्मा त्रिलोकनाथ परमेश्वर अेम कहेते है. आहाहा ! अे कुंदकुंदाचार्य कहेते है. अे पांच भावस्वरूप भगवान आत्मा है अंदर, अबद्र नाम मुक्त स्वरूप है, निश्चय है, रागसे रहित है, और सामान्य स्वरूप है. आहाहा... और पर्यायनी अनेकतासे भिन्न अेकरूप है. आहाहा ! आवी वातुं छे भापु.

अैसा पांच भावस्वरूप, अैसा है ने ? अैसे पांच भावस्वरूप, अैसे पांच भावस्वरूप अेटले ? अबद्रस्पृष्ट, नियत, अनन्य, अविशेष, असंयुक्त अैसे पांच भावस्वरूप, आहाहा... आत्मा उसकी अनुभूति अे पर्याय. आ पांच भावस्वरूप तो आत्म द्रव्य. आहाहा !

समयसार तो वीतरागनी साक्षात् वाणी, आहाहा... जगतना भाग्य के आ शास्त्र रही

ગયા છે. આહાહા ! (શ્રોતા:- આપ પધારે અમારા ભાગ્ય). અરે અમને તો ખેદ થાય છે. અરેરે અમે ક્યાં હતા ને ક્યાં આવી પડયા છીએ ? અરેરે ક્યાં, અમે પ્રભુ પાસે હતા ને અહીંયા આવી પડયા છીએ બાપુ. આહા ! (શ્રોતા:- હમકો તો હર્ષ હોતા હૈ ને) આ વાત તો એ જ તીર્થકરના ઘરકી બાત હૈ પ્રભુ. આહાહા ! સાર ગજબ વાત હૈ ભાગ્ય છે જગતના કે આવી વાણી એને કાને પડે છે. આહા !

ભગવાન આત્મા કૈસા હૈ ? કે અબદ્ધસ્પૃષ્ટ હૈ, રાગસે અને વિસસા પરમાણુસે સ્પર્શ નહીં, સંબંધ નહીં, ઔર અનન્ય હૈ, અનન્ય હૈ, અનેરી અનેરી ગતિ એ નહીં, અનન્ય હૈ, એના એ હૈ, એસા ને એસા. આહાહા ! નિયત હૈ, પર્યાયમેં અનેકતા હો એસા નહીં નિયત હૈ નિશ્ચય હૈ. આહાહા ! ઔર ગુણકા વિશેષ ભેદ ઉસમેં નહીં, એસા એ સામાન્ય હૈ, ઔર અસંયુક્ત નામ રાગકી આકૂળતાસે રહિત હૈ એ આનંદ પ્રભુ હૈ. આહાહા ! સમજાણું કાંઈ ?

એસે પાંચ ભાવસ્વરૂપ, આહાહાહાહા... આત્મા ઉસકી અનુભૂતિ, એસા પાંચ ભાવસ્વરૂપ આત્મા ઉસકી અનુભૂતિ, આહાહા... યહ નિશ્ચયસે સમસ્ત જિનશાસન, સારા જૈનશાસનકા એ સાર હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? નિશ્ચયસે સમસ્ત જિનશાસન, સમસ્ત જૈનશાસન, ચારેય અનુયોગના સૂત્રમેં અને જૈનશાસન ભાવશ્રુતમેં આ હૈ. આહા... સમજમેં આયા ? ભાવશ્રુત અબદ્ધસ્પૃષ્ટકો અનુભવે એ જૈનશાસન હૈ, ભાવશ્રુત અબદ્ધસ્પૃષ્ટકો અનુભવે એ જૈનશાસન હૈ, અર્થાત્ એ પાંચભાવસ્વરૂપ વીતરાગ સ્વરૂપ ભગવાન આત્મા ઉસકી અનુભૂતિ પર્યાય વીતરાગ, એ જૈનશાસન હૈ. આહાહાહા ! ક્યોં કે ? એ વિશેષ આયેગા. (શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ.)

પ્રવચન નં. ૭૩ ગાથા - ૧૫ તા. ૩૦-૮-૭૮ બુધવાર, શ્રાવણ વદ-૧૨ સં. ૨૫૦૪

સમયસાર ૧૫ મી ગાથા ચલતી હૈ. ફરીને ટીકા.

જો યહ, 'જે આ' આમ પ્રત્યક્ષ બતાતે હૈ આમ. જે 'આ' અબદ્ધસ્પૃષ્ટ આ આત્મા અંતર્મુખ ચીજ એ યહ અબદ્ધસ્પૃષ્ટ રાગ અને વીસસા પરમાણુસે બદ્ધ અને સ્પૃષ્ટ નહીં એસી યે ચીજ હૈ. "અનન્ય" હૈ. અનેરી અનેરી ગતિમેં હોના યે નહીં, એકરૂપ અનન્ય સ્વરૂપ હૈ, 'નિયત' હૈ, પર્યાયમેં હિનાધિકતા અનેક પ્રકારે અગુરુલઘુગુણકે આશ્રયસે આદિ વિશેષતા દશા પર્યાયકા સ્વભાવ હૈ, તો હિનાધિકતા હોતી હૈ. પણ ઉસસે રહિત આત્મા નિયત હૈ, એકરૂપ નિશ્ચય હૈ. 'અવિશેષ' ગુણના વિશેષો ભેદ રહિત ત્રિકાળી એકરૂપ સામાન્ય હૈ. આહાહા ! "અસંયુક્ત" આકૂળતાસે રહિત, આકૂળતાસે સહિત એ પર્યાયમેં હૈ, દ્રવ્યમેં આકૂળતાસે રહિત એસા આનંદસ્વરૂપ ભગવાન એ પાંચ ભાવોસ્વરૂપ, આહાહા... એ પાંચ ભાવોસ્વરૂપ આત્મા, ઉસકી અનુભૂતિ. મુક્ત સ્વરૂપ ભગવાન સામાન્ય સ્વરૂપ આનંદસ્વરૂપ એસા પાંચ ભાવસ્વરૂપ, એસા આત્મા, ઉસકી અનુભૂતિ, ઉસકે અનુસાર સ્વભાવકે અનુસાર આનંદકા અનુભવ હોના એ નિશ્ચયસે સમસ્ત જિનશાસકી અનુભૂતિ હૈ. આહાહાહા ! ગાથા બહુ સરસ આવી છે. રસ, સરસ, સરસ નામ આનંદના રસ સહિતકી ગાથા હૈ. આહાહા !

ક્યોંકિ શ્રુતજ્ઞાન સ્વયં આત્મા હી હૈ. કયા કહેતે હૈ જો ભાવશ્રુતજ્ઞાન દ્વારા અબદ્ધસ્પૃષ્ટકા

अनुभव हुआ ओ भावश्रुतज्ञान, है ? आत्मा ङी है, है पर्याय, वीतरागी भावश्रुतज्ञान पर्याय, पण उसको यहाँ आत्मा कडा राग नई, राग है ओ अनात्मा है. आडाडाडा ! पांय भावस्वरूप भगवान आत्मा अस्तित्, सामान्य, अढद-ढद ने स्पृष्ट रहित, मुक्त, नियत, अेकरूप रहेनेवाली यीज, सामान्य नाम विशेष गुणका भेद रहित, और आकूणतासे रहित, अैसा भाव पांयभावस्वरूप भगवान आत्मा है. आडाडाडा ! अैसे आत्माकी उसके अनुसार करके अनुभूति होना, वीतरागी भावश्रुतज्ञानका परिणामन होना. आडाडाडा... ओ जैनशासनकी अनुभूति है. आडाडा !

(श्रोता:- आत्मा पोते जैनशासन छे ?) आत्मा जैनशासन नई, आत्माका अनुभव करना ओ जैनशासन है. आडाडा ! क्या कडा ? आंङी तो अनुभूति पर्यायको जैनशासन कडा, भावश्रुतज्ञानको जैनशासन कडा. दूसरी रीते कङीओ तो भगवान (आत्मा) पांय भावस्वरूप है उसका अनुभव ओ शुद्ध उपयोग है. पण आंङी भावश्रुतज्ञान कहेकर शुद्ध उपयोगना भुलासा डिया है. आडाडा ! जे शुभ अशुभ जे उपयोग है उससे रहित भगवान आनंद स्वरूप पांय भावस्वरूप है. आडाडाडाडा ! उसका सन्भुष होकर जो अनुभव हुआ ओ भावश्रुतज्ञान है, ओ शुद्ध उपयोग है, ओ जैनशासन है. आडाडा ! समजमें आया ?

यारेय अनुयोगमें वीतराग(ता) तात्पर्य कहेते है, तो वीतराग(ता) तात्पर्य कैसे होता है के पांय भावस्वरूप भगवान आत्मा उसकी अनुभूति करे तो वीतरागता प्रगट होती है. सम्यग्दर्शन प्रथम ओ पहेले १४ मी गाथामें आया, पण ओ सम्यग्दर्शन ओ वीतरागी पर्याय है. सराग समकित ने वीतराग समकित ओ तो यारित्र मोहना दोषनी अपेक्षाना भावनी अपेक्षाओ कडा, वस्तु सम्यग्दर्शन ओ तो वीतरागी ज पर्याय है. आडाडाडा ! समजमें आया ? ओ आंङीया श्रुतज्ञान कडा, दर्शननी अपेक्षाओ सम्यग्दर्शन कडा, ओ वीतरागी पर्याय कडा, ओ जैनशासनका अनुभव है. आडाडाडा ! समजमें आया ?

इण सुक्ष्म आयेगा थोडा प्रभु ! आडाडा ! क्यों के श्रुतज्ञान स्वयं आत्मा, श्रुतज्ञान स्वयं आत्मा, भावश्रुतज्ञान स्वयं आत्मा अैसा कडा. आडाडा ! वीतरागी भावश्रुतज्ञान जो प्रगट हुआ, द्रव्यश्रुतमें तो आ कडा है, ओ तो गाथा कहेती है, अेटले कोछ कहे के आमां द्रव्यश्रुतनी व्याख्या तो आछ नई. आ द्रव्यश्रुत ओ शब्द ङी द्रव्यश्रुत है, समजमें आया ? अने द्रव्यश्रुतमें ओ कडा है, के भावश्रुतज्ञानसे अपने आत्माका अनुभव करना ओ जैनशासन, ओ जैनधर्म, ओ आतमधर्म. आडाडाडा ! ओ श्रुतज्ञान स्वयं आत्मा है. शास्त्रका ज्ञान ने ओ यीज नई. ओ तो आत्माका अंदर आनंदकंद भावस्वरूप पंय भावस्वरूप है, उसका उपर टंष्टि लगानेसे जो भावश्रुतज्ञान हुआ ओ वीतरागी पर्याय है, ओने जैनशासन कहेनेमें आता है. आडाडाडा ! समजमें आया ?

पाठमें तीन बोल है पण टीकाकारने पांय बोल जे (गाथा) १४ मां था ओ ले लिया है, ओ तो ओ तकरार करते है विद्द, ओ दसकी सालमें तकरार आछ थी, जुगलकिशोर तरङ्गसे, दिल्ली-जुगल किशोर था ने, उतर्या था ने उसका मकान है. उसका मकानमें उितरे थे डम, आते थे सूननेको पण आ यीज, पीछे १० की सालमें अैसा आया था के तीन ज बोल है यहाँ

अनन्यम्, अविशेषम्, अबद्धस्पृष्टम् त्रण बोल है यहाँ, पांय बोल कहांसे काढया ? पण भैया ओ तीन बोल गाथामें सम्यग्ज्ञानकी बात करना है तो अपट्टेसश्रुतम् ओ द्रव्यश्रुत भी कहेना है तो वो कारण तीनमें पांय समा जाते है, समजमें आया ? आंझीया कहेते है, आहाहा... ओ श्रुतज्ञान स्वयं आत्मा है.

एसलिये ज्ञानकी अनुभूति डी, ज्ञान क्या ? आत्मा ज्ञायकस्वभाव जे कायमी, त्रिकाणी ज्ञानस्वभाव उसकी अनुभूति ओ वर्तमान भावश्रुत ओ आत्माकी अनुभूति है. आहाहाहा ! समजमें आया ?

परंतु अब यहाँ, अब वहाँ, सामान्य ज्ञानके आविर्भाव, क्या कहेते है ओ ? जे आत्मा ज्ञानस्वभाव है उसका अनुभव करना ओ आविर्भाव, ज्ञानस्वभाव सामान्य जो त्रिकाण है उसका अनुभव आमां करना ओ सामान्य ज्ञानका अनुभव, ओ पर्याय सामान्य ज्ञान है. क्या कहेते है जरी, सामान्यज्ञानके आविर्भाव, ओ सामान्य ज्ञान ओटले ज्ञायकस्वरूप जो है उसकी पर्यायमें छन्दियका ज्ञानका विषयका अनेकाकार ज्ञान होता है उससे रहित, आ पर्यायकी बात है यहाँ. आ सामान्य ज्ञान त्रिकाणकी अझीया बात नहीं है. (श्रोता:- सामान्य किसको कहेना ?) सामान्य नाम, छन्दियका विषयका होनेसे अनेकाकार ज्ञान, उससे रहित, ओकीला आत्माका ज्ञानस्वरूप भगवान, पर्यायमें ओकीला ज्ञानका अनुभव होना, ओ... ओ... ज्ञान पर्यायका उसको सामान्यज्ञान कहेते है. सामान्य त्रिकाणकी बात यहाँ नहीं. ओ तो पहेले कहे दिया के पांय भावस्वरूप है ओ तो त्रिकाण है. समजमें आया ? आहाहाहा !

सामान्यज्ञानका आविर्भाव ओ अर्थात् ओकीला ज्ञानकी आत्माकी शुद्ध पर्यायका प्रगट होना, आहाहाहा... ओ सामान्य ज्ञानका आविर्भाव कहेनेमें आता है. सामान्यका अर्थ द्रव्य सामान्य उसका आविर्भाव ओसा नहीं. सामान्यका अर्थ ? विशेष प्रकारना जो रागआदि होता है के छन्दियका विषयरूप अनेकाकार ज्ञानका भेद होता है. उससे रहित, उसका नाम सामान्यज्ञानका आविर्भाव कहेनेमें आता है, पर्याय है ओ आ. आहाहा ! (श्रोता:- पर्यायको डी सामान्य कहा) ओ सामान्यमें कहा ने, के विशेष जो ज्ञेयाकारसे रहित माटे ओकला ज्ञानका अनुभव ओ सामान्य ज्ञानका अनुभव. सामान्य नाम द्रव्य अझी नहीं लेना है, ओ ज्ञान ज अपना स्वभावसे अनुभव करे, अपनी पर्यायमें उसका नाम सामान्य ज्ञानका आविर्भाव. आहाहा !

सामान्य ज्ञान त्रिकाणी उसका आविर्भाव ओ प्रश्न अझीया नहीं. समजो प्रभु ! आ तो वात अलौकिक है नाथ, जैन शासन कोछ अलौकिक वस्तु है. आहाहा ! ओ अबद्धस्पृष्ट आदि पांय भावस्वरूप प्रभु ओ त्रिकाणी सामान्य कहा, हवे उसका अनुभव पर्यायमें, छन्दियका विषयसे अनेकाकार ज्ञेयाकार जो पर्याय होती है, ओ विशेष है, उससे रहित-उससे रहित ओकीला ज्ञायकस्वभावकी पर्याय, अनेकाकार ज्ञान विशेषसे रहित, ओकला ज्ञानस्वभावका आकार पर्यायमें पाना ओ सामान्य ज्ञानका आविर्भाव है. आहाहा ! समजमें आया ? है, अंदर देओ.

अमारे पंडितजो बैठे है ने यहाँ, ओ कहे उसमें लिखा नहीं, के उसमें लिखा है. आहा ! ज्ञानयंदजो ! क्या कहेते है सुणो. अझीया सामान्य ने विशेष दो प्रकार देते है. तो ओ सामान्य

જો ત્રિકાળ હૈ ઉસકી બાત યહાં નહીં, એકલા જાયક સ્વભાવ પર્યાયમેં અનુભવમેં આના અનેકાકાર વિષયસે જે અનેકાકાર જ્ઞાનકા ભાવ હોતા હૈ એ વિશેષ હૈ, ઉસસે રહિત એકલા જ્ઞાનકા પર્યાયમેં અનુભવ આના એ સામાન્ય જ્ઞાનકા આવિર્ભાવ. આહાહા !

ફિર, આ તો અલૌકિક માર્ગ હૈ પ્રભુ ! આહાહાહા ! તો અબ વહાં સામાન્ય જ્ઞાન, જ્ઞાનકી આત્માકી નિર્મળ પર્યાય એકાકાર હોના એ સામાન્ય જ્ઞાનનો આવિર્ભાવ. આત્માકા જાયકભાવમેં એકાકાર હોકર જો જ્ઞાનકી પર્યાય પરકા આશ્રય બિના, ભેદ રહિત, અભેદસે ઉત્પન્ન હુઆ એ સામાન્ય જ્ઞાન. સમજમેં આયા ? એ એકીલા આત્માકા અનુભવ પર્યાયમેં હોના એ સામાન્ય જ્ઞાન. એ પર્યાયકો સામાન્ય જ્ઞાન કહેતે હૈ. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? એ જૈનશાસન, એ ભાવશ્રુત. આહાહા ! સમજમેં આયા ? સામાન્ય જ્ઞાનકા આવિર્ભાવ પ્રગટપણા પર્યાયમેં વિશેષપણે એકરૂપ સ્વભાવકા પર્યાયમેં એકીલા આત્માકે આશ્રયસે જે અનુભવ હો ઉસકા નામ સામાન્ય જ્ઞાન કહેતે હૈ. આહાહા ! (શ્રોતા:- તબ વહ જ્ઞાન હુઆ હી નહીં.) એ જ્ઞાન પર્યાય પ્રગટ હુઈ સ્વકે આશ્રયસે ભેદરહિત એ પર્યાયકો સામાન્ય જ્ઞાન પ્રગટ હુઆ, એમ કહેનેમેં આતે હૈ. આહાહા ! આવો મારગ છે. કહો, ગાથા બહુ સારી આવી છે. અગિયાર, બાર, તેર, ચૌદ, પંદર, પ્રભુ આવો મારગ છે. આહાહા !

અહીંયા જૈનશાસન એ ભાવશ્રુતજ્ઞાન અથવા વીતરાગી પર્યાય ઐ જૈનશાસન, તો એ વીતરાગી પર્યાયકો અહીંયા સામાન્ય જ્ઞાન કહા હૈ, ત્રિકાળીકો નહીં. ત્રિકાળીકા અવલંબનસે એકરૂપ પરકા આશ્રય બિના જે સમ્યજ્ઞાનકી પર્યાય હુઈ ઉસકા નામ સામાન્યજ્ઞાન પ્રગટ હુઆ એમ કહેનેમેં આતા હૈ. સમજમેં આયા ? ગાથા અઘરી હૈ. આહા... એક વાત.

ઔર વિશેષ જ્ઞેયાકાર જ્ઞાનકે તિરોભાવ દેખો, ઇન્દ્રિયકા વિષયસે જો અનેકાકાર વિશેષજ્ઞાન પર્યાય હૈ ઉસસે રહિત, હૈ ? જ્ઞાનકે તિરોભાવ, ઉસકા ઢંકાઈ જાના, આહાહા... ઇન્દ્રિયોકા વિષયસે જ્ઞાન જો હુઆ, ઉસકા અનેકાકાર વિશેષ હૈ ઉસસે રહિત, હૈ ? આચ્છાદન - એ વિશેષ જ્ઞાનસે ઢંક દિયા - વિશેષ જ્ઞાનકો ઢંક દિયા ઔર સામાન્ય પર્યાય, વીતરાગી ઉત્પન્ન હુઈ ઉસકા નામ સામાન્ય જ્ઞાન કહેતે હૈ. આહા... સમજમેં આયા ? વિશેષ જ્ઞેયાકાર જ્ઞાનકા તિરોભાવ, વર્તમાન ઇન્દ્રિયકા વિષય, ઇન્દ્રિયજ્ઞાનકા વિશેષ વિષયસે, ઇન્દ્રિયજ્ઞાનમેં વિષયકા વિશેષસે જો જ્ઞાન હોતા હૈ એ વિશેષ હૈ, વિશેષકા નામ મિથ્યા હૈ, એ સત્ય નહીં, અપના સમ્યજ્ઞાન જે જૈનશાસનકી અનુભૂતિ તે (એ) જ્ઞાન નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આ તો ધીરાના કામ બાપુ. આહા !

ભગવાન પાંચ ભાવસ્વરૂપ પહેલે કહા, એ તો ત્રિકાળી વાત લઈ, પણ ઉસકા જો અનુભવ એ દ્રવ્ય સામાન્યકા અનુભવ હોના, એ સામાન્ય જ્ઞાન હૈ, એ અનુભવ હોના એ સામાન્ય જ્ઞાન હૈ. જેમાં વિશેષ જ્ઞેયાકારકા અભાવ હૈ અપના જ્ઞાનસ્વભાવકા એકલા અનુભવ હુઆ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? પાટણીજી ! જિસમેં પાંચ ભાવસ્વરૂપ ભગવાન એ તો દ્રવ્ય કહા વસ્તુ, ઉસકા અનુભવ એ સામાન્યજ્ઞાન, (શ્રોતા:- એકાકાર જ્ઞાન ?) એ એકલા, પરની અપેક્ષા બિના હુઆ ને ? એકાકાર એટલે ઉસકો સામાન્ય જ્ઞાન કહા, ક્યા કહા ? આ તો વિશેષ સ્પષ્ટ હોયે બિના સમજે નહીં એટલે એમાં પુનરુક્તિ કાંઈ લગતી નહીં ઉસમેં. એ ભગવાન

આત્મા જે મુક્ત સ્વરૂપ, સામાન્ય સ્વરૂપ, નિયત-નિશ્ચય સ્વરૂપ, આહાહા... આકૂળતાના ભાવ રહિત આનંદસ્વરૂપ પ્રભુ, એસા પાંચ ભાવસ્વરૂપ પ્રભુ પોતે આત્મા છે, ઉસકો જ્ઞેયાકારકા વિશેષસે છૂટકર એકીલા જ્ઞાયકસ્વભાવકા જ્ઞાનાકાર હોના, ભાવશ્રુતરૂપે હોના, શુદ્ધ ઉપયોગ રૂપે હોના એ સામાન્ય જ્ઞાન કહેનેમેં આતા છે. આહાહા! સમજમેં આયા? (શ્રોતા:- સામાન્યજ્ઞાનકા નમૂના આયા) નમૂના આયા અંદર, સામાન્ય એ, એ પ્રશ્ન અત્યારે નહીં.

અહીંયા સામાન્ય નામ એકીલા જ્ઞાયક સ્વભાવકે અવલંબનસે એ ઇન્દ્રિયકા વિષયસે રહિત, ઇન્દ્રિયના વિષયથી અનેકાકાર હોતા થા જ્ઞાન, એ વિશેષ જ્ઞાન, એ વિશેષ જ્ઞાનનો અર્થ? એ મિથ્યાજ્ઞાન, આહાહા... ઔર ભગવાન આત્મા પાંચ ભાવસ્વરૂપ પ્રભુ વો તો દ્રવ્ય, એ તો સામાન્ય દ્રવ્ય, હવે એ સામાન્ય દ્રવ્યમાં એ દ્રવ્યકે અવલંબનસે ભાવશ્રુતજ્ઞાન જે હુઆ વીતરાગી પર્યાય હુઈ, ઇસકો યહાં સામાન્ય જ્ઞાન કહેતે છે, પર્યાયકો. આહાહાહા! છે? દેખો અંદર, હજી આવશે વિશેષ સ્પષ્ટીકરણ.

(શ્રોતા:- જ્ઞેયાકાર જ્ઞાન મિથ્યા હોતા છે?) પર્યાયકા અનેકાકાર ઇન્દ્રિયજ્ઞાનકા વિશેષ જ્ઞાન, અનેકાકાર જ્ઞાન એ વાસ્તવિક જ્ઞાન છે હી નહીં. એટલે વિશેષ જ્ઞાનકા ઢંક જાના અને એકીલા આત્માકે અવલંબનસે જો ભાવશ્રુતજ્ઞાન હુઆ, વીતરાગી પર્યાય હુઈ, ઉસકો સામાન્ય જ્ઞાનકા આવિર્ભાવ કહેનેમેં આતા છે. આહા... અને વિશેષ જ્ઞાનકા ઢંક જાના, ઇન્દ્રિયકા વિષય, ઇન્દ્રિયકા જ્ઞાન જો પરકા વિષય કરતે છે, ઉસમેં અનેકાકાર હોતે છે એ અનેકાકારકા ઢંક જાના, અને એ જ્ઞાયક સ્વભાવકા એકાકારકી પર્યાય ઉત્પન્ન હોના, ઉસકા નામ સામાન્ય જ્ઞાન. છે કે નહીં અંદર? એમાં આવશે હજી વિશેષ સ્પષ્ટીકરણ. આહાહા!

ઔર વિશેષ જ્ઞેયાકાર જ્ઞાનકે દેખો, જુઓ વિશેષ જ્ઞેયાકાર જ્ઞાન, જ્ઞેયાકાર જે ઇન્દ્રિયોના વિષયો. જ્ઞેયાકાર જ્ઞાન, ઉસકા ઢંક જાના અણીન્દ્રિય જ્ઞાનકા અંદર ઉત્પન્ન હોના એ જ્ઞાનકો સામાન્ય કહેતે છે. ઔર ઇન્દ્રિયજ્ઞાનસે જો જ્ઞાન હોતા છે એને વિશેષ કહેતે છે, એ જ્ઞાન મિથ્યા છે, ઢંક જાના. આહાહાહા! આવી વાત છે પ્રભુ, શું થાય? આહાહા! સમજાય એવું છે, ભાષા જરી સાદી છે. ભાષા એવી કઠણ નથી કોઈ સંસ્કૃત ને ભાવ તો છે એ છે ભગવાન, શું થાય?

પરકા ઇન્દ્રિયજ્ઞાનના વિષયથી હુઆ અનેકાકાર જ્ઞાન, ઉસકા લક્ષ છોડકર, આહાહા... એકીલા આત્મસ્વરૂપ ભગવાન પાંચ ભાવસ્વરૂપ ઉસમેંસે જો જ્ઞાન હુઆ એ સામાન્ય જ્ઞાન કહેનેમેં આતા છે. પર્યાયકો સામાન્ય જ્ઞાન કહેનેમેં આતા છે. વીતરાગી પર્યાયકો ભાવશ્રુતજ્ઞાનકો સામાન્યજ્ઞાન કહેનેમેં આતા છે. આહાહા! છે? (શ્રોતા:- ક્યો) કેમ એ વસ્તુ પરકા ઇન્દ્રિયકા જ્ઞાનકે આકારસે રહિત એકાકાર જ્ઞાનકા આકાર છે. ભગવાન આત્મજ્ઞાન સ્વરૂપ જે ત્રિકાળ પાંચ ભાવસ્વરૂપ કહા ઉસકે એકાકાર હુઆ, ઉસકે એક દ્રવ્યકે આકાર એકાકાર જ્ઞાન હુઆ, એકાકાર જ્ઞાન હુઆ વો સામાન્ય જ્ઞાન કહેનેમેં આતા છે. આહાહા! આવી વાત છે.

કહો, ગોદિકાજી? એમાં ક્યાંય નિલમ ફિલમમાં મળે એવું નથી. ન્યાં ક્યાંય, રખડા રખડ કરે છે જ્યાં ત્યાં તે, આંહી જાવાનું છે અંદરમાં એમ કહે છે એય! આ વળી વધારે કરોડપતિ છે. ધૂળ ધૂળ, આહાહા!

અહીંયા તો ભગવાન પાંચ સ્વરૂપે પ્રભુ, આહાહા... આચાર્યની શૈલી તો જુઓ એક.

આહાહા ! ભગવાન આત્મા મુક્ત સ્વરૂપ, સામાન્ય સ્વરૂપ, નિયત સ્વરૂપ, રાગ આકૂળતાસે રહિત આનંદ સ્વરૂપ, એ પાંચ ભાવસ્વરૂપ ભગવાન આત્મા છે, ઉસકા આશ્રયસે એકાકાર જ્ઞાન જો ઉત્પન્ન હોતા છે, ઉસકો યહાં સામાન્ય જ્ઞાન કહેનેમેં આતા છે. સામાન્યકા જ્ઞાન હુઆ માટે સામાન્ય જ્ઞાન એમ નહીં, એને એકાકાર સ્વભાવકા જ્ઞાન હુઆ, માટે તે જ્ઞાનકો સામાન્ય જ્ઞાન કહેનેમેં આતા છે. તે જ્ઞાનકો ભાવશ્રુત કહેનેમેં આતા છે, તે જ્ઞાનકો વીતરાગી પર્યાય કહેનેમેં આતા છે, તે જ્ઞાનકો જૈનશાસન કહેનેમેં આતા છે, જૈનશાસન દ્રવ્ય નહીં, ભાવ. (અર્થાત્ પર્યાય) આહાહા ! સમજમેં આયા ? પુસ્તક છે ને સામે ? આહાહા !

સામાન્યજ્ઞાનકે આવિર્ભાવ, આહાહા ! ૧૧ મી ગાથામેં એક આયા છે, ત્યાં એસા આયા છે, કે જ્યાં જ્ઞાયકભાવ તો જ્ઞાયકભાવ હી ત્રિકાળ છે. પણ ઉસકા અનુભવ હુઆ ત્યારે જ્ઞાયકભાવ આવિર્ભાવ હુઆ, એસા પાઠ છે અગિયારમીમાં, આ જ્ઞાયકભાવ આવિર્ભાવ, જ્ઞાયકભાવ તો જ્ઞાયક હી છે, પણ પર્યાયમેં ભાન હુઆ તો જ્ઞાયકભાવ આવિર્ભાવ હુઆ, એસા ખ્યાલમેં આયા કે આ જ્ઞાયકભાવ, એને આવિર્ભાવ હુઆ એમ કહેનેમેં આતા છે, જ્ઞાયક તો જ્ઞાયક ત્રિકાળ આવિર્ભાવ તિરોભાવ જ્ઞાયકમેં છે હી નહીં. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? ૧૧ મી ગાથામેં છે, જ્ઞાયકભાવ આવિર્ભાવ હુઆ, જ્ઞાયકભાવ તિરોભૂત હોતા થા ? જ્ઞાયકભાવ તો જ્ઞાયક છે ત્રિકાળ છે, એમાં આવિર્ભાવ ને તિરોભાવ જ્ઞાયકભાવમેં છે હી નહીં. પણ વો જ્ઞાયકભાવ છે એસા અનુભવમેં આયા ત્યારે જ્ઞાયકભાવ આવિર્ભાવ હુઆ એમ કહેનેમેં આયા.

દૃષ્ટિમેં ઉસકા સ્વીકાર હુઆ પહેલે આ જ્ઞાયકભાવ છે એસા (દૃષ્ટિમેં) નહીં થા, તો જ્ઞાયકભાવ ધ્રુવ એસા સ્વીકાર આયા તો એ પર્યાયમેં જ્ઞાયકભાવ આવિર્ભાવ હુઆ, પર્યાયમેં જાનનેમેં આયા માટે. સમજમેં આયા કંઈ ? જ્ઞાનચંદ્રજી ! એ અગિયારમી ગાથાના, આહાહા... ઓર ઇન્દ્રિયજ્ઞાનકા વિષયમેં જબ પડા છે, ઉસકો જ્ઞાયકભાવ તિરોભૂત હો ગયા છે, ઉસકા ખ્યાલમેં આયા નહીં. એ તિરોભાવ હુઆ. વસ્તુ તો વસ્તુ છે જ્ઞાયકભાવ, આવિર્ભાવ ને તિરોભાવ જ્ઞાયકભાવ નહીં હોતા. એ તો ત્રિકાળ શુદ્ધ જ્ઞાયકભાવ હી છે, પણ પર્યાયમેં ખ્યાલમેં ન આયા, ત્યારે એ જ્ઞાયકભાવ ઉસકો તિરોભૂત હો ગયા, ઢંક ગયા એની દૃષ્ટિમેં. સમજમેં આયા ? આહાહાહાહા ! શું મારગ પ્રભુનો !

એ પ્રભુ સ્વરૂપ, ભગવાન પરમેશ્વર સ્વરૂપ હી છે. પરમેશ્વર સ્વરૂપ એ આત્મા વીતરાગ સ્વરૂપ કહો, પરમેશ્વર સ્વરૂપ કહો, પ્રભુ સ્વરૂપ કહો, એ તો વસ્તુ, હવે એ વસ્તુને આશ્રયે જે જ્ઞાન પ્રગટ હુઆ એ જ્ઞાનકો પર આશ્રયકા અભાવ છે, ઇન્દ્રિયકા વિષયના અનેકાકાર જ્ઞાન વિશેષના અભાવ છે, તિરોભૂત છે, અને આ સમ્યગ્જ્ઞાન જો સામાન્ય એકરૂપ પર્યાય હુઈ, એ પ્રગટ છે, એ આવિર્ભાવ હુઆ, તિરોભૂત-જ્ઞેયાકારસે અનેક ઉસકો તિરોભૂત છે, ઉસકે જ્ઞાન છે નહીં ઉસમેં એસા. સામાન્ય જ્ઞાનમેં, ઇન્દ્રિયસે ઇન્દ્રિયજ્ઞાનકા વિશેષસે અનેકાકારકા જ્ઞાન, સામાન્ય જ્ઞાનમેં છે નહીં. સામાન્ય જ્ઞાન કયા ? અનુભવકી પર્યાય હુઈ વો સામાન્યજ્ઞાન. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ગાથા બહુ ઊંચી છે ને આખું જૈનશાસન બતાવે છે. આહાહા ! જૈનશાસન કોઈ સંપ્રદાય નથી કોઈ પક્ષ નથી, એ વસ્તુ જે વસ્તુ જે પાંચ ભાવસ્વરૂપ છે, વસ્તુ, ઉસકા અનુભવ એ

भावश्रुतज्ञान, ओ जैनशासन, ओ वस्तुनुं स्वरूप. आहाहा ! पर्यायमां ज्यालमें आया त्यारे वस्तु है औसी प्रतीत हुँ, ज्यालमें नहीं था तो वस्तु तो उसको है ही नहीं. समजमें आया ? ओ प्रश्न हुआ था अभी दो तीन वरस पहले, ओक वीरञ्ज वकील था अर्द्धिया काठियावाडमें द्विगंबरका अभ्यास पहलेवां विरञ्जभाईको ८१, ८२ वर्षे गुजर गये. आभा काठियावाडमें पहलेवा द्विगंबरका अभ्यासी, उसका लडका है उसने प्रश्न किया, के महाराज ! आ आत्मा कारण परमात्मा है तो कार्य क्युं नहीं आता है, कारण है तो कार्य आना ही याहीये औसा प्रश्न किया. भगवान आत्मा तो आ पांय भावस्वरूप है ओ कारण परमात्मा है. समजमें आया ? अरे ! आ कारण परमात्मा नियमसारमें आता है, तो कारण परमात्मा वस्तु है तो तो कार्य तो आना याहिओ ? में क्रीधुं बराबर है पण कारण परमात्मा है औसा जिसको स्वीकार है, स्वीकार है उसको कारण परमात्मा है तो उसको कार्य आया विना रहे नहीं सम्यग्दर्शन. पण कारण परमात्मा है उसको स्वीकारेय नहीं तो ओने कारण परमात्मा क्यं आया ? समजमें आया ? ओ तो है ही भगवान तो पण है उसकी प्रतीतमें ने ज्ञानकी पर्यायमें श्रेयरूपे आये तो उसको कारणपरमात्मा है तो कारणपरमात्मा है. औसी प्रतीति आँ तो सम्यग्दर्शन कार्य हुँओ बिना रहे नहीं. पण कारणपरमात्मा है औसा स्वीकार करे ने कारणपरमात्मा है औसा उसको बेसे तब कार्य होता है. आहाहा ! समजमें आया ?

बहोत प्रश्न यला था. आंही तो सूक्ष्म बात यलती है ने बहोत, अभ्यास तो बहोत करते है लोको. कारणपरमात्मा है ओ ज्ञायकभाव त्रिकाण है, पण ज्ञायकभाव है किसको जिसको अस्ति है औसा श्रद्धा ज्ञानमें स्वीकार हुआ उसको कारण परमात्मा है. जिसको ये श्रद्धा ज्ञानमें स्वीकार नहीं, उसको कारणपरमात्मा दृष्टिमें कहांसे आया ? समजमें आया ? आहाहा ! आवो मारग वीतरागनो बहु सूक्ष्म भाँ, बहु सूक्ष्म भाँ ! (श्रोता:- स्वीकार न करे तो कारणपरमात्मा कंँ यला जाता है) ओने क्यं है ? ओने तो राग ने पर्याय है. तो उसको कारणपरमात्मा क्यं है श्रद्धामें ? समजमें आया ? पर्यायदृष्टिवानको द्रव्य औसा है औसा आया क्यं ? आहाहा ! ओक समयकी पर्याय व्यक्त है ने राग है वो ही उसको दृष्टिमें है, तो उसमें कारणपरमात्मा आया कहांसे ? औसे है तो, है उसको आया कहांसे यहां ?

(श्रोता:- पारसमणी लोहाका स्पर्श करे तो लोहा सोना बन जाता है.) पारसमणी ! नहीं नहीं नहीं नहीं उस कारण लोहासे पारसमणीका स्पर्शसे लोहा सोना होता है औसा है नहीं. उसकी योग्यतासे होता है. समजमें आया ? बहु अलौकिक वातुं है बापा आ तो. ओ तो भाषा तो औसा है ने “पारसमणि और संतको बडो आंतरो ज्ञान, वोही लोहाको कंयन करे वोही अपने समान” औसा श्लोक आता है. क्या कडा ? सब आंही तो बहोत देभा है सब करोडो श्लोक देभा है, श्रेतांबरका, द्विगंबरका, सारी जिंदगी ७२ वर्षसे उसमें है. इसमें कडा है ने “पारसमणि और संतको बडो आंतरो ज्ञान, पारसमणि और संतको बडो आंतरो ज्ञान, वो पारसमणि लोहाको कंयन करे ओने संत आप आप समान” आहाहा ! ओ संतका समागमसे समजे उसको आप समान करते है, औसा कहेनेमें आता है. ओ श्लोक आता है ने ?

भबर है ने अमारे घणा वरसथी अमारे संप्रदायमां यालते थे. ओम कहे पारसमणि

લોહાકો (સોના) પારસમણિ નહીં કર સકતે હૈ, નિમિત્ત તરીકે પણ વો લોહાકો સોના તરીકે હો જાતા હૈ, પારસમણિ નહીં હોતા, અને સંત જો વીતરાગી મુનિ મહા ભગવાન, આહાહા... પંચપરમેષ્ઠિ ઉસકા અનુભવકી બાત એ કહેતે હૈ ને જો સૂને ને સમજે તો અપની દશા જૈસી ઉસકો હો જાએ. સમજમે આયા ? (પારસમણિસે, પારસમણિ લોહા નહીં કરતે એ, સોના કરતે હૈ બસ ઇતના. આહાહા !)

અને ત્રણલોકનો નાથ ભગવાન વીતરાગ ને વીતરાગના સંતો ઉસકા સમાગમ ને સેવા કરે, સેવા નામ એ આજ્ઞા કહેતે હૈ, વીતરાગતા પ્રગટ કરે, આજ્ઞા ઉસકી વીતરાગ પ્રગટ કરનેકી હૈ. સંતોકી વીતરાગી શાસનકી સારાકી વીતરાગી પર્યાય પ્રગટ કરનેકી આજ્ઞા હૈ, એ આજ્ઞાકી સેવા કરી તો સંતકી સેવા કબ કહેનેમે આતા હૈ ? તો એણે જે આજ્ઞા ક્રિયા વીતરાગી પર્યાય, વીતરાગી પર્યાય પ્રગટ કરે તો સંતની સેવા એણે નિમિત્તસે ક્રિયા ઐસા કહેનેમે આતા હૈ આહાહા ! સમજમે આયા ?

આંહી તો આ શબ્દમે જરી, સામાન્ય જ્ઞાનનું પ્રગટપણું અર્થાત્ એકાકાર જ્ઞાનકા એકાકારકા હોના, ઔર વિશેષ જ્ઞાન અનેકાકારકા ઢંક જાના, એ સબ જ્ઞાનમાત્રકા અનુભવ ક્રિયા એ જબ એકલા આત્મા જ્ઞાન સ્વભાવ ઉસકા અનુભવ જ્ઞાનકા પર્યાયમે ક્રિયા જ્ઞાનમાત્ર, રાગ નહીં, ભેદ નહીં, જ્ઞાનમાત્રકા અનુભવ ક્રિયા જાતા હૈ, તબ જ્ઞાન પ્રગટ અનુભવમે આતા હૈ, દેખો. સમજમે આયા ? આહાહા !

જબ જ્ઞાનમાત્રકા અનુભવ પર્યાયમે, એકાકાર જ્ઞાનકા અનુભવ ક્રિયા જાતા હૈ, તબ જ્ઞાન પ્રગટ અનુભવમે આતા હૈ, ત્યારે પર્યાયમે સામાન્ય જ્ઞાનકા અનુભવ હોતા હૈ. આહાહા ! તથાપિ જો અજ્ઞાની હૈ દેખો, જ્ઞેયોમે આસક્ત હૈ, ઇન્દ્રિયજ્ઞાનના વિષયોમાં અનેકાકાર હુઆ જ્ઞાન ઉસમે આસક્ત હૈ. આહાહાહાહા ! ઇન્દ્રિયજ્ઞાનકા વિષયોમે અનેકાકાર હુઆ જ્ઞાન ઉસમે જે આસક્ત હૈ. આહાહાહા ! જ્ઞેયોમે આસક્ત હૈ, ઉન્હે વો સ્વાદમે નહીં આતા. દેખો, આહાહાહા !

ઇન્દ્રિયજ્ઞાનના વિષયોથી હુઆ અનેકાકાર જ્ઞાન, ઉસમે જો આસક્ત હૈ ઉસકો આત્મા જ્ઞાનસ્વરૂપ હૈ ઔર ઉસકા સ્વાદ જ્ઞાનાકારકા હૈ, ઐસા સ્વાદ ઉસકો આતા નહીં. ઉસકો તો રાગ અને દ્વેષકા અજ્ઞાનકા સ્વાદ આતા હૈ, આહાહાહા ! વિશેષ, વિશેષ યહાં કયા કહેતે હૈ ? પહેલે તો કહા કે વિશેષ આત્મામે હૈ હી નહીં. એ તો સામાન્ય વસ્તુકી બાત કહા. સામાન્ય- અવિશેષ કહેતે હૈ ને અવિશેષ સામાન્ય એ વસ્તુ, હવે અહીંયા વિશેષ એટલે કયા ? કે ઇન્દ્રિયકા વિષયમે અનેકાકાર હુઆ જ્ઞાન ઉસકો ઢંક દિયા, અને ઉસકા (જ્ઞાન) અનેકાકારમે રુક ગયા એ વિશેષ જ્ઞાન, દેષ્ટાંત દેગા શાકકા.

શાક, શાક કહેતે હૈ ? કયા કહેતે હૈ ? શાક, શાક, શાક દ્વારા લવણકા સ્વાદ આના એ વિશેષ હુઆ. અને લવણકા સ્વાદ લવણ દ્વારા આના એ સામાન્ય હુઆ. સમજમે આયા ? એ દેષ્ટાંત દેગા સ્પષ્ટ સમજાનેકો કે શાક, આ શાક ખારા હૈ એમ કહેતે હૈ ને ? શાક બહોત ખારા હૈ, શાક ખારા હૈ ? શાક તો શાક હૈ, ખારા તો નમક હૈ એ નમકકા સ્વાદ શાક દ્વારા જિસકો આયા એ વિશેષ હુઆ, અને નમકકા સ્વાદ નમક દ્વારા આયા એ ઉસકા સામાન્ય હુઆ. આહા !

એમ જ્ઞાનકા સ્વાદ અપના અનુભવમે સામાન્ય નામ જ્ઞાનકા એકાકારપણાકા સ્વાદ

આયા એ જ્ઞાનકા સ્વાદ, ઔર જ્ઞેયકા અનેકાકારકા સ્વાદ એ રાગ ને દ્વેષકા સ્વાદ, એ કર્મ ચેતના ને કર્મફળ ચેતનાકા સ્વાદ. આહાહાહાહા ! સમજમેં આયા ? ઔર સામાન્ય જ્ઞાનકા વેદન આયા વો જ્ઞાનચેતના હુઈ. જ્ઞાન ચેતના અને વિશેષ જો પ્રકાર હૈ ઉસકા વેદન એ કર્મ ને કર્મફળ ચેતના હૈ. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ?

(શ્રોતા:- જ્ઞેયોમેં આસક્ત હૈ.) ઈન્દ્રિયકા જ્ઞાનકા જ્ઞેયોમેં આસક્ત લક્ષ ત્યાં હી હૈ. વસ્તુ અહીંયા હૈ એ ખ્યાલેય નહીં. બસ ઈન્દ્રિયજ્ઞાનમેં લુબ્ધ ઈન્દ્રિયજ્ઞાનકા વિષયમેં અનેકાકારકા હુઆ જ્ઞાનમેં લુબ્ધ. આહાહા ! આહાહા !

આ ઈન્દ્રિયસે જો જ્ઞાન સૂનનેમેં આતા હૈ ને, એ ભી જ્ઞાન ઈન્દ્રિયજ્ઞાન હૈ, એ અણીંદ્રિયજ્ઞાન નહીં. કયા કહા ? ભગવાનકી વાણી સૂની અને જ્ઞાનકી પર્યાય હુઈ એ અણીંદ્રિયજ્ઞાન નહીં, ૩૧ ગાથામેં કહા હૈ. સમયસાર ૩૧ 'જો ઈંદિયે જિણિતા ણાણસહવાધિઅં મુણદિ આદં !' ઈંદિયં જિણિતાના અર્થ ત્રણ પ્રકારે લિયા. સંત અમૃતચંદ્રાચાર્યે (૧) એક તો દ્રવ્ય ઈન્દ્રિય આ જડ (૨) ભાવેન્દ્રિય એક એક વિષયકો જાનનેવાલા ભાવ ઈન્દ્રિય ઔર (૩) ઈન્દ્રિયકા વિષય ચાહે તો દેવ, ગુરુ, શાસ્ત્ર, સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર, દેશ સબકો ઈન્દ્રિય કહેનેમેં આયા હૈ. જડ ઈન્દ્રિય, ભાવ ઈન્દ્રિય ઔર ઉસકા વિષયકો ભી ઈન્દ્રિય કહેનેમેં આયા હૈ. પાઠમેં ટીકામેં લિયા હૈ અમૃતચંદ્રાચાર્ય. તીનોંકો જીતે, આહાહાહાહા... એ તીનોંકા લક્ષ છોડકર ઉસસે શ્રુત જો હુઆ ઈન્દ્રિયજ્ઞાન હુઆ એ તો. ભગવાને કહા ને સૂના તો વો જ્ઞાન, ઈન્દ્રિયજ્ઞાન હુઆ. ક્યોંકિ ઈન્દ્રિયકા વિષય એ હૈ, અને ઉસસે જ્ઞાન હુઆ તો ઈન્દ્રિયજ્ઞાન હૈ. આહાહાહા ! કયા કહા એ ? (શ્રોતા:- વો ઈન્દ્રિયજ્ઞાન જ્ઞેય હૈ ?) ભાવઈન્દ્રિયમેં દ્રવ્ય ઈન્દ્રિયકા નિમિત્તસે ને ભગવાનકી વાણીકા નિમિત્તસે જે જ્ઞાન હુઆ એ ઈન્દ્રિયજ્ઞાન હૈ, એ વિશેષ હૈ. એ આત્માકા જ્ઞાન નહીં.

ઝીણી વાત હૈ ભાઈ, બહુ આકરું કામ છે. વર્તમાનમેં તો એટલો ગોટો ઉઠયો છે આખો તત્વનો, આખી વાત ફેરવી નાખી બાપા. આ તો વીતરાગ મારગ ત્રણ લોકના નાથ. આહાહાહા ! એનો માર્ગ કેવો હશે. આહાહા !

એ આંહી કહેતે હૈ કે ભગવાન ને ભગવાનકી વાણીકો ઈન્દ્રિય કહા હૈ ૩૧ મી ગાથામેં. ભગવાન ને ઉસકી વાણીકો ઈન્દ્રિય કહા હૈ. પર હૈ ને ? તો દ્રવ્યઈન્દ્રિય, ભાવઈન્દ્રિય ને ઉસકા વિષયકો, તીનોંકો ઈન્દ્રિય કહા હૈ. એ ઈન્દ્રિયજ્ઞાનમેં જો જ્ઞાન હોતા હૈ એ વિશેષ અનેકાકાર જ્ઞાનકા, અનેકાકારરૂપ એ વિશેષ જ્ઞાન (હૈ) એ સામાન્ય જ્ઞાન નહીં. એ આત્માના અવલંબનસે વિશેષ જો જ્ઞાન હોતા હૈ એ સામાન્ય જ્ઞાન. આત્માકા ત્રિકાળી સ્વભાવના આશ્રયસે વિશેષજ્ઞાન હુઆ એ વિશેષજ્ઞાનકો સામાન્ય જ્ઞાન કહા આંહીયા. આહા ! અરે, સમજમેં આયા ? અને જ્ઞેયોમાં જે આસક્ત હૈ, આહાહા ! હૈ ? એ ખરેખર તો શ્રુત શબ્દો ભગવાનકી વાણી ને ભગવાનકા યહાં જ્ઞાન હુઆ, એ સબ જ્ઞેય હૈ, એ અપના જ્ઞાન નહીં. આહાહાહા ! એ જ્ઞેયોમેં જે આસક્ત હૈ, ઈન્દ્રિયસે જ્ઞાન હુઆ એ જ્ઞેય, પરજ્ઞેય હૈ એ સ્વજ્ઞેય નહીં, અણીંદ્રિય સ્વજ્ઞેય નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ભાઈ આ તો વીતરાગનો મારગ પ્રભુ ! આહાહા ! ઉસકો સમજનેમેં બહોત પ્રયત્ન ચાહિએ, આહાહા ! એસા કોઈ શાસ્ત્ર પઠ લિયા અને ભણી લિયા માટે જ્ઞાન હો ગયા એસે હૈ

નહીં. (શ્રોતા:- શાસ્ત્ર રચના હુઈ કૈસે) કયા કહેતે હૈ ? શાસ્ત્ર રચના જડસે હુઈ હૈ. (શ્રોતા:- શાસ્ત્ર બનાયા કોણે ?) કોણે બનાયા હૈ ? કોઈએ બનાયા નહીં. જડસે બના હૈ. એ તો અમૃતચંદ્રાચાર્ય આખિરમ્ કહેતે હૈ ને તીનોમ્ સમયસાર, પ્રવચનસાર, પંચાસ્તિકાયમ્ કે હમને ટીકા બનાયા ઐસા મોહ ન કરો. હમ તો જ્ઞાન સ્વરૂપમ્ ગુપ્ત હૈ ત્યાં ટીકામ્ પર્યાયમ્ આયા કહાંસે ? આહાહા !

બાપુ મારગડા જુદા ભાઈ. અને ટીકાસે તુમ્હેરેકો જ્ઞાન હોતા હૈ ઐસા મોહસે નાયો નહીં. ટીકા પરવસ્તુ હૈ ને ઉસસે જ્ઞાન હોતા હૈ, એ તો પરજ્ઞેયકા જ્ઞાન હુઆ. આહાહાહાહા ! સ્વજ્ઞેયકા જ્ઞાન જો હોતા હૈ અંતરકે આશ્રયે એ સ્વજ્ઞાન એ સામાન્ય જ્ઞાન હૈ. એ વીતરાગી જ્ઞાન, એ શ્રુતજ્ઞાન ભાવશ્રુત હૈ. આહાહા ! (શ્રોતા:- સામાન્યસે વિશેષ બળવાન હોતા હૈ.) એ અહીંયા નહીં એ વિશેષકા જ્ઞાન હો, સામાન્ય જ્ઞાન હુઆ પીછે જો અનેકાકાર, ઉસકા જ્ઞાન હો તો જ્ઞાન હો, પણ અપના હૈ ઐસી ચીજ નહીં. આહાહાહા ! જ્ઞાનીકો અપના સ્વભાવકા એકાકારસે જો જ્ઞાન હુઆ વો સામાન્યજ્ઞાન ઔર ઉસકે પીછે વિશેષ જો ઈન્દ્રિયકા જ્ઞાન હૈ, ઐસા ખ્યાલમ્ આતા હૈ, ખ્યાલમ્ આતા હૈ, પણ એ મેરા જ્ઞાન નહીં. જેમ પરજ્ઞેય ખ્યાલમ્ આતા હૈ, છતાં યે પરજ્ઞેય મેરા નહીં. સમજમ્ આયા ? આહાહાહાહા !

એમ, અનેકાકાર ઈન્દ્રિયકા વિષયકા સામાન્યજ્ઞાન જ્યાં સ્વરૂપકા ભાન હુઆ, તો એ જ્ઞાનમ્ સ્વપરપ્રકાશક જ્ઞાન હુઆ. તો સ્વકા જ્ઞાન હોનેસે સામાન્યજ્ઞાન પ્રગટ હુઆ એ જ્ઞાનકો સામાન્ય કહા અને એ જ્ઞાન ઈન્દ્રિયકા વિષય આદિકો આ જાને, હૈ, પણ એ મેરી ચીજ નહીં. આહાહાહા ! આવી વાત છે. ગજબ વાત બાપા ! આહાહાહાહા ! ત્રણ લોકના નાથની વાણી કાને સાંભળે એ ઈન્દ્રિયકા, આ ઈન્દ્રિય, ભાવઈન્દ્રિય પણ ઈન્દ્રિય, ને એ ત્રણે ઈન્દ્રિય, એ સામાન્યજ્ઞાન નહીં. એકાકાર આત્માકા જ્ઞાનસે જ્ઞાન હુઆ વો નહીં, એ તો જ્ઞેયસે હુઆ એ જ્ઞેયાકાર જ્ઞાન એ નહીં. આહાહાહાહા !

સૂક્ષ્મ ભાત હૈ પ્રભુ ! આ તો ગાથા આવી ત્યારે, હૈં ? આહાહા ! પરસત્તાવલંબીજ્ઞાન, પરમાર્થ વચનિકામ્ આયા હૈ, પરમાર્થ વચનિકા હૈ ને બનારસીદાસ આપણે નાખ્યા હૈ મોક્ષમાર્ગમ્ પીછે લિયા હૈ તીન. એ તો ઉસમ્ ઐસા લિયા હૈ. જિતના પરસત્તાવલંબી જ્ઞાન હૈ એ મોક્ષમાર્ગ હૈ, ઐસા જ્ઞાની માનતે નહીં. સમજમ્ આયા ? આહા ! હૈ ઉસમ્, સબ ખ્યાલ હૈ એ તો વો એકવાર પઢતે હૈ તો સબ ખ્યાલમ્ હૈ ને મગજમ્, પરસત્તાવલંબી જ્ઞાન નિમિત્તસે જ્ઞાન હુઆ, હુઆ તો અપનેમ્, પણ ઉસમ્ નિમિત્તકી સાપેક્ષતા આઈ ને તો એ જ્ઞાન પરસત્તાવલંબી ઉસકો સમકિતી જ્ઞાની મોક્ષમાર્ગ ન માને, હૈ ? આંહી મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશક છે કે નહીં ? આ કયા હૈ ? યે હૈ. જુઓ પરમાર્થ વચનિકામ્ હૈ. અહીંયા હૈ માથે, એને ખબર હૈ, આહાહાહા ! આયા દેખો, કોઈ પ્રકારકા જ્ઞાન, કોઈ પ્રકારકા આત્માકા જ્ઞાન, જ્ઞાન એવું ન હોય કે પરસત્તાવલંબી જ્ઞાન બની મોક્ષમાર્ગ સાક્ષાત્ કહે, એ નહિ. જે પરાવલંબી જ્ઞાન હુઆ નિમિત્તસે હુઆ ઉપાદાન અપનેસે, પણ એમાં નિમિત્તકી અપેક્ષા થી ઐસી પરસત્તાવલંબી જ્ઞાન ઉસકો જ્ઞાની મોક્ષમાર્ગ નહીં કહે. યહાં હૈ મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમ્ તીનો ચિહ્નિયાં નાખી (છાપી) હૈ, કેમકે હમકો પહેલી જે મિલી થી બનારસીદાસકી તો એ પહેલે ક્યાંય નહિં મિલા થા બનારસીદાસકી ચિહ્નિ દેખી પહેલે ૮૦ કી

સાલ, ૮૧ કી સાલ અરે આવી વાત ગુપ્ત રહી ગઈ. મોક્ષમાર્ગમાં નાખો (છાપો) ઉસકો. “બનારસી વિલાસ” હૈ ગ્રંથ દેખા હૈ ને સબ ઉસમૈં એક પરમાર્થ વચનિકા હૈ, રહસ્યપૂર્ણ ચિહ્નિ ટોડરમલની ઔર ઉપાદાન નિમિત્તકા દોહા, ભૈયા ભગવતીદાસજીકી ! આહાહા !

ભગવાન પાંચ સ્વરૂપ એ ભાવસ્વરૂપ એ પ્રભુ આત્મા ઉસકા એક, એકકા એકાકાર જ્ઞાન જો હુઆ એક અવલંબનસે સ્વકે અવલંબનસે જો એકાકાર જ્ઞાન હુઆ, એ જૈનશાસન હૈ. એ સામાન્ય જ્ઞાન હૈ, એ શ્રુતજ્ઞાન હૈ, વો હી વીતરાગી પર્યાય હૈ. આહાહા !

અને જિતના પર્યાય પરકા નિમિત્તસે અવલંબનસે ભલે જ્ઞાન નિમિત્તસે નહીં હુઆ, અપના ઉપાદાનસે હુઆ હૈ, પણ એ ઉપાદાનમૈં નિમિત્તકી સાપેક્ષતાકા ભેદ થા, તો એ નિમિત્તસે જો જ્ઞાન હુઆ અપની પર્યાયમૈં એ પરસત્તાવલંબી જ્ઞાન હૈ. સ્વસત્તાવલંબી જ્ઞાન નહીં. આહાહાહાહાહા ! સમજમૈં આયા ? આવો મારગ ન બેસે ને એને પછી એમ કરીને કાઢી નાખે છે કે આ તો નિશ્ચયની વાતો ને, અરે પ્રભુ પણ નિશ્ચય એટલે આ સત્ય આ હૈ. આહાહા !

એ કહા દેખો શેયોમૈં આસક્ત હૈ ઉન્હેં વહ સ્વાદમૈં નહીં આતા, કયા કહેતે હૈ ? ઈન્દ્રિયજ્ઞાનકે વિષયોમૈં અનેકાકાર જ્ઞાન ખંડ ખંડ હોતા હૈ ઉસમૈં આસક્ત હૈ ઉસકો જ્ઞાનસ્વરૂપી ભગવાન ત્રિકાળ ઉસકા પર્યાયમૈં સ્વાદ આના ચાહિએ (ફિર ભી) ઉસકો સ્વાદ નહીં આતા, કયા કહા ? સમજમૈં આયા ?

જે ઈન્દ્રિયજ્ઞાનકા વિષયમૈં આસક્ત હૈ, ઉસકો અતીન્દ્રિય જ્ઞાનકી પર્યાયમૈં સ્વાદ આના ચાહિએ એ સ્વાદ ઉસકો નહીં આતા. (શ્રોતા:- એને અતીન્દ્રિયજ્ઞાન થાય જ નહીં ?) એ તો નથી એટલે સ્વાદ આવતો નથી એનો અર્થ શું થયો. સમજમૈં આયા ? આંહી તો અનુભવના સ્વાદની અપેક્ષાએ બાત કી હૈ. સામાન્યજ્ઞાનમૈં આત્માકા આનંદકા સ્વાદ આયા. શ્રુતજ્ઞાન હૈ, વીતરાગી પર્યાય હૈ, અતીન્દ્રિય આનંદકા સ્વાદ આયા. અને ઈન્દ્રિયના આસક્તમાં જે જ્ઞાન છે ઉસમૈં રહેતે હૈ ઉસકો આત્માકા સ્વાદ નહીં આતા. આહાહાહા ! આવી વાત છે, એકદમ આકરું લાગે માણસને. જ્ઞાનચંદજી ! ભગવાન મારગ તો આ હૈ, આહાહા ! ઉસકા પહેલે સચ્ચા જ્ઞાન તો કરના પડેગા ને ? અને જ્ઞાન ક્રિયા પીછે સ્વકા આશ્રય લેના એ જ્ઞાન હૈ. આહાહાહા ! ઉસકો યહાં સામાન્યજ્ઞાન કહા હૈ. આહાહા ! સામાન્યકા જ્ઞાન માટે સામાન્ય એમ નહીં, એ જ્ઞાનમાં એકાકારપણા હૈ માટે સામાન્યજ્ઞાન અને જ્ઞાનમાં અનેકાકાર વિષય હૈ, એનું નામ વિશેષજ્ઞાન. સમજમૈં આયા ? આહાહા ! એક કલાક તો ઉસમૈં ચલે જાતે હૈ.

લ્યો, વહ સ્વાદમૈં નહીં આતા. એ પ્રગટ દૈષ્ટાંતસે બતલાતે હૈ. દૈષ્ટાંત કહેતે હૈ. લોકોને ખ્યાલમાં આવે એ માટે દૈષ્ટાંત કહેતે હૈ. જૈસે અનેક પ્રકારકે શાક આદિ શાક, ખીચડી, ચાવલ, ઉસમૈં ભી લવણ ખીચડીમૈં તો લવણ નાખતે થે, અભી તો ચોખામૈં નાખતે હૈ, ચાવલ (મૈં) મીઠા (લવણ) રોટલીમૈં નાખતે હૈ બધામૈં નાખતે હૈ, હવે રોટીમૈં, રોટલામૈં તો નાખતે થે. બાજરીકા રોટલા હોતા હૈ ને પણ હવે તો રોટીમાંય મીઠા નાખતે હૈ, શાકમૈંય મીઠા, રોટીમૈંય મીઠા, રોટલામાં તો મીઠું નાખે છે, અહીંયા કહે છે એ ભાષા લિયા ને શાક આદિ શબ્દ લિયા ને ?

એક વખત ઐસા બના થા. શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર રાણપરકે પાસે એક ગામ હૈ. હડમતાળા હૈ ત્યાં આયે થે તો શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર, તો પાંચ પચીસ પચાસ માણસ મુમુક્ષુઓ આયા થા તો આમ

શાક આયા દૂધીકા વાટકામેં, વાટકા કયા કહેતે હૈ ? કટોરી-કટોરીમેં (તો દેખકર બોલે) ભૈયા ઉસમેં મીઠા બહોત હૈ. લવણ બહોત હૈ, સાહેબ આપે ચાખ્યા તો નહીં ને ? દેખો, એકીલા શાક દૂધીકા પાણીસે બાફતે હૈ તો ઉસકા રેસા નહીં તૂટતે રેસા, આ મીઠા પડા હૈ વિશેષ તો દૂધીકા ટુકડાકા રેસા તૂટ ગયા હૈ, ખાયા બિના હોં, રેસા સમજતે હૈ ? વો ટુકડા દુધીકા સળંગ હોય ને સળંગ તો મીઠા વિશેષ પડનેસે રેસા તૂટ જાતા હૈ, બાફે એકીલામેં તો રેસા નહીં તૂટે, પણ વિશેષ મીઠા પડ જાયે લવણ તો આ એક સરખી ચીજ હૈ ઉસમેં તૂટ પડતા હૈ, તૂટ જાતા હૈ રેસા. એસે કયું જાના ? ચાખો, ક્યોંકિ ગૃહ્ણિ નહીં થા તો ઉસકો ખ્યાલમેં આ ગયા કે મીઠા વિશેષ હૈ, અને ગૃહ્ણિવાળાકો મીઠાકા વિશેષકા ખ્યાલ નહીં આતા, એ શાક મીઠા હૈ, શાક ખારા હૈ, શાક ખારા હૈ. આહાહા ! યહાં એ દેષ્ટાંત દેકર વિશેષ સમજાએગા. લો વખત હો ગયા.

(શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ.)

પ્રવચન નં. ૭૪ ગાથા - ૧૫ તા. ૩૧-૮-૭૮ ગુરુવાર, શ્રાવણ વદ-૧૩ સં. ૨૫૦૪

૧૫ મી ગાથા. ટીકા:- ફિર થોડા કોઈ કહેતે થે ફરીને લેના કોઈએ કલ્હું 'તું કહેતુ' તું. (શ્રોતા:- દરબારે કલ્હું 'તું'). આ આત્મા વસ્તુ કૈસી હૈ ? કે યહ 'આ' 'અબદ્ધસ્પૃષ્ટ' હૈ. જિસકો યહાં આત્મા કહીએ, એ તો રાગ ને કર્મના નિમિત્તના સ્પર્શથી બંધથી રહિત હૈ. અર્થાત્ એ મુક્ત સ્વરૂપ હૈ. ત્રિકાળી એનો સ્વભાવ મુક્ત સ્વરૂપ હૈ. આહાહા ! અબદ્ધસ્પૃષ્ટ "અનન્ય" અનેરી અનેરી ગતિ એ નહીં ઉસમેં, એ તો અનન્ય એકરૂપ ત્રિકાળ હૈ. 'નિયત' નિશ્ચય એકરૂપ, નિશ્ચય ત્રિકાળ હૈ, ઉસમેં પર્યાયકા ભેદ હૈ એ વસ્તુમેં નહીં. 'અવિશેષ' એ સામાન્ય હૈ. ગુણકા ભેદ વિશેષ ઉસમેં હૈ નહીં. આહાહા ! જે આત્મા હૈ વો સામાન્ય હૈ જિસમેં ગુણ ને ગુણીકા ભેદ ભી નહીં. આહાહા ! એ ગુણમય કહા થા ને ? અનંત ગુણમય આત્મા. એ વિશેષ ભેદ નહીં. ઔર "અસંયુક્ત" આકૂળતાકા સંયુક્તસે રહિત હૈ અર્થાત્ અતીન્દ્રિય આનંદ સ્વરૂપ હૈ. એસે-એસે પાંચ ભાવસ્વરૂપ, હૈ તો એક સમયમાં પણ પાંચ ભાવસ્વરૂપ એક સમયમાં હૈ. આહાહાહાહા ! સમજમેં આયા ?

જિસકો યહાં આત્મા કહીએ એ આત્મા પાંચ ભાવસ્વરૂપ યહ, યહ નામ પર્યાયદેષ્ટિ ને રાગદેષ્ટિ છોડકર, યહ આત્મા પાંચ ભાવસ્વરૂપ હૈ, ઉસકી અનુભૂતિ એસા આત્માકી અનુભૂતિ એસા પાંચ ભાવસ્વરૂપ, મુક્તસ્વરૂપ, સામાન્યસ્વરૂપ, નિયતસ્વરૂપ અન્ય અન્ય નહીં અનેરા અનેરા નહિ અનન્ય સ્વરૂપ એ હી હૈ. એસા આત્માકી અનુભૂતિ આત્માકી અર્થાત્ જ્ઞાન ચેતનામેં અનુભવ કરકે જો નિર્મળ પર્યાય હોતી હૈ એ આત્માકી અનુભૂતિ. આત્મા હૈ એ ત્રિકાળી દ્રવ્ય, પાંચ ભાવસ્વરૂપ ઔર ઉસકી અનુભૂતિ હૈ એ પર્યાય હૈ. આહાહાહાહા ! સમજમેં આયા ? આ તો આખા જૈનશાસનનો મર્મ હૈ. આહાહા !

સમયસાર શાસન કરું ભાઈ આવે છે ને, પંડિતજી ! પહેલાં, જયચંદ પંડિત ! સમયસાર શાસન કરું, પહેલાં આવે છે ને શરૂઆતમાં, શરૂઆતમાં હૈ ને વો જયચંદ પંડિત હોં, હૈ ! (શ્રોતા:- સમયસાર શાસન કરું) હા એ, સમયસાર શાસન કરું (દેશ વચનમય ભાઈ) હૈ. આ

જૈન શાસન કહો કે સમયસાર કહો. આહાહાહા ! એ જયચંદ પંડિતે પહેલાં લિયા હૈ, સમયસાર શાસન કરું સમયસારકા જ્ઞાન સ્વભાવ જો હૈ આનંદ ક્યા હૈ ઉસે મૈ બતાઉંગા. આહાહા ! ઝીણી વાત છે ભાઈ ! આ તો અંતર સમ્યગ્દર્શન સહિત સમ્યગ્જ્ઞાનકા ક્યા અનુભવ હૈ ઉસકી બાત હૈ. સમ્યગ્દર્શનકી બાત તો ચૌદમ્ યાલી હવે ઉસકી સાથ સમ્યગ્જ્ઞાન તો સમ્યગ્દર્શનમ્ તો આત્માની અનુભૂતિ તે સમ્યગ્દર્શન. હવે અહીં જ્ઞાનાનુભૂતિ તે સમ્યગ્જ્ઞાન. જ્ઞાનાનુભૂતિકા અર્થ ? હૈ ને પહેલા હૈ. આહા !

ભગવાન આત્મા પરમાનંદ ચૈતન્ય આત્મરસદેવ, દિવ્ય શક્તિકા ભંડાર ભગવાન એકરૂપ જે હૈ એ મુક્તસ્વરૂપ હૈ. રાગ અને પુણ્ય પાપકી આકૂળતાસે રહિત સ્વરૂપ હી હૈ ઉસકા. એકરૂપ હૈ ને સામાન્ય હૈ ઉસકા વિશેષપણે અનુભૂતિમ્ વિશેષ લેના એ ગુણભેદ વિશેષ જુદી ચીજ હૈ, એ ઉસમ્ એ તો સામાન્ય હૈ, પણ વો સામાન્ય જ્ઞાયકભાવકા જ્ઞાયકકે અવલંબનસે એકાકાર જ્ઞાનકી પર્યાય જો ઉત્પન્ન હો ઉસકો યહાં અનુભૂતિ કહેનેમ્ આતા હૈ. આહાહાહા !

બહુ વાતું આકરી, લોકોને આ પરિચય નહીં ને ? એટલે વસ્તુ સ્થિતિ આ હૈ. જૈનશાસન એટલે કે ભગવાન પાંચ ભાવસ્વરૂપ પ્રભુ ઉસકી અનુભૂતિ દ્રવ્યકે અનુસારે અપની પર્યાયમ્ અનુભવ હોના એ અનુભૂતિ, એ ભાવશ્રુતજ્ઞાન એ જ્ઞાયક સ્વભાવકી એકાકાર દશા, ઈસકો જૈનશાસન કહેનેમ્ આતા હૈ. આહાહા !

એ નિશ્ચયસે સમસ્ત જૈનશાસન, સારા જૈનશાસન, આહાહા... ચારેય અનુયોગમ્ જો કહેના હૈ વીતરાગતા ઉત્પન્ન કરના, એ વીતરાગતા ત્રિકાળી વીતરાગ સ્વભાવ મુક્ત સ્વરૂપ આત્મા ઉસકે આશ્રયસે અનુભૂતિ કહો, વીતરાગ પર્યાય કહો, શાસ્ત્રકા તાત્પર્ય વીતરાગ દશા કહો, એને જૈનશાસન કહેનેમ્ આતા હૈ. આહાહાહા ! સમજમ્ આયા ? સમસ્ત નિશ્ચયસે સમસ્ત જૈનશાસન, સારા જૈનશાસન, આહાહાહા ! ચારેય અનુયોગમ્ કહા વો વીતરાગ ત્રિલોકનાથે તો આ કહા હૈ. જિનની આજ્ઞા વીતરાગતા ઉત્પન્ન કરનેકી હૈ, ગુરુની આજ્ઞા અને શાસ્ત્રની આજ્ઞા પણ તીનોંકી, વીતરાગતા ઉત્પન્ન કરનેકી હૈ તો એ વીતરાગતા કેમ કેસે ઉત્પન્ન હો ? કે પાંચ ભાવસ્વરૂપ વીતરાગ સ્વરૂપ ભગવાન આત્મા હૈ, ઉસકી અનુભૂતિ કરનેસે વીતરાગ પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ. આહાહાહા ! એ સમસ્ત જૈનજ્ઞાનકી અનુભૂતિ.

કયોં કે શ્રુતજ્ઞાન સ્વયં આત્મા હી હૈ. એ ભાવ જે જ્ઞાનસ્વરૂપ ભગવાન ત્રિકાળ ઉસકા અનુભવ હુઆ એ ભાવશ્રુતજ્ઞાન હૈ. દ્રવ્યશ્રુત જ્ઞાનમ્ ભી એસા કહા થા, ભાવશ્રુતજ્ઞાનમ્ એસા આયા. સારી ચીજ દૈષ્ટિમ્ અનુભવમ્ આઈ. અનુભવમ્ દ્રવ્ય આયા નહીં, પણ દ્રવ્યકી અનુભૂતિ આઈ. આહાહાહાહા ! અનુભૂતિકી પર્યાયમ્ સારા પાંચ ભાવસ્વરૂપ આત્મા હૈ એ અનુભૂતિકી પર્યાયમ્ નહીં આતા, પણ પાંચ ભાવસ્વરૂપ જો આત્મા હૈ ઉસકી અનુભૂતિ કરના ઉસકા આશ્રયસે એ અનુભૂતિમ્ આનંદકા સ્વાદ આના, જ્ઞાનકી ચેતના પ્રગટ હોના ઉસકા નામ યહાં ભાવશ્રુત જ્ઞાન કહેનેમ્ આતા હૈ. અરેરે આવી વાતું છે.

એ શ્રુતજ્ઞાન સ્વયં આત્મા, એ અનુભૂતિ જો સમ્યગ્જ્ઞાન હુઆ, ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવકે અવલંબનસે જો અનુભૂતિ ભાવશ્રુતજ્ઞાન હુઆ એ સ્વયં આત્મા હી હૈ. ભાવશ્રુત અનુભૂતિ હૈ એ આત્મા હૈ, રાગકા, રાગ ભાવ આયા એ અનાત્મા હૈ. અનાત્માકા જાનનેવાલા આત્મા હૈ.

અનાત્મામેં ઉત્પન્ન હોનેવાલા આત્મા નહીં. આહાહાહાહા ! વ્યવહાર રત્નત્રયમેં ઉત્પન્ન હોનેવાલા આત્મા નહીં. આહાહા ! એ તો નિશ્ચય આત્મા ભગવાન, એ જ્ઞાયકસ્વરૂપ, આંહી જ્ઞાનપ્રધાન કથન હૈ ને ? તો જ્ઞાયક જે ત્રિકાળ હૈ સામાન્ય, ઉસકા અનુભવ સામાન્ય, અનુભવ સામાન્ય વિશેષકા રાગકા અભાવ કરકે અનુભવકી પર્યાય હોના ઉસકો યહાં સામાન્યજ્ઞાન કહેતે હૈ. એ સામાન્ય જ્ઞાનકો ભાવશ્રુતજ્ઞાન કહેતે હૈ, ભાવશ્રુતજ્ઞાનકો સમસ્ત જૈનશાસનકી આજ્ઞા હૈ, સમસ્ત જૈનશાસન ભાવ હૈ ઉસમેં. આહાહા ! જેણે ભાવશ્રુતજ્ઞાન દ્વારા આત્માકો જાના એણે લોકાલોક, બંધ, મોક્ષ કયા ચીજ હૈ. સબકો જાન લિયા ઉસને. આહાહાહાહા ! સમજમેં આયા ?

ઇસલિયે જ્ઞાનકી અનુભૂતિ હી આત્માકી અનુભૂતિ હૈ. પહેલે જો દર્શનમેં આત્માકી અનુભૂતિ કહા થા, યહાં જ્ઞાનકી અનુભૂતિ એ જ્ઞાયક જો ત્રિકાળ હૈ એ જ્ઞાનપ્રધાનસે કથન લે કર જ્ઞાનકી અનુભૂતિ એ આત્મા, હૈ ? એ જ્ઞાનકી અનુભૂતિ એ જ આત્માકી અનુભૂતિ હૈ. આહાહાહા ! આત્મામેં એક સ્વસંવેદન નામકા ગુણ હૈ, સ્વસંવેદન, બારમા ગુણ હૈ ૪૭ મેં પ્રકાશ નામકા-પ્રકાશ નામકા ગુણ હૈ. એ ગુણકા કાર્ય કયા ? કે સ્વ સંવેદન પર્યાયમેં હોના એ ગુણકા કાર્ય હૈ. પ્રત્યક્ષ રાગકા અવલંબન બિના, નિમિત્તકા આશ્રય વિના એ પ્રકાશ નામના ગુણકા કાર્ય ગુણકા પરિણતિ સ્વસંવેદન પ્રત્યક્ષ હોના એ ગુણકા કાર્ય હૈ. આ અનુભૂતિ, આહાહા ! જિસમેં અતીન્દ્રિય આનંદકા સ્વાદ આના. આહાહાહા ! જિસમેં જ્ઞાન-ચેતના પ્રગટ હોના, જ્ઞાનસ્વરૂપ ભગવાન ઉનમેં એકાકાર હોકર જ્ઞાનચેતના જે પ્રગટ હોતી હૈ, ઉસકો યહાં અનુભૂતિ કહા, ભાવશ્રુત કહા, એ જૈનશાસન કહા. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

પરંતુ અબ વહાં, વહાં સામાન્ય જ્ઞાનકે આવિર્ભાવ, આહાહા... જે સામાન્ય ત્રિકાળી જ્ઞાયક કહા ઉસમેં યે જ્ઞાનકા એકાકાર હોના, એ સામાન્ય જ્ઞાનકા આવિર્ભાવ સામાન્ય યહાં પર્યાયમેં વિશેષકા ભેદ રહિત, પર્યાયમેં એકીલા જ્ઞાયકકા જ્ઞાનમેં જ્ઞાનાકારકી પર્યાય ઉત્પન્ન હોના ઉસકા નામ સામાન્ય જ્ઞાન પ્રગટ હુઆ એમ કહેનેમેં આતા હૈ. આહાહા !

સામાન્યજ્ઞાનકે આવિર્ભાવ, આ સામાન્ય એટલે ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવકા આવિર્ભાવ એસા નહીં, જ્ઞાયકભાવ તો જ્ઞાયકભાવ એકરૂપ ત્રિકાળ હૈ, પણ ઉસકા અવલંબનસે, આશ્રયસે જો જ્ઞાન ઉત્પન્ન હુઆ ઉસકો સામાન્યજ્ઞાન, જ્ઞાનમેં એકાકાર એક સ્વરૂપકા એકાકાર જ્ઞાન હોના ઉસકા નામ સામાન્ય જ્ઞાન કહેતે હૈ. સમજમેં આયા ? સામાન્ય જ્ઞાન કે આવિર્ભાવ ઔર વિશેષ જ્ઞેયાકાર જ્ઞાનકે દેખો, વિશેષ જ્ઞેયાકાર ઇન્દ્રિયજ્ઞાનસે જો જ્ઞેયાકાર જ્ઞાન હોતા થા, ઉસકા આચ્છાદન, ઉસકી ગુપ્ત હો ગયા. એકીલા જ્ઞાનકા આકાર, એકાકાર ઉત્પન્ન હુઆ, એમાં અનેકાકાર ઇન્દ્રિયજ્ઞાનસે વિષયકા અનેકાકાર થા વો ઢંક ગયા. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ?

આ તો ગમે તેટલી વાત કરે તે ગમે તેટલી પણ એ વાત તો માખણ છે. આહાહાહા ! આ કરના હૈ યે ધર્મ હૈ. કભી આ બિના ધર્મ કદી હોતા નહીં અને કભી આત્માકા આનંદકા સ્વાદ એ બિના આતા નહીં. આહાહા !

જબલગ પુણ્ય ને પાપના રાગના કર્મચેતનાના સ્વાદ હૈ, તબલગ અનાદિસે મિથ્યાદૃષ્ટિ હૈ, કયા કહા ? શુભ અશુભભાવ, રાગ જેને યહાં અસંયુક્ત કહા થા, એ રાગઆદિ સંયુક્ત હૈ

ઉસસે રહિત હૈ, પણ એ સંયુક્ત ભાવકા સ્વાદ હૈ જબલગ, આહાહાહાહા ! તબલગ એ જૈનશાસન ન મિલા ઉસકો, તબલગ આત્માકા આનંદકા સ્વાદ ન આયા. આહાહાહા ! સામાન્યકા આવિર્ભાવ, વિશેષ શ્લેયાકાર આ જ્ઞાનાકાર એકાકાર એ સામાન્યજ્ઞાન અને વિશેષ શ્લેયાકાર જ્ઞાનકે તિરોભાવ ઢંક ગયા.

જબ જ્ઞાનમાત્રકા અનુભવ ક્રિયા જાતા હૈ, એકિલા ભગવાન જ્ઞાનસ્વરૂપી પ્રભુ. જ્ઞાન ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવ, જ્ઞાનભાવ ઉસકા અનુભવ કરનેસે જ્ઞાન પ્રગટ અનુભવમે આતા હૈ. આહાહાહા ! તબ આત્માકી પર્યાયમે વીતરાગી જ્ઞાન ભાવશ્રુતજ્ઞાન પ્રગટ હોતા હૈ. આહાહાહા ! આવી શરતું છે. તથાપિ એસા હોનેપર ભી, એસા સ્વરૂપ જ્ઞાનાકાર શ્લેય પર્યાયમે જ્ઞાનાકારકા ઉત્પન્ન હોના અને શ્લેયાકારકા ઉત્પન્ન ન હોના, એસા વસ્તુકા સ્વરૂપ હોનેપર ભી, જો અજ્ઞાની હૈ. આહાહાહાહા... વસ્તુ સ્વરૂપ ભગવાન જ્ઞાન ને સામાન્ય સ્વરૂપ હૈ ઉસકા અજ્ઞાની હૈ, ઉસકા જ્ઞાન નહીં હૈ. આહાહા ! શ્લેયોમે આસક્ત હૈ, એ ઇન્દ્રિયજ્ઞાન જો હૈ એ ઇન્દ્રિયજ્ઞાનમાં પર વિષયકા જ્ઞાન હોતા હૈ, એ શ્લેયોમાં આસક્ત હૈ. એ પરલક્ષી જ્ઞાન હુઆ ઉસમે જો આસક્ત હૈ. આહાહાહાહા ! ઝીણી વાત ભાઈ ! વીતરાગ મારગ સૂક્ષ્મ બહુ. આહા !

એસા વસ્તુકા પાંચ ભાવસ્વરૂપ પ્રભુ, ઉસકી અનુભૂતિ ભાવશ્રુતજ્ઞાન જૈન શાસન અને જ્ઞાનકા એકાકાર અનુભવ હોના એ વસ્તુકી સ્થિતિ હૈ, પણ એ વસ્તુ સ્વરૂપકા જિસકો જ્ઞાન નહીં, ચૈતન્ય સ્વભાવી ભગવાન સામાન્ય વીતરાગી સ્વરૂપી પ્રભુ ઉસકા જ્ઞાન નહીં, અજ્ઞાન હૈ. આહાહા ! શ્લેયોમે આસક્ત હૈ. આહાહા ! ઇન્દ્રિયજ્ઞાન એ શ્લેય હૈ, સ્વસ્વરૂપ નહીં, પરશ્લેય હૈ. આહાહાહાહા ! અનાદિસે ઇન્દ્રિયજ્ઞાનપણે પરિણમ્યા હૈ, પણ એ પરશ્લેયપણે પરિણમ્યા હૈ. આહાહા ! સ્વશ્લેયપણે આયા નહીં. આહાહાહા !

ભાઈ વીતરાગ મારગ ઘણો ગૂઢ ને ગંભીર હૈ પ્રભુ. આહાહા ! એને તો પહેલાં સમજનેમે ભી અલૌકિક બાત હૈ, જ્ઞાનમે લેના એ વાત પીછે અનુભવમે લેના એ તો અલૌકિક વાત હૈ. આહાહા ! નંદકિશોરજી ! આહાહા ! હૈ ? (શ્રોતા:- હમારી બુદ્ધિ તો કાનૂનમે ચલતી હૈ, કાનૂનમે, કાયદામે) કાનૂનમે તમારા કાનૂનમે બધા વકીલની વાત કરે છે, નંદકિશોરજી વકીલ હૈ ને ? સરકારના કાયદા તો અજ્ઞાનના હૈ સબ કાયદા, આહાહા ! એ કાયદા, ભાઈ એ રામજીભાઈ કરતા 'તા ને ત્યાં કોર્ટમાં કુજ્ઞાનકા હૈ સબ કાયદા. આ તમે વકીલ છો ને યાદ કર્યું રામજીભાઈ, વકીલને યાદ કર્યા, એમ કે વકીલ જે કાયદા કાઢતે હૈ, એ તો કુજ્ઞાન હૈ. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- કુજ્ઞાન કહો પણ જીતાડવાનો કાયદો તો ખરો ને).

કાયદો આ હૈ, જ્ઞાયક સ્વભાવકા શ્લેયાકારકા જ્ઞાનાકારરૂપ હોના એ શ્લેયાકારકો જિતના હૈ. જિન હૈ ને, જિન ? તો જિતના ને ? ઉસકો જિન કહેતે હૈ. જિતના તો કહેતે હૈ. કિસકો જિતના ? કે ઇન્દ્રિયજ્ઞાનાકારે જે જ્ઞાન હોતા હૈ ઉસકો જિતના. આહાહાહા !

(શ્રોતા:- કોર્ટમાં કેસ હોય એમાં જીતવું એ જૈન નહીં.) ન્યાં ધૂળમાં હૈ ન્યાં તો પાપ હૈ એકિલા. કોર્ટમાં બરાબર આપણે રામજીભાઈ આ કાયદાને બરાબર ઓલાને પાસ કરાવે, શું કહેવાય ઇ કોર્ટમાં એમ કે એને લાભ આપ્યો ને આમ કર્યું ને ફલાણું કર્યું ધૂળે ધૂળ હૈ, પાપકા લાભ આયા. ગોદિકાજી ! આહાહા ! (શ્રોતા:- પૈસાકા લાભ હુઆ.) પૈસા, ધૂળમેય લાભ નહીં

हुआ, ममताका लाभ हुआ. रागका लाभ हुआ. अनुभूति वीतरागी पर्यायका लाभ है, आ वो रागका लाभ है, मिथ्यात्वमें, आवी वात छे भाँ ! आँ !

गाथा आवी छे ने बराबर शिक्षण शिबिरमां आ १७ मा दिन है आज १७ मा है ने १७ मा वीस दिन, तीन बाकी है कल. आ १७ है १० ने ७ वीस दिन है ने कलास आज १७ मा है हमारा १७ कहेते है तुम्हारा क्या सतरा अमारे सत्तर कहेते है गुजरातीमां.

यहां कहेते है. आँ ! अज्ञानी है अर्थात् ज्ञायकस्वरूप भगवानका भान नहीं ते ज्ञानमें अकार नही, अ ज्ञेयोंमें अकार है. आँ ! इन्द्रियज्ञानमें इन्द्रियका विषय इन्द्रियज्ञानमें इन्द्रियका ज्ञानका विषय उसमें अकार अज्ञानी है. आँ ! (श्रोता:- अकारको अर्थ) वो तरफकी अकारता है. इन्द्रियज्ञान जो हुआ अरे भगवानको सूननेसे जो ज्ञान हुआ अपनी पर्यायमें अ इन्द्रियज्ञान है. वो तो कल कल था ने ? द्रव्यइन्द्रिय ने भावइन्द्रिय ने विषय भगवान वाणी आदि भगवाननी, अने इन्द्रिय कहेते है. उ१ गाथामें तीनोंको इन्द्रिय कल है. टीकामें संस्कृत टीका, द्रव्य इन्द्रिय आ ४३, भावइन्द्रिय जो क्षयोपशमकी पर्याय अक विषयको अक अक इन्द्रिय जाने अ वो, दो और इन्द्रियका विषय याहे तो स्त्री, कुटुंब, परिवार, देश, भगवान, भगवानकी वाणी, समोशरण, आभुं जगत इन्द्रिय है. आँ ! (श्रोता:- भगवानकी वाणीको तो बयाना था) अ वाणी तो ४३ है, ४३का प्याल आता है इसमें ज्ञान आता है अ परलक्षी ज्ञान है, अ इन्द्रियज्ञान है. इसमें अकार होना, वो आसक्ति होना वो मिथ्यात्व है, है के नहीं उसमें ?

(श्रोता:- देव, शास्त्र, गुरु इन्द्रिय नहीं है.) देव शास्त्र गुरु पर है, परज्ञेय है अने परज्ञेयका ज्ञान होना अ परज्ञान है, अनेकार ज्ञान है, भगवान ! आँ ! स्वद्रव्य ज्ञायकभावका ज्ञान होना वो अकार ज्ञान है, आँ ! भगवान अम कहेते है के परद्व्याओ दुग्गछ, आँ ! अक बाजु अम कहे के शास्त्रका अभ्यास करना, दूसरी बाजु अम कहे के शास्त्रना अभ्यासमां बुद्धि जाते अ व्यभियारिणी है. (श्रोता:- अ ही तो समजमें नहीं आता क्या कहेना याहते हो) क्या कहेते है समजमें आते है ने, शास्त्र कहे अ इन्द्रियका विषय है, परद्रव्य है ने ? तो परद्रव्यना लक्षसे जे ज्ञान होते है अ अनेकार, ज्ञेय नाम अनेकार ज्ञान है, अ आत्माका ज्ञान नहीं. आँ ! (श्रोता:- नहीं पढना शास्त्र) वो कहेते है ने के पढना कहेते है. पण वो स्वलक्षे पढे असा कहेते है. प्रवचनसार ! प्रवचनसारमें 'ज्ञान अधिकार' पूरा हुआ पीछे श्लोक लिया है अमृतयंद्रायार्ये, के आ ज्ञेयका अभ्यास करो, ज्ञेयका अधिकार है ने दूसरा ? पण वो स्वलक्ष रणकर करो. अकीला परलक्षे अभ्यास है अ ज्ञेयकारका अनुभव रागका है. आँ ! आवी वात छे प्रभु ! आ वात अवी छे. आँ !

बार अंगका विकल्प अ तेरमा श्लोकमें कल है, राजमल्लज्जो. अ विकल्प है, अने बार अंगमें भी कहेना अ है अनुभूति करना, हमारा तरफका लक्ष छोडकर, आँ ! समजमें आया ?

अ प्रश्न हमारे बहोत वरस पहेले हो गया था अक कल था ने दसमी सालमें हमारे वो शीवलालभाँ है ने ? उसका पिता था पिताज तो वो श्रीमद्का माननेवाला त्यां तो देवगुरु

શાસ્ત્રની ભક્તિ કરના, ભક્તિ કરના એ ત્યાં બહુ ચાલે અગાસમેં પછી એસે પ્રશ્ન ચલા તબ માણસો તો હજારો થા, દસકી સાલ ચોબીસ બરસ હુઆ, તો મહારાજ, દેવ ગુરુ ને શાસ્ત્ર પર ? એ તો શુદ્ધ હૈ. શુદ્ધ હૈ કે પરમાત્મા હૈ એ પર હૈ. સિદ્ધ હૈ કે અરિહંત હૈ, પંચપરમેષ્ઠિ પર હૈ. સ્વદ્રવ્ય નહીં. એ પરદ્રવ્યકા જ્ઞાન લક્ષમાં લેના એ રાગ હૈ એ અનેકાકાર જ્ઞાન પર્યાયબુદ્ધિકા હૈ. આહાહાહાહાહા ! બહુ વાત આકરી ભાઈ !

એક બાજુ કહે કે અભ્યાસ આગમકા કરના તેરા કલ્યાણ હોગા, મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમેં પહેલા અધ્યાયમેં આતા હૈ, પહેલાં અધ્યાયમેં હૈ ને ? છે અહીંયા મોક્ષમાર્ગ ? નથી આવ્યું, આયા નહીં, હૈ ? પહેલાં અધ્યાયમેં આયા, કે આગમકા અભ્યાસ કરના તેરા કલ્યાણ હોગા. પણ એ કયા અપેક્ષાસે, સ્વવસ્તુ ભગવાન જ્ઞાનકા લક્ષસે આગમકા અભ્યાસ કરો, એકલા પરકા લક્ષસે અભ્યાસ નહીં. આહાહાહા ! આવી વાત છે ભાઈ ! અને પદ્મનંદીમેં તો એસા કહા હૈ પદ્મનંદી આચાર્યે, કે જે શાસ્ત્રમેં બુદ્ધિ જાતી હૈ એ બુદ્ધિ વ્યભિચારિણી હૈ એસા પાઠ હૈ, ઉસમેં ભી મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમેં ભી હૈ વો દેષ્ટાંત, વ્યભિચારિણી કહા હૈ ને કે વાત સચ્ચી હૈ પણ, એ સ્ત્રી અપના સ્વભાવ ઘરમેંસે નિકલકર સજ્જન ઘરકે જાય તો ઉસકે કોઈ દોષ નહીં વિશેષ, એમ શાસ્ત્રકા અભ્યાસ કરનેમેં જાય સ્વલક્ષસે તો ઉસકો કોઈ દોષ નહીં, પણ એકીલા પરકા અભ્યાસમેં જાય એ દુર્બુદ્ધિ વ્યભિચારિણી હૈ. આહાહા ! આવી વાતું ભારે આકરી પડે. (શ્રોતા:- એ હી ખટકતા હૈ) એ હી ખટકતા હૈ, પંડિતજી સાચી વાત કહે છે. આહાહા !

આંહી એ કહા દેખોને, આહાહા ! જ્ઞેયોમેં આસકત હૈ અજ્ઞાની. એ જ્ઞેયો નામ દ્રવ્ય ગુણ, અરિહંત દેવ એના ગુણ ને પર્યાય એ સબ પર, ગુરુના દ્રવ્ય, ગુણ ને પર્યાય પર અને શાસ્ત્રની પર્યાય એ તો પર જ છે. એ પરજ્ઞેયોમેં આસકત હૈ. આહાહાહા ! ગજબ વાત હૈ. ઉન્હેં વહ સ્વાદમેં નહીં આતા, ઉન્હે વો આનંદકા સ્વાદ અનુભૂતિ નહીં હોતી. આહાહાહા ! પરલક્ષમેં જ્ઞેયાકારકા જ્ઞાનમેં રૂક ગયા હૈ, ઉસકો રાગકા સ્વાદ આતા હૈ, ઝેરકા સ્વાદ આતા હૈ. ઉસકો ભગવાન અમૃત સ્વરૂપ પ્રભુ ઉસકા સ્વાદ ઉસકો નહીં આતા. આહાહાહા ! ઈન્દ્રિય તરફના જ્ઞાનના વિષયોમાં જે આસકત હૈ ઉસકો અનુભૂતિકા આનંદ નહીં આતા, ઉસકો તો રાગકા દુઃખકા વેદન ઝેરકા આતા હૈ. આહાહાહાહા ! આવી વાત છે.

“યહ પ્રગટ દેષ્ટાંતસે બતલાતે હૈ”. જૈસે અનેક પ્રકારકે શાક આદિ, શાક હો, ખીચડી હો, રોટી હો હવે તો સબમેં મીઠું લવણ નાખતે હૈ ને ? “ભોજનોકે સંબંધસે ઉત્પન્ન સામાન્ય લવણનો તિરોભાવ” જે શાકઆદિમાં લવણ નાખતે હૈ તો એકલા શાકકા સ્વાદ હૈ સામાન્યકા એ ઢંક ગયા, અને શાક દ્વારા ખારાકા સ્વાદ આયા, એ વિશેષ લવણકે આવિર્ભાવ (દ્વારા) વિશેષ લવણકા અર્થ આ, શાક દ્વારા ખારા લવણકા સ્વાદ આના, વિશેષ લવણકા સ્વાદ. આહાહાહા ! શાક ખારું, રોટી ખારી, ખીચડી ખારી, આ ખીચડી હોતી હૈ ને ખીચડી હોતી હૈ ને ? તો બાયુ બે ચાર હોય ઘરમાં, તો ઓલી ખીચડી ચડતી હોય તો એક બાઈએ મીઠું નાખ્યું હોય લવણ, તો દૂસરી બાઈને ખબર નહીં કે લવણ નાખ્યું હોય, એ તો દૂસરી ઘરમાં ચાર પાંચ વહુરૂ હોય, બીજો ધોબો નાખે, આમ જુએ તો ખારું કેમ આટલું ? બાઈ બીજી સમજી ગઈ કે પહેલાં નાખ્યું હશે ને મારાથી નખાઈ ગયું મીઠું. ઘરમાં બે ચાર બાયુ હોય ને કોઈને ખબર ન હોય કે

આ ખીચડીમાં મીઠું નાખ્યું છે પછી બાઈ પેલી બાઈ એ ખારી ખારી કયા કહેતે હૈ ? ખારી બોલતે હૈ ને ? ખારી ખીચડી, ખારા શાક, ખારી રોટી, ખારા રોટલા, ખારી પુરી, ખારા શીંગડા દાણા, શીંગદાણા મીઠામાં કરતે હૈ ને, અરે બદામકો ભી મીઠામ્ને નાખકર ખારા બનાતે હૈ. બદામ, બદામ હૈ ને બદામ, આહાહાહા... પણ વો અજ્ઞાનીકો શાક દ્વારા લવણકા સ્વાદ આતા હૈ, વિશેષ દ્વારા લવણકા સ્વાદ આતા હૈ, સામાન્ય દ્વારા લવણકા સ્વાદ નહીં આતા. બસ ગૃહિ હૈ ને શાકમ્ને ? આહાહાહા... બડા શાક મીઠા હુઆ, ખારા હુઆ અરે શાક ખારા હૈ ? ખારા તો મીઠા હૈ, લવણ હૈ, શાક તો ભિન્ન ચીજ હૈ. ભિન્ન ચીજમ્ને કયા લવણ ઘૂસ જાતે હૈ અંદરમ્ને ? આહાહા ! સમજમ્ને આયા ?

ભોજનકે સંબંધસે ઉત્પન્ન સામાન્ય લવણનો તિરોભાવ એકલા લવણકા સ્વાદકા ઢંક જાના, અને વિશેષ લવણકા આવિર્ભાવ શાક દ્વારા, રોટી દ્વારા, ખિચડી દ્વારા લવણકા સ્વાદ અનુભવમ્ને આનેવાલા કે જો સામાન્યકે તિરોભાવરૂપ શાક આદિકે સ્વાદભેદસે ભેદ, એકલા લવણકા સ્વાદકા સ્વાદ ન આના અને શાક આદિ સ્વાદભેદસે ભેદરૂપ વિશેષરૂપ લવણ હૈ. વિશેષરૂપ લવણકા અર્થ એ, શાક દ્વારા જે લવણકા સ્વાદ એ વિશેષ કહેનેમ્ને આતા હૈ, અને એકલા લવણકા સ્વાદ લવણ દ્વારા એ ઇસકો સામાન્ય કહેનેમ્ને આતા હૈ. આહાહાહા ! આ આવી વાતું હવે.

આ તો સમજ્યા વિના પાધરું કરો ત્યાગ, પડિમા લઈ લ્યો ને આ કરો ને આ કરો અરર ! મિથ્યા અભિમાન ! પછી એને મિથ્યા અભિમાન ચડી જાય કે અમે ત્યાગી છીએ, આ લોકો ગૃહસ્થી સામે સમકિતી હોય, સમજમ્ને આયા ? પણ ગૃહસ્થાશ્રમમ્ને હો અને આ જરી લૂગડાં ફેરવે એટલે ત્યાગી થઈ ગયા ? મિથ્યાત્વનું અભિમાન હૈ. આહાહા ! (શ્રોતા:- લોકમાં સત્કાર થાય.) દુનિયા ગાંડી પાગલ સત્કાર આપે એમાં ઉસમ્ને કયા લાભ હુઆ ઉસકો ? સમજમ્ને આયા ? પાગલ પરિણામ આપે રીપોર્ટ, શું કહેવાય એ ? સર્ટીફિકેટ ? હૈ ? પ્રમાણપત્ર, માનપત્ર, પાગલ માનપત્ર આપે એની કિંમત કયા ? એમ ઇન્દ્રિય વિષયના જાણનારાઓ બહારના ત્યાગીને ત્યાગ માનકર માન આપે, પાગલ હૈ. આહાહાહા ! શું કહ્યું ? (શ્રોતા:- પાગલની સભામાં તો પાગલ જ હોય ને) આવી વાત બાપા ઝીણી બહુ ભાઈ ! આહાહાહા !

આંહી તો કહેતે હૈ કે લવણનો સ્વાદ શાક દ્વારા અજ્ઞાનીકો આતા હૈ, એ શાક લોલુપ મનુષ્યકો આતા હૈ, શાકકા લોલુપીકો આતા હૈ, ગૃહિ શાકમ્ને હૈ, સમજમ્ને આયા ? કલ કહા થા ને વો શ્રીમદ્કા નહીં ? મુમુક્ષુ પચીસ પચાસ થા ને ભોજન બનાયા થા ગામડા ગામમ્ને હડમતાળા ગામે રાણપર પાસે, તો શાક જ્યાં આયા શાક ખાયા બિના ઉસકે શાક દેખકર, કયું કે એ તો જ્ઞાની થા, ગૃહિ બિનાકા થા 'શાકમ્ને લવણ બહોત પડ ગયા હૈ' કયું સાહેબ ? આપે તો ચાખ્યા નહીં ને ? દેખો, એ પાણીસે દૂધીકા ટુકડા બાફે, બાફમ્ને આતા હૈ ઉસકા રેસા નહીં તૂટતે, રેસા ઉપરના આમ ફાટતે નહીં, રેસા તૂટ ગયા હૈ, લવણ બહોત હૈ. આહાહા ! તો ચાખ્યું ત્યાં ખારું, આહાહા ! કે અરે તમને તો ચાખ્યા વિના ખબર પડી ગઈ હતી, પણ પહેલાં દેખતે થે કે નહીં ? સમજમ્ને આયા ?

આંહી કહેતે હૈ કે લવણકા સ્વાદ અજ્ઞાની શાક લોલુપીકો આતા હૈ, કિન્તુ અન્યકી સંબંધ

રહિતતાસે ઉત્પન્ન આ સામાન્યકા આવિર્ભાવ પણ શાકસે ઉત્પન્ન નહીં ને એકલા લવણસે ખારાસે ખારા ઉત્પન્ન હોના ઉસકા પ્રગટપણા. લવણસે લવણકા સ્વાદ સીધા આના, એ આવિર્ભાવ સામાન્યનો ઔર વિશેષકા તિરોભાવ આહાહાહા... અનુભવમેં આનેવાલા જો એકાકાર અભેદરૂપ જો લવણ હૈ. આહાહા... એકલું ખારું ખારા-ખારા લવણ હૈ. ઐસા અનુભવમેં આનેવાલેકો, આહા... અભેદરૂપ લવણ હૈ, ઉસકા સ્વાદ નહીં આતા, અજાનીકો અભેદરૂપ સ્વાદ નહીં આતા. શાકકા લોલુપીકો લવણ અભેદરૂપ જો હૈ સામાન્ય ઉસકા સ્વાદ નહીં આતા. આહાહા ! ઔર પરમાર્થસે દેખા જાયે તો, હવે કયા કહેતે હૈ, ખરેખર યથાર્થ દૈષ્ટિસે દેખો તો વિશેષકે આવિર્ભાવસે અનુભવમેં આનેવાલા ખારાશ જો શાક દ્વારા લવણ ખ્યાલમેં આતા થા વો હિ પરમાર્થે લવણ ખારા અપનેસે આતા હૈ, એ તો શાક દ્વારા પણ લવણકા સ્વાદ આતા થા, શાકકા સ્વાદ નહીં થા ત્યાં. આહાહા ! હૈ ?

પરમાર્થસે, આહાહાહા... પરમાર્થસે દેખા જાયે તો વિશેષકે આવિર્ભાવ, શાક દ્વારા, રોટી દ્વારા, અનુભવમેં આનેવાલા લવણ એ સામાન્યકે આવિર્ભાવ એ શાક દ્વારા જે ખારપ દિખતે હૈ એ લવણકા દ્વારા ભી લવણકા સ્વાદ એ ઉસકા આતા હૈ. શાક દ્વારા જે લવણકા સ્વાદ આતા હૈ એ સામાન્ય લવણ, લવણકે લક્ષસે લવણકા સ્વાદ આતા હૈ. સમજમેં આયા ? પરમાર્થસે શાકમેં ભી લવણકા સ્વાદ આતા હૈ, લવણકા સ્વાદકા સ્વાદ આતા હૈ. તો એ જેમ પરમાર્થસે દેખા જાયે તો એ લવણકા સ્વાદ હૈ એ. શાકકા નહીં. ઐસે એકિલા લવણકા સ્વાદ દેખે તો લવણકા સ્વાદ હૈ. આહાહાહા ! અરે આવી વાતું હવે, માણસને કુરસદ ન મળે નિર્ણય કરનેકા વાસ્તવિક તત્ત્વકા, જે પ્રથમ ભૂમિકાની ચીજ હૈ આ તો સમ્યગ્જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરનેકી આ ચીજ હૈ. સમ્યગ્દર્શનપૂર્વક સમ્યગ્જ્ઞાનકી પ્રાપ્તિકી આ ચીજ હૈ. આહાહાહા !

શાસ્ત્રજ્ઞાન ને વ્યાકરણ ને આ ન્યાય શાસ્ત્રો ને મોટા પંડિતો બધા ફરે, આહાહા... એ તો કલ આયા થા ને ત્યાં મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમેં, એ તો પંડિતાઈ પ્રગટ કરનેકી ચીજ હૈ, ઐસા આયા થા. મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમેં (શ્રોતા:- એમાં આત્માના હિતનું કારણ નથી) એમાં આત્માના હિતની વાત હૈ હી નહિ - મોક્ષમાર્ગ (પ્રકાશક) નથી અહીંયા. સમજમેં આયા ? કલ આયા થા. કાંઈ નહીં. ઐ હૈ ઉસમેં ખ્યાલ હૈ, કલ આયા થા. દોપહરકો, ખ્યાલ હૈ કે નહીં ? આહાહા ! કયા કહેતે હૈ ? કે વ્યાકરણ ને ન્યાય ને ઐસા મેં ઐસા જિંદગી ગુમા દે, વો ઉસમેં કોઈ હિતકા પંથ હૈ નહીં, ત્યારે ઉસને કહા પ્રશ્ન, તો કયા હમારે એ ન્યાય આદિકા ગ્રંથ અભ્યાસ નહીં કરના ? કે ભાઈ જો મહા મોટા ગ્રંથ હૈ ઉસકો વ્યાકરણ, ન્યાય આદિકા ભણે બિના મોટા ગ્રંથકા અભિપ્રાય સમજમેં નહીં આતા, ઐસા હૈ, ઐસા હૈ ને ? હૈ ખબર હૈ. કયોંકિ ન્યાયશાસ્ત્રમેં બડા શાસ્ત્ર વ્યાકરણ સહિતકા ગ્રંથ બનાયા હૈ તો બડા શાસ્ત્ર હૈ એ થોડા અભ્યાસ વિના ઉસકા ખ્યાલમેં અભ્યાસ નહીં આતા. આ આયા દેખો, ખ્યાલમેં નહીં આતા તથા શાસ્ત્રાભ્યાસમેં કિતને હી તો વ્યાકરણ, ન્યાય કાર્ય આદિ શાસ્ત્રોકા બહોત અભ્યાસ કરતે હૈ પરંતુ વે તો લોકમેં પંડિતાઈ પ્રગટ કરનેકા કારણ હૈ. મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશક હૈ ને ? ઉનમેં આત્મહિતકા નિરૂપણ તો હૈ હી નહીં. આહાહાહા !

ત્યારે ઈનકો પ્રયોજન ઈતના હી હૈ કે અપની બુદ્ધિ બહોત હો તો થોડા બહોત ઈનકા

अभ्यास करके, पश्चात आत्मदितके साधक शास्त्रका अभ्यास करना. मोक्षमार्ग प्रकाशकमें बहोत लिया है. इजरो बोलका स्पष्टीकरण जुलासा करते है, समजमें आया ? पहेले जब हमारे हाथमें आया तो ८२ की साल ८२ की, भावन वरस हुआ वो तो हमको वांयते वांयते कंठ पाना, पीना, भोजन लेना जाना, कांठ रुये नहीं, ओहोहो ! परम सत्य वात है कीधुं. ८२ की साल संवत १८८२, भावन वरस हुआ राजकोटमें थे. सत्मा मोटी त्यां राजकोटमें तो बडी सत्मा त्यां, हम तो संप्रदायमें ७४ से आ व्याभ्यान करते है. ६० वरस हुआ तो पहेलेसे हमारी प्रसिद्धि बहोत है, तो माणसो इजरो माणस, तो उसमें आ हाथमें आया तो न रुये व्याभ्यान करना, न रुये आहार लेने का भोजन (लेने) जानेका, जैसे धून यऽ जाती थी.

(श्रोता:- हाथका लिखा हुआ मिला था.) छापेला हुआ था. जैसे है कि ऐसा जो पुस्तक है ने ओ पहेले नहीं मेरे मिला था, ऐसा-ऐसा ये मिला था पहेले ऐसा उसमें, उसमें अने पीछे कहा था ने ? जे जब अभ्यास तो किया पीछे अेकवार हम ढसा गया. ढसा यहां आये, यहांसे ढसा स्टेशन है, आंही ढसा जंक्शन है. त्यां हम गये स्थानकवासी था ने हम तो संप्रदायमें उितरे अपासरे, तो अपासरेमें बेठे आम पाट उपर माणसो बहोत आते थे ने उस टाठम तो, आम नजर किया तो अलमारी थी, अलमारी, अलमारी भोली, कंठ कोठ पुस्तक नहीं. अेक मोक्षमार्ग प्रकाशक पुस्तक हमारे पास है. अेक पडा था, आ क्या ? आ स्थानकवासीमें आ क्या, स्थानकवासी आ माने नहीं अे पुस्तक है हमारी पास, त्पारसे रभा, नहीं तो कोठका हम पुस्तक नहीं रभते थे. पाट थी त्यां अलमारी थी समजे ने ? आम भोला तो कोठ पाना पुस्तक अेकेय नहीं. अेक ज आ मोक्षमार्ग प्रकाशक पडा था अे कोठ साधु बाधु लाया होगा. पछी उसको ठीक न पडया. स्थानकवासी है ने, छोऽ दिया होगा. मैं पूछा के आ पुस्तक कहांसे आया भाँ, आ अे लोकोने स्थानकवासीने, आरे महाराज हमको भबर नहीं कुछ, आप ले जाओ. सारी अलमारीमें अेक ही पुस्तक मोक्षमार्ग प्रकाशक आम उघाडया ने पडया था, कीधुं ओहोहो ! आंही पुस्तक स्थानकवासी उपाश्रयमें आ मोक्षमार्ग प्रकाशक कहांसे आया ? लोकोको पूछा अे ८६ की सालकी बात है. संवत १८८६ तो कितना वरस हुआ है ? ४८- अे पडया है पुस्तक बताया था अेक फेरी पडा है, त्पारसे हम रभते है, नहींतर पुस्तक हम नहीं रभते थे. बहु हमे कहेते थे तो अेकवार ८६ में अे पहेले ८४ में अे ८२ मां हाथ आव्युं 'तुं.

८४ मां हम भगसरे गये थे, तो त्यां अेक कल्याणज्जुभाँ करीने श्रीमद्ना भगत था, उसके पास मोक्षमार्ग प्रकाशक था तो अे कहे महाराज लछ जाव ने, में कीधुं भाँ अेवा पुस्तक बुस्तक हम रभते ही नहीं. तो सातमा अध्याय लिख लिया. सातमा अध्याय है ने लिख लिया, ज्जुवलालज्जु था ने अे हमारी साथे तबका हम तो कंठ करते नहीं. साथ था उसने लिख लिया. अे पडा है मारी पास. ८४से पडा है सातमा अध्याय निश्चयाभास ने व्यवहाराभास, सबका सारा सातमा अध्याय लिख लिया हम कोठ पुस्तक बुस्तक रभते नहीं. आंही कोण रभे ? अे सातमा अध्याय लिख लिया था. अे पडा है.

अेषे तो कह्युं हमको तो बहोत लोग कहेते है ने महाराज ले जाओ ने, अरे श्चेतांभर गृहस्थो आते थे. गृहस्थ लोको, महाराज कंठ आज्ञा करोने, आज्ञा अेटले कांठ पांय पचीस

हजार के बे पांच हजार भर्यवाने कहे ने. भाए अमे कोएको कहेते नई. हम कोएको कहेते नई के आ लए आवो-आ लए आवो. राएपुरमें अक शेठिया था बडा श्वेतांबर तो हमारी भात सूनते थे महाराज कंध आशा करो हमको. हम कोएको कहेते नई के पाए दियो के पैसा दियो अे हमारा काम नई है. भाए हता भाए उजमशीभाए हता. नागर पुरुषोत्तमना भाए, गृहस्थ हता. करोडपति नागरभाए अेना भाए हता. हम तो हमारे पास शास्त्र है अे रभते है बाकी कोए पैसा दो ने, वेयाता दोने लो हम कोएको कहेते नई ने हम किसीका रभते नई अैसा. आ उसमेंसे लिभा देभो आ. शास्त्र अभ्यास नई करना ? अैसा है तो व्याकरण आदिका अभ्यास नई करना चाहिये ? अैसा शिष्यका प्रश्न है, कहेतेहै के उनके अभ्यासके बिना महान ग्रंथोका अर्थ फुलता नई, मोटा महाग्रंथ संस्कृतमां एसलिये उनका भी अभ्यास तो करना भी योग्य है. थोडा अभ्यास करना और पीछे आत्मदितका अभ्यास करना आ भात कहेते हे.

अईया वो आया देभो, के विशेषके आविर्भावसे अनुभवमें आनेवाला लवण अे सामान्य भावके आविर्भावसे अनुभवमें आनेवाला लवण है. एस प्रकार अनेक प्रकारोके ज्ञेयोके आकारोके साथ, क्या कहेते है ? हवे जे शाक द्वारा जो लवणका स्वाद आता था विशेष द्वारा, वोही परमार्थसे तो लवणका ही स्वाद है. त्यां शाकका स्वाद है नई. अैसे हवे आत्मामें उतारते है, अनेक प्रकारके ज्ञेयोके आकारोके साथ छन्दियज्ञानका विषयोमें जो ज्ञानका ज्ञेयाकार ज्ञान होता है, वो ज्ञानकी पर्याय है, अे कोए परज्ञेयकी है नई. पण उसके लक्ष ज्ञानकी पर्याय, आ ज्ञायक है अैसा लक्ष नई. समजमें आया ? आहाहा ! जैसे १७ में कहा ने ? सत्तरमी गाथा, सतराह है, अज्ञानीकी ज्ञानकी पर्यायमें भी द्रव्य ही ज्ञानमें आता है. आहाहाहाहा ! क्या कहा अे ? १७/१८ गाथा, समयसार अज्ञानीकी पर्यायमें, क्युंकि ज्ञानकी पर्याय प्रगट है अे पर्यायका स्वपरप्रकाशक स्वभाव है, वो कारणसे अे ज्ञानकी पर्यायमें द्रव्यका ही ज्ञान होता है. पण अज्ञानीको अे उपर लक्ष नई, अेना पर्याय ने राग उपर लक्ष है, तो ज्ञानकी पर्यायमें ज्ञेय ज्ञाननेमें आता है वो उसको ज्ञाननेमें आता नई. आहाहाहाहा ! आवी वात छे.

कहो, ज्ञानकी पर्यायनो स्वभाव ज्ञानका स्वपरप्रकाशक है, याहे तो अज्ञानीका ज्ञान छे, पण ज्ञानकी पर्यायका स्वभाव तो स्वपरप्रकाशक है के नई ? तो अे ज्ञानकी पर्यायमें द्रव्य जो ज्ञायक त्रिकाणी है सामान्य, उसका ज्ञान होता है, स्व प्रकाशक है, पर प्रकाशक भी है, ने स्वप्रकाशक भी है. पण अज्ञानीकी ज्ञान पर्यायमें स्वप्रकाशक ज्ञान छेने पर भी उसका लक्ष ज्ञेय उपर परज्ञेय उपर है, स्वज्ञेय उपर है नई. आहाहाहाहा ! समजमें आया ?

अेम आंहीया शाक द्वारा लवण आता है अेम ज्ञेय द्वारा ज्ञान होता है, है तो ज्ञानकी पर्याय अपनी. आहाहाहा ! समजमें आया ? भरेभर तो ज्ञेयाकार जो ज्ञान है, उसमें भी ज्ञानकी पर्याय है तो अपनी अे पर्याय परको ज्ञानती है, अे ज्ञाननेकी पर्याय, पर्याय है तो अपनी, समजमें आया ? परका ज्ञायकपणसे ज्ञान छेते है, अे भी पर्याय तो परप्रकाशककी ज्ञान पर्याय है तो अपनी. आहाहाहा ! जीणुं बहु भाए ! छतें अे परप्रकाशककी पर्याय है तो अपनी पण अे स्व तरङ्गका लक्ष नई तो अे ज्ञानका ज्ञेयाकारपणसे स्वाद उसको आता है, अेकीला ज्ञानका (ज्ञानाकारका) स्वाद आता नई. आहाहाहा ! आहाहा !

અનેક પ્રકારકે જ્ઞેયોકે આકારોકે સાથ ભી મિશ્રરૂપસે ઉત્પન્ન સામાન્યકે તિરોભાવ, અજ્ઞાનીકો સામાન્ય એકલા જ્ઞાનકા આનંદકા આના એ ઢંક ગયા ઔર વિશેષકા આવિર્ભાવ ઔર જ્ઞેયાકારસે જ્ઞાનકા અનુભવ આનેવાલા વિશેષભાવરૂપ ભેદરૂપ, અનેકાકારરૂપ જ્ઞાન એ અજ્ઞાની જ્ઞેયલુબ્ધ, આહાહા... ઓલામાં શાક લોલુપ થા આ જ્ઞેયલુબ્ધ. અપના જ્ઞાયકભાવકા લક્ષ છોડકર જ્ઞેયલુબ્ધ, આહાહાહા... પરના લક્ષે હુઆ અપની પર્યાયમેં જ્ઞાન એ ભી પરજ્ઞેય હૈ-ક્યોંકિ અપના જ્ઞાન ઉસમેં આયા નહીં. અહીં પરજ્ઞેયમેં લુબ્ધ પ્રાણી, આહાહાહા... એ પહેલે તો વાત, દેષ્ટાંત તો દિયા શાકકા. અજ્ઞાની જ્ઞેયલુબ્ધ જીવોંકે સ્વાદમેં આતા હૈ, કયા ? વિશેષકા આવિર્ભાવ એ અનુભવમેં આતા હૈ. વિશેષકે આવિર્ભાવમેં અનુભવમેં આતા હૈ. સામાન્યકા તિરોભાવ હો ગયા. (શ્રોતા:- આમાં નથી સમજાતું) હૈ !

નો સમજાય તો ફરીને કહીએ, વિશેષ કહીએ. જુઓ દેખો મિશ્રરૂપસે ઉત્પન્ન સામાન્યકા તિરોભાવ અજ્ઞાનીકો. અજ્ઞાની જ્ઞેયમેં લુબ્ધ હૈ તો એકાકાર જ્ઞાનકા તિરોભાવ- ઢંક ગયા. એકાકારજ્ઞાન જ્ઞાનકે લક્ષસે જો હોના હૈ, એ ઉસકો હોતા નહીં. ઔર વિશેષ આવિર્ભાવસે અનુભવમેં આનેવાલા જ્ઞેય દ્વારા જ્ઞાન, વહ અજ્ઞાની જ્ઞેયલુબ્ધ જીવોકો સ્વાદમેં આતા હૈ, રાગ સ્વાદમેં આતા હૈ. આહાહાહા ! પરજ્ઞેયોકે આકારે જ્ઞાન હુઆ એ રાગકા જ્ઞાન ન્યાં તો હૈ, તો રાગ સ્વરૂપ જ્ઞાન હૈ. આહાહાહા ! તો ઉસકો, હૈ ? આહાહા ! સ્વાદમેં આતા હૈ, જ્ઞેયલુબ્ધ જીવોંકો એ રાગકા સ્વાદ આતા હૈ, આત્માકા જ્ઞાયકભાવકા સ્વાદ નહીં. આહાહા !

શું કહે છે ભારે ગજબ. આહા ! ટીકા તે ટીકા છે. સંતો, દિગંબર સંતો કેવળીના કેડાયતો ઓહોહો... કેવળજ્ઞાનના વિરહ ભૂલાવી નાખ્યા છે એણે તો. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ?

કયા કહેતે હૈ દેખો, આહાહાહા ! અન્ય જ્ઞેયાકારકા ભેદરૂપ, હૈ ? વિશેષકે આવિર્ભાવ અનુભવમેં આનેવાલા જ્ઞાન અજ્ઞાની જ્ઞેયલુબ્ધ જીવોકે સ્વાદમેં આતા હૈ. પરજ્ઞેયાકારકા જ્ઞાન જે હુઆ ઉસકા ખ્યાલ રાગકા સ્વાદ આતા હૈ. આહાહા ! પરજ્ઞેયાકારકા જ્ઞાન હુઆ. અજ્ઞાની ઉસમેં લુબ્ધ હૈ. તો ઉસકો ઉસકા રાગકા સ્વાદ આતા હૈ. આહાહાહા ! પર શાસ્ત્રકા જ્ઞાન હુઆ પણ એ ઈન્દ્રિયજ્ઞાનકે અંદર લક્ષસે હુઆ, એ પરજ્ઞેયાકાર જ્ઞાન હુઆ ઉસમેં જે લુબ્ધ હૈ, ઉસકો રાગકા સ્વાદ આતા હૈ. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- દંષ્ટિકી ભૂલ હૈ) દંષ્ટિની ભૂલ હૈ. આહાહા ! એને માટે તો બતાવે છે. આહાહા...

ભાઈ ! તુમ તો સામાન્યજ્ઞાન સ્વરૂપ ત્રિકાળ હૈ ને ? તો સામાન્ય જો ત્રિકાળ હૈ ઉસકા સ્વાદમેં તેરા સામાન્ય આના ચાહિએ, ઉસમેં અનેક જ્ઞેયાકારકા જ્ઞાન હોના ન ચાહિએ. પણ તેરા લક્ષ ત્યાં નહીં અને જ્ઞેયોમાં લુબ્ધ હૈ. આહાહાહાહા ! જ્ઞાયક સ્વભાવભાવ ભગવાન આત્મા ઉસકા અનાદર કરકે પર જ્ઞેયાકારકા જ્ઞાન હુઆ, ઉસમેં લુબ્ધ હોકર. આ રાગીકો, રાગકા સ્વાદ આતા હૈ. આહાહાહા !

એકીલા પરકા શાસ્ત્રજ્ઞાનમેં એ ભી રાગકા સ્વાદ આતા હૈ કહેતે હૈ. આહાહા ! હવે આ વાદ વિવાદે ક્યાંય પત્તા ચલે નહીં, પ્રભુ શું કરે ? આહાહા ! જે જ્ઞાનકી પર્યાય ઈન્દ્રિય દ્વારા વિષયકા જ્ઞાન હુઆ, ચાહે તો એ શાસ્ત્રજ્ઞાન હો, તો ભી પરજ્ઞેયાકાર જે જ્ઞાન હુઆ, ઉસમેં લુબ્ધ રહેકર પર્યાયબુદ્ધિવાલા જ્ઞેયમાં લુબ્ધવાલા ઉસકો આત્માકા આનંદકા સ્વાદ નહીં આતા, રાગકા

સ્વાદ આતા હૈ. આહાહાહા ! આકુળતા ઉત્પન્ન હોતી હૈ ભાઈ તારા સ્વદ્રવ્યનો આશ્રય ત્યાં હુઆ નહીં. પરદ્રવ્યના આશ્રયે જે જ્ઞાન હુઆ તો પરજ્ઞેયાકાર જ્ઞાનમેં રાગકા સ્વાદ આતા હૈ. આહાહાહાહાહા ! વિશેષ કહેગા. (શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ.)

પ્રવચન નં. ૭૫ ગાથા - ૧૫ તા. ૧-૯-૭૮ શુક્રવાર, શ્રાવણ વદ-૧૪ સં. ૨૫૦૪

૧૫ મી ગાથા. આખિરકી ચાર લીટી હૈ પંક્તિ. અલુબ્ધ જ્ઞાનીઓકો ત્યાં સે હૈ ભાવાર્થ ઉપર ચાર પંક્તિ. સૂક્ષ્મ બાત હૈ ભગવાન. આહા ! અલુબ્ધ જ્ઞાનીઓકો તો અર્થાત્ ઈન્દ્રિયકા જ્ઞાનસે જો જ્ઞાન અનેક પ્રકારે હોતા હૈ પરજ્ઞેયાકાર જ્ઞાન. ઉસકે ભી રુચિ છોડકર, આહાહા... ઉસકા ભી આશ્રય અવલંબન છોડકર અપના ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવમેં જો દૈષ્ટિ લગાતે હૈ એ અલુબ્ધ જ્ઞાની હૈ. આહાહા ! પર્યાયમેં ઈન્દ્રિયજ્ઞાનકા વિષયસે અનેકાકાર જ્ઞાનકી પર્યાય હોતી હૈ, ઉસમેં ગૃદ્ધિપણા છોડકર, આહાહાહા... ચાહે તો શાસ્ત્રકા જ્ઞાન હો, પર તરફકા લક્ષવાળા, એ ઈન્દ્રિયજ્ઞાનકા વિષય હુઆ. ઉસમેં ભી જિસકો લુબ્ધ નહીં કે મેં જ્ઞાની હું, મેરે જ્ઞાન હુઆ એસે લુબ્ધ નહીં. આહાહા !

“અલુબ્ધ જ્ઞાનીઓકો તો જૈસે સૈંધવકી ડલી”, લવણકી ડલી “અન્યદ્રવ્યકે સંયોગકા વ્યવચ્છેદ કરકે” શાક આદિ અન્ય દ્રવ્યકા વ્યવચ્છેદ, અભાવ કરકે કેવળ સૈંધવકા અનુભવ કિયે જાને પર એકિલા સૈંધવકા અનુભવ ક્ષારપણાકા અનુભવ કરને પર, આહા... સર્વતઃ એક ક્ષાર રસસ્વાદકે કારણ એક ક્ષારરસકા સત્વકે કારણ, ક્ષાર રસત્વ, ક્ષાર રસ-સત્વ કે કારણ એકીલા ક્ષારરસકા અનુભવ હોતા હૈ. એ શાક આદિમેં હૈ ઉસકો વ્યવચ્છેદ કર, અર્થાત્ ઉસકા લક્ષ છોડકર એકિલા ક્ષારકા રસકા સ્વાદ આતા હૈ.

ઉસી પ્રકાર, એ તો દેષ્ટાંત હુઆ. આત્મા ભી પરદ્રવ્યકે સંયોગકા વ્યવચ્છેદ કરકે, આહાહાહાહા... જ્ઞાનકી પર્યાયમેં ઈન્દ્રિયજ્ઞાનકા વિષયસે જો જ્ઞાન અનેકાકાર હૈ, ઉસકો યહાં પરદ્રવ્ય કહા. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઈન્દ્રિયજ્ઞાનસે જાનનેમેં આયા, શાસ્ત્ર આદિ જાનનેમેં આયા, તો કહેતે હૈ કિ યે ભી પરદ્રવ્ય હૈ. પરદ્રવ્યકા, હૈ ? પરદ્રવ્યકે સંયોગકા એ સંયોગી (ભાવ હૈ) આહાહા... ગજબ વાત હૈ, રાગ આદિ તો સંયોગી દ્રવ્ય પરદ્રવ્ય હૈ હી પણ પરના લક્ષે ઈન્દ્રિયસે જ્ઞાન હુઆ શાસ્ત્રકા. આહાહાહા... વો ભી અપના સ્વરૂપ નહીં. આહાહાહા ! બહુ ધીરાના કામ છે પ્રભુ આ તો, એ જ્ઞાનકી પર્યાયમેં શાસ્ત્રજ્ઞાન સૂનકર જો જ્ઞાન હુઆ એ ભી ઈન્દ્રિયજ્ઞાન હૈ. એ પર્યાયકો આંહી પરદ્રવ્ય કહા, કયોંકે અપના સ્વદ્રવ્ય જ્ઞાયકભાવ ઉસમેં આયા નહીં. આહાહાહા ! આવી વાત છે. ભાઈ !

ભગવાન આત્મા ઉસકા જ્ઞાયક એકરૂપ સ્વભાવ, ઉસકો છોડકર ઈન્દ્રિયજ્ઞાનકા વિષયસે અનેક પ્રકારે જ્ઞેયાકાર જ્ઞાન હુઆ, ઉસકો ભી યહાં પરદ્રવ્ય કહેનેમેં આયા હૈ. આહાહાહા ! શરીર આદિ તો પરદ્રવ્ય હૈ હી, દયા દાન ભક્તિ આદિકા ભાવ તો પરદ્રવ્ય હૈ હી. આહાહા... પણ જ્ઞાનકી પર્યાયમેં પરકા લક્ષસે જ્ઞેયાકાર, સ્વજ્ઞેયકો છોડકર પરજ્ઞેયકા આકારમેં અનેકાકાર જ્ઞાન હુઆ, આહાહાહાહા... ઉસકો ભી પરદ્રવ્યકા સંયોગકા વ્યવચ્છેદ કર, એ સંયોગીજ્ઞાન એ

परद्रव्यका संयोग है. आहाहाहाहा ! गजब वात करते हैं ने. अंतर स्वभाव जे ज्ञायकस्वरूप उसका ज्ञान नहीं. आहाहा ! अ संयोग, इन्द्रिय संयोग अने भावइन्द्रिय संयोग अने शब्द आदि पर, अ संयोग उससे उत्पन्न हुआ जे ज्ञानकी पर्याय, इसको यहां परद्रव्यका संयोग कहेनेमें आया है. आहाहा ! समझमें आया ?

आ तो सम्यग्दर्शन अने सम्यग्ज्ञान पानेका कारणमें क्या होता है अ बात है. समझमें आया ? सम्यग्दर्शनका कारणमें सम्यग्ज्ञान होता है अने सम्यग्ज्ञानके कारणमें कैसा होता है अ बात चलती है. आहाहाहाहा ! निमित्त तो पर है डी, पण परका निमित्तसे जो ज्ञान हुआ उसको यहां परद्रव्यका संयोग कहा. आहाहाहा ! समझमें आया ?

परद्रव्यके संयोगका व्यवच्छेद करके, आहाहा... केवल आत्मा ही अनुभव किये जाने पर स्वद्रव्य ये आ. आहाहा ! विद्वानंद भगवान सहजाल्म स्वरूप प्रभु, असा जो आत्मा पूर्ण आनंद ने पूर्ण ज्ञानसे भरा, असा केवल आत्माका ही, आहाहा... बहुत सूक्ष्म बात, अपूर्व बात है भाई ! पर्यायमें अनेकाकार ज्ञानको यहां परद्रव्य कहेनेमें आया. आहाहा ! संयोगी, संयोगसे उत्पन्न हुआ तो संयोगी (ज्ञान) है, जैसे पुण्य पाप संयोगी भाव है, पुण्य पाप अ संयोगसे उत्पन्न हुआ अ संयोगी भाव है, असे ज्ञानकी पर्यायमें संयोग लघने परसे उत्पन्न हुआ अ संयोगी ज्ञान है. आहाहाहाहा !

जैन शासन क्या है अ बताते है, (श्रोता:- संयोगीभाव के संयोगी ज्ञान ?) हैं ? प्रभु अंदर ज्ञानका गांगडा जेम लवणका उल्लि है असे ज्ञानकी उल्लि आत्माका पिंड है तो उसका तरङ्गका लक्ष करनेके कारण, आहाहा... अकेला ज्ञायकभावका आश्रय ने लक्ष करनेके कारण पर्यायमां परद्रव्यका संयोगसे जो ज्ञान हुआ उसको भी छोडकर, आहाहाहाहा... परद्रव्यके संयोगका व्यवच्छेद करके, आहाहाहाहा... परलक्षी ज्ञान भी परद्रव्यका संयोग कहेनेमें आया है. गजब वात है. आहाहा !

भाई अनंत काण हुआ ८४ में, उसमें शास्त्रज्ञान भी अनंत बैर किया है. आहा ! पण वो तो परलक्षसे शास्त्रज्ञान हुआ, वो कांछ स्वज्ञान हुआ नहीं. भगवान आत्मा ज्ञानस्वरूपी प्रभु उसका ज्ञान न हुआ, आहाहा ! अलुब्ध ज्ञानीको, संयोगीमां जिसकी लुब्धता नहीं, और असंयोगी भगवान आत्मा उसका केवल आत्माके ही अनुभव किये जानेपर, आहाहाहाहा...

शुं वात ? “सर्वतः अेक विज्ञानघनके कारण” भगवान तो सर्वतः अेक, अेक विज्ञानघन कारण, परसे तो अनेक ज्ञेयाकार ज्ञान अे अेकपणा नहीं हुआ न्यां. आहाहा ! आवो मारग छे भाई ! वाणीमें तो कंठ जडकी पर्याय है, वाणी जो होती है अे तो जडकी पर्याय है, मैं कहेता हुं-अे बात तो जूठ है. आहाहाहा ! और परलक्षी जो राग आया वो भी अपना नहीं. अे राग भी परद्रव्य संयोगी यीज है. आहाहाहा ! असे स्वाभाविक यैतन्यका ज्ञान बिना परका निमित्त ने संयोगसे जो ज्ञान हुआ, आहाहाहाहा... निमित्तसे हुआ है नहीं, हुआ तो अपनी पर्यायमें निमित्तसे नहीं, पण निमित्तका लक्षसे अपनेमें ज्ञेयाकार ज्ञान जे अनेक प्रकारे होता है, उसको भी यहां परद्रव्य संयोग व्यवच्छेद करके कहेनेमें आया है. आहाहाहा !

‘परद्रव्यके संयोगका व्यवच्छेद करके’ आहाहा ! जो के नियमसारमें तो निर्मल सम्यग्दर्शन

ને જ્ઞાનકી પર્યાયકો ભી પરદ્રવ્ય કહા છે, ક્યોં કે જેમ પરદ્રવ્યસે અપની નિર્મળ પર્યાય નવી નહીં ઉત્પન્ન હોતી એસે નિર્મળ પર્યાયમેંસે નવી નિર્મળ પર્યાય નહીં ઉત્પન્ન હોતી, એ કારણે નિર્મળ પર્યાયકો ભી પરદ્રવ્ય કહા, પણ ઉસકી યહાં બાત નહીં.

યહાં તો વો સંકલ્પ, વિકલ્પકા અર્થ આયા થા પહેલે, આહાહા... દ્રવ્યકર્મ, ભાવકર્મ ને નોકર્મકો અપના માનના એ સંકલ્પ મિથ્યાત્વ છે, પહેલાં આ ગયા. સમજમેં આયા ? જડકર્મ, નોકર્મ વિકલ્પ આદિ શુભ આદિ અને નોકર્મ દ્રવ્યકર્મ, નોકર્મ સંયોગી ચીજ ભાવપણે, ઉસકો અપના માનના એ સંકલ્પ મિથ્યાત્વભાવ છે, ઔર જ્ઞેયભેદે જ્ઞાનમાં ભેદ માલૂમ હોના એ અનંતાનુબંધીકા લોભ છે. (વિકલ્પ છે) આહાહાહા ! આવી વાત ભાઈ બહુ આકરી. સમજમેં આયા ?

તો યહાં તો પરદ્રવ્ય નામ એકલા સ્વજ્ઞેય સ્વરૂપ ઉસસે જ્ઞાન હો અને એકાકાર જે જ્ઞાન હોના યાદિએ ઉસકો છોડકર એકલા પરલક્ષમેંસે ઈન્દ્રિયકા વિચષકે યાદે તો ભગવાનકો સૂને, ભગવાનકી વાણી સૂને, આહાહાહાહા... ઉસસે જો પરજ્ઞેયરૂપી જ્ઞાનકી અનેકાકાર પર્યાય હુઈ. આહાહાહા ! ઉસકા ધર્મી જીવ, ઉસમેં લુબ્ધ નહીં. એ મેરી ચીજ છે ને મેરે જ્ઞાન હુઆ એસે નહીં. આહાહાહાહાહા ! સમજમેં આયા ?

આત્મા પરદ્રવ્યકે સંયોગકા વ્યવસ્થેદ કરકે, આહાહા ! (શ્રોતા:- વ્યવસ્થેદ કરનેકી વિધિ નહીં લિખિ ગઈ) ક્યા ? આહાહા ! અરે ! ઘઉંમેસે કાંકરા નિકાલનેકી વિધિ નહીં નક્કી કહી. ઘઉંમેં છે ને ઘઉં છે ને ઘઉં ? કાંકરી છે ને ? એ ઘઉંમેંસે કાંકરા નિકાલ દેના ઓ વિધિ છે, અથવા ઉસકે ઉપરસે લક્ષ છોડના એ હી વિધિ છે. આહાહાહાહા ! સમજમેં આયા ?

ભાઈ મારગ બહુ સૂક્ષ્મ છે. આહાહા ! આ ગજબ કામ કર્યુ છે ને ? આચાર્યોએ પણ ટૂંકી ભાષામાં કિતના ગંભીર ભાવ ભરા છે. આહાહાહા ! એ દિગંબર સંતો સિવાય આવી પ્રસિદ્ધિ કોણ કરે ? આહાહા... આ આત્મખ્યાતિ છે ને આ ટીકાકા નામ આત્મખ્યાતિ, આત્મપ્રસિદ્ધિ. આહાહા !

ભાઈ ! આ તો ધીરાનાં કામ છે. આહાહા ! ઉતાવળે આંબા ન પાકે, એમ કહેતે છે ને ? ઉતાવળે આંબા તો નહીં પાકતે છે, નહીં કહેતે છે તુમારે ? આ અંબ નહીં, અંબ, આ વાવતે છે તો તરત પાક જાતે છે ? હૈં ? (શ્રોતા:- ભીંડો તરત થાય) ભીંડો તરત થાય પણ છ મહિને પાછો સુકાઈ જાય. ભીંડાકા ઝાડ હોતા છે ને ? આતા છે આપણે એ શ્લોક ભી આયા છે, “ ભીંડા, ભાદુ માસકા વડકુ કહે જરૂર, હમ આયે તુમ ખસ જાઓ. ” હમ છ માસમાં ઇતના હુઆ તો બાર મહિનેમેં કિતના હો જાયેગા ? વડકો કહે દૂર હો જાવ તમે ઇતના ઘણા વરસે હુઆ છે. છ માસમે ઇતના બઢ ગયા છે. વડ કહેતે છે કે હવે છ માસમેં આયા છે હવે સુકાઈ જાયેગા હવે બઢ નહીં જાયેગા. એક શ્લોક આતા છે. બરોબર બધા શબ્દ યાદ રહે નહીં. એ આતે છે “ ભીંડા ભાદુ માસકા, વડકુ કહે જરૂર ” હમ આયે એમ કાંઈ છે ભાષા હમ આયે એમ કે હમ બઢ ગયે તો તુમ દૂર રહ જાવ, વડને કહે દૂર હો જાવ, છ મહિનામાં ઇતના વધ્યા ને તુમ તો ઇતના વરસે ઇતના વધ્યા છે, તો પીછે બાર મહિને કિતના બઢ જાએગા. ધૂળેય નહીં બઢા સૂન તો સહી.

એસે જ્ઞાનકી જ્ઞેય પર્યાયમેં અનેકાકાર જ્ઞાન હુઆ તો એને જાને કે. બહોત મેરે જ્ઞાન

હુઆ, ઓહોહો ! અરે સૂન તો સહી પ્રભુ ! આહાહા ! એ ભીંડા ભાદુ માસકા જૈસા હૈ. આ ભાદુ માસ સમજે ને ? ભાદરવા ભાદરવામૈ ભીંડો એકદમ હોતા હૈ ઝાડ. ઇતના ઇતના પણ તરત સુકાઈ જાતા હૈ. પીછે આસો મહિને. આહાહા ! પરજોયાકાર જ્ઞાન હુઆ વો ઉસમૈ લુબ્ધ હૈ તો એ મિથ્યાદૈષ્ટિ અનાદિ હૈ, નિગોદમૈ ચલે જાયેગા. ત્યાં તો એ પર જોયાકાર જ્ઞાનેય નહીં રહેગા. આહાહાહાહા ! ક્યોંકિ સ્વભાવસે ઉત્પન્ન હુઆ નહીં અને પરદ્રવ્યકા અવલંબન ને ઇન્દ્રિયસે ઉત્પન્ન હુઆ વો નાશવંત હો જાયેગા. આહાહા !

ભાઈ મારગ જુદો બાપુ. આહા ! આ કોઈને કહીને સમજાના હૈ કે ઐસી બાત (નહીં), અંદરમૈ હૈ આ વસ્તુ. આહાહા ! એ આ કહેતે હૈ ઇતના તીન લીટીમૈ તો કિતના ભર દિયા હૈ. આહાહા ! જૈસે લવણકી ડલીકા સ્વાદ લેનેકે કારણ, અનેક શાક આદિમૈ જો લવણ દિખતે હૈ એ પરદ્રવ્યકા લક્ષ છોડકર એકિલા લવણકા સ્વાદ લેનેવાલા, લવણકા સ્વાદ લેતે હૈ. ઐસે અપની પર્યાયમૈ ઇન્દ્રિય, દ્રવ્ય ને ભાવ ઇન્દ્રિય અને બાહ્ય વસ્તુ, એના નિમિત્તસે જો જોયાકાર અનેક પ્રકાર જ્ઞાન હુઆ, ઉસકા લક્ષ છોડકર ઉસકા રસ ને પ્રેમ છોડકર, આહાહાહાહા... ઉસમૈ મેરી હૈયાતી હૈ, ઐસી બાત છોડકર, આહાહાહાહા... સમજમૈ આયા ? ગજબ કામ, ટીકા ઐસી, આહાહાહાહા !

સ્વદ્રવ્ય જો ભગવાન આત્મા, આહાહાહા... એ પરદ્રવ્યકા સંયોગકા વ્યવચ્છેદ કરકે અર્થાત્ તે તરફકા લક્ષ છોડકે આહાહાહા... કેવળ આત્માકા હી અનુભવ કિયે જાનેપર, આહાહાહા... ગજબ વાત હૈ પંદરમી ગાથા, આ જૈનશાસન, એકિલા ભગવાન આત્મા, આત્માકા હી અનુભવ કિયે જાને પર, જ્ઞાયક સ્વભાવસે પ્રભુ ભરા પડા હૈ, વો તરફકા અનુભવ કરને પર આહાહાહા... સર્વતઃ એક વિજ્ઞાનઘનતાકે કારણ, આહાહાહા... એક વિજ્ઞાનઘન હુઆ. આહાહાહા... જો જ્ઞાનકી પર્યાયમૈ અનેકતાકી ધારા વહેતી થી ત્યાં ઘન નહીં થા. સમજમૈ આયા ? શાસ્ત્રજ્ઞાન “સબ શાસ્ત્રનકે નયધારી હિંએ મત મંડન ખંડન ભેદ લિયે, વહ સાધન વાર અનંત કિયો તદપિ કછુ હાથ હજુ ન પડયો, અબ ક્યોં ન વિચારત હૈ મનસે કછુ ઔર રહ્યા ઉન સાધનસે, બિન સદ્ગુરુ કોઈ ન ભેદ લહે મુખ આગળ હૈ કહ બાત કહે” આહાહા ! (કવિત) શ્રીમદ્નું છે. શ્રીમદ્ થા ગુજરાતી પણ એને હિંદી બનાયા, આત્મજ્ઞાન હુઆ પીછે આ હિન્દી બનાયા થોડા. આહાહા !

યહાં કહેતે હૈ ગજબ દો લીટીમૈ તો કિતના ભર્યા. આહાહાહાહા ! એ સંતોની દશા તો દેખો અંદર, હૈં ? કહેતે હૈ કે હમકો ગુરુગમસે વાણી મિલી અને જ્ઞાન હુઆ ઉસકા ભી, મૈં ઉસમૈ લુબ્ધ નહીં. આહાહાહા ! પરદ્રવ્યકે સંયોગકા વ્યવચ્છેદ કરકે કેવળ આત્મા, એકિલા ભગવાન આત્માકા હી અનુભવ કિયે જાને પર, જેમ શાક આદિકા લક્ષ છોડકર એકલા લવણકા સ્વાદ લેતે હૈ, ઐસે જોયાકાર અનેક પ્રકારકી, પર્યાયોંકા લક્ષ છોડકર, કેવળ એકલા આત્મા ભગવાન પૂર્ણાનંદ પ્રભુ, આહાહાહા... વસ્તુ એવી છે, (શ્રોતાઃ- અદ્ભુત બાત હૈ) આવી વાત છે પ્રભુ શું થાય ? લોકોને એવું લાગે કે આ તો બધું વ્યવહાર ઉડાવી દે છે. વ્યવહાર ઉડે તો નિશ્ચય પામે, રાગકી રુચિ છોડે તબ નિશ્ચય પામતે હૈ. એમ પરલક્ષકા જ્ઞાનકા લક્ષ છોડે તો સ્વજ્ઞાન હોતા હૈ. આહાહાહાહા !

કેવળ આત્મા એકિલા ભગવાન આત્માકા અનુભવ કિયે જાને પર સર્વતઃ ચારેબાજુસે

એક વિજ્ઞાનઘન બસ, અનેક જોયાકારકા જ્ઞાન થા ઉસકા લક્ષ છોડકર આ એકરૂપ ત્રિકાળી ભગવાન ઉસકા એક વિજ્ઞાનઘનતાકે કારણ જ્ઞાનરૂપસે સ્વાદમ્ આતા હૈ. જેમ લવણકા સ્વાદ લેનેસે, શાક તરફકા લક્ષ છોડકર લવણકા સ્વાદ લેનેસે, લવણકા સ્વાદ આતા હૈ, એસે જોયાકાર અનેક પ્રકારકી પર્યાયકા લક્ષ છોડકર, એક કેવળ આત્માકા અનુભવ કરનેપર જ્ઞાનકા સ્વાદ આતા હૈ. આહાહાહાહા !

જ્ઞાનકી પર્યાયમ્ અનેકાકાર જ્ઞાન હૈ ઉસકા 'રાગ' સ્વાદ હૈ. આહાહા ! અને આ સર્વતઃ એક વિજ્ઞાનઘનતાકે કારણ અંતરમ્ અનુભવ કરનેપર જ્ઞાનરૂપસે સ્વાદમ્ આતા હૈ, ભગવાન તો જ્ઞાનમ્ 'જ્ઞાન' સ્વભાવ સ્વાદમ્ આતા હૈ, જ્ઞાનકી સાથ "આનંદ" હૈ, આહાહાહા ! સમ્યજ્ઞાનકી સાથ આનંદ હૈ, તે જ્ઞાન સ્વાદમ્ આયા એસા કહેનેમ્ આયા હૈ. આહાહાહાહાહા ! સમ્યજ્ઞાન ઉત્પન્ન હુઆ એકિલા કેવળ આત્માકે અનુભવકે કારણ આહાહા... તો એકિલા જ્ઞાન ચેતનાકા આનંદકા સ્વાદ ત્યાં આતા હૈ, આહાહાહા ! ઉસકા નામ સમ્યજ્ઞાન કહેનેમ્ આતા હૈ. આહાહા ! અને ત્યાં ભવકા અંત હોતા હૈ ભવકા વ્યવચ્છેદ હુઆ. આહાહા ! ભવ અને ભવકા ભાવસે ભિન્ન અપના સ્વભાવકી એકતાકા અનુભવ હુઆ, ભવકા અંત હો ગયા. આહાહાહા ! એ સુખને મોક્ષને પંથે પડા, સુખને પંથે, વો દુઃખને પંથે થા. આહાહાહા ! આવી ચીજ છે ભાઈ ! વાદ વિવાદ કરે તો આમાં ક્યાંય પાર પડે એવું નથી. આહાહા !

સર્વતઃ એક વિજ્ઞાનઘનતાકે કારણ આહાહા... એકલો જ્ઞાનઘન પિંડ પ્રભુ આત્મા, એના અનુભવ કરને પર જ્ઞાનકા સ્વાદ આતા હૈ. અજ્ઞાનીકો જોયાકાર અનેક પ્રકારે જ્ઞાનમ્ રાગકા સ્વાદ થા, ઝેરકા સ્વાદ થા. આહાહા ! અપના કેવળજ્ઞાનકા અનુભવ, કેવળ આત્મા અનુભવને પર અમૃતકા સ્વાદ આતા હૈ, સમજમ્ આતા હૈ ? લાલચંદજી ! આ વાત ભોપાળમ્ હૈ નહીં ક્યાંય ત્યાં. આહાહાહા ! આત્મામ્ હૈ એમ કહેતે હૈ. એ તો ભોપાળમ્ નહીં એમ કહા. આહાહા ! (શ્રોતાઃ- ઇસલિયે તો સોનગઢમ્ આયે હૈ) સોનગઢમ્ નહીં હૈ, આત્મામ્ હૈ અહીંયા. આહાહા ! ગજબ વાત હૈ પ્રભુ !

યહાંસે સૂનનેમ્ જો જ્ઞાન હોતા હૈ, એ પણ પર જોયાકાર જ્ઞાન હૈ ભગવાન, અરરર ! ઉસમ્સે ભી લુબ્ધપણા છોડકર, આહાહાહા... પહેલે આ જ્ઞાન નહીં થા ને હમ તો ઘરે થે ને, અહીંયા હુઆ તો ઇતના તો નવીન હુઆ ને ? નહીં પ્રભુ, એ નવીન નહીં હૈ પ્રભુ. આહાહા ! પર ઇન્દ્રિયજ્ઞાનસે જો જ્ઞાન હોતા હૈ, ભગવાનને ભગવાનકી વાણીકો ભી ઇન્દ્રિય કહેનેમ્ આયા હૈ ૩૧ ગાથામ્. આહાહાહા ! શું વીતરાગ મારગ ! (શ્રોતાઃ- ભગવાનકો ઇન્દ્રિય નહીં કહ સકતે !) ભગવાનકો ઇન્દ્રિય કહા હૈ. અપની અણીન્દ્રિય સિવાય, દ્રવ્ય ઇન્દ્રિય, ભાવ ઇન્દ્રિય ને પર સબકો ઇન્દ્રિય કહા હૈ. ૩૧ ગાથા. "નાણસહાવાદિયમુણદિ આદં, મુણદિ," જુદા એ ત્રણેયકો સંસ્કૃત ટીકામ્ અમૃતચંદ્રાચાર્યને ઇન્દ્રિય કહા હૈ. જડઇન્દ્રિય, ભાવઇન્દ્રિય ઓર ઉસકા વિષય સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર, દેશ અને ભગવાન ને ભગવાનની વાણી સબકો ઇન્દ્રિય કહેનેમ્ આયા હૈ. આહાહાહા ! ગજબ વાત હૈ. ભાઈ ! મારગડા પ્રભુ જુદા, ભાઈ ! અનંત ભવકા અંત લાના એ કોઈ બાત સાધારણ હૈ નહીં ભાઈ.

એ જ્ઞાનરૂપસે સ્વાદમ્, જેમ ઓલા શાક આદિકા વ્યવચ્છેદ કરકે, એટલે લક્ષ છોડ કરકે,

એકીલા લવણકા સ્વાદ આનેવાલેકો લવણકા સ્વાદ આતા હૈ. એસે પરદ્રવ્ય નામ પરજેયાકાર જો જ્ઞાન આદિ હૈ ઉસકા લક્ષ છોડકર એકિલા ભગવાન વિજ્ઞાનઘનસ્વરૂપ હૈ, યહ આત્મા ઉસકા અનુભવ કરને પર જ્ઞાનકા સ્વાદ, આનંદકા સ્વાદ, શાંતિકા સ્વાદ, સ્વચ્છતાકા સ્વાદ, પ્રભુતાકા સ્વાદ (અભેદ સ્વાદ) ત્યાં આતા હૈ. આહાહાહા ! આહાહાહા ! જ્ઞાનચંદ્રજી ! આ જ્ઞાન ! આ ભગવાન તેરી બલિહારી હૈ નાથ. તેરી કયા ચીજ હૈ અંદર. આહાહા... એ વિજ્ઞાનઘન ભગવાન તો હૈ અંદર, જેમાં પર્યાયકા હોના એ ભી ઉસમેં નહીં. આહાહા ! પણ વિજ્ઞાનઘનકા અનુભવ કરને પર જો પર્યાય હોતી હૈ, ઉસમેં જ્ઞાનકા આનંદકા સ્વાદ આતા હૈ. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? ભાઈ ! આ તો વીતરાગ મારગ છે પ્રભુ ! આ વીતરાગ મારગ એટલે ? એ પર્યાયમેં વીતરાગી જ્ઞાન ઉત્પન્ન હુઆ, એ પર્યાયમેં વીતરાગી દૈષ્ટિ ઉત્પન્ન હુઈ એ પર્યાયમેં વીતરાગી આનંદ આયા, ઓલા ઈન્દ્રિયકા આનંદ થા એ રાગ થા, દુઃખ થા. આહાહા ! અરેરે ! સમજમેં આયા ? કલ કહા થા, પરમાર્થ વચનિકામેં પરસત્તાવલંબી જ્ઞાન ભી મોક્ષકા મારગ નહીં એસા કહા થા. પહેલાંના તો બનારસીદાસ, ટોડરમલ... ઓહોહો !

વો ચર્યા હુઈને ખાનિયામેં, તો સામાવાળા કહે કે આચાર્યનું કથન અને અમારે પંડિતજી કહે પંડિતોકા પણ કથન લેના પડેગા. ફુલચંદ્રજી ! પણ એ પંડિતો એ જ્ઞાની હૈ તો યથાર્થ બાત ક્રિયા હૈ, એ સમકિત દૈષ્ટિ હો, ગમે તે હો તો વસ્તુકો તો યથાર્થ હી કહેતા હૈ. સ્થિરતામેં ફેર હૈ. ફુલચંદ્રજીએ લિયા થા. પંડિતજી કહે ઉસકો ભી લેના પડેગા. આહાહાહા ! હૈ ? (આચાર્યનું લેવું તો નિયમસારની ટીકા તો ખોટી પડી જાય) એ નહીં નહીં, એ ક્યાં હૈ ખબર છે ? એમાંય એ ખોટી પાડે છે એ આવલિકાનો ભાગ કર્યો છે ને જરી એમાં એક શબ્દ હૈ, તો ઉસમેં ખોટી એ તો એક સામાન્ય વાત હૈ. આવલિકાનો ભાગ છે એ કુછ નિયમસારમેં હૈ, ખ્યાલ હૈ, એસી ભૂલ નિકાલતે હૈ, રતનચંદ્રજી, બાપુ ભૂલ નહીં સંતોની ભૂલ ન હોય. આહાહા ! સ્થિરતામાં કોઈ ભૂલ હોય, પણ દૈષ્ટિ અને જ્ઞાનના અનુભવમાં જરી પણ ભૂલ ન હોય. પુલાક અને બકુશ આદિમેં જરી દોષ લગતે હૈ સ્થિરતામેં વસ્તુમેં, દૈષ્ટિ ને જ્ઞાનમેં બિલકુલ દોષ નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહા !

ભગવાન જ્ઞાનસૂર્ય તપે છે ને અંદરમાં. આહાહાહા ! જ્ઞાન જિનચંદ્ર એ આત્મા હૈ, શીતળતાના વીતરાગી શીતળ સ્વભાવસે ભરા પ્રભુ, આહાહાહા... વિજ્ઞાનઘન, આનંદઘન, શાંતઘન, સ્વચ્છતાકા ઘન, પ્રભુતાકા ઘન એ હૈ આત્મા. આહાહા ! એ તરફકા અનુભવ કરને પર સંયોગી જ્ઞાનકા ભી વ્યવચ્છેદ નામ લક્ષ છોડકર, આહાહાહા... જ્ઞાનરૂપસે સ્વાદમેં આતા હૈ. આહાહાહાહા ! ભાષા તો સાદી હૈ ભાવ ગંભીર હૈ ભાઈ !

એક જણો કહે કે સમયસારના તમે ઇતના વખાણ કરતે હૈ એક એક પદમેં માલ ભર્યા હૈ તો મેં તો પંદર દિનમેં તો સારા સમયસાર વાંચ લિયા, અચ્છા ? એસા કોઈ આયા પંડિતજી ! એસા આયા મેં કીધું ભાઈ એ સમયસારમેં એક એક પદમેં મહા ગંભીરતા હૈ. આખી ગાથાની તો વાત કયા કરના ? પણ એક શબ્દ “વંદિતુ સવ્ય સિદ્ધે, જીવો ચરિતદંસણણાણઠિયો” એક એક પદમેં ઉસકી ગંભીરતાકા પાર નહીં પ્રભુ. આહાહાહા ! ત્યારે કહે હમ તો પંદર દિનમેં વાંચ લિયા. વાંચે અક્ષર લિખ્યા હૈ એ વાંચે એમાં શું ? (શ્રોતા:- બે રાત જાગે ને વાંચે) હો, જાગી જાય ને

પછી વાંચ્યા કરે એમાં શું અક્ષર ? અ, આ, ક, કા એમાં શું ? બાપુ ! એ સમયસાર જગતના ભરતક્ષેત્રનો ચંદ્ર સૂર્ય છે. અદ્વૈતચક્ષુ છે. એ આયા ને ! કળશ છે છેલ્લા આખિર સમયસારમાં અદ્વૈતચક્ષુ, અદ્વૈતચક્ષુ, અજોડચક્ષુ આખિરમાં સમયસાર, સમયસાર એટલે શબ્દો, અને સમયસાર એટલે આત્મા. સમજમાં આયા ? આહાહા !

ઓમકાર છે ને ? બનારસીદાસે લિયા છે. ઓમકાર શબ્દે વિશદ યાકે ઉભયરૂપ બનારસી વિલાસમાં લિયા છે. ઓમકાર શબ્દે વિશદરૂપ એક આત્મિકભાવ, એક પુદ્ગલકો, ઓમના દો શબ્દ લિયા છે. એક ઓમ આત્મસ્વરૂપ એ ઓમ, અને એક વિકલ્પ ઉઠતે છે કે 'ઓમ' એ શબ્દ છે. આહાહા ! સમજમાં આયા ? આંહી આવ્યું નથી, બનારસીદાસનું ? હા, પ્રમેય માહાત્મ્યમાં લીધું છે. બનારસી વિલાસ બહોત વરસ પહેલે દેખા થા ને તે ગુપ્ત બાત થી તો મોક્ષમાર્ગમાં પીછે છપા દિયા છે તીનો. આહાહા ! પછી જ્ઞાનની વાત લીધી છે, છે ને આ તો ઘણા વરસ પહેલાં, એકાણુંમાં જ્યારે દેખા થા ને તો છપાયા પીછે કીધું આવી વાતું ગુપ્ત રહી ગઈ છે. આહાહા !

યહાં કહેતે છે, આહાહા ! નિમિત્તકા તો લક્ષ છોડ દે, રાગકા તો લક્ષ છોડ દે, પણ જ્ઞાનકી પર્યાયમાં અનેકાકાર જો પર લક્ષે હુઆ ઉસકા ભી તું લક્ષ છોડ દે. આહાહાહાહા... ઔર એકિલા વિજ્ઞાનઘન ભગવાન આત્મા ઉસકા અનુભવ કરનેસે જ્ઞાનકા સ્વાદ આતા છે, એકિલા સ્વભાવકા સ્વાદ આતા છે, એમ કહેતે છે. સમજમાં આયા ? ઉસકા નામ સમ્યગ્જ્ઞાન છે, આહાહાહા... ઉસકા નામ ભાવશ્રુતજ્ઞાન છે, ઉસકા નામ જૈનશાસન છે. આહાહાહા... આવી વાત અરેરે !

ભાવાર્થ:- યહાં આત્માકી અનુભૂતિકો હી જ્ઞાનકી અનુભૂતિ કહા ગયા. છે ને ? આત્માકા અનુભવ એ જ્ઞાનનો અનુભવ, દ્રવ્યકા અનુભવ એ જ્ઞાનકા અનુભવ. ૧૪ મેં દ્રવ્યકા અનુભવ કહા, અહીંયા જ્ઞાનકા અનુભવ. અજ્ઞાનીજન જ્ઞેયોમાં હી-જ્ઞેયોમાં હી, ઇન્દ્રિયજ્ઞાનકે વિષયોમાં હી-જ્ઞેયોકા અર્થ કિયા જ્ઞેયોમાં હી એટલે ? લીટી કરકે, જ્ઞેયોમાં હી એટલે કયા ? અર્થાત્-અર્થાત્ જ્ઞેયોમાં હી અર્થાત્ જ્ઞેય ઇન્દ્રિયજ્ઞાનકે વિષયોમાં હી લુબ્ધ હો રહા છે. આહાહાહા... એ ઇન્દ્રિયજ્ઞાનકે વિષયોસે અનેકાકાર હુએ જ્ઞાનકો હી જ્ઞેયમાત્ર આસ્વાદન કરતે છે. આહાહા ! ટીકાકાર આ પંડિત પણ કિતના કરતે છે, સમજમાં આયા ?

હવે વો ચર્યામાં કહે પંડિતોકા આધાર નહીં લેના, અમારે પંડિતજી કહે પંડિતોકા આધાર લેના, હૈં ? આ વાત કિસકી છે ? આ પંડિતજી તો અર્થ કરતે છે. આહાહા ! ભાઈ ! એમ અનાદર ન થાય, પ્રભુ ! સમ્યગ્દૈષ્ટિકા કથન એ માન્ય છે, અનાદર ન થાય. એ સર્વજ્ઞ જૈસી સમ્યગ્દૈષ્ટિમાં જો કથન આતા છે, એસે અનુભવી જીવકી એસી વાણી દિવ્ય ધ્વનિ જૈસા હી ભાવ આતા છે. ભાઈ તેરે ખબર નહીં. આહાહા ! આહાહા ! એ આંહી કહા.

ઇન્દ્રિયજ્ઞાનકે વિષયોસે, ઇન્દ્રિયજ્ઞાનકા વિષયોસે પર, અનેકાકાર હુએ જ્ઞાન, છે ? એ જ્ઞાનકી પર્યાયમાં અનેકાકાર પરલક્ષસે જો હુઆ જ્ઞાન, આહા... ઉસકો હી જ્ઞેયમાત્ર, એ જાણે અપના જ્ઞેય છે એમ માનતે છે, પણ એ પરજ્ઞેય છે. એ જ્ઞાનકો હી જ્ઞેયમાત્ર આસ્વાદન કરતે છે. આહાહાહા ! અપના જ્ઞાનકો આ પરજ્ઞેયકા સ્વાદ લેતે છે એકિલા કહેતે છે. અપના જ્ઞાન છોડકર. ગાથા તો બહોત અચ્છી આ ગઈ છે. આહાહા ! (શ્રોતા:- ભાવકા સ્પષ્ટીકરણ બહોત અચ્છી

આયા) આહાહા ! આ અનુભવ વિના સમજે નહીં, સમજે નહીં કઠણ વાત. ઈન્દ્રિયજ્ઞાનકે વિષયોંસે એ ઈન્દ્રિયજ્ઞાન હુઆ, શાસ્ત્રસે સૂના, ભગવાનકો સૂના, ગુરુકો સૂના, શાસ્ત્ર વાંચ્યા ને જ્ઞાન હુઆ, એ સબ ઈન્દ્રિયજ્ઞાનકે વિષયોંસે અનેકાકાર હુએ, આહાહાહા... જ્ઞાનકો હી અનેકાકાર હુએ જ્ઞાનકો હી, જ્ઞેયમાત્ર આસ્વાદન-આસ્વાદન કરતે હૈ, એ તો પરજ્ઞેય હૈ, ઉસકો યે આસ્વાદન કરતે હૈ. સ્વજ્ઞેયકો તો ભૂલ ગયે. આહાહાહા ! આહાહા ! સૂક્ષ્મ હૈ ભાઈ પણ આવી વાત મળે ક્યાં ભાઈ ! સમજમેં આયા ?

આ દુર્લભ હૈ બાપુ, પ્રભુ, આહાહા ! આ જ્ઞેયમાત્ર કરકે, પરંતુ જ્ઞેયોંસે ભિન્ન દેખો એ જ્ઞાન અનેકાકાર જ્ઞેયસે પરકે લક્ષસે હુઆ ઉસકો યહાં જ્ઞાનમાત્રકા, એ જ્ઞાનમાત્રકા આસ્વાદ નહીં કરતે, જ્ઞેયમાત્ર કરતે હૈ, પરંતુ જ્ઞેયોંસે ભિન્ન, એ જ્ઞેયાકાર અનેક જ્ઞાન ઉસસે ભિન્ન, જ્ઞાનમાત્રકા આસ્વાદ નહીં કરતે. આહાહાહાહા ! કિતની સ્પષ્ટતા પંડિતજીએ કિયા જુઓ પંડિત હૈ.

“ઔર જો જ્ઞાની હૈ” આહાહાહા ! “જ્ઞેયોંમેં આસક્ત નહીં હૈ.” અનેકાકાર જ્ઞાનકી પર્યાય હુઈ એ પરજ્ઞેય હૈ, એ સ્વજ્ઞેય નહીં. હૈં ? આહાહા ! શું વાણી સંતોની રામબાણ છે, રામનું બાણ ફરે નહીં, માર્યું, નાખ્યું એ તો મરી જાય સામે એકદમ. એમ વીતરાગી સંતોની વાણી રામબાણ હૈ, ફરે નહીં ત્યાં. આહાહાહા ! જ્ઞેયોંમેં આસક્ત નહીં હૈ, જ્ઞેયોંસે ભિન્ન, એ પર્યાયમેં ઈન્દ્રિયજ્ઞાનસે અનેકાકાર હુઆ, ઉસકા લક્ષ છોડકર એકાકાર જ્ઞાનકા હી આસ્વાદ લેતે હૈ. આહાહાહા ! એકિલા ભગવાન આત્મા જ્ઞાનસ્વરૂપીકા સ્વાદ લેતે હૈ. સ્વજ્ઞાનકા સ્વાદ લેતે હૈ વો (અજ્ઞાની) પરજ્ઞેયાકારકા સ્વાદ લેતે હૈ એ રાગ. આહાહાહાહા ! આવી વાત છે ભાઈ !

જૈસે શાકોંસે ભિન્ન નમકકી ડલ્લીકા ક્ષારમાત્ર સ્વાદ આતા હૈ, શાક આદિસે ભિન્ન લવણકા ડલ્લીકા સ્વાદ આતા હૈ, ઉસી પ્રકાર આસ્વાદ લેતે હૈ. સમ્યગ્દૈષ્ટિ એટલે સમ્યગ્જ્ઞાની આહાહાહાહા... પર્યાયમેં પરજ્ઞેયાકારે જ્ઞાનકા સ્વાદ છોડકર, આહાહાહાહાહા... અપના ભગવાન જ્ઞાન સ્વરૂપી પ્રભુ ઉસકા આસ્વાદ લેતે હૈ “જૈસે શાકોંસે” આયા ને ? “કયોંકે જો જ્ઞાન હૈ સો આત્મા હૈ”. આહાહાહા ! જ્ઞાન એ આત્મા હૈ, “ઔર જો આત્મા હૈ સો જ્ઞાન હૈ”. જ્ઞાન એ આત્મા હૈ ને આત્મા વો જ્ઞાન હૈ.

ઈસપ્રકાર ગુણીગુણીકો અભેદ દૈષ્ટિમેં, અભેદ દૈષ્ટિમેં આનેવાલા ગુણગુણી ભેદ નહીં. અને “ગુણ ને ગુણીની અભેદ દૈષ્ટિમેં આનેવાલા સર્વ પરદ્રવ્યોંસે ભિન્ન” અબદ્ધસ્પૃષ્ટ આયાને અપની પર્યાયસે એકરૂપ “અનન્ય” દૂસરા બોલ લિયા, અપને ગુણોંમેં એકરૂપ “સામાન્ય” પર નિમિત્તસે ઉત્પન્ન હુએ ભાવોંસે ભિન્ન, આહા ! અપને સ્વરૂપકા અનુભવ, જ્ઞાનકા અનુભવ હૈ. આહાહાહાહા !

એ આયા થા અનિયતમેં, પર્યાયમેં જો અનેક પ્રકારની અગુરુલઘુને કારણે આદિ પર્યાયમેં અનેકતા હોતી હૈ, ઉસકા ભી લક્ષ છોડકર, સમજમેં આયા ? નિયતકો કહ્યા થા ને ? અબદ્ધસ્પૃષ્ટ, અનન્ય, નિયત, અવિશેષ ને અસંયુક્ત ઐસા ભાવસ્વરૂપ આત્મા ઐસા ભાવસ્વરૂપ ભગવાન, આહાહાહા... ઉસકા અનુભવ કરનેપર આહાહાહા... જ્ઞાનકા અનુભવ હૈ, ઔર વો અનુભવન ભાવશ્રુતજ્ઞાન સ્વરૂપ યહ અનુભવ ભાવશ્રુત જ્ઞાનસ્વરૂપરૂપ જિનશાસનકા અનુભવન હૈ, આહાહાહાહા !

ગાથા અલૌકિક છે, ઉસકા ભાવ હો, ભાષા તો ભાષા છે, એ ભાવશ્રુતજ્ઞાન વો પરકા લક્ષણે જ્ઞાન એ તો દ્રવ્યશ્રુત શબ્દજ્ઞાન, બંધ અધિકારમેં કહા છે, કે જિતના પરકા લક્ષણે જ્ઞાન હોતે છે એ ઉસકો શબ્દજ્ઞાન કહેતે છે આત્મજ્ઞાન નહીં. આહાહાહાહા ! સમયસાર છે ને ? આગળ બંધમેં છે, સબ છે અહીં તો અઢાર બાર ચલ ગયા સભામેં, આ તો ઓગણીસમી બાર ચલતે છે, સભામેં હોં, અઢાર બાર તો હો ગયા. અક્ષરે અક્ષરકા અર્થ, આ ઓગણીસમી વાર ચલતે છે. આહાહા ! આહા !

એ જિનશાસન અનુભવન છે. શુદ્ધનયસે ઈસમેં કોઈ ભેદ નહીં, એ શુદ્ધનયકા જો વિષય છે અને વિષયમાં અનુભવ હોતે છે ને નિર્મળ પર્યાય વો ભી શુદ્ધનય છે, શુદ્ધનયકા વિષય પરિપૂર્ણ છે, એ પર્યાયકા ભેદ ભી શુદ્ધનયકા વિષય નહીં, એ તો વ્યવહારનયકા વિષય હુઆ. તો વો છોડકર શુદ્ધનયકા વિષય ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવ ઉસકા અનુભવકો ભી શુદ્ધનય કહેનેમેં આતા છે. તો શુદ્ધનયસે ઈસમેં કોઈ ભેદ નહીં. જૈનશાસન પર્યાય શ્રુતજ્ઞાન જૈન શુદ્ધનયકા અનુભવ સબ એક હી પર્યાયકા વાયક છે, આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? લો એ હો ગયા

શ્લોક - ૧૪

(પૃથ્વી)

અખણ્ડિતમનાકુલં જ્વલદનન્તમન્તર્બહિ-
ર્મહઃ પરમમસ્તુ નઃ સહજમુદ્વિલાસં સદા ।
ચિદુચ્છલનનિર્ભરં સકલકાલમાલમ્બતે
યદેકરસમુલ્લસલ્લવણખિલ્યલીલાયિતમ્ ॥ ૧૪ ॥

હવે આ જ અર્થનું કલશરૂપ કાવ્ય કહે છે:-

શ્લોકાર્થ:- આચાર્ય કહે છે કે [પરમમ્ મહઃ નઃ અસ્તુ] તે ઉત્કૃષ્ટ તેજ-પ્રકાશ અમને હો [યત્ સકલકાલમ્ ચિદ-ઉચ્છલન-નિર્ભરં] કે જે તેજ સદાકાળ ચૈતન્યના પરિણામનથી ભરેલું છે, [ઉલ્લસત્-લવણ-ખિલ્ય-લીલાયિતમ્] જેમ મીઠાની કાંકરી એક ક્ષારરસની લીલાનું આલંબન કરે છે તેમ જે તેજ [એક-રસમ્ આલમ્બતે] એક જ્ઞાનરસ-સ્વરૂપને અવલંબે છે, [અખણ્ડિતમ્] જે તેજ અખંડિત છે-જ્ઞેયોના આકારરૂપે ખંડિત થતું નથી, [અનાકુલં] જે અનાકુળ છે-જેમાં કર્મના નિમિત્તથી થતા રાગાદિથી ઉત્પન્ન આકુળતા નથી, [અનન્તમ્ અન્તઃ બહિઃ જ્વલત્] જે અવિનાશીપણે અંતરંગમાં અને બહારમાં પ્રગટ દેહીધ્યમાન છે-જાણવામાં આવે છે, [સહજમ્] જે સ્વભાવથી થયું છે- કોઈએ રચ્યું નથી અને [સદા ઉદ્વિલાસં] હમેશાં જેનો વિલાસ ઉદયરૂપ છે-જે એકરૂપ પ્રતિભાસમાન છે.

ભાવાર્થ:- આચાર્યે પ્રાર્થના કરી છે કે આ જ્ઞાનાનંદમય એકાકાર સ્વરૂપજ્યોતિ અમને સદા પ્રાપ્ત રહો. ૧૪.

અખણ્ડિતમનાકુલં જ્વલદનન્તમન્તર્બહિ- ર્મહઃ પરમમસ્તુ નઃ સહજમુદ્વિલાસં સદા ।
ચિદુચ્છલનનિર્ભરં સકલકાલમાલમ્બતે યદેકરસમુલ્લસલ્લવણખિલ્યલીલાયિતમ્ ॥૧૪ ॥

अब इस अर्थका कणशरूप काव्य कहेते है. आहाहाहा ! अमृतका अमृत कणश है. आचार्य कहेते है 'परमम् महः नः अस्तु' नः नामे 'अमे' 'नः' शब्द है ने ? अटले अमे, हमको 'यह' उत्कृष्ट तेज प्रकाश प्राप्त हो. आहाहा ! अमुक प्राप्त तो है ही, પણ हवे उत्कृष्ट प्राप्त हो. आहाहाहा ! केवलज्ञान प्राप्त हो हमको तो, तेजका बिंब प्रभु, आहाहा... हमे यह 'महः' छे ने तेज, अस्तु, वह उत्कृष्ट तेज प्रकाश प्राप्त हो. आहाहाहा ! हमारा नाथ प्रभु ! यैतन्य प्रकाशका पिंड अे अमने पर्यायमां प्राप्त हो. आहाहा ! हमे महाप्रतका विकल्प आ हो ने आ हो अे कोछ बात है नहीं. आहाहा !

'यत् सकलकालम् चिद् उच्छलन निर्भरं' यत् नाम के जो तेज भगवान आत्माका तेज, यैतन्य तेज सदाकाण, यैतन्यका परिणामनसे, यैतन्यका स्वभावसे परिपूर्णा है, परिणामननो अर्थ यैतन्यका स्वभावसे परिपूर्णा है. परिणामन पर्याय अंदर नहीं है. आहाहाहा ! समजमें आया ? है ? चिद् उच्छलन छे ने उच्छलन ? उच्छलनका अर्थ परिणामन किया. परिणामन स्वभाव अैसा त्रिकाण अेकरूप है. अेम् छे ने ? "यत् सकलकालम् चिद् उच्छलन निर्भरं" यह परिणामनसे निर्भर, निर्भर अेटले परिपूर्णा. निर्भर, भगवान सकल कालसे ज्ञानथी परिपूर्णा भर्या पडा है. परिणामनका अर्थ पारिणामिक स्वभाव. पारिणामिक स्वभाव सहज, अैसे निर्भरं परिपूर्णा है भगवान, आहाहा ! समजमें आया ? आरे आवी वातुं छे. व्यवहारना रसियाने तो अेवुं लागे के आ भधुं व्यवहारनुं तो कांछ कहेता ज नथी. कहे छे ने ? व्यवहार, व्यवहारनुं ज्ञान पण छेउने लायक है, तारा व्यवहार दया दानना विकल्प तो छेउने लायक है ही, आहाहाहा ! अरेरे अनंता भव किया प्रभु, जैनधर्ममें भी अनंतभैर जन्म्या है, जैनका साधु द्विगंबर भी अनंतभैर हुआ है प्रभु. आहाहा ! हो नव पूर्वकी लब्धि भी अनंतभैर हुआ है. उसमें क्या आया ? आहाहाहा !

यहां कहेते है, जे सदाकाण यैतन्यका भावसे परिपूर्णा है. "उल्लसत लवण भिल्य लीलायितम्" जैसे नमककी डली, अेक क्षार रसकी लीलाको आलंबन करती है. आहाहा ! अेकला क्षाररससे भरा है यह. आहाहा ! उसी प्रकार, जो तेज अेक 'रसम् आलम्बते' अेक ज्ञान स्वरूपका आलंबन करता है, अेटले ज्ञान स्वरूप ही भगवान त्रिकाण है. 'अभंडितम्' जे तेज अभंड है. आलंबनका अर्थ यहां पर्याय नहीं, आलंबनका अर्थ ज्ञानस्वरूप ज उसका आलंबन त्रिकाण है यूं. आहाहाहा ! समजमें आया ? ज्ञानसागर भगवान अे ज्ञानका आलंबन नाम ज्ञान स्वरूप ज छे यूं. लीलाका आलंबन करती है, अेम् ज्ञान स्वरूपका आलंबन करता है. ते ज अभंडित छे. जे तेज यैतन्यका स्वभावभावसरस अभंड है, पर्यायमें भी भंड नहीं हुआ.

"जो जेयोके आकाररूप भंडित नहीं होता" देभो. आहाहाहा ! पर्यायमें भी जब ज्ञान होता है तो जेयोका आकारसे भी ज्ञानकी पर्याय, ज्ञानका स्वाद लेनेमें भंडित नहीं होती, आहाहाहा ! आयो मार्ग. जो अनाकुण है, भगवान तो अनाकुण आनंद स्वरूप प्रभु है. आहाहाहा ! "जिसमें कर्मोके निमित्तसे होनेवाला रागादिसे उत्पन्न आकुणता नहीं." अनंतम अन्तः बहिः जवलत् आहाहाहा ! अविनाशी रूपसे अंतरंगमें और बाह्यमें प्रगट देदीप्यमान ज्ञाननेमें आता है. आहाहाहा ! अंतरंगमें अेकीला शांतरससे भरा है और बाह्यमें भी

શાંતરસ દિખનેમેં આતા હૈ. શાંત, શાંત, શાંત, શાંત આહાહા ! ભક્તામરમેં આતા હૈ કે નહીં ? જિતના શાંતરસકા પરમાણુ હૈ, પ્રભુ એ તો શરીરમેં એસા હુઆ, આ તો અંદર શાંતિકી પર્યાયમેં શાંતિ ઇતની હૈ કે શાંતરસસે તો ભરા હૈ, પણ પર્યાયમેં શાંતિ દિખતી હૈ. આહાહાહા ! શરીરમેં તો શાંતરસકા પરમાણુ પરિણમ્યા હૈ એ તો જડ, પણ અંતરમેં શાંતરસ પૂરણ પડયા હૈ, તો ઉસકી પર્યાયમેં ભી શાંત, આહાહા ! “ઉપશમ રસ વરસે રે પ્રભુ તારા નયનમાં ઉપશમ રસ વરસે રે પ્રભુ તારા નયનમાં” જ્ઞાનરૂપી નયનમાં. આહાહા !આહા !

એસા આત્મા ભગવાન અપની પર્યાયમેં ઉપશમરસપણે આતા હૈ. આહાહા ! બહારસે અને અંતરસે તો દેદીપ્યમાન જાનનેમેં આતા હૈ, જો સ્વભાવસે હુઆ હૈ. ઉસકો કિસીને કોઈ દ્રવ્યકો કર્યા નહીં હૈ. એ તો અનાદિ અનંત હૈ. એમ કે સ્વભાવસે હુઆ હૈ સ્વભાવ હી એસા હૈ અનાદિ અનંત કોઈ ઈશ્વર ઉસકા કર્તા હૈ કે કોઈએ બનાયા હૈ એસી એ ચીજ નહીં, એ તો પ્રભુ આનંદકંદ, જ્ઞાનઘન, અકૃત્રિમ હૈ, અણકરાયેલ હૈ. આહાહા ! જિસે કિસીને નહીં રચા. ‘સદા ઉદ્ધિલાસં’ સદા ઉદ્ધિલાસં, સદા જિસકા વિલાસ ઉદયરૂપ હૈ. આહાહાહા ! જિસકા અર્થાત્ જે એકરૂપ પ્રતિભાસમાન હૈ, ત્રિકાળ એકરૂપ હૈ, એસા પર્યાયમેં ભાસન હોતા હૈ, આહાહા ! હૈ તો ખરા પણ હૈ એ ભાસન કિસકો ? હૈ તો હૈ એસા, પણ પર્યાયમેં એસા પ્રતિભાસ હોતા હૈ કે, આ વસ્તુ અખંડાનંદ પરિપૂર્ણ હૈ. આહાહા... ઉસકો પ્રતિભાસ આયા. આવી વાતું છે.

માર્ગ જ એસા હૈ ભગવાન, જિનશાસન આ એસા હૈ. આહાહા ! જિનસ્વરૂપી ભગવાન ઉસકા આશ્રયસે જો અનુભવ આનંદ હુઆ એ જૈનશાસન હૈ, જૈનશાસન દ્રવ્યકો નહીં કહા, પર્યાયકો કહા. આહાહા ! રાગ શાસન એ વિકાર દશા હૈ, જિનશાસન એ વીતરાગી દશા હૈ, દશાકો યહાં શાસન કહા. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? “એકરૂપ પ્રતિભાસમાન હૈ” આહાહા !

ભાવાર્થ:- આચાર્યદેવે પ્રાર્થના કી હૈ કે યહ જ્ઞાનાનંદમય એકાકાર સ્વરૂપ જ્યોતિ હમે સદા પ્રાપ્ત રહો. આહાહાહાહા ! કહા પંચમ આરાના સંતો, જગતને પંચમ આરાના પ્રાણી માટે પણ આ વાત કરતે હૈ, હમકો પ્રાપ્ત હો એસા તુમકો ભી પ્રાપ્ત હો એમ કહેતે હૈ. વિશેષ કહેગા.

(શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ.)

* જેમ માટીના કોરા વાસણમાં પાણીના ટીપાં પડતાં પાણી ચૂસાઈ જાય છે, પાણી દેખાતું નથી, પણ વધુ પાણી પડતાં પાણી બહાર દેખાય છે, તેમ આ પરમાત્મતત્ત્વની વાત સાંભળતાં સાંભળતાં હું જ્ઞાયક છું... જ્ઞાયક છું... એવા દેઢ સંસ્કાર અંદરમાં પાડે તો મિથ્યાત્વભાવનો રસ મંદ પડતો જાય છે. હજુ ભૂમિકા મિથ્યાત્વની છે, પણ મિથ્યાત્વનો અભાવ થવાના સંસ્કાર પડતાં જાય છે. શુભભાવથી મિથ્યાત્વનો રસ ભવી-અભવીને અનંતીવાર મંદ પડ્યો છે, પણ આ જ્ઞાયકના સંસ્કારથી મિથ્યાત્વભાવનો અભાવ થવાના સંસ્કાર પડે પછી એકદમ સ્વભાવનો આશ્રય લેતાં સ્વાનુભવ થતાં મિથ્યાત્વનો અભાવ થાય છે.

(દૈજિનાં નિધાન - ૩૩)

ગાથા - ૧૬ શ્લોક - ૧૫-૧૬-૧૭

(અનુષ્ટુભ)

एष ज्ञानघनो नित्यमात्मा सिद्धिमभीप्सुभिः।

साध्यसाधकभावेन द्विधैकः समुपास्यताम् ॥ १५ ॥

હવે, આગળની ગાથાની સૂચનારૂપે શ્લોક કહે છે:-

શ્લોકાર્થ:- [एषः ज्ञानघनः आत्मा] आ (पूर्वकथित) ज्ञानस्वरूप आत्मा છે તે, [सिद्धिम् अभीप्सुभिः] સ્વરૂપની પ્રાપ્તિના ઇચ્છક પુરુષોએ [साध्यसाधकभावेन] સાધ્યસાધકભાવના ભેદથી [द्विधा] બે પ્રકારે, [एकः] એક જ [नित्यम् समुपास्यताम्] નિત્ય સેવવાયોગ્ય છે; તેનું સેવન કરો.

ભાવાર્થ:- આત્મા તો જ્ઞાનસ્વરૂપ એક જ છે પરંતુ એનું પૂર્ણરૂપ સાધ્યભાવ છે અને અપૂર્ણરૂપ સાધકભાવ છે; એવા ભાવભેદથી બે પ્રકારે એકને જ સેવવો. ૧૫.

दंसणणाणचरित्ताणि सेविदव्याणि साहुणा णिच्चं।

ताणि पुण जाण तिण्णि वि अप्पाणं चев णिच्छयदो ॥ १६ ॥

दर्शनज्ञानचरित्राणि सेवितव्यानि साधुना नित्यम्।

तानि पुनर्जानीहि त्रीण्यप्यात्मानं चैव निश्चयतः ॥ १६ ॥

येनैव हि भावेनात्मा साध्यः साधनं च स्यात्तेनैवायं नित्यमुपास्य इति स्वयमाकूय परेषां व्यवहारेण साधुना दर्शनज्ञानचारित्राणि नित्यमुपास्यानीति प्रतिपाद्यते। तानि पुनस्त्रीण्यपि परमार्थेनात्मैक एव, वस्त्वन्तराभावात्। यथा देवदत्तस्य कस्यचित् ज्ञानं श्रद्धानमनुचरणं च देवदत्तस्वभावानतिक्रमाद्देवदत्त एव, न वस्त्वन्तरम्; तथात्मन्यप्यात्मनो -ज्ञानं श्रद्धानमनुचरणं चात्मस्वभावानतिक्रमादात्मैव, न वस्त्वन्तरम्। तत आत्मा एक एवोपास्य इति स्वयमेव प्रद्योतते। स किल-

હવે, દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રરૂપ સાધકભાવ છે એમ ગાથામાં કહે છે:-

दर्शन, વળી નિત્ય જ્ઞાન ને ચારિત્ર સાધુ સેવવાં;

પણ એ ત્રણે આત્મા જ કેવળ જાણ નિશ્ચયદૃષ્ટિમાં. ૧૬.

ગાથાર્થ:- [साधुना] સાધુ પુરુષે [दर्शनज्ञानचरित्राणि] દર્શન, જ્ઞાન અને ચારિત્ર [नित्यम्] સદા [सेवितव्यानि] સેવવાયોગ્ય છે; [पुनः] વળી [तानि त्रीणि अपि] તે ત્રણેને [निश्चयतः] નિશ્ચયનયથી [आत्मानं च एव] એક આત્મા જ [जानीहि] જાણો.

ટીકા:- આ આત્મા જે ભાવથી સાધ્ય તથા સાધન થાય તે ભાવથી જ નિત્ય સેવવાયોગ્ય છે એમ પોતે ઇરાદો રાખીને બીજાઓને વ્યવહારથી પ્રતિપાદન કરે છે કે

‘સાધુ પુરુષે દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર સદા સેવવાયોગ્ય છે’. પણ પરમાર્થથી જોવામાં આવે તો એ ત્રણેય એક આત્મા જ છે કારણ કે તેઓ અન્ય વસ્તુ નથી-આત્માના જ પર્યાયો છે. જેમ કોઈ દેવદત્ત નામના પુરુષનાં જ્ઞાન, શ્રદ્ધાન અને આચરણ, દેવદત્તના સ્વભાવને ઉલ્લંઘતા નહિ હોવાથી, (તેઓ) દેવદત્ત જ છે-અન્ય વસ્તુ નથી, તેમ આત્મામાં પણ આત્માનાં જ્ઞાન, શ્રદ્ધાન અને આચરણ, આત્માના સ્વભાવને ઉલ્લંઘતાં નહિ હોવાથી, (તેઓ) આત્મા જ છે-અન્ય વસ્તુ નથી. માટે એમ સ્વયમેવ સિદ્ધ થાય છે કે એક આત્મા જ સેવન કરવા યોગ્ય છે.

ભાવાર્થ:- દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર-ત્રણે આત્માના જ પર્યાયો છે, કોઈ જુદી વસ્તુ નથી; તેથી સાધુ પુરુષોએ એક આત્માનું જ સેવન કરવું એ નિશ્ચય છે અને વ્યવહારથી અન્યને પણ એ જ ઉપદેશ કરવો.

(અનુષ્ટુભ)

દર્શનજ્ઞાનચારિત્રૈસ્ત્રિત્વાદેકત્વતઃ સ્વયમ્ ।

મેચકોઽમેચકશ્ચાપિ સમમાત્મા પ્રમાણતઃ ॥૧૬॥

હવે, એ જ અર્થનો કલશરૂપ શ્લોક કહે છે:-

શ્લોકાર્થ:- [પ્રમાણતઃ] પ્રમાણદૃષ્ટિથી જોઈએ તો [આત્મા] આ આત્મા [સમમ મેચકઃ અમેચકઃ ચ અપિ] એકીસાથે અનેક અવસ્થારૂપ (‘મેચક’) પણ છે અને એક અવસ્થારૂપ (‘અમેચક’) પણ છે, [દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રૈઃ ત્રિત્વાત્] કારણ કે એને દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રથી તો ત્રણપણું છે અને [સ્વયમ્ એકત્વતઃ] પોતાથી પોતાને એકપણું છે.

ભાવાર્થ:- પ્રમાણદૃષ્ટિમાં ત્રિકાળસ્વરૂપ વસ્તુ દ્રવ્યપર્યાયરૂપ જોવામાં આવે છે, તેથી આત્મા પણ એકીસાથે એકાનેકસ્વરૂપ દેખવો. ૧૬.

(અનુષ્ટુભ)

દર્શનજ્ઞાનચારિત્રૈસ્ત્રિભિઃ પરિણતત્વતઃ ।

एकोऽपि त्रिस्वभावत्वाद्भवहारेण मेचकः ॥૧૭॥

શ્લોકાર્થ:- [એકઃ અપિ] આત્મા એક છે તોપણ [વ્યવહારેણ] વ્યવહાર-દૃષ્ટિથી જોઈએ તો [ત્રિસ્વભાવત્વાત્] ત્રણ-સ્વભાવપણાને લીધે [મેચકઃ] અનેકાકારરૂપ (‘મેચક’) છે, [દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રૈઃ ત્રિભિઃ પરિણતત્વતઃ] કારણ કે દર્શન, જ્ઞાન અને ચારિત્ર-એ ત્રણ ભાવે પરિણમે છે.

ભાવાર્થ:- શુદ્ધદ્રવ્યાર્થિક નયે આત્મા એક છે; આ નયને પ્રધાન કરી કહેવામાં આવે ત્યારે પર્યાયાર્થિક નય ગૌણ થયો તેથી એકને ત્રણરૂપ પરિણમતો કહેવો તે વ્યવહાર થયો, અસત્યાર્થ પણ થયો. એમ વ્યવહારનયે આત્માને દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રરૂપ પરિણામોને લીધે ‘મેચક’ કહ્યો છે. ૧૭.

प्रवचन नं. ७६ गाथा - १६, श्लोक - १५-१६-१७

ता. २-८-७८ श्रावण १६ ०)) सं. २५०४

समयसार कणश १५ है १५ कणश.

एष ज्ञानघनो नित्यमात्मा सिद्धिमभीप्सुभिः ।

साध्यसाधकभावेन द्विधैकः समुपास्यताम् ॥ १५ ॥

क्या कहेते है. "अेष ज्ञानघन आत्मा" आ भगवान आत्मा तो ज्ञान स्वरूपी त्रिकाण, अे स्वरूपनी प्राप्तिना छच्छक पुरुषोअे, स्वरूपनी प्राप्तिनां अतिलाषी पुरुषोअे साध्य साधक भावके भेदसे, अे आत्मा पूर्ण स्वरूप शुद्ध ते साध्य अने अपूर्ण स्वरूप ते साधक.

आत्मा जे ज्ञायक त्रिकाण ज्ञान स्वरूप वो दृष्टिका जे विषय अे आत्माको साध्य साधक भावसे सेवना उसका अर्थ ? साध्य नाम पूर्ण भोक्षनी पर्याय, केवणज्ञाननी पर्याय अे साध्य है, अे आत्मानी पूर्ण निर्भण दशा ते साध्य अने अपूर्ण निर्भण दशा ते साधक. रागादि साधक ने पूर्ण साध्य अैसा नहीं. समजमें आया ? आत्मा ज्ञानानंद स्वरूप प्रभु वो वस्तु स्वभाव अेकरूप त्रिकाण छसको दो प्रकारसे सेवना, अेक तो साध्य जे पूर्ण आनंद ने पूर्ण केवणज्ञान अे साध्य अे पण आत्मानी पूर्ण दशा अने आत्मानी श्रद्धा ज्ञान ने यारित्र जे निश्चय अे साधक दशा अे आत्मानी शुद्धतानी अपूर्ण दशा अे साधक अने आत्मानी पूर्ण दशा ते साध्य. समजमें आया ?

स्वरूपकी प्राप्तिके छच्छक पुरुषोअे साध्य साधक भावके भेदसे अेक ही नित्य सेवन करने योग्य है. आहाहाहा ! अे आत्मा जे पूर्ण स्वरूप शुद्ध उसकी निश्चय सम्यग्दर्शन ज्ञान ने यारित्र जे निर्विकल्प आनंद जे अपूर्ण साधक दशा ते पूर्ण साध्यनुं कारण छे. पूर्ण साध्य जे परमात्म दशा छसका वो साधक है. व्यवहार रत्नत्रय साधक है और निश्चय साध्य है अैसा ही नहीं. तेम वर्तमानमें व्यवहार साधक है अने निश्चय जे साधकभाव है साध्यका कारण उसका व्यवहार कारण ने निश्चय साधक कार्य अैसा ही नहीं. आरेरे ! समजमें आया ? पंडितज्ज नथी ? गया ? ठीक.

आत्मा अेटले पुण्य ने पापके विकल्पसे रहित पूर्णज्ञानघन, उसकी अपेक्षा लेकर, आश्रय लेकर जे शुद्ध सम्यग्दर्शन ज्ञान यारित्र निश्चय स्वके आश्रयसे प्रगट हुआ अे साधक दशा अपूर्ण है, अने पूर्ण केवणज्ञानकी प्राप्ति अे साध्य दशा पूर्ण है. तो पूर्ण ने अपूर्ण होय आत्मा द्वारा साधन करना आत्मा अपूर्ण शुद्धता से परिणामन करना अे साधक है, अने आत्मा पूर्ण निर्भणपणे साध्य प्रगट करे अे साध्य है. समजमें आया ? व्यवहार रत्नत्रय साधक है अने निश्चय साधक पर्याय अे साध्य है अैसा नहीं. तेम व्यवहार रत्नत्रय साधक है अने साध्य केवणज्ञान है अैसा भी नहीं. समजमें आया ? आहाहा... वात अेवी भाछ !

यौद गाथामें दर्शन का अधिकार यला. पंढरमें ज्ञानका अधिकार, हवे सोलभीमें दर्शन ज्ञान ने यारित्र तीनका अधिकार साथमें. आहाहा... अपना आनंद स्वरूप भगवान पूर्ण

સચ્ચિદાનંદ ઉસકા એ આત્મા હી અપૂર્ણ સાધક શુદ્ધતાપણે પરિણમન કરે એ ઉસકી સાધક દશા, અને વોહી આત્મા પૂર્ણ સાધ્યકી દશા પ્રગટ કરે એ ઉસકા ધ્યેય, વો સાધક પણ આત્માની શુદ્ધ દશા એ સાધક હૈ અને આત્માની પૂર્ણ શુદ્ધ દશા તે ધ્યેય નામ સાધ્ય હૈ. આહાહા... સમજમેં આયા ? (શ્રોતા:- વ્યવહાર નય સાધક તો કહેવાયને ?) વ્યવહારનય સાધક તો નિમિત્તસે કથન હૈ. યે હૈ નહીં, હૈ નહીં ઉસકો કહેના નામ વ્યવહાર હૈ. આહાહા ! (શ્રોતા:- દશાકો ધ્યેય કહા) પૂર્ણ દશાકો ધ્યેય કહા. અપૂર્ણ દશા કો સાધક કહા. સમજમેં નહીં આયા ?

પુણ્ય પાપકા વિકલ્પ સે રહિત ભગવાન પૂર્ણાનંદ પ્રભુ, ઉસકા પૂર્ણ દશા શુદ્ધતાની પૂર્ણ દશા એ સાધ્ય અને શુદ્ધતાની અપૂર્ણ દશા તે સાધક. આહાહાહા... એવી વાત છે. આ વ્યવહારના રસિયાને આ કઠણ પડે એવું છે વ્યવહાર કરતાં કરતાં સાધક દશા પ્રગટ થશે ઔર વ્યવહાર કરતાં કરતાં સાધ્ય કેવળજ્ઞાન પ્રગટ થશે. એ સબ બાત જૂઠ હૈ. આહાહા... સમજમેં આયા ? આહાહા !

યહાં તો દો પ્રકારસે એક હી આત્મા, એમ છે ને ? દો પ્રકારસે એક હી આત્મા, તો આત્મા તો પુણ્ય પાપસે રહિત એ આત્મા શુદ્ધ આનંદધન એ એક હી દો પ્રકારસે સેવન કરના. આહાહા... એ આત્માકી અપૂર્ણ સાધક નિર્મળ ઉપયોગ દશા, શુદ્ધ ઉપયોગ દશા, એ સાધક અને પૂર્ણ સાધ્ય કેવળજ્ઞાન દશા એ સાધ્ય, બિયમેં વ્યવહાર કોઈ કારણ હૈ કે ફારણ હૈ એ ઈસમેં હૈ હી નહીં. (શ્રોતા:- કથંચિત્ હોતા હૈ) કથંચિત્ હોતા હૈ સાધક શુદ્ધ એ - દ્રવ્ય નહીં એ કથંચિત્ કયા કહા એ ? દ્રવ્ય જે ત્રિકાળી હૈ એ કથંચિત્ સાધક હૈ ઐસા નહીં, એ નિર્મળ પર્યાય એ સાધક હૈ. નિર્મળ પર્યાયકા ધ્યેય તો (ત્રિકાળી દ્રવ્ય) યહ હૈ પણ અહિંયા એ લેના નહીં હૈ. અહીંયા તો ત્રિકાળી આનંદકંદ પ્રભુ ઉસકા અવલંબનસે શુદ્ધતા- શુદ્ધ ઉપયોગ દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર એ પ્રગટ હુઈ ઉસકો (દશાકો) અહીંયા સાધક કારણ કહેનેમેં આતા હૈ, ઔર ઉસકી પૂર્ણ સાધ્ય દશા શુદ્ધ કાર્ય સાધ્યદશા કહેનેમેં આતી હૈ.

ભાષા તો ઘણી સાદી પણ હવે એને, સમજમેં આયા ? આહા ! અજાણ્યા માણસને તો એવું લાગે આ શું છે ? કારણ કોઈ દિ' આ ધર્મ શું ચીજ છે, અત્યારે તો સંપ્રદાયમાંય એ ચાલતી નથી કાંઈ. આ વ્રત કરો ને તપસ્યા કરો ને ભક્તિ કરો ને પૂજા કરો ને એ તો બધી રાગની ક્રિયા હૈ ભાઈ, એ કોઈ સાધક નથી. આહાહા...

સાધક તો ઈસકો અહીંયા કહેનેમેં આતા હૈ, ગુણસ્થાન, ચોથેથી ૧૨મે તક સાધક કહેતે હૈ ૧૩મેં સાધ્ય કહેતે હૈ, તો એ ચોથાગુણસ્થાનકી જે દશા એ પાંચમાંની છઠ્ઠાની દશા સ્વાત્માકા ધ્યેયસે, આશ્રયસે જો સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન, અશુદ્ધતાકો છોડકર શુદ્ધ દશા અપૂર્ણ પ્રગટ હુઈ ઈસકો યહાં સાધક કહેનેમેં આતા હૈ. સાધક કહો કે કારણ કહો. સમજમેં આયા ? અને એ આત્માકી પૂર્ણ નિર્મળ દશા સાધ્ય કહો કે કાર્ય કહો, પાટણીજી ! પોતે જ કારણ ને પોતે જ કાર્ય. આહા ! અહીંયા એ જ સિદ્ધ કરના હૈ. ભગવાન આનંદનો નાથ પ્રભુ અપૂર્ણ શુદ્ધતાપણે પરિણમે તે કારણ અને તે સાધક તે ભગવાન પૂર્ણ સાધ્ય નિર્મળપણે પરિણમે તે કાર્ય ને તે સાધ્ય. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

(શ્રોતા:- કાર્ય તો દ્રવ્યને આશ્રયે થાય છે.) નહીં, અત્યારે અહીંયા ધ્યેયકી અહીં બાત

નહીં હૈં સંસ્કૃત ટીકામાં ધ્યેય લિયા હૈં કળશ ટીકાકારે, પણ અહીંયા આ લેના આ, ધ્યેય બનાકર દ્રવ્ય સ્વભાવકો ધ્યેય બનાકર જે પર્યાયમેં સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર હુઆ, ઉસકો અહીંયા આત્મા સાધકપણે પરિણમ્યા એમ કહેનેમેં આતા હૈં. ભલે ધ્યેય દૈષ્ટિ ત્યાં હૈં એ અહીંયા ભાત નહીં. દ્રવ્યકા ત્રિકાળ ધ્યેયકા અવલંબનસે સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર હુઆ પણ અહીંયા સમ્યગ્દર્શન ચારિત્ર જે હુઆ શુદ્ધ, ઉસકો કારણરૂપ સાધકરૂપ કહીને, પૂર્ણ દશાકો કાર્યરૂપ કહીને સાધ્યદશા કહેનેમેં આયા હૈં. એક હી આત્મા અપૂર્ણપણે અશુદ્ધપણે પરિણમના યે હી આત્મા પૂર્ણપણે પરિણમના એ કારણ ને કાર્ય હૈં. આહા ! સમજમેં આયા ?

આકરી વાત ભાઈ ! લોકોને અંતર આ ભગવાન અંદર, આહાહા ! એ પૂરણ પૂરણ પૂરણ સ્વભાવ જિસકા સ્વભાવ હૈં, એ અપૂર્ણ અને વિપરીત કેસે હો ? આહાહા ! ભગવાન આત્મા પૂર્ણ આનંદ આદિ, જ્ઞાન આદિ, શાંતિ આદિ, સ્વચ્છતા આદિ, પ્રભુતા આદિ, પૂર્ણ સ્વભાવકા, ભર-ભર ભરપૂર, 'ભર' શબ્દ એક અમારે અહીં કાઠીયાવાડમાં ચાલે છે. ગાડામાં આવેને ગાડા માલ ભરતે હૈં ને ? ભર ભર્યા કહેવાય. પરચીસ મણ પચાસ મણ ભર, ભર ભર્યા કહેવાય. એસે શાસ્ત્રમેં ભર આતા હૈં, ભગવાન પૂર્ણાનંદકા ભર હૈં. આહાહાહા !

પૂર્ણ જ્ઞાન, પૂર્ણ શાંતિ, પૂર્ણ પ્રભુતા, ઉસકો ધ્યેય બનાકર સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર જો નિશ્ચય હુઆ ઉસકો શુદ્ધતાકી અપૂર્ણતા હૈં, વો કારણ ઉસકો સાધક કહા અને કારણ કહા. આહાહા ! સમજમેં આયા ? અને એ દ્રવ્ય હી પૂર્ણપણે-શુદ્ધપણે પરિણમે આહાહા... દ્રવ્ય હી અશુદ્ધપણે અપૂર્ણપણે પરિણમે, એમ દ્રવ્ય હી શુદ્ધપણે પરિપૂર્ણપણે પરિણમે એ સાધક સાધ્ય એ હી હૈં. આહાહા ! આ ચારિત્ર અધિકાર લિયા ને સાથમેં, આહા... દર્શન જ્ઞાનકા અધિકાર તો આ ગયા હૈં બેય. (ગાથા) ૧૪ મેં સમ્યગ્દર્શન, ૧૫ મેં સમ્યગ્જ્ઞાન. આહાહા !

એ શ્રોતાની વ્યાખ્યા જુદી એ શ્રોતાની વ્યાખ્યા છે. એ જૈન ધર્મની શ્રદ્ધા હોં, એ હજી સમકિત નથી ત્યાં, સમકિત તો પછીનાં અનુભવીને લેશે ત્યાં, શ્રોતા એસા હોના ચાહિયે કે જેને જૈન ધર્મની યથાર્થ શ્રદ્ધા હો સમકિત નહીં, અનુભવ નહીં હજી. આતા હૈં ને વો ? અને પીછે શ્રોતા પીછે લિયા હૈં કે અનુભવી આત્માકા અનુભવી શ્રોતા હો તો વો તો બરાબર હૈં, ક્યોંકિ ઉસકો કયા કહેતે હૈં ઉસકા ખ્યાલ ઉસકો બરાબર આતા હૈં, સમજમેં આયા ? આહાહા ! હૈં કે નહીં ઉસમેં ? મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશક હૈં ને એ, ગ્રંથની પ્રમાણતા પછી શ્રોતાની (વાત) આવે છે, "શ્રોતાનું સ્વરૂપ" દેખો, વળી જે જૈન ધર્મકા દ્રઢ શ્રદ્ધાળુ, યહાં હજી અનુભવ ન લેના, અનુભવની પીછે વાત આયેગા, અનુભવ આયેગા, પણ પીછે. અહીંયા તો અનુભવ બિના પ્રાણી જૈન ધર્મકી શ્રદ્ધા બરાબર હૈં, અન્યકી નહીં બિલકુલ. એસા શ્રદ્ધાળુ જીવ નાના પ્રકારના શાસ્ત્રો સાંભળવાને જેની બુદ્ધિ નિર્મળ થઈ છે. ઔર વ્યવહાર નિશ્ચયનયનું સ્વરૂપ યથાર્થપણે જાણી સાંભળેલા અર્થને યથાર્થ રીતે નિશ્ચય જાણી અવધારે છે, એ શ્રોતાની વ્યાખ્યા છે. સમજમેં આયા ? અને પીછે શ્રોતામેં આતા હૈં. આહાહા !

જિસકો આત્મજ્ઞાન ન હો તો ઉપદેશકા મર્મ સમજી સકતે નહીં. આહાહા ! હૈં ? માટે આત્મજ્ઞાન વડે જે સ્વરૂપનો આસ્વાદી હુઆ હૈં. આહાહા ! આત્મજ્ઞાન દ્વારા આત્માનાં આસ્વાદી હુઆ હૈં, તે જૈન ધર્મનો રહસ્યમય શ્રોતા હૈં, એ જૈન ધર્મકા મર્મકા શ્રોતા હૈં. સમજમેં આયા ?

આહાહા ! (શ્રોતા:- યે અનુભવી હૈ ?) કયા કહેતે હૈ ? એ ત્યાં અનુભવી હૈ. પહેલે હજી શ્રોતા હૈ ઈતના બસ, જૈનધર્મની શ્રદ્ધા હૈ, અન્ય ધર્મની નહીં. એ શ્રદ્ધાળુ જીવ શ્રોતાને લાયક છે ઈતના. પણ જો અનુભવી જીવ હો એ તો રહસ્યકો જાનનેવાલા હૈ. સમજમં આયા ? માર્ગ બાપા બહુ ઝીણો ભાઈ ! અપૂર્વ અને સૂક્ષ્મ. આહાહાહા... આ પહેલા અધ્યાયમાં હૈ ને.

અહિંયા કહેતે હૈ. આહાહા.. જિસ, (જો) પૂર્ણ પ્રાસિકા અભિલાષી હૈ, સિદ્ધિ પૂર્ણ પ્રાસિકા અભિલાષી હૈ, એસા જીવકો જે અપના પૂર્ણાનંદ પ્રભુ અંતર આત્મા, ઉસકા અંતર આત્માકે આશ્રયે જે શુદ્ધ સમ્યગ્દર્શન, શુદ્ધ સમ્યગ્જ્ઞાન અને શુદ્ધ ચારિત્રની રમણતા એ તીનોં હુઈ હૈ એ સાધક કહેનેમં આતા હૈ. કયું કિ શુદ્ધિકી પરિપૂર્ણતા નહીં, શુદ્ધિની અપૂર્ણતા હૈ, એ કારણ ઉસકો સાધક કહેનેમં આતા હૈ, ઔર શુદ્ધિકી પૂર્ણતા જિસકો પ્રાપ્ત હુઈ ઉસકો અહીંયા સાધ્ય નામ પ્રાસિ કરનેકે લાયક એ સાધ્ય કહેનેમં આતા હૈ. આહાહા ! આવી વાત છે. આ બધું ગ્રીક લેટીન જેવું લાગે અજાણ્યાને તો, છે એ ખબર છે, કાંઈ ખબર નહીં ધર્મ શું છે આ કયા ચીજ હૈ. આહાહા...

સર્વજ્ઞ ત્રિલોકનાથ જિનેશ્વરદેવે જે ધર્મ કહા, એ સાધકપણા પરિણમનકો ધર્મ કહા. સમજમં આયા ? ધર્મી એસા જો ભગવાન આત્મા ઉસમં જો અનંત જ્ઞાનાદિ ધર્મ પડા હૈ, ધર્મી એસા ભગવાન પ્રભુ ઉસમં અનંત આનંદ જ્ઞાનાદિ ધર્મ પડા હૈ. ઉસકા લક્ષણે, ઉસકા આશ્રય સે, પર્યાયમં જો શુદ્ધતા પ્રગટ હુઈ એ પર્યાયકા ધર્મ. વો દ્રવ્ય સ્વભાવ ઉસકા ગુણ દ્રવ્યકા ધર્મ અને દ્રવ્યને આશ્રયે જે પ્રગટ દશા હુઈ એ પર્યાયધર્મ, આવી વાતું છે. એ અપૂર્ણ શુદ્ધ પર્યાય ધર્મ ઉસકો અહીંયા સાધક કહા, અને પૂર્ણ સાધ્ય દશા શુદ્ધ ઉસકો અહીંયા સાધ્ય કહા.

ભાવાર્થ: આત્મા તો જ્ઞાન સ્વરૂપ એક હી હૈ, જુઓ લ્યો એ તો એક જ પ્રકારે ભગવાન શુદ્ધ ચૈતન્ય હૈ, પરંતુ ઉસકા પૂર્ણરૂપ સાધ્યભાવ હૈ, દેખો ઔર અપૂર્ણરૂપ સાધક ભાવ હૈ, એસે ભાવ ભેદસે દો પ્રકારસે એક કા હી સેવન કરના દો પ્રકારસે પણ એક હી આત્મા કા સેવન કરના.

હવે, દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રરૂપ સાધકભાવ છે એમ ગાથામાં કહે છે :-

(ગાથા) લ્યો સોળ સોળ -

દંસણનાણચરિતાણિ સેવિદવ્વાણિ સાહુણા ણિચ્ચં ।

તાણિ પુણ જાણ તિણ્ણિ વિ અપ્પાણં ચેવ ણિચ્છયદો ॥ ૧૬ ॥

દર્શન, વળી નિત્ય જ્ઞાન ને ચારિત્ર સાધુ સેવવાં;

પણ એ ત્રણે આત્મા જ કેવળ જાણ નિશ્ચયદૃષ્ટિમાં. ૧૬.

ટીકા: યહ આત્મા, યહ આત્મા કૈસા ? જિસ ભાવસે પર્યાયસે સાધ્યને સાધન હો ‘યેનૈવ હિ ભાવેનાત્મા સાધ્ય:’ આ આત્મા એમ પૂર્ણ આનંદઘન એસા આત્મા જિસ ભાવસે સાધ્ય ને સાધન હો ઉસ ભાવસે નિત્ય સેવન કરને યોગ્ય હૈ. આહાહાહા... જિસ ભાવસે સાધન નામ સાધકપણા હો, જિસ ભાવસે સાધ્ય હો, એ રીતે આત્માકો સેવન કરના. આહાહા... અરે સેવન કરનેકા અર્થ, ધ્યાનકી પર્યાયમં ધ્યેય બનાકર આત્મામં એકાગ્રતા હોના. આહાહા...

“ઈસ પ્રકાર સ્વયં વિચાર કરકે દૂસરોંકો વ્યવહારસે પ્રતિપાદન કરતે હૈ” દૂસરોંકો વ્યવહારસે પ્રતિપાદન કરતે હૈ, દૂસરોંકો વ્યવહારસે પ્રતિપાદન કરતે હૈ, તીન બોલ આયા ને ?

દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર વ્યવહાર હુઆ. પર્યાય નિર્મળ છે એ વ્યવહાર હુઆ. આહાહા... નિશ્ચય જ્ઞાયકભાવ ત્રિકાળી નિશ્ચય હુઆ, ઓર ઉસકે આશ્રયસે જો પર્યાય નિર્મળ સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન હુઆ એ પર્યાય હુઈ તો વ્યવહાર હુઆ. આહાહાહા...

એ સાધુ પુરુષોકો દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રકા સેવન કરને યોગ્ય છે, વ્યવહારનયસે કથન છે એ. લોકો પર્યાયસે સમજતે છે, એ કારણ પર્યાયસે કથન કરનેમેં આયા, કે આત્માકો દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રસે સેવન કરના, વો તો પર્યાય હુઈ પણ પર્યાયસે સમજતે છે તો એ અપેક્ષાએ સમજાયા. બાકી સેવન કરના છે તો આત્માકા, આહાહા... આવી વાતું ઝીણી બહુ પડે. અરે કોઈ દિ' અભ્યાસ નહીં. જ્યાં ભગવાન પૂર્ણાનંદ પ્રભુ ત્યાં ઝુકાવ નહીં, એ ચમત્કારીક ચીજકા ખ્યાલ નહીં. આહાહા... ઉસકો અહીંયા સાધક સાધ્ય કયા છે એ ખ્યાલમાં, રહસ્ય ખ્યાલમેં આના મુશ્કિલ છે, તેથી કહાને શ્રોતામાં કે સમકિતી જ્ઞાની જો શ્રોતા હો તો ઉસકો સૂનનેમેં, રહસ્ય સમજનેમેં આતા છે. આહાહા... આહાહા !

સાધન ઉસ ભાવસે નિત્ય નિત્ય સેવના કરને યોગ્ય છે, નિત્ય યહ આત્મા જે ભાવસે સાધ્ય સાધક હો ઉસ ભાવસે હી આત્મા નિત્ય સેવન કરને યોગ્ય છે. આહાહા ! ઈસ પ્રકારસે (સ્વયં) વિચાર કરકે દૂસરોં કો વ્યવહારસે પ્રતિપાદન કરતે છે, તીન આયાને ? સાધુ પુરુષકો દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર સદા સેવન કરને યોગ્ય છે. આહાહા !

વ્યવહાર રત્નત્રયકી તો અહીંયા વાતેય નહીં. કારણકે એ તો રાગ છે ને એ તો બંધકા કારણ છે. આહાહા.. એવી વાતું છે. 'કિન્તુ પરમાર્થસે દેખા જાયે તો એ તીનોં એક આત્મા હી છે' કયા કહેતે છે ? સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર એ તીન છે એ તો ભેદરૂપ હુઆ તો વ્યવહાર હુઆ, કયા ? જે આત્મા પૂર્ણાનંદ પ્રભુ ઉસકી અંતર નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર, નિશ્ચય દર્શન (જ્ઞાન) ચારિત્ર એ દ્રવ્યની અપેક્ષાએ પર્યાયકા ભેદ વ્યવહાર હુઆ. આહાહા... સમજમેં આયા ? સાધુ પુરુષોકો દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર યુક્ત, કિન્તુ પરમાર્થસે, વ્યવહારસે એ બાત કિયા, દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકા સેવના યહ પરમાર્થસે ? આહાહાહા... પુણ્યને દયા દાન વ્રત વ્યવહારસે એ અહીં લિયા હી નહીં, ને એ વ્યવહારેય નહીં, એ તો અસદ્ભૂત વ્યવહાર. આહાહા... જુદા વ્યવહાર અને આ આત્મા જ્ઞાયક સ્વરૂપકી શ્રદ્ધા જ્ઞાન ને ચારિત્ર જે નિર્મળ એ તીનોં કહેના એ વ્યવહાર છે, આહાહાહા ! તીનકી સેવા કરના એ વ્યવહાર છે.

પરમાર્થસે ઐસા દેખા જાયે તો તીનોં એક આત્મા હી છે, તીનોં ભેદ છે ને એ આત્મા હી છે, આત્માકી પર્યાય તો એ આત્મા હી છે, તીન ભેદ છે નહીં. આહાહાહાહા ! આવી વ્યાખ્યા હવે. જ્ઞાનચંદ્રજી ! ભગવાન આત્માકો દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રસે સેવના, આહાહા... તો કહેતે છે કે કાર્ય નિશ્ચય જે સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન પણ પર્યાય છે ને ભેદ છે તો વ્યવહાર કહા, પરમાર્થ તો એક હી આત્માકા સેવન કરના. આહાહા... સમજમેં આયા ? આ તો (શ્રોતા:- રહસ્યકા ઉદ્ઘાટન છે) હા, આ વસ્તુ ઐસી છે. આહાહા...

સાધુ પુરુષકો, સાધુ ઈસકો કહીએ, આહાહા... કે જે સાધે, સાધે ઈતિ સાધુ, દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકો સાધે વ્યવહારસે, ઓ વ્યવહાર રત્નત્રય વિકલ્પ એ નહીં, અહીં તો ત્રણ ભેદકો સાધે એ વ્યવહારસે કહેનેમેં આતા છે, પર્યાય છે ને ? ભેદ હુઆ ને ? આહાહા... (શ્રોતા:- એ હી આત્મા

વ્યવહાર) એ આતમ વ્યવહાર, રાગાદિ મનુષ્ય વ્યવહાર. ત્યાં કહ્યા છે પ્રવચનસાર ૯૪ ગાથા, આતમ વ્યવહાર, આહાહા... દયા દાન વ્રતાદિ જે વિકલ્પ એ મનુષ્ય વ્યવહાર, ગતિકા વ્યવહાર, ગતિ પ્રાપ્ત કરનેકા ભવ, અને ભગવાન આત્મા પૂર્ણ સ્વરૂપકી નિશ્ચય દૈષ્ટિ જ્ઞાન ને રમણતા તે આત્મ વ્યવહાર. ૯૪ મેં લિયા છે, પ્રવચનસાર આતમ વ્યવહાર (શ્રોતા:- અવિચલિત ચેતના વિલાસ) એ અવિચલિત ચેતના વિલાસ એ આત્મ વ્યવહાર, અપની શુદ્ધ પરિણતિ સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર એ અવિચલિત વિલાસ ચેતના એ આત્મ વ્યવહાર. આહાહાહાહા !

પરમાર્થ વચનિકામેં એસા લિયા છે વચનિકામેં કે લોકો અધ્યાત્મકા વ્યવહાર ભી જાનતે નહીં. આગમ કા વ્યવહાર જો છે એ સાધતે છે ને, માનતે છે કે અમે કાંઈ સાધક હુઆ. વ્યવહાર જે આગમમાં કહ્યા એસા સાધતે છે, ને પણ અધ્યાત્મકા વ્યવહાર ભી જાનતે નહીં એમાં લિખા છે. અધ્યાત્મકા વ્યવહાર શુદ્ધ ભગવાનકા અવલંબનસે જે નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર, એ અધ્યાત્મકા વ્યવહાર છે. આહાહાહા ! ભારે ભાઈ વાતું. સમજમેં આયા ?

પરમાર્થસે દેખા જાયે તો યે તીનોં, તીન પર્યાય હુઈ ને ? એક આત્મા હી છે, ક્યોંકિ યે અન્ય વસ્તુ નહીં, એ પર્યાય કોઈ અનેરી વસ્તુ નહીં, આત્માકી છે, કિન્તુ આત્માકી હી પર્યાય છે. આહાહા !... સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર નિશ્ચય એ આત્માકી પર્યાય છે, માટે આત્મા છે એમ કહેતે છે. (શ્રોતા:- પર્યાયકો આત્મા ક્યું કહાં ?) કહ્યા, વ્યવહાર છે ને, એ પર્યાય વ્યવહારે એ આત્મા હી છે. વ્યવહાર એ પર્યાય. નિશ્ચયમેં એકરૂપ છે.

યે ક્યા દેખો, જૈસે કિસી દેવદત્ત નામક પુરુષકે, દેવદત્ત નામે પુરુષકે જ્ઞાન શ્રદ્ધાન ઔર આચરણ દેવદત્તકે સ્વભાવકા ઉલ્લંઘન નહીં કરનેસે, દેવદત્તકે સ્વભાવકા ઉસકા જ્ઞાન શ્રદ્ધાન આચરણ ઉલ્લંઘન નહીં કરતે, દેવદત્ત હી છે દેવદત્તકી શ્રદ્ધા જ્ઞાન ને ચારિત્ર એ દેવદત્ત હી છે આહાહાહા... અન્ય વસ્તુ નહીં. ઉસી પ્રકાર આત્મામેં ભી આત્માકે જ્ઞાન શ્રદ્ધાન આચરણ, અહીં જ્ઞાન પહેલે લિયા દેખો. સમજમેં આયા ? ઓલામાં કહ્યા સાધુ પુરુષકો દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર સદા સેવન કરને યોગ્ય છે. અહીં લિયા આત્મામેં ભી, આહાહા... આત્માકે જ્ઞાન શ્રદ્ધાન આચરણ આત્મા કે સ્વભાવકા ઉલ્લંઘન ન કરનેસે, એ આત્માકા સ્વભાવ ઉલ્લંઘન નહીં, સ્વભાવકી પરિણતિ છે, આહાહા... એ વિભાવ પરિણતિ નહીં. વ્યવહાર રાગકી પરિણતિ આ નહીં. આહાહાહા... આવો માર્ગ છે.

એ આત્માકા જ્ઞાન, આત્માકા શ્રદ્ધાન, આત્માકા આચરણ અંદર રમણતા હોં શુદ્ધતા એ આત્માકે સ્વભાવકા ઉલ્લંઘન નહીં કરનેસે આહાહાહા... આત્મા હી છે, એ અપેક્ષાએ આત્મા ત્રિકાળી સ્વભાવ છે ઉસકા પરિણમન સ્વભાવમાં હુઆ યે આત્મા હી છે, સ્વભાવકા ઉલ્લંઘન નહીં કરતે વિભાવમેં નહીં જાતે. આહાહાહા !

આત્મા હી છે અન્ય વસ્તુ નહીં. જેમ દેવદત્તની અપેક્ષાએ, ઈસલિયે સ્વયમેવ એ સિદ્ધ હોતા છે, સ્વયમ એવ છે, સ્વથી સિદ્ધ હોતા છે એક આત્મા હી સેવન કરને યોગ્ય છે દેખો, ઓલા તીન સેવન કરને યોગ્ય કહ્યા થા. આહાહા... પરમાર્થે તો એક આત્મા હી સેવન કરને યોગ્ય છે. આહાહાહા ! પંડિતજી ! તીનોં જે સેવન કરનેકા કહ્યા એ વ્યવહાર પર્યાય, પણ પર્યાય ઉસકી છે તો વ્યવહાર કહ્યા, શુદ્ધ, નિશ્ચયસે તો એક આત્મા હી સેવન કરને યોગ્ય છે એક આત્મા તીન

भेदेय नहीं. आहाहा ! भगवान् पूर्णानंद प्रभु उसकी अेक ही सेवना करना बस उसमें से दर्शन ज्ञान यारित्र प्राप्त होता है भेद, आहाहा... है के नहीं सामे पाठ है.

भावार्थ:- दर्शन ज्ञान यारित्र तीनों आत्माकी पर्याय है, देभो. सम्यक्निश्चय सम्यग्दर्शनकी भात है हों अर्हिया. व्यवहार समकित ने अे तो कथनमात्र अे कोछ वस्तु नहीं. आहाहा... व्यवहार तो अेक कथनमात्र की यीज ज्ञान करानेको है, कोछ अे यीज वस्तु मार्ग नहीं अे. आहाहा... देव गुरु धर्मनी श्रद्धा, पंय महाव्रतना परिणाम, शास्त्र तरङ्गना शास्त्रज्ञान अे कोछ साधक नहीं. आहाहाहा !.. अे तो कथनमात्र व्यवहार कहेनेमें आया है. आहाहा !

इवे आमां नवरा के टि' थावुं. अेय महेन्द्रभाछ ! धंधा आडे नवराश न भणे ओला बाप मरी गया तो वणी पोते घूसी गया अंदर, छोकरा ने भाछओ साधे.

आ तो दाभलो अेनो हों बधानी वात छे ने ? आहाहाहा ! प्रभु तारे करनेका काम बडोत भिन्न है. आहाहा... अे प्रवृत्तिका परिणाम तो रागद्वेष ने अज्ञान है. आहाहा... (श्रोता: पंडितज्ज कहेते है आपने गुजरातीमें कहे दिया) क्या कहा ? अे तो देष्टांत दिया वो वेपारमें घूस ज़ाते है ने ? अेम छे भाछ. आ अमारे भाछ है ने घूस ज़ाते है ने अमेरीका ने रभडते है, इसमुभभाछ आव्या छे ? नथी आव्या नहीं ? भावनगरथी. काल आव्या हतां. बपोरे आवशे. आजे शनिवार छे ने ? काले आव्या हता बपोरे कोछ कहेतुं'तुं निवृत्ति लछ लीधी, पांय लाभ रुपिया बस बलास ! (श्रोता:- पण अमारी पासे पण पांय लाभ थवा तो धो) पांय लाभे शुं, करोडो पडया छे अेनी पासे धूण आहाहा... गोटीकाज्ज ! पांय लाभ थवा धो कहे छे. पांय लाभ शुं ? पांय करोड थवा धो अेम. आहाहा... पण पांय करोड थाय तोय क्यां इवे आत्मामें क्या ? आहाहा... अे तो पर यीज है, पर यीज उसकी पास आती है ? परको तो छूते ही नहीं कभी तीन काणमें, लक्ष्मीको छूते ही नहीं तीन काणमें, शरीरको छूते ही नहीं तीन काणमें स्त्रीका शरीरको छूते ही नहीं तीन काणमें. हाथमां आ पैसा है तो उसको छूते ही नहीं आत्मा तीन काणमें. आहाहाहा...

त्रीज्ज गाथामें आया है ने, त्रीज्ज ? समयसार, के दरेक पदार्थ अपना अपना गुण ने पर्यायरूपी धर्मको खूबते है, पण अन्य द्रव्यकी पर्यायको कभी तीन काणमें खूबते नहीं. आहाहाहा... त्रीज्ज गाथा छे. (श्रोता:- निश्चय से) व्यवहार तो कथनमात्र, है नहीं, है. निश्चयसे खूबते नहीं, व्यवहारसे खूबते है. है ? अे निश्चयसे खूबते नहीं अैसे परमार्थसे भी खूबते नहीं, व्यवहारसेय खूबते नहीं. आहाहा... आहाहा ! कहेनेमें आता है. आहाहाहा... भगवानेय अेम व्यवहारसे कहे, शरीर ने आत्मा अेक है अेम व्यवहारनयसे कहेनेमें आता है, अपने न आया पहेले समयसारमें ? पण व्यवहार है ने निमित्तरूपे है तो बताते है छतना, पण अे सख्या नहीं है. आहाहाहा...

अर्हो तो दर्शन ज्ञान ने यारित्र जे अपना भगवानका अवलंबनसे उत्पन्न होनवाली पर्याय, उसको व्यवहार कहा, भेद है ने ? आहाहाहा... इज्ज तो आगण लेगा अे दर्शन ज्ञान यारित्र निश्चयका ज़ो है पर्याय अे भेदको भेयक कहा है. कणशमां आयेगा, भेयक अे मलिन है.

आहाहाहाहा... मलिनका अर्थ ? के तीन भेद है, तो अे मलिन कहेनेमें आता (है) भेदको और अभेदको निर्मण कहेनेमें आता है. आहाहाहा !

अेक ज्ञानीअे देभीअे, रमी रहीअे अेक ठोर,
समण विमण न विचारीये अेही सिद्धी नहीं और

अेक ज्ञानीअे देभीअे, भगवान आत्माने ज्ञानना देभना ने रमना बस, अेही सिद्धि, नहीं और, 'समण' व्यवहारका भेद अे समण कहेनेमें आता है. निश्चयको अभेदको निर्मण कहेनेमें आता है. समण निर्मण, भेद न विचारीये, अेही अे सिद्धि नहीं और, श्लोक है गाथानो कणश आवशे उसका श्लोक समयसार नाटकमें, अमारे विरञ्जत्माँ बहु कहेता, विरञ्ज वडिल-काठियावाडमें दिगंबर शास्त्रका अभ्यास पहेले उसको, बहोत वर्ष हुआ नेवुं अेकाशु वर्षे गुजरी गया अे तो, आ वारंवार कहेता, अेक देभीअे ज्ञानीअे, अेक भगवान त्रिलोकना नाथ अेने देभीअे, ज्ञानीअे, रमीअे बस, समण विमण न विचारीअे, भेद अने अभेदका विचार नहीं करना. आहाहा ! अेही सिद्धि, अेही मुक्तिका उपाय है. नहि और अन्य उपाय है हि नहीं. आहाहा.. आकरी वातुं लागे माणसने, सिद्धांत ज अैसा है, वस्तुकी स्थिति अैसी है. लोकने मणी नहीं सांभणवाने गरबड करे अेटले कांँ सत्य थँ ज्ञाय ? अने बहु माणस माने माटे सत्य हो ज्ञाअे ? सत्य तो सत्य हि है, माननेवाला थोडा घणां उसके कारणसे अे सत्य नहीं है, के बहोत माणस मानते है उसके कारणसे अे सत्य है अने थोडा मानते है माटे असत्य है अैसी कोँ यीज नहीं. आहा ! समजमें आया ?

भगवान आत्मा ! आहाहा ! काले अेक हिन्दी बे जणा हता, गया के नहीं. हिंदी बे जण आव्या 'ता कोँ, बहोत पुशी होता था, आपणने अज्ञानता हता. आहाहा... आ वात सङ्गण ज्वन. (श्रोता:- मालामाल कर दिया अेम कहेते थे !) हैं ! काल हो कहेते थे. आया था, शामको आया था. आ क्यांना छे कांँ षबर नहीं पण, ओहोहो... आ वस्तु स्थिति जिंङगीने सङ्गण करनेकी यीज है. अे तो बियारा पुशी थया के सङ्गण हुआ आ अमारा अवतार, आहाहा ! अरे आ प्रभुनी वात, आहाहा ! भगवानना समीपे ज्ञाना, और दूरसे हठना, आहाहा... ! रागादि विकल्पसे हठना अने त्रिकाणी आनंदका नाथनी समीपमें ज्ञाना अे मार्ग है.

भावार्थ:- आत्मा दर्शन ज्ञान यारित्र तीनों आत्माकी पर्याय है, कोँ भिन्न वस्तु नहीं. षसलिये साधु पुरुषोको अेक आत्माको ही सेवन करना ही निश्चय है. देभो त्रणका (भेदका) सेवन छोडकर अेकका सेवन, आहाहा... और व्यवहारसे दूररोको भी यही उपदेश करना याहीये. आहाहा !

षसी अर्थका कणशरूप काव्य. (अनुष्टुम्)

दर्शनज्ञानचारित्रैस्त्रित्वादेकत्वतः स्वयम् ।

मेचकोऽमेचकश्चापि सममात्मा प्रमाणतः ॥१६॥

आहाहाहा ! देभो, प्रमाण दृष्टिसे देभा ज्ञाये, अभेदने भेद होको देभनेसे प्रमाणसे देभना. प्रमाण नाम अभेदको देभना ने भेदको देभना अे प्रमाण दृष्टि है, प्रमाण दृष्टिसे देभा ज्ञाये तो यह अेक हि आत्मा अेकी साथ अनेक अवस्थारूप मेयक भी है. आहाहाहाहा...

सम्यग्दर्शन ज्ञान यारित्र जे आत्माके अवलंबे जे निश्चय हुआ. उसको अहिंसा पर्याय है, भेद है माटे मेयक कहा. व्यवहार है, मेल है. आहाहाहा ! भेद उपर लक्ष करेगा तो राग उत्पन्न होगा. मेयक है, व्यवहार है, आहाहा ! क्या कहा ? अेक ही साथ अनेक अवस्थारूप अटले सम्यग्दर्शन ज्ञान-यारित्ररूप और अेक अवस्थारूप अभेद भी है, अनेक अवस्थारूप भी है अने अेकरूप भी है, अेकरूप है अे निश्चय, अनेक अवस्थारूप है अे व्यवहार, ढोको अेक साथ ज्ञानना अे प्रमाणा. आहाहा ! समजमें आया ? आवुं दर्शन ज्ञान यारित्रने तो त्रितत्व है और अपनेसे अपनेको अेकत्व है. ढेभो ! वो मेयक है अे दर्शन ज्ञान यारित्रसे त्रितत्व है अे मेयक है, तीनपणां है व्यवहार है और अपनेसे अेकपनेका भाव निश्चय है. आहाहाहा ! समजमें आते है ! गाथा अलौकिक थी सभ. १३, १४, १५, १६, १७ से खली है शिक्षण शिबिरमां. आहाहा !

भगवान आत्मा अंदर अेकरूप है तो उसकी सेवना अे निश्चय है और उसकी पर्याय भेदे सेवना कहेना अे मेयक नाम व्यवहार है. राग ने व्यवहार रत्नत्रयका सेवनीका भात अहींया है नहीं. अहीं तो निश्चय रत्नत्रयकी सेवना वो पर्याय है माटे व्यवहार है, माटे मेयक है, अने अेक का सेवना अे अभेद ने अमेयक है. अेक को सेवना अे अभेद है, निश्चय है, अमेयक है, पर्याय भेदको सेवना अे मेयक है, व्यवहार है, अनेक है. आहाहा ! अे अनेक अवस्थाको भी ज्ञानना अने अेकरूप खीजको जो ज्ञानना अे प्रमाणाज्ञान कहेनेमें आता है. आवी भाषा, कथ ज्ञतनी आ ? ग्रीक लेटीन जेवुं लागे अजाण्या माणाने तो शुं छे आ ? ओली वात अेवी सहेली होय के आ करो, आ करो ने आ करो ने आ करो, थछ रहुं जव. भगवाननुं ध्यान करो. भगवाननुं स्मरण करो. आहाहा ! धूणमांय नहि है अे तो सभ विकल्प राग है भगवान तो आत्मा है उसका स्मरण करना दर्शन ज्ञान यारित्रमें अे भी भेद है. आहाहाहाहा ! अने अेकरूपे अंदरमां रमण करना अे अभेद अेक है अे निश्चय है. आहाहाहा !

भावार्थ:- प्रमाणा टंष्टिमें तीनकाण स्वरूप वस्तु द्रव्य पर्याय स्वरूप ढेभी जाती है, ढेभो ! प्रमाणा टंष्टिसे, प्रमाणा नाम द्रव्य ने पर्याय ढोका ज्ञान करनेसे, प्रमाणा टंष्टिमें तीन काण स्वरूप वस्तु, द्रव्य ने पर्याय ढोहि ढेभी जाती है. द्रव्य भी ढेभा जाता है ने पर्याय भी ढेभी जाती है, छसीलिये आत्माको भी अेकी साथ अेक अनेकरूप ढेभना खाहिअे, वस्तु तरीके अेक, पर्याय तरीके अनेक. ढोको अेक साथ ढेभना अे प्रमाणा ज्ञान है. प्र-माणा नाम द्रव्य ने पर्यायनुं माप करनेवालुं ज्ञान. आहाहा ! प्र-माणा प्रकष्टे माप करनेवाला अनेक पर्यायको माप करे ते व्यवहार है, अेकरूपका प्रमाणा करे ते निश्चय, अे ढो मिलकर प्रमाणा है. आहा... अरे आवी वातुं छे. भापा ! आ समयसार ओलो कहे के पंदर दिवसमां वांखी गयो. डीक भापा (श्रोता:- ढोंशियार होय तो वांखी ढे) ढोंशियार धूणमें है नहीं. आहाहा ! (श्रोता:- वांखयामां बहु ढोंशियार ढशे) वांखे तोय शुं करे. डीधुं नहोतुं भाछअे रामज्जुभाछअे कहुं न हतुं रामज्जुभाछअे काले, भे रातमां वांखी नाभ्युं हतुं. अेमां शुं ? आहाहा ! अेना भाव-“वांखे पण नहीं करे विचार, अे समजे नहिं सघणो सार” अमारे योपडीमें आता था ये. पोणोसो वर्ष पहेले, पढनेमें आता था वांखे पण नहीं करे विचार ढलपतराम था कवि, अे वांखे पण नहीं करे विचार, क्या है ? आ

કયા કહેતે હૈ, ભાવકા ખબર નહિ એ સમજે નહિ સઘળો સાર, કાંઈ સમજે નહિ સાર ધૂળ-ધાણી, સમજમે આયા ? આહાહાહા ! એથી મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમે કહાને, સમકિતી અનુભવી શ્રોતા હૈ, પણ રહસ્યકો જાનનેવાલા હૈ કઈ અપેક્ષાસે કહા વો જાનનેવાલા હૈ નિશ્ચય વ્યવહારકો જાનનેવાલા હૈ, અનુભવી હોં. આહાહાહા !

નય, અબ નય વિવક્ષા કહેતે હૈ પહેલે પ્રમાણ ક્રિયા દ્રવ્ય ને પર્યાય દોકા જ્ઞાન એક સાથ કરના એ પ્રમાણ હૈ, દોકા એક સાથ જ્ઞાન કરના એ પ્રમાણ હૈ, હવે એક કા, એક કા જ્ઞાન કરના એ નિશ્ચય હૈ.

દર્શનજ્ઞાનચારિત્રૈસ્ત્રિભિઃ પરિણતત્વતઃ।

एकोऽपि त्रिस्वभावत्वाद्भवहारेण मेचकः॥ ૧૭ ॥

આહાહાહા ! આત્મા એક હૈ તથાપિ વ્યવહારદૈષ્ટિસે દેખા જાય તો ત્રિન સ્વભાવરૂપતાકે કારણ, ત્રણ સ્વભાવ હોં, આ જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર નિશ્ચય સ્વભાવ, આહાહાહા ! ત્રિન સ્વભાવરૂપતાકે કારણ, ત્રિન એટલે ત્રણ પ્રકારના. સમજમે આયા ? અનેકાકાર એ મેચક એટલે અનેકાકારરૂપ, એ મેચક હૈ, ત્રણ દર્શન જ્ઞાન ને ચારિત્ર એ મેચક હૈ, ભેદ હૈ, વ્યવહાર હૈ. આહાહા ! કળશ ટીકામે તો ઐસા કહા હૈ, કે મેચક નામ મલિન કહેનેકા વ્યવહાર હૈ. સમજમે આયા ? કળશટીકા હૈ ને ? ૧૭ મો છે ને, ૧૭ મો કળશ કળશ ૧૭ મેં આયા, દેખો ! વ્યવહારેણં ગુણગુણીરૂપ ભેદ દૈષ્ટિસે મલિન હૈ, મેચકનો અર્થ જ મલિન લિયા હૈ. કયા કહા ? સમજમે આયા ? આહાહા ! પર્યાયદૈષ્ટિ, પર્યાયકો દેખો, ભેદકો તો કહેતે હૈ મલિન હૈ, મલિનકા અર્થ ? ભેદસે લક્ષ કરનેસે વિકલ્પ ઉત્પન્ન હોતા હૈ, પર્યાયકા લક્ષ કરનેસે વિકલ્પ ઉત્પન્ન હોતા હૈ. મેચકનો અર્થ એ ક્રિયા, ૧૭ કળશમે “એકઃ અપિ વ્યવહારેણ, મેચકઃ” દ્રવ્ય દૈષ્ટિસે જો કે જીવ દ્રવ્ય શુદ્ધ હૈ, તોપણ ગુણગુણી કે ભેદકી દૈષ્ટિસે મલિન હૈ, તે પણ કોની અપેક્ષાસે ? દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર ત્રણ હૈ, સહજ ગુણો જેના, તે પણ કેવું હોવાથી ? જેમ કે દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર એ ત્રણ ગુણોરૂપે પરિણમે છે, તેથી ભેદબુદ્ધિ પણ ઘટે છે. હૈ, પર્યાય હૈ, પણ મલિન કહે છે. આહાહા ! (શ્રોતાઃ- એ વ્યવહાર અધ્યાત્મકા) અધ્યાત્મકા વ્યવહાર હૈ, આ કળશટીકા હૈ રાજમલ્લજી. આહાહાહા !

આત્મા એક હૈ તથાપિ વ્યવહારની દૈષ્ટિએ દેખા જાય તો ત્રિન સ્વભાવકે કારણ અનેકાકાર મેચકકા અર્થ અનેકાકાર, ત્યાં ઉસકો મેચકકા અર્થ મલિન, આહાહાહા... ઔર વહ દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર ત્રિન ભાવોસે પરિણમન કરતા હૈ. આહાહા ! મેચક, છે ને ? ક્યોંકિ દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર ત્રિન સ્વભાવસે પરિણમન કરતે હૈ, ને ત્રિન ત્રિનરૂપે સમ્યક (દર્શન) નિશ્ચય જ્ઞાયક જ્ઞાન ને સમ્યક્ ચારિત્ર, પણ ત્રિનરૂપે પરિણમન કરતે હૈ તો મેચક નામ વ્યવહાર કહેનેમેં આતા હૈ. આહાહાહા ! એ મલિનનો અર્થ ઈ. ભેદ કહો, મેચક કહો, વ્યવહાર કહો, મલિન કહો, ભગવાન ત્રિકાળીકો અભેદ કહો, નિશ્ચય કહો, અમેચક કહો, નિર્મળ કહો આમ છે ભાઈ ! આકરી વાત ભાઈ ! અધ્યાત્મનો વ્યવહાર આ. આહાહા ! વ્રત દયા દાન આદિનો વિકલ્પ એ તો અસદ્ભૂત વ્યવહાર, આગમનો વ્યવહાર. આહાહા ! આ અધ્યાત્મકા વ્યવહાર ! નિશ્ચય સમ્યક્દર્શન જ્ઞાનચારિત્ર ઈસકો વ્યવહાર કહો અનેકાકાર કહો, મલિન કહો, મેચક કહો. આહાહાહા ! હૈ ?

ભાવાર્થ: “શુદ્ધ દ્રવ્યાર્થિકનયસે આત્મા એક છે, જબ ઉસ નયકો પ્રધાન કરકે કહા જાતા છે તબ પર્યાયાર્થિક નય ગૌણ હો જાતી છે” દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર તીનો છે, ગૌણ હો જાતા છે. ઇસલિયે એક કો તીનરૂપ પરિણમન હોના કહેના વ્યવહાર હુઆ અસત્યાર્થ ભી હુઆ. આહાહાહા ! નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રપણે તીનપણે કહેના વ્યવહાર હુઆ, અસત્યાર્થ હુઆ. આહાહાહાહા ! (શ્રોતા:- મેચક થયો એટલે રાગ થયો મલિન થયો) ના, એમ નહીં. એને કહેનેકા વ્યવહાર એસા છે બસ. સમજમે આયા ? ભેદ છે ઉસકો મલિન કહેનેકા વ્યવહાર, આહાહા ! છે તો નિર્મળ પર્યાય તીનો. પણ તીન પ્રકારકા ભેદ કહેના એ વ્યવહાર મલિન કહેનેમે આયા. આહાહા ! સમજમે આયા ? (શ્રોતા:- સ્વચ્છંદતાની જેવું તો નથી લાગતું એમ કહે છે) કોની જેવું ? (શ્રોતા:- સ્વચ્છંદતા જેવું તો નથી લાગતું) આ ચાલે એમાં ધ્યાન રાખો તો બધું આવી જાશે. એ પૂછનેકા પ્રસંગ રહેતે હી નહીં, એસી બાત સ્પષ્ટ આતી છે. આહાહા ! અહીંયા તો સ્વરૂપ જો એકરૂપ ચૈતન્ય છે, દ્રવ્યાર્થિકસે, ઉસકો તીન ભેદરૂપે કહેના પર્યાયાર્થિકનયસે નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકો પર્યાયરૂપસે કહેના એ વ્યવહાર છે, અને વો મલિન કહેનેમે આતા છે, ભેદની અપેક્ષાસે, વિશેષ કહેગા લ્યો. (શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ.)

શ્લોક - ૧૮ - ૧૯

(અનુષ્ટુપ)

પરમાર્થેન તુ વ્યક્તજ્ઞાતૃત્વજ્યોતિષૈકકઃ ।

સર્વભાવાન્તરધ્વંસિસ્વભાવત્વાદમેચકઃ ॥૧૮ ॥

હવે પરમાર્થનયથી કહે છે:-

શ્લોકાર્થ:- [પરમાર્થેન તુ] શુદ્ધ નિશ્ચયનયથી જોવામાં આવે તો [વ્યક્તજ્ઞાતૃત્વ-જ્યોતિષા] પ્રગટ જ્ઞાયક્તાજ્યોતિમાત્રથી [એકકઃ] આત્મા એકસ્વરૂપ છે [સર્વ-ભાવાન્તર-ધ્વંસિ-સ્વભાવત્વાત્] કારણ કે શુદ્ધદ્રવ્યાર્થિક નયથી સર્વ અન્યદ્રવ્યના સ્વભાવો તથા અન્યના નિમિત્તથી થતા વિભાવોને દૂર કરવારૂપ તેનો સ્વભાવ છે, [અમેચકઃ] તેથી તે ‘અમેચક’ છે-શુદ્ધ એકાકાર છે.

ભાવાર્થ:- ભેદદૃષ્ટિને ગૌણ કરી અભેદદૃષ્ટિથી જોવામાં આવે તો આત્મા એકાકાર જ છે, તે જ અમેચક છે. ૧૮.

(અનુષ્ટુપ)

આત્મનશ્ચિન્તયૈવાલં મેચકામેચકત્વયોઃ ।

દર્શનજ્ઞાનચારિત્રૈઃ સાધ્યસિદ્ધિર્ન ચાન્યથા ॥૧૯ ॥

આત્માને પ્રમાણ-નયથી મેચક, અમેચક કહ્યો, તે ચિંતાને મટાડી જેમ સાધ્યની સિદ્ધિ થાય તેમ કરવું એમ હવે કહે છે:-

શ્લોકાર્થ:- [આત્મનઃ] આ આત્મા [મેચક-અમેચકત્વયોઃ] મેચક છે-ભેદરૂપ

અનેકાકાર છે તથા અમેયક છે-અભેદરૂપ એકાકાર છે [ચિન્તયા એવ અલં] એવી ચિંતાથી તો બસ થાઓ. [સાધ્યસિદ્ધિઃ] સાધ્ય આત્માની સિદ્ધિ તો [દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રૈઃ] દર્શન, જ્ઞાન ને ચારિત્ર-એ ત્રણ ભાવોથી જ છે, [ન ચ અન્યથા] બીજી રીતે નથી (એ નિયમ છે).

ભાવાર્થ:- આત્માના શુદ્ધ સ્વભાવની સાક્ષાત્ પ્રાપ્તિ અથવા સર્વથા મોક્ષ તે સાધ્ય છે. આત્મા મેયક છે કે અમેયક છે એવા વિચારો જ માત્ર કર્યા કરવાથી તે સાધ્ય સિદ્ધ થતું નથી; પરંતુ દર્શન અર્થાત્ શુદ્ધ સ્વભાવનું અવલોકન, જ્ઞાન અર્થાત્ શુદ્ધ સ્વભાવનું પ્રત્યક્ષ જાણપણું અને ચારિત્ર અર્થાત્ શુદ્ધ સ્વભાવમાં સ્થિરતા-તેમનાથી જ સાધ્યની સિદ્ધિ થાય છે. આ જ મોક્ષમાર્ગ છે, તે સિવાય બીજો કોઈ મોક્ષમાર્ગ નથી.

વ્યવહારી લોકો પર્યાયમાં-ભેદમાં સમજે છે તેથી અહીં જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રના ભેદથી સમજાવ્યું છે. ૧૯.

પ્રવચન નં. ૭૭ ગાથા - ૧૬ શ્લોક - ૧૮-૧૯ ભાદરવા સુદ-૧ તા. ૩૯-૭૮ સં. ૨૫૦૪

(અનુષ્ટુભ)

પરમાર્થેન તુ વ્યક્તજ્ઞાતૃત્વજ્યોતિષૈકકઃ ।

સર્વભાવાન્તરધ્વંસિસ્વભાવત્વાદમેચકઃ ॥૧૬॥

ક્યા કહેતે હૈ ? શુદ્ધ નિશ્ચયનયસે દેખા જાય તો પ્રગટ વ્યક્ત નામ પ્રગટ જ્ઞાયક સ્વભાવ જ્યોતિ માત્રસે આત્મા એક સ્વરૂપ હૈ. આહાહા ! અંતર દૈષ્ટિસે શુદ્ધનયસે દેખને પર જ્ઞાયક વ્યક્ત પ્રગટ જ્ઞાયક સ્વભાવ એક નજરમેં, દૈષ્ટિમેં આતા હૈ. આહાહા ! શુદ્ધ નિશ્ચયસે દેખા જાય તો ‘વ્યક્ત જ્ઞાતૃત્વ જ્યોતિ’ વ્યક્ત નામ પ્રગટ જ્ઞાતૃત્વ જ્યોતિ ભાવ, એકલો જ્ઞાયકમાત્ર. આહાહાહા... એ જ્ઞાનકી પ્રધાનતાસે કથન હૈ, પણ હૈ અનંત અનંત અનંત ગુણ એ અનંત ગુણકા અંત નહીં ઈતના જ્ઞાયક સ્વભાવ માત્ર આત્મા, અંતર્મુખ દેખનેસે એકરૂપ જ્ઞાયકમાત્ર પ્રગટ દેખનેમેં નામ શ્રદ્ધામેં આતા હૈ. આહાહા... ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન હૈ. એક આત્મા એક સ્વરૂપ હૈ. આહાહા !

“સર્વભાવાન્તર ધ્વંસિસ્વભાવત્વાત્” ક્યા શુદ્ધ દ્રવ્યાર્થિકનયસે અંતર્મુખ સ્વભાવકી દૈષ્ટિસે દેખનેસે, આહા... અમાપ અમાપ ગુણકા ભંડાર ભગવાન ઉસકી શુદ્ધ દ્રવ્યની દૈષ્ટિસે, અંતરમેં એકરૂપ, જો કે ગુણકા અંત નહિ ત્યાં, ઈતના ગુણ હૈ ઉસમેં કે ગુણકા અંત નહિ, કે આ અનંત અનંતમેં કે આ આખીરકા અનંતના આ અંત હૈ ઐસા નહીં, અને આખીરકા અનંતમેં આ આખીરકા અંશ હૈ, ઐસા ભી નહીં, આહાહાહાહા ! પ્રગટ, વ્યક્ત નામ પ્રગટ, અંતર જ્ઞાયક જ્યોતિ, અંતર્મુખ એકરૂપ દેખનેસે અન્ય દ્રવ્યકા સ્વભાવ અને અન્ય દ્રવ્યકે નિમિત્તસે હોનેવાલા વિભાવસે દૂર કરનેરૂપ ઉસકા સ્વભાવ હૈ, આહાહાહા !

ક્યા કહેતે હૈ ? “સર્વભાવ ધ્વંસિસ્વભાવત્વાત્” ભગવાન પૂર્ણાનંદકા નાથ સ્વભાવકી, આશ્રયસે દૈષ્ટિ હોનેસે, એ ઉસકા સ્વભાવ રાગાદિ વિભાવકા નાશ કરનેકા સ્વભાવ હૈ, રાગાદિકા વ્યવહાર રત્નત્રયકો ઉત્પન્ન કરના એ ઉસકા સ્વભાવ નહીં. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? પણ

વો વ્યવહાર રાગાદિ હૈ એ ભગવાન જ્ઞાનસ્વરૂપ, અગાધ-અગાધ શક્તિકા પ્રભુ ભંડાર એ આહાહાહા.... વ્યક્ત પ્રગટ જ્ઞાતૃ હૈ, ઉસકા સ્વભાવ વિભાવકા નાશ કરનેકા સ્વભાવ હૈ. વ્યવહાર રત્નત્રયકા રાગ ઉત્પન્ન કરનેકા તો સ્વભાવ નહિ પણ ઉસકા નાશ કરનેકા સ્વભાવ હૈ. આહાહાહાહા !

બહુ વાત, અત્યારે તો એ ચાલે કે વ્યવહાર કરો વ્રત તપ ભક્તિ પૂજા એ નિશ્ચયને પમાડશે, અરે પ્રભુ, આહાહા ! (જ્યાં) નિશ્ચય વસ્તુ હૈ ત્યાં રાગકા સ્પર્શ નહીં. આહાહાહા ! અંતર વસ્તુ એક સમયમાં પરિપૂર્ણ અનંત ધર્મ નામ ગુણકા સમુદાયરૂપ એકરૂપ. આહાહા ! ત્રણ દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકી પર્યાયપણે પરિણમના એસે દેખના વો તો વ્યવહાર હૈ અને ઉસકો મલિન કહેનેકા વ્યવહાર હૈ. આહાહાહા ! ક્યો ? કે નય અધિકારમાં આવ્યું છે ને નયમાં છેલ્લે નહિ અશુદ્ધ-શુદ્ધ, આહાહાહા... માટીમેં ઉસકા અનેક વાસણકી પર્યાયસે દેખો તો એ અશુદ્ધનયસે હૈ. આહાહાહા ! અને માટીકા એકરૂપ દેખો તો શુદ્ધનયસે હૈ, આહાહાહા ! એમ ભગવાન આત્મા ઉસકી દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકી પર્યાય નિર્મળ, આહાહાહા ! પર્યાયસે દેખો તો એ અશુદ્ધનય હૈ. આહાહાહા ! ત્યાં મેચક કહા થા ને દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકા ? ભાઈ મારગડા જુદા બહુ પ્રભુ બહારના હોંશે ને હરખે ચાલ્યું જાય જગત અનાદિસે. એ વ્યવહાર રત્નત્રયના હોંશમાં પણ વ્યવહાર તો હૈ નહીં ઉસકો નિશ્ચય બિના, પણ એ માનતે હૈ કે હમારે વ્યવહાર હૈ, કે વ્રત ને તપ ને, ભક્તિને, કષાય-શુભભાવ જોરદાર ઈતના ચલે. આહાહા... પ્રભુ ! એ તો અહીંયા કહેતે હૈ કે એ તો રાગ હૈ અશુદ્ધતાકી ઉત્પત્તિ હૈ ઉસકી તો અહીંયા બાત હૈ હી નહીં, પણ એકરૂપ ભગવાન આત્મા પરમાર્થસે જો દેખા જાય તો એ સ્વભાવ ઉસકા એસા હૈ કે ભેદકા અશુદ્ધકા નાશ કરનેકા સ્વભાવ હૈ. આહાહાહાહા !

દૂસરી દૈષ્ટિસે કહીએ તો એ પર્યાય દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકી પર્યાયસે દેખો તો એ અશુદ્ધનય હૈ, આહાહાહા ! રાગકી બાત અહીંયા નહીં, ફક્ત ભગવાન એકરૂપે અનંતગુણનો વ્યક્ત પ્રગટરૂપ સ્વરૂપ ઉસકી દૈષ્ટિસે દેખો તો એકરૂપ હૈ એ, અને એ અપેક્ષાએ નિર્મળ હૈ, અભેદ હૈ. આહાહા ! એ શુદ્ધ દ્રવ્યાર્થિકનયકા વિષય હૈ, જ્યારે એ દર્શન જ્ઞાન ને ચારિત્રપણે પરિણમે એ વ્યવહારનયકા વિષય હૈ, એ અશુદ્ધનયકા વિષય હૈ, એ ભેદરૂપનય હૈ, વો તો મલિનતા કહેનેમેં આયા હૈ. આહાહાહા ! ગજબ વાત હૈ. (શ્રોતા:- પ્રયોજનભૂત વાત છે.) હૈં ? આહાહા ! અને ભગવાન એકરૂપે ત્રિકાળ હૈ એ ઉપર અંતરની દૈષ્ટિ લગાનેસે દ્રવ્યાર્થિકનય દ્રવ્ય નામ અખંડ પૂર્ણ વસ્તુ અભેદનો અર્થ, અહીંયા અખંડ એક વસ્તુ ઉસકી દૈષ્ટિસે દેખો તો એકરૂપ સ્વરૂપ હૈ, એમાં ત્રણ ભેદ જે દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રના પરિણમન એ ભેદ એ ભેદ ભી ઉસમેં આતા નહીં. આહાહાહા ! જ્યાં ગૌણ હો જાતા હૈ - અપની નિર્મળ સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકી પર્યાય ભી ત્રિકાળીકો દેખનેસે, એ નિર્મળ પર્યાય ભી વ્યવહાર, ગૌણ હો જાતા હૈ. આહાહાહા ! આવું સ્વરૂપ છે ભાઈ એ રીતે ન બેસે, સ્વરૂપ જ એસા હૈ. આહાહા ! અશુદ્ધપણે પરિણમના ઉસકી તો બાત કહાં રહી ? આહાહા... વ્રત ને તપ ને ભક્તિ ને પૂજા એ તો પરિણામ અશુદ્ધ હૈ. આહાહા ! યહાં તો શુદ્ધ સ્વરૂપ ભગવાન આત્મા અપની પર્યાયમેં દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રપણે પરિણમે તો એને પણ અશુદ્ધનયકા વિષય કહેનેમેં આયા હૈ. આહાહાહા ! આવી વાત છે.

ઉસકો મેચક કહા હૈ, ઉસકો વ્યવહાર કહા હૈ. આહાહાહા ! એ પ્રવચનસારકી ૪૬ ને ૪૭ નય હૈ, ચાર ને છ ને ચારને સાત, અશુદ્ધ પહેલી હૈ વો. આહાહા ! આત્માકો એકરૂપ દેખના વો શુદ્ધનય નામ યથાર્થ દૈષ્ટિ હૈ, અને પર્યાય ભેદસે સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રના પર્યાય ભેદસે દેખના એ અશુદ્ધનય હૈ, ઉસકો અહીંયા મેચક કહા હૈ. આરે આવી વાતું છે બાપા. લોકોની તકરાર તો હજી બહારની છે. વ્યવહાર દયા દાન વ્રત ભક્તિ તપ આટલું સહન કરે પરિષદ અને આ બધું એનાથી પામશે. આહાહા ! (શ્રોતા:- બધી બહારની વાતું છે અંદરનું કાંઈ ન આવે) બહારની વાતો, અંતરનો નાથ, સ્વભાવનો સાગર એકરૂપને દેખનેસે એ સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ, આહાહા ! એ ત્રિકાળી શુદ્ધકો દેખનેસે, અભેદ કહો કે શુદ્ધ કહો, દ્રવ્ય કહો, અભેદ કહો, શુદ્ધ કહો, દ્રવ્યાર્થિકનયના વિષય કહો, આહાહાહા... ઉસકી દૈષ્ટિસે ભગવાન એકરૂપ હૈ, એ વસ્તુ સ્વભાવ વિભાવકા નાશ કરનેકા સ્વભાવ હૈ, વિભાવ કી ઉત્પત્તિ કરનેકા ઉસકા સ્વભાવ નહીં. આહાહા ! ગજબ વાત હૈ. સમજમ્ને આયા ? અખંડ એક સ્વભાવકી દૈષ્ટિમ્ને એક સ્વભાવ એ વિભાવકા નાશ કરનેકા ઉસકા સ્વભાવ હૈ. હૈ દેખો !

સર્વભાવાન્તરમ્, ભાવાન્તર નામ અપના ભાવ સિવાય અલાવા અનેરા ભાવ ભેદભાવ, અશુદ્ધભાવ, રાગ ભાવાદિ, આહાહાહાહા... અરે દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકી પર્યાય ભેદભાવ, આહાહા ! હૈ ? સર્વ ભાવાન્તર અપના જાયક ભાવસે અંતર, અનેરા, આહાહાહા... અપના જાયકસ્વભાવ સ્વરૂપ એકરૂપસે અનેરા, રાગ કે ભેદભાવ, આહાહાહાહા... “ભાવાન્તર ધ્વંસિસ્વભાવત્વાત્” ઉસકા તો નાશ કરનેકા સ્વભાવ હૈ. આહાહા ! પ્રભુ ! તો વ્યવહારસે નિશ્ચય હોતા હૈ એ વાતતો બડી મિથ્યાત્વભાવ હૈ. સમજમ્ને આયા ? શ્લોક બહુ અચ્છા આયા હૈ. આહાહા ! બહુ ભર્યું છે. ઓહોહો !

અંતર્મુખ દૈષ્ટિસે દેખનેસે એકરૂપ દેખનેમ્ને આતા હૈ, અને એ એકરૂપ દૈષ્ટિ હો ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન અને એ સ્વભાવ એકરૂપ જે દિખતે હૈ ઉસકા સ્વભાવ ઐસા હૈ કે ભેદકો અને અશુદ્ધતાકો નાશ કરનેકા સ્વભાવ હૈ. આહાહાહાહા ! એ અખંડ ને અભેદ ને શુદ્ધ જો સ્વભાવ હૈ એ ભેદકો ને રાગકો ઉત્પન્ન કરે ઐસા તો ઉસકા સ્વભાવ નહીં. આહાહા ! ગજબ વાત કરતે હૈ.

પુણ્ય ને પુણ્યના પરિણામ વ્યવહાર રત્નત્રય વ્રત ને તપ ને ભક્તિ ને પૂજા ને ગજરથ આહા... ઐસા શુભભાવ, ઉસકા સ્વભાવ ભગવાનકા એકરૂપ હૈ, એ ભેદ-અશુદ્ધતાકા નાશ કરનેકા સ્વભાવ હૈ. વો તો ઠીક, પણ વો એકરૂપ સ્વભાવકી દૈષ્ટિસે, એકરૂપ સ્વભાવ દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર જો ભેદ હૈ ઉસકા ભી અભાવ કરનેકા સ્વભાવ હૈ. આહાહાહાહા ! ભેદકા ભી નાશ કરનેકા સ્વભાવ હૈ. આહાહા ! આવી વાત છે. અરેરે ! બહુ ગાથા અલૌકિક છે.

પરમાર્થન, પરમાર્થ એટલે આ પરનો પરમાર્થ કરવો એ ? આહાહા ! (શ્રોતા:- ત્રિકાળ સ્વભાવનો સ્વીકાર કરવો) પરમાર્થ નામ પરમ પદાર્થની દૈષ્ટિસે એમ, પરમપદાર્થ ભગવાન પૂર્ણાનંદ અનંત આનંદકા કંદ એ, આહાહાહા... પરમ પદાર્થની દૈષ્ટિસે દેખને પર, આહાહા... એ પ્રગટ જાયક જ્યોતિમાત્ર આત્મા એક સ્વરૂપ હૈ. આહાહાહા... શુદ્ધકો દેખનેસે-અભેદકો દેખનેસે, આહાહા... એ એકરૂપ સ્વભાવ હૈ, એકરૂપ કહો, શુદ્ધ કહો, અભેદ કહો. આહાહા... ઔર એ શુદ્ધ સ્વભાવ, એકરૂપ સ્વભાવકા અશુદ્ધતાકા પર્યાય ભેદકા ભી અભાવ કરનેકા સ્વભાવ હૈ. આવો

માર્ગ આકરો પડે માણસને શું થાય ભાઈ ? મોટા ઝઘડા આમાં ઉભા થયાં છે ને ? ભાઈ મારગડા પ્રભુના. આહાહા !

વીતરાગ સ્વભાવરૂપે શુદ્ધ પડા છે ને પ્રભુ અખંડ વ્યક્ત પ્રગટ. આહાહા ! ઉસકો દેખનેસે એકરૂપ હી છે અને એકરૂપ દ્રવ્યકા સ્વભાવ અનેકરૂપ અશુદ્ધતા ને ભેદકા નાશ કરનેકા સ્વભાવ છે. આહાહાહા ! ક્યોંકિ અભેદકી એકકી દૈષ્ટિમે ભેદ દેખનેમે આતા નહીં, વો કારણે ભેદકા ભી અભાવ કરનેકા સ્વભાવ છે. આહાહાહા ! એય ! કયા ભેદ ? સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકી પર્યાય નિર્મળ એ ભેદ. આહાહા ! એ અશુદ્ધનયકા વિષય છે, અશુદ્ધનય કહો, વ્યવહાર કહો, મેચક કહો, એને મલિન કહેનેકા વ્યવહાર કહો. આહાહાહાહાહા !

ભગવાન એકરૂપ સ્વભાવ જે ત્રિકાળ, ઉસકો શુદ્ધ કહો, નિર્મળ કહો, એક કહો, દ્રવ્યાર્થિકનયકા વિષય કહો. આહાહા ! એ શુદ્ધનય સ્વરૂપ કહો, એ સ્વભાવ ઉસકા, આહાહા... ઉસકી દૈષ્ટિ કરનેસે ઐસા પૂર્ણ સ્વભાવકા આશ્રય લેનેસે, પૂર્ણ સ્વભાવકા અવલંબન લેનેસે, પૂર્ણ સ્વભાવકા એકરૂપકા સ્વીકાર કરનેસે, આહાહાહા... આવી ચીજ છે આકરી. એ ભેદ સર્વભાવાન્તર છે ને ? સર્વભાવાન્તર, અપના અભેદ સ્વભાવ સિવાય- અલાવા, આહાહાહા... સર્વભાવાન્તર અપના જ્ઞાયક એકરૂપભાવસે અનેરા ભાવ અશુદ્ધ ને પર્યાય ભેદ સબકા નાશ કરનેકા સ્વભાવ છે. આહાહાહાહા ! સમજમે આયા ? અલૌકિક બાત છે પ્રભુ ! એ ચૈતન્યની લીલા અલૌકિક અંદર છે. આહાહા ! આહાહા !

જિસકી પર્યાય અંતર્મુખ હોનેસે અનંત અનંત અનંત અનંત અનંતગુણકા પિંડ પ્રભુ જે ગુણકા છેલ્લા આખીરકા આ, ઐસે નહીં (અસીમ) ઉસકા સમ્યગ્જ્ઞાન પત્તા લે લેતે છે. કયા કહા એ ? બાપુ જ્ઞાન એટલે આ શાસ્ત્રકા ભણતર ને એ કાંઈ જ્ઞાન નહીં. આહાહાહા ! અંતર જે સ્વરૂપ જે અખંડ અભેદ (ઉસકા) જ્ઞાન હુઆ, એ જ્ઞાનકી પર્યાય અનંત અનંત અનંત અનંત ઐસા ગુણકા પ્રકાર જિસકા અંત નહીં ગુણકી સંખ્યાકા ઐસા અનંતકા, પર્યાય જ્ઞાનકી અંત લે લેતી છે, અંત નામ ઉસકા જ્ઞાન કર લે લેતી છે. આહાહાહાહા ! સમજમે આયા ?

મારગ ભાઈ ! અત્યારે તો ઘણી ગરબડ થઈ ગઈને, અત્યારે તો આ ચોર કોટવાલને દંડે એવું થઈ ગયું છે. આહાહાહા ! પ્રભુ સત્ય તો આ છે ને નાથ ! આહાહા ! તારો સાહેબો અંદર અનંત આનંદના ગુણાદિથી ભરેલો પ્રભુ છે ને નાથ ! આહાહા ! એ તારા સાહેબાની સંપદા શું કહેવી, કયા કહેની ? પ્રભુ તેરી સંપદા ને તેરા ગુણકી સંખ્યા કયા કહેની ? આહાહા ! ઐસે એકરૂપ અનંતગુણ હોનેપર ભી ભેદકી દૈષ્ટિ ન કરનેસે, આહાહાહાહા... એકરૂપ અભેદકી દૈષ્ટિ કરનેસે, એ શુદ્ધ કહો, ઉસકો અભેદ કહો, ઉસકો એક કહો, એ અભેદ ને એક ને શુદ્ધ દૈષ્ટિ અથવા અભેદ શુદ્ધ ને એક સ્વભાવ, અશુદ્ધતા ને અનેક ભાવકા નાશ કરનેકા ઉસકા સ્વભાવ છે. આહાહાહા ! ભલે પર્યાય છે, પણ ઉસકો ગૌણ કર દેનેકા ઉસકા સ્વભાવ છે. આહાહા ! સમજમે આયા ? શશીભાઈ ! આવું છે સ્વરૂપ ભાઈ ! આહાહાહા !

બહુ શ્લોક અલૌકિક છે, આમાં વિશેષ કયા આયા ? સર્વભાવાંતરચિદ્દે. આહાહાહાહા ! ભગવાન અંદર ગુણ ગુણીકા ભેદસે ભી રહિત અભેદ, એક શુદ્ધ દ્રવ્ય જિસકા પ્રયોજન છે ઐસા નયસે દેખો તો, આહાહાહા... એ સ્વભાવ એકરૂપ છે ઐસી દૈષ્ટિ હુઈ તો સમ્યગ્દર્શન હુઆ.

આહાહા ! સમ્યક્ નામ સત્ય દર્શન હુઆ, કયોંકિ અભેદ વસ્તુ હૈ હી, એ શુદ્ધ હૈ, એક હૈ, એસી દૈષ્ટિ હુઈ તો એ સમ્યક્, સત્ય દૈષ્ટિ હુઈ. આહાહાહા ! ઓર રાગકી દૈષ્ટિ હૈ એ તો મિથ્યાદૈષ્ટિ ઉસસે લાભ માનનેવાલા પણ ઉસકા જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રકા નિર્મળ પર્યાયકા ભેદકા લક્ષ હૈ, એ અશુદ્ધતા ને વ્યવહાર કહેનેમેં આતા હૈ. આહાહાહા ! આવી વાત છે ભાઈ ! ભગવાન પૂર્ણાનંદકા નાથ એકરૂપ સ્વરૂપ. આહાહા ! ચૈતન્ય રત્નાકર, ચૈતન્યના અનંત રત્નોકા આકાર નામ સમુદ્ર, વો વ્યક્ત નામ પ્રગટ હૈ વસ્તુ, એ ઉપર દૈષ્ટિ દેનેસે એકરૂપતા દૈષ્ટિમેં આતા હૈ, અને એ એકરૂપકા સ્વભાવ, અભેદકા સ્વભાવ, શુદ્ધકા સ્વભાવ, એ અપના અભેદભાવ સ્વભાવ અલાવા, અનેરા ભાવકા અભાવ કરનેકા સ્વભાવ હૈ. આહાહાહા ! આવી વાતું છે.

બહુ શ્લોક, ઓહોહો ! સંતોએ થોડા શબ્દોમેં સારા દરિયા ભર દિયા હૈ, ગાગરમેં સાગર ભર દિયા હૈ. આહાહા ! સાગરનું ચિત્ર બનાવીને ગાગરમાં નાખે એ કાંઈ સાગર નહીં. આહાહા ! થોડા શબ્દોમેં સારા સાગર ભર દિયા હૈ અંદર. પ્રભુ તેરી પાર નહીં પ્રભુ તું એસા હૈ ને નાથ, તારા ગુણનો પાર નહીં ઈતના ગુણ છતાં તો હમ એસે વ્યક્ત એકરૂપ કહેનેમેં આતા હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! દર્શન, ૧૪ મી ગાથામાં દર્શનકા અધિકાર હુઆ. ૧૫ મેં જ્ઞાનકા ૧૬ મેં દર્શન જ્ઞાન સહિત આ સ્થિરતાકા અધિકાર હૈ. આહાહા ! જ્યાં ભગવાન એકરૂપ હૈ એસી દૈષ્ટિ હુઈ, ત્યાં સ્થિરતા કરના હૈ એ એકરૂપ સ્વભાવમેં સ્થિરતા ને રમણતા કરના હૈ, તો હજી એકરૂપ સ્વભાવ દૈષ્ટિમેં આયા નહીં ઉસકો સ્થિરતા કહાં કરના ? આહાહા ! તો ઉસકો ચારિત્ર તો કહાંસે આતા હૈ ? અહીં એમ કહેતે હૈ. સમજમેં આયા ?

અનંત અનંત ધર્મ સ્વરૂપ ભગવાન એકરૂપ, એકરૂપ દૈષ્ટિમેં આયા નહીં, વેદનમેં આયા નહીં, અનુભવમેં આયા નહીં, તો ઉસમેં રમના એ ચીજ તો દૈષ્ટિમેં આયી નહીં તો રમના કહાંસે હોગા ? આહાહા ! છતે... એ સ્વરૂપકી શ્રદ્ધા જ્ઞાન ને રમણતા તીન ભેદકા લક્ષ કરના એ અશુદ્ધનયકા વિષય હૈ. આહાહાહાહા... એ અશુદ્ધનયકા વિષયકો અભાવ કરના એકરૂપ સ્વભાવકા સ્વભાવ હૈ. આહાહા ! આહાહા !

અન્ય દ્રવ્યકે સ્વભાવ ઓર અન્ય દ્રવ્યકે નિમિત્તસે હોનેવાલે વિભાવકો દૂર કરનેરૂપ ઉસકા સ્વભાવ હૈ, ઈસલિયે એ અમેયક હૈ, કોણ ? ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવ એ અમેયક હૈ, એક હૈ, શુદ્ધ હૈ, આહાહાહા ! અને પર્યાયનાં ભેદો અનેક હૈ, અશુદ્ધ હૈ, વ્યવહાર હૈ, મલિન કહેનેમેં આતા હૈ. આહાહા ! આ વાણી ક્યાં છે ભાઈ ? દિગંબર સંતો એ તો કેવળજ્ઞાનનાં કેડાયતો, કેવળજ્ઞાનને ખડા રાખ્યા છે. આહાહાહા ! ત્રણ બોલ લિયા, અમેયક હૈ, શુદ્ધ હૈ, એકાકાર હૈ, એમ. પર્યાય ભેદ એ અશુદ્ધ હૈ, અનેક હૈ, અનેકાકાર હૈ, આહાહા... ક્યા અનેક ? દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકી પર્યાયરૂપે ત્રણરૂપે હોના એ અશુદ્ધ હૈ અનેકાકાર હૈ. આહાહાહા ! એક નહીં, અનેક હૈ, વ્યવહાર હૈ, ગજબ વાત હૈ પ્રભુ. આહાહા ! રાજમલ્લકી ટીકામેં તો મેયક, મલિન કહેનેકા વ્યવહાર હૈ એસા કહા હૈ. આહાહાહા ! આહાહાહા ! બહુ શ્લોક ઊંચો છે, ભાગ્યશાળીને તો એના અર્થો જાને પડે એવી વાત છે. આહાહાહા ! આમાં તકરાર ને વાદ-વિવાદે ક્યાં પાર પડે ? (શ્રોતા:- અંદરમાં તો સમાઈ જવાની વાત છે) આહાહા ! જ્યાં અહિંયા સ્વરૂપ જે એકરૂપ છે, ઉસકો એ એકરૂપ શુદ્ધ ને અભેદ કહા, એ જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રની નિર્મળ પર્યાયરૂપે પરિણમે, ઉસકો ભી

અશુદ્ધ વ્યવહાર મેચક મલિન (કહા). આહાહા ! સમજમે આયા !

ભાવાર્થ:- ભેદ દંષ્ટિકો ગૌણ કરકે એમ કહા, નાશ કરકેનો અર્થ ગૌણ કરકે યૂ. સમજમે આયા ? દર્શન જ્ઞાન ને ચારિત્રકી પર્યાય ઉસકો ભેદ હૈ તો ઉસકો ગૌણ કર દિયા, અખંડ જ્ઞાયકભાવકી દંષ્ટિમે ઉસકી કોઈ કિંમત નહીં, ગૌણ કર દિયા. આહાહાહા... નાશવાન કહો ને ? સ્વભાવ એસા હૈ કે ભેદકો અને અનેરાકો નાશ કરનેકા, ઉસકા અર્થ કિયા હૈ, કે નાશ કરનેકા અર્થ કયા ? સમજમે આયા ? કે ભેદ દંષ્ટિ કો ગૌણ કરકે યૂ. આહાહા ! નિર્મળ પર્યાય જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રકી હૈ, પણ વો ઉસકો ગૌણ કરકે, આહાહા... ઉસકો ત્રિકાળી સ્વભાવ નાશ કરનેકા સ્વભાવ એસા કહેનેમે આયા હૈ. ગૌણ કરકેનો અર્થ ? ઉસકી કોઈ ગણતરી નહીં. આહાહાહા ! ગણતરીમાં લેનેકી ચીજ તો એ અખંડ આનંદ શુદ્ધ એ એક હી હૈ. આહાહા... આહાહાહા...

આવો માર્ગ, વસ્તુનું સ્વરૂપ એસા હૈ, પર્યાયકો ગૌણ કરે બિના દંષ્ટિ દ્રવ્યકી હોગી હી નહીં અને દ્રવ્યકી દંષ્ટિ હુઈ ત્યાં સમ્યગ્દર્શન આદિ પર્યાય પણ ગૌણ હો જાતી હૈ કયોંકિ અભેદમે ભેદ દિખતે નહીં. એ સાતમી ગાથા, ભેદદંષ્ટિકો ગૌણ કરકે અભેદ દંષ્ટિસે દેખા જાએ તો આત્મા એકાકાર હી હૈ, શુદ્ધ હૈ, એક હૈ, અભેદ હૈ, નિશ્ચય હૈ, વહી અમેચક હૈ, એ નિર્મળ હૈ, ભારે કામ ભાઈ !

આત્માકો પ્રમાણ નયસે મેચક અમેચક કહા, કયા કહેતે હૈ ? ત્રિકાળીકી દંષ્ટિસે અમેચક હૈ, પર્યાય દંષ્ટિસે મેચક હૈ, દોહી પ્રમાણસે મેચક અમેચક દોહી કહા, પ્રમાણ એટલે દોહીકો જાનનેવાલા પ્રમાણસે મેચક અમેચક કહા, ઉસ ચિંતાકો મિટાકર, આહાહા... એ પણ વિકલ્પ હૈ, પક્ષ હૈ. આહાહા ! વૈસે, જૈસે સાધ્યકી સિદ્ધિ હો, આહા... મોક્ષ, સાધ્યકી સિદ્ધિ હો એસા સ્વરૂપકી એકાગ્રતા કરના, આહા... એસા કરના ચાહિયે એ આગેકે શ્લોકમે કહેતે હૈ.

(અનુષ્ટુમ્)

આત્મનશ્ચિન્તયૈવાલં મેચકામેચકત્વયોઃ।

દર્શનજ્ઞાનચારિત્રૈઃ સાધ્યસિદ્ધિર્ન ચાન્યથા ॥ ૧૧ ॥

“એક જાણીએ દેખીએ, રમી રહીએ એક ઠોર” આહા ! એ શ્લોક પહેલે કહા થા. એક જાણીએ દેખીએ રમી રહીએ એક ઠોર. આહાહા... “સમળ વિમળ ન વિચારીએ એ હિ સિદ્ધિ નહીં ઓર” આ શ્લોકનો અર્થ. આ શ્લોક હૈ ને ઉસકા અર્થ. જુઓ એ આવ્યું ૨૦ મો છે ને પણ આમાં ૨૦ માં લીધું છે, પછી આમાં આવે છે ને એટલે...

“એક દેખીએ જાણીએ રમી રહિએ એક ઠોર” સમળ વિમળ ન વિચારીએ, સમળ નામ ભેદ, નિર્મળ નામ અભેદ. આહાહા ! સમળ વિમળ ન વિચારીએ આહા... યે હી સિદ્ધિ નહીં ઓર આ સિવાય અન્યથા કોઈ સિદ્ધિ મુક્તિ હોતી નહીં. આહાહા ! સમજમે આયા ? આહાહા..

યહ આત્મા, મેચક અમેચક કહો. મેચક એટલે ભેદરૂપ મેચક કહો, ભેદ કહો, પર્યાય કહો, અશુદ્ધતા કહો, અનેકાકાર કહો ઓર અમેચક હૈ, અભેદ કહો, એકાકાર કહો, શુદ્ધ કહો, એકરૂપ કહો એ ચિંતાસે ‘અલમ્’ એસી ચિંતાસે બસ થાઓ. આહાહાહા ! એસા વિકલ્પકી ભેદકી અભેદકી ચિંતાસે બસ થાઓ. અલમ્ ! પ્રભુ ઉસસે કોઈ લાભ નહીં હૈ. આહા... આહાહા ! હૈ ? અભેદરૂપ એકાકાર ચિન્તયા એસી ચિંતાસે બસ હો, સાધ્ય આત્માકી સિદ્ધિ તો દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર ત્રીન ભાવોસે હી હોતી હૈ, પરિણમનસે એમ કહેતે હૈ, વ્યવહાર બતાયાને, પાછા એ

દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રના પરિણમન, પરિણમનકા વિચાર, આ અભેદ હૈ ને શુદ્ધ હૈ, આ ભેદ હૈ ને અશુદ્ધ હૈ. ઐસા વિકલ્પસે બસ થાઓ. આહાહાહા !

આવો ઉપદેશ હવે, નવરાશ માણસને ન મળે, આખો દિવસ કામ, હવે આવું એને સમજવું ક્યારે સમજે એ. આહાહા ! નવરાશ ક્યા કહેતે હૈ, ફુરસત, ફુરસત નહીં ૨૦-૨૨ કલાક ધંધા ને વેપાર ને પાપમાં આખો દિવસ હોંશ ને હરખ, પૈસામાં ને બાયડીમાં ને છોકરામાં ધંધામાં. આહાહા ! આહાહા ! હોંશું-હોંશું હોંશ આમ જાણે, આહાહા... ક્યાંય ઘાત (હિંસા) થઈ જાય આત્માકા ખબર નહીં. આહાહા ! પરની હરખું હોંશિંડા મત હોંશ ન કિજીએ, એક સજજાય આતી હૈ, એ સજજાય માળા હૈ ને એ ચાર ? ઉસમેં આતા હૈ, પરમેં હોંશ ન કર પ્રભુ, પરમેં રાજી ન થા. આહાહા ! તેરા આનંદકા નાથ પડા હૈ ત્યાં જાને પ્રભુ આહા... ત્યાં તેરે આનંદકી હોંશ આયેગી. આનંદ કા અનુભવ હોગા. આહાહા !

બહારમાં ભટકા ભટક કરતે હૈ અહીંથી આ રાજી, આ રાજી, પૈસા મિલા ને આબરૂ મિલી ને કિર્તી મિલી ને, શરીર સુંદર ને લડકા મિલા આઠ-આઠ દસ-દસ બાર-બાર લડકા. આહાહા... બે-બે વર્ષે એક થાય તો ચોવીસ વર્ષે બાર. બાર દિકરા (શ્રોતા:- બાર ભાયા) બારભાયા છે ને અમારે વીંછીયામાં છે વીંછીયામાં છે બારભાયા બબ્બે વર્ષે દિકરો થાય તો ચોવીસ વર્ષે બાર થાય. વીસ વર્ષે પરણ્યાં હોય ત્યાં તો યુમ્માલીસ-પીસ્તાલીસ વર્ષે તો બાર છોકરા થઈ જાય, ધૂળ ધાણી ને વા પાણી હૈ. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- અનંત ભવથી આ કર્યુ હશેને ?) આ જ કર્યુ છે. આમ જરાકમાં પૈસા થાય ને હોંશ ને, છોકરા રળેને હોંશને હરખને (શ્રોતા:- છોકરા રળેને અને ખેતરમાંથી ઉપજ આવેને દિકરાવ કમાય) ધૂળમાં હૈ નહીં, શું કમાય ? આહાહા ! દિકરા કોના ? પૈસા કોના ? ખેતર કોના ? આહાહાહા ! આબરૂ ગુડવીલ ને નાક લાંબા છે, કાપી નાંખવાના છે. આહાહા !

અહીં કહેતે હૈ ભાષા કૈસી વાપરી હૈ મેચક તે ભેદરૂપ અને અનેકાકાર, પર્યાયનાં ભેદો તે ભેદરૂપ અનેકાકારને મેચક મલિન. અમેચક એટલે અભેદરૂપ અને એકાકાર નિર્મળ એમ, એમ લેનાં, 'એ ચિંતયા એવ અલમ્' ઐસી ચિંતાસે બસ હો. આ સાધ્ય આત્માકી સિદ્ધિ તો, આહાહા... સ્વભાવકે આશ્રયસે દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રરૂપે પરિણમના એ મુક્તિકા ઉપાય હૈ. આહા ! સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકા ધ્યેય બનાકર દ્રવ્યકો, આહાહાહા... અભેદકો અમેચકકો ધ્યેય બનાકર, દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રપણે પરિણમના નિર્મળ સમ્યક્ હોં નિશ્ચય, વ્યવહારની અહીંયા વાત હૈ નહીં. આહાહા ! નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શન, સમ્યગ્જ્ઞાન ઔર ચારિત્ર તીન ભાવોંસે એ હોતા હૈ, અન્ય પ્રકારસે નહીં એ વ્યવહારની ક્રિયાસે અને ભેદસે ને રાગાદિસે મુક્તિ નહીં હોતી. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

વ્યવહાર રત્નત્રયકા કઠ્ઠા હોઈ કોઈ ઠેકાણે, ભિન્ન સાધ્ય સાધન, પણ એ તો સાધનકા જ્ઞાન કરાયા હૈ. આહાહાહા ! ત્યાં પકડે કે દેખો ભિન્ન સાધ્ય સાધન કહા હૈ, અરે પ્રભુ ! સાંભળ તો ખરો ભાઈ, એ તો રાગકી મંદતાકી યોગ્યતા થી તો ઐસા જ્ઞાન કરાયા, એ તો સુળતાલીસ નયમેં ભી ઐસા આયા હૈ, વ્યવહારનયસે હોતા હૈ, ક્રિયાનયસે મુક્તિ હોતી હૈ, જ્ઞાનનયસે મુક્તિ હોતી હૈ આરે પ્રભુ, આહાહા... એ તો એક જ સમયમેં ઐસી યોગ્યતા ગિનનેમેં આઈ

હૈ, કોઈકો જ્ઞાનસે હોતા હૈ ને કોઈકો ક્રિયાનયસે હોતા હૈ ઐસા હૈ નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ત્યાં તો કાળનયસે ભી મુક્તિ હોતી હૈ ને અકાળનયસે હોતી હૈ, તો કોઈકો કાળનયસે ને કોઈકો અકાળનયસે એમ હૈ ત્યાં ? એ તો એક વ્યક્તિકો, આહાહાહા... અપના સ્વકાળસે હોતી હૈ ને અકાળ નામ સ્વભાવ ને પુરુષાર્થસે હોતી હૈ યે અકાળ. આહાહાહા... સમજમેં આયા ?

બહુ માર્ગ સૂક્ષ્મ ભાઈ ! આહાહા ! અન્ય પ્રકારસે નહીં યહ નિયમ હૈ, અપના શુદ્ધ દ્રવ્ય કો ધ્યેય બનાકર એક અમેયક શુદ્ધકો ધ્યેય બનાકર, જો દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રમેં પરિણમના વોહિ મોક્ષકા માર્ગ હૈ. એ પર્યાયસે સમજતે હૈ તો પર્યાયસે સમજાયા હૈ. સમજમેં આયા ? એ લિખેગા. આહાહા ! એ આગળ લિખેગા. વ્યવહારીજન પર્યાય ને ભેદરૂપસે સમજતે હૈ ઈસલિયે યહાં જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર ભેદસે સમજાયા હૈ, હૈ ને નીચે ? હા, છેલ્લે કે આ ક્યું કહા ? વળી એમ કહે કે દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રપણે પરિણમના એ તો ભેદ કહા કે લોકો ભેદસે સમજ સકતે હૈ એ અપેક્ષાસે કહા હૈ. આહાહાહા... બાકી સમજાના હૈ તો અભેદ. આહાહાહા... આહાહા !

એક બાઈ કહ્યું હતું ને એક ફેરી જુવાન બાઈ હતી રૂપાળી એમાં એને શીતળા નીકળ્યા શીતળા, શીતળા સમજતે હૈ (શ્રોતા:- ચેચક) હા એ, તે દાણે-દાણે ઈયળ કીડા લાકીમેં ઉસકા ધણીકી બીજી થી પહેલી મરી ગઈથી આ બીજી પરણ્યોતો. બે વર્ષના લગ્ન એમાં એ ઈયળુ પડી. આહાહા ! એ તળાઈને, તળાઈ કયા કહેતે હૈ ? ગદી ગદી ઐસે ફરે તો હજારો કીડા, આમ ફરે તો હજારો કીડા અને પીડા-પીડા-પીડા એની માને કહે કે બા મેં આ ભવમાં આવા પાપ નથી કર્યાં. મારાથી સહન થતું નથી, સૂયું જાતું નથી, બેઠા જાતું નથી. આહાહાહા ! દેહ છૂટી ગયો. અમુક વખત રહ્યો વખત પીડા-પીડા-પીડા.

અરે પ્રભુ તેં અનંતવાર ઐસા સહન ક્રિયા હૈ, સમ્યગ્દર્શન બિના, આહાહાહા ! એવા અનંતા ભવ પ્રભુ, કાલે નહોતું ગાયું ભાઈએ, તારા દુઃખને દેખીને જ્ઞાનીઓને પણ રૂદન આવ્યા છે. આહાહા ! ભાઈ ! તને એટલા દુઃખ થયા. આહાહા ! નરકમાં નિગોદમાં એ દુઃખને દેખી જ્ઞાનીઓને આંસુ આવે છે, અરરર આ શું ? કરૂણા આવે છે કહે, આહાહા ! ભાઈ ! તારે બચવાનો ઉપાય તો આ એક છે. આહાહા ! ભગવાન પૂર્ણાનંદકા નાથ ઈસકા આશ્રય લે, તેરી સિદ્ધિ હોગી, દુઃખકા નાશ હોગા. આહાહા ! દૂસરા કોઈ ઉપાય હૈ નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ભાવાર્થ:- “આત્માકે શુદ્ધ સ્વભાવકી સાક્ષાત્ પ્રાપ્તિ અથવા સર્વથા મોક્ષ સાધ્ય હૈ” દેખો સાધ્ય આ વ્યાખ્યા કરી આહીં, દ્રવ્ય ધ્યેય તે અહીં નથી લેવું અત્યારે. આત્માની શુદ્ધ સ્વભાવકી સાક્ષાત્ પ્રાપ્તિ, એટલે કયા ? શુદ્ધ સ્વભાવ તો હૈ, શુદ્ધ સ્વભાવ તો હૈ, પર્યાયમાં સાક્ષાત્ પ્રાપ્તિ હોની. આહાહા... સમજમેં આયા ? શુદ્ધ સ્વભાવની સાક્ષાત્ કયોં કહા ? પર્યાયમાં બતાના હૈ. આહાહાહા... એ ભગવાન શુદ્ધ સ્વભાવકા ભંડાર પરમાત્મા ત્રણ લોકકા નાથ એ તો હૈ હી, પણ ઉસકી પર્યાયમેં શુદ્ધ સ્વભાવકી પ્રાપ્તિ હોના, એ સાક્ષાત્ પ્રાપ્તિ કહેનેમેં આતા હૈ. આહાહા ! આવી વાતું બાપુ ! આત્માકે શુદ્ધ સ્વભાવકી સાક્ષાત્ પ્રાપ્તિ અથવા સર્વથા મોક્ષ સાધ્ય, કયા કહેતે હૈ ? વસ્તુ તો મોક્ષ સ્વરૂપ હૈ હી, સાક્ષાત્ પ્રગટ સ્વભાવ વસ્તુ તો હૈ હી, પણ પર્યાયમેં

સાક્ષાત્ પ્રાપ્ત કરના, મુક્ત સ્વરૂપ તો હૈ હી. સમજમેં આયા ? એકલા શુદ્ધ સ્વભાવ સ્વરૂપ તો હૈ હી, પણ પર્યાયમેં સાક્ષાત્ પ્રાપ્તિ કરના અથવા પર્યાયમેં મોક્ષ કરના આ સાધ્ય હૈ. ધ્યેય ભલે મોક્ષ સ્વભાવસ્વરૂપ ભગવાન આત્મા, પણ પર્યાયમેં મોક્ષ પ્રાપ્ત કરના યે સાધ્ય હૈ. આહાહાહા ! સ્વભાવ તો હૈ હી, પણ પર્યાયમેં શુદ્ધ પ્રાપ્ત કરના યહ સાધ્ય હૈ. મુક્ત તો હૈ હી, પણ પર્યાયમેં મુક્તિ પ્રાપ્ત કરના યે સાધ્ય હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આવી વાત છે.

પરમ સત્ય ત્રણ લોકનાં નાથ, તીર્થકરોનાં આ અવાજ છે, દિવ્ય ધ્વનિ છે, એ સંતો જગતની પાસે આડતિયા બનકર બતાતે હૈ, માર્ગ તો આ હૈ પ્રભુ ! આહાહા ! આત્માકે શુદ્ધ સ્વભાવ તો હૈ હી ત્રિકાળ, આત્મા મોક્ષ સ્વરૂપ તો ત્રિકાળ હૈ હી, સાક્ષાત્ પ્રાપ્તિ, વર્તમાનમાં પ્રાપ્તિ અને વર્તમાનમાં મોક્ષની દશા, આહાહા... એ સાધ્ય હૈ, આત્મા મેયક યા અમેયક, વ્યવહાર અને નિશ્ચય, ભેદ અને અભેદ, એસે વિચાર હી માત્ર કરતે રહેનેસે સાધ્ય સિદ્ધિ નહીં હોતી. એસે સાધ્ય નામ મુક્તિકી પર્યાય શુદ્ધ સ્વભાવકી પૂર્ણ પ્રાપ્તિ એસા વિચાર કરનેસે નહીં હોતી. આહાહાહા... આત્મા મેયક અમેયક એસે વિચાર માત્ર કરનેસે સાધ્ય સિદ્ધિ નહીં હોતા.

પરંતુ દર્શન, શુદ્ધ આત્માકા અવલોકન પણ દર્શનકા અર્થ એ કે ત્રિકાળીકા અવલોકન, પ્રતીત, ત્રિકાળી સ્વભાવકી, અવલોકન નામ પ્રતીત, અવલોકન નામ જાણના પ્રતીત. આહા ! અવલોકન નામ જ્ઞાન, શુદ્ધ સ્વભાવકા પ્રત્યક્ષ જ્ઞાનના એ જ્ઞાન, શુદ્ધ સ્વભાવકા જ્ઞાનમેં પ્રત્યક્ષ વેદન હોના એ જ્ઞાન, ઔર ચારિત્ર, આહાહાહા... શુદ્ધ સ્વભાવકા અવલોકન એક, જ્ઞાન શુદ્ધ સ્વભાવકા પ્રત્યક્ષ જ્ઞાનના. આહાહા ! રાગ ને નિમિત્તકા અવલંબન બિના ભગવાનકા જ્ઞાન સીધા જ્ઞાન હોના. આહાહાહાહા !

ઇન્દ્રિયસે જો જ્ઞાન હુઆ હૈ જ્ઞાનકર એ જ્ઞાન નહીં, આહાહાહાહા... શાસ્ત્ર પઢકર, શાસ્ત્ર ભણકર જે જ્ઞાન હુઆ એ તો શબ્દજ્ઞાન હૈ, આત્મજ્ઞાન નહીં. આહાહાહાહા ! સમજમેં આયા ? અહિંયા તો જરીક શાસ્ત્રકા જ્ઞાન હો અને કથન કરનેમેં જોર દે જોર વરસાવે પણ કયા હૈ જોર, પ્રભુ તેરા લક્ષ તો તુમ ચૂક જાતે હૈ. આહાહા ! દુનિયા રાજી થાય. રાજી કરનેકો તો એ કહેતે હૈ, અરેરે ! એ તો વિપરીત દૈષ્ટિકા ભાવ હૈ. આહાહા !

અહીંયા કહેતે હૈ કે શુદ્ધ સ્વભાવકા પ્રત્યક્ષ જ્ઞાનના એ જ્ઞાન. આહાહા ! આહાહાહા ! ઔર ચારિત્ર, શુદ્ધ સ્વભાવમેં સ્થિરતા એ સાધ્યકી સિદ્ધિ હૈ. ભગવાન આત્મામાં સ્થિરતા એ ચારિત્ર હૈ, આહાહા ! શુદ્ધ સ્વભાવકી શ્રદ્ધા, આહાહા... અવલોકન, અવલોકવું એટલે દેખવું એટલે શ્રદ્ધવું. અને શુદ્ધાત્માકા જ્ઞાન, આહાહાહાહા... તે પણ પ્રત્યક્ષ જ્ઞાનનાં. આહાહાહા ! ભગવાન પરમાનંદ સ્વરૂપ પ્રભુ ઉસકો જ્ઞાન પ્રત્યક્ષ જ્ઞાનનાં, પ્રત્યક્ષ જ્ઞાનનાં, કોઈ અપેક્ષા રાગકી નહીં, અરે પ્રભુ આ તે કાંઈ વાત છે ? ઔર એ સ્વરૂપમેં સ્થિરતા કરના. આહાહાહા ! આ દર્શન, જ્ઞાન ને ચારિત્ર, સાધ્યકી સિદ્ધિ હોતી હૈ, એ રીતે હોતી હૈ વહી મોક્ષમાર્ગ હૈ અન્ય નહીં. દૂસરા કોઈ મોક્ષમાર્ગ હૈ નહીં. આહાહાહા...

આ તો કહે મોક્ષમાર્ગ બે છે, એ તો નિરૂપણ કથનની અપેક્ષાએ કહા હૈ, વાસ્તવિક તો એક હી મોક્ષમાર્ગ હૈ. આહાહા ! અરેરે બે પડખાના મોક્ષમાર્ગ ? એક તો રાગ તો મોક્ષમાર્ગ હૈ એ તો બંધકા માર્ગ હૈ, બંધકા માર્ગકો આરોપસે મોક્ષકા માર્ગ કહા. આહાહા...

વ્યવહારીજન, અહીં હવે ક્યા કહેતે હૈ, કે તમે બહુ પહેલે તો ઐસા કહેતે થે કે દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર એ પર્યાય એ મેચક વ્યવહાર, અશુદ્ધ, ઐસા કહેતે થે. વળી તુમ્હે દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકો પરિણમના ઐસા કહા. સમજમેં આયા ? વળી એકરૂપે નહીં તીનરૂપે પરિણમના ઐસા કહા. પહેલે તો કહેતે થે કે એ તો અશુદ્ધ હૈ, વ્યવહાર હૈ, મેચક હે. વ્યવહારીજન પર્યાયમેં સમજતે હૈ એ સમજાનેકી રીત બીજી ક્યા કહે બાકી. આહાહાહા ! ભેદમેં સમજતે હૈ યૂં ઉસકો ભેદ કરકે બતાવે તો સમજતે હૈ. આહાહાહા ! કે ઈસલિયે યહાં જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રકા ભેદસે સમજાયા હૈ દેખો, નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર એ ભેદસે સમજાયા હૈ, એ ભેદસે સમજતે હૈ, એ કારણે બાકી વસ્તુ તો અભેદ હૈ. આહાહાહા !

આઠમી ગાથામાં કહા ને ? કે દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર કો પ્રાપ્ત હો એ આત્મા, એ તો વ્યવહાર કહા. સમજમેં આયા ? વ્યવહાર કહેકર આચાર્યે ઐસા કહા આઠમી ગાથા, કે વ્યવહાર કહેતે હૈ ને વ્યવહાર વિકલ્પમેં આયા હૈ પણ અમારે ભી વ્યવહાર અનુસરવા લાયક નહીં. ઔર તેરે ભી વ્યવહાર અનુસરવા લાયક નહીં. આહાહાહા ! અનાર્ય આવે છે ને ? આહા ! (શ્રોતા:- અનુસરવા લાયક નથી એવા ભાવથી ધર્મ થાય ?) એવો વિકલ્પ આવે સમજાવ્યા વિના, આવ્યા વિના રહેતો નથી, પણ એનાથી ધર્મ થાય એ નહીં. એને અનુસરવા લાયક નથી. ભેદથી સમજાવ્યા ભગવાન આત્મા દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકો પ્રાપ્ત હો એ આત્મા, પણ વો ભેદકો આદરણીય અનુસરણ કરને લાયક નથી. એ તો તેરે સમજનેકો મૈં કહા મેરે ભી વિકલ્પ આયા હૈ તો ભેદસે કહા, મેરે ભી વ્યવહારકો અનુસરણ કરને લાયક નહીં. આહાહાહા ! આવી વાતું હવે ભારે આકરું પડે. આહાહા ! આખો દિ' ધંધામાં રોકાય એમાં કોક દિ' સાંભળવા જાય એમાં આમ માથે બેઠો હોય એ પંડિત એ કહે એ માનવું. એ એક જણો એમ કહે છે અરે બીજુ ક્યાં પણ એને ખબરેય ન મળે એને બિચારા, પાપમાં પોટલા પડયા આખો દિવસ બાયડી છોકરા ને એમાં આવીને નવરો હોય તો સાંભળે તો ઓલો માથે પંડિત કહેતો હોય જે નારાયણ, (એને એમ થાય કે) એ પણ સમજીને કહેતા હશે ને ? આહાહા...

અહીં કહેતે હૈ કે આ જો દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકા પરિણમન કહા, તો હમ તો પહેલેસે મેચક ને ભેદ ક્રિયા થા, પણ વો રીતે સમજતે હૈ તો સમજાયા હૈ, બાકી તો દૈષ્ટિકા વિષય તો અભેદ હૈ વો તરફ હી લે જાના હૈ. હૈં ! યહાં જ્ઞાન-દર્શન-ભેદસે સમજાયા હૈ. હવે વિશેષ કહેગા. (શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ...)

* કેટલાકને એમ થાય કે આ ગજા ઉપરાંતની વાત છે ! અરે ! ગજા ઉપરાંતની શું ? એક સમયમાં કેવળજ્ઞાન લ્યે એટલું એનું ગજું છે. આ તો હાથી ઉપર ફૂલ મૂકવા જેવી હળવી વાત છે.

(દૈષ્ટિકાં નિધાન - ૪૬)

ગાથા - ૧૭-૧૮

જહ ણામ કો વિ પુરિસો રાયાણં જાણિઠ્ઠણ સદ્દહદિ ।
 તો તં અણુચરદિ પુણો અત્થત્થીઓ પયત્તેણ ॥૧૭॥
 એવં હિ જીવરાયા ણાદવ્વો તહ ય સદ્દહેદવ્વો ।
 અણુચરિદવ્વો ય પુણો સો ચેવ દુ મોક્ષકામેણ ॥૧૮॥
 યથા નામ કોઽપિ પુરુષો રાજાનં જ્ઞાત્વા શ્રદ્ધધાતિ ।
 તતસ્તમનુચરતિ પુનરર્થાર્થિકઃ પ્રયત્નેન ॥૧૭॥
 એવં હિ જીવરાજો જ્ઞાતવ્યસ્તથૈવ શ્રદ્ધાતવ્યઃ ।
 અનુચરિતવ્યશ્ચ પુનઃ સ ચૈવ તુ મોક્ષકામેન ॥૧૮॥

યથા હિ કશ્ચિત્પુરુષોઽર્થાર્થી પ્રયત્નેન પ્રથમમેવ રાજાનં જાનીતે, તતસ્તમેવ શ્રદ્ધત્તે, તતસ્તમેવાનુચરતિ, તથાત્મના મોક્ષાર્થિના પ્રથમમેવાત્મા જ્ઞાતવ્યઃ, તતઃ સ એવ શ્રદ્ધાતવ્યઃ, તતઃ સ એવાનુચરિતવ્યશ્ચ, સાધ્યસિદ્ધેસ્તથાન્યથોપપત્યનુપપત્તિભ્યામ્ ।

તત્ર યદાત્મનોઽનુભૂયમાનાનેકભાવસંસ્કારેઽપિ પરમવિવેકકૌશલેનાયમહમનુભૂતિ-રિત્યાત્મજ્ઞાનેન સંજ્ઞચ્છમાનમેવ તથેતિપ્રત્યયલક્ષણં શ્રદ્ધાનમુત્પ્લવતે તદા સમસ્તભાવાન્ત-રવિવેકેન નિઃશંકમવસ્થાતું શક્યત્વાદાત્માનુચરણમુત્પ્લવમાનમાત્માનં સાધ્યતીતિ સાધ્યસિદ્ધેસ્તથોપપત્તિઃ ।

હવે, આ જ પ્રયોજનને બે ગાથાઓમાં દેખાંતથી કહે છે:-

જ્યમ પુરુષ કોઈ નૃપતિને જાણે, પછી શ્રદ્ધા કરે,
 પછી યત્નથી ધન-અર્થી એ અનુચરણ નૃપતિનું કરે; ૧૭.
 જીવરાજ એમ જ જાણવો, વળી શ્રદ્ધવો પણ એ રીતે,
 એનું જ કરવું અનુચરણ પછી યત્નથી મોક્ષાર્થીએ. ૧૮.

ગાથાર્થ:- [યથા નામ] જેમ [કઃ અપિ] કોઈ [અર્થાર્થિકઃ પુરુષઃ] ધનનો અર્થી પુરુષ [રાજાનં] રાજાને [જ્ઞાત્વા] જાણીને [શ્રદ્ધધાતિ] શ્રદ્ધા કરે છે, [તતઃ પુનઃ] ત્યાર બાદ [તં પ્રયત્નેન અનુચરતિ] તેનું પ્રયત્નપૂર્વક અનુચરણ કરે છે અર્થાત્ તેની સુંદર રીતે સેવા કરે છે, [એવં હિ] એવી જ રીતે [મોક્ષકામેન] મોક્ષની ઇચ્છવાળાએ [જીવરાજઃ] જીવરૂપી રાજાને [જ્ઞાતવ્યઃ] જાણવો, [પુનઃ ચ] પછી [તથા એવ] એ રીતે જ [શ્રદ્ધાતવ્યઃ] તેનું શ્રદ્ધાન કરવું [તુ ચ] અને ત્યાર બાદ [સ એવ અનુચરિતવ્યઃ] તેનું જ અનુચરણ કરવું અર્થાત્ અનુભવ વડે તન્મય થઈ જવું.

ટીકા:- નિશ્ચયથી જેમ કોઈ ધન-અર્થી પુરુષ બહુ ઉદ્યમથી પ્રથમ તો રાજાને જાણે કે

આ રાજા છે, પછી તેનું જ શ્રદ્ધાન કરે કે 'આ અવશ્ય રાજા જ છે, તેનું સેવન કરવાથી અવશ્ય ધનની પ્રાપ્તિ થશે' અને ત્યાર પછી તેનું જ અનુચરણ કરે, સેવન કરે, આજ્ઞામાં રહે, તેને પ્રસન્ન કરે; તેવી રીતે મોક્ષાર્થી પુરુષે પ્રથમ તો આત્માને જાણવો, પછી તેનું જ શ્રદ્ધાન કરવું કે 'આ જ આત્મા છે, તેનું આચરણ કરવાથી અવશ્ય કર્મોથી છૂટી શકાશે' અને ત્યાર પછી તેનું જ આચરણ કરવું-અનુભવ વડે તેમાં લીન થવું; કારણ કે સાધ્ય જે નિષ્કર્મ અવસ્થારૂપ અભેદ શુદ્ધસ્વરૂપ તેની સિદ્ધિની એ રીતે ઉપપત્તિ છે, અન્યથા અનુપપત્તિ છે (અર્થાત્ સાધ્યની સિદ્ધિ એ રીતે થાય છે, બીજી રીતે થતી નથી).

(તે વાત વિશેષ સમજાવે છે:-) જ્યારે આત્માને, અનુભવમાં આવતા જે અનેક પર્યાયરૂપ ભેદભાવો તેમની સાથે મિશ્રિતપણું હોવા છતાં પણ સર્વ પ્રકારે ભેદજ્ઞાનમાં પ્રવીણપણાથી 'આ અનુભૂતિ છે તે જ હું છું' એવા આત્મજ્ઞાનથી પ્રાપ્ત થતું, આ આત્મા જેવો જાણ્યો તેવો જ છે એવી પ્રતીતિ જેનું લક્ષણ છે એવું, શ્રદ્ધાન ઉદય થાય છે ત્યારે સમસ્ત અન્યભાવોનો ભેદ થવાથી નિ:શંક ઠરવાને સમર્થ થવાને લીધે આત્માનું આચરણ ઉદય થતું આત્માને સાધે છે. આમ સાધ્ય આત્માની સિદ્ધિની એ રીતે ઉપપત્તિ છે.

પરંતુ જ્યારે આવો અનુભૂતિસ્વરૂપ ભગવાન આત્મા આબાળગોપાળ સૌને સદાકાળ પોતે જ અનુભવમાં આવતો હોવા છતાં પણ અનાદિ બંધના વશે પર (દ્રવ્યો) સાથે એકપણાના નિશ્ચયથી મૂંઢ જે અજ્ઞાની તેને 'આ અનુભૂતિ છે તે જ હું છું' એવું આત્મજ્ઞાન ઉદય થતું નથી અને તેના અભાવને લીધે, નહિ જાણેલાનું શ્રદ્ધાન ગધેડાનાં શિંગડાંના શ્રદ્ધાન સમાન હોવાથી, શ્રદ્ધાન પણ ઉદય થતું નથી ત્યારે સમસ્ત અન્યભાવોના ભેદ વડે આત્મામાં નિ:શંક ઠરવાના અસમર્થપણાને લીધે આત્માનું આચરણ ઉદય નહિ થવાથી આત્માને સાધતું નથી. આમ સાધ્ય આત્માની સિદ્ધિની અન્યથા અનુપપત્તિ છે.

ભાવાર્થ:- સાધ્ય આત્માની સિદ્ધિ દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રથી જ છે, બીજી રીતે નથી. કારણ કે:-પહેલાં તો આત્માને જાણે કે આ જાણનારો અનુભવમાં આવે છે તે હું છું. ત્યાર બાદ તેની પ્રતીતિરૂપ શ્રદ્ધાન થાય; વિના જાણ્યે શ્રદ્ધાન કોનું? પછી સમસ્ત અન્યભાવોથી ભેદ કરીને પોતામાં સ્થિર થાય-એ પ્રમાણે સિદ્ધિ છે. પણ જો જાણે જ નહિ, તો શ્રદ્ધાન પણ ન થઈ શકે; તો સ્થિરતા શામાં કરે? તેથી બીજી રીતે સિદ્ધિ નથી એવો નિશ્ચય છે.

પ્રવચન નં. ૭૮ ગાથા- ૧૭ -૧૮ તા. ૫-૯-૭૮ મંગળવાર ભાદરવા સુદ-૩ સં. ૨૫૦૪

जह णाम को वि पुरिसो रायाणं जाणिरुण सहहदि ।

तो तं अणुचरदि पुणो अत्थत्थीओ पयत्तेण ॥ १७ ॥

एवं हि जीवराया णादव्वो तह य सहहेदव्वो ।

अणुचरिदव्वो य पुणो सो चेव दु मोक्खकामेण ॥ १८ ॥

(હરિગીત)

જ્યમ પુરુષ કોઈ નૃપતિને જાણે, પછી શ્રદ્ધા કરે,
પછી યત્નથી ધન-અર્થી એ અનુચરણ નૃપતિનું કરે; ૧૭.
જીવરાજ એમ જ જાણવો, વળી શ્રદ્ધવો પણ એ રીતે,
એનું જ કરવું અનુચરણ પછી યત્નથી મોક્ષાર્થીએ. ૧૮.

ટીકા:- જૈસે નિશ્ચયસે જૈસે કોઈ ધનનો અર્થી દેખાંત દિયા. ધનનો અર્થી હોય એ રાજાને જાણે. જે ધનના અર્થી નથી તેને શું કામ રાજાનું ? ધનનું લક્ષ્મીનું અર્થી પ્રયોજન જેને છે જિસકો હૈ, એ ધનકા અર્થી પુરુષ બહોત ઉદ્યમસે પહેલે તો રાજાકો જાને. પહેલે રાજા ઉસકા ચામર, છત્ર આદિ ચિહ્નસે આ રાજા હૈ, એસે જાને. ધનનો અર્થી એ દેખાંત હૈ. ઔર એ ફિર ઈસીકા શ્રદ્ધાન કરે. રાજા જાણ્યા ફિર શ્રદ્ધા કરે એમ, જાણ્યા પછી શ્રદ્ધા કરે. જાણ્યા વિના શ્રદ્ધા કિસકી ? ઔર અવશ્ય રાજા હી હૈ, એ જરૂર રાજા હી હૈ, ઉસકી સેવા કરનેસે જરૂર ધનકી પ્રાપ્તિ હોગી, એસા નિર્ણય કરે, એ તો પુણ્યસે આતે હૈ આ તો દેખાંત હૈ ને ? દેખાંત કે રાજા હૈ, ચામર છત્ર આદિકા ચિહ્ન હૈ, બડા છત્ર, ચામર આદિ ચિહ્ન એ ઉસકો જાનનેસે જાના. ઔર ઉસકી સેવા કરનેસે ઉસકો ધન મિલેગા, ઔર ઉસીકા શ્રદ્ધાન કરે. જરૂર રાજા હી આ હૈ, ઈસકી સેવા કરનેસે શ્રદ્ધામૈં કયા આયા ? કે ઈસકી સેવા કરનેસે અવશ્ય ધનકી પ્રાપ્તિ હોગી. આહા !

ઉસકા અનુસરણ કરનેસે, આશ્રય કરનેસે, આરાધના કરનેસે, આહા... આહાહા... ધનકી પ્રાપ્તિ હોગી. ઉસીકા અનુચરણ કરે ઔર ઉસકી આજ્ઞામાં રહે, સેવા કરે, અનુચરણ કરે, સેવા કરે આજ્ઞામાં રહે, એસે પ્રસન્ન કરે રાજાકો ઈસી પ્રકાર, એ તો દેખાંત હુઆ. (ઈસ પ્રકાર) મોક્ષાર્થી પુરુષકો જિસમૈં પરમાનંદરૂપી પર્યાય મોક્ષ, સાધ્ય જે મોક્ષ પરમાનંદની પ્રાપ્તિરૂપી મોક્ષ ઈસકા જો અર્થી હૈ, ઓલો ધનકા અર્થી હૈ આ મોક્ષકા અર્થી હૈ.

પૂર્ણ, અતીન્દ્રિય આનંદ, અતીન્દ્રિય જ્ઞાનની પૂર્ણતા એસા જો મોક્ષ, ઉસકા જો અર્થી હૈ, જિસકો મોક્ષકા પ્રયોજન હૈ, દૂસરા કોઈ પ્રયોજન નહીં. આહાહા ! મોક્ષકા જિસકો પ્રયોજન હૈ, એસા પુરુષકો, પહેલે તો આત્માકો જાનના ચાહિયે. અર્થીથી વાત ઉપાડી હૈ. પહેલે નવ તત્ત્વકા જ્ઞાન કરના કે ફલાણા કરના કે દેવ, ગુરુ, શાસ્ત્રકી સેવા એ વાત નહીં લિયા. આંહી તો એકદમ ભગવાન આત્મા, જીવરાજા અપની સંપદાસે શોભતે હૈ, રાજ્યતે શોભતે ઈતિ રાજા હૈ. એસે ભગવાન આત્મા અનંત જ્ઞાન આનંદ આદિ અપની લક્ષ્મીસે શોભતે હૈ એસે જીવરાજા, આહાહા... ઉસકો પહેલે તો જાનના, પહેલે તો જાનના. એમ શબ્દ એસા હૈ. આહાહા ! પહેલા કયા કરના ? તો કહેતે હૈ ને ? પહેલાં કયા કરના ? સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન હુએ પહેલે કયા કરના ? કે પહેલે આ કરના. આહાહાહા !

એકદમ ભગવાન આત્મા મોક્ષકા પ્રયોજન હો ઈસકો, જિસકો લક્ષ્મી ને પુણ્ય આદિકા પ્રયોજન હૈ ઉસકી તો બાત હૈ નહીં. આહાહાહા ! મોક્ષાર્થીકો પહેલે તો, પહેલામાં પહેલે આત્માકો જાનના ચાહિએ. આહાહા ! પહેલે શાસ્ત્ર ભણના કે પઢના એ બાત લિયા હી નહીં. આહાહાહા ! સમજમૈં આયા ? પહેલે ભગવાન આત્મા અનંત અનંત ગુણકા પિંડપ્રભુ અનંત સ્વભાવકી સંપદાસે પરિપૂર્ણ ભર્યા હૈ. આહાહા ! સ્વભાવની સંપદાથી પરિપૂર્ણ હૈ પ્રભુ તો ઉસકો

प्रथम ज्ञानना. आहा ! स्वसंवेदन निर्विकल्प ज्ञानसे प्रथम ज्ञानना. आहाहा ! समजमें आया ? प्रथम ज्ञाननाका अर्थ आ, स्वसंवेदन ज्ञान अपना अपनेसे अनुभवमें आनेवाला ज्ञान ऐसा स्वसंवेदन, अपना वेदन, आनंदका वेदन, ज्ञानका वेदन, ऐसा स्वसंवेदन ज्ञानसे ज्ञानना आत्माको स्वसंवेदन ज्ञानसे ज्ञानना. मोक्षार्थीको, आहाहा... परमानंदकी प्राप्तिका मोक्षका अर्थी (जो) है, जिसको उसका मोक्ष करना है, उसको पहेले (आत्माको) ज्ञानना. आहाहाहा ! समजमें आया ?

भगवान आत्मा परिपूर्ण आनंद आदि संपदासे श्रवण लय है. જેમ વો રાજા છત્ર, ચામર આદિ ચિહ્નોસે દિખતે છે એમ ભગવાન આત્મા અપરિમિત જ્ઞાન ને અપરિમિત આનંદ અપરિમિત શાંતિ આદિ સ્વભાવસે શોભતે છે. એસા રાજા નામ શોભતે, રાજ્યતે શોભતે ઈતિ રાજા. આહાહાહા ! એ રાગથી શોભે છે ને નિમિત્તથી શોભે એસા નહીં. આહાહાહા ! આવો મારગ છે. ઉસીકો આત્માકો પહેલે આત્માકો જાનના યાહિએ. પહેલે આત્માકો જાનના યાહિએ. આહાહાહા !

પણ પાધરા, સીધા કોઈ કારણ ફારણ હૈ કે નહીં ? કે ગુરુકી સેવા કરના, અરે ગુરુ તો અપના આત્મા હી ગુરુ હૈ, ઔર નિર્મળ પર્યાય ઉસકી શિષ્ય હૈ. આહાહાહા ! બહુ વાતું આકરી ! જગતને અંદર ભગવાન પરમાત્મ સ્વરૂપ બિરાજમાન ઉસકો પ્રથમમાં પ્રથમ જાનના. મોક્ષાર્થીકો પહેલામાં પહેલા પ્રયોજન આ હૈ. આહાહા ! શાસ્ત્ર જાનના ને ગુરુ પાસે પહેલા સૂનના ને એ બાત પહેલે લિયા હી નહીં. આહાહાહા ! એવી વાત છે.

જેમ ધનનો અર્થી, પ્રથમ જ રાજાને જાણે એમ મોક્ષાર્થી, આહાહા... પરમ અતીન્દ્રિયનો પૂર્ણ લાભ એનું નામ મોક્ષ. પૂર્ણ અતીન્દ્રિય આનંદના લાભ એ આત્મલાભ એ મોક્ષ. આહા ! એવા આત્મલાભના મોક્ષાર્થીએ પ્રથમમાં પ્રથમ આત્માને સ્વસંવેદન જ્ઞાનથી, આહાહાહા... નિર્વિકલ્પ જ્ઞાનથી જાનના એમ કહા. આકરી વાત છે બાપુ ! આહાહા !

પુરુષોકો, પુરુષ શબ્દે આત્મા. પહેલે તો આત્માકો જાનના યાહિએ. પુરુષ શબ્દે ચેતના - ચેતનામાં જે એકાકાર હૈ એ પુરુષ, 'પુરુષાર્થ સિદ્ધિ ઉપાય' એમાં હૈ ને પુરુષ - ચેતનામાં એકાકાર હૈ એ પુરુષ. ચેતનામાં એકાકાર હૈ એ પુરુષ. એસા પુરુષ જો આત્મા. આહાહાહા... એકદમ પ્રથમમાં પ્રથમ કર્તવ્ય હોય તો, મોક્ષાર્થીકો સ્વસંવેદનસે આત્માકો જાનના. આહાહાહા ! સમજમાં આયા ?

આત્માકો લક્ષમાં લેકર પર્યાયમાં સ્વ અપના વેદન પ્રત્યક્ષ, સ્વસંવેદન સ્વ અપના સમ પ્રત્યક્ષ રાગકી અને નિમિત્તકી અપેક્ષા બિના અને વ્યવહાર રત્નત્રયકી ભી અપેક્ષા બિના, અહીંયા તો દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર એ વ્યવહાર કહેનેમાં આતા હૈ. સમજમાં આયા ? કયા ? અપના જ્ઞાન ને અપની શ્રદ્ધા ને અપના ચારિત્ર અનુચરણ એ ભેદ રત્નત્રય હૈ. સમજમાં આયા ? આહાહાહા ! તો જિસકો અપના આનંદકા પૂર્ણ લાભ એસા મોક્ષ (કી) જિસકો યાહના હૈ, ઈસકો ભગવાન આત્મા, આહાહાહા... પહેલેમાં પહેલે જાનના યાહિએ એમ કહેતે હૈ. આહાહા ! સમજમાં આયા ?

અહીંયા પહેલાં નવ તત્વકા નિર્ણય કરના કે નય નિક્ષેપ પ્રમાણસે, તેરમી ગાથામાં આયા

હૈ, યે કે નય નિક્ષેપ પ્રમાણસે પહેલાં આત્મા દૂસરા (દર્શનસે ભિન્ન) ભગવાન કહેતે હૈ એ સિવાય દૂસરાસે ભિન્ન ક્યા ભગવાન કહેતે હૈ, ભગવાન ત્રિલોકકા નાથ જે આત્માકા સ્વરૂપ જેણે બતાયા એ દૂસરા અજ્ઞાનીસે ક્યું ભિન્ન હૈ, એસા નય, નિક્ષેપ, પ્રમાણસે પહેલાં અનુભવ કરના, જાનના. પીછે યહ ભી અનુભવ કરનેમેં એ અભૂતાર્થ હૈ. તો આંહી તો સીધી વાત લિયા હૈ. આહાહાહા ! નિશ્ચયનયે દ્રવ્ય હૈ ને પર્યાય વ્યવહારનય હૈ, ને પ્રમાણમાં દોકા જ્ઞાન હૈ ને નિક્ષેપમાં જ્ઞેય ભેદના ભેદોમેં, વ્યવહારનયસે જાનના ને, એ સબ બાત પહેલી લેના, એ બાત યહાં ક્રિયા નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહા !

જિસકો અંતર પૂર્ણાંનંદ એસા આત્મલાભરૂપી મોક્ષ, પૂર્ણાંનંદરૂપી આત્મલાભકા મોક્ષ, ઈસકા જિસકો પ્રયોજન હૈ ઈસકો, આહાહાહા... તો ઉસકો તો પહેલે આ ભગવાન આત્મા, સ્વસંવેદન જ્ઞાનસે પ્રથમ જાનના, એકિલા જાનના, ધારણા (કરના) એમ નહીં એમ કહેતે હૈ. આહાહા ! આત્મા એસા હૈ ને એસા હૈ ને એસા જ્ઞાનમેં ધારણ કરના એકલી ધારણા એ નહીં, એ ચીજ નહીં. આહાહાહાહા ! મૂળ રકમ જે આત્મા આનંદકા નાથ પ્રભુ, ઉસકો અપના સ્વસે પ્રત્યક્ષ વેદનસે જાનના. એ જાણ્યા કે આ આત્મા પરિપૂર્ણ શુદ્ધ આનંદ હૈ. આહાહા ! હૈ ? ઔર ફિર ઉસીકા શ્રદ્ધાન કરના. પહેલી આંહી શ્રદ્ધા ન લિયા કેમકે જો ચીજ ઉસકે જ્ઞાનમેં- જાનનેમેં ન આઈ ઉસકી શ્રદ્ધા કેસી. આહાહા ! જ્ઞાનકી પર્યાયમેં આ વસ્તુ અખંડ જ્ઞેય અખંડ હૈ, એસા જ્ઞેયકા પર્યાયમેં જ્ઞાન હુએ બિના કિસકી શ્રદ્ધા, કિસકી કરના ? જે જ્ઞાનમેં ભાસન ભાવ, ભાસન હુઆ નહીં, વસ્તુકા જ્ઞાનમેં એ ચીજ આઈ નહીં અને જ્ઞેય બનાકર જ્ઞાન હુઆ નહીં, તો ઉસકો શ્રદ્ધા કેસી ? કિસકી શ્રદ્ધા ? આહાહાહા !

મોક્ષમાર્ગમેં સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રાણિ મોક્ષમાર્ગ, ત્યાં એસા કહા, એમ દર્શન કારણ ને જ્ઞાન કાર્ય, આંહીયા એકદમ ભગવાન આત્માકા જ્ઞાન કરના, આહાહા... ઔર ફિર ઉસીકા શ્રદ્ધાન, ફિર ઉસીકા શ્રદ્ધાન કરના. જાના હુઆકી શ્રદ્ધા જ્ઞાનમેં ભાસ હુવા, આ ચિદાનંદ પ્રભુ શુદ્ધ પૂર્ણ હૈ એસા જ્ઞાનમેં ભાસ હુઆ તો આ એની શ્રદ્ધા. આ હૈ એસી શ્રદ્ધા. કેમકે શ્રદ્ધાકા પ્રતીતભાવ તો અપનેકો ભી જાનતે નહીં અને જ્ઞાનકી પર્યાયમેં પૂર્ણ વસ્તુકો, એ જાનતે નહીં. જાનનેવાલી પર્યાય તો જ્ઞાનકી હૈ, અને એ જ્ઞાનકી પર્યાય જાનનેમેં આયા ત્યાં પ્રતીત ત્યાં થઈ કે આ આત્મા પૂર્ણ શુદ્ધ હૈ, એસી પ્રતીત આઈ. આહાહાહા ! ભારે કામ ભાઈ !

આ એસા પહેલાં શાસ્ત્ર શ્રવણ કરના, ગુરુકી સેવા કરના પહેલાં આયા થા, ચોથી ગાથામાં અનાત્મજ્ઞાની પોતે હૈ અને આત્મજ્ઞાનીકી સેવા ક્રિયા નહીં ત્યાં તો નિમિત્તથી એ બતાયા, પણ આંહી તો એકદમ ભગવાન આત્મા, નિમિત્તસે શોધે ને સાંભળે ને ધારે એ ભી આત્મજ્ઞાન નહીં. આહાહા ! શાસ્ત્રસે જ્ઞાન હો, શ્રવણસે હો, ગુરુસે હો, ભગવાનકી વાણીસે હો, પણ એ જ્ઞાન, જ્ઞાન નહીં. આહાહાહા ! એ પરલક્ષી જ્ઞાન હૈ. એ ઇન્દ્રિયજ્ઞાન, ખંડ ખંડ જ્ઞાન, આહાહાહાહા... એસા ખ્યાલ છોડકર ઇન્દ્રિયસે જ્ઞાન હુઆ એ ઇન્દ્રિયજ્ઞાન, શ્રવણસે હુઆ, દેખનેસે હુઆ, વાંચનેસે હુઆ, આહાહા... આહાહાહા... એ સબ ઇન્દ્રિયજ્ઞાન હૈ. ક્યુંકિ ભાવ- ઇન્દ્રિય જો ખંડ ખંડ હૈ ઉસમેં દ્રવ્ય ઇન્દ્રિય જડ નિમિત્ત હૈ ઔર બહારકી ચીજ ભી નિમિત્ત હૈ. આહાહા ! બહારકી ચીજકો ભી ઇન્દ્રિય કહા, જડ ઇન્દ્રિયકો ઇન્દ્રિય કહા, ભાવઇન્દ્રિયકો ઇન્દ્રિય

કહા, તીનો ઈન્દ્રિયકા જ્ઞાન જો હૈ, આહાહાહા... એ ખંડ ખંડ જ્ઞાન હૈ, એ પરાવલંબી હૈ, પરસતાવલંબી હૈ. ઐસા જ્ઞાન અનંતબૈર ક્રિયા, તો એ બંધકા કારણ હૈ. અનંત વાર ક્રિયા ને કોઈ એ છૂટનેકા કારણ ન હુઆ. અગિયાર અંગકા જ્ઞાન નવપૂર્વકી લબ્ધિ ભી અનંત બૈર ક્રિયા. જો એ જ્ઞાન મોક્ષકા અંશે ભી કારણ હો તો અલ્પકાળમેં છૂટના હોના ચાહિએ. એ નવલબ્ધિ પૂર્વની ને અગિયાર અંગકા જાણપણા, આહાહાહા... એ ખંડ ખંડ જ્ઞાન ઈન્દ્રિયજ્ઞાન. આહાહા ! ભગવાન અણીન્દ્રિય જ્ઞાન ઉસમેં ન આયા. આહાહા !

અણીન્દ્રિય ભગવાન આત્મા ઉસકા પ્રથમ સ્વસંવેદનસે જ્ઞાન કરના. આહાહાહા ! ગજબ વાત હૈ ભાઈ ! આ તો જિસકો સંસારકા, દુઃખકા નાશ કરના હો, અને પૂર્ણ આનંદકી પ્રાપ્તિ, મોક્ષ શબ્દ હે ને ? મોક્ષ એટલે મુકાના, કિસસે કે દુઃખસે, કિસ ચીજકી પ્રાપ્તિ કરના કે અતીન્દ્રિય આનંદકા લાભકી પ્રાપ્તિ, મોક્ષ હૈ ને મોક્ષ એટલે મુકાના, મુકાના કિસસે ? ત્રણ ઈન્દ્રિયસે અને લાભ કિસકા કે અનંત આનંદકા. આહાહા ! (શ્રોતા:- કેટલા વખતમેં) એક અંતર્મૂહૂર્તસે હો જાતા હૈ. ઉત્કૃષ્ટ તો એક અંતર્મૂહૂર્તમેં હો જાતા હૈ. વિશેષ છ માસ બતાયા કહ્યા ને. આહાહા ! અને જિસકી જરૂરિયાત જણાય ત્યાં પુરુષાર્થ હોએ બિના રહે નહીં. જિસકી રુચિ અને જરૂરિયાત જણાય ઉસકા પ્રયત્ન હોએ બિના રહે નહીં. સંસારના કામમાં પ્રયોજનમેં હૈ રુચિ, જરૂરિયાત તો પુરુષાર્થ ત્યાં કામચ કરતે હૈ પાપના. આહાહા !

ભગવાન આત્મા શુદ્ધ અખંડ આનંદ આંહી ભેદસે કથન હૈ હોં, જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર એ ભેદસે કથન હૈ, ભેદ રત્નત્રય આ, અને અખંડ આનંદ ભગવાનમાં એ સએવ ઔર એકલા આત્માકી સેવા કરના એ અભેદ. આહાહાહા ! ભેદાભેદની વાત હૈ ઉસમેં. ચૌદમી ગાથામેં આયા હૈ ને, પ્રયોજન ઈસ બાતકા હૈ.

“આગે ઈસિ પ્રયોજનકો દો ગાથામેં દેષ્ટાંતપૂર્વક કહેતે હૈ”. ઉપર મથાળે હૈ ને ? આહાહાહા ! આ તો ધીરજના કામ હૈ ભાઈ. ગાથા ઉપર હૈ અમૃતચંદ્રાચાર્યના એ શબ્દ નથી પણ પંડિતજી જયચંદ પંડિત હૈ એશે શબ્દ મુક્યા હૈ. ક્યુંકિ ગાથા ક્રિયાને ૧૮ કળશ તો પીછે આ લિયા કે એ માટે કહા એ તો વિશેષ સ્પષ્ટ કરતે હૈ. આહાહા !

ધીરજ ધરને અરે અધીરા, ત્યાં ઉતાવળના કામ નહીં ત્યાં. આહાહાહા ! ધીરજ ધરને અરે અધીરા. ભગવાન અંદર મહા આનંદના ઢાળાએ ઢળીને પ્રભુ, ધીરજસે પ્રભુ ‘ધી’ નામ બુદ્ધિ જ્ઞાનકી પર્યાય અને ‘ર’ ધીર પ્રેરિત, વર્તમાન જ્ઞાનકી પર્યાય સ્વતરફ પ્રેરે ઉસકા જ્ઞાન, એનું નામ અહીં ધીર કહેનેમેં આતા હૈ. આહાહાહા ! જે ‘ધી’ ‘ર’ ‘ધી’ (એટલે) જ્ઞાનકી બુદ્ધિ પર્યાય ઉસકો ‘ર’ -પ્રેરિતિ સ્વ તરફ, સ્વ સંવેદન તરફ જાતે હૈ. આહાહાહા ! ઉસકો ધીર કહેતે હૈ, ઉસકો વીર કહેતે હૈ વીર. વિશેષે વીર્ય નામ પ્રયત્ન. પુરુષાર્થ જો ‘ર’-પ્રેરિતિ. અંતર્મુખમેં પુરુષાર્થ પ્રેરે ઉસકો યહાં વીર કહેનેમેં આતા હૈ. બાકી બધા કાયર ને આહાહાહા... નપુંસક. આહાહા ! પુણ્ય પાપમાં જે જોડાઈ જાય અને ઉસકી રચના કરે એ તો નપુંસક હૈ. આહાહાહા ! જિસમેં ચાર ગતિ ફળે રજળવાના ભાવ કરે ને રજળવાના કાર્ય થાય, આહાહા... એ તો કાયરના કામ હૈ ભાઈ. આહાહા !

“વચનામૃત વીતરાગના અને પરમ શાંત રસમૂળ, પણ ઔષધ જે ભવરોગના પણ

કાયરને પ્રતિકૂળ” આહાહાહા ! પ્રથમજ, આહા... ભારે ગાથા ભાઈ આવી છે. હવે કાલે પજોષણ છે આપણા, દસ લક્ષણ પર્વ. આહાહા ! આજ મંગળવાર છે, મંગલિક શરૂ હોતા હૈ આ. આહાહા ! મંગ નામ પવિત્રતા ‘લ’ નામ લાતિ, પ્રાસિ, ભગવાન પૂર્ણાનંદકા નાથ ઉસકા વેદન કરના ઉસકો પ્રાસ કરના, આહાહા ! પર્યાયકા વેદનમે ભગવાનકો પ્રાસ કરના. આહાહાહા... ઉસકા નામ સ્વસંવેદન જ્ઞાનસે આત્મા જાના એમ કહેનેમે આતા હૈ. આહાહાહા ! પીછે ઉસીકા શ્રદ્ધાન કરના ચાહિએ, જે જાના ઉસીકા શ્રદ્ધાન કરના ચાહિએ એમ શબ્દ હૈ ને ? જાનનેમે આયા ઉસીકા શ્રદ્ધાન કરના ચાહિએ. આહાહા !

જાયક ભગવાન પૂર્ણાનંદ પ્રભુ, પૂર્ણમ્ ઈદમ્ જો સમ્યક્ વેદનસે જાનનેમે આયા, ઉસીકા શ્રદ્ધાન કરના ચાહિએ. જાનનેમે જે ચીજ આઈ ઉસકી શ્રદ્ધાન કરના ચાહિએ. હવે આવી વાતું બાપુ આકરું બહુ જગતને. આહાહા ! અરે જનમ મરણના અંત લાના બાપુ ! આહાહા ! એ તો ધીર વીરના કામ છે. આહાહા !

ઉસીકા, ફિર ઉસીકા શ્રદ્ધાન એમ શબ્દ હૈ ને ? આહાહા ! ‘જાનીતે તતસ્તમેવ શ્રદ્ધતે’ એમ શબ્દ હૈ ને ? સંસ્કૃતમાં ‘જાનીતે જ્ઞાતવ્યઃ તતઃ સ એવ શ્રદ્ધાતવ્યઃ પ્રથમ એવ આત્મા જ્ઞાતવ્યઃ તતઃ સ એવ શ્રદ્ધાતવ્યઃ, સ એવ શ્રદ્ધાતવ્યઃ’ આહાહા ! સંસ્કૃત લીધું છે. બીજી લીટી છે. આહાહા ! ભગવાન આત્મા અપની મતિજ્ઞાન આદિ ધારણામે આયા એ નહીં, એ મતિ અજ્ઞાન હૈ. આહાહા ! જે જ્ઞાનકી પર્યાયમાં સ્વ સંવેદન આયા, એ જ્ઞાનમે જણાયા આત્મા પૂર્ણાનંદ પ્રભુ, પ્રત્યક્ષ જાનનેમે આયા ફિર ઉસકી શ્રદ્ધા, હૈ ? ફિર ઉસીકી શ્રદ્ધા, ફિર નામ પીછે એટલે જાણ્યામે શ્રદ્ધાન કરના યૂં-જાણ્યા વિના શ્રદ્ધા કિસકી ? જે ચીજ જ જ્ઞાનમે આઈ નહીં, ભાવ ભાસન હુઆ નહીં, શ્રદ્ધા કરો, કિસકી શ્રદ્ધા ? આહાહા ! પર્યાયરૂપી ભાવમે ભાસન હુઆ (સ્વ) શ્લેષકા. આહાહાહાહા !

આવો મારગ આકરો પડે લોકોને, ઓલા તો કહે કે નિશ્ચયસે એ ને વ્યવહારે આ, સમાજનું રક્ષણ કરવું ને વસ્ત્ર છોડવા ને એ વ્યવહાર કરના. અરે પ્રભુ શું કરે છે ભાઈ. અહીં તો હજી ભેદ રત્નત્રયપણે પરિણમના એ ભી વ્યવહાર હૈ. સમજમે આયા ? અને એકરૂપ આત્મામે એકાકાર થઈ જાના એ અભેદ ને નિશ્ચય હૈ. સમજમે આયા ? જો જાનનેમે આયા, અપના સ્વભાવકા જિતના સામર્થ્ય હૈ, ઔર જિતની શક્તિયાં હૈ, સબકો પૂર્ણરૂપસે પર્યાયમે જાનનેમે આયા, એ જાનનેમે આયા જો ચીજ ઉસકા શ્રદ્ધાન કરના. આહાહા ! સમજમે આયા ? જાનનેમે પર્યાયમે આયા ઉસકી શ્રદ્ધા, પર્યાયકી શ્રદ્ધા કરના ઐસા નહીં. આહાહા ! સ્વસંવેદનસે જાનનેમે આયા તો સ્વસંવેદનકી શ્રદ્ધા કરના ઐસા નહીં. સમજમે આયા ? સ્વસંવેદનમે જો જ્ઞાન વસ્તુ ભગવાન પૂર્ણાનંદ આયા ઉસકી શ્રદ્ધા કરના. આહાહાહાહા !

આવી વાત ! દિવ્ય ચક્ષુ હૈ, ‘સમયસાર’ ‘ભાવ’ દિવ્યચક્ષુ ને ‘વાણી’ દિવ્યચક્ષુ બેય. આહાહા ! અંદરના નેત્ર ખુલ ગયા, જે રાગની એકતામે અનાદિસે પડા થા. આહાહાહા ! તો સારા નિધાનમે તાળા દિયા થા. આહાહા ! તાળા સમજતે હૈ ને તાળા-તાલા દિયા થા ઔર જબ સ્વસંવેદનસે જાનનેમે આયા એ રાગકી એકતાકા તાલા ખોલ દિયા, સારા નિધાન ભગવાન. આહાહાહાહા ! અતીન્દ્રિય આનંદ ને અતીન્દ્રિય જ્ઞાન ને અતીન્દ્રિય પ્રભુતા ઐસા પૂર્ણ સ્વરૂપ

જો અખંડ આનંદ પ્રભુ ઉસકા જો સ્વસંવેદનમેં જ્ઞાન હુઆ, ઉસકી હી શ્રદ્ધા કરના. આહાહા ! સ્વસંવેદનકી પર્યાયકી શ્રદ્ધા કરના એસા ન લિયા, એ તો પર્યાય હૈ, પણ વો પર્યાયમેં જો સ્વસંવેદનમેં જો જ્ઞાનનેમેં આયા કે આ આત્મા, આહાહાહા ! (ઉસકી શ્રદ્ધા કરના).

આવી વાત પ્રભુ ક્યાં છે. આહાહા ! અરે આ વાત જબ તક સૂનનેમેં ન મિલે એ ક્યાં જીવન ગાળે ? ક્યાં જાય ? આહાહા !

“ફિર ઉસીકા શ્રદ્ધાન કરના ચાહિએ કે યહી આત્મા હૈ.” દેખો, એ પૂર્ણાનંદનો નાથ ભગવાન આત્મા યહી આત્મા હૈ. આહાહા ! ઉસકા આચરણ કરનેસે, હવે શ્રદ્ધામેં ક્યા આયા વિશેષ જયચંદ પંડિતે ખુલાસા ક્રિયા હૈ, પાઠમાં તો ઈતના હૈ, “સ એવ અનુચરિતવ્યશ્રય સ એવ શ્રદ્ધાતવ્ય: તત: સ એવ અનુચરિતવ્ય ” પણ ઉસકા અર્થ એ લિયા ઉસને નિકાલા કે ભાઈ આ આત્મા જો જ્ઞાયક ત્રિકાળી આનંદકા નાથ પ્રભુ ભગવત્ સ્વરૂપ ભગવાન સ્વરૂપ, પરમાત્મ સ્વરૂપ ઉસકા સ્વ સંવેદનમેં જ્ઞાન આયા, વો આયા જિસકા જ્ઞાન ઉસકી શ્રદ્ધા કરના અને એ શ્રદ્ધામેં એસા આયા કે ઉસકા મૈં અનુચરણ કરુંગા, ઉસમેં લીન હોઉંગા, ઈસસે કર્મકા નાશ ને અશુદ્ધતાકા નાશ હોગા. આહાહા ! કોઈ વ્રત પાળનેસે ને ભક્તિ કરનેસે (નહીં). આહાહા !

એસી શ્રદ્ધામેં એસા આયા, કે ભગવાન પૂર્ણાનંદકા નાથ પ્રભુ એના વેદન હુઆ સ્વસંવેદન ઈસકી શ્રદ્ધા કે આ આત્મા જ પૂર્ણાનંદ પ્રભુ હૈ, ઔર એ પૂર્ણાનંદમેં રમતે, ઉસમેં લીન હોગા. ઈતના અશુદ્ધતા ને રાગ નાશ હોગા, એસી શ્રદ્ધામેં આયા. આહાહાહા ! આંહી તો હજી શ્રદ્ધા ન મળે, વેદનેય ન મળે અને આ બહાર વ્રત ને તપ ને ભક્તિ કરતા કલ્યાણ થઈ જશે અરે પ્રભુ બહુ ફેર છે ભાઈ, તને આકરું લાગે છે. આહાહા ! સમજમેં આયા ? વ્યવહાર ક્રિયા કરે બરાબર, તો નિશ્ચય પામી શકે એ બાત હૈ હી નહીં પ્રભુ. સમજમેં આયા ? વ્યવહાર તો સબ રાગકી ક્રિયા હૈ ને ? ભગવાન તો વીતરાગ મૂર્તિ પ્રભુ હૈ ને અંદર. આહાહાહા ! એ રાગસે કેસે પ્રાપ્ત હો ?

તો શ્રદ્ધામેં ભી પહેલે એ આયા, ક્યા આયા ? આહા ! ઈસકા આચરણ કરનેસે, ઈસકા આચરણ કરનેસે, સ્વસંવેદનમેં જો આત્મા જ્ઞાનમેં જણાયા, ઉસકી શ્રદ્ધા ક્રિયા અને શ્રદ્ધામેં એસા આયા કે ભગવાન પૂર્ણાનંદ પ્રભુ ઉસમેં સેવા કરનેસે અનુચરણ કરનેસે, ઉસમેં રમનેસે, હૈ ? આહા ! અવશ્ય કર્મોસે છુટા જા સકેગા. જરૂર કર્મસે છૂટના હોગા. એસા સમ્યગ્દર્શનમેં એ આયા કે આ વસ્તુ સ્વરૂપ હૈ, ભગવાન તું ઉસમેં લીન હોગા, તબ રાગકા અને કર્મકા નાશ હોગા. આહાહા ! કોઈ વ્રત ને તપ ને ભક્તિ, તપ કરના, અપવાસ કરના, મહિના મહિનાના અપવાસ ને છ મહિનાના અપવાસ ને એ બધા અપવાસ હૈ, ઉપવાસ નહીં. આહાહાહાહા ! ઉપ નામ ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવ જો વેદનમેં આયા, ઉસકી શ્રદ્ધા ક્રિયા, ને એ ભગવાન આત્મામેં મૈં લીન હોગા, ઉસમેં મૈં રમણતા કરુંગા ઈસસે હી અશુદ્ધતા ને કર્મ નાશ હોગા, દૂસરી કોઈ રીત હૈ નહીં. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ?

શ્રદ્ધામેં એસા આયા, તો જે જ્ઞાનકા વેદનમેં જણાયા, પ્રભુ ઉસકી શ્રદ્ધા ક્રિયા અને એ શ્રદ્ધામેં એસા આયા કે આ વસ્તુમેં મૈં જો પૂર્ણાનંદ પ્રભુ હૈ ઉસમેં લીન હોગા તો કર્મસે છુટેગા.

કોઈ દૂસરી ક્રિયાકાંડસે કર્મ છૂટેગા એસા હૈ નહીં. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- વાત તો સાચી ભાઈ) એ ભાગ્યશાળી છે. આ વાત આ ગઈ ને રચિ હો ગઈ, કે આ વાત તો એસા હૈ ભગવાન. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? અમારે બાબુલાલજીને બધાય બેસે છેટે બેસે છે હમણાં શાંતિભાઈ ને આવ્યા છે ને ? આ મારગ બાપુ શું કહીએ. આહાહાહા ! વાણીનો વિષય નહીં, વિકલ્પનો વિષય નહીં. આહાહા ! શ્રદ્ધામાં કયા આયા ? કે ઈસકા આચરણ કરનેસે, એ ચિદાનંદ ભગવાન પૂર્ણ આનંદકા નાથ ઉસકા આચરણ, ઉસમેં રમનેસે અંદર રમનેસે એ આચરણ, કોઈ પંચમહાવ્રતના વિકલ્પ ને એ કોઈ આચરણ આત્માકા નહીં. આહાહાહા !

ભાષા તો સાદી છે પ્રભુ તું તારી ચીજ જ સાદી હૈ. આહાહા ! એ ઉપાધિ વિનાની ચીજ હૈ આત્મા. આહાહા ! સાદા શણગારસે શોભિત ભગવાન હૈ. આહા ! જ્ઞાન, આનંદ, શાંતિ, વીતરાગતાકા સ્વભાવસે શોભિત પ્રભુ હૈ, એ ઈસકા શણગાર હૈ. આહાહાહા ! પંચસંગ્રહમેં લિયા હૈ. પંચસંગ્રહમેં દીપચંદજી હૈ ને દિપચંદજી હૈ, પંચસંગ્રહમેં એસા લિયા હૈ, શૃંગાર રસ ચઢાયા એક એકમેં અદ્ભૂત રસ શૃંગાર રસ, વીર રસ બહુ વ્યાખ્યા ક્રિયા હૈ દિપચંદજીએ, એસી વ્યાખ્યા કોઈ(ને) નહીં ક્રિયા હૈ. વો ભી એમ કહેતે થે એ વખતે કે અરેરે મેં બહારસે દેખતા હું સમાજકો, સંપ્રદાયકો તો કોઈ આગમ અનુસાર શ્રદ્ધા દિખતી નહીં. દોસો વર્ષ પહેલે, અને મુખસે કહેતા હું તો માનતે નહીં, તો મૈં લિખ જાતા હું કે મારગ આ હૈ. એસા ભાવ દિપીકામેં લિખા હૈ. ભાવ દિપીકા નામકા ગ્રંથ હૈ. આહાહાહા ! હવે એ તો બહારમેં એકદમ આયા હૈ, હૈ ? લાખો માણસ હવે ઈતના તો સૂનતે હૈ. આહાહા !

“ ઈસકા આચરણ કરનેસે ” ઈસકા એટલે ભગવાન પૂર્ણ શુદ્ધ દ્રવ્ય જે પર્યાયમેં જણાયા ઉસકી શ્રદ્ધા હુઈ અને ઉસમેં આચરણ કરનેસે આહાહાહા... પર્યાયમેં રમના પણ દ્રવ્યમેં રમના ચૂં. એકલા પર્યાયમેં રમના એમ નહીં, દ્રવ્યમેં રમના. આહાહા ! હૈ તો પર્યાયમેં રમના એ, પણ ત્રિકાળી ભગવાન અણીન્દ્રિય, પૂર્ણાનંદ ને પૂર્ણ વીતરાગતા સ્વભાવ ભરપુર પ્રભુ ઉસમેં મૈં આચરણ કરુંગા. આત્મ આચરણ કરુંગા, આહાહાહા ! એસા આત્માકા આચરણ કરુંગા તબ અવશ્ય કર્મોસે છુટા જા સકેગા. જરૂર કર્મસે છુટેગા. મેરે મોક્ષ હોનેમેં બિલકુલ જરૂરી બાત આ હૈ. આહાહા ! ગમે તેટલા નિકાચીત ને નિધ્ધત કર્મ હો, આહાહાહા... પણ મેરી આત્મ ભગવાન ચીજ હૈ, ઉસમેં મૈં રમનેસે ઉસકા આચરણ, આત્મ આચરણ, દયા, દાન, વ્રત આદિ તો અણાત્મ આચરણ હૈ, રાગકા. આહાહા ! ભારે વાતું ભાઈ !

આવો તો સિદ્ધાંત બોલતે હૈ આગમ હૈ, યુક્તિ હૈ, અનુભવ ને આગમ સબ એક હી ચીજ હૈ. લોકો કહે એય સોનગઢના એકાંત હૈ, એકાંત હૈ, મહાવીરસે ભી વિરૂદ્ધ હૈ, ને એમ કહેતે હૈ. અરે ભગવાન ! ભાઈ ! તને ખબર નથી પ્રભુ ! આહા ! વસ્તુ તો દ્રવ્યે સાધર્મી જીવ હૈ એ, પર્યાયમેં ભૂલ હોય તોય ભગવાન હૈ યે. આહાહા ! ભગવાન તેરે ખબર નહીં પ્રભુ અને તુમ એસા આરોપ કરતે હૈ પ્રભુ. આહા ! આંહી તો પરમાત્મા સંતો કહેતે હૈ એ પરમાત્મા કહેતે હૈ, એ સંતો આડતિયા હોકર વાત કરતે હૈ અપના અનુભવમેં રહેકર વાત કરતે હૈ. આહાહાહાહા ! યે કહેતે હૈ, પ્રભુ એકવાર સૂન તો સહી નાથ ! એ અતીન્દ્રિય આનંદનો નાથ ભગવાન ઉસમેં આચરણ કરનેસે, આ સદાચરણ કહેતે હૈ ને ? લૌકિક સદાચરણ, એ સદાચરણ નહીં. સત્

आयरण, सत् स्वरूप भगवान् पूर्णानंद सत्, उसमें आयरण करना એ सदायरण है. आहाहाहाहा !

आंही तो आ दया, दान ने व्रत करे त्यां थछ रह्युं. आयरण करते है. એ सदायरण नहीं, એ तो असद् आयरण है એ तो अरेरे. भगवान् तुं परिपूर्णा प्रभु है ने नाथ. आहाहा ! तेरेमें क्यां उषाप ने क्याश ने अधुराश है. आहाहाहा ! भगवान् तो अनंत अनंत गुणथी परिपूर्णा प्रभु परिपूर्णा भरा है. आहाहाहा ! उसका वेदनमें जाना और उसकी श्रद्धा किया के आ आत्मा और ये आत्मामें आयरण करुंगा तो कर्मसे छूटेगा, ऐसी सम्यग्दर्शन ने प्रतीतमें ऐसा आया. आहाहा !

मैं भविष्यमें व्रत लेउंगा ने तप करुंगा ने ऐसा बाह्यका कर्म छूटेगा जैसे श्रद्धामें (था) એ छूट गया. आहाहाहा ! समजमें आया ? इसका आयरण करनेसे जरूर कर्मसे छुटा जा सकता है, निःसंदेह भगवान् आत्माना आनंदमें रमते जरूर कर्मसे छूटेगा. आहाहा ! ऐसी निःसंदेह श्रद्धा हुआ. समजमें आया ? जिसका पत्ता मिला भगवान्का उसमें रमनेसे कर्मसे छूटेगा जरूर छूटेगा. आहाहा ! व्यवहार धर्म પણ इसको कहीअे के आवा निश्चयका श्रद्धा ज्ञान आयरण हुआ उसमें विकल्प उठते है इसको व्यवहार कहेनेमें आता है. आहाहा ! પણ એ व्यवहार ये बंधका कारण है. आहाहा ! इन्द्रिय आधीन इन्द्रियसे ज्ञान हुआ એ बंधका कारण, पंच महाव्रतका विकल्प अेय बंधका कारण, आहाहाहा... अने नवतत्त्वनी भेद श्रद्धा એ मिथ्यात्व बंधका कारण. आहाहाहाहा ! भेद हों, नवना भेद. अेकरूप होय तो अंतरमां आ जाता है. आहाहा !

कणशटीकामें लिया है, अनादि नवतत्त्वनी श्रद्धा तो मिथ्यात्व है. आहाहाहाहा ! એ સંવર, નિર્જરા, મોક્ષ સચ્યા નહીં, નવ તત્ત્વમેં, દ્રવ્ય સંવર, દ્રવ્ય નિર્જરા. આહાહાહા ! શું શ્લોક આવ્યો ? આહાહા ! થોડા વ્યવહારકા આયરણ કરુંગા તો મੈ છુંટુંગા, એ દૈષ્ટિ છુટ ગઈ. સમજમેં આયા ? થોડા વ્યવહારકી દયા, ધર્મ, બ્રહ્મચર્ય સેવન શરીરકા એસા આયરણ કરુંગા તો છુંટુંગા એ દૈષ્ટિ છુટ ગઈ. આહાહાહા ! વો મિથ્યાદૈષ્ટિ થા, આવી વાતું બહુ આકરી ભાઈ છે, આ તો પંડિતોને પણ આ પચાવવું આકરું પડે. આહાહા ! હૈ.

વસ્તુ જ સત્ સરળ પ્રભુ હૈ ને ! હૈ ને ભગવાન ! હૈ ઉસકો પ્રાપ્ત કરના હૈ ! એ તો ન હોય ને પ્રાપ્ત કરના હો એ તો વાત દૂસરી હૈ. હૈ, આહાહા ! સત્ પ્રભુ, સચ્ચિદાનંદ નાથ, હૈ ઉસકા જ્ઞાન કરના ને હૈ ઉસકી શ્રદ્ધા કરના હૈ ઉસમેં રમના, એ ભેદથી કથન ત્રણ બોલ આતે હૈ ને એટલા ભેદ આયા ને ? સોળમી ગાથામેં આવ્યું છે ને “દંસણણાણચરિતાણી સેવિહવાણિ સાહુણાણિઅં તાણિ પુણ જાણ તિગુણવિ અપ્પાણં ચેવણિચ્છયહો” આહાહાહા ! તો એ વ્યવહારે ત્રણ ભાત ક્રિયા હૈ, પણ વ્યવહાર આ હોં. એકરૂપ ભગવાનકી શ્રદ્ધા, એકરૂપકા જ્ઞાન, ને એકરૂપકી સ્થિરતા, એ ત્રીન ભેદ આયા, એ વ્યવહાર હુઆ. એ વ્યવહાર હુઆ, મલિન હુઆ, મેચક હુઆ, અનેકતા હુઆ. આહાહાહા ! એ અશુદ્ધતા કહેનેમેં આતા હૈ. આહાહા !

પર્યાયકા એ કહાને નય ૪૭ નયમેં હૈ. અશુદ્ધનય ને શુદ્ધનય ૪૬, ૪૭ એક માટીકા અનેક પિંડ વાસણ આદિ અનેકપણા હૈ. ઝારી આદિ એસે દેખના એ અશુદ્ધતા હૈ, ઓર માટીકો એકરૂપ

દેખના એ શુદ્ધતા છે. એમ ભગવાન આત્મા ઉસકી પર્યાય નિર્મળ પર્યાય ભેદસે દેખના એ અશુદ્ધનય છે. આહાહાહા ! નયના વ્યાખ્યાન આ ગયા છે સબ, અને ભગવાન એક હી સ્વરૂપ અખંડાનંદ પ્રભુ ઉસમેં અંદરમેં રમના એકાકાર કરના એ શુદ્ધ છે, એ શુદ્ધનય છે. આહાહા ! અરેરે ક્યાં એને, ફિર ઉસીકા અનુચરણ કરના ચાહિએ. છે ? 'ફિર' પહેલે તો શ્રદ્ધામેં લિયા, એ દ્રવ્ય સ્વભાવમેં લીન હોગા ઇતના કર્મ છુટેગા, ફિર ઉસીકા અનુચરણ કરના, અંદરમેં રમના. આહાહા ! ઉસીકા અનુચરણ, ઉસકા અનુચરણ કરકે ચરણ રમના. ભગવાન પૂર્ણાનંદ ત્યાં કેડે કેડે રમના, એને અનુસરીને રમના. આહાહા ! એનું નામ, ઉસકા નામ ચારિત્ર. આહાહા ! નગ્નપણા ને પંચમહાવ્રતના પરિણામ ને એ કોઈ ચારિત્ર નથી. એ તો અચારિત્ર છે. આહાહા ! નગ્નપણા એ અજીવ (કી) દશા છે, પંચમહાવ્રતના પરિણામ એ તો રાગ છે. આહાહા ! એ તો રાગ આચરણ છે, એ જીવના આચરણ નહીં. આવી સ્પષ્ટ વાત સંતોએ કહી અને લોકોએ વિરોધ કર્યો. અરે પ્રભુ એ વિરોધ તો તેરા આત્મા સાથે છે. છે ? (શ્રોતા:- અજ્ઞાનીનો ભ્રમ છે) એનો વિરોધ એના આત્મા સાથે છે.

અતીન્દ્રિય આનંદનો નાથ ભગવાન નિર્વિકલ્પ અભેદ વસ્તુ, આહાહાહાહા... એસા દૈષ્ટિમેં લિયા નહીં. જ્ઞાનમેં વેદન ક્રિયા નહીં, અને બહારની ક્રિયાકાંડ ને એસા ને એસા, આહાહા... લોકરંજન, મોક્ષ પાહુડમાં આતે છે. અષ્ટ પાહુડમેં. લોકરંજન-લોકરંજન અષ્ટ પાહુડમેં આતા છે. લોક ખુશી થાય, રાજી (રાજી) આહાહાહા ! વ્યવહારસે આતા છે એસી ક્રિયા છે એસા હોતા છે લોકરંજન અજ્ઞાન છે. આહાહા ! તેરા આત્મા રંગાયા નહીં ઈસમેં. આહાહાહા !

અનુભવકે દ્વારા ઉસમેં લીન હોના ચાહિએ. ભગવાન પૂર્ણાનંદકા નાથ પ્રભુ ઉસકા જ્ઞાન ક્રિયા, શ્રદ્ધા ક્રિયા, અબ ઉસમેં લીન હોના ચાહિએ. આહાહાહા ! આનંદ સ્વરૂપ ભગવાનમેં રમના, અતીન્દ્રિય આનંદકા ભોજન કરના, આહાહાહાહા... અતીન્દ્રિય આનંદ આહાહા... આવે છે ને, નહીં ? ઓલામાં નિત્ય ભોજી કળશમાં આવે છે, બંધ અધિકારમેં. આહાહા... અતીન્દ્રિય આનંદનો નિત્ય ભોજી ભગવાન.

ઓલા કહે... ખાવું ને આ ખાવાની ક્રિયા પણ બાપુ એ તો જડની છે ભાઈ, તને એના ઉપર લક્ષ છે એ પણ વિકારભાવ છે. આહાહા ! આ તો અતીન્દ્રિય આનંદસ્વરૂપ ભગવાન ઉસકા જ્ઞાન શ્રદ્ધા ક્રિયા ને પીછે રમના, એ અતીન્દ્રિયકા ભોજન કરના, આહાહાહાહા... અતીન્દ્રિયકા સ્વાદ લેના, આવી વાતું આકરી પડે માણાને, (માણસોને) અભ્યાસ ન મળે ને આખો દિ' સંસારના પાપના પોટલામાં પડયા. અરર ! રંગુલાલજી ! અરે ભગવાન ભાઈ ! આહાહા !

અનુભવકે દ્વારા ઉસમેં લીન હોના ચાહિએ, કિસમેં ? ઉસમેં. આ જે જ્ઞાયકસ્વભાવ જે જ્ઞાનનેમેં ને શ્રદ્ધામેં આયા છે ઉસમેં લીન હોના. સમજમેં આયા ? ક્યોંકે સાધ્ય જો નિષ્કર્મ અવસ્થા-મોક્ષ, સાધ્ય જો નિષ્કર્મ અવસ્થારૂપ એ અવસ્થા પર્યાય છે, મોક્ષ પણ, સાધ્ય જો નિષ્કર્મ અવસ્થારૂપ અભેદ શુદ્ધ સ્વરૂપ ઉસકી સિદ્ધિકી, આહાહાહા... નિષ્કર્મ દશા પૂર્ણાનંદની મોક્ષદશા અભેદ શુદ્ધ સ્વરૂપ ઉસકી સિદ્ધિકી ઈસી પ્રકાર ઉત્પત્તિ છે, આ પ્રકારે ઉસકી પ્રાપ્તિ છે, દૂસરા કોઈ પ્રકારે પ્રાપ્તિ નહીં. વિશેષ કહેગા. (શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ.)

પ્રવચન નં. ૭૯ ગાથા - ૧૭-૧૮

તા. ૬-૯-૭૮ બુધવાર, ભાદરવા સુદ-૪ સં. ૨૫૦૪ ઉત્તમ ક્ષમા ધર્મ

આ દસલક્ષણી પર્વ:- ઉસકા પહેલા દિન હૈ ને ઉત્તમ ક્ષમા, એ ઉત્તમ ક્ષમા આદિ દસ બોલ હૈ એ ચારિત્રકા ભેદ હૈ. ચારિત્ર ખાસ મોક્ષકા કારણ હૈ. એથી ચારિત્રમાં દસ પ્રકારના ધર્મ આત્માનો અનુભવ શુદ્ધ ચૈતન્યની દૈષ્ટિ અને અનુભવ હુઆ હો ઓર ઉસમેં પછી ચારિત્ર લીનતા હુઇ હો, ઉસકો આ દસ પ્રકારકા ધર્મ હોતા હૈ એ દસ પ્રકારકા ધર્મમેં ઇસસે સુખ હોતા હૈ, આનંદ હોતા હૈ. આહાહાહા ! દસ પ્રકારકા ધર્મ ઇસકો કહીએ કે જિસમેં અતીન્દ્રિય આનંદ આતા હો. આહાહાહાહા ! ઓર ઇસમેં અતીન્દ્રિય આનંદ હૈ ઇસસે અતીન્દ્રિય આનંદ હૈ એ અતીન્દ્રિય આનંદ સુખસ્વરૂપી હૈ. દસ પ્રકારકા ધર્મ આવી વાત છે ભાઈ. આહાહા !

એસે આમ ઉત્તમ ક્ષમા, ઉત્તમ ક્ષમા કહા ને તો સમકિત સહિતની, સમકિત વિના જે કંઈ હૈ એ કાંઈ ક્ષમા નહિં એ તો કષાય હૈ રુંધાયેલો હોય. આહાહા ! માથે આવ્યું છે ભાઈ ૩૯૩ શ્લોક ૩૯૩ ઉપર.

મુનિ ધર્મ ક્ષમાઆદિ ભાવોંસે દસ પ્રકારકા હૈ સુખકે સાથ, સુખ ઇસસે હોતા હૈ. આહાહા ! અરે આ ચારિત્ર-ધર્મ, જિસસે અતીન્દ્રિય આનંદ આતા હો. આહાહા... ઉસકા નામ દસ પ્રકારકા મુનિકા ધર્મ કહેનેમેં આતા હૈ. આહાહા ! આવી વાત છે બાપા આકરી બહુ. આહા ! છે ઇસમેં ? સુખકે સાથ સુખ ઇસસે હોતા હૈ. ઓર સુખ ઇસમેં હૈ અથવા સુખસે સાર હૈ એ દસ પ્રકારકા ધર્મ સુખનો સાર, આનંદનો સાર ઉસમેં હૈ. આહાહાહા ! અતીન્દ્રિય આનંદનું વેદન વિશેષ હો ઉસકા નામ યહાં દસ પ્રકારકા ધર્મ હૈ. આહાહા ! આવી વ્યાખ્યા હવે, આવી ૩૯૩ માં છે પહેલાં, પિછે ૩૯૪, એ દસેયમાં હો દસેય પ્રકારનો ધર્મ, આહાહાહા... આ દસલક્ષણી પર્વ એ દસ પ્રકારકા ધર્મ એ ચારિત્રકા ભેદ હૈ, સમ્યગ્દર્શન સહિત અનુભવ અને ચારિત્ર હુઆ હો ઉસમેં વિશેષ આનંદ આતા હૈ ઉસકો અહીંયા દસ પ્રકારકા ધર્મ કહેનેમેં આતા હૈ. આહા ! આવી વાત. સમ્યગ્દર્શનમેં સ્વરૂપકી દૈષ્ટિ હોનેંસે આનંદકા સ્વાદ આતા હૈ પણ થોડા હૈ. આહાહા... ઓર ચારિત્રમેં પ્રચુર આનંદ હૈ, ઓર ઉસમેં ક્ષમા આદિ હો. આહાહા... એ ક્ષમામેં તો મહા આનંદ-આનંદ આતા હૈ, કહેતે હૈ. સમજમેં આયા ? આવી વાત છે. એ દસમાં પહેલો ઉત્તમ (ક્ષમા) હૈ. (શ્રોતા:- વીતરાગભાવ એ જ ધર્મ છે) એ વીતરાગ ભાવ એ જ આ વીતરાગકા દસ પ્રકારકા ધર્મ હૈ. એ તો એના ભેદ બતાયા, બાકી વીતરાગભાવ એ ધર્મ ને એ ચારિત્રને એ દસ પ્રકારકા ધર્મ, વીતરાગભાવ. આહાહાહા... આવી વાત છે. એ દસ પ્રકારકા ધર્મ વીતરાગ ભાવ હૈ. આહાહા ! ઘણો જ રાગનો અભાવ કંઈક કરે, અતીન્દ્રિય આનંદના ઉગ્ર અનુભવમેં આનંદ આતા હૈ ઉસકો યહાં દસ પ્રકારકા ધર્મ કહેનેમેં આતા હૈ. આ તો ક્ષમા કરીને ઢીંકણુ કર્યું એસી બાત નહીં. આ તો ઉત્તમ ક્ષમા ને ઉત્તમ માર્દવ, અંતરમેં આત્મા આનંદ પ્રભુ ઉસકા અંતર અનુભવમેં અતીન્દ્રિય સ્વાદકા આના ઉસકા નામ તો સમ્યગ્દર્શન હૈ. આહાહાહાહા ! ઓર ચારિત્ર વિશેષ આનંદકા આના નામ ચારિત્ર હૈ અને ઉસમેં દસ પ્રકારકા ધર્મ, આહાહા એ

સુખના સ્વાદમાં વૃદ્ધિ હો, આહાહાહા... ઉસકા નામ, વાત એવી છે ૩૮૩ માં પહેલાં ક્રિયા થા પીછે ૩૮૪

(દસલક્ષણ ધર્મના શ્લોક પૂ. ગુરુદેવશ્રીએ “સ્વામી કાર્તિકેયઅનુપ્રેક્ષા ” માંથી લીધા છે.)

કોહેણ જો ણ તપ્પદિ સુરણરતિરિણ્હિં કીરમાણે વિ ।

ઉવસગ્ગે વિ રઉદ્દે તસ્સ ખમા ણિમ્મલા હોદિ ॥૩૧૪॥

જે કોઈ સંત-મુનિ, મનુષ્ય તિર્યંચ અચેતનઆદિ ઉપસર્ગમાં હોતે છત્તે પણ તપ્તાયમાન નહિં હો, ક્રોધસે તપ્તાયમાન ન હો, પણ આનંદસે ઉગ્ર આનંદકા સ્વાદમાં આ જાય. આહાહાહા ! ઉસકો યહાં ઉત્તમ ક્ષમા દસ લક્ષણી પર્વમાં પ્રથમ ધર્મ કહેનેમાં આયા હૈ. આહાહાહા ! સમજમાં આયા ? શ્રાવકકો ભી દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર તીનોં, પંચમ ગુણસ્થાનમાં પણ તીન હોતા હૈ, નિયમસારમાં આતે હૈ ને ? ભક્તિ, દર્શન-સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકી ભક્તિ કરે શ્રાવક, ભક્તિ પરિણામ એ પરિણામન કરતે હૈ. આહાહાહા... હૈ ઈસકે ભી આ દસ પ્રકારકા ધર્મમાં અંશ હૈ, મુનિકો વિશેષ હૈ આને અંશ હૈ પણ એ અંશમાં આનંદકા સ્વાદ આતા હૈ વિશેષ સુખસાર. આહાહાહા ! જે શીસમકી લકડી હોતી હૈ ને શીસમ - શીસમ ઉસકો સાર હોય, અંદર ચીકણો કઠણ (સાર) એમ આ સુખસાર. આહાહાહા ! ઉત્તમ ક્ષમામાં અતીન્દ્રિય આનંદકા સાર આતા હૈ. આહાહાહા ! ઉસકા નામ ઉત્તમ ધર્મ કહેતે હૈ. નહિં પતા ? ઉસ મુનિકે નિર્મળ ક્ષમા હોતી હૈ પછી દૈષ્ટાંત આપ્યા છે. અમુકમાં મુનિ એસે એસે મુનિ હો ગયા ને શાંત શાંત... ઘાણીમાં પિલા, આહાહા ! આ પાંડવોને લોહાના દાગીનામાં ઝેવરમાં, આહાહાહા ! અતીન્દ્રિય આનંદકી બાઢ આતી થી કહેતે હૈ. આહાહા ! એ ઉપસર્ગમાં પરિષદ સહનમાં, સહન ઈસકો કહેનેમાં આતા હૈ કે જ્ઞાતા-દૈષ્ટા રહેકર આનંદકા વિશેષપણા પ્રગટ હો, ઉસકા નામ પરિષદ સહન ક્રિયા કહેનેમાં આતા હૈ. આહાહાહાહા ! આવી ચીજ છે ભાઈ ! વીતરાગના મારગની કોઈ લાઈન આપી ફેર છે. એ વસ્તુનું સ્વરૂપ જ એવું એસા હૈ. એ આ કલું દેખો ઉત્તમ ક્ષમા.

હવે ચાલતો અધિકાર. (ગાથા ૧૭-૧૮) યહાં સુધી આયા હૈ, સાધ્ય જો નિષ્કર્મ દશા, મોક્ષની દશા એ સાધ્ય હૈ, એ અભેદ શુદ્ધ સ્વરૂપ ઉસકી સિદ્ધિકી ઉસી પ્રકાર ઉપપત્તિ હૈ. આહા ! અપના ભગવાનકા દર્શન કરના પ્રતીત કરના જ્ઞાન કરના ને રમણતા એ નિષ્કર્મ અવસ્થા મોક્ષની પ્રાપ્તિકા ઉપાય હૈ. આહાહા... અન્યથા અનુપપત્તિ હૈ. આ અનેકાંત હૈ ઓલા અનેકાંત એમ કહેતે હૈ ને કે નિશ્ચયસે ભી હો અને વ્યવહારસે ભી હો એ અનેકાંત, (એસા નહીં). આહાહાહા... ત્યાં તો ભગવાન આત્મા, આહાહા... અપના નિશ્ચય દર્શન જ્ઞાન ને ચારિત્ર ઉસકે નિષ્કર્મ અવસ્થા ઉસસે સાધ્ય હોતા હૈ, અન્યથા નહીં, ઉસકા નામ અનેકાંત હૈ. વ્યવહારસે કે રાગસે કે નિમિત્તસે નહીં ઉસકા નામ અનેકાંત, સ્વસે હો ને પરસે નહીં ઉસકા નામ અનેકાંત હૈ. અત્યારે અનેકાંત એસા ફુદડીવાદ કર દેતે હૈ. આહાહા ! નિશ્ચયસે ભી હો, વ્યવહારસે ભી હો, ઉપાદાનસે હો, નિમિત્તસે ભી હો, એ તો ફુદડીવાદ હૈ, એકાંત મિથ્યા હૈ, જીણી વાતું બહુ બાપા, મારગ આ.

હૈ ? ઈસી પ્રકાર ઉપપત્તિ હૈ, અન્યથા અનુપપત્તિ હૈ, દૂસરી રીતે મુક્તિની અવસ્થાની ઉપપત્તિ હોતી નહીં. આહાહાહા ! અપના ભગવાન આત્મા અતીન્દ્રિય આનંદની દૈષ્ટિ જ્ઞાન ને

રમણતા કરતે હૈ, એ એક નિષ્કર્મ અવસ્થા(મોક્ષ) પ્રાપ્તિકા ઉપાય હૈ, આહાહા... દૂસરા કોઈ ઉપાય હૈ નહીં. બે મોક્ષકા માર્ગ કહેતે હૈ એ તો કથનકી શૈલી હૈ, મોક્ષમાર્ગ તો આ એક હી હૈ. આહાહાહા ! આ તો જેને ભાઈ ભવના થાક લાગ્યા હોય, ભવની બીક ક્યાં જઈશું, ક્યાંય ? આહાહા ! એક શરીરમાં પીડા આવે તો સહન ન થાય. આહાહાહા !

એને શરીરમાં રહીને પ્રભુ તેરા કામ કરના હૈ અંદર. મૈ તો આનંદકંદ પ્રભુ, શુદ્ધ ચૈતન્યઘન, ઉસકી પ્રતીતિમેં આનંદ આના, ઉસકા જ્ઞાન કરનેમેં આનંદ આના, ઉસકી સ્થિરતા કરનેમેં આનંદ આના, આહાહાહાહા... આવો મારગ છે તે અન્યથા નહીં, છે ને ? ઈસી પ્રકારસે સાધ્યકી સિદ્ધિ હોતી હૈ. અન્ય પ્રકારસે નહીં. હૈ ? આહાહા ! (શ્રોતાને) એ બારણા પાસેથી ખસી જાવ આમ કંઈ, એ છેક પાછળથી આવે છે ને તે મોઢા આગળ બેસે છે. ખસી જાવ કે બહાર, પાછળથી આવે અને મોઢા આગળ બેસવું કાંઈ, આહાહા !

હવે, એ વાતને વિશેષ સમજાતે હૈ, છે ને ? જબ આત્માકો અનુભવમેં આને પર, ક્યા ? અનેક પર્યાયમેં રાગ અને દ્વેષ ને વિકલ્પો, આહાહાહા... એ અપને આત્માકો અનુભવ (મેં) આને પર અનેક પર્યાયરૂપ ભેદભાવ, અનુભવ નામે આનંદકા અનુભવની આ બાત નહીં હૈ, રાગ ને પુણ્ય ને પાપ એ અનેક પ્રકારના જે વેદનમેં આતા હૈ અનુભવમેં, અનેક પર્યાયરૂપ ભેદભાવોંકે સાથ મિશ્રિતપણા હોને પર ભી, આહાહાહા... ભગવાન આત્મા અતીન્દ્રિય આનંદની સાથમેં, એ પુણ્ય ને પાપના અસંખ્ય પ્રકાર ને ઈસકી સાથ મિશ્રિતપણા હો ગયા અનાદિસે, માન્યા હૈ. આહાહાહા ! મિશ્રિતપણા હૈ, હોનેપર ભી, સર્વ પ્રકારસે ભેદજ્ઞાનમેં પ્રવીણ આહાહા... અંતરમેં રાગસે ભિન્ન કરનેકા પ્રવીણ, રાગ એ બંધકા લક્ષણ હૈ, ભગવાનકા લક્ષણ જ્ઞાન હૈ. એ જ્ઞાનસે રાગકો ભિન્ન કરકે આહાહાહા... આવી વાત. પર્યાયમાં પુણ્ય ને પાપના અનેક વિકાર, અનુભવમેં આને પર ભી, મિશ્રિતપણા હોને પર ભી, વસ્તુ તો વસ્તુ તરીકે હૈ, રાગનું મિશ્રિતપણું માન્યું છે, માન્યા હૈ. (હુઆ નહીં) સમજમેં આયા ? આહાહાહા !

ઐસે રાગ અને આત્માકી એક મિશ્રિત દશા, ઐસા હોનેપર ભી, આહાહાહા... સર્વપ્રકારસે ભેદજ્ઞાન, દેખો ! સર્વપ્રકારસે, એક અંશ રાગકા ભી અપનેમેં નહીં ઐસે સર્વપ્રકારસે ભેદજ્ઞાન, આહાહા... અંતરમેં ઝૂકનેસે રાગસે ભિન્ન હો જાતા હૈ. આરે આવી વાતું હવે. ભેદજ્ઞાનમેં પ્રવીણતાસે, સર્વ પ્રકારસે, અંશ ભી રાગ ઉસકા (અપના) નહીં. આહાહાહા ! જો યહ અનુભૂતિ હૈ સો હિ મૈ હું, એ જાનનેકા અનુભવ હોતા હૈ. એ મૈ હું. રાગ એ મૈ નહીં, યાહે તો દેવગુરુ શાસ્ત્રની ભક્તિકા રાગ હો, ગુણ ગુણીકા ભેદકા રાગ હો, પણ રાગસે આત્મા મિશ્રિત માન લિયા હૈ, તો ઉસકો ભેદજ્ઞાન કરકે, આહાહાહા... રાગના ભાવસે ભગવાન આત્માકો ભેદજ્ઞાન કરનેસે જુદા પાડનેસે સર્વ પ્રકારસે જુદા પાડનેસે આહાહા... આ ક્રિયા. સમજમેં આયા ?

“યહ અનુભૂતિ હૈ સો હિ” (મૈ હું) ભેદજ્ઞાન કરનેસે જે જ્ઞાનકા અનુભવ રહા એ મૈ હું, હૈ ? અનુભૂતિ હૈ સો હિ મૈ હું. ઐસા આત્મજ્ઞાનસે પ્રાપ્ત હુઆ, આત્મજ્ઞાનસે પ્રાપ્ત હુઆ, આહાહાહા ! ભગવાન આત્મા રાગસે મિશ્રિત અવસ્થામેં હોનેપર ભી, જુદા પાડનેકી ભેદજ્ઞાનકી કળાસે સર્વ પ્રકાર ભેદજ્ઞાન કરનેસે, એ જ્ઞાનરૂપ રહા એ મૈ હું. આહાહાહા ! આવી વાત છે. જેને કલ્યાણ કરવું હોય એને આ રસ્તા હૈ ભાઈ, બાકી બધી વાતું છે. આહાહા ! આત્મજ્ઞાન ઐસે

अनुभूति सो मैं हूँ, अे जाननेवाला आत्मा ते अनुभूति अे मैं, रागनुं मिश्रितपणुं अने सर्व प्रकारे भेदज्ञानसे भिन्न करके अे आतमज्ञान अे ज्ञान यह मैं हूँ अनुभूति अे आतमज्ञान. आहाहाहा ! इवे आवी वातुं छे.

“प्राप्त होता हुआ इस आत्माको जैसा जाना है, वैसा ही इस प्रकारकी प्रतीति” जाननेमें आया तो आ ज्ञानस्वरूपी भगवान है, आनंदस्वरूपी प्रभु है, अैसा ज्ञानमें भेदज्ञानसे अनुभूति ज्ञानकी अनुभूति यह मैं हूँ, अैसा जाना, वैसा ही इस प्रकारकी प्रतीति, अे प्रकारकी प्रतीति हुआ, आहाहा ! प्रतीति जिसका लक्षण है अैसा श्रद्धान उदित होता है. आहाहा... उसको सम्यग्दर्शन प्रगट होता है. अरे रागना भागसे भिन्न भगवानको (निजत्माको) करके अंदरमें जे ज्ञानका अनुभव रह अे मैं हूँ अने अे आत्मज्ञान है. आहाहाहा ! अे ज्ञानमें अैसा आत्मा जणाया, अैसा ही प्रतीतिमें आया. आत्माका ज्ञान हुआ अैसा ही प्रतीतिमें आया के आ आत्मा. आहाहा ! आवी वातुं. भाए ! तब श्रद्धान उदित होता है. तब समस्त अन्य भावोंका भेद होनेसे, जब रागसे, पुण्यके विकल्पसे ज्ञानस्वरूपी भगवान भिन्न होनेसे भिन्नका ज्ञान हुआ अने भिन्नकी प्रतीति हुए. आ जाननेमें आया वो ही आत्मा अैसी प्रतीति हुए.

पीछे, अन्य भावोंका भेद होनेसे, समस्त अन्य भावों, आहाहाहा ! गुण गुणीका विकल्प उठते है भेद, उससे भी भेद करके, आहाहाहाहा ! समस्त अन्य भावोंका भेद होनेसे निःशंक स्थिर होनेमें समर्थ होता है. आहाहा ! स्वरूपमें निःशंकपणे स्थिर होनेसे यारित्र होता है. आ रागसे भिन्न ज्ञानस्वरूप अैसा अनुभूति हुए अे आत्मज्ञान, अने अे आत्मज्ञानमें जे जणाया आत्मा अैसी प्रतीति हुए और प्रतीति हुए पीछे अन्य भावसे भिन्न होकर, राग आदिसे, है ? निःशंक स्थिर होनेसे, स्वरूपमां निशंकपणे स्थिर होनेसे, आहाहा... आत्माका आयरण उदय होता है. अे आत्माका आयरण. रागसे भिन्न श्रद्धा ज्ञान किया और उससे पछी रागसे भिन्न स्वरूपमें ठरना, (अेकाग्र होना) निःशंकपणे के मैं आ हूँ, राग ने दया, दानना विकल्प जे है अे तो मैं नहीं. आहाहाहाहाहा !

बहु काम ! शास्त्रका ज्ञान जे परलक्षी है अे भी मैं नहीं, क्युं के अेमां आत्मज्ञान नहीं हुआ. आहाहाहा ! आत्मज्ञान अेटले जे आत्मा है उसका ज्ञान, रागसे भिन्न होकर आत्मज्ञान, और अैसी प्रतीति के आ आत्मा. ज्ञानमें आया, अे आ आत्मा, तो अैसी प्रतीति, और ये अन्य भावोंसे “समस्त अन्यभावोंसे भिन्न होकर निःशंकपणे ठरनेका समर्थ हुआ” आहाहा ! राग आदि मैं नहीं और मेरी यीजमें निःशंकपणे ठरनेसे, आहाहा... “आत्माका आयरण उदय होता है” त्यारे आत्माका आयरण, भगवान आत्मामें लीन होता है. आयरण नाम स्वरूपका आयरण होता है. अे आयरणका उदय नाम यारित्र हुआ. आहाहा ! आवी वात छे.

आत्माको साधता है अे रीते अनुभूति ज्ञान ते हूँ अने ते ज्ञानमें आत्मा जणाया अैसी प्रतीति हुए, समस्त अन्य भावोंसे भिन्न होकर निःशंकपणे स्वरूपमें ठरनेका आयरण हुआ, आत्म आयरण अे रीते आत्माकी सिद्धि है, अे रीते आत्माको साधता है. आहाहाहा !

“अैसे साध्य आत्माकी सिद्धिकी इस प्रकार उत्पत्ति है.” आ प्रकारे साध्य जे निष्कर्म दशा

મોક્ષ કેવલ ઇસકી સિદ્ધિ આ પ્રકારે હૈ, દૂસરા પ્રકારે હૈ નહીં. આહાહા ! થોડામાં પણ કિતના ભર દિયા હૈ. રાગ, વિકલ્પ અને ભગવાન વીતરાગ સ્વરૂપ ઉસકા મિશ્રિતપણા જાણે હો ગયા હો, ઐસે મિશ્રિતપણામૈસે રાગસે ભિન્ન હોકર અનુભૂતિ (અર્થાત્) આ જાનનેવાલા, જાનનેવાલા એ મૈ, ઐસા જ્ઞાન હુઆ એ આત્મજ્ઞાન હુઆ. આહાહા ! સમજમૈ આયા ?

લ્યો, આ દસલક્ષણી પર્વનો પહેલો દિ' આહાહા ! (શ્રોતા:- સુખનો પહેલો દિ' સુખ પ્રાપ્ત કરવાનો દિવસ). આ સુખ, સુખ, સુખ કહ્યું 'તું ભાઈ ને કાલે, ત્યાં એને ત્યાં સુરતવાળા આવ્યાને. આહાહા ! ભગવાન સુખનો ભંડાર હૈ ને પ્રભુ. અતીન્દ્રિય આનંદનો સાગર હૈ ને ઉસકો રાગસે ભિન્ન કરકે, જ્ઞાનમૈ અતીન્દ્રિય સાગરકા જ્ઞાન હુઆ, આત્મજ્ઞાન. આહાહા ! ઔર જૈસા જાનનેમૈ આયા ઐસી પ્રતીતિ કિયા, ઔર સમસ્ત રાગસે ભિન્ન હોકર નિ:શંકપણે આત્મા આચરણ કરનેકા પુરુષાર્થ હુઆ, આહાહાહા ! આ ચારિત્ર. ઝીણી વાત બાપુ એણે જરી. અરેરે ! અનંતકાળથી ભગવાનને ભૂલી ભ્રમણામાં પડયો છે અનાદિથી દુ:ખને પંથે છે. આહાહાહા ! એ આ રીતે ઉપપત્તિ સિદ્ધ દશાની હૈ, સાધ્ય સિદ્ધ.

ઐસા હોને પર ભી, આહાહાહા ! હવે આયા, આ શરીર ને પૈસા ને આબરુ ને એ મસાણના હાડકાનો ફોસફરસ છે. આહાહાહા ! એની જેને વિસ્મયતા લાગે, એને આત્માની વિસ્મયતા નહીં લાગે. જેને આત્મા સિવાય બાહ્ય પદાર્થની અતિશયતા-વિશેષતા ભાસે એને આત્માની ભિન્નતા નહીં ભાસે. આહાહાહા ! સમજમૈ આયા ? ઐસા હોને પર ભી પરંતુ જબ ઐસા અનુભૂતિ સ્વરૂપ ભગવાન આત્મા, આહાહાહાહા... જ્ઞાનમાં અનુભવસ્વરૂપ ભગવાન આત્મા, આહાહાહા... આ બાળગોપાળ, આ બાળ નામ બાળકથી માંડીને વૃદ્ધ ગોપાળ નામ વૃદ્ધ, બાળકસે માંડીને વૃદ્ધકો સબકો, આહાહાહાહા... અનુભવમૈ સદા, સ્વયં હી આને પર ભી આહાહાહા... એની પર્યાયમૈ જ્ઞાનકી પર્યાય હૈ ઉસકા સ્વપરપ્રકાશક સ્વભાવ હૈ, વો કારણે પર્યાયમૈ સ્વસ્વરૂપ જાનનેમૈ આતા હૈ. પર્યાયમૈ દ્રવ્યસ્વરૂપ ભગવાન જાનનેમૈ આતા હૈ. છતાં અજ્ઞાનીકો પર તરફના બંધનું લક્ષ હોવાથી, રાગના પ્રેમથી એ અંતરમાં જોઈ શકતો નથી. મૈ ચીજ આત્મા મેરી પર્યાયમૈ જાનનેમૈ આતા હૈ ઐસા દેખ સકતે નહીં.

ફરીને, આહાહા ! જ્ઞાનકી જો પર્યાય હૈ વર્તમાન, એ પર્યાયકા સ્વભાવ જ સ્વપરપ્રકાશક હૈ. યાહે તો અજ્ઞાન હો કે જ્ઞાન હો, તો એ પર્યાયમૈ આત્મા હી જાનનેમૈ આતા હૈ. ક્યું કે સ્વપરપ્રકાશક સ્વભાવ હોનેસે જ્ઞાનકી પર્યાયમૈ સ્વ વસ્તુ હૈ વો હી જાનનેમૈ ને અનુભવમૈ આતા હૈ. પર્યાયમૈ દ્રવ્ય જ જાનનેમૈ આતા હૈ. આહાહાહાહા ! હૈ ? (શ્રોતા:- ક્યારે ?) અત્યારે, સદાય કીધું ને ? કહ્યું ને આ અનુભવમૈ સદા અને સ્વયં, સદા અને સ્વયં આહાહાહાહા... એ જ્ઞાનકી પર્યાયમૈ સદા સ્વયં આહાહાહાહા... આને પર ભી, સ્વયં આને પર ભી, આહાહાહાહા... કહેતે હૈ કે જ્ઞાનકી વર્તમાન દશામૈ સદા સ્વયં જાનનેમૈ આતા હૈ, ઐસા હોને પર ભી અનાદિ બંધકે વશ, આહાહાહાહા... પણ અનાદિ રાગને વશ, રાગ એ ખરેખર પરદ્રવ્ય હૈ, એ સ્વદ્રવ્ય નહીં. જ્ઞાનકી પર્યાયમૈ સ્વદ્રવ્ય જાનનેમૈ આને પર ભી, રાગ જો પરદ્રવ્ય હૈ ઉસકે સાથકી દૈષ્ટિસે પર્યાયમૈ જાનનેવાલા આત્મા ઉસકો જણાતે નહીં. ઉસકો જાનતે નહીં. આહાહાહા ! ભારે ભાઈ !

ફરીને, પરંતુ જબ ઐસા અનુભૂતિ સ્વરૂપ ભગવાન, જ્ઞાનસ્વભાવી ભગવાન આત્મા

દેખો, ભગવાન આત્મા જ્ઞાનસ્વરૂપી અનુભવ, આબાળ ગોપાળ સબને, બાળકસે વૃદ્ધ, આહાહાહાહા... સબકો અનુભવમેં, સબકો અનુભવમેં સબકો સદા અને સબકો સ્વયં, આહાહાહા... ભાઈ આ તો કાંઈ વાર્તા કથા નથી. આ તો ભગવત, આહાહાહાહા... આબાળ ગોપાળ સર્વને અને સદા, સર્વને અને સદા અને સ્વયં, આત્મા જ જ્ઞાનકી પર્યાયમેં જાનનેમેં આતા હૈ. આહાહાહાહા ! અરે ! ઐસા હોનેપર ભી અનાદિ બંધકે વશ, પણ દૈષ્ટિ રાગ અને વિકલ્પ ઉપર હૈ, આહાહાહા ! એને વશ હો જાનેસે પર્યાયમેં જાનનેમેં આતા હૈ દ્રવ્ય, છતાં એ જાન સકતે નહીં, આહાહાહા ! રાગની એકતાકી અંધ બુદ્ધિમેં, પર્યાયમેં જાનનેવાલા ભગવાન જાની શકે, છતાં તે જાનતે નહીં. આહાહાહા ! આવી વાત છે. હૈ કે નહીં અંદર ? આહાહા !

ઐસા અનુભૂતિ જ્ઞાનસ્વરૂપ ભગવાન આત્મા, આબાળ ગોપાળકો જ્ઞાનકી પર્યાયમેં જાનનેમેં આતા હૈ સબકો-સદા અને સ્વયં, એ આત્મા જ સદા સ્વયં અપની પર્યાયમેં જાનનેમેં આતા હૈ. આહાહાહાહા ! પણ અપના સ્વભાવ તરફ દૈષ્ટિ દિયા નહીં, અને રાગને વશ હોકર, અબંધ સ્વરૂપ જે પર્યાયમેં જાનનેમેં આતા હૈ, એ રાગકે બંધકે, રાગરૂપ બંધકે વશ હોકર વશ હોકર અબંધ સ્વરૂપ જે પર્યાયમેં જાનનેમેં આતા હૈ ઉસકો જાન સકતે નહીં. આહાહાહા ! ક્યા કહા ? આ તો ધીરજના કામ છે બાપુ. આહાહા !

બાળકથી માંડીને વૃદ્ધ, સબ આત્મામેં પર્યાય જો જ્ઞાનકી હૈ, ઉસમેં એ અનુભૂતિ (સ્વરૂપ) ભગવાન આત્મા હી જાનનેમેં આતા હૈ. આહાહા ! પણ ઐસા હોનેપર ભી અનાદિ રાગકા સંબંધમેં, એ બંધ કહો કે રાગકા સંબંધ કહો. આહાહાહા ! રાગકા સંબંધમેં રોકાનેસે, અબંધસ્વરૂપ પર્યાયમેં જાનનેમેં આતા હૈ એ બંધમેં રોકાનેસે અબંધ જાનનેમેં આતા હૈ, એ નહીં જાનતા. આહાહાહાહા !

ફિર, આત્મા આનંદજ્ઞાન સ્વરૂપ એ પર્યાયમેં અજ્ઞાનીકો ભી બાળકસે વૃદ્ધ, સદા સ્વયં આત્મા, એ આત્મા જ પર્યાયમેં અનુભવમેં આતા હૈ. આહાહાહા... ઐસા હોને પર ભી, અજ્ઞાની રાગકા સંબંધમેં રુકનેસે, રાગકા બંધભાવમેં રુકનેસે, પર્યાયમેં અબંધ સ્વરૂપી ભગવાન જાનનેમેં આને પર ભી રાગકે, સંબંધમેં પડા વો જાનનેમેં નહીં આતા. કહો હૈ કે નહીં અંદર ? આહાહા ! નજર તળે ચીજ આમ દેખાતી હો, પણ નજરનું લક્ષ બીજે હોતા હૈ તો એ દિખાતા નહીં. આહાહાહાહા ! અરે પ્રભુ તું તારી પર્યાયમેં, જ્ઞાનકી એક સમયકી પર્યાયમેં પ્રભુ, સદા બાળગોપાળને ને સ્વયં ભગવાન આત્મા જ જાનનેમેં આતા હૈ. આહાહાહા ! એ ટીકા ! ભરતક્ષેત્રમાં, હૈ ! આહાહાહા... (શ્રોતા:- અજોડ અજોડ) હૈ ! પોતે જ પોતે ને પર બે નહીં (શ્રોતા:- પોતે જ, પોતે ને પર બે નહીં) રાગમેં વશ હોકર પર્યાયમેં અબંધ સ્વરૂપ જ્ઞાનમેં આને પર ભી, રાગકે સંબંધમેં રુકનેસે, અબંધ સ્વરૂપ જાનનેમેં નહીં આતા.

ફિર, આહાહાહાહા ! ભગવાન આત્મા ઉસકી જ્ઞાનકી પર્યાય ભલે અજ્ઞાન હો, પણ એ પર્યાયમેં પર્યાયકા સ્વભાવ, જ્ઞાન હૈ ને ? તો ઉસકા સ્વપરપ્રકાશક સ્વભાવ હૈ, તો પર્યાયમેં સ્વયં આબાળ ગોપાળને સદા સ્વયં આત્મા હી જાનનેમેં આતા હૈ, આહાહાહા ! ઐસા હોને પર ભી રાગકા સંબંધના બંધને વશે, એ પર્યાયમેં જાનનેમેં અબંધ આતા હૈ ઉસકો જાનતે નહીં. રાગકો જાનતે હૈ. આહાહાહા !

અરે આ વાત ક્યાં સાંભળવા મળે છે બાપા, દિગંબર સંતો હશે. આહાહાહા ! કેવળજ્ઞાનના વિરહ ભુલાવે એવી વાત છે. આહાહાહા ! બીજાને દુઃખ લાગે કે આ તમારો એક જ ધર્મ ? બાપુ, તમારો અમારો નથી, આ તો વસ્તુનું સ્વરૂપ જ આવું છે. આહાહા !

ક્યા કહા ? કે આત્મા પર્યાયમે અબંધ સ્વરૂપ હૈ એ પર્યાયમે પર્યાયકા સ્વપરપ્રકાશક સ્વભાવ હોનેસે, અજ્ઞાનીકી પર્યાયમે ભી એ દ્રવ્ય જ જાનનેમે આતા હૈ, પણ અજ્ઞાની રાગકા સંબંધમે રુકનેસે, રાગકો જાનતે હૈ, જે ઉસમે હૈ નહીં ઉસકો જાનતે હૈ, અને જે હૈ પર્યાયમે જાનનેવાલી ચીજ ઈસકો જાનતે નહીં. આહાહાહા ! કહો સુમનભાઈ ! ન્યાં ક્યાંય મળે એવું નથી આવું. આહાહાહા ! રખડવાના રસ્તા છે બાપા. આહાહા !

અરે એને કાને ન પડે સત્ય, સત્તને કઈ રીતે શોધે ? આહાહા !

ભગવાન તેરા સ્વરૂપ જે પૂર્ણ અબદ્ધસ્વરૂપ હૈ, આહાહાહા... એ તેરી પર્યાયમે અબદ્ધ જ સ્વયં સદા સબકો જાનનેમે આતા હૈ, એસા હોનેપર ભી રાગકા સંબંધમે બંધમે ત્યાં રુકનેસે પર્યાયમે જાનનેમે આતા હૈ અબંધ વો નહીં જાન સકતે. આહાહાહા ! આવી વાત છે. યાહે તો ભગવાનકી ભક્તિકા રાગ હો, યાહે તો શાસ્ત્રકી ભક્તિકા રાગ હો. આહાહાહા... પણ એ રાગકા બંધ, રાગ એ બંધ હૈ, ભગવાન અબંધસ્વરૂપ હૈ, તો પર્યાયમે અબંધ સ્વરૂપ જાનનેમે આતા હૈ, સ્વભાવ જ એસા હૈ. પર્યાયકા સ્વભાવ જ એસા હૈ. આહાહાહા ! જ્ઞાનકી પર્યાયમે અવસ્થામે ત્રિકાળી અવસ્થાચી પ્રભુ સ્વયં જાનનેમે આતા હૈ એસા પર્યાયકા ધર્મ હૈ, આહા ! સ્વભાવ હૈ, એસા હોનેપર ભી રાગકા સંબંધમે રુકનેસે ઓર રાગકો જાનનેસે, રાગ વિનાની ચીજ પર્યાયમે જાનનેમે આતી હૈ, ઉસકો જાનતે નહીં. આહાહાહાહા !

કહો આવી વાત છે બાપુ, આકરી વાત ભાઈ ! વીતરાગ મારગ, રાગની પર્યાયમે રુકનેસે વીતરાગ ભગવાન આત્મા જિનસ્વરૂપી, આહાહાહાહા... જિનસ્વરૂપી ભગવાન આત્મા એ પર્યાયમે એ જિનસ્વરૂપ જ જાનનેમે આતા હૈ. આહાહા ! એસા હોનેપર ભી જિનસ્વરૂપસે વિરુદ્ધ જે રાગ યાહે તો દયા, દાન, ભક્તિ, વ્રત આદિ કોઈ પણ વિકલ્પ હો, આહાહાહા... ઉસકો દેખનેસે બંધને વશે હોકર, પર્યાયમે અબંધ સ્વરૂપ હી જાનનેમે આતા હૈ, છતાં એ જાનતે નહીં. આહાહા !

આવી વાત છે ભાઈ ! કેટલાકને તો નવી લાગે. આ સમયસાર કંઈ નવું છે ? હૈં ? બે હજાર વર્ષથી તો કરેલું છે, આહાહાહા... વસ્તુનું સ્વરૂપ જ એસા હૈ પ્રભુ !

જ્યાં સ્વયં-સદા, પર્યાયમે જ્ઞાનકી દશામે જાનનેમે આતે (એસા) હોનેપર ભી લક્ષ બંધ ઉપર હૈ, રાગનો વિકલ્પ યાહે તો દયા, દાન, વ્રત ભક્તિ, રાગમે એકાકાર હુઆ હૈ, રાગકો દેખતે હૈ, તો રાગકો દેખતે હૈ, તો પર્યાયમે અરાગી અબંધ સ્વરૂપ જાનનેમે આતા હૈ, ઉસકો નહીં જાનતે. આહાહાહા ! અરે ! આહાહા ! બહુ જ ભર્યું છે. ઓહોહોહોહો !! સંતોએ તો કરુણા કરીને જગતને આત્માની જાહેરાત કરી છે. ભાઈ ! ભગવાનની જાહેરાત તેરી પર્યાયમે હોતી હૈ, પણ તેરી નજરું રાગ ને પર્યાયમે રુકનેસે એ પર્યાયમે જાનનેવાલી શક્તિને જાનતે હોનેપર ભી નહીં જાનતે. આહાહાહાહા... એકલી જ્ઞાનની ક્રિયાની વાત છે આંહીયા તો.

જબ એસા અનુભૂતિ સ્વરૂપ આ ભગવાન આત્મા, દેખો ! ભગવાન આત્મા ! આહાહાહા !

અનંત અનંત આનંદ ને જ્ઞાનની લક્ષ્મીકા ભંડાર ભગવાન ! એ આ બાળ ગોપાળ, બાળકસે વૃદ્ધ સબકો આહાહાહા... એ આઠ વરસનો બાળક હોય આહા... પ્રભુ, ઉસકી જ્ઞાનકી પર્યાયમેં એ ભગવાન આત્મા હી જાનનેમેં આતા હૈ. આહાહાહા... સબકો સદા સ્વયં પર્યાયમેં ભગવાન જાનનેમેં આતા હૈ. (ઐસા) હોને પર ભી અનાદિ રાગકે વશ હોકર રાગકા જ્ઞાનમેં રુકનેસે, અબદ્ધસ્વરૂપકા જ્ઞાન હોનેપર ભી ઈસકા જ્ઞાન નહીં કરતા હૈ. આહાહાહા ! આવો ઉપદેશ ! ઓલો તો વ્રત કરો ને તપ કરો ને, આહાહા... પરિમા લઈ લ્યો જાવ. આહાહા ! ભાઈ ! તારો નાથ અંદર મોટો પ્રભુ છે ને ? ભગવાન આત્મા કીધું ને ? ભગવાન આત્મા ! આહાહા... અજ્ઞાનીનોય આત્મા, ભગવાન આત્મા એમ કલ્હો. આહાહાહાહા... ભાઈ તને તારી ખબર નથી. જેની ખબરું થાય છે તેની તને ખબર નથી, ખબર હૈ નહીં તેરે, અને રાગની ખબરુમાં રુકનેસે ભગવાન રુકાઈ ગયા. આહાહા ! કહો, યુગલજી ! આવી વાતું છે. આહાહાહા !

સમજાય એવું છે હોં આ કંઈ એવી ભાષા આકરી નથી, ભાષા તો સાદી છે, આહાહા ! શું સંતોએ કામ કર્યાં છે. આહાહા ! આત્માની પ્રસિદ્ધિ આ ટીકાનું નામ 'આત્મખ્યાતિ' છે. એ આત્મખ્યાતિની પ્રસિદ્ધિ કરતાં, પર્યાયમાં આત્મા જણાતા હોનેપર ભી આહા... આહાહાહા... ક્યોંકિ પર્યાયકા સ્વભાવ સ્વપરપ્રકાશક હોને સે, ભલે તેરી નજર ત્યાં ન હો પણ એ સ્વપરપ્રકાશક હોનેસે સૌને સ્વયં જાનનેમેં આતા હૈ. સ્વયં ભગવાન જાનનેમેં આતા હૈ. આહાહાહા ! પણ અનાદિ બંધકે વશ, દેખો એ રાગના અંશના બંધને વશે પડ્યો. ભગવાન આત્મા પર્યાયમેં જાનનેમેં આતા હોને પર પણ રાગના અંશના વશમાં પડ્યો. આહા !

“પરદ્રવ્યોંકે સાથ એકત્વકે નિશ્ચયસે” ખરેખર તો એ વિકલ્પ રાગ હૈ, એ ભી પરદ્રવ્ય હૈ. આહાહાહા... એ સ્વદ્રવ્ય નહીં. ભગવાન આત્મા ! આહાહાહા ! વ્યવહારના રસિયાને તો એવું લાગે આ કે આ શું કહે છે, આ તે, ભાઈ ! આ તારા ઘરની વાત છે પ્રભુ, ને તારું ઘર તને જણાય છે. જાણવામાં આવતા છતાં, તારી નજર ત્યાં નથી. આહાહાહા... કહો હીરાભાઈ ! આવું છે.

આવો કેવો ઉપદેશ આવો, કે કરવું શું આમાં કાંઈ હાથ આવતું નથી કહે છે. આહાહા ! ભાઈ કરવાનું એ છે પરના બંધ ઉપરનું લક્ષ છોડી અબંધ સ્વરૂપી ભગવાન જણાય છે ત્યાં નજર નાખ, આ કરવાનું આ છે બાકી તો બધાં થોથાં છે. આહાહાહાહા !

પરદ્રવ્યના વશે એકત્વકે નિશ્ચયસે આંહી એ કયા કહા ? રાગ ને સ્વભાવની એકતા હૈ, ઐસા માનનેસે, આહાહાહા... વિભાવકા અધ્યાસ હો ગયા હૈ. એ માટે આહાહાહા... એકત્વકે નિશ્ચયસે મૂંઢ અજ્ઞાનીજનકો આહા... એકકોર ભગવાન આત્મા કહા, આહાહાહા.. ભાઈ આ તો અમૃતના રેલ છે. આહાહા ! અમૃતનો સાગર ભગવાન તેરી પર્યાયમેં ભગવાન આત્મા સદા સ્વયં જણાય છે પ્રભુ, એ તેરી પર્યાયકા સ્વભાવ હૈ, પણ તેં અનાદિ રાગ ચાહે તો શુભ હો, આહાહાહા... ગુણગુણીકા ભેદકા વિકલ્પ, ઉસમેં રુકનેસે આહાહાહા... મૂંઢ અજ્ઞાનીકો જો યહ અનુભૂતિ હૈ વહી મૈ હું. એ જાનનેવાલા જ્ઞાન મૈ હું. ઐસા આત્મજ્ઞાન ઉદિત નહીં હોતા. ઐસે આત્માકા જ્ઞાન, આત્મજ્ઞાન પ્રગટ નહીં હોતા. આહાહાહા... આવી વાતું છે.

વીતરાગ સ્વરૂપી ભગવાન પર્યાયમેં જાનનેમેં આતે હોનેપર ભી, રાગકે વશ હોનેસે રાગકા જ્ઞાન કરનેસે, સ્વકા જ્ઞાન રુક ગયા. આહાહાહા ! રાગકા વિકલ્પકા જ્ઞાન, ત્યાં જ્ઞાન

ક્રિયા અરે શાસ્ત્રના જ્ઞાન છે ત્યાં રુક ગયા, મેરી પર્યાયમેં બહોત શાસ્ત્રકા જ્ઞાન હુઆ. આહાહાહાહા... ભાઈ ! એ શાસ્ત્રજ્ઞાન એ કાંઈ તારી ચીજ નહીં, પણ ઉસમેં રુકનેસે આહાહાહા... એ બંધ ભાવ હૈ. આહાહા... જ્ઞાનકો ત્યાં રુકનેસે જ્ઞાનમાં ભગવાન જાનનેમેં આતા હૈ. સો તો ઉસકો જાનતે નહીં મૂંઢ. આહાહાહા !

અજ્ઞાનીજનકો યહ અનુભૂતિ હૈ વહી મૈ હું, જાનનેવાલી ચીજ યે મૈ હું એસા આત્મજ્ઞાન ઉદિત નહીં હોતા. ઉસકો એસા આત્મજ્ઞાન પ્રગટ નહીં હોતા, રાગકા જ્ઞાન પ્રગટ હોતા હૈ. આહાહાહાહા ! આવી ગંભીર વાતું. સાધારણ સમાજને એમ કહે પણ સમાજ પાસે સત્ય હોય એ સમાજની પાસે મૂકના કે અસત્ જ મુકના ? અને સમાજ આત્મા હૈ કે નહીં પ્રભુ ? અરે ! આહાહા, ભગવાન આત્મા હૈ ભાઈ, એસા ભગવાન આત્મા પર્યાયમેં જાનનેમેં આતા હોને પર ભી, પર્યાયમેં રાગમેં રુકનેસે, આહાહા... એ જાનનેમેં આતા હૈ, ઉસકો જાના નહીં મૂંઢ. આહાહાહા... એસા આત્મજ્ઞાન ઉદિત નહીં હોતા. રાગકા જ્ઞાન હુઆ ઉસકો તો, આહાહાહા...

ભગવાન જ્ઞાનસ્વરૂપી પ્રભુ એકિલા જાનનેવાલા એ આંહી ઉસકા જ્ઞાન નહીં હુઆ, જિસમેં એ ચીજ નહીં એસા રાગકા જ્ઞાન હુઆ. આહાહા ! આત્મજ્ઞાન ઉદિત ન હુઆ. આહાહાહા... ભગવાન ! ઔર ઉસકે અભાવસે અજ્ઞાનકા શ્રદ્ધાન ગધ્ધેકે સીંગકે શ્રદ્ધાન સમાન હૈ. અજ્ઞાન જે ચીજ જાનનેમેં ન આઈ ઉસકી શ્રદ્ધા કયા ? આહાહાહા ! વિશેષ કહેગા.

(શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ)

પ્રવચન નંબર ૮૦ ગાથા - ૧૭-૧૮ શ્લોક - ૨૦

તા. ૦૮-૦૯-૭૮ શુક્રવાર, ભાદરવા સુદ-૬ સં. ૨૫૦૪

માર્દવ ધર્મ.

उत्तममाणपहाणो उत्तमतवयरणकरणसीलो वि ।

अप्पाणं जो हीलदि मद्दवरयणं भवे तस्स ॥३९५॥

આહાહા ! આ દસ પ્રકારકા ધર્મ, ચારિત્ર ધર્મના પેટાભેદે હૈ ચારિત્ર એ મોક્ષકા સાક્ષાત્ કારણ હૈ સમ્યગ્દર્શન ને જ્ઞાન જિસકો ચારિત્રકા કારણ હૈ ને ચારિત્ર મોક્ષકા કારણ હૈ. એ ચારિત્રમેં આ દસ ભેદ હૈ. ઇસમેં ઉત્તમ માર્દવ-નરમાશ, નરમાશ, નરમાશ... ઉત્તમ જ્ઞાન હો જાનનેકા પંડિત હો ઔર જ્ઞાન તપસ્યામેં મહા પ્રધાન તપસ્યા કરતા હો, છ- છ- મહિનાના અપવાસ આદિ, છતાં અપ્પાણ હિલદી. આહાહાહા ! આ આત્માકો અનાદર કરતે હૈ. આહાહાહા ! અરે તેરી પર્યાય કહાં ઔર સર્વજકી પર્યાય કહાં. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? મુનિ હૈ, તીન કષાયકા અભાવ હૈ, ચારિત્ર હૈ, નિર્માનતા ઇતની પ્રગટ હુઈ હૈ કે જિસમેં આગળ કેવળજ્ઞાનકી પર્યાય દેખનેસે, મૈ તો તરણતુલ્ય હું. આહાહા ! અહીંયા તો થોડા ઘણાં જાણપણા હોય ત્યાં જાણે અમે બહોત કર દિયા ને જાણ્યા ને, આહા... અરેરે આંહી તો ઉત્તમ જ્ઞાન હો શાસ્ત્રકા મહા શાસ્ત્રોકા જાનનેવાલા પંડિત હો, જ્ઞાન મદ નહિ કરે. આહાહા ! તેમ પુત્ર કલત્ર આદિમેં સમકિતી હો એ ભી ઉસમેં મેરા હૈ એસા અભિમાન ન કરે. આહાહા ! સમ્યદૈષ્ટિ હૈ (ઉસકો) પુત્ર કલત્ર

આદિ લક્ષ્મી અબજોપતિ આદિ એ અંદર આસકિત હોતી હૈ, પણ વો મોહકા વિલાસ હૈ મેરી ચીજ નહીં. સમજમે આયા ? એસા આત્મામે નિર્માનપણા રખતે હૈ. આ વળી આ તો ત્રીજો હૈ ને (બીજો) ઉત્તમ માર્દવ.

હવે, આર્જવ ધર્મ.

જો ચિંતેઙ્ગ ણ વંકં કુળદિ ણ વંકં ણ જંપણ વંકં ।

ળ ય ગોવદિ ણિયદોસં અજ્જવધમ્મો હવે તસ્સ ॥ ૩૧૬ ॥

જો મુનિ મનમે વક્તાકા ચિંતવન નહિં કરે. આહાહા ! સૂક્ષ્મ બાત હૈ એક વાર પ્રશ્ન બહોત હુઆ થા, ૮૨ થા, સંવત ૮૨ મે જામનગર ગયે પણ ત્યાં તો સબ ક્રિયાકાંડ બહોત ચલતે થે. તારાયંદભાઈ હતા વિરજીભાઈના પિતાજી તો એ બહારથી વ્યવહાર બધું કરાવતા એમાં આ વાત નિકળી કે ભાઈ જો મન વચન ને કાયા ઉસકી વક્તા રહિત ને સરળતા હો, તો ઉસસે તો પુણ્યબંધ હોતા હૈ આ સરળતા જુદી હૈ વો સરળતા જુદી. સમજમે આયા ? ચાર બોલ હૈ, શુભ નામ કર્મ બંધનમાં ચાર બોલ હૈ, મનની વક્તા રહિત, વચનની વક્તા રહિત, કાયાની વક્તા રહિત, વિસંવાદ, ઝઘડો નહિ કોઈ સાથ, છતાં એ તો સમ્યગ્દર્શન રહિત હો, તો ભી એસા શુભભાવ તો હોતા હૈ. આહાહા ! સમજમે આયા ? જિસસે શુભ નામકર્મ બંધ પડે આ ભાષા તો એની એ જ આર્જીયા હૈ. મનમાં વક્તા નહિ વચનમાં, એ વક્તાકા અર્થ આનંદ સ્વરૂપ ભગવાનકા અનુભવ કરનેમે, આહાહા... જિસમે ઈતની સરળતા હૈ કે અતીન્દ્રિય આનંદકી ઉગ્ર શાંતિ આતી હૈ. આહાહાહા ! ઉસકા નામ આર્જવધર્મ કહેનેમે આતા હૈ. સમજમે આયા ? એ પાઠ તો એસા હૈ. પણ “ન ગુવઈ નિજ દોષમ્” અપના દોષ જો આસકિતકા થોડા હૈ વો ભી ગોપવે નહિં ભઈ કે મેરેમે તો હૈ. સમજમે આયા ? મેરેમે જરી અસ્થિરતાકા દોષ આતા હૈ, મેરી કમજોરી હૈ, એસા સરળ મુનિ અપની જ્ઞાનદશામે આનંદમે સુખના સ્વાદ લેતે હૈ, ઉસકો આ સરળતા હોતી હૈ. આહાહાહા ! સમજમે આયા ? હૈ ?

વચનસે વક નહિં બોલે અપને દોષોંકો નહિં ગોપવે, (વો) મુનિકે ઉત્તમ આર્જવ હોતા હૈ લ્યો. આહા ! અપના દોષો હો એ ગુરુ પાસે સરળપણે જાહેર કરે, જો કે એ હૈ તો વિકલ્પ. સમજમે આયા ? નીચે હૈ, જૈસે બાળકકી તરહ ગુરુઓંકે પાસ કહે, એસા એસા વિકલ્પ એ તો વિકલ્પ હૈ, પણ અંદરમે ઈતની સરળતા હૈ. આહાહાહા ! કે કહેનેમે જરી પણ ગોપવવા, ઈતની પદવીધર તુમ ને એસા રાગ આયા, એસા સરળતા કરકે બોલે, આયા મેરે. આહાહા ! મેં સંત હું, મુનિ હું, શાંતિકા દાતા હું, છતે મેરી પરિણતિમે જરી રાગ એસા આયા, એસા સરળપણે વીતરાગભાવે જાહેર કરે. સમજમે આયા ? આહાહા ! ઈસકો યહાં ઉત્તમ આર્જવ ધર્મ - ત્રીજા કહેનેમે આતા હૈ. આ આર્જવ ધર્મમે શુભભાવ નહિં. અંદર શુદ્ધકા ઉપયોગમે રમણતા એ આ દસ પ્રકારકા ધર્મ હૈ. આહાહાહા ! એ તીન બોલ આયા.

આપણે સમયસાર ભાવાર્થ આયા ને ? ભાવાર્થ-ભાવાર્થ:- (શ્રોતાને) આ બધું આવી ગયું છે. તમને ખબર રહેતી નથી, (ક્યા કહા) ખબર રહેતી નથી. આત્માકો નહીં સાધતે અન્યથા સાધ્ય આત્માકી સિદ્ધિકી અનુપપત્તિ હૈ, ત્યાં બધું આવી ગયું છે. “અન્યથા અનુપપત્તિ

હે” આવી ગયું છે. હર વખતે આમ થાય છે હોં, યાદ નથી રહેતું એ વાત કરી ગયા’તા અંદર.

ભાવાર્થ: - સાધ્ય આત્માકી સિદ્ધિ દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રસે હૈ, પર્યાયસે વાત ક્રિયા હૈ. આહાહા ! એ પર્યાય દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રસે સિદ્ધિ હૈ, એસી પર્યાયસે બાત ક્રિયા હૈ વ્યવહારસે. આહાહા ! અરે વિકલ્પનો વ્યવહાર તો ક્યાંય (દૂર) રહી ગયો પણ અંતર આત્માકી નિર્વિકલ્પ દૈષ્ટિનિર્વિકલ્પ સમ્યક્ આત્માકા જ્ઞાન ઔર સ્વરૂપની રમણતા, આહાહાહા... એ ત્રીન ભી પર્યાયદૈષ્ટિસે વ્યવહારનયસે કહેનેમેં આયા હૈ. આહાહાહા ! તીસરા શબ્દ લઈએ તો એ અશુદ્ધનયસે કહેનેમેં આયા હૈ, પર્યાય હૈ ને ? ભેદ ! આહાહા ! આવી વાત છે આ. ભગવાન આત્મા, અપના શુદ્ધ, અંખડ, એકરૂપ સ્વભાવ ઉસમેંસે ત્રીન પ્રકાર પર્યાયપણે પરિણમે, આહાહાહા... આવો મારગ.

સમ્યક્ નિર્વિકલ્પ અનુભવ ઔર આત્માકા, આત્માકા જ્ઞાન, શાસ્ત્રકા જ્ઞાન એ તો બાત યહાં હૈ હી નહીં, ઔર આત્મામેં રમણતારૂપ ચારિત્ર, ચરના, રમના એ ત્રીન પ્રકારકી પર્યાયસે કહેનેમેં આયા હૈ, વ્યવહારનયસે કહેનેમેં આયા હૈ. તીસરા શબ્દ કહીએ તો અશુદ્ધનયસે કહેનેમેં આયા હૈ. પર્યાયકા કહેના એ અશુદ્ધનય હૈ, શુદ્ધસે કહેના અભેદસે એ શુદ્ધ નિશ્ચયનય હૈ. આહાહા ! એ નયમેં આયા હૈ, કહા થા. અશુદ્ધ-શુદ્ધનય હૈ ને ? ૪૬ ને ૪૭ પ્રવચનસાર, માટીમેંસે ઘડા, ઝારી આદિ વાસણ હો એ પર્યાય હૈ, તો એ અશુદ્ધનયકા વિષય હૈ. ઔર માટી એકિલા, એ શુદ્ધનયકા વિષય હૈ. દૈષ્ટાંત.

સિદ્ધાંત. આહાહાહા ! ભગવાન આત્મા ! સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન નિશ્ચયચારિત્ર ને પર્યાયરૂપે પરિણમે એ અશુદ્ધનયકા વિષય હૈ. આહાહાહા ! ઔર એકરૂપ દ્રવ્ય સ્વભાવ, એ શુદ્ધનયકા વિષય હૈ. આવો મારગ છે, આહા ! વો કહેતે હૈ, અન્ય પ્રકારસે નહીં. એ સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન નિશ્ચય ઉસસે મોક્ષકા માર્ગ સાધ્યકી સિદ્ધિ હૈ. મોક્ષ એટલે સાધ્ય-સિદ્ધિ, અન્ય પ્રકારસે નહીં. નિષેધ કર દિયા. વ્યવહાર રત્નત્રયસે, નિમિત્તસે હોતા હૈ, એ ત્રીન કાલમેં નહીં. આહાહા !

ક્યોંકિ પહેલે તો આત્માકો જાને, કે જાનનેવાલા અનુભવમેં આતા હૈ. આ જાનનેવાલા જો હૈ એ અનુભવમેં આતા હૈ. રાગ હૈ એ જાનનેમેં આતા હૈ એમ નહીં. જાનનેવાલા રાગકો, સ્વકો, પરકો ભી જાનનેવાલા હૈ. એ જાનનેવાલા અનુભવમેં આતા હૈ, સો મૈં હું ! આવી ઝીણી વાત હૈ. ભભૂતમલ પ્રશ્ન કરતા’તા ને રાત્રે, સમ્યગ્દર્શન કેસે હો ? આહા ! બાપુ ! એ વાત આહાહા ! આ જાનનેવાલા, એ અનુભવમેં આતા હૈ, રાગ-દયા, દાન, ભક્તિકા રાગ નહીં. આહાહાહા... યાહે તો દેવગુરુ ને શાસ્ત્રકી ભક્તિ, એ ભી એક શુભ રાગ હૈ. સમજમેં આયા ? એ અનુભવમેં આતા નહીં. અનુભવમેં તો જ્ઞાનસ્વરૂપ ભગવાન આત્મા અનુભવમેં આતા હૈ કે આ જ્ઞાન, જાનનેવાલા આત્મા એ અનુભવમેં આતા હૈ. આહાહા ! રીત બહુ, અભ્યાસ નહીં અને વર્તમાનમાં તો એ ઉપદેશય ફેરફાર હો ગયા. આહાહા !

આંહી તો કહેતે હૈ, બીજી રીતે કહીએ તો જાનનેવાલા જો સર્વજ્ઞ સ્વભાવી આત્મા, આહાહાહા... જાનનેવાલા સર્વજ્ઞ સ્વભાવી એ મૈં હું. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ‘સો મૈં હું’ ઉસકા નામ સમ્યગ્જ્ઞાન, આંહી જ્ઞાનપ્રધાનથી કથન હૈ ને ? પ્રતીતિ પીછે લેતે હૈ, આ જાનનેવાલા જો હૈ, એ જાનનેવાલા સર્વજ્ઞ સ્વભાવી હૈ, જાનનેવાલા હૈ, એ જાનન સ્વભાવી હૈ. જાનનેવાલા હૈ, સર્વજ્ઞ સ્વભાવી હૈ, જાનનેવાલા હૈ-પૂર્ણજ્ઞાન સ્વભાવી હૈ, આ વાત હૈ, એ અનુભવમેં આતા

હૈ, એ મૈ હું ઐસા જ્ઞાન ઢોના ઉસકા નામ સમ્યગ્જ્ઞાન હૈ. આહાહા !

“ ઇસકે બાદ ઉસકી પ્રતીતિરૂપ શ્રદ્ધાન ઢોના ” જાનનેમૈ આતા હૈ એ મૈ હું, ઐસા જો જ્ઞાન હુઆ સમ્યક્ હૈ. શાસ્ત્રકો જાનનેવાલા, રાગકો જાનનેવાલા એ નહીં, મૈ તો જાનનેવાલા બસ. આહાહા ! ઐસી જ્ઞાનદશા હુઈ ઉસમૈ પ્રતીતિ કે આ આત્મા, એ પૂર્ણ જ્ઞાન સ્વભાવી પ્રભુ, પૂર્ણ આનંદ અતીન્દ્રિય સુખ સ્વરૂપ ઐસા જ્ઞાનમાં જાનકર, જ્ઞાનમૈ જાનતે (હી) પ્રતીતિ હુઈ. આહાહાહા !

“ કયોંકિ જાને બિના કિસકા શ્રદ્ધાન કરેગા ? ” આહાહા ! જાનન સ્વભાવમૈ જાનન ભાવમૈ જાનનેવાલા મૈ હું, ઐસા અંતર્મુખ લક્ષસે જો જ્ઞાન હુઆ, આહાહાહા ! એ જ્ઞાનમૈ પ્રતીતિ આઈ કે આ આત્મા વો જાનનેમૈ આયા એ આત્મા ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન હૈ. આહાહાહા !

“ તત્ પશ્ચાત્ સમસ્ત અન્ય ભાવોસે ભેદ કરકે અપનેમૈ સ્થિર હો ”. આહાહા ! જાનનેવાલા એ મૈ હું, ઐસા જ્ઞાન, ભાન, અનુભવ આયા ઉસમૈ પ્રતીતિ આઈ કે આ આત્મા, ઔર ઉસમૈ રાગ આદિસે ભેદસે ભિન્ન હોકર, આહાહાહા... એ જ્ઞાન સ્વભાવી આત્મા આતા હૈ ને ? હુકમચંદજીનું નહીં ? મૈ જ્ઞાનાનંદ સ્વભાવી હું, “ એ રંગ-રાગસે ભિન્ન, ભેદભાવસે ભિન્ન નિરાલા હું ” એક પંકિત હૈ ઉસમૈ. રંગ, રાગસે ભિન્ન, રંગ નામ અજીવ, જિતના અજીવ હૈ ઉસસે ભિન્ન હૈ. રાગ, જિતના વિકાર હૈ દયા, દાન, વિકલ્પ આદિ ઉસસે ભિન્ન રંગ, રાગસે ભિન્ન, ભેદભાવસે ભિન્ન નિરાલા હું. ઔર ઉસમૈ જો પર્યાયકા ભેદ હૈ, આહાહાહાહા... રંગ, રાગસે ભિન્ન, ભેદસે ભિન્ન નિરાલા હું, આ હુકમચંદજીએ ગોઠવ્યું છે ને ? પૂનમચંદ બોલતા થા. આહાહા !

અજીવના સમસ્ત પ્રકાર ઉસસે મૈ ભિન્ન, વિકૃતની અવસ્થાના અનેક પ્રકાર શુભ-અશુભ આદિ, ઉસસે ભિન્ન ઔર પર્યાયકા પ્રકાર અનંતગુણકા ભેદ પડતે (હૈ) અવસ્થા, આહાહાહા... રંગ, રાગસે ભિન્ન, ભેદસે ભિન્ન નિરાલા હું, આહાહા... ઐસી અંતરમૈ જ્ઞાનદશા હોકર પ્રતીતિ ઢોના, અને અન્યભાવસે ભેદ કરકે દેખો, આહાહાહા... અપનેમૈ સ્થિર હો. સ્વરૂપ અખંડાનંદ પ્રભુ ઉસમૈ સ્થિર હો. આહાહાહા... ઇસ પ્રકાર સિદ્ધિ હોતી હૈ. હૈ ને ? કિન્તુ યદિ જાને હી નહીં. આહાહા ! જિસને જ્ઞાનકી પર્યાયમૈ આત્મા કેસા હૈ ઐસા જાના હી નહીં, એ પ્રતીતિ કિસકી કરે, જ્ઞાનમૈ ચીજ જાન્યા બિના પ્રતીતિ કિસકી કરે ? આહાહા ! આવો માર્ગ છે.

યદિ, આહાહાહા... જાને હી નહીં, તો શ્રદ્ધાન ભી નહીં હો સકતા. આહાહા ! હૈ ? ઔર ઐસી સ્થિતિમૈ સ્થિરતા કહાં કરેગા ? જબ વસ્તુ અખંડ અભેદ જ્ઞાનમૈ આયા નહીં તો પ્રતીતિ કિસકી, અને પ્રતીતિ બિના સ્થિરતા કિસમૈ લેગા ? આહાહા ! સ્થિરતા કહાં કરેગા ? જે ચીજ જ અખંડ જ્ઞાયક અખંડ આનંદ પ્રભુ જ્ઞાનમૈ ને પ્રતીતિમૈ આયા નહીં, તો સ્થિરતા કહાંસે કરેગા ? આહાહાહા ! આવો મારગ છે.

“ ઇસલિયે યહ નિશ્ચય હૈ કિ અન્ય પ્રકારસે સિદ્ધિ નહીં હોતી ” આહાહા ! લ્યો એનો સાર આવી ગયો ઉપરનો. અન્ય પ્રકારસે સિદ્ધિ નહીં.

શ્લોક - ૨૦

(માલિની)

કથમપિ સમુપાત્તત્રિત્વમપ્યેકતાયા

અપતિતમિદમાત્મજ્યોતિરુદ્ગચ્છદચ્છમ્ ।

સતતમનુભવામોઽનન્તચૈતન્યચિહ્નં

ન ખલુ ન ખલુ યસ્માદન્યથા સાધ્યસિદ્ધિઃ ॥૨૦॥

હવે આ જ અર્થનું કળશરૂપ કાવ્ય કહે છે:-

શ્લોકાર્થ:- આચાર્ય કહે છે કે: [અનન્તચૈતન્યચિહ્નં] અનન્ત (અવિનશ્વર) ચૈતન્ય જેનું ચિહ્ન છે એવી [હ્રદમ્ આત્મજ્યોતિઃ] આ આત્મજ્યોતિને [સતતમ્ અનુભવામઃ] અમે નિરંતર અનુભવીએ છીએ [યસ્માત્] કારણ કે [અન્યથા સાધ્ય-સિદ્ધિઃ ન ખલુ ન ખલુ] તેના અનુભવ વિના અન્ય રીતે સાધ્ય આત્માની સિદ્ધિ નથી. કેવી છે આત્મજ્યોતિ ? [કથમ્ અપિ સમુપાત્તત્રિત્વમ્ અપિ એકતાયાઃ અપતિતમ્] જેણે કોઈ પ્રકારે ત્રણપણું અંગીકાર કર્યું છે તોપણ જે એકપણાથી ચ્યુત થઈ નથી અને [અચ્છમ્ ઉદગચ્છત્] જે નિર્ભણપણે ઉદય પામી રહી છે.

ભાવાર્થ:- આચાર્ય કહે છે કે જેને કોઈ પ્રકારે પર્યાયદૈષ્ટિથી ત્રણપણું પ્રાપ્ત છે તોપણ શુદ્ધદ્રવ્યદૈષ્ટિથી જે એકપણાથી રહિત નથી થઈ તથા જે અનન્ત ચૈતન્યસ્વરૂપ નિર્ભણ ઉદયને પ્રાપ્ત થઈ રહી છે એવી આત્મજ્યોતિનો અમે નિરંતર અનુભવ કરીએ છીએ. આમ કહેવાથી એવો આશય પણ જાણવો કે જે સમ્યદૈષ્ટિ પુરુષ છે તે, જેવો અમે અનુભવ કરીએ છીએ તેવો અનુભવ કરે. ૨૦.

ટીકા:- હવે, કોઈ તર્ક કરે કે આત્મા તો જ્ઞાન સાથે તાદાત્મ્યસ્વરૂપે છે, જુદો નથી, તેથી જ્ઞાનને નિત્ય સેવે જ છે; તો પછી તેને જ્ઞાનની ઉપાસના કરવાની શિક્ષા કેમ આપવામાં આવે છે ? તેનું સમાધાન: તે એમ નથી. જોકે આત્મા જ્ઞાન સાથે તાદાત્મ્યસ્વરૂપ છે તોપણ એક ક્ષણમાત્ર પણ જ્ઞાનને સેવતો નથી; કારણ કે સ્વયંબુદ્ધત્વ (પોતે પોતાની મેળે જાણવું તે) અથવા બોધિતબુદ્ધત્વ (બીજાના જણાવવાથી જાણવું તે) -એ કારણપૂર્વક જ્ઞાનની ઉત્પત્તિ થાય છે. (કાં તો કાળલબ્ધિ આવે ત્યારે પોતે જ જાણી લે અથવા તો કોઈ ઉપદેશ દેનાર મળે ત્યારે જાણે-જેમ સૂતેલો પુરુષ કાં તો પોતે જ જાગે અથવા તો કોઈ જગાડે ત્યારે જાગે.) અહીં ફરી પૂછે છે કે જો એમ છે તો જાણવાના કારણ પહેલાં શું આત્મા અજ્ઞાની જ છે કેમ કે તેને સદાય અપ્રતિબુદ્ધપણું છે ? તેનો ઉત્તર: એ વાત એમ જ છે, તે અજ્ઞાની જ છે.

એ અર્થનું કળશ કાવ્ય કહે છે લ્યો.

કથમપિ સમુપાત્તત્રિત્વમપ્યેકતાયા અપતિતમિદમાત્મજ્યોતિરુદ્ગચ્છદચ્છમ્ ।

સતતમનુભવામોઽનન્તચૈતન્યચિહ્નં ન ખલુ ન ખલુ યસ્માદન્યથા સાધ્યસિદ્ધિઃ ॥ ૨૦ ॥

આહાહા ! સંતો કહેતે હૈ. આહાહા ! મૈ તો ભગવાન આત્માકા નિરંતર અનુભવ કરતા હું. આહાહા ! અનંત ચૈતન્ય ચિહ્ન ! આહાહા !

શ્લોકાર્થ:- આચાર્ય કહેતે હૈ, આહાહાહા... કે અનંત અવિનશ્વર ચૈતન્ય જિસકા ચિહ્ન, આખિરકા શબ્દ પહેલે લિયા ઉસ ત્રીજા પદમૈ હૈ ને આખિર, ચૈતન્ય જિસકા ચિહ્ન અવિનશ્વર, ત્રિકાળ નિત્યાનંદ જિસકા ચિહ્ન અવિનશ્વર જિસકા લક્ષણ કભી વિનશ્વર હોતા નહીં, કભી પર્યાયમૈ આતા નહીં, રાગમૈ તો કહાંસે આવે, આહાહાહા ! ઐસે ભગવાન આત્મા, આહાહાહા... સર્વજ્ઞ સ્વભાવી અવિનશ્વર સ્વભાવ, આહાહાહા... એ ચૈતન્ય જિસકા અવિનશ્વર, અનંતનો અર્થ અવિનશ્વર કિયા, અનંત કાળ રહેના એ કરતાં અનંત રહેના અવિનશ્વર રહેના. આહાહાહા !

શ્રીમદ્માં એમ આવે છે, છ બોલ આવે છે ને. “પાંચેય ઉત્તરથી થઈ આત્મા વિષે પ્રતીત થાશે મોક્ષ ઉપાયની સહજ પ્રતીત એ રીત”. જેને આત્મા છે, નિત્ય છે, અવિનશ્વર આવ્યું ને ? આહા ! છે... નિત્ય છે, પરિણમે છે, કર્તા તરીકે અને વો પરિણતિકા ભોક્તા યે હૈ. મોક્ષ હૈ, વસ્તુ સ્વભાવ હૈ, એ પૂર્ણપણે શુદ્ધપણે પરિણમે ઐસા મોક્ષ હૈ, મોક્ષ હૈ, ઐસા છ (બોલ), હૈ નિત્ય પરિણમન કર્તા ભોક્તાકા અને મોક્ષ. અપૂર્ણ પર્યાયકા કર્તા ભોક્તા-શુદ્ધતાકા, અપૂર્ણ શુદ્ધતા, આહાહા... અને પૂર્ણ શુદ્ધતાકા મોક્ષ હૈ, ઐસી અંતરમૈ જિસકો પ્રતીતિ હુઈ, આહાહાહા... થાશે મોક્ષ ઉપાયની, સહજ પ્રતીત એ રીત. આહાહા !

યહાં એ કહેતે હૈ અનંત ચૈતન્ય જિસકા ચિહ્ન, હૈ તો ખરા પણ અવિનશ્વર હૈ, ચૈતન્ય, આહાહા... ભાઈ ! આ શબ્દો અધ્યાત્મના હૈ. આહાહા ! ઐસી વાણી દૂસરે નહીં મિલે, ઐસા વાચ્ય. આહાહા... આ હૈ. એ અવિનશ્વર હૈ, એ અવિનશ્વર ચૈતન્ય જિસકા ચિહ્ન હૈ, લક્ષણ હૈ, આહાહાહા... થોડું પણ પ્રભુ સત્ય હોના યાહિયે એમ કહેતે હૈ. આહાહા !

ઐસી, ઐસી ‘ઈદમ્ આત્મ જ્યોતિ’ આહાહા... આ પ્રત્યક્ષ આત્મજ્યોતિ. ઓહોહો ! ‘સતતમ્ અનુભવામ્’ હમ નિરંતર અનુભવ કરતે હૈ. આહાહાહા ! એ નિત્ય અવિનશ્વર ચૈતન્ય સ્વરૂપ ભગવાન ઉસકો નિરંતર આસ્વાદતે હૈ. આહાહા ! આ મોક્ષકા મારગ હૈ. આહા ! સમજમૈ આયા ? ભાવ સૂક્ષ્મ હૈ, વાત તો યથાર્થ હૈ. આહાહા ! સતતમ નિરંતર વેદનમૈ હમ આયે, આહાહા... તે ઈદમ્ પ્રત્યક્ષ જ્ઞાતા અમને વેદનમૈ હૈ. આહાહા !

‘આ’ નિત્ય અવિનાશી ભગવાન ‘આ’ ઉસકા નિરંતર અપની પર્યાયમૈ આસ્વાદનમૈ આતા હૈ, અનુભવમૈ આતા હૈ. આહાહા ! ક્યોં કે, ‘યસ્માત્ અન્યથા સાધ્ય સિદ્ધિઃ ન ખલુ ન ખલુ’ ઉસકે અનુભવકે બિના, ઉસકે નામ ભગવાન અવિનશ્વર ચૈતન્ય સ્વભાવી ભગવાનકા અનુભવ બિના, આહાહા... અન્ય પ્રકારસે સાધ્ય આત્માકી સિદ્ધિ નહીં હોતી. આહાહા ! કોઈ ભગવાનકી ખૂબ ભક્તિ કરે, શાસ્ત્રકી કોઈ ભક્તિ ખૂબ કરે, દાન ખૂબ કરોડો અબજોના કરે, આહાહા ! શાસ્ત્રોની રચના કરોડોની કરે, કરોડો મંદિર બનાવે, આહાહા ! વો અન્ય પ્રકારે મુક્તિ નહીં હોતી. “ન ખલુ ન ખલુ” બે વાર કહ્યું, આહા ! આ સાધ્ય આત્માકી સિદ્ધિ નહીં હોતી, નહીં હોતી, એમ લેના. આહાહા... આવું કામ છે. એનો પહેલો જ્ઞાનમાં નિર્ધાર તો કરે. મારગ તો આ હૈ. અન્યથા સાધ્ય સિદ્ધિ ન ખલુ ન ખલુ. આહાહા ! અરે એકાંત નહીં હો જાતા હૈ ? વ્યવહારસે ભી ભક્તિસે ભગવાન, શાસ્ત્રકી મહિમાસે કોઈ લાભ હોગા કે નહીં આત્મામૈ ?

ન ખલુ, ન ખલુ, નથી, નથી, ખલુ નામ નિશ્ચયસે નથી, ખરેખર નથી, ખરેખર નથી. આહાહાહા !
 यह आत्मज्योति औसी है के 'कथम् अपि समुपात त्रित्वम अपि अेकतायाः अपतितम'
 આહાહાહા ! જિસને કિસી પ્રકારસે ત્રિત્વ અંગીકાર ક્રિયા હૈ યે આત્મ વસ્તુ જો હૈ એકરૂપ
 ત્રિકાળ ઉસને ત્રણ પ્રકારકી પર્યાય ગ્રહણ ક્રિયા હૈ. આહાહાહા... આ મોક્ષમારગ નિશ્ચય હોં,
 આહાહાહા... જિસને કિસી પ્રકારસે વ્યવહારસે, ત્રિત્વ અંગીકાર ક્રિયા હૈ. વ્યવહારસે, પર્યાયસે,
 ભેદસે, આહાહાહાહા... કિસી પ્રકારસે, અશુદ્ધનયસે, આહાહાહા... આવો મારગ છે આકરો
 ભારે. નિશ્ચય આત્માકા સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર જે નિર્વિકલ્પ વીતરાગી પર્યાય, પણ ત્રીન
 પ્રકારકા પરિણમન, એ પર્યાય, એ વ્યવહારનયનો વિષય, અશુદ્ધનયકા વિષય. આહાહાહાહા...
 પર્યાયનય કહો, વ્યવહારનય કહો કે અશુદ્ધનય કહો. આહાહાહા... કિસી પ્રકારસે ત્રિત્વ અંગીકાર
 ક્રિયા હૈ તથાપિ એકત્વસે ચ્યુત ન હુઈ. આહાહાહા... દ્રવ્ય સ્વભાવ જો એકરૂપે હૈ ઉસસે ચ્યુત
 નહીં હુઈ. આહાહા ! દ્રવ્ય સ્વભાવ પર્યાયમં આયા નહીં. આહાહા ! ગજબ વાત હૈ.

પર્યાયનયસે ત્રીન પ્રકાર અંગીકાર ક્રિયા હૈ, મારગ તે મારગ છે. કહો, ભભૂતમલજી ! એ
 ન્યાં પ્રવૃત્તિ છોડીને નિવૃત્તિ લે તો સમજાય એવું છે, એમ ને એમ ઘુંસાઘુંસ. આહાહાહા... આ
 મારગ અત્યારે તો બહુ કોઈએ કંઈક કરી નાંખ્યું ને કોઈએ કંઈક કરી નાંખ્યું. કોઈ કહે દયા, દાન
 ને વ્રતથી થશે, કોઈ કહે ભક્તિથી થશે, પ્રતિમાની ભક્તિથી, કોઈ કહે ભગવાનની ભક્તિથી,
 કોઈ કહે શાસ્ત્રની ભક્તિ, સબ એક પ્રકાર હૈ અજ્ઞાન. આહાહાહાહા !

આંહીયા તો ભગવાન આત્મા હૈ, નિત્ય હૈ, એકરૂપ હૈ, આહાહાહાહા ! ઉસકા આશ્રયસે
 ત્રીન પ્રકારકા પરિણમન હોના સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર વો ભી પર્યાય હૈ, વ્યવહાર હૈ ને
 અશુદ્ધનય હૈ. આહાહાહાહાહા ! (શ્રોતા:- ફિર કયા કરના ?) આ કરના, કયા ? હૈ ? અંદર
 જાના, દ્રવ્ય સ્વભાવમં એકત્વ કરના, દ્રવ્ય સ્વભાવ ઉપર દૈષ્ટિ દેના, પર્યાયકા ભેદ, લક્ષ છોડ
 દેના એમ કહેના હૈ. ભગવાન જ્ઞાયકભાવ અવિનશ્વર આયા ને ? એકરૂપ રહેનેવાલા ત્યાં દૈષ્ટિ
 દે, પણ એ દૈષ્ટિની અપેક્ષાસે કથન કરે તો ત્રણ પર્યાય હો ગઈ, દર્શન, જ્ઞાન ને ચારિત્ર.
 આહાહા ! ઉસકા વિષય હૈ એ અભેદ હૈ, પણ અભેદકા વિષય હોનેસે જો પર્યાય જો હુઈ, હૈ ?
 (શ્રોતા:- એમાં કાંઈ સમજણ આવતી નથી. ઘડીકમાં ભેદ કહો છો ઘડીકમાં અભેદ કહો છો ?
 એમાં કાંઈ સમજાતું નથી.) સ્પષ્ટ કરાવે છે. એમ હૈ, કે વસ્તુ જો એકરૂપ ત્રિકાળ હૈ, ઉસકા અંદર
 દૈષ્ટિ દેના વો ચીજ હૈ. છત્તે ઉસકા લક્ષસે દ્રવ્ય જો હૈ એ સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાનરૂપે પરિણમતે હૈ, એ
 પર્યાય એ વ્યવહાર હૈ, ત્રિકાળી વસ્તુ નિશ્ચય હૈ. ત્રિકાળી વસ્તુ એ અભેદ હૈ, ત્રીન પ્રકારકા
 પરિણમન કરના એ ભેદ હૈ, વ્યવહાર હૈ, અશુદ્ધ હૈ, મેચક હૈ, મલિન હૈ, ઐસા કહેનેમં વ્યવહાર
 હૈ. આહાહા ! એ સોળમી ગાથામાં આ ગયા હૈ મેચક અમેચક. આવી વાત છે પ્રભુ શું થાય ?
 ભગવાનના વિરહ પડયા, લક્ષ્મી ઘટી ગઈ જ્ઞાનની, લોકોએ અપની કલ્પનાસે મારગ ચલાયા,
 ઐસા મારગમં હૈ નહીં ભાઈ. આહાહા ! સમજમં આયા ?

મનોહરલાલજી હતા ને વર્ણી મનોહરલાલજી, વર્ણીજીના શિષ્ય એને બિચારાને કોકે મારી
 નાખ્યા, એમ સાંભળ્યું છે. ગળે બાંધીને પણ એણે પ્રશ્ન ક્રિયા ત્યાં એકવાર જયપુર આવ્યા 'તા.
 કે આ ઉદ્દેશિકનો ખુલાસો થાય, મેં કીધું ઉદ્દેશિક કયા કહીએ પ્રભુ ? એમ કે ગૃહસ્થો એના માટે

કરતે હૈ તો લેનારને એમાં શું દોષ હતો ? એણે ક્યાં કરાવ્યા હૈ ? અરે પ્રભુનો વિરહ પડ્યો ને પ્રભુ, ભગવાનની ગેરહાજરીમાં ઉસકા માટે ક્રિયા એ કાંઈ દોષ નહિ આને ? એ ન હોઈ શકે, મૈં તો ત્યાં લગ કહા, મૈં તો પ્રભુ શાંતિસે કહા થા, ઉસ સમયમૈં તો દ્રવ્યલિંગી ક્ષુલ્લક ભી અભી હૈ માનતા નહીં... નહીં એ ક્ષુલ્લક થા તભી તો સૂનતે થે, પીછે જરી વિરોધ હો ગયા બહોત.

એમાં બિચારા ગુજરી ગયા. કોકે... પુસ્તક બનાતે થે ને બહોત, સેટ બનાતે થે ને પછી વેચતે થે, ગૃહસ્થને, પૈસા બહોત એકઠા હુઆ થા, પાંચ લાખ હૈ એમ કહેતે થે કોઈ, એમાં એક ગૃહસ્થ પાસે અઢી લાખ માંગતે થે મેરઠમૈં, તો એસા સૂના હૈ કે લોકોએ વિનંતી કરી કે સાહેબ હવે ત્યાં આવો ઈસરીમૈં રહો જેમ કાનજી સ્વામી એક સ્થાનમૈં રહેતે હૈ અને પરિચય કરે ને, શું કહેવાય આને પ્રભાવના ? ના, (શ્રોતા:- પ્રચાર-પ્રચાર) પ્રચાર અને પ્રસાર કરતે હૈ. એમ કે એને કહ્યું તમે હવે ત્યાં ઈસરીમાં આવો ત્યારે એને ઓલા એ પૈસા માગતા હશે જેની પાસે એને માગ્યા અઢી લાખ માગતા હતા, તો કહે અઢી લાખ આપો. એણે કહ્યું, (શું આ હૈ) સાડા ચાર બજ્યા સુધી બિચારા કાંઈ નહીં થા હોં, બૈઠે થે, જીભ નીકળી ગઈ. હાર્ટ ફેઈલ હોય તો જીભ ન નીકળે. એસા સૂના હૈ. હાર્ટફેઈલ હો જાયે પણ આમ જીભ અરર આવું કોઈ પણ પ્રાણી માટે, આહાહા... પાંચ મિનિટમાં દેહ છુટી ગયો. આ બીજા જોડે આવે ત્યાં મરી ગયા. મડદા, સાડા ચાર વાગ્યા ત્યાં સુધી કાંઈ નહીં, આમ શું થયું આ એને મૈં કહા થા ભાઈ ગૃહસ્થો, ક્ષુલ્લક અને સાધુ માટે (આહાર) બનાતે હૈ, એ લેતે હૈ એ વ્યવહાર ભી સચ્યા નહીં ઉસકા. આહાહા ! ઉસકા દ્રવ્યલિંગ ભી સચ્યા નહિ. આહાહા ! ભગવાનના વિરહ પડ્યા તો તમારે બચાવ કરવો છો ભાઈ ! આહાહાહા !

આંહી કહેતે હૈ કે પ્રભુ એકવાર સૂન તો સહી એ સદોષ આહાર લેના એ તો ચીજમૈં ક્યાંય રહી ગઈ, પણ આંહી તો નિર્દોષ વસ્તુ જાયક એકરૂપ અભેદ, ઉસકી પરિણતિમૈં ત્રિન પર્યાય હુઈ, સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર ઉસકો હમ કહેતે હૈ તો, ત્રિત્વમ્ અપિ એકતાયા; ત્રિત્વમ્ હૈ પણ એ એકતાકો છોડતે નહિ, દ્રવ્ય સ્વભાવ એકરૂપ છોડ્યો નહીં એ પરિણમનમૈં આયા ત્રિન પ્રકાર વો વ્યવહાર હૈ. આહાહાહા ! એ પર્યાય હૈ, શુદ્ધ હૈ પણ પર્યાય હૈ, પર્યાય હૈ એ વ્યવહારનયકા વિષય હૈ, દ્રવ્ય એ ત્રિકાળી નિશ્ચયકા વિષય હૈ, પર્યાયમાત્ર વ્યવહારકા વિષય હૈ. કેવળજ્ઞાન હો તો ભી વ્યવહારકા વિષય. સમજમૈં આયા ? આહાહા !

તો કહેતે હૈ, કિસી પ્રકારસે ત્રિત્વમ્ અંગીકાર પરિણતિમૈં પર્યાય ત્રિન પ્રકાર હુઈ થી ત્રિન હુઈ હૈ એમ કહેતે હૈ. આહાહા ! કિસી પ્રકારસે 'ત્રિ' એટલે પર્યાય દૈષ્ટિસે, વ્યવહારનયસે ત્રિન પ્રકાર હુઆ હૈ, આહાહાહા... તથાપિ એકત્વસે ચ્યુત નહીં હુઈ. જાયકરૂપ નિશ્ચય એકરૂપ હૈ ઉસસે ચ્યૂત નહીં, પર્યાયમૈં નહીં આઈ એ ચીજ. આહાહા ! સમજમૈં આયા ? ત્રિન પ્રકાર સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર મુક્તિકા સચ્યા ઉપાય, સાધ્યકા સિદ્ધિ ઉત્પત્તિ ઈસસે હોતી હૈ છત્તે એ ત્રિન પ્રકારકા પર્યાયકો અશુદ્ધ ને વ્યવહારનયકા વિષય પર્યાયકો કહેકર, ભગવાન ત્રિકાળી જાયક હૈ, એ એકરૂપસે કભી ચ્યુત હુઆ હી નહીં. દ્રવ્ય હૈ ઓ પર્યાયમૈં કભી આયા નહીં. આહાહાહા... નિશ્ચય વસ્તુ હૈ એ કોઈ પર્યાયમૈં ને વ્યવહારમૈં આયા નહીં. આહાહાહાહા ! આવી

વસ્તુ છે.

આહાહા... એક શ્લોકમાં તો કિતના ભર્યા છે. એકરૂપ ત્રિકાળી ભગવાન જ્ઞાયક, જ્ઞાયક, જ્ઞાયક, જ્ઞાયક, જ્ઞાયક... ધ્રુવ, ધ્રુવ, ધ્રુવ, ધ્રુવ, ધ્રુવ... ધ્રુવ... નિત્ય નિત્ય નિત્ય... સદૃશ સદૃશ સદૃશ... એ ચીજ જો નિશ્ચય છે એ અપના સ્વરૂપસે ચ્યુત નહીં હુઈ. આહાહાહાહા ! એ નિશ્ચય વસ્તુ છે એ પર્યાયપણે ત્રીન પ્રકાર હુઈ, પણ પર્યાયમાં નિશ્ચય વસ્તુ આઈ નહીં. આહાહાહા ! ભગવાન આનંદ ગોળો, ત્રિકાળ આનંદ ગોળો, એ ધ્રુવ એકરૂપ આનંદ પિંડ પ્રભુ, એ ત્રીન પ્રકારકી પર્યાયમાં આયા નહીં. આહાહાહા ! સમજમાં આયા ? આવી વાત છે પ્રભુ. આહાહા ! એને જ્ઞાનમાં તો પહેલાં લેના પડેગા, મારગ આ છે, દૂસરી રીતે છે નહીં. આહા !

તથાપિ એકત્વસે ચ્યુત નહીં હુઈ “અચ્છમ ઉદ્ગચ્છતમ્”. આહાહા ! એ નિર્મળતાસે ઉદયકો પ્રાપ્ત હો રહી છે, આહાહા ! ત્રિકાળ નિર્મળપણે છે, આહાહાહા... “અચ્છમ ઉદ્ગચ્છતમ્” નિર્મળપણે ત્રિકાળ છે. એ નિર્મળતાસે ઉદયકો નામ પ્રગટ અંદર પ્રાપ્ત હુઈ છે ત્રિકાળ. આહાહાહા ! સમજમાં આયા ? આમાં કયા અર્થ ક્રિયા છે ? શું છે આ, વીસમો છે ને ? પરિણમે છે એમ કીધું છે એમાં. આત્મજ્યોતિ પ્રકાશરૂપ પરિણમે છે એમ લીધું. આમ એક અર્થ એસા લિયા છે. અચ્છમ નિર્મળ ત્રિકાળ છે નિશ્ચય જે વસ્તુ છે એ તો નિર્મળ ત્રિકાળ છે. પીછે પર્યાયમાં પરિણતિ હોતી છે, જેસા ઉસકા નિર્મળ જ્ઞાયક સ્વભાવ છે અચ્છમ એ પર્યાયપણે પરિણમતિ છે, પર્યાય દૈષ્ટિસે. આહાહાહા !

શ્લોક ઘણો ગંભીર છે. આહાહાહા ! દરેક શ્લોક આખો જૈન ધર્મ, બસ સાચી વાત બાપુ. એનો એક શ્લોક, એનો એક કળશ, સારા જૈનશાસન, એક એકમાં ભર દિયા છે. આહાહાહા !

ભાવાર્થ:- આચાર્ય કહેતે છે કે જિસે કિસી પ્રકાર, જિસે એટલે આત્માએ કોઈ પ્રકાર એટલે પર્યાય દૈષ્ટિસે જુઓ. ત્રિત્વમ્ પ્રાપ્ત છે. આહાહાહા... દ્રવ્ય જો છે એ પર્યાયપણે ત્રિપણે પરિણમતા છે. આહાહા ! અલગ નહીં છે.

તથાપિ શુદ્ધ દ્રવ્ય દૈષ્ટિસે એકત્વસે રહિત નહીં હુઈ. આહાહાહાહા ! ભગવાન આત્મા એકરૂપ ત્રિકાળ જો વસ્તુ છે, એ કભી ઉસસે ચ્યુત નહીં હુઈ. આહાહા ! પર્યાય દૈષ્ટિસે તો ત્રિત્વ પ્રાપ્ત છે તોપણ શુદ્ધ દૈષ્ટિસે એકત્વસે રહિત નહીં હુઈ. આહાહાહાહા ! એ દ્રવ્ય પરિણમ્યા છે પર્યાયપણે એમ કહેનેમાં આયા, છતાંય એ દ્રવ્ય, પર્યાયમાં આયા નહીં. આહાહા ! “દ્રવતિ ઈતિ ગચ્છતિ ઈતિ દ્રવ્યમ્” આવે છે ને ? દ્રવ્ય છે એ “દ્રવતિ ગચ્છતિ ઈતિ દ્રવ્યમ્”. દ્રવ્ય જે છે એ દ્રવ્યતિ, પર્યાયમાં દ્રવે, દ્રવે પાણીનું દળ છે, એ પાણીના તરંગપણે ઊઠે એમ ભગવાન આત્મા એકરૂપ ત્રિકાળ છે. એ પર્યાયપણે દ્રવતે છે. એ દ્રવ્યતિ છે એ પર્યાય છે. દ્રવ્ય દ્રવ્યતિ છે એમ કહેના એ વ્યવહાર છે. સમજમાં આયા ? આહાહા...

અરે આવી ચીજ છે, સમજમાં ન આવે, સૂનનેમાં ન આવે, એ કયા કરે ? વિરોધ કરે વિરોધ, કિસકા વિરોધ કરતે છે એ ખબર નહીં, હૈં ? એનો વિરોધ કરે છે. ભાઈ ! બાપુ ! ઉંધી દૈષ્ટિસે દુઃખ હોગા ભાઈ અને દુઃખમાં રહેના એ કોણ ઈચ્છે પ્રભુ. આહાહા ! એ વિપરીત દૈષ્ટિસે તો મહાદુઃખ હોગા, અહીંયા તો વિપરીત દૈષ્ટિ નહીં પણ પર્યાય દૈષ્ટિસે ભી આશ્રય કરને જાએગા તો રાગ હોગા. આહાહા ! ત્રીન પ્રકારકા સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર, ઉસકા લક્ષ કરેગા ભેદસે તો ભી

રાગ હોગા. આહાહાહાહા... કિસી પ્રકાર પર્યાય દૈષ્ટિસે જિસે એમ કહાને ? આહાહા. જેણે... આ તો ભાઈ જેણે જિસે કિસી પ્રકાર, જિસે એટલે આત્માએ ત્રિકાળી, કિસી પ્રકાર એટલે પર્યાયદૈષ્ટિસે, એમ ? ત્રણપણા અંગીકાર ક્રિયા. આહાહાહા ! નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શન નિર્વિકલ્પ, નિશ્ચય સમ્યગ્જ્ઞાન, આત્મજ્ઞાન નિશ્ચય ચારિત્ર સ્વરૂપની રમણતા, એ જિસે એટલે આત્માએ પર્યાયદૈષ્ટિસે ત્રણ પ્રકાર હુઆ હૈ. આહાહાહા ! શુદ્ધવ્યદૈષ્ટિસે જે એકત્વસે રહિત નહીં હુઈ. એકરૂપ જ્ઞાયકભાવ, એ પર્યાયમેં કદી આયે નહીં. આહાહાહા ! ભગવાન એકરૂપ ચૈતન્યદળ સર્વજ્ઞ, સર્વદર્શી, અનંત આનંદ એકરૂપ નિશ્ચય, એ કભી પર્યાયમેં એકત્વકો છોડકર, અનેકરૂપ એ ચીજ ન હુઈ. આહાહાહા ! આહાહા ! આવી વાત ક્યાં છે ? આકરી પડે એટલે રસ્તો લઈ લીધો બીજો, ઊંધો. આહાહા !

તથા અનંત ચૈતન્યસ્વરૂપ નિર્મળ ઉદયકો પ્રાપ્ત હો રહી હૈ ત્રિકાળપણે એસા હૈ, હૈ ? આંહી તો એ લિયા અનંત ચૈતન્ય નિર્મળ ઉદયકો પ્રાપ્ત, કાયમ ત્રિકાળ નિર્મળ જ્યોતિ પડી હૈ. જો એસા અર્થ ક્રિયા અહીંયા. આહાહા... મૂળ તો ત્યાં બતાના કે વસ્તુ તો નિર્મળજ્યોતિ એકરૂપ ત્રિકાળ હૈ, એસી આત્મજ્યોતિકો દેખો. જોયું ? પંડિતજી ! એસા આત્મજ્યોતિ લિયા હૈ. ઓલામાં જરી પરિણમન લીધા, પણ અનંત ચૈતન્યસ્વરૂપ અવિનાશી ચૈતન્ય ચિહ્ન ન્યાં આવ્યું ને ? આવ્યું 'તું ને ? છે ને અંદર ? અનંત ચૈતન્ય ચિહ્ન એ પહેલો એ. આહાહાહાહા ! આ ત્રણ લોકના નાથ ભગવાનની આ વાણી હૈ, સંતોની વાણી એ ભગવાનની વાણી હૈ, આહાહાહાહા... એક એક શબ્દમેં બહોત ગૂઢ હૈ.

ભગવાન આત્મા અનંત ચૈતન્યસ્વરૂપ નિર્મળ ઉદયકો નામ કાયમ રહેના એ પ્રાપ્ત હો રહી હૈ. આહાહાહાહા ! એસી આત્મજ્યોતિ દેખો, એસી ભગવાન આત્મજ્યોતિ, હમ નિરંતર અનુભવ કરતે હૈ, એ પર્યાય. આત્મજ્યોતિકા હમ નિરંતર અનુભવ કરતે હૈ, પર્યાયમેં અનુભવ કરતે હૈ. આહાહા ! એ આત્માકા હમ અનુભવ કરતે હૈ એમ કહેતે હૈ. પર્યાય હૈ ને અનુભવ તો. આહાહાહા... આત્મજ્યોતિ ભગવાન, ચૈતન્યજ્યોતિ, સ્વયંજ્યોતિ, નિર્મળજ્યોતિ, એકરૂપ ભગવાન ચૈતન્યજ્યોત, ઉસકા અનુભવ આહાહાહાહા... નિરંતર અનુભવ કરતે હૈ, ક્યોંકિ એ સિવાય કોઈ મુક્તિકી સાધ્યકી સિદ્ધિ હૈ નહીં, મોક્ષરૂપી સાધ્ય એ સિવાય સિદ્ધિ હૈ નહીં. આહાહાહાહા !

કહેનેકા આશય એ હૈ કે યે ભી જાનના ચાહિયે કે જો સમ્યગ્દૈષ્ટિ પુરુષ હૈ. આહાહાહા ! પોતે મુનિ તો કહેતે હૈ અમે ભગવાન આત્મજ્યોતિ નિર્મળ ઝળહળ જ્યોતિ, અવનિશ્ચર ઉસકા અનુભવ કરતે હૈ, એ મોક્ષકા માર્ગ હૈ. આહાહાહાહા ! હવે જો સમ્યગ્દૈષ્ટિ પુરુષ હૈ વે જૈસા હમ અનુભવ કરતે હૈ વૈસા અનુભવ કરે. આહાહા ! જિસને અપના પૂર્ણાનંદ જ્ઞાયકસ્વભાવ પ્રતીતમેં લિયા હૈ, એસા સમકિતી જીવો, તુમ્હે નિરંતર અનુભવ કરો. રાગકી ક્રિયામેં આતે હૈ, તો (ઉસે) છોડકર અનુભવ કરો એમ કહેતે હૈ. આહાહાહા ! અશુભ રાગસે બચનેકો શુભ રાગ આતા હૈ, પણ ઉસસે બચનેકો (ઉસે) છોડકર, આહાહાહા... સમ્યગ્દૈષ્ટિ પણ આ અનુભવ કરો. એ અનુભવ આત્માકા મોક્ષકા કારણ હૈ. “અનુભવ રત્ન ચિંતામણી અનુભવ હૈ રસકૂંપ અનુભવ મારગ મોક્ષકો અનુભવ મોક્ષ સ્વરૂપ.” આ વાત હૈ ભાઈ. ઝીણી વાત હૈ. આ તો ઓલા

पैसावाणाने पैसा भर्ये अटले पद आपी दे के ज्ञाव धर्मी थछ गया. लभूतमलज्ज ! आठ लाख भर्या त्यां अेषे मंदिरमें बेग्लोर आठ लाख. यार लाख लाछअे पण क्रीधुं लाछ तुम आठ लाख शुं दस लाख नाभो आ बे करोडमां आठ लाख आप्या तो यालीस लाख तो पेदा थया बीजा तो अेमां शुभभाव होय अे तो क्रीधुं. धरम बरम नथी. आंझी अे आठ लाख ने दस लाख आपे ज शेना आटला बधा, अेटला बधा पण करोड भर्या नाभे तोय अे तो जड है. जडकी पर्याय जड होती है, तेरे भाव शुभ है, वो धरम बरम नहीं. आहाहाहा !

आत्माका दर्शन-ज्ञान ने यारित्र अनुभव करना वो धर्म है. विशेष कहेगा.

(श्रोता:- प्रमाण वचन गुरुदेव.)

प्रवचन नं. ८१ श्लोक - २०नी टीका

ता. ८-८-७८ शनिवार भादरवा सुद-७ पर्युषण द्विपक्ष-४थो. उत्तम शौच धर्म सं. २५०४

योथा उत्तम शौच-शौच त्रण आ गया ने पहेले क्रोधसे विरुद्ध उत्तम क्षमा मानसे विरुद्ध मारव - मायासे विरुद्ध सरणता - लोभसे विरुद्ध शौचता निर्लोभता अे आज योथा दिन है.

समसंतोसजलेण य जो धोवदि तिह्लोहमलपुंजं ।

भोयणगिद्धिविहीणो तस्स सउच्चं हवे विमलं ॥३१७॥

मुनिनी व्याख्या छे ने मुष्य तो अेषे ज्ञाणवुं तो जोछअे ने ? मुनिका यारित्र धर्ममें दस प्रकारका धर्म जो आनंददाता सुखस्वरूप सुभका जिसको अनुभव होता है उसको आ उत्तम धर्म होता है. आहाहाहा ! जो मुनि समभाव कंयन अने तृण बेय उपर जिसको समभाव है. क्योंकि अे तो ज्ञेय है - कंयन हो के तृण हो - तीनका, उन्हें आ ठीक है ने आ अठीक उसमें है नहीं कोछ अे तो ज्ञेय है तो सबमें समभाव और संतोष और आत्मामें आनंदकी प्राप्ति करना अे संतोष. आहाहाहाहा ! आ है. संतोष अेटले आ राग घटाडीने संतोष अे ठीक पण मूण तो अतीन्द्रिय आनंदका प्रगट करना उससे संतोष मानना मैं सुखरूप हुं, मैं अतीन्द्रिय आनंद स्वरूप हुं, उसका नाम शौचधर्म निर्लोभधर्म कहेनेमें आता है. आहाहा !

तिन्ह लोभ मण पुंजम - तृष्णा ने लोभ लविष्यनी कोछ पदार्थनी छच्छ अे तृष्णा, लोभ वर्तमान प्राप्त पदार्थमां छच्छ अे लोभ, समजमें आया ? लविष्यमें पदार्थ मिलनेकी छच्छ अे तृष्णा और वर्तमान प्राप्त पदार्थमें लोभ - उसका नाम अही लोभ कहेते है. दोको मणको धोवे अेक बात, लोचनकी गृद्धि दूसरी तो है नहीं मुनिको, अेक आहार है. आहाहाहा ! उसकी गृद्धि अतियार रहित हो उसको, उस मुनिको यित्त निर्मण होता है, आनंद होता है, उसको उत्तम शौच धर्म होता है. ल्यो समभावनी व्याख्या आ गछ. केवण आहारका ग्रहण है मुनिको उसमें ली तीप्रता नहीं लाल - अलाभ सरस निरसमें समबुद्धि रहेता है, तब उत्तम शौच धर्म होता है. वर्तमान लोभका यार प्रकार ज्वीतका लोभ, आरोग्य रहेनेका लोभ, आहाहा ! छन्द्रिय बनी रहेनेका लोभ, छन्द्रिय अनुकूल रहेनेका लोभ और उपभोगका लोभ. अे यारो अपने और अपने संबंधी स्वजन मित्र आदि के दोनो के याहनेसे आठ भेद होता है. आहाहाहा ! छसलिये जहां सब ही का लोभ नहीं होता. आनंद आनंद आनंद आनंद ने

आनंद उसका नाम अर्द्धिया शौच, नाम पवित्र धर्म कहेते है. आहाहा... आवी वात छे. समजमें आया ? अे योथा बोलकी भात हुँछ संतोषकी.

यालतो अधिकार टीका आया अर्द्धिया आया है ने अब कोछ तर्क करे के आत्माको ज्ञान के साथ तादात्म्यस्वरूप है. क्या कहेते है ? भगवान संतोअे ज्यारे अैसा कहा के तुम ज्ञान स्वरूपी भगवान है, उसकी सेवा करो, उपासना करो. आहाहाहा ! जेम देव ने देवीनी उपासना करते है. मिथ्या भ्रम अज्ञानी, अैसे तुम ज्ञान स्वरूप भगवान आत्मा, ज्ञानमूर्ति प्रभु, दिव्य भगवान आत्मा अेनी सेवा करो. आहाहा... अर्थात् उसमें अेकाग्र हो. आहाहा ! अैसा शिष्ये सूना, गुरुअे कहा. तो शिष्य प्रश्न करते है आत्मा तो ज्ञानके साथ तद्गुरु है बी, आत्मा ने ज्ञान तो अेकरूप है, उसकी सेवा करना (अैसा) नया क्या कहेते है तुम ? आत्मा और ज्ञान अेटले स्वभाव, ज्ञान स्वभाव अने आत्मा तो तादात्म्य है. जेम अग्नि अने उष्णता तादात्म्य है, तद्गुरु स्वरूप है, अेम भगवान आत्मा, आहाहाहा... अने ज्ञान ज्ञानन ज्ञानन स्वभाव उससे आत्मा तद्गुरु तो है बी, आहाहा... अलग नहि, अे आत्मा अपना ज्ञान स्वभाव कायमी ज्ञायकभाव “उससे अलग नहि, इसलिये वह ज्ञानका नित्य सेवन करता है.” आहाहाहाहा ! अे कारणे ज्ञान ने आत्मा अेकरूप है. तद्गुरु है वो कारणे आत्मा ज्ञानकी सेवा तो करते बी है. आहाहा ! “तब फिर उसे ज्ञानकी उपासना करनेकी शिक्षा क्यों दी जाती है” ? आहाहा ! भगवान आत्मा द्रव्य स्वरूप उसका ज्ञानन ज्ञान स्वभाव अे तो तद्गुरु है, तादात्म्य है, तो पीछे ज्ञानकी सेवा करनेका उपासक, उपासना करो. सेवा करो. आहाहा ! “सअेव” ते मैं हुं अैसी दृष्टि करके अेकाग्र हो. आहाहा ! “अैसा क्यों कहेते है” ?

उसका समाधान ये है. “अैसा नहीं हे” सूना, भगवान आत्मा अने ज्ञान त्रिकाणी स्वभाव उसकी साथ तादात्म्य द्रव्य गुणसे है पण पर्याये उसकी सेवा किया नहीं, पर्याय राग ने पुण्य ने पापना विकल्पनी सेवा करती है. आहाहाहाहा... परनी सेवानी अर्द्धि वात है बी नहीं. अे ज्ञानकी पर्याय वर्तमानमें शुभाशुभ राग जे इसमें है नहीं, है, ज्ञान ने आत्मा अेक है. पण राग तो उसमें है नहीं. छतां अे पुण्य ने पापना रागनी सेवा अनादिसे करते है. आहाहाहाहाहा ! क्योंकि अैसा नहीं, यद्यपि आत्मा ज्ञानके साथे तादात्म्य स्वरूपसे है. भगवान आत्मा ज्ञानरूपी स्वच्छतानो अरीसो उससे तो अभिन्न है बी, आहाहाहा ! तथापि यह, अेक क्षणमात्र भी ज्ञानका सेवन नहीं करतां. आहाहाहा...

ज्ञान स्वभाव अने आत्मा स्वभावी उसको अेकरूप है, छतां अेक क्षणमात्र भी अनंत कालमें कभी ज्ञानकी उपासना किया नहीं. आहाहाहाहा... सूक्ष्म वात है. अेक क्षणमात्र भी ज्ञानका सेवन नहीं किया, शास्त्रका ज्ञान किया, उसकी सेवा किया, पण अपना ज्ञान स्वरूप भगवान आत्मा है, वो तरङ्कका आश्रय करके अेकाग्र होना अेक क्षणमात्र भी किया नहीं प्रभु. आहाहाहाहा ! समजमें आया ? अे पर्यायमें रागादि होता है, शास्त्रका ज्ञान होता है, दया दानका भक्तिका भाव होता है, उसकी पर्याय (में) सेवा नाम अेकाग्रता होता है. अेनी सेवा करते है अनादिसे, आहाहाहाहा... पण ज्ञानकी पर्याये अपना ज्ञान ने आत्मा अेक है, अे सन्मुख होकर आत्माका ज्ञानकी सेवा कभी किया नहीं.

આ બાયડી છોકરાની સેવા કરતે હૈ. એ તો અહીં બાત હૈ હી નહીં, એ તો મફતનો માને છે, એ રાગ કરે, પણ એ કરી શકતો નથી, સાચવે કે છોકરાને આ રોગ થયો માટે આપણે ધ્યાન રાખીએ ને માટે આમ થયું ને (શ્રોતા:- છોકરાને લટકતો મૂકવો ?) ક્યાં છોકરો હતો, એનો આત્મા છે ને શરીર છે એ તો પર દ્રવ્ય છે. આહાહાહા ! અહિંયા તો ત્યાં લગ કહેતે હૈ કે પર તરફના લક્ષવાળો જે શુભ અશુભભાવ પુણ્ય આદિ હોતા હૈ, ઉસમેં જે એકાગ્ર હોકર સેવા કરતે હૈ, તો એ મિથ્યાત્વભાવ હૈ. આહાહાહાહા ! પર વસ્તુ છે.

અપના ચિદાનંદ સ્વરૂપ જ્ઞાન સ્વભાવી પ્રભુ, વો તરફકી ઉપાસનાકા ઝુકાવ નહીં, અને રાગ ને પુણ્યના વિકલ્પમાં ઝુકાવ હૈ, એ ક્ષણ માત્ર ભી આત્માકી સેવા નહીં કરતે હૈ. આહાહાહા ! એ કુસેવા કરતે હૈ કીધાને પહેલે, આહાહાહા ! એ પાપકા ભાવ ઔર પુણ્યકા ભાવ ઉસમેં એકાગ્રતા હૈ, એ સેવા કરતે હૈ કુસેવા, કુસેવા હૈ એ તો. આહાહાહા ! પરકી સેવાની તો અહિંયા બાતેય નહીં, દેશની સેવા કરો, આને આ કરો, એ કરી શકતો ય નથી પછી પ્રશ્ન ક્યાં ? આહાહાહા ! અહીંયા તો અપના સ્વભાવકો ભૂલકર પુણ્ય ને પાપના ભાવ આહા... અને ક્ષણિક વર્તમાન પર્યાય ઉસમેં એકાગ્રતાકી સેવા અનાદિસે હૈ. આહાહા ! અહિંયા કહે તો પર્યાય બુદ્ધિ એમ કહેના હૈ, બીજી ભાષા હૈ, ભિન્ન-ભિન્ન રીતે સમજાના હૈ ને ? બાકી તો અનાદિકી ભગવાન તેરા વસ્તુ સ્વભાવ જ્ઞાનપ્રભુ ચૈતન્યમૂર્તિ, પ્રજાબ્રહ્મ. આહાહા ! એ તરફકી ક્ષણમાત્ર પણ તેં ઉસકા આદર કરકે, સ્વીકાર કરકે, સત્કાર કરકે, ઉસમેં એકાગ્ર હુઆ નહીં કભી. આહાહાહા ! એક ક્ષણમાત્ર ભી જ્ઞાનકી સેવા નહીં કરતા. આહાહાહા... તો જ્ઞાન ને આત્મા તો એકમેક હૈ ને ? પણ એકમેક હૈ પણ પર્યાયમાં ક્યાં એકમેક માન્યા ? એ તો દ્રવ્ય-ગુણમેં એકમેક હૈ. સમજમેં આયા ? તીનોં બોલ લે લિયા. દ્રવ્ય નામ વસ્તુ, જ્ઞાન નામ ગુણ, એ તો એકરૂપ હૈ, પણ પર્યાય ઉસમેં એકરૂપ નહીં હુઈ. તબલગ જ્ઞાનકી સેવા ઉસને કિયા નહીં. આહાહાહાહા... દયા-દાનકા રાગ ને શાસ્ત્રકા જ્ઞાન કિયા, એની સેવા કિયા. આહા... ગજબ વાત કરે છે ને ? એ તો પર્યાયબુદ્ધિ, અજ્ઞાનબુદ્ધિ હૈ. આહાહાહાહા ! હૈ ? શિષ્યકા પ્રશ્ન થા, ઉસકા ઉત્તર હૈ. શિષ્યકા યે પ્રશ્ન થા કે ભગવાન આત્મા જેમ અગ્નિ અને ઉષ્ણતા તો એકરૂપ હી હૈ, કોઈ જુદી હૈ નહીં, એમ ભગવાન આત્મા અને જ્ઞાન સ્વભાવ એકરૂપ, તદ્દરૂપ હૈ એ જુદા તો હૈ નહીં અને તુમ કહેતે હો કે આત્મા જ્ઞાનકી સેવા કરતે નહીં, હમ તો કહે કે એ તો સદાય સેવા કરતે હૈ, કે સૂન તો સહી. આહાહાહા...

જ્ઞાન સ્વભાવ આત્મા ઐસી દૈષ્ટિ કરકે ઉસમેં એકાગ્ર હુઆ નહીં, તો ક્ષણમાત્ર ભી આત્માકી સેવા કિયા નહીં ઉસને. આહાહાહાહા ! અહીં જ્ઞાનની સેવા કહેના હૈ. આહાહાહા ! જ્ઞાન સ્વભાવ ભગવાન આત્મા ઉસકી પર્યાયમેં વો તરફ ઝુકાકર, આહાહાહા... વર્તમાનમેં દયા દાન વ્રત ભક્તિકા પરિણામ ઔર શાસ્ત્રકા જ્ઞાન વો તરફકા ઝુકાવ અનાદિસે હૈ. આહાહાહા... પણ તુમ્હારા જ્ઞાન ને આત્મા એક હૈ ઐસી સેવા એકાગ્રતા કભી કિયા નહીં પ્રભુ. આહાહાહા ! આવો માર્ગ હવે અહીં તો કહે છે, હજી પરની સેવા કરો, દેશ સેવા કરો, ધર્મ થાશે. એય ! બધાં જુવાનિયા ઓલા કહે હાલો હોહા હોહા દેશની સેવા કરીએ, કોણ કરે પ્રભુ, સૂન તો સહી સેવા કરતે હો તો અજ્ઞાનસે પુણ્ય ને પાપની સેવા કિયા હૈ. આહાહાહા ! પણ વો પુણ્ય પાપસે ને પુણ્ય પાપ જિસમેં નહીં, જિસમેં જ્ઞાન સ્વભાવ હી હૈ. આહાહાહાહા... એ બાજુકા જ્ઞાનકી એકાગ્રતા,

સ્વભાવની એકાગ્રતા, સ્વભાવ સન્મુખની ઉપાસના એક ક્ષણ માત્ર ભી ક્રિયા નહીં. આહાહાહા ! આ તો એક ક્ષણ હુઆ વો તો ખલાસ જનમ-મરણકા અંત આ ગયા. આહાહાહા !

ચૈતન્ય સ્વભાવી ભગવાન આત્મા નિત્યાનંદ પ્રભુ, આહાહા... એ તરફકા બાહ્ય જે જ્ઞાન ને રાગાદિ ક્રી મહત્તા છોડકર, આહાહાહાહા... અપના જ્ઞાયકભાવસે ભરા પડા પ્રભુ વો તરફકા દૈષ્ટિ કરકે, ઉસમેં એકાગ્રતા હોના ઉસકા નામ જ્ઞાનક્રી સેવા ક્રિયા કહેનેમેં આતા હૈ. આ શાસ્ત્ર બાસ્ત્ર પઢના એ જ્ઞાનક્રી સેવા નહીં હૈ, એમ અહીં કહે છે. આહાહા ! શબ્દ જ્ઞાન કહ્યું 'તું બંધ અધિકારમાં જિતના શાસ્ત્રકા જ્ઞાન હૈ એ તો શબ્દકા જડકા જ્ઞાન હૈ, ચૈતન્યકા નહીં. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? શાસ્ત્ર હૈ, પુસ્તક પાનાં, ઉસકી ભક્તિ કરના, અરે ઉસકા જ્ઞાન કરના એ ભી, આહાહાહાહા... એ પરકા જ્ઞાનક્રી શબ્દ જ્ઞાનક્રી સેવા હૈ. આંકરું કામ ભાઈ ! વીતરાગ માર્ગ કોઈ અલૌકિક હૈ. આહાહા ! એ શાસ્ત્ર યાહે તો સમયસાર હો, પ્રવચનસારાદિ એ શાસ્ત્રકા જ્ઞાન કરે, આ શાસ્ત્ર આમ કહેતે હૈ, આમ કહેતે હૈ, તો એ તો શબ્દજ્ઞાન હુઆ અને શબ્દજ્ઞાન હુઆ એ આત્મજ્ઞાન નહીં. આહાહાહા... શાબ્દિક જ્ઞાનમેં જિસકા પ્રેમ હૈ, એ શબ્દક્રી સેવા કરતે હૈ. આહાહાહાહા... આવો માર્ગ છે. ભૂપતભાઈ ! ન્યાં તમારા વેપારમાં ધર્મવિલાસ સાંભળવામાં ન્યાં ક્યાંય નથી. એવું અત્યારે ગજબ પડયુ ભાઈ. આહાહા ! વાત બહુ ફેરવી નાખી લોકોએ, (શ્રોતા:- લોકોએ બધું વિપરીત કરી નાખ્યું) વિપરીત કરી નાખ્યું. આહાહા... ભાઈ તું ક્યાં છો ? એ તો જ્ઞાન સ્વભાવમાં ભગવાન તો રહે છે. આહાહા ! ક્યા એ રાગના ભાવમેં આત્મા હૈ ? અરે ! ક્યા નવતત્ત્વક્રી ભેદવાળી શ્રદ્ધામેં આત્મા હૈ ? ક્યા પંચમહાવ્રતકા વિકલ્પમેં આત્મા હૈ ? આહાહાહા ! ક્યા એ અગીયાર અંગકા જ્ઞાન ક્રિયા, નવ પૂર્વકા જ્ઞાન, આહાહાહા ! પ્રભુ એમાં આત્મજ્ઞાન ન આયા. આહાહાહા ! આવી વાતું છે. યુગલજી ! લોકોને એકાંત લાગે પછી સોનગઢનું ભાઈ પરમ સત્ય તો આ છે પ્રભુ. આહાહા ! દુનિયા અપને સ્વાર્થના સ્વચ્છેદે શાસ્ત્રકા અર્થ કરે, અને માને કે અમે જ્ઞાન ક્રિયા ભાઈ એ ચીજ કોઈ દૂસરી હૈ. આહાહા !

જ્યાં ભગવાન જ્ઞાનકા ભંડાર ભગવાન, વો તરફકા ઝુકાવસે એકાગ્રતા હોતા હૈ, ઉસને જ્ઞાનક્રી સેવા ક્રિયા ઔર જિસક્રી પુણ્ય ને પાપ ને શાબ્દિક જ્ઞાન, આહાહાહા... અરેરે પ્રભુ શું કહે છે ? શાસ્ત્રજ્ઞાન એ શાબ્દિક જ્ઞાન, એ આત્મજ્ઞાન નહીં. આહાહાહા ! એ સેવામેં રુકાવ કરતે અનંતકાળસે ક્ષણમાત્ર ભી ભગવાન આત્મા, ચિદાનંદ ભગવાન પ્રભુ ઉસક્રી સેવા ક્રિયા નહીં તેં, આહાહા... વો તરફકા ઝુકાવ એકાગ્રતા તેરા કભી નહીં હુઆ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? બહુ મર્મની વાત હૈ. આહાહાહા !

ક્યોંકિ ? સેવન ક્યું ન ક્રિયા ? “સ્વયં બુદ્ધત્વ, સ્વયં સ્વતઃ જ્ઞાનના” અપનેસે અંદર જ્ઞાનક્રી પર્યાયસે આત્માકો જ્ઞાનના, આહાહા... “ઔર (બોધિત) બુદ્ધત્વ દૂસરે બતાનેવાલેસે જ્ઞાનના” ઈસ કારણપૂર્વક એ દો કારણપૂર્વક જ્ઞાનક્રી ઉત્પત્તિ હોતી હૈ, ભગવાન જ્ઞાન સ્વરૂપી તો હૈ, પણ પર્યાયમેં જ્ઞાનક્રી ઉત્પત્તિ આ કારણસે હોતી હૈ. કાં સ્વયં અંતર આત્મા જ્ઞાન કરે કાં બોધિત ગુરુ સમજાવે કે આ જ્ઞાન તે આત્મા, તો પીછે પણ કરના તો ઈસકો હી હૈ. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? આવી ઝીણી વાતું એટલે લોકોને, એવું એકાંત લાગે અને પછી હા હો, હા હો બહારમાં મોટા ભાષણ કરે ને લાખો માણસોનું રંજન થઈ જાયને જુઓ. આહાહા ! જવાહરલાલ

અહીં આવ્યા હતાં જવાહરલાલ (પંડિત નહેરુ) ભાવનગર બે લાખ માણસ, લૌકિક વાતો કરે. આહાહા... અરે આ વાત ક્યાં ? અરે અહીં કહે હું પરની સેવા કરું છું, પરની સગવડતા આપી શકું છું, પરને અગવડતા દઈ શકું છું, એ માન્યતા ભ્રમ અજ્ઞાન છે પણ અહીં તો રાગ ને શાબ્દિક જ્ઞાન એની સેવા કરું છું, એકાગ્ર છું, એ પણ મિથ્યાત્વભાવ છે. આહાહાહા ! બીજી ભાષાએ કહીએ તો એ પર્યાયબુદ્ધિમાં પડ્યો છે. “પર્યાય મૂંઢા પર સમયા” આહાહાહા... એ પર સમયમાં છે. આહાહાહા ! ભગવાન આત્મા અપની જ્ઞાનકી સેવાકા ‘સ્વયં બુદ્ધત્વ’ અપનેસે અંતરમે જાકર કરતે હૈ કાં કોઈ ગુરુ સમજાવે બસ એટલી વાત પણ કરના તો ઉસકો અંતરસે હૈ, એ તો નિમિત્તસે કથન હૈ, “બોધિત બુદ્ધત્વ જાનના” એ કારણપૂર્વક જ્ઞાનકી ઉત્પત્તિ દેખો પર્યાયમે આ જ્ઞાન હૈ ને આ આત્મા હૈ, એસા સન્મુખ હોકર સેવા કરે ત્યારે જ્ઞાનકી ઉત્પત્તિ હોતી હૈ, ત્યારે એને જ્ઞાન ને આત્મા એક હૈ, એસા તબ ઉસને માન્યા. આહાહાહા ! સમજમે આયા ? સમયસાર એટલે ગજબ વાત છે. સાક્ષાત્ સર્વજ પરમાત્મા સીમંધર ભગવાનની વાણી, કુંદકુંદાચાર્ય ગયે થે સૂનને, આહાહા ! એ આ વાણી હૈ. આહાહાહા ! જેમાં એક એક પદમાં ને એક એક શ્લોકમાં ભરપૂર દરિયા ભર્યા હૈ, આહાહાહા... આહા ! બહુ ટૂંકુ ને ટય એ, કે પ્રભુ જે જ્ઞાન સ્વભાવી આત્મા હૈ, ઉસકા આશ્રય, લક્ષ છોડકર પર્યાયમે જિતના (પરકા) જ્ઞાન ને રાગ હૈ પર સંબંધી, ઉસમે એકાગ્ર હોનેસે એ મિથ્યાબુદ્ધિ, પર્યાયબુદ્ધિ, અજ્ઞાનબુદ્ધિ હૈ. આહાહા ! ઉસને આત્માકી સેવા નહીં ક્રિયા. આહાહા !

“સએવ” ભગવાન, સેવા એટલે સએવ ભગવાન, જ્ઞાન સ્વરૂપી તે હું, એસી એકાગ્રતા જ્ઞાન સ્વભાવમાં સમ્યગ્દર્શન ને સમ્યગ્જ્ઞાનથી એકાગ્રતા કરના. આહાહા ! આવો છે માર્ગ. લોકોએ ન સાંભળ્યો હોય એને એવું લાગે આ શું કહે છે. આ ક્યાંથી નવું કાઢ્યું ? નવું નથી ભાઈ ! અનાદિનો એ માર્ગ છે બાપુ ! પવિત્ર જ્ઞાન સ્વભાવથી ભરેલો ભગવાન છે ને ? એ જ્ઞાન કાંઈ બહારથી આતા નહિ હૈ. આહાહા ! શાબ્દિક જ્ઞાનસે વો આત્મજ્ઞાન નહીં હોતા હૈ, એમ કહેતે હૈ. આહાહાહા ! એ જડકા જ્ઞાનસે આત્માકા જ્ઞાન નહીં હોતા એમ કહેતે હૈ. આહાહાહાહા !

એ આત્મા તરફકા ઝુકાવસે આત્માકા જ્ઞાનકી ઉત્પત્તિ હોતી હૈ. આહાહા ! આવી વાત છે ભાઈ ! અહીં તો ઘણાં વખતથી હાલે છે. એટલે હવે તો થોડું થોડું (સમજાય) નહીંતર તો અજીર્ણ લાગે, કહો મોહનલાલજી ! આવી વાત છે ભગવાન. આહાહાહા ! પ્રભુ અંદર મોટો પડ્યો છે ને નાથ, પરમેશ્વર સ્વરૂપ જ તું છો, જ્ઞાનનો પરમ ઈશ્વર, આનંદનો પરમ ઈશ્વર, આહાહાહા... શાંતિનો પરમ ઈશ્વર, એ તરફ તેરા ઝુકાવ, સ્વીકાર કભી ક્રિયા નહીં તેં નાથ ! જે ચીજ પરિપૂર્ણ આનંદ ને જ્ઞાનસે ભરી હૈ, ઉસકા તેરે સ્વીકાર ન હુઆ, તો તેં તેરા જ્ઞાનકી સેવા નહીં ક્રિયા. આહાહા ! આકરું કામ ભારે !

યા તો કાળલબ્ધિ, સ્વકાળકી પ્રાપ્તિ, એ સમયમે પ્રાપ્તિ કાળલબ્ધિ, આયે તબ સ્વયં જ્ઞાનસે સ્વયં હી જાન લે અથવા કોઈ ઉપદેશ દેનેવાલા મિલે તબ જાને, જૈસે સોયા હુઆ પુરુષ, સોયા હુઆ, સોતા હુવા પુરુષ યા તો સ્વયં હી જાગ જાએ અથવા કોઈ જગાવે તબ જાગે. આહાહા ! જાગે તો એ પોતે. આહાહા ! યહાં પુનઃ પ્રશ્ન હોતા હૈ કે યદિ એસા હો તો જાનનેકે કારણસે પૂર્વ, આહાહાહા ! જ્ઞાન સ્વભાવ ભગવાન એસા જ્ઞાન ન ક્રિયા એ પૂર્વે કયા એ અજ્ઞાની થા ? આહાહાહા !

સમજમેં આયા ? જ્ઞાન સ્વરૂપી ભગવાન અજ્ઞાની થા ? આહાહા ! ભગવાન જ્ઞાન સ્વરૂપી પ્રભુ, ઉસકા જ્ઞાન ન કરે તો એ જ્ઞાન સ્વભાવી પ્રભુ અજ્ઞાની થા, પર્યાયમેં. આહાહાહા ! હૈ ? એસા હૈ તો જ્ઞાનનેકે કારણસે પૂર્વે કયા આત્મા અજ્ઞાની હી હૈ ? આત્મા અજ્ઞાની હૈ. આહાહા !

વેદાંતવાળાને તો આ ભારે (પડે !). આહાહા ! એક આયા થા ને ત્યાં નવ્યાણુંની સાલમાં એક વેદાંતી આવ્યા, કે આ જૈનમાં આવી અધ્યાત્મની વાત, આવી જૈનમાં ક્યાંથી આવી ? કોણ કહે છે આ ? એમ કે જૈનમાં તો આ વ્રત પાળવા ને ભક્તિ કરવી આ બધું એમ ? એટલે કહે લાવને સાંભળવા જાઉં. એમ કરીને આવ્યો. વાત કરતાં-કરતાં એવી વાત નીકળી, પરમહંસ હતો કોક વેદાંતિ, કે જુઓ ભાઈ આત્મા નિત્ય તો હૈ, પણ અનિત્ય ભી હૈ, ભાગ્યો ! કે હાય હાય અનિત્ય ? અરે ભાઈ ! આત્મા હૈ એસા નિર્ણય કોણ ધ્રુવ કરતે હૈ કે પર્યાય કરતી હૈ ? અનિત્ય નિર્ણય કરતી હૈ કે નિત્ય નિર્ણય કરતે હૈ ? એને પણ એ વાત (ન રુચિ) અત્યારે બધે ગરબડ ચાલી રહી છે. આહાહા... આવો એમ કે જૈનમાં વળી આધ્યાત્મની વાત ને આત્માની વાત એ ક્યાંથી આવી ? એમ કે જૈનમાં તો જાણે ક્રિયાકાંડ ને વ્રત ને એ જ. એવું લોકોએ માન્યું છે, બહારનું જૈન ધર્મનું. (શ્રોતા:- જૈનમાં હોય એટલે કર્મની વાત હોય) કર્મની વાત ને ક્રિયાની વાત. (શ્રોતા:- આત્માની વાત બિલકુલ છે નહીં.) આહાહાહા ! ત્યારે એને કહેતે હૈ કે બાપુ ભગવાન તો સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ હૈ, પણ ઉસકા નિર્ણય કરનેકી પર્યાય અનિત્ય હૈ. અરે ! આત્મા અનિત્ય ? ભાગ્યો ! આહાહા !

એ શાસ્ત્રજ્ઞાન ભી અનિત્ય હૈ, એ તો ક્ષણિક પર, વાસ્તવિક એ જ્ઞાન નહીં, પણ આત્માકા જ્ઞાન હુઆ, આહાહાહા... એ ભી પર્યાય ક્ષણિક હૈ, ધ્રુવકા જ્ઞાન હુઆ પણ પર્યાય ક્ષણિક હૈ. આહાહા ! અરેરે બે વસ્તુ જ એસી હૈ. અપરિણામી-પરિણમન પરિણમનમેં અપરિણામી પારિણામિક ભાવકા જ્ઞાન હોતા હૈ, કયા કહા ? પરિણમનમેં, પરિણમન અનિત્ય હૈ, પરિણમનમેં અપરિણામી પારિણામિકભાવકા જ્ઞાન હોતા હૈ. આહાહા ! એ અપરિણામીનો અર્થ પર્યાય હોતી નહીં ઉસમેં, પણ હૈ ઉસકા નામ પારિણામિક ભાવ. આહાહાહા ! પારિણામિક ભાવકા અર્થ પરિણમે તેથી પારિણામિક એમ નહીં. સહજ સ્વભાવકો અપરિણામીકો પારિણામિકભાવ કહેતે હૈ. આહાહાહા ! અરે કોઈ દિ' આપું તત્ત્વ, વીતરાગ સર્વજ્ઞ પરમાત્માના પંથમાં જન્મ્યા એનેય ખબરું ન મળે. અરેરે ! આહાહા !

કયા જ્ઞાનનેકે કારણસે પૂર્વે સ્વયં આત્માકા જ્ઞાન હોતા નહીં અને પૂર્વે ગુરુસે ભી હુઆ નહીં, તો વો પહેલે કયા અજ્ઞાની થા ? આહાહા ! કયા અજ્ઞાની હી હૈ ? આત્મા અજ્ઞાની હૈ ? આહાહા ! જ્ઞાન સ્વભાવનો ભંડાર પ્રભુ એ અજ્ઞાની હૈ ? આહાહા ! ક્યોં કિ ઉસે સદા અપ્રતિબુદ્ધત્વ હૈ. આહાહા ! ક્યોંકિ સ્વભાવકા અપના જ્ઞાન હૈ નહીં. અપ્રતિબુદ્ધ, દેખો ! આ સમયસારમાં અપ્રતિબુદ્ધકો સમજાતે હૈ, કેટલાક કહેતે હૈ કે આ સમયસાર તો મુનિકે માટે હૈ, અહીંયા તો (શ્રોતા:- એ થવા માટે) એ થવાનો થાય પછી પણ આ તો અપ્રતિબુદ્ધકો સમજાતે હૈ, સમયસાર. આહાહાહા !

અપ્રતિબુદ્ધ જ હૈ ? ઉસકા ઉત્તર એસા હી હૈ, એ અજ્ઞાની હી હૈ, અપના જ્ઞાન સ્વભાવકી એકાગ્રતા હુઈ નહીં, એ સન્મુખ સ્વીકાર હુઆ નહીં, મેં તો આનંદ ને જ્ઞાન સ્વરૂપ હું એસી દિષ્ટિ

હુઈ નહીં. તબ લગ એ અજ્ઞાની હૈ, આહાહાહાહા... પર્યાયમેં અજ્ઞાની હૈ, વસ્તુ ભલે જ્ઞાન ને આનંદ હૈ. આહાહાહા ! દ્રવ્ય ગુણ ને પર્યાય તીનોં લે લિયા. દ્રવ્ય સ્વભાવવાન, ગુણ સ્વભાવ, ઔર ઉસકા ભાન હુઆ એ પર્યાય. અને ભાન ન હુઆ એ અજ્ઞાનરૂપી પર્યાય. આહાહાહા ! આવી વાત બાપા ! દ્રવ્ય ગુણ ને પર્યાયની ક્યાં ખબર છે ? આહાહાહા... બાપા હજી તો દ્રવ્ય ગુણ ને પર્યાયના નામેય આવડે નહીં. પર્યાય એટલે શું કહે એક જણો પંડિત આવ્યો હતો, દક્ષિણનો પંડિત આવ્યો હતો. નરમ માણસ હતો, (કહે) પર્યાય એટલે ? અરે પણ તમે મોટા પંડિત છો. અહીં આવ્યો હતો ઓલો વીસપંથી પૂજા કરે ભગવાનની કેશરથી ને ફલાણાથી, ભાઈ અહીં એ રિવાજ નથી બાપુ, પણ નરમ માણસ હતો પંડિત પછી તો, એ કહે-પર્યાય ? અરે પણ શું તમે, દ્રવ્ય ત્રિકાળી વસ્તુ, ગુણ ત્રિકાળી સ્વભાવ અને વર્તમાન પલટતી અવસ્થા એ પર્યાય. આહાહાહા ! એ પર્યાયમેં પર્યાયવાન કા જ્ઞાન હોતા હૈ. આહાહા ! આકરી વાત બાપુ બહુ ફેરફાર થઈ ગયો છે. આહાહા !

એ પર્યાય જ્ઞાયક તરફ ઝુકતી હૈ, આહાહા... તબ જ્ઞાનકી પર્યાયકા પરિણમન નિર્મળ હોતા હૈ, એ સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય કહો, જ્ઞાનકી પર્યાય કહો, સ્વરૂપ આચરણકી કહો, આનંદકી કહો, શાંતિકી કહો, સ્વચ્છતાકી કહો, પ્રભુતાકી, ઈશ્વરતાકી કહો, એ સબ જ્ઞાનકી પર્યાય છે. આહાહાહા ! આ આવો માર્ગ હવે, ઓલા તો ઉપવાસ કરો, છક કરો, સંઘ કરો, વ્રત કરો, રસ છોડો સહેલુંસટ હતું, રખડવાના રસ્તા હૈ એ તો બધાં. દાન આપો તમે. પાંચ પરચીસ લાખના એટલા બધાં તો શેના આપે, પાંચ-પરચીસ પચાસ લાખ થોડા આપે વળી. આહાહા ! આપે, ક્યાં એ ચીજ ક્યાં એની હતી. એમાં ભાવ કરે કદાચ રાગ મંદનો એ પણ પુણ્ય છે. અને પુણ્યમાં એકાગ્રતા એ મિથ્યાત્વ છે. આહાહા ! પુણ્યકી સેવા ક્રિયા. આહાહાહા... આવો માર્ગ છે બાપા ! અરેરે ! આહાહાહા... (શ્રોતા:- સંસ્થાની સેવા કરવી કે ન કરવી ?) કોણ-કોની સેવા કરે છે ? રાગ ને પુણ્યના ભાવની સેવા કરે, અજ્ઞાનભાવથી. આહાહાહા... અરેરે શાબ્દિક જ્ઞાનની સેવા આહાહાહા... એને મહત્તા લાગી જાય જાણે કે મેં કેટલું જાણ્યું ? અરે ભગવાન સાંભળને ભાઈ તને અહં પદ આવી ગયા છે મિથ્યાત્વના. આહાહા... અને જવાબ દેતા આવડે ને ભડાક-ભડાક-ભડાક એટલે જાણે કે, આહાહા... ભાઈ શું છે એ તો સ્વાભાવિક હૈ. આહાહા !

અહીં તો પરમાત્મા, સંતો કહેતે હૈ યહ પરમાત્મા કહેતે હૈ, પરમાત્મા કહેતે હૈ એ સંતો કહેતે હૈ- પ્રભુ તેં સ્વયં અપના જ્ઞાન સ્વરૂપી ભગવાન આત્મા, ઉસકી તેરે મહિમા કભી એક ક્ષણ આઈ નહીં ને પુણ્ય ને પાપ ને વર્તમાન શાસ્ત્રજ્ઞાનકી મહિમા કભી તેં છોડી નહીં પ્રભુ. આહાહા ! એવો અહીંયા ભગવાન આત્મા, ચૈતન્ય સ્વરૂપી દર્શન કરે પ્રભુ તું. આહાહા ! એ અપ્રતિબુદ્ધ હૈ, એમ શિષ્ય કહે છે હોં હજી કે હા હા એસા હી હૈ, અપ્રતિબુદ્ધ હૈ. અપને સ્વરૂપકે અંદર જ્ઞાન હૈ, આનંદ હૈ અને એ અપ્રતિબુદ્ધ હૈ ? હા, અપ્રતિબુદ્ધ હૈ. સ્વરૂપકા આનંદકંદ જ્ઞાન સ્વરૂપ ભગવાન, ઉસકા જ્ઞાન હુઆ નહીં, અને એકીલા રાગ ને શબ્દજ્ઞાનમેં તો એકાગ્ર હો ગયા. આહાહાહા ! એય ! સુરેશભાઈ ! શું હશે આવું તે ભાઈ, આવો માર્ગ ક્યાંથી ? એ ઝાંઝરીજી, એ અંતરિક્ષની સેવા કરવી, ને સેવા-બેવા કરી શકતો નથી એમ કહે છે. ભાવ આવે શુભ, વિકલ્પ આહાહાહા... એની પણ એકાગ્રતા થાય તો મિથ્યાત્વ હૈ. આહાહાહા... ગજબ વાત હૈ બાપા. વીતરાગ

વીતરાગ વીતરાગ, ત્રણ લોકનો નાથ સર્વજ્ઞ સ્વરૂપી પ્રભુ આ આત્મા હોં, આ સર્વજ્ઞ સ્વરૂપી પરમાત્મા જ્ઞાનસ્વરૂપી કહ્યું ને ? એ જ્ઞાન સ્વભાવ એને કહ્યું ને ? એ સર્વજ્ઞ સ્વભાવ એમ, આહાહા ! વો તરફકી એકાગ્રતા એક ક્ષણ પણ, સમય માત્ર પણ કભી ક્રિયા નહીં, અને એક સમય માત્ર પણ સેવા કરે તો જન્મ મરણકા અંત આ જાએ ઉસકા. આહાહાહા ! ભવના અંત ત્યાં હૈ, સુખના પંથ તહાં હૈ, ભવના અંત તહાં હૈ. આહાહા ! આકરું પડે લોકોને એવું સોનગઢને નામે અરેરે આ કોણ કહેતે હૈ ? આ શાસ્ત્ર કહેતે હૈ કે નહીં ? આહાહાહા !

* સર્વ જીવો સાધર્મી છે. કોઈ વિરોધી નથી. સર્વ જીવો પૂર્ણાનંદને પ્રાપ્ત થાવ ! કોઈ જીવો અપૂર્ણ ન રહો, કોઈ જીવો અલ્પજ્ઞ ન રહો, કોઈ જીવો વિરોધી ન રહો, કોઈ જીવો વિપરીત દૈષ્ટિવંત ન રહો. બધા જીવો સત્યના માર્ગે આવી જાવ ને સુખી થાવ ! કોઈ જીવમાં વિષમતા ન રહો. બધા જીવો પૂર્ણાનંદરૂપ પ્રભુ થઈ જાવ. સમયસાર ગાથા-૩૮ના શ્લોકમાં અમૃતચંદ્રાચાર્ય કહે છે કે સર્વ જીવો આત્મામાં મગ્ન થાવ ! આહાહા ! જુઓ જ્ઞાનીની ભાવના ! પોતે પૂર્ણાનંદ સ્વરૂપ આત્મામાં મગ્ન થાય છે એટલે સર્વ જીવો પણ પૂર્ણાનંદ સ્વરૂપમાં મગ્ન થઈ સુખાનુભવ કરો એમ કહે છે.

(દૈષ્ટિનાં નિધાન - ૩૪૪)

ગાથા - ૧૯

અબ અહીંયા પુનઃ પૂછતે હૈ એ આત્મા કિતને સમય તક આહાહા ! પ્રભુ ત્યારે હવે એસા અજ્ઞાની અપ્રતિબુદ્ધ કિતના કાળ તક રહેગા ? સમજમેં આયા.. ? એ પૂછતે હૈ કે યહ આત્મા, યહ આત્મા કિતને સમય કિતને કાળ તક અપ્રતિબુદ્ધ રહેતા હૈ ? એ કહો, પ્રભુ તો એ બતાવોને અપ્રતિબુદ્ધ કેસે કહાં સુધી, આહાહા... ઉસકે ઉત્તરરૂપ ગાથાસૂત્ર કહેતે હૈ.

તર્હિ કિયન્તં કાલમયમપ્રતિબુદ્ધો ભવતીત્યભિધીયતામ્-

વળી ફરી પૂછે છે કે આ આત્મા કેટલા વખત સુધી (જ્યાં સુધી) અપ્રતિબુદ્ધ છે તે કહો. તેના ઉત્તરરૂપ ગાથાસૂત્ર કહે છે:-

કમ્મે ણોકમ્મમ્હિ ય અહમિદિ અહકં ચ કમ્મ ણોકમ્મં ।

જા એસા ખલુ બુદ્ધી અપ્પહિબુદ્ધો હવદિ તાવ ।।૧૧ ।।

કર્મણિ નોકર્મણિ ચાહમિત્યહકં ચ કર્મ નોકર્મ ।

યાવદેષા ખલુ બુદ્ધિઅપ્રતિબુદ્ધો ભવતિ તાવત્ ।।૧૧ ।।

યથા સ્પર્શરસગન્ધવર્ણાદિભાવેષુ પૃથુબુદ્ધનોદરાદ્યાકારપરિણતપુદ્ગલ-સ્કન્ધેષુ ઘટોડયમિતિ, ઘટે ચ સ્પર્શરસગન્ધવર્ણાદિભાવાઃ પૃથુબુદ્ધનોદરાદ્યાકારપરિણત-પુદ્ગલસ્કન્ધાશ્રામી ઇતિ વસ્ત્વભેદેનાનુભૂતિસ્તથા કર્મણિ મોહાદિષ્વન્તરજ્ઞેષુ નોકર્મણિ શરીરાદિષુ બહિરજ્ઞેષુ ચાત્મતિરસ્કારિષુ પુદ્ગલપરિણામેષ્વહમિત્યાત્મનિ ચ કર્મ મોહાદયોડન્તરજ્ઞા નોકર્મ શરીરાદયો બહિરજ્ઞાશ્રાત્મતિરસ્કારિણઃ પુદ્ગલપરિણામા અમી ઇતિ વસ્ત્વભેદેન યાવન્તં કાલમનુભૂતિસ્તાવન્તં કાલમાત્મા ભવત્યપ્રતિબુદ્ધઃ । યદા કદાચિદ્વથા રૂપિણો દર્પણસ્ય સ્વપરાકારાવભાસિની સ્વચ્છતૈવ વહેરૌષ્ણયં જ્વાલા ચ તથા નીરૂપસ્યાત્મનઃ સ્વપરાકારાવભાસિની જ્ઞાતૃતૈવ પુદ્ગલાનાં કર્મ નોકર્મ ચેતિ સ્વતઃ પરતો વા ભેદવિજ્ઞાનમૂલાનુભૂતિરુત્પત્સ્યતે તદૈવ પ્રતિબુદ્ધો ભવિષ્યતિ ।

નોકર્મ-કર્મે 'હું', હુંમાં વળી 'કર્મ ને નોકર્મ છે',

એ બુદ્ધિ જ્યાં લગી જીવની, અજ્ઞાની ત્યાં લગી તે રહે. ૧૯.

ગાથાર્થઃ- [યાવત્] જ્યાં સુધી આ આત્માને [કર્મણિ] જ્ઞાનાવરણાદિ દ્રવ્યકર્મ, ભાવકર્મ [ચ] અને [નોકર્મણિ] શરીર આદિ નોકર્મમાં [અહં] 'આ હું છું' [ચ] અને [અહકં કર્મ નોકર્મ ઇતિ] હુંમાં (-આત્મામાં) 'આ કર્મ-નોકર્મ છે' - [એષા ખલુ બુદ્ધિઃ] એવી બુદ્ધિ છે, [તાવત્] ત્યાં સુધી [અપ્રતિબુદ્ધઃ] આ આત્મા અપ્રતિબુદ્ધ [ભવતિ] છે.

ટીકાઃ- જેવી રીતે સ્પર્શ, રસ, ગંધ, વર્ણ આદિ ભાવોમાં તથા પહોળું તળિયું, પેટાળ આદિના આકારે પરિણત થયેલ પુદ્ગલના સ્કંધોમાં 'આ ઘડો છે' એમ, અને ઘડામાં

‘આ સ્પર્શ, રસ, ગંધ, વર્ણ આદિ ભાવો તથા પહોળું તળિયું, પેટાળ આદિના આકારે પરિણત પુદ્ગલ-સ્કંધો છે’ એમ વસ્તુના અભેદથી અનુભૂતિ થાય છે, તેવી રીતે કર્મ-મોહ આદિ અંતરંગ પરિણામો તથા નોકર્મ-શરીર આદિ બાહ્ય વસ્તુઓ-કે જેઓ (બધાં) પુદ્ગલના પરિણામ છે અને આત્માનો તિરસ્કાર કરનારા છે-તેમનામાં ‘આ હું છું’ એમ અને આત્મામાં ‘આ કર્મ-મોહ આદિ અંતરંગ તથા નોકર્મ-શરીર આદિ બહિરંગ, આત્મ-તિરસ્કારી (આત્માનો તિરસ્કાર કરનારા) પુદ્ગલ-પરિણામો છે’ એમ વસ્તુના અભેદથી જ્યાં સુધી અનુભૂતિ છે ત્યાં સુધી આત્મા અપ્રતિબુદ્ધ છે; અને જ્યારે કોઈ વખતે, જેમ રૂપી દર્પણની સ્વ-પરના આકારનો પ્રતિભાસ કરનારી સ્વચ્છતા જ છે અને ઉષ્ણતા તથા જ્વાળા અગ્નિની છે તેવી રીતે અરૂપી આત્માની તો પોતાને ને પરને જાણનારી જ્ઞાતૃતા (જ્ઞાતાપણું) જ છે અને કર્મ તથા નોકર્મ પુદ્ગલનાં છે એમ પોતાથી જ અથવા પરના ઉપદેશથી જેનું મૂળ ભેદવિજ્ઞાન છે એવી અનુભૂતિ ઉત્પન્ન થશે ત્યારે જ (આત્મા) પ્રતિબુદ્ધ થશે.

ભાવાર્થ:- જેમ સ્પર્શાદિમાં પુદ્ગલનો અને પુદ્ગલમાં સ્પર્શાદિનો અનુભવ થાય છે અર્થાત્ બન્ને એકરૂપ અનુભવાય છે, તેમ જ્યાં સુધી આત્માને, કર્મ-નોકર્મમાં આત્માની અને આત્મામાં કર્મ-નોકર્મની ભ્રાંતિ થાય છે અર્થાત્ બન્ને એકરૂપ ભાસે છે, ત્યાં સુધી તો તે અપ્રતિબુદ્ધ છે; અને જ્યારે તે એમ જાણે કે આત્મા તો જ્ઞાતા જ છે અને કર્મ-નોકર્મ પુદ્ગલનાં જ છે ત્યારે જ તે પ્રતિબુદ્ધ થાય છે. જેમ અરીસામાં અગ્નિની જ્વાળા દેખાય ત્યાં એમ જણાય છે કે “જ્વાળા તો અગ્નિમાં જ છે, અરીસામાં નથી પેઠી, અરીસામાં દેખાઈ રહી છે તે અરીસાની સ્વચ્છતા જ છે”; તે પ્રમાણે “કર્મ-નોકર્મ પોતાના આત્મામાં નથી પેઠાં; આત્માની જ્ઞાન-સ્વચ્છતા એવી જ છે કે જેમાં જ્ઞેયનું પ્રતિબિંબ દેખાય; એ રીતે કર્મ-નોકર્મ જ્ઞેય છે તે પ્રતિભાસે છે”-એવો ભેદજ્ઞાનરૂપ અનુભવ આત્માને કાં તો સ્વયંભવ થાય અથવા ઉપદેશથી થાય ત્યારે જ તે પ્રતિબુદ્ધ થાય છે.

कम्मे णोकम्मम्हि य अहमिदि अहकं च कम्म णोकम्मं ।

जा एसा खलु बुद्धी अप्पडिबुद्धो हवदि ताव।।१९।।

નોકર્મ-કર્મે ‘હું’, હુંમાં વળી ‘કર્મ ને નોકર્મ છે’,

એ બુદ્ધિ જ્યાં લગી જીવની, અજ્ઞાની ત્યાં લગી તે રહે. ૧૯.

ટીકા:- જૈસે સ્પર્શ રસ ગંધ રંગ આદિ ભાવોમ્ને અને ચોડા ગહરા અવગાહરૂપ ઉદરાદિકે આકારરૂપ પરિણત હુએ પુદ્ગલકે સ્કંધોમ્ને ‘યહ ઘટ હૈ’ દેખો કયા કહેતે હૈ? સ્પર્શ, રસ, ગંધ ને રંગ, આદિ ભાવોમ્ને અને ચોડા ગહરા અવગાહરૂપ આકાર, ઉદરાદિ આકાર પરિણત હુએ પુદ્ગલકે સ્કંધોમ્ને યહ ઘટ હૈ, ઈસ પ્રકાર, ઔર ઘરેમ્ને યહ સ્પર્શ ગંધ રસ વર્ણ આકાર પરિણત પુદ્ગલકે સ્કંધ આદિ ભાવ ચોડે ગહરે ઉદર આકાર આદિ પરિણત પુદ્ગલ સ્કંધ હૈ. કયા કહા ? વર્ણ, ગંધ, રંગ, સ્પર્શમ્ને ઘટ હૈ ને. ઘટમ્ને વર્ણ રંગ ગંધ સ્પર્શ હે. આહાહા... અરસપરસ. આહાહા ! ઈસ પ્રકાર વસ્તુકે અભેદસે અનુભૂતિ હોતી હૈ. ઘટ ને ઘટનો ભાવ વર્ણ, ગંધ, રસ,

स्पर्श से घट है अने घट से वर्षा, रंग, गंध, स्पर्शरूप है, अभेद है. समझमें आया ? से वस्तुके अभेदसे अनुभूति होती है, ज्ञान होता है. इसी प्रकार आहाहाहा... कर्म मोह आदि अंतरंग परिणाम, आहाहाहा... भाव कर्मने आ भधुं, आहाहा... कर्म मोहादि अंतरंग परिणाम और राग द्वेष मिथ्यात्व परिणाम. आहाहाहा... पुद्गल स्फंध है. आहाहा... अंतरंग परिणाम तथा नोकर्म शरीरादि बाह्य वस्तु, आ शरीर वाणी मन से बाह्य वस्तु, से नोकर्म, अम से सब पुद्गलके परिणाम है. से तो पुद्गलना परिणाम है. आहाहाहा... शुभ-अशुभ राग, अने शरीरादि से तो सब पुद्गलका परिणाम है. आहाहा ! "और आत्माके तिरस्कार करनेवाले है". आहाहाहाहा... क्या कहेते है ? से शुभअशुभभाव से आत्माको तिरस्कार करनेवाला है. आहाहा ! मैं हूं, तुम नहीं. पुण्य पापका भाव मैं हूं, से पुण्य पापका भाव आत्माका तिरस्कार करते है. भगवान पुर्णानंदका नाथ पडा है. आहाहाहाहा...

आकरी वातुं भहु, शुं गाथा ने शुं टीका. आहाहाहा... गजब कोछ, अत्यारे भरतक्षेत्रमां समयसार, आहाहा... सर्वोत्कृष्ट ग्रंथ वीतरागना कहा हुवा हो तो आ अेक है, जेमां सर्वांगी पूर्ण वात भधी, आहाहाहा... उसके लगता प्रवचनसार, नियमसार सब है. आहाहा !

से तिरस्कार करनेवाला है, आ कोण, क्या कहेते है ? के शरीर वाणी, मन ये मैं हूं अैसा आते है तो भगवान आत्मा अभंडानंदका तिरस्कार होते है. पुण्य ने पापका भाव उपर दृष्टि है, तबलग भगवानका तो तिरस्कार हुआ भगवान त्रण लोकनो नाथ बिराजे छे अंदर. आहाहा... आ... आ हूं, आ नहीं अेम क्या कहेते है से ? से शुभअशुभभाव आहाहाहा ! अरे शास्त्रका ज्ञान से मैं हूं, से भगवानका अनादर तिरस्कार करते है. गजब वात है. आहाहा ! है ? (श्रोता:- गजब वात है के परम सत्य) परम सत्य, परम सत्य, परम सत्य साडेभो, भूतार्थ भगवान, सत्यार्थ प्रभु, परम सत्य प्रभु है. आहाहाहा ! अेक समयमें पण भूतार्थ भगवान सत्यार्थ प्रभु है, उसका अनादर करके, राग ने शरीर मैं हूं से स्वरूपका तिरस्कार करते है प्रभु. आहाहाहा ! भाषा तो सादी है भाव तो है यह है. आहाहा ! आहाहा ! आहाहा ! गजब वात करते है टीका ते टीका, आहाहा !

शरीरादि वाणी मन पुण्य ने पापका अंतरंग परिणाम से बाह्यवस्तु है, देभो ! से तो बाह्यवस्तु है, अंतर वस्तु नहीं से. आहाहाहा ! बाह्यवस्तुमें सब पुद्गलके परिणाम है, और आत्माके तिरस्कार करनेवाला है. आहाहा ! उसका जयां स्वीकार करने जाते है, भगवानका अनादर हो जाता है. आनंदनो नाथ प्रभु अंदर पडा है. उसका तिरस्कार होता है भाछ ! आहाहाहा ! आवी वात छे.

उनमें 'यह मैं हूं' उनमें यह मैं हूं, आहाहाहा "इस प्रकार और आत्मामें ये कर्म नोकर्म अंतरंग, बहिरंग, आत्म तिरस्कारी" आत्माके तिरस्कार करनेवाला पुद्गल परिणाम है. से राग ने शरीर ने वाणीमें मैं हूं अने राग ने शरीरादि मेरेमें है. आहाहाहा ! आवी वात हवे कहो, अहीं तो पुण्यथी धर्म थाय ने, अरे प्रभु शुं करे छे तुं ? आ पुण्य अंतरंग परिणाम उसमें मैं हूं, और मेरेमें से है. मिथ्यात्व तिरस्कार तेरे आहाहाहा... प्रभु, समझमें आया ? ओहोहो... ! थोडा शब्दमें गागरमें सागर भर दिया है. इसमें, उनमें यह मैं हूं, आ मैं हूं, राग पुण्य दया

દાન વિકલ્પ રાગ, આહાહાહા... દેવ ગુરુ શાસ્ત્રકી ભક્તિકા રાગ, શાસ્ત્રકી ભક્તિકા રાગ, આહાહાહાહા... યહ મૈં હું, ઈસ પ્રકાર, ઔર આત્મામેં એ કર્મ-નોકર્મ રાગાદિ અંતરંગ પરિણામ અને શરીર-વાણી આદિ બહિરંગ (પરિણામ), તિરસ્કારી, આહાહા... આત્માકે તિરસ્કાર કરનેવાલે પુદ્ગલ પરિણામ હૈ, મેરેમેં યે હૈ, તિરસ્કાર કરનેવાલી ચીજ મેરેમેં હૈ. આહાહાહાહા ! ગજબ હૈ.

“ ઈસ પ્રકાર વસ્તુકે અભેદસે ” કયા ? એ પુણ્ય ને પાપના પરિણામ અંતરંગ, બહિરંગ શરીર વાણી મન એ મૈં હું અને એ મેરેમેં હૈ. ઐસી (માન્યતા) જબલગ જેમ ઘટ ને વર્ણ ગંધ રસ સ્પર્શ અભેદ હૈ ઘટ વર્ણ ગંધ રસ સ્પર્શ હૈ. વર્ણ ગંધ રંગ સ્પર્શ સબ ઘટરૂપ હૈ, ઐસે આ આત્મા પુણ્ય ને પાપ શરીર વાણી મન મૈં હું. એ અંતરંગ પરિણામ આદિ મેરેમેં હૈ, ઐસે અભેદસે જબ તક અનુભૂતિ હૈ. અભેદસે જબતક અનુભવ હૈ. એટલે કે જ્ઞાન હૈ, આહાહાહાહા... આવો માર્ગ છે. તબતક આત્મા અપ્રતિબુદ્ધ હૈ. આહાહાહા... કયા કહા ? કે જબલગ ભગવાન આત્મા ઉસમેં પુણ્ય ને પાપ ને શરીર ને વાણી ને કર્મમાં એ મૈં હું અને એ ચીજ મેરેમેં હૈ, તબલગ વો અજ્ઞાની અપ્રતિબુદ્ધ હૈ. આહાહા ! ઉસકો જ્ઞાન સ્વરૂપમેં આ રાગાદિ નહીં ને રાગમેં આત્મા નહિ, ઈસકી ખબર નહીં. આહાહા ! આવી વાતું ભારે આકરી ! દેવ ગુરુ શાસ્ત્રની ભક્તિકા રાગ, એ રાગમેં મૈં હું અને રાગ મેરેમેં હૈ. આહાહાહાહા... આ તો રાગસે મેરે કલ્યાણ હોગા, તો ઉસકા અર્થ એ હુઆ કે રાગ મેરેમેં હૈ. આહાહા ! તબલગ એ અપ્રતિબુદ્ધ અજ્ઞાની, હૈ ને ? આહાહા ! પીછે હવે વિશેષ વાત હૈ.

(શ્રોતા:- પ્રમાણવચન ગુરુદેવ)

પ્રવચન નં. ૮૨ ગાથા - ૧૯

તા. ૧૦-૯-૭૮ રવિવાર ભાદરવા સુદ-૮ સં. ૨૫૦૪ ઉત્તમ સત્ય ધર્મ

જિણવચનમેવ ભાસદિ તં પાલેદું અસક્કમાણો વિ ।

વવહારેણ વિ અલિયં ણ વદદિ જો સચ્ચવાઈ સો ॥ ૩૧૮ ॥

જે મુનિ, મુનિના ચારિત્રના ભેદ છે ને આ ચારિત્રકા ભેદ હૈ આ દસ પ્રકાર. મુનિ ! જિનસુત્ર હી કે વચનકો કહે, જિનસુત્ર કો હી વચનકો કહે. ઉસમેં જો આચારાદિ કહા ગયા હૈ, ઉસકા પાલન કરને મેં અસમર્થ હો તો ભી અન્યથા ન કહે. આહા ! કે એ મેં બરાબર પાળ શકતા નહિં. મેરે દોષ લગતા હૈ એસે જિનવાણી જે કહે તે પ્રમાણે કહે અપના સ્વચ્છંદ ન કહે, આહાહા... પાલન કરનેમેં અસમર્થ હો તો ભી જુઠા ન કહે. આહાહા ! ઔર જો વ્યવહારસે ભી અલગ નહિ કહે. આહાહા ! વ્યવહાર બોલ હૈ ઉસમેં ભી અસત્ય ન કહે. બોલચાલ ગૃહસ્થી સાથે ચલતી હો બાત વ્યવહારમેં ભી જુઠા ન કહે. એ મુનિ સત્યવાદી હૈ. દસપ્રકાર લીધા છે ઉસમેં દસપ્રકારે નામ સત્ય દ્રવ્ય સત્ય ભાવ સત્ય, વિગેરે ઉસમેં અપના વાત તો એ હૈ કે સત્ય સ્વરૂપ ભગવાન જાનનેમેં આતે હૈ જો ચીજ ઉસસે જાનનેવાલાકો જાનના, એ સત્ય હૈ. આહાહા ! કયા કહા ?

જે ચીજ જાનનેમેં આતી હૈ. ઉસકો જાનતે હૈ ને માનતે હૈ કે મેં ઉસકો જાના, પણ જાનનેવાલા જુદા હૈ જાનનેવાલેકો જાના નહિં. આહા ! આ સત્ય હૈ. જાનનેવાલેકો જાનના, જાનને લાયકકો જાનના એ છોડકર, આહાહા ! (શ્રોતા:- જાણવાવાળાને જાણવો એ તો શુદ્ધ ઉપયોગ થયો) હૈ ! જાણવામાં જો ચીજ આતી હૈ જ્ઞેય, વો ભી તો દૂસરી ચીજ હૈ. પણ જાનનેવાલા કૌન હૈ ? આહાહાહા ! એ તો અંતર લક્ષ કરે તો જાનનેવાલાકો જાન સકે, પર લક્ષમેં તો જાનને લાયક ચીજ જાનનેમેં આતી હૈ વો તો પર હૈ. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? એસે વેદનમેં આને લાયકકો વેદતે હૈ જાનતે હૈ વેદનમેં આના પણ વેદન કરનેવાલા જો ચીજ હૈ, આહાહા ! પરમ સત્ય તો એ હૈ. સમજમેં આયા ? ભગવાન પરમ સત્યાર્થ જે ભૂતાર્થ વસ્તુ હૈ ઉસકો ન જાના અને પરકો જાનનેમેં રુક ગયા. આહાહાહા ! ઔર પરકા વેદન હોતા હૈ ભલે રાગકા પણ પરકા લક્ષસે શરીરકા એસા એસા વેદન એમ દિખતે હૈ ને રાગ રાગ, પણ વેદન કરને લાયકકો વેદયા, જાણ્યા. આહાહા ! પણ ભગવાન વેદન કરનેવાલી ચીજ કોન હૈ ? આહાહાહા ! ઉસકો જાનના એ સત્ય વસ્તુ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? વિશેષ અધિકાર હૈ. અંદર દશ બોલમેં.

ચાલતો અધિકાર. સમયસાર ! આહાહાહા ! પરમ સત્ય પ્રભુ ! એ બીજી રીતે વાત ક્રિયા હૈ, બાકી તો સત્યાર્થ જો ભૂતાર્થ વસ્તુ હૈ. આહાહા ! ઉસકો જાનના એ સત્ય હૈ. આહાહાહા ! બાકી પરકો જાનનેમેં રુકતા હૈ તો પરકો જાના પણ જાનનેવાલા કોણ હૈ ઉસકો જાના નહીં તે અસત્ય હૈ. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહાં ૧૯ ગાથા. જેમ ઘડો અને વર્ણ ગંધ રસ સ્પર્શ અભેદ હૈ અને ઘડામે વર્ણ ગંધ રસ સ્પર્શ હૈ અને વર્ણ ગંધ રસ સ્પર્શ ઘડા હૈ. ઘડા સમજ્યાને ઘટ એસે, ઈસીપ્રકાર કર્મ મોહાદિ અંતરંગ પરિણામ આહાહાહા... શુભાશુભ રાગ અને નોકર્મ શરીરાદિ બાહ્ય વસ્તુ સબ પુદ્ગલકે પરિણામ હૈ. ખરેખર તો પુણ્ય ને પાપકા ભાવ એ પુદ્ગલકા પરિણામ હૈ. નિમિત્તકા આશ્રયસે હુઆ તો નિમિત્તકા હૈ એમ કહેતે હૈ. અપના ભગવાન આત્મા આહાહાહા... શુદ્ધ ચૈતન્ય ભગવાન ઉસકે અવલંબનસે નહીં હુઆ, વો નિમિત્તકા આશ્રય ને અવલંબનસે હુઆ તો નિમિત્ત પુદ્ગલ હૈ, ઉસકે આશ્રયસે હુઆ અપનેમેં, પણ છતાંય અપનેમેં હુઆ વો સ્વભાવ નહીં, વો કારણ પુણ્ય ને દયા ને દાન વ્રત ભક્તિકા ભાવ આહાહાહાહા... ઈન્દ્રિય જે આ જડ ને ભાવેન્દ્રિય ઉસસે જો જાનનેમેં આયા શાસ્ત્ર આદિ જ્ઞાન, આહાહાહા... ગજબ વાત પ્રભુ ! ઈસકો ભી અહીંયા પુદ્ગલ પરિણામ કહા. જાણવાના ભાવ પરકા, પર તરફસે જાના શાસ્ત્રજ્ઞાન આદિ પુદ્ગલકા પરિણામ હૈ. ક્યોંકિ ઉસસે અબંધ પરિણામ નહીં હુઆ. એ બંધ પરિણામ હૈ. તો અબંધ સ્વરૂપી ભગવાન આહાહાહા... ઉસસે ભિન્ન બંધભાવ વો પુદ્ગલકા ભાવ હૈ. આહાહાહા ! ગજબ વાત હૈ.

શ્રીમદ્માં, રાત્રે કહ્યું હતું ને દિગંબરના તીવ્ર વચનોને લઈને રહસ્ય સમજી શકાય છે. આહાહાહા... સંતોની, દિગંબર સંતોની વાણી જેને એમ કહે કે શાસ્ત્રજ્ઞાન ભી હુઆ, આહા... પ્રભુ દયા શાસ્ત્ર તરફકા વિકલ્પ હુઆ. દયા, દાન, વ્રત આદિકા વો તો પુદ્ગલ કહા, પણ શાસ્ત્રજ્ઞાનકા આહાહાહા... પ્રભુ-પ્રભુ, જે જ્ઞાનમેં અબંધપણા નહીં તે જ્ઞાન પુદ્ગલ હૈ, આહાહા !

એ પરદ્રવ્ય છે. આહાહાહા... અહીંયા તો બાયડી, છોકરા, કુટુંબ બધું પરદ્રવ્ય છે, એસા પુણ્ય ને પાપકા ભાવ પરદ્રવ્ય છે, એસા પરકા જાનના ભી ભાવ પરદ્રવ્ય છે. અરેરે! વાત આવી પ્રભુ છે, શું થાય? અરેરે! સંતોએ તો જગતને જાહેર કરીને ન્યાલ કરી નાખ્યા. આહાહા! ભાઈ! તું પરકો જાનને, ભગવાનકો જાનને ગયે. તીર્થંકરકી સાક્ષાત્ સમોશરણમેં, તો ભી પરકો જાનના જો હુવા આહાહાહાહાહા... કહેતે હૈ કે એ તો પુદ્ગલકા, પુદ્ગલ છે. એમાં ભગવાન આત્માકા પરિણામ આનંદ ન આયા. આહાહાહા! પ્રભુ તું કોણ છે? આહાહા! અપનેકો જાનનેમેં તો આનંદ આતા છે. એ આનંદ ન આતા હૈ ને એ પરકા જાનના હુઆ, આહાહાહા... ગજબ વાત છે પ્રભુ, સંતોની વાણી તો વાણી, રામબાણ છે. આહાહા! અમોઘ-અમોઘ સફળ, મોઘ એટલે નિષ્ફળ, અમોઘ એટલે સફળ, આ મોહ હતો ને મોઘ, મોઘનો અર્થ નિષ્ફળ થાય છે, અમોઘ(નો અર્થ) સફળ થાય છે. આહાહા!

અહીંયા તો દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, શાસ્ત્રકી ભક્તિ, ગુરુકી ભક્તિ, દેવકી ભક્તિ, આહાહાહા! એ પરિણામ પુદ્ગલકા છે. એમ કહેતે હૈ. આહાહા! ક્યોંકિ અપના જ્ઞાયક સ્વરૂપ ભગવાન ઉસકા પરિણામ તો નિર્મળ અને પવિત્ર હોના ચાહીયે. આહાહા! આ મલિન ને અપવિત્ર પરિણામ આહાહાહાહા! એ કહા, અંતરંગ શરીર આદિ, રાગાદિ, મોહાદિ બહિરંગ આત્મ તિરસ્કારી, આહાહાહા... ભગવાન અનાકુળ આનંદ પ્રભુ ચૈતન્યનો ડુંગર ભગવાન, આહાહાહા... ઉસકા વો દયા દાન ભક્તિ આદિકા પરિણામ, સ્વભાવકા તિરસ્કાર કરનેવાલા છે. આહાહા! ઉસકા પ્રેમમેં સ્વભાવકા તિરસ્કાર અનાદર હોતા છે. આહાહાહા! આવી વાત ક્યાંય સાંભળવા મળે નહીં. આહાહા! હૈં? તિરસ્કારી (ભાવ) આહાહા... ભગવાન જ્ઞાન ને આનંદનો ગંજ પ્રભુ, ઉસસે વિરૂદ્ધ પરિણામ, એ આત્માકા નહીં, પુદ્ગલકા કહા. આહાહા! ક્યોંકિ એ પરિણામ છે એ અપની ચીજ નહીં. આહા! અપની ચીજ હોય તો જુદી પડે નહીં, દૂર હો(વે) નહીં. આહાહાહા!

એ પુણ્યના પરિણામ દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, શાસ્ત્રકી ભક્તિ, આહા... ગજબ વાત છે પ્રભુ. એ સ્વરૂપકા તિરસ્કાર કરનેવાલા છે. આહાહાહા! ત્યાં આગળ એકલી દૈષ્ટિ છે, જિસને રાગકો ભિન્ન જાણ્યા, વો રાગમેં છે નહીં. સમજમેં આયા? રાગસે ભિન્ન જાણ્યા આત્માકો તો વો તો જ્ઞાયક સ્વરૂપ છે, એ જ્ઞાની તો જ્ઞાયક સ્વરૂપમેં છે. રાગ આતા છે પણ ઉસકો જાનતે છે, મેરી ચીજ છે ઔર ઉસસે મેરે લાભ હોગા. (એસે માનતે નહીં). આહાહાહા... ત્રણ લોકનો નાથ એમ કહે, અમારી ભક્તિનો ભાવ પ્રભુ તને રાગ છે. આહાહાહા... તું પ્રભુ નિરાગી, આનંદકંદ છે ને? તેરી ચીજ કયા છે તેં જાની નહીં નાથ. આહાહા! પરકા વેદનમેં વેદા એ તો જાણ્યા, પણ વેદન કરનારા જે પર્યાયમેં આ જો ભગવાન ત્રિકાળી છે. ઉસસે આ રાગાદિ ભિન્ન છે. આહાહા! તો યહ ભિન્નકો યહાં પુદ્ગલ પરિણામ કહા. આહાહાહા! બાપુ આ તો ધીરાના માર્ગ છે. આહાહાહા!

ઈસપ્રકાર વસ્તુકે અભેદસે જબતક અનુભૂતિ છે, લ્યો છે ને? આહાહા! એ પરિણામ બે વાર તિરસ્કાર આયા. હૈં? તિરસ્કારી એ પણ આત્માકે તિરસ્કાર કરનેવાલા પુદ્ગલ પરિણામ, 'ઈસપ્રકાર વસ્તુકે અભેદસે' કયા કહા એ? એ શુભ રાગાદિ દયા ભક્તિકા આયા એ પુદ્ગલ

તો છે. ઔર આત્મા ઉસસે અભેદ જબલગ માન્યા, રાગસે આત્મા અભેદ જબતક અનુભૂતિ છે, આહાહાહા... ભગવાન આત્માકી સાથ રાગકી અભેદ બુદ્ધિસે અનુભવ છે. આહાહા ! સમજમેં આયા ? જીવ અધિકાર છે ને ? આહાહા ! તો એ રાગાદિ અજીવ છે, પુદ્ગલ છે. આહાહા ! વ્યવહાર રત્નત્રયકા રાગ છે, એ ભી શુભરાગ પુદ્ગલ છે, એની સાથ અભેદ અનુભૂતિ જબલગ છે, આહાહાહા... “એ અભેદસે જબલગ અનુભૂતિ છે જ્ઞાન, તબતક આત્મા અપ્રતિબુદ્ધ છે,” તબતક આત્મા અજ્ઞાની છે, પ્રતિબુદ્ધ નહીં. આહાહાહાહા ! ભાષા નીકળતી છે, એ તો જડ છે, કંઈ ધ્રુજતે છે એ જડ છે, તો જિસકો એસે લગે અંદરમેં કે મેં બરાબર બોલતા હું, વો તો વાણી ને આત્માસે અભેદબુદ્ધિ હુઈ. આહાહાહા ! એ તો વાણી, પણ ઉસમેં વિકલ્પ આયા, એ વિકલ્પકી સાથ અભેદબુદ્ધિ જબતક છે. આહાહાહા... તબલગ અપ્રતિબુદ્ધ છે, અજ્ઞાની છે, બહિરઆત્મા છે. આહાહાહા !

જૈસે “ઔર જબ કભી” હવે સમ્યક્ બતાવે છે. “જૈસે રૂપી દર્પણકી” રૂપી દર્પણ અરીસા સ્વચ્છતા હી-સ્વચ્છતા હી અરીસાકી સ્વચ્છતા હી સ્વપરકે આકારકા પ્રતિભાસ કરનેવાલી છે. એ અરીસો સ્વનો આકાર સ્વરૂપ ને પરનો પ્રતિભાસ કરનેવાલી છે. આહાહાહા ! ઔર ઉષ્ણતા ને જવાલા અગ્નિ કી છે. આહાહાહાહા... ઉસમેં જો અગ્નિ દિખતે છે ઔર ઉષ્ણતા છે એ તો અગ્નિકી છે, અરીસાકી નહીં. આહાહાહાહા... અહીંયા તો અગ્નિ તો અગ્નિમેં રહી, પણ અરીસામેં, અગ્નિ જૈસી પર્યાય છે ને ? છે તો સ્વચ્છતાકી અરીસાકી પર્યાય, પણ વો વાસ્તવિક ઉસકી નહીં. સમજમેં આયા ? તો એ અગ્નિકી છે એમ કહેતે છે. અંદર જે જવાલા દિખતી છે અરીસામેં એ અગ્નિકી છે. ભગવાન આત્મા જ્ઞાયક અરીસો ભગવાન ઉસમેં રાગ જો દિખતે છે એ તો અપના નિર્મળ જ્ઞાનકી પ્રધાનતાસે રાગ આ છે એસા દિખતે છે. મેં હું એસા નહીં, આહાહાહા ! અરે ! કહાં જાના ?

એ દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, તપ, અપવાસ આદિકા વિકલ્પ ઉઠયા, આહાહાહાહા... વો ઔર મેં, સ્વ ને પરકા જાનનેવાલા હું, વો સ્વ ને પર રાગાદિકા અભેદબુદ્ધિ અજ્ઞાન છે, પણ સ્વ ઔર રાગાદિ પુદ્ગલકા પરિણામ પર, ઉસકો અપનેમેં રહેકર સ્વપરપ્રકાશક જાનનેવાલા હું. આહાહા ! અપનેકો ને પરકો જાનનેવાલી જ્ઞાતૃતા હી છે, અપની તો અપનેકો ને રાગકો જાનનેવાલી જ્ઞાતૃતા એ અપની છે. રાગાદિ અપના નહીં. આહાહાહાહા... તો હજી છોકરા ને બાયડી ને મારા મારા ને આ મારા ને મરી ગયો, મારી નાખ્યો તને. આહાહા !

ઠેકાણે પાડવા જોઈએ ને કીધું તું ને ફુલચંદજીએ શું ? છોકરા બોકરાને ઠેકાણે પાડવા જોઈએ ને ? રખડવામાં પોતે ઠેકાણે પડે એમાં રખડવામાં (શ્રોતા:- ઠેકાણે પડતા જાય તો અહીં આવી શકાય) ધૂળમાંય પડતા નથી, કોને કહેવા ઠેકાણે ? ઠેકાણે તો સ્થાન આનંદધામમાં પડે એને ઠેકાણે કહેવાય. આહાહા ! આ તો છોકરાને સારે ઠેકાણે વરાવ્યા ને બે-પાંચ પયાસ હજાર લઈને કોઈ આવી કન્યા ને આહોહોહોહોહો. એની પાસે એક હજાર તોલા સોના આપ્યા છે એના બાપે. ઓહોહો ! એ શું સોનાનું ખબર નથી આપણને કાંઈ. એકલા રાજી રાજી થઈ જાય. આહાહા. એક લાખ તોલા સોના, એક લાખ તોલા આપ્યું સોના સાડલો, પાંચ પાંચ હજારનો એક સાડલો, એવા દસ તો સાડલા, સાડલા કયા સાડી, સાડી, ભભૂતભાઈ આ ભભૂતિ

અજ્ઞાનની (શ્રોતા:- પૈસા હોય એને) આહાહા ! પ્રભુ તું ક્યાં ગયો ? ભાઈ (શ્રોતા:- ખોવાઈ ગયો) ખોવાઈ ગયો ભાઈ તું.

જાણનારની સ્વચ્છતા એ તારી છે. સ્વ ને પરને જાણનારી જ્ઞાતૃતા એ તારી છે. શરીર, કુટુંબ, પરિવાર તો તેરા નહીં. દેશ મેરા દેશ, મેરા દેશ. હમચી મુંબઈ, શું કહે છે ને કંઈ મુંબઈ હમચી, હમચી મુંબઈ ધૂળેય નથી સાંભળને ભાઈ. મરી ગયા, મારી નાખ્યા આ બધા કાઠિયાવાડી આવ્યા છે ને નીકળી જાવ યહાંસે હમચી મુંબઈ છે દક્ષિણની. આહાહા ! મારી નાખ્યા. આહાહા... આફ્રિકામાંય રંગ ભેદ છે ને ? બહારના માળા આવ્યા ને પૈસાવાળા થઈ ગયા. અને અમે અહીં ગરીબ કેટલાક છીએ. તમે આવીને અહીં મોટા કરોડપતિ હો ગયા. મહાજન લોકો બહોત કરોડપતિ ત્યાં આફ્રિકામાં. આહાહા ! અહીં બળદનાં પૂંછડા ઓલા કરતાં હોય ખેતીમાં, ત્યાં પૈસાવાળા થઈ ગયા કરોડપતિ ને ઓલા ગામના માણસો બિચારા કેટલાક સાધારણ થઈ ગયા. બહાર નીકળો, નહીં તો અહીંને અહીં રહેશે એને માટે આ છે. તમારાથી પૈસો બહાર દેવાશે નહીં, બહાર લઈ જવાશે નહીં. આહાહાહા !

અહીંયા તો કહે છે, કે સ્વદેશ ભગવાન આત્મા, ઉસસે પરદેશમાં રાગાદિ(મેં) જાના. આહાહા ! એ તો પરદેશ છે, સ્વધામ નહીં. આહાહા ! ભગવાન અતીન્દ્રિય આનંદકા, આનંદધામ અમૃતકા સાગર ઉસમેં એની સ્વચ્છતા એ ઉસકી છે, રાગ સંબંધી અપની જ્ઞાનકી પર્યાય, ઔર અપની પર્યાય એ સ્વચ્છતા ઉસકી છે. રાગ ને પર એ ઉસકા છે નહીં. આહાહા ! અરેરે ! હજી એસી દૈષ્ટિકા ઠેકાણાં નહીં. આહાહાહા ! ઈસીપ્રકાર અરૂપી આત્માકી તો ઓલો રૂપી અરીસો, અપનેકો ને પરકો જાનનેવાલી જ્ઞાતૃતા બસ. આહાહાહા ! એ તો અપની સ્વચ્છતામેં રાગ જાનનેમેં આતા છે, પણ રાગ અપના છે એસા હોતા હી નહીં અંદરમેં. આહાહાહા ! આવો માર્ગ બહુ, લોકોને આકરો પડે છે એટલે બિચારા બીજે રસ્તે, એ વ્યવહારથી થાય, આનાથી થાય, અહીં કહે છે, કે વ્યવહાર તારો દુઃખરૂપ છે, એ તારી ચીજ જ નથી, એ તો પુદ્ગલ છે, ગજબ વાત છે નાથ. આહાહા ! અને એ પુદ્ગલથી તેરા સમ્યગ્દર્શન, તેરા આત્માકા જ્ઞાન હુઆ ? શું થાય ? જગત, છે ? (શ્રોતા:- જ્ઞાતા દૈષ્ટા રહેવું...) આહાહા ! અહીંયા તો સ્વ ને પર, અપનેકો ને પરકો જાનનેવાલી જ્ઞાતૃતા હી છે, એ અપની છે. આહાહાહા ! રાગાદિ ને શરીર ને સ્ત્રી કુટુંબ પરિવાર તો ક્યાંય રહી ગયા. આહાહા ! અપની પર્યાયમેં રાગ હો એ ભી પર છે, અપની સ્વચ્છતામેં જાનને લાયક છે, તો સ્ત્રી કુટુંબ ને પરિવાર ક્યાંય ક્યાંય થોથાં રહી ગયા બહાર. આહાહા !

એ બધા પુદ્ગલ છે કીધા છે, એ પુદ્ગલ છે. પર છે ને ? આ ચૈતન્ય નહીં માટે પુદ્ગલ. આહાહા ! બાયડી છોકરાના આત્મા પુદ્ગલ ! આ દ્રવ્ય નહીં માટે અદ્રવ્ય. આ આત્મા નહીં માટે અજ્ઞાત્મા, આ આત્મા નહીં માટે પુદ્ગલ. આહાહાહા ! આવી વાત ક્યાં ? અરેરે ! સત્યને સાંભળવા મળે નહીં, સૂનનેમેં આવે નહીં એ કભી કરે ? આહાહા ! એકાંત છે, એકાંત છે, એકાંત છે, એમ કરીને તિરસ્કાર તિરસ્કાર પણ એકાંત જ છે, સમ્યક્ એકાંત, નિશ્ચયનો વિષય સમ્યક્ એકાંત છે, નય છે ને ? પ્રમાણમાં દોકા વિષય છે. આ નિશ્ચયનયનો વિષય એકાંત, સમ્યક્ચૈતન્યમૂર્તિ સ્વ ને પરને જાણવાની પરિણતિ પર્યાય ઉસકી બસ એ છે ત્રિકાળી, પણ વર્તમાનમેં સ્વકો

જાનનેકી પર્યાય ઔર રાગકો જાનનેકી પર્યાય એ પર્યાય અપની બસ ઈતની ગિની. સમજમે આયા ?

આહાહા ! અને એ સ્વસ્વામી સંબંધ એ દ્રવ્ય ગુણ ને પર્યાય નિર્મળ એ સ્વ અને ઉસકા સ્વામી જીવ. બસ, રાગકા સ્વામી અને પત્નિનો પતિ સ્વામી ને નરનો નરેન્દ્ર સ્વામી ને નરપતિ ને નૃપતિ મનુષ્યનો પતિ ધૂળેય નથી. આ ઉદ્યોગપતિ, મારી નાખ્યા. (શ્રોતા:- બોર્ડીંગનો ગૃહપતિ) પહેલાં પૈસા નહોતા એના બાપે, કાંઈ નહોતું આપ્યું, આ અત્યારે બાહુબળે દસ કરોડ રૂપિયા, પચીસ કરોડ રૂપિયા એકઠા કર્યા છે. ઓહોહો ! શું છે પણ આ તને ? આહાહા ! સનેપાત વળગ્યો છે. આહાહા ! અહીં તો પ્રભુ એમ કહીએ, જેવા પુણ્ય ને પાપને પુદ્ગલ કહ્યા, એવા શરીર વાણી, કર્મ, સ્ત્રી, કુટુંબ પરિવાર સબને પુદ્ગલ કહ્યા, આ આત્મા નહીં માટે પુદ્ગલ એમ. સમજમે આયા ? આહાહાહા ! ક્યાં ભરખાઈ ગયો છે એ ? આહાહા ! ભરખાઈ ગયો પરમાં, ભરખાઈ ગ્યો ભગવાનને ભૂલી ગ્યો તું, પ્રભુ. આહાહા !

તેરી તો જાનને, અપનેકો ઔર પરકો જાનનેવાલી આત્માકી તો એમ, આત્માકી તો એમ છે ને ? અપનેકો ને પરકો જાનનેવાલી હવે વર્તમાન અહીં પર્યાયની બાત કરતે હૈ. આત્મા તો ત્રિકાળી દ્રવ્ય. સમજમે આયા ? હૈ ? અરૂપી આત્માકી તો ? અહીં પર્યાય લેના હૈ ને ? દ્રવ્ય ગુણ તો કહા એ કહેતે હૈ અપનેકો ને પરકો જાનનેવાલી જ્ઞાતૃતા. આહાહા ! એ પર્યાય લિયા. અપનેકો જે પર્યાય જાનતી હૈ ઔર એ પર્યાય રાગકો જાનતી હૈ એ જ્ઞાતૃત્વ પર્યાય એ આત્માકી હૈ. સમજમે આયા ? ભાષા તો સાદી પણ ભાઈ ભાવ તો આકરા છે ભાઈ. આહાહા ! ભાષા આવડી જાય માટે અંદર આવડ્યું એમેય નથી આ તો, જુદી બીજી ચીજ છે. આહાહાહા !

શરીરને પુદ્ગલ કહા, બહિરંગ બધા સ્ત્રી પુત્ર આદિ બધાને પુદ્ગલ કહા લ્યો. આહાહા ! આદિ છે ને ? શરીરાદિ શબ્દ છે ને ? આહાહા ! અરે ! દેવ ગુરુ ને શાસ્ત્ર એ પુદ્ગલ હૈ, એમ કહેતે હૈ. એકત્રીસ (ગાથા) મેં કહ્યા કે દેવગુરુ ને શાસ્ત્ર, ઈન્દ્રિય હૈ. એ અણીન્દ્રિય આત્મા નહીં. આહાહાહા ! લોકો ક્યાં ક્યાં ખેંચાઈને એકાંતમાં ચાલ્યા જાય છે ખબર નથી. આહાહાહા... સહજાનંદી રે આત્મા ! સુતો કહીં નિશ્ચિંત ! ક્યાં પ્રભુ તું સુતો ? તેરા પોઢણાં ક્યાં ગયા ભાઈ ! રાગ અને પુણ્યમાં તેરા પોઢણાં સો ગયા ! પ્રભુ તું તો આનંદનો સાગર હૈ ને ! તેરી પર્યાયમેં જો જાનનેકી દશા હુઈ એ તેરી હૈ. આહાહાહા ! ઔર કર્મ નોકર્મ પુદ્ગલકે હૈ. પુણ્ય ને પાપકા ભાવ શરીર આદિ બાહ્ય વસ્તુ એ સબ પુદ્ગલકે હૈ. આહાહાહા !

ઈસપ્રકાર સ્વતઃ અથવા પરોપદેશસે બે પ્રકાર બસ. કાં અપનેસે જાન લે, કાં ગુરુ ઉપદેશસે જાન લે. સમજમે આયા ? આહાહાહા ! જાનના તો ઉસકે હૈ. આહાહા ! આવું મોંઘુ પડે કામ, સંસારનાં કામ કરવા, બાયડી છોકરા સાચવવા, આબરુ હોય એ પ્રમાણે રહેવું, હવે આ કહે, આવો આત્મા, આવો આત્મા. આહાહા ! ભાઈ તેં વૈતરા મજૂરી બહુ કરી પ્રભુ તેં. આહાહાહા ! રાગ, રાગ, શુભ અશુભભાવ, આ તો અશુભભાવ છે. આ તો શુભભાવકો ભી, આહાહાહા... પુદ્ગલ કહા. (શ્રોતા:- આત્માના તિરસ્કાર કરનારા એ ભાવ છે) જે ભાવે તીર્થંકર ગોત્ર બંધાય તે ભાવ પુદ્ગલ. આહાહા ! અપનેકો જાનના ને શુભભાવકો જાનના, એ જ્ઞાતૃત્વ પર્યાય અપની અને એ રાગાદિ પુદ્ગલકા, આહાહા ! ચૈતન્યકા નહીં માટે પુદ્ગલ એમ.

આહાહાહા ! આવું હજી સમજવું કઠણ પડે. હૈં ! શું થાય ભાઈ ? આ તો જન્મ મરણ મટાડવાની કળા છે (શ્રોતા:- કોલેજ) કોલેજ છે બાપા. શું કહીએ ? અમુક જાતનું જાણપણું હોય તો આ તો કોલેજ છે ભગવાનની. આહાહા ! સીમંધર ભગવાન બિરાજતે હૈં. આહાહા ! ઉસકી આ વાણી આવી છે અહીંયા.

આ રીતે આત્મા અપનેકો જાને એ જ્ઞાન પર્યાય ને રાગકો જાને એ પર્યાય એ અપની હૈં. એસે કૈસે જાને ? કે કાં સ્વથી અપનેસે જાન લે. આહાહા ! કાં પર ઉપદેશ ગુરુકા મિલે ને જાને, પણ જાનના તો એને ઉસકે હૈં. આહાહા ! એક સ્વતઃ ને પરઉપદેશસે જિસકા મૂળ, આહાહાહા... જેનું મૂળ, ઓલા અભેદ ક્રિયા થા ને, તો હવે જેનું મૂળ ભેદ વિજ્ઞાન. આહાહાહા... જેમ ઘડો ને વર્ણ ગંધ રસ સ્પર્શ, બે અભેદ હૈં. ઘડામાં વર્ણ ગંધ રસ સ્પર્શ હૈં ને, વર્ણ ગંધ રસ સ્પર્શમાં ઘડા હૈં, અભેદ હૈં. એમ ભગવાન આત્મામાં રાગાદિ હૈં, એ અભેદ હૈં એ મિથ્યાબુદ્ધિ હૈં.

હવે ભેદ, આહાહા... અરે ભાઈ કરવા લાયક આ છે, બાકી તો પાપના પોટલા બાંધીને ભાઈ, ક્યાં જઈશ ભાઈ ? કોઈ ન મળે કાંઈ, ચોરાશી અવતાર, ઓહોહો... શરણ તો એક ભગવાન છે અંદર. આહાહા ! એ અપનેસે જાને. હું સ્વતઃ જ્ઞાતા દેષ્ટા છું, કાં ગુરુગમસે જાને કે ગુરુ કહે કે તેરી ચીજ આ હૈં. આહા ! જિસકા મૂળ ભેદ વિજ્ઞાન હૈં. આહાહા ! જાનનેમે આયા ક્યા ? કે જેનું મૂળ ભેદ વિજ્ઞાન, રાગસે ભિન્ન, સ્વભાવસે અભિન્ન અપની જાનન શક્તિ સ્વપરપ્રકાશક ઉસસે અભિન્ન, રાગસે દયા દાન વ્રતાદિસે ભિન્ન. આહાહા ! આવું સ્પષ્ટ ને આટલું છતાં અરે બિચારા શું કરે છે ભાઈ !

અરે ! ભગવાનના વિરહ પડયા પરમાત્મા રહી ગયા ત્યાં. આહાહા ! કેવળજ્ઞાનની શક્તિ રહી નહીં. દેવોના આવાગમન ઘટી ગયા. આહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? એમાં આવી વાતું, બહાર મૂકવી ભારે કઠણ કહે છે. આહાહા ! (શ્રોતા:- દેવો અત્યારે કેમ નથી આવતા ? દેવ.) એ કહ્યું ને ? દેવનું આવાગમન ઘટી ગયું. ઘટી ગયું. ક્યાંક કોઈ પ્રદેશે સ્હેજ આવતા હશે. લૌકિક માટે, પણ ધર્મને માટે તો, આહાહા ! સમજમે આયા ? આહાહાહા !

કુંદકુંદાચાર્યને ભગવાનનો વિરહ લાગ્યો. આહાહા... ત્યારે એને જવાનો ભાવ હુઆ. કુદરતે દેવ આવ્યો, સમજમે આયા ? અને પોતાની લબ્ધિ પણ હતી. બેય વાત આવે છે. ચાલો ભગવાન પાસે વૈમાનમાં. આહાહા ! જીઓને, દેવ લઈ ગયા ભગવાન પાસે. લબ્ધિ પણ થી ચાર તસુ ઊંચે (ચાલવાની). આહાહા ! એ દેવ ભી રહા નહીં અભી તો. આહાહાહા ! હૈં ? દેવ પોતે રહ્યો એક. આહાહા ! દેવ શક્તિનો નાથ ભગવાન એ દેવની હાજરા હજુરી છે. (શ્રોતા:- બરાબર) સમજમે આયા ? આહાહા ! આ કોઈ વ્યક્તિ પ્રત્યેનું આપણે અહીં કામ નથી. આ તો તત્વની સ્થિતિ આવી છે ભાઈ. જિનવાણીમાં વસ્તુની સ્થિતિ એસી કહી હૈં. આહાહા !

ત્યાં તો એસે લિયા હૈં. “રાજા ભિક્ષા અર્થે ભમે એવી જનને દેવ.” પ્રતિમાજી પાસે જાય, એની પાસે જાય, શાસ્ત્ર પાસે, મને કાંઈક આપો. અરે ! ભિખારી શું માંગે છે ? તેરી પાસ ક્યા નહીં હૈં તો હમે તુમ દેગા. શાસ્ત્રને કહે પણ હે શાસ્ત્ર... કાંઈક તમે પ્રસન્ન થાવ. ભગવાનની મૂર્તિ પાસે જ્યાં ભગવાન જ્યાં બેસે. ભગવાન હોય માથે પણ ભગવાન તેરી પાસ હૈં ને ? આહાહા ! ભિક્ષા માટે ક્યાં નીકળ્યો તું ભિખારી. આહાહા ! એક તો બાહ્ય લક્ષ્મીના ભિખારી

ने आहाहा... अंतरनी यीज पामवा माटे बहारमां गोथा भाय. अर्धी जात्रा करीअे अर्धी शेत्रुंजय माथे शुं कहेवाय अे आ माथे शुं कहेवाय ओला बेसवानी (डोणी) डोणी डोणी डोणीमां बेसीने जाय, हावी न शके वृद्ध होय अे, जय भगवान, शिवपद अमने देजो रे महाराज. अे कहे के शिवपद तो तारी पासे ज छे. त्रिभारी मांगवा क्यां आव्यो अमारी पासे ? आहाहाहा !

ज्ञानीको भी शुभभाव आता है, પણ अे जाणते है के मेरी कमजोरीसे आया तो उसको भी हेय तरीके जाणते है. आहाहाहा ! अे स्वनो ने परनो उपदेश जिसका मूण, आहाहा ! परे પણ अे कहा था के रागसे त्रिभ्र कर. अरे ! अपनेसे भी किया, रागसे त्रिभ्र. आहाहाहा ! जुओ आ आचरण ने आ किया. आहाहा !

जिसका मूण भेदविज्ञान है. आहाहाहा ! अे दया, दान, व्रत, भक्तिका परिणामसे भी स्वतः को भेद करके जाना. आहाहा ! अेने गुरुअे પણ अे कहा था के तेरा रागसे तेरी त्रिभ्र यीज पडी है प्रभु, वीतरागी बिम्ब तुं तो है, परमात्मा है तुं. आहाहा ! अे रागसे त्रिभ्र भेदज्ञान जिसका मूण अैसी अनुभूति, अैसा अनुभव, रागसे त्रिभ्र अैसा आत्माका अनुभव, आहाहाहा ! उत्पन्न होग. अैसी अनुभूति उत्पन्न होगी, देवो तब ही प्रतिबुद्ध होग. आहाहाहा ! समजमें आया ? त्यारे अे सम्यग्दृष्टि होग. आहाहा ! ज्ञान प्रधान कथन है ने तो अनुभूति. आहाहा ! अर्धी तो त्यां लग कहा रागसे त्रिभ्र, अने शास्त्र ज्ञान हुआ उससे भी त्रिभ्र आहाहाहा... अैसी अनुभूति हो, तब अे प्रतिबुद्ध हुआ. त्यारे उसको सम्यग्ज्ञान हुआ. आहाहाहा... अर्धीया तो अप्रतिबुद्ध था वो प्रतिबुद्ध हुआ अेम कहेते है, अज्ञानी ज्ञानी हुआ, अज्ञान टाणके उसकी तो बात चलती है यहां. आहाहा ! समयसारमें अेम के मुनिकी व्याख्या है. अरे सून तो सही अे तो मुष्यपक्षे कथन है गौणपक्षे प्रतिबुद्ध होनेकी अप्रतिबुद्ध को ही शिक्षा है. आहाहाहा !

भावार्थ:- जैसे स्पर्श वर्ष गंध रंग अे पुद्गलका और पुद्गलमें स्पर्शादि अनुभव होता है. पुद्गलमें स्पर्श-रस-गंध आदि ने स्पर्श गंधमें पुद्गल, अैसा अनुभव होता है ज्ञान. दोनो अेकरूप अनुभवमें आता है. वर्ष गंध रस स्पर्श अने घट दोनों अेकरूप देवनेमें आता है. उसी प्रकार जबलग आत्माको कर्म रागादि, नोकर्म शरीर आदि कुटुंब परिवार, देश आदि, देव, गुरु ने धर्म पर वस्तु, अे आत्माकी और आत्मामें कर्म नोकर्मकी आंति होती है. आहाहाहा ! देव भगवान मारा है, आहाहाहा... दोनों अेकरूप अनुभवमें आते है, उसी प्रकार जब आत्माको कर्ममें आत्माकी, आत्मामें आंति होती है. रागमें और शरीर आदि देशमां ने परमां आहाहाहा... दोनों अेकरूप आसित होते है. राग, शरीर अने आत्मा, राग शरीर अेकमां गण्या अर्धी आत्मा, दो अेकरूप आसते है. आहाहाहा... तबतक तो अे अप्रतिबुद्ध है. आहाहाहा !

याहे तो अे शास्त्र पढया होय ११ अंग ने ८ पूर्व. आहाहाहा ! षससे भी मेरी यीज त्रिभ्र है. भेद परसत्ताअवलंबी ज्ञान कहाने परमार्थ वयनिकामें. परसत्ताअवलंबी ज्ञान उसको भोक्षमार्ग कभी न कहे ज्ञानी. आहाहाहा ! आहाहाहा ! परसत्ताअवलंबी नाम, परकी अपेक्षा होकर जे ज्ञान हुआ अे परकी सत्ताअवलंबी उसको धर्मी भोक्षमार्ग न कहे. आहाहाहा ! अपनी स्वसत्ताका अवलंबनसे जो ज्ञान दर्शन हुआ उसको भोक्षमार्ग कहे. आहाहा ! आवी वातुं.

આકરી પડે હોં, પછી લોકો બધા વિરોધ કરે બિચારા, શું કરે ? કોટામાં યુગલકિશોર સામે વિરોધ આવ્યો કે નહીં ત્યાં ? હવે આવી વાતું, આ મારગ ભાઈ. આહા ! અરે ! લક્ષ્મી ચાંદલો કરવા આવી, તો કહે ના ના મોહું ધોવું. પણ વઈ જશે પછી ટાણાં આવ્યા તો કહે એ નહિ-નહિ-નહિ એકાંત હૈ, ભાઈ બાપુ ! (શ્રોતા:- લક્ષ્મીકે રૂપમેં આપનો ઉદય છે) હૈ ? (શ્રોતા:- લક્ષ્મીના રૂપમાં આપનો ઉદય છે. લક્ષ્મીના રૂપમાં, લક્ષ્મી બધાને ચાંદલો કરવા આવી) આ તો આ ચીજ છે ભગવાન શું કહીએ. આહાહા ! દોનોં એકરૂપ ભાસિત હો તબતક તો વહ અપ્રતિબુદ્ધ હૈ. આહાહાહા...

और जब वह यह जानता है, કે આત્મા તો જ્ઞાતા હી હૈ. આહાહા ! એ તો જ્ઞાન સ્વભાવી સર્વજ્ઞ સ્વભાવી જ્ઞાતા હૈ, એ સર્વને જાને, પણ સર્વથી અપનેમેં જાનના હો એસા હોતા નહીં. અપની સિવાય પરચીજસે અપને જાનના હોતા હૈ એસા નહીં. મૈ તો સ્વપરકો જાનનેવાલા હું. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહાહા ! દશ લક્ષણીપર્વ ધર્મ, બાપુ આ કોઈ અલૌકિક છે ધર્મ, ચારિત્ર આરાધનાકા ધર્મ હૈ. આહાહાહા ! દશલક્ષણીનો અર્થ એ હૈ કે ચારિત્ર આરાધનાકા ધર્મ. આહાહાહા ! સમ્યગ્દર્શનપૂર્વક ચારિત્રકી આરાધના કર. આહાહા ! શ્વેતામ્બરમેં આઠ ગણ્યા એને એક પાંચમ ગણી. એને પહેલાં સાત દિન, જેમ લૌકિકમાં લગ્ન કરતે હૈ ને લગ્ન. લગ્નકી તિથિ હો ઉસસે પહેલે ચાર-પાંચ દિવસ આ બાજુ મંડપ નાખે, લૌકિક, એસે પાંચમ રખકર સાત દિ' આ બાજુ રખા, બધી લૌકિક લાઈન, આ તો દશપ્રકાર આખા પૂરણ, આહાહાહા ! દિગંબરની રીત જ કોઈ વ્યવહારની પણ કોઈ અલૌકિક હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! એને તે પણ દશેય પ્રકારકા ધર્મ આનંદદાયક હૈ, એ આનંદદાયક પ્રભુ એ કલ્પનાકા વિકલ્પ નહીં, આહાહાહા ! કોઈ સ્થાનમેં એસા લિખા હૈ, દશ પ્રકારકા ધર્મમેં વિકલ્પ ઉઠતા હૈ ને એ હિસાબે શુભભાવ ભી ગિના હૈ, પણ એ આંહી ન લેના અહીંયા. સમજમેં આયા ? આહાહાહા !

ભગવાન આત્માકા સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાનપૂર્વક ચારિત્રકી આરાધના એને આનંદ સુખરૂપકી ઉત્પત્તિ આહાહાહા... ઉસકા નામ દશલક્ષણી પર્વ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? તબ પ્રતિબુદ્ધ હોતા હૈ જેસે આત્મા તો જ્ઞાતા હી હૈ એને કર્મ નોકર્મ પુદ્ગલકે હી હૈ, મેરા નહીં, રાગાદિ જડકા હૈ. આહાહા ! તભી વહ પ્રતિબુદ્ધ હોતા હૈ. “જ્ઞાની હોતા હૈ” જેસે દર્પણમેં અગ્નિકી જ્વાલા દિખાઈ દેતી હૈ વહાં એ જ્ઞાત હોતા હૈ કે જ્વાલા તો અગ્નિમેં હી હૈ. “વહ દર્પણમેં પ્રવિષ્ટ નહીં.” જ્વાલા દર્પણમેં પેઠી નહીં અંદર, એમ દર્પણમેં દિખાઈ દે રહી હૈ, (વો) દર્પણકી સ્વચ્છતા હી હૈ, એ તો દર્પણકી સ્વચ્છતા હૈ. ઈસીપ્રકાર કર્મ નોકર્મ અપને આત્મામેં પ્રવેશ નહીં. રાગ ને પુણ્ય ને દયા-દાનકા વિકલ્પ ભગવાન આત્મામાં પ્રવેશ નહીં. આહાહાહા !

अरे ! ચારે અનુયોગમાં અમે કહીએ છીએ, ત્યાં તો એકલો દ્રવ્યાનુયોગ છે. અરે પ્રભુ સૂન તો સહી, ચારેય અનુયોગમાં, વસ્તુ તો આ દ્રવ્યાનુયોગમાં કહી એ વસ્તુ હૈ. આહાહાહા ! કાંઈ વિરૂદ્ધ દૂસરા મુનિઓએ કહ્યું એ વિરૂદ્ધ હૈ ? એ તો વ્યવહારનયસે કથન કરકે બતાયા હૈ, કે આ ગુણસ્થાનમેં એસા વ્રત હોતા હૈ. એસા અહીં બતાયા હૈ. સમજમેં આયા ? કુંદકુંદાચાર્યને બીજા મુનિઓનો વિરોધ હૈ ? (શ્રોતા:- જરાય નહીં.) આહાહા ! જ્વાળા તો અગ્નિમેં હી હૈ. દર્પણમેં પ્રવેશ નહીં. દર્પણમેં દિખાઈ દે રહી હૈ, નોકર્મ પ્રવેશ નહીં ભગવાન આત્મામેં. આત્માકી

તો જ્ઞાન સ્વચ્છતા ઢી ઐસી હૈ કે જિસમેં જ્ઞેયકા પ્રતિબિંબ દિખાઈ દેતા હૈ. જાનનેકી ચીજ જો જાનતે હૈ ઉસકા પ્રતિબિંબ જ્ઞાનમેં આતા હૈ, એ ચીજ નહીં આતી. આહાહાહા ! આવું આકરું પડે એટલે માણસને અને એમ પાછા કહે કે ઓલા સોનગઢનો આ ધર્મ છે. અરે ભગવાન ! આ તો વીતરાગ પરમાત્માનાં ફરમાન છે. એનું તો આ સ્પષ્ટીકરણ અર્થ ચલતે હૈ. આહાહા !

“ઈસીપ્રકાર કર્મ નોકર્મ જ્ઞેય હૈ”. રાગ એ જ્ઞાનકા પરજ્ઞેય હૈ, સ્વજ્ઞેય નહીં. દયા દાન, વ્રત ભક્તિ આદિકા વિકલ્પ ઉઠતે હૈ, એ જ્ઞેય હૈ, પરજ્ઞેય હૈ. હૈ ? ઈસલિયે એ પ્રતિભાસિત હોતે હૈ, જ્ઞાનકા સ્વભાવ હૈ સ્વપરપ્રકાશક તો પ્રતિભાસિત હો. ઐસા ભેદજ્ઞાનરૂપ અનુભવ આત્માકો યા તો સ્વયમેવ હો અથવા ઉપદેશસે હો, તબી વહ પ્રતિબુદ્ધ હોતા હૈ. તબ ઉસકો સમ્યજ્ઞાન હોતા હૈ. તબ મોક્ષકા માર્ગ શુરુ હોતા હૈ.

(શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ.)

પ્રવચન નં. ૮૩ શ્લોક - ૨૧ તથા ગાથા ૨૦ થી ૨૨

તા. ૧૧-૯-૭૮ સોમવાર ભાદરવા સુદ-૯ સં. ૨૦૫૪ ઉત્તમ સંયમ ધર્મ પર્યૂષણ પર્વ દિવસ-૬

પહેલે ચારિત્રકા ભેદ હૈ. ચારિત્ર કિસકો હોતે હૈ ? કે જેને આત્મા રાગના વિકલ્પસે ભિન્ન, ચાહે તો દયા-દાન વ્રત ભક્તિકા રાગ હો, એ રાગ હૈ, એ કાંઈ ધર્મ નહિં. ઉસસે ભિન્ન અપના આત્મા આનંદસ્વરૂપ જ્ઞાયકસ્વરૂપ પરમબ્રહ્મ આનંદ સર્વજ્ઞ પરમેશ્વરે જે શુદ્ધ આત્મા પરમઆનંદ દેખા, ઐસા જે અનુભવ કરે ઉસકા નામ સમ્યગ્દષ્ટિ ધર્મી પહેલાં દરજજાના કહેનેમેં આતા હૈ. પીછે સ્વરૂપમેં એ અનુભવ હુએ, પીછે અંતરકા રસ ચઢયા આનંદકા રસમેં મશગૂલ હોતે હૈ, ઉસકો ચારિત્રદશા, વીતરાગદશા ઉત્પન્ન હોતી હૈ ઉસકા દશ પ્રકાર હૈ. ઝીણી વાત છે. શું થાય ? છઠ્ઠો બોલ છે. છઠ્ઠો દિવસ હૈ ને આજ “ઉત્તમ સંયમ” “ઉત્તમ સંયમ” યું ક્યું કહા ? કે અપના આનંદ સ્વરૂપ ભગવાન ઉસકા અનુભવપૂર્વક સમ્ સમ્ સમ્યક અનુભવપૂર્વક, યમ અંતર સ્વરૂપમેં વિશેષ રમણતા લીનતા ઉસકો સંયમ કહેતે હૈ. આહાહા ! એમાં આ છઠ્ઠો બોલ.

જો જીવરક્ષણપરો ગમણાગમણાદિસલ્લકજ્જેસુ ।

તણછેદં પિ ણ ઇચ્છદિ સંજમધમ્મો હવે તસ્સ ॥૩૧૧॥

મુનિની મુખ્યતાએ બાત હૈ ને આ સબ ? દશલક્ષણી પર્વ મુનિકી મુખ્યતાસે હૈ. ચારિત્ર હૈ મોક્ષકા કારણ હૈ. એ ચારિત્ર કોઈ આ ક્રિયાકાંડ નગ્ન હો જાના કે પંચમહાવ્રત પાળના વો કોઈ ચારિત્ર નહિં. આહાહા ! ચારિત્ર તો અતીન્દ્રિયઆનંદમેં ઘૂસ જાના અંદર, ગુફામેં પેસના એમ અતીન્દ્રિયઆનંદમેં લીન હો જાના. આહાહાહાહા... ઉસકા નામ સંયમ ને ચારિત્ર કહેતે હૈ. તો સંયમકા ભેદ નહિં આયા જીવોંકી રક્ષા તપ્તર એ નિમિત્તસે કથન હૈ. મુનિને જીવની રક્ષાકા હેતુ નહિં હૈ. સમજમેં આયા ? પર જીવકો દુઃખ ન હો એસા અપ્રમાદભાવસે રહેકર કોઈ વિકલ્પ આયા પરકો દુઃખ ન દેના, એ જીવકી દયા સહજ પડ જાતી હૈ. જીવકી રક્ષા કરના એ તો આત્મા કર સકતે નહિં. ભાષા તો નિમિત્તસે કથન હૈ. સમજમેં આયા ?

મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમેં હૈ સંવર અધિકારમેં મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશક, કે સમિતિમાં જીવકી રક્ષાકા

હેતુ નહિં. આહાહા ! જોઈને દેખના, ચલના ઉસમેં જીવકી રક્ષાકા પ્રયોજન નહિં. ક્યોંકિ જીવકી રક્ષા કર સકતે હિ નહિં આત્મા, આહાહા ! ત્યારે કે તીવ્ર રાગકી આસકિત છોડકર, ગમના ગમનમેં ધ્યાન રખના, સાવધાની રખના ઉસકા નામ જીવકી રક્ષા ક્રિયા એમ કહેનેમેં (આતા હૈ) જીવકી દયા પાળી, પાળે કોણ પરકી. આહાહા ! યહાં એ ભાષા એસા લિયા હૈ મોક્ષમાર્ગમેં એ ના પાડી હૈ. સંવર અધિકારમેં કે પરકી રક્ષાકા હેતુ મુનિ આત્મજ્ઞાની ધ્યાની ચલતે હૈ તો જીવકી રક્ષાકા પ્રયોજન સમિતિમેં નહીં. ઈર્યાસમિતિમેં યે પ્રયોજન નહીં. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- મુનિમાં બચાવવાની યોગ્યતા નથી ?) બચાવે કોણ. અપનેમેં તીવ્ર રાગ ન હોને દેના અને આનંદમેં રહેના ઉસકા નામ સમિતિ હૈ. આહાહા ! માર્ગ બહુ જુદી જાતનો ભાઈ. આહાહા... યુગલજી ! એ મોક્ષમાર્ગમેં આતે હૈ. સંવર અધિકાર, પાંચ સમિતિ ત્રણ ગુપ્તિ ને તો કોઈ એસે માન લે કે જીવકી રક્ષા કરનેમેં ધ્યાન રખના, યે સમિતિ હૈ હી નહીં. (શ્રોતા:- ઈર્યાસમિતિમાં છે) હા એ આવે છે ને ખબર હૈ ને હૈ આંહી તો જીવ રક્ષણ શબ્દ પડા હૈ એ તો વ્યવહારકા કથન હૈ. પણ પર જીવકો જરા પર દુઃખ ન દેના પીડા ન દેના એસા અપ્રમાદ ભાવ ઉસકા નામ યહાં સંયમ કહેનેમેં આતા હૈ. આહાહાહાહા ! ભારે આકરું !

વળી ગમનાગમન આદિ સબ કાર્યોમેં મુનિ કિસકો કહીએ બાપુ મુનિ પણું તો અત્યારે, આહાહાહા ! જેને આત્મજ્ઞાન અનુભવ આત્માકા હુઆ હો ઔર પીછે આત્મામાં લીનતા હો ગઈ હો અને જિસકી દશા બાહ્યમેં નગ્ન હો જાય. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- કપડા છોડના પડે કે નહીં, કપડા તો છોડના પડેને) કપડા છોડે કોણ છૂટી જાય. આહાહાહા ! કપડા તો જડ હૈ એ નીચે ઉતારના એ આત્માકી ક્રિયા નહીં, આત્મા કર સકતે નહીં. ઝીણી વાત હૈ ભાઈ ! વીતરાગ માર્ગ અત્યારે બહુ ફેરફાર કરી નાખ્યો છે. કલું'તુંને એક ફેરે ચાંદમલજી સાથે ચર્યા થઈ તે કહે કે કપડા તો ઉતારે ને ? કપડા કયા એ તો જડ હૈ. જડકા ઉતારના એ આત્મા ક્રિયા કર સકતે હૈ ? ઔર કપડા ઓઢના એ આત્મા કર સકતે હૈ ? એ તો જડકી ક્રિયા હૈ. કયા ? આહાહા !

અહીં કહા ગમનાગમન કાર્યમેં તૃણકા છેદ માત્ર ન ચાહતા. આહાહાહા ! એક તીનકા તરણા ઉસકા દો ટુકડા હો એ ભી જીવકી ઈચ્છા નહીં. આહાહાહા ! ક્યોંકિ તૃણકા ટુકડા હો એ આત્મા કર સકતે નહીં. એક તીનકા હૈ ને તણખલા ઉસકા દો ટુકડા આત્મા કર સકતે નહીં. એ તો જડકી ક્રિયા હૈ. (શ્રોતા:- રોટલાના બટકાય ન કરે તો તો ?) રોટલાના બટકાય કર સકતે નહીં. આહાહાહાહા ! (શ્રોતા:- રોટલાના બટકા ન કરે તો ચાવે શી રીતે ?) ચાવે કોણ ? દાંત ઉસકા નહીં. દાંત ફલાતે હૈ યે આત્મા ફલાતે હી નહીં. એ તો જડકે કારણ ફલાતા હૈ. બાપુ મારગડા જુદા ભાઈ ! અરેરે ! સમજમેં આયા ? તૃણનો છેદ પણ ન કરે.

શ્રીમદ્ તો એસે કહેતે હૈ એકવાર કે એક તૃણના બે ટુકડા કરનેકી હમારી શક્તિ નહીં. શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર એક તીનકાકા બે ટુકડા એ અમારી તાકાત નહીં. ક્યોંકિ એ ટુકડા હોના એ તો જડકી પર્યાય હૈ. આહાહાહાહા ! (શ્રોતા:- આખી દુનિયા કપડાં પહેરે છે ને ઉતારે છે ને) કોણ ઉતારે છે ને પહેરે રાગ કરતે હૈ કે મે કપડા પહેરું ને કપડા ઉતારું રાગ હૈ, ઝીણી વાત ભાઈ. સમજમેં આયા ? આ ટોપી મેં પહેરતા હું ઓઢતા હું, મૂર્ખાઈ હૈ. ટોપી જડકા રજકણ હૈ એ મેં પહેરતા હું ઓઢતા હું એ જડકી ક્રિયા આત્મા કર સકતે હૈ ? (શ્રોતા:- આખી દુનિયાથી ઉંધુ).

આખી દુનિયાસે ઊંધા છે. વીતરાગ માર્ગ પરમેશ્વર ત્રિલોકનાથ જિનેશ્વરદેવ પરમેશ્વર ઉસકા માર્ગ આખી દુનિયાસે વિરૂદ્ધ છે. એ અહિં કહે છે તૃણકા ભી છેદ ન કરે. ઉસ મુનિકો સંયમ હોતા છે. લ્યો એટલી વાત થોડી લિયા. ૨૧ કળશ ૨૧મ્ છે ને ?

શ્લોક - ૨૧

(માલિની)

કથમપિ હિ લભન્તે ભેદવિજ્ઞાનમૂલા-
મચલિતમનુભૂતિં યે સ્વતો વાન્યતો વા ।
પ્રતિફલનનિમગ્નનન્તભાવસ્વભાવૈ-
ર્મુકુરવદવિકારાઃ સન્તતં સ્યુસ્ત એવ ॥૨૧॥

હવે, આ જ અર્થનું કળશરૂપ કાવ્ય કહે છે:-

શ્લોકાર્થ:- [યે] જે પુરુષો [સ્વતઃ વા અન્યતઃ વા] પોતાથી જ અથવા પરના ઉપદેશથી [કથમ્ અપિ હિ] કોઈ પણ પ્રકારે [ભેદવિજ્ઞાનમૂલામ્] ભેદવિજ્ઞાન જેનું મૂળ ઉત્પત્તિકારણ છે એવી [અચલિતમ્] અવિચળ (નિશ્ચળ) [અનુભૂતિમ્] પોતાના આત્માની અનુભૂતિને [લભન્તે] પામે છે, [તે એવ] તે જ પુરુષો [મુકુરવત્] દર્પણની જેમ [પ્રતિફલન-નિમગ્ન-અનન્ત-ભાવ-સ્વભાવૈઃ] પોતામાં પ્રતિબિંબિત થયેલા અનંત ભાવોના સ્વભાવોથી [સન્તતં] નિરંતર [અવિકારાઃ] વિકારરહિત [સ્યુઃ] હોય છે, - જ્ઞાનમાં જે જ્ઞેયોના આકાર પ્રતિભાસે છે તેમનાથી રાગાદિ વિકારને પ્રાપ્ત થતા નથી. ૨૧.

કથમપિ હિ લભન્તે ભેદવિજ્ઞાનમૂલામચલિતમનુભૂતિં યે સ્વતો વાન્યતો વા ।

પ્રતિફલનનિમગ્નનન્તભાવસ્વભાવૈર્મુકુરવદવિકારાઃ સન્તતં સ્યુસ્ત એવ ॥૨૧॥

જે કોઈ આત્મા અપને હી અથવા પરકે ઉપદેશસે કીસી ભી પ્રકારસે ભેદવિજ્ઞાન જિસકા મૂળ, આહાહાહા ! મੈ તો આનંદસ્વરૂપ આત્મા એ શુભઅશુભ વિકલ્પ જો રાગ, દયા-દાન-વ્રત-ભક્તિકા વિકલ્પ જે રાગ ઉસસે ભી મੈ તો ભિન્ન હું. આહાહાહા ! સમજમે આયા ? ભેદવિજ્ઞાન જિસકા મૂળ ઉત્પત્તિ કારણ એસી આત્માકી અવિચળ અનુભૂતિ, આહાહાહા... આ આત્મા પૂર્ણાનંદ અતીન્દ્રિય આનંદકંદ પ્રભુ છે, ઉસકો શરીર વાણીસે તો ભિન્ન છે. પણ અંદરમે શુભરાગ હોતા છે. પાપકા રાગ અશુભરાગ ઉસસે તો ભિન્ન છે. પણ પુણ્યકા રાગ દયા દાન વ્રત તપ ભક્તિ પૂજા જાત્રા એ શુભ રાગ છે. ઉસસે ભી આત્મા ભિન્ન છે. આહાહાહાહા ! એસા ભેદવિજ્ઞાન જિસકા મૂળ ઉત્પત્તિ કારણ, અનુભૂતિકા ઉત્પત્તિકા કારણ ક્યા ? અનુભૂતિકા અર્થ ? મੈ શુદ્ધ આનંદ સ્વરૂપ ઉસકા અનુભવ હોના, સમ્યગ્દર્શન ને સમ્યગ્જ્ઞાનમે. આહાહાહા ! મੈ શુદ્ધ ચૈતન્ય, વીતરાગ મૂર્તિ પ્રભુ આત્મા છે અંદર, ઉસકા અનુભવ, અનુભૂતિ આનંદકા સ્વાદ આના, અતીન્દ્રિય આનંદકા વેદન આના. ઉસકા મૂખ્ય હેતુ કોણ ? ભેદવિજ્ઞાન જિસકા મૂળ ઉત્પત્તિ કારણ છે એ વિકલ્પ જો દયા દાનકા વિકલ્પ, હિંસા, ચોરી, જાહું, ભોગ, વિષય, વાસના એ તો

પાપ રાગ હૈ એકીલા, આહાહાહા ! પણ પુણ્ય રાગકા વિકલ્પસે ભી ભેદવિજ્ઞાન જિસકી મૂલ ઉત્પત્તિ અનુભૂતિકી, આત્માકા અનુભવ સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાનકી ઉત્પત્તિ, આહાહાહા... જિસકા ભેદવિજ્ઞાન મૂળ ઉત્પત્તિ કારણ હૈ. રાગસે ભિન્ન કરના યે અનુભૂતિકી ઉત્પત્તિકા કારણ હૈ. આરે આવી વાત. હવે, આવી વાતું છે બાપુ ! સમજમેં આયા ?

એ વિના તો રાગ અને મૈં આત્મા દો એક હું, એ મહા પાખંડ અજ્ઞાન મિથ્યાત્વ ચોરાશીના અવતારમેં રખડનેકા કારણ હૈ. આહાહાહા ! પણ વો ભગવાન ચૈતન્યતત્ત્વ પ્રભુ એ વિકલ્પ નામ રાગસે ભિન્ન જિસકી ઉત્પત્તિ હૈ એસે અનુભૂતિકી ઉત્પત્તિ હો, આહાહા... ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન, સમ્યગ્જ્ઞાન, આત્માના સ્વરૂપ આચરણ અનુભૂતિ, આહાહાહા ! એય, ભભૂતમલજી ! રૂપિયા ધૂળમાં તો કાંઈ સંભળાતું નથી, ત્યાં પાછા (શ્રોતા:- ધૂળ (પૈસા) વિના મંદિર થાય) મંદિર મંદિરસે હુઆ હૈ, કયા ધૂળસે હુઆ હૈ ? એય અમે તો એ વખતે કહ્યા હતા ત્યાં, બાર લાખકા મંદિર હુઆ, બેંગ્લોર, ઉસને આઠ લાખ નાખ્યા 'તા આણે આઠ લાખ, તો આઠ લાખ નાખ્યા તો કયા ધર્મ હૈ ? બિલકુલ નહીં. એય (શ્રોતા:- ઉદારતા વિના આઠ લાખ) ઉદારતા કિસકો કહેના એ ઉદારતા રાગ રહિત અનુભૂતિ કરે એ ઉદારતા હૈ. રાગ કોઈ મંદ કરે અને એ પણ પાછા એમાં મારી આબરુ નીકળેગી ને મૈં(ને) મંદિર બનાયા, મેરી પ્રસિદ્ધિ હોગી તો એ(ભાવ) તો પાપ હૈ એકીલા, પુણ્યેય નહીં. આહાહા ! ધર્મ તો હૈ હી નહીં ઉસમેં. લાખ કરોડ મંદિર બનાવો અને કરોડો અબજો રૂપિયા ખર્ચો ધર્મ હૈ નહીં. એ તો રાગકી મંદતા હો તો પુણ્ય શુભભાવ હોગા. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- આપના પ્રતાપે આ બધા) કોણ કરે એ ? રામજીભાઈ પ્રમુખ હતા તો આ બધું કર્યું હતું. (શ્રોતા:- ક્યાંથી કર્યું 'તું રામજીભાઈએ, એ એના કારણે થયું) કોણ કરે એને ? આ તો એને કારણે પરમાણુની પુદ્ગલની પર્યાય જે ક્ષેત્રે જે પ્રકારે હોની થી વો હુઈ, કરે કોણ ? આહાહા ! કદાચિત્ ભાવ હો તો શુભભાવ હો એ પુણ્ય હૈ, ધર્મ નહીં. આહાહા ! એય, આ છવ્વીસ લાખકા મકાન હૈ. પણ બહાર પૂછતા 'તા ને, બહાર પૂછતા 'તા. ન્યાં બહાર પૂછતા 'તા પણ એથી આ બની ગયું છે, એસા નહીં. આહાહા... આવી વાતું બહુ આખી દુનિયાથી બહુ ફેરફાર ભાઈ. આહાહા !

અવિચળ અનુભૂતિકો પ્રાપ્ત કરતે હૈ, જે પુરુષ અંદર ભગવાન આત્મા, આત્મતત્ત્વ પરમાત્મસ્વરૂપે બિરાજમાન હૈ. આહાહા ! ઉસકો શુભઅશુભ રાગના પુણ્યપાપના ભાવસે ભેદજ્ઞાન કરકે, જુદા પાડ કરકે અપની અનુભૂતિ હો. આહાહાહા... ઉસમેં આનંદકા અનુભવ હો, ઉસકા નામ ધર્મની શરૂઆત પહેલી, આહાહા ! પહેલી એની સીટી, પહેલી એની સીટી આ. આરે આવું આકરું કામ જગતને ક્યાં પડી છે ? અરે રખડાઉ રખડાઉ ચાર ગતિમાં રખડી રખડીને મરી ગયો છે, અનંત કાળથી (શ્રોતા:- આપનું વ્યાખ્યાન સાંભળ્યું હોય એ રખડે એમ બને કેમ ?) સાંભળ્યું તો ભગવાન પાસે અનંતવાર સાંભળ્યું 'તું. આહાહાહા !

અહીં કહે છે અચલિત અનુભૂતિકો પ્રાપ્ત કરતે હૈ. આહાહાહા ! જ્ઞાનાનંદ પ્રભુ જ્ઞાનરૂપી અરીસો સ્વચ્છ એ રાગસે ભિન્ન હોકર અનુભવ હો એ અનુભવમેં દર્પણકી તરહ હૈ. “વે પુરુષ દર્પણકી ભાંતિ” આહાહા... અપનેમેં પ્રતિબિંબિત હુએ અનંત ભાવોકે સ્વભાવમેં, અનંત નિરંતર વિકાર રહિત રહેતે હૈ. આહાહા ! કયા કહેતે હૈ ? ધર્મા જીવ અપના સ્વરૂપ રાગના

વિકલ્પસે ભિન્ન અનુભવ ક્રિયા એ અનુભવમેં પરજ્ઞેયો જાનનેમેં આતા હૈ. પરજ્ઞેયો અરે રાગ આતા હૈ એ ભી જાનનેમેં આતા હૈ, પણ જાનનેમેં હોનેસે જ્ઞાન વિકારી નહીં હોતા. આહાહા !

આવી વાતું હવે ક્યાંય, દુનિયાના સંપ્રદાયમાં તો આ વાત હૈ હી નહીં. સંપ્રદાયમાં તો ગોટે ગોટા ઊંધા હાલ્યા છે. બધા સ્થાનકવાસીમાં કહે સામાયિક કરો ને પોષા કરો ને પડિક્કમણા કરો. હતા ક્યાં હવે ? હજી ભાન ન મળે સમ્યક્નું ને ક્યાંથી સામાયિક આવી ? શ્વેતાંબરમાં પૂજા કરો, જાત્રા કરો, ભક્તિ કરો, સિદ્ધચક્રની કરો, મરી જાને લાખ કરીને, એ તો સબ રાગક્રી ક્રિયા હૈ. આહાહા ! (શ્રોતા:- ત્યાં પણ મોક્ષ તો છે, દયા દાનમાં) મોક્ષ છે ? આત્માનો મોક્ષ છે ? આત્માથી છુટો પડી ગયો, રાગના પ્રેમમાં ગરી ગયો. આહાહાહા !

જેણે એ શુભરાગને ઉપાદેય નામ આદરણીય માન્યા હૈ, ઉસને આ ભગવાન આત્મા હેય, તિરસ્કાર કર દિયા હૈ એને. આત્માકા તિરસ્કાર કર દિયા એ આ ગયા આપણે ૧૯ માં. પુણ્ય ને પાપકા ભાવકા આદર કરનેવાલા, એ પુણ્ય પાપસે આત્માકા તિરસ્કાર કરને (વાલા) હો ગયા. પુણ્ય પાપ આત્માકા તિરસ્કાર કરતે હૈ. આહાહાહાહા ! એ દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, પૂજા, જાત્રાકા ભાવ એ શુભરાગ આત્માકા તિરસ્કાર કરતે હૈ. બાપુ ! મારગડા જુદા ભાઈ ! આહાહા ! આવી ગયું ને આપણે ૧૯ માં 'તિરસ્કારણીય', એ શુભભાવ ભી આત્માકા તિરસ્કાર કરતા હૈ. મૈં ઠીક હું તો ભગવાન ત્રિલોકનાથ આત્મા જ્ઞાતાદૈષ્ટા હૈ, એ ઠીક નહીં. આહાહાહા ! ધૂળ તો ક્યાંય રહી ગઈ પૈસા, પણ અંદરમેં શુભરાગ પુણ્ય જાત્રાનો ને ભક્તિનો ને ભગવાનના દર્શનનો આહાહા... એ શુભ રાગ હૈ. ધર્મ નહીં, એ રાગકો જિસને આદરણીય માન્યા એણે ભગવાન આત્માકો હેય માન્યા. આહાહાહાહા ! આવી વાત !

એ અહીં કહા અપનેમેં તો પીછે આત્માકા ભાન હુઆ. મૈં તો વિકલ્પસે ને પર સંયોગસે તો તદ્દન ભિન્ન ઐસા અનુભવ હોનેસે દર્પણની સ્વચ્છતામેં અનેક પર પ્રતિબિંબ દિખતે હૈ. પણ દર્પણ વિકારી નહીં હોતા. ઐસે અપના જ્ઞાન સ્વરૂપમેં જ્ઞાતાપણાકા ભાન હુઆ. સમકિતીકો ધર્મીકો પીછે રાગ આદિ શરીર આદિ દેખનેમેં આતા હૈ. પણ એ જ્ઞાન કરતે હૈ, એ જ્ઞાન ઉસકા કરનેસે જ્ઞાનમેં વિકાર નહીં હોતા હૈ. અરે અરે આવી વાતુ ક્યાંની, પણ આ શું છે આ ? ક્યાંનો ઉપદેશ આ ? ભગવાનનો ઉપદેશ આવો હશે ? (શ્રોતા:- ભગવાનનો ઉપદેશ તો એવો જ હોય ને) અરે બાપુ તને ખબર નથી ભાઈ ! આહાહા ! વીતરાગ સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર ભાઈ. આહાહા !

આત્માકા જ્ઞાન આત્મજ્ઞાન હુઆ. રાગસે ભિન્ન હોકર, આહાહા ! ત્યારસે જગતક્રી ચીજ ઉસકો જ્ઞાતામેં જાનનેમેં આતી હૈ, પણ જાનનેમેં આતી હૈ છતેં જ્ઞાન વિકારી નહીં હોતા. આહાહા ! જ્ઞાતાદૈષ્ટા રહેતે હૈ, અરેરે ! હવે આવી વાત છે. સમજાણું કાંઈ ?

નિરંતર વિકાર રહિત હોતે હૈ. જ્ઞાનમેં જો જ્ઞેયોંકે આકાર પ્રતિબિંબિત હોતે હૈ ઉસસે રાગાદિ વિકારકો પ્રાપ્ત નહીં હોતા.

गाथा - २० थी २२

अब शिष्य प्रश्न करता है. अप्रतिबुद्ध कैसे,, आ अज्ञानी है, भूढ़ है, अधर्मी है अे कैसे पढ़ेयाना जाता है? उसकी पढ़ेयान क्या? समजमें आया? है? शिष्य प्रश्न करता है प्रभु! आ अज्ञानी है, आ अप्रतिबुद्ध है, भूढ़ है, अधर्मी है, आझाझा... कैसे पढ़ेयाना जा सकता है? उसका चिह्न बताओ, उसका कोछ लक्षण बताओ.

ननु कथमयमप्रतिबुद्धो लक्ष्येत-

अहमेदं एदमहं अदमेदस्स म्हि अत्थि मम एदं।

अण्णं जं परदव्वं सच्चित्ताचित्तमिस्सं वा।।२०।।

आसि मम पुव्वमेदं एदस्स अहं पि आसि पुव्वं हि।

होहिदि पुणो ममेदं एदस्स अहं पि होस्सामि।।२१।।

एयं तु असब्भूदं आदवियप्पं करेदि संमूढो।

भूदत्थं जाणंतो ण करेदि दु तं असंमूढो।।२२।।

अहमेतदेतदहं अहमेतस्यास्मि अस्ति ममैतत्।

अन्यद्यत्परद्रव्यं सच्चित्ताचित्तमिश्रं वा।।२०।।

आसीन्मम पूर्वमेतदेतस्याहमप्यासं पूर्वम्।

भविष्यति पुनर्ममैतदेतस्याहमपि भविष्यामि।।२१।।

एतत्त्वसद्भूतमात्मविकल्पं करोति सम्मूढः।

भूतार्थं जानन्न करोति तु तमसम्मूढः।।२२।।

यथाग्निरिन्धनमस्तीन्धनमग्निरस्त्यग्नेरिन्धनमस्तीन्धनस्याग्निरस्ति, अग्नेरिन्धनं पूर्वमासीदिन्धनस्याग्निः पूर्वमासीत्, अग्नेरिन्धनं पुनर्भविष्यतीन्धनस्याग्निः पुनर्भविष्यतीतीन्धन एवासद्भूताग्निविकल्पत्वेनाप्रतिबुद्धः कश्चिन्नक्ष्येत, तथाहमेतदस्स्येतदहमस्ति ममैतदस्त्येतस्याहमस्मि, ममैतत्पूर्वमासीदेतस्याहं पूर्वमासं, ममैतत्पुनर्भविष्यत्येतस्याहं पुनर्भविष्यामीति परद्रव्य एवासद्भूतात्मविकल्पत्वेनाप्रतिबुद्धो लक्ष्येतात्मा।

नाग्निरिन्धनमस्ति नेन्धनमग्निरस्त्यग्नेरिन्धनमिन्धनमस्ति नाग्निरिन्धनमस्ति नेन्धनस्याग्निरस्त्यग्नेरिन्धनस्येन्धनमस्ति, नाग्नेरिन्धनं पूर्वमासीन्नेन्धनस्याग्निः

પૂર્વમાસીદગ્નેરગ્નિઃ પૂર્વમાસીદિન્ધનસ્યેન્ધનં પૂર્વમાસીત્, નાગ્નેરિન્ધનં પુનર્ભવિષ્યતિ નેન્ધનસ્યાગ્નિઃ પુનર્ભવિષ્યત્યગ્નેરગ્નિઃ પુનર્ભવિષ્યતીન્ધનસ્યેન્ધનં પુનર્ભવિષ્યતીતિ કસ્યચિદગ્નાવેવ સદ્રૂતાગ્નિવિકલ્પવન્નાહમેતદસ્મિ નૈતદહમસ્ત્યહમહમસ્મ્યેતદેતદસ્તિ ન મમૈતદસ્તિ નૈતસ્યાહમસ્મિ મમાહમસ્મ્યેતસ્યૈતદસ્તિ, ન મમૈતત્પૂર્વમાસીન્નૈતસ્યાહં પૂર્વમાસં મમાહં પૂર્વમાસમેતસ્યૈતત્પૂર્વમાસીત્, ન મમૈતત્પુનર્ભવિષ્યતિ નૈતસ્યાહં પુનર્ભવિષ્યામિ મમાહં પુનર્ભવિષ્યામ્યેતસ્યૈતત્પુનર્ભવિષ્યતીતિ સ્વદ્રવ્ય એવ સદ્રૂતાત્મવિકલ્પસ્ય પ્રતિબુદ્ધલક્ષણસ્ય ભાવાત્ ।

હવે શિષ્ય પ્રશ્ન કરે છે કે એ અપ્રતિબુદ્ધ કઈ રીતે ઓળખી શકાય એનું ચિત્ત બતાવો; તેના ઉત્તરરૂપ ગાથા કહે છે:-

હું આ અને આ હું, હું છું આનો અને છે મારું આ,
જે અન્ય કો પરદ્રવ્ય મિશ્ર, સચિત્ત અગર અચિત્ત વા; ૨૦.

હતું મારું આ પૂર્વે, હું પણ આનો હતો ગતકાળમાં,
વળી આ થશે મારું અને આનો હું થઈશ ભવિષ્યમાં; ૨૧.

અયથાર્થ આત્મવિકલ્પ આવો, જીવ સંમૂઢ આચરે;
ભૂતાર્થને જાણેલ જ્ઞાની એ વિકલ્પ નહીં કરે. ૨૨.

ગાથાર્થ:- [અન્યત્ યત્ પરદ્રવ્યં] જે પુરુષ પોતાથી અન્ય જે પરદ્રવ્ય- [સચિત્તાચિત્તમિશ્રં વા] સચિત્ત સ્ત્રીપુત્રાદિક, અચિત્ત ધનધાન્યાદિક અથવા મિશ્ર ગ્રામનગરાદિક-તેને એમ સમજે કે [અહં એતત્] હું આ છું, [એતત્ અહમ્] આ દ્રવ્ય મુજ- સ્વરૂપ છે, [અહમ્ એતસ્ય અસ્મિ] હું આનો છું, [એતત્ મમ અસ્તિ] આ મારું છે, [એતત્ મમ પૂર્વમ્ આસીત્] આ મારું પૂર્વે હતું, [એતસ્ય અહમ્ અપિ પૂર્વમ્ આસમ્] આનો હું પણ પૂર્વે હતો, [એતત્ મમ પુનઃ ભવિષ્યતિ] આ મારું ભવિષ્યમાં થશે, [અહમ્ અપિ એતસ્ય ભવિષ્યામિ] હું પણ આનો ભવિષ્યમાં થઈશ, - [એતત્ તુ અસદ્ભૂતમ્] આવો જૂઠો [આત્મવિકલ્પં] આત્મવિકલ્પ [કરોતિ] કરે છે તે [સમ્મૂઢઃ] મૂઢ છે, મોડી છે, અજ્ઞાની છે; [તુ] અને જે પુરુષ [ભૂતાર્થ] પરમાર્થ વસ્તુસ્વરૂપને [જાનન્] જાણતો થકો [તમ્] એવો જૂઠો વિકલ્પ [ન કરોતિ] નથી કરતો તે [અસમ્મૂઢઃ] મૂઢ નથી, જ્ઞાની છે.

ટીકા:- (દેષ્ટાંતથી સમજાવે છે:) જેમ કોઈ પુરુષ ઈંધન અને અગ્નિને મળેલાં દેખી એવો જૂઠો વિકલ્પ કરે કે “ અગ્નિ છે તે ઈંધન છે, ઈંધન છે તે અગ્નિ છે; અગ્નિનું ઈંધન છે, ઈંધનનો અગ્નિ છે; અગ્નિનું ઈંધન પહેલાં હતું, ઈંધનનો અગ્નિ પહેલાં હતો; અગ્નિનું ઈંધન ભવિષ્યમાં થશે, ઈંધનનો અગ્નિ ભવિષ્યમાં થશે ”; - આવો ઈંધનમાં જ અગ્નિનો વિકલ્પ કરે તે જૂઠો છે, તેનાથી અપ્રતિબુદ્ધ કોઈ ઓળખાય છે, તેવી રીતે કોઈ આત્મા પરદ્રવ્યમાં જ અસત્યાર્થ આત્મવિકલ્પ (આત્માનો વિકલ્પ) કરે કે “ હું આ પરદ્રવ્ય છું, આ પરદ્રવ્ય મુજસ્વરૂપ છે; મારું આ પરદ્રવ્ય છે, આ પરદ્રવ્યનો હું છું; મારું આ પહેલાં હતું, હું આનો

પહેલાં હતો; મારું આ ભવિષ્યમાં થશે, હું આનો ભવિષ્યમાં થઈશ ”;-આવા જૂઠા વિકલ્પથી અપ્રતિબુદ્ધ ઓળખાય છે.

વળી અગ્નિ છે તે ઈંધન નથી, ઈંધન છે તે અગ્નિ નથી, -અગ્નિ છે તે અગ્નિ જ છે. ઈંધન છે તે ઈંધન જ છે; અગ્નિનું ઈંધન નથી, ઈંધનનો અગ્નિ નથી, -અગ્નિનો જ અગ્નિ છે, ઈંધનનું ઈંધન છે; અગ્નિનું ઈંધન પહેલાં હતું નહિ, ઈંધનનો અગ્નિ પહેલાં હતો નહિ, -અગ્નિનો અગ્નિ પહેલાં હતો, ઈંધનનું ઈંધન પહેલાં હતું; અગ્નિનું ઈંધન ભવિષ્યમાં થશે નહિ, ઈંધનનો અગ્નિ ભવિષ્યમાં થશે નહિ, -અગ્નિનો અગ્નિ જ ભવિષ્યમાં થશે, ઈંધનનું ઈંધન જ ભવિષ્યમાં થશે;”-આ પ્રમાણે જેમ કોઈને અગ્નિમાં જ સત્યાર્થ અગ્નિનો વિકલ્પ થાય તે પ્રતિબુદ્ધનું લક્ષણ છે, તેવી જ રીતે “હું આ પરદ્રવ્ય નથી, આ પરદ્રવ્ય મુજસ્વરૂપ નથી, -હું તો હું જ છું, પરદ્રવ્ય છે તે પરદ્રવ્ય જ છે; મારું આ પરદ્રવ્ય નથી, આ પરદ્રવ્યનો હું નથી, -મારો જ હું છું, પરદ્રવ્યનું પરદ્રવ્ય છે; આ પરદ્રવ્ય મારું પહેલાં હતું નહિ, આ પરદ્રવ્યનો હું પહેલાં હતો નહિ, -મારો હું જ પહેલાં હતો, પરદ્રવ્યનું પરદ્રવ્ય પહેલાં હતું; આ પરદ્રવ્ય મારું ભવિષ્યમાં થશે નહિ, એનો હું ભવિષ્યમાં થઈશ નહિ, -હું મારો જ ભવિષ્યમાં થઈશ, આ (પરદ્રવ્ય) નું આ (પરદ્રવ્ય) ભવિષ્યમાં થશે.”-આવો જે સ્વદ્રવ્યમાં જ સત્યાર્થ આત્મવિકલ્પ થાય છે તે જ પ્રતિબુદ્ધનું લક્ષણ છે, તેનાથી તે ઓળખાય છે.

ભાવાર્થ:- જે પરદ્રવ્યમાં આત્માનો વિકલ્પ કરે છે તે તો અજ્ઞાની છે અને જે પોતાના આત્માને જ પોતાનો માને છે તે જ્ઞાની છે-એમ અગ્નિ-ઈન્ધનના દેષ્ટાંત દ્વારા દેઢ કર્યું છે.

પ્રવચન નં. ૮૩ ગાથા ૨૦ થી ૨૨

ટીકા:- હૈ ટીકા ? દેષ્ટાંતસે સમજાતે હૈ. જૈસે કોઈ પુરુષ ઈંધન ને અગ્નિકો મિલા હુઆ દેખકર લકડી, લકડી ઈંધન અને અગ્નિ મિલાકર દેખતા હુઆ મિલા હુવા દેખકર ઐસા જૂઠા વિકલ્પ કરે કે જો અગ્નિ હૈ સો ઈંધન હૈ અગ્નિ હૈ સો લકડી હૈ, જૂઠી બાત હૈ ઐર ઈંધન હૈ સો અગ્નિ હૈ. અને લકડી હૈ યહ અગ્નિ હૈ. એ સામાન્ય વાત પહેલે ક્રિયા. અગ્નિકા ઈંધન હૈ, અગ્નિનું ઈંધન વર્તમાન, ઈંધનકી અગ્નિ હૈ એ વર્તમાન, અગ્નિકા ઈંધન પહેલે થા. યહ અગ્નિનું લાકડું લકડી પહેલે થા ભૂતકાળ, ઈંધણકી અગ્નિ પહેલે થી ભૂતકાળ. અગ્નિકા ઈંધણ ભવિષ્યમેં હોગા, ભવિષ્યકાળ. આહાહાહા ! ઈંધણકી અગ્નિ ભવિષ્યમેં હોગી. ઐસા ઈંધણમેં અગ્નિકા વિકલ્પ કરતા હૈ વો જૂઠા હૈ, મૂંઢ હૈ, લૌકિક મૂંઢ હૈ. હવે આત્મા પર ઉતારતે હૈ.

ઐસે અપ્રતિબુદ્ધ કોઈ પહેચાના જાતા હૈ, અજ્ઞાની લૌકિક મૂંઢ, ઈસીપ્રકાર કોઈ આત્મા પરદ્રવ્યમેં અસત્યાર્થ આત્મ વિકલ્પ કરતે હૈ. આહાહાહા ! રાગ પુણ્ય ઐર પુણ્યકા ફળ આ પૈસા, ધૂળ આદિ બહારકે શરીરકે સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર એ અસત્યાર્થ પરદ્રવ્યમેં, આહાહાહા... અસત્યાર્થ જૂઠા આત્મ વિકલ્પ કરતે હૈ, કે યહ મેરા હૈ. સ્ત્રી મેરી, કુટુંબ મેરા, દીકરા મેરા, પૈસા મેરા, મકાન મેરા, મૂંઢ હૈ. આહાહા ! તેરી ચીજ કહાંએ આઈ એ તો પર ચીજ હૈ. આહાહાહા !

आत्मा परद्रव्यमें, परवस्तुमें, असत्य, जूठा आत्मभाव करते हैं के मैं ये परद्रव्य हूं, मैं ये राग हूं, मैं शरीर हूं, मैं ये स्त्री मेरी है, ये मेरा लडका है, मेरी कन्या है, मेरा छोकरानी वहु है. मूढ है. असा आत्म विकल्प करते हैं. आहाहा! (श्रोता:- तो तो बधायने गांडानी होस्पीटलमां मूकवा पडे.) गांडा ज पागल. आहाहा.

आवो भगवान त्रण लोकनो नाथ, पोकारे छे जगतने, अरे जव आ मूढ केम ज्ञाननेमें आता है? के अमे ज्ञाननेमें आता है के यह मेरा परद्रव्य है अने परद्रव्यका मैं हूं. आहाहा! अे वर्तमान, पहेलां सामान्य कडा था क्या? मैं यह परद्रव्य हूं, मैं पुण्य हूं, मैं राग, यह शरीर कर्म, लक्ष्मी, दीकरा, दीकरी, लडका, देश, मजान अे मैं हूं और परद्रव्य मुजरूप है, अने राग शरीर, स्त्री, कुटुंब, परिवार यह मेरा रूप है. आहाहाहा... (श्रोता:- अे मारो परिवार छे.) धूणमांय परिवार नथी. आहाहाहा!

बेनमां तो आवी गयुं नथी? वयनामृतमां, आहाहाहा! अरे! दया, दान ने प्रतना विकल्पमें आता है, ज्ञानी अरे! अमे परदेशमां क्यां आ गया? आहाहाहा! वयनामृतमां आते हैं ने? आहाहाहा! छे. अर्ही नथी? पुस्तक अर्हीया नथी आव्या लागता. हा, छे. छे, छे ने? १४८ पानुं, केटला? ४०१ बोल. आहाहा! अरे ल्यो यह विभावभाव हमारा देश नर्ही आ वयनामृत, अे पुण्य ने पापना दया, दान, प्रतना भाव अे मेरा देश नर्ही नाथ. आहाहाहाहा! आवी वात आकरी. है? अे परदेशमें हम कहां आ गया? आ पडॉये? अरेरे! अमारो देश तो आनंद ने ज्ञान स्वरूपी भगवान उसमेंसे अशुभ रागमें आ गया, परदेशमें कहां आ गया? आहाहाहा! अेय! आभ्युं छे ने? तमारे आव्युं छे. आहाहाहा...यहां हमारा कोछ नर्ही. आहाहा! हमे यहां अर्य्य नर्ही लगता. धर्मीको तो रागमें अर्य्य नर्ही लगता, (राग) आता है. आहाहाहा! जहां ज्ञान, श्रद्धा, शांति, चारित्र, आनंद, वीर्य अनंत गुण हमारा परिवार वसता है अंदर, हमारा परिवार तो अंदरमें ज्ञान आनंद अे परिवार है. आहाहा! स्त्री कुटुंब परिवार तो धूण, तेरी नर्ही, तेरी यीज ज नर्ही. पण राग तेरा परिवार नर्ही. आहाहा! केटली चिंता थछ गछ'ती. ओला छोकराने थछ गयुं'तुं ते? भबर छे ने? क्षयनी असर हती? सूना था. आहाहाहा! आ संसार अेवो बापा. अरेरे! अमे तो आनंद स्वरूपी आत्मा छीअे ने प्रभु. आहाहाहा! अरेरे! अे दया, दान ने प्रतनो विकल्प ठिठे राग अे अमारा देश नर्ही. अे अमारो परिवार नर्ही. आहाहाहा! जुओ धर्मीनी टिचि. आहाहाहा! मूढनी टिचि तो आ शरीर ने बायडी छोकरा ने आहाहा! अमारी आ घरवाणी छे. अरे! घर तारुं क्यांथी आव्युं? घर तो अर्ही थयुं. तारुं घर तो आनंदनो नाथ सागर अे तेरा घर है. अे घरवाणी क्यांथी आवी गछ तेरी? आहाहाहा! हमारा स्वदेश, अब हम उस स्वरूप देशकी और ज रडे है. हमे त्वरासे अपने मूण वतनमें जाकर आरामसे वसना है. जहां सब हमारा है. -४०१ (बोल) आहाहा!

आंही कहेते हैं अज्ञानी, मैं परद्रव्य हूं, यह परद्रव्य मुज स्वरूप है, आहाहाहा... अे सामान्य वात किया. यह मेरा परद्रव्य है वर्तमान, अे राग मेरा. बायडी मेरी है, कुटुंब मेरा है, मजान मेरा है, छस परद्रव्यका मैं हूं, ये राग ने स्त्री कुटुंबका मैं पति हूं, पत्नीका मैं पति

હું, એ મૂંઢ માનતે હૈ. આહાહાહાહા !

શિષ્યે પ્રશ્ન ક્રિયા કે યહ અધર્મીકા લક્ષણ કયા ? ચિહ્ન કયા ? આહાહાહા ! આકરી વાતું બાપા ! અરેરે ! જૈન ધર્મમાં જન્મ્યા એનેય ખબરું ન મળે તો અન્યમાં તો છે ક્યાં ? આહાહાહા ! એ ભૂતકાળકી બાત ક્રિયા. મેરે પહેલે થા એ ભૂતકાળ. અરે એ તો સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર, પૈસા હમારા હતા. હમારા. અને અમારા ભાઈઓ, એ કાંઈ પાણીમાં ડાંગ મારે પાણી જુદા પડે કાંઈ ? લાકડી મારેને પાણીમાં એમ કે અમારા ભાઈઓએ અમારા કુટુંબ કાંઈ એમ અમારા જુદા પડે ? સાંભળને હવે મૂર્ખ, જગતથી જુદું બહુ બાપુ, હૈ ? (શ્રોતા:- આખી દુનિયાથી જુદું) આખી દુનિયા આ પ્રમાણે ગાંડી, પાગલ હૈ. આહાહાહાહા !

મેરા યહ ભવિષ્યમેં હોગા, આહાહા... અરે ભાઈ એ પૈસા, આબરુ, કીર્તિ ભવિષ્યમેં મેરી મદદ કરેગા. એ લડકા લડકા, આ સ્ત્રી, પચાસ વર્ષે પરણે પંચાવને, ભાઈ નાગા ભૂખ્યા એ રાખશે ઢાંકયા, અરે મૂંઢ કયા હૈ ? આહાહા... પંચાવન વર્ષે પરણે શું કરવા પણ ? કે બાયડી હોય તો નાગા ભૂખ્યા ઢોકે. કોણ નાગો ભૂખ્યો સાંભળને હવે મૂર્ખ. આ બધું પોગળ ખોલે છે. આહા ! કે કેમકે ઉઘાડું શરીર હોય તો દિકરી દિકરો કઈ રીતે આવી શકે બિચારા ઢાંકવા ? નણ હોય અંગ તો ઓલું થઈ ગયું હોય તો બાયડી હોય તો જરી (ઠીક) રહે. આહાહાહા ! અરે કોણ પ્રભુ તેરી. એ અમારા હતા, એ અમે એના હતા. ભવિષ્યમેં એસા હોગા, એસે જૂઠ-જૂઠે વિકલ્પોસે અજ્ઞાની જાના (પહેયાના) જાતા હૈ, લ્યો. આ મૂંઢ હૈ. કેમ જાનનેમેં જાતા હૈ, આવા જૂઠા રાગકો કરતે હૈ એ અજ્ઞાની જાનનેમેં આતા હૈ. આ મૂંઢ હૈ, અધર્મી હૈ, પાપી હૈ. આહાહાહા ! આકરું કામ બહુ.

અગ્નિ હૈ વહ ઈંધન નહી; હવે સવળા દાખલા-અગ્નિ હૈ યહ લાકડું નહીં. લાકડુ ને અગ્નિ ભિન્ન હૈ. ઈંધન હૈ યહ અગ્નિ નહીં. સામાન્ય વાત ક્રિયા - હવે વર્તમાન અગ્નિ હૈ વહ અગ્નિ હી હૈ. ઈંધણ હૈ વહ ઈંધણ હી હૈ. અગ્નિકા ઈંધણ નહીં. આહાહાહા ! ઈંધણકી અગ્નિ નહીં. અગ્નિકી અગ્નિ ને ઈંધણકા ઈંધણ હૈ. એ વર્તમાન વાત કરી. અગ્નિકા ઈંધણ પહેલે નહીં થા. અગ્નિકી લકડી પહેલે નહીં થી. લકડી તો લકડી કી હી હૈ ને, અગ્નિ તો અગ્નિકી હૈ. આહાહાહા ! અગ્નિકી લકડી પહેલે નહીં થા, ઈંધણકી અગ્નિ પહેલે નહીં થી. લકડીની અગ્નિ પહેલે હતી જ નહીં. અગ્નિ તો અગ્નિકી થી, અગ્નિકી અગ્નિ પહેલે થી. ઈંધણકા ઈંધણ પહેલે થા, અગ્નિકા ઈંધણ ભવિષ્યમેં નહીં હોગા. ઈંધણકી અગ્નિ ભવિષ્યમેં નહીં હોગી. અગ્નિ હી અગ્નિ હૈ. ભવિષ્યમેં હોગી. ઈંધણકા ઈંધણ હી ભવિષ્યમેં હોગા.

ઈસ પ્રકાર જૈસે કીસિકો અગ્નિમેં હી સચ્યા અગ્નિકા વિકલ્પ હોતા હૈ એ પ્રતિબુદ્ધ હૈ. એ લૌકિક ડાહ્યો કહેવાય. અગ્નિને અગ્નિ માને ને અગ્નિકો લકડી ન માને ને લકડીકો અગ્નિ ન માને એ લૌકિક ડાહ્યો કહેવાય.

ઈસ પ્રકાર, આહાહા ! મેં યહ પરદ્રવ્ય નહીં. આહાહાહા... જૈસે અગ્નિ લકડીકી નહીં, એસે મેં ભગવાન ચૈતન્ય સ્વરૂપ મેં શરીરકા સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર દેશકા નહીં. આહાહાહા ! આ ધર્મીકી પહેયાન, આહાહા ! આહાહા ! હૈ ? મેં એ પરદ્રવ્ય નહીં. યહ પરદ્રવ્ય મુજ સ્વરૂપ નહીં. રાગ ને પત્ની-સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર મેરા સ્વરૂપ હૈ હી નહીં. યે મેરા સ્વરૂપ હૈ હી નહીં.

આહાહાહા ! આવું બધું ભેદજ્ઞાન કરવું, નવરા ક્યાં આખો દિ' પાપના ધંધા. આહાહા ! એક આખો દિ' બાવીસ કલાક આ ખાધા ને આ પીધા ને આ રળ્યા ને આ દીકરા ને પાપના પોટલા. કલાક સાંભળવા મળે તે ત્યાં જાય તો ઊંધું મળે એને બધું. આ દયા પાળો, વ્રત કરો, ધર્મ થશે એ ઊંધા લાકડા. આહાહા ! એનો કલાક એક લૂંટી લીધો બચારાનો શ્રીમદ્ કહે છે કુગુરુ એનો કલાક લૂંટી લે છે. ભગવાનની જાત્રા કરો. પાલીતાણા શેત્રુંજય ઉપર ચડો નવ્યાણું વાર ચડો. ધૂળમેં લાખ વાર ચડ ને હવે (શ્રોતા:- પાલીતાણામાં મંદિર બંધાવે) મંદિર બંધાવે તો એ બધો શુભરાગ હૈ, સમજમેં આયા ?

પંદર લાખકા મંદિર હોતા હૈ ને. આફ્રિકા નૈરોબી યહાંકા ઘર હૈ સાંઈઠ શ્વેતામ્બર થા, સબ દિગંબર હો ગયે. સાંઈઠ ઘર હૈ. આઠ તો કરોડપતિ હૈ. વહ દૂસરા કોઈ પંદર લાખ, વીસ લાખ, પચીસ લાખ, ચાલીસ લાખ, પચાસ લાખ, બધા પૈસાવાળા છે. આફ્રિકામાં મંદિર નહીં થા. પહેલે તો હતા નહીં. આહાહાહા... અભી આ મહિને પહેલે પંદર લાખકા મંદિરકા મુહૂર્ત ક્રિયા હૈ. યે લોકો વિનંતી કરવા આવશે. ગૃહસ્થ લોકો હૈ. સબ શ્વેતામ્બર (થા) સાંઈઠ ઘર, સબ દિગંબર હો ગયા. કારણકે ત્રીસ વર્ષસે વાંચન ચલતે હૈ ત્યાં આફ્રિકામાં, ત્રીસ વર્ષસે સ્વાધ્યાય મંદિર બડા અઢી લાખકા હૈ. સ્વાધ્યાય ચલતે હૈ. પણ શ્વેતામ્બર થે, શ્વેતામ્બર હતા આ બધાય. પંદર લાખનું મંદિર મુહૂર્ત ક્રિયા. જેઠ સુદ ૧૧, ભીમ અગિયારસ, આફ્રિકા નૈરોબી, વિનંતી કરવા આવશે. પણ હવે તો શરીરને ભાઈ ૮૯ વર્ષ થયા. કોમળ શરીર, ખોરાક બંધ, વિનંતી કરે છે ને એનો આવવાનો ભાવ છે ભાઈ. આહાહા !

આંહી તો કહેતે હૈ કે કિસકા પૈસા ને કિસકા મંદિર ? આહાહાહા ! મેરા યહ થા ને મેરા યે રહેગા, ભવિષ્યમેં ભી મેરા રહેગા. મૂંઢ હૈ. આહાહાહા ! હૈ ? મૈં યે પરદ્રવ્ય નહીં હું. ધર્મી તો ઐસે માનતે હૈ, દેખો, મૈં તો એ રાગ ને શરીર, વાણી, સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર, દેશ મેરા નહીં. એ પરદ્રવ્ય મુજ સ્વરૂપ નહીં. મૈં તો મૈં હી હું. મૈં તો આનંદ ને જ્ઞાન સ્વરૂપી પ્રભુ મૈં હું, એ ધર્મીકા લક્ષણ હૈ. આહાહાહા ! આ તો જાત્રા ક્રિયા તો ધર્મ ક્રિયા. પાલીતાણાની જાત્રા ક્રિયા પુનમની, ધૂળેય નહીં ધરમ સાંભળને ! એમાં રાગ મંદ ક્રિયા હોય તો પુન્ય હોગા. સમજમેં આયા ? આહાહાહાહા ! આવી વાત છે.

પરદ્રવ્યકા પરદ્રવ્ય હૈ. પરદ્રવ્ય પહેલે મેરા નહીં થા. એ રાગ શરીર, સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર, મકાન, મહેલ, પહેલેસે હી મેરે નહીં થા. આહાહા ! યહ પરદ્રવ્ય મૈં પહેલે નહીં હું. મૈં ભી પરદ્રવ્યમાં પહેલેસે હી નહીં હું. એ મેરે નહીં હૈ. મૈં ઉસકા નહીં હું. પહેલેસે હી ઐસા હું. આહાહા... આ ધર્મી. આહાહા ! આનું નામ સમ્યગ્દેષિ જીવ ! હજી ધર્મની શરૂઆતવાળા હો. આહાહા ! મૈં મેરામેં હી પહેલેસે થા. મૈં તો અનાદિસે આનંદ સ્વરૂપ મૈં પહેલેસે અપના થા, પરદ્રવ્યકા પરદ્રવ્ય પહેલે થા. એ પરદ્રવ્ય મેરા ભવિષ્યમેં નહીં હોગા. આહાહાહા ! એ દીકરા ને બાયડી ને છોકરા ને વર્તમાનમેં મેરા નહીં, ભૂતકાળમેં મેરા નહીં થા, ભવિષ્યમાં મેરા નહીં રહેગા. આહાહાહાહા ! નહીં હોગા. ઈસકા મૈં ભવિષ્યમેં નહીં હોગા. મૈં અપના હી ભવિષ્યમેં રહુંગા. આહાહાહા ! મૈં તો આનંદ ને જ્ઞાન સ્વરૂપ મેરેમેં ભવિષ્યમેં મૈં હી રહેગા. મૈં રાગરૂપ ને પરરૂપે કભી હોગા નહીં, આહાહાહા ! આ સમ્યગ્દેષિના લક્ષણ. આહાહાહા... આને તો ભાનેય ન મળે કે આંહી આ શું

છે? કે સાંભળવામાં મળ્યું નથી બચારાને. આહાહા ! મੈં અપના હી ભવિષ્યમાં હુંગા. એ પરદ્રવ્યકા યહ પરદ્રવ્ય ભવિષ્યમાં રહેગા એ તો પરદ્રવ્ય હૈ. પરદ્રવ્ય ઉસમેં રહેગા. આહાહાહા !

ઐસા જો સ્વદ્રવ્યમેં સત્યાર્થ આત્મવિકલ્પ હોતા હૈ. ભગવાન જ્ઞાયક સ્વરૂપ પ્રભુ, અણાકુળ આનંદકી મૂર્તિ પ્રભુ આત્મા, ઉસમેં જો આત્મા નિર્ણય કરતે હૈ, એ સ્વદ્રવ્યમેં સત્યાર્થ આત્માકા નિર્ણય કરતે હૈ, વહી જ્ઞાની હૈ, એ ધર્મી હૈ, એ ધર્મીના લક્ષણ હૈ. આહાહાહા ! બહુ આકરું કામ લીધું. દયા દાનના વિકલ્પ ભી મેરા નહીં થા, મેરેમેં હૈ હી નહિ. સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર મેરેમેં હૈ નહી, મેં ઉસમેં નહિ હું, ભૂતકાળમેં નહિ થા, ભવિષ્યમેં નહિ હોગા. આહાહાહા !

અહીં તો કંઈક શરીરને ઠીક હોય તો પણ છોકરાને કહે આ મરી જાય ત્યારે જાયને સ્નાન કરનેકો સ્નાન-સ્નાન જા ને તું જાને તું ઈ હું જ છું ને, જાને તું? માળા મુરખ તો તું જા. તું જા સનાનમેં ભેગો જાય મહાણમાં જાય ત્યાં હારે? તું છે એ હું જ છું ને? પણ કે દિ' તું ઈ હું. આહાહાહા ! અજ્ઞાનીની ભ્રમણા ચારગતિમાં રખડનેકા લક્ષણ હૈ એ બધા. આહાહાહા ! જવાબદારી બહુ હૈ આમાં તો, આહાહા... એ અપ્રતિબુદ્ધ અજ્ઞાનીકા લક્ષણ હૈ ! આહાહાહા ! ઈસસે અજ્ઞાની પહેચાના જાતા હૈ. અજ્ઞાનીકી પહેચાન રાગાદિ પરદ્રવ્યકો મેરા માનના અને એ મેરા સ્વરૂપ હૈ ઐસે માનના, પહેલાં મેરા થા મેં ઉસકા થા, ભવિષ્યમેં મેરા રહેગા, મેં ભી ઉસકા રહેગા, ઉસકા અજ્ઞાનીકા લક્ષણ હૈ.

ધર્મીકા, સમ્યગ્દષ્ટિ ગૃહસ્થાશ્રમમેં હો, છ ખંડકા રાજમેં ચક્રવર્તી સમકિતી થા. શાંતિનાથ-કુંથુનાથ-અરનાથ, પણ એક રાગકા અંશ ને છન્નું કરોડ પાયદળ, છન્નું હજાર સ્ત્રી, મેરી નહીં, એ તો પર હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? મેં ઉસમેં નહીં, એ મેરેમેં નહીં. અને મેરે કારણસે આયા એ નહીં અને મેં ઉસકા સ્વામી હું ઐસા હૈ નહીં, ઈન્દ્ર હૈ સુધર્મ દેવલોક, બત્રીસ લાખ વૈમાન એક એક વૈમાનમાં અસંખ્ય દેવ, સુધર્મ દેવલોક. સમકિતી હૈ, જ્ઞાની હૈ કરોડો અપસરા હૈ પણ અંતરમેં એક રૂંવાટે ભી, એ સ્ત્રી મેરી નહિ મેં ઉસકા નહિ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? એ ઈંદ્રાણી મેરી નહિ. મેરે ઈંદ્રાણી નહીં, મેં ઈંદ્રાણીમાં નહીં. આહાહાહા !

ઐસા પરસે ભેદજ્ઞાન વર્તમાન ભૂત અને ભવિષ્યમેં તીનોં કાળમેં ઐસા ભેદજ્ઞાન વર્તતે હૈ ! આહાહા ! અજ્ઞાનીકો તીનોંકાળમેં મેરા (સબ) ઐસા વર્તતે હૈ. આહાહા ! લડકાકો સમજાના, કેળવણી દેના, જુવાન લડકી આવે વીસ-પચ્ચીસ પચ્ચીસ વર્ષની જુવાન બે-બે વર્ષની ઉંમરે એક તેવીસ-પચ્ચીસ ને સત્યાવીસ ને ઓગણત્રીસ અને ઠેકાણે પાડવા કે નહિ, હવે અહીં, કોણ હૈ પણ તેરી, એ હતી જ નહિ ને ? આહાહાહા !

પૈસા બહોત હોય તો એ કામ કરી શકે નહિ પોતે પછી એક ગૃહસ્થને દુકાન સાટુ ગોતે કે જુઓ પચ્ચીસ લાખ તને (તુજે) દેગા, એક ટકાનું વ્યાજ લઈશ ઓર મહીને તપાસ કરવા આવીશ ચોપડા, અને આધા ભાગ પેદાશમેં, આવી શરતું કરે આ શેઠીયાઓ. (શ્રોતા:- આપને ક્યાંથી ખબર, કહે છે). તમારે દુનિયા, આખી દુનિયાની ખબર છે. આહાહાહાહા !

અરે પ્રભુ શું તું કરે છે આ ? ભગવાન તો એને મૂંઢ કહે છે, એ જૈન જ નથી. આહાહાહા ! જૈન તો ઉસકો કહિએ, આહાહા... ઘટ-ઘટ અંતર જિન વસે ને ઘટ-ઘટ અંતર જૈન, ભગવાન વીતરાગ મૂર્તિ પ્રભુ બિરાજે છે આત્મા, ભાઈ તને ન બેસે ભાઈ. આહા ! એ આત્મા હું અને

રાગ હું નહિ, એવી (રીતે) જિસને રાગકો જીત લિયા, જેણે રાગને જીત લિયા, અને જેને રાગે જીત લિયા એ અજ્ઞાની. જેણે રાગને જીત લિયા એ જૈન. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? જગતથી જુદી વાત છે બાપુ !

અમે દુનિયાને બહુ જાણીએ છીએ ને અહીં તો નેવાશી વર્ષ થયા. અને ૭૨ વર્ષથી તો આ શાસ્ત્ર અભ્યાસ છે. દુકાનમાંય હું તો શાસ્ત્ર અભ્યાસ કરતો પાલેજ, બધા જોયા છે ને ? અનેક જોયા છે. વેદાંતી જોયા છે. વેદાંતીના ગુરુ એક હતા મોટા. એ તો અમારો ગ્રાહક હતો ત્યાં. બધા પગે લાગે ને અમારો ગરાગ અસીલ હતો. શું કહેવાય ? એને ગરાગ હતો. શું કહેવાય ધીરતા ધાર-ધીર કરતા આવતો હોં. ઉઘરાણી જતો હું ત્યાં એમને મેહરાજસી ગામ હતું, ત્યાં ઉઘરાણી વધારે હતી અમારી. પણ એ બધી ઓગણીસ-વીસ-એકવીસ વર્ષની ઉંમરે. બધી ભ્રમણાઓ કરી. આહાહાહાહા !

અરે પ્રભુ તું કોણ છે ક્યાં છો ? આહાહા ! તું તો આત્મા છે ને નાથ ! કિસમેં તુમ હૈ ? તુમ હૈ તો જ્ઞાનમેં, આનંદમેં, શાંતિમેં હૈ ને તુમ તો, તુમ રાગ અને પરમેં તો હૈ હી નહિ ને ? આહાહાહા ! અને રાગ ને પર તેરે મેં આયા હી નહિ કભી. આહાહા ! ઐસા આત્માકા અંતરમેં, રાગસે ભિન્ન હોકર ભાન અનુભૂતિ હોના, ઉસકા નામ ભગવાન સમ્યગ્દર્શિ, ધર્મની પહેલી શરૂઆતવાળા, પહેલી શરૂઆત હજી હોં ! આહાહાહા ! આવો માર્ગ અરેરે ! દુનિયા હાલી જાય છે. લૂંટાઈ જાય છે. બચારા ક્યાં જાશે ? આહાહા ! ઘણાં તો આ આત્માનું જેને શ્રવણ નથી, પુણ્યેય નથી ને પાપ એકલા કર્યાં છે, ધર્મ તો છે નહિ. રાગથી ભિન્ન સમ્યગ્દર્શન તો છે નહીં. આહાહા... અને પાપ બાવીસ-તેવીસ કલાક એકાદ કલાક સાંભળવા જાય કોઈ શુભભાવ હોય, શુભ, જાત્રા આદિ શુભભાવ પણ, એરણની ચોરી ને સોયના દાન. આહાહાહા ! એરણ સમજતે હૈ ને ? સોની, સોનું ઘડવાની, આહાહા... ક્યા કહેતે હૈ (એરાણી) એરાણી. એરણકી ચોરી ને સોયના દાન. ધર્મ તો છે નહિ આત્મજ્ઞાન, પણ પુણ્યનાય ઠેકાણાં ન મળે. એકાદ કલાક સાંભળવા જાય એ તેથી શુભભાવ હોય તે, એમાં બાવીસ કલાક તો પાપ એકલા. બાયડી-છોકરા ને ધંધા ને મારી નાખ્યા. આહાહા !

અહીં તો કહેતે હે પ્રભુ એક ક્ષણ પણ પરકી ચીજ અપની હૈ ને મૈં ઉસકા હું, એ માનનેવાલા મૂંઢ, મિથ્યાદર્શિ, અધર્મી હૈ ને એક ક્ષણમેં જેમ ભિન્ન પાડકર અપના ભાન હુઆ મૈં તો આત્મા જ્ઞાનસ્વરૂપ, આનંદસ્વરૂપ, મેરેમેં એ ચીજ જાનનેમેં આતી હૈ, છર્તે મેરેકું વિકાર નહિ હોતા, મૈં તો જાનનેવાલા હું. આહાહાહા ! ઉસકા નામ ધર્મકી પહેલી સીદી. આહાહાહા... કેટલી જવાબદારી ? એ હી પ્રતિબુદ્ધકા લક્ષણ હૈ. હૈ ? ઇસસે જ્ઞાની પહેયાના જાતા હૈ !

ભાવાર્થ: જો પરદ્રવ્યમેં આત્માકા વિકલ્પ રાગ એકતા કરતા હૈ, વહ અજ્ઞાની હૈ. અને જો અપને આત્માકો હી અપના માનતા હૈ યે જ્ઞાની હૈ. અગ્નિ ઈંધનકે દેષ્ટાંતસે દેઢ કિયા, વાત તો બહુ સાદી હતી ભાષા. અગ્નિ લકડીકી હોતી નહીં, લકડી અગ્નિકી હોતી નહીં. પરદ્રવ્ય અપના હોતા નહીં, અપના દ્રવ્ય પરદ્રવ્યમેં હોતા નહિ. અગ્નિ શબ્દે આત્મા, આનંદકંદ પ્રભુ એ રાગ ને એ સબ લકડી હૈ. પૈસા બૈસા ઉસકા હોતા નહીં અને લકડી અપની હોતી નહીં કભી. આહાહા ! વિશેષ કહેગા.

(શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ.)

प्रवचन नं. ८४ श्लोक नं. २२, गाथा २३ थी २५

ता. १२-८-७८ मंगलवार भादरवा सु६-१० सं. २५०४ उत्तम तप धर्म

सातमो द्विवस है. आज उत्तम तप-तप, तप धर्म कहेते है.

इहपरलोयसुहाणं गिरवेक्खो जो करेदि समभावो ।

विविहं कायकिलेसं तवधम्मो णिम्मलो तस्स ॥४००॥

आहाहा ! जे कोछ मुनि आही यारित्रनी वात छे सम्यग्दर्शन ने अनुभव सहित जिसको यारित्र अंतर रमणता प्रगट हुछ. जैसे यारित्रमें उग्र पुरुषार्थ करना, स्वरूपमें रमणताका उग्र पुरुषार्थ करना उसका नाम तप है. समजमें आया ? अे कहेते है देभो सुभ दुःख शत्रु मित्र तृण कंचन समान रागद्वेष रहित समभाव.

अंतरमें आनंद स्वरूपकी अनुभूतिपूर्वक, स्वरूपमें रमणतामें उग्र पुरुषार्थ करके वीतरागता बढ़ाना और अतीन्द्रिय आनंदका सुभ स्वाद विशेष लेना उसका नाम तप कहेनेमें आता है. आ व्याख्या. समजमें आया ? तप मुनिको निर्मल शब्द, भावार्थमां है, यारित्रके लिये जो उधमने उपयोग करता है वह तप कहा है. आहाहाहा ! अंतरमें आत्मा पूर्णानंदस्वरूप उसका अनुभवपूर्वक यारित्र नाम स्वरूपमें रमणता, उसमें उग्र पुरुषार्थ करते है यारित्रके लिये, अंतर रमणताके लिये, आहाहा... उधम ने उपयोग करतां है. है ? उधम अंतरमें उधम करते है. आनंद स्वरूपमें रमणतामें, आहाहा... सो तप कहा है. अने भगवान तप कहेते है. आहाहाहा ! आ अनशन अपवास करी नाख्या ने आ करी नाख्या ने अे तप ऐसा नहीं अेम कहेते है. अंतरमें आत्मा यारित्रमें रमण करते करते उग्र पुरुषार्थसे अंतरमें जोर करना स्वरूपमें रमणताकी अे दशाको तपधर्म उत्तम समकित सहितको कहेते है. आहाहाहा ! यह अंशे (यारित्र) भी सहित होता है.

आत्माकी विभाव परिणतिके संस्कारको मिटानेके लिये मुनिको भी जरी रागादि बाकी हे ने, पण अे विभाव संस्कारको मिटानेके लिये आहाहाहा... उधम करता है. अपने शुद्धात्म स्वरूपके उपयोगको यारित्रमें रोकता है. देभो, आहाहाहा ! अरे कोछ दि' क्यां बहारनी माने, ने मैं आ किया ने आ किया. आहाहा ! शुद्ध स्वरूप उपयोग, अपना शुद्ध यैतन्य स्वरूपका शुद्ध उपयोग, उसमें उपयोगको यारित्रको रोकता है. उपयोगमें अंतर रमणतामें रोकता है. इण्ण शुद्ध उपयोग क्या ? अंतरमें विकल्पका रहित निर्विकल्प शुद्ध उपयोग, आहाहाहा... अे यारित्रमें रोकता है, अडे बलपूर्वक रोकता है अैसा बल करना अे तप है. आ बधी व्याख्या जूदी तमारी करता अर्थ है हो अैसा बल करना अे तप है. आहाहाहाहा ! तो बहारनो त्याग क्यो ने कांछ पांय महाव्रतना विकल्प, विकल्प वस्तु तो क्यां है. आ आया अपवास किया ने थछ गयुं यारित्र ने तप. अरे भाछ वीतरागमार्ग कोछ अलौकिक है. समभाव शब्द पडा है ने अंदर. समभाव शब्द पडा है मूण श्लोकमें समभावो अेम आव्याने. "समभावो" अैसा शब्द पडा है. वीतराग, शुद्ध-उपयोग, उससे यारित्रमें रोकना शुद्ध उपयोगमें त्यां लगा देना. आहाहाहा... स्वरूपकी दृष्टिपूर्वक यारित्र तो है. पण अभी राग थोडा सम बाकी है. उसको नाश करनेके कारण

અપના શુદ્ધ ઉપયોગ કરકે સ્વરૂપકી રમણતામે ઉપયોગકો રોકના, જિસકો ઉત્તમ તપ કહેતે હૈ. આવી વ્યાખ્યા ચલતે હૈ. સમજમે આયા ? એના ભેદ પછી બાહ્યઅંતરનાં વસ્તુસ્થિતિ આ હૈ.

આ ૨૨ કળશ આવ્યો છે ને ? બાવીસમો કળશ.

શ્લોક - ૨૨

(માલિની)

ત્યજતુ જગદિદાનીં મોહમાજન્મલીઢં
રસયતુ રસિકાનાં રોચનં જ્ઞાનમુઘત્ ।
ઈહ કથમપિ નાત્માનાત્મના સાકમેકઃ
કિલ કલયતિ કાલે કાપિ તાદાત્મ્યવૃત્તિમ્ ॥૨૨॥

હવે આ અર્થનું કલશરૂપ કાવ્ય કહે છે:-

શ્લોકાર્થ:- [જગત્] જગત અર્થાત્ જગતના જીવો [આજન્મલીઢં મોહમ્] અનાદિ સંસારથી માંડીને આજ સુધી અનુભવ કરેલા મોહને [ડ્હદાનીં ત્યજતુ] હવે તો છોડો અને [રસિકાનાં રોચનં] રસિક જનોને રચિકર, [ઉઘત્ જ્ઞાનમ્] ઉઘય થઈ રહેલું જે જ્ઞાન તેને [રસયતુ] આસ્વાદો; કારણ કે [ડ્હહ] આ લોકમાં [આત્મા] આત્મા છે તે [કિલ] ખરેખર [કથમ્ અપિ] કોઈ પ્રકારે [અનાત્મના સાકમ્] અનાત્મા (પરદ્રવ્ય) સાથે [ક્વ અપિ કાલે] કોઈ કાળે પણ [તાદાત્મ્યવૃત્તિમ્ કલયતિ ન] તાદાત્મ્યવૃત્તિ (એકપણું) પામતો નથી, કેમ કે [એકઃ] આત્મા એક છે તે અન્ય દ્રવ્ય સાથે એકતારૂપ થતો નથી.

ભાવાર્થ:- આત્મા પરદ્રવ્ય સાથે કોઈ પ્રકારે કોઈ કાળે એકતાના ભાવને પામતો નથી. એ રીતે આચાર્યે, અનાદિથી પરદ્રવ્ય પ્રત્યે લાગેલો જે મોહ છે તેનું ભેદવિજ્ઞાન બતાવ્યું છે અને પ્રેરણા કરી છે કે એ એકપણારૂપ મોહને હવે છોડો અને જ્ઞાનને આસ્વાદો; મોહ છે તે વૃથા છે, જૂઠો છે, દુઃખનું કારણ છે. ૨૨.

ત્યજતુ જગદિદાનીં મોહમાજન્મલીઢં રસયતુ રસિકાનાં રોચનં જ્ઞાનમુઘત્ ।

ઈહ કથમપિ નાત્માનાત્મના સાકમેકઃ કિલ કલયતિ કાલે કાપિ તાદાત્મ્યવૃત્તિમ્ ॥૨૨॥

આહા ! અરે ! જગત. જગતના જીવો. જગતનો અર્થ, જગતના જીવો, સંસારી પ્રાણીઓ. આજન્મલીનમ્. આજન્મલીનમ્, આહાહાહા... અનાદિ સંસારસે લેકર આજતક અનુભવ કિયે મોહકો આહાહા... અનાદિ કાળસે રાગ અને દ્વેષકા કર્મચેતના કર્મફળચેતનાકા અનુભવ કરતે, અનંત કાળસે હુઆ હૈ. આહાહા ! “આજન્મલીનમ્” અનાદિકાળસે, આહાહા... પુણ્ય ને પાપ રાગાદિ ભાવમે લીનતા ઉસકા આજતક અનુભવ કીએ એ મોહકો, આહાહા... “ઈદાનીં ત્યજતુ”. અબ છોડ દે પ્રભુ. આહાહાહા ! આજતક અનુભવ કિયા રાગકા અનાદિકાળસે પુણ્યપાપ મિથ્યાભાવકા “ઈદાનીં ત્યજતુ” પ્રભુ અભીતક અત્યારે જ છોડ દે. આહાહા !

અનાદિકા રાગકા વિકારકા વેદન ક્રિયા હૈ અનુભવ ક્રિયા હૈ, એ અનાદિસે ક્રિયા હૈ, તો હૈ જગતના પ્રાણીઓ ! સંતો કહતે હૈ જગતને, આહાહા... “ઈદાનીં ત્યજતુ” અબ છોડ દે. આહાહાહા ! ઔર એ રાગકા અનુભવ આકુળતાકા અનુભવ, દુઃખકા અનુભવ, આહાહા... પ્રભુ છોડ દે. અને આત્મા આનંદ સ્વરૂપ ભગવાન ઉસકા આનંદકા અનુભવ કર. આહાહાહા ! આવી વાત છે. લોકોને એવું લાગે કે આવું તો બધું ? એ પરમ સત્ય જ ઐસા હૈ !

હૈ ? ‘રસિકાનાં રોચનમ્’. આહાહા... રસિકજનોંકો રુચિકર જિસકો આનંદ સ્વરૂપ ભગવાન, જ્ઞાન સ્વરૂપ પ્રભુ જિસકો રસિકાનાં જિસકો રુચિ હો ગઈ હૈ ! આનંદકા રસિકકા રુચિ હો ગઈ હૈ ઉસકો, આહાહાહા... આત્મા આનંદ ને જ્ઞાન સ્વરૂપ પ્રભુ વો તરફકા જિસકો રસ ચડયા હૈ. આહાહા ! રાગકા રસ છોડ દે અને આનંદ જ્ઞાનકા રસકો ગ્રહણ કર. આહાહાહા... આવી ભાષા છે. આવું સ્વરૂપ છે, શું થાય ? એ રસિકજનોંકો રુચિકર, ઉદય હુઆ જ્ઞાન. આહાહા ! ક્યા કહતે હૈ ? રાગકો છોડકર, સ્વભાવ સન્મુખમાં જ્યાં એકાગ્ર હુઆ, તો જ્ઞાનમેં આત્મા પ્રગટ હુઆ, ઉદય હુઆ, રાગકા અસ્ત હુઆ અને અપના આનંદ ને જ્ઞાનકી દશાકા ઉદય હુઆ. આહાહાહા !

જીવ અધિકાર હૈ ને ? શુભ-અશુભભાવ, રાગ એ તો અજીવ હૈ. ઈસકા તો અનુભવ પ્રભુ તેં અનંતકાળસે ક્રિયા હૈ. સાધુ હુઆ તો પણ પંચમહાવ્રતકા પરિણામકા અનુભવ એ રાગકા અનુભવ હૈ. આહાહાહા ! અનંત બૈર મુનિવ્રત ધારણ ક્રિયા આહાહા... હવે તો, આહાહા... “રસિકાનાં રોચનમ રસયતુ” આહાહાહા... “રસિકાનાં રોચનમ ઉદેત્ જ્ઞાનમ્” જિસકો આત્મા આનંદ સ્વરૂપ ભગવાન જ્ઞાન સ્વરૂપ, અંતરકા અનુભવ કરકે પ્રગટ હુઆ હૈ. આહાહાહા... આવી વાતું છે. ‘ઉદેત્ જ્ઞાનમ્’ પ્રગટ હુઆ હૈ આત્મા. જ્ઞાન એટલે આત્મા. રાગસે ભિન્ન ભગવાન જ્ઞાન, એ જ્ઞાન સ્વરૂપી પ્રવાહ આત્મા, અંતરમેં દૈષ્ટિ કરનેસે એ ઉદય હુઆ હૈ, પ્રગટ હુઆ હૈ સૂર્ય જેમ પ્રકાશે એમ ભગવાન પ્રકાશયા. આહાહાહાહા ! જ્ઞાન ને આનંદના પ્રકાશસે પ્રગટ હુઆ હૈ, આરે આવી વ્યાખ્યા. હૈ ? આસ્વાદ કરો.

એ વિકલ્પકા રાગકા અનુભવ તો પ્રભુ તેં અનંત કાળસે ક્રિયા હૈ, હવે તો છોડ દે, ઔર અપના આનંદ સ્વરૂપ ભગવાન જ્ઞાન સ્વરૂપ રસિક રુચિકરકો રસિક ઐસા જ્ઞાન ને આનંદ ઉત્પન્ન હુઆ, તો ઉસકા આસ્વાદ કરો. આહાહાહા ! જૈસા રાગકા પુણ્ય પાપકા વિકલ્પકા વિકારકા મોહકા અનુભવ ક્રિયા ઐસે ભગવાન આત્માકા અનુભવ કરો. થોડામાં પણ બહોત ભર દિયા હૈ. આહાહા ! જ્ઞાન એટલે આત્મા હોં, ભગવાન પૂર્ણાનંદ વીતરાગ મૂર્તિ પ્રભુ ! ઉસકી પ્રત્યક્ષ દશા પ્રગટ હુઈ. આહાહાહા ! રાગકો છોડકર સ્વભાવકા આશ્રય લિયા, ત્યાં એ જ્ઞાન ને આનંદ ને આત્મા પ્રગટ હુઆ પર્યાયમેં. આહાહાહા... એ આનંદકા આસ્વાદ કરો પ્રભુ ! આહાહાહા ! ઉસકા નામ જીવકા અનુભવ, જીવ અધિકાર હૈ ને ?

રાગ વિકલ્પ જો હૈ ને યાહે તો દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિકા હો, જો ઉસકો છોડકર આહાહા... અપના આત્મા જ્ઞાન આનંદ સ્વરૂપ, ઉસકા આશ્રય કરતે થે તો પર્યાયમેં આનંદ ને જ્ઞાન પ્રગટ હુઆ, ઉસકા આસ્વાદ કરો. જે રાગકા આસ્વાદ કરતે થે એ આત્માકા આસ્વાદ કરો અરે આવી વાતો છે, હૈ ? સમજમેં આયા ? રાગકા આસ્વાદ કરતે થે એ અજીવકા આસ્વાદ થા, અને

ભગવાન આત્મા આનંદ ને જ્ઞાન સ્વરૂપ છે એસા આશ્રય કરકે જો પર્યાય આનંદકી પ્રગટી વો જીવ છે, એ જીવકા ભાવ છે, આહાહાહા ! આવી વાતું હવે.

અહીં દૂસરી બાત એસા કહેતે છે કે શરીર સ્ત્રીકા, પૈસા લક્ષ્મી આબરુ ઉસકો તો કભી આત્માએ ભોગ્યા હી નહિં. કયા કહા ? શરીર શરીર જડ એ તો માટી ધૂળ છે, માટી એ તો માટી પુદ્ગલ છે, પૈસા પુદ્ગલ છે, લડુ દાળ ભાત શાક જડ પુદ્ગલ છે, ઉસકા તો અનુભવ કભી ક્રિયા હી નહિ. અનુભવ ક્રિયા તો એણે રાગ દ્વેષકા અપના આત્મામેં અનુભવ ક્રિયા, સમજમેં આયા ? આહાહા ! પહેલાં એ શબ્દ લિયાને ? એસા નહિ લિયા કે તમે સ્ત્રી ભોગ્યા, પૈસા ભોગ્યા એ છોડ દે, પણ એ ભોગ્યા છે હી નહિ. એ તરફકા રાગ કરકે, વિકાર કરકે, વિકારકો ભોગતે થે. આહાહાહાહા ! આવી વાતું છે. એ દુઃખકા ભોકતા થા પ્રભુ, કર્મચેતના, કર્મફળચેતના, રાગ ને રાગકા ફળ દુઃખ. આહાહાહા !

પ્રભુ હવે અરાગી ભગવાન અંદર, પૂર્ણાનંદકા નાથ વીતરાગ મૂર્તિ પ્રભુ, ઉસકા આશ્રય લે ત્યાં રસ(મેં) જામ, ઉસસે તેરી પર્યાયમેં આનંદ ને શાંતિ આયેગી, ઉસકો આસ્વાદ કર. આહાહા ! ઉસકા નામ ધર્મ છે, આવી વાત છે. આહાહા ! આસ્વાદન અનુભવ કરો. આહાહા !

ભગવાન આનંદ ને જ્ઞાન ને શાંતિકા સાગર પ્રભુ ઉસકા અનુભવ કરને આહાહાહા ! અનુભવ તો પર્યાયમેં હોતા છે, દ્રવ્યમાં કાંઈ અનુભવ હોતા નહીં. દ્રવ્ય તો ધ્રુવ અનંત આનંદ કંદ પ્રભુ છે, પણ ઉસકા તરફકા લક્ષ્યે, આશ્રયસે જો પ્રગટ દશા આનંદકી હુઈ ઉસકો આસ્વાદો, આહાહાહા ! આવો માર્ગ હવે, આ સાધારણ માણસો બચારાએ સાંભળ્યુંયે ન હોય, એને આ, આ કાંઈ નવો માર્ગ કાઢ્યો કહે છે પણ આ કે દિ'નું છે આ ? અને હજાર વર્ષ પહેલાંનો કળશ છે ને, એમાં બે હજાર વર્ષ પહેલાંનો શ્લોક છે, અને અનાદિકાળનો એ અભિપ્રાય છે. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આહા !

આસ્વાદન કરો, કયોં કે આ લોકમાં આત્મા વાસ્તવમેં કિસી પ્રકાર ભી અનાત્માકે સાથ, આહાહાહા... ભગવાન આત્મા જ્ઞાન ને આનંદ સ્વરૂપ એ કભી રાગ સાથે એકત્વ હુઆ હી નહિ. સમજમેં આયા ? કિસી પ્રકાર ભી અનાત્માકે સાથ કદાપિ આત્મા તાદાત્મ્ય વૃત્તિકો પ્રાપ્ત નહીં હોતા. આહાહાહાહા ! રાગ દયા દાન વ્રતાદિકા વિકલ્પ છે, ઉસકી સાથ ભગવાન જ્ઞાનસ્વરૂપ, આનંદસ્વરૂપ, પવિત્રસ્વરૂપ એ રાગકે સાથ તાદાત્મ્ય કભી હુઆ હી નહિ. આહાહાહાહા ! આવો માર્ગ એટલે પછી શું થાય ? આહા ! ઓલા કહે સંયમ ધરો, વસ્ત્ર છોડો. તો ત્યાં સાતમું ગુણસ્થાન આવશે, ને ત્યાં નિર્વિકલ્પ સમકિત, સમકિત ત્યાં થાશે. કહો અરે ભગવાન ! અહિંયા તો પ્રથમ જે અનાદિકા પુણ્ય ને પાપના વિકારનો અનુભવ દુઃખનો કરતે આયે છે, પ્રભુ હવે એકવાર ઉસકો છોડ દે દૈષ્ટિમેંસે, કયોં ? કે એ આત્મા રાગ સાથે તાદાત્મ્ય હુઆ હી નહીં માટે છૂટ સકતે છે એમ કહેતે છે. આહાહા ! યુગલજી ! આવી વાતું છે. આહા !

એ પુણ્ય ને પાપકા ભાવ ઉસકી સાથ ભગવાન આનંદ સ્વરૂપ તાદાત્મ્ય એકરૂપ કભી હુઆ હી નહીં. આહાહાહા ! તો એકરૂપ નહીં હુઆ તો દૈષ્ટિ છોડ દે વો ઉપરસે, જિસમેં એકરૂપ નહીં હુઆ ઉસકી દૈષ્ટિ છોડ દે અને આનંદ ને જ્ઞાન સાથે એકમેક હે ત્યાં દૈષ્ટિ લગા દે. આહાહાહા ! આવો માર્ગ એય કોઈ દિ' સાંભળ્યુંય નો હોય એના બાપ દાદાએ. એના બાપદાદા

તો ક્યાં હતાં ? પણ, આહાહાહા... આ દિગંબર ધર્મ ક્યાંય હૈ નહીં. આહાહા... એ વસ્તુનો સ્વભાવ હૈ, દિગંબર ધર્મ કોઈ પક્ષ નથી.

એ તો વાત કરતે હૈ, કે આત્મા વિકલ્પ જો રાગાદિ હૈ વો કપડાસે ભિન્ન હૈ. આહાહાહા ! એ રાગાદિ કપડાસે આત્મા અભેદ કભી હુઆ હી નહિ. આહાહાહાહા ! ઈસસે છોડકર અત્યંત જ્ઞાનસ્વરૂપી ભગવાન આત્મા પરમબ્રહ્મ પ્રભુ ઉસકા આશ્રય લેકર, ઉસકા સ્વીકાર કરકે, ઉસકા સત્કાર કરકે, ઉસકો ઉપાદેયમાં જાનકર, પર્યાયમેં જો આનંદ આયા, ઉસકા સ્વાદ લે પ્રભુ. આહાહા ! ગજબ બાત કરતે હૈ ને. સ્વાદ લેના એ સંવર નિર્જરા હૈ, ઔર જીવ ત્રિકાળી હૈ એ જીવ દ્રવ્ય હૈ ધ્રુવ-જાયક. આહાહા ! સમજમેં આયા ? રાગકા સ્વાદ લેના એ અજીવ હૈ, ઔર જીવ તો જાયક ત્રિકાળ હૈ. આહાહા ! ઉસકો છોડકર શુભ અશુભ રાગકા સ્વાદ લેના એ એક મિથ્યાત્વભાવ દુઃખરૂપ ભાવ પરિભ્રમણકા કારણ હૈ. આહાહાહા... સમજમેં આયા ? આ વાત એવી લાગે માણસને તો. આહાહાહા !

“તાદાત્મ્યવૃત્તિમ્ કલયતિ ન” એકત્વકો પ્રાપ્ત નહીં હોતા. આહાહા ! પ્રભુ નિરાળા અંદર રહા હૈ. રાગ જો દયા, દાન, વ્રત, શુભ અશુભભાવ, ઔર ભગવાન બિયમેં સંધી હૈ, સાંધ હૈ, એકત્વ નહિં હુઆ. આહાહાહાહા ! બિયમેં ત્રડ હૈ, ત્રડ સમજે ? ભિન્નતા હૈ. આહાહાહા... આવી વાત છે. શરીર ને વાણી ને મન ને સ્ત્રી ને પૈસા ને એ ચીજ તો ક્યાંય (દૂર) રહી ગઈ. આહાહા ! ઉસકા તો અનુભવ હૈ નહિં, પણ વો તરફકા લક્ષ કરકે રાગ ને દ્વેષ ઉત્પન્ન કરતે હૈ, ઉસકા અનુભવ હૈ પણ વો રાગ ને દ્વેષ ભગવાનકી સાથે તાદાત્મ્ય એકરૂપ કભી હુઆ હી નહિ. આહાહા ! બે બિયમેં સાંધ હૈ, ત્રડ હૈ ભેદ હૈ. આહાહાહા ! તો ઉસકો ભેદ હૈ તો ઉસકો છોડકર ભગવાન આનંદ સ્વરૂપ પ્રભુ અંદર, આહાહાહાહાહા... પ્રથમ સમ્યગ્દર્શનકી વખતની વાત હૈ, મુનિપણા તો બાપુ એ કોઈ જુદી ચીજ કોઈ હૈ. આહાહા ! એનો સ્વાદ લે, ક્યોંકિ આત્મા એક હૈ વહ અન્ય દ્રવ્યકે સાથ એકતારૂપ નહીં હોતા. ક્યા કહેતે હૈં ? ભગવાન જાયક સ્વરૂપ પરમબ્રહ્મ ભગવંત એકરૂપ હૈ. એ વિકલ્પાદિ અનેકરૂપમાં એકતા નહીં પ્રાપ્ત હોતા કભી. આહાહાહા ! એકરૂપ એ અનેકરૂપ કભી નહિં હોતા એમ કહેતે હૈ. આહાહા ! શું શબ્દો ? આહાહા ! સંતોની વાણી રામબાણ છે. અરે ! સાંભળવા મળે નહીં, એ ક્યારે વિચારમાં આવે ને, એ ક્યારે જાય ઊડે ? આહાહા !

ક્યોંકિ આત્મા તો એક હૈ, એકરૂપ સ્વરૂપ આનંદકંદ જાયકભાવ એક હૈ. અને આ વિકલ્પાદિ અનેક હૈ. એ એક અનેકકી સાથ તાદાત્મ્યરૂપ કભી હુઆ હી નહીં. આહાહાહાહા ! એ કારણે, આ જીવ અધિકાર હૈ ને ? એ જીવ સ્વરૂપ ભગવાન, એ રાગાદિ અજીવકી સાથ એકરૂપ કભી હુઆ હી નહીં. આહાહાહા ! તો એકકા અનેક ન હુઆ, તો અનેકકા લક્ષ છોડકરકે એકકા અનુભવ કર. આહાહાહા ! આવો માર્ગ લ્યો. આવો માર્ગ છે ભાઈ ! આ કોઈ પંડિતાઈની ચીજ નથી. આહાહાહાહા !

છતાં જ્ઞાનીકો ભી શુભરાગ આતા હૈ. સમજમેં આયા ? પણ એ દુઃખરૂપ આતા હૈ. આહાહાહા... તો ક્યોં આતા ? પણ આયે બિના રહે નહીં. જબલગ વીતરાગ ન હો તબલગ એસા શુભભાવ ભગવાનકી ભક્તિ આદિ એસા આયા બિના રહે નહીં. હૈ દુઃખરૂપ, છતાં એ

દુઃખરૂપમે તાદાત્મ્ય આત્મા હુઆ હી નહિ. આહાહાહાહા... એ દુઃખકે કાળમે ભી અપના આત્મા ભિન્ન રહા હૈ અંદર. આહાહાહાહા ! ગજબ વાત કીધી, એક શ્લોક પણ, ઓહોહોહો ! એક હૈ. આહાહા ! એ એક અન્ય દ્રવ્યકે સાથ એકતારૂપ કેસે હો ? આહાહાહા... જાયક આનંદ સ્વરૂપ પ્રભુ એકરૂપ સામાન્ય સ્વભાવ આહાહાહા... એ રાગાદિ અનેકપણે અજીવ આદિ કેસે હો ? આહાહાહા ! એ જીવ જાયકસ્વરૂપી પ્રભુ એકરૂપ એ રાગાદિ અનેક અજીવ ઈસકી સાથ એ અનેક કયો ? આહાહાહા ! સમજાય એટલું સમજવું ભાઈ ! માર્ગ તો, આહાહા... વીતરાગ સર્વજ્ઞ પરમેશ્વરકા આ પંથ હૈ. સંતો કહેતે હૈ એ તો આડતીયા હોકર કહેતે હૈ. સર્વજ્ઞ ભગવાન કહેતે હૈ એ આ હૈ. આહાહા... આહાહાહા... ભાષા તો જુઓ, “કવાપિ કાલે તાદાત્મ્યવૃત્તિમ ન ધરતા એક હૈ” આહાહાહા ! કોઈ કાળમે ભગવાન આત્મા જાયકરસસ્વરૂપ, અજાયક ઐસા રાગકે સાથ તાદાત્મ્યવૃત્તિ, એક અનેકમેં નહીં આતા, આહાહાહા... સમજમેં આયા ? ઐસા એકરૂપ સ્વભાવ ઉસકા અનુભવ કરો એ પર્યાયમેં, વસ્તુ એકરૂપ ત્રિકાળ હૈ. આહાહા ! એ રાગ સાથ એકરૂપ હુઆ નહીં, તો એકરૂપકા અનુભવ કરો. આહાહાહા... શું વાત ? ક્યાંય ન મળે. આહાહા !

ભાવાર્થ: “આત્મા પરદ્રવ્યકે સાથ કિસીપ્રકાર, કોઈપણ પ્રકારે, કોઈપણ કાળે, એકતાકે ભાવકો પ્રાપ્ત નહીં હોતાં” આહાહાહાહા !

“જેમ નિર્મળતા રે સ્ફટિક તણી, તેમજ જીવ સ્વભાવ રે” ભગવાન તો નિર્મળ સ્ફટિક જેસી ચીજ અનાદિ અનંત ભિન્ન હૈ. આહા ! આહાહાહા ! જિસકો જીવ કહીએ, આત્મા કહીએ આહાહાહા... એ તો જાયકભાવ સ્વરૂપે અનાદિ અનંત ભિન્ન હૈ, હૈ ? આત્મા ભગવાન દ્રવ્ય સ્વરૂપ ચૈતન્યમૂર્તિ પ્રભુ, પરદ્રવ્ય નામ રાગ ને પુણ્ય પાપકે સાથ શરીર વાણી મનકે સાથ તો સંબંધ કયા હૈ, એ તો પરકા વેદન તો હૈ હી નહિ. કિસીપ્રકાર, કોઈ પ્રકારે વ્યવહારસે ભી એક હૈ ઐસા નહિ એમ કહેતે હૈ અહીં તો, આહાહા ! નિશ્ચયસે ભિન્ન હૈ, તો વ્યવહારસે એક હૈ ? એ કથન-માત્ર આતા હૈ, પણ હૈ નહિ. આહાહાહા ! કિસીપ્રકાર, કિસી સમય એકતાકે ભાવકો પ્રાપ્ત નહીં હોતા.

“ઈસપ્રકાર આચાર્યદેવને ભગવાન કુંદકુંદાચાર્ય એમને અનાદિકાળસે પરદ્રવ્યકે પ્રતિ લગા હુવા મોહ, ઉસકા ભેદ વિજ્ઞાન બતાયા હૈ”. આહાહા. ઔર પ્રેરણા કી હૈ ઈસ એક સ્વરૂપ મોહકો અબ છોડ દો. આહાહા ! ભાષા તો સહેલી હૈ પણ ભાવ કોઈ અલૌકિક હૈ. આહાહા ! એ રાગકા સ્વભાવકે સાથ સંબંધ નહિ, વો કારણે છોડ દે. આહાહાહા ! ઔર સ્વભાવકા અનુભવ કર તો એ જીવકા અનુભવ હુઆ. રાગકા અનુભવ હૈ એ જીવકા અનુભવસે અજીવકા અનુભવ હૈ ભિન્ન, આહાહાહા ! ઉસકા ભેદવિજ્ઞાન બતાયા, ઔર એકત્વ મોહકો છોડ દો ઔર જ્ઞાનકા આસ્વાદન કરો આત્મા જ્ઞાનાનંદસ્વરૂપ ભગવાન, જ્ઞાનસ્વરૂપ, જાણકસ્વરૂપ, જાણકસ્વભાવ ઉસકા અનુભવ કરો, મોહ વૃથા હૈ. મોહની વ્યાખ્યા, મોહ એટલે વૃથા, આહાહાહા... જૂઠા હૈ. દુઃખકા કારણ હૈ, એ શુભઅશુભભાવ આત્મામેં હૈ નહીં માટે જૂઠા હૈ, મોહનો અર્થ જ વૃથા હૈ, અમોહનો અર્થ સફળ હૈ ને મોહનો અર્થ નિષ્ફળ હૈ. આહાહા ! આવી વાતું. હવે સમાજમાં આવી વાત મૂકવી. (શ્રોતા:- હોય એવી જ મૂકાય ને) માર્ગ તો આ છે. ભાઈ, ગમે તે પંડિત હો કે ગમે તે નામ ધરાવો, માર્ગ તો આ છે ઐસા જ્ઞાનમેં હજી નિર્ણય ન કરે ઉસકો અનુભવ કહાંસે આતા હૈ ? આહાહા... સમજમેં આયા ? આહા ! મોહ વૃથા હૈ, જૂઠા હૈ, દુઃખકા કારણ હૈ.

गाथा - २३ थी २५

अथाप्रतिबुद्धबोधनाय व्यवसायः क्रियते-

अण्णाणमोहिदमदी मज्झमिणं भणदि पोग्गलं दव्वं ।
 बद्धमबद्धं च तथा जीवो बहुभावसंजुत्तो ॥२३॥
 सव्वण्हुणाणदिट्ठो जीवो उवओगलक्खणो णिच्चं ।
 कह सो पोग्गलदव्वीभूदो जं भणसि मज्झमिणं ॥२४॥
 जदि सो पोग्गलदव्वीभूदो जीवत्तमागदं इदरं ।
 तो सक्को वत्तुं जे मज्झमिणं पोग्गलं दव्वं ॥२५॥

अज्ञानमोहितमतिर्ममेदं भणति पुद्गलं द्रव्यम् ।
 बद्धमबद्धं च तथा जीवो बहुभावसंयुक्तः ॥२३॥
 सर्वज्ञज्ञानदृष्टो जीव उपयोगलक्षणो नित्यम् ।
 कथं स पुद्गलद्रव्यीभूतो यद्गणसि ममेदम् ॥२४॥
 यदि स पुद्गलद्रव्यीभूतो जीवत्वमागतमितरत् ।
 तच्छक्तो वक्तुं यन्ममेदं पुद्गलं द्रव्यम् ॥२५॥

युगपदनेकविधस्य बन्धनोपाधेः सन्निधानेन प्रधावितानामस्वभावभावानां संयोगवशाद्विचित्रोपाश्रयोपरक्तः स्फटिकोपल इवात्यन्ततिरोहितस्वभावभावतया अस्तमितसमस्तविवेकज्योतिर्महता स्वयमज्ञानेन विमोहितहृदयो भेदमकृत्वा तानेवास्वभावभावान् स्वीकुर्वाणः पुद्गलद्रव्यं ममेदमित्यनुभवति किलाप्रतिबुद्धो जीवः । अथायमेव प्रतिबोध्यते-रे दुरात्मन्, आत्मपंसन् जहीहि जहीहि परमाविवेकघस्मरसतृणाभ्यवहारित्वम् । दूरनिरस्तसमस्तसन्देहविपर्यासानध्यवसायेन विश्वैकज्योतिषा सर्वज्ञज्ञानेन स्फुटीकृतं किल नित्योपयोगलक्षणं जीवद्रव्यं तत्कथं पुद्गलद्रव्यीभूतं येन पुद्गलद्रव्यं मदमेमित्यनुभवसि, यतो यदि कथञ्चनापि जीवद्रव्यं पुद्गलद्रव्यीभूतं स्यात् पुद्गलद्रव्यं च जीवद्रव्यीभूतं स्यात् तदैव लवणस्योदकमिव ममेदं पुद्गलद्रव्यमित्यनुभूतिः किल घटेत, तत्तु न कथञ्चनापि स्यात् । तथा हि-यथा क्षारत्वलक्षणं लवणमुदकीभवत् द्रवत्वलक्षणमुदकं च लवणीभवत् क्षारत्वद्रवत्वसहवृत्त्यविरोधादनुभूयते, न तथा नित्योपयोगलक्षणं जीवद्रव्यं पुद्गलद्रव्यीभवत् नित्यानुपयोगलक्षणं पुद्गलद्रव्यं च जीवद्रव्यीभवत् उपयोगानुपयोगयोः प्रकाशतमसोरिव सहवृत्तिविरोधादनुभूयते । तत्सर्वथा प्रसीद, विबुध्यस्व, स्वद्रव्यं ममेदमित्यनुभव ।

હવે અપ્રતિબુદ્ધને સમજાવવા માટે પ્રયત્ન કરે છે:-

અજ્ઞાનથી મોહિતમતિ બહુભાવસંયુત જીવ જે,
“આ બદ્ધ તેમ અબદ્ધ પુદ્ગલદ્રવ્ય મારું” તે કહે. ૨૩.

સર્વજ્ઞજ્ઞાનવિષે સદા ઉપયોગલક્ષણ જીવ જે,
તે કેમ પુદ્ગલ થઈ શકે કે ‘મારું આ’ તું કહે અરે! ૨૪.

જો જીવ પુદ્ગલ થાય, પામે પુદ્ગલો જીવત્વને,
તું તો જ એમ કહી શકે ‘આ મારું પુદ્ગલદ્રવ્ય છે’. ૨૫.

ગાથાર્થ:- [અજ્ઞાનમોહિતમતિ:] જેની મતિ અજ્ઞાનથી મોહિત છે [બહુભાવ-સંયુક્ત:] અને જે મોહ, રાગ, દ્વેષ આદિ ઘણા ભાવોથી સહિત છે એવો [જીવ:] જીવ [મળતિ] એમ કહે છે કે [ઇદં] આ [બદ્ધમ્ તથા ચ અબદ્ધં] શરીરાદિ બદ્ધ તેમ જ ધનધાન્યાદિ અબદ્ધ [પુદ્ગલં દ્રવ્યમ્] પુદ્ગલદ્રવ્ય [મમ] મારું છે. આચાર્ય કહે છે: [સર્વજ્ઞજ્ઞાનદષ્ટ:] સર્વજ્ઞના જ્ઞાન વડે દેખવામાં આવેલો જે [નિત્યમ્] સદા [ઉપયોગલક્ષણ:] ઉપયોગલક્ષણવાળો [જીવ:] જીવ છે [સ:] તે [પુદ્ગલદ્રવ્યોભૂત:] પુદ્ગલદ્રવ્યરૂપ [કથં] કેમ થઈ શકે [યત્] કે [મળસિ] તું કહે છે કે [ઇદં મમ] આ પુદ્ગલદ્રવ્ય મારું છે? [યદિ] જો [સ:] જીવદ્રવ્ય [પુદ્ગલદ્રવ્યોભૂત:] પુદ્ગલદ્રવ્યરૂપ થઈ જાય અને [ઇતરત્] પુદ્ગલદ્રવ્ય [જીવત્વમ્] જીવપણાને [આગતમ્] પામે [તત્] તો [વક્તું શક્ત:] તું કહી શકે [યત્] કે [ઇદં પુદ્ગલં દ્રવ્યમ્] આ પુદ્ગલદ્રવ્ય [મમ] મારું છે. (પણ એવું તો થતું નથી.)

ટીકા:- એકીસાથે અનેક પ્રકારની બંધનની ઉપાધિના અતિ નિકટપણાથી વેગપૂર્વક વહેતા અસ્વભાવભાવોના સંયોગવશે જે (અપ્રતિબુદ્ધ જીવ) અનેક પ્રકારના વર્ણવાળા *આશ્રયની નિકટતાથી રંગાયેલા સ્ફટિકપાષાણ જેવો છે, અત્યંત તિરોભૂત (ઢંકાયેલા) પોતાના સ્વભાવભાવપણાથી જે જેની સમસ્ત ભેદજ્ઞાનરૂપ જ્યોતિ અસ્ત થઈ ગઈ છે એવો છે, અને મહા અજ્ઞાનથી જેનું હૃદય પોતે પોતાથી જ વિમોહિત છે-એવો અપ્રતિબુદ્ધ જીવ સ્વપરનો ભેદ નહિ કરીને, પેલા અસ્વભાવભાવોને જ (પોતાના સ્વભાવ નથી એવા વિભાવોને જ) પોતાના કરતો, પુદ્ગલદ્રવ્યને ‘આ મારું છે’ એમ અનુભવે છે. (જેમ સ્ફટિકપાષાણમાં અનેક પ્રકારના વર્ણની નિકટતાથી અનેકવર્ણરૂપપણું દેખાય છે, સ્ફટિકનો નિજ શ્વેત-નિર્મળભાવ દેખાતો નથી તેવી રીતે અપ્રતિબુદ્ધને કર્મની ઉપાધિથી આત્માનો શુદ્ધ સ્વભાવ આચ્છાદિત થઈ રહ્યો છે-દેખાતો નથી તેથી પુદ્ગલદ્રવ્યને પોતાનું માને છે.) એવા અપ્રતિબુદ્ધને હવે સમજાવવામાં આવે છે કે :- રે દુરાત્મન્ ! આત્માનો ઘાત કરનાર ! જેમ પરમ અવિવેકથી ખાનારા હસ્તી આદિ પશુઓ સુંદર આહારને તૃણ સહિત ખાઈ જાય છે એવી રીતે ખાવાના સ્વભાવને તું છોડ, છોડ. જેણે સમસ્ત સંદેહ,

* આશ્રય = જેમાં સ્ફટિકમણિ મૂકેલો હોય તે વસ્તુ.

વિપર્યય, અનધ્યવસાય દૂર કરી દીધા છે અને જે વિશ્વને (સમસ્ત વસ્તુઓને) પ્રકાશવાને એક અદ્વિતીય જ્યોતિ છે એવા સર્વજ્ઞ-જ્ઞાનથી સ્ફુટ (પ્રગટ) કરવામાં આવેલ જે નિત્ય ઉપયોગસ્વભાવરૂપ જીવદ્રવ્ય તે કેવી રીતે પુદ્ગલદ્રવ્યરૂપ થઈ ગયું કે જેથી તું 'આ પુદ્ગલદ્રવ્ય મારું છે' એમ અનુભવે છે? કારણ કે જો કોઈ પણ પ્રકારે જીવદ્રવ્ય પુદ્ગલદ્રવ્યરૂપ થાય અને પુદ્ગલદ્રવ્ય જીવદ્રવ્યરૂપ થાય તો જ 'મીઠાનું પાણી' એવા અનુભવની જેમ 'મારું આ પુદ્ગલદ્રવ્ય' એવી અનુભૂતિ ખરેખર વ્યાજબી છે; પણ એમ તો કોઈ રીતે બનતું નથી. એ, દેષ્ટાંતથી સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે: જેમ ખારાપણું જેનું લક્ષણ છે એવું લવણ પાણીરૂપ થતું દેખાય છે અને દ્રવત્વ (પ્રવાહીપણું) જેનું લક્ષણ છે એવું પાણી લવણરૂપ થતું દેખાય છે કારણ કે ખારાપણું અને દ્રવપણાને સાથે રહેવામાં અવિરોધ છે અર્થાત્ તેમાં કોઈ બાધા નથી, તેવી રીતે નિત્ય ઉપયોગ લક્ષણવાળું જીવદ્રવ્ય પુદ્ગલદ્રવ્ય થતું જોવામાં આવતું નથી અને નિત્ય અનુપયોગ (જડ) લક્ષણવાળું પુદ્ગલદ્રવ્ય જીવદ્રવ્ય થતું જોવામાં આવતું નથી કારણ કે પ્રકાશ અને અંધકારની માફક ઉપયોગ અને અનુપયોગને સાથે રહેવામાં વિરોધ છે; જડ-ચેતન કદી પણ એક થઈ શકે નહિ. તેથી તું સર્વ પ્રકારે પ્રસન્ન થા, તારું ચિત્ત ઉજ્જવળ કરી સાવધાન થા અને સ્વદ્રવ્યને જ 'આ મારું છે' એમ અનુભવ. (એમ શ્રી ગુરુઓનો ઉપદેશ છે.)

ભાવાર્થ:- આ અજ્ઞાની જીવ પુદ્ગલદ્રવ્યને પોતાનું માને છે તેને ઉપદેશ કરી સાવધાન કર્યો છે કે જડ અને ચેતનદ્રવ્ય-એ બન્ને સર્વથા જુદાં જુદાં છે, કદાચિત્ કોઈ પણ રીતે એકરૂપ નથી થતાં એમ સર્વજ્ઞે દીઠું છે; માટે હે અજ્ઞાની ! તું પરદ્રવ્યને એકપણે માનવું છોડી દે; વૃથા માન્યતાથી બસ થાઓ.

પ્રવચન નં. ૮૪ ગાથા ૨૩ થી ૨૫

અબ અપ્રતિબુદ્ધકો સમજાનેકે લિયે પ્રયત્ન, દેખો. ક્યા કહેતે હૈ. આ સમયસાર અપ્રતિબુદ્ધકો સમજાનેકે લિયે કહેતે હૈ. મુનિકો માટે કહેતે હૈ ને મિથ્યાદૈષ્ટિ માટે નહિ, ઐસા નહિ હૈ. આહાહાહા ! કેટલાક કહેતે હૈ કે સમયસાર તો મુનિકે માટે હૈ પણ અહીં તો કહેતે હૈ કે અપ્રતિબુદ્ધ અજ્ઞાનીકો સમજાને માટે પ્રયત્ન કરતે હૈ ભાષામૈં. આહાહાહાહા ! અરે ! તીન ગાથા હૈ.

अण्णाणमोहिदमदी मज्झमिणं भणदि पोग्गलं दव्वं ।

बद्धमबद्धं च तथा जीवो बहुभावसंजुत्तो ॥२३॥

सव्वण्हुणाणदिट्ठो जीवो उवओगलक्खणो णिच्चं ।

कह सो पोग्गलदव्वीभूदो जं भणसि मज्झमिणं ॥२४॥

जदि सो पोग्गलदव्वीभूदो जीवत्तमागदं इदरं ।

तो सक्को वत्तुं जे मज्झमिणं पोग्गलं दव्वं ॥२५॥

અજ્ઞાનથી મોહિતમતિ બહુભાવસંયુત જીવ જે,
 “આ બદ્ધ તેમ અબદ્ધ પુદ્ગલદ્રવ્ય મારું” તે કહે. ૨૩.
 સર્વજ્ઞજ્ઞાનવિષે સદા ઉપયોગલક્ષણ જીવ જે,
 તે કેમ પુદ્ગલ થઈ શકે કે ‘મારું આ’ તું કહે અરે! ૨૪.
 જો જીવ પુદ્ગલ થાય, પામે પુદ્ગલો જીવત્વને,
 તું તો જ એમ કહી શકે ‘આ મારું પુદ્ગલદ્રવ્ય છે’. ૨૫.

ટીકા: એક હી સાથ અનેક પ્રકારકી બંધનકી ઉપાધિકી અતિ નિકટતાસે વેગપૂર્વક બહેતે હુએ, આહાહા ! ઔર અસ્વભાવભાવોકે સંયોગવશ જો અપ્રતિબુદ્ધ અજ્ઞાની જીવ અનેક પ્રકારકે વર્ણવાળે આશ્રયકી નિકટતાસે રંગે હુએ સ્ફટિક-પાષાણ જૈસા હૈ, ક્યા કહતે હૈ ? ફરીને, એક હી સાથ અનેક પ્રકારકી બંધનકી ઉપાધિકી અતિ નિકટતાકે વેગપૂર્વક રાગાદિ વહેતે હુએ અસ્વભાવ ભાવોકે સંયોગવશ વિકારભાવ, અસ્વભાવભાવ એને સંયોગવશ, આહાહાહાહા... ત્રણલોકનો નાથ સ્ફટિકમણી જૈસા ચૈતન્યમૂર્તિ, પણ અસ્વભાવિક જો ભાવ હૈ ઉસકે સાથ સંયોગવશ અનેક પ્રકારકે રંગવાળે આશ્રયકી નિકટતાસે રંગે સ્ફટિકની જેમ, સ્ફટિક પથ્થર હૈ એ તો સબ નિર્મળાનંદ હૈ નિર્મળ હૈ, પણ સંયોગ લાલ-પીળા ફૂલને કારણે ઉસમેં લાલ-પીળા રંગ દિખતે હૈ, એ ઉપાધિ હૈ. આહાહાહા ! સ્ફટિકમેં લાલ-પીળા ફૂલકે કારણે એમાં છાયા દિખતી હૈ, એ અપની (સ્ફટિકકી) યોગ્યતાસે હુઈ હૈ, સમજમેં આયા ? લકડીમેં હો તો લાલ પીળા ફૂલ હો તો છાયા નહિ પડે ક્યોં કિ ઉસકી યોગ્યતા નહિ. પણ વો યોગ્યતા ભી ઉસકા સ્વભાવ નહિ એમ બતાના હૈ.

આહા ! સ્ફટિકમેં જે લાલ-પીળા જે દિખતે હૈ વહ ઉસકા સ્વભાવ નહીં. એમ ભગવાન આત્મામેં અસ્વાભાવિક જે વિકાર આદિકા સંયોગમેં જો દિખતે હૈ એ ઉસકા સ્વભાવ નહીં. આહાહાહાહા ! ખરેખર તો જ્ઞાનકે આ ભાવમેં એ જ્ઞેય તરીકે જ્ઞાનનેમેં આતા હૈ, પણ એસા ન માનકર એ ચીજ મેરી હૈ એસા માનતે હૈ એ મિથ્યાત્વ ભ્રમકો સેવતે હૈ. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? યહાં તો સ્ફટિકમણીના દેષ્ટાંત દિયા ને ? કે સ્ફટિકમણીમેં- આત્મામેં અનેક પ્રકારની બંધનની ઉપાધિ, અતિ નિકટ-નજીક, આહાહા... એ સર્વ વિશુદ્ધમાં આવે છે ને ? (ચેતક-ચેત્યભાવ) એમ કે અતિ નિકટ છે માટે, છે તો જ્ઞેય પર, પણ અતિ નિકટતાને લઈને એક હૈ એસા અજ્ઞાનીકો માલૂમ પડતે હૈ. આહાહા ! સર્વ વિશુદ્ધમાં આવે છે. સમજાય છે કાંઈ ? આહાહાહા !

અનેક પ્રકારની બંધનની નિમિત્તની ઉપાધિની અતિ નજીકતાને કારણે, વેગપૂર્વક વહેતા આહાહાહાહા... રાગાદિભાવ વેગપૂર્વક પ્રણમતા અથવા અસ્વભાવભાવોં કે સંયોગવશ યહ અસ્વભાવભાવના સંયોગને તાબે છે. આહાહાહા ! અપ્રતિબુદ્ધ અજ્ઞાની જીવ અનેક પ્રકારકે રંગવાળે આશ્રયકી નિકટતાસે સ્ફટિક, રંગે હુએ સ્ફટિકપાષાણ જૈસા હૈ. આહાહા ! સ્ફટિકપાષાણમેં રંગકા સંબંધસે જાણે સંયોગ જાણે લાલ-પીળા આદિ હો ગયા, સ્ફટિક એસે સંયોગવશે માનતે હૈ લોકો, એસે ભગવાન આત્મા, આહાહાહા... અતિ નિકટ વિકારના ભાવના સંબંધસે જાણે મેં વિકાર (રૂપ) હો ગયા એસે અજ્ઞાની માનતે હૈ. આહાહા ! આવી વાતું છે.

જૈન ધર્મ સૂક્ષ્મ છે ભાઈ ! જૈન ધર્મ એટલે વસ્તુ ધર્મ, વસ્તુકા સ્વરૂપ, સૂક્ષ્મ છે. આહાહા ! હજી તો પહેલાં સમ્યક્દર્શનકી બાત યહાં ચલતી છે, ભેદજ્ઞાન. આહાહા ! ભગવાન આત્મા સ્ફટિકમણીને લાલ-પીળા અનેક રંગકા ઉપાધિકે નિમિત્તસે એસે લાલ-પીળી દિખનેમે આતી છે, એસે ભગવાન આત્મામે પુણ્ય ને પાપ આદિ વિકારી ભાવકા નિકટપણા હોનેસે, છે તો પરજ્ઞેય, સ્વજ્ઞાનકા છે તો પરજ્ઞેય, પણ અતિનિકટતાસે દૃષ્ટિ ત્યાં હોનેસે રાગાદિભાવ મેરા છે એસા અજ્ઞાનીકો અનુભવમે આતા છે. આહાહાહા !

“અત્યંત તિરોભૂત અપને સ્વભાવભાવત્વસે જિસકો સમસ્ત ભેદજ્ઞાન જ્યોતિ અસ્ત હો ગઈ છે”. આહાહાહા ! એ સ્ફટિકમણીમે લાલ-પીળા સંયોગકે કારણ લાલ-પીળા ભાષ હોતા છે એ જાણે સ્ફટિકકી દશા છે એમ માનતે છે, એસે અજ્ઞાની અપના ચૈતન્ય જ્ઞાયક સ્વભાવની સમીપમે રાગાદિ અતિ નિકટતાસે દેખનેમે આતા છે કે એ મેરી ચીજ છે એસા માનકર અજ્ઞાની મૂઠ્ઠા રાગકા વેદન કરતે છે. આહા... અજીવકા વેદન કરતે છે જીવ નહિં એમ કહે છે. આહાહાહા ! એક-એક શ્લોક સૂક્ષ્મ ભરા છે ભાઈ. આહાહા ! છે ?

અત્યંત તિરોભૂત અપને સ્વભાવભાવત્વસે જિસકી સમસ્ત ભેદજ્ઞાન જ્યોતિ અસ્ત હો ગઈ, એ રાગસે ભિન્ન, ભેદજ્ઞાન આથમી ગયા અજ્ઞાનીકો, અસ્ત હો ગયા. એકત્વબુદ્ધિ માન લિયા. આહાહા ! ચાહે તો સૂક્ષ્મ ગુણ ગુણીકા ભેદકા રાગ ઉત્પન્ન હો, તો રાગકી સાથ એકતા કભી હુઈ નહિં ભગવાનકો, પણ અજ્ઞાની એ ઉપર દૃષ્ટિ હોનેસે રાગસે ભિન્ન ભેદજ્ઞાન અસ્ત હો ગયા, અને રાગમે એકત્વ છે એસા માન લિયા. આહાહાહા ! આવો ઉપદેશ છે લ્યો, અસ્ત હો ગઈ, એસા છે અજ્ઞાની. ભગવાન આનંદ સ્વરૂપ પ્રભુ, ઉસકી વિકાર દશાકી નિકટતાસે ભેદજ્ઞાન જ્યોતિ અસ્ત હો ગઈ કારણે, રાગ મેં હું એસા અજ્ઞાની અનુભવ કરતે છે, એ અજીવકા અનુભવ છે. આહાહાહા ! આકરું કામ.

મહા અજ્ઞાનસે, આહાહા ! જિસકા હૃદય સ્વયં મહાઅજ્ઞાનસે અપને સ્વભાવભાવકા જિસકા હૃદય સ્વયં સ્વતઃ અપનેસે હી, કર્મકે કારણસે નહિં, સમજમે આયા ? ભાઈ કર્મ એસા છે તો, એસે નહિં કહતે છે, આહાહાહા... કર્મ તો પરદ્રવ્ય છે, પરદ્રવ્યકો તો પર્યાય છૂતી હી નહિ, પરદ્રવ્યકી પર્યાય અપનેમે છૂતી નહિ, આહાહાહા ! મહા અજ્ઞાનસે, આહાહાહા... રાગ અસ્વભાવભાવ સંયોગને વશે, ઈસકો એસા હો ગયા છે કે મેં આ હું. ઔર ઉસસે ભેદજ્ઞાન જ્યોતિ અસ્ત હો ગઈ. એસા મહા અજ્ઞાનસે જિસકા હૃદય સ્વયં અપનેસે સ્વતઃ વિમોહિત છે, કર્મકે કારણસે નહીં. આહાહાહાહા... એમાંય વાંધા, એ તો દર્શનમોહનો ઉદય હોય ત્યારે, એસા હોતા છે કહે એ તો નિમિત્તકા કથન છે. સમજમે આયા ? અપના સ્વરૂપ ચૈતન્ય સ્વભાવ એ અસ્વભાવિક ભાવ રાગાદિકી સાથ એકત્વબુદ્ધિ કરકે ભેદજ્ઞાન અસ્ત હો ગયા, ઉસકો પરમે વિમોહિત હો ગયા, એ સ્વયં અપનેસે વિમોહિત હુઆ છે. અપની ભૂલસે વિમોહિત હો ગયા છે. કર્મકે કારણસે નહીં. સમજમે આયા ? “કર્મ બિચારે કોણ ભૂલ મેરી અધિકાઈ” આતે છે ભકિતમે. આહાહા !

એમાંય વાંધા લોકોને કર્મને લઈને વિકાર ન થાય ? હૈં ? (શ્રોતા:- કર્મને લઈને ન થાય તો વિકાર સ્વભાવ થઈ જશે.) વિકાર સ્વભાવ થઈ જાય, મોટી ચર્ચા થઈ હતી વર્ણીજી સાથે,

૧૩ ની સાલ, એકવીસ વર્ષ પહેલાં, મોટી ચર્ચા વિકાર છે એ કર્મકા નિમિત્તસે હોતા છે. કીધું બિલકુલ નહીં. વિકાર અપનેસે (હોતા છે) કર્મકી અપેક્ષા છે હી નહીં. પણ એ બધું સારા સંપ્રદાયમાં એ વાત હતી. શ્વેતામ્બરમ્ને તો એની એ જ મુખ્યતા છે આખી, સમજમ્ને આયા ? રામવિજય છે ઉસમ્ને એક, એ રામવિજયકે સાથ એક આપણા છે. ખેડાવાળા જેઠાભાઈ શ્વેતામ્બર પાકા અને પછી એના ભગત હતા ને એમાં અહીંનું આપણું વાંચન આવી ગયું સાંભળવા, ત્યારે એમને એમ થયું કે ભાઈ પચાસ પ્રશ્નો કાઢ્યા એણે કે આના કોઈ જવાબ આપો. જો આપણામાંથી મળે શ્વેતામ્બરમાંથી તો મારે ફરવું મટે. પચાસ પ્રશ્નો કાઢ્યા કોઈએ જવાબ આપ્યા નહીં. એક જણે જવાબ આપ્યા પણ બધા ખોટા. પછી રામવિજય સાથે ચર્ચા કરીએ, રામવિજયની સાથે બેઠા. રામવિજયે પહેલે કહ્યા કે જો ભાઈ આ કર્મસે વિકાર હોતે છે એ માન્ય છે પહેલે તમારે ? તો પછી ચર્ચા કરીએ. આ કહે કે એ અમારે માન્ય નહીં છે, પણ શ્વેતામ્બરની આખી શૈલી જ કર્મને લઈને થાય ને પરને લઈને થાય. આખી ઊંધી શૈલી છે આખી. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- આખી સંસારની શૈલી છે.) આખો સંસાર શૈલી છે. શું કહીએ ભાઈ ? આ તો દિગંબર તો કોઈ અલૌકિક ચીજ છે. ક્યાંય છે નહીં, ક્યાંય.

આ વાત બડી ચર્ચા હુઈ થી જેઠાલાલ ને, જેઠાભાઈ છે અમદાવાદ, મુંબઈ રહે છે. રામવિજય હારે ચર્ચા હુઈ, એ જાણે કે આમણે સોનગઢનું બધું સાંભળ્યું છે. આહાહા ! આપણે ચર્ચા કરીએ, પણ પહેલે આ માન્ય છે તમને એમ કહ્યું રામવિજયે કે કર્મથી વિકાર થાય. એ માન્ય છે ? તો ચર્ચા કરીએ. આ કહે એ મારે માન્ય નથી. આ એના મોટા આચાર્ય રામવિજય ! એની વસ્તુ શું ? આખી દૈષ્ટિ જ વિપરીત છે. શ્વેતામ્બરની શૈલી જ આખી દૈષ્ટિ વિપરીત છે. આહાહા ! અને લોકોને ખબર નથી. આ શ્વેતામ્બરના સાધુ હતા. જુઓ, ચેતનજી ! ક્યાં હતું કાંઈ ? આહાહાહા !

અહીંયા તો કહેતે છે કે સ્વયં, છે ? સ્વતઃ હી, બે શબ્દો તો પડયા છે. એ અપના સ્વભાવકો ભૂલકર સ્વયં સ્વતઃ હી અપનેસે વિમોહિત છે. રાગમ્ને અપનાપણા એ વિમોહિત સ્વયં સિદ્ધ અપનેસે છે. કોઈ પરકે કારણસે છે નહીં. આહાહાહાહા ! પણ વો શાસ્ત્રમ્ને એસા આવે ને ? જ્ઞાનાવરણી કર્મ, જ્ઞાનાવરણી કર્મ જ્ઞાનને રોકે, અરે ! એસા છે નહીં સૂન તો સહી એ તો નિમિત્તકા કથન છે. જ્ઞાન પર્યાય અપનેસે હીણી પરિણમતે છે. તો જ્ઞાનાવરણી કર્મકો નિમિત્ત કહેનેમ્ને આયા છે. નિમિત્તસે અહીંયા જ્ઞાનાવરણી આત્માકો રોકે એ બાત છે નહીં. પરદ્રવ્ય આત્માકો રોકે એસી બાત છે નહીં. એય આહાહા ! આવી વાત છે ભાઈ. માર્ગ આ છે ભાઈ ! આહાહા ! સંતો કહેતે છે ને આચાર્ય મહારાજ, આહાહા... એસે કહેતે છે કે 'જુઓ' ક્યા ?

જિસકા હૃદય સ્વયં સ્વતઃ હી વિમોહિત હુઆ છે, એસા અપ્રતિબુદ્ધ અજ્ઞાની જીવ સ્વપરકા ભેદ ન કરકે, આહાહા... એ રાગ જો દયા, દાન, વ્રત આદિકા વિકલ્પ છે એ રાગ છે. આહાહાહા ! ઉસસે ભિન્ન ન કરકે, આહાહા... સ્વપરકા ભેદ ન કરકે, મૈ જ્ઞાનાનંદ હું ને આ રાગ પર છે. આહાહાહા ! ઉન અસ્વભાવભાવોંકો હી એ પુણ્ય ને પાપકા રાગાદિ અસ્વભાવભાવ છે. અપને સ્વભાવ નહીં છે એસે વિભાવોંકો હી અપના કરતા હુઆ. આહાહાહા ! એ વ્યવહારકા રાગાદિ આયા. ઉસકો અપના કરતા હુઆ, છે અસ્વભાવભાવ અપના સ્વભાવ નહીં. આહાહાહા !

આમાં ક્યાં નવરાશ આદિ ધંધો નિવૃત્તિ નહીં. આહાહા !

અપના કરતા હુઆ, આહાહાહા... પુદ્ગલ દ્રવ્યકો યહ મેરા હૈ, એ રાગાદિ પુદ્ગલદ્રવ્ય હી હૈ. ખરેખર, જીવદ્રવ્ય નહીં. આહાહાહા... દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, પૂજા વિકલ્પ હૈ, એ પુદ્ગલ હૈ, જીવ નહીં માટે પુદ્ગલ યૂં જીવકા અભાવ એ માટે, આહાહા... યહ પુદ્ગલકો હી યહ મેરા હૈ. ઈસપ્રકાર અનુભવ કરતા હૈ. આહાહા ! અજાની રાગકો મેરા હૈ, એ અસ્વભાવભાવ હૈ. એ સ્વભાવભાવ જ્ઞાયકસે ભિન્ન હૈ, એસા ભિન્નકો અપના માનતે હૈ, ઓર ઉસકા કર્તા હોતા હૈ, ઓર ઉસકા અનુભવ કરતે હૈ. આહાહાહાહાહા ! હવે આમાં એકેક પદ ને એકેક શ્લોક સમજના કઠણ. ઓલો સમયસાર પંદર દિ 'માં વાંચી ગયો એક જણો કહે. બહુ તમે સમયસારના વખાણ કરો બાપુ, અક્ષર વાંચી ગયો, એના એકેક પદ ને એકેક શબ્દો સંતોની દિગંબર મુનિઓની વાણી છે. આહાહા ! આહાહા !

એ અપના જ્ઞાયક સ્વભાવ જીવ વસ્તુ ઓર રાગાદિ યાહે તો દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિકા વિકલ્પ હો, પણ એ રાગ અસ્વભાવભાવ હૈ, એ અસ્વભાવભાવ અપનેસે ભિન્ન હૈ, આત્મા અસ્વભાવભાવસે તાદાત્મ્યવૃત્તિ એકરૂપ કદી હુઆ નહીં, છતાં અજાની અપના સ્વભાવકો ન જાનકર, અસ્વભાવભાવકો અપના માનકર કર્તા હોતા હૈ. આહાહાહા ! ખરેખર અસ્વભાવભાવ એ જ્ઞાનીકો પરજોય તરીકે જાનનેમ્ આતા હૈ. આવી વાતું છે. આ તમારા ઝવેરાત કરતાં આ બધી બીજી જાત છે ન્યાં, આહાહા ! બાપુ મારગડા એ બધી ધૂળની ઝવેરાત છે. બધી રખડવાની (શ્રોતા:- ઓલી જડ ઝવેરાત છે આ ચેતન ઝવેરાત છે) આહાહા ! પ્રભુ તું ચૈતન્ય ઝવેરી અંદર છો ને પ્રભુ, આહાહાહા... અનંત અનંત ગુણના રતનના ઓરડા પડ્યા છે ને અંદર પ્રભુ, આહાહાહા... કમરા કઘા 'તા કાલે, ગુજરાતીમાં ઓરડા. આહાહાહા... ઉસમ્ આ વિકાર ફિકાર હૈ હી નહીં, જે ભાવે તીર્થકર ગોત્ર બંધાય એ ભાવ ભી આત્મામ્ નહીં. એ આત્માકા નહીં. આહાહા ! અજાની સ્વભાવ ભાવકી સાથ વિભાવભાવકા એકરૂપ નહીં હોને પર ભી વો રાગાદિ મ્ હું એસા કર્તા હોકર સ્વભાવકો ભૂલ જાતે હૈ ! ઓર કર્તા હોકર રાગકા કર્તા હોતા હૈ. (એસા) અનુભવ હોતા હૈ. આહાહા ! વિશેષ આયેગા લ્યો.

(શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ)

પ્રવચન નં. ૮૫ ગાથા ૨૩ થી ૨૫

તા. ૧૩-૯-૭૮ બુધવાર ભાદરવા સુદ-૧૨ પર્યૂષણ પર્વ દિવસ-૮ ઉત્તમ ત્યાગ ધર્મ સં. ૨૫૦૪

આઠમા દિન હૈ ત્યાગ-ત્યાગ.

જો ચયદિ મિદ્ધમોજ્જં ઉવચરણં રાયદોસસંજનયં ।

વસદિં મમત્તહેદું ચાયગુણો સો હવે તસ્સ ॥૪૦૧॥

મુનિની વ્યાખ્યા હૈ. જિસકો અપના આત્મા જ્ઞાનસ્વરૂપી આનંદ ઉસકા અંતર અનુભવ હુઆ હો ઓ ઉપરાંત સ્વરૂપમ્ અતીન્દ્રિય પ્રચુર આનંદકા સ્વાદ આયા હો યે મુનિકી બાત હૈ એ મુનિને ત્યાગ ધર્મ હૈ. ત્યાગકી વ્યાખ્યા ? મુનિને સંસારાદિ ભોક્તૃત્વ મમત્વકા ત્યાગ તો

है डी, इवे जे वस्तुनी साथे वर्तमान काम पडते है, अे भोजन, तो भोजनमें छष्ट भोजनको छोडता है. आहाहा! आत्माना आनंदना स्वाद आगण छष्ट भोजन भी छोड देते है. अतीन्द्रिय आनंदना, आहाहा... अनुभव ने वेदन आगण मुनि प्रिय भोजन छष्ट भोजन छोड देते है, उसका नाम त्याग. और उपकरणना संबंध है उसमें रागद्वेषका त्याग. उपकरण जो है मिला उसमें रागद्वेष अनुकूल अैसा न रभे जिसमें राग हो. अैसा उपकरण साथ...

और ममत्वमें योह वस्ती. तीन-आहार, उपकरण ने वस्ती - तीन साथे संबंध - तो तीनों में रागका त्याग करे. आहाहाहा! ममत्व योह वस्ती ममत्वनो हेतु मोटी वस्ती मकान आदि होय, आनंदका स्वाद आगण उसकी किंमत कांछ नई. अे छोड दे वस्ती उसका नाम आ त्याग धर्म कहेनेमें (आता) है. त्याग नाम आ बाह्य स्त्री कुटुंब परिवार त्याग अे तो है डी. संसार भोग देहका त्याग ममत्वका तो है डी. इसकी बात है. आहाहा...

वस्ती, भोजन अने उपकरण त्रणकी साथ संबंध है. तीन तो अे प्रत्येका ममत्व वृत्तिका आनंदका स्वाद लेकर अतीन्द्रिय आनंदका, आहाहाहा... स्वाद अनुभवमें विशेष सुभका स्वाद आते है अे वस्तु छोडी देते है. आहाहा... आनुं नाम त्याग है. ये आठमा-आठमा दिन है आज बुधवार - बुधवार आ गाथा अईया आया.

अैसा अप्रतिबुद्ध स्वयं जिसका हृदय स्वयं स्वतः विमोहित हुआ है अैसा अप्रतिबुद्ध, है? पांयमी लीटी है क्या कहते है? के जैसे स्फटिकमें, स्फटिक निर्मण होने पर भी संयोग आदिमें अथवा जिस थीजमें स्फटिक मूक्युं होय, उसकी अंदर छांय पडे, पित्तणनुं वासण तेनी छांय पडे अे उपाधि है अैसे भगवान आत्मा आनंद ने ज्ञान स्वरूप स्फटिक जैसा है, उसमें राग पुण्य पापका भावकी छाया छिपती है उपाधि, आहाहाहा... अे अस्वभावभाव है, शुभअशुभभाव, आहाहाहा... अे अस्वभावभाव है, अे अस्वभावभाव है स्वभावभाव रहित उसको अपना मानकर अज्ञानी अस्वभावभावको अपना मानते है ने, वेदते है. आहाहा... पण अपना आत्मा क्या है उसको राग है पण रागको ज्ञाननेवाला आत्मा भिन्न है अैसा ज्ञानीको ज्ञान है, अज्ञानीको भबर नहि, आहाहाहा... राग है, जीणी वात बहु भापु. राग पण आ राग है, याहे तो दया-दान प्रत-भक्तिका हो पण अे शुभराग अे अस्वभावभाव है पण उसका ज्ञाननेवाला आ है अैसे ज्ञानते है कौन? किसकी सत्तामें आ राग है अैसे ज्ञाननेमें आता है? समजमें आया? अे ज्ञानकी सत्तामें आ राग है अे ज्ञाननेमें आता है. आहाहाहा...

अे स्वभावभाव मैं हुं अैसा अज्ञानी न मानकर, अे दया-दानना विकल्प राग आया अे उपाधि है, अे अस्वभावभाव है, अे विभावभाव है. आहाहाहा... उसको अपना मानते है अज्ञानी उसको अपना मानते है. है? "हृदय स्वयं स्वतः विमोहित हो गया है, अप्रतिबुद्ध अज्ञानी जव स्वपरका भेद न करके" आहाहा... अे राग और स्वभाव भिन्न अैसा दोका भेदज्ञान न करके अज्ञानी, आहाहाहा... जीणी वात बहु भापु.

आहाहा! उन अस्वभावभावोंको डी, अे पुण्य ने पापना राग विकल्प राग उसमें स्व ने परका भेद न करके, अे स्व-पर स्वभावभावको डी, है? आहाहा... अपना स्वभाव नहि अैसा विभावको डी अपना करता हुआ, आहाहाहा... ज्ञानना-देभना भगवान, अे

સ્વભાવભાવસે રાગ ભિન્ન છે, અને રાગ અસ્વભાવભાવસે, સ્વભાવભાવ ભિન્ન છે. આહાહા ! એસા અનંત બૈર મુનિપણા લિયા દ્રવ્યલિંગી સાધુ હુઆ પણ વો રાગ અને આત્મા દોહી એક માનકર અસ્વભાવભાવોંકો અપના લાભ માનકર મિથ્યાદૈષ્ટિ હુઆ. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? ભારે કામ ભાઈ આવું. પુદ્ગલ દ્રવ્યકો યહ મેરા છે, એ રાગાદિ પુદ્ગલ દ્રવ્ય છે ખરેખર આત્મદ્રવ્ય નહિ. આહાહા ! યાહે તો શુભરાગ હો પણ એ રાગ પુદ્ગલ છે જડ, ચૈતન્ય નહિ, ક્યોંકિ એ રાગ જાનતે નહિ, રાગ જાનતે નહિ, રાગ જ્ઞાન દ્વારા જાનનેમેં આતા છે, એ કારણ વો રાગ પુદ્ગલ અને અચેતન છે. ભગવાન ઉસસે ભિન્ન છે. આહાહા... પણ ઉસકો ઉસકી ખબર નહિ. સ્વ ને પરકી જુદાઈકા ભાન નહિ, તેથી પરકો અપનાભાવ માનતે છે. છે ! આહા ! યહ મેરા હી તો છે એસા અનુભવ કરતા છે !

જૈસે સ્ફટિક પાષાણમેં અનેક પ્રકારકે રંગોકી નિકટતા વર્ણ, અનેક રંગ રૂપ અવસ્થા દિખાઈ દેતે છે, સ્ફટિકમાં દેખાય છે. સ્ફટિકકા નિજ શ્વેત નિર્મળભાવ દિખાઈ નહિ દેતા. આહાહાહા ! સ્ફટિક (કો) વાસણમેં મૂકયા હો ઉસકી છાંય દિખે, ઈસકો એ અપના માનતે છે સ્ફટિક (કી) અજ્ઞાની એસે એને તો ક્યાં માને ? ઈસી પ્રકાર અજ્ઞાનીકો કર્મકી ઉપાધિસે આત્માકા શુદ્ધ સ્વભાવ આચ્છાદિત હો રહા છે. આહાહાહા ! એ પુણ્ય ને પાપના વિકલ્પનો રાગ યાહે તો દયાકા રાગ હો યાહે તો ભક્તિકા રાગ, આહાહાહા... પણ એ રાગ ને અસ્વભાવભાવ(કો) અપના માનકર, આહાહાહા... શુદ્ધ સ્વભાવ આચ્છાદિત હો રહા છે, રાગકો અપના માનનેસે, રાગકો જાનનેવાલા ભગવાન, જ્ઞાન સ્વરૂપ આચ્છાદિત ઢંકાઈ ગયા છે. આહાહાહા ! રાગકી પ્રીતિકે પ્રેમમેં જ્ઞાન સ્વરૂપી ભગવાન ઢંક ગયા છે. આરે ! હવે આવી વાતું છે.

આહાહા ! જેમ સ્ફટિકમેં લાલ પીળા આદિ વાસણ હો ઉસમેં મુકનેસે એસી ઉપાધિ દિખતી છે, અંદરમેં તો ઉસકો નિર્મળ સ્વભાવ નહિ દિખતા. એસે અજ્ઞાની અપના ચૈતન્ય જ્ઞાન સ્વભાવ પ્રભુ, ઉસકો રાગકી ઉપાધિસે અપના માનકર સ્વચ્છતાકા જ્ઞાન ઉસકો હોતા નહીં. આહાહા ! આ ક્યાં આમાં “ કર્મકી ઉપાધિસે એટલે રાગાદિ આત્માકા શુદ્ધ સ્વભાવ આચ્છાદિત હો રહા છે ” દિખાઈ નહિ દેતા. રાગકો દેખનેવાલા, આહાહા... રાગકો જાનનેવાલા ઢંક ગયા ત્યાં, રાગ હી રહે ગયા ઉસકો... આહાહા... મૈ તો રાગ હું, એસા અજ્ઞાનીકો રાગકી ઉપાધિસે જ્ઞાન સ્વભાવ ઢંક ગયા, તિરોભૂત હો ગયા, દૈષ્ટીમેં રહા નહીં. આહાહાહા ! ઈસલિયે પુદ્ગલ દ્રવ્યકો અપના માનતા છે, આહાહાહા ! ભગવાન જ્ઞાન ચૈતન્ય ચમત્કાર આનંદકંદપ્રભુ એ રાગકા પ્રેમમેં અસ્વભાવભાવકા એકત્વબુદ્ધિમેં સ્વભાવભાવ ઢંક ગયા તો એ સ્વભાવભાવ દિખતે નહિ, રાગ દીખતે છે એકીલા. આહાહાહા ! આવી વાતું હવે.

આ સમ્યગ્દર્શન હોનેકી પહેલી રીત આ છે. આહાહા ! એસે અજ્ઞાનીકો અબ સમજયા જા રહા છે દેખો, આ અજ્ઞાનીકો સમજયા જા રહા છે સબ સમયસાર, અપ્રતિબુદ્ધકો સમજાનેમેં આયા છે આ. હે દૂરાત્મન ! આહાહાહા ! સંતોની કરૂણા છે કરૂણા હોં. આહાહા ! પ્રભુ તું રાગ ને પુણ્યના પરિણામ જો છે એ પુદ્ગલ છે, ઉસકો અપના માનતે છે, તો હે દૂરાત્મન ! હે દુષ્ટ આત્મા. આહાહાહા ! કરૂણા સંતોકી અરે ! તુમ કયા માનતે છે ભાઈ ! આહાહા ! તેરી ચીજ એ રાગકા વિકલ્પસે મહા ચૈતન્યચમત્કાર ભિન્ન પડી છે ને ? આહાહાહા ! ઈસકો તો તુમ માનતે

नहि जानते नहि अने जो तेरी यीजमें नईं औसा रागादि पुद्गलको अपना मानते है, दूर-आत्मन् तेरी दृष्टी मूढ है. आहाहा !

रागमें सुखबुद्धि होती है, तो आनंदकंडका नाथ त्यां डंक गया. आहाहाहा ! जिसमें आनंद है अे रागना विकल्पमां ठीक है, सुख है, मज्जा है, जैसे माननेवालेको रागको पुद्गल है उसको अपना मान्या, पण रागसे आनंद स्वरूप भगवान आनंद में आनंद है, आत्मा अे आनंद स्वरूप है औसा हे दूरआत्मन् तें न मान्या, आहाहाहा ! जीशी वातुं बहु आवी. इज्ज तो सम्यग्दर्शन ने मिथ्यादर्शन अेनी वात यलती है मुनिपणुं बापु अे तो कोष्ठ अलौकिक वातुं, शुं कहीअे अहीया तो भगवान अतीन्द्रिय ज्ञान ने आनंदनी यमत्कारिक वस्तु उसको रागकी उपाधिमें रागको ही अपना मानकर, यैतन्ययमत्कार रागसे भिन्न उसको अे छोड देते है, अे स्वभावभाव है उसको मानते नहिं ने अस्वभावभाव है, उसको मानते है. आहाहाहा !

दूसरी रीते कहीअे तो अे राग है अे पुद्गल है अज्जव है तो अज्जवभावमें आत्मा रोककर त्रिकाणी ज्ञान ज्जव स्वभाव उसको डंक गया. आहाहाहा ! आवी वातुं हवे, ओला तो दया ते सुखनी वेलडी दया ते सुखनी भाष अंता ज्जव मुक्ते गया दया ते सुखनी भाष हांके गाडां, करते तने कांछ भबर ? कोनी दया ? आहाहा ! परनी दयाका भाव अे तो राग है अने रागको देभनेवाला पुद्गलको देभते है. आहाहाहा ! भगवानकी भक्ति है वो भी राग है, शास्त्रकी भक्ति है वो भी राग है, अने रागको तुम देभते है तो पुद्गलको ही देभते हो तुम, अे अज्जव है उसको तुम देभते है और अस्वभावभाव है वोहि हमारा है अेम मानते है तुम. आहाहाहा ! आकरी वात. आहाहा ! (श्रोता:- रागमां वर्ण गंध रस स्पर्श छे अेमां) रागमां अे वर्ण गंध रंग नथी पण अयेतन है. यैतन्ययमत्कार ज्ञानस्वरूप भगवान उसका उसमें किरण नहि रागमें. अे कारणे रागको अयेतन अने पुद्गल कहेनेमें आया है. आहाहाहाहा ! याहे तो पंचमहाव्रतका राग हो विकल्प, अे अयेतन है. यैतन्य प्रकाशनी मूर्ति भगवान अे सूर्यका किरण नही अे यैतन्यरूपी सूर्यका रागमें किरण नही. आहाहाहा ! आवी वातुं ओ कारणे रागको अयेतन कहेकर पुद्गल कथा है.

आहाहाहाहा ! आ श्रवणमें भी जो राग उत्पन्न होता है, अे राग है अे पुद्गल है. आहाहाहा... क्योकि यैतन्य स्वभावका जिसमें अभाव है, आहाहाहा... औसा पुद्गलको अपना मानकर, अज्ञानी अपना स्वरूप राग है औसा मानते है. अेय दूरआत्मन् ! आहाहाहाहा ! संतोनी कडक भाषा नही कइशा है. आहाहाहा ! अरे भगवान, अे दया-दान व्रत भक्तिका राग अे तो पुद्गल है. अररर ! आ वात ! पंचमहाव्रतका विकल्प अे राग है. आहाहाहा ! अे पुद्गल है, हे दूरआत्मन् ! तुं पुद्गलको अपना क्यो मानते हो ? आहाहा ! पैसा-बैसानी तो क्यांय वात रही गछ. अे तो धूण क्यांय अेने पोतानी माने अे तो महा मूढ मोटो, मोटो मूढ. आहाहा !

अही तो परमात्मा त्रिलोकनाथ जिनेश्वरदेव कहेते है अे संतो आडतिया होकर जगतको ज्जहेर करते है. वीतरागी द्विगंबर संत है. आहाहा ! आनंद ने आनंदनी वीतराग दशामां जूलते जूलते संतोनी कइशासे विकल्प आया. आहाहाहा ! आम अेक बाजु भगवान आत्मा औसे कहे, अने अही हे दूरआत्मन् औसा कहा, भोतेर गाथामां औसा कहा- के आ पुण्य ने पापभाव

પ્રભુ એ અશુચિ છે, મેલ છે, નાકનો ગુંગો છે મેલ. એ મેલ છે તો એ અચેતન છે, જડ છે, ભગવાન ! એમ લિયા છે શબ્દ, ભગવન્ તુમ તો આનંદ નિર્મળ જ્ઞાનસ્વરૂપ છે ને પ્રભુ. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ?

અહીંયા એ રાગને પુદ્ગલ તરીકે ગણી અને અપના આત્માકા છે એસે અજ્ઞાની માનતે છે. ગણી કોણે ? આ અજ્ઞાનીએ ગણી. આહા ! એ રાગકો અપના માનતે છે, અને એ રાગ કરતે-કરતે કલ્યાણ હોગા. આહાહાહાહા ! એ પંચમહાવ્રત પાળતે વ્યવહાર રત્નત્રય કરતે, પુદ્ગલ કરતે કરતે પુદ્ગલસે ચૈતન્ય જાગૃત હોગા ? આહાહા ! યહ, દુઃરાત્મનમ્ ! આહાહા ! ક્યોંકિ રાગકો અપના માનતે છે એ તેરી આત્મા દૂરાત્મા છે. આહાહાહા ! આત્મઘાત કરનેવાલે, આત્મઘાત કરનેવાલે આહાહાહાહા... એ રાગકા કણ ઉત્પન્ન હુઆ વિકલ્પ વૃત્તિયાં, દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ આહાહાહાહા... એ રાગકી વૃત્તિકો આહાહા... અપના માનનેવાલા આત્મઘાતી છે, આત્માકા ઘાત કરનેવાલા છે પ્રભુ તું. આહાહાહા ! આવી તો દિગંબર સંતો કરુણાસે વાત કરતે છે. આહા ! જંગલવાસી સંતો સિદ્ધની સાથે વાતો કરનારા, એ જગત પાસે જાહેર કરે છે. આહાહાહા !

કુંદકુદાચાર્ય ભગવાન પાસે ગયે થે સંવત ૪૯, ૨૦૦૦ વર્ષ પહેલે, ભગવાન તો બિરાજતે છે અભી પાંચસે ધનૂષકા દેહ છે, આહાહા ! ત્યાં આઠ દિન રહે, ઔર ત્યાં શ્રુતકેવળી પાસે ભી ચર્યામેં કિતના સમાધાન હુઆ, વો અહિંયા આયા આ શાસ્ત્ર બનાયા. આહાહાહાહા ! ત્રણલોકનો નાથ સીમંધર ભગવાન, 'સીમમ્' અપની મર્યાદામેં રહેનેવાલા આનંદમેં, વીતરાગ સ્વભાવમેં, એ સીમંધર ભગવાન પાંચસે ધનૂષ દેહ કરોડ પૂર્વનું આયુષ્ય છે. શ્વેતામ્બરમાં એને ચોરાશી લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય કહે છે. (એસા નહિં) કરોડ પૂર્વનું આયુષ્ય છે. શ્વેતામ્બરે બધી કલ્પિત વાતો બહુ કરી નાખી. શું કરીએ ? કેમ ? અરેરે ! (શ્રોતા:- એને ટેકો દેનારા મળ્યા) એ તો બધાં અજ્ઞાનીઓ હોય તો મળે ને ભેગા. આહાહા ! કોડપૂર્વનું પ્રભુનું આયુષ્ય છે. બિરાજમાન સમોશરણમાં છે. આહાહા. ત્યાં આઠ દિન રહે થે. ત્યાંસે આકર આ બનાયા, પીછે હજાર વર્ષ પછી અમૃતચંદ્રાચાર્ય હુઆ, આ ઉસકી ટીકા છે. આહાહા !

હે આત્મઘાતી ! આહાહાહા... ભગવાન આત્મા જ્ઞાન ને આનંદ સ્વરૂપી પ્રભુ એવા સ્વભાવભાવને નહિં માનનેવાલા અને અસ્વભાવ રાગ પુદ્ગલ છે ઉસકો માનનેવાલા આત્મઘાતી છે ! તે આત્માકા શુદ્ધ સ્વભાવકા અનાદર કિયા એ તેં આત્માકા ઘાત કિયા. યુગલજી ! આવી વાત છે. આહાહાહા ! યાહે તો રાગ શાસ્ત્ર શ્રવણનો હો. આહાહાહા ! શાસ્ત્ર કહેનેકા વિકલ્પ હો, પણ એ રાગ પુદ્ગલ છે, આહાહાહા ! પ્રભુ એમાં ચૈતન્યના નૂરના તેજનો પ્રવાહ ન આવ્યો ઉસમેં. આહાહાહા ! એમાં સમ્યઞ્ઞર્શનજ્ઞાન ચારિત્રમેં શુદ્ધ ચૈતન્યના પ્રવાહ આતા છે. આહાહાહા ! રાગ ને દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, પૂજા આદિ ભાવ કે હિંસા-જૂઠું ચોરી વિષય ભોગ વાસના એ ભાવમેં ભગવાન ચૈતન્યકા રસ અંશેય ન આયા. આહાહા ! જેમાં અચેતનપણા પુદ્ગલપણા પ્રભુ તેં ઈસકો અપના માન્યા, તું આત્મઘાતી છે પ્રભુ ! આહાહાહા ! (શ્રોતા:- સ્વભાવ અને અસ્વભાવની સ્પષ્ટતા સારી આવે છે) વાત સાચી, આવી વાતું છે ભાઈ બાપુ શું થાય ? આહાહા !

નિર્મળાનંદ ચૈતન્ય સ્વરૂપ સ્વપરપ્રકાશક સ્વભાવકા સાગર પ્રભુ, ઐસા અપને સ્વરૂપકો ન માનકર ઉસસે વિપરીત રાગાદિ જે પુદ્ગલ અચેતન જડ હૈ એ અપના માનકર ત્યાં રૂક ગયા, આત્મઘાતી હુઆ. આહાહાહાહા ! ભગવાન ચૈતન્યમૂર્તિ નિર્મળાનંદ પ્રભુ એ રહ ગયા શ્રદ્ધામેં, રાગાદિ મૈં હું એ ન્યાં ક્રિયા, ક્રિયાકાંડ હૈ ને. સામાયિક ને પૌષધ ને પરિક્રમણા રાગ હૈ એ રાગ હૈ, સામાયિક સમકિતદૈષ્ટિ વિના સામાયિક કૈસા ? આહા ! આકરું કામ બહુ. એ સામાયિક કરું ને વિકલ્પ કરું ને પૌષધ કરું પરિક્રમણા કરું એ સબ તો વિકલ્પ રાગ હૈ, એ પુદ્ગલ હૈ, એ પુદ્ગલકો અપના માનનેવાલા, ચૈતન્ય આનંદના નાથને ઘાત કરી નાખે છે. એ નહિં, મૈં આ હું. આહાહાહા ! આવી વાત છે. આહાહાહા ! સંતોની કરૂણા તો જુઓ. (કહતે હૈં) આહા ! એ દૂરાત્મન ! એ રાગની વૃત્તિ ઉઠી જ્ઞાનાનંદ સ્વભાવમેં રાગ હૈ નહિ, એ રાગ આયા કે દયા પાળો ને એ કરો આ કરો ને એ વૃત્તિ ઉપાધિ હૈ. આહાહાહા... એ પુદ્ગલ હૈ, અચેતન હૈ, અજીવ હૈ, જડ હૈ, મેલ હૈ, દુઃખ હૈ. આહાહાહા ! ઈસકો તુમ અપના માનતે હો ઔર ભગવાન આનંદકંદ પ્રભુ ચૈતન્યકા અનાદર કરતે હો, તો છતી ચીજકો તેં અછતી કર દિયા, અને અછતી ચીજકો તેં છતી કર દિયા, રાગાદિ અછતી ચીજ હૈ, અસલમેં હૈ નહિં અંદર. સમજમેં આયા ? ઉસકા સત્પણા તેં (રાગકા) કબૂલ ક્રિયા, ભગવાન સત્ સ્વરૂપ ત્રિકાળકા તેં અનાદર કર દિયા. આહાહા !

ભારે કામ આકરું દુનિયાને અત્યારે આ મળવું કઠણ બહુ. બસ હવે આઠ-દસ દિવસ થાય આઠ અપવાસ કરે એમાં ચોવિયારા કરે, ઓહોહોહો ! ભારે કર્યું, મહિનાના અપવાસ મહિના-મહિનાના, અપવાસ, હતા કે દિ' અપવાસ માળા લાંઘણું છે તારી. એ તો ક્રિયા-કાંડનો કદાચિત્ રાગ મંદ કર્યો હોય તો, માન સાટુ કરે ને આ અપવાસ કરીએ તો કાંઈક શું કહેવાય એ ઉજવણું કરે, આહા... પાછળ પાંચ-પચ્ચીસ હજાર ખર્ચે તો આપણું નામ રહે, તપસ્યાઓ કરી હતી બહુ, વહુએ બહુ સારી, એ તો પાપ છે. પણ રાગ મંદ ક્રિયા હોય કદાચિત્ તો એ પુષ્ટ્ય છે, પુદ્ગલ છે, રાગ છે, એ ધર્મ નહીં. આહાહાહાહા ! હે દૂરાત્મન ! આત્મઘાત કરનેવાલે. આહાહાહા ! મહાપ્રભુ ચૈતન્ય જ્ઞાતાદૈષ્ટા ચૈતન્ય ચમત્કાર ઐસા અસ્તિત્વકા તેં તો ઘાત કર દિયા પ્રભુ, આહાહા... અને રાગકો તેં જીવિત રાખકર ઉસરૂપ તેરા જીવન હો ગયા. પુદ્ગલમેં તેરા જીવન હો ગયા.

“જૈસે પરમ અવિવેકપૂર્વક” ભાષા દેખો. “જૈસે પરમ અવિવેકપૂર્વક” ખાનેવાલે હાથી. હાથી આદિ પશુ. હાથીકો ચૂરમા આમ દેતે હૈ ને ? ને સાથમેં ઘાસ હોય ઘાસ, ચૂરમા ને સાથે ઘાસ હોય, એ હાથી આદિ સુંદર આહારકો તૃણ સહિત ખા જાતે હૈ. આહાહાહા ! એ સુંદર આહાર સાથે ચૂરમા હોય તો સાથે ઘાસ સાથે ખા જાતે હૈ પણ ઘાસ ને ચૂરમું ભિન્ન હૈ ઐસા ખબર નહીં. આહાહાહા ! પડછા હોતે હૈ ને અમારે કાઠિયાવાડી ભાષામેં, પડછા સમજે ? પહોળા પડછા હોતે હૈ ઈતના ઈતના પહોળા હોતે હૈ. ચાર-ચાર તસુ શેરડીના પડછા તેમાં નાખી ચૂરમું તેમાં રોટલી લાડુ નાખી ખાય. આહાહાહા !

પરમ અવિવેકપૂર્વક ખાનેવાલે હાથી આદિ પશુ સુંદર આહારકો તૃણ સહિત ખા લે જાતે હૈ. આહાહાહા ! એ તીનકા ઉસકા સહિત ચૂરમાકો ખા જાતે હૈ. ઈસીપ્રકાર આ(રાગ) ખાનેકે સ્વભાવકો તું છોડ. આહાહા ! ઐસા રાગ મેરા હૈ ઐસા અનુભવ છોડ. આહાહા... જીવ

અધિકાર હૈ ને ? રાગ એ અજીવમેં પુદ્ગલમેં નાખ દિયા હૈ. આહાહાહા... અહીં તો હજી વ્યવહાર રત્નત્રય કરે સારા તો નિશ્ચય પામે, એ પહોંચી શકે, અરે પ્રભુ શું કરે છે તું આ ? ભગવાનના વિરહમાં તેં શું કર્યું પ્રભુ ? લોકને રાજી રાખી ને તેં શું કર્યું તે આ ? લોકો રાજી થાશે કે, આહાહા... જોયું ? વ્યવહારથી પણ નિશ્ચય પમાય છે. એકલા નિશ્ચયથી જ પમાય નિશ્ચય એમ નહિં, ઓલા સાંભળનારા, હા ! હા ! કાંઈ ખબર ન મળે સાંભળનારને ને કહેનારને. આહાહા ! (શ્રોતા:- કાંઈક દાખલો આપો) દાખલો કીધો ને આ. કે બીજાને એમ કહે કે તું આ દયા દાન વ્રત પરિણામ કરે છે તો તેરા કલ્યાણ હોગા. એમાંથી તેરે સમ્યગ્દર્શન હોગા. આહાહાહાહા ! પુદ્ગલ ખાતે ખાતે તેરે આત્માકા આનંદ હોગા. ઝેર ખાતે-ખાતે તેરે અમૃતકા ઓડકાર ડકાર આયેગા. આહાહા ! ભાઈ ! મારગડા બહુ અલૌકિક છે. સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ ! જિસમેં અતીન્દ્રિય આનંદ ઠસોઠસ ભર્યા હૈ પ્રભુમાં, આત્મામાં ભાઈ તને ખબર નથી. અતીન્દ્રિય આનંદથી ભર્યા પ્રભુ સાગર આત્મા ! ઈસકો તું ન માનકર રાગકા સ્વાદમેં તેરી મીઠાશ આ ગઈ. આહાહા ! એ હાથી આદિ અવિવેકી ઘાસ સાથે ચૂરમા ખાતે હૈ, એસા રાગ સાથે આત્માકા તુમ અનુભવ કરતે હૈ. પણ આત્મા એસા હૈ નહીં. આહાહાહા... આવી વાતું છે, પછી લોકો કહે ને કે સોનગઢનું છે. તો શાસ્ત્ર ભગવાનનું, સોનગઢનું એકાંત છે. નિશ્ચયાભાસ છે, (એમ કહે) કહો પ્રભુ. આહાહાહા... બાપુ તારો પંથ કોઈ જુદી જાતનો નાથ. આહાહા ! આહાહા !

અહીંયા આચાર્ય કહેતે હૈ ઈસીપ્રકાર ખાનેકે સ્વભાવકો તું છોડ, છોડ. આહાહાહા... એ રાગ મેરા હૈ, એસા અનુભવ છોડ, આહાહા... ચાહે તો દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, પૂજાકા શાસ્ત્રકા રાગ આયા હો, શાસ્ત્રકા વંદન કરનેકા ભાવ રાગ, અને રાગકા અનુભવ એ પુદ્ગલકા અનુભવ હૈ, આહાહાહા... એ આત્મા, એ તું છોડ. આહાહા... બે વાર કહા. છોડ-છોડ. એ રાગકા અનુભવ હાથી જેમ ચૂરમા સાથે ઘાસ ખાતે હૈ, એ છોડ. એમ ભગવાનને (આત્માને) આ રાગ સાથે અનુભવ કરતે હૈ છોડ રાગ, એ રાગ તેરી ચીજ નહીં. આહાહાહા ! રાગ કોને કહેવો હજી એની ખબર ન મળે. એ જાણે કે બાયડી-છોકરા પર રાગ કરવો ને ફલાણું રાગ, દયા પાળવા ને પંચમહાવ્રતનો ભાવ એ રાગ. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- ભગવાનના દર્શન કરવા એ ?) ભગવાનના દર્શન કરવા એ રાગ (શ્રોતા:- આપનું પ્રવચન સાંભળવું એ ?) શ્રવણ કરવું એ રાગ કહુંને શ્રવણનું. આહાહાહા ! આ પુસ્તકનું વાંચન કરવું એ વિકલ્પ રાગ. આહાહાહા... ભાઈ (એ) હોય પણ એ તું નહીં, એ તેરી ચીજ નહીં પ્રભુ. આહાહા ! અરે ! “અનંતકાળસે આથડયો વિના ભાન ભગવાન, સેવ્યા નહીં ગુરુ સંતને-મૂકયા નહિં અભિમાન”.

કોને કહેવા સંત ને કોને કહેવા જ્ઞાની બાપુ ! અરેરે ! વન વગડામાં એકલો રણ(માં) જેમ ફરે રોજ એમ અત્યારે એકલા થઈ ગયા છે. ભગવાન પરમાત્મા એમ ફરમાવે છે કે પ્રભુ એક વાર સૂન મારી વાત કહે છે. આહા... જેને તું ધર્મ માને છે રાગ દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ એના કારણ, એ રાગ હૈ, પુદ્ગલ હૈ, અચેતન હૈ, જડ હૈ, અજીવ હૈ. ઉસકા અનુભવ એ આત્માકા હૈ એસી દૈષ્ટિ છોડ દે. આહાહા ! ભારે ભાઈ કામ આમાં.

“જિસને સમસ્ત સંદેહ” હવે ક્યું કહેતે હૈ ક્યા કહેતે હૈ ભાઈ ! પ્રભુ ભગવાન આત્મા તો

સર્વજ્ઞદેવે ઈસકો કહા હૈ કે રાગ એ કાંઈ આત્મા નહિં. આહાહાહા ! જિસ ભાવસે તીર્થંકર ગૌત્ર બંધે એ ભાવ રાગ, એ આત્મા નહિં. આહાહાહા ! ષોડષ કારણ ભાવના ભાયે તીર્થંકરપદ પાય, નથી આવતું ? રાજી રાજી થઈ જાય અંદર, એ હોય સમકિતીને પણ છતાંય એ રાગ છે એ પુદ્ગલ ને જડ હૈ. આહાહા ! આહાહા ! ઉસસે તીર્થંકર પ્રકૃતિકા પરમાણુ જડકા બંધ હોતા હૈ. આહાહા ! એ અબંધભાવ નહીં, આહાહા... તુમ ભગવાન આત્મા ચૈતન્યબિંબ ચંદ્ર શિતળ સ્વરૂપ, વીતરાગ મૂર્તિ, શિતળ શાંતસ્વરૂપ, ઉસમેં અશાંતિ એવા વિકલ્પ ને રાગકો અપના અનુભવતે હૈ છોડ દે પ્રભુ, સુખી હોના હો ઔર ધર્મ પંથમે જાના હો તો છોડ દે. આહાહાહા !

કયોં છોડ દે ? કે જિસને સમસ્ત સંદેહ વિપર્યય, અનધ્યવસાય વિપર્યય દૂર કર દિયા હૈ ભગવાન. સર્વજ્ઞ પરમાત્માએ સમસ્ત સંદેહ, વિપરીત અને અચોક્કસભાવ, એ દૂર કર દિયા હૈ એસે વિશ્વકો સમસ્ત વસ્તુઓંકે ઉપયોગ પ્રકાશિત કરનેકે લિયે, આહાહાહા... સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર જિનેશ્વરદેવ, કૈસા હૈ ? કે જેને બધા સંદેહ વિપરીત ને અચોક્કસપણા એ સબ દૂર કર દિયા હૈ ઔર જો વિશ્વકો સમસ્ત વસ્તુઓંકો વિશ્વ નામ સમસ્ત વસ્તુ લોક-અલોક પ્રકાશિત કરનેકે લિયે એક અદ્વિતીય જ્યોતિ હૈ. અજોડ જ્યોતિ ચૈતન્ય ભગવાન સર્વજ્ઞ હૈ. આહાહાહા ! સર્વજ્ઞ અરિહંત પરમેશ્વર અદ્વૈત જ્યોતિ અજોડ જ્યોતિ એના જેવી કોઈ જ્યોતિ હૈ નહિં જગતમાં. એસે સર્વજ્ઞ જ્ઞાનસે પ્રગટ કિયે ગયે, એ ત્રિલોકનાથ સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર, આહાહા... સારા લોક અને અલોકને પ્રકાશ કરનેવાલા એસા સર્વજ્ઞ ભગવાને કિયે ગયે, “નિત્ય ઉપયોગ સ્વરૂપ જીવદ્રવ્ય” એને તો પ્રભુ આત્માને ઉપયોગ સ્વરૂપ કહા હૈ. જાનન દેખન ઉપયોગ સ્વરૂપ ભગવાન આત્મા હૈ, એ રાગરૂપ કૈસે હો ગયા ? આહાહા ! સર્વજ્ઞ “સવ્યણ્હુ નાણ દિહો” સર્વજ્ઞ ત્રિલોકનાથ સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર જિનેશ્વર અરિહંતદેવે સર્વજ્ઞ સ્વભાવમેં જીવકો તો ઉપયોગ(સ્વરૂપ જીવ) દિહા હૈ, જાનન-દેખન ઉપયોગ એ આત્મા. રાગ એ આત્મા ભગવાને કહા નહિં. આહાહા ! આ તે વાતે-વાતે ફેર લાગે શું થાય ભાઈ ? આહાહા...

ત્રણલોકનાં નાથ સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર એમ ફરમાવે છે એ આ મુનિ કહે છે ભાઈ સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર લોકાલોકના પ્રકાશક ઉસને તો, આહાહાહા... ઉપયોગ સ્વભાવરૂપ જીવદ્રવ્ય કહા, જીવદ્રવ્ય નામ ભગવાન આત્મા એને અનંત ગુણવાળા નહીં કહા પણ “ઉપયોગ સ્વરૂપ આત્મા” કહા, કયોંકિ અનંત-અનંત ગુણ હૈ તો, અનંત-અનંત ગુણના કેટલા ભેદ એને બતાવવા, આ એક ચીજ મહાપ્રભુ ઉપયોગ જેનું લક્ષણ, આહાહા... ઉપયોગ સ્વરૂપ ભગવાન આત્મા, એ જીવ દ્રવ્ય, ઉપયોગ સ્વભાવરૂપ જીવદ્રવ્ય. આહાહાહા... અનંતગુણ સ્વરૂપ જીવદ્રવ્ય ન લિયા, મુખ્ય લક્ષણ બતાનેકો જીવ ભગવાન, એ તો ઉપયોગ સ્વરૂપ સ્વભાવ હૈ ને ઉસકા ? આહાહાહા... જાનના-દેખના ઉપયોગ સ્વરૂપ ભગવાન હૈ ને ! આહાહાહા... એ, આહાહાહા... જીવદ્રવ્ય તો એસા કહા, “સવ્યણ્હુ નાણ દિહો” પાઠ છે ને એમાં ગાથા છે જુઓને એમાં બીજી “સવ્યણ્હુ નાણ દિહો જીવો ઊવઓગ લખ્ખણો નિચ્યં.” આહાહાહાહા...

એને અનંત ગુણવાળો છે એમ ન કહા. આહાહા ! પણ જાનન દેખન જે ઉપયોગ જે ખાસ ચીજ હૈ જે ખાસ લક્ષણ હૈ, તેથી કહા ને, “ઉપયોગ લખ્ખણો નિચ્યં” એમ કહ્યું, એ ભગવાન તો જાનન-દેખન ઉપયોગ લક્ષણ સ્વરૂપ હૈ, એ તેરે રાગમેં કૈસે આ ગયા ? આહાહાહા ! સમજમેં

આયા ? ચૈતન્યના અનંત ગુણ સ્વરૂપ આત્મા એસા ન લેકર, મહાપ્રભુ “ઉપયોગ લક્ષણ નિર્ય્ય” એમ સર્વજ્ઞ ભગવાને આત્માને કહા ને ? આહાહાહાહાહા... અને “લખ્ખણો” લીધું છે, “ઉપયોગો લખ્ખણો નિર્ય્ય સવન્હુ નાણ દિઠ્ઠો” આહાહાહા... ભગવાન આત્માકો, (સર્વજ્ઞ) ભગવાન આત્માએ, ઉપયોગ લક્ષણ દિઠા હૈ. આહાહા ! એમાં રાગ લક્ષણ ને રાગભાવ આયા કહાંસે ? એમ કહેતે હે. જાનન-દેખન ઉપયોગ હૈ ને ? દૂસરા ગુણમેં એસા જાનન-દેખન હૈ નહિ, અનંતગુણમેં. આહાહાહા... જ્ઞાનપ્રકાશ ને દર્શન પ્રકાશ એસા જે ઉપયોગ, ઉપયોગસ્વરૂપ ભગવાન આત્મા, ભગવાને તો એસા કહા હૈ અને રે દૂરાત્મનમ્ ! તું દયા દાનકા રાગકો અપના માને ને અપને સમાન માને પુદ્ગલકો, આ કહાંસે આયા ? આવી વાતું છે.

જેના પ્રકાશના તેજમાં સ્વપર જણાય એસા ઉપયોગસ્વરૂપ ભગવાન (આત્મા) તો હૈ એ પરસ્વરૂપ નહિં. આહાહાહા ! રાગસે અણઉપયોગ તો રાગ હૈ. રાગ દયા-દાન-વ્રત આદિકા વિકલ્પ એ તેરા હૈ એ માને એ તો અણઉપયોગ હૈ. આહાહાહા... ભગવાન તો જાનન-દેખન ઉપયોગ તો ભગવાને દેખા કહેતા હૈ. ભગવાને તો એસા કહા હૈ, જેને ત્રણકાળ ત્રણલોકનું જ્ઞાન વિશ્વપ્રકાશક, વિશ્વ નામ સમસ્ત નામ પ્રકાશક, ત્રણકાળ-ત્રણલોક એક સમયમેં જેને પ્રકાશ્યા. આહાહાહા ! એસી ચૈતન્ય જ્યોતિ ભગવાન, ઉસને તો એસા કહા કે જીવ તો “નિર્ય્ય ઉપયોગ લક્ષણ હૈ” એમાં તેરા રાગ આયા કહાંસે ? આહાહા ! ન્યાં ક્યાંય મળે એવું નથી ન્યાં બેંગ્લોરમાં, ધૂળ આવે ધૂળ ઓલી, પૈસા. આહાહાહા... નિત્ય ઉપયોગ સ્વભાવરૂપ એસા શબ્દ પડા હૈ, ત્રિકાળ જ્ઞાન ઉપયોગ દર્શન ઉપયોગ સ્વરૂપ એ તો હૈ. આહાહાહા... એ રાગરૂપ કભી હુઆ નહિ, રાગરૂપ કભી હોતા નહીં. આહાહા ! ઉપયોગ સ્વરૂપ જીવ ચૈતન્ય એ અજીવ રાગરૂપે કેસે હો, જીસમેં અણઉપયોગ હૈ ઉપયોગ હૈ નહીં. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? વાત કહેવી સૂક્ષ્મ ને સમજમેં આયા પાછું કહેના. સમજાય છે વળી કહે બાપુ આ છે ભાઈ. આહાહા !

એક સર્વને વિશ્વને પ્રકાશ કરનાર ભગવાન સર્વજ્ઞદેવ, સર્વજ્ઞાનસે પ્રગટ કિયે ગયે સર્વજ્ઞાનસે પ્રગટ કિયે ગએ નિત્ય ઉપયોગ સ્વભાવરૂપ જીવદ્રવ્ય દેખો નિત્ય ઉપયોગરૂપ જીવદ્રવ્ય એસા ન કહા નિત્યસ્વભાવ હૈ એસા ન કહા, “નિત્ય ઉપયોગ સ્વભાવરૂપ દ્રવ્ય” આહાહાહા ! જાનન-દેખન ઉપયોગ સ્વભાવરૂપ. આહાહા... જીવદ્રવ્ય યહ પુદ્ગલ દ્રવ્ય કેસે હો ગયા ? એ રાગરૂપે કેસે હો ગયા ? આહાહાહા ! આવી વાતું છે. યુગલજી ! ભગવાનનો માર્ગ આ છે ભાઈ ! આહા... દુનિયા પછી ગમે તે કહો ! એકાંત હૈ, નિશ્ચયાભાસ હૈ એમ કહે પ્રભુ. ભાઈ તને રાગના પ્રેમમાં તને વસ્તુ ભિન્ન છે તેનું ભાન નથી. આહાહા ! એને એમ હોય કે આ આવી ક્રિયા કરીએ, મહાવ્રત પાળીએ, ઈન્દ્રિય દમન કરીએ, જાવજીવ બ્રહ્મચર્ય પાળીએ તો પણ કલ્યાણ ન થાય ? એ બધી ક્રિયા રાગની હૈ સૂન તો સહી. એ તો રાગની વૃત્તિનું ઉત્થાન હૈ. ભગવાન આનંદકંદમેં યે ઉત્થાન હૈ હી નહીં. આહાહાહાહાહા... કેવી ગાથા છે જુઓને. આહાહા !

એ પુદ્ગલ દ્રવ્ય કેસે હો ગયા ? કે “જિસસે તું યહ અનુભવ કરતા હૈ કે પુદ્ગલ દ્રવ્ય મેરા હૈ” રાગ મેરા હૈ આહા... ક્યા હુઆ તેરે ? આહાહાહા ! ઘાસ નિકાલનેકી ચીજ હૈ, ઉસકો ચૂરમા સાથે ઘાસ ખાતે હો, રાગ પુદ્ગલ હૈ ઉસકે સાથ આત્મા મેરા હૈ એસે તુમ અનુભવ કરતે હો. આહાહાહા ! ગજબ હૈ ને ? ખરેખર તો આ જીવ-અજીવ અધિકાર હૈ એટલે રાગ જો હૈ, યાહે

तो दयानो, व्रतनो, भक्तिनो, पूजनो अे सभ अशुव है अे पुद्गल है, अे जड है, अयेतन है. अरर आवुं सांभणवानुं. आहाहा ! सर्वाज्ञ भगवाने तो अैसा कहा के, आहाहा... तुं क्यांथी वणी अैसा नवा नीकण्या के आ रागकी क्रिया करते-करते, अणुपयोग करते-करते उपयोग हो जायेगा. है ? आहाहा ! आहाहा !

“क्योंकि यहि किसी भी प्रकारसे श्रवद्रव्य पुद्गलद्रव्य रूप हो” कोछ पण रीते भगवान आनंद ने ज्ञान उपयोग अे रागरूप हों, है ? “और पुद्गलद्रव्य श्रवद्रव्यरूप हो” अने राग पुद्गलद्रव्य अे श्रवद्रव्यरूप हो, दृष्टांत आपशे. तभी नमकके पानी. आहाहा ! भीठानुं पाणी भीठा होता है ने पाणी हो जाता है ने गरमीमें, गरमीने लछने, भीठानुं पाणी पहेलुं लेवुं छे. पाणीनुं भीठु थाय अे पछी लेवुं छे. पाणीनुं भीठु थाय अे पछी, पहेले अहिं तो लेवुं नमकका पानी, भीठाका पानी, छसप्रकार के अनुभवकी भांति आहाहाहा... समजमें आया ? विशेष आयेगा पछी हों दृष्टांत, पुद्गल द्रव्य श्रवस्वरूप तभी नमकके पानी छसप्रकारके अनुभव की भांति, अैसी अनुभूति वास्तवमें कीक हो सकती है ? यह पुद्गलद्रव्य मेरा है किंतु अैसा तो किसी प्रकारसे नहि. आहाहा ! जेम नमक है पानी हो जाता है अैसे भगवान यैतन्य है राग हो जाता है, अैसा कभी होता नहि. विशेष कहेगा.

(श्रोता:- प्रमाण वचन गुरुदेव.)

प्रवचन नं. ८६ गाथा २३ थी २५

ता. १४-८-७८ गुरुवार भादरवा सुद-१३ सं. २५०४ उत्तम आर्किंयन्य धर्म पर्यूपण पर्व द्विवस-८

आर्किंयन्य, दस लक्षाणी पर्वमें यहां सम्यग्दर्शनमें भी अेक रागका कण भी मेरा नही. अैसी दृष्टि होती है, अधिकार यलेगा अहीया तो मुनिपणाकी बात है. सम्यग्दृष्टिको रागका कण ने रजकण अे मेरा नही, मैं तो ज्ञायक आनंद स्वरूप हुं. अैसी दृष्टि उसको अहीया सम्यग्दृष्टि कहेते है. उसको दूसरा राग होता है आसकितका, पण मेरा है अैसे होता नही. यहां तो मुनिको आसकितका राग भी नही अे बताते है. आहाहा... आर्किंयन्य है ने.

तिविहेण जो विवज्जदि चेयणमियरं च सव्वहा संगं ।

लोयववहारविरदो णिग्गंथत्तं हवे तस्स ॥४०२॥

जे मुनि लोक व्यवहारसे तो विरक्त होकर “येयणं छधर्म स्वभाव संगम” येतनमां शिष्य अने संग उसका भी ममत्व छोड दे. आहाहा... आ मेरा शिष्य है के आ मेरा संग है अे भी छोड दे. “येयणं छधर्म” पुस्तक- पीछी कमंडण उसमें भी ममत्वका जे अंश है अे छोड दे. आहाहा... और अयेतनमें आहार, वस्ती अने देह. मुनिको आहार, रहेनेका स्थान छोड दे. उसमेंसे भी ममत्व छोड दे. यारित्रवंत तो है, अपना स्वरूपमें आनंदमें रमनेवाला तो है, पण थोडा रागका अंश कोछ शिष्यसे मेरा संग है, मेरा शिष्य है. आ मेरा धर्म उपकरण पीछी, कमंडण, पुस्तक छसकी भी वृत्ति ममत्व स्वभावका आश्रयसे आनंदका स्वाद लेनेसे अे छोड दे. विशेष आत्माका आनंदका अनुभव लेनेको अे आसकितका राग अे भी छोड दे. “तिविहेण”

મન વચન ને કાયા, કરણ - કરાવના ને અનુમોદન, આવો માર્ગ છે. મુનિપણું કેવું હોય એ જણાવે છે. સમજમેં આયા ? મુનિ ને વસ્ત્ર કે પાત્ર તો હોતા નથી - પણ શિષ્યને સંગ હોય છે, કે પીંછી કમંડળ ને પુસ્તક હોય છે. આહાહાહા... એ પ્રત્યે પણ મમત્વકા અંશ છોડ દે - આકિંચન એ મેરી કોઈ ચીજ હૈ નહીં. આહાહાહા... મેં તો અતીન્દ્રિય આનંદમેં રમનેવાલા આહાહાહા... ઈસકો આકિંચન્ય ધર્મ કહેતે હૈ દસ લક્ષણી પર્વમેં.

વસ્ત્ર ને પાત્ર તો મુનિકો હોતા હી નહીં. (વસ્ત્ર પાત્રવાલા) એ તો મુનિ હૈ નહિ. સમજમેં આયા ? આ વસ્ત્ર પાત્ર રખકર મુનિ માનતે હૈ એ તો મુનિ હૈ હી નહીં, એ તો મિથ્યાદૈષ્ટિ હૈ. આહાહાહા... પણ જેણે વસ્ત્ર ને પાત્ર છોડ દિયા હૈ પણ અંતરમેં અતીન્દ્રિય આનંદકા ઉગ્ર ચારિત્રકા સ્વાદ લિયા હૈ, આહાહા... જિસકી નગ્ન દશા હૈ ઔર જિસકો અચેતન મોર પીંછી કમંડળ પુસ્તક આદિ હોતા હૈ એ પ્રત્યે ભી એ મેં નહીં. મેં નહીં એ દૈષ્ટિ તો હો ગઈ હૈ. આ તો અસ્થિરતાકા રાગ એ મેં નહીં. આહાહાહા ! એકલો વીતરાગી ભાવ એ વીતરાગીભાવમેં રમત કરતે હૈ, આનંદમેં ઝૂલતે હૈ. ઈસકો આકિંચન્ય ભાવ કહેતે હૈ, એ નવમા હુઆ.

ચાલતો અધિકાર. દેષ્ટાંત આવ્યો છે ને ? દેષ્ટાંત-‘દેષ્ટાંત દેકર ઈસી બાતકો સ્પષ્ટ કરતે હૈ’ ક્યા ? કે આ આત્મા જો જ્ઞાયક ચૈતન્ય સ્વરૂપ હૈ એ કભી રાગરૂપ હોતા નહીં અને રાગ હૈ એ ચૈતન્ય સ્વરૂપ હોતા નહીં. આહાહા ! આ સમ્યઞ્ઞર્શનકી બાત હૈ. જૈસે ખારાપણા જિસકા લક્ષણ નમક ખારાપણા જિસકા લક્ષણ નમક એ પાણીરૂપ હોતા હુઆ દિખાઈ દેતા હૈ, એ નમક હૈ યહ પાણીરૂપ હોતા હુઆ દિખાઈ દેતા હૈ, નમકકા પાણી હો જાતા હૈ. આહાહા ! દેષ્ટાંત તો કેવો જુઓને. -નમક હૈ મીઠું મીઠા એ પાણી હો જાતા હૈ એક વાત, ઔર પ્રવાહી પણ જિસકા લક્ષણ હૈ એસા પાણી ખારા પાણી હોતા હૈ ને લવણકા, એ પાણી નમકરૂપ હોતા હૈ, જો ખારા પાણી હૈ ને લવણકા ઓ મીઠા હો જાતા હૈ, લવણ હો જાતા હૈ. ક્યા કહા ? સમજમેં આયા ? કે લવણ જો હૈ વો પાણીપણે ખારા પાણીપણે હો જાતા હૈ એસકા સ્વભાવ હૈ ઔર પાણી જો ખારા હૈ એ મીઠાપણે હો જાતા હૈ, લવણપણે હો જાતા હૈ. માળે દેષ્ટાંત તો જુઓ. આહાહા !

ક્યોં કે ખારાપણા ઔર દ્રવ્યત્વકા એક સાથ રહેનેમેં અવિરોધ હૈ. ખારાપણા અને દ્રવ્યત્વ પાણી હોના, એ તો એસકા સ્વભાવ હૈ, એ તો અવિરોધ હૈ, નમક હૈ એ પાણી હો જાના એ તો અવિરોધ હૈ, કોઈ વિરોધ નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહાહા ! અર્થાત્ ઉસમેં કોઈ બાધા નહીં આતી યહ તો દેષ્ટાંત હુઆ. ઈસીપ્રકાર લવણકી ગાંગડી હૈ યહ ખારા પાણીપણે હો જાય, ઔર ખારા પાણી હૈ વો લવણપણે હો જાય, તો એસમેં કોઈ વિરોધ નહીં. આહાહા !

હવે એ દેષ્ટાંતકા સિદ્ધાંત. “નિત્ય ઉપયોગ લક્ષણવાળા જીવદ્રવ્ય” આહાહા ! જૈસે લવણકી ડલી એ પાણીરૂપ હો, ખારા પાણીરૂપ હો પણ આત્મા નિત્ય ઉપયોગ લક્ષણવાળા જીવદ્રવ્ય પુદ્ગલ દ્રવ્ય હોતા હુઆ દિખાઈ નહિં દેતા. એ રાગરૂપ હોતા હૈ એસા દિખાઈ નહીં દેતા. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? લવણકી ડલી, પાણીપણે ખારા પાણીપણે હોતી દિખતી હૈ, એસા ભગવાન ઉપયોગલક્ષણ- જ્ઞાન દર્શન ઉપયોગ એસા ઉપયોગ સ્વરૂપ ભગવાન કભી દયા-દાનકા રાગ, કભી રાગરૂપ હો જાય, એસા કભી હોતા નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

દેષ્ટાંતથી તો સમજાય એવી છે સીધી વાત છે, ભગવાન નિત્ય ઉપયોગ જિસકા લક્ષણ

“सव्यन्हु नाशदिको ज्वो उपयोग लब्धशो निर्यं” अे तो ज्ञान देजन उपयोग स्वरूप भगवान त्रिकाण है. जे उपयोग स्वरूप भगवान (आत्मा) अे क्या अणुपयोगरूप रागरूप कभी होता है? भीटाका, लवणका पानी होता है अे तो अविरोध है. पण उपयोग लक्षण स्वरूप अे अणुपयोग रागरूप कदी होता है? विरोध है अे तो आहाहा शरीर ने वाणीरूप होता नहीं अे प्रश्न यहां है नहीं. यहां तो भगवान यैतन्यदण, उपयोग लक्षण नित्य त्रिकाण अे कभी राग दया दान प्रतादिका शुभ अशुभ राग अे राग पुद्गल है. तो भगवान, जेम लवण ओगण करके पानी होता है, ओगणे छे ने ओगण कहेते है ने? लवणनुं पानी छे जाता है ओगण करके (पिगलकर) अैसे भगवान. आहाहाहा... शुं ट्ट्यांत ! यैतन्यमूर्ति भगवान, उपयोगस्वरूप भगवान अे राग अणुपयोग है अे रूपे कदी होता है? आहाहाहाहा... याहे तो दया दान प्रत भक्तिका भाव छे. पण अे रागरूप भगवान कदी होता है? आहाहाहा ! समजमें आया ? आहाहा ! उपयोग स्वरूप भगवान अे पिगलकर क्या रागरूप होता है? आहाहा ! लवण तो ओगणकर- पिगलकर पाणी छे, अैसे भगवान ज्ञान दर्शन उपयोग स्वरूप प्रभु, आहाहाहा... अे कांछ पिगलकरके रागरूप होता है? दया, दान, प्रत, भक्ति, पूजाका विकल्प जो है अे रागरूप प्रभु होता है? आहाहाहा ! तो व्यवहार रत्नत्रयका जो राग है. आहाहाहाहा ! देवगुरुशास्त्रकी श्रद्धा, नव तत्त्वकी भेदरूप श्रद्धा, शास्त्रका बाह्यलक्षी शब्दका ज्ञान और पंथमहाप्रतका परिणाम अे राग है. तो भगवान आत्मा वीतरागी शुद्ध उपयोग स्वरूप प्रभु आत्मा, आहाहाहाहा... क्या कभी रागरूप होता हुआ दिभाछ देते है? अेम कहेते है. आहाहाहा... तात्विक भात है, अध्यात्म भात है. आहाहा ! समजमें आया ?

भारापणा जिसका लक्षण है, अैसा नमक पाणीरूप होता हुआ दिभाछ देता है? के हा. अैसे नित्य उपयोग लक्षणवाणा ज्वद्रव्य पुद्गल द्रव्यरूप होता हुआ दिभाछ नहीं देता. आहाहा ! याहे तो तीर्थकर गोत्र बांधे अैसा भाव, अे भावरूप क्या भगवान ज्ञान स्वरूप उपयोग होता है? अे राग तो अणुपयोग है, उसमें ज्ञायक स्वरूपका उपयोग ये तो है ही नहीं अंदरमे. आहाहाहाहा ! नित्य उपयोग लक्षणवाला, अैसा दिया है ने? ज्वद्रव्य. भगवान तो नित्य उपयोग लक्षणवाला ज्वद्रव्य है अे पुद्गलद्रव्यरूप होता हुआ दिभाछ नहिं देता. आहाहा ! अे व्यवहार रत्नत्रयका राग अे रूपे होता दिभाछ नहीं देता. आहाहाहा ! समजमें आया ?

यैतन्यना नूरना तेजना पूर प्रभु, अे कयां राग अंधकार अयेतन अणुपयोग अस्वभावभाव अे रूपे भगवान होता दिभाछ देता है? नहीं. आहाहा ! जिसको राग अणुपयोग अपना है, दिभे-अे दृष्टि मिथ्यात्व है. आहाहाहा... समजमें आया ? जिसकी दृष्टिमें भगवान आनंद ने ज्ञान उपयोग स्वरूप प्रभु, रागरूप मैं हुं, अैसा भासे, अे पुद्गलरूप हुआ अेम भास्या अे तो मिथ्यादृष्टि है. आहाहाहा... अे जैन नहीं. आहाहाहा ! जिन स्वरूपी, उपयोग स्वरूप अे रागरूप है अे जैन नहीं. आहाहा ! उपयोग स्वरूप कहेतां अे वस्तु पोते जिन स्वरूप ही है. भगवान जिन स्वरूपी अे ज्ञान दर्शन उपयोग स्वरूप कछे, के वीतरागी उपयोग स्वरूप कछे के वीतरागभाव कछे, अे क्या रागरूप होता, व्यवहार रत्नत्रयरूप होता दीभता है? (नहीं)

આહાહા ! જ્ઞાનીકો અપના શુદ્ધ ઉપયોગ સ્વરૂપ ભગવાન રાગરૂપ હોતા દિખતે નહીં, પણ રાગ હૈ ઉસકા જાનના ઉપયોગરૂપે દિખતે હૈ. આહાહા ! ઉસકા અને અપના જાનન ઉપયોગ એ રૂપ દિખતે હૈ. સમજમૈ આયા ?

લોકોએ આખી મૂળ ચીજ, મૂળ ચીજ જ આ હૈ, અને મૂળ ચીજ બિના બધા વ્રત ને તપ ને નિયમ, પૂજા ને ભક્તિ ને આ મંદિરો ને બધા થોથાં હૈ. આહાહાહા ! એ દેખનેમૈ નહીં આતા, હૈ ? ઔર નિત્ય અણઉપયોગ લક્ષણવાલા, આહાહાહા... સામે લિયા હૈ. રાગ જો હૈ, દેવ-ગુરુ શાસ્ત્રકી ભક્તિકા રાગ, એ રાગ તો જડ હૈ. આહાહા ! નિત્ય અણઉપયોગ લક્ષણ, રાગકા તો નિત્ય અણઉપયોગ લક્ષણ, અને ભગવાનકા તો નિત્ય ઉપયોગ લક્ષણ. આહાહાહા ! એ આત્મા, આ તો ધીરાના કામ છે ભાઈ. આહાહા... અંદર જાનન દેખન નિત્ય ઉપયોગ લક્ષણવાળો પ્રભુ, એ અણઉપયોગ લક્ષણ રાગ, આ વ્યવહાર રત્નત્રયકા વિકલ્પ રાગ, અણઉપયોગ રૂપે કયા આત્મા હોતા હૈ કભી ? (ના) આહાહાહા ! અહીં તો કહેતે હૈ કે રાગ વ્યવહાર હૈ ઉસસે નિશ્ચય હોતા હૈ, અરે પ્રભુ શું કરે છે તું આ ? પુદ્ગલસે આત્મા હોતા હૈ ? સમજમૈ આયા ?

એ રાગ વ્યવહાર દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, દેવ, ગુરુ, શાસ્ત્રકી ભક્તિ શાસ્ત્રકા જ્ઞાન, પંચ મહાવ્રતકા પરિણામ એ સબ અણઉપયોગ, જડ રાગ હૈ. એ અણઉપયોગ જડ રાગસે ઉપયોગ સ્વરૂપ ભગવાન આત્માકા પત્તા મિલ જાતા હૈ ? આકરું કામ ભાઈ. આહાહા... અહીંયા કહેતે હૈ કે ભગવાન આત્મા, અણઉપયોગ જે લક્ષણવાળા પુદ્ગલદ્રવ્ય રાગ એ પુદ્ગલદ્રવ્ય હૈ. આહાહા ! દેવગુરુ શાસ્ત્રકી ભક્તિકા રાગ, આહાહાહા ! ગજબ કામ કરે છે ને ? ભાઈ તારી ચીજની, તેરે ખબર નથી. આહાહા ! તારો નાથ, જ્ઞાન અને દર્શન ઉપયોગવાળો પ્રભુ એ જડ રાગ અણઉપયોગરૂપ કયા દિખાઈ દેતા હૈ ? અને દિખાઈ દેતા હૈ તો તુમ મિથ્યાદૈષ્ટિ હો. આહાહાહા ! સમજમૈ આયા ? આહાહાહા !

શું ટીકા ! શું સારનો સાર ! સમયસાર ! એ દ્રવ્યકર્મ, ભાવકર્મ અને નોકર્મ એ અણઉપયોગી ચીજ હૈ. આહાહા ! દ્રવ્યકર્મ, ભાવકર્મ અને નોકર્મ, શરીર વાણી આદિ. દેવ, ગુરુ ને શાસ્ત્ર પણ નોકર્મ, આહાહા... એ આ સ્વરૂપ ભગવાન ઉપયોગ સ્વરૂપ હૈ, એ અણઉપયોગ એટલે આ ઉપયોગ જિસમૈ નહીં, એસા અણઉપયોગ જે આ પર વસ્તુ એ રૂપે કભી હોતા હૈ ? આહાહા...

અહીંયા તો એમ કહેતે હૈ, કે ત્રિલોકનાથ ભગવાનનો શિષ્ય આત્મા હોતા હૈ ? આહાહાહા... પરદ્રવ્યકા આત્મા શિષ્ય હોતા હૈ ? (ના). આહાહાહા ! આકરું પડે આ માણસને, દેવ ગુરુ શાસ્ત્રને પણ ઇન્દ્રિય કહા હૈ. આ આત્મા અણીન્દ્રિય હૈ, ત્યારે આ શરીર, આ ઇન્દ્રિયાં, ભાવેન્દ્રિય ઔર દેવગુરુ શાસ્ત્ર અને સ્ત્રી કુટુંબ પરિવાર, એ સબ ઇન્દ્રિય હૈ, એટલે કે એ જડ હૈ, આની અપેક્ષાએ હોં એની અપેક્ષાએ નહીં. જૈસે અપના સ્વદ્રવ્યકી અપેક્ષાસે ભગવાનકા દ્રવ્ય ભી અદ્રવ્ય હૈ. આહાહા ! ઉસકી અપેક્ષાસે દ્રવ્ય ભગવાન પૂરણ હૈ પણ આ આત્મા દ્રવ્ય હૈ એ અપેક્ષાસે પર અદ્રવ્ય હૈ. ભગવાન આત્માકા ક્ષેત્ર સ્વ-ક્ષેત્ર હૈ તો પરકા ક્ષેત્ર તે આ આત્માની અપેક્ષાએ અક્ષેત્ર હૈ, સ્વકાળકી અપેક્ષાએ અપના આત્મા ત્રિકાળ હૈ, તો અપની અપેક્ષાએ પરકાળકા ઉસમૈ અકાળ હૈ. પર અકાળ હૈ, ઔર મેરા ભગવાન પૂર્ણાનંદ ભાવ,

ભાવસ્વરૂપ મੈં હું, તો એ ભાવકી અપેક્ષાસે, સબ તીર્થકરોકા ભાવ ભી આ ભાવકી અપેક્ષાએ અભાવ સ્વરૂપ હૈ- યુગલજી ! આવી વાતું છે. અરે માર્ગ તે માર્ગ ! આહાહાહા !

ભાષા તો સાદી છે, ભાવ તો ભાઈ જે છે એ છે. આહાહા ! નિત્ય ઉપયોગ લક્ષણવાળા જીવદ્રવ્ય ભગવાન જીવદ્રવ્ય તો નિત્ય જ્ઞાન દર્શનના લક્ષણના ઉપયોગવાળા જીવ હૈ. આહાહા ! એ પુદ્ગલદ્રવ્યરૂપ હોતા હુઆ નહીં દિખાઈ દેતા. એ રાગરૂપે હોતા હૈ એસા દિખાઈ નહીં દેતા, તો રાગ આતા હૈ ને ? પણ રાગરૂપે હો એસા દિખાઈ નહીં દેતા. એ રાગસે પૃથક અપના ઉપયોગ હૈ, એ રૂપે દિખાઈ દેતા હૈ, રાગકા જે જ્ઞાન પર પ્રકાશકકી અપેક્ષાસે અને અપના આત્મા સ્વ-પ્રકાશ એ સ્વપરપ્રકાશક ઉપયોગપણે આત્મા દિખાઈ દેતા હૈ. આહાહા ! ધર્મીકો વ્યવહાર રત્નત્રયકા જ્ઞાન જો યહાં હોતા હૈ, સ્વપરપ્રકાશક એ ઉપયોગરૂપ દિખાઈ દેતા હૈ, રાગરૂપ આત્મા હૈ એસા દિખાઈ દેતા નહીં. આહાહા !

વૃત્તિ જિતની ઉઠતી હૈ યહ સબ અણઉપયોગ હૈ. એ ઉપયોગ સ્વરૂપ ભગવાન આત્મા, એ અણઉપયોગરૂપે કભી દિખતે હૈ ? અને દિખે તેરે તો તું મિથ્યાદૃષ્ટિ હૈ. આહાહા ! આત્મા જ્ઞાયક આનંદ પ્રભુ ઉપયોગ સ્વરૂપી (હૈ) રાગ ઉપયોગ સ્વરૂપી દિખાઈ દે તેરેકો, તો આત્મા જડ હુઆ. આહાહા ! સમજમૈં આયા ? એ ઉપયોગસ્વરૂપ ભગવાન ભિન્ન ન રહા. આવી વાતું હવે આકરી પડે માણસને. શું થાય ?

અરે ભાઈ કાલ જુઓને બિચારા જુવાન છોકરા બે ભાઈઓ બેય મુંગા ને બહેરા, એની માને કેવું થાતું હશે ? એક છોકરો આવો થયો ત્યાં બીજો પાછો એવો થયો, હવે બિચારા પાળીને મોટા કર્યા છે હોંશિયાર બેય પાછા હોં. આહાહા ! એ ક્યાં સાંભળતે નહીં, બોલ સકતે નહીં એસા ભાવ હૈ, તો એ ભાવરૂપ ક્યા હો ગયા એ આત્મા ? આત્મા તો નિત્ય ઉપયોગ સ્વરૂપ હૈ અંદર. આહાહાહા ! સમજમૈં આયા ?

શું ટૂંકી વાતમાં ભગવાન આત્મા, જાનન દેખન નિત્ય ઉપયોગ સ્વરૂપ પ્રભુ એ અજાણ અને અનુપયોગ એસા રાગ ને દયા, દાન, વ્રત આદિકા વિકલ્પ એ રૂપ કભી દિખાઈ દેતા હૈ પ્રભુ ? આહાહાહાહા ! ચૈતન્ય તો અપના શુદ્ધ ઉપયોગપણે દિખાઈ દેતા હૈ, રાગપણે દિખાઈ નહીં દેતા. આહાહાહા ! હૈ કે નહીં, પાટણીજી ! આ અંદર હૈ, અંદર હોં. આહાહા ! ભગવાન પાસે પડયા હૈ ને અંદર. આહાહા ! આહાહાહા ! એ અક્ષરરૂપે કભી આત્મા હુઆ હી નહીં, શાસ્ત્રકી રચના આત્મા(ને) કભી ક્રિયા હી નહીં. આહાહાહા ! શાસ્ત્ર તો જડ પરમાણુ હૈ, ઉસકી રચના ક્યા કરે આત્મા, પણ ઓ તરફકા જો રાગ હૈ એ રૂપે ભી આત્મા હોતા નહીં. આહાહાહા !

ક્યોંકિ નવતત્ત્વમૈં એ શુભ અશુભ રાગ એ પુણ્ય પાપકા તત્ત્વ હૈ. સમજમૈં આયા ? એ આત્મતત્ત્વ નહીં. આહાહા ! ક્યોંકિ નવમૈં જ્ઞાયક તત્ત્વ તો ભિન્ન હૈ. આહાહાહા ! એ જાણન-દેખન ઉપયોગ સ્વરૂપ ભગવાન, તો એ રાગસે તો ભિન્ન હૈ, એસા ભગવાન આત્મા રાગરૂપ કૈસે હો. ભિન્નરૂપ હૈ યહ અભિન્નરૂપ કૈસે હો ? આહાહાહા ! સમજમૈં આયા ? ઝીણી વાત બહુ ભાઈ ! આહાહા !

ઔર નિત્ય અણઉપયોગ લક્ષણવાળા પુદ્ગલદ્રવ્ય, એ રાગ હૈ યહ નિત્ય અનુપયોગ હૈ. આહાહા ! એ દેવ ગુરુ શાસ્ત્રકી ભક્તિકા રાગ, આ આરતી ઉતારના ને જય નારાયણ, જય

નારાયણ, સમોસરણમાં ભગવાન પાસે ગયે જય નારાયણ. આહાહા ! હીરાના થાળ, મણી રતનના દીવા કલ્પવૃક્ષના ફૂલ સમોસરણમાં સાક્ષાત્ જય હો. પણ ઓ રાગ હૈ, એ ક્રિયા તો (આત્મા) કર સકતે નહીં, પણ રાગરૂપ હોતા નહીં. આહાહાહાહા ! એય ! આવું સાંભળ્યું નથી કોઈ દિ' ન્યાં. (શ્રોતા:- ક્યાંય છે નહીં) એ તો એ કહે છે ને અમારે પાટણીજી કહે છે ને ? કે આવું સ્પષ્ટીકરણ... (શ્રોતા:- રાગ હોય તો બોજો લાગે) બોજો લાગે. કલ્પને કાલે કહા થા ને (શ્રોતા:- બોજો જ લાગે) ઉપયોગ સ્વરૂપ ભગવાન ઉસમ્ રાગકા બોજા ભાર આતા હૈ આયા થા ને કલ. આહાહાહા ! બોજાકા અર્થ એ ભિન્ન ચીજ હૈ તો એ અપનેમ્ આ સકતી નહીં. આહાહા ! દુઃખરૂપ લગતી હૈ. આહાહા !

નિત્ય અણઉપયોગ લક્ષણવાલા પુદ્ગલ દ્રવ્ય, આહાહાહા... એ વ્યવહાર રત્નત્રયકા રાગ એ નિત્ય અણુપયોગ લક્ષણવાળા જડ દ્રવ્ય હૈ એ તો. આહાહા ! અરેરે ! વિષયમ્ રાગ હોતા હૈ એ રાગ તો અણુપયોગ જડ હૈ પ્રભુ. આહાહાહા ! સમ્યગ્દષ્ટિ જીવ, શાંતિનાથ, કુંથુનાથ, અરનાથ ૯૬ હજાર સ્ત્રીઓ, આહાહા... એ તો મૈ નહીં, પણ ઓ તરફકા રાગ હુઆ યહ ભી મૈ નહીં. આહાહા ! મેરા ભગવાન ઇન્દ્રિયકા વિષય અને રાગમ્ આયા હી નહીં ને. આહાહાહાહા ! મૈ જ્યાં કું ત્યાં અણુપયોગ રાગ તે હૈ હી નહીં ને. આહાહા ! સમજમ્ આયા ?

આ તો ૧૯ મી વાર વંચાય છે સમયસાર સભામ્, ૧૮ વાર એકેક વાર ગણો તો ઓગણીસમી વાર તો વધારે સ્પષ્ટીકરણ હોતા હૈ કે નહીં ? આહાહા !

એ રાગસે આત્માકો લાભ હોતા હૈ એસી ઉપદેશ શૈલી પણ મિથ્યાત્વ હૈ. આહાહાહા ! ક્યોંકિ રાગ હૈ અણુપયોગ સ્વરૂપ જડ, ક્યા ઉપયોગ સ્વરૂપી આત્મા જડ હો જાતા હૈ ? આહાહાહા ! રાગ વ્યવહારકા હો પણ ઉસકી રુચિ છોડકર ભગવાન જ્ઞાયક સ્વરૂપકી દૈષ્ટિમ્ આયા, ત્યાં ક્યા રાગ ભાવસે ઉપયોગ ભાવ પ્રગટ હુઆ ? અણુપયોગભાવસે ક્યા ઉપયોગ સ્વરૂપ ભગવાન જાનનેમ્ આયા ? આહાહાહા ! તો વ્યવહારસે આત્મા નિશ્ચય પ્રાપ્ત કર સકતે હૈ ? પ્રભુ એ ક્યા હૈ બાત. આહાહા ! સમજમ્ આયા ? નિત્ય અણઉપયોગ લક્ષણવાળા પુદ્ગલદ્રવ્ય, જીવદ્રવ્ય હોતા હુઆ દેખનેમ્ નહીં આતા. આહાહા ! એ વ્યવહાર રત્નત્રયકા રાગ નિત્ય ઉપયોગ લક્ષણવાળા દિખનેમ્ નહીં દેતા, આહાહાહા... ઉસસે નિત્ય ઉપયોગ લક્ષણકા ભાન હોતા હૈ એસા દિખનેમ્ નહીં આતા. આહાહા ! યુગલજી ! કોટામાંય ગરબડ હાલે છે બધી, ઘણી યુગલજી છે તોય. (શ્રોતા:- સારા હિન્દુસ્તાનમ્ ગરબડ હૈ, અજ્ઞાન હોય ત્યાં ગરબડ જ હોય ને) ભગવાન આ તો બે ને બે ચાર જેવી વાત છે. આહાહાહા ! અહીં પ્રભુ એમ કહેતે હૈ સંતો. આહાહા ! કુંદકુંદાચાર્યની ગાથામાં એ ભાવ ભર્યા હૈ, એ અમૃતચંદ્રાચાર્યે તર્કસે ટીકા કરકે ભાવ નિકાલા હૈ. ભગવાન, રાગ જો હૈ, ચાહે તો દેવગુરુશાસ્ત્રકી ભક્તિ આદિકા રાગ હો, મહાવ્રતકા રાગ, એ અણઉપયોગ રાગ ક્યા ઉપયોગસ્વરૂપ ભગવાન (આત્મા) હો સકતા હૈ ? આહાહાહા ! ઉસકા અર્થ તો એ હુઆ ને કે વ્યવહાર જે અણુપયોગ રાગ હૈ ઉસસે ઉપયોગ સ્વરૂપકી દૈષ્ટિ હોતી નહીં. આહાહાહા ! સમજમ્ આયા ? આહાહાહા !

ભગવાનના શ્રીમુખે જ્યારે એ વ્યાખ્યા નીકળતી હોય સંતોને, આહાહાહા... ટીકા પણ ટીકા, આહાહાહા ! આહાહા ! ભરતક્ષેત્રમાં આ સમયસાર જેસા કોઈ શાસ્ત્ર નહીં, જેના એક

अेक पदमां डितनी गंभीरता. आहाहा ! भोलतां भोलतां पार न आवे अेवी वात ऐ अंदर.

उपयोग स्वरूप भगवान कया अनुउपयोग स्वरूप दिभाए देता है ? आ अनउपयोग स्वरूप राग(में) कया उपयोग स्वरूप आत्मा दिभाए देता है ? आहाहाहा ! समजमें आया ? आहाहा ! सम्यग्दर्शन भान होता है, आहाहाहा... त्तारे कया उपयोग स्वरूप भगवान ओ राग मंद हुआ है, तो उससे उपयोग स्वरूपकी दृष्टि हुआ ? अने पणी आहाहा... उपयोग स्वरूप भगवान आत्मा अनुभवमें आया ? और अंतरमें जानेका स्थिर होनेका भाव आया ? आहाहा ! अे दीक्षित होते है. आहाहाहा... अे शरीरने रमाडनारी तुं स्त्री, मैं तो मेरी अनुभूति आनंदका नाथ मारो भगवान अेनी पासै जाना याहता हुं, छोड दे. आहाहाहाहा... रज्ज मागे व्यवहारै, न छोडे तोय याल्यो जाय अे तो. समजमें आया ? पण व्यवहार अैसा लिया है. आहाहाहा... मारी आनंदरूपी अनुभूति मेरी पास है. आहाहा ! उपयोगस्वरूप कहो के आनंदस्वरूप भगवान आत्मा मेरी रमतोमां रमनेवाला मैं, हवे आ शरीरने रमाडनारी स्त्री अे मेरी नहीं, छोड दे मेरेकुं. न छोडे तो मैं यला जाता हुं. आहाहा ! मारा भगवान पासै हुं जवा मागुं छुं. शुद्ध उपयोग, नित्य उपयोग अैसा मैं भगवान आत्मा. आहाहाहा ! अे उपयोगकी स्थिरता करनेको मैं जाता हुं. देहकी क्रिया करनेको के महाप्रत करनेको अेम नहीं, जो उपयोग स्वरूप है उसमें स्थिरता करनेको मैं जाता हुं. आहाहा. !

वनमां अकेला सिंह ने वाघनी त्राहुं होय त्त्यां आ अेकलो याल्यो जाय ऐ. आहाहा ! अे उपयोग स्वरूप आनंदका स्वाद आया है, अने अनउपयोग स्वरूप रागका स्वाद छूट गया है. समजमें आया ? आवी व्याप्या हवे, बे लीटीमां तो, आहाहाहा... नित्य अनुपयोग अेम रागमें नित्य अनउपयोग है, आहाहा... व्यवहार रत्नत्रयका रागमें कभी कांछ उपयोगका अंश आता है ? नित्य अनुपयोग लक्षणवाला पुद्गलद्रव्य, ज्वद्रव्य होता हुआ देभनेमें नहीं आता. आहाहाहाहा ! अे उपयोग स्वरूप भगवान आत्मा रागरूप हो जाय अैसा दिभनेमें नहीं आता. व्यवहार उसका रागसे मैं उपयोग स्वरूप आत्मामें आ जाँ अैसा दिभनेमें नहीं आता. आहाहा ! पर धरमें मैं रहुं तो स्वधरमें मैं आ जाँ अैसा है नहीं. आहाहा ! अरे आवी वात. शुं टीका, शुं टीका !

कोनी पेठे ? प्रकाश और अंधकार अेक साथ दिभाए नहीं देते, क्योकि प्रकाश और अंधकारकी भांति, हवे जोओ पहेले कहा के लवण जो भारा है अे पाणीरूप होता है. और भारा पाणी नमकरूप होता है, अैसे राग है अे आत्मारूप हो जाय और आत्मा रागरूप हो जाय अैसा कभी बनते नहीं.

हवे अस्तिका दृष्टांत दिया प्रकाश और अंधकारकी भांति, आहाहाहा... उपयोग भगवान अे तो प्रकाश है, अने राग व्यवहार अे अंधकार है. आहाहाहाहा... त्तारे वात भाए. भगवान अेम कहे अमारा उपर तारुं लक्ष है ये उपयोग अंधकार है. आहाहाहा ! समजमें आया ? परद्रव्य तरङ तेरा लक्ष रहेते है अे उपयोग राग है, आहाहाहा... अे अंधकार है अने भगवान तो उपयोग स्वरूप प्रकाश है, कया प्रकाश अंधकाररूप होता है ? (श्रोता:- कभी नहीं होता) अंधकार प्रकाशरूप होता है ? आहाहा ! आ तो पकडाय अेवुं ऐ. आ कांछ, आहाहा...

પ્રકાશ ઓર અંધકારકી પેઠે. ઉપયોગ અનુપયોગકા, ઉપયોગ એ પ્રકાશ હૈ અને અણુપયોગ રાગ એ અંધકાર હૈ, એકી સાથ રહેનેમેં વિરોધ હૈ. એકી સાથ રહેનેમેં વિરોધકા અર્થ હૈ પ્રકાશ અને અંધકાર બેય એક ચીજ હૈ, એસે રહેનેમેં વિરોધ હૈ. દૂસરી વાત શુદ્ધ ઉપયોગકા ભાનમેં રાગ આયા, પણ રાગ સાથમેં હૈ યે ભિન્ન તરીકે હૈ, એ પ્રકાશ તરીકે સાથમેં નહીં. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? પ્રકાશ અને અંધકાર એક સાથ નહીં રહ સકતે, ઉસકા અર્થ ? કે ચૈતન્ય ઉપયોગ પ્રકાશ અને રાગ ઉપયોગ અંધકાર દો એક નહીં હો જાતા. સમજમેં આયા ? એક સાથ રહેનેકા અર્થ ? કે રાગરૂપે આત્મા હો જાય અને શુદ્ધરૂપે પણ, (રહે) એસા નહીં હોતા. અપના શુદ્ધ ઉપયોગ સ્વરૂપ ભગવાન આત્મા એસા ભાન હુવા તો કમજોરીસે રાગ વ્યવહાર આતા હૈ. પણ વો અણઉપયોગ ભિન્ન રહેતે હૈ. ઉપયોગમેં એક સાથ આ જાતા હૈ. સાથકા અર્થ ? ઉપયોગ ને અણઉપયોગ એક હો જાતા હૈ એસા નહીં. પણ જ્ઞાન ઉપયોગ હુઆ ત્યાં અણઉપયોગ રાગાદિ બાકી આતા હૈ. હો ! પણ એ અંધકાર અને પ્રકાશની પેઠે ભિન્ન ચીજ હૈ. આહાહાહા ! અરે એકવાર મધ્યસ્થથી સાંભળે ને તો ખબર પડે, એ વિરોધ કરે છે શું કરે છે પ્રભુ. એકદમ નિશ્ચયાભાસ, ખોટું, જૂઠું, ભગવાનને પણ જૂઠું ઠરાવે છે ને એવું લખે છે લ્યો ! અરે પ્રભુ શું કરે છે તું આ ? આહાહા ! એને એમ કે આ વ્યવહારથી કાંઈક લાભ થાય એમ માને તો તો અનેકાંત કહેવાય. આહાહા ! પણ અહીંયા તો અંધકાર અને પ્રકાશ બેય ભિન્ન ચીજ ગણવામાં આવી છે. વ્યવહાર અંધકારસે પ્રકાશ ચૈતન્ય પ્રકાશ જાનતા હૈ ? આહાહાહા !

લવણનો દાખલો, તો લવણ તો પાણીપણે હોતા હૈ એસે પ્રકાશ અંધકારરૂપ હોતા હૈ ? ખારાપાણી મીઠારૂપ હોતા હૈ એસે અંધકાર પ્રકાશરૂપ હોતા હૈ ? આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? પ્રકાશ ઓર અંધકારની પેઠે ઉપયોગ ને અનુપયોગકા એક હી સાથ રહેનેમેં વિરોધ હૈ. એક હી સાથકા અર્થ ? ઉપયોગકા ભાન હૈ ત્યાં આ રાગ અંધકાર હો પણ બેય એક હૈ એસે એક સાથ નહીં રહેતે. આહાહા... ઉપયોગ ભી હૈ અને અંધકાર ભી ઉપયોગમેં હૈ, એસા નહીં. રાગ અંધકાર વ્યવહાર આતા હૈ પણ વહ ભિન્ન હોકર રહેતે હૈ એકરૂપ નહીં હોતા. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહાહા ! શું શૈલી !

જ્ઞાનીકો વ્યવહાર અંધકાર આતા હૈ. આહાહાહા ! જબલગ વીતરાગ ન હો તબલગ દેવગુરુ શાસ્ત્રકા વિકલ્પ આતા હૈ પણ હૈ અંધકાર, આહાહાહાહા... છતેં એ પ્રકાશની પાસે યે રહે સકતે હૈ, મગર પ્રકાશરૂપ હોકર રહે સકતે નહીં. સમજમેં આયા ? (શ્રોતા:- આકરું ક્યાં છે ?) આકરું નથી. પણ લોકોને ક્યાં બેસે છે, મોટા પંડિતો વિરોધ કરે છે ને. આહાહા... શું કરે, વર્ણીજનો દાખલો બધા આપે છે. જુઓ વર્ણીજએ કહ્યું છે કે સોનગઢનું સાહિત્ય ડુબાનેવાલા હૈ. એવું લખે છે. એણે કહ્યું 'તું કારણકે નિમિત્તસે ભી કભી હોતા હૈ એસે માનતે થે, કમબદ્ધ નહીં. તો યે વિરૂદ્ધ કરતે થે વાત સાચી.

અબી તો ઉસને કબુલ ક્રિયા હૈ, કૈલાસચંદ્રજી. એ વખતે કમબદ્ધ નહીં માનતે થે. હવે કબૂલ ક્રિયા હૈ કમબદ્ધ હૈ, ઓર નિમિત્ત માનતે હૈ સોનગઢવાલા, પણ નિમિત્તસે હોતા હૈ એમ નહીં માનતે એટલું કહે છે. એવા બે બોલ આવ્યા છે. એ બે ચર્ચા મોટી થઈ હતી, તેરકી સાલ વર્ણીજકી સાથ મોટી ચર્ચા. આહાહાહા... પ્રભુ આ મારગ આમ છે ભાઈ. (શ્રોતા:- ધીરે ધીરે

કબૂલ કરે) ધીરે ધીરે કબૂલ કરે. બાત તો ઐસી છે. અમારા યુગલજી ટાઢા માણસ છે ને એટલે ધીરે ધીરે. આહાહાહા... માર્ગ જ આ છે ને પ્રભુ. અને તે પણ બે ને બે ચાર જૈસી બાત છે વ્યવહાર હોતા છે ઈસકી કિસને ના પાડી, પણ એ વ્યવહાર અંધકાર છે. આહાહા ! એ પ્રકાશ ને અંધકાર એક સાથે રહેતે નામ એકરૂપ હો જાતે છે, ઐસે નહીં. એ તો ભાઈ પ્રજ્ઞાછીણી આવ્યું છે ને ? પ્રજ્ઞાછીણી, રાગ અને સ્વભાવકા ભાન એક સાથ રહે સકતે છે. (શ્રોતા:- સંધિ છે) છતાં સંધિ છે એ વળી જુદી રાખી છે આ તો એક સાથ રહેતા છે એ પ્રશ્ન છે. કળશટીકામાં લીધું છે વ્યવહારકા રાગ અને ભગવાનકી પરિણતિ શુદ્ધ ચૈતન્ય એક સાથ રહે સકતે છે. એક સાથ એટલે એક સમયમેં રહે સકતે છે, મગર એક હોકર નહીં રહે સકતે, ભિન્ન હોકર રહે સકતે, ઉસમેં કોઈ વિરોધ નહીં. આહાહાહાહા ! કહો, સમજાય છે કે નહીં કાંઈ ? એને ઓલા નાતમાં ભળવા સાટુ, એકતાલીસ હજાર ભર્યા પાછા, સોનગઢીયા થઈ ગયા છો તે કાઢી મૂકો, કાઢી મૂકો, પછી નાતમાં ભળવા એકતાલીસ હજાર ભર્યા પછી હવે કોઈ બોલે નહીં એમ.

અરે ભગવાન આ માર્ગ તારા ચૈતન્યની જાતનો પ્રભુ આ માર્ગ છે. ભાઈ આ કોઈ પક્ષ ને વાડો નથી. આહાહા ! તું કૈસા અંદર શુદ્ધ ઉપયોગ, નિત્ય ઉપયોગ સ્વરૂપ પ્રભુ, આહાહાહા... એ રાગ અણઉપયોગસે કૈસે પ્રાપ્ત હો ? અંધકારસે પ્રકાશ કૈસે પ્રાપ્ત હો ? આહાહા ! અને પ્રકાશમેં અંધકાર એકમેક કહાંસે હો ? એમ શુદ્ધઉપયોગમેં, ઉપયોગ સ્વરૂપ લક્ષણકા ભાન હુઆ, પીછે રાગ તો આતા છે વ્યવહાર, પણ એકરૂપે કૈસે હો ? ભિન્નરૂપે એક સાથ રહે સકતે છે, એકરૂપ હોકર સાથ નહીં રહે સકતે. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આ નવમો દિવસ છે આજ, હેં ? અફર દિ' છે, નવનો આંક. આહાહા ! જ્ઞાનેય અફર છે ભાઈ, આ વસ્તુ એવી છે.

કહો, ઝાંઝરીજી ! એ બધા અગ્રેસર છે ત્યાં. આહાહા ! અંતરીક્ષ, ઓલા તોફાન કરે આમ, શું કરે બાપુ, ભાઈ ! આહાહા ! આ દિગંબર ધર્મ તો અનાદિ સનાતન છે, એ કોઈ નઈ ચીજ નહીં. સમજમેં આયા ? શ્વેતાંબર તો બે હજાર વર્ષ પહેલે નયા નિકલા, ઉસમેં આ ચીજ છે નહીં ઐસી. આહાહા ! આહાહાહા... સૂરજની પેઠે પ્રકાશ ઉપયોગ સ્વરૂપ પ્રકાશ આત્મા અને અંધારા સમાન રાગ એક સાથ ક્યું રહે ? એકરૂપ એકસાથ ક્યું રહે ? એકરૂપ હોકર એકસાથ ક્યું રહે ? ભિન્નરૂપ હોકર એક સમયમેં એક સાથ રહે સકતે છે. આહાહા ! એ જડ ઔર ચૈતન્ય કભી ભી એક નહીં હો સકતે. રાગ જડ અને ભગવાન ચૈતન્યપ્રભુ એ કભી એક નહીં હો સકતે. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? ઈસલિયે તું સર્વ પ્રકારસે પ્રસન્ન હો, આહાહાહા... એ પ્રસન્ન હો પ્રસન્ન પ્રભુ ! તેરી ચીજ રાગરૂપ કભી હુઈ નહીં, રાગ તેરેમેં કભી આયા નહીં. આહાહા ! પ્રસન્ન થઈ જા એકવાર. આહાહા ! અર્થાત્ રાગસે ભિન્ન હોકર આનંદકા અનુભવ કર. આહાહાહા ! એ પ્રસન્ન, આહાહા... એ પ્રસન્નકુમારજી આ પ્રસન્ન આયા દેખો. આહાહાહા ! તેરા સ્વરૂપ પ્રભુ રાગસે ભિન્ન છે, એ રાગરૂપ હુઆ નહીં. ઔર તુમ રાગરૂપ હુઆ નહીં. બસ. આહાહાહા ! ભેદજ્ઞાન કરકે પ્રસન્ન હો જા. આહાહા ! અપને ચિત્તકો ઉજ્જવલ કરકે સાવધાન હો. સ્વદ્રવ્યકો હી યહ મેરા છે ઈસ પ્રકાર અનુભવ કર મૈં તો શુદ્ધ સ્વરૂપી ભગવાન હું ઐસા અનુભવ કર. આહાહા ! વિશેષ કહેગા.

(શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ.)

प्रवचन नं. ८७ गाथा २३ थी २५ तथा २६ तथा श्लोक - २३-२४

ता. १५-८-७८ शुक्रवार, भाद्रवा सुद-शुद्धश सं. २५०४ उत्तम ब्रह्मचर्य दिन

दस लक्ष्मी पर्व, दसमा दिवस है ब्रह्मचर्य, दसमा चारित्रका भेद है ये पढ़ेले तो ब्रह्म नाम आत्मा रागसे भिन्न उसकी दृष्टि अनुभव होना. उसका नाम प्रथम सम्यग्दर्शन है. ब्रह्म नाम अतीन्द्रिय आनंद प्रभु उसका अनुभव रागसे भिन्न होकर होना अ तो प्रथम सम्यग्दर्शन भूमिका है. अे उपरांत स्वरूपमें आनंदमें विशेष रमते रमते चारित्र दशा प्रगट हुं उसमें दसमा बोल उत्तम ब्रह्मचर्य है. तो वो भी, ब्रह्म नाम भगवान् आत्मा अेमां चर्या रमना, लीन होना उसका नाम ब्रह्मचर्य दस लक्ष्मीपर्वमें छेला कहेनेमें आता है.

जो परिहरेदि संगं महिलाणं णेव पस्सदे रूवं ।

कामकहादिणियत्तो णवहा बंभं हवे तस्स ॥४०३॥

श्री मुनि स्त्रीओकी संगति नहिं करता, आहाहा... अपना स्वरूपका संगमें स्त्रीका संग नहीं करता, और “नेव पस्सथं रूषस’ उसको रूप नहीं देखते केम के विषयोमां मुख्य चीज तो स्त्री है, तो उसका संग छोडना ने उसका रूप नहीं देखना. आहाहा... और “काम क्हादि नियतो” कामकी कथा, विषयकी कथा, स्मरण आदि और विषय हुआ वो पढ़ेले, उसका स्मरण आदि छोडना. आहाहा ! आनंद स्वरूप भगवान्का स्मरण करे के कामभोगकी कथाका स्मरण करे. आहाहा ! जिसको जैसा प्रेम है उसका स्मरण करे. आहाहा !

धर्मीको तो अपना ब्रह्मचर्य आत्मा प्रत्ये प्रेम अने परिणमन है. आहाहा ! तो उसका संगमें रहे परका संग छोड दे. अैसा नव प्रकार मन, वचन, काया, कृत, कारित, अनुमोदनसे कर्ता है आहाहाहा ! मनसे ब्रह्मचर्य पाणता है वाणीसे कहेता है और कायासे उससे दूर रहेता है. करण, करावपुं अने अनुमोदन अे अर्थमें लिया है. ब्रह्म नाम आत्मा उसमें लीन होना अे ब्रह्मचर्य है पर द्रव्यमें आत्मा लीन हो उसमें स्त्रीमें लीन होना मुख्य है. परद्रव्यमें लीन होनेमें उसमें स्त्रीमें लीन होना मुख्य है. आहाहा... तो उसका तो संग होना नहीं. नव वाडे ब्रह्मचर्य होता है. समजमें आया ?

ब्रह्मचारीका मुनिकी बात है ने, तो स्त्रीका संगमें, स्त्रीको शीषाना उसकी पास बेसना अे बात होती नहीं है. समजमें आया ? अे पण अेक प्रेम ने राग है अे छोड देते है. आहाहा..

अपना आनंदका नाथ भगवान्, ब्रह्मानंद प्रभु अमृतका सागर, उसमें संगमें जाने... आहाहा... अे असंगका संग करने, आ परका संगमें क्या है तेरे ? आहाहा... आवी वात छे. अेना पछी विशेष भेद लीधा छे. संगति करना, रूप निरभना, कथा करना अे सब छोडना.

यहां आया है, देखो गाथा चलती है ने रूप क्या कहेते है, आ जव अधिकार है, तो भगवान् आत्मा उपयोग स्वरूप चैतन्य जव और रागादि पुद्गलादि सब अणुपयोग जड, तो दोको भिन्न करके, आहा... दो अेक नहीं हुआ कभी. “जड और चैतन्य कभी भी अेक नहीं हो सकते” आभिरकी दो लीटी है, भगवान् ज्ञानस्वरूप आत्मा अने रागादि अचेतन अणुपयोग,

એ ઉપયોગ અને અણુપયોગ કભી એક હો સકતે નહીં. આહાહા ! ઈસલિયે તું સર્વ પ્રકારસે પ્રસન્ન હો. આહાહાહા... કયા કહેતે હૈ ? ભગવાન પૂર્ણાનંદ જ્ઞાનસ્વરૂપ પ્રભુ અને રાગ દો એક હોતે નહીં કભી. આહાહા ! તો પ્રસન્ન હો હવે. આહાહા ! રાગસે ભિન્ન હોકર અપના અનુભવ કર હવે. ક્યોંકિ દો એક હૈ નહીં, દો એક હોતા નહીં. આહાહા ! પ્રસન્ન થા, પ્રભુ કહે છે, આહાહાહા... એ પ્રસન્નજી ! આહાહાહા... પ્રભુ તેરી ચીજ અંદર રાગના વિકલ્પસે ભિન્ન પડી હૈ ને ? એ કભી એકત્વ હુઈ નહીં ને ? આહાહાહા ! એકત્વ હુઈ નહીં તો ભિન્નકા અનુભવ કરનેમેં પ્રસન્ન થા. આહાહાહા ! આવી વાત છે. સમજમેં આયા ? આનંદ સ્વરૂપ પ્રભુ, એ રાગ સ્વરૂપ દુઃખ, અણ ઉપયોગ, એ આનંદ અને અણઉપયોગ કભી એક હુઆ હી નહીં. આહાહા.

ચાહે તો આ દયા દાનનો રાગ હો કે આ સંસારના કમાના ઐસા બધા પાપ રાગ હો. આહાહાહા ! એ સબ અણઉપયોગ જડ હૈ, ભગવાન તેરી ચીજ(આત્મા) ઉસમેં એક હુઈ નહીં કભી. એક હુઈ નહીં તો પ્રસન્ન થા ને. આહાહાહા ! આવી વાતું છે. ઈસલિયે તું સર્વ પ્રકારસે પ્રસન્ન થા. આહાહા ! ભિન્ન હૈ યહ કભી એક હુઈ નહીં. આહાહા... તો રાગસે ભિન્ન તેરી ચીજ પડી હૈ, એક હુઈ હી નહીં તો ઈસકી ઉપર દૈષ્ટિ કરકે આનંદકા અનુભવ કર. આહાહાહા ! ઝીણી વાત બહુ. આહાહા ! એક હુઈ હો તો તેરે જુદી પાડનેમેં મુશ્કેલ પડે. પણ એક હુઈ નહીંને કહેતે (હૈ). આહાહાહા !

ચાહે તો એ શુભ અશુભ રાગ હો, શરીર વાણી કર્મ તો ભિન્ન હી હૈ, પણ શુભ અશુભ રાગ હૈ યહ ભગવાન વીતરાગ સ્વરૂપ ઉપયોગ સ્વરૂપ એ અણઉપયોગ રાગમેં એકત્વ કભી હુઆ હી નહીં. આહાહાહા ! એ અનેક તે અનેકરૂપે રહા હૈ, અનેક રાગ અને આત્મા એક એ એકરૂપ કભી હુઆ હી નહીં. આહાહા ! પ્રસન્ન થા. ગુરુના આશીર્વાદ જુઓ. તું ખુશીને જાહેર કર, એમ કહેતે હૈ ખુશીમેં જાહેર કર, ઓહોહો ! મૈં રાગસે તો ભિન્ન રહા હું, ઐસા ભિન્નકા અનુભવ કર, પ્રસન્ન થા, પ્રસન્ન થા. આહાહાહા ! આવી વાત છે. સર્વ પ્રકારસે પ્રસન્ન હો, કોઈ રીતે પણ ખેદ ન કર. તેરી ચીજ ભિન્ન પડી હૈ પ્રભુ. આહાહાહા ! પડી હૈ ભિન્ન ઉસકા અનુભવ કરના તો પ્રસન્ન હો જાને. આહાહાહા !

એ રાગસે ભિન્ન પ્રભુ અંદર અર્ણીદ્રિ, અર્ણીદ્રિય પણ અનંત આનંદ સ્વરૂપ પ્રભુ, ઈન્દ્રિયાં ઉસમેં હૈ નહીં. આહાહા ! એ ચીજ જ્યારે રાગસે વિકલ્પસે ચાહે તો અનંતકાળ હુઆ પણ એ રાગના વિકલ્પ ને નિર્વિકલ્પ પ્રભુ, (આત્મા) એક હુઆ નહિ હૈ, તો પ્રસન્ન થા ને પ્રભુ. આહાહાહા ! તેરી જુદી ચીજ હૈ ત્યાં નજર કરને, આરે આવી વાતું છે. સમજમેં આયા ?

“અપને ચિત્તકો ઉજજવળ કરકે સાવધાન હો” આહાહા ! નિર્મળ ચિત્ત, નિર્મળ પર્યાય પ્રગટ કરકે, આહા ! સાવધાન, સ્વરૂપ તરફ હો જા. રાગ ને પુણ્ય તરફ અનાદિસે એક નહીં થા છતાં એ તરફકી એકતાબુદ્ધિ માની 'તી તૈં. આહાહાહા... આવી ચીજ આકરી બહુ. ધંધા આદિની ક્રિયા અને ઉદ્યોગને એ તો બધી જડની ક્રિયા. આહાહાહા ! ઉસસે તો પ્રભુ ભિન્ન હૈ હી. પણ અપનેમેં કમજોરીસે રાગ ને દ્વેષના પરિણામ દુઃખરૂપ હોતા હૈ, એ પ્રભુ આનંદ સ્વરૂપ દુઃખરૂપ કભી હુઆ હી નહીં. આહાહાહા ! હુઆ નહીં તો પીછે આનંદ કરને, પ્રસન્ન કરને સ્વરૂપમેં સાવધાન હો જાને. આહાહાહા ! આવી વાતું આકરી પડે માણસને. એમ કે સમકિતની ઉત્પત્તિના

કારણો તો બધા આવા હોય ને આવા હોય, પણ આ કારણ હૈ ભક્તિ કરવી ને પૂજા કરવી ને બધું કરવું એનાથી સમકિતની ઉત્પત્તિ થાય આવા બધા શિક્ષણ આપે. આહાહા !

મંદિર બનાવવા ને મંદિરકા દર્શન કરવા ને એ બધા સમ્યક્કા કારણ હૈ, એસા શીખવે, અરે પ્રભુ શું કરે છે વાત ભાઈ મંદિર તો ઠીક, મંદિર તરફકા ભાવ હૈ રાગ એ બી ઠીક, એ ભી ભિન્ન, પણ અંદરમેં વિકલ્પ ઊઠે કે મૈ આત્મા ઔર અનંત ગુણરૂપ, આહાહાહા... એસે વિકલ્પ ઊઠે ઉસસે ભી તો પ્રભુ તુમ એકત્વ તો કભી હુઆ નહીં. આહાહાહા ! રાગ, રાગરૂપે રહા, ભગવાન શુદ્ધરૂપે રહા યહાં તો. આહાહા ! સાવધાન થા ! આહાહા ! ગજબ બાત હૈ ! સંતોની દિગંબર સંતોની વાણી તો જુઓ. આહાહા ! સમય વર્તે સાવધાન ! નથી કહેતા ? લગ્ન આવે ત્યારે, લગ્નનો પ્રસંગ હોય કન્યાનો પ્રસંગ, સાડા આઠ બજ ગયા, ટાઈમ હો ગયા લાઓ, સમય વર્તે સાવધાન, કન્યાને લાવો. અહીં સમય વર્તે સાવધાન ! તેરા સમય સમયસાર આત્મા રાગસે ભિન્ન હૈ, સાવધાન હો જા. આહાહા... આવું કઠણ પડે લોકોને. વ્યવહાર સાધનથી થતું હોય ને ? વ્યવહાર સાધન એ હૈ હી નહીં. આહાહા... સમજમેં આયા ?

ઈસ પ્રકાર અનુભવ કર, ઔર સ્વદ્રવ્યકો હી યહ મેરા હૈ, મૈ તો આનંદ ને જ્ઞાન સ્વરૂપ સ્વદ્રવ્ય હી મેરા હૈ. રાગ આદિ એ બધા પરદ્રવ્ય હૈ ઔર સ્વદ્રવ્ય ને પરદ્રવ્ય એક કભી હુઆ નહીં. સાવધાન હોકર યહ સ્વદ્રવ્ય મેરા હૈ એસા અનુભવ કર. આહાહા ! એ બે લીટીમાં તો આવી વાત છે. ઉપાદાન-નિમિત્તના ઝઘડા નિમિત્ત હોય તો થાય, નિશ્ચય વ્યવહારના ઝઘડા, વ્યવહારથી નિશ્ચય થાય, અરેરે પ્રભુ શું કરે છે તું ? નિમિત્ત એ પરદ્રવ્ય, ઉપાદાન સ્વદ્રવ્યની પર્યાય હોતી હૈ ત્યારે નિમિત્ત હો, પણ પરદ્રવ્યસે ઉસમેં હોતા હૈ કાંઈ એસા નહીં, એમ વ્યવહાર હો, રાગરૂપ વ્યવહાર હો પૃથક, પણ ઉસસે ભગવાન આત્મા ભિન્ન હૈ, રાગસે તો આત્માકો કાંઈ લાભ હોતા હૈ, એસા હૈ નહીં. રાગસે તો નુકસાન હોતા હૈ. આહાહાહાહા ! સમજમેં આયા ?

પુરુષાર્થ સિદ્ધિ ઉપાયમેં તો ત્યાં લગ કહા. કે તીર્થંકર ગોત્ર બાંધે જે ભાવે ઔર આહારક શરીર જે ભાવે બાંધે એ ભાવ અપરાધ હૈ. આહાહાહાહા ! એ આત્મા નહીં. આહાહાહા ! એ આત્મા પ્રભુ અંદર શુદ્ધ ચૈતન્યઘન હૈ ને, આહા ! ઉસમેં સાવધાન હો જા. અને એ સ્વદ્રવ્ય મેરા હૈ એસા અનુભવ કર. રાગકો છોડ દે. આહા... આવી વાત છે. (શ્રોતા:- સમકિત પ્રાપ્તિનો ઉપાય છે) હા. આ ઉપાય આ. બાકી ઈ બધું બીજુ કરવાનું કહે છે. સમકિત ઉત્પત્તિના કારણ, વ્યવહાર નાખશે. પંચમ આરાના છેડા સુધી સાધુ-બાપુ સાધુ પણ કયા સાધુ બાપુ ગમ્ય ક્ષેત્રમેં તો દિખતે નહીં. મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમેં લિખતે હૈ. અરે પ્રભુ શેની તકરાર કરે છે ભાઈ ! હજી તો સમ્યક્દર્શનકા ઠેકાણાં નહીં. આહાહા ! સાધુપણા બાપુ, પ્રભુ તેરા હિતની વાત હૈ નાથ અહિતના પંથે તું હિત માન લેગા, દુઃખ હોગા ભાઈ. આહાહા ! એને અપમાન લાગે કે અમે આવું કરીએ ને મુનિપણું નહિ ? બાપુ તને દુઃખ શેનું ? એ રાગની ક્રિયા એ દુઃખરૂપ હૈ એનાથી આત્માનો આનંદ પ્રાપ્ત થાય એમ બને નહીં ત્રીન કાળમેં. આહાહાહા... ઈસ પ્રકાર યહ દ્રવ્ય મેરા હૈ, રાગેય નહીં, દયા દાન વ્રત વિકલ્પ એ મૈ નહીં. આહાહાહાહા ! એ સ્ત્રી કુટુંબ પરિવાર તો કોઈ મેરા હૈ નહીં. હૈ ! એ તો પરચીજ હૈ એના કારણે આઈ હૈ ને ટકી રહી હૈ પણ મેરેમેં મેરા અપરાધસે

જો વિકલ્પ હોતા હૈ, યહ ભી મેરી ચીજ નહીં. આહાહા !

ભાવાર્થ: યહ અજ્ઞાની જીવ પુદ્ગલ દ્રવ્યકો અપના માનતે હૈ. એ રાગાદિ પુણ્ય આદિ ભાવ એ પુદ્ગલદ્રવ્ય હૈ ખરેખર. આહાહા ! ઉસે ઉપદેશ દેકર સાવધાન ક્રિયા હૈ, જડ-ચેતન દ્રવ્ય દોનો સર્વથા ભિન્ન ભિન્ન હૈ, રાગ ને શરીર ને પ્રભુ આત્મા તદ્દન ભિન્ન હૈ. આહાહા ! આહાહાહા... ધીરાના કામ છે ભાઈ. ચેતન દ્રવ્ય સર્વથા ભિન્ન હૈ. કભી ભી કિસી ભી પ્રકાર કોઈ કાળે ને કોઈ પ્રકારે એકરૂપ નહીં હોતે. આહાહા ! રાગનો વિકલ્પ અને પ્રભુ આત્મા, કોઈ કાળે, કોઈ પ્રકારે એક નહીં હોતા. નિશ્ચયસે નહીં પણ વ્યવહારસે તો હૈ કે નહીં ? એય નહીં એમ કહે છે. આહાહા ! એસા સર્વજ્ઞ ભગવાને દેખા હૈ, “સવ્યન્હુ નાણ દિક્ષો” ભગવાને તો ઉપયોગરૂપી આત્મા સર્વજ્ઞે એને દેખા હૈ એ અણઉપયોગ રાગ (રૂપ) કૈસે હો જાય ? ભગવાને તો તેરા આત્માકો રાગસે ભિન્ન દેખા હૈ. આહાહા ! ભગવાને દેખા હૈ એસા તું દેખ. આહાહા ! મૈ જ્ઞાન દર્શન ઉપયોગ રાગસે ભિન્ન હું, ઉપયોગ મેરી ચીજ હૈ. આહાહાહા ! એસા ભગવાને દેખા હૈ ઈસલિયે હે અજ્ઞાની તું પરદ્રવ્યકો એકરૂપ માનના છોડ દે. આહાહા... એ વ્યવહારનો રાગ ઉસસે મેરે લાભ હોગા (એ બાત) છોડ દે. આહાહા ! સમજમ્ આયા ? પરદ્રવ્યકો એકરૂપ માનના છોડ દે, વ્યર્થકી માન્યતાસે બસ કર. આહાહા... જૂઠી માન્યતાથી અલમ્. આહાહા ! શ્લોક કહેશે હવે.

શ્લોક - ૨૩

(માલિની)

અયિ કથમપિ મૃત્વા તત્ત્વકૌતૂહલી સન્
અનુભવ ભવ મૂર્તે: પાર્શ્વવર્તી મુહૂર્તમ્ ।
પૃથગથ વિલસન્તં સ્વં સમાલોક્ય યેન
ત્યજસિ જ્ઞગિતિ મૂર્ત્યા સાકમેકત્વમોહમ્ ।।૨૩।।

હવે આ જ અર્થનું કળશરૂપ કાવ્ય કહે છે:-

શ્લોકાર્થ:- [અયિ] ‘અયિ’ એ કોમળ સંબોધનના અર્થવાળું અવ્યય છે. આચાર્ય કોમળ સંબોધનથી કહે છે કે હે ભાઈ ! તું [કથમ્ અપિ] કોઈ પણ રીતે મહા કષ્ટે અથવા [મૃત્વા] મરીને પણ [તત્ત્વકૌતૂહલી સન્] તત્ત્વોનો કૌતૂહલી થઈ [મૂર્તે: મુહૂર્તમ્ પાર્શ્વવર્તી ભવ] આ શરીરાદિ મૂર્ત દ્રવ્યનો એક મુહૂર્ત (બે ઘડી) પાડોશી થઈ [અનુભવ] આત્માનો અનુભવ કર [અથ યેન] કે જેથી [સ્વં વિલસન્તં] પોતાના આત્માને વિલાસરૂપ, [પૃથક્] સર્વ પરદ્રવ્યોથી જુદો [સમાલોક્ય] દેખી [મૂર્ત્યા સાકમ્] આ શરીરાદિક મૂર્તિક પુદ્ગલદ્રવ્ય સાથે [એકત્વમોહમ્] એકપણાના મોહને [જ્ઞગિતિ ત્યજસિ] તું તુરત જ છોડશે.

ભાવાર્થ:- જો આ આત્મા બે ઘડી પુદ્ગલદ્રવ્યથી ભિન્ન પોતાના શુદ્ધ સ્વરૂપનો અનુભવ કરે (તેમાં લીન થાય), પરિષદ આવ્યે પણ ડગે નહિ, તો ઘાતીકર્મનો નાશ

કરી, કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન કરી, મોક્ષને પ્રાપ્ત થાય. આત્માનુભવનું એવું માહાત્મ્ય છે તો મિથ્યાત્વનો નાશ કરી સમ્યક્દર્શનની પ્રાપ્તિ થવી તો સુગમ છે; માટે શ્રી ગુરુઓએ એ જ ઉપદેશ પ્રધાનતાથી કર્યો છે. ૨૩.

अयि कथमपि मृत्वा तत्त्वकौतूहली सन् अनुभव भव मूर्तेः पार्श्ववर्ती मुहूर्तम् ।

पृथगथ विलसन्तं स्वं समालोक्य येन त्यजसि झगिति मूर्त्या साकमेकत्वमोहम् ॥ २३ ॥

અયિ એ કોમળ સંબોધનને સૂચક અવ્યય છે અયમ્ હે ભગવાન, હે આત્મા એમ હે ભવ્ય જીવ ટીકામાં તો એમ લીધું છે કે હે મિત્ર, અયિનો અર્થ અધ્યાત્મમાં હે, મિત્ર. આહાહા ! હે ભગવાન આત્મા ! હે મિત્ર ! એમ કરીને કહ્યું છે. આહાહાહા ! આચાર્યદેવ કોમળ સંબોધનમેં કહેતે હૈ, હે ભાઈ ! કથમપિ- કિસી પ્રકાર, મહાકષ્ટસે ગમે તેટલી પ્રતિકૂળતા હોય તો પણ એને છોડકર સ્વભાવકા અનુભવ કર. આહાહાહા ! મહા પુરુષાર્થસે, મર કર ભી ! આહાહાહા ! માયાને મારી નાખીને, આહાહા ! રાગ ને ઉદયભાવ એ માયા હૈ. એ માયા હૈ એ આત્માકી ચીજ નહીં, કાયમ ટીકતી નહીં એ તો અસ્થિર હૈ. આહાહાહા ! ઉસકો મારકર ભગવાન આનંદ સ્વરૂપસે જીવન કર, આહાહાહા... આવું કામ છે, તત્ત્વોકા કૌતુહલી હોકર, આહાહા... તત્ત્વોકી વિસ્મયતાકો જાનકર, આહાહાહા... રાગની પાસે અંદર પ્રભુ, ચૈતન્ય ચિંતામણી રતન ભગવાન પડા હૈ, આહાહાહા... કામધેનુ, ચિંતામણી કલ્પવૃક્ષ, સૂર તરૂ, દેવનાં વૃક્ષ એમ ભગવાન આત્મા સૂરતરૂ, દેવ સ્વરૂપ વૃક્ષ હૈ. આહાહાહા ! એસા ભગવાનકો કૌતુહલી હોકર, કુતૂહલ તો કર કહે છે બહારમાં તને કુતૂહલતા લાગે છે, શરીર જરી સુંદર દેખાય અને પૈસા જરી મળે ને સ્ત્રી જરી રૂપાળી હોય ત્યાં એને કુતૂહલ લાગે કે, આહાહા ! આ શું છે ? પ્રભુ એ તો હાડકાંની ફાસફસ છે. મસાણમાં હાડકાં હોય છે ને. ને એમાં ચમક થાય ને અગ્નિ ફોસ્ફરસ છોકરા એમ કહે કે ત્યાં વ્યંતર હૈ વ્યંતર, ત્યાં નહીં જાના. વ્યંતર ક્યાં હોય ? હાડકાં આમ પડયા હોય એમાં ફોસ્ફરસ હોય છે, એમ આ જગતની ફોસ્ફરસ બહારની છે. મસાણના હાડકાંની ફોસ્ફરસ એમ આ શરીર વાણી પૈસા મકાન બહાર, આહાહા... પ્રભુ કહે છે એની કુતૂહલતા પ્રભુ એકવાર છોડ અને અંદરની કુતૂહલતા કર. આહાહા !

આ કોને પડી હૈ આ રાગને પડે ક્યા ચીજ હૈ આ ? આહાહા ! એટલા એટલા પ્રભુ વખાણ કરતે હૈ, ત્રણલોકના નાથ આત્માના વખાણ કરે, તું દેવાધિદેવ, તું સિદ્ધરૂપ, પરમ અમૃતકા પિંડ. આહાહાહા... અનંત ગુણકા ધામ, શક્તિકા સંગ્રહ, આહાહા... ક્યા હૈ આ તે. એસે એકવાર કુતૂહલ તો કર. એટલે ? અંતર અવલોકન કરને માટે પ્રયત્ન તો કર એમ કહે છે. સમજમેં આયા ? કુતૂહલનો અર્થ એ કર્યો. આહાહાહા... તેરા જ્ઞાનકી પર્યાય પરકો દેખતી હૈ તો એ પર્યાયકો એક વાર કુતૂહલ તો કર કે આ આત્મા ક્યા હૈ એસા અવલોકન તો કર. આહાહાહાહા... અપની જ્ઞાનપર્યાયમેં સ્વરૂપકા અવલોકન કુતૂહલ તો કર કે આ ક્યા હૈ ? અવલોકન તો કર એકવાર. આહાહાહા... આવી વાતું છે.

“ભવમૂર્તેઃ મુહૂર્તમ્ પાર્શ્વવર્તી ભવે” એ શરીરાદિ મૂર્ત દ્રવ્યકા એક મુહૂર્ત, દો ઘડી પાડોશી હો જા, જેમ પાડોશી હૈ તો ઉસકા મકાન દૂસરા, તેરા મકાન દૂસરા. આહાહા ! એકવાર દો ઘડી

મૂર્ત રાગાદિ પદાર્થસે, આહાહાહા... પાડોશીકી ચીજ દેખકર એસે માને કે આ મેરી ચીજ હૈ ? આહાહા... એ પાડોશી હોકર અનુભવ કર. આહાહા ! રાગકા, પુણ્યકા, શરીરકા પાડોશી હોકર, ભગવાન ઉસસે ભિન્ન હૈ એસા અંતર અનુભવ કર. આહાહા... કે 'જિસમેં સ્વ વિલાસન્તં' અપને આત્માકે વિલાસરૂપ આહાહાહા... ભગવાન આત્માકા સ્વ વિલાસ, આહાહા... બાગ પડયા હૈ. અંદર બડા, ત્યાં જા ઓર ઉસકી સુગંધ લે. ઓ તરફ જાકર આત્માકા વિલાસકર, આહાહાહા... અપને આત્માકે વિલાસરૂપ પૃથક, સર્વ પરદ્રવ્યસે ભિન્ન. આહાહાહા !

સમાલોક્ય-દેખકર “મુહૂર્તમ્ મૂર્ત્યા સાકમ્” એક શરીરાદિ મૂર્તિક પુદ્ગલદ્રવ્યોંકે સાથ આહાહા... રાગાદિ મૂર્તિક પુદ્ગલદ્રવ્યકા સાથે એકત્વમોહમ્ એકત્વકે મોહકો ઝગિતિ ત્યજસિ. પ્રભુ તું તત્કાલ છોડ દેગા. આહાહાહા ! ભારે વાત. આ રીત હૈ ભાઈ. આહા ! યહ પહેલી તો સાંભળવા મળે નહીં એને સમજવા ન મળે. અરે આહા... દીન હોકર મૃત્યુ કરીને ચાલ્યા જાય, આહાહા. ચોર્યાસીના અવતારમાં ક્યાં એકવાર પ્રભુ આમ કરને, કે... આહાહા !

ભાઈ તેરી ચીજ રાગસે ભિન્ન પડી હૈ ને પ્રભુ ? ભિન્ન હૈ ઉસકા સાવધાન હોકર અનુભવ કર. આહાહા ! ઝગિતિ ત્યજસિ રાગકી એકતાકા મોહ તત્કાલ છૂટ જાયેગા. આહાહા ! સમજમેં આયા ? તે ક્ષણે જ છૂટ જાયેગા, આહાહાહા... ભગવાન જ્ઞાયક સ્વરૂપ પ્રભુ ઉસકા રાગસે ભિન્ન અનુભવ કર તો તેરી રાગકી એકતારૂપી મોહ ઝગિતિ, તે ક્ષણે છૂટ જાયેગા. આહાહા ! ઓર વસ્તુકા સ્વરૂપ ગ્રહણ હો જાયેગા. આવી વાતું છે. આહાહા !

“એકત્વ મોહમ્ ઝગિતિ ત્યજસિ” ભગવાન આનંદસ્વરૂપ પ્રભુ, ઉપયોગ સ્વરૂપ, રાગાદિ અણ ઉપયોગસે ભિન્ન પડા હૈ અને એ દો એક હુઆ હી નહીં કભી તો ઉસકી દૈષ્ટિ કર ઓ તરફ સાવધાન હો. ઉસકા અવલોકન કરનેકી કુતૂહલતા તો કર. આહાહા ! તો એ ક્ષણે એકત્વમોહમ્ રાગકા એકત્વરૂપી મિથ્યાત્વભાવ જિનબિંબકા દર્શનસે(તજ દેગા) એસા હોતા હૈ લ્યો, પાઠ એસા હૈ પાઠ હૈ એ જિનબિંબ આ, કેવળીની સ્તુતિ કહાને ? આ કેવળીની સ્તુતિ કરે, સાચી સ્તુતિ, કેવળીની સ્તુતિ એટલે આ આત્માની સ્તુતિ, અનંત આનંદકંઠ પ્રભુ આત્મા, એના ગુણગ્રામનો સત્કાર સ્વભાવનો થાય, ત્રિકાળ સ્વભાવનો સત્કાર, સ્વીકાર થાય એ કેવળીની સ્તુતિ. આહાહાહા !

એ આવે છે, ધવલમાં જિનબિંબના દર્શનથી નિદ્રત્ અને નિકાચીત્ કર્મનો નાશ થાય છે. એવો પાઠ આવે ભાઈ પણ કોને જિનબિંબના દર્શન તો અનંતવાર કર્યાં. આહાહાહા ! અને સ્વર્ગમાં તો જિનબિંબ અસંખ્ય બિરાજે છે. સ્વર્ગમાં ભવનપતિ, વ્યંતર, જ્યોતિષી અને વૈમાનિક (મેં) અસંખ્ય પ્રતિમાઓ જિન પ્રતિમાઓ શાશ્વત છે, ત્યાં અનંતવાર ઉપજયો છે. આહાહાહા ! અને ઉપજતાં(વેંત) પ્રથમ જ એ જિનબિંબના દર્શન કરવા જાય છે એવો શાસ્ત્રમાં લેખ છે પણ એ તો શુભભાવ છે. એ જિનબિંબ નહીં, આ જિનબિંબ પ્રભુ, વીતરાગ સ્વભાવથી ઠસોઠસ ભરેલ જિનબિંબ છે આ. ઉસકા અનુભવ કર, ઉસકા અવલોકન કર, ઉસકા દર્શન કર, ઉસકી પ્રતીતિ કર, ઉસકા જ્ઞાન કરકે વિશ્વાસ કર. આહાહા ! આવી વાતું આકરી. “શીઘ્ર હી છોડ દેગા” ઝગિતિનો અર્થ શીઘ્ર કર્યો અને ત્યજસિનો અર્થ છોડ દેગા કર્યો. આહાહા !

ભાવાર્થ:- યદિ આ આત્મા દો ઘડી પુદ્ગલ દ્રવ્યસે ભિન્ન અપને શુદ્ધ સ્વરૂપકા અનુભવ

કરે, આ સમ્યક્દર્શન પાનેકી કળા, આ વાત હૈ ભાઈ. આહાહા ! શાસ્ત્રમાં આવે દેવ દર્શન-દેવની ઋદ્ધિ મોટી હોય તેને દેખવું-એનાથી સમકિત પામે એ તો નિમિત્તના કથન છે. આહાહા ! એવું તો અનંતવાર થયું છતાં થયું કરે ત્યારે એને નિમિત્ત તરીકે કહેવાય. આહાહાહા ! નંદીશ્વર દ્વીપ ભગવાન બાવન જિનાલય ૧૦૮-૧૦૮ પ્રતિમા છે રતનની શાશ્વત, દેવો મહોત્સવ કરવા ત્યાં કાયમ જાય છે. કારતક સુદ ૮ થી ૧૫. ચૈત્રસુદ ૮ થી ૧૫. અષાઠ સુદ ૮ થી ૧૫ ત્રણ વાર, એવું તો અનંતવાર કર્યું છે. આહાહાહા ! એ તો શુભભાવ છે પુણ્યબંધનું કારણ છે. આહાહાહા !

આ ભગવાન જિનબિંબ પ્રભુ, (નિજાત્મા) આહાહા ! એના દર્શન અને અવલોકન કરનેસે મિથ્યાત્વકા ક્ષણમેં નાશ હો જાયેગા. આહાહા ! પ્રકાશ હુઆ ત્યાં અંધારા રહે શકે નહીં. આહાહાહા... તેરી ભ્રાંતિ નાશ હો જાયેગી ભગવાનકા દર્શન કરનેસે ભ્રાંતિકા નાશ હો જાયેગા, આ(નિજ) ભગવાન હોં. આ વાંધા ઉઠાવે આ લોકો બહારના બધા શાસ્ત્રમાં એવું આવે દેવની ઋદ્ધિ દેખવાથી, આહાહાહા વેદનાથી આવે છે લ્યોને ? નારકીની મહા તીવ્ર વેદનાથી સમકિત પામે પણ વેદના તો અનંતવાર થઈ છે કેમ પામ્યો નહીં ? એ તો જેને એ પામવામાં અંદર જાય છે, તેનું લક્ષ આમ અંદર જાય છે. આહાહાહા ! આ ? અરેરે આ દુઃખ આ ? એનું લક્ષ થાય છે, એ લક્ષ ફેરવી નાખે છે. ત્યારે વેદનાથી થયું એમ કહેવામાં આવે છે. આહા ! એની પીડા બાપુ, નરકની પીડા બાપુ દસ હજાર વર્ષની સ્થિતિ પહેલી નરકે, જઘન્ય સ્થિતિ દસ હજાર, ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ એક સાગર પહેલી નરકે એમ જાવ સાતમી નરકે ૩૩ સાગર. આહાહા ! હજારો વીંછી ઠાકરીયા કડક વીંછી હોતા હૈ ને, એ કરડાવે આમ, એથી પણ પીડા અનંત ગુણી હૈ ત્યાં. ભાઈ તું ત્યાં અનંતવાર રહ્યો છો પ્રભુ. આહાહા ! એટલે શાસ્ત્રમાં એમ આવે કે વેદનાથી પણ પામે, પણ કોણ ? એ વેદનાનું લક્ષ કર્યું કે અરેરે આ ? હું કોણ છું ? એમ જે આત્મામાં ગયો એ વેદનાથી ગયો એમ નિમિત્તથી થયું એમ કહેવામાં આવે છે. આહાહા ! એવી વેદના તો પ્રભુ અનંતવાર સહન કરી ભાઈ. આહાહા ! મનુષ્યપણે પણ વેદનાનો પાર નહીં. આહાહા ! ઈયળું પડે હોં. આહાહા !

કહ્યું 'તું ને એક ફેરી લાઠીની એક છોડી, લાઠીની લડકી થી ૧૮ વર્ષની નાની ઉંમરે બે વર્ષનું પરણેતર એમાં શીતળા નીકળ્યા. શીતળા શું કહેવાય આ ? (શ્રોતા:- ચેચક) ચેચક એકેક દાણે એકેક ઈયળ. કીડા તળાઈમાં સૂવે પણ, આહાહા... રોવે રોવે રોવે... ૧૮ વર્ષની જુવાન છોડી, (બોલે) માં મેં આવા પાપ આ ભવમાં કર્યાં નથી. મારાથી સહ્યા જાતા નથી- રહી શકાતું નથી, શું કરું ? આહા... એ એમને એમ મરી ગઈ. લાઠી. આહાહા... એવા તો પ્રભુ અનંતવાર... એ તો સાધારણ હૈ, પણ જીવતા રાજકુમારના લગ્ન હોય આજના, જેમાં કરોડો-અબજો રૂપીયા ખર્ચ્યાં હોય એ જુવાન ૨૫ વર્ષનો જુવાન એને તાતાની અગ્નિમાં નાખે જીવતો, તાતાની અગ્નિ છે ને ? જમશેદપુર જોયું છે ને, આહાહા... અમે ત્યાં ગયા હતા. જમશેદપુર-ભાઈ ત્યાં હતા ને નરભેરામભાઈ જોવા ગયા 'તા ત્યાં મોટું બને છે લોઢાનું ત્યાં અગ્નિ અગ્નિ ભડ ભડ ભડ, એ જુવાન રાજકુમારના લગ્ન આજના ને અબજો રૂપીયાના ખર્ચે, એને જીવતો નાખે અગ્નિમાં, એ પીડાથી અનંત ગુણી પીડા નારકીની અંદર છે પ્રભુ. આહાહા ! આહાહાહા ! એવી પીડા પ્રભુ તેં અનંતવાર સહન કરી છે. એકવાર હવે તારા આનંદને જોને હવે. આહાહા...

હે ? અપને શુદ્ધ સ્વરૂપકા અનુભવ કરે, ઉસમે લીન હો પરિષદકે આને પર ભી ડિગે નહીં. આહાહાહા ! ઘાતીયા કર્મકા નાશ કરકે કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન કરકે, મોક્ષકો પ્રાપ્ત હો. આહાહાહા... ઐસી સ્થિતિમે તો અંતર્મુહૂર્તમે કેવળજ્ઞાન હોતા હૈ કહેતે હૈ, ઐસી તેરી તાકાત હૈ. આહાહાહા ! તો આત્માનુભવકી ઐસી મહિમા હૈ તો મિથ્યાત્વકા નાશ કરકે, આહાહા !... અતીન્દ્રિય આનંદમે લીન લીન લીન લીન લીન લીન હોતે હોતે જ્યાં કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરતે હૈ ત્યાં મિથ્યાત્વકા નાશ કરના એ તો સાધારણ બાત હૈ એમ કહેતે હૈ. સમજમે આયા ? આહાહા ! હૈ ? તબ મિથ્યાત્વકા નાશ કરકે સમ્યગ્દર્શનકી પ્રાપ્તિ હોના તો સુગમ હૈ. આહાહાહા ! આનંદના નાથમાં સમ્યગ્દર્શનપૂર્વક જ્યાં રમતે હૈ અંદરમે, જમવટ અંદર જાતી હૈ, આહાહાહા... જામી જાય જ્યાં આનંદમાં કેવળજ્ઞાન હો જાતા હૈ તો એક ક્ષણમે સ્વરૂપ તરફકા અનુભવ કરકે મિથ્યાત્વકા નાશ કરના એ તો સુગમ હૈ, એમ કહેતે હૈ. સમજમે આયા ? હૈ ? મિથ્યાત્વકા નાશ કરકે સમ્યગ્દર્શનકી પ્રાપ્તિ હોના એ તો સુગમ હૈ. “ઈસલિયે શ્રીગુરુએ પ્રધાનતાસે યહ ઉપદેશ દિયા હૈ” મુખ્યે એ ઉપદેશ દિયા. (શ્રોતા:- અહીં સુગમ કહ્યું- ક્યાંક કઠણ કહ્યું) આહાહા ! એ તો કઠણ અપેક્ષાએ કહ્યું છે બોધિદુર્લભ ભાવના, બીજુ અનંતવાર મળ્યું ને આ મળ્યું નહિ એ અપેક્ષાએ દુર્લભ કહે (શ્રોતા:- બેમાંથી ક્યું સાચું) બેય સાચું છે. (શ્રોતા:- સુલભેય સાચું ને દુર્લભેય સાચું) એ તો કહા થા ને હમ તો કહેતે થે ને સંપ્રદાયમે હજારો માણસ તે દિ’ ભેગા થતા થાને. ઐસીની સાલ કેટલા વર્ષ થયા ? ૫૪ વર્ષ. બોટાદમાં ચોમાસા હજારો માણસ આવે સાડા ત્રણસો ઘર, વ્યાખ્યાન ચાલે ત્યારે કાનજી સ્વામી વાંચવા બેઠા છે એટલે હજારો માણસ પાર નહીં ૫૫ વર્ષ પહેલે, એકવાર ઐસા કહા થા ઉસમેસે શ્વેતાંબરમે ઊત્તરાધ્યયન હૈ, ઉસમે એક બ્રાહ્મણકા છ લડકાકી કથા હૈ. પછી એ લડકા વૈરાગ્ય પામતે હૈ, પછી માતા પાસે રજા માગતે હૈ માતાને કહેતે હૈ લડકા, એ ગાથા જ્યારે ચલતી થી વ્યાખ્યાનમે ત્યારે લોકો આમ, ૫૫ વર્ષ પહેલાં “અજેવ ધમ્મમ્ પરિવજજયામો જહીં પવન નામ પુનઃ ભવામો” હૈ માતા ! મૈ આત્માના આનંદની ઉગ્ર દિક્ષા લેવા માટે આજ જ અંગીકાર કરશું. અજેવ ધમ્મમ્ પરિવજજયામો-માતા આનંદના નાથને પ્રગટ કરવા અમે વનમાં ચાલ્યા જઈશું. અમને અહીંયા ક્યાંય ચેન પડતું નથી. અજેવ ધમ્મમ્ પરિવજજયામો જહીં પવનામ પુનઃ ભવામો, માતા જનેતા કોલ કરાર કરીએ છીએ બા ફરીને હવે અમે માતા નહીં કરીએ. માં, ફરીને અવતાર નહીં કરીએ હવે. આહાહા !

એ વખતે સભા બહુ મોટી બોટાદમાં શેઠીયાઓ બેઠા હોય ૫૦-૫૦ હજારની પેદાશવાળા સાંભળે, પહેલેથી આવી શૈલી છે ને અહીં તો. આહાહાહા... અજેવ ધમ્મમ્ પરિવજજયામો અમે, આજે જ આનંદના સ્વરૂપને ચારિત્ર અંગીકાર કરવા માગીએ છીએ, જહીં પવનામ પુનઃભવામો, માતા જેને અંગીકાર કરતા બીજી માતા ને બીજા ભવ ન કરવાની અમારે પ્રતિજ્ઞા છે. અનાગયં એવઅતિકિંચી ત્રીજુપદ માતા અણાગંય એવ અતિ કિંચી અનંતકાળમાં કઈ ચીજ અણપામી રહી ગઈ છે. અણાગયં નિરઅતિ કિંચી, માતા ગયા કાળમાં ભૂતકાળમાં કઈ ચીજ બાકી રહી છે કે જે પ્રાપ્ત ન થઈ હોય, અનંતકાળમાં, અનંતવાર સ્વર્ગ મિલા, અનંતવાર શેઠાઈ મિલી. અણાગયમેવ અતિકિંચી, શ્રદ્ધાકમ્ મે. માતા શ્રદ્ધા કરો, ‘વિનય તુ રાગમ્’ અમારા પ્રત્યે માં રાગ છોડી દે હવે. આહાહા !

અમે વનમાં એકલા ચાલ્યા જઈશું. આહાહા ! જ્યાં અમારું કોઈ નથી. આહાહાહા... બહારમાં, આહાહા... એ વનમાં વાઘની ત્રાડ પડતી હોય સિંહની, અમે તો આનંદમાં ઝૂલશું ત્યાં આહાહાહા... એકાકી વિચરતો વળી સ્મશાનમાં, આહાહાહા... આ તો એ દશા પામવી સહેલી તો પછી સમકિત પામવું કેમ મુશ્કેલ છે તને ? એમ કહે છે. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

એ અહીં કહા. શ્રીગુરુએ મુખ્યથી એ ઉપદેશ દિયા. આહાહા ! સમકિત પામવાનો, આહાહાહા... આ લોકો એ રીતે કહે બહારથી આમ થાય ને આમ થાય ગુરુનો વિનય કરે ને ગુરુની ભક્તિ કરે ને, હો પણ એ રાગ હૈ એ તો આવે, રાગ હોતા હૈ પણ ઉસસે કોઈ આત્માકા સમ્યગ્દર્શન પાતે હૈ, એ ચીજ નહીં પ્રભુ. આહાહાહા ! આમ તો એસા કહે વિનય એ મોક્ષનું દ્વાર છે. વિનય એ મોક્ષનો દ્વાર, પણ ક્યો વિનય ? આહાહા... અપના અનંત આનંદનો નાથ એનો વિનય, એનો સત્કાર સ્વીકાર કરવો એ વિનય ભગવાનનો વિનય તો આવે પ્રભુ પણ એ શુભરાગ છે. આહા ! દસમો દિવસ છે આજે, દસલક્ષણી પર્વ છે ને ? આહાહા ! એવા દસ લક્ષણી પર્વ પણ અનંતવાર ગયા પ્રભુ તારે માથે. આહાહા ! અનંત અનંત ભવમાં, આહાહા... જૈન સંપ્રદાયમાં, દિગંબર સંપ્રદાયમાં પણ જન્મ અનંત ભૈર હુઆ ઔર અનંત એસા હુવા પણ આત્મા અંદરમાં કયા ચીજ હૈ એ જાનનેકા કુતૂહલ નહીં ક્રિયા. આહાહાહા !

અબ અપ્રતિબુદ્ધ જીવ કહેતા હૈ ઉસકી ગાથા. બહુ જ્યારે જોર દિયા કે રાગ ને શરીર આત્માકા હૈ હી નહિ, ત્યારે અપ્રતિબુદ્ધ પૂછે છે. આહાહાહા ! મહારાજ તુમ ઈતના બધા જોર દેતે હો તો હમ કહેતે હૈ શાસ્ત્રકી બાત સૂણો.

* હું લાયક નથી... લાયક નથી—એમ એના નકારે વાત અટકી છે. પણ એને અંદરથી એમ આવવું જોઈએ કે હું આ ક્ષણે જ પરમાત્મા થવાને લાયક છું.—એવો અંદરથી વિશ્વાસ આવવો જોઈએ. આ વાતની જે હા પાડે છે, અંદરથી હકાર આવે છે, તે જીવને રાગથી છૂટો પડવાની શરૂઆત થઈ ગઈ છે, છૂટો પડતો જાય છે એટલે નૈગમનયે છૂટો પડી ગયો તેમ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે.

(દૈષ્ટિનાં નિધાન - ૧૮)

ગાથા - ૨૬ શ્લોક - ૨૪

અથાહાપ્રતિબુદ્ધ:-

જદિ જીવો ણ સરીરં તિત્થયરાયરિયસંથુદી ચેવ ।
સવ્વા વિ હવદિ મિચ્છા તેણ દુ આદા હવદિ દેહો ॥૨૬ ॥

યદિ જીવો ન શરીરં તીર્થકરાચાર્યસંસ્તુતિશ્ચૈવ ।
સર્વાપિ ભવતિ મિથ્યા તેન તુ આત્મા ભવતિ દેહઃ ॥૨૬ ॥

હવે અપ્રતિબુદ્ધ જીવ કહે છે તેની ગાથા કહે છે:-

જો જીવ હોય ન દેહ તો આચાર્ય-તીર્થકરતણી
સ્તુતિ સૌ ઠરે મિથ્યા જ, તેથી એકતા જીવ-દેહની ! ૨૬.

ગાથાર્થ:- અપ્રતિબુદ્ધ કહે છે કે: [યદિ] જો [જીવઃ] જીવ છે તે [શરીરં ન] શરીર નથી તો [તીર્થકરાચાર્યસંસ્તુતિઃ] તીર્થકર અને આચાર્યોની સ્તુતિ કરી છે તે [સર્વા અપિ] બધીયે [મિથ્યા ભવતિ] મિથ્યા (જૂઠી) થાય છે; [તેન તુ] તેથી અમે સમજીએ છીએ કે [આત્મા] આત્મા તે [દેહઃ ચ એવ] દેહ જ [ભવતિ] છે.

ટીકા:- જે આત્મા છે તે જ પુદ્ગલદ્રવ્યસ્વરૂપ આ શરીર છે. જો એમ ન હોય તો તીર્થકર-આચાર્યોની જે સ્તુતિ કરવામાં આવી છે તે બધી મિથ્યા થાય. તે સ્તુતિ આ પ્રમાણે છે :-

યદિ ય એવાત્મા તદેવ શરીરં પુદ્ગલદ્રવ્યં ન ભવેત્તદા-

(શાર્દૂલવિક્રીડિત)

કાન્ત્યૈવ સ્નપયન્તિ યે દશદિશો ધામ્ના નિરુન્ધન્તિ યે
ધામોદ્દામમહસ્વિનાં જનમનો મુષ્ણન્તિ રૂપેણ યે ।
દિવ્યેન ધ્વનિના સુખં શ્રવણયોઃ સાક્ષાત્ક્ષરન્તોઽમૃતં
વન્દ્યાસ્તેઽષ્ટસહસ્રલક્ષણધરાસ્તીર્થેશ્વરાઃ સૂરયઃ ॥૨૪ ॥

શ્લોકાર્થ:- [તે તીર્થેશ્વરાઃ સૂરયઃ વન્દ્યાઃ] તે તીર્થકર-આચાર્યો વાંદવાયોગ્ય છે. કેવા છે તે ? [યે કાન્ત્યા એવ દશદિશઃ સ્નપયન્તિ] પોતાના દેહની કાન્તિથી દશે દિશાઓને ધુએ છે-નિર્ભળ કરે છે, [યે ધામ્ના ઉદ્દામ-મહસ્વિનાં ધામ નિરુન્ધન્તિ] પોતાના તેજ વડે ઉત્કૃષ્ટ તેજવાળા સૂર્યાદિકના તેજને ઢાંકી દે છે, [યે રૂપેણ જનમનઃ મુષ્ણન્તિ] પોતાના રૂપથી લોકોનાં મન હરી લે છે, [દિવ્યેન ધ્વનિના શ્રવણયોઃ સાક્ષાત્ સુખં અમૃતં ક્ષરન્તઃ] દિવ્યધ્વનિ-વાણીથી (ભવ્યોના) કાનોમાં સાક્ષાત્ સુખઅમૃત વરસાવે છે અને [ઇષ્ટસહસ્રલક્ષણધરાઃ] એક હજારને આઠ લક્ષણોને ધારણ કરે છે, -એવા છે. ૨૪.

ઈત્યાદિ તીર્થંકર-આચાર્યોની સ્તુતિ છે તે બધીયે મિથ્યા ઠરે છે. તેથી અમારો તો એકાંત એ જ નિશ્ચય છે કે આત્મા છે તે જ શરીર છે, પુદ્ગલ દ્રવ્ય છે. આ પ્રમાણે અપ્રતિબુદ્ધે કહ્યું છે.

આહાહાહા ! શિષ્યે પ્રશ્ન ઉઠાવ્યો શાસ્ત્રમંસે, કે તુમ ભગવાનકા દેહકી તો સ્તુતિ કરતે હો, તો દેહ અને આત્મા એક ન હોય તો ઐસી સ્તુતિ કયું કરતે હો ? ઐસા અજ્ઞાનીકા પ્રશ્ન હૈ. આહાહા !

ટીકા:- જો આત્મા હૈ વહી પુદ્ગલદ્રવ્ય સ્વરૂપ શરીર હૈ. યદિ ઐસા ન હો એ પુદ્ગલદ્રવ્ય સ્વરૂપ શરીર હૈ, આત્મા હૈ. વહી પુદ્ગલ દ્રવ્ય સ્વરૂપ શરીર હૈ, એમ કહેતે હૈ. આત્મા જો હૈ યહ પુદ્ગલ દ્રવ્ય શરીર હૈ વહી આત્મા હૈ. યદિ ઐસા ન હો, તો હમ પ્રશ્ન કરતે હૈ, તીર્થંકર ઔર આચાર્યકી સ્તુતિ કી ગઈ હૈ. તીર્થંકરકા શરીરકી સ્તુતિ કી ગઈ હૈ. તો એ સબ જૂઠી હો જાયેગી, સમજમં આયા ? સબ મિથ્યા સિદ્ધ હોગી. આહાહાહા... શિષ્ય પ્રશ્ન કરતે હૈ કે તુમ તો શરીરસે આત્મા જુદા જુદા, અને આત્મા એ શરીર નહીં તો હમ તો કહેતે હૈ- શાસ્ત્રમં તો તીર્થંકરકા શરીરકી સ્તુતિ ચલી હૈ. શરીરકી સ્તુતિ ક્રિયા તો એ આત્માકી સ્તુતિ હુઈ. (શ્રોતા:- નહીંતર કરો છો શું કામ) નહીંતર કરો છો શું કામ ? આહાહા !

“જે તીર્થેશ્વરા સૂરયઃ વન્ધ્યાઃ” એ તીર્થંકર અને આચાર્ય વંદનીય હૈ. કેસે હૈ ‘યે કાન્ત્યા એવ દશદિશઃ સ્નપયન્તિ’ અપને દેહકી કાંતિસે દશે દિશાઓકો ધોતે હૈ. આહાહા ! એ તીર્થંકરનું શરીર કાંતિમાન દશે દિશાને ધોતે હૈ આમ-પ્રકાશ પ્રકાશ પ્રકાશ પડે અંધારા આમ ઉલચી જાય. આહાહા ! આમ, પ્રભુ આ કોના વખાણ કરો છો તમે ? એ શરીરના વખાણ છે ! આત્મા શરીર હૈ તો આપ વખાણ કરતે હૈ ને ઐસા ? શરીરકી કાંતિસે દશે દિશા ધોતે હૈ, નિર્મળ કરતે હૈ. ભગવાનના શરીરની કાંતિ પરમઔદારિક હૈ. ઐસી કાંતિ કે સૂર્યના તેજ આગળ જેના તેજ છવાઈ જાય છે, કયા તુમ વખાણ કરતે હૈ ? શરીરકા કે આત્માકા ? તીર્થંકરકા શરીરકી સ્તુતિ હુઈ ઓ તીર્થંકરકી સ્તુતિ હુઈ. ઐસા હૈ નહિ સૂન તો સહી. આહાહા !

“કાન્થૈવ દશદિશઃ સ્નપયન્તિ” અપને શરીરકી કાંતિસે દશે દિશાઓ ધોતે હૈ, “યે ધામ્ના ઉદ્દામ મહસ્વિનાં ધામ નિરુન્ધન્તિ” અપને તેજસે ઉત્કૃષ્ટ તેજવાળે સૂર્યાદિક કે તેજકો, આહાહાહા ! જેના શરીરની કાંતિના તેજ આગળ સૂર્યના તેજ ઝાંખા પડી જાય છે. સમજમં આયા ? “એ રૂપેણ જનમનઃ મુષ્ણન્તિ”. અપને રૂપસે લોગોંકે મનકો હર લેતે હૈ. ભગવાનકા ઈતના રૂપ હૈ શરીરકા. આહાહા. અપને રૂપસે લોગોંકે મનકો હર લેતે હૈ. “દિવ્યેન ધ્વનિના શ્રવણયો સાક્ષાત્ સુખં અમૃતં ક્ષરેન્તઃ દિવ્યધ્વનિ” લ્યો આવ્યું દિવ્યધ્વનિ તો જડ હૈ. હમ સ્તુતિ તો કરતે હૈ. સમજમં આયા ? દિવ્યે ધ્વનિનાં ભવ્યોકે કાનોમં સાક્ષાત્ સુખામૃત વરસાતે હૈ. આહાહાહા ! ભગવાનની દિવ્યધ્વનિ ઈન્દ્રો ને નરેન્દ્રો બેઠા હોય સાક્ષાત્ જાણે અમૃત ઝરતા હોય એમ લાગે છે. આહાહા ! જેમાં સિંહ અને બિલાડી મિંદડી ને ઉંદર સાથે બેઠા હોય મિંદડીને વેર ન ઊછળે, એ વાણીના તો તુમ ઈતના વખાણ કરતે હો, વાણી તો જડ હૈ, જડના વખાણ કરતે હો તો તીર્થંકરકી સ્તુતિ હો ગઈ, શરીરકી સ્તુતિસે અરે ! સાંભળ તો ખરો ભાઈ. કાનોમં સાક્ષાત્

સુખામૃત વરસાતે હૈ ઓર એક હજાર આઠ લક્ષણોસે ધારક હૈ લ્યો ભગવાનના શરીરમાં એક હજાર ને આઠ લક્ષણ શરીરમાં હોય છે, પગમાં, હાથમાં, હાથીનું કલ્પવૃક્ષનું એવા ચિહ્નો હોય એ તો બધા શરીરના વખાણ કર્યાં તમે, એમાં આત્માના વખાણ કર્યાં હૈ? આત્મા એ શરીર છે માટે તમે શરીરના વખાણ કર્યાં છે એ તો આત્માના. ઇત્યાદિ રૂપસે જો તીર્થંકર આચાર્યોની સ્તુતિ હૈ યહ સબ મિથ્યા સિદ્ધ હોતી હૈ. જો તમે એસી સ્તુતિ કરતે હો અને કહેતે હો કે એ શરીર તે આત્મા નહીં, તો એ મિથ્યા સ્તુતિ હોગી. શિષ્યકા પ્રશ્ન હૈ. ઇસલિયે હમારા તો યહ એકાંત નિશ્ચય હૈ, કે આત્મા હૈ વો હિ શરીર હૈ. આહાહા... યહ પુદ્ગલ દ્રવ્ય હૈ - ઇસ પ્રકાર અપ્રતિબુદ્ધને કહા. ઉસકા જવાબ દેગા.

(શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ.)

* એ જ્ઞાનની દિવ્યતા છે ! એ જ્ઞાનસ્વભાવની અચિંત્યતા છે ! કે જે પર્યાયો વિદ્યમાન નથી છતાં જ્ઞાન તેને વિદ્યમાનપણે જાણે છે; તો ચૈતન્ય મહાપ્રભુ તો વિદ્યમાન જ છે, ભૂતાર્થ જ છે તેને જ્ઞાન વિદ્યમાનરૂપે કેમ ન જાણે ? વસ્તુ સત્ છે ને ! વિદ્યમાન છે ને ! તો એ મહાપ્રભુને તું વિદ્યમાનરૂપે જાણ ને ! આહાહા ! જેની હૈયાતી નથી તેને હૈયાત જાણ ! તો પૂર્ણાનંદનો નાથ પ્રભુ વર્તમાન વિદ્યમાન જ છે, હૈયાત જ છે, તેને જાણ ને ! ભાઈ ! તારી નજરની આળસે વિદ્યમાન પ્રભુને દેખવો રહી ગયો. જેમાં જ્ઞાન આનંદ આદિ ગુણોની અનંતતાનો અંત નથી એવો સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ વિદ્યમાન જ છે તેને જાણ.

(દેષ્ટિનાં નિધાન - ૧૧૧)

ગાથા - ૨૭ થી ૩૦ શ્લોક - ૨૫-૨૬

નૈવં , નયવિભાગાનભિજ્ઞોઽસિ-

વવહારણઓ ભાસદિ જીવો દેહો ય હવદિ ખલુ એકો ।

ણ દુ ણિચ્છયસ્સ જીવો દેહો ય કદા વિ એકદ્વો ॥૨૭॥

વ્યવહારનયો ભાષતે જીવો દેહશ્ચ ભવતિ ખલ્વેકઃ ।

ન તુ નિશ્ચયસ્ય જીવો દેહશ્ચ કદાપ્યેકાર્થઃ ॥૨૭॥

इह खलु परस्परावगाढावस्थायामात्मशरीरयोः समावर्तितावस्थायं कनककलधौतयोरेकस्कन्धव्यवहारवद्व्यवहारमात्रेणैवैकत्वं , न पुनर्निश्चयतः , निश्चयतो ह्यात्म-शरीरयोरुपयोगानुपयोगस्वभावयोः कनककलधौतयोः पीतपाण्डुरत्वादिस्वभावयोरिवा-त्यन्तव्यतिरिक्तत्वेनैकार्थत्वानुपपत्तेः नानात्वमेवेति । एवं हि किल नयविभागः । ततो व्यवहारनयेनैव शरीरस्तवनेनात्मस्तवनमूपपन्नम् ।

ત્યાં આચાર્ય કહે છે કે એમ નથી; તું નયવિભાગને જાણતો નથી. તે નયવિભાગ આ પ્રમાણે છે એમ ગાથામાં કહે છે:-

જીવ-દેહ બન્ને એક છે-વ્યવહારનયનું વચન આ;

પણ નિશ્ચયે તો જીવ-દેહ કદાપિ એક પદાર્થ ના. ૨૭.

ગાથાર્થ:- [વ્યવહારનયઃ] વ્યવહારનય તો [ભાષતે] એમ કહે છે કે [જીવઃ દેહઃ ચ] જીવ અને દેહ [એકઃ ખલુ] એક જ [ભવતિ] છે; [તુ] પણ [નિશ્ચયસ્ય] નિશ્ચયનયનું કહેવું છે કે [જીવઃ દેહઃ ચ] જીવ અને દેહ [કદા અપિ] કદી પણ [એકાર્થઃ] એક પદાર્થ [ન] નથી.

ટીકા:- જેમ આ લોકમાં સુવર્ણ અને ચાંદીને ગાળી એક કરવાથી એકપિંડનો વ્યવહાર થાય છે તેમ આત્માને અને શરીરને પરસ્પર એક ક્ષેત્રે રહેવાની અવસ્થા હોવાથી એકપણાનો વ્યવહાર છે. આમ વ્યવહારમાત્રથી જ આત્મા અને શરીરનું એકપણું છે, પરંતુ નિશ્ચયથી એકપણું નથી; કારણ કે નિશ્ચયથી વિચારવામાં આવે તો, જેમ પીળાપણું આદિ અને સફેદપણું આદિ જેમનો સ્વભાવ છે એવાં સુવર્ણ અને ચાંદીને અત્યંત ભિન્નપણું હોવાથી એકપદાર્થપણાની અસિદ્ધિ છે તેથી અનેકપણું જ છે, તેવી રીતે ઉપયોગ અને અનુપયોગ જેમનો સ્વભાવ છે એવાં આત્મા અને શરીરને અત્યંત ભિન્નપણું હોવાથી એકપદાર્થપણાની પ્રાપ્તિ નથી તેથી અનેકપણું જ છે. આવો આ પ્રગટ નયવિભાગ છે.

માટે વ્યવહારનયે જ શરીરના સ્તવનથી આત્માનું સ્તવન બને છે.

ભાવાર્થ:- વ્યવહારનય તો આત્મા અને શરીરને એક કહે અને નિશ્ચયનય ભિન્ન કહે છે. તેથી વ્યવહારનયે શરીરનું સ્તવન કરવાથી આત્માનું સ્તવન માનવામાં આવે છે.

તથા હિ-

इणमण्णं जीवादो देहं पोग्गलमयं थुणित्तु मुणी ।

मण्णदि हु संथुदो वंदिदो मए केवली भयवं ॥२८॥

इदमन्यत् जीवाद्देहं पुद्गलमयं स्तुत्वा मुनिः ।

मन्यते खलु संस्तुतो वन्दितो मया केवली भगवान् ॥२८॥

યથા કલઘૌતગુણસ્ય પાણ્ડુરત્વસ્ય વ્યપદેશેન પરમાર્થતોડતત્સ્વભાવસ્યાપિ કાર્તસ્વરસ્ય વ્યવહારમાત્રેણૈવ પાણ્ડુરં કાર્તસ્વરમિત્યસ્તિ વ્યપદેશઃ, તથા શરીરગુણસ્ય શુક્લોહિતત્વાદેઃ સ્તવનેન પરમાર્થતોડતત્સ્વભાવસ્યાપિ તીર્થકરકેવલિપુરુષસ્ય વ્યવહારમાત્રેણૈવ શુક્લોહિતસ્તીર્થકરકેવલિપુરુષ इत्यस्ति સ્તવનમ્ । નિશ્ચયનયેન તુ શરીરસ્તવનેનાત્મસ્તવનમનુપપન્નમેવ ।

આ જ વાત હવેની ગાથામાં કહે છે:-

જીવથી જીવ પુદ્ગલમયી આ દેહને સ્તવીને મુનિ

માને પ્રભુ કેવળીતણું વંદન થયું, સ્તવના થઈ. ૨૮.

ગાથાર્થ:- [જીવાત્ અન્યત્] જીવથી ભિન્ન [इदम् पुद्गलमयं देहं] આ પુદ્ગલમય દેહની [स्तुत्वा] સ્તુતિ કરીને [मुनिः] સાધુ [मन्यते खलु] એમ માને છે કે [मया] મેં [केवली भगवान्] કેવળી ભગવાનની [स्तुतः] સ્તુતિ કરી, [वन्दितः] વંદના કરી.

ટીકા:- જેમ, પરમાર્થથી શ્વેતપણું સુવર્ણનો સ્વભાવ નહિ હોવા છતાં પણ, ચાંદીનો ગુણ જે શ્વેતપણું, તેના નામથી સુવર્ણનું 'શ્વેત સુવર્ણ' એવું નામ કહેવામાં આવે છે તે વ્યવહારમાત્રથી જ કહેવામાં આવે છે; તેવી રીતે, પરમાર્થથી શુકલ-રકતપણું તીર્થકર-કેવળીપુરુષનો સ્વભાવ નહિ હોવા છતાં પણ, શરીરના ગુણો જે શુકલ-રકતપણું વગેરે, તેમના સ્તવનથી તીર્થકર-કેવળીપુરુષનું 'શુકલ-રકત તીર્થકર-કેવળીપુરુષ' એવું સ્તવન કરવામાં આવે છે તે વ્યવહારમાત્રથી જ કરવામાં આવે છે. પરંતુ નિશ્ચયનયે શરીરનું સ્તવન કરવાથી આત્માનું સ્તવન બનતું જ નથી.

ભાવાર્થ:- અહીં કોઈ પ્રશ્ન કરે કે વ્યવહારનય તો અસત્યાર્થ કહ્યો છે અને શરીર જડ છે તો વ્યવહારના આશ્રયે જડની સ્તુતિનું શું ફળ છે? તેનો ઉત્તર:-વ્યવહારનય સર્વથા અસત્યાર્થ નથી, નિશ્ચયને પ્રધાન કરી અસત્યાર્થ કહ્યો છે. વળી છન્નસ્થને પોતાનો, પરનો આત્મા સાક્ષાત્ દેખાતો નથી, શરીર દેખાય છે, તેની શાંતરૂપ મુદ્રાને દેખી પોતાને પણ શાન્ત ભાવ થાય છે. આવો ઉપકાર જાણી શરીરના આશ્રયે પણ સ્તુતિ કરે છે; તથા શાન્ત મુદ્રા દેખી અંતરંગમાં વીતરાગ ભાવનો નિશ્ચય થાય છે એ પણ ઉપકાર છે.

તથા હિ-

तं णिच्छये ण जुज्जदि ण सरीरगुणा हि होंति केवलिणो ।

केवलिगुणे थुणदि जो सो तच्चं केवलिं थुणदि ॥२९॥

તન્નિશ્ચયે ન યુજ્યતે ન શરીરગુણા હિ ભવન્તિ કેવલિનઃ ।

કેવલિગુણાન્ સ્તૌતિ યઃ સ તત્ત્વં કેવલિનં સ્તૌતિ ॥૨૧॥

યથા કાર્તસ્વરસ્ય કલઘૌતગુણસ્ય પાણ્ડુરત્વસ્યાભાવાન્ન નિશ્ચયતસ્તદ્વ્યપદેશેનવ્યપદેશઃ ,
કાર્તસ્વરગુણસ્ય વ્યપદેશેનૈવ કાર્તસ્વરસ્ય વ્યપદેશાત્; તથા તીર્થકરકેવલિપુરુષસ્ય શરીરગુણસ્ય
શુક્લોહિતત્વાદેરભાવાન્ન નિશ્ચયતસ્તત્સ્તવનેન સ્તવનં, તીર્થકરકેવલિ- પુરુષગુણસ્ય
સ્તવનેનૈવ તીર્થકરકેવલિપુરુષસ્ય સ્તવનાત્ ।

ઉપરની વાતને ગાથાથી કહે છે:-

પણ નિશ્ચયે નથી યોગ્ય એ, નહિ દેહગુણ કેવળીતાણા;

જે કેવળીગુણને સ્તવે પરમાર્થ કેવળી તે સ્તવે. ૨૯.

ગાથાર્થ:- [તત્] તે સ્તવન [નિશ્ચયે] નિશ્ચયમાં [ન યુજ્યતે] યોગ્ય નથી [હિ]
કારણ કે [શરીરગુણાઃ] શરીરના ગુણો [કેવલિનઃ] કેવળીના [ન ભવન્તિ] નથી;
[યઃ] જે [કેવલિગુણાન્] કેવળીના ગુણોની [સ્તૌતિ] સ્તુતિ કરે છે [સઃ] તે [તત્ત્વં]
પરમાર્થથી [કેવલિનં] કેવળીની [સ્તૌતિ] સ્તુતિ કરે છે.

ટીકા:- જેમ ચાંદીનો ગુણ જે સફેદપણું, તેનો સુવર્ણમાં અભાવ છે માટે નિશ્ચયથી
સફેદપણાના નામથી સોનાનું નામ નથી બનતું, સુવર્ણના ગુણ જે પીળા-પણું આદિ છે
તેમના નામથી જ સુવર્ણનું નામ થાય છે; તેવી રીતે શરીરના ગુણો જે શુક્લ-રક્તપણું
વગેરે, તેમનો તીર્થકર-કેવળીપુરુષમાં અભાવ છે માટે નિશ્ચયથી શરીરના શુક્લ-રક્તપણું
વગેરે ગુણોનું સ્તવન કરવાથી તીર્થકર-કેવળીપુરુષનું સ્તવન નથી થતું, તીર્થકર-
કેવળીપુરુષના ગુણોનું સ્તવન કરવાથી જ તીર્થકર-કેવળીપુરુષનું સ્તવન થાય છે.

કથં શરીરસ્તવનેન તદધિષ્ઠાત્ત્વાદાત્મનો નિશ્ચયેન સ્તવનં ન યુજ્યત ઇતિ ચેત્-
ળયરમ્મિ વણિણદે જહ ણ વિ રણ્ણો વણ્ણણા કદા હોદિ ।

દેહગુણે થુલ્લંતે ણ કેવલિગુણા થુદા હોતિ ॥૩૦॥

નગરે વર્ણિતે યથા નાપિ રાજ્ઞો વર્ણના કૃતા ભવતિ ।

દેહગુણે સ્તૂયમાને ન કેવલિગુણાઃ સ્તુતા ભવન્તિ ॥૩૦॥

હવે શિષ્યનો પ્રશ્ન છે કે આત્મા તો શરીરનો અધિષ્ઠાતા છે તેથી શરીરના સ્તવનથી
આત્માનું સ્તવન નિશ્ચયે કેમ યુક્ત નથી ? એવા પ્રશ્નના ઉત્તરરૂપે દેહાંત સંહિત ગાથા કહે છે:-

વર્ણન કર્યે નગરી તણું નહિં થાય વર્ણન ભૂપનું,

કીધે શરીરગુણની સ્તુતિ નહિ સ્તવન કેવળીગુણનું. ૩૦.

ગાથાર્થ:- [યથા] જેમ [નગરે] નગરનું [વર્ણિતે અપિ] વર્ણન કરતાં છતાં [રાજ્ઞઃ
વર્ણના] રાજાનું વર્ણન [ન કૃતા ભવતિ] કરાતું (થતું) નથી, તેમ [દેહગુણે સ્તૂયમાને]
દેહના ગુણનું સ્તવન કરતાં [કેવલિગુણાઃ] કેવળીના ગુણોનું [સ્તુતાઃ ન ભવન્તિ]
સ્તવન થતું નથી.

ટીકા:- ઉપરના અર્થનું (ટીકામાં) કાવ્ય કહે છે:-

તથા હિ-

(આર્યા)

પ્રાકારકવલિતામ્બરમુપવનરાજીનિગીર્ણભૂમિતલમ્ ।

પિબતીવ હિ નગરમિદં પરિખાવલયેન પાતાલમ્ ॥૨૫॥

इति नगरे वर्णितेऽपि राज्ञः तदधिष्ठातृत्वेऽपि प्राकारोपवनपरिखादिमत्त्वाभावाद्दर्शनं न स्यात् ।

શ્લોકાર્થ:- [इदं नगरम् हि] આ નગર એવું છે કે જેણે [પ્રાકાર-કવલિત-અમ્બરમ્] કોટ વડે આકાશને ગ્રસ્યું છે (અર્થાત્ તેનો ગઢ બહુ ઊંચો છે), [ઉપવન-રાજી-નિગીર્ણ-ભૂમિતલમ્] બગીચાઓની પંક્તિઓથી જે ભૂમિતળને ગળી ગયું છે (અર્થાત્ ચારે તરફ બગીચાઓથી પૃથ્વી ઢંકાઈ ગઈ છે) અને [પરિખાવલયેન પાતાલમ્ પિબતિ इव] કોટની ચારે તરફ ખાઈનાં ઘેરાથી જાણે કે પાતાળને પી રહ્યું છે (અર્થાત્ ખાઈ બહુ ઊંડી છે). ૨૫.

આમ નગરનું વર્ણન કરવા છતાં તેનાથી રાજાનું વર્ણન થતું નથી કારણ કે, જોકે રાજા તેનો અધિષ્ઠાતા છે તોપણ, કોટ-બાગ-ખાઈ-આદિવાળો રાજા નથી.

તેવી રીતે શરીરનું સ્તવન કર્યે તીર્થકરનું સ્તવન થતું નથી તેનો પણ શ્લોક કહે છે:-
તથૈવ-

(આર્યા)

નિત્યમવિકારસુસ્થિતસર્વાઙ્ગમપૂર્વસહજલાવણ્યમ્ ।

અક્ષોભમિવ સમુદ્રં જિનેન્દ્રરૂપં પરં જયતિ ॥૨૬॥

इति शरीरे स्तूयमानेऽपि तीर्थंकरकेवलिपुरुषस्य तदधिष्ठातृत्वेऽपि सुस्थितसर्वाङ्गत्वलावण्यादिगुणाभावात्સ્तवनं न स्यात् ।

अथ निश्चयस्तुतिमाह । तत्र ज्ञेयज्ञायकसङ्करदोषपरिहारेण तावत् ।

તેવી રીતે શરીરનું સ્તવન કર્યે તીર્થકરનું સ્તવન થતું નથી તેનો પણ શ્લોક કહે છે:-
શ્લોકાર્થ:- [जिनेन्द्ररूपं परं जयति] જિનેન્દ્રનું રૂપ ઉત્કૃષ્ટપણે જયવંત વર્તે છે. કેવું છે તે ? [नित्यम्-अविकार-सुस्थित-सर्वाङ्गम्] જેમાં સર્વ અંગ હંમેશાં અવિકાર અને સુસ્થિત (સારી રીતે સુખરૂપ સ્થિત) છે, [अपूर्व-सहज-लावण्यम्] જેમાં (જન્મથી જ) અપૂર્વ અને સ્વાભાવિક લાવણ્ય છે (અર્થાત્ જે સર્વને પ્રિય લાગે છે) અને [समुद्रं इव अक्षोभम्] જે સમુદ્રની જેમ ક્ષોભરહિત છે, ચળાચળ નથી. ૨૬.

આમ શરીરનું સ્તવન કરવા છતાં તેનાથી તીર્થકર-કેવળીપુરુષનું સ્તવન થતું નથી કારણ કે, જોકે તીર્થકર-કેવળીપુરુષને શરીરનું અધિષ્ઠાતાપણું છે તો પણ, સુસ્થિત સર્વાંગપણું, લાવણ્ય આદિ આત્માના ગુણ નહિ હોવાથી તીર્થકર-કેવળીપુરુષને તે ગુણોનો અભાવ છે.

પ્રવચન નં. ૮૮ ગાથા - ૨૭ થી ૩૦ શ્લોક ૨૫ - ૨૬

તા. ૨૧-૯-૭૮ ગુરૂવાર, ભાદરવા વદ-૫ સં. ૨૫૦૪

એમ કહ્યું કે શરીર ને આત્મા તો એક છે કેમકે તમે સ્તુતિ તો ભગવાનની ને આચાર્યની કરો છો એ બધા પુણ્યના ફળ અને શરીરની સ્તુતિ કરો છો. માટે હું તો એમ માનું છું કે શરીર ને આત્મા એક છે. જરી ઝીણી વાત આવશે. ત્યાં અપ્રતિબુદ્ધે એમ કહ્યું. એકાંત વ્યવહાર જ હોય અને નિશ્ચયની ખબર નથી એ એકલા વ્યવહારને માને છે, એ ખોટું છે, એ જૂઠું છે એમ કહેવું છે. આચાર્ય કહે છે એમ નથી. તું નય વિભાગને જાણતો નથી. વ્યવહારનયને રાખી છે ખરી, છે ખરી પણ એનાથી ભિન્ન નિશ્ચયનયને તે જાણતો નથી. આહાહા ! તે નય વિભાગ આ પ્રમાણે છે.

વવહારણઓ ભાસદિ જીવો દેહો ય હવદિ ખલુ ઈક્કો ।

ળ દુ ણિચ્છયસ્સ જીવો દેહો ય કદા વિ ઈક્કહો ॥૨૭॥

(હરિગીત)

જીવ-દેહ બન્ને એક છે-વ્યવહારનયનું વચન આ;

પણ નિશ્ચયે તો જીવ-દેહ કદાપિ એક પદાર્થ ના. ૨૭.

જરી સૂક્ષ્મ રીતે વાત કરી છે.

ટીકા:- જેમ આ લોકમાં સુવર્ણ અને ચાંદીને ગાળી, સોનું અને રૂપું ચાંદી એક કરવાથી, એક પિંડનો વ્યવહાર થાય છે, એક પિંડનો વ્યવહાર થાય છે, તેમ આત્માને અને શરીરને પરસ્પર એક ક્ષેત્રે રહેવાની જગ્યો છે. (શ્રોતા:- આકાશનું ક્ષેત્ર) એને એમાં તો જરી એવું કહેવું છે કે એ વિકલ્પથી સ્તુતિ છે, એ વિકલ્પ પોતે વ્યવહાર સ્તુતિ છે અને વિકલ્પ પરની સ્તુતિ કરે છે, પર ઉપર આમ લક્ષ જાય છે ને એનું એટલે ખરેખર તો એ વિકલ્પની સ્તુતિ છે એ શરીરની સ્તુતિ છે એમ કીધું છે, વિકલ્પથી સ્તુતિ છે. એ ખરેખર વિકલ્પ પોતે પુદ્ગલ છે નિશ્ચયનયથી. અને એનાથી શરીરની સ્તુતિ કરી, કારણકે એનું લક્ષ ત્યાં પર ઉપર છે. એ વાસ્તવિક સ્તુતિ નથી પણ એ વસ્તુ સ્થિતિ નથી જ એમ નથી. આહાહા ! કહેશે ધીમેથી હોં મોટો વ્યવહારનો- નયનો ઝગડો છે ને.

આત્માને અને શરીરને પરસ્પર એક ક્ષેત્રે રહેવાની અવસ્થા હોવાથી, આહાહાહા... એક પણાનો વ્યવહાર છે. આહાહાહા... આમ આ વ્યવહાર માત્રથી જ આત્માને શરીરનું એકપણું છે. પરંતુ નિશ્ચયથી એકપણું નથી. આહાહા ! કારણ કે નિશ્ચયથી વિચારવામાં આવે તો જેમ પીળાશપણું આદિ સફેદપણું આદિ, પીળાશપણું સોનાનો ગુણ છે અને સફેદપણું ચાંદીનો. એ સુવર્ણ (અને) ચાંદીને અત્યંત ભિન્નપણું છે. ભલે એક પિંડ તરીકે કહ્યું, સોનું અને ચાંદી ભેગું છે તેથી આ સોનું ધોળું છે એમ કહ્યું, પણ ધોળું તો રૂપું છે, સોનું તો પીળું છે. આહા... કઈ શૈલી નાખી એક પદાર્થપણાની અસિદ્ધિ છે તેથી અનેકપણું જ છે. સોનું સોનું છે અને ચાંદી ચાંદી છે. ભલે એક પિંડ તરીકે કહેવામાં આવ્યું હોય. તેવી રીતે આહાહાહા... ઉપયોગ અને અનુપયોગ જેમનો સ્વભાવ છે. આહાહાહા ! જાણવું દેખવું એવો ઉપયોગ જેનો સ્વભાવ આત્માનો છે.

આહાહા ! અને વ્યવહાર સ્તુતિ રાગાદિ શરીરાદિ એ અણઉપયોગ જેનો સ્વભાવ છે. આહાહાહા... એવા આત્માને અને શરીરને અત્યંત ભિન્નપણું હોવાથી, એવો આત્માને અને રાગને અત્યંત ભિન્નપણું હોવાથી, સમજાણું કાંઈ ? એક પદાર્થપણાની પ્રાપ્તિ નથી. રાગ અને આત્મા એકપણે નથી. એમ શરીર અને આત્મા એકપણે નથી. આહાહાહા ! તેથી અનેકપણું જ છે આવો પ્રગટ નય વિભાગ છે. આહાહાહા !

વ્યવહારનય તો આત્માને અને શરીરને એક કહે છે, આગળ કહેશે. વ્યવહારનયથી પણ આ ફળ છે એમ કહેશે, એનો અર્થ ? એ વ્યવહાર જુદો કલ્પો એથી ભગવાનની સ્તુતિ ને એ હોઈ શકે જ નહીં, એમ નહીં. એ પરમાર્થ વસ્તુ નથી તેથી એને અસત્યાર્થ કીધી. જેમ પર્યાયને અગિયારમી ગાથામાં અસત્યાર્થ કીધી, એ તો ત્રિકાળની અપેક્ષાએ અસત્યાર્થ કીધી છે, પણ પર્યાયની અપેક્ષાએ પર્યાય છે, એમ વિકલ્પથી સ્તુતિ ભગવાનની, કારણ કે વિકલ્પ છે એ પરમાં લક્ષ જાય છે. એનું શરીર ને એના... એ, એ વિકલ્પથી સ્તુતિ છે એ પરમાર્થ સ્તુતિ નથી. પણ પરમાર્થ સ્તુતિ છે, એને વિકલ્પ ભાવ આવે છે, એવી વ્યવહાર સ્તુતિ હોય છે. આહા... આવી વાતું છે. સમજાય છે કાંઈ ?

જયસેનાચાર્યની ટીકામાં તો સાધ્ય સાધક લીધું છે. વ્યવહાર સાધન છે, નિમિત્તથી કહ્યું ને વિકલ્પ વ્યવહાર, છે એમ સિદ્ધ કરે છે એટલું. આવું કરીને એક આર્જા એવી છે કે જુઓ ભગવાનની મૂર્તિ ને પ્રતિમાની સ્તુતિ ને એ બધું જૂઠું છે, માટે અમે સ્થાનકવાસી માનીએ છીએ એ સાચું છે એમ કહે છે. કઈ અપેક્ષાએ કહ્યું છે ? એ તો એકલો વિકલ્પથી સ્તુતિ કરે છે અને પર તરફનું એનું લક્ષ છે એ અપેક્ષાએ જૂઠું છે. પણ નિર્વિકલ્પદૈષ્ટિ થઈ, રાગથી ભિન્ન આત્માની સ્તુતિ થઈ એને જે વિકલ્પ આવે છે એ વિકલ્પ વ્યવહાર સ્તુતિ છે. છે ભલે એ રાગની અને પુદ્ગલની છે એ. વિકલ્પ છે એ પોતે જ પુદ્ગલ છે ને રાગ ! આહાહાહાહા... આવું અટપટુ લાગે. વ્યવહાર સ્તુતિ નથી, એમ નહીં પણ વ્યવહાર સ્તુતિ એ પરમાર્થ સ્તુતિ નથી એમ. આહાહા !

પરમાર્થ સ્તુતિ તો ભગવાન આત્મા અનંતગુણનો પિંડ છે એના તરફની એકાગ્રતાના આશ્રયમાં એનો સત્કાર સ્વીકાર, આહાહા... એ નિશ્ચય, સત્ય, અબંધ પરિણામી નિશ્ચય સ્તુતિ. સમજાણું કાંઈ ?

આહાહા ! અને એકલો વ્યવહાર છે એ જૂઠો છે એટલું સિદ્ધ કરવું છે. પણ વ્યવહાર નિશ્ચય સ્તુતિવાળાને, એવો વિકલ્પ આવે અને ભગવાનના ગુણ ગાય, એ ભગવાનના ગુણ ગાય એ તો પરના ને શરીરના છે ખરેખર, આત્માના નહીં એમ કહે છે. આહાહા ! સમજાય છે કાંઈ ? આહાહાહા !

એથી અહીં કહ્યું આ જ વાત હવેની ગાથામાં કહે છે. જુઓ ૨૮ ગાથા એવી ખૂબીથી મૂક્યું છે કે વ્યવહાર જૂઠો છે એમ કહ્યું છતાં પણ એની સ્તુતિ કરવાથી અથવા એમની ભગવાનની પ્રતિમા કે મૂર્તિ દેખવાથી શાંત ભાવ એટલે શુભભાવ થાય છે, અને તેને દેખવાથી શાંતિ આવી છે, એવું જ્ઞાનમાં લક્ષ આવે, છે તો શુભભાવ. પણ એ શુભભાવ તદ્દન નથી જ, અને ન જ હોય એમ નથી. સમજાણું કાંઈ ? એ શુભભાવ હોય છે, નિશ્ચયના અનુભવની અપેક્ષા રાખીને, કેમકે શ્રુતજ્ઞાન થતાં આત્માને આશ્રયે સમ્યગ્દર્શન થતાં, ભાવશ્રુતજ્ઞાન જે થયું, એના બે ભેદ નિશ્ચય

(નય) અને વ્યવહારનય પડી જાય છે. એટલે જ્ઞાનીને પણ વ્યવહારનય હોય છે. પણ એકલો વ્યવહારનય એ હિતકર છે એમ નથી. આહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? એ વ્યવહારનય આવે જ્ઞાનીને, એમાં શુભભાવ હોય છે અને તેથી રાગ દ્વારા ભગવાનના, પરદ્રવ્યના, આત્મા સિવાય પરદ્રવ્ય એ અદ્રવ્ય થઈ ગયું, એટલે આ આત્મા નહીં, એટલે શરીર થઈ ગયું. શું કીધું સમજાણું ?

આ આત્મા સિવાય વિકલ્પ ઉઠ્યો એ પણ શરીર છે એક ન્યાયે, અને જેની સ્તુતિ કરવામાં આવે છે એ પણ આ આત્મા નથી એટલે એ શરીર જ છે. વ્યવહાર સ્તુતિ છે ને ? આહા ! ચાહે તો ભલે ભગવાનનાં, સર્વજ્ઞના વિકલ્પથી એનો એ કરે, તો પણ એ તો રાગ છે. અને તે રાગ છે એ કાંઈ સ્વભાવની સ્તુતિ નથી. એના આત્માનો જે સ્વભાવ છે એની સ્તુતિ નથી. આહાહાહા ! એ વ્યવહાર બિલકુલ જૂઠો છે એમ કહેવું છે ઈ એમ નથી ત્યાં. વ્યવહાર છે ખરો, પણ વ્યવહાર નિશ્ચયનું કારણ છે એમ નથી. છતાં નિમિત્ત કથનથી એમ કહેવાય, નિમિત્તને સાધક તરીકે ઉપચારથી, વ્યવહારથી, અભૂતાર્થનયથી કહેવાય. આ.. રે આટલા બધા... સમજાણું કાંઈ ?

આ સ્તુતિમાં મોટો ગોટો છે. એ ઓલી આર્જા કહે છે, જુઓ સમયસાર કહે છે, કે મૂર્તિ અને મૂર્તિની પૂજા ને સ્તુતિ જૂઠી છે. આહાહાહા... અને આત્મસિદ્ધિમાં કાંઈ મૂર્તિ આવી નથી ક્યાંય. શ્રીમદ્માં છે ને ખ્યાલ છે. પણ એથી કરીને ભગવાનની પ્રતિમા અને એની સ્તુતિનો વિકલ્પ એ જ્ઞાનીને ન જ હોય, એમ નહીં... (શ્રોતા:- વિકલ્પ આવી જાય છે.) આવી જાય છે. આહાહા ! નિશ્ચય સ્તુતિ તો પોતાના સ્વરૂપમાં એકાગ્રતા એ નિશ્ચય, એને શ્રુતજ્ઞાનનો વ્યવહારનય આવે એ વ્યવહારનય એટલે વિકલ્પ. વ્યવહારનયનો વિષય વિકલ્પ અને એનો વિષય પછી પર. આહાહાહા... એને અહીંયા શરીરની સ્તુતિ તે આત્માની સ્તુતિ નહીં વિકલ્પથી સ્તુતિ તે આત્માની સ્તુતિ નહીં એટલી વાત. છતાં નિર્વિકલ્પ સ્તુતિ જે છે એને પૂર્ણ વીતરાગ નથી ત્યારે એને વિકલ્પની સ્તુતિ આવ્યા વિના રહે જ નહીં. હોય છે, સાધક છે ને ? એટલે એમ ને એમ નિષેધ જ કરી નાખે, વ્યવહાર સ્તુતિનો વિકલ્પ છે, એ ન જ હોય, તો એ જૂઠો છે. તેમ એ વ્યવહાર સ્તુતિ છે એ મોક્ષનું કારણ છે એમ નથી. આહા... આવા ફેર બહુ આકરું કામ બહુ. પકડાઈ ગયા હોય છે ને એમાં પછી પોતાની દૈષ્ટિએ એના અર્થ કરવા. એમ ન હોય ભાઈ. આહાહા !

અહીંયા તો એ કહે છે જુઓ અઠયાવીસ.

इणमण्णं जीवादो देहं पोग्गलमयं थुणित्तु मुणी ।

मण्णदि हु संथुदो वंदिदो मए केवली भयवं ॥२८॥

(હરિગીત)

જીવથી જુદા પુદ્ગલમયી આ દેહને સ્તવીને મુનિ

માને પ્રભુ કેવળીતણું વંદન થયું, સ્તવના થઈ. ૨૮.

ટીકા:- જેમ પરમાર્થથી શ્વેતપણું સુવર્ણનો સ્વભાવ નહીં હોવા છતાં પણ ચાંદીનો ગુણ જે શ્વેતપણું, તેના નામથી સુવર્ણનું 'શ્વેત સુવર્ણ' ધોળું સોનું એમ કહે ને ધોળું સોનું એવું નામ કહેવામાં આવે છે, તે વ્યવહાર માત્રથી જ કહેવામાં આવે છે. તેવી રીતે પરમાર્થથી શુક્લ

રક્તપણું તીર્થકર કેવળી પુરુષનો સ્વભાવ નહીં હોવા છતાં પણ, સોના વર્ણો ભગવાન છે એમ આવે છે ને ? સોળ તીર્થકર સોના વર્ણો, શરીરનાં ગુણો જે શુક્લ રક્તપણું વગેરે તેમના સ્તવનથી તીર્થકર કેવળી પુરુષનું શુક્લ રક્ત તીર્થકર કેવળી પુરુષ, એવું સ્તવન કરવામાં આવે છે તે વ્યવહાર માત્રથી જ કરવામાં આવે છે. જોયું ? વ્યવહાર સિદ્ધ કર્યો.

ભગવાન પરમાત્મા પર વસ્તુ છે, એની સ્તુતિ છે એ વિકલ્પ છે, ખરેખર તો એ પુદ્ગલ છે. અને તે પોતે પુદ્ગલ એટલે આ આત્મા સિવાય પરની સ્તુતિનો વિકલ્પ જ્ઞાનીને પણ આવે છે. પણ એ વાસ્તવિક મોક્ષનું કારણ નથી. આહાહાહા ! એટલું (સિદ્ધ કરવું છે.) આહાહાહા ! આઘું પાછું કરીને માળે ફેરવી નાંખ્યું. (શ્રોતા:- સમ્યગ્દર્શનને નિશ્ચય સ્તુતિ કહી છે) એ સ્તુતિ છે. પણ છતાં એ સ્તુતિ છતાં આવો વિકલ્પનો વ્યવહાર સ્તુતિનો ભાવ આવે. છતાંય એ સાચી સ્તુતિ નથી. છતાં એ વ્યવહાર વચ્ચે આવ્યા વિના રહેતો નથી. આવું અટપટું બહુ કામ. આહાહા !

ખરેખર તો જે વિકલ્પ ઊઠે છે એ જ ખરેખર તો પર શરીર છે, અને એની સ્તુતિ જે આમ કરે છે પરની આ આત્મા સિવાયના પરનો, પર છે તે અણાત્મા છે, આ હિંસાબે તો આ દ્રવ્યની અપેક્ષાએ તો ભગવાનના દ્રવ્યને પણ અદ્રવ્ય કહેવામાં આવ્યું છે. આહાહાહા ! આવું છે ભાઈ ! એમ ભગવાન આત્માની અપેક્ષાએ, ભગવાનનો આત્મા પણ આ અપેક્ષાએ અણાત્મા કહેવાય છે. એની અપેક્ષાએ આત્મા છે. આહાહાહા ! એવા અણાત્માની એટલે કે શરીરની, આહાહા... એ સ્તુતિ વ્યવહારથી કરવામાં આવે છે. પરંતુ નિશ્ચયસે એનું સ્તવન કરવાથી આત્માનું સ્તવન બનતું નથી. પણ વિકલ્પથી પરના સ્તવનથી સ્વનું નિશ્ચય સ્તવન બનતું નથી. સમજાણું કાંઈ ?

આહાહા ! આહાહા... એ કળશમાં આવે છે ને ભાઈ. પહેલાં આત્મા ને અનાત્મા શરૂઆતમાં આવે છે. કળશમાં આવે છે. આ આત્મા સિવાય બીજા બધા અણાત્મા કહેવાય. આ અપેક્ષાએ હોં. આ દ્રવ્ય છે એ સ્વદ્રવ્ય છે, અને સ્વદ્રવ્યની અપેક્ષાએ ભગવાનનું દ્રવ્ય અદ્રવ્ય કહેવાય. આહાહા ! એમની અપેક્ષાએ એમનું દ્રવ્ય, આની અપેક્ષાએ અદ્રવ્ય. આહાહાહા. એમની અપેક્ષાએ એમનો આત્મા આત્મા, પણ આની અપેક્ષાએ એનો આત્મા અણાત્મા. આરે આવી બધી આકરી વાતું. ઓહોહો... એટલે કોઈ વ્યવહાર સ્તુતિ છે એ જૂઠી કીધી માટે હોય જ નહીં એમ નહીં. જૂઠીનો અર્થ એ બંધનું કારણ છે વ્યવહારનયનો વિષય રાગ અને સ્તુતિ એ બધો બંધનું કારણ છે એ અપેક્ષાએ એને જૂઠું કહ્યું, પણ એ વસ્તુ નથી જ એમ નથી, આહાહા... એવો શુભભાવ હોય છે પણ એનાથી ભગવાનની સ્તુતિ તીર્થકરની સ્તુતિ...

જુઓ શરીરનું સ્તવન કરવાથી આત્માનું સ્તવન બનતું નથી એટલી વાત. વિકલ્પ દ્વારા પોતાના આત્માના અનંતગુણના પિંડની સ્તુતિ સિવાય જેટલી પરની સ્તુતિ છે એ વાસ્તવિક યથાર્થ સ્તુતિ નથી. સમજાણું કાંઈ ? એથી અયથાર્થ સ્તુતિ હોવાથી એ સ્તુતિનો ભાવ અને પર તરફનું જે સ્તુતિનું લક્ષ એ વસ્તુ જ નથી, એમ નથી. આ... રે આટલા બધા...(પડખાં સમજવા !)

તેથી કહે છે જુઓ-

ભાવાર્થ:- તેથી અહીં કોઈ પ્રશ્ન કરે કે વ્યવહારનય તો અસત્યાર્થ કહ્યો છે. છે ? અને શરીર જડ છે, તો વ્યવહારના આશ્રયે જડની સ્તુતિનું શું ફળ ? આહાહા... તેનો ઉત્તર:- “વ્યવહારનય સર્વથા અસત્યાર્થ નથી.” છે જ નહીં એમ નથી. આહાહાહા... ‘નિશ્ચયને પ્રધાન કરીને સત્યાર્થ કહ્યો છે’ જોયું ? અંદર ભગવાન આત્માના આનંદની એકાગ્રતાની સ્તુતિ, એ નિશ્ચયની પ્રધાનતાની અપેક્ષાએ વિકલ્પની સ્તુતિને જૂઠી કીધી છે. આહાહાહા ! વળી છન્નસ્થને, હવે જુઓ, ઓલો વિકલ્પ છે ને એટલે વિકલ્પમાં કાંઈ ભગવાનનો આત્મા જણાતો નથી. “છન્નસ્થને પોતાનો ને પરનો આત્મા સાક્ષાત્ દેખાતો નથી.” છે ? વ્યવહારથી શરીર દેખાય છે. પોતાનો પણ અંદર વિકલ્પ દેખાય વ્યવહારથી, અને સામાનું પણ એનું બાહ્ય શરીરને એ દેખાય અથવા ભલે એના ગુણ હોય પણ આ ગુણની અપેક્ષાએ એ અનાત્મા છે. આહાહાહાહા ! અહીં પાછું કહેશે કે ભાઈ ભગવાનની સ્તુતિ એ નહીં, તો નિશ્ચય સ્તુતિ કોને કહેવી ? ત્યારે ભગવાનની નિશ્ચય સ્તુતિ એમ ન લીધી. આ આત્મા અંતરમાં અનંત આનંદનો કંદ પ્રભુ, એની સન્મુખ થઈને એકાગ્ર થવું તે નિશ્ચય કેવળીની સ્તુતિ છે. કહો હવે સ્તુતિ અહીંયા કહેવી આની ને નિશ્ચય સ્તુતિ, આહાહાહા ! અરે આ માર્ગ તો પ્રભુ સ્યાદ્વાદથી કઈ અપેક્ષાએ કહ્યું છે, એ ન સમજતાં ખેંચાતાણી કરે અને વ્યવહાર સ્તુતિથી કલ્યાણ થઈ જાય એમ માને એ ખોટું છે, અને વ્યવહાર સ્તુતિ ન જ આવે, સમકિતીને-જ્ઞાનીને પણ, એય ખોટું છે. હૈં ? એ અહીં કહે છે, જુઓ, તેની શાંતરૂપ મુદ્રાને દેખીને જુઓ, છે તો પર પણ શુભભાવ આવ્યો છે એટલે ભગવાનની મૂર્તિ, પ્રતિમા કે ભગવાન સાક્ષાત્ હોય. આહાહા ! શાંતરૂપ મુદ્રા દેખીને પોતાને પણ શાંત ભાવ થાય શુભભાવ. સમજાણું કાંઈ ? મુદ્રા દેખીને એ નિમિત્તથી કથન છે પણ પોતાને એવો શુભભાવ હોય છે ત્યારે આમ દેખતા શાંત છે એમ એને લાગે, એના જ્ઞાનની પર્યાયમાં, આહાહા... શું શૈલી !

આવો ઉપકાર જાણી, જોયું ? શરીરના આશ્રયે પણ સ્તુતિ કરે છે, એટલે કે વિકલ્પનો ભાવ આવે છે. આહાહાહા ! અને નિર્વિકલ્પ પ્રભુ આત્માની સ્તુતિ સિવાય આવો વિકલ્પનો ભાવ હોય છે. આહાહા ! બહુ ફેરફાર. મધ્યસ્થથી વાત ન સમજે ને ખેંચાતાણ કરે, અહીં તો કહ્યું છે પાછું ખુલાસો કર્યો છે કે એનાથી શાંત ભાવ થાય છે, એટલે કે શુભભાવ થાય છે તો પોતાથી, પણ એનું લક્ષ ન્યાં જાય છે. આહાહાહા ! વ્યવહારનયનું લક્ષ જ પર ઉપર જાય છે, અને નિશ્ચયનું લક્ષ સ્વ ઉપર છે. આહાહા ! પણ એ વ્યવહારનયનો વિષય સ્તુતિ, એ મોક્ષનો માર્ગ નહીં. સમજાણું કાંઈ ? છતાં બંધનો માર્ગ વિકલ્પનો વચ્ચે આવ્યા વિના રહે નહીં, એ પણ જ્ઞાનીને, અજ્ઞાનીને તો નિશ્ચય નથી તો વ્યવહારેય નથી. આહાહાહા... આવું બધું ઘણું કયાં ફેરફાર ?

જોયું ? શાંતમુદ્રા દેખી અંતરંગમાં વીતરાગભાવનો નિશ્ચય થાય છે. જોયું ? લક્ષ છે ને પર ઉપર કે, આહાહા... શાંત પ્રતિમા મુદ્રા, વીતરાગ મુદ્રા દેખી કેવળજ્ઞાન યાદ આવે, આવે છે ને ? સમયસાર નાટકમાં આવે છે. ચૌદ ગુણસ્થાનના અધિકારમાં મુદ્રા દેખીને કે, આહાહા... છે તો શુભભાવ પણ એના લક્ષમાં, આહાહા... પણ એવો ભાવ આવે, તેથી વ્યવહાર સ્તુતિને પણ અવકાશ છે, એટલી વાત. પણ એ વ્યવહાર સ્તુતિ છે માટે નિશ્ચય સ્તુતિનું કારણ છે એમ નથી.

બહુ આકરો ફેરફાર. વ્યવહારને નથી જ એમ ઉઠાપે છે એ જૂઠા છે, તેમ વ્યવહારથી નિશ્ચયનો લાભ થાય છે એમ માને છે એય જૂઠા છે. હવે આવી વાત ક્યાં.

વીતરાગભાવનો નિશ્ચય થાય છે, જોયું? પોતે જાણે કે, આહાહા... આવા વીતરાગ, આવા વીતરાગ. એ કોને? કે જેને નિશ્ચય સ્તુતિનો સ્વભાવ પ્રગટયો છે એને શુભભાવમાં આમ જણાય છે. આહાહાહા! જુઓ, ભાવાર્થ કર્તાએ આવો ખુલાસો કર્યો. વ્યવહાર સ્તુતિને સ્થાપી છે, પણ એ બંધનું કારણ છે, એથી એને નિશ્ચય સ્તુતિ કહેવામાં આવતી નથી. પણ નિશ્ચય સ્તુતિ કહેવામાં નથી આવતી માટે વ્યવહાર સ્તુતિનો ભાવ ન જ હોય, એમ નથી. આરે આવી વાતું ઘડીકમાં 'હા' અને ઘડીકમાં 'ના' કઈ અપેક્ષા છે, એ જાણવું જોઈએ ને? આહાહાહા! આ આત્માની અપેક્ષાએ બીજા બધા આત્માઓ પણ અણાત્મા અને અદ્રવ્ય છે. આહાહાહા!

એટલે ખરેખર તો એ અજીવ છે, એ જીવ નથી, આ જીવની અપેક્ષાએ. આહાહાહા... આવી વાત છે. એટલે અજીવની સ્તુતિ છે એ શુભ વિકલ્પ છે એ અજીવ છે. અને સામાની સ્તુતિ છે એ પણ આ જીવ નહીં માટે અજીવ છે. એ માટે સ્તુતિ જૂઠી કીધી. પણ એ ભાવ આવ્યા વિના રહેતો નથી. ભાવશ્રુતજ્ઞાન છે ને? તો બે ભેદ નયના એના પડે છે. નિશ્ચય અને વ્યવહાર એને, સમકિતીને જ વ્યવહારનય હોય છે, અજ્ઞાનીને વ્યવહારનય હોતો નથી. નય જ નથી જ્યાં (ભાવ) શ્રુતજ્ઞાન નથી ત્યાં નય કેવો. આહાહા! હવે આવી તકરારમાં. આંહી તો શાંતમુદ્રા દેખી, છે તો પર, ખરેખર તો આ જીવની અપેક્ષાએ એ બધા અજીવ છે. ખરેખર તો એ શરીર છે. આહાહાહા! કેમ કે વિકલ્પ ઉઠ્યો એ જ પોતે શરીર-પુદ્ગલ છે. આહાહા! આ ગાથા ભારે અટપટી છે.

ઉપરની વાતને હવે ગાથાથી સિદ્ધ કરે છે, હવે કેમ આને વ્યવહાર કહ્યો અને કેમ આને નિશ્ચય ન કહ્યો એનું વર્ણન કરે છે.

તં ણિચ્છયે ણ જુજ્જદિ ણ સરીરગુણા હિ હોંતિ કેવલિણો ।
કેવલિગુણે થુણદિ જો સો તચ્ચં કેવલિં થુણદિ ॥ ૨૧ ॥
(હરિગીત)

પણ નિશ્ચયે નથી યોગ્ય એ, નહિ દેહગુણ કેવળીતણા;
જે કેવળીગુણને સ્તવે પરમાર્થ કેવળી તે સ્તવે. ૨૯.

ટીકા:- જેમ ચાંદીનો ગુણ સફેદપણું તેનો સુવર્ણમાં અભાવ છે, જોયું? માટે નિશ્ચયથી સફેદપણાના નામથી સોનાનું નામ નથી બનતું. છે? સફેદપણાના નામથી સોનાનું નામ.. કેમકે સોનામાં સફેદપણાનો અભાવ છે. આહાહાહા! સુવર્ણના ગુણ જે પીળાશપણું આદિ છે તેમના નામથી જ સુવર્ણનું નામ થાય છે. તેવી રીતે, ઓહોહોહો... કઈ રીતે? શરીરનાં ગુણો જે શુક્લ રક્તપણું વિગેરે, કેમકે વિકલ્પ જે છે એ પર તરફનો છે (હોવાથી) એ આત્માને દેખતો નથી. આહાહા! એ તો સામે એનું શરીર ને એના ગુણ ભલે અહીં ગુણ લેવાના છતાં એ પરને દેખે છે એ. ઓહોહો! શું શૈલી? શરીરના જે રક્તપણું, શુક્લપણું તેમનો તીર્થકર કેવળી પુરુષમાં

અભાવ છે. આહાહા... તીર્થંકર અને એનો જે આત્મા, એના આત્મામાં આનો અભાવ છે. આહાહા... માટે નિશ્ચયથી શરીરના શુક્લ રક્તપણું ગુણોનું સ્તવન કરવાથી તીર્થંકર કેવળી પુરુષનું સ્તવન થતું નથી. આહાહાહા ! આહાહાહા... તીર્થંકર કેવળી પુરુષના ગુણોનું સ્તવન કરવાથી જ, જોયું પાછું. તીર્થંકર કેવળી પુરુષના ગુણોનું સ્તવન કરવાથી, પણ એનો અર્થ ? આ આત્માના ગુણોનું સ્તવન કરવાથી. આહાહાહા ! ભગવાન જ્ઞાયક સ્વરૂપ, પૂર્ણઆનંદ સ્વરૂપ તે આત્મા તેની નિર્વિકલ્પ દૃષ્ટિથી સ્તવન કરવાથી, આહાહાહા... એ કેવળીની સ્તુતિ થાય છે. સમજાણું કાંઈ ? (શ્રોતા:- ઘણી ચોખવટ કરી) બાબુભાઈ ! આવો બધો ફેરફાર છે આવો શું થાય ખેંચાતાણ કરે.

અહીં તો એ કહે છે, તીર્થંકર પુરુષનું સ્તવન થાય છે પણ એ કેવળ તીર્થંકર (કેવળી પુરુષનું) સ્તવન પુરુષનું થાય છે, એનો અર્થ ? આ આત્માના ગુણોનું સ્તવન થાય એ, આહાહા... ઓલું આવે છે ને ? 'જ્ઞાતારં મોક્ષમાર્ગ નેતારં જ્ઞાતારં બહુ પ્રતાપ વંદે તદ્ગુણલબ્ધયે' એનો અર્થ એ લોકો એવો કરે છે 'હે પ્રભુ આપની સ્તુતિથી તમારા ગુણ મને પ્રાપ્ત થાઓ.' તદ્ગુણલબ્ધયે એમ છે ને ? પણ એનો અર્થ એમ નથી. આહા... એની સ્તુતિના કાળમાં મારા તરફનું જે જોર છે સ્વભાવમાં, એનો મને લાભ પ્રાપ્ત થાઓ. એનો લાભ થાઓ એમ છે વાત. શું થાય ? આમ ભગવાનની સ્તુતિ કરવાથી લાભ થાય ? આહાહા... ભાઈ ! એ કહ્યુંને, અમૃતચંદ્રાચાર્ય કલ્માષિતાં મારા પરિણામ હજી કલુષિત વર્તે છે. પર્યાયમાં મુનિ છું, આચાર્ય છું, આહાહા ! પણ હું શુદ્ધ ચૈતન્ય દ્રવ્ય છું, એવું મને ભાન છે, છતાં પર્યાયમાં અનાદિની કલ્માષિતા પરિણતિ ઊભી છે, તેની આ ટીકા કરતાં કરતાં તેનો નાશ થઈ જજો. હવે ટીકા કરતાં તો, ટીકા કરતાં તો કરવાનો તો વિકલ્પ છે, પણ મારું જોર તે વખતે અંદરમાં છે, એના જોરની વૃદ્ધિ થઈ જજો. એ કાળમાં એનાથી નહીં. આવો બધો ફેરફાર બહુ. (શ્રોતા:- તેનાથી એટલે એના નિમિત્તે, ઉપાદાન મારું) આવું છે. હજી સત્ય સમજવામાંય પોતાનો આગ્રહ રાખે અને સત્યને ન સમજે તો હવે એને ઓલું સત્ય અંદર હાથ ક્યાંથી આવે ? આહાહાહા !

હવે શિષ્યનો પ્રશ્ન છે કે આત્મા તો શરીરનો અધિષ્ઠાતા છે. છે ? શરીરનો સ્વામી છે, ઘણી છે, આહાહાહા... તેથી શરીરના સ્તવનથી આત્માનું સ્તવન નિશ્ચયે કેમ યુક્ત નથી ? આહાહા... એ ત્યાંય કહ્યું છે ને 'પ્રવચનસાર' વ્યવહાર નિશ્ચય એ બધા જેટલા વિકલ્પો છે એનો અધિષ્ઠાતા આત્મા છે. આહાહાહા... વ્યવહારથી મોક્ષ થાય, ક્રિયાથી થાય, એવું આવે છે ને ક્રિયાથી થાય જ્ઞાનથી થાય, નિશ્ચયથી થાય એ બધા ધર્મો એક સમયમાં ગણવામાં આવ્યા છે. અને એનો અધિષ્ઠાતા આત્મા છે ત્યાં એમ કીધું છે, કારણકે એનામાં થાય છે. આહાહાહા !

અહીં કહે છે શરીરને ને આત્માને, અધિષ્ઠાતા એનો સ્વામી છે એ, કે 'ના' એ સ્વામી એમ નથી. ન્યાં જે કીધું એવું અહીં નથી. આહાહાહા ! તેથી શરીરના સ્તવનથી કેમ યુક્ત નથી આત્માનું એના ઉત્તરરૂપે દૃષ્ટાંત સહિત ગાથા કહે છે.

णयरम्मि वण्णिदे जह ण वि रण्णो वण्णणा कदा होदि ।

देहगुणे थुव्वंते ण केवलिगुणा थुदा हौति ॥३०॥

(હરિગીત)

વર્ણન કર્યે નગરી તણું નહિ થાય વર્ણન ભૂપનું,
ક્રીધે શરીરગુણની સ્તુતિ નહિ સ્તવન કેવળીગુણનું. ૩૦.

આહાહા ! આ નગર એવું છે કે, આહાહાહા... એ વિકલ્પની સ્તુતિ અને બધા ભગવાનને એ બધું નગરનું વર્ણન છે, આત્માનું નહીં. આહાહા ! આ નગર એવું છે કે જેણે કોટ વડે આકાશને ગ્રસી નાખ્યું છે એટલો કોટ ઊંચો છે. ગઢ કે આખો આકાશને ગળી જાય એટલો ગઢ ઊંચો છે એમ. આ નગરનો કોટ એટલો ઊંચો છે કે આકાશને ગળી ગયો છે એમ.

(શ્રોતાઓને ઉદ્દેશીને) અહીં તો હવે ઘણી જગ્યા છે નીચે. ઉપર બેસે છે તો અહીંયા ઘણી જગ્યા છે ઉપર બેઠા છે કોક, નીચે બેસવું જોઈએ. એટલે બધે ઊંચે બેસે, સાંભળવા આવે તે અહીં ઊંચે બેસે એનો અર્થ શું ? છે છે જગતની એટલી સ્વચ્છંદતા, કાંઈ વ્યવહારની ખબર ન મળે. અહીં વંચાય છે એનાથી ઊંચુ બેસવું. એ તો તે દિ' માણસ નહોતા સમાતા - એક હારે બેસાય નહીં સૌની હારે એટલે. આખી જગતની રીત એવી. આહાહાહા...

શું કહ્યું આ ? એ નગરના કોટે આકાશને ગળ્યું એટલો મોટો ઊંચો છે પણ એ તો નગરનું વર્ણન છે. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- રાજાનું નથી) એમ ભગવાનના ગુણોનું કે ભગવાનના શરીરનું, એ બધું નગરનું વર્ણન છે, પરનું છે. આહાહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? ઉપવન રાજા નિગીર્ણ-ભૂમિતલમ્ બગીચાઓની પંકિતઓથી ભૂમિતળને ગળી ગયું છે એટલા બધા બગીચાઓ છે કે જાણે બગીચાઓ આખી ભૂમિને ગળી ગયા છે પણ એ તો વર્ણન નગરનું થયું, એના રાજાનું ન થયું. આહાહાહા ! ચારે તરફ બગીચાથી પૃથ્વી ઢંકાઈ ગઈ છે. અને “ પરિખાવલયમ્ પાતાલમ્ પિબતિ ધ્ય ” કોટની ચારે તરફ ખાઈના ઘેરાથી જાણે કે પાતાળને પી રહ્યું છે, ગઢ જાણે આકાશનું થઈ ગયું. વર્તમાનમાં બગીચા પૃથ્વી (ને) ગળી ગઈ. પાતાળમાં ખાઈ. આહાહાહા ! આહાહાહા...

આમ નગરનું વર્ણન કરવા છતાં તેનાથી રાજાનું વર્ણન થતું નથી. કારણ કે જો કે રાજા તેનો અધિષ્ઠાતા છે, નિમિત્ત તરીકે, તોપણ કોટ, બાગ, ખાઈ આદિવાળો રાજા નથી. આહાહાહાહા... એ નગરના વર્ણનનો નિમિત્ત તરીકે રાજા અધિષ્ઠાતા કહેવાય, છતાં એ રાજાનું વર્ણન નથી.

એમ વિકલ્પથી વર્ણન થાય, આહાહાહા... એ આત્માનું વર્ણન નથી. એ તો અણાત્મા આદિ પુદ્ગલનું શરીરનું વર્ણન છે. આહાહાહાહા...આવું છે. કોટ બાગ ખાઈ આદિવાળો રાજા નથી, છે ? આહા ! એ વિકલ્પથી સ્તુતિ કરે પણ એ વિકલ્પવાળો આત્મા નથી. આહાહા ! એમ વિકલ્પથી આ ભગવાનની સ્તુતિ કરે પણ આ આત્મા ત્યાં નથી. આહાહાહા ! ઘણી ગંભીરતા નિશ્ચય અને વ્યવહાર, અલૌકિક ગંભીરતા. તેવી રીતે શરીરનું સ્તવન કરે તીર્થંકરનું સ્તવન નથી, એનો અર્થ કે વિકલ્પથી ચાહે તો પરમાત્મા તીર્થંકરદેવનું સ્તવન કરો, તો પણ એ ખરેખર આત્માનું સ્તવન નથી, એ શરીરનું સ્તવન છે, પુદ્ગલનું છે. આહાહાહા !

ભગવાન અને ભગવાનની વાણીને ઈન્દ્રિય ક્રીધી છે ને ? આવશે ને હવે. એકત્રીસમાં આવશે. ઈન્દ્રિય કહો કે પુદ્ગલ કહો કે પર કહો. આહાહાહાહા... સ્વઆત્માના અનંત આનંદના

કંદ આગળ પ્રભુ, એ ભગવાનની વાણી અને ભગવાન પોતે ઇન્દ્રિય છે. આહાહાહા... એટલે કે એ પુદ્ગલ છે, એટલે કે એ પર છે. આહાહાહા... એ શરીર છે. એનું નગરનું વર્ણન એ આત્માનું વર્ણન નથી. વિકલ્પથી જે વર્ણન થાય ભગવાનના ગુણનું ભલે, પણ એ આત્માનું વર્ણન નથી. આહાહાહા ! ગજબ શૈલી ! દિગંબર સંતોની, ગજબ વાત, ગજબ વાત ક્યાંય છે નહીં એવી વાત. આહાહાહાહા !

શ્લોક મૂક્યો-૨૬ કળશ.

નિત્યમવિકારસુસ્થિતસર્વાંગમપૂર્વસહજલાવણ્યમ્ ।

અક્ષોભમિવ સમુદ્રં જિનેન્દ્રરૂપં પરં જયતિ ॥૨૬॥

શ્લોકાર્થ:- જિનેન્દ્રનું રૂપ ઉત્કૃષ્ટપણે જયવંત વર્તે છે. “નિત્યમ્ અવિકાર-સુસ્થિતમ્ સર્વાંગમ્” જેમાં સર્વ અંગ હંમેશાં અવિકારી ઠરી ગયેલ શાંત શાંત શાંત શાંત, આહાહા.. સારી રીતે સુખરૂપ સુસ્થિત છે. પણ એ તો પરની શરીરની વાત છે. અપૂર્વ સહજ લાવણ્યમ્, જેમાં જન્મથી જ અપૂર્વ અને સ્વભાવિક લાવણ્ય છે. સર્વને પ્રિય લાગે એવી લાવણ્યતા છે. આહાહા... શરીરની એટલી સુંદરતા અને નમણાઈ અને લાવણ્યતા દેખનારને પ્રિય લાગે પણ એ તો બધું નગરનું વર્ણન, શરીરનું વર્ણન થયું. અરે એના ગુણનું વર્ણન કરે તો પણ વિકલ્પ છે ને ? પરદ્રવ્ય છે ને ? આહાહાહા... એમાં આ આત્માનું વર્ણન ન આવ્યું. આહાહા ! સમુદ્ર ઈવ અક્ષોભમ્- જે સમુદ્રની જેમ ક્ષોભરહિત છે, ચળાચળ રહિત છે. શાંત શાંત એક છોકરાને જોયો તો ૮૦ ની સાલમાં, બોટાદ કોણ જાણે કેવો સાત આઠ વર્ષનો છોકરો પણ જુઓ તો આમ ગંભીર ગંભીર ગંભીર, આમ બેઠો હોય તો જાણે કાંઈ ચપળાઈ નહીં કાંઈ નહીં- સામાયિક લઈને બેઠો તો એના બાપ હારે આવ્યો તો ૮૦ ની વાત છે બોટાદ. પણ એના શરીરની કોણ જાણે એટલી ગંભીરતા કે બાળકપણું જ ન દેખાય. આ તો એક સાધારણ પુણ્ય હિન પ્રાણી, આહાહા... એના બાપને કીધું 'તું કે આ છોકરો આમ ગંભીર મુદ્રા, કોઈ દિ' કાંઈ હસવું કે કાંઈ વિસ્મય લાગે કાંઈ નહીં કહે. આઠ વર્ષનો બાળક હતો ૮૦ ની વાત છે ૨૦ ને ૩૪ ચોપન વર્ષ થયા.

આ તો ત્રણ લોકનો નાથ એના શરીરની લાવણ્યતાનું શું કહેવું, છતાંય એ તો પરદ્રવ્યના ગુણ છે. આહાહાહા.... ભગવાનના ગુણ ગાવા. ભગવાનના ગુણ ગાવા એ પણ શરીરના ને પરના છે, આત્માના નહીં. આહાહા ! આવું આકરું કામ ભાઈ કારણ કે ભગવાનના ગુણો ગાવા એ ગુણો કાંઈ તારા નથી. એ તો તારી અપેક્ષાએ તો એ બધા ગુણો જ નથી. આહાહા... આ ભાવની અપેક્ષાએ ભગવાનનો ભાવ તે અભાવ છે. આહાહાહાહા ! આવું છે. વીતરાગ માર્ગ બહુ ગંભીર ભાઈ. આહાહા ! અગાધ ગંભીર ભાઈ. આહા... એનો નિશ્ચય અને એનો વ્યવહાર ને એ કંઈ વાત છે ! આહાહા ! આમ શરીરનું સ્તવન કરવા છતાં તેનાથી તીર્થંકર કેવળી પુરુષનું સ્તવન થતું નથી. આહાહાહા... શુભરાગથી વિકલ્પથી ભગવાનના ગુણ ગાવા એ પણ શરીરના છે, આત્માના નહીં, આહાહાહા... તારા આત્માના નહીં. જો કે તીર્થંકર કેવળી પુરુષને શરીરનું અધિષ્ઠાતાપણું છે નિમિત્તનું, તો પણ સુસ્થિત સર્વાંગપણું અને લાવણ્ય આદિ આત્માના ગુણ નહીં હોવાથી, તીર્થંકર કેવળી પુરુષને તે ગુણોનો અભાવ છે. આહાહાહા ! એટલે કે આ

આત્મામાં એના જે ગુણો ગાવો, એ ગુણોનો આમાં અભાવ છે. આહાહાહા ! ભગવાનના ગુણ ગાવો પણ એ ગુણના ભાવનો આ આત્મામાં તો અભાવ છે. એ તો પરમાં રહ્યા. આહાહાહા... આવું નવરાશ ક્યાં ફરસદ-સત્યને કઈ રીતે સત્ય ઉભું રહે. આહાહા ! એમ ને એમ હાલ્યે જાય. આહાહાહા ! પ્રશ્ન:- અત્યાર સુધી શું આવ્યું આ બધી ગાથાઓમાં ? કે કેવળીના ગુણો જે છે, એ તો આ આત્માના ગુણો તે કેવળીના ગુણો છે. પરના ગુણો જે છે એ કેવળીના ગુણો નહીં. એ પરના ગુણો છે એ પર આત્મા તરીકે ગણીને, આ આત્માનો એમાં અભાવ છે, એટલે ખરેખર તો એ અણાત્માના ગુણ છે. આહાહાહા... કેમ કે વિકલ્પ છે એ રાગ છે ને એમાં આ જ આવે. આહાહા ! અને નિર્વિકલ્પપણે જે આત્માના ગુણો તે કેવળીના ગુણો છે. આહાહાહા !

વિષય આજે જરી નિશ્ચય વ્યવહારનો હતો ને. આહાહા ! તેથી હવે ખુલાસો કરશે, કે ભગવાન અને ભગવાનની વાણી એ બધા ઇન્દ્રિય છે, પુદ્ગલ છે, આ આત્મા નહીં. આહાહાહા... આહાહાહા... જેવી આ જડ ઇન્દ્રિય છે, ભાવેન્દ્રિય છે, એવી જ આ ભગવાનની વાણી અને ભગવાન પોતે ઇન્દ્રિય છે કેવળી પરમાત્મા પણ આ આત્માને હિંસાબે ઇન્દ્રિય છે. આહાહાહાહા... ભગવાન આત્મા અણીન્દ્રિય પ્રભુ, આહાહાહા... એની અપેક્ષાએ તો ભગવાન સાક્ષાત્ (પ્રત્યક્ષ) બિરાજે છે, તે પણ ઇન્દ્રિય છે. આહાહાહા ! એમ સાક્ષાત્ ભગવાનના ગુણ કરે તો પણ એ પુદ્ગલના ગુણ છે. જુઓ- વિકલ્પ ઉઠ્યો છે અને પર તરફ આશ્રય છે ને ? આહાહા... નિર્વિકલ્પપણે અંતરમાં દૈષ્ટિમાં જાય તે કેવળીના સ્તવન કેવળી એટલે કેવળ તું પોતે. આહાહાહા ! આવું સ્વરૂપ છે. અટપટું હતું બાબુભાઈ આજે. આહાહા... આમાં કાંઈ ફેરફાર કરવા જાય તો થાય તેવું નથી. આહાહાહા ! કારણકે ન્યાય વર્ણવી વર્ણવીને ભગવાનના ગુણગાન કરે તોય કહે છે શરીરના ગુણગાન છે, તારા નહીં. એ નગર જે બાહ્યની ચીજ છે એનું વર્ણન નગરનું વર્ણન. વિશેષ લેશે.

(શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ.)

* સિદ્ધનગરમાં અનંતા સિદ્ધો બિરાજે છે. તેઓએ પહેલાં બહારથી નજર સંકેલીને અંદરનો વિસ્તાર કર્યો હતો તું પણ બહારથી સંકેલો કરી નાખ. હું તો પૂરણ અભેદ પરમાત્મા જ છું, મારે ને પરમાત્માને કાંઈ ફેર નથી - એમ ફેર કાઢી નાખનારને ફેર છૂટી જશે. આહાહા ! દિગંબર સંતોની કથન-શૈલી અલૌકિક છે.

(દૈષ્ટિનાં નિધાન - ૨૪)

ગાથા - ૩૧

અથ નિશ્ચયસ્તુતિમાહ । તત્ર જ્ઞેયજ્ઞાયકસઙ્કરદોષપરિહારેણ તાવત્-
 જો ઙ્દિયે જિણિત્તા ણાણસહાવાધિયં મુણદિ આદં ।
 તં ખલુ જિદિંદિયં તે ભણંતિ જે ણિચ્છિદા સાહૂ ॥૩૧॥
 ય ઙ્દિયાણિ જિત્વા જ્ઞાનસ્વભાવાધિકં જાનાત્યાત્માનમ્ ।
 તં ખલુ જિતેન્દ્રિયં તે ભણન્તિ યે નિશ્ચિતાઃ સાધવઃ ॥૩૧॥

યઃ ખલુ નિરવધિબન્ધપર્યાયવશેન પ્રત્યસ્તમિતસમસ્તસ્વપરવિભાગાનિ નિર્મલભેદાભ્યા-
 સકૌશલોપલબ્ધાન્તઃસ્ફુટાતિસૂક્ષ્મચિત્સ્વભાવાવદ્દમ્બલેન શરીરપરિણામાપન્નાનિદ્રવ્યેન્દ્રિયાણિ,
 પ્રતિવિશિષ્ટસ્વસ્વવિષયવ્યવસાયિતયા ખણ્ડશઃ આકર્ષન્તિ પ્રતીયમાનાખણ્ડૈકચિચ્છક્તિતયા
 ભાવેન્દ્રિયાણિ, ગ્રાહ્યગ્રાહકલક્ષણસમ્બન્ધપ્રત્યાસત્તિવશેન સહ સંવિદા પરસ્પરમેકીભૂતાનિવ
 ચિચ્છક્તેઃ સ્વયમેવાનુભૂયમાનાસજ્જતયા ભાવેન્દ્રિયાવગૃહ્યમાણાન્ સ્પર્શાદીનિન્દ્રિયાર્થાશ્ચ સર્વથા
 સ્વતઃ પૃથક્કરણેન વિજિત્યોપરતસમસ્તજ્ઞેયજ્ઞાયકસઙ્કરદોષત્વેનૈકત્વે ટઙ્ગોત્કીર્ણ વિશ્વસ્યાપ્ય-
 સ્યોપરિ તરતા પ્રત્યક્ષોદ્યોતતયા નિત્યમેવાન્તઃપ્રકાશમાનેનાનપાયિના સ્વતઃસિદ્ધેન પરમાર્થસતા
 ભગવતા જ્ઞાનસ્વભાવેન સર્વેભ્યો દ્રવ્યાન્તરેભ્યઃ પરમાર્થતોઽતિરિક્તમાત્માનં સચ્ચેતયતે સ ખલુ
 જિતેન્દ્રિયો જિન ઇત્યેકા નિશ્ચયસ્તુતિઃ ।

હવે, (તીર્થંકર-કેવળીની) નિશ્ચયસ્તુતિ કહે છે. તેમાં પહેલાં જ્ઞેય-જ્ઞાયકના
 સંકરદોષનો પરિહાર કરી સ્તુતિ કહે છે :-

જીતી ઇન્દ્રિયો જ્ઞાનસ્વભાવે અધિક જાણે આત્મને,
 નિશ્ચય વિષે સ્થિત સાધુઓ ભાષે જિતેન્દ્રિય તેહને. ૩૧.

ગાથાર્થ:- [યઃ] જે [ઇન્દ્રિયાણિ] ઇન્દ્રિયોને [જિત્વા] જીતીને [જ્ઞાનસ્વભાવાધિકં]
 જ્ઞાનસ્વભાવ વડે અન્યદ્રવ્યથી અધિક [આત્માનમ્] આત્માને [જાનાતિ] જાણે છે [તં]
 તેને, [યે નિશ્ચિતાઃ સાધવઃ] જે નિશ્ચયનયમાં સ્થિત સાધુઓ છે [તે] તેઓ, [ખલુ]
 ખરેખર [જિતેન્દ્રિયં] જિતેન્દ્રિય [ભણન્તિ] કહે છે.

ટીકા:- (જે મુનિ દ્રવ્યેન્દ્રિયો, ભાવેન્દ્રિયો તથા ઇન્દ્રિયોના વિષયભૂત પદાર્થો-એ
 ત્રણેયને પોતાનાથી જુદાં કરીને સર્વ અન્યદ્રવ્યોથી ભિન્ન પોતાના આત્માને અનુભવે છે
 તે મુનિ નિશ્ચયથી જિતેન્દ્રિય છે.) અનાદિ અમર્યાદરૂપ બંધપર્યાયના વશે જેમાં સમસ્ત
 સ્વપરનો વિભાગ અસ્ત થઈ ગયો છે (અર્થાત્ જેઓ આત્માની સાથે એવી એક થઈ રહી
 છે કે ભેદ દેખાતો નથી) એવી શરીરપરિણામને પ્રાપ્ત જે દ્રવ્યેન્દ્રિયો તેમને તો નિર્મળ ભેદ-
 અભ્યાસની પ્રવીણતાથી પ્રાપ્ત જે અંતરંગમાં પ્રગટ અતિસૂક્ષ્મ ચૈતન્યસ્વભાવ તેના
 અવલંબનના બળ વડે સર્વથા પોતાથી જુદી કરી; એ, દ્રવ્યેન્દ્રિયોનું જીતવું થયું. જુદા જુદા
 પોતપોતાના વિષયોમાં વ્યાપારપણાથી જેઓ વિષયોને ખંડખંડ ગ્રહણ કરે છે (અર્થાત્

જ્ઞાનને ખંડખંડરૂપ જણાવે છે) એવી ભાવેન્દ્રિયોને, પ્રતીતિમાં આવતા અખંડ એક ચૈતન્યશક્તિપણા વડે સર્વથા પોતાથી જુદી જાણી; એ, ભાવેન્દ્રિયોનું જીતવું થયું. ગ્રાહ્યગ્રાહકલક્ષણવાળા સંબંધની નિકટતાને લીધે જેઓ પોતાના સંવેદન (અનુભવ) સાથે પરસ્પર એક જેવા થઈ ગયેલા દેખાય છે એવા, ભાવેન્દ્રિયો વડે ગ્રહવામાં આવતા જે ઇન્દ્રિયોના વિષયભૂત સ્પર્શાદિ પદાર્થો તેમને, પોતાની ચૈતન્યશક્તિનું સ્વયમેવ અનુભવમાં આવતું જે અસંગપણું તે વડે સર્વથા પોતાથી જુદા કર્યા; એ, ઇન્દ્રિયોના વિષયભૂત પદાર્થોનું જીતવું થયું. આમ જે (મુનિ) દ્રવ્યેન્દ્રિયો, ભાવેન્દ્રિયો તથા ઇન્દ્રિયોના વિષયભૂત પદાર્થો-એ ત્રણેને જીતીને, જ્ઞેય-જ્ઞાયક-સંકર નામનો દોષ આવતો હતો તે સઘળો દૂર થવાથી એકત્વમાં *ટંકોત્કીર્ણ અને જ્ઞાનસ્વભાવ વડે સર્વ અન્યદ્રવ્યોથી પરમાર્થે જુદા એવા પોતાના આત્માને અનુભવે છે તે નિશ્ચયથી 'જિતેન્દ્રિય જિન' છે. (જ્ઞાનસ્વભાવ અન્ય અચેતન દ્રવ્યોમાં નથી તેથી તે વડે આત્મા સર્વથી અધિક, જુદો જ છે.) કેવો છે તે જ્ઞાનસ્વભાવ ? આ વિશ્વની (સમસ્ત પદાર્થોની) ઉપર તરતો (અર્થાત્ તેમને જાણતાં છતાં તે-રૂપ નહિ થતો), પ્રત્યક્ષ ઉદ્યોતપણાથી સદાય અંતરંગમાં પ્રકાશમાન, અવિનશ્વર, સ્વતઃસિદ્ધ અને પરમાર્થસત્-એવો ભગવાન જ્ઞાનસ્વભાવ છે.

આ રીતે એક નિશ્ચયસ્તુતિ તો આ થઈ.

(જ્ઞેય તો દ્રવ્યેન્દ્રિયો, ભાવેન્દ્રિયો તથા ઇન્દ્રિયોના વિષયભૂત પદાર્થો અને જ્ઞાયક પોતે આત્મા-એ બન્નેનું અનુભવન, વિષયોની આસક્તતાથી, એક જેવું થતું હતું; ભેદજ્ઞાનથી ભિન્નપણું જાણ્યું ત્યારે તે જ્ઞેયજ્ઞાયક-સંકરદોષ દૂર થયો એમ અહીં જાણવું.)

પ્રવચન નં. ૮૯ ગાથા - ૩૧ તા. ૨૨-૯-૭૮ શુક્રવાર શ્રાવણ વદ-૬ સં. ૨૫૦૪

અબ તીર્થંકર કેવળીકી નિશ્ચય સ્તુતિ કહેતે હૈ. હિંદી હૈ આ લોકો આવ્યા છે ને કયા કહેતે હૈ ? કે નગરકા વર્ણન કરનેસે રાજાકા વર્ણન નહિ હોતા એસે શરીરકા વર્ણન, અતિશયકા વર્ણન ઇસકા વર્ણનસે આત્માકા વર્ણન નહિ હોતા. અરે યહાં તો ત્યાં લગ કહા કે અપનેસે ભિન્ન ભગવાન તીર્થંકર હો કે સર્વજ્ઞ હો કે પંચપરમેષ્ઠિ હો એ અપના આત્માકી અપેક્ષાએ અનાત્મા, પરદ્રવ્ય હૈ. આહાહાહાહા ! ઉસકી સ્તુતિ એ વ્યવહાર સ્તુતિ હૈ, પુણ્યબંધકા કારણ હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહાહા...

તો વાસ્તવિક તીર્થંકર અને કેવળીકી સ્તુતિ કિસકો કહે તો, ઉસકે ઉત્તરમાં એસા કહા, હૈ ? ઉસમેં જ્ઞેય જ્ઞાયકકા સંકર દોષકા પરિહાર કરકે સ્તુતિ કરતે હૈ. કયા કહેતે હૈ ? આહાહાહા... ભગવાન આત્મા જ્ઞાયક હૈ ઓર આ ઇન્દ્રિયાં જો હૈ જડ એ જ્ઞેય હૈ, પર હૈ. એમ અંદર ભાવેન્દ્રિય જો હૈ ઓ ભી જ્ઞેય હૈ, પર હૈ. એસે દેવ ગુરુ ને શાસ્ત્ર કે ઉસકી વાણી એ ભી પરજ્ઞેય હૈ એ ભી ઇન્દ્રિય હૈ. જૈસે આ જડ ઇન્દ્રિયાં હૈ. એસે અંદર ભાવેન્દ્રિય એકેક વિષયકો જ્ઞાનકો

*ટંકોત્કીર્ણ = પથ્થરમાં ટાંકણાથી કોરેલી મૂર્તિની જેમ એકાકાર જેવો ને તેવો સ્થિત.

ખંડ ખંડ બતાનેવાલી ઔર ઇન્દ્રિયકા વિષય ચાહે તો સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર હો, ચાહે તો દેવ, ગુરુ, શાસ્ત્ર હો, યે સબ પરદ્રવ્ય હૈ, ઇન્દ્રિય હૈ. એ ઇન્દ્રિય પરદ્રવ્ય હૈ. ઇન્દ્રિય કહો કે પરદ્રવ્ય કહો, જડ ઇન્દ્રિય, ભાવેન્દ્રિય ઔર ઇન્દ્રિયકા વિષય, આહાહાહાહા... ચાહે તો ત્રણ લોકનો નાથ ભગવાન સમોસરણમાં બિરાજમાન હો એ પણ ઇન્દ્રિયકા વિષય હોનેસે ઇન્દ્રિય હૈ. આવી વાત છે પ્રભુ. આહાહા !

યે સબ જ્ઞેય હૈ ઔર તુમ જ્ઞાયક હૈ. દોકી એકતા સંકરદોષ હૈ. દ્રવ્યેન્દ્રિય મૈં હું, ભાવેન્દ્રિય મૈં હું, ઔર ભગવાનકી વાણી અને ભગવાન યે મૈં હું. આહાહાહા ! તો ઉસમૈં આહા... જ્ઞેય અને જ્ઞાયકકો સંકર બનાયા. સંકરકા અર્થ ખીચડો બનાયા. સમજમૈં આયા ? આવી વાત છે બાપુ ! ઝીણી સૂક્ષ્મ વાતું ઘણી.

યે જ્ઞેય જડેન્દ્રિય, ભાવેન્દ્રિય ઔર ઇન્દ્રિયકા વિષય, ચાહે તો ત્રણ લોકના નાથની વાણી અને ભગવાન ઇસકો તો અહીં ઇન્દ્રિય કહેનેમૈં આયા હૈ. પાઠમાં તો ઇતના હૈ કે ઇન્દ્રિય જિણિતા ત્યારે ઓલા કેટલાંક વિદ્વાનો અત્યારે કહે માળા વિદ્વાનોએ દુરુહ કરી નાખી ટીકા, શું કે આ ઇન્દ્રિયને જીતવું એટલું હતું. અરે પ્રભુ, પણ ઇન્દ્રિયને જીતવાનો અર્થ જ આ છે. (શ્રોતા:- ઇન્દ્રિયોને જીતાય કેવી રીતે) એ લોકો એમ કહે કે આ ભાષામાં સાદી વાત હતી ઇન્દ્રિયને જીતવું અને આ અર્થકારે, ટીકાકારે દુરુહ કરી નાંખ્યુ કે ઇન્દ્રિયો જડ, ભાવેન્દ્રિય ઔર ભગવાનકી વાણી ઔર ભગવાન એ પણ ઇન્દ્રિય અહીં લગ લે ગયા માળા ટીકાકાર. આ તો ગંભીરપણે પાઠ પડયા હૈ. ઉસકી અંદર ભાવ કયા હૈ ઉસકી ટીકા સ્પષ્ટ ક્રિયા હૈ. તો એ લોકોને એ દુરુહ લાગતે હૈ. આહાહા ! ઇન્દ્રિય ? વીતરાગકી વાણી સાંભળે, ભગવાન સાક્ષાત્, બિરાજતે હૈ એમ દેખે, એ ઇન્દ્રિય ? ઇન્દ્રિયકા વિષય ઇન્દ્રિય. આકરી વાતું બાપુ બહુ ભાઈ ! આહાહા... !

એ જ્ઞેય ને જ્ઞાયક દોકી એકતાપણાકી બુદ્ધિ, સંયોગબુદ્ધિ, સંકરબુદ્ધિ, પરની હારે સબંધબુદ્ધિ એ મિથ્યાત્વ હૈ. આહાહા... ઝીણી વાત પ્રભુ ! બહુ માર્ગ એવો સૂક્ષ્મ છે. આહાહા ! એ ભગવાન આત્મા જ્ઞાયક સ્વરૂપ પ્રભુ અને એ અલાવા આ દ્રવ્યેન્દ્રિય આદિ અને ભગવાન આદિ પણ ઇસકો ઇન્દ્રિય કહા, જ્ઞેયરૂપે ઇન્દ્રિય કહા. આહાહા... ! ભગવાન આત્મા અણઇન્દ્રિય જ્ઞાયક પ્રભુ અંદર, આહાહાહા... એ અણઇન્દ્રિયની અપેક્ષાએ ભગવાન અને ભગવાનની વાણીને પણ ઇન્દ્રિય કહી દીધું. આહાહા ! બાલચંદજી (અહીં તો) આવી વાતું છે, શું થાય ? એ લોકોએ એમ કહ્યું છે હમણાં આવ્યું 'તું કે ટીકાકારે દુરુહ કરી નાંખ્યું. ઓલા વિદ્યાનંદજીએ સમયસાર કર્યું છે. સાદી અમથી ભાષામાં કર્યું છે સાધારણ. અરે બાપુ આ કોઈ વિદ્વતાની ચીજ નથી. આહાહા... અહીંયા તો પરમાત્મા અપના જ્ઞાયક સ્વભાવ એ અપેક્ષાએ ઉસકે અલાવા જિતની ચીજ હૈ, સબકો ઇન્દ્રિય કહેનેમૈં આયા હૈ. આહાહાહા ! દૂસરી રીતે કહીએ તો ભગવાન આત્મા જ્ઞાયક સ્વરૂપ ઉસકે અલાવા દૂસરી સબ ચીજ અજીવ હૈ. આ જીવ નહિં માટે અજીવ હૈ. આહાહાહા...

ભગવાનનો આત્મા ત્રણલોકના નાથનો તો આ જીવ જ્ઞાયકની અપેક્ષાએ એ અજીવ હૈ, જીવ નહીં. આ જીવ નહીં માટે, સુમેરુચંદજી ! આકરી વાતું. નાનાભાઈને લાવ્યા આજે હારે. આહાહા ! ભાઈ અનંતકાળમાં એણે વાસ્તવિક તત્ત્વ દૈષ્ટિમાં લીધું નથી. આહાહા... એ જ્ઞેય અને

જ્ઞાયક આવ્યું ? સંકરદોષ, સંકરદોષનો અર્થ બેનું એકપણું, બેના સંબંધનું એકપણું, સંયોગ સંબંધ, સંકરસંબંધ, આહાહા... બેની એકતાની માન્યતા એના દોષનું નિરાકરણ કરે છે અહીંયા. આહાહા... છે ? એમ કરીને સ્તુતિ કરતે હૈ, તીર્થંકર કેવળીની સ્તુતિ, ભાષા એસી હૈ, પણ એ તીર્થંકર કેવળીની સ્તુતિનો અર્થ, અપના આત્મા જો જ્ઞાયક સ્વરૂપ પૂર્ણાનંદ હૈ. ઉસમેં એકાગ્ર હોના યે તીર્થંકર ને કેવળીની સ્તુતિ છે. આહાહાહા... આવી વાત. જગત સમાજને કઠણ પડે શું થાય ? આહા... સંકરદોષકા પરિહાર કર તીર્થંકર કેવળીની સાચી સ્તુતિ એમ છે ને ભાઈ બાબુભાઈ ? તો તીર્થંકર કેવળી તો પર છે ને, વાત કરશે, અહીંયા આત્માની. ભગવાન આત્મા પૂર્ણાનંદનો નાથ પ્રભુ. આહાહા... એની સન્મુખ થઈને એમાં એકાગ્રતા કરવી એ તીર્થંકર ને કેવળીની સ્તુતિ કહેવાય છે. આહાહા ! સમજાય છે કાંઈ ? એ વાત અહીંયા કહેગા, હૈ ? સંકરદોષકા પરિહાર કરકે, કેની સ્તુતિ ? તીર્થંકર કેવળીની, તીર્થંકર કેવળીની અર્થાત્ આત્માની. આહાહા !

જો ઇંદિયે જિગિત્તા ણાણસહાવાધિયં મુણદિ આદં ।

તં ખલુ જિદિંદિયં તે ભગંતિ જે ણિચ્છિદા સાહૂ ॥૩૧॥

(હરિગીત)

જીતી ઇન્દ્રિયો જ્ઞાનસ્વભાવે અધિક જાણે આત્મને,

નિશ્ચય વિષે સ્થિત સાધુઓ ભાષે જિતેન્દ્રિય તેહને. ૩૧.

શબ્દાર્થ: ગાથાર્થ લઈએ, આ તો ૧૯ મી વાર વંચાય છે. ૧૮ વાર તો આખું સમયસાર સભામાં વંચાઈ ગયું છે. (શ્રોતા:- ઓગણીસમી વાર જુદી રીતે વંચાય છે) ૧૯ માં ૯ આવ્યો ને (શ્રોતા:- ન ફરે એવો એકડો ને પછી નવડો આત્મા કોઈ દિ' ન ફરે એવો) હા, એવો. આહાહાહા ! ગાથાર્થ: સૂક્ષ્મ છે ભાઈ, આ ગાથા જ બરાબર આવ્યા છે બરાબર અનુકૂળમાં. આહાહા ! એવી છે. જે ઇન્દ્રિયોંકો જીતકર ઉસકા અર્થ ત્રીન ઇન્દ્રિયકા, અર્થ ત્રીન, દ્રવ્યેન્દ્રિય, ભાવેન્દ્રિય અને ભગવાન દેવ ગુરુ શાસ્ત્ર સ્ત્રી કુટુંબ પરિવાર સબ ઇન્દ્રિય. આહાહા... ઉસકો જીતકર અથવા એ તરફકા આશ્રય અને લક્ષ છોડકર. આહાહાહા ! જ્ઞાન સ્વભાવે અધિકમ્ જ્ઞાન સ્વભાવી ભગવાન આત્મા એ પરસે જુદો-જુદો અધિક ભિન્ન પરિપૂર્ણ. આહાહાહા ! કયા કહા ? ઇદ્રિયોંકો જીતકર બહુ ટુંકામાં પણ ઘણું ગંભીર કહેશે. ટીકા આવશે. આ જડ ઇન્દ્રિય, ભાવેન્દ્રિય જે એક એક વિષયકો ખંડ ખંડ જ્ઞાન બતાવે ઔર દેશ, કુટુંબ, સ્ત્રી, પરિવાર, આબરુ, પૈસા, દેવ ગુરુ ને શાસ્ત્ર સબકો અહીંયા તો ઇન્દ્રિય કહા હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહાહાહા !

ઉસકો જીતકર અર્થાત્ ઉસસે ભેદ કરકે, આહાહા... જ્ઞાન સ્વભાવ અધિક, ભગવાન આત્મા, જ્ઞાન સ્વભાવથી પરજ્ઞેયથી ભિન્ન, અધિક, જુદા, પરિપૂર્ણ. આહાહા... જ્ઞાન સ્વભાવકે દ્વારા અન્ય દ્રવ્યસે અધિક, આહાહાહા... અન્ય દ્રવ્યસે જુદા, ભગવાન અને ભગવાનની વાણીથી પણ પ્રભુ જુદો, આહાહા... આત્માકો જાનતે હૈ. અપના ભગવાનકો અન્ય દ્રવ્યસે ભિન્ન, અધિક, જુદો, અપના પરિપૂર્ણ આત્માકો જાનતે હૈ, અનુભવતે હૈ, વેદતે હૈ, મનુતે-માનતે હૈ, જાનતે હૈ, વેદતે હૈ. આહાહા !...

સમયસાર તો અલૌકિક ચીજ છે. બાપુ. આ તો સાક્ષાત્ ત્રણલોકના નાથ સર્વજ્ઞની વાણી છે. આહાહા.. (શ્રોતા:- જગતની ત્રીજી આંખ) અદ્વિતીય ચક્ષુ, અજોડ ચક્ષુ. આહાહા ! ભગવાન અદ્વિતીય ચક્ષુ, આ તો શબ્દ છે. આ તો ઇન્દ્રિય છે. આ ઇન્દ્રિય છે, આ આત્મા નહિ. આહાહાહા ! એનાથી પણ જુદો, આહાહા... જ્ઞાયક સ્વભાવ, અધિક એટલે જ્ઞેયથી ભિન્ન અને એકલા જ્ઞાન સ્વભાવે પરિપૂર્ણ એને જે અંતરમાં અનુભવતે છે, માનતે છે, જાણતે છે, ઇસકો જિતેન્દ્રિય કહેનેમાં આયા છે. એણે ઇન્દ્રિયને જીતી. આમ ઇન્દ્રિયને જીતવી કે કાન બંધ રાખવા. આંખ્યું આમ બંધ કરી છે. (એ કાંઈ જીતવું નથી) આહાહા ! સમજમાં આયા ?

આત્માકો જાનતે છે, ઉન્હે નિશ્ચયનયમાં સ્થિત સાધુઓ નિશ્ચયનયમાં જે સ્થિત સાધુઓ છે, વહ વાસ્તવમાં જિતેન્દ્રિય કહેતે છે. એ જીવકો જિતેન્દ્રિય, ધર્મી, સમકિતી કહેતે છે. આહાહા... નિશ્ચયમાં સ્થિત સંતો જે કોઈ જ્ઞેયકો અપના જ્ઞાયકસે ભિન્ન જ્ઞેયસે બનાકર, અપના આત્માકા અનુભવ કરતે છે. ઇસકો નિશ્ચયમાં સ્થિત સંતો ઇસકો જિતેન્દ્રિય કહેતે છે. આહાહા... આવી ભાષાય કઠણ પડે. આહાહા ! સમજમાં આયા ?

ટીકા: દ્રવ્યેન્દ્રિય આ શરીર પરિણામને પ્રાપ્ત જડ આ પાંચ ઇન્દ્રિયાં છે. શરીરની પરિણામ-પર્યાય, શરીરના પરિણામને પ્રાપ્ત આ જડ ઇન્દ્રિયો, આહાહા... આવશે ટીકામાં. ભાવેન્દ્રિય જે એક એક જ્ઞાનનો વિષય એક એક ઇન્દ્રિય એક એક વિષયને ખંડ-ખંડ જણાવે, એ ભાવેન્દ્રિય ઔર ઇન્દ્રિયોંકે વિષયભૂત, ઇન્દ્રિયોંકે વિષયભૂત, આહાહાહા... સ્ત્રી કુટુંબ, પરિવાર, દેશ, દેવ ગુરુ ને શાસ્ત્ર એ બધા ઇન્દ્રિયોના વિષય છે. આહાહા ! તેને, આહાહા... પદાર્થોંકો ત્રીનોંકો, ત્રીન આયાને દ્રવ્યેન્દ્રિય, ભાવેન્દ્રિય અને એનો વિષય. વિષય શબ્દે પદાર્થ. આહાહાહા... ત્રીનોંકો અપનેસે અલગ કરકે, એ ત્રીનો જ્ઞેયકો અપના જ્ઞાયકભાવ, પરસે ભિન્ન કરકે, આહાહાહા... સમસ્ત અન્ય દ્રવ્યોસે ભિન્ન સમસ્ત અન્ય દ્રવ્યોસે ભિન્ન. દ્રવ્યેન્દ્રિય ભાવેન્દ્રિય અને ભગવાનની વાણી આદિ અન્ય દ્રવ્ય, ઐસે ભિન્ન, ઇસસે ભિન્ન, આહાહાહા... અપને આત્માકા અનુભવ કરતે છે. અપને આત્માકા, ભગવાનકા આત્મા નહિ. આહાહાહાહા... અપને આત્માકા અનુભવ કરતે છે યે મુનિ નિશ્ચયસે જિતેન્દ્રિય છે. આને જિતેન્દ્રિય કહેનેમાં આતા છે. આહાહા !

હવે ખુલાસા. અનાદિ એનો અર્થ અમર્યાદ કર્યો, બે શબ્દ નથી, ટીકામાં એક જ શબ્દ છે. નિરવધિ-નિરવધિ અનાદિ મર્યાદા વિનાના કાળને, આહા... બંધ પર્યાયકે વશ, રાગ ને કર્મ ને નિમિત્તને વશ, નિમિત્તસે નહિ, પણ નિમિત્તને વશ. સમજમાં આયા ? અનાદિ અમર્યાદિત, એ અનાદિનો અર્થ કર્યો. મર્યાદા વિનાનો કાળ. અનાદિ, બંધ પર્યાયને વશ, આહાહા.... રાગાદિ પર વસ્તુ જે બંધ એને વશ થયેલો જીવ, જિસમાં સમસ્ત સ્વપરકા વિભાગ અસ્ત હો ગયા છે. જિસમાં અપના સ્વરૂપ અને રાગ અને પરદ્રવ્ય દો એક માનકર સ્વપરકા ભિન્નપણા અસ્ત હો ગયા છે. સ્વપરકી એકતા કરકે સ્વપરકી ભિન્નતા આથમી ગઈ, અસ્ત હો ગઈ. આહાહા... આથમી ગઈ એટલે બેની જુદાઈ રહી નહિ. જ્ઞાયક જ્ઞાયકપણે અને ઇન્દ્રિયાં પર એ જે ભિન્ન છે ઐસા ન રહા, દોકી એકતાકે વશ અસ્ત હો ગઈ ભિન્નતા, ભિન્નતા અસ્ત હો ગઈ. આહાહાહા... આ તો અલૌકિક છે ભાઈ. આહાહાહા... આ તો દિગંબર સંતો ને જૈનદર્શન

સર્વજનું કહેલું એ આ તત્ત્વ છે, બાપુ. આહાહા !

વિભાગ અસ્ત હો ગયા હૈ, કયા કહા ? એક કોર જાયક ભગવાન પૂર્ણાનંદ પ્રભુ ચૈતન્ય વિલાસી આનંદનો નાથ પ્રભુ અને એક બાજુ શરીર, વાણી, મન, ઇન્દ્રિય, સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર, દેવ, ગુરુ બે સ્વપર ભિન્ન હૈ, એ અનાદિ રાગકે વશ હોકર ભિન્નતા અસ્ત હો ગઈ હૈ, ભિન્નતા અસ્ત હો ગઈ. એકતા પ્રગટ હો ગઈ. આહાહા...

એ દેવ પણ મારા છે, ગુરુ મારા છે. (શ્રોતા:- બેની એકતા થઈ ગઈ) એકતા હૈ. આકરું કામ છે પ્રભુ ! શું થાય ? એ જ્ઞેયમાં જાય છે. દેવ સર્વજ્ઞ ત્રિલોકનાથ અને ગુરુ નિર્ગ્થમુનિ સંત દિગંબર અને શાસ્ત્ર ભગવાને કહેલાં એ પરમાગમ. આહાહા ! એ પરવસ્તુ અને સ્વઆત્મા એની ભિન્નતા, રાગને વશ હોકર દોકી ભિન્નતા આથમી ગઈ હૈ. અસ્ત હો ગઈ હૈ. ભિન્નતા ઉસકી પાસ રહી નહિ. ઝીણું છે. બાલયંદજી ! આહાહા ! હૈ ? સ્વપરકા વિભાગ, સ્વપરકા વિભાગ, સ્વ જાયક અને પર રાગાદિ, દેવ, ગુરુ આદિ. સ્વપરકા વિભાગ, સ્વપરકી જુદાઈ અસ્ત હો ગઈ હૈ. અર્થાત્ જો આત્માકે સાથ ઐસી એકમેક હો રહી હૈ, કે ભેદ દિખાઈ નહીં દેતા. આહાહા.... સમજાણું ? ઓલામાં લેશે નિકટતા, ગ્રાહ્ય ગ્રાહકમાં છે ને ભાઈ ? ત્યાં નિકટતા ત્યાંય નિકટતા લીધી છે ને ભાઈ. ૨૯૪ (ગાથામાં) ચૈત્ય ચેતકની અત્યંત નિકટતા એ પાઠ છે ત્યાં, ભગવાન આત્મા ચેતક જાણનાર અને રાગ ને દેવ, ગુરુ, શાસ્ત્ર આદિ એ ચૈત્ય છે. જાણવા લાયક, જાનનેવાલા ભગવાન અને એ જાનને લાયક. આહાહા ! દોકી અતિ નિકટતાને કારણે, જાણે જણાવા લાયક વસ્તુ મેરી હૈ ઐસે અજ્ઞાનીકો હો ગઈ. આહાહા.. મીઠાલાલજી ! ઝીણી વાતું બહુ બાપુ. આહાહા !

અને ભાન હુએ પીછે પણ, સમ્યર્ટ્ષિકો, જ્ઞાનીકો ઇન્દ્રિયકા પરના આશ્રયે રાગ હોતા હૈ, જ્ઞાનીકો ભી રાગ હોતા હૈ, પણ એ રાગ અપની જ્ઞાનધારામં ન ગોઠવતાં, જ્ઞાનધારા અને રાગધારા ભિન્ન રાખતે હૈ. કર્મધારા આતા હૈ ને ૧૧૦ કળશ, ૧૧૦ કળશ. આહાહા.... સમકિતીકો ભી અનુભવીકો ભી અરે સાચા સંતોકો ભી, આહાહા... પર ઇન્દ્રિયના લક્ષવાળો રાગ આતા હૈ. આહાહા ! એ દુઃખ હૈ આનંદસે વિપરીત હૈ. આહાહા ! ઐસા જ્ઞાનીકો આતા હૈ પણ પરકો પર તરીકે જાનતે હૈ. સમજમેં આયા ? વેદનમેં ભી દુઃખ આતા હૈ, કર્મધારા કહી ત્યાં. આહાહાહા ! ક્ષાયિક સમકિત હો, પરસે ભિન્ન કરકે એકલા જાયકકા અનુભવ હો, અપ્રતિહત ક્ષાયિક થયું હોય, ઉસકો ભી રાગ આતા હૈ. યે કર્મધારા સાથમેં હોતી હૈ. અને કર્મધારાકા વેદન ભી હૈ. આહાહા ! આકરું કામ ભાઈ ! એ આત્માકા, જ્ઞાનકા વેદન ભી હૈ ઔર અપૂર્ણ દશા હૈ, ને પૂર્ણ નહિ, એથી રાગ આયા એ જ્ઞેય તરીકે હોં.

છતાં દુઃખના વેદન હૈ. આ વાત કઠણ પડે જગતને. સમજમેં આયા ? ભિન્ન પાડયું, ભિન્ન પાડવા છતાં, રાગ બાકી અંદર આતા હૈ, વીતરાગ નહિં એટલે રાગ આતા હૈ, સાધક હુવા, અનુભવ હુવા, જ્ઞેયસે જાયક ભિન્ન મેરી ચીજ ઐસા અનુભવમેં આયા. છતેં જબલગ વીતરાગતા ન હો તબલગ જ્ઞાનીકો ભી રાગ, રાગ કહો કે દુઃખ કહો, આહાહા... આતા હૈ. ત્યાં તો કહાને ભાઈ ૧૧૦ કળશમાં રાગ, દુઃખ અને આત્માકા ભાનનો આનંદ એક સાથ રહેનેમેં વિરોધ નહિ. ત્યાં લિયા હૈ ૧૧૦ કળશમેં મિથ્યાશ્રદ્ધા અને સમ્યક્શ્રદ્ધા દોકો એક સાથ રહેનેમેં

વિરોધ છે. છે અંદર ? છે કળશ ? ૧૧૦ હોં. જુઓ એ જ આવ્યું હોં, ગુજરાતી છે હોં. એક જીવમાં એક જ કાળે જ્ઞાન અને ક્રિયા આહા... બંને કઈ રીતે હોય ? એક જ કાળે જ્ઞાન ક્રિયા બન્ને એક કોર જ્ઞાનનું પરિણમન અને એકકોર રાગનું પરિણમન એવું એક કાળે કેમ હોય ? છે ? કળશટીકામાં છે. ૧૧૦ કળશ. જ્ઞાન અને ક્રિયા બન્ને એક સાથે કઈ રીતે હોય ? પ્રભુ એકકોર આત્માનું જ્ઞાન અને અનુભવ થયો અને તે જ્ઞાનના આનંદની દશા રહે ઔર સાથમેં રાગક્રી ક્રિયાકા દુઃખક્રી દશા રહે એક સાથ કેસે રહ સકતે છે ? એ કહા. સમાધાન: વિરોધ તો કાંઈ નથી. આહાહાહા ! છે ? કેટલાક કાળ સુધી બન્ને હોય છે. સાધક છે ને ? સાધક છે ત્યાં થોડું બાધકપણું છે. રાગ દુઃખ છે. જ્ઞાનીકો ભી દુઃખ વેદતે છે. આનંદક્રી સાથ દોયકા વેદન છે. આહાહા ! છે ? કેટલાક કાળ સુધી બન્ને સાથમેં રહેતા છે, એસા વસ્તુકા પરિણામ છે. પરંતુ વિરોધી જૈસા દિખતે છે. પરસે ભિન્ન જ્ઞાનનો અનુભવ ઔર સાથમેં રાગના દુઃખનો અનુભવ, એ વિરોધ જૈસા દિખતે છે. આહાહાહા ! પણ અપના અપના સ્વરૂપે છે. વિરોધ તો કરતે નહીં. આહાહા ! કેટલા કાળ સુધી રહેશે ? કે જ્યાં સુધી આત્મા મિથ્યાત્વરૂપી વિભાવ પરિણામ મટયા અને આત્મદ્રવ્ય શુદ્ધ હુવા પણ ક્રિયાનો ત્યાગ બરોબર પરિપકવતાને પામ્યો નથી. એ રાગની ક્રિયાનો ત્યાગ હજી પૂર્ણ થયો નથી. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહા ! ક્રિયાનો મૂળથી વિનાશ થયો નથી, જ્યાં સુધી અશુદ્ધ પરિણમન છે ત્યાં સુધી જીવનો વિભાવ પરિણમન છે. આહાહાહા ! આહાહા !

વાતું બાપા, મારગડા કોઈ જુદા છે. દુનિયાને હાથ આવ્યો નથી. સમજાય છે કાંઈ ? એક કોર અસ્ત હો ગયા એમ કહ્યું અને ભાન હુઆ, એ કહેશે. આહાહા !

મેં તો જ્ઞાયક સ્વરૂપ પરજ્ઞેયક્રી એકતાસે ભિન્ન, સંકર સંબંધસે સંયોગ સંબંધસે ભિન્ન. આહાહા ! મેરી ચીજને પરની સાથે કોઈ સંબંધ છે નહીં, એસા અંતરમેં અનુભવ સમ્યગ્દર્શન હુવા. સમજમેં આયા ? એસા હોને પર ભી પૂર્ણ જબલગ વીતરાગ ન હો, તબલગ સાથમેં રાગ અર્થાત્ દુઃખની પર્યાય સાથમેં આતી છે, અને જ્ઞાનીકો ભી, આનંદકા ભી વેદન અને પૂર્ણ આનંદ નહીં, તો થોડા દુઃખકા વેદન પણ છે સાથમેં, ઝીણી વાત બાપુ... મારગડા જુદા કોઈ છે. અત્યારે તો ભારે ગોટો ઊઠયો છે. આહાહાહા ! આ નિર્મળાનંદ નાથ ! આહાહાહા... એમાં પૂર્ણ નિર્મળ દશા ન હો, તબલગ મલિનતા તો આતી છે. વ્યવહાર આતા છે ને ? વ્યવહાર આતા છે એ તો સબ રાગ છે, દુઃખ છે. આહાહા ! દેવગુરુ શાસ્ત્રની શ્રદ્ધાનો રાગ, પંચમહાવ્રતના પરિણામનો રાગ, અરે શાસ્ત્રના ભણતરનો રાગ, એ રાગ હોતા છે, પણ છે દુઃખરૂપ. આહાહાહા !

આવી વાત આકરી પડે જગતને, પણ શું થાય ? ભાઈ ! મારગ તો એ છે. આહા ! આ જનમ મરણ રહિત બાપુ, ચોરાશીના અવતાર કરી કરી ને કૂતરાના, કાગડાના, કંથવાના, આહાહાહા... એ નરકના ભવો, પ્રભુ એમ કહે એ નરકની વેદના નાથ એક ક્ષણ તેં વેદી કરોડો વર્ષની તો શું વાત કરીએ ? એક ક્ષણની વેદના, કરોડો ભવે અને કરોડો જીભે ન કહેવાય. પ્રભુ એટલી વેદના તું ભૂલી ગયો પ્રભુ ! નરકની અંદર નાથ તેત્રીસ તેત્રીસ સાગરની સ્થિતિએ અનંતવાર ગયો પ્રભુ ! એમાં પરમાત્મા એમ કહે પ્રભુ તેરી એક ક્ષણની વેદના, આહાહાહા... એ દુઃખની વ્યાખ્યા કરતા કરોડો ભવે ને કરોડો જીભે ન કહેવાય પ્રભુ એવું તેં દુઃખ વેઠ્યું છે. સમજાય છે કાંઈ ? આહાહા ! અરે જાગ રે નાથ જાગ, ઓલામાં આવે છે રમેશમાં, દુઃખડા સહ્યા

ન જાય અને હવે જાગીને જો તું જીવ આવે છે. રમેશનું, (ભજન) આહાહાહા... અહીં એ કહે છે, જિતની પરની સાથે એકત્વબુદ્ધિ એ દુઃખ અને એકત્વબુદ્ધિ ગયા પછી પણ જિતની અસ્થિરતા એ બી દુઃખ. સમજમેં આયા ? આહાહાહા !

જેને એમાં જ્ઞાનધારા અને ક્રિયાધારા, કર્મધારા કહી છે એ કર્મની એટલે રાગની પરિપૂર્ણતાનો ત્યાગ જ્યાં સુધી ન થાય, રાગની પરિણતિનો પરિપૂર્ણ ત્યાગ ન થાય, તબલગ રાગ અને જ્ઞાન ક્રિયા એક સાથમેં રહેનેમેં વિરોધ નહિ. હૈ દોનોં વિરુદ્ધ, આનંદની દશા અને રાગની દુઃખ દશા, હૈ તો દો વિરુદ્ધ, પણ એક સાથ રહેનેમેં વિરોધ નહિ. આહાહાહા... આવી વાતું છે. (શ્રોતા :- દુઃખ છે એને જ્ઞાનનું જ્ઞેય માનીએ તો), માત્ર દુઃખ છે, એમ ન માને તો મિથ્યા ભ્રમણા અજ્ઞાન છે. દુઃખ હૈ ને ? જ્ઞાનનું નિશ્ચયથી જ્ઞેય છે, પણ વેદનની અપેક્ષાએ વેદતે હૈ, આહાહા... જ્ઞાનની અપેક્ષાએ જ્ઞેય, શ્રદ્ધાની અપેક્ષાએ હેય, ચારિત્રની અપેક્ષાએ વેદન. આવું છે બાપુ ! મારગ ભાઈ ! આહાહાહા... એ અહીં કહે છે. આહા !

જે આત્માકે સાથે એકમેક હો રહી હૈ, ભેદ નહિ દિખતા હૈ, દ્રવ્યેન્દ્રિય, ભાવેન્દ્રિય અને એના વિષય પર, એ બે જાણે એક હોય. આહાહા... એસા ભેદ ભિન્ન નહીં દિખતે, એકપણે દેખતે હૈ અજ્ઞાની અનાદિસે. આહાહા...

હવે ઉસકા ખુલાસા, ઇન્દ્રિયની વ્યાખ્યા હવે, અનાદિ બંધ પર્યાયકે વશ જિસમેં સમસ્ત આવી ગયું ને ? ભેદ નહીં દિખાઈ દેતે-

એસે શરીર પરિણામને પ્રાપ્ત, કયા ? આ. આ. આ શરીરના પરિણામ પર્યાય છે હો. જડ ઇન્દ્રિય શરીરની પર્યાય હૈ. શરીરના પરિણામને પ્રાપ્ત દ્રવ્ય ઇન્દ્રિય હૈ. ભાષા તો સાદી છે. પકડાય એવું છે. આહાહાહા... આ શરીર પરિણામને પ્રાપ્ત જડ દ્રવ્યેન્દ્રિય પછી ભાવેન્દ્રિય લેશે. શરીર પરિણામ, શરીરની પર્યાય. આહાહા ! આ જડ ઇન્દ્રિય શરીરની પર્યાય છે, એ આત્માની પર્યાય નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? પ્રાપ્ત દ્રવ્યેન્દ્રિયોંકો - શરીર પરિણામને પ્રાપ્ત, શરીરની પર્યાયને પ્રાપ્ત, એ પાંચેય ઇન્દ્રિય, જડ ઇન્દ્રિય શરીરની પર્યાય છે. આહાહાહા...

એને તો નિર્મળ ભેદ અભ્યાસની પ્રવીણતાસે, કયા કહેતે હૈ. હવે નિર્મળ ભેદ અભ્યાસ. આહાહાહા... એ જડ શરીરની પર્યાયને પ્રાપ્ત એનાથી ભેદ અભ્યાસ, નિર્મળ ભેદ અભ્યાસ, જરી શું કહે છે ? શાસ્ત્ર અભ્યાસ નહિં, ભેદ અભ્યાસ અને તે પણ નિર્મળ ભેદ અભ્યાસ, એટલે ? કે ધારણામાં આવી જાય એને વાત, કે આ ઇન્દ્રિય પર છે, આ પર એ ભેદ અભ્યાસ નહિં. સમજમેં આયા ? આહાહા... એના ખ્યાલમાં આવે, કે આ શાસ્ત્ર કે આ દ્રવ્ય ઇન્દ્રિય પર છે આત્માથી, પણ એ ભેદ અભ્યાસ નહીં, આહાહાહા ! એ તો શાસ્ત્ર અભ્યાસ. આહાહા... અને શાસ્ત્રનું જ્ઞાન એ પણ શબ્દનું જ્ઞાન હુઆ. આહાહાહા ! એથી નિર્મળ ભેદ અભ્યાસ, આ શબ્દ પડ્યો છે. શરીર પર્યાયને પ્રાપ્ત એનાથી ભિન્ન અંદરમાં, નિર્મળ ભેદ અભ્યાસ, પરનું લક્ષ છોડી દઈ અને અંતરના લક્ષમાં જાવું, આહાહા ! આહા ! નિર્મળ ભેદ અભ્યાસ, નિર્મળ શાસ્ત્ર અભ્યાસ, એમ નહીં. આહાહાહા ! એક વાત, નિર્મળ ભેદ અભ્યાસકી પ્રવીણતા એમાં ચતુરાઈ, કૌશલ્ય, કૌશલ્ય શબ્દ પડ્યો છે ને ભાઈ, સંસ્કૃતમાં. આહાહાહા... ચતુર માણસ, એમ કૌશલ્ય એ ઇન્દ્રિયથી ભિન્ન અભ્યાસમાં, નિર્મળ ભેદના અભ્યાસમાં પ્રવીણ. આહાહાહા...

દ્રવ્યેન્દ્રિયથી શરીર પરિણામને પ્રાપ્ત પર્યાયને, શરીરની પર્યાય છે. આ દ્રવ્યેન્દ્રિય એનાથી નિર્મળ ભેદ અભ્યાસથી પ્રવીણતા, ચતુરપણે, આહાહાહા... અને દેહની પર્યાયથી ભિન્ન કરવું આત્માને, આહાહા... આ તો હજી સ્થૂળછે, ભાવેન્દ્રિયનું ઝીણું છે. આહા.. નિર્મળ ભેદ અભ્યાસની પ્રવીણતા, શરીર પરિણામને પ્રાપ્ત જો ઇન્દ્રિયાં એને નિર્મળ ભેદ અભ્યાસ, આ અભ્યાસ કરવો એમ કહે છે. નિર્મળ ભેદજ્ઞાનનો અભ્યાસ. આહાહાહા.. ભેદ અભ્યાસની પ્રવીણતા, ચતુરાઈ, કૌશલ્યથી પ્રાપ્ત - ભેદજ્ઞાનની કૌશલ્યતાથી પ્રાપ્ત. ભગવાન અંદર આત્મા. આહાહા ! આવું કામ બહુ.

અંતરંગમે શું પ્રાપ્ત ? નિર્મળ ભેદ અભ્યાસની પ્રવીણતાથી પ્રાપ્ત, શું ? કયા ? અંતરંગમે પ્રગટ, આ શરીર પરિણામ છે એ તો બાહ્ય રહ્યા, હવે એનાથી ભિન્ન પાડવાનો અભ્યાસ કરતાં, આહાહા... અંતરંગમે પ્રગટ અતિ સૂક્ષ્મ, આહાહાહા... અંતરંગમે પ્રગટ વ્યક્ત પરમાત્મસ્વરૂપ ભગવાન આત્મા. આહાહા... અતિ સૂક્ષ્મ, વિકલ્પથી પણ પાર, આહાહાહા... ગાથા ઝીણી સારી આવી ગઈ છે, તમો આવ્યા ને બરોબર મંગળિક છે. ભાગ્ય હોય તો આવું મળ્યા વિના રહે નહીં. આહાહા... આવી વાત... (શ્રોતા:- એ તો પૂર્વનું યાદ કર્યું વર્તમાનમાં શું કરવું ?) વર્તમાનમાં એને જુદું પાડવું એ. ભેદ અભ્યાસ કરવો. એકપણાની બુદ્ધિ છે. એમાં ભેદનો અભ્યાસ કરવો. આહાહા !

આ તો પુદ્ગલની, જડની પર્યાય છે. પરિણામ કહ્યા ને ? શરીર પરિણામને પ્રાપ્ત, પુદ્ગલની પર્યાયને પ્રાપ્ત, એને નિર્મળ ભેદજ્ઞાનના અભ્યાસથી, અભ્યાસની પ્રવીણતાથી પ્રાપ્ત, હવે અંદર, શરીર પરિણામને પ્રાપ્ત, એને નિર્મળ ભેદ અભ્યાસની પ્રવીણતાથી પ્રાપ્ત. આહાહાહા... કેમ મળે એની વિધિ કીધી. આહાહાહા... અંતરંગમે પ્રગટ અતિ સૂક્ષ્મ ચૈતન્ય સ્વભાવ, આહાહા ! ભગવાન જ્ઞાયક સ્વભાવ, ચૈતન્ય જ્ઞાયક આનંદ, જ્ઞાનરસ સ્વભાવ, ત્રિકાળી ધ્રુવ સ્વભાવ. આહાહા ! અતિ સૂક્ષ્મ અંદરમાં પ્રગટ છે. આહાહા ! જેમ શરીરના પરિણામને પ્રાપ્ત બાહ્ય પ્રગટ છે. આહાહા... એમ ભગવાન આત્મા અંતરંગમાં પ્રગટ છે. આહાહાહા ! નિર્મળ ભેદ અભ્યાસ, બાપુ આ તો મંત્રો છે આ કાંઈ કથા નથી. આહાહા ! આ તો ઝેર ઊતારવાના, સર્પના ઝેર કરડે છે ને ? મંત્ર ઉતારે છે. વીંછીના આ મિથ્યાત્વના ઝેર ઊતારવાના મંત્રો છે. એ કાંઈ શબ્દે પાર પડે એવું નથી એનું. આહાહા ! શરીર પરિણામને પ્રાપ્ત, એને નિર્મળ ભેદ અભ્યાસની પ્રવીણતાથી પ્રાપ્ત, આહાહા ! અંતરંગમે પ્રગટ, ઓલા શરીરના પરિણામ એ બહાર હતા, એ તો જડ. હવે અંતરંગમાં ભગવાન નિર્મળ ભેદ અભ્યાસની ચતુરાઈથી, કે આ તો આ ઇન્દ્રિય નહીં આ તો આત્મા આનંદ છે, જ્ઞાન સ્વરૂપ છે એસી ચતુરાઈસે, આહાહા... અંતરંગમે પ્રગટ અતિસૂક્ષ્મ, જે દયા દાનનો વિકલ્પ કે એ તો સ્થૂળ હૈ એનાથી તો પ્રભુ ભિન્ન અંદર છે. અતિસૂક્ષ્મ, ચૈતન્ય સ્વભાવ, જાણગસ્વભાવ, અંતરંગમે પ્રગટ અતિસૂક્ષ્મ, આહાહાહા... ટીકા તે પણ ટીકા છે ને ! આહાહાહા... નિર્મળ ભેદ અભ્યાસ એટલે કે એકલી ધારણા કરી રાખી હોય એમ નહિ, એ એમ કહે છે. આહાહા ! જ્ઞાનમાં ધારી રાખ્યું હોય કે જડ ઇન્દ્રિય પર છે ને આત્મા પર છે, એ નિર્મળ ભેદજ્ઞાન નહિં, એ તો ધારણાની વાત થઈ. આહાહાહા.. નિર્મળ ભેદ અભ્યાસકી પ્રવીણતાસે પ્રાપ્ત, આહાહા ! અંતરંગમે પ્રગટ, અતિસૂક્ષ્મ ચૈતન્ય સ્વભાવકા અવલંબનકે બળસે, ચૈતન્ય સ્વભાવ એના અવલંબનના બળથી, દ્રવ્યેન્દ્રિયને જુદી કરી.

આહાહાહા...

વાત ક્રમે કહેશે. દ્રવ્યેન્દ્રિય અને ભાવેન્દ્રિય પણ થાય છે તો એક હારે, સમજાવવામાં તો ક્રમ પડે છે. આહાહા ! દ્રવ્યેન્દ્રિય અને ભાવેન્દ્રિયથી ભિન્ન થવાનો સમય તો એક જ છે. પહેલો દ્રવ્યેન્દ્રિયથી જુદો પડે છે અને પછી ભાવેન્દ્રિયથી એમ કાંઈ નથી, સમજાવવાની શૈલી, તો શું કરે ? આહાહા !

અવલંબનકે બળસે 'અતિ' અંતરંગમે અસ્તિપણે, વ્યક્તપણે પ્રગટ, અતિસૂક્ષ્મ ચૈતન્ય સ્વભાવકે આધારસે, અવલંબનકે બળસે, સર્વથા અપનેસે અલગ ક્રિયા. આહાહાહા ! અલગ કરવાની રીત આ હૈ. ચૈતન્ય, પ્રગટ સૂક્ષ્મ સ્વભાવથી એના અવલંબનના બળસે આહાહા... દ્રવ્યેન્દ્રિય જુદી હો ગઈ. દ્રવ્યેન્દ્રિય જુદી કરી એમ કહેવાય. એને કરું છું એમ ત્યાં નથી. પણ સમજાવવું શી રીતે એને ? અંતરંગમાં ભેદ અભ્યાસના બળથી, પ્રાપ્ત જે અંતરંગમાં અતિસૂક્ષ્મ ચૈતન્ય સ્વભાવ એના અવલંબનના બળથી, પ્રાપ્ત થઈ ગયો આત્મા. એણે દ્રવ્યેન્દ્રિય જીતી લીધી, એને દ્રવ્યેન્દ્રિયને જીતી એમ કહેવામાં આવે. આહાહાહા... આવું સ્વરૂપ હવે માણસને એવું લાગે, માળા સોનગઢિયા નિશ્ચયાભાસ છે. એમ કહે છે. કહો બાપુ કહો. પ્રભુ એમ એકલી નિશ્ચયની વાતું, વ્યવહારની વાતું નથી આવતી ? (શ્રોતા:- મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમાં કહ્યું છે નિશ્ચય એટલે ખરી.) નિશ્ચય એટલે સત્ય અને વ્યવહાર એ તો ઉપચારિક છે. આહાહા ! છતાં વ્યવહાર આવે છે એ તો કહીએ છીએ કહ્યું ને. આહાહા ! જ્યાં લગી પૂર્ણ વીતરાગ ન હો, જ્યાં લગી યથાખ્યાત ચારિત્ર ન હો, તબલગ જ્ઞાનીકો સમકિતીકો અનુભવીકો બી રાગધારા, દુઃખધારા આહાહા... દુઃખધારા એક સાથમે રહેતી હૈ. આહાહાહા ! પણ એકત્વ હોય ત્યાં બે ધારા ક્યાં રહી ? ત્યાં તો એકલી અજ્ઞાનધારા, રાગધારા રહી હૈ. આ તો ભિન્ન પડયો છે. ભિન્ન પાડી, અતિસૂક્ષ્મ ચૈતન્યના અવલંબનના બળ વડે દ્રવ્યેન્દ્રિય જુદી પાડી, જુદી કરી કહેવાય. તબ તો જ્ઞાનધારા ઉત્પન્ન હુઈ અને જબ અપૂર્ણતા હૈ, રાગ આતા હૈ, વ્યવહાર આતા હૈ, ઉસકો વ્યવહાર કહો, રાગ કહો, દુઃખ કહો. આહાહા ! સમજમેઆયા ?

બારમી ગાથામાં કહ્યું છે ને, વ્યવહારે જાણેલો પ્રયોજનવાન ૧૧મી ગાથામાં કહ્યું એકલો ભગવાન ભૂતાર્થ, સત્યાર્થ પ્રભુ અતિસૂક્ષ્મ વસ્તુ એનો આશ્રય લઈને સમ્યગ્દર્શન થાય, પછી ઉસકી પર્યાયમે કાંઈ હૈ કે નહીં કાંઈ કે પર્યાયમે કમજોરી હૈ, ઈતના રાગ હૈ ઔર શુદ્ધતા અપૂર્ણ હૈ એ શુદ્ધતા અપૂર્ણ અને કમજોરીનો રાગ છે, એને તે કાળે જાણેલો પ્રયોજનવાન છે. હૈ. સમજમે આયા ? અને ૧૧૦ કળશમાં એમ કહ્યું, તેને રાગની ધારા વેદનમે અને આનંદની ધારા બેય એક સાથે હોય છે. આહાહા ! સમજમે આયા ? આવું છે. વાદ વિવાદે તો કંઈ પાર પડે એવું નથી આ.

અપનેસે સર્વથા એકાંત તો નથી થઈ જતું ને. સર્વથામાં ? આહાહા ! શરીર પરિણામને પ્રાપ્ત અને ભગવાન અતિસૂક્ષ્મ એ ભેદના અભ્યાસથી પ્રાપ્ત, એ ભિન્ન પડી ગયું. આહાહા ! સો યહ દ્રવ્યેન્દ્રિયોંકો જિતના હુવા. તો એ દ્રવ્યેન્દ્રિયને જીતી એમ કહેવામાં આવ્યું. આ પ્રકારે હોં આ રીતે ઈન્દ્રિયને કાપવી અને આમ ઓલા સૂરદાસમાં આવે છે કે વૈશ્યાને જોવાનું નહીં આંખો

ફોડી નાખવી. સૂના થા અમને વહાં પાલેજમાં એ નહિં. યહાં તો જડસે ભિન્ન અંતરંગમેં એકાગ્રતા કરકે અંતરંગમાં અનુભવમાં આના ઉસને દ્રવ્યેન્દ્રિય જીતી એમ કહેનેમેં આતા હૈ.

(શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ).

પ્રવચન નં. ૯૦ ગાથા - ૩૧ રવિવાર ભાદરવા વદ આઠમ તા. ૨૪-૯-૭૮ સં. ૨૫૦૪

૩૧મી ગાથા ચલતી હૈ. કયા કહેતે હૈ કે જો કોઈ પ્રાણી આ દ્રવ્ય ઇન્દ્રિય જે આ જડ, ભાવેન્દ્રિય જે અંદર ખંડ ખંડ જ્ઞાનકો જાનતે હૈ, ઓર ઉસકા વિષય બાહ્યપદાર્થ, સબકો યહાં ઇન્દ્રિય કહેનેમેં આયા હૈ. ભગવાન આત્મા, ઇન્દ્રિયના વિષય અથવા ઇન્દ્રિય એની સાથે સંકર સંયોગ સંબંધ, મૈં એક હું, એ સંકર સંયોગ સંબંધ એ મિથ્યાત્વ હૈ. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- શરીરની સાથે એકપણું હોય એ મિથ્યાત્વ) શરીરપણું એકપણું તે પણ ભાવેન્દ્રિય છે, એક સમયની ક્ષયોપશમ દશા એની સાથે એકતા એ મિથ્યાત્વ છે. ઝીણી વાત છે બાપુ ! યહાં તો તીનોકો જ્ઞેય બનાયા હૈ. અપના ભગવાન જ્ઞાયકસ્વરૂપ ઉસકી સાથ દ્રવ્યેન્દ્રિયાં શરીર પરિણામકો પ્રાપ્ત એ પરજ્ઞેય હૈ. એમ અંદર ભાવેન્દ્રિય જે જ્ઞાનમાં ક્ષયોપશમ અવસ્થા વર્તમાન વિષયકો એક એકકો જાનતી હૈ ઓર અપના જ્ઞાનમેં ખંડ ખંડ જ્ઞાન જણાતી હૈ. ઐસી ભાવેન્દ્રિય એ ભી પર હૈ ઓર ઇન્દ્રિયકા વિષય સ્ત્રી કુટુંબ પરિવાર દેવગુરુ ને શાસ્ત્ર સબ ઇન્દ્રિયકા વિષય હૈ તો વો ભી ઇન્દ્રિય હૈ. આહાહાહા ! ઝીણું બહુ ભાઈ ! એમાં શરીરકા પરિણામકો પ્રાપ્ત ઇન્દ્રિયાં એ આ ગયા હૈ. નિર્મળ ભેદ અભ્યાસકી પ્રવિણતાસે, આહાહા.... એ મૈં દ્રવ્યેન્દ્રિયકી પર્યાય મૈં નહિ, મેરેમેં નહિ મૈં ઉસમેં નહિ. ઐસે જડ આ શરીરના પરિણામને પ્રાપ્ત ઇન્દ્રિયાં, ભેદ - નિર્મળ ભેદઅભ્યાસના બળથી, આહાહા... ભિન્ન પાડવાના જ્ઞાનના બળ વડે આહાહા... પ્રાપ્ત અંતરંગમેં પ્રગટ અતિસૂક્ષ્મ, અંતરંગમેં પ્રગટ વસ્તુ ભગવાન અતિસૂક્ષ્મ અતિસૂક્ષ્મ એક સમયકી પર્યાયસે ભી ભિન્ન. આહાહા... અતિસૂક્ષ્મ ચૈતન્ય સ્વભાવકે અવલંબનકે બળસે, અતિસૂક્ષ્મ ચૈતન્ય સ્વભાવ ઉસકા આશ્રય લેકર, ઉસકા અવલંબનકે બળસે, આહાહા... સર્વથા અપનેસે અલગ ક્રિયા, એ દ્રવ્ય ઇન્દ્રિય જીતી એમ કહેનેમેં આતા હૈ.

શરીર પરિણામને, પર્યાયને પ્રાપ્ત આ જડ, ઉસકો અપના સ્વરૂપ, ઉસસે ભિન્ન, ઐસા પ્રવિણતાના ભેદ અભ્યાસસે અતિસૂક્ષ્મ ચૈતન્ય સ્વરૂપ ભગવાન ઉસકા અવલંબનકા બળસે દ્રવ્યેન્દ્રિયાં ભિન્ન કર દિયા, આહાહા ! ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન હૈ. ઝીણી વાત છે. પ્રભુ ! એ વાત તો હો ગઈ. એક વાત તો હો ગઈ.

આ દૂસરી-ભિન્ન ભિન્ન અપને અપને વિષયોમેં, ભાવેન્દ્રિય હૈ જો પાંચ. શ્રોત, ચક્ષુ આદિ ઉઘાડ અંદર હો, આ જડ નહિં, અંદર વિકાસ હૈ, જ્ઞાનકા વિકાસ હૈ. એક સમયમેં જો ખંડ ખંડ જ્ઞાનકો જણાતી હૈ ઐસે ભિન્ન ભિન્ન અપને અપને વિષયોમેં વ્યાપારભાવસે જો વિષયોકો ખંડ ખંડ ગ્રહણ કરતી હૈ. એક એક ખંડ ખંડ વિષયકો ગ્રહણ કરતી હૈ. ઉસકા અર્થ કે ખંડ ખંડ જ્ઞાનકો બતાતી હૈ. આહાહા ! ખંડ ખંડ જ્ઞાન એ અપના સ્વરૂપ નહિં. આહાહા ! (શ્રોતા:- અખંડજ્ઞાન સ્વરૂપ છે) અખંડ. ઝીણી વાતું ભાઈ ! એક તો દ્રવ્ય ઇન્દ્રિય હૈ યહ સિદ્ધ ક્રિયા, શરીર

परिष्णामने प्राप्त द्रव्येन्द्रियां है, ये सिद्ध किया अने भावेन्द्रिय है, अेक अेक विषयको ज्ञाननेकी भंड भंड ज्ञानके ज्ञाननेका विषय है. आहाहा ! समजमें आया ? पण उससे भी भिन्न, आहाहा... विषयोको भंड भंड ग्रहण करती है, ज्ञानको भंड भंड बतलाती है. भावेन्द्रियां अैसी भावेन्द्रियों आहाहाहा... वात कमसर कहेते है, होता है अेक समयमें सब, समजानेमें कम पाउते है, द्रव्येन्द्रिय, पछी भावेन्द्रिय पछी विषयो, त्यां कहेते है जे ज्ञानकी पर्याय वर्तमान भंड भंड अथवा अपना अपना विषयमें व्यापार करनेवाली जो भंड भंड ज्ञान जणाती है. अे परज्ञेय है, अे अपना स्वज्ञेय नहि. आहाहा ! आवी वातुं छे. भाषा तो सादी पण वस्तु तो जे छे ते छे. आहाहा...

अैसे भावेन्द्रियोंको, कैसी ? के जे अपनी पर्यायमें भंड भंड ज्ञान बताती है अैसी भावेन्द्रियो, आहाहा.... वो भी ज्ञायकभावसे भिन्न यीज है. अपना भगवान आत्मा यैतन्य स्वभाव आनंदधन प्रभु सख्यदानंद आत्मा, आहाहाहा... उससे अे भावेन्द्रिय भिन्न है. भावेन्द्रिय ज्ञायकका परज्ञेय है, स्वज्ञेय ज्ञायक, आहाहाहा... आवी वातुं. स्वज्ञेय ज्ञायक पण भावेन्द्रिय भंड भंड ज्ञान बताती है. अे परज्ञेय, परज्ञेय अपना ज्ञायकभावसे भिन्न है. आहाहा ! सर्वज्ञ परमेश्वर वीतराग केवणज्ञान हुवा और तीन काल, तीन लोक अेक समयमें ज्ञाननेमें आया, उसकी वाणी दिव्यध्वनि निकणी वो आ दिव्यध्वनि है. आहाहा ! समजमें आया ? भगवान आत्मा, अे द्रव्येन्द्रिय उससे तो भिन्न, संयोग संबंधसे रहित पण भावेन्द्रिय अे भी संयोग संबंध है. आहाहाहा ! भंड भंड ज्ञान जणाती है, अैसी छन्द्रियां ये भी संयोग संबंध है. स्वभाव संबंध नहि. सुमेरुमलज्ज ! आवुं छे भगवान ! अेवो जे भगवान आत्मा, अे भंड भंड ज्ञान शरीर तो अेककोर रही गयुं हवे, आहाहा... पण भंड भंड ज्ञान पर्यायमें जो ज्ञाननेमें आता है, वो भी ज्ञायक भगवान आत्मासे भिन्न यीज है. अे तो ज्ञायकको परज्ञेय है. आहाहाहा !

छसको कैसे ज्ञतना ? अने कैसे ज्ञतना कइनेमें आता है ? आहाहाहा ! प्रतीतिमें आती हुछ. जुओ, हवे अंभंड ज्ञाननुं लेवुं छे ने माटे प्रतीति लिया. भंड भंड ज्ञाननी सामे अंभंड ज्ञायक भगवान पूर्णानंद प्रभु, आहाहा... अेमां तो शरीर परिष्णामने प्राप्त, उससे अतिसूक्ष्म यैतन्य स्वभावना अवलंबने लिया था. आहाहाहा ! यहां भंड भंड ज्ञाननी पर्याय जो ज्ञानती है, आहाहा... उसको अंदरमें प्रतीतिमें आनेवाला भगवान आत्मा, आहाहा... अंभंड अेक यैतन्य शक्ति, ओली भंड भंड अनेक था, सामे भगवान आत्मा, अंभंड अेक, आहाहा... यैतन्य शक्ति. आहाहा ! अंभंड अेक यैतन्य शक्ति, यैतन्य स्वभाव. जीणी वात छे प्रभु गाथा अेवी आवी छे बरोबर. सुमेरुमलज्ज आयाने गाथा बडी अखणी आछ है भाग्यशाणी, आ अैसी यीज है, बापा. आहाहाहा !

अंतरमें भंड भंड ज्ञान जणाती है अैसी, छन्द्रिय भाव है तो ज्ञानकी पर्याय हों, पण वो भी ज्ञायकका भिन्न परज्ञेय तरीके गिननेमें आया है, आहा... कयों के अंभंड अेक यैतन्य शक्ति जो अंदर त्रिकाण है, प्रभु आहाहा... जिसमें पर्यायका भेद, भेद भी नही. आहाहा ! प्रतीतिमें आती हुछ. कोण आती हुछ ? अंभंड अेक यैतन्य शक्ति, आहाहाहा... ज्ञायक शक्ति, ज्ञायक

શક્તિ, ચૈતન્ય શક્તિ, ધ્રુવ શક્તિ જેમ પાણીનું પૂર ચલતે છે, એસા ચૈતન્ય શક્તિ આમ ધ્રુવ, ધ્રુવ, ધ્રુવ, ધ્રુવ, ધ્રુવ, સમજમે આયા ? એ ચૈતન્યકા, નૂરકા પૂરકા ધ્રુવ, આહાહાહા... આવી વાતું હવે, સાધારણ માણસને પકડાય નહિં એટલે... આહાહા !

એ શરીર પરિણામ પ્રાપ્ત તો એકકોર દૂર રહો, પણ અપની પર્યાયમે જે જ્ઞાનકા ખંડ ખંડ દિખતે છે. આહાહા. એ ભી ખરેખર તો સ્વજ્ઞેય જ્ઞાયકકી અપેક્ષાસે તો એ પરજ્ઞેય છે. અને એ પરજ્ઞેયકી સ્વજ્ઞેયમાં નાસ્તિ છે. પ્રભુ તારો માર્ગ તો જુઓ ભાઈ. આહાહા... બાલચંદ્રજી ! બુદ્ધિ કેળવવી પડે એવું છે. આહાહા ! ખંડ ખંડ જ્ઞાનકી પર્યાય જો છે એ નિશ્ચયસે, પરમાર્થસે જ્ઞાયક સ્વરૂપ ભગવાન જો પ્રતીતિમે આનેવાલા, અખંડ એક ચૈતન્ય સ્વભાવ ઉસસે વો ભિન્ન ચીજ છે. ભિન્ન છે તો ઉસે ભેદ કરના. આહાહાહા... ભિન્ન છે તો ભિન્ન કરકે અતિ સૂક્ષ્મકા અવલંબન લેના. આવી વાત બાપા ક્યાંય છે નહીં, સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર સિવાય. આહાહાહા !

તે શરીર પરિણામને પ્રાપ્ત ઇન્દ્રિયાં જડ એ સિદ્ધ ક્રિયા. નહીં છે એમ નહીં, અને ભાવેન્દ્રિય નહીં છે એમ નહીં. આહાહાહા.. એ ખંડ ખંડ જ્ઞાન જણાતી છે. એસી ચીજ છે. પણ ભગવાન આત્મા ઉસસે ભિન્ન છે. આહાહાહા ! ભાષા તો સાદી છે નાથ, ભાવ તો ભગવાન. આ તેરી ચીજ ભગવાન કૌન છે તેરા. આહા ! હવે રાગ અને પુણ્યપાપકા વિકલ્પકી બાત તો કહાં રહ ગઈ. પણ યહાં તો જ્ઞાનકી પર્યાયમાં વર્તમાનમાં ક્ષયોપશમ અંશ જો પ્રગટ છે, એ ખરેખર તો ભાવેન્દ્રિય અપના જ્ઞાયકભાવસે ભિન્ન છે, તો યે ભાવેન્દ્રિયકો - પ્રતીતિમે આનેવાલા અંતર ભગવાન, અખંડ એક ચૈતન્ય શક્તિ દ્વારા, આહાહા... સર્વથા અપનેસે ભિન્ન જાના, આહાહાહા... એકલા મંત્રો છે ભેદજ્ઞાનના મંત્રો છે. રતનલાલજી ! આવું છે બાપા ! આહા !

આહાહા ! ગજબ વાત કરે છે ને ? અપની જ્ઞાનકી પર્યાય ભી જ્ઞાયકમે પરજ્ઞેય તરીકે છે. આહાહાહા ! ઓ કારણે ક્યોંકિ એક સમયકી ખંડ ખંડ છે ને ? ભગવાન તો અખંડ અનંત આનંદ. ખંડ છે એસા સિદ્ધ ભી ક્રિયા. આહાહા... શું શૈલી ! દ્રવ્યેન્દ્રિય છે એસા સિદ્ધ ક્રિયા, અસ્તિ છે, સર્વથા આત્મા એક હી છે એસા નહીં. આહાહાહા... ઓર ભાવેન્દ્રિય (છે) આત્મા એકીલા આત્મા એક હી છે અને ખંડખંડ જ્ઞાન ભાવેન્દ્રિય છે નહીં એસા છે નહીં. આહાહા !

વ્યવહારનયકા વિષય સિદ્ધ કરતે છે. આહાહાહા ! એ એક સમયકી પર્યાયસે ભિન્ન ભગવાન. કેસા ? કે પ્રતીતિમે આનેવાલા વિશ્વાસમે આનેવાલા - ભરોસામે આનેવાલા અખંડ એક ચૈતન્ય શક્તિ, સમજમે આયા ? આહાહા ! એ પ્રભુ તારી વાત કોઈ જુદી છે. મૂળ વાત રહી નહીં. બહારના કડા કૂટા, આ વ્રત કરો ને તપ કરોને, પ્રભુ એમાં આત્મા નહીં. આહાહા ! એ વ્રત ને તપનો વિકલ્પ છે, એ તો રાગ ઉસમે આત્મા તો નહીં અને આત્મામે એ નહીં. પણ યહાં તો ખંડ ખંડ જ્ઞાનની પર્યાય, જે રાગ આયા ઉસકો જાનતી છે, જ્ઞાનકી પર્યાય, એ ખંડ ખંડ જ્ઞાન ઉસસે ભી પ્રભુ ભિન્ન છે અંદર. (શ્રોતા:- સર્વથા ભિન્ન કે કથંચિત્) સર્વથા ભિન્ન. અમારે શેઠ કહેતે છે, કથંચિત્ નહીં ? આવી વાત છે ભગવાન ! અરે મળવું મુશ્કેલ શેઠ પોતે કહે છે. અત્યારે આવું સ્પષ્ટીકરણ મળતું નથી. અરે ભગવાન આ તો માર્ગ ભાઈ ! આહા ! એ ખંડ ખંડ જ્ઞાનની પર્યાય જે છે અપની હોં, ક્ષયોપશમ. આહાહા !

શરીરને પ્રાપ્ત ઇન્દ્રિયાં એ તો જડ, પરની જડ હતી. આહાહાહા ! અહીંયા જ્ઞાનની

પર્યાયનો વર્તમાન ક્ષયોપશમનો અંશ જે ખંડ ખંડ જ્ઞાન જણાય, આહા... પ્રભુ એ તારી ચીજ નહીં, એ તેરેમં નહીં, તું ઉસમં નહીં. આહાહા... ત્યારે કયા હૈ ? મૈં તો પ્રતીતિમં આતી હુઈ અખંડ એક ચૈતન્ય શક્તિ, ચૈતન્ય સ્વભાવ અખંડ એકરૂપ ચૈતન્ય સ્વભાવકે દ્વારા, અખંડ એક ચૈતન્ય સ્વભાવકે દ્વારા, સર્વથા અપનેસે ભિન્ન જાના. આહાહાહા ! ભાવેન્દ્રિયનો ક્ષયોપશમ જે જ્ઞાનની પર્યાય ઉસકો સર્વથા અપનેસે ભિન્ન જાના, આહાહા... કહો સમજાય છે કે નહીં ? આહાહાહા !

ત્રણલોકનો નાથ અંદર અખંડ આનંદકંદ પ્રભુ, આહાહા... એના અવલંબન દ્વારા ખંડ ખંડ જ્ઞાનસે ભિન્ન પાડ સર્વથા અપનેસે, આહાહાહા ! અપનેસે નામ જાયક જે પ્રતીતિમં આનેવાલા અખંડ એક ચૈતન્ય સ્વભાવ ઉસકે દ્વારા અપનેસે સર્વથા ભિન્ન જાના. આહાહા ! ચૈતન્ય જયોત ધ્રુવ ધ્રુવ પ્રવાહ, પાણીનું પૂર આમ ચલે, આ તો ચૈતન્યના નૂરનું પૂર. ધ્રુવ, ધ્રુવ. સમજમં આયા ? આહાહાહા... આવું છે ભગવાન શું કહીએ ? કહો શશીભાઈ !

ભગવાન છે ને અંદર બાપા. દેહ દેવાલયમાં ભગવાન બિરાજે છે. એ ભગવાન ખંડ ખંડ જ્ઞાનસે ભી ભિન્ન હૈ. આહાહાહા... રાગસે ભિન્ન હૈ, શરીરસે ભિન્ન હૈ, ખંડ ખંડ જ્ઞાનસે ભિન્ન હૈ.

અખંડ એક ચૈતન્ય સ્વભાવના આશ્રયકે દ્વારા ઉસકો જુદી ક્રિયા. સર્વથા જુદી ક્રિયા. કથંચિત્ જુદી ક્રિયા ને કથંચિત્ એક, એસા નહીં. ભગવાનકા માર્ગ તો અનેકાંત હૈ ને કથંચિત્ જુદા અને કથંચિત્ એક, એસા હૈ નહિં. આહાહા ! યહ ભાવેન્દ્રિયોંકા જીતના હુઆ, આ જીતના હુઆ, આંખ્યું બંધ કરી દે અને આંખ્યું ફોડી નાખે, એ ઈન્દ્રિયકા જીતના એ હૈ નહીં. આહાહા....

પણ વો એક સમયકી ખંડ ખંડ દશા ઉસસે પ્રતીતિમં આનેવાલા અખંડ એક ચૈતન્ય સ્વભાવ, ઉસકે દ્વારા ખંડ ખંડ જ્ઞાનકી પર્યાયકો ભિન્ન જાના. આહાહા.... ઉસકા નામ સમ્યજ્ઞર્શન. સમજમં આયા ? બે બોલ હુઆ. બે બોલ હુઆને ? દ્રવ્યેન્દ્રિય અને ભાવેન્દ્રિય.

હવે ગ્રાહ્યગ્રાહકલક્ષણવાલે, કયા કહેતે હૈ. ગ્રાહ્ય નામ જ્ઞેય, જાનને લાયક જે જ્ઞેય અને ગ્રાહક જાનનેવાલા જાયક, ગ્રાહ્યગ્રાહક, ગ્રાહ્ય જણાવાલાયક જે પરપદાર્થ જ્ઞેય, જાનનેવાલા ગ્રાહક આત્મા. ગ્રાહ્યગ્રાહક શબ્દ લિયા હૈ ને ? નહીં તો છે તો જ્ઞેયજાયક, પણ કયું લિયા કે અનાદિસે, આહાહા... એ પરજ્ઞેય ગ્રાહ્ય જે જાનને લાયક હૈ. ઓ મેરા હૈ એસા માન્યા હૈ. આહાહાહા ! અરે સ્ત્રી કુટુંબ પરિવાર શરીર વો તો પર હૈ, પણ અહીં તો દેવ, ગુરુ ને શાસ્ત્ર જે પરજ્ઞેય હૈ. આહાહા ! એ જાનને લાયક અને આત્મા જાનનેવાલા. એ સિવાય એ દેવ, ગુરુ, શાસ્ત્ર મેરા અને મૈં ઉસકા એ પરજ્ઞેયકી સાથ એકતાબુદ્ધિ હૈ. સમજમે આયા ? ભારે ઝીણી વાત બાપુ ! આહાહા ! ગ્રાહ્ય, ગ્રહવા લાયક, ગ્રાહ્ય એટલે ગ્રહવા લાયક. દૂસરી ભાષાએ કહીએ તો જાણવા લાયક પરપદાર્થ, જાણવા લાયક અને ગ્રાહક, જાનનેવાલા ભગવાન(આત્મા) એ ગ્રાહ્ય ગ્રાહક, જ્ઞેય જાયક લક્ષણવાલે સંબંધકી નિકટતાકે કારણ, આહાહા.... નિકટ આવે છે ને ત્યાં સર્વવિશુદ્ધ અધિકારમાં. આહાહા ! આ દેવ, ગુરુ ને શાસ્ત્ર, મંદિર અને પ્રતિમા એ સબ પરજ્ઞેય હૈ. આહાહાહા ! પણ જાયક જાનનેવાલા અને જ્ઞેય પર, ઉસકી અત્યંત નિકટતાકે કારણ, વો જાનનેમં આયા એ મૈં હું, પરજ્ઞેય હૈ યહ મૈં હું. આહાહા ! દેવસે મેરેમં લાભ હુવા, ગુરુસે

મેરેમેં લાભ હુવા, કે યે પૂર્ણ મેરે કરના. આહાહા... સમજમેં આયા ? મંદિર હો ભગવાન તીર્થકર આદિ હો તો ઉસકો ભી છોડકર જંગલમેં ચલે જાતે હૈ. આહાહા ! અહીં કયા કહેના હૈ યે પરજોય હૈ અને આત્મા જાયક, વો પરજોય તરીકે જાનનેલાયક હૈ. વો સિવાય આગળ બઢકર પરસે મેરે લાભ હોગા. આહાહાહા ! યહ ભ્રમ હૈ.

ગ્રાહ્યગ્રાહકલક્ષણવાળા એ લક્ષણ સંબંધ, સંકર સંયોગ એની નિકટતાકે કારણ જાણે કે અપનેમેં સંવેદનકે સાથ અપના જ્ઞાનમેં ઉસકા જ્ઞાન ઈસ તરફ (આત્મામેં) આ ગયા. ઉસકે કારણે ઉસકા જ્ઞાન મેરેમેં આ ગયા. એસા અજ્ઞાનીકો નિકટતાસે ભાસ હોતા હૈ. આ શાસ્ત્ર જ્ઞાન કાને પડયા તો મેરી પર્યાયમેં શાસ્ત્ર જ્ઞાનસે જ્ઞાન હુવા એસી એકતા માનતા હૈ, વહ મિથ્યાત્વ હૈ. આહાહા ! આવી વાત છે. ભગવાનકી વાણી એ ગ્રાહ્ય હૈ, જાનને લાયક હૈ. બસ પરજોય તરીકે, ભગવાન પણ પરજોય તરીકે ગ્રાહ્ય જાનને લાયક હૈ. એ સિવાય અતિ (નિકટ) સંબંધ અને સંયોગના નિકટતાકે કારણ ઉસસે મેરેમેં લાભ હુવા યે ભ્રમ હૈ. આવી વાતું. ભારે આકરું કામ. આહાહા... દેવ, ગુરુ ને શાસ્ત્ર ઊડી જાય છે. એ તો પર હૈ ને, આહાહા... બાપુ આ તો વીતરાગ માર્ગ હૈ. આહાહા... દેવ-ગુરુ ને શાસ્ત્ર એ પરજોય, જ્ઞાનમેં નિકટતાસે જાનનેમેં આતા હૈ. એથી એસે લગે કે ઉસસે મેરેમેં જ્ઞાન હુવા, વાણી સૂનનેસે મેરેમેં જ્ઞાન હુવા, ભગવાનકો દેખનેસે મેરેકો જ્ઞાન ભગવાનકા જ્ઞાન હુવા. યે જોય જાયકકી અતિ નિકટતાસે ભ્રમ ઉત્પન્ન હોતા હૈ. આવી વાતું છે બાપુ ! બાલચંદ્રજી ! ન્યાં કયાંય સરદાર શહેરમાં મળે એવું નથી ન્યાં. આહાહાહા ! અમૃત વરસે છે ભગવાન. આહાહા !

ગ્રાહ્યગ્રાહકલક્ષણવાળા, આહાહા ! એ ગ્રાહ્યગ્રાહક લક્ષણ હૈ. સંબંધ વિનાની એ ચીજ નહીં. પરની સાથે તો ગ્રાહ્યગ્રાહકલક્ષણ, આહાહાહા ! અતિ નિકટતાકે કારણ અપના સંવેદન અનુભવકે સાથ પરસ્પર એક જૈસી હુઈ દિખાઈ દેતી હૈ. આહાહાહા ! શાસ્ત્રકા શબ્દ કાને પડયા તો મેરે જ્ઞાન ઉસસે હુવા એસી એકતા ભાસતી હૈ અજ્ઞાનીકો. ભારે કામ આ તો આકરું કામ. પરિચય ન હોય, સત્ સમાગમ (નહીં) ભારે આકરું કામ છે ભાઈ ! આમ કહે કે શાસ્ત્ર વાંચના સ્વલક્ષે, (શ્રોતા:- સ્વલક્ષે જ જ્ઞાનને લક્ષે કે પરને લક્ષે) પણ એ સ્વલક્ષ ચૂકીને શાસ્ત્ર કાને પડે વાંચે તો એને એવું થઈ જાય કે આનાથી આ જ્ઞાન થયું. જ્ઞાનકી પર્યાય તો અપનેસે હોતી હૈ. ભલે એ પરલક્ષી હો. એ અપનેસે હોતી હૈ. પણ શાસ્ત્રસે હુવા, શબ્દસે હુવા. આહાહાહા ! એ શબ્દજ્ઞાન હુવા, શાસ્ત્રકા જ્ઞાન એ શબ્દજ્ઞાન હૈ. ઓ શબ્દ જ્ઞાનસે મેરેમેં જ્ઞાન પર્યાય હુઆ, ભ્રમ હૈ. આહાહાહા ! ગજબ વાત હૈ. સમયસાર એક એક પદ એક એક ગાથા. આહાહાહા ! ધીરાના કામ છે ભાઈ આ કાંઈ ઉતાવળે આંબા પાકી જાય એવું નથી. આહા !

નિકટતાકે કારણ જોય જાયક, જેવું જોય છે એસા અહીંયા જ્ઞાન હોતા હૈ. તો એસી નિકટતાકે કારણ વો જોયસે મેરેમેં જ્ઞાન હુવા, એસી ભ્રમણા છોડ દે. આહાહા ! આવો મારગ. અપના અનુભવકે સાથ પરસ્પર, પરસ્પર દેખા, કયા કહા ? યે જોય અને જાનનેવાલા (જાયક) બે પરસ્પર એક હો ગયા હો, જોય અહીંયા આ ગયા અને જ્ઞાનકી પર્યાય ઉસમેં ઘૂસ ગઈ ? આહાહા !

કુંદકુંદાચાર્ય સાક્ષાત્ ભગવાન પાસે ગયે થે. તીર્થકર ભગવાન બિરાજતે હૈ, ત્યાં ગયે થે,

આઠ દિન રહે. વહાંસે આકર આ શાસ્ત્ર બનાયા. આહાહાહા... એ વાણીનું શું કહેવું ! છતાં અહીં તો એમ કહેતે હૈ કે વાણીસે તેરે જ્ઞાન હો, (એસા નહીં). આહાહાહા ! તો જ્ઞેયસે જ્ઞાન હુવા, જ્ઞાનસે જ્ઞાન ન હુવા. બહુ કામ, બાપા ! સત્ને પહોંચી વળવું એ અલૌકિક વાત છે. ભાઈ ! આહાહા ! એક જૈસી દિખાઈ દેતી હૈ, પરસ્પર હોં. ભગવાન, ભગવાનકી વાણી અને જ્ઞાયક, જ્ઞેયજ્ઞાયક લક્ષણકે કારણ, અતિ નિકટતાસે જાણે ઉસસે મેરેમેં (જ્ઞાન) હુવા અને મેરા જ્ઞાન ત્યાં ચલા ગયા ઉસકી પાસ માટે જ્ઞાન હુઆ ? આહાહાહા ! આવો ઉપદેશ હવે અજાણ્યા માણસને તો એવું લાગે આ શું કહે છે. બાપુ તારા મારગડાં એ અલૌકિક છે ભાઈ. આહાહા !

આયાને ? ભાવેન્દ્રિયોં દ્વારા ગ્રહણ કિયે હુવે, કયા કહેતે હૈ ? ભાવેન્દ્રિયોંકે દ્વારા ગ્રહણ કિયે હુવે. આહાહાહા ! જ્ઞાનના ક્ષયોપશમની પર્યાય દ્વારા ગ્રહણ કિયા, વાણી, ભગવાન મંદિર કે પ્રતિમા, આહાહા... ભાવેન્દ્રિય દ્વારા, જ્ઞાયક દ્વારા નહીં. આહાહા... ગ્રહણ કિયે હુવે ઇન્દ્રિયોંકે વિષયભુત ઇન્દ્રિયોના વિષય રંગ, ગંધ રસને સ્પર્શ ભગવાનની વાણી ને ભગવાન એ સબ ઇન્દ્રિયકા વિષય હૈ.. અરેરે આવી વાતું, ભાવેન્દ્રિયોંકે દ્વારા, આહાહા... ગ્રહણ કિયે હુવે ગ્રહણ એટલે જ્ઞાનનેમેં આયા. ઇન્દ્રિયોંકે વિષયભુત સ્પર્શ આદિ પદાર્થ. આહાહાહા ! ભાવેન્દ્રિય દ્વારા સ્પર્શ જ્ઞાનનેમેં આયા. રંગ જ્ઞાનનેમેં આયા, ગંધ જ્ઞાનનેમેં આયા, શબ્દ જ્ઞાનનેમેં આયા. આહાહાહા ! અપની ચૈતન્ય શક્તિકી, આહાહાહા... અપની ચૈતન્ય શક્તિસે - સ્વભાવનો સ્વયમેવ અનુભવમેં આનેવાલા એ ભાવેન્દ્રિય દ્વારા જ્ઞાનનેમેં આયા એ નહિં. જ્ઞાનના ક્ષયોપશમના પર્યાયમાં, આહાહાહા ! શાસ્ત્ર જ્ઞાનનેમેં આયા એ નહિ, આહાહાહા ! અપના ચૈતન્ય સ્વભાવ સ્વયમેવ અનુભવમેં આયા. એ તો કોઈ નિમિત્ત હૈ, તો જ્ઞાનનેમેં આયા એસી ચીજ હૈ નહિં. ભગવાન અપના સ્વયમેવ ચૈતન્ય સ્વરૂપ. આહાહા ! સ્વયમેવ અનુભવમેં આનેવાલી, કોણ ? અસંગતાકે કારણ, જ્ઞેયના સંગ બિના જ્ઞેયના સંગના સંબંધ વિના. આહાહાહા ! દેવ, ગુરુ ને શાસ્ત્ર જે જ્ઞેય, એના સંબંધ વિના ભગવાન અસંગ પ્રભુ અંદર હૈ.

આહાહાહા ! શું ટીકા ? આહાહા... અપની ચૈતન્ય શક્તિકા સ્વયમેવ અનુભવમેં આનેવાલા, આહાહાહા ! ઇન્દ્રિયોંસે સૂનનેસે નહીં. આહાહાહાહા ! ચૈતન્ય પ્રવાહ ભગવાન ધ્રુવ, ધ્રુવ, ધ્રુવ, ધ્રુવ, ધ્રુવ, ધ્રુવ નિત્યાનંદ પ્રભુ. આહાહા ! એસા ચૈતન્ય સ્વભાવકા સ્વયમેવ અનુભવમેં આનેવાલા, ભાવેન્દ્રિય અને નિમિત્ત જ્ઞાના એના દ્વારા નહીં. આહાહા.... આવી વાતું છે.(શ્રોતા:- સ્વયમેવ કાળલબ્ધિ આ ગઈ) પોતે જ્ઞાયકભાવ સ્વયમેવ જ્ઞાનનેવાલા નિમિત્તકી અપેક્ષાસે નહિ. ભાવેન્દ્રિયકી અપેક્ષાસે નહિ. (શ્રોતા:- કાળ લબ્ધિની અપેક્ષા આવે) કાળલબ્ધિ નહિ એ તો પુરુષાર્થથી, એ ત્યારે કાળલબ્ધિ કહેતે હૈ અપના પુરુષાર્થસે જબ ભિન્ન ભાન કિયા, કાળલબ્ધિ પાકી ગઈ.

એ તો પ્રશ્ન હમારે ૭૨ કી સાલમેં આયા. ૭૨-૭૨ કીતના વર્ષ હુવા, બાસઠ-સાંઈઠ ને દો. પ્રશ્ન સંપ્રદાયમેં ખડા થા. ૭૦ માં દિક્ષા દર વર્ષ થયા. તો પીછે બોંતેરમેં પ્રશ્ન એક ખડા હુઆ વો એસે કહેને લગે, હમારા ગુરુ તો ભદ્રિક થા. પણ હમારા ગુરુભાઈ જરા એસે કહે “કેવળીએ દીઠા એસા હોગા, અપને કયા કરે” ? પાટણીજી ૭૨-૭૨માં એટલે દર વર્ષ પહેલે બહોત પ્રશ્ન ચલા. સર્વજ્ઞ ભગવાને જૈસા દેખા એસા હોગા, આપણે કયા કરીએ ? સૂનો ! સર્વજ્ઞ જગતમેં

है? ओ ज्ञानकी ओक समयकी पर्याय तीन काल, तीन लोकको देपती है. ऐसी सर्वज्ञकी पर्याय जगतमें सत्तारूप है, उसका स्वीकार है? पीछे देखा (ऐसा) होगा. आ तो अंदरसे आया था. तब तो कांछ नहि था. आहाहा ! ८० गाथा छे ने प्रवचनसारनी जो ज्ञाणदि अरहंतं दव्यत्त गुणत्तपज्जय तेहिं “यह अंदरसे आया था. वांश्यु नहोतुं. आहाहा.... भाई तमे जैसे कडो, मैं तो ऐसा कहेता हूं के सर्वज्ञे दीक्षा ऐसा होगा तो सर्वज्ञकी सत्ताका स्वीकार है? अल्पज्ञ पर्यायमें सर्वज्ञका स्वीकार है? ओ सर्वज्ञका स्वीकार अल्पज्ञमें कैसे आयेगा? आहाहा !

ओ अपना सर्वज्ञ स्वभाव सन्मुख होगा. सर्वज्ञ स्वभाव भगवान आत्माका है, उसका सन्मुख होगा, सर्वज्ञ ओ वपते छतना नहीं था, ज्ञान अंदर होगा ऐसा कडा (संवत) ७२ की बात. ज्ञानमें अंदर गये घूस गया. सर्वज्ञकी पर्यायका निर्णय करनेमें आया तो सम्यग्दर्शन हुवा. अपनी पर्यायमें सर्वज्ञ स्वभाव आया नहि, पण सर्वज्ञ स्वभाव जगतमें प्रगट है, तो ओ सर्वज्ञ स्वभाव आया कहांसे? सर्वज्ञ स्वभावी भगवान है. उसमेंसे आता है. ओ सर्वज्ञ स्वभावका जिसमें निर्णय हुआ ओ पुरुषार्थ है— आ वात है भाई. आहाहा ! ओम न यावे कीधुं आहाहा... भाई मैं उसमें आ गया हूं माटे ऐसा मानुं जैसे है नहि. मैं तो सत् कया है, आहाहा.. निश्चयकी बात मानुं. व्यवहारकी बात भी ऐसी थी. उसमें मुहपतीमें था ने हम तो, तब शेठीया दस लाख (रुपियावाला) था. ६० वर्ष पड़ेले वो स्थानकवासी था. मूर्तिको न माने. तो जैसे कहेते थे, के मूर्तिकी पूजा तबलग हो जबलग मिथ्यादृष्टि हो तबलग ओम कहेते थे. सूनो तो मैं (ने) कडा के जिन प्रतिमाकी पूजाका भाव, भावश्रुतज्ञानीको डी आता है. क्योंकि जब आत्माका ज्ञान हुआ. सम्यग्ज्ञान हुआ, भावश्रुतज्ञान हुआ तो भावश्रुत ज्ञानका भेद निश्चय अने व्यवहार ओ नय है तो व्यवहारनय उसको आती है. अने व्यवहारनयका विषय, भगवानकी प्रतिमा व्यवहार है. है तो व्यवहार. पण व्यवहार उसको आता है. समजमें आया ?

निश्चयथी अपना स्वरूपका निर्णय करे त्यारे सर्वज्ञका निर्णय होता है. और मूर्तिकी पूजा भी सर्वज्ञ स्वभावका अनुभव निर्णय हुआ. सम्यग्ज्ञान हुआ तो श्रुतज्ञान हुआ. भाव, भावश्रुतका भेद नय, निश्चय अने व्यवहार, तो व्यवहारनय उसको है, अने निक्षेप ओ ज्ञेयका भेद है. आ नयका भेद है. नय है विषयी. अने ओ विषय, तो समकित्तीको डी निश्चयसे व्यवहारका विकल्प भक्तिका आता है. न्याय समजमें आया ? है तो व्यवहार, भावश्रुत ज्ञानीको डी ओ ऐसा विकल्प आता है, नय व्यवहारनयका विषय, और छसका विषय ज्ञेय, भगवान है व्यवहार है शुभभाव, निश्चय अने व्यवहार आ रीते सिद्ध होता है. समजमें आया ? आहाहा !

यैतन्य शक्तिकी स्वयमेव अनुभवमें आनेवाली असंगताके द्वारा, आहाहाहा ! जिसको ज्ञेयका संग नहि, भावेन्द्रियका संग नहि, आहाहाहा... जैसे असंग प्रभु अना आश्रय द्वारा सर्वथा अपनेसे अलग किया. ओ ज्ञेय, याहे तो देव ने गुरु ने शास्त्र हो, पण असंग ऐसा अपना आत्माका भानसे भिन्न है. कडो.... शिवलालभाई ! ओमना बापनो प्रश्न इतो. दसनी साल शिवलालभाई ओटादवाणा ओ कडे ओटाद व्याख्यान करते थे दसनी साल योवीस वर्ष

હુઆ, બોટાદમેં વ્યાખ્યાન કરતે થે. હજારો માણસ તો ઉસને કહા કે દેવ ગુરુ ને શાસ્ત્ર પર ? શુદ્ધ હૈ યે પર ? લાખ વાર પર, પરદ્રવ્ય હૈ ! સ્વદ્રવ્ય નહિ ! સમજમેં આયા ? આહાહા ! પરદ્રવ્યકા લક્ષ કરનેસે શુભરાગ હી હોગા. વીતરાગતા નહીં હોગી ત્યાંસે. આહાહાહા !

વીતરાગતા તો ત્રિકાળી નાથ પ્રભુ વીતરાગ સ્વરૂપી બિંબ અંદર ઉસકે આશ્રયસે વીતરાગતા હોગી... હીરાભાઈ ! આવું છે. આહાહા !

“અસંગતા કે દ્વારા” આહાહાહા- ચૈતન્ય ભગવાન- ચૈતન્ય સ્વભાવ એ અસંગ હૈ. જિસકો એક સમયકી પર્યાયકા હી સંગ નહિ. આહાહાહા ! તો દેવગુરુ ને શાસ્ત્ર પરજેય ઉસકા ભી સંગ નહિ. એસે અસંગતાકે દ્વારા સર્વથા અપનેસે અલગ ક્રિયા, જ્ઞેયકો ભિન્ન ક્રિયા. એ જ્ઞેય અપનેમેં નહીં. જ્ઞેયસે અપનેમેં લાભ નહિ. અને જ્ઞેયમેં મૈં નહિ. આહાહા ! આવી વાત ! સાંભળવા મળવી મુશ્કેલ પડે. થોડું ઘણું જાણ્યું ને પછી માની લે કે આપણે આ જાણ્યું. બાપા એ મારગડા કોઈ અલૌકિક છે.

સો ઇન્દ્રિયોંકે વિષયભૂત, ઇન્દ્રિયોના વિષય લીધા પદાર્થકા જીતના હુઆ. ત્રણ બોલ હો ગયા. દ્રવ્યેન્દ્રિય, ભાવેન્દ્રિય અને પદાર્થ... આહાહા... વિશેષ કહેગા.

(શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ)

પ્રવચન નં. ૯૧ ગાથા - ૩૧ ભાદરવા વદ-૧૦ સોમવાર તા. ૨૫-૯-૭૮ સં. ૨૫૦૪

સમયસાર ૩૧ ગાથા. કહાં આયા હૈ ? ઈસ પ્રકાર કહાં આયા હૈ ? જો દ્રવ્યેન્દ્રિયો આ જડ પર્યાય, ભાવેન્દ્રિય, જે ખંડ ખંડ જ્ઞાન જણાતે હૈ વો, ઓર પંચેન્દ્રિયોંકા વિષયભૂત પાંચે ઇન્દ્રિયના વિષયભૂત પર પદાર્થ, તીનોંકો જીતકર અર્થાત્ તીનોંસે ભિન્ન હોકર, આહાહા ! જ્ઞાયક ચૈતન્ય સ્વભાવ અસલી ત્રિકાળી અસલ સ્વરૂપ ઉસકા અવલંબનસે વો પરસે ભિન્ન કરના વો ઇન્દ્રિય જીત કહેનેમેં આયા હૈ.

જ્ઞેય જ્ઞાયક સંકર નામકા દોષ આતા થા. કયા કહેતે હૈ. ભગવાન સ્વરૂપ ચૈતન્ય એ તો સચ્ચિદાનંદ જ્ઞાયક સ્વરૂપ ઉસમેં આ દ્રવ્યેન્દ્રિય પરજેય હૈ, ભાવેન્દ્રિય પણ પરજેય હૈ. આહાહા... અને સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર, દેવ, ગુરુ ને શાસ્ત્ર દેશ યે સબ પરદ્રવ્ય હૈ, યે તીનોંકા લક્ષ છોડકર અપના ચૈતન્ય સ્વભાવકો પકડકર ઉસકી એકાગ્રતા હોના, એ આત્માની વાસ્તવિક નિશ્ચય સ્તુતિ હૈ. આહાહા ! આવું છે, હૈ ? જ્ઞેયજ્ઞાયક સંકર(દોષ) કયા કહેતે હૈ ? ભગવાન ચૈતન્ય સ્વરૂપ ઉસમેં દ્રવ્યેન્દ્રિય, ભાવેન્દ્રિય એ પરજેય હૈ. આહાહા ! અપના સ્વજ્ઞેય જ્ઞાયક ચૈતન્ય પ્રભુ ઉસસે દ્રવ્યેન્દ્રિય ભાવેન્દ્રિય યે પરજેય હૈ. આહાહાહા ! ઓર દેવ, ગુરુ, શાસ્ત્ર, કે સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર યે સબ પરદ્રવ્ય હૈ. એ જ્ઞાયક ચૈતન્ય પ્રભુ યે ક્ષયોપશમની અવસ્થા યે ભી પરદ્રવ્ય પરજેય, આહાહાહા ! દેવ, ગુરુ, ને શાસ્ત્ર યે પરજેય હૈ, સ્વજ્ઞેયમેં પર દ્રવ્યકા સંબંધ-સંયોગ માનના એ બડા મિથ્યાત્વકા દોષ હૈ. આહાહા ! આવો પ્રભુ અંદર સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ જિસકા સ્વભાવ એકીલા જ્ઞાન ને આનંદ એસી ચીજસે આ પર્યાય, શરીર પરિણામને પ્રાપ્ત પર્યાય ઇન્દ્રિયાં, યે પરજેય હૈ. ભાવેન્દ્રિય જે જ્ઞાનકી પર્યાય ખંડ ખંડ જણાતી હૈ, યે ભી ત્રિકાળી

જાયકકી દૈષ્ટિસે યે પરદ્રવ્ય હૈ. આહાહાહા !

તો દેવ, ગુરુ ને શાસ્ત્ર એ તો ક્યાંય રહી ગયા. યશપાલભાઈ ! આહાહા ! એ તીનોંકો જીતકર નામ શેયજાયક સંકર નામકા દોષ આતા થા. આહાહા ! જાયક ભગવાન સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ ઔર શેય વો તીનોં ચીજ, એકતાપણાની માન્યતાના દોષ મિથ્યાત્વ આતા થા. આહા... સંકર નામકા દોષ આતા થા. સંકર નામ દોકા એકત્વ સંબંધ હૈ. એસા જો દોષ આતા થા. સો સબ દૂર હોનેસે, આહાહા... અપના ભગવાન જાયક ચૈતન્ય જ્યોત ધ્રુવ ધ્રુવ પ્રવાહ અનાદિસે આહાહાહા... ઉસકો પકડ કરકે સ્વજ્ઞેયકો પકડ કરકે પરજ્ઞેયકો ભિન્ન કર દિયા. આવી વાત છે પ્રભુ ! શું થાય ? મારગ આ તો હજી પ્રથમ સમ્યગ્દર્શન અને સમ્યક્ અનુભવકી બાત હૈ. પીછે રાગ જ્ઞાનીકો ભી આતા હૈ. યે દૂસરી તીસરી ગાથામૈ કહેગા. આહાહા ! સમજમૈ આયા ? યહાં તો પ્રથમ ભાવેન્દ્રિય, દ્રવ્યેન્દ્રિય અને પર યે જાયકની સાથ સંબંધ નામ એકત્વબુદ્ધિ થી ઈતના નાશ કિયા. સ્વભાવકા અવલંબનસે પરકી સાથ એકત્વબુદ્ધિ થી, યે સ્વભાવકે આશ્રયસે દોષકો નાશ કિયા. યે દોષ નાશ કિયા યે એક આત્માકી સ્તુતિ હુઈ. અંતર વાસ્તવિક તત્ત્વ હૈ, ઉસકી પ્રશંસા કિયા, સ્તુતિ કિયા. સમજમૈ આયા ? ભાવેન્દ્રિય ને દ્રવ્યેન્દ્રિય અને સંયોગી ચીજ ઉસકી જો પ્રશંસા એ તો ઈન્દ્રિયકી પ્રશંસા હૈ. આહાહાહા ! ભગવાનકી સ્તુતિ પણ ઈન્દ્રિયકી પ્રશંસા હૈ. આહાહા ! અહીંયા કહેતે હૈ કે યે દોષ આતા થા યહ સબ દૂર હોનેસે. આહા !

“એકત્વમૈ ટંકોત્કીર્ણ” ભગવાન આત્મા એકરૂપ સ્વભાવ ટંકોત્કીર્ણ, ટાંકણાસે જેમ ખોધા હુવા અંદરમૈસે પ્રતિમા નિકળતી હૈ. એસા ભગવાન ટંકોત્કીર્ણ રાગસે ભિન્ન હોકર ચૈતન્ય દળ ભિન્ન કર દિયા. આહાહા ! બાલચંદજી ! આમાં આવું છે. સાંભળવું કઠણ પડે એવું છે. મારગ એવો બાપા. આહાહાહા... અનંતકાળનો અજાણ્યો મારગ. આહા !

યહાં કહેતે હૈ કે ઉસકો જ્ઞાનનેમૈ લિયા, આહાહા ! પર ઉપરકા એકત્વ બુદ્ધિકી દૈષ્ટિ છોડકર, એકત્વ સ્વભાવમૈ એકત્વ હોના. આહાહા ! આહાહા ! યે પરકી સાથ એકત્વબુદ્ધિ થી એ મિથ્યાત્વકા સંયોગકા સંબંધકા દોષ થા. અસંગ ભગવાનમૈ પરકા સંગ માનના, આહાહા... ગજબ વાત હૈ ભાઈ. આહાહા ! એ સબ દૂર કર દિયા, ચૈતન્ય જાયક અતીન્દ્રિય આનંદકા કંદ પ્રભુ, અતીન્દ્રિય આનંદકા દળ, આહાહા... ઉસકા આશ્રય લેકર પરકી એકત્વતા છોડ દિયા. આવી વાત છે. હજી રાગ હૈ પણ રાગકી એકતા તોડ દિયા. સમજમૈ આયા ? ભાવેન્દ્રિય હૈ, દ્રવ્યેન્દ્રિય હૈ, પણ ઉસકી એકતા તૂટ ગઈ.

એ પ્રથમ દરજજાકી કેવળજ્ઞાનીકી સ્તુતિ કહો, કે કેવળ એકલું જ્ઞાન પ્રભુ ઉસકી સ્તુતિ કહો, આવી વાત છે પ્રભુ ! આહાહા ! “અનંતકાળથી આયડ્યો વિના ભાન ભગવાન, સેવ્યા નહિ ગુરુ સંતને” સેવ્યા નામે કાંઈ પગ દાબવા છે ? આહાહા ! એમણે કહેલી આજ્ઞા ન માની. આહાહા ! સંતોની આજ્ઞા, શાસ્ત્રની આજ્ઞા, વીતરાગતા પ્રગટ કરના એ આજ્ઞા હૈ વીતરાગતા પ્રગટ કબ હો, કે પરસે ભિન્ન હોકર સ્વમૈ એકત્વતા કરનેસે વીતરાગતા પ્રગટ હોગી. આહાહાહા ! એ ગુરુની આજ્ઞા આ હૈ. આહા... સમજમૈ આયા ?

સંકર નામકા દોષ આતા થા. સંકર નામ એકત્વ, સંયોગ, સંબંધ સો સબ દૂર હોનેસે એકત્વમૈ ટંકોત્કીર્ણ, પણ એ ચીજ કયા ? એ જ્ઞાન સ્વભાવકે દ્વારા, આહાહા.... પ્રજ્ઞાબ્રહ્મ પ્રભુ

એ પ્રજ્ઞા જ્ઞાનસ્વભાવકે દ્વારા, આહાહાહા... સર્વ અન્ય દ્રવ્યોંસે પરમાર્થસે ભિન્ન ઐસે અપને આત્માકા અનુભવ કરતે હૈ. આહાહા ! ઐસે અપના આત્માકા અનુભવ કરતે હૈ. વે નિશ્ચયસે જિતેન્દ્રિય જિન હૈ. આહાહા ! “ઘટ ઘટ અંતર જિન વસે ને ઘટ ઘટ અંતર જૈન” એ જિન સ્વરૂપી ભગવાન આત્મા ઉસકા આશ્રય લેકર પરકી એકત્વતા તોડી એ પર્યાયમેં જિન હુવા, દ્રવ્યમેં તો જિન થા. આહાહાહા ! “ઘટ ઘટ અંતર જિન વસે” દરેક ઘટમાં ભગવાન જિન સ્વરૂપી ભગવાન બિરાજતે હૈ. અને “ઘટ ઘટ અંતર જૈન” એ જિનકા અવલંબન લેકર પરકી એકતા તોડ દિયા, વો જૈન. જૈન કોઈ પક્ષ કે સંપ્રદાય નહીં. સમજમેં આયા ? એ વસ્તુકા સ્વરૂપ ઐસા હૈ. આહાહા ! બહારસે એમ કહેવરાવે કે હમ સ્થાનકવાસી હૈ ને દેરાવાસી હૈ એ જૈન નહિં. ઘટ ઘટ અંતર જિન વસે, આ જ્ઞાન સ્વભાવી જિન સ્વભાવી. આહાહા ! એ જિન સ્વભાવકા અંતરમેં પ્રતીત કરકે પરકી એકતા તોડ દિયા એ વર્તમાન પર્યાયમેં જિન હુવા. જિતેન્દ્રિય જિન હુવા. પૂર્ણ જિન નહિ હજી પર્યાયમેં. સમજમેં આયા ? આવી વાતું હવે માણસને, ત્રણ લોકનો નાથ અંદર બિરાજે છે ને પ્રભુ. આહાહા ! “તારી નજરને આળસે રે પ્રભુ તેં ન નિરખ્યા નયને હરિ” એ સ્તુતિ આવી વિષ્ણુમાં “મારી નજરને આળસે રે મેં નિરખ્યા ન નયને હરિ” હરિ એટલે આહાહા... અજ્ઞાન અને રાગ દ્વેષકો હરે એ હરિ. આહાહા ! પંચાધ્યાયમાં હરિનો અર્થ કર્યો છે. આહાહા... વીતરાગી જ્ઞાન સ્વભાવી ભગવાન જ્ઞાન સ્વભાવ કહાને, દ્વારા આહાહા... એ વીતરાગ સ્વભાવ વડે, જ્ઞાન સ્વભાવ વડે, જિન સ્વભાવ વડે. આહાહા... અન્ય દ્રવ્યને પૃથક કર દિયા. આહાહા... સૂક્ષ્મ બાત હૈ ભાઈ. આહા !

ઐસે આત્માકા અનુભવ કરતે નિશ્ચયસે જિતેન્દ્રિય જિન હૈ. જ્ઞાન સ્વભાવ ભગવાન આનંદ જ્ઞાન, જ્ઞાન એટલે જાણગ સર્વજ્ઞ સ્વભાવ સ્વરૂપનું, સર્વજ્ઞ સ્વરૂપ. આહાહા... એકલા જ્ઞાન સ્વભાવ, અન્ય અચેતન દ્રવ્યોંમેં નહીં. અર્થાત્ આ જ્ઞાન સ્વભાવ દૂસરા કોઈ પદાર્થમેં નહીં. ભગવાનના પદાર્થમેં ભી આ જ્ઞાન સ્વભાવ નહીં. આહાહાહા ! અને વો જ્ઞાન સ્વભાવ ભાવેન્દ્રિય, દ્રવ્યેન્દ્રિય અને પર ભગવાન એ બધાં અચેતન એટલે આ ચેતન નહીં. આહાહાહા !

એ અદ્ભૂત વિસ્મયકારી તત્ત્વ તેરા ભગવાન અંદર, આહાહા... એ તત્ત્વના અવલંબે, આહાહા.. અચેતન દ્રવ્યોંમેં નહીં. એ વસ્તુ સ્વભાવ આનંદ ને જ્ઞાન પ્રજ્ઞાબ્રહ્મ પ્રભુ. પ્રજ્ઞા નામ જ્ઞાન ને બ્રહ્મ નામ આનંદ, એ તો આતે હૈ કે નહીં ? વિષ્ણુમેં આતે હૈ. પ્રજ્ઞાબ્રહ્મ પણ ઉસકી પર્યાય કયા ને ગુણ કયા ઉસકી તો ખબર નહીં. આ તો સર્વજ્ઞથી સિદ્ધ હુવા હૈ. આહાહા... ક્યોંકિ જો જ્ઞાન સ્વભાવ અન્ય ચેતન નહિ. ઈસલિયે ઉસકે દ્વારા આત્મા સબસે અધિક, આહાહા ! ભાવેન્દ્રિય, અરે સર્વજ્ઞ ત્રિલોકનાથ ઉસસે ભી આ જ્ઞાન સ્વભાવ અધિક ભિન્ન હૈ. સમજમેં આતા હૈ ? આહાહા ! ઉસકે દ્વારા આત્મા સબસે અધિક, ભિન્ન, પરિપૂર્ણ, આહાહા... મુજે તે જ્ઞાનનેમેં આતા હૈ, અનુભવમેં આતા હૈ. વો ચીજ પરસે તદ્દન ભિન્ન. ત્રણ લોકના નાથ તીર્થકર કેવળી ઉસસે ભી આ ચીજ ભિન્ન હૈ. શિવલાલભાઈ ! આ તો આ આવ્યું શુદ્ધથી ભિન્ન હૈ. અને આનાથી એ ભિન્ન અને એનાથી એ ભિન્ન.

ભક્તિ, ભક્તિ, ભક્તિ એમાં પોતે પોતાને ભુલી ગયા. અમે ભક્તિ કરીએ દેવ ગુરુની એટલે કલ્યાણ હોગા. પરદ્રવ્યની ભક્તિ તો રાગ હૈ. ઝીણી વાત છે ભાઈ ! સ્વદ્રવ્યકી ભક્તિ એ

વીતરાગતા છે. ભજન નામ પૂર્ણાનંદના નાથનું દૈષ્ટિમાં ભજન કરના. આહાહા ! એ વીતરાગી સ્તુતિ છે. એ વાસ્તવિક કેવળજ્ઞાનીની સ્તુતિ છે. કેવળજ્ઞાની એમ કહેતે છે, ભગવાન સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર એમ કહેતે છે કે હમ તેરેસે ભિન્ન છે. અને હમારાસે તેરી ચીજ ભિન્ન છે. એસી ભિન્ન ચીજકી સ્તુતિ કરે, ઉસને વાસ્તવિક કેવળજ્ઞાનકી સ્તુતિ કિયા. આહાહા ! હમારી સામું દેખકર હમારી સ્તુતિ કરે યે તો રાગ છે, એ આત્મા નહીં. આહાહાહા ! આતા છે, ધર્મીકો ભી રાગ આતા છે. પણ એ બંધનના કારણ છે. વ્યવહાર આતા છે, જબલગ વીતરાગ ન હો, પર્યાયમેં. વીતરાગતા, સર્વજ્ઞતા ન હો તબલગ સાધક જીવકો ભી અપના ભગવાન આત્માકી એકાગ્રતાકી સ્તુતિ હોને પર ભી પૂર્ણ એકાગ્રતા નહીં, એથી ભગવાનનો દેવ, ગુરુનો વિનય આદિનો ભાવ આતા છે. પણ એ ભાવ પુણ્યબંધકા કારણ છે. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? આવું લાગે આકરું માણસને, આવો ક્યાંથી કાઢયો ધર્મ એમ કહે છે કેટલાક, ભાઈ મારગ જ આ છે બાપુ ! આહાહા !

અરે જનમ મરણ કરી કરીને સોથા નીકળી ગયા છે, આહા... બાપા તને ખબર નથી ભૂલી ગયો. ભૂલી ગયો એટલે નહોતું એમ પ્રભુ કોણ કહે ? આહાહા ! જનમ પીછે છ માસમેં, બાર માસમેં ક્યા હુઆ, એ ખબર છે ? માતા પિતાએ કેસા કિયા કેસા જંગલ બેસાર્યા કેસા એ ખબર છે ? જંગલ બેસારતે છે ને બાળકકો બે પગ લાંબા કરી અને પગમાં બેસારે આમ. એ ખબર છે ? (તને) ખબર નથી માટે નહોતું ? આહાહા ! કાંખમાં બેસારે ને હાથમાં. એ છ મહીનાની બાર મહીનાની કિયા ખ્યાલમાં છે નહિં. ખ્યાલમાં નહીં છે તો નહીં થી ? એસે અનંતકાળ પ્રભુ ચાર ગતિના દુઃખો અનંતવાર વેઠયા છે. પ્રભુ, એ ખબર નથી માટે નહીં થા, એસા છે નહીં. હેં ? લોજીકસે, ન્યાયસે. આહાહા !

અહીં કહેતે છે એ આત્માકા સ્વભાવકે દ્વારા સબસે અધિક ભિન્ન, કેસા છે જ્ઞાન સ્વભાવ, ભગવાન આ જ્ઞાન સ્વભાવ, ચૈતન્ય હીરલો, આહાહાહા... આતમ હીરલો. કેસા છે ? કે વિશ્વકી ઉપર તિરતા હુઆ. ક્યા કહેતે છે ? રાગ દેવ, ગુરુ, શાસ્ત્ર, સ્ત્રી, કુટુંબ, પરીવાર ઉસકો જ્ઞાન જાને. જાને છતાં તે રૂપ હોતા નહીં. સમજમેં આયા ? ઉપર તિરતા છે.

ઉન્હે જાનતા હુઆ ભી, ઉનરૂપ નહીં હોતા હુઆ, આહાહાહા ! પરકો જાનતા હુઆ ભી જાનનેમેં રહેનેવાલા છે. પરરૂપ હોતા નહીં. આહા ! અગ્નિકો જ્ઞાન જાને તો એ જ્ઞાનમેં અગ્નિ આઈ નહીં અને અગ્નિરૂપ જ્ઞાન હુઆ નહીં. પણ અગ્નિ સંબંધીકા જ્ઞાન અપનેમેં જ્ઞાન આતા છે. આહાહા ! તો જ્ઞાન હુઆ અગ્નિ સંબંધી તો એ જ્ઞાન અગ્નિરૂપ હુઆ એસા છે નહિ. આહાહા ! એસે જ્ઞાન પ્રભુ (આત્મા) પરકો જાને પણ પરરૂપ હોકર જાનતે નહિ. આહાહા ! અપનેમેં રહેકર જાનતે છે. પરકા જાનના હુઆ, પણ પરકા જાનનેસે પરરૂપ હુઆ ? એ પરકા જાનના એ તો અપના જાનના છે. આહાહા ! આ વાત.

જાનતા હુઆ ભી ઉનરૂપ નહીં હોતા. પ્રત્યક્ષ ઉદ્યોતપણેસે સદા અંતરંગમેં પ્રકાશમાન, આહાહા... પ્રત્યક્ષ છે. આહાહા.. જિસકો જાનનેમેં રાગ ને નિમિત્તકી અપેક્ષા નહીં, તો સીધા અપના મતિ-શ્રુતજ્ઞાનસે પ્રત્યક્ષ જાનનેમેં આતા છે. આહાહા ! નીચલા દરજજાકી બાત છે હજી તો હોં, મતિશ્રુત જ્ઞાન. એ સમ્યક હુઆ એ પ્રત્યક્ષ જાનતે છે. આ ભગવાન પૂર્ણાનંદ સ્વરૂપ એ

પ્રત્યક્ષ ઉદ્યોતમાન, સદા અંતરંગમે પ્રકાશમાન, આહાહા... સદા અંતરંગમે પ્રકાશમાન ચૈતન્ય જ્યોતિ ઝળહળ જ્યોતિ બિરાજમાન પ્રભુ, આહાહા... અવિનશ્વર, કભી નાશ નહીં હોતા એ ચીજ હૈ વહ કભી પલટતી ભી નહીં. પર્યાય પલટે, વસ્તુ તો વસ્તુ હૈ. આહાહા !

સ્વતઃસિદ્ધ અપનેસે હૈ કોઈ કર્તા ફર્તા ઉસકા હૈ નહીં. સમજમે આયા ? કર્તા હૈ ઈશ્વર. કોઈ કર્તા કહે, તો પરમેશ્વરે તો (કહા) ઈશ્વર કર્તા નહીં (તો) એસા આત્મા બનાયા, તો એસાકો ઉસકો જન્મ કયું દિયા ? જો ઈશ્વર કર્તા હો, તો ઈશ્વર કર્તા નહીં હૈ, એસા માનનેવાલેકો જન્મ કયું દિયા ? બેન તો ઘરેથી તમારે છે એક ફેરી વિચાર આવ્યો ' તો, બા છે ને ઘરે એ જરી વિચાર આવ્યો તો, આહાહા ! ઓલું આવે છે ને વેદાંતનું પત્ર નહીં ? કલ્યાણ. એક ફેરી સૂના થા, કલ્યાણ આવે છે ને ઘરે એક ફેરી વાંચતા હશે. ભગવાન તેરો કલ્યાણ સ્વરૂપ તો અંદર ભિન્ન હૈ. એનો કોઈ કર્તા હૈ ? અરે દ્રવ્ય જો હૈ યહ તો પર્યાયકા કર્તા નહીં. આહાહા !

ભગવાન આત્મા જ્ઞાયક ધ્રુવસ્વરૂપ એ અપની નિર્મળ પર્યાયકા ભી એ કર્તા નહીં. આહાહા ! પર્યાયકા કર્તા પર્યાય હૈ. આહાહા ! આવો માર્ગ ! અરે જન્મ મરણના અંત લાવવાના ટાણાં મળ્યાં પ્રભુ, આહાહાહા... એ ટાણે નહીં સમજેગા તો કભી સમજેગા ? આહા !

સ્વતઃસિદ્ધ ઔર પરમાર્થરૂપ, પરમપદાર્થ, પરમ પદાર્થ, પરમઅર્થ, પરમાર્થ, પરમ અર્થ, પરમ પદાર્થ, એસા ભગવાન જ્ઞાનસ્વભાવ હૈ. આ જ્ઞાનસ્વભાવ તો ભગવાન જ્ઞાન. આહાહા ! ભગ્ નામ આનંદ ને જ્ઞાનની લક્ષ્મી. વાન નામ લક્ષ્મીવાન આત્મા, ભગવાન હૈ. જ્ઞાનરૂપી લક્ષ્મી. ભગ્ એટલે જ્ઞાનરૂપી લક્ષ્મી, ઉસકા વાન એ લક્ષ્મીવાન હૈ. આ ધૂળવાળા નહિં એય....

સૌભાગ્યચંદ્રજી ગુજરી ગયા નહીં ? ગુજરી ગયા એના ઘરમાંથી એ એક આવતા ' તા. આહાહા ! ભાગ્ય વિના આ ક્યાં મળે બાપા. આહાહા ! એસા ભગવાન (આત્મા) જ્ઞાન સ્વભાવ હૈ. આહાહા ! ઈસ પ્રકાર એક નિશ્ચય સ્તુતિ તો યે હુઈ. એક પ્રકાર આ હુઆ. સ્તુતિના ત્રણ પ્રકાર હૈ એમાં આ એક પ્રકાર હુઆ. પરસે ભિન્ન હોકર રાગ રહા, પણ રાગસે ભિન્ન હોકર એકત્વ હુઆ એ પહેલી સ્તુતિ કહેનેમે આઈ. હજી રાગ બાકી હૈ. સમકિતીકો અનુભવ હુઆ છર્તે રાગકી એકતા તૂટી, પણ રાગકી અસ્થિરતા બાકી રહી ગઈ. સમજમે આયા ? રાગ કહો કે દુઃખ કહો, આહાહા... દુઃખકા, આનંદ સ્વરૂપમે એકત્વકા તો નાશ કિયા, પણ અસ્થિરતાકા રાગ અને દુઃખ હૈ, એ બાકી હૈ. સમજમે આયા ?

ઈસ પ્રકાર એક નિશ્ચય સ્તુતિ તો યે હુઈ. ખુલાસા કર્યાં. જોય તો દ્રવ્યેન્દ્રિય, જો જોય પર, ભાવેન્દ્રિય જોય પર, ઈન્દ્રિયોંકા વિષય જોય પર, એ પદાર્થોંકા ઔર જ્ઞાયક સ્વરૂપ સ્વયં આત્માકા, દોનોંકા અનુભવ વિષયોંકી આસકિતસે એકસા હોતા થા અનાદિસે, જબ ભેદજ્ઞાનસે ભિન્નત્વ જ્ઞાત કિયા. આહાહા... ભાવેન્દ્રિય અને પરપદાર્થસે પણ ભિન્નત્વ ભગવાન હૈ, ઉસકા જ્ઞાન કિયા. ભારે વાતું ભાઈ ! તબ વહ જોયજ્ઞાયક સંકર દોષ દૂર હુઆ. દો એક થા એસી માન્યતાકા નાશ હુઆ. પરદ્રવ્ય અને પરદ્રવ્યરૂપ રાગ અને ભાવેન્દ્રિય, એ એકત્વ થા ઉસકા નાશ હુઆ. પણ (રાગ) હજી બાકી રહી ગયા ખરા. હજી ભાવેન્દ્રિય, દ્રવ્યેન્દ્રિયનું નિમિત્તપણું દેવ ગુરુનું પણ નિમિત્તપણું, આહા... એકત્વથી જુદો થયો પણ અસ્થિરતાથી જુદો હજી નથી થયો. આ બીજા પ્રકારની સ્તુતિ ઊંચી, પહેલી સ્તુતિ તો પરસે ભિન્ન કર દિયા અને આત્માસે

એકત્વ હુઆ એ એક સ્તુતિ.

હવે પરસે ભિન્ન ક્રિયા તો પણ અંદરમેં હજી રાગ બાકી રહા. જો રાગ ન રહે તો વીતરાગદશા હો જાય. સમજમેં આયા ? તો સમ્યગ્દેષ્ટિકો ભી જિતેન્દ્રિય હુઆ, તો પણ ભી જિનસ્વરૂપકા અનુભવ હુઆ તો પણ ભી, રાગ બાકી હૈ. આહાહાહા ! તો એ રાગકા જિતના કઈ રીતે હોતા હૈ, એ બાત કરતે હૈ. સમજમેં આયા ? દોકા એકત્વકો છોડ દિયા પણ દોમેં રાગ હજી બાકી હૈ. ઉસે અસ્થિરતા નહિ છૂટી. આહાહા... સમજમેં આયા ?

ધર્મીકો ભી સમ્યગ્દેષ્ટિકો, જ્ઞાનીકો ક્ષાયિક સમકિતીકો ભગવાનકા વંદન સ્તુતિકા રાગ આતા હૈ, હૈ રાગ, હૈ દુઃખ, હૈ આકુળતા, હૈ કષાય, સમજમેં આયા ? તો હવે ભાવ્ય ભાવક સંકર દોષ દૂર કરતે હૈ. વો પહેલેમેં જ્ઞેય જ્ઞાયક એકત્વ, પરજ્ઞેય અને સ્વજ્ઞાયક એકત્વ માના થા. યહ દોષ દૂર ક્રિયા. હવે અહીંયા એ ઉપરાંત આગળ જાતે હૈ હવે, ભાવ્ય આત્મા રાગરૂપ હોનેકે લાયક હૈ, ભાવક કર્મકા ઉદય હૈ, એ ઉદયકે અનુસાર અપની યોગ્યતાસે રાગ જો થા ઉસકો ભાવ્ય કહેતે હૈ. સમકિતીકો ભી વો ભાવ્ય કહેતે હૈ. આહાહા ! ભાવ્ય, કર્મ જે જડ હૈ વહ ભાવક હૈ પણ અપની પર્યાયમેં ઉસકે અનુસરણ કરકે જો વિકાર ભાવ હોતા હૈ યે ભાવ્ય હૈ, સમકિતીકો - જ્ઞાનીકો, મુનિકો ભી રાગ આતા હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા... ગજબ વાત હૈ.

હવે એમ જ માની લેવું કે જ્ઞાનીકો દુઃખ હૈ હી નહીં. વિપરીત દેષ્ટિ હૈ. જ્ઞાન વિપરીત હુવા, ન્યાં દેષ્ટિ વિપરીત હુઈ, આહાહા... અહીંયા તો એકત્વ તોડ દિયા, ભગવાન જ્ઞાન સ્વભાવ દેષ્ટિમેં અનુભવમેં આયા તો રાગકી, પરદ્રવ્યકી, ભાવેન્દ્રિયકી એકતા તૂટ ગઈ પણ હજી અસ્થિરતાની એકતા રહ ગઈ. સમજમેં આયા ? એ કર્મકા ભાવક, ભાવક ક્યું કહા ? કે વિકાર આત્માકા સ્વભાવ નહીં, એટલે ભાવક કર્મકા ઉદય ભાવ, ભાવકે કરનેવાલા અને એને અનુસરીને રાગ અપનેમેં હોતા હૈ. એ ભાવ્ય, એ પરકા અનુસરના એ જે ભાવ્ય હૈ, એસા ન હોને દેના એ દૂસરી સ્તુતિ હૈ. સમજમેં આયા ? આવી વાતું, હવે આ તો કોલજ હૈ, થોડા તો અભ્યાસ હોય તો ખ્યાલમાં આવે. આહાહા !

(શ્રોતા:- એકત્વ બુદ્ધિ તૂટયા પછી તો સહજ છે ને આ). નહીં અસ્થિરતા આતી હૈ ને ? દોષ હૈ ઈતના, દોષ હૈ ઉસકો જાનતે હૈ, પણ મેરી પર્યાયમેં ઉદયકે અનુસાર મેરી ભાવ્ય દશા યે મેરેમેં હોતી હૈ, એસા ભાન કરતે હૈ. ઝીણી વાત છે. એથી તો ગાથા લિયા હૈ. આત્મજ્ઞાન હુવા, જ્ઞાનસ્વભાવ ભગવાન પરસે ભિન્ન હુવા પણ પરસે અસ્થિરતાસે ભિન્ન નહીં હુવા હજી, જો અસ્થિરતાસે ભિન્ન હો જાયે તો (પૂર્ણ) વીતરાગ હો જાયે. આહાહા... સુમેરુમલજી ! બરાબર આયા હૈ બરાબર ભાગ્યવાન હૈ ને તભી બરાબર આ ચીજમાં આયે. આહાહા ! એ વાણી ક્યાં છે પ્રભુ ? આહા ! યહાં પ્રભુ કહેતે હૈ, કે એક જઘન્ય સ્તુતિ તો રાગ ને ભાવેન્દ્રિય પરજ્ઞેય હૈ. મેરા જ્ઞાયક ભિન્ન હૈ એસા ભાન હુવા. સમ્યગ્દર્શન હુવા, સમ્યગ્જ્ઞાન હુવા, સ્વરૂપમાં આચરણ પણ થોડા હુવા પણ હજી સ્વરૂપમેં પૂર્ણ સ્થિર હોના એ નહિં, ક્યાં કે ભાવક જો કર્મ હૈ ઉનકે અનુસારે અપની વિકારી પર્યાય ભાવ્ય હોનેમેં લાયક જીવ હૈ. ભાવક કર્મસે ભાવ્ય વિકાર હોતા હૈ એસા નહીં, તેમ વિકાર ભાવ હોતા હી નહીં એસા ભી નહિં. પણ વહ વિકારીભાવ એ ભાવક જો કર્મ હૈ ઉસકે પર્યાય સમકિતી જ્ઞાનીકો ભી ઉસકા અનુસરણ હો કરકે જો વિકાર હોતા થા,

ઉસકા નામ ભાવ્ય. એને અનુસરણ પરકા છોડના અને અપના શુદ્ધકા અનુસરણ વિશેષ કરના, એ દૂસરા પ્રકારકી સ્તુતિ હૈ.

અહીંયા તો ઉપશમ શ્રેણીની વાત કરતે હૈ. અંદર ઉપશમ શ્રેણી એટલે કે કર્મકા ઉદયકે અનુસાર જો રાગ થા, ઉસકો સ્વભાવકી અનુસારે ઉપશમ કરકે છોડ દિયા. એ દૂસરી સ્તુતિ હૈ. આહાહાહા ! ઉપશમભાવ હુવા. હજી સત્તામૈં રાગાદિ હૈ, પણ ઉસસે ભિન્ન હોકર અપનેમૈં ભાવ્ય જો ભાવક કર્મકા નિમિત્તસે હોતા નહિં, નિમિત્ત પરદ્રવ્ય હૈ ઉસસે કયા, પણ ઉસકે અનુસારે અપની પર્યાયમૈં સમકિતીકો ભી, મુનિકો ભી જો રાગ આદિ આતા થા. એ રાગકો ભાવ્ય કહેતે હૈ, અને કર્મકા ઉદયકો ભાવક કહેતે હૈ. આહાહા ! અરે ભગવાન ! આ તો સર્વજ્ઞ પરમાત્માનો માર્ગ ભાઈ, એમાં કાંઈ આડુંઅડળું એક પણ ફેરફાર થાય (તો) દૈષ્ટિ વિપરીત છે.

ભાવ્યભાવક સંકર, આ સંકર નામ એકત્વ નહીં. એકત્વબુદ્ધિ નહીં પણ એ રાગ સાથ અસ્થિરતા હોતી હૈ, ઈતના સંકર હૈ, ઈતના દોષ હૈ. આહાહા... સમકિતીકો જ્ઞાનીકો ક્ષાયિક સમકિતીકો, આહાહા... જે અપની પર્યાયમૈં, અપની લાયકાત યોગ્યતાસે કર્મકા ભાવકને અનુસરીને જો વિકૃતભાવ હોતા થા, ઈતના સ્વકા અનુસરણ નહીં થા. સમજમૈં આયા ? આહાહા ! જ્ઞાનીકો ભી, સમકિતીકો ભી, અરે મુનિકો ભી, આહા... સચ્ચા મુનિ હોં. ભાવલિંગી, ઉસકો ભી રાગ જરી પાંચ મહાવ્રતકા (રાગ) આદિ આતા હૈ. એ કર્મ ભાવકકા અનુસરીને હોતા હૈ. સ્વભાવને અનુસારી વિકાર નહિં હોતા. સમજમૈં આયા ? પ્રભુ માર્ગ આ તો અંદર સત્ય હૈ, એમાં કોઈ પક્ષ કરીને બેસી જાય એ વસ્તુની સ્થિતિ નથી. આહાહા... . પ્રભુ આત્માકી સ્તુતિના ત્રણ પ્રકાર, જ્ઞાયકભાવ ઉસકી સ્તુતિ નામ રાગસે પૃથક હોકર અંદર એકાગ્ર હોના એ પ્રથમ સ્તુતિ હૈ. ઔર દૂસરી સ્તુતિ આગળ બઢકર ભાવક જો કર્મ હૈ ઉસકે અનુસાર અપનેમૈં અપની કમજોરીસે રાગ દુઃખકી પર્યાય હોતી થી એ ભાવ્ય, ઉસકો અપના સ્વભાવકા અનુસરણ કરકે ભાવ્ય હોને દેના નહીં એ દૂસરી સ્તુતિ હૈ. સુમેરુમલજી ! ભગવાન દેખો તો, આહાહાહા...

* વિકલ્પ સહિત પહેલાં પાકો નિર્ણય કરે કે રાગથી નહીં, નિમિત્તથી નહીં, ખંડખંડ જ્ઞાનથી નહીં, ગુણ-ગુણીના ભેદથી પણ આત્મા જણાતો નથી-એમ પહેલાં નિર્ણયનો પાકો સ્થંભ તો નાખે ! એટલે પર તરફનું વીર્ય તો ત્યાં જ અટકી જાય છે. ભલે સ્વસન્મુખ વળવું હજી બાકી છે... વિકલ્પવાળા નિર્ણયમાં પણ હું વિકલ્પવાળો નહીં એમ તો પહેલાં દૈઢ કરે ! નિર્ણય પાકો થતાં રાગ લંગડો થઈ જાય છે, રાગનું જોર તૂટી જાય છે, વિકલ્પ સહિતના નિર્ણયમાં સ્થૂળ વિપરીતતા અને સ્થૂળ કર્તૃત્વ છૂટી જાય છે અને પછી અંદર સ્વાનુભવમાં જતાં નિર્ણય સમ્યક્રૂપે થાય છે.

(દૈષ્ટિનાં નિધાન - ૩૦૯)

ગાથા - ૩૨

અથ ભાવ્યભાવકસંકરદોષપરિહારેણ-

જો મોહં તુ જિગિત્તા ણાણસહાવાધિયં મુણદિ આદં ।
તં જિદમોહં સાહું પરમદ્ધવિયાણયા બેંતિ ॥૩૨॥

યો મોહં તુ જિત્વા જ્ઞાનસ્વભાવાધિકં જાનાત્યાત્માનમ્ ।
તં જિતમોહં સાધું પરમાર્થવિજ્ઞાયકા બ્રુવન્તિ ॥૩૨॥

યો હિ નામ ફલદાનસમર્થતયા પ્રાદુર્ભૂય ભાવકત્વેન ભવન્તમપિ દૂરત એવ તદનુવૃત્તેરાત્મનો ભાવ્યસ્ય વ્યાવર્તનેન હઠાન્મોહં ન્યક્વૃત્યોપરતસમસ્તભાવ્યભાવકસંકરદોષત્વેનૈકત્વે ટઙ્ઘોત્કીર્ણ વિશ્વસ્યાપ્યસ્યોપરિ તરતા પ્રત્યક્ષોદ્યોતતયા નિત્યમેવાન્તઃપ્રકાશમાનેનાનપાયિના સ્વતઃસિદ્ધેન પરમાર્થસતા ભગવતા જ્ઞાનસ્વભાવેન દ્રવ્યાન્તરસ્વભાવભાવિભ્યઃ સર્વેભ્યો ભાવાન્તરેભ્યઃ પરમાર્થતોડતિરિક્તમાત્માનં સચ્ચેતયતે સ ખલુ જિતમોહો જિન ઇતિ દ્વિતીયા નિશ્ચયસ્તુતિઃ ।

એવમેવ ચ મોહપદપરિવર્તનેન રાગદ્વેષક્રોધમાનમાયાલોભકર્મનોકર્મમનોવચનકાય-સૂત્રાણ્યેકાદશ પચ્ચાનાં શ્રોત્રચક્ષુર્ધાણરસનસ્પર્શનસૂત્રાણામિન્દ્રિયસૂત્રેણ પૃથગ્વ્યાખ્યા-તત્વાદ્વચાચ્ચેયાનિ । અનયા દિશાન્યાન્યપ્યૂહ્યાનિ ।

હવે ભાવ્યભાવક-સંકરદોષ દૂર કરી સ્તુતિ કહે છે:-

જીતી મોહ જ્ઞાનસ્વભાવથી જે અધિક જાણે આત્મને,
પરમાર્થના વિજ્ઞાયકો તે સાધુ જિતમોહી કહે. ૩૨.

ગાથાર્થ:- [યઃ તુ] જે મુનિ [મોહં] મોહને [જિત્વા] જીતીને [આત્માનમ્] પોતાના આત્માને [જ્ઞાનસ્વભાવાધિકં] જ્ઞાનસ્વભાવ વડે અન્યદ્રવ્યભાવોથી અધિક [જાનાતિ] જાણે છે [તં સાધું] તે મુનિને [પરમાર્થવિજ્ઞાયકાઃ] પરમાર્થના જાણનારાઓ [જિતમોહં] જિતમોહ [બ્રુવન્તિ] કહે છે.

ટીકા:- મોહકર્મ ફળ દેવાના સામર્થ્ય વડે પ્રગટ ઉદયરૂપ થઈને ભાવકપણે પ્રગટ થાય છે તોપણ તેના અનુસારે જેની પ્રવૃત્તિ છે એવો જે પોતાનો આત્મા ભાવ્ય, તેને ભેદજ્ઞાનના બળ વડે દૂરથી જ પાછો વાળવાથી એ રીતે બળપૂર્વક મોહનો તિરસ્કાર કરીને, સમસ્ત ભાવ્યભાવક-સંકરદોષ દૂર થવાથી એકત્વમાં ટંકોત્કીર્ણ (નિશ્ચલ) અને જ્ઞાનસ્વભાવ વડે અન્યદ્રવ્યોના સ્વભાવોથી થતા સર્વ અન્યભાવોથી પરમાર્થ જુદા એવા પોતાના આત્માને જે (મુનિ) અનુભવે છે તે નિશ્ચયથી 'જિતમોહ જિન' (જેણે મોહને જીત્યો છે એવા જિન) છે. કેવો છે તે જ્ઞાનસ્વભાવ ? આ સમસ્ત લોકના ઉપર તરતો, પ્રત્યક્ષ ઉદ્યોતપણાથી સદાય અંતરંગમાં પ્રકાશમાન, અવિનાશી, પોતાથી જ સિદ્ધ અને

પરમાર્થસત્ એવો ભગવાન જ્ઞાનસ્વભાવ છે.

આ રીતે ભાવ્યભાવક ભાવના સંકરદોષને દૂર કરી બીજી નિશ્ચયસ્તુતિ છે.

આ ગાથાસૂત્રમાં એક મોહનું જ નામ લીધું છે; તેમાં 'મોહ' પદને બદલીને તેની જગ્યાએ રાગ, દ્વેષ, ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, કર્મ, નોકર્મ, મન, વચન, કાય મૂકીને અગિયાર સૂત્રો વ્યાખ્યાનરૂપ કરવાં અને શ્રોત્ર, ચક્ષુ, ઘ્રાણ, રસન, સ્પર્શન- એ પાંચનાં સૂત્રો ઇન્દ્રિયસૂત્રદ્વારા જુદાં વ્યાખ્યાનરૂપ કરવાં; એમ સોળ સૂત્રો જુદાં જુદાં વ્યાખ્યાનરૂપ કરવાં અને આ ઉપદેશથી બીજાં પણ વિચારવાં.

ભાવાર્થ:- ભાવક જે મોહ તેના અનુસાર પ્રવૃત્તિથી પોતાનો આત્મા ભાવ્યરૂપ થાય છે તેને ભેદજ્ઞાનના બળથી જુદો અનુભવે તે જિતમોહ જિન છે. અહીં એવો આશય છે કે શ્રેણી ચડતાં મોહનો ઉદય જેને અનુભવમાં ન રહે અને જે પોતાના બળથી ઉપશમાદિ કરી આત્માને અનુભવે છે તેને જિતમોહ કહ્યો છે; અહીં મોહને જીત્યો છે; તેનો નાશ થયો નથી.

પ્રવચન નં. ૯૧

ગાથા - ૩૨

તા. ૨૫-૯-૭૮ સં. ૨૫૦૪

અથ ભાવ્યભાવકસંકરદોષપરિહારેણ—

જો મોહં તુ જિગિત્તા ણાણસહાવાધિયં મુણદિ આદં ।

તં જિદમોહં સાહું પરમદ્ધવિયાણયા વેતિ ॥૩૨॥

(હરિગીત)

જીતી મોહ જ્ઞાનસ્વભાવથી જે અધિક જાણે આત્મને,

પરમાર્થના વિજ્ઞાયકો તે સાધુ જિતમોહી કહે. ૩૨.

મોહનો નાશ કરીને નહીં ઉપશમ કરીને... 'અધિક' નામ રાગ જો થા સમકિતીકો ભી ઉસસે અધિક નામ ભિન્ન અંદર અનુભવ કરે. અસ્થિરતાસે ભી ભિન્ન હોકર. આહાહા ! ચોથે ગુણસ્થાને ભી તીન કષાય બાકી હૈ. પાંચમે ગુણસ્થાને દો કષાય બાકી હૈ, છઠ્ઠે એક કષાય બાકી હૈ, રાગ હૈ યહ દુઃખ હૈ. એ દુઃખ અપના સ્વભાવકો અનુસરનેસે નહીં હોતા પણ એ દુઃખ કર્મકા ઉદયકે અનુસરનેસે (હોતા હૈ) અહીંયા અનુસરના છોડકર ઈતના અનુસરણ ક્રિયા તો ઈતના ભાવ્ય ને રાગ ને દુઃખ હુઆ. આહાહાહા !

ખૂબી તો યહ હૈ કે રાગ હુઆ એ પરસે નહીં, પરકા અનુસરણ ક્રિયા ઉસસે હુઆ હૈ. સ્વકા અનુસરણ કરકે એકત્વબુદ્ધિ હુઈ. સમ્યગ્દર્શન સમ્યગ્જ્ઞાન હુઆ પણ હજી રાગ હૈ તો જિતના અપને અનુસરણ કરના ચાહીએ ઈતના અનુસરણ નહીં, અને કર્મકા નિમિત્તકે અનુસરનેમેં રાગ દયા દાન વ્રત ભક્તિ કામ ક્રોધ એસા રાગ આતા હૈ. એ રાગકો ભાવ્ય કહેતે હૈ. અને કર્મકો ભાવક કહેતે હૈ. દોકા સંબંધ થા એ તોડ દિયા, સ્વભાવકા આશ્રય લેકર એ અસ્થિરતાકા નાશ કર દિયા નાશ નહીં ઉપશમ ક્રિયા, નાશ પીછે આયેગા. આહાહા ! આવું સ્વરૂપ પ્રત્યક્ષ છે. આહાહા !

ગાથાર્થ:- જે મુનિ એટલે અહીં મુનિની પ્રધાનતાથી કથન છે. ભાવલિંગ તો પ્રગટ હુઆ, મુનિ દશા પ્રગટ હુઈ પણ હજી અસ્થિરતાકા રાગ બાકી રહ્યા કર્મકે અનુસારે હૈ. જે મુનિ મોહકો જીતકર, એ જે અસ્થિરતાકા ભાવ થા ઓ સ્વભાવકે અનુસાર કરકે, અસ્થિરતાકો દાબ દિયા, ઢાંક દિયા. સમજમ્ આયા ? આરે આ આવી વાતું હવે. “મોહ” કયા કહા ? મોહ આ મિથ્યાત્વ નહીં, આ મોહ મિથ્યાત્વ નહીં, આ મોહ અસ્થિરતાકા ભાવ, જ્ઞાનીકો જે રાગ આતા હૈ યહ મોહ હૈ. મોહ કયું કહા ? કે પર તરફકી ઈતની સાવધાની રહી. અપના તરફકી સાવધાની ઈતની ન રહી. આહાહાહા ! જે મુનિ, હવે મુનિ તો કહા, સમકિતીને મોહ છે, પણ એ મોહ મિથ્યાત્વનો નહીં, ચારિત્રમોહકા દોષ હૈ. સમજમ્ આયા ? જીતકર, ઉપશમ કરકર દાબી દિયા હૈ, અપના સ્વરૂપમાં ઉપશમભાવ પ્રગટ ક્રિયા ઈતના, આહાહા ! અપને આત્માકો જ્ઞાન સ્વભાવકે દ્વારા, અન્ય દ્રવ્યભાવોસે અધિક એ ભાવ્ય જો વિકારી દશા ઉસસે ભિન્ન હવે અહીં લેના.

પહેલી એકત્વબુદ્ધિકા તો નાશ પહેલે કર દિયા, સમ્યગ્દર્શન, સમ્યગ્જ્ઞાન હુઆ. હવે અસ્થિરતાકા જો રાગ આયા ઉસસે અધિક નામ મેરી ત્રીજ ભિન્ન હૈ એસે હોકર, રાગકો દાબ દિયા, ઉપશમ કર દિયા. આહાહા ! આરે આવી વાતું ! આ તો પ્રભુનો મારગ છે, ભાઈ ! આહા... સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર ત્રિલોકનાથ એ એમ કહેતે હૈ, કુંદકુંદાચાર્ય તો ભગવાન પાસે ગયે થે, આઠ દિન રહે થે, વહાંસે આકર આ કહેતે હૈ. ભાઈ ભગવાન તો એમ કહેતે હૈ કે પહેલી તો સ્તુતિ જોય, ભાવેન્દ્રિયાદિ પર ઉસસે ભિન્ન કરકે અપનેમ્ એકાગ્ર હોના ઔર આનંદકા વેદન હોના, સ્વસંવેદન હોના, એ આત્માકી, કેવળીકી પહેલી સ્તુતિ પ્રશંસા કહેનેમ્ આતા હૈ. આહાહા ! જો પરદ્રવ્યકી પ્રશંસા કરતે થે, આહાહા... શુભરાગ, ભગવાન આમ ને ભગવાન આમ એ સ્તુતિ છોડકર અપના ભગવાન જ્ઞાન સ્વભાવમ્ એકાગ્ર હુઆ સ્તુતિ એ પ્રશંસા, અપની ક્રિયા. પીછે બાકી રહ્યા હજી અસ્થિરતા, એકત્વબુદ્ધિસે સ્તુતિ નહીં હવે, પણ અસ્થિરતાસે જે સ્તુતિ થી. આહાહાહા ! સમકિતીકો, ક્ષાયિક સમકિતીકો અરે મુનિકો, આહાહાહા ! મુનિ કહેતે હૈ ને અમૃતચંદ્રાચાર્ય ત્રીજા સ્લોકમ્ અરે મૈ તો પવિત્ર ભગવાન દ્રવ્યસ્વરૂપ શુદ્ધ હું. પણ મેરી પર્યાયમ્ અનાદિસે જે મલિનતા હૈ વો હજી ખડી હૈ. મલિનતાકા અભાવ પર્યાયમ્ (સર્વથા) નહીં હુઆ. આહાહાહા ! ‘કલ્માષિતાયાં’ એમ પાઠ હૈ. મેરી પર્યાયમ્, નહીંતર એ તો મુનિ હૈ, શુભભાવ આતા હૈ તો કહેતે હૈ મેરી પર્યાયમ્ યહ કલુષિતતા હૈ. આહાહાહા ! મૈ તો પરમાનંદકા નાથ હું, પણ મેરી પર્યાયમ્ અનાદિસે હજી ભલે અનુભવ હુઆ, સમ્યગ્દર્શન હુઆ, મુનિપણા હુઆ, પણ પર્યાયમ્ જે અશુદ્ધતા હૈ. એ હજી ગઈ નથી. ભાઈ ! આહાહાહા ! ત્રીજી ગાથામ્ હૈ.

હૈ ને ? ત્રીજા કળશમ્ હૈ. ત્રીજો કળશ હો ! અમૃતચંદ્રાચાર્યદેવ કહેતે હૈ એ ચોથું પાનું. એ સમયસાર શુદ્ધાત્મા ગ્રંથકી વ્યાખ્યાસે હી મેરી અનુભૂતિ અનુભવરૂપ પરિણતિકી પરમ વિશુદ્ધિ હો. કેસી હૈ મેરી પરિણતિ ? આહાહાહા... પર પરિણતિકા કારણ મોહ નામકા કર્મ, ઉસકે અનુભાવ્યરૂપ ઉદય કે વિપાકસે, મેરેમ્ જે અનુભાવ્ય રાગાદિરૂપ પરિણામ હોતા હૈ. આહાહા ! ભાવમુનિ, સમકિતી તો હૈ, પણ સંત હૈ, નમો લોએ સવ્વ આચરિયાણં આચાર્યપદમ્ હૈ, પણ મૈ છન્નસ્થ હું. મેરી પર્યાયમ્ શુભભાવની કલુષિતતા ઉત્પન્ન હોતી હૈ. આહાહા ! હૈ ! રાગાદિકી

व्याप्ति है. है अंदर? मेरी पर्यायमें राग द्वेषका अंश, उसकी व्याप्ति है, मेरी पर्यायमें है. आहाहाहा! मैं स्वरूपे तो परमानंद शुद्ध यैतन्य हूं. પણ मेरी पर्यायमें हृष्ट अशुद्धता भाकी है. आहाहा! ओ भावक ओ कर्मके अनुसरीने अपनेमें जरी पर्याय है भाव्य होती है, तो मैं कहता हूं, इससे निरंतर कल्पावित मेली है, है! आहाहा! अरे मुनिने अशुभभाव तो है नहीं, आ टीका करनेका विकल्प उठया ओ भेल है ओम कहते है. आहाहाहा! समजमें आया?

और मैं द्रव्य दृष्टिसे शुद्ध यैतन्यमात्र मूर्ति हूं. आहाहाहा! है? उसका भावार्थ आचार्यद्वय कहते है शुद्ध द्रव्यार्थिकनयका दृष्टिसे तो मैं शुद्ध यैतन्यमात्र मूर्ति हूं. शुद्ध यैतन्यमात्र मूर्ति वस्तु हूं. किंतु मेरी परिश्रुति मोह कर्मका उदयका निमित्त-निमित्त पाकरके मैली है, मेरी पर्यायमें राग है, दुःख है, आकुण्ठा है. आहा! न होय तो मेरे परम आनंद होना चाहींये. आहाहाहा! अरे जगतने सत्य मिलना बहु कठिन हो गया. आहाहाहा! मेरी (पर्याय) रागादि स्वरूप हो रही है, स्थापन करते है के औसा छतना नहीं तो रागका अंश, द्वेषका अंश है. सत्य औसा है. औसा भी स्थापन करना वह रागका अंश है. आहाहाहा! ओ आया (कणश) १४३ में.

छसलिये शुद्धात्माकी कथनीरूप समयसार ग्रंथकी टीका करनेका इण मेरी परिश्रुति रागादि रचित होकर, मेरी परिश्रुतिमें राग है. राग कड़ो, दुःख कड़ो, आकुण्ठा कड़ो, कषाय कड़ो, आहाहाहा! भाषा तो औसी है के मेरे शुद्ध स्वरूपकी प्राप्ति हो मेरी परिश्रुति रागादि रचित है, ओ टीका करनेका इण પણ उसका अर्थ यह है. टीका करनेका जो विकल्प है उसका इण, अशुद्धताका नाश औसा नहीं. પણ टीकाके काणमें मेरी दृष्टिका जोर त्यां जायेगा. अंदर ओ टीकाके काणमें मेरी अशुद्धताका नाश होगी. आहाहाहा! आ तो अमृतवाणी है. अमृतयंद्राचार्यना अमृत कणश. आहाहाहा... मेरी परिश्रुति रागादि रचित होकर शुद्ध हो. मुनि कहते है के मेरी पर्यायमें राग है. राग दुःख कड़ो, आकुण्ठा कड़ो. आहा! तो मैं टीकाके काणमें, टीकासे नहीं પણ पाठ 'टीकासे' शब्द है. टीकानो विकल्प है પણ मेरा जोर अंदरमें है. आहाहा! ओ जोरना ने जोरना कारणे अशुद्धताका नाश हो जायेगा, भैया. आहाहाहा! मुनिराज ओम कहते है आचार्य पद नमो लोओ सव्य आयरियाशं. आहाहाहा! ओ अहंशिया कहते है. विशेष अर्थ आयेगा- ल्यो वषत थछ गयो. (श्रोता:- प्रभाष वचन गुरुदेव)

प्रवचन नं. ८२ गाथा - ३२ ता. २६-८-७८ मंगलवार भादरवा ५६-१० सं. २५०४

समयसार गाथा-३२ गाथानो अर्थ याल्यो ने? (हा) थछ गयो.

टीका:- सूक्ष्म अधिकार है, यहां आत्मा जानानंद सहजात्म यैतन्य स्वरूप उसका अनुभव होने पर भी उसका आनंदका स्वाद आने पर भी, सम्यग्दर्शन अने सम्यग्ज्ञान होने पर भी अपनी पर्यायमें कर्मका निमित्तका लक्षसे विकारभाव होता है, उसको यहां भाव्य कहते है. कर्म भावक ओ भावको करनेवाला उपचारसे, ओ भाव्य अपनी पर्यायमें धर्मीको भी ज्ञानीको भी मुनिको भी, आहाहाहा... अपनी पर्यायमें मोह-मोह शब्द अहं शिथ्यात्व नहीं, अंदर यारित्रमोह जो अंदर है उसका उदयमें अपनी योग्यतासे जो भाव्य. ओ तरफ अनुसरते है तो विकारी पर्याय

होती है. आहाहा ! धर्मीको, ज्ञानीको आहाहाहा... उसको जितना...

टीका:- “मोहकर्म इण् देनेका सामर्थ्यसे” कर्म जड है- ये सत्तामां पडया है, इवे उदयमें आया, देनेका सामर्थ्यसे प्रगट उदयरूप होकर भावकपनेसे प्रगट होता है. यहां विकारी पर्यायमें भावकपणा निमित्तपणा होकर प्रगट होता है. “तथापि जैसे होने पर भी तद् अनुसार जिसकी प्रवृत्ति है”. आहाहाहा ! धर्मी जवकी भी ज्ञानीकी, समकित्तीकी, अनुभवकी भी ये कर्म जो भावक आया, उसके अनुसार जिसकी प्रवृत्ति है, है ? अपनी पर्यायमें विकार होनेकी योग्यता है. आहाहाहा ! मालयंदज ! आ तो दूसरा प्रकारनी स्तुति है ने ? पहेली स्तुति तो आनंदस्वरूप भगवान रागसे, पर द्रव्यसे, भावेन्द्रियसे भिन्न, ऐसा भान हुआ तो यह प्रथम डेवणीकी अर्थात् डेवणज्ञान स्वरूप भगवानकी स्तुति कहेनेमें आता है. आहाहाहा !

इवे उससे दूसरी स्तुति उससे विशेष, के भावक है कर्मका उदय आया, यारित्रमोह है, भावकपणेसे प्रगट होता है कर्ममें, कर्ममें उदय आया जडमें इवे, “तथापि, तोपण तद् अनुसार जिसकी प्रवृत्ति है, अे कर्मना उदयने अनुसार होकर जे भाव्य कर्मकी प्रवृत्ति है” आहाहाहा ! ऐसा जो अपना आत्मा, आहाहा ! जूभी तो यह कडा (है) के कर्मका उदय आया पण ओ कांछ विकार कराते है ऐसा नहीं. समकित्तीको ने ज्ञानीको, अपनी पर्याय तद् अनुसार प्रवृत्ति करनेसे जो विकारभाव रागद्वेष आदि घणां बोल लेगा. पहेलां अडीया मोहका लिया पीछे सोण बोल लेगा. आहाहाहा... अे कर्मना उदयने अनुसार, यहां अनुसार आश्रय अल्प है, पण विशेष, पर उपर गये लक्ष, आहा... अे “तद् अनुसारे जिसकी आत्माकी प्रवृत्ति ऐसा अपना आत्मा” आहाहाहा... “भाव्य उसको भेदज्ञानके बण द्वारा” आहाहा ! अे विकारी पर्याय जो अपनेमें सम्यग्दर्शन ज्ञान आनंद होने पर भी, पुरुषार्थकी कमीसे, आहाहा ! भावक जो कर्म उदय आया उसके अनुसार जो प्रवृत्ति थी, उसको छोड देते है. आहाहा ! अपना उलटा पुरुषार्थसे कर्मका उदयने अनुसार जो विकार होता था ‘भाव्य’, ‘भाव्य’ अेटले विकारी दशा होनेके लायक- उसको भेदज्ञानके बण द्वारा, अेकत्वबुद्धि तो छूटी गछ है, अने सम्यग्दर्शन ज्ञान है. पण उसकी साथ संबंध जो है अे भेदज्ञानके बणसे अे संबंध छोड देते है. आहाहा ! अने स्वभावके साथ विशेष संबंध करते है, आवी वातुं भारे भाछ ! समजमें आया ?

अपना आत्मा आनंद स्वरूप भगवान, अे यैतन्यजयोति उसकी दृष्टि ने अनुभव हो, छतें इण् कयाश पुरुषार्थकी कमी है. आहाहा ! ज्ञानीको भी योथे गुणस्थान, पांयमे गुणस्थानमें रौद्रध्यान होता है, कया कडा ? आहाहाहा ! समकित्ती ज्ञानी अनुभवकी, उसको भी कमजोरीसे आर्तध्यान ने रौद्रध्यान हो ही होता है योथे-पांयमे आहाहाहा... और छहे गुणस्थाने मुनिको आर्तध्यान होता है, रौद्रध्यान नहीं. कयोकि अंतरमें अटली अेकाग्रताका अभाव तो पर तरङ्गी अेकाग्रताका रौद्रध्यान, आर्तध्यान मोह भाव उत्पन्न होता है. आहाहाहा ! समजमें आया ? अे कर्मका निमित्तका अनुसरण करके जो भाव्य नाम विकार दशा हुआ मोह, उसका अनुसरण छोडकर, स्वभावका विशेष अनुसरण करनेसे भाव्यकर्मका उपशम किया. समजमें आया ? बहु जीणुं बापा ! मार्ग जीणो बहु ! अे सर्वज्ञ भगवान सिवाय आहाहाहा... (कयांय है नहीं). समय समयका लेभा है यहां तो. सुमेरुमलज ! गाथा बडी अरथी आ गछ. आहाहा !

भगवान त्रिलोकनाथ सर्वज्ञदेव એમ કહેતે હૈ કે આહાહા... જિસકો જ્ઞાતા દૈષ્ટા ભગવાન આત્મા, ઉસકે અનુસરીને ભાન હો ગયા, સમ્યગ્દર્શન હો ગયા., સમ્યગ્જ્ઞાન હુઆ ઓર સ્વરૂપમેં અલ્પ સ્થિરતા આચરણ ભી હો ગયા. આહાહાહા !

એ જીવકો અબી તક કર્મકા ઉદયકે અનુસાર મોહ નામ ભાવ્ય વિકાર દશા હોતી હૈ, એ સંબંધ તોડ દેતે હૈ, એ ઉદયકી સાથ સંબંધ કરતે હૈ, તો ભાવ્ય હોતા હૈ. પહેલેમેં સંકરદોષ થા, સંકરકા અર્થ રાગ ને મૈં એક હું ઐસી માન્યતા મિથ્યાત્વકા સંકરદોષ થા. આહાહાહા ! ઓ સંકર(અન્યમતના) નહીં હોં. આહાહાહા ! ભગવાન આત્મા જ્ઞાન ને આનંદ પ્રભુ ઉસમેં શુભ રાગ કે અશુભ રાગ, એ રાગકી એકત્વબુદ્ધિ હૈ. ત્યાં લગ તો મિથ્યાત્વ હૈ. વો એકત્વ બુદ્ધિરૂપ સંકરદોષ ઉત્પન્ન હોતા હૈ. આહાહા... એ ભગવાન આત્મા અપની જાતકી સંભાળમેં જાતે હૈ, ત્યારે રાગકી એકતારૂપી સંકરદોષ નાશ હોતા હૈ. આહાહા !

દૂસરી રીતે કહીએ તો સંકર સ્વરૂપ, ભગવાન શિવ સ્વરૂપ પ્રભુ તો હૈ. ભગવાન આત્મા શિવશંકર, શંકર એટલે શિવ-શિવ એટલે મહાદેવ, આ મહાદેવસ્વરૂપ છે. એને રાગકી સાથ એકતા એ સંકર નામકા દોષ હૈ, શંકર નામકા સ્વભાવ ભગવાનકા શિવ સ્વરૂપ નિરૂપદ્રવ આનંદકંદ નાથ ઉસમેં, આહાહા... એ સુખ સ્વરૂપ હૈ. એ શંકર સ્વરૂપ હૈ- શંકરસ્વરૂપ હૈ. સંકર એટલે આ શંકર નહીં. શિવ સ્વરૂપ હૈ, ભગવાન એ શિવ સ્વરૂપમેં રાગકી એકતા માનના એ સંકર નામ વિરૂદ્ધ દશા, જે સુખરૂપ દશા સંકર સ્વભાવ ઉસસે વિરૂદ્ધ સંકરદોષ, આહાહાહા... અરે રે ! એ દોષ નિકાલ દિયા. સમ્યગ્દર્શન હુઆ તો એ ઈતની આત્માકી સ્તુતિ કિયા. જે રાગકી સ્તુતિ કરતે થે, એ છોડકર ભગવાન પૂર્ણાનંદકી સ્તુતિ અંદર એકાકાર હુઆ તો એ નિશ્ચય સ્તુતિ હુઈ.

આહાહા ! આવી વાતું છે બાપા ! આમાં જરી મગજ કેળવવું પડે એવું છે. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આટા બનાતે હૈ ને બૈરા આટા, તો ઉસકો ભી કેળવતે હૈ તો રોટી હોતી હૈ. ઐસે ને ઐસે રોટી નહીં હોતી. આહાહા ! આટામેં પાણી નાખકર પીછે કેળવતે હૈ તો રોટી હોતી હૈ. કેળવ્યા વિના રોટી નહીં હોતી. આહાહા ! ઐસે ભગવાનકો જ્ઞાનમેં કેળવણી દેના ચાહીયે. આહાહા ! ઐસા કેવળજ્ઞાન પ્રભુ ભગવાન ઐસા કેવળજ્ઞાન સ્તુતિ કિયા, અનુભવ હુઆ, પણ અબી તક હજી કર્મકા ઉદય તરફકા અનુસરણ જો રાગ હોના મોહ એ નહીં ગયે. આહાહા ! તો એ કર્મકે અનુસારે હોનેવાલા વિકાર, એ અપના અનુસરણ કરકે વિકારકો ઉપશમ, દાબ દેના, એ દૂસરા પ્રકારકી સ્તુતિ હૈ. સમજમેં આયા ? આવી વાતું હવે. વાણીઆને ધંધા આડે નવરાશ ન મળે. વેપાર, કેમ રતનલાલજી, આ ધંધો. આહાહાહા !

એ ભાવ્ય-ઉસકો ભેદજ્ઞાનકે બળ અર્થાત્ ઓ તરફકા અનુસરણકો છોડકર, પરકા સંબંધ છોડકર, અપના સંબંધ કર લેના વિશેષ એ ભાવ્યકા નાશ નહિ કિયા, મગર દાબ દિયા, ઉપશમ કર દિયા. આ ઉપશમ શ્રેણીની વાત છે, ભેદજ્ઞાનકે બળદ્વારા એટલે પરકા સંબંધકો છોડકર અપના સંબંધમેં વિશેષ લેકર એ ભેદજ્ઞાન હુઆ. ભેદજ્ઞાન - સમ્યગ્દર્શન તો હૈ, પણ રાગકા સંબંધ થા, કર્મકા નિમિત્તકા આમ સંબંધ થા, ઉસકો ભેદજ્ઞાન, અપના અનુસરણ કરકે રાગસે ભિન્ન કરકે રાગકો દાબ દિયા. આહાહા ! આમાં કેટલું યાદ રાખવું. આવો માર્ગ, દુનિયા ક્યાંયનું

ક્યાંય માને, અરે આહાહા... શું શૈલી ! સમયસાર !

બે વાત કે કર્મકા ઉદય આયા તો વિકાર કરના પડે ઐસા હૈ નહીં, ઉદય તરફકા ઝુકાવ હો, તો વિકાર હોતા હૈ. આહાહા ! એ પરકા ઝુકાવકા સંબંધ ઓ સંકરમેં એકત્વબુદ્ધિકા સંબંધ થા. આમાં અસ્થિરતાકા સંબંધ હૈ. એ અસ્થિરતાકા કર્મકા નિમિત્તકા સંબંધ જો થા ઉસકો છોડકર સ્વભાવ તરફમેં આયા તો એ દૂસરી સ્તુતિ શુદ્ધતાકી વૃદ્ધિ હુઈ. યહ દૂસરી સ્તુતિ હૈ. આહાહાહા ! છોટુભાઈ ગયા કે છે ? (છે) છે. આવો માર્ગ છે. કલકતા નહિ ? છોટુભાઈ ને શાંતિભાઈ ને છોટુભાઈ ! આહાહા ! બહુ એને રુચે છે. આહાહા ! પ્રભુ આમાં કોઈકા પક્ષ નહીં. આહાહા ! અપના સ્વભાવકા અનુસરણ જો વિશેષ હોના યાહીએ એ ન કરકે, કર્મકા નિમિત્તકા અનુસરણકી દશા કરે તો એ દોષ હૈ. 'રાગ' ઘણાં બોલ લેગા, પહેલાં 'મોહ' લિયા હૈ અહીંયા અસ્થિરતાકા ઉસકો અપના (પુરુષાર્થસે) ભિન્ન કરકે. મૈ અપના સ્વભાવકા અનુસરણ વિશેષ કરકે, રાગકા ભાવ ઉત્પન્ન હુઆ નહીં, દાબ દિયા યે દૂસરા પ્રકારકી સ્તુતિ હૈ. સમકિતીકો દૂસરા પ્રકારકી સ્તુતિ કહેનેમેં આયા હૈ. અરે માર્ગ બાપા એવો છે અલૌકિક.

“ભેદજ્ઞાનકે બળ દ્વારા દૂરસે હી અલગ કિયા” યે કયા કહા ? દૂરસે નામ ? કર્મકા ઉદયકા સંબંધ કિયા બિના દૂરસે આ છૂટ ગયા. કર્મકા ઉદય તરફકા સંબંધ કિયા બિના છૂટ ગયા. આહાહા ! અંદરમેં ઝૂક ગયા. સમકિતી જ્ઞાની સંતો આત્મજ્ઞાની ધર્માત્મા, આહાહા... ઈતના અબી કર્મકા ઉદયકા નિમિત્તમેં અનુસરણ અપની યોગ્યતાસે કરતે હૈ એ અનુસરણકો દાબ દિયા, અપના અનુસરણમેં વિશેષ આ ગયા. સમજમેં આયા ? આમ ભાષા ગમે એવી સાદી પણ ભાવ તો જે હોય એ કહેવાયને ? આહાહા ! દૂરસે હી અલભ કિયા, એટલે ? કે ઉત્પન્ન હુઆ ને પીછે રાગ દાબ દિયા ઐસા નહીં. ઉત્પન્ન હુઆ હી નહિ. આહાહા ! અપના સ્વભાવ શુદ્ધકા ભાન સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન તો હૈ પણ વિશેષ સ્વભાવકા આશ્રય લેકર (એકાગ્રતાસે) એ ઉદયકા રાગકો દાબ દિયા. ઉપશમ કર દિયા. સમજાય છે કાંઈ ? આવો માર્ગ છે બાપુ ! વીતરાગ પરમેશ્વર જિનેશ્વરદેવનો પંથ યે હૈ. હૈ ! એ તો વસ્તુકા પંથ હૈ. આ જૈન કોઈ પક્ષ નહીં. આહાહા ! જિન સ્વરૂપી ભગવાન ઉસકા અનુસરણ કરકે રાગકી એકતા પહેલી તોડ દિયા. અને ભગવાન આત્માકી પ્રશંસા એટલે સ્તુતિ અર્થાત્ સ્વીકાર ને સત્કાર હુઆ, એ જ ભગવાનકી સ્તુતિ હૈ. આહાહા ! રાગ ઠીક હૈ યહ સ્તુતિ વિકારકી હૈ, ભગવાન આત્મા ઠીક આનંદકંદ હૈ, ઐસી દૈષ્ટિકા વિષય પકડયા તો પહેલી સ્તુતિ હુઈ-

દૂસરી સ્તુતિ અપની પર્યાયમેં કમજોરીસે નિમિત્તકા અનુસરણ કરતી રાગકી પર્યાય, આહાહા... વો તો દૂરસે હટકર. નિમિત્તકા અનુસરણ છોડકર, ભગવાનકા આત્માકા અનુસરણ વિશેષ કરકે રાગ દાબ દિયા, હજી ક્ષય નહીં હુઆ. પાણીમેં જેમ મેલ, મેલ હોતા હૈ ને, દબ જાતે હૈ ને, બહાર નિકાલ ન દિયા. આહા... એવી શૈલી લીધી.

ઈસપ્રકાર બળપૂર્વક અપના સ્વભાવકે અનુસરણ કરનેવાલા બળપૂર્વક, આહાહા... જોરદાર આત્મા તરફકા બળપૂર્વક પુરુષાર્થ કરકે, સમકિતીકો-અનુભવીકો, જ્ઞાનીકો, આહાહા... ઈસ પ્રકાર બળપૂર્વક મોહકા તિરસ્કાર કરકે પર તરફકી સાવધાનીકા ભાવકો ઉત્પન્ન હોને દેના નહીં, યહ મોહકા તિરસ્કાર કિયા, ભગવાનકા સ્વીકાર કિયા, વિશેષ રાગકા તિરસ્કાર કિયા.

આહાહાહા !

“મોહકા તિરસ્કાર કરકે સમસ્ત ભાવ્ય-ભાવક સંકરદોષ દૂર હો જાનેસે” ક્યા ? ભાવક જો કર્મકા ઉદય, ઉસકે અનુસરણ હોનેવાલા વિકારી મોહભાવ, એ દોકા સંબંધ દૂર હો જાનેસે-દોકા સંબંધ દૂર હો જાનેસે, આહાહા... અને સ્વભાવ ભગવાન આત્મા એ તરફકા જોરસે આશ્રય કરકે, આહાહાહા... અરે ! બાપુ તારો માર્ગ કોઈ અલૌકિક હૈ. પ્રભુ તું ભગવાન સ્વરૂપ હૈ ને. આહાહાહા !? ભગવાન તરીકે ભગવાનકો જાના છતાં પણ પર્યાયમાં હજી કમજોરી હૈ. જ્ઞાની (કો ભી) પંચમ ગુણસ્થાન (મેં) રૌદ્રધ્યાન હોતા હૈ. આર્તધ્યાન, રૌદ્રધ્યાન, ધર્મધ્યાન, શુક્લધ્યાન એ ધ્યાનના ચાર પ્રકાર. ઉસમેં સમકિતકો ભી, આહાહાહા...

શ્રેણિક રાજા, ઉસકા લડકાએ રાજ્ય અપના કરનેકો કેદમાં ડાલ દિયા, ક્ષાયિક સમકિતી, તીર્થકર ગોત્ર બાંધતે હૈ, ભવિષ્યમાં તીર્થકર હોનેવાલા હૈ, આગામી ચોવીશીમાં પણ જ્યાં એ બાળક, એના લડકા, ઉસકો કેદમાં ડાલકર ઉસકી માતા પાસે ગયે, પગે લાગનેકો માતા આજ મૈનેં ઐસા ક્રિયા- અરેરે દીકરા તેરા જનમ વખતે મેરે પહેલે સપના આતા થા, કે મૈ શ્રેણિકકા કાળજા ખાઉં. દીકરા મેરે અંદર ઐસા આતા થા ઓ કારણે તેરા જનમ હુઆ, તો મૈને ફેંક દિયા બાળકકો (તુજે) ઉકરડે ડાલ દિયા- (શ્રોતા:- કચરેકા ઢેર) કચરેકા ઢેર ઓર તેરા પિતાજી આયા. ક્યા હુઆ ? બાળક ક્યાં ગયા. મૈનેં તો નાખ દિયા હૈ, કચરાકા ઢેરમેં, આહાહા... એ એકદમ ગયે શ્રેણિક ઓર કચરેકા ઢેરમાં કૂકડા હોયને કૂકડા ચાંચ મારીને અને પીડા. શ્રેણિક રાજા ગયે ઉપાડ લિયા ઓર ચૂસ લિયા ઓર આકર રાણીકો સોંપ દિયા. અરે ભાઈ તેરા પિતાજીએ ઐસા ક્રિયા, તુમને એ ક્યા ક્રિયા ? માતા, મૈને અપરાધ બહોત ક્રિયા મૈ છોડનેકો જાગિં જેલમાં, હાથમાં હથીયાર છે- રાજાને એમ જાણે કે મને મારનેકો આતે હૈ. આહાહા ! હૈ સમકિતી, ક્ષાયિક સમકિતી, એકદમ હીરા ચૂસ્યા ઓર દેહ છૂટ ગયા. આહાહા ! પીછે-અરેરે મારા પિતાકો એ ક્યા હુઆ. ક્યા કરું, મૈ શું કરું. ઐસે જ્ઞાનીકો ભી ઐસા આત્મઘાત કરનેકા ભાવ આયા. છતાં એ સમકિતકો દોષ નહીં, એ ચારિત્રકા દોષ હૈ. સમજમેં આયા- આહાહાહા ! સમકિત તો નિર્મળાનંદ, એ સમકિત કેવળજ્ઞાન લેગા.

આવી ચીજ છે પ્રભુ ! એને પણ એ મરનેકા ભાવ આ ગયા છતાં એ દોષ ચારિત્રકા હૈ. એ કર્મકા નિમિત્તકે અનુસરણ ભાવ હો ગયા, અપના અપરાધ અપનેસે હો ગયા. સમજમેં આયા ? છતાં સમ્યજ્ઞાન અને સમ્યગ્દર્શનમેં કિંચિત્ દોષ નહીં. આહાહા ! બાલચંદજી ! સૂના હૈ કે નહીં શ્રેણિક મહારાજાકા ? એમ યહાં કહેતે હૈ કે યહ ભગવાન આત્મા અનંત ગુણ રત્નાકરકી (ખાણ), આહાહા... માળા, ઉસકા અંતરમેં, ભાન સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન હુઆ, છતેં પર્યાયમેં કમજોરીસે કર્મકા ઉદયકે અનુસાર વિકાર ભાવ્ય નામ હોનેકી અપની પર્યાયમેં લાયકાત હૈ. એ લાયકાતકો છોડ દે. આહાહાહા ! આવી વાતું હવે. આમાં એકેન્દ્રિયની દયા પાળો ને ધર્મ થાય હવે આને ક્યાં ? દયા તે સુખની વેલડી, દયા તે સુખની ખાણ, અનંતા જીવ મુક્તે ગયા. દયા... દયા ઈ આ દયા નહીં. બાપા ! આહાહાહા !

પરકી દયાકા ભાવ રાગ હૈ, ઉસમેં સ્વરૂપકી હિંસા હોતી હૈ. સમજમેં આયા ? ધર્મીકો ભી રાગ તો આતા હૈ તો ઈતની સ્વરૂપકી હિંસા હૈ. આહાહાહા ! સ્વરૂપકા જ્ઞાન ભાન હૈ, છતાં

સ્વરૂપકા આઘાત લગાતા હૈ રાગકા એ દોષકો સંકરદોષ દૂર હો જાનેસે “એકત્વમેં ટંકોટકીર્ણ” રાગકા યોગ્યતાસે ઉત્પન્ન થા ઓ તરફકા સંબંધ છોડકર, સ્વભાવકા સંબંધમેં એકત્વ હુઆ. દ્વૈત હોતા થા જો રાગકા યે છોડકર સ્વભાવમેં એકત્વ હુઆ. સમજમેં આયા ? ભાષા તો સહેલી છે પણ ભાવ તો ભાઈ બહુ ઝીણાં છે. આહા... ભગવાન સૂક્ષ્મ અરૂપી આનંદકંદનો નાથ. આહાહા... એ શુભરાગ દયા દાન વ્રતનો એ પણ સ્થૂળ રાગ ભગવાન તો એનાથી ભિન્ન છે. આહાહા ! છતાં જબલગ (પૂર્ણ) વીતરાગતા જ્ઞાનીકો ન હો, તબલગ કર્મકા નિમિત્તકે અનુસારે વિકાર હોતા હૈ, વિકાર કહો, દુઃખ કહો. એ વિકારકા ભાવ્ય, સ્વભાવકા ઈતના સંબંધ વિશેષ કરકે પરકા સંબંધ છૂટ ગયા.

એ સ્વભાવમેં એકાગ્ર ઈતના હુઆ એ દૂસરી સ્તુતિ હુઈ. આહાહા ! આવો માર્ગ હવે આ સાધારણ પ્રાણીને, સત્ હશે તો શરણ રહેશે નહીંતર નહીં રહે પ્રભુ. આહાહા ! આહાહા !

એકત્વમેં ટંકોટકીર્ણ. કયા કહેતે હૈ જો રાગકી યોગ્યતા અપનેમેં અપને પુરુષાર્થકી કમીસે નિમિત્તકે અનુસારે હોતી થી વિકાર દશા, ઉસકો છોડકર દ્વૈતપણા જો રાગકા ઉત્પન્ન હોના, સ્વભાવકી દૈષ્ટિ હોને પરભી, દ્વૈતપણા રાગકા દ્વૈત ઉત્પન્ન હોતે થે ઉસકો છોડકર એકત્વ હુઆ. આહાહાહા ! આવો માર્ગ છે પ્રભુ. લોકો સોનગઢને નામે વિરોધ કરે બિચારા ખબર નહીં. શું કરે ? આહાહા ! એકત્વમેં ટંકોટકીર્ણ આ તો મંત્રો છે પ્રભુ, આ તો ઝેર ઊતારનેકા મંત્ર છે. મિથ્યાત્વકા ઝેર ઔર અસ્થિરતાકા ઝેર, આહાહાહા ! જ્ઞાનીકો ભી શુભભાવ મુનિકો ભી આતા હૈ પંચમહાવ્રતકા પણ હૈ ઝેર, હૈ વિષકુંભ. આહાહાહા ! તો કયોં રાગ આતે હૈ ? ઉસે કમજોરીસે રાગ આયા બિના રહે નહીં, જબલગ વીતરાગ ન હો, આતા હૈ. પણ ઉસકો હવે વિશેષ સંબંધ પરકા થા, અહીંયા સંબંધ તો ક્રિયા હૈ, પણ વિશેષ સંબંધ ક્રિયા ઓ સંબંધ છોડ દિયા, આમાં મગજ કેળવના પડતા હૈ. ભગવાન ત્રણ લોકનો નાથ કેવળજ્ઞાનનો પિંડ પ્રભુ એનું ભાન હોવે છર્તે, પર્યાયમાં કમજોરીને કારણે નિમિત્તને અનુસરીને વિકાર મોહ હોતા થા એ ‘ભાવ્ય’ એ સંબંધ છોડ દિયા ઈતના સ્વભાવકા સંબંધ કરકે રાગકો દાબ દિયા, ઉપશમ કર દિયા. સમજમેં આયા ?

(‘સમસ્ત ભાવ્ય ભાવક સંકરદોષ દૂર હો જાનેસે), એક જ્ઞાનસ્વભાવકે દ્વારા, દેખો ભગવાન ચૈતન્ય સ્વભાવ, સર્વજ્ઞ સ્વભાવ એ સર્વજ્ઞ સ્વભાવકે દ્વારા. “અન્ય દ્રવ્યોકે સ્વભાવોસે હોનેવાલા સર્વ અન્યભાવોસે પરમાર્થતઃ” હૈ ને ? ભિન્ન અપને આત્માકો જે મુનિ અનુભવ કરતે હૈ, સમ્યગ્દર્શન ઉપરાંત રાગકો છોડકર સ્વભાવકા સંબંધ કરકે અનુભવ કરતે હૈ. આહાહા ! એ નિશ્ચયસે ‘જિતમોહ’ હૈ મોહ જીત્યા, મોહકા નાશ નહીં ક્રિયા અબી. ઉપશમ શ્રેણી લિયા હૈ, મોહકો જીત્યા. ગાથા તો બહોત અચ્છી આ ગઈ હૈ. આહાહા !

એકવાર મધ્યસ્થથી સૂને તો ખરા, બાપુ આ વસ્તુ આત્માકા અનુભવ અને સમ્યગ્જ્ઞાન હુઆ. છર્તે જબ વીતરાગતા પૂર્ણ પર્યાયમેં નહીં હૈ, તબલગ રાગ આયા બિના રહે નહીં. પરકો અનુસરકે વિકાર ભાવ્ય-ભાવક ભાવ હોતા હૈ. પણ હવે અહીંયા તો કહેતે હૈ કે વિશેષ સ્વભાવકા સંબંધ કરકે પરકા સંબંધકો દાબ દિયા. આહાહાહા ! આવો માર્ગ હવે. હવે આ સાધારણ માણસને પકડવો ? (શ્રોતા:- કોઈવાર આપ કહો છો રસ્તો સુગમ છે કોઈવાર આપ

કહો સાધારણ માણસ ન પકડી શકે) સુગમ છે પણ એનો પ્રયત્ન નહીં ને પ્રયત્ન કરે તો સુગમ હૈ. હૈ ઈસકી પ્રાપ્તિ હૈ. પ્રાપ્તકી પ્રાપ્તિ હૈ. પણ અભ્યાસ નહીં ને, અને લાકડા બીજા ઊંધા ગરી ગયા હોય અંદર, એટલે એને દુર્લભ કહેવામાં આવે છે. આહાહા....

શાસ્ત્રમાં તો એસા કહા લક્ષ્મી આદિ મિલના એ દુર્લભ કહા, કયોં ? કે એમાં કર્મ હોય તો મિલે અને આત્માકા ધર્મ સુલભ હૈ, કયોંકિ ઉસમેં પરની કોઈ અપેક્ષા હૈ નહીં. આહાહા ! એક બાજુ દુર્લભ બોધિ કહા અને એક બાજુ એસા કહા. પ્રભુ આ લક્ષ્મી અનુકૂળતા મળવી એ દુર્લભ કયું કિ તેરા પુરુષાર્થસે નહીં મિલતી, એ તો પૂર્વકા પ્રારબ્ધ હો તો ઉસકે આશ્રયસે મિલતી હૈ. તો એ વસ્તુ તેરા પુરુષાર્થસે નહિં મિલે માટે દુર્લભ હૈ, અને તેરી ચીજ હૈ તો તેરા પુરુષાર્થસે મિલતી હૈ માટે સુલભ હૈ. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? એવું પણ શાસ્ત્રમાં લખાણ છે. સમજમેં આયા ?

તે ધર્માત્મા મુનિ અહીં આગળ લઈ ગયા ને, સમ્યગ્દર્શન ઉપરાંત સ્થિરતા અંદર વિશેષ હુઈ હૈ, તે નિશ્ચયથી જિતમોહ જિસને મોહકો જીત્યા, જિન હૈ. જિન તો દૈષ્ટિમેં તો અનુભવ હુઆ તો જિન હુઆ, પર્યાયમેં પણ આ વિશેષ રાગકા અભાવ કરકે સ્થિર હુઆ તો 'જિતમોહ જિન' હુઆ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? કેસા હૈ યહ જ્ઞાનસ્વભાવ ? ભગવાન જ્ઞાનસ્વભાવ, સમસ્ત લોક કે ઉપર તિરતા હુઆ. રાગાદિ સબકો જાનતે હોને પર ભી, રાગરૂપ ન હોતે રાગસે ભિન્ન તિરતે હૈ. આહાહાહા ! કેસા હૈ ભગવાન આત્માકા સ્વભાવ, કે સમસ્ત લોક કે ઉપર તિરતા હુઆ. સારા જગતકા રાગાદિ સબ કોઈ વસ્તુ ઉસસે અપના આત્મા જ્ઞાયક સ્વભાવ તિરતા હુઆ ભિન્ન રહેતા હુઆ. આહાહાહા !

પ્રત્યક્ષ ઉદ્યોતરૂપસે ભગવાન તો પ્રત્યક્ષ હૈ અંદર. આહાહાહા ! પહેલે પ્રત્યક્ષ તો મતિ-શ્રુતજ્ઞાનમેં થા. પણ અહીંયા પર રાગકા સંબંધ છોડકર વિશેષ સ્થિરતા આયા તો વિશેષ પ્રત્યક્ષ હુઆ. આહાહાહા ! આવો ઉપદેશ હવે, હવે આ એક ગાથામાં (શ્રોતા:- કેટલા ભાવો ઝીણાં) મારગડા બાપુ ઝીણાં બહુ ભાઈ. આહાહા ! શાસ્ત્રકા જ્ઞાન હો ગયા માટે જ્ઞાન હુઆ એસી ચીજ નહીં. ભગવાન જ્ઞાન સ્વભાવ પ્રભુ ઉસકા જ્ઞાન, ઉસકી દૈષ્ટિ ને એમાં લીનતા પ્રગટ હુઈ, એ પહેલી સ્તુતિ, ઔર વિશેષ રાગ પર્યાયમેં અપની યોગ્યતાસે થા, ઉસકો દાબ દિયા, ઈતના સંબંધ છોડ દિયા, યે દૂસરી સ્તુતિ, આ વાંચતાય કઠણ પડે એવું છે. સુમેરુમલજી ! આહાહા ! ભગવાન જ્ઞાનસ્વભાવ રાગકી યોગ્યતાસે ભાવ્ય વિકાર હોતા થા, ઉસકા નિમિત્ત તરફકા સંબંધ છોડકર, અંતર સ્વભાવકી દૈષ્ટિ તો હૈ, પણ સ્વભાવમેં વિશેષ એકતા હુઈ, તો પરસે તિરતા ભિન્ન રહેતા આત્મા રહેતા હૈ. આહાહાહા !

સદા અંતરંગમેં પ્રકાશમાન, ચૈતન્ય જ્યોતિ, ઝળહળ જ્યોતિ ચૈતન્ય પ્રકાશકા નૂર, ચૈતન્યકા નૂરકા પૂરના તેજ. આહાહા ! અરે વાત સાંભળવા મળવી કઠણ પડે. આહાહા... શું સ્તુતિની સ્થિતિ, આહાહા ! અંતરંગમાં સદા પ્રકાશમાન ભગવાન તો બિરાજમાન હૈ. આહાહાહા ! ચૈતન્ય સ્વભાવકા પ્રકાશકા પૂર વહેતે હૈ અંદર આ ધ્રુવ. આહાહા ! 'અવિનાશી અપનેસે હી સિદ્ધ' સ્વયં સિદ્ધ આયા થા ને પહેલે, અપનેસે હી સિદ્ધ હૈ, કોઈ પરકે કારણસે હૈ નહીં એ આત્મા અને આત્માકા અનુભવ અપનેસે સિદ્ધ હુવા હૈ. કોઈ કર્મકા અભાવ હુઆ ને આ સિદ્ધ

હુઆ એસા હી નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહા !

અને “પરમાર્થરૂપ એસા ભગવાન જ્ઞાન સ્વભાવ છે”. ચૈતન્ય સૂર્ય, ચૈતન્ય ચંદ્ર, શીતળતાથી ભર્યા ભગવાન એવો જ્ઞાન સ્વભાવ ભગવાન હૈ. આહાહાહા ! શાંતિથી સાંભળે તો સમજાય એવું છે, એના ખ્યાલમાં તો આવી વાત આવવી જોઈએ ને ? આહા ! એના ઘરની વાત છે ને પ્રભુ. (શ્રોતા:- પોતાની છે.) એના ઘરનું કેમ ન સમજાય ? એના ખ્યાલમાં તો પહેલાં આના ચાહીએ. આહાહા !

ઈસપ્રકાર ભાવ્ય-ભાવક ભાવકે, કયા કહા ? ભાવ્ય ભાવક ભાવ, ભાવક જો કર્મ ઉસસે અનુસારે હોનેવાલા વિકારીભાવ એસા ભાવ, ભાવ્ય ભાવક ભાવ. આહાહાહા... ભાવ્ય ભાવક ભાવકે સંકરદોષ કો દોકા સંબંધકો, એકત્વકો નહીં. આહા... દૂર કરકે દૂસરી નિશ્ચય સ્તુતિ હુઈ. આહાહાહા !

ઈસ ગાથાસૂત્રમાં મોહકા નામ લિયા. ઉસમેં ‘મોહ’ પદકો બદલકર રાગ લેના ઈસકે સ્થાન પર. કર્મકા ઉદય કે અનુસાર જ્ઞાનીકો ભી જો રાગ થા ભાવ્ય, ઉસકો સ્વભાવકા સંબંધ કરકે, રાગકા સંબંધ પરકી સાથ છોડ દિયા. આહાહા ! રાગ થા, કર્મકા ભાવકકે અનુસાર અપની પર્યાયમેં રાગ થા. આહાહા ! એ રાગ પરકા સંબંધસે થા, એ છોડ દિયા અને અપના સ્વભાવમેં આ ગયા ઈતના, આહાહા... અસ્થિરતાકા રાગ ભી છૂટ ગયા અને અંદર ઈતના સ્થિર હો ગયા. આહાહા ! અરે ! આ વાણી કયાં પ્રભુ, ત્રણલોકના નાથની અમૃત વાણી હૈ !

‘રાગ’ ‘દ્વેષ’ લેના. દ્વેષ ભી જ્ઞાનીકો ઉત્પન્ન હોતા હૈ કર્મકા ઉદય ભાવક, દ્વેષ ભાવ્ય. આહાહા ! એ દ્વેષ ભાવ્ય ઉસકો પણ છોડકર રાગ-દ્વેષ આતા હૈ. અરે સત્કા સ્થાપન કરના એ ભી એક છન્નસ્થકો વિકલ્પ હૈ. અસત્યકો જૂઠા ઠરાના યહ ભી એક દ્વેષકા વિકલ્પ. ભગવાન તો જ્ઞાન સ્વરૂપ હૈ ને એમાં આ સ્થાપન કરના વિકલ્પ કયાં હૈ ઉસમેં. આહાહા ! સર્વજની વાત દૂસરી પણ છન્નસ્થકો એ આતે હૈ, પાછળ કર્તા-કર્મમેં પાછળ (હૈ) કે આ સ્થાપન કરના કે આ એસા હૈ ત્યાં વિકલ્પ હૈ, રાગ હૈ. ઔર આ નહીં એ ઈતના દ્વેષકા અંશ હૈ. દ્વેષકા અંશ નિમિત્તકે અનુસરણ કરકે હોતા થા. જ્ઞાનીકો- સમકિતીકો, આહાહાહા... એ સંબંધ છોડકર સ્વભાવકા અનુસરણ વિશેષ કરના. એ દૂસરી સ્તુતિ હુઈ. આહા !

“ક્રોધ” હવે એ દ્વેષના બે ભાગ ક્રોધ અને માન, ક્રોધ બી જરી આ જાતા હૈ. કર્મકા ભાવક વસ્તુ નિમિત્ત જડ ઉનસે અનુસરને લાયક જો ભાવ અપની ભાવ્ય એ ક્રોધ દશા ઉત્પન્ન હુઈ. આહાહાહા ! ઉસકો ભી અપના સ્વભાવકા સંબંધ વિશેષ કરકે, નિમિત્તકા સંબંધમેં જો ક્રોધ ઉત્પન્ન થા ઉસકો દાબ દિયા, આહાહાહા... તો આ બધા ભાવ થા, સમકિત અને આત્મજ્ઞાન હોને પર ભી, આહાહા ! એ ભાવ થા એ ભાવ તરફકા અનુસરણ છોડકરકે આ બાજુના અનુસરણ કરકે ક્રોધકો દાબ દિયા. આ દૂસરી સ્તુતિના ભેદ હૈ. આહાહા ! સર્વજ પરમેશ્વર એ સિવાય આ કયાંય હૈ નહિ, સમય સમયના દોષની વ્યાખ્યા બતાવે છે. સમજમેં આયા ?

‘માન’ માન ભી જરી આ જાતા હૈ. દૈષ્ટિનો વિષય નિર્મળ હૈ ઉસમેં... પણ અસ્થિરતાનો જરી (ભાવ આ જાતા હૈ.) નેમનાથ ભગવાન સભામેં બિરાજતે થે. યાદવના બધા યોદ્ધાઓ બેઠે થે સભામેં, તો લોકો વખાણ કરતે, કરતે, કરતે કોઈ કહે ભીમકા જોર ને કોઈ કહે અર્જુનકા

જોર, એમ વાત કરતે કરતે ભગવાન તો બેઠે થે ગૃહસ્થાશ્રમમેં થા ને. તો કોઈ એસે કહા ભાઈ આ ભગવાન હૈ ઈસકા જોર કિતના. શરીરકા કિતના જોર, ઉસકા આત્માકા... ત્યાં ભગવાને પગ નીચે મૂક્યો, કૃષ્ણ એ પગને હલાવવા મંડયા, પગ હલે નહિ. આહાહા... તીર્થકર- (શ્રોતા:- થોડું માન આવ્યુ) જરી માન આયા, અસ્થિરતાકા આયા, ત્રણ જ્ઞાનના ધણી એ ભવમેં મોક્ષ જાનેવાલા. આહાહાહા... એસા વિકલ્પ આતા હૈ. તો ઉસકો સ્વભાવકે અનુસાર કરકે દાબ દેના, પ્રગટ હોને ન દેના.

“માયા” એ ક્રોધ ને માન દ્વેષના બે ભાગ હૈ. માયા ને લોભ એ રાગના બે ભાગ છે. માયા નામ કપટ, લોભ નામ ઈચ્છા, એ માયાકો ભી. આહાહાહા... જ્ઞાની સમકિતીકો, ક્ષાયિક સમકિતીકો ભી, જરી કર્મ ઉદયકા અનુસાર માયા ભાવ, ભાવ્ય હો જાતા હૈ. એ દોષ ચારિત્રકા હૈ. આહાહા... ઈસકો અપના સ્વભાવકા વિશેષ સંબંધ કરકે માયાકો દાબ દેના એ દૂસરા પ્રકારકી સ્તુતિકા ભાગ હૈ. આવું સાંભળ્યું નથી કોઈ દિ’ (શ્રોતા:- ક્યાંય છે નહીં પછી ક્યાંથી સાંભળે) આવી વાત. ભાગ્યશાળી કે અહીં આવી ગયા પાછા. આ બાપુ મારગડા એવા છે.

‘લોભ’ - સમકિતીકો ભી જરી લોભ આ જાતા હૈ, કર્મકા અનુસરણ કરકે ભાવ્ય લોભ ઉસકો અપના સંબંધ કરકે ઓ સંબંધ તોડ દેના, એ દૂસરી સ્તુતિ હૈ. આહાહાહા !

‘કર્મ’ આઠેય કર્મ. સંબંધમેં હૈ ને ? તો યહ કર્મ હૈ ઉસકા લક્ષ છોડ દેના. એ કર્મકો જીત્યા એમ કહેનેમેં આતા હૈ. કર્મકો દાબ દિયા. આહાહાહા ! એમ ‘નોકર્મ’, મન, વાણી, દેહ, સ્ત્રી, કુટુંબ પરિવાર આ સબ ચીજ નોકર્મ, દેવ ગુરુ શાસ્ત્ર એ નોકર્મ. આહાહા ! ઓ તરફકા લક્ષ જાતે થે, ઈતની સ્તુતિ કમ થી, એ તરફકા લક્ષ છોડકર સ્વભાવમાં વિશેષ લક્ષ કરના એ ભગવાનકી, આત્માકી બીજા નંબરકી સ્તુતિ હૈ. નંબર બીજો પણ ઊંચી છે. પહેલાં નંબર કરતાં, આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? અરેરે ! આહાહા ! એકલો આવ્યો. એકલો છે, એકલો ચાલ્યો જશે. આહા ! એ લાખ માણસ કુટુંબ ભેગું થયું હોય અને એ પીડા. આહાહા ! આમ કરે તો રાડ નીકળી જાય. બાપા દેહ છોડીને એકલા જાવું એવું ભાન જો ન કર્યું તો ભીંસાઈ જઈશ બાપા-આહાહા ! નોકર્મ સુધી આવ્યું વિશેષ આવશે.

(શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ.)

પ્રવચન નં. ૯૩ ગાથા - ૩૨ તા. ૨૭-૯-૭૮ ભાદરવા વદ-૧૧ બુધવાર સં. ૨૫૦૪

સમયસાર ગાથા ૩૨. નીચે ચાલે છે ને ?

ઈસપ્રકાર ફરીને-છેને ભાવાર્થ ઉપર “ભાવ્ય-ભાવક ભાવકે સંકરદોષકો દૂર કરકે દૂસરી નિશ્ચય સ્તુતિ”. દૂસરી એટલે કે બીજા નંબરની એમ નહીં. પહેલા નંબરની સ્તુતિથી બીજા નંબરની સ્તુતિ ઊંચી છે. સમજમેં આયા ? પહેલેમેં તો ભગવાન આત્મા રાગસે ભિન્ન, ઈન્દ્રિયો જે જડ, ભાવેન્દ્રિય જડ ઈન્દ્રિય અને ઈન્દ્રિયના વિષયો દેવ ગુરુ ને શાસ્ત્ર સબસે લક્ષ છોડકર અપના સ્વ-સંવેદન જ્ઞાનકા બળસે ઉસકી એકત્વતા તોડ દિયા એ પ્રથમ સંકરદોષકા નાશ કિયા. સંકરકા અર્થ ? પરકી સાથ સંયોગ સંબંધ સંકર સંયોગ સંબંધ એ નાશ કિયા. આહાહાહા !

એકત્વબુદ્ધિ જો પર ઈન્દ્રિયકા દેવ ગુરુ શાસ્ત્ર હો કે જડ ઈન્દ્રિય, ખરેખર તો પ્રભુ આત્માકી અપેક્ષાસે જડ ઈન્દ્રિય, ભાવેન્દ્રિય અને ભગવાન એ બધા અજ્ઞાત્મા હૈ, પરદ્રવ્ય હૈ, અનાત્મા હૈ. આહાહા ! અજ્ઞાત્માકા સંબંધ જો લક્ષ હૈ, એ છોડકર ભગવાન જાયક સ્વભાવ ચૈતન્ય પરમાત્મ સ્વરૂપ સચ્ચિદાનંદ સ્વભાવ ઉસકા સ્વસંવેદન કરના, એ પ્રથમ-દો પદાર્થકી એકતાકા દોષકા નાશ ક્રિયા. સમજમ્ આયા ? ઝીણી વાત બહુ બાપુ.

હવે ઐસા હોને પર ભી ધર્મીકો, જ્ઞાનીકો, સમ્યગ્દૈષ્ટિકો, આહાહા... કર્મકા ઉદય જો મોહ આદિ હોતા હૈ ઉસકે અનુસરીને હોનેવાલા વિકારી ભાવ્ય, એ કર્મ એ ભાવક હૈ, ઔર ઉસકે અનુસરકે હોનેવાલી સમ્યગ્દૈષ્ટિ જ્ઞાનીકો ભી, ભાવ્ય નામ વિકારી પર્યાય જો હૈ. એ બોલ ચલતે હૈ ને રાગ દ્વેષ, આહા ! એ પર્યાયકા સંબંધ, સ્વભાવકા નિર્વિકલ્પ સમાધિકા અનુસરણ વિશેષ કરકે, એ સંબંધ તોડના એ આત્માકી, પરમાત્મ સ્વરૂપકી સ્તુતિકા દૂસરા પ્રકાર હૈ. સમજમ્ આયા ? આહાહાહા !

મુનિ હો, ભાવલિંગી ઉસકો ભી, જબલગ કર્મકા ભાવક ભાવ કરનેવાલા નિમિત્ત, પણ હૈ અપની પર્યાયમ્ અપનેસે, મુનિકો ભી રાગાદિ પંચ મહાવ્રતકા વિકલ્પ એ રાગ હૈ. આહાહા ! એ ભાવકકા ભાવ્ય અપની પર્યાયમ્ હોનેવાલી દશા એ સમયે વિકૃત અવસ્થાકા ઉત્પન્ન હોના મુનિકો ભી સમક્રિતીકો ભી, આહાહા... હોતા થા, ઉસકા ભાવ્ય તરફકા જો વિકૃત અવસ્થા હૈ ઉસકા લક્ષ છોડકર અંતર નિર્વિકલ્પ સ્વસંવેદન જ્ઞાનકા બળસે એ ભાવ્ય ઉત્પન્ન હુઆ નહીં. એ દૂસરા પ્રકારકી સ્તુતિ કહેનેમ્ આઈ હૈ. આહા... આવો મારગ છે ભાઈ. સમજમ્ આયા ? યહાં લગ આયા હૈ-ભાવ્ય ભાવક ભાવ. હૈ ?

ભાવ્ય - ભાવક ભાવ અપની પર્યાયમ્ વિકૃત હોનેકી લાયકાત એ ભાવ્ય, ભાવક કર્મકા નિમિત્ત, ભાવ્યભાવકકા ભાવ, આરે ! અપની પર્યાયમ્ સમક્રિતીકો, જ્ઞાનીકો, ધર્માત્માકો, આહાહા... જબલગ વીતરાગતા ન હો તબલગ અપની પર્યાયમ્ ભાવ્ય નામ વિકારી યોગ્યતા દશા ભાવક નામ નિમિત્ત કર્મ એ ભાવ્ય-ભાવક જે ભાવ એ સંકરદોષ, એ સંકર નામ સંબંધ દોષ-પહેલેમ્ એકત્વકા સંકરદોષ થા. આમાં સંબંધકા દોષ હૈ, શું કહું સમજાણું ? સંકર, સંયોગ, સંબંધ તીનોં એક અર્થકા હૈ. પહેલેમ્ તો જડ ઈન્દ્રિય, ભાવેન્દ્રિય અને ઈન્દ્રિયના વિષય, એ બધા પરજ્ઞેય હૈ. સમજમ્ આયા ? અને સ્વજ્ઞેય જાયક હૈ. સ્વજ્ઞેય જાયક ઉસકી સાથ આ ભાવેન્દ્રિય દ્રવ્યેન્દ્રિય ને આ પદાર્થ ભગવાન ત્રણ લોકનો નાથ અને એની વાણી, આહાહા... જે પરજ્ઞેય હૈ. એ પરજ્ઞેયકા સંબંધસે એકત્વબુદ્ધિસે જો મિથ્યાત્વ ઉત્પન્ન થા, વો પરકા લક્ષ છોડકર, મૈ જ્ઞાન સ્વભાવે અધિકમ જુદા પૂર્ણમ અનુભવતિ, જાનાતિ, વેદ્યતિ, સંચેતયતિ એ પ્રથમ જિતેન્દ્રિય સ્તુતિ કહેનેમ્ આયા હૈ. આહાહા ! સમજમ્ આયા ?

જે રાગ અને વિકારકી પ્રશંસા કરતે થે, ઔર પરદ્રવ્યકી પ્રશંસા કરતે થે તબલગ તો એ વિકારી દશા હૈ. આહાહા ! અપના સ્વભાવ ચિદાનંદ ભગવાન પરદ્રવ્યકા સંબંધસે ભિન્ન, ઐસી સ્વભાવમ્ એકત્વબુદ્ધિ હોના ઔર પરસે એકત્વબુદ્ધિકા વ્યય હોના, આહાહાહા... સ્વકી એકત્વબુદ્ધિકા ઉત્પાદ હોના, ઉત્પાદ-વ્યય અને ધ્રુવ તીન હૈ ને ? આહાહા ! પરકી એકત્વબુદ્ધિકા ભગવાનસે વાણીસે મેરેકો લાભ હોગા, એ તો પરદ્રવ્ય હૈ. પરદ્રવ્યસે સ્વદ્રવ્યમ્ લાભ કભી નહીં

હોગા. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- પર દ્રવ્ય ઉપકાર તો કરે છે ને) ઉપકારનો અર્થ નિમિત્ત બસ. ઉપકારનો અર્થ ઉપકાર કરે એસા હૈ નહીં. સર્વાર્થસિદ્ધ વચનિકામં એસા અર્થ લિયા હૈ ઉપકારકા અર્થ નિમિત્ત હૈ, પણ નિમિત્ત હૈ ઉસકા સંબંધકે લક્ષ કરનેસે રાગ હોતા હૈ. આહાહા ! આવી વાત.

સમકિતીકો ભી પરકા લક્ષ છોડકર સ્વસંવેદન, પરસે ભિન્ન પરસે અધિક, પરસે જુદા, પરસે જુદા પરિપૂર્ણ પ્રભુ, આહાહાહા... ઉસકા અનુભવ હુઆ એ પર્યાય હૈ એ તો અનુભવ હુઆ વો પર્યાય હૈ. પણ એ અનુભવ પર્યાય કબ હોતી હૈ ? પરકા લક્ષ છોડકર અપના ભગવાન પૂર્ણાનંદકા નાથકા ધ્યેય બનાકર, આવી શરતું બહુ આકરી. અપની પર્યાયમં સ્વસંવેદન, એ જ્ઞાનકી વેદન દશા પ્રગટ કરના, વસ્તુ તો વસ્તુ હૈ. સમજમં આયા ? આ તો અગાધ વસ્તુ હૈ ભાઈ ! આહાહા... અપની ચીજ જો પરદ્રવ્યકા સંબંધસે ભિન્ન, અધિક, પૂર્ણ એના એસા સ્વસંવેદનસે અનુભવ કરના એ પ્રથમ સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન અને ચારિત્રનો અંશ હૈ, એ પ્રથમ સ્તુતિ કહેનેમં આયા. ક્યું કિ જો ઉસકી પ્રશંસા નહિ કરતે થે અને નિમિત્તકી પ્રશંસા કરતે થે તબલગ આત્માકી અસ્તુતિ થી. આવી વાત હૈ. પાટણીજી ! આવું ક્યાંય છે નહિં અત્યારે તો એ તો પોતે કહે છે. ભાઈ એ તો.

બાપુ માર્ગ આ છે ભાઈ, નથી નથી બહાર શું કરીએ. લોકો એમ કહે આ એકાંત છે. પ્રભુ કહો. માર્ગ પ્રભુ આ હૈ. આહાહા ! આહાહાહા ! પરદ્રવ્ય અને પરદ્રવ્યના લક્ષે હોનેવાલા વિકૃત અવસ્થા ઉસસે ભગવાન અંદર ભિન્ન હૈ. અને ભિન્ન હૈ યહ પરિપૂર્ણ હૈ અને ભિન્ન હૈ યહ પરસે તદ્દન જુદા હૈ. કથંચિત્ જુદા અને કથંચિત્ એકત્વ એસા હૈ નહીં. આહાહા ! આ માર્ગ તો જુઓ ! એ આત્મજ્ઞાન સમ્યગ્દર્શન હુઆ છતે પણ પર્યાયમં કર્મકા ભાવક નિમિત્ત અને તે તરફકા વલણવાળા ભાવ્ય નામ વિકાર અવસ્થા ‘મોહ’ પહેલાં મોહ લિયા હૈ. આ ‘મોહ’ મિથ્યાત્વ નહીં. ‘મોહ’ પદ લિયા હૈ ને ? મિથ્યાત્વ નહીં. પર તરફકી સાવધાની. મોહ નામ પર તરફકી સાવધાની, વિકારી-અવસ્થા, આહાહા... ઈસકો ધર્મી જીવ પરકા લક્ષસે જે ઉત્પન્ન થા ઉસકો સ્વભાવકા આશ્રય કરકે, ઉસકો ઉપશમ કર દેતે હૈ.

આ પહેલી ઉપશમની સ્તુતિ હૈ. સમજમં આયા ? આહાહાહા ! ઉપશમ શ્રેણી, આઠમા ગુણસ્થાનેથી શરૂ હોતી હૈ ને ? એ ધારા લિયા હૈ જ્ઞાનીકો ભી આહાહા... સમ્યગ્દૈષ્ટિકો ભી, જબલગ ઉપશમ શ્રેણી ન જાય, તબલગ કર્મકા નિમિત્તકા લક્ષસે ભાવ્ય નામ વિકારી મોહ દશા થી, ચારિત્રકા દોષ. આહાહા... ઉસકો દૂરસે હટાકર એસા આયા હૈ, દૂરસે હટાકરકા અર્થ કે નિમિત્ત તરફકા વલણ હી છૂટ ગયા પછી કિયા ને છોડના એસા નહીં. ભાવક-ભાવક-ભાવક ક્યું કહા ? કે નિશ્ચયસે વિકારકા કર્તા નિમિત્ત તરીકે યે કહેનેમં આયા હૈ. આ ભાવ્ય હૈ. આહાહાહા ! એ ભાવ્યકો દૂરસે ઉત્પન્ન હોને ન દેના, ઉત્પન્ન જ હોને ન દેના, એસે હૈ ને ? દૂરસે હટાકર હૈ ને ? આહાહાહા !

અહીં આવી ગયું છે પહેલું ઈ. “બળપૂર્વક મોહકા તિરસ્કાર કરકે” આહાહા ! યહાં તો પર્યાયમં, દ્રવ્યમં નહીં, દ્રવ્ય તો પૂર્ણ અખંડાનંદ હૈ. પર્યાયમં કમજોરીસે ભાવકકા લક્ષસે વિકારી ભાવ મુનિકો, સમકિતીકો જ્ઞાનીકો હોતા હૈ, ઓ તરફકા વલણ છોડકર, છોડકર તો એક અપેક્ષા

કહેના હૈ બાકી તો આ બાજુ અનુસરણ કરકે, સ્વભાવકા અનુસરણ કરકે નિમિત્તકા અનુસરણ જો થા એ ઉપશમ હો ગયા. ચંદુભાઈ ! આવી વાતું છે બાપુ. આહાહાહા ! અરે કોઈ એમ કહે કે જ્ઞાની હે ઉસકો રાગ અને દુઃખ હોતા હી નહીં, તો ઈસકી દૈષ્ટિ જૂઠી હૈ. સમજમ્ આયા ? ઉસકા જ્ઞાન જૂઠ હૈ. આહાહાહા ! સમ્યગ્જ્ઞાન હુઆ, પરકી સાથ એકત્વબુદ્ધિ કહો, સંકરદોષ કહો એકત્વબુદ્ધિ કહો, પહેલેમ્ હોં ! દૂસરામ્ એકત્વ નહીં. સંકરમાં દૂસરામ્ સંબંધ દૂસરી સ્તુતિમ્ સંબંધ, પહેલી સ્તુતિમ્ એકત્વકા સંકર. (શ્રોતા:- સંકર શબ્દ તો એક જ રહ્યો ને ફેરફાર શું છે ?) ફેરફાર હૈ. છે ને ? સંયોગ જે થા, સંયોગ મેરે હૈ એસી બુદ્ધિ મિથ્યાત્વ હૈ, અને એ છૂટયા પીછે સંયોગમ્ અસ્થિરતા થઈ એ ચારિત્ર દોષ હૈ, (શ્રોતા:- સંકર શબ્દ તો મિથ્યાત્વ) નહીં. નહીં. અહીં તો સંકર શબ્દ સંયોગ અને સંબંધ. હવે પહેલો સંયોગ અને સંબંધ પરની સાથે એકત્વબુદ્ધિકા, દૂસરામ્ પરકી સાથ સંબંધ અપની કમજોરીસે નિમિત્તકા સંબંધ કરતે થે. બહુ ઝીણી વાત છે બાપુ ! ગાથા બહુ સારી આવી છે ભાઈ, હોં સુમેરુમલજી ! એવી ચીજ છે. આ તો ત્રણ લોકના નાથ જિનેન્દ્રદેવનું આ ફરમાન છે. એ સંતો આડતીયા હોકર વાત કરતે હૈ. આહાહા ! અરે પ્રભુ ! તેરે પૂર્ણ સ્વરૂપકી સ્તુતિ કરે માટે પ્રથમ તો અપના શુદ્ધ સ્વભાવકી સ્તુતિ નામ સત્કાર ને સ્વીકાર કરના પડેગા. સમજમ્ આયા ? આહાહાહા ! ભગવાન આત્મા અનંત ગુણરત્નાકર, દરિયો. અનંત ગુણનો રત્નનો આકર દરિયો, ભગવાન એનો સ્વીકાર સત્કાર એ સમ્યગ્દર્શન એ ભગવાન આત્માકી પહેલી સ્તુતિ હૈ. સમજમ્ આયા ? આવી વાતું છે ભાઈ ! અહીંયા તો આપણે બીજી સ્તુતિ ચલતે હૈ.

ભાવ્ય-ભાવક ભાવકા સંકરદોષ. સંબંધ, આ સંબંધ અહીંયા લેના. સંકર શબ્દ સંબંધ. સમજમ્ આયા ? પહેલેમ્ દ્રવ્યેન્દ્રિય ભાવેન્દ્રિય અને ભગવાન એ પરજ્ઞેય થા. સ્વજ્ઞેયકી સાથ પરજ્ઞેયકા સંબંધ એકત્વબુદ્ધિ મિથ્યાત્વ થા. આહાહાહા ! સમજમ્ આયા ? એ ભાવેન્દ્રિય દ્રવ્યેન્દ્રિય શરીર પરિણામને પ્રાપ્ત, ભાવેન્દ્રિય ખંડ ખંડ જ્ઞાનકો જણાતી હૈ વો ઔર ઈન્દ્રિયકા વિષય સબ પરજ્ઞેય હૈ, એ સ્વજ્ઞેય નહીં. સમજમ્ આયા ? આહાહા ! એ સ્વજ્ઞેયકો પર્યાયમ્ જ્ઞેય બનાકર, પરજ્ઞેયકા લક્ષ છોડકર. આહાહાહા ! આવી શરતું બહુ બાપુ !

જે પરદ્રવ્યની ને રાગની સ્તુતિ કરતે થે, ત્યાં તો પ્રભુકી અસ્તુતિ થી સ્વની. આહાહાહા ! સમજમ્ આયા ? પૂર્ણાનંદનો નાથ પ્રભુ અનંતગુણનો સાગર જેના પ્રદેશે પ્રદેશે અનંત ગુણ રતનના કમરા ઓરડા ભર્યા હૈ. આહાહા ! એ એને પર્યાયમાં પરજ્ઞેય બનાકર જે અનાદિસે રૂલતે થે, આહાહાહા... તો પર્યાયકા સ્વભાવ તો સ્વપરપ્રકાશક હૈ. તો એ પર્યાય જ્ઞાનકી, અજ્ઞાનીકી ભી પર્યાય હોય તો બી પર્યાયકા સ્વભાવ તો સ્વપરપ્રકાશક હૈ. તો એકીલા પર પ્રકાશક પરજ્ઞેયકો જ્ઞાનનેમ્ અટક ગયા તો મિથ્યાત્વ હૈ. આહાહાહાહા ! પણ ઓ પર્યાયમ્ પરકા જ્ઞાન હોને પર ભી સ્વતરફકા જ્ઞાન હોતા હૈ જબ, આહાહા... ત્યારે એ પરજ્ઞેય તરીકે જ્ઞાનનેમ્ આતા હૈ, પણ પરજ્ઞેયસે મેરી ચીજ સંબંધવાળી હૈ એસા નહીં. આહાહાહા ! આવો ઉપદેશ હવે માણસને શું થાય બાપુ.

એ મોહકા નામ લિયા હૈ. ઉસમ્ 'મોહ' પદ બદલકર ઉસકે સ્થાન પર 'રાગ' લેના. ધર્મીકો ભી, સમકિતીકો ભી, જ્ઞાનીકો ભી, કર્મકા ભાવકકા અનુસરણ કરકે જો રાગ થા એ રાગ

સ્વભાવકા અનુસરણ કરકે રાગકો ઉપશમ કર દિયા. ક્ષપક પીછે આયેગા. એવી શૈલી લીધી છે. આહાહા ! એસા 'દ્વેષ'કા લે લેના. સમકિતીકો ભી દ્વેષકા અંશ આતા હૈ. આહાહા... મુનિકો ભી દ્વેષકા અંશ આતા હૈ. આ નહીં, આ હૈ, આ હૈ એસા વિકલ્પ રાગ હૈ, અને આ નહીં હૈ એસા વિકલ્પ દ્વેષ હૈ. (શ્રોતા:- સત્ય નિરૂપણ કરે છે દ્વેષ શાનો ?) વિકલ્પ હૈ, સ્થાપન કરે છે ને. જ્ઞાતા જ્ઞાનરૂપ કહાં રહ્યા ત્યાં ? એસા અંશ આતા હૈ. એકસો તેતાલીસમાં લિયા હૈ પાછળ કર્તાકર્મમાં એ સ્થાપે ત્યાં સુધી હજી દ્વેષ અંશ હૈ, એકસો તેતાલીસ કર્તા કર્મ, હૈ સબ સમયસારમેં તો બહોત ભર્યા હૈ, સારા દરિયા હૈ. એકેક પંકિત ને એકેક ગાથા, અજોડ ચક્ષુ. ભગવાનના શ્રીમુખે નીકળેલી દિવ્યધ્વનિ એ સંતો, એ દ્વારા વાત કરતે હૈ. આહાહા !

કહેતે હૈ કે દ્વેષ, એમ 'ક્રોધ'—ક્રોધ ભી આતા હૈ સમકિતીકો, એકતાબુદ્ધિ તૂટ ગઈ હૈ, પણ અસ્થિરતાકા ક્રોધ આતા હૈ, એ ભાવ્ય કહેનેમેં આતા હૈ, ક્રોધકા ઉદય હૈ એ ભાવક અને ઉસકે લાયક આ અપની પર્યાય અનુસરકે હોતા હૈ એ ક્રોધ, ઉસકો ઉપશમ કરકે સ્વભાવકી એકતા વિશેષ કરકે, સ્વભાવકા અનુસરણ વિશેષ કરકે દાબ દેના એ દૂસરી સ્તુતિ હૈ. એ ભગવાન આત્માકી સ્તુતિકી અધિક દશા એ દૂસરી સ્તુતિ હૈ. દૂસરા નંબરકી એમ નહીં, અધિક હૈ. આહાહાહા ! અરે આ ક્યાં બાપા.

એમ 'માન' 'માન' પણ આતા હૈ જરી. સમજમેં આયા ? કાલ તો દેષ્ટાંત દિયા થા ને નેમનાથ ભગવાનકા, ભગવાન હૈ તીન જ્ઞાનકા ધણી હૈ, ક્ષાયિક સમકિતી હૈ. સભા ભરી હતી યોદ્ધાઓની ઉસમેં ચર્યા હોતે હોતે હોતે કોઈ કહે પાંડવ જોદ્ધા હૈ. કોઈ કહે ભીમ એસા હૈ, કોઈ કહે અર્જુન એસા હૈ. કોઈ કહે ફલાણા એસા હૈ, કોઈ એસે—બોલ્યા સબ હૈ મગર દેખો ભગવાન બિરાજતે હૈ વહાં ગૃહસ્થાશ્રમમેં ઉસકા બળ દૂસરી તરહકા હૈ, એસા બળ કોઈકા નહીં. તો ભગવાને સભામાં પગ નીચે મૂક્યો કે હલાવો, કૃષ્ણ આયા, હલે ક્યાંથી ? એટલું 'માન' આહાહા... ટીંગાઈ ગયા પગ ઉપર, પણ હલે નહીં— આત્માના બળની તો કયા વાત કરના ? આહાહા ! તો એસા કોઈ 'માન' આતે હૈ. 'માન' કા ઉદય ભાવક—ને ઉસકે અનુસારે હોતે હૈ. ઉસકો સ્વભાવકા વિશેષ અનુસરણ કરકે દાબ દેના. સમજમેં આયા ? કહો, રતિભાઈ ! આવું છે આ.

એમ 'માયા' કપટ, માયાકા ઉદય હો ત્યાં ભાવક, આ બાજુ અનુસરણ કરકે જરી માયા આ જાતી હૈ સમકિતીકો જ્ઞાનીકો ભી, માયા શલ્ય નહીં. માયા કી અસ્થિરતા, સમકિતીકો, જ્ઞાનીકો, આહાહાહા... ઉસકો પરકા અનુસરણમેં જો થા એ અહીંયા સ્વભાવ તરફ અનુસરણ બઢા દેના ઉસસે ઓ દબ જાતી હૈ. માયા ઉપશમ હો જાતી હૈ— (શ્રોતા:- મુનિ દશામાં માયા કયા પ્રકારની હશે ?) અસ્થિરતાની. (શ્રોતા:- પણ કયા પ્રકારની) અસ્થિરતાની એમ કહેનેમેં આયા દૂસરા કયા કહે ? શલ્ય નહીં. મિથ્યાદર્શન નિદાન શલ્ય, માયા શલ્ય એ શલ્ય નહીં— પણ માયાકા ભાવ જરી આતે હૈ, એ ભાવ્ય હૈ. ઉસકો નિમિત્તકે અનુસરણ કરનેકા ભાવ મેં જો થા ભાવ્ય માયા, એ ન હોને દેના અને અપના જ્ઞાયક સ્વભાવ તરફકા વિશેષ, અધિક અનુસરણ કરના, એ દૂસરા પ્રકારકી સ્તુતિ હૈ. આ તો ભાષામેં જે આતે હૈ એ બરોબર તોળી તોળીને સમજના ચાહીયે. ફેરફાર કાંઈ હોતે નહીં. આહાહા... આવો માર્ગ છે. આ ત્યાં લે જાના હૈ ને

ટેપરેકોર્ડીંગ એસા સૂના છે. એ લોગ. આહાહાહા !

એમ 'લોભ' એ કલ તો આ ગયા. છે ! લોભ ભી થોડા છે આસકિતકા, તો એ ભાવ્ય જે છે, લોભ કર્મકા ભાવક કર્મ ઉસકે અનુસરીને ઈતના સંબંધમે જો લોભકા ભાવ્ય થા એ ન હોને દેના, ઓ તરફકા અનુસરણ છોડ દેના અને સ્વભાવ તરફકા અનુસરણ અધિક કરના ઉસસે લોભકા ઉપશમ હો જાતા છે, દબ જાતા છે. સમજમે આયા ?

એમ 'કર્મ' આઠેય કર્મ-કર્મકા સંબંધમે આઠ કર્મકા સંબંધમે જે કાંઈ દશા ભાવ્ય હોતી થી. આહાહા ! હજી તો હૈને જ્ઞાનીકો કર્મ આઠ નિમિત્ત છે ને ? નિમિત્તકે અનુસરકે અપની પર્યાયમે વિકૃત અવસ્થા છે, બિલકુલ ન હો તો તો વીતરાગ હો જાય. આહાહાહા ! કર્મસે નહીં પણ કર્મકા નિમિત્તપણાકા લક્ષસે જો વિકૃત અવસ્થા થી. આહા... એ કર્મકા સંબંધ છોડ દિયા, જિતને અંશે કર્મ મેરા છે એ તો દૈષ્ટિ છૂટ ગઈ પહેલે, પણ આ કર્મકા સંબંધમે જો કાંઈ આસકિત થી, આહાહા... એ બી અંતર સ્વભાવકા અનુસરણ કરકે એ કર્મકા સંબંધકી આસકિતકો દબા દેતે છે. આહા.. આવી વાતું છે. આહાહાહા... ભાષા તો સાદી છે પ્રભુ સમજાય એવી છે. આહાહાહા !

'નોકર્મ' દેવ, ગુરુ, શાસ્ત્ર, શરીર, વાણી, મન એ બધા સામાન્યપણે નોકર્મ, ઉસકા સંબંધમે, સંબંધ સર્વથા છૂટ ગયા હો તો તો વીતરાગ હો જાય પણ કંઈ આમ સંબંધમે ભાવ હોતા છે, તો એ નોકર્મકો જીત લિયા, એ નોકર્મ તરફકા ભાવ ઉત્પન્ન હોને ન દેના અને સ્વભાવકા અનુસરણ કરકે એ ભાવકો દાબ દેના. આહાહાહા ! કેટલી ગંભીરતા, ગાથામાં કેટલી ગંભીરતા. આહાહા !

'મન' મનકા સંબંધ છે ને ? મનકી એકત્વતા તૂટ ગઈ, પણ રાગાદિ ઉત્પન્ન હોતા છે તો મનકા સંબંધ છે. મનકા સંબંધ તરફકા જો ભાવ ઉત્પન્ન હોતા થા, એ અંતર સ્વભાવકા વિશેષ અનુસરણ ઉત્પન્ન કરકે એ સંબંધકા ભાવ દાબ દેના, ઉપશમ કર દેના. સમજમે આયા ?

આ તો ધીરાના કામ છે ભાઈ ! આ કાંઈ... આહાહાહા...

'વચન' વાણીકી સાથ ઈતના સંબંધ છે ને ? રાગ છે. એ ભાવ્ય હુઆ. વચનકા સંબંધમે એ ભાવ્યકો સ્વભાવકા અનુસરણ કરકે દાબ દેના. આવી વાતું છે. 'સમાધિશતક' મેં તો તહાં લગ કહા, કે ઉપદેશકા વિકલ્પ આતા છે, હમ મુનિ છે, આનંદ છે, જ્ઞાન છે, શાંતિ છે પણ ઓ વિકલ્પ આતા છે ઈતના ઉન્માદ છે. મિથ્યાત્વકા ઉન્માદ નહીં. આહાહા ! સમજમે આયા ? આવી વાતું છે.. વીતરાગી બિંબ પ્રભુ ! જિનબિંબ ! ભગવાન તો જિનબિંબ આત્મા છે ઉસમેસે વિકલ્પ ઉઠના, આહાહાહા... એ દોષ છે. સમજમે આયા ? વચનકે સંબંધમે અપને જો વિકલ્પ ઉઠતે છે એ સંબંધ છોડ દેના. આહાહાહાહા... ઈતના અનુસરણ જો વચનકા ભાવમે કરતે થે, યે અનુસરણ ભગવાન, આ તો બીજા નંબરની ઊંચી સ્તુતિ છે ને, ઉપશમ ધારાની સ્તુતિ છે ને ! આહાહાહાહા...

"કાય" આ કાયાકા સંબંધમે જો આમ લક્ષ જાતે છે ઈતના રાગ છે, ઉસકો સ્વભાવકા આનંદકા નાથ. એના અંતર અનુસરણ કરકે કાયા સંબંધીકા ભાવ્યકો દાબ દેના, અસ્થિરતાકા. (શ્રોતા:- અસ્તિના એક કથન કરવાને બદલે આ નાસ્તિના પચાસ કથન કરવાથી...) નહીં નહીં બધાનો વિસ્તાર છે. ભિન્ન ભિન્ન ભાવ હોતા છે ને એક પ્રકાર નહીં હોતા. ભિન્ન ભિન્ન ભાવ

હોતા હૈ. ભિન્ન ભિન્ન ભાવ હજી તો આગળ લેશે, વિશેષ લેશે. અસંખ્ય પ્રકારકા વિભાવ લેગા હજી તો. સામાન્ય માટે તો વાત ક્રિયા, એ તો નિર્જરા અધિકારમેં નહીં આતા, સામાન્ય માટે તો પરિગ્રહકા ત્યાગ ક્રિયા હવે વિશેષ માટે એક એકકા ત્યાગ કરાતે હૈ. આતે હૈ ? રાગ, દ્વેષ. આહાહા ! પાણી. એ તો અલૌકિક વાતું હૈ. આહાહા !

એ ગ્યારહ સૂત્ર રખકર ગ્યારહ રૂપ વ્યાખ્યાન કરના. હૈ ને ? દરેકની વ્યાખ્યા કરની આ સમજને માટે પીછે.

“શ્રોત” શ્રોત ઇન્દ્રિય ઓ તરફકા લક્ષ હોનેસે જે વિકૃત ભાવ્ય હોતા થા. આહાહાહા ! એ આત્માકા વિશેષ અનુસરણ કરકે દાબ દેના, ઉપશમ કરના એ દૂસરા પ્રકારકી સ્તુતિ હૈ. આહાહાહા ! સાંભળવામાં પણ જો સૂનનેમેં જો રાગ આતા હૈ, એ રાગકી એકતા તો પહેલે તોડ દિયા હૈ. પણ સૂનનેકા ભાવમેં વાણીકા રાગ આતા હૈ, ઉસકો અપના સ્વભાવકા ઉગ્ર આશ્રય લેકર, દાબ દેના. આવી વાતું છે. ત્રણ લોકનો નાથ જિનેશ્વરદેવ એની દિવ્ય ધ્વનિમાં આ આયા હૈ. એ સંતો જગતની પાસે આડતીયા તરીકે જાહેર કરતે હૈ. આહાહા ! આમાં વાદ ને વિવાદને કરે. એમ ‘ચક્ષુ’ આંખ કે સંબંધમેં પર તરફકા લક્ષ જાતે હૈ. આહાહાહા ! ઈતના સ્વભાવકા આશ્રય વિશેષ કરકે એ ભાવકો ઉત્પન્ન ન હોને દેના એ સ્તુતિ હૈ.

એસે ‘ઘ્રાણ’ ઘ્રાણમેં જે સુગંધકા ભાવકા લક્ષ જાતે હૈ, અસ્થિરતાકા ભાવ ઉત્પન્ન ન હોને દેના ઉપશમ કર દેના એ દૂસરી સ્તુતિ હૈ.

એમ ‘રસ’ રસેન્દ્રિય જ્ઞાનીકો ભી રસેન્દ્રિય તરફકી વૃત્તિમેં અસ્થિરતા હોતી હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહાહા ! રાત્રિકો કહા થા, એક તીર્થકર હો, ચક્રવર્તી હો, કામદેવ-સોળ, સત્તર, અઢાર (શાંતિનાથ, કુંથુનાથ, અરનાથ) ઉસકા બત્રીસ કવળકા આહાર હૈ. કવળ, તો એકેક કવળકી તો કિંમત તો હીરાની ભસ્મ હોય ઉસમેં ધીમેં ઉના(ગરમ) કરકે ઘઉં હોય ને ઘઉં એ ધીમેં ભસ્મ નાખકર ઘઉં નાખકર એ ભસ્મ પી જાય ઘઉં. સમજમેં આતા હૈ ? હૈ. કરોડો રૂપીયાની કિંમતકી એ ઘઉંકી રોટી બનાતે હૈ. ક્યાં આમાં તુમ્હારી ભસ્મ બસ્મ આઈ ? આહાહા... તો જિસકા બત્રીસ કવળમેં એક કવળ ૯૬ કરોડ પાયદળકો પાયન કરનેકી શક્તિ નહીં. ૯૬ કરોડ પાયદળ ઉસકા એક કવળ પચા સકતે નહીં - રાત્રે તું હતો કે નહીં એય, એ સમકિતી, ક્ષાયિક સમકિતી તીન જ્ઞાનકા ઘણી, એ બત્રીસ કવળકા ખાનેકા વિકલ્પ આતા હૈ. એ આકુળતા હૈ. એ કવળકો ખાતે નહીં. એ રાગ આયા ઓ ઉસકો વેદતે હૈ. ઓ તો જડકી ક્રિયા હૈ. માલચંદજી ! આ માલ માલકા ખાત ચલતે હૈ યહાં. પ્રભુ તું કૌન હૈ. આહાહાહા ! અતીન્દ્રિય આનંદકા નાથસે ભરા હૈ ને તુમ, આહાહા... મહા અનંત ગુણકા ગોદામ તુમ હૈ ને નાથ ! આહા... ઉસકા અનુસરણ કરકે એકત્વબુદ્ધિ તોડના અને ઉસકા અનુસરણ કરકે અસ્થિરતાકી પર્યાય ઉત્પન્ન ન હોને દેના. આહાહાહા... આવી વાતું છે. પહેલી તો પકકડમેં કઠણ પડે. હૈ ! આહાહા ! ભાઈ વીતરાગ સર્વજ્ઞ પરમાત્મા આત્મા ઉસકા સ્વભાવ જાનના, અને જાને હુએ પીછે ભી રાગ આતા હૈ. આહા... તો રાગ કહો કે દુઃખ કહો. સમજમેં આયા ? આહાહા !

‘રસન’ આ તો રસન આવ્યું ને ? સમકિતી, ક્ષાયિક સમકિતી, તીર્થકર બીજાઓ ચક્રવર્તીને પણ હોય છે. પણ અહીંયા તો તીર્થકર કો તો એસા આહાર હોતા હૈ, છતાં નિહાર નહીં હોતા.

દૂસરા ચક્રવર્તીકો એસા બત્રીસ કવળકા આહાર હોતા હૈ, નિહાર હોતા હૈ. આહાહાહા... અહીં તો વધારે જરી એક રોટી ૫૬ જાય તો દસ્ત હો જાય, એ બત્રીસ કવળ હીરાની ભસ્મો, એકેક દાણામેં કરોડો હિરાકી ભસ્મો ચડી ગઈ દાણામેં ઉસકી બનાઈ રોટી. તે પણ રસોયો, અમલદાર હોતા હૈ. એ પોતે બનાતે નહીં, બાર મહીનામાં ઉસકી તૈયારી કરતે હૈ. એક દિનકી ચક્રવર્તીકી રસોઈ માટે, ભગવાનને માટે તીર્થંકરકી. આહાહાહા ! તૈયારી કરતે હૈ કે આ કરના, આ કરના આ કરના... બાર માસ સુધી ત્યારે એક વાર હુકમ આતે હૈ અમલદાર રસોયાને કે આજે આ રસોઈ બનાવો. એય ચંદુભાઈ ! (શ્રોતા:- પુણ્યના પ્રતાપ છે બધા) આહાહા ! એ બત્રીસ કવળના આહારની ક્રિયા તો ઉસસે હોતી હૈ. વિકલ્પ આતા હૈ. મુનિને પણ ‘સંયમના હેતુએ યોગ પ્રવર્તના’ આહારાદિ લેનેકા ભાવ આતા હૈ પણ એ ભાવ જરી શુભ હૈ. અને આ જે સંસારને માટે પ્રાણીઓ આહાર કરતે હૈ એ ભાવ અશુભ હૈ. આહાહાહા ! સમકિતીકો ભી ભોગકા ભાવ આતા હૈ, આહાહાહા... ઈતના દુઃખ હૈ. સમકિતીકો ભી પંચમ ગુણસ્થાન તક રૌદ્રધ્યાન હોતા હૈ. આહાહાહા... ઈતના ધર્મી જીવકો ભી દુઃખ હૈ. આનંદસ્વરૂપ સે ભગવાન વિરૂદ્ધ રૌદ્ર ધ્યાનમેં ગયે, આહાહાહા... પંચમ ગુણસ્થાનવાળા હોં, ચોથે ગુણસ્થાને જ્ઞાની તો ઠીક, પંચમવાળા સુધી રૌદ્ર ધ્યાન હૈ અને છહે તક આર્તધ્યાન હૈ. એ આર્તધ્યાન દુઃખરૂપ હૈ કે સુખરૂપ હૈ ? આહાહાહા !

યહાં કહેતે હૈ ‘રસન’ આહાહાહા... એ બત્રીસ કવળકા આહાર લેનેકી વૃત્તિ ઉઠતી હૈ યહ રસનકા સંબંધ હૈ ઈતના, યહ સંબંધ ભગવાન અતીન્દ્રિય આનંદકા નાથ, અતીન્દ્રિય આનંદકા ખોરાક લેકર, એ રાગકો દબા દેતે હૈ. સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ. આહાહાહા... સત્ શાશ્વત જ્ઞાન ને આનંદકા નાથ ભંડાર પ્રભુ, એ અપના અનુસરણ કરકે, એકત્વબુદ્ધિ તો તોડ દિયા હૈ, એ તો પહેલી સ્તુતિ હૈ. પણ દૂસરી અસ્થિરતાકી વૃત્તિ ઉત્પન્ન ન હોને દેના, આહાહાહા... ઈતના સ્વભાવકી સ્તુતિ સત્કાર સ્વીકાર વિશેષ હો ગયા. સમજમેં આયા ? આવી વાતું છે પ્રભુ ! શું થાય ? આહાહાહાહા... અત્યારે તો બહુ ફેરફાર થઈ ગયો છે. અત્યારે તો ચોર કોટવાળને દંડે એવું થઈ ગયું છે. ઝાઝા ચોર ભેગા થાય ને ! અરે પ્રભુ ! આહાહાહા ! “રસન” આ તો રસનનો ઉત્કૃષ્ટ દાખલો લીધો. તીર્થંકર ક્ષાયિક સમકિતી ત્રણ જ્ઞાનના ઘણી માતાના પેટમાં આવ્યા છે અને પીછે જન્મતે હૈ તો આહારકા ભાવ તો આતા હૈ. પણ એ ભાવ રાગ હૈ. એ રાગકો સ્વભાવકા વિશેષ અનુસરણ કરકે દૂરસે હટાના નામ ઉત્પન્ન હોને ન દેના. આહાહાહા... ઝીણી વાત છે ભાઈ. ગાથા એવી આવી ગઈ છે. સુમેરુમલજી ! બરાબર ભાગ્યવાનકો પડે કાને એસી બાત હૈ. આહાહાહા ! આહાહાહા !

પછી, ‘સ્પર્શન’ સ્પર્શન-સ્પર્શનના સંબંધમેં ભી જ્ઞાનીકો ભી ભોગકા રાગ આતા હૈ. આહાહાહા ! ક્ષાયિક સમકિતી ત્રણ જ્ઞાનના ઘણી, તીર્થંકર. ૯૬ હજાર ચક્રવર્તી સ્ત્રી પરણતે હૈ- ભરતેષ વૈભવમેં કથા હૈ એકેક દિનમેં સેંકડો રાજકુંવરીઓને પરણે, લગન કરે. આહાહાહા... હૈ સમકિતી એ રાગ હૈ ઈતના. સમજમેં આયા ? એ રાગકી એકત્વબુદ્ધિ તો તોડ દી હૈ, પણ રાગકી અસ્થિરતાકો સ્વભાવકે આશ્રયે. ઉપશમ શ્રેણી આગળ લેતે હૈ ને, અંદર જાતે સ્વસંવદેન બળમેં જાતે એ ઉપશમ હો જાતા હૈ. ભોગકા ભાવ, સ્પર્શકા ભાવ, ઉપશમ હો જાતા હૈ. લ્યો આ,

ચંદુભાઈ... એટલે સખ નહીં આવે અહીંયા. ટૂંકું કર્યું હોત તો પણ આ તો... લાંબુ લાંબુ કરે છે. હજી. હૈં ?

ઈન પાંચો સૂત્રોકો ઈન્દ્રિય સૂત્રકે દ્વારા અલગ અલગ વ્યાખ્યાનરૂપ કરના. ઈસ પ્રકાર, હવે હજી એટલેથી નહીં. સોળ સૂત્રોકે ભિન્ન ભિન્ન વ્યાખ્યાન કરના. દરેકકા ભિન્ન ભિન્ન વ્યાખ્યાન. ઓર ઈસ ઉપદેશસે અન્ય ભી વિચાર લેના. આહાહા... અસંખ્ય પ્રકારકા વિભાવ હૈ, આહાહાહા... અનેક પ્રકાર હૈ. અસંખ્ય પ્રકારકા વિભાવ સમકિતીકો હૈ. આહાહાહા... તો ઐસે વ્યાખ્યાન કરના. એ ભાવ્ય હૈ ઉસકો અપના સ્વભાવકા અનુસરણ કરકે ઉત્પન્ન હોને ન દેના એ અપની સ્તુતિ હૈ. અપની પ્રશંસા ભગવાનકી હૈ. આવું ત્યાં સાંભળ્યું નથી સરદાર શહેરમાં ક્યાંય નહીં. પ્રભુનો મારગ બાપા ! એ “હરિનો રે મારગ છે શૂરાનો એ કાયરના નહીં કામ જોને રે” એમ આવે છે ને ? તમારે “એ હરિનો રે મારગ છે શૂરાનો, કાયરના નહીં કામ જોને” પ્રથમ પહેલાં મસ્તક મૂકી વળતા લેવું હરિનું નામ જોને રે. હરિ એટલે આ ભગવાન, આહા... એ લોકોમાં એવુ સ્તુતિમાં ભક્તિમાં આવે છે. અમારે તો એ બાજુના પાલેજમાં બધાય ઘરાક હતા એવા બધા. એક બ્રાહ્મણ હતો અમારો ઘરાક તે દિ’ હો. પણ વેદાંતનો મોટો અને બધાનો ગુરુ હતો પણ અમારો ઘરાક હતો. એના ગામનું નામ ભૂલી ગયા. મેહરાજ ને તિલોદ બે ગામમાં અમારી ઉઘરાણી હતી એ બે ગામમાં વધારે એમાં આ મેહરાજનો બ્રાહ્મણ હતો એ માલ લેવા આવે. એના ભક્તો હોય ને એ પગે લાગે આમ. અમે એને ઘરે પૈસા લેવા જઈએ તો ખાટલો ઢાળી દે. મેહરાજ ગામ પાલેજથી ત્રણ ગાઉ છે. આ તો ૧૭, ૧૮, ૧૯ વર્ષની વાતું છે શરીરની. આહાહા ! બધું એ વખતે જોયેલું જાણેલું, પણ આ નહીં. આહાહા !

એક તો બાવા આવ્યા હતા બે. એ વખતની વાત છે. ૬૫, ૬૬ કે ૬૭ ની વાત છે. એક હતો વેદાંતી અને એક હતો કબીર (પંથી) અને એક હતો ઈશ્વર કર્તા માનનેવાલો બે સાધુ મોટા આવ્યા. ત્યાં ધર્મશાળા છે અમારે ત્યાં ઉતરેલા અને અમને ખબર પડી જૈનોને કે એ લોકો ચર્ચા કરવાના છે અમે બધા ગયા એમાં એક સાધુ હતો ઈશ્વર કર્તા માનનારો. આ જગતના ઈશ્વર કર્તા હૈ, અમે જૈન લોકો ગયેલા સાંભળવા તો ઓલો સામો કહે કે કર્તા હોય તો ક્યાં ઊભા રહીને ક્રિયા ઈશ્વરે ? ઈશ્વરકો કોણે ક્રિયા ? અને ઈશ્વરે કહાં ખડા હોકર જગત બનાયા, તો ખડે હોકર બનાયા તો કોઈ ચીજ તો રહી. સમજમેં આયા ? ઓલો કબીર (પંથી) અમારી સામે જોવે જૈન સામે કેમ ભાઈઓ એને ખબરને કે આ જૈનો છે ને ! આ તો ૭૦, ૭૨ વર્ષ પહેલાંની વાત છે. બરાબર હૈ.. ઈશ્વર હો તો કહાં ખડા રહા ઓર આ બધી સામગ્રી કહાંસે લાયા. કહાંસે બનાયા આ ? નહીં હૈ ઈસમેંસે બનાઈ ? નહીં હો ઉસે બના સકતે હૈ ! હૈ ઈસકો બનાના ને ન હો ઉસકો બનાના બિલકુલ જૂઠ હૈ. બાલચંદજી ! આ તો ૭૫ વર્ષ પહેલાંની વાત. આહાહા... એક હતો કબીરનો સાધુ અને ઓલો હતો લઠ જેવો ને અભિમાની-મેરા શિષ્ય હો તો સમજાવું. ઓલાને એમ કીધું કબીરને એ કહે શિષ્ય પણ પહેલો તું સમજાવ તો ખરો કે ઈશ્વર તેરા હૈ, ને ઈશ્વરે આ બનાયા. તો ઈશ્વર કહાં રહા થા, કોઈ સ્થાન થા કે નહીં, કોઈ સ્થાન ઉસને બનાયા ? ઐસે આ બાત તો અલૌકિક હૈ બાપા. અસંખ્ય પ્રકારકી વાત. (શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ)

પ્રવચન નં. ૯૪ ગાથા - ૩૨-૩૩ ભાદરવા વદ-૧૨ ગુરુવાર તા. ૨૮-૯-૭૮ સં. ૨૫૦૪

ગાથાનો ભાવાર્થ છે. કયા કહા ઉસમેં વો કહતે હૈ. પ્રથમ તો અપના શુદ્ધ સ્વરૂપ પરદ્રવ્યસે ભિન્ન રાગસે ભિન્ન પર્યાયસે ભી ભિન્ન, ઐસા આત્માકા અનુભવ હો ઉસકા નામ જિતેન્દ્રિય જિન કહનેમેં આયા હૈ. જે ક્ષયોપશમ જ્ઞાનકી પર્યાય હૈ, રાગ હૈ કે નિમિત્ત હૈ એ સબ પરદ્રવ્ય ગિનનેમેં આયા હૈ પરજ્ઞેય, જ્ઞાયક સ્વભાવ સ્વજ્ઞેય, એ સ્વજ્ઞેયકા લક્ષ કરકે આશ્રય કરકે પરસે અપની ચીજકો જુદી જાનના, પરિપૂર્ણ જાનના, અધિક જાનના ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાનચારિત્ર હૈ. આ પહેલા દરજ્જાકી સ્તુતિ હૈ. આવું છે. બીજા દરજ્જાની આ (ગાથા) ૩૨ મેં.

ભાવાર્થ:- “ભાવક મોહ કે અનુસાર” કયા કહેતે હૈ? જ્ઞાનીકો ભી સમકિતીકો ભી મુનિકો ભી આત્મજ્ઞાન ઉપરાંત ચારિત્રદશા હુઈ હૈ, ઉસકો ભી હજી ભાવક જો કર્મ જડ ઉસકે અનુસારે હોનેવાલા વિકારી રાગદ્વેષ આદિ ભાવ એ ભાવ્ય હૈ. ભાવક મોહકે અનુસાર. હૈ? સ્વભાવકે અનુસાર નહીં, કર્મકા નિમિત્ત જો ઉદયમેં આયા એ સ્વભાવ તરફકા ઈતના આશ્રય નહીં અને પરકા આશ્રય કરતે હૈ, તો ઉસમેં રાગદ્વેષ વિકારી પર્યાય સમકિતીકો ભી જ્ઞાનીકો ભી ઉત્પન્ન હોતી હૈ. આહાહાહા! ઉસકો જીતના અર્થાત્ “પ્રવૃત્તિ કરનેસે અપના આત્મા ભાવ્યરૂપ હોતા હૈ” આહાહા! ઝીણી વાતું બહુ “ઉસે ભેદજ્ઞાનકે બલસે” અર્થાત્ નિમિત્તકે અનુસારે જો પ્રવૃત્તિ થઈ એ અનુસાર છોડકર, સ્વભાવકે અનુસારે વિશેષ ઉગ્ર આશ્રય લિયા, આહાહા... ભિન્ન અનુભવ કરનેવાલા જિતમોહ જિન હૈ. જિતમોહ ક્ષીણમોહ નહીં, ક્ષીણમોહનો પાઠ હૈ ને પાઠ હૈ તેત્રીસમો. “જિતમોહસ્સ દુ જઈઆ ખીણો મોહો” એટલે કોઈ કહે આ જિતમોહનો અર્થ કયા? તો અહીંયા તેત્રીસમાં લિયા ક્ષીણમોહ, પહેલે જો રાગકા વિકારકા સ્વભાવકો અનુસરકે ઉપશાંત કરતે થે ઉસકો જિતમોહ કહનેમેં આયા, ઉપશમ શ્રેણી હોં આઠમે ગુણસ્થાને, આહાહા... સાતમા તક અબુદ્ધિપૂર્વક કર્મકા ભાવકકે અનુસાર રાગાદિ હોતા થા. સમજમેં આયા? એ કર્મકા ભાવકકે અનુસાર જો રાગદ્વેષ પુણ્ય પાપ આદિ વિકલ્પ, મોહ ભાવ, એ પાપ ભાવ હૈ. ઉસકો જો નિમિત્તકે અનુસારે ભાવ્ય થા એ ન હોને દેના. આહાહા... અને જ્ઞાયક સ્વરૂપ ભગવાનકા ઉગ્ર આશ્રય લેકર એ વિકારકો દબાના, ઉપશમ કરના એ બીજા પ્રકારકી સ્તુતિ ઊંચા પ્રકારકી સ્તુતિ, આહાહા... આવી વાતું હવે આમાં કયાં માણસને (ખ્યાલ આવે) બાપુ મારગડા ઐસા હૈ.

એ ભાવક મોહકે અનુસાર મુનિકો ભી સત્તમ્ગુણસ્થાનમેં મોહકર્મકા નિમિત્તકે અનુસાર અબુદ્ધિપૂર્વક રાગ જો થા અંદર વિકાર, ઉસકો સ્વભાવકા અનુસાર કરકે, એ વિકારકો દાબકે ઉપશમ કરના, ઉપશમ શ્રેણી, શ્રેણીની અપેક્ષાએ ઉપશમ, એ લેગા ભાવાર્થમેં ઉપશમ આદિ કરકે, શબ્દ હૈ જરા સૂક્ષ્મ પીછે અર્થ કરેગા.

“આત્મા ભાવ્યરૂપ હોતા હૈ ઉસે ભેદજ્ઞાનકે બલસે ભિન્ન અનુભવ કરનેવાલા જિતમોહ જિન હૈ.” આહાહા! એ તો અત્યારે (આ ક્ષેત્રે) હો સકતે નહીં મગર વસ્તુ સ્થિતિ બતાતે હૈ. સમજમેં આયા?

यहां ऐसा आशय है के श्रेष्ठी यऽते हुअे देणो आठमे आडाडा... जिसे मोडका उदय अनुभवमें न रहे, आडाडा... आ वस्तुका ज्याल तो अे करे के उपशम श्रेष्ठी आठमें गुणस्थाने यलती है त्यां मोडका उदय अनुभवमें न रहे, आडाडा... भगवान आनंदका नाथ अंतरमें जुक जाये विशेष, सम्यग्दर्शन ज्ञान-यारित्र तो है, पण मोडके अनुसार जो रागादि था सातमे गुणस्थान तक, आडाडा... छहे गुणस्थाने तो बुद्धिपूर्वक राग था, अबुद्धिपूर्वक हो डी था. सातमे बुद्धिपूर्वक राग नहीं था, पण भावक कर्मके अनुसार रागद्वेष ऐसा परिणाम, भाव्य होता था. आडाडा ! सातमें अे अंतरमें सीधा स्वभावके अनुसर करके जे राग आत्मामें था पर्यायमें, उसको दबा देना उपशम करना अे बीजा प्रकारकी पहेलासे ऊंयी स्तुति है. समजमें आया ?

यहां ऐसा है के श्रेष्ठी यऽते मोडका अे अनुभवमें न रहे. आडाडा... और अपने बणसे, अपने बणसे स्वभावके अनुसारमें पुरुषार्थ करनेसे, आडाडा... उपशम आदि करके, श्रेष्ठी तो उपशम है, पण रागका क्षयोपशम त्यां होता है थोडा अथवा ज्ञानावरणीका भी क्षयोपशम होता है. समजमें आया ? आडाडा ! उपशम आदि शब्द पडा है ने ? है, रागका उपशम करते है अने दूसरा जो ज्ञानावरणी आदि है उसका विशेष क्षयोपशम होता है. अे उपशम आदि करके, है तो उपशम श्रेष्ठी, पण उपशम आदि करके, आडाडा... ज्ञानावरणी आदिका उदय है, तो उसके अनुसार जरी-ज्ञानकी डीणी दशा होती थी. आडाडा ! अे स्वभावके अनुसारे ज्ञानका क्षयोपशम हुआ त्यां ज्ञानका उपशम नहीं होता, उपशम तो मोडका होता है, जरीणी वात भाए बहु आ तो. आडाडा !

अे अपना स्वभावका भान है अनुभव हुआ, सम्यग्ज्ञान हुआ, सम्यग्दर्शन हुआ, और स्वरूपका यारित्र आयरण भी थोडा हुआ, पूर्ण आयरण हो तो तो यथाभ्यात यारित्र हो जाय, तो भावकके अनुसार भाव्य करनेका रहेते नहीं. समजमें आया ? थोडो थोडो अभ्यास पहेलां होना याडीये. आ तो कोलेज है वीतराग भगवाननी कोलेज है. आडा ! भगवान आत्मा अतीन्द्रिय आनंदका नाथ सखियदानंद प्रभु, उसको पर्यायका प्रेमसे हठकर रागका प्रेमसे हठकर, निमित्तका प्रेमसे हठकर अपना ज्ञायकमें प्रेम लगा दिया अेकाग्रता करके, प्रेमका अर्थ अेकाग्रता, उसका नाम प्रथम जितेन्द्रिय स्तुति पहेला प्रकारनी पहेला नंबरनी नहीं, पहेला प्रकारनी (स्तुति) कहनेमें आता है.

हवे दूसरा प्रकारकी ऊंयी स्तुति दूसरा प्रकार है, पण पहेला नंबरसे ऊंयी है. आडाडा ! ज्ञानीको भी सप्तम् गुणस्थान तक भावक मोडकर्मके अनुसार समझिती है, अप्रमत्तदशामें भी राग अबुद्धिपूर्वक होता है भाव्य. आडाडा ! आवी वातुं है. उसको परके अनुसारका जो भाव है पुरुषार्थ छोडकर अंतरमें लगाना तो अे रागद्वेष पुन्यपापका भाव अे विकल्प है वो दबा देता है, दबा देता है, और उपशमभाव प्रगट होता है, अने ज्ञानावरणी दर्शनावरणी आदिका अंतराय आदिका क्षयोपशम भाव होता है. समजमें आया ? श्रेष्ठी उपशम है, पण उपशम तो मोडका अेकीलाका होता है. तो साथमें शुद्धता बढती है ज्ञानकी, आनंदकी, वीर्यकी अे बधी शुद्धता बढती है. समजमें आया ? अे उपशम श्रेष्ठीमें अे क्षयोपशमभाव है, आवी क्यां वात

हवे उदय ने उपशम ने क्षयोपशम.

भगवान परम पारिष्णामिक स्वभाव प्रभु परमस्वभावभाव उसका आश्रय लेकर जो सम्यग्दर्शन ज्ञान यारित्र उत्पन्न हुआ अे पहेली स्तुति है. पीछे अस्थिरतामें पर्याय अबुद्धिपूर्वक थी, छहे तक बुद्धिपूर्वक राग था, बुद्धिपूर्वक अने अबुद्धिपूर्वक दो डी. समजमें आया ? ये देवकीनंदन अेक पंडित था अडा छन्दोरवाणा अे आये थे, उसने पंचाध्यायीना अर्थ उसने किया था के छहे गुणस्थाने बुद्धिपूर्वक राग है अने सातमें गुणस्थाने अबुद्धिपूर्वक है. तो उसको कडा, (अे बात डीक नहीं) अे तो कहे अमे तो पंडित है अैसा है नहीं, माणस सरण था पंडित था. देवकीनंदन, सुधरावो पंचाध्यायीका अर्थ के छहे गुणस्थाने पण ज्यालमें आनेवाला अे बुद्धिपूर्वक राग है, अने वो डी समय ज्यालमें आता नहीं अे अबुद्धिपूर्वक है. आवी वातुं हवे... अने ससम गुणस्थानमें बुद्धिपूर्वक ज्यालमें आते है अैसी बात नहीं है पण अबुद्धिपूर्वक है, कारण उपयोग त्यां लागु नहीं होता पण होता है राग, अे रागको भावकके अनुसार होता था अे अपना भगवान तरङ्गका अनुसार होकर अे स्तुति हुअ. आडाडा ! अरे आवी वातुं हवे. अे रागको उपशम करना और दूसरी पर्यायको क्षयोपशमकी वृद्धि करना. (श्रोता:- अेकला मोहमां ज अे क्षयोपशमनुं उपशमनुं कार्य होय छे ?) मोहनो उपशम क्षयोपशम होय छे, पण मोहनो उपशम लेवो छे अडी उपशम श्रेणी लेवी छे ने है तो क्षयोपशम दशमा गुणस्थान तक पण अडी दबाव्युं छे अेटले उपशम श्रेणी लेना है, क्षयोपशम तो है. पण (श्रोता:- अेकला मोहनो ज उपशम केम बीजा कर्मनो केम नहीं) अंदर बीजा कर्मनो उपशम होता नहीं. बिलकुल उपशम नहीं, उपशम अेक मोहका-

क्षायिक आठका, उपशम अेकका, उदय आठका, क्षयोपशम यारका, ज्ञानावरणी, दर्शनावरणी मोहनीय अने अंतराय. ज्रीणी वात भाअ ! आठ कर्म है तो उदय आठका, हवे उपशम अेकका मोहका, क्षयोपशम यारका, ज्ञानावरणी दर्शनावरणी मोहनीय ने अंतराय. उपशम श्रेणीमें मोहका उपशम है, अे दबाना अपेक्षाअे, बाकी है क्षयोपशम (श्रोता:- ज्ञाननो क्षयोपशम) अनोय क्षयोपशम है दशमा गुणस्थान सुधी उदय है ने, छतना क्षयोपशम है पण अडीया आ अपेक्षा लेना है. आवी वातुं हवे. मोहका भी क्षयोपशम होता है, मोहका उपशम होता है, अने मोहका क्षय होता है. ज्ञानावरणीका उदय होता है, क्षयोपशम होता है, क्षायिक होता है, उपशम नहीं. दर्शनावरणीयका उदय होता है क्षयोपशम होता है क्षायिक होता है, उपशम नहीं, अंतरायका उदय होता है क्षयोपशम होता है क्षायिक होता है, उपशम नहीं. आवी वातुं हवे क्यां ? आडाडा ! अडी तो समय-समयना हिसाब है. आडाडा !

जबलग उपशम श्रेणी तक न आवे तबलग समकिती मुनिको ससम गुणस्थान तक, आडाडाडा... भावक कर्मके अनुसार जरी राग अबुद्धिपूर्वक है, आडा... उसको आगण पुरुषार्थको बढाकरके स्वभावका विशेष अनुसारण करके अे भावकके अनुसार राग था उसको दबा दिया, उपशम कर दिया. अैसे राग द्वेष आदि विशेष लेना, वो सोण भोल है ना. अमृतयंद्रायार्य सोण भोल. पांच छन्द्रियां अैसा लिया है, और अन्य विचार लेना अैसा लिया है- जयसेन आचार्यकी टीकामें अैसा भोल लेकर अन्य असंभ्य विभावका व्याख्यान कर लेना. (अैसा

लिया है) आहाहाहा ! आवी वातुं छे. विकल्पका अनेक प्रकार है. अनेक प्रकार मांयला असंप्य प्रकारका विभाव है. आहाहा ! तो जे ज्वको जे प्रकारका विकल्प है उसको स्वभावके अनुसार दाब देना. आहाहा ! उपशम आदि करके, शब्दमां उपशम आदि करके, अेकलो उपशम करके न लिया, श्रेणी उपशम है पण क्षयोपशम है साथमें. आहाहा ! अरे प्रभु तुं कोण है क्यां है ? तेरी दशामें क्या होता है ? आहाहा ! आत्मानुभव करता है उसे जितमोह कहा है, तो यहां मोहको जिता है नाश नहीं किया, क्षय नहीं किया दबा दिया. ऐसी अेक स्तुतिका प्रकार लिया तो सबको उपशम श्रेणी आती है ऐसा कंछ है नहीं. क्या कहा ? के आत्माका अनुभव हुआ अने आगण बढकर सबको उपशम श्रेणी ही होती हैं. ऐसा है नहीं, पण उपशम श्रेणी होती है उसको दूसरा प्रकारकी स्तुति गिननेमें आया है छतना... क्या कहा ? कोछ तो आत्माका अनुभव करके आठमें गुणस्थानसे क्षपकश्रेणी चढते है, रागका नाश करके स्वभावका अनुभव करते है अंदर चले जाते है.

तो उपशम सबको होता है ऐसा नहीं. पण यहां तो स्तुतिका प्रकारना वर्णन करना है तो त्रण प्रकारकी स्तुतिमें दूसरी स्तुतिमें रागको उपशम करना ऐसी अेक स्तुति लिया, पण सबको होता ही है ऐसा ऐसे नहीं. आहाहाहा ! (श्रोता:- सम्यग्दर्शनमां प्रथम उपशम थाय ज, अेवो यारित्रमां नियम नहीं.) अे प्रश्न अत्यारे अहीं नथी. अहीं तो श्रेणीनी वात छे- क्यां उपशम थाय अे वात नथी. अहीं तो श्रेणीनी वात छे. समकितनो उपशम थाय पहेलो अे अहींया प्रश्न नथी, अे तो पहेला उपशम हो गया, उपशममांथी क्षयोपशम थछने क्षायिक हुआ अेनी कंछ बात नहीं अहींया. अहीं तो यारित्र मोहका जे उपशम है उसकी बात है, मोह शब्द लिया है. अे यारित्रमोह, मोह शब्द तो है पाठमें अे यारित्रमोहका मोह है, दर्शनका मोह तो है नहीं, अे तो पहेली श्रेणीमां नाश कर दिया हे. आहाहाहा ! अरे आवा बधा जणपण राभवा. (श्रोता:- पहेले जणपण तो होना याहीये ने ?) आ यीज अंदरनी वात. थोडा वभत लेना पडे प्रभु, तेरी यीजमें क्या है अने कैसा दर्शन होता है, अने कैसा उपशम यारित्र होता है और कैसे क्षपक यारित्र होता है अे कैसी पद्धति है यह जानना याहीअे. आहाहाहा ! भीमचंद्रभाछ नथी आव्या ? (श्रोता:- बपोरे आवशे) हीक बपोरे आवशे.

अहीं अपने बणसे शब्द पडा है, अे कर्मका उदय घट जाअे माटे पुरुषार्थ होगा ऐसा नहीं. क्योंकि आत्मामें अेक अभाव नामका गुण है, सुउतालीस गुण है ने ? अेमां अभाव नामनो अेक गुण है, अे कर्मका अभाव हो तो अभाव गुण है ऐसा नहीं. अपना स्वभाव ही ऐसा है के परका अभावसे परिणमना ऐसा अभाव गुण है. आहाहा ! समजमें आया ? भाछ आ तो सर्वज्ञ वीतराग अेनी शैली है बधी आ तो. आहाहाहा ! अपने बणसे उपशम आदि करके अे कहेनेमें अे आशय है के कर्मका उदय त्यां मंद हो गया, माटे अहींया आत्मा तरङ्ग जुका ऐसा है नहीं. आत्मा तरङ्ग जुकनेका बणसे जूक्या है. आहाहाहा ! अपने बणसे उपशम आदि करके आत्म अनुभव करना, आत्मा अनुभव करता है उसे जितमोह कहा जाता है. यहां मोहको छता है, नाश नहीं हुआ.

तो कोछ ऐसे कहे के उपशमादि निकाला कहांसे के क्षीणमोह कइते है ने तेनीसमें तो अे

જિતમોહ હૈ, તો જિતમોહ નામ મોહકા નાશ હો ગયા હો તો ક્ષીણમોહ કૈસે લિયા તો ન્યાં જિતમોહકા અર્થ મોહકો દબા દિયા હે. સમજમેં આયા ? અરે આવી વાતું છે. યહાં તો સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર સ્વભાવકે આશ્રયે હુઆ તો ઉસકો રાગ હોતા હી નહીં એસા નહીં. રાગ કહો કે દુઃખ કહો કે આકુળતા કહો, આહાહાહા ! સતમ ગુણસ્થાનમેં ભી અબુદ્ધિપૂર્વક આકુળતા હૈ, રાગ હૈ ને ? આહાહાહા ! ઔર છકે ગુણસ્થાનમેં આત્મજ્ઞાન ઉપરાંત સ્વરૂપની રમણતામાં જમ ગયા હો, ઉસકો ભી રાગકા વ્યક્ત અવ્યક્ત બે પ્રકારકા હૈ ગોમ્મટસારમેં યહ શબ્દ હૈ, વ્યક્ત, અવ્યક્ત છકે ગુણસ્થાને જિતના ખ્યાલમેં રાગ આતા હૈ એ વ્યક્ત ઉસમેં ઉપયોગ સ્થૂળ હૈ તો ખ્યાલમેં ન આવે એ રાગકો અવ્યક્ત કહતે હૈ. સમજમેં આયા ? તો વ્યક્ત અવ્યક્ત રાગ દો પ્રકારકા છકે ગુણસ્થાને ભી હોતા હૈ. સાતમેં બુદ્ધિપૂર્વક રાગ નહીં, અબુદ્ધિપૂર્વક. આહાહાહા ! એ પણ ઈતના દુઃખ હૈ. સમજમેં આયા ? ઈતના રાગ, આગદાહ દહૈ સદા. એ રાગ પણ આકુળતા કષાય હૈ. અગ્નિ હૈ. આહાહાહા ! શાંત શાંત પ્રભુ આનંદકા નાથ ઉસમેં રાગ હોતા હૈ યે દુઃખ અશાંતિ આકુળતા હૈ. આહાહા !

મોક્ષ અધિકારમેં તો એસા કહા, સમયસાર નાટક છકે ગુણસ્થાને આત્મજ્ઞાન ઉપરાંત આનંદકી ધારા ચારિત્રકી વહેતી રહે, ઉસકો ભી જો વિકલ્પ ઉઠતે હૈ પંચ મહાપ્રતાદિકા એ જગપંથ હૈ. રાગ ઉદયભાવ હૈ વો જગપંથ હૈ સંસાર હૈ, આહાહાહા ! સમયસાર નાટકમેં હૈ ને બતાયા થા સમયસાર મોક્ષ અધિકાર ચાલીસમો બોલ હૈ, આહાહાહા ! મોક્ષ-ચોત્રીસ આવ્યું સામે આ ચાલીસ “તા કારણ જગપંથ એવ, ઉત્ શિવ મારગ જો” આહાહાહા ! આત્મજ્ઞાની અનુભવી ક્ષાયિક સમકિતી હો અને મુનિદશા ભાવલિંગ અંદર પ્રગટ હુઆ ઉસકો ભી જો પંચમહાપ્રતાદિ, શ્રવણકા કહેનેકા વિકલ્પ ઉઠતે હૈ એ જગપંથ હૈ. આહાહાહા ! એ સંસારમાર્ગ ઈતના હૈ ! ચાલીસમો બોલ હૈ મોક્ષઅધિકાર “તા કારન જગપંથ એવ અને ઉત્ શિવમારગ જો” અને સ્વભાવ સન્મુખમેં જિતની સ્થિરતા હો ગઈ, એ શિવમારગ અપ્રમત દશા હૈ. એ શિવમારગ હૈ. આહાહાહા ! પરમાદિ જગકો ધુકે-છકે ગુણસ્થાને મુનિ તીર્થંકર હો, છન્નસ્થ ઉસકો જે વિકલ્પ આતા હૈ યે પ્રમાદી જગત તરફ ઢુકતે હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આવો મારગ છે બાપા. “અપ્રમાદી શિવ ઔર” સ્વરૂપમેં અપ્રમાદ હોકર સ્થિર હો જાતા હૈ યે શિવમારગમેં હૈ. અને જબલબ પ્રમાદકા વિકલ્પ હૈ મુનિકો હો, આહાહાહા ! તીર્થંકર છન્નસ્થ હૈ તબલગ, આહાહાહા ! છકે સાતમેં ઝૂલતે હો પ્રભુ અને છકે વિકલ્પ આતા હૈ પ્રમાદ હૈ. આહાહાહા ! દોષ હૈ, દુઃખ હૈ, આકુળતા હૈ. આહાહાહા !

છકે વ્યક્ત અવ્યક્ત આકુળતા હૈ, સાતમેં અવ્યક્ત આકુળતા હૈ ખ્યાલમેં નહીં આતી હૈ પણ અબુદ્ધિપૂર્વક આકુળતા હૈ અંદર. આહાહા ! ઉસકો મોહકર્મકા ભાવકર્મ ત્યાં અનુસરણ કરના થા જે અંદર સતમેં ભી. આહાહા ! એ આગળ બઢકર પુરુષાર્થકા અંદર બળ કરકે એ રાગકા ભાવ જો ઉત્પન્ન હોતા થા, એ દબા દેગા. આહાહાહા ! આવો માર્ગ છે. માલચંદજી ! પરિચય વિના સમજાય એવું નથી. બાપુ ! આહાહાહા ! એવો મારગ છે બાપા શું કહીએ ? આહાહાહા ! અરે ! આ બત્રીસ ગાથા હુઈ.

ગાથા - ૩૩

અથ ભાવ્યભાવકભાવાભાવેન-

જિદમોહસ્સ દુ જહયા ળીણો મોહો હવેજ્જ સાહુસ્સ ।
તહયા હુ ળીણમોહો મળ્ણદિ સો ણિચ્છયવિદૂહિં ॥૩૩॥

જિતમોહસ્ય તુ યદા ક્ષીણો મોહો મવેત્સાધોઃ ।
તદા ળલુ ક્ષીણમોહો મળ્યતે સ નિશ્ચયવિદ્ધિઃ ॥૩૩॥

ઇહ ળલુ પૂર્વપ્રક્રાન્તેન વિધાનેનાત્મનો મોહં ન્યક્કૃત્ય યથોદિતજ્ઞાનસ્વભાવા-
તિરિક્તાત્મસચ્ચેતનેન જિતમોહસ્ય સતો યદા સ્વભાવભાવભાવનાસૌષ્ઠવાવષ્ટમ્ભાત્ત્સન્તાનાત્યન્ત-
વિનાશેન પુનરપ્રાદુર્ભાવાય ભાવકઃ ક્ષીણો મોહઃ સ્યાત્તદા સ ંવ ભાવ્યભાવકભાવાભાવેનૈકત્વે
ટક્કોત્કીર્ણ પરમાત્માનમવાસઃ ક્ષીણમોહો જિન ઙ્ઙિતિ તૃતીયા નિશ્ચયસ્તુતિઃ ।

ંવમેવ ચ મોહપદપરિવર્તનેન રાગદ્વેષક્રોધમાનમાયાલોભકર્મનોકર્મમનોવચનકાય-
શ્રોત્રચક્ષુર્ગ્નાનરસનસ્પર્શનસૂત્રાણિ ષોડશ વ્યાચ્ચેયાનિ । અનયા દિશાન્યાન્યપ્યૂહ્યાનિ ।

હવે, ભાવ્યભાવક ભાવના અભાવથી નિશ્ચયસ્તુતિ કહે છે:-

જિતમોહ સાધુતણો વળી ક્ષય મોહ જ્યારે થાય છે,
નિશ્ચયવિદો થકી તેહને ક્ષીણમોહ નામ કથાય છે. ૩૩.

ગાથાર્થઃ- [જિતમોહસ્ય તુ સાધોઃ] જેણે મોહને જીત્યો છે એવા સાધુને [યદા]
જ્યારે [ક્ષીણઃ મોહઃ] મોહ ક્ષીણ થઈ સત્તામાંથી નાશ [મવેત્] થાય [તદા] ત્યારે
[નિશ્ચયવિદ્ધિઃ] નિશ્ચયના જાણનારા [ળલુ] નિશ્ચયથી [સઃ] તે સાધુને [ક્ષીણમોહઃ]
'ક્ષીણમોહ' એવા નામથી [મળ્યતે] કહે છે.

ટીકાઃ- આ નિશ્ચયસ્તુતિમાં પૂર્વોક્ત વિધાનથી આત્મામાંથી મોહનો તિરસ્કાર કરી,
જેવો (પૂર્વે) કહ્યો તેવા જ્ઞાનસ્વભાવ વડે અન્યદ્રવ્યથી અધિક આત્માનો અનુભવ કરવાથી
જે જિતમોહ થયો, તેને જ્યારે પોતાના સ્વભાવભાવની ભાવનાનું સારી રીતે અવલંબન
કરવાથી મોહની સંતતિનો અત્યંત વિનાશ એવો થાય કે ફરી તેનો ઉદય ન થાય-એમ
ભાવકરૂપ મોહ ક્ષીણ થાય, ત્યારે (ભાવક મોહનો ક્ષય થવાથી આત્માના વિભાવરૂપ
ભાવ્યભાવનો પણ અભાવ થાય છે અને એ રીતે) ભાવ્યભાવક ભાવનો અભાવ થવાને
લીધે એકપણું થવાથી ટંકોત્કીર્ણ (નિશ્ચલ) પરમાત્માને પ્રાપ્ત થયેલો તે 'ક્ષીણમોહ જિન'
કહેવાય છે. આ ત્રીજી નિશ્ચયસ્તુતિ છે.

અહીં પણ પૂર્વે કહ્યું હતું તેમ 'મોહ' પદને બદલી રાગ, દ્વેષ, ક્રોધ, માન, માયા,

લોભ, કર્મ, નોકર્મ, મન, વચન, કાય, શ્રોત્ર, ચક્ષુ, ઘ્રાણ, રસન, સ્પર્શન-એ પદો મૂકી સોળ સૂત્રો (ભણવાં અને) વ્યાખ્યાન કરવાં અને આ પ્રકારના ઉપદેશથી બીજાં પણ વિચારવાં.

ભાવાર્થ:-સાધુ પહેલાં પોતાના બળથી ઉપશમ ભાવ વડે મોહને જીતી, પછી જ્યારે પોતાના મહા સામર્થ્યથી મોહનો સત્તામાંથી નાશ કરી જ્ઞાનસ્વરૂપ પરમાત્માને પ્રાપ્ત થાય ત્યારે તે ક્ષીણમોહ જિન કહેવાય છે.

પ્રવચન નં. ૯૪ ગાથા - ૩૩

તેત્રીસ આ ત્રીજા પ્રકારકી સ્તુતિ, નંબર ત્રીજો પણ ઊંચી સ્તુતિ. આહાહા ! કલ તો બોલ આ ગયા થા સબ. હવે ભાવ્યભાવક ભાવકે અભાવ(સે નિશ્ચયનયસ્તુતિ કહેતે હૈ) ચાર શબ્દ હૈ, (આયા) દેખો ભાવ્ય, ભાવક, ભાવકે અભાવ. કયા કહતે હૈ ? આ તો ધ્યાન રાખીને સમજે તો સમજાય એવું છે. આ કાંઈ કથા વાર્તા નથી આ તો પ્રભુની ભાગવત કથા હૈ. આહાહા ! નિયમસારમાં આવે છે ને ભાઈ છેલ્લે આવે છે નિયમસાર ભાગવત કથા. ભાગવત કથા લોકો કહે એ નહીં. આહાહા !

આ તો ભગવાન પૂર્ણાનંદના નાથની કથા છે. કહતે હૈ ભાવ્યભાવક, એ ભાવક જે કર્મકા ઉદય સસમેં હૈ, ઉસકો ભાવકકા ભાવ્ય, જો અંદર રાગ થા એ ભાવ્ય, ભાવક કર્મકા ભાવ્ય એ ભાવ. ચાર બોલનો અર્થ. સસમગુણસ્થાનમેં પણ જો મોહકર્મ ભાવક થા ઉસકે અંદર અબુદ્ધિપૂર્વક ભાવ્ય નામ રાગ થા. એ ભાવકકા ભાવ્ય વો ભાવ. સમજમેં આયા ? ભાવ્યભાવક ભાવ અભાવ, (ગાથા) બત્રીસમેં અભાવ નહીં થા, સંબંધકા નાશ ઉપશમ કરકે, આ તો અભાવ કર દિયા. બત્રીસમેં તો ઉપશમ દબા દિયા થા. આંહી તો ભાવ્યભાવક, અંદર સસમગુણસ્થાનમેં ભી ભાવક કર્મકે ઉસસે અનુસાર ભાવ્ય નામ રાગ થા, એ ભાવ્યભાવક ભાવ ઉસકા અભાવ. આહાહા ! આ ક્ષીણમોહની હવે સ્તુતિ છે. આહાહા ! છે હજી સ્તુતિ, કેવળ થયું નથી હજી, કેવળ તો ઉસકા ફળ હૈ. ત્યાં પછી સ્તુતિ નહીં. સમજમેં આયા ? ભગવાન આનંદકા નાથ, એ તરફકી દૈષ્ટિ અનુભવ તો હૈ, પણ અસ્થિરતામેં ભાવક કર્મને અનુસારે જે ભાવ્ય થા, એ ભાવક ભાવ્યકા ભાવ ઉસકો સ્વભાવકા ઉગ્ર પુરુષાર્થ કરકે અંદર ઉગ્ર આલંબનસે અભાવ કર દેના, ઉસકા નામ ત્રીજી સ્તુતિ હૈ. આમાં તો શબ્દો યાદ રહે નહીં ત્યાં શું કહેતા 'તા, પણ કહેતા 'તા ભાવ્ય અને ભાવક ને, ઘરે બૈરા પૂછે શું તમે સાંભળીને આવ્યા છો, પણ ભાઈ કંઈક કહેતા 'તા ભાવ્ય અને ભાવક એવું કંઈક કહેતા 'તા ભાવ્ય ભાવક ભાવનો અભાવ. આહાહા ! ભાઈ આ તો ભગવાનની અમૃતધારા, આહાહા... આહાહા... ભાવ્ય (અર્થાત્) સસમગુણસ્થાનમેં હોનેવાલી વિકારી દશા, ભાવક કર્મકા નિમિત્તકા ઉસકે આશ્રયસે ઈતના આશ્રય યહાં નહીં, ઈતના આશ્રય ન્યાં હૈ, એસા જો ભાવ ઉસકા અભાવ, પહેલેમેં એ થા. ભાવ્યભાવક સંકરદોષ થા. ભાવ્યભાવક ભાવકા અભાવ નહીં થા, સંબંધકા ઉપશમ ભાવ કર દિયા થા, અહીં તો અભાવ કર દિયા. આહાહાહા !

जिदमोहस्स दु जइया खीणो मोहो हवेज्ज साहुस्स।
 तइया हु खीणमोहो भण्णदि सो णिच्छयविदूहिं।।३३।।
 जितमोह साधुतणो वणी क्षय मोह ज्यारे थाय छे,
 निश्चयविदो थकी तेहने क्षीणमोह नाम कथाय छे. ३३.

गाथार्थ:- जिसने मोहको छत लिया है. उपशम जैसे साधुके देणो, जब मोह क्षीण होकर सत्तामेंसे नष्ट हो जाय, आहाहाहा... पहलेमें तो उपशम कर दिया था, (अटले) पाणीमां मेल है उसको दबा दिया, यहां तो मेलका नाश कर दिया. भगवान आत्मा अपना उग्र आश्रय लेकर, आहाहा... सम्यग्दर्शन ज्ञानमें उसका आश्रय द्रव्यका तो है પણ विशेष आश्रय लेकर, आहाहा ! मोह क्षीण होकर सत्तामेंसे नष्ट हो, तब निश्चयके जाननेवाला संतो मुनिओ निश्चयना ज्ञानवावाला मुनिओ अे निश्चयसे वो साधुको क्षीणमोह नामसे कहते है. निश्चयना ज्ञानारा संतो अे रागका भावकभाव्य जो भाव था वो स्वभावके अनुसारे उग्र पुरुषार्थ करके नाश कर दिया, इसको क्षीणमोह कहनेमें आता है, अे जवको क्षीणमोह कहनेमें आता है. आहाहा ! आवी वातुं हवे आमां, ओलो तो के दया पाणो, अेकेन्द्रिय (नी दया) करो आ करो आ करो ल्यो. व्रत पाणोने अपवास करो शुं हतुं अेमां ? सांभणने ? आहाहा... अे तो राग है. अर्हीया तो राग समकित्तिको मुनिको जो होता है, आहाहा... एतनी स्तुति कम है जब राग होता है तबतक. तो अे रागको स्वभावके बणके जोरसे जितमोहमें जो बण था उतना तो उपशम कर दिया था, आ तो उग्र पुरुषार्थसे, आहाहाहा... अंतर आनंदना नाथमां उग्र पुरुषार्थसे जम जाते है. आहाहाहा ! तब उस साधुको क्षीण मोह, मोह नाश हो जाता है, उसको ज्ञानी, क्षीणमोह कहनेमें आता है. आवी वातुं छे.

टीका:- आ निश्चय स्तुतिमें आ छे ने ? “छह” आ निश्चयस्तुतिमें भगवानका आनंदका नाथका आश्रय लेकर जे स्तुति नाम प्रशंसा भगवानकी हुँ, अपना स्वरूपकी, आहाहा... “पूर्वोक्त विधानसे आत्तामेंसे मोहका तिरस्कार करके” तिरस्कार किया था जित किया था, आया ने ? अभाव नहीं किया था. आहाहा ! आत्तामेंसे मोहका तिरस्कार करके पूर्वोक्त ज्ञान स्वभावके द्वारा पूर्वे कडा के ज्ञानस्वभाव, भगवान ज्ञानस्वभाव, प्रज्ञा ब्रह्मस्वरूप प्रभु, अे ज्ञान स्वभावके द्वारा अन्य द्रव्यसे अधिक आत्ताका अनुभव करनेसे, अन्य द्रव्यसे भिन्न अपना आत्ताका अनुभव करनेसे जितमोह हुआ. आ तो बत्रीसनी साथमें वात लेकर तेत्रीसमां लेता है आ जितमोह हुआ. उसे जब, उसे जब, अे जवको अपने स्वभावभावकी भावनाका भलीभांति आलंबन करके, देणो. आहाहा... रागका नाश करना है ने ? तो नाश कब हो, छत था उसमें तो उपशम बहोत था, नाश तो उसमें विशेष बण हो तब नाश होता है. समजमें आया ? मुनिको भी राग द्वेष, क्रोध मान आदि स्वभावके अनुसरके पुरुषार्थसे दबा दिया था, उससे आ विशेष पुरुषार्थ है, मोहमेंसे नाश होनेका भगवान आनंद तरङ्गका उग्र पुरुषार्थसे, है ? स्वभावभावकी भावनाका भलीभांति अवलंबन, भलीभांति यथार्थ अवलंबन लेकर, आहाहा ! उपशम भावमें ऐसा अवलंबन नहीं था. आ तो उग्र अवलंबन लिया अंदर, आहाहा... अपने ज्ञान स्वभावकी देणो, (तीर्थकर) भगवानका ज्ञानस्वभाव अे नहीं,

અપના જો ભગવાન (નિજાત્માકા) જ્ઞાનસ્વભાવ જો ત્રિકાળી હૈ, આહાહા ! ભાવનાકા ભલિભાંતિ આલંબન કરનેસે, ઉપશમમેં જો બળ થા ઉસસે આમાં વિશેષ બળ હૈ. આહાહા ! અપના સ્વભાવ સન્મુખકી ઈતની ઉગ્ર દશા હૈ કિ અવલંબન કર, મોહકી સંતતિકા-મોહકી સંતતિ ઉત્પત્તિકા એસા આત્યન્તિક વિનાશ હોકે ફિર ઉસકા ઉદય ન હો. આહાહા ! આંહી તો એવી વાત લીધી છે.

જે રાગાદિ થા મુનિકો એ આકુળતા થી, દુઃખ થા. ઉસકો પહલે ઉપશમ પુરુષાર્થસે સ્વભાવના મંદ પુરુષાર્થસે દાબ દિયા થા, રાગ આદિકો. એ અહીંયા ત્રિકાળી જ્ઞાનસ્વભાવકા ભલિભાંતિ ઉગ્ર આલંબનસે એ ક્રોધ, માન ને રાગ આદિકા પર્યાય ઉદયમેં આતા નહીં, તો ઉસકો નાશ કર દિયા. (શ્રોતા :- અગિયારમામાંથી બારમામાં પહોંચી ગયો ?) આંહી તો ઉપશમ શ્રેણી આઠમાંથી વાત છે. ઉપશમમાંથી ક્ષપક થાય છે એસા નહીં. આ તો સ્તુતિના દૂસરા પ્રકાર વર્ણવતે હૈ. કે જીવને જબ અપના આત્માકા ઉગ્ર અવલંબન લેતે હૈ સમકિત હૈ, જ્ઞાન હૈ, ચારિત્ર હૈ, આનંદ હૈ, પણ હજી થોડા દુઃખ હૈ રાગકા. આહાહા ! આહાહા ! સત્સમગુણસ્થાનમેં રાગ હૈ એ ભાવક તરફકા ભાવ્ય વિકારી ભાવ હૈ, એ સ્વભાવ તરફકી દશા નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? આવી વાત. આહાહા ! (શ્રોત:- અપૂર્વ વાત છે)

ભગવાન આનંદ પ્રભુ, આહાહા... અમૃતના આનંદનો સાગર નાથ એને પરસે ભિન્ન કરકે અનુભવ્યા, એસા અનુભવ હોને પર ભી, પર્યાયમેં કર્મકા ઉદય તરફકા ઝુકાવ હૈ, જોડાણ હૈ, ન હોય તો તો વીતરાગ હો જાય. આહાહા ! કેવી ગાથા આવી છે. આહાહા ! તેત્રીસ છે ને ? બે તગડા, નવ, નવ વીતરાગભાવ નવનો આંક અફર હોતે હૈ, નવ એકુ નવ, નવ દુ અઢાર એક ને આઠ નવ. નવ તરી સત્યાવીસ સાતને બે નવ. નવ ચોક છત્રીસ છ ને ત્રણ નવ. નવ પંચા પિસ્તાલીસ પાંચને ચાર નવ. નવ છક ચોપ્પન પાંચને ચાર નવ. નવ સતા ત્રેસઠ છ ને ત્રણ નવ. ઠેઠ નવ નવ. આહાહાહા... ક્ષાયિક ભાવ લેના હૈ ને અહીંયા. આહાહા ! ભગવાન પૂર્ણાનંદકા નાથકા ઉગ્ર અવલંબન લેકર, ભલીભાંતિ અવલંબન લેકર, ભલીભાંતિ બરાબર રીતસે અવલંબન લેકર એમ. આહાહાહા... એ રાગકા જો ભાવ ભાવ્યરૂપ થા ઉસકો નાશ કર દિયા. ઉદયમેં આયા હી નહીં પર્યાયમેં. પર્યાયમેં રાગ આયા હી નહીં. આહાહાહા ! આ સ્થિતિ હૈ એસા પહલે જ્ઞાન તો કરે. સમજમેં આયા ?

જ્ઞાન સ્વભાવકી ભાવનાકા, ભાવના શબ્દે એકાગ્રતા અંદર, ભલીભાંતિ અવલંબન કરનેસે, આહાહાહા... મોહકી સંતતિ દેખો, હજી સાતમેં ભી મોહકી સંતતિ ઉત્પન્ન હોતી હૈ, એમ આવ્યુંને ભાઈ, મોહ સંતતિ, આ મોહ સંતતિ એટલે દર્શનમોહની બાત હૈ નહીં, મોહ શબ્દ કયું લાયા ગયા કે પર તરફકી ઈતની સાવધાની હૈ, કે રાગ આયા રાગ તો એ તો પર તરફકી સાવધાની હૈ એ અપેક્ષાએ મોહ કહા. પર તરફકી એકત્વકા મોહ એ તો તૂટ ગયા હૈ પહલે. સમજમેં આયા ? અરે ભગવાન ! આહાહા ! તેરા પૂરણ સ્વભાવ સમર્થ-શક્તિ એસા ભાન અનુભવ હુઆ, સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાનમેં છર્તે પૂરણ પર્યાય, પર્યાયમેં પ્રગટ ન હુઈ, તબલગ અપની પર્યાયમેં કમજોરીસે ભાવક કે અનુસાર રાગ આદિ હોતા હૈ. આહાહાહા... કર્મસે નહીં, કર્મકા ઈતના અનુસરણ હૈ, અનુસરના એને કાંઈ ખબર નથી કે આ રાગ છે, પણ આ બાજુકા

(स्वभाव तरङ्ग) अनुसरण अपूर्ण है तो आ बाजुका अनुसरण है ऐसा कइनेमें आता है. आहाहा ! मोहकी संतति, मोहनो परिवार, संतति है ने ? राग, द्वेष, क्रोध, मान, माया, लोभ आहाहा... ओ बधी मोहनी संतति है. आहा... छच्छा उत्पन्न होना सूनेका कइनेका ओ भी मोहनी संतति है. आहाहा ! ऐसा आत्यन्तिक विनाश हो, (क्या कइ ?) ऐसा आत्यन्तिक विनाश हो, के फिर उसका उदय न हो. आहाहा ! क्षयधारा स्वभावकी उग्रताका पुरुषार्थसे क्षयधारा प्रगट हुँ, ओ रागको क्षय कर देती है. क्षय करुं ऐसा है नहीं, पण स्वभावका उग्र पुरुषार्थ किया तो राग उत्पन्न न हुआ तो ओ रागका क्षय किया, ओम कइनेमें आता है. आहाहा... जो भाव्य होता था, ओ न हुआ स्वभावका उग्र पुरुषार्थसे तो रागका क्षय किया, क्रोधका क्षय किया, मानका क्षय किया, जे जे प्रकारका विभावका विकल्प था उसका क्षय किया. आहाहा !

फिर उसका उदय न हो, इसप्रकार भावकरूप मोह क्षीण हो, आहाहा... भावकरूप मोह क्षीण हो, उदय नाश हो जाता है, आहाहा... तब भावक मोहका क्षय होनेसे, आत्माके विभावकरूप भाव्यभावक भावका अभाव होता है. आहाहा ! तब आत्माके विभावकरूप भाव्यभाव उसका अभाव होता है. आहाहा ! त्रिकाणी आनंदका नाथ प्रभु ओ तरङ्गका गुंकाव तो था, पण अल्प गुंकाव था वो कारणे परका अनुसरणसे जो राग आदि भाव्य था ओ उग्र पुरुषार्थसे अंदर अवलंबनसे रागका नाश कर दिया, क्षय कर दिया, मोहकी संततिका नाश कर दिया. आहाहा ! इवे केवणज्ञान लिये (लीधे) छूटको. आहाहा... ऐसी बात लिया है हों. समजमें आया ? मुनिराज अपनी पण बात करते है उसमें. भविष्यमें हमें अभी तो पंचमआराका संत है तो हमें राग तो है पर्यायमें, वीतरागता भी है, और थोडा राग भी है, पूरण वीतरागता नहीं. ओ रागके कारण पुण्यबंध हो जाता है और स्वर्गमें यले जायेगा. आहाहा... पण वो राग दुःखदायक है, ओ वर्तमानमें तो हम उसका क्षय नहीं कर सकते, पण भविष्यमें (होगा) अत्यारे तो स्वर्गमें गये कुंडकुंदाचार्य संत आहाहाहा... विकल्प रह निर्विकल्प हुआ नहीं वीतराग दशा, पुण्यबंध हो गया स्वर्गका बंध हो गया, स्वर्गमें गये, तो ये राग था ओ दुःख है और दुःखका इण स्वर्ग है. पुण्य है ने ये ? अब तो हम भविष्यमें, आहाहाहा... कदाचित् उपशम धारा भी करे नहीं तो क्षायिकधारा तो करेगा ही. आहाहा ! समजमें आया ? अपनी बात नापकर जरी पुरुषार्थकी (कमीसे) हमारा पंचमआराका जन्म हो गया. मुनिपणा आया आनंदका नाथका, पण कमजोरी है. तो ओ कमजोरीका नाश अभी नहीं कर सके. पण हम स्वर्गमें जाते है त्यांसे मनुष्य होकर हम जब मुनि होगा तब रागका जो भाव्य था ओ स्वभावके बणसे नाश करेगा. आहाहाहा... और वोही भवमें हम केवण लेगा. छेवला शरीर होगा, यरम शरीर, आभिरका शरीर छूट जायेगा अशरीरी भगवान अेकला परमात्म दशा रह जायेगी. समजमें आया ?

सादि अनंत अनंत समाधि सुभमां अनंत आनंदकी सादि उत्पन्न तो आदि हुँ, अनादिकी शक्ति थी पण पर्यायमें नहीं था, ओ पर्यायमें अनंत अनंत आनंद पर्यायमें उत्पन्न हुआ. इवे सादि अनंत अनंत समाधि सुभमां, अनंत दर्शन ज्ञान अनंत सहित जो, अपूर्व अवसर ऐसा कब आयेगा, अपूर्व अवसर आवे छे ने श्रीमद्मां. 'अपूर्व अवसर ओवो क्यारे

આવશે' એનું હિંદી છે હિંદી હૈ ભોપાલમેં બનાયા. અપૂર્વ અવસર એસા કબ પ્રભુ આયેગા- એ ત્યાં લેકર આખિરમાં બનાયા હૈ.

“સાદિ અનંત હોં, ત્યાં હે, એ કાંઈ શબ્દ હૈ અંદર- લિયા હૈ અનંત અનંત અનુભવ ગોચર માત્ર રહ્યું તે જ્ઞાન. હિંદી બનાયા હૈ. અપૂર્વ અવસર એ ક્ષય એસા હોકે ફિર ઉદયમેં ન હો એ ભાવ્યભાવક ભાવકા અભાવ, એકત્વ હોનેસે ટંકોટકીર્ણ એકરૂપ દશા હો ગઈ અંદર. દ્વૈત ઉત્પન્ન થા જો રાગકા જરી અસ્થિરતાકા છૂટકર એકત્વ હો ગયે. નિશ્ચલ પરમાત્માકો પ્રાપ્ત હુઆ, યહ ક્ષીણમોહ જિન કહલાતા હૈ. યહ તીસરી સ્તુતિ હૈ. -વિશેષ આયેગા (શ્રોતા :- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ)

પ્રવચન નં. ૯૫ ગાથા - ૩૩ ભાદરવા વદ-૧૩ શુક્રવાર તા. ૨૯-૯-૭૮ સં. ૨૫૦૪

સમયસાર ! તેત્રીસ ગાથાનું છેલ્લું છે ને ? તેત્રીસ ગાથા પૂરી થઈ. સૂક્ષ્મ વિષય હૈ. આહાહા ! યહાં ભી પૂર્વ કથન અનુસાર કયા ? કે જો પ્રથમ આત્મા જ્ઞાનાનંદ સહજાત્મ સ્વરૂપ વો દૈષ્ટિમેં લિયા, અપની પર્યાય જો જ્ઞાનકી હૈ ઉસમેં જ્ઞાયક સ્વભાવ અતીન્દ્રિય આત્મદળ જ્ઞાનમેં લિયા તો જ્ઞાનસ્વભાવ સાથે એકત્વ હુઆ તો એ પ્રથમ સ્વભાવની સ્તુતિ કહેનેમેં આતા હૈ. કેવળીકી સ્તુતિ કહો કે કેવળજ્ઞાનમય ભગવાન આત્મા, કેવળ દર્શન, અનંત આનંદ, અનંત ઈશ્વરતા આદિ અનંત ગુણકા પિંડરૂપી પ્રભુ, વો તરફકી દૈષ્ટિ કરકે રાગકી એકતા તોડના, ત્યાં સ્વભાવકી સ્તુતિ હુઈ.

ત્રિકાળ જ્ઞાયકકા સત્કાર હુઆ, આદર હુઆ, ઉપાદેય હુઆ, તો એ સમ્યગ્દર્શનમેં ત્રિકાળી ભગવાનકા આદર હુઆ. તો એ પરમાત્મ સ્વરૂપકી, કેવળી પરમાત્મા અપના સ્વરૂપ ઉસકી સ્તુતિ પહેલે નંબરમેં કરનેમેં આયા. આહાહા ! આવી વાત છે. પીછે એસા અનુભવ હુવા છત્તે હજી પર્યાયમેં રાગદ્વેષ મોહ આદિકા ભાવ અસ્થિરતાકા રહતે હૈ જ્ઞાનીકો ભી. આહાહાહા ! એ અસ્થિરતાકા ભાવ એ કર્મકા ભાવક ભાવ્યકે અનુસારે હોતા થા, ઉસકો અપના સ્વભાવકા ઉગ્ર આશ્રય લેકર, એ રાગદ્વેષ આદિ પરિણામ સમકિતીકો જ્ઞાનીકો ભી હોતા હૈ. આહાહા ! સમકિતી જ્ઞાનીકો ભી રાગ દુઃખભાવ હોતા હૈ. જબલગ આનંદ પૂર્ણ નહીં હૈ, આહાહા ! આ વાત તબલગ ધર્મી આનંદકા અનુભવી પણ અલ્પ આનંદકા અનુભવ હૈ તો સાથમેં રાગદ્વેષ, ચારિત્રકા દોષ હોં, દર્શનકા દોષ નહીં.

એ પુણ્ય ને પાપકા ભાવ ઉત્પન્ન હોતા હૈ, એ દુઃખરૂપ હૈ જ્ઞાનીકો ભી, કયોંકિ પૂર્ણ આનંદ તો પ્રાપ્ત હુઆ નહીં, આહાહા... તો એ રાગદ્વેષ એ દુઃખરૂપ દશા, કર્મ ભાવકકે અનુસાર હોતી થી. અપના ઈતના આશ્રય કમ થા, સૂક્ષ્મ વાત હૈ ભગવાન, માર્ગ કોઈ સૂક્ષ્મ હૈ. એ અપના ચૈતન્ય સ્વભાવકા આશ્રયસે સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન તો હુઆ. પણ વિષય ઔર વિશેષ આશ્રયસે રાગદ્વેષકા પરિણામ થા ભાવ્ય, ઉસકો દબા દેના, ઉપશમ કરના. એ દૂસરા પ્રકારકી સ્તુતિ, દૂસરા પ્રકારકી નામ દૂસરા નંબરકી નહીં, નંબર તો ઉસકા ઊંચા હૈ. આહાહાહા !

આત્મા ! આહા ! મારા નાથ મોરે આંગણીએ પધાર્યા. પર્યાયમેં ભગવાન પધાર્યા.

सुमेरुमलज्ज ! आहाहा ! जिसकी प्रजामें प्रज्जवंत बादशाह पधार्या. आहाहा... औसा होने पर भी धर्मीको बादशाहका अनुभव हुआ, छतें पर्यायमें इज्ज कमजोरी से रागद्वेष, क्रोध, मान, माया, लोभ आदि भाव दुःखरूप भाव ज्ञानीको भी होता है. आहाहाहा ! अे अतीन्द्रिय आनंद भगवान उसका उग्र आश्रय लेकर अे उत्पन्न था उसको दबा दिया. (श्रोता:- उत्पन्न थयो अेने दबाव्यो के पछी) अे उत्पन्न थयानो अर्थ, उत्पन्न हतो पहेलो, त्यां उत्पन्न थया ही नहीं, उत्पन्न था, अे अहींया आत्माका आश्रय लिया तो उत्पन्न होने दिया ही नहीं. आहाहा ! क्या करे ? अरे वाणी भगवानकी कितना कहे. आहाहा ! अे दबा दियांनो अर्थ ? था पहेले पण वो था उसका तरङ्गका आश्रय परका लक्ष छोडकर, आहाहाहा ! धर्मी समकित्ती अनुभवी ज्ञानी आहाहा... अे पण (उसकोभी) परका आश्रयसे पर्यायमें रागद्वेष दुःख दशा उत्पन्न थी. आहाहा ! अे थवा पहेलां दूरसे हटाकर औसा आया के नहीं ? आहाहा ! भगवान आनंद प्रभु स्वरूप उसका, उग्र आश्रय लेकर वो राग उत्पन्न था भाव्यरूप, उसको उत्पन्न होने दिया नहीं, होने दिया नहीं उसको उपशम कइते है. आवी वातुं छे. अरेरे ! भाए तारा मार्ग कोए. (अयिंत्य !) आहाहाहा ! अे दूसरी स्तुति. पहेलेमें भावेन्द्रिय क्षयोपशमकी पर्याय राग और निमित्त पर, उसकी अेकताबुद्धि थी अे संकरदोष, मिथ्यात्व दोष था, अे संकरदोष स्वभावकी अेकाग्रतासे परकी भिन्नता करके मिथ्यात्वरूपी संकरदोषका नाश किया, औसे होने पर भी इज्ज अस्थिरताका संबंधरूपी संकरदोष है. आहाहा ! पंडितज्जने ठीक नहीं इज्ज ? आहाहा !

अे आत्मा(का) अनुभव हुआ ज्ञानी हुआ सम्यग्दृष्टि हुआ अरे मुनि हुआ भावविंगी संत उसको भी भावककर्मके अनुसारे रागद्वेष क्रोध मानकी पर्याय दुःखरूप होती थी. समजमें आया ? उसने स्वभावका आश्रय लेकर पुरुषार्थकी तिप्रता क्षयमां जोएअे नहीं पण पहेले जे पुरुषार्थ था उससे उग्र पुरुषार्थ करके स्वभाव तरङ्ग गुकनेसे अे रागद्वेषकी दुःखकी पर्याय दब जाती है. अे दूसरा प्रकारकी स्तुति (है).

तीसरा प्रकारकी, भाव्यभावक भावका अभाव. आरे आवी वातुं छे. अे भावक जे कर्म जड अेने अनुसारे अपनी पर्याय जे भाव्यरूप विकार होती थी, औसा जे भाव उसका अभाव, आहाहा ! अे क्षीण थयुं. आहाहा ! अपना आत्मामें जो सम्यग्दर्शनका पुरुषार्थ था अे उपरांत स्थिरताका पुरुषार्थ था उपशमका, अे उपरांत उग्र पुरुषार्थसे, आहाहा... बहु वातुं आकरी भाए, अे कभी अनंतकाणमें किया नहीं, सूना नहीं. आहा ! तो अे समकित्तीको भी, ज्ञानीको भी, अरे मुनिको भी, भावअंतर जिसको प्रयुर स्वसंवेदन आनंदका वेदन है मुनिको, उसको भी इज्ज प्रमादभाव है. आहाहाहा... छहे गुणस्थाने महाप्रतका भाव, देवगुरु शास्त्रकी भक्तिकी श्रद्धा, भक्तिका भाव, अे आता है. पण है ये दुःखरूप. समजमें आया ? उसको अपना भगवान आनंदनो नाथ प्रभु. सख्यदानंद स्वभाव अनाकुण शांति रसनो भंडार प्रभु, उसका उग्र आश्रय लेकर भलीभांति पुरुषार्थ करके, आहाहाहा... अे भाव्यभावक भावका अभाव कर दिया, अे तीसरा प्रकारकी, तीसरा नंबरकी, पण गीया प्रकारकी 'स्तुति'. आरे आरे आवी वातुं हवे. समजमें आया ?

कोए अेम ज मानी ले के सम्यग्दर्शन ने अनुभव हुआ तो हवे उसको दुःखकी दशा है ही

નહીં, તો ઉસકો સમ્યગ્દર્શનકી ખબર નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહાહા... તો ઉસકો હજી આત્મા કયા ને દર્શન કયા, જ્ઞાન કયા ઉસકી ખબર નહીં બિલકુલ. આહાહા ! અપની પર્યાયમેં જબલગ શ્રેણીકા પુરુષાર્થ ન હો ક્ષપક શ્રેણીકા છેલ્લી આ બાત હૈ ને ? તબલગ પર્યાયમેં ભાવ્ય નામ ભાવક કર્મકે અનુસાર અપની પુરુષાર્થકી કમજોરીસે જો ભાવ્ય નામ રાગદ્વેષરૂપી દુઃખ દશા ઉત્પન્ન હોતી થી, આહાહાહા... ઉસકો અતીન્દ્રિય આનંદકા નાથમેં ઉગ્ર પુરુષાર્થ કરકે વિશેષ જુકનેસે એ રાગકી દુઃખકી પર્યાયકા ક્ષય હોતા હૈ. સમજમેં આયા ? આવી વાતું છે બાપુ ! અરે માર્ગ કોઈ અલૌકિક છે ભાઈ. એ કોઈ પંડિતાઈસે સમજમેં આતે હૈ એસી ચીજ નહીં, શાસ્ત્રકા ભણતરસે ભી આ વાત સમજમેં નહીં આવે. આહાહા !

એ કહેગા સ્તુતિમેં, સ્તુતિનો એવો અર્થ કર્યો છે ભાઈ, આ શ્લોક આવશે ને ૨૭ “ચિત્સ્તુત્યૈવસૈવ” ત્રીજા પદમાં છે એમાં અર્થ કર્યો છે અર્થકારે એ આવશે હવે પછી, કે ભગવાન પૂર્ણાનંદકા નાથકા કથન કરના, સ્મરણ કરના ઓર ઉસકા અનુભવ કરના એ ઉસકી સ્તુતિ હૈ. સમજમેં આયા ? ત્રણ બોલ લીધા છે. કથન, સ્મરણ, અનુભવ. આહાહા... આ ચિત્સ્તુતિ શબ્દ હૈ ને એના અર્થમાં ભાઈ કળશ ટીકાકાર રાજમલ્લ પંડિત. આહાહા ! ત્રીજાનો છેલ્લો એ સત્યાવીસમાં ત્રીજા પદનો છેલ્લો બોલ, ત્રીજી લીટીનો “ચિત્સ્તુ ત્યૈવ સૈવ ભવેત” છે ને ? આ તો એકએક શબ્દની કિંમત હૈ ને ? આ તો મંત્ર હૈ પ્રભુ. આહાહા ! હૈ આ કોઈ વાર્તા કથા નહીં હૈ આ તો ભગવત્ સ્વરૂપ, ભાગવત્ કથા હૈ, આહાહા ! નિયમસારમાં થા આખિર ગાથામાં. આહાહા !

એ આંહી કહતે હૈ કે પૂર્વે કથન અનુસાર ‘મોહ’ પદકો બદલકર, જૈસે મોહ શબ્દે પર તરફકી સમકિતીકો ભી જ્ઞાનીકો ભી અનુભવીયોંકો ભી પર તરફકા મોહ નામ સાવધાનપણા આતા થા, વીતરાગભાવ નહીં તો કમજોરીમેં પર તરફકા મોહ, મોહ શબ્દે મિથ્યાત્વ નહીં પણ અસ્થિરતાકા ભાવ મોહ વો દુઃખકા ભાવ આતા થા. ઉસકો સ્વભાવ સન્મુખકી ઉગ્રતાસે ક્ષય કર દિયા, તો એસા મોહ પદ જ્યાં લિયા થા, ત્યાં ‘રાગ’ લે લેના, હૈ ? આહાહા ! પહેલો બોલ, ભગવાન આત્મા વીતરાગ આનંદકંદ પ્રભુ અતીન્દ્રિય આનંદનો જિનબિમ્બ વીતરાગી આનંદકા ઉગ્ર આશ્રય લિયા તો રાગ ઉત્પન્ન હોતા નહીં તો ઉસકો નાશ કિયા એસા કહનેમેં આતા હૈ ! આહાહાહા ! આવી વાતું. સમજમેં આયા ?

રાગદ્વેષ સમકિતી જ્ઞાની ધર્માત્મા અનુભવી ઉસકો ભી દ્વેષકા અંશ તો આતા હૈ. આહાહા... ઓર દ્વેષકા વેદન ભી હૈ, પણ હવે વિશેષ જ્ઞાયક સ્વભાવ તરફ વિશેષ જુકનેસે એ દ્વેષકા વેદનકા નાશ કર દેતે હૈ. આહાહા ! આવી વાતું હવે. બાપુ ભગવાન અંદર ત્રિલોકનાથ ચૈતન્ય પ્રભુ પરમેશ્વર બિરાજતે હૈ પરમેશ્વર હૈ યે. આહાહા ! એ પ્રભુ તરફકા પુરુષાર્થ એ અપને પાનેકા પુરુષાર્થ હૈ. એ પ્રભુ તરફકા વિશેષ પુરુષાર્થ, વિશેષ આનંદકી પ્રાપ્તિકા ઉપાય હૈ, એ ક્ષય કહે છે. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આવી વાત આકરી પડે એટલે લોકો બીજે રસ્તે ચડી ગયા. વ્રત કરવા, અપવાસ કરવા, આ કરવું, તે કરવું. (શ્રોતા:- ગુરુ કહે એમ કરે છે.) ગુરુને ભાન ન મળે અને ગુરુ કહે. બાલચંદ્રજી ? માથે કહા એસા માના વ્રત કરો, અપવાસ કરો, ભગવાન એ તો અપવાસ હૈ, યે અપવાસ નામ રાગકા મંદભાવ હૈ એ આત્મામેં અપ, વાસ માઠા વાસ

હૈ, એ ઉપવાસ નહીં, ઉપવાસ નહીં, ઉપવાસ ઈસકો કહતે હૈ ભગવાન આનંદકા નાથ ઉપ નામ સમીપમે જઈને અંદર ઠરના વસના. માલચંદજી ! આનું નામ ઉપવાસ. બાકી તો લાંઘણ હૈ. (શ્રોતા:- ગુરુ ઉસકો લંઘન કહેતે હૈ) લંઘન હૈ, કષાય હૈ વિષય હૈ “આહારો ત્યાગો ત વિજયતે”.

એમાં રાગ અને વિષય વાસનાકા ત્યાગ, અને આનંદકી ઉત્પત્તિ વિશેષ, ઉસકો ઉપવાસ કહેતે હૈ. “શેષમ લંઘનમ વિદુ” બાકીકો લંઘન કહતે હૈ. આહાહાહા ! ભગવાન ત્રણ લોકનો નાથ પૂર્ણાનંદ પ્રભુ, એની સિદ્ધ પર્યાયથી પણ અનંતા અનંતા શક્તિનો સાગર ભગવાન પડયા હૈ. આહાહા ! એની સમીપમાં જઈને ઉસમાં વસના, વિશ્રામ લેના, ઉસકા નામ તપ અને ઉપવાસ કહતે હૈ. સમજમે આયા ? સુવર્ણ જેમ ગેરૂ લગાનેસે ગેરૂ હોતા હૈ ને ગેરૂ, સુવર્ણ શોભિત ઓપિત હોતા હૈ, એસે ભગવાન આત્મા પૂર્ણાનંદના નાથ ઉસકી સન્મુખ અંદર હોકર ઉગ્ર આનંદકી દશા પ્રગટ કરના ઉસકા નામ તપ અને ઉસકા નામ સંવર અને નિર્જરા કહતે હૈ. આહાહા ! સમજમે આયા ?

(શ્રોતા:- આસવકા નિરોધ તો ભેદજ્ઞાનસે હોતા હૈ નૈ ?) એ ભેદજ્ઞાન કહા ને, રાગસે ભિન્ન હોકર અપના અનુભવ હુઆ તો એ પહેલા પ્રકારકા ભેદજ્ઞાન, પીછે અસ્થિરતાકા જો રાગ હૈ ઉસકો જુદા પાડકે સ્થિર હોના એ દૂસરા પ્રકારકા ભેદજ્ઞાન. સમજમે આયા ? (શ્રોતા:- એસા સ્પષ્ટ વિવેચન કભી સૂના હી નહીં) નહીં સૂના હૈ, બાત એસી હૈ ભગવાન. અરે શું કહે ? પ્રભુના વિરહ પડયા અને ભરતક્ષેત્ર સાધારણ હળવો મારગ અંદર. આહાહા ! કુંદકુંદઆચાર્યકો તો વિરહ થા વો તો ગયે. આહાહા... અંદર ગયે ને ભગવાન પાસે ભી ગયે. આહાહા ! આંહી કહતે હૈ કે વર્તમાન ભગવાન પાસે જાનેકી તો યોગ્યતા નહીં, પણ અંદર જાનેકી લાયકાત તો હૈ તેરી નાથ.

આહાહા ! અંતર્મુખ ભગવાન બિરાજતે હૈ અંતરમે, એ પર્યાયકો અંતર્મુખ કરના, સન્મુખ કરના, સત્ સત્ સત્ પ્રભુ ઉસકી સન્મુખ કરના. આહા... અને રાગ અને નિમિત્તકી પર્યાયસે વિમુખ કરના, આહાહા... એ વર્તમાન પંચમકાળમે ભી હો સકતા હૈ. સમજમે આયા ? આવો માર્ગ, લોકોએ કંઈક કંઈક કરીને, વિંખી નાખ્યો. સત્ય માર્ગને પણ અસત્ય ઠરાવવા માંડયા. આહાહા... (શ્રોતા:- બળવાનનો તો વિરોધ થાય જ) થાય એ વસ્તુ છે. (શ્રોતા:- વિરોધ ન થાય તો બળવાન ન કહેવાય) એમાં એના આત્માની અંદર વિરોધતા થાય છે, એનું એને દુઃખ છે, પણ એની એને ખબર નથી. એ તત્વનો વિરોધ, સત્યનો વિરોધ કરે એને પોતાની પર્યાયમાં દુઃખ થાય છે, અને એના ફળ તરીકે નિગોદ આદિના દુઃખમાં જશે પ્રભુ. એવા જીવનો તિરસ્કાર કેમ કરાય ? એના પ્રત્યે દ્વેષ કેમ કરાય ? આહાહાહા ! આહાહાહા ! ઉલટી પર્યાયસે એના પરિણામમાં ભાઈ કુદરતના નિયમમાં તો આહાહા... ‘નિગોદમ ગચ્છઈ’ ભગવાન તો એમ કહતે હૈ કુંદકુંદઆચાર્ય, વસ્ત્રકા એક ટુકડા રખકર હમ મુનિ હૈ એસે માને, મનાવે, માનતાને અનુમોદે ‘નિગોદમ ગચ્છઈ’ એ નિગોદમાં પ્રભુ એક શ્વાસમાં અદાર ભવ એ કિતના દુઃખ હશે ભાઈ ? એણે કોઈ દિ’ વિચારમાં લિયા નહીં. જ્ઞાન ઉપર એ વાતને લિયા નહીં. આહાહા ! વિપરીત માન્યતાકા ફળ, નિગોદ કહતે હૈ પ્રભુ તો, આહાહાહા... અને અવિપરીત દૈષ્ટિકા ફળ

મોક્ષ કહતે છે. બિચમ્ને ગતિ મિલે શુભાશુભભાવસે એ દૂસરી ચીજ. આહાહાહા ! મારગ બહુ આકરો ભાઈ. આહાહા... એ રાગ, દ્વેષ, ક્રોધ, ક્રોધકી પર્યાય ભી ઉત્પન્ન હોતી છે સમકિતીકો, મુનિકો ભી હોં થોડા, આહાહા... જ્ઞાનીકો અનુભવીયોંકો, આહાહા... પૂર્ણ વીતરાગભાવ નહીં ત્યાં જરી ક્રોધકા ભાવ, જૂઠ્ઠી પ્રરૂપણા કરતે છે ઉસકો સમજાતે છે અરે આ નહીં ભાઈ, તો એ ભી એસા એક વિકલ્પ દ્વેષ છે, એસા ભાવ આતા છે, ઉસકો સ્વભાવકી ઉગ્રતાકા આશ્રય લેકર નાશ કર દેના. આહાહાહા !

‘માન’ માન ભી આતા છે થોડા સમકિતીકો, અનુભવીકો, બાહુબલી અને ભરત બેય જ્ઞાની સમકિતી અનુભવી હતા લડાઈમાં ચડયા, આહાહાહા.. છે અનુભવી સમકિતી પણ એ દ્વેષકા અંશ આયા એ દુઃખરૂપ આયા, આહાહાહા ! સમકિતીકો ભી દુઃખકા અનુભવ આતા છે. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- આવા મહાપુરુષો કેમ લડયા) લડયા ! આયા ચારિત્ર દોષ એસા કોઈ છે, અંદરમ્ને ભાન છે કે આ દોષ છે, અને ઉસસે તો મેરી ચીજ ભિન્ન છે.

છે, પણ મૈં દોષકા પરિણમનમ્ને આ ગયા હું. (શ્રોતા:- મહાપુરુષો લડે તો બીજાનું શું) એવું કાંઈ હોય મહાપુરુષ, આ તો એસા દેષ્ટાંત દિયા કે એસા એકાવતારી એ ભવમ્ને મોક્ષ જાનેવાલા છે દોનોં, ભગવાને કહા કે આ દોનોં ચરમશરીરી છે ઔર સમકિતી આત્મજ્ઞાની હુઆ અને દો ભાઈ સહોદર એને પિતાજીએ રાજયકા ભાગ તો પાડ દિયા થા, પિછે ભરત ચકવર્તી જયારે ઉસકો જબ તાબે લેને ગયે તો બાહુબલીએ કહા, ભગવાને તો દો ભાગ કર દિયા છે અબ તુમ લેને કો કયોં આયા ? જુઓ આ સમકિતી અનુભવી જ્ઞાની, આહાહા... રાગ છે ને ક્રોધમાન ઈતના માન છે માન જરી એ આતે છે ને બાહુબલીજી ધ્યાનમ્ને થે. વેલડી વીંટાઈ ગઈ. પણ જરી એસા માન રહ્યા કે આ જમીન ભરતકી છે એસા જરી માન રહી ગયા. શ્વેતાંબરમ્ને એમ કહતે છે કે ઉસકી બહેનો આઈ ત્યાં બાહુબલી ખડે થે ને ધ્યાનમ્ને અને માનમ્ને થા થોડા, મુનિ છે ભાવલિંગી સંત છે, અનુભવી છેકે ગુણસ્થાને આત્મજ્ઞાની ઉપરાંત શાંતિ, પણ ઉસકો ભી જરી માનકા અંશ રહ ગયા. આહાહા...

તો બહેનો એમ કહે છે. “વિરા મોરા ગજ થકી ઊતરો” એ ગજ એટલે હાથી, માનના હાથી આ બધી સજ્જાય બહોત દેખી થી. હમને તો દુકાન પર સજ્જાયમાળા ચાર આતી છે ને એકેક સજ્જાયમાળામાં બસો અઢીસો શ્લોક આવે એક સજ્જાયમ્ને પાંચ- દસ પંદર કડી આતી છે, સબ દેખા થા દુકાન પર અઢાર ઓગણીસ વીસ વરસની ઉંમરે સીત્તેર વર્ષ પહેલાંની વાત છે, તો ઉસમ્ને આ આતે છે. હમ તો પહેલે શ્વેતામ્બર થે ને, અને એ વાંચ્યા, તો ઉસમ્ને એ આયા થા “વિરા મોરા ગજ થકી ઊતરો રે” મુનિ છે આત્મજ્ઞાની અનુભવી પણ જરી - સંજવલનનો માન રહી ગયો ખટક અંદર “ગજ થકી કેવળ ન હોય રે, વિરા મોરા ગજ થકી ઊતરો” આપણે એમ આવે છે કે એ ધ્યાનમ્ને છે એમાં આપણે પરમાગમ મંદિરમ્ને છે, ભરત આતે છે, ભરત નમન કરતે છે અને જ્યાં આમ દેખ્યા, ઓહોહો ! ભરતકો તો કાંઈ છે નહીં, જ્યાં ભરત નમન કરતા થા ત્યાં ઉસકા માન ગળ ગયા. આહાહાહા ! ઔર એકદમ ક્ષપક ક્ષેણી ચડકર કેવળજ્ઞાન. આ ક્ષીણમોહ. આહાહાહા !

(આ ક્ષીણમોહ દૈષ્ટિ) - ભગવાને સારા પાણીસે તળાવ ભરા હો ઔર બહાર નિકાલના

हो तो जरी छतना करे पाणीका धोध निकलते, आहाहा... ऐम भगवान आनंदनो नाथ प्रभु, केवणज्ञाननो कंद, ऐमां ज्यां अेकाग्र हुआ, ऐटला मानका अंश था, उससे इटकर, अंदरमें गये केवणज्ञान(हो गया). आहाहा... जणहण ज्योति यैतन्य पर्यायमें, भगवान पर्यायमें पूर्णपणे आ गया. आहाहाहा ! आपणे दिगम्बरमें ऐसा है. भरत नमन करते है आम ऐपते है ऐने ऐम थाय के आ भरतको कंठक दुःख हुआ होगा के मेने अनादर किया. यक मार्यु'तुं ने, आहाहा... भरते यक मार्यु'तुं पण ऐ यक पाछुं इर्युं के यरमशरीरी अने सइकुटुंभीने कोछ यक मार नहीं सके. आहाहाहा ! कहो समकितीको भाछको यक मारनेका भाव आया राग. ऐ समकिती है ज्ञानी अनुभवी, छतांय ऐ दुःखका अनुभव हुआ ज्ञानीको भी, आहाहाहा ! ऐ अपना स्वभावमें जते है, तणमां भगवान महाभिराजे प्रभु, ओ ऐष्टिका विषयमें तो आ गया था, हवे अंदर स्थिरतामें गये अंदर, आहाहा... तो मानका नाश हो गया. आवी वात ऐ भाछ.

हवे, अने “माया ” थोडा कपट भी होता है समकितीको भी, आहाहा... अनुभवीको ज्ञानीको भी, थोडा कपट तो है कपट कहो के दुःख कहो. कषाय है ने ? कष ऐटले संसार अने आय ऐटले दुःखनो लाभ. आहाहाहा ! माया, लोभ छय्छा होती है ने वृत्तिमें अनुभव होने पर भी सम्यग्दर्शन होने पर भी अनुभवीको रागकी छय्छा लोभकी छय्छा होती है, छसको स्वभावका, निर्ग्रथ स्वभाव जो भगवान आत्मा उसका आश्रय लेकर, आहा ! लोभको नाश कर देना. ऐ तीसरा प्रकारकी ङिंयी स्तुति है. अरे आवुं हवे ज्यां याद रहे आमां ? आहा ! ‘कर्म’ आठ कर्म इज्ज समकितीको भी आठ कर्म है कि नहीं ? हैं ? निमित्तपणे कर्म है और ऐ तरङ्का जुकावसे जरी कमजोरीसे विकार भी होता है, कर्मसे नहीं कर्म तरङ्का जुकावसे, ऐ अपना तरङ्का जुकाव करके ऐ जुकावका नाश कर देना. आहाहाहा ! समजमें आया ?

‘नोकर्म’ मन वयन ने काया, ऐवगुरु शास्त्र ऐ अधा नोकर्म है. आहाहा ! अनुभवी, समकितीको भी, नोकर्मका संबंधमें जते तो ऐ भाव्य विकार दशा होती है, दुःख होता है, ऐ अपना स्वभावको अनुसरण करके दुःखकी उत्पत्ति नहीं होना दुःखका नाश करना ऐ आत्माकी त्रीजा प्रकारकी स्तुति है. आवी स्तुति. आ तो भगवानने आम कहे हे भगवान शिवपंथ अमने ऐजो रे, शिवमारग. भगवान कहे शिवमारग तेरी पास है. मेरे पास तेरा मार्ग नहीं. आहाहाहा ! आता है विकल्प ज्ञानी को भी समकितीको भी अनुभवियोंको भी भगवानकी भक्तिका राग आता है पण है दुःख. आहाहाहा ! समजमें आया ? तो क्युं आता है ? के कमजोरीसे आता है, पण जन्ते है के आ दुःख है मेरी आनंदकी यीजसे विपरीत है. आहाहाहा ! आवो धर्म.

—ऐम “मन वयन ने काया ” मन वयन ने काया तरङ्गनो जरी संबंध है, बिलकुल संबंध छुट गया होय तो सिद्ध हो जाये. आहाहाहा ! मन वयन काया जे जड है उसका इज्ज संबंध अभी थोडा है, ऐ स्वभावका अनुसरण करके छतना संबंध तोड देना, नाश कर देना, ऐ तीसरी स्तुति है. आहाहाहा !

“श्रोत छन्द्रिय ” उसका भी संबंध है अभी श्रवण करनेका छतना संबंध है, छतना ऐष है अभी. आहाहाहा ! ऐ अंतरना भगवानना भावेन्द्रियसे रहित द्रव्येन्द्रियसे रहित, पर

ઈન્દ્રિયસે રહિત પર એટલે દેવગુરુશાસ્ત્ર ને કુટુંબ પરિવાર એસા ભગવાનકા, ભગવાન સ્વરૂપમે જાકર ઉસકા તિક્ષ્ણ ચૈતન્ય સ્વભાવકા અવલંબન લેકર, ઉસકા નાશ કરના, દૂસરા કોઈ ઉપાય હૈ નહીં. માલચંદજી... ૭૭ વર્ષમાં ન્યાં ક્યાંય સાંભળ્યું ન હોય. છે નહીંને ત્યાં ? આકરું કામ બાપા, બહુ કામ ભાઈ.

અનુભવ હોવે પીછે ભી દુઃખ હોતા હૈ, એમ કહતે હૈ દુઃખ ન હો તો આનંદ પૂરણ હોના ચાહીએ. આહાહાહા ! સમકિતી જ્ઞાની અનુભવી જાણતે હૈ કે મેરી પર્યાયમે દુઃખ હૈ, મેં દુઃખ વેદતા હું અને એ દુઃખકા ભોકતા મૈં હું. આહાહાહા ! પણ અપના આનંદકા ઉચ્ચ ભોકતા હોકર, એ દુઃખકા ભોકતાકા નાશ કર દેતે હૈ, સમજમે આયા ? હવે આવી વાતું હોય છે, ઘરેથી બૈરા સાંભળવા ન આવે ને પૂછે તે, શું કહેતા 'તા કોણ જાણે આમ કહેતા 'તા, તમે એ તો સાંભળો તો ખબર પડે. આવો મારગ પ્રભુ શું કરીએ, અલૌકિક વાતું બાપા. આહાહા ! લોકોત્તર ! આ આવશે અહીંયા શરીર ને આત્મા એક એ તો લોકમારગસે કહેનેમે આતા હૈ. આ શ્લોક આવે છે ને પછી એ લૌકિકસે કહેનેમે આતા હૈ. એ આવશે પછી.

અહીંયા તો પાંચ ઈન્દ્રિય શ્રોત્ર, ચક્ષુ હવે 'ચક્ષુ', ચક્ષુ ઈન્દ્રિયના સંબંધમાં પણ જ્યાં સુધી હૈ ઈતના એ ભાવ્ય દોષ હૈ. આહાહાહા... ઓ દોષકો દુઃખકો ભગવાનકા દર્શન કરનેમે ચક્ષુ ઈન્દ્રિયકા નિમિત્ત હૈ ને બીચમે ? ઈતના સંબંધ હુઆ ને રાગ આયા તો દુઃખ હૈ, "રાગ આગ દાહ દહે સદા, તાર્તે સમામૃત સેવીએ" આહાહા... અંતર આનંદકા નાથ સમભાવી અમૃત પડા હૈ, આહાહાહા... પાણીમેં ડુબકી મારકે જેમ સ્નાન કરતે હૈ, આહાહા ! એમ આનંદકા નાથમેં અંદર ડુબકી મારતે હૈ. આહાહા ! ડુબકી કહતે હૈ ન ? (શ્રોતા:- ડુબકી) હિંદી-હિંદી અમારે ઉમરાળામેં, ઉમરાળા જનમ ગામ હૈ ને ? નદી મોટી હૈ, કાળુભાર બડી તો એક કુવા થા નદીમેં, હમ તો બાળક થે છોટી ઉંમર દસબાર વર્ષ દેખનેકો જાતે થે, તો જુવાન આદમી પડતે થે અંદર, ઊભો કોશીઓ કહતે હૈ ઉસકો, જેમ કોશ હોય ને લોઢાની, એમ પાણીમેં સીધા પડતે થે અંદર, પાણીમેં, કુવામેં ઔર જાકર નીચેસે તળિયાસે વેળુ, વેળુ, વેળુ લેકર હજી બહાર નીકળી ન શકે પણ હાથ બહાર કાઢે કે જુઓ મૈં તળિયાસે રેતી લે આયા. કુવામાં તળે જઈને હાથ ઊંચો કરે દેખા હૈ સબ નજરે હોં અત્યારે દેખાય છે.

એમ અહીંયા ભગવાન આત્મા ચૈતન્ય દરિયો આનંદનો નાથ સાગર એના તળમાં જઈને આનંદકી દશાકા નમુના બહાર લાના. આવી વાતું છે.

એ "દ્રાણ" દ્રાણ ઈન્દ્રિયકા સંબંધ હૈ ને ઈતના જરી, તદ્દન અણીન્દ્રિય ન હો તબલગ દ્રાણ ઈન્દ્રિયકા સંબંધ હૈ ઈતના ભાવ્ય દોષ ઉત્પન્ન હોતા હૈ વો અપના સ્વભાવકે અનુસાર કરકે નાશ કરના.

એમ "રસન" આહાહા ! એ રસનમાં દૃષ્ટાંત દિયા થા. નહીં પરસો ? આહાહા !

ભગવાન ત્રણ લોકના નાથ તીર્થંકરદેવ સંસારમેં જબતક હૈ, શાંતિનાથ, કુંથુનાથ, અરનાથ છ ખંડ, છન્નું હજાર સ્ત્રી, યા છન્નું કરોડ પાયદળ, અડતાલીસ હજાર નગર, બોંતેર હજાર... અડતાલીસ હજાર પાટણ. અને ખોરાક ઉસકા બત્રીસ કવળકા એક કવળ - અબજોની કિંમત. જિસકા એક કવળ છન્નું કરોડ પાયદળ પચાવી ન શકે. એ સમકિતી જ્ઞાની ક્ષાયિક સમકિતી

તીન જ્ઞાનકા ધણી, મતિ શ્રુત અવધિ એ ખાનેકા ભાવ આતા હૈ, ભાવ હૈ એ દુઃખ હે રાગ હૈ, સમજમેં આયા ? તીર્યંકરકો, આહાહા... દુનિયાને તો એમ લાગે આવું હોય, ભાઈ સૂન તો સહી પણ એ પુણ્યવંત પ્રાણી હૈ, એકલી હિરાની ભસ્મુ, પન્નાની ભસ્મુ, પન્ના આતા હૈ ને પન્ના લીલા આપણે પુનમચંદજી હૈ ને એક પન્ના સાફ કરનેકા એક મહીનાકા (છ હજાર) એક મુસલમાન હો એસા તો બહોત એ પન્નાકી ભસ્મ કરતે હૈ. આંહી તો હજી વધારે ખીર ખવાઈ જાય તો પચે નહીં, મેસુબ મેસુબ એક સેર ચણાકા લોટ ચાર શેર ઘી મૈસુબ હોતા હૈ ન. (શ્રોતા:- મેસુબ પાક) એક ટુકડા પાશેર દોઢ પાશેરકા પચે નહીં. આહાહા ! એ આ બત્રીસ ક્વળ, આહાહાહા... વિકલ્પ આતે હૈ. આહાહા... સમકિતી ક્ષાયિક સમકિતી તીર્યંકર ભગવાનકો ભી ઈતના દુઃખ હૈ. આહાહાહા ! અનુભવીકો ભી દુઃખ હૈ. આહાહા ! (શ્રોતા:- એનો અભાવ થાય ક્યારે) એ અંદરમાં સ્વભાવનું સાધન થઈને જાય ત્યારે વો તો ચલતી હૈ બાત. અણઆહારીપદ પ્રગટ હુઆ અંદર, તબ આહાર લેનેકા વિકલ્પ નાશ હો ગયા. ભગવાનકો પીછે આહાર નહીં, કેવળીકો આહાર નહીં. સમજમેં આયા ? શ્વેતાંબરમેં કહેતે હૈ આહાર લેતે હૈ, સબ જૂઠ બાત હૈ. સર્વજ પરમાત્મા જ્યાં આત્મા અણઆહારી સ્વરૂપ હૈ એસી અણઆહારી દશા પ્રગટ હો ગઈ, આહાર નહીં, પાણી નહીં, દવા નહીં, ઓસડ નહીં, રોગ નહીં શરીરમેં, આહાહા... પણ જબલગ (પૂર્ણ) વીતરાગતા ને અણઆહારી પદ પ્રગટ નહીં થા તબલગ મુનિપદમેં ભી ભગવાન તીર્યંકરકો ભી મુનિપદમેં આહારકી વૃત્તિ ઉઠતી થી, આહાહા ! એ દુઃખ થા, આહાહા ! તો ઉસકો જીતતે હૈ, ઉસકો અપના સ્વભાવકા આશ્રય કરકે નાશ કર દેતે હૈ. આવી વાત છે. ઈસ પદોંકો રખકર સોળ સૂત્રોંકા વ્યાખ્યાન કરના. અમૃતચંદ્રાચાર્યનો આટલો શબ્દ છે. અને ઈસ પ્રકાર ઉપદેશસે અન્ય ભી વિચાર લેના અને જયસેન આચાર્યની ટીકામાં, ઈસસે અસંખ્ય વિભાવકા વિચાર કરના, અસંખ્ય પ્રકારકા, વિભાવ સંસ્કૃતમાં છે સમકિતીકો ભી અનુભવીયોંકો ભી, અસંખ્ય પ્રકારકા વિભાવરૂપી દુઃખદશા ઉત્પન્ન હોતી હૈ, આહાહાહા... તો ઉસકો સ્વભાવકા આશ્રય લેકર, ઉસકા નાશ કરના એસા વ્યાખ્યાન કરના. આહા !

ભાવાર્થ:- સાધુ અહીંયા સાધુકી બાત પહેલે લિયા હૈ જિન જિતેન્દ્રિય લિયા ને છહે ગુણસ્થાને સાધુ પહેલે અપને બળસે-અપને બળસે ઉપશમ ભાવકે દ્વારા સમકિત દર્શન હૈ જ્ઞાન હૈ ચારિત્ર ભી હૈ પણ હજી અસ્થિરતાકા ભાવ હૈ, મુનિકો ભી પ્રમાદભાવ જો પંચ મહાવ્રતકા વિકલ્પ જો હૈ એ ભી જગપંથ સંસારપંથ ઉદયપંથ હૈ, ઉદયભાવ હૈ દુઃખરૂપ ભાવ હૈ. આહાહા ! ઉસકો અપને બળસે ઉપશમ ભાવકે દ્વારા મોહકો જીતકર દાબકર ફિર જબ અપની મહાસામર્થ્યકે બળસે મોહકો સત્તામેંસે નષ્ટ કરકે, આહાહાહા ! મહાસામર્થ્ય પુરુષાર્થની ઉગ્રતા (સે) અંદરમેં જાતે. આહાહા... સત્તામેંસે રાગઆદિ આ જે સોળ પદ કલા કે અસંખ્ય પ્રકારકા વિભાવ, ઉસકો સત્તામેંસે નષ્ટ કરકે, જ્ઞાન સ્વરૂપ પરમાત્માકો પ્રાપ્ત હોતે હૈ. ભગવાન એકીલા જ્ઞાનસ્વરૂપ હૈ. ઝળહળજ્યોતિ કેવળજ્ઞાન ભગવાન પ્રગટ હોતા હૈ. આહાહા ! અરિહંત દશા, નમો અરિહંતાણં કહે છે. આહાહા ! જેને અરિ નામ રાગ અને દ્વેષરૂપી વેરી અરિહંતા નમો અરિહંતાણં જેણે અરિને હણ્યા. (શ્રોતા:- અરિહંતના ધર્મમાં વળી હણવાનું આવે). પરને ક્યાં હણવું છે ન્યાં ? એ તો ઉપદેશના વાક્ય હૈ, હણના ભી નહીં ખરેખર તો સ્વભાવ સન્મુખ જાતે હૈ તો(રાગ દ્વેષ)

ઉત્પન્ન નહીં હોતે તો હણ્યા એસા કહનેમેં આતા હૈ. આવી વાતું છે. આને હણવું તો તો હજી દૈષ્ટિ પર્યાય પર રહી છે. આવો મારગ બહુ બાપુ વીતરાગ સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર, ઉસકા મોક્ષકા પંથ અલૌકિક હૈ, ક્યાંય દૂનિયા સાથે મેળ હો સકે નહી. આહાહા.

લ્યો અબ આ નિશ્ચય વહેવારરૂપ સ્તુતિના અર્થનું કળશરૂપ કાવ્ય કહે છે-

શ્લોક - ૨૭

(શાર્દૂલવિક્રીડિત)

एकत्वं व्यवहारतो न तु पुनः कायात्मनोर्निश्चयान्नः स्तोत्रं व्यवहारतोऽस्ति वपुषः स्तुत्या न तत्तत्त्वतः ।
स्तोत्रं निश्चयतश्चितो भवति चित्स्तुत्यैव सैवं भवेन्नान्तस्तीर्थकरस्तवोत्तरबलादेकत्वमात्माङ्गयोः ॥ २७ ॥

શ્લોકાર્થ:- [કાયાત્મનોઃ વ્યવહારતઃ એકત્વં] શરીરને અને આત્માને વ્યવહારનયથી એકપણું છે [તુ પુનઃ] પણ [નિશ્ચયાત્ ન] નિશ્ચયનયથી એકપણું નથી; [વપુષઃ સ્તુત્યા નુઃ સ્તોત્રં વ્યવહારતઃ અસ્તિ] માટે શરીરના સ્તવનથી આત્માપુરુષનું સ્તવન વ્યવહારનયથી થયું કહેવાય છે, અને [તત્ત્વતઃ તત્ ન] નિશ્ચયનયથી નહિ; [નિશ્ચયતઃ] નિશ્ચયથી તો [ચિત્સ્તુત્યા એવ] ચૈતન્યના સ્તવનથી જ [ચિતઃ સ્તોત્રં ભવતિ] ચૈતન્યનું સ્તવન થાય છે. [સા એવં ભવેત્] તે ચૈતન્યનું સ્તવન અહીં જિતેન્દ્રિય, જિતમોહ, ક્ષીણમોહ-એમ (ઉપર) કહ્યું તેમ છે. [અતઃ તીર્થકરસ્તવોત્તરબલાત્] અજ્ઞાનીએ તીર્થકરના સ્તવનનો જે પ્રશ્ન કર્યો હતો તેનો આમ નયવિભાગથી ઉત્તર દીધો; તે ઉત્તરના બળથી એમ સિદ્ધ થયું કે [આત્મ-અંગ્ગયોઃ એકત્વં ન] આત્માને અને શરીરને એકપણું નિશ્ચયથી નથી. ૨૭.

एकत्वं व्यवहारतो न तु पुनः कायात्मनोर्निश्चयान्नः स्तोत्रं व्यवहारतोऽस्ति वपुषः स्तुत्या न तत्तत्त्वतः ।
स्तोत्रं निश्चयतश्चितो भवति चित्स्तुत्यैव सैवं भवेन्नान्तस्तीर्थकरस्तवोत्तरबलादेकत्वमात्माङ्गयोः ॥ २७ ॥

આહા ! “કાયાત્મનો વ્યવહારતઃ એકત્વં” ભગવાન આત્મા અને શરીર બેને વહેવાર નામ લોક શબ્દસે લૌકિક, દ્રવ્યસંગ્રહમાં આવ્યું તું ને ભાઈ ! દ્રવ્ય સંગ્રહમાં, વ્યવહારનય એટલે લૌકિક એ જ આણે નાખ્યું છે અહીંયા. વ્યવહાર એટલે લૌકિક કથન. પ્રભુ દ્રવ્યસંગ્રહમાં નાખ્યું છે માળે.

શરીર અને ભગવાન પ્રભુ ભિન્ન અંદર અરૂપી આનંદધન અને આ શરીર માટી પિંડ ધૂળ, દો કો વ્યવહારનયસે એકત્વ કથનમાત્રસે હૈ. લોક રૂઢીસે કહનેમેં આતા હૈ. સમજમેં

આયા ? કિન્તુ નિશ્ચયનયસે નહીં, યથાર્થ સ્વભાવકી દૈષ્ટિસે એ બે એક નહીં તદ્દન ભિન્ન. રાગ અને આત્મા ભિન્ન છે તો દેહકી તો કયા બાત કરના. સમજમેં આયા ? “વપુષઃ સ્તુત્યા નુઃ સ્તોત્રં વ્યવહારતઃ અસ્તિ” વપુ માટે શરીરના સ્તવનથી આત્મા પુરુષનું સ્તવન વ્યવહારનયથી થયું કહેવાય છે એ તો કથનમાત્ર છે વસ્તુ સ્થિતિ ઐસી છે નહીં. “તત્ત્વતઃ તત્ ન” નિશ્ચયસે નહીં. “તત્ત્વથી તે નહીં” શરીર ને આત્માની સ્તુતિ એક એ તત્ત્વસે એક નહીં. કથનમાત્રસે વ્યવહારસે કહેનેમેં આતા છે. આ ગામ મેરા, શરીર મેરા, રાજકોટ મેરા એ તો કથનમાત્ર છે. ક્યાં રાજકોટ તારું છે ? આહા ! એમ શરીર અને આત્મા એક છે એ તો કથનમાત્ર છે. વ્યવહાર લૌકિક રૂઢિકા કથન છે. “તત્ત્વતઃ તત્ ન” નિશ્ચયનયસે તે નહીં. નિશ્ચયસે તો “ચિત્સ્તુત્યા એવ” ચૈતન્યના સ્તવનસે હી આ અર્થમાં રાજમલ્લે લીધું છે ભાઈ ચૈતન્યના સ્તવનમાં વારંવાર કહના કે ભગવાન પૂર્ણાનંદ શુદ્ધાત્મા ચૈતન્ય છે ઐસા કહના ઐસા સ્મરણ કરના ઈસકા અનુભવ કરના એ સ્તુતિ, ત્રણ બોલ લીધા છે. આહાહા ! ચૈતન્યકા સ્વામી, આ સમજે ચિત્સ્તુત્યા સ્તવનના ત્રણ ભેદ કહ્યાને- વિશેષ આયેગા (શ્રોતાઃ- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ)

પ્રવચન નં. ૯૬ શ્લોક - ૨૭-૨૮ તા. ૩૦-૯-૭૮ ભાદરવા વદ ૧૩ શનિવાર

સમયસાર સત્યાવીસમો કળશ છે ને ? ફરીને “કાયાત્મનોઃ વ્યવહારતઃ એકત્વં” કાયા શબ્દે શરીર, કર્મ, રાગદ્વેષ આદિ પરિણામ એ સબ કાયા શરીરમેં જાતે છે. સમજમેં આયા ? પીછે શબ્દ છે. “આત્મ અંગયો”. છેલ્લા શબ્દ છે ને “આત્મ અંગયો” અંગ શબ્દે કર્મની ઉપાધિ લિયા છે ઉસમેં કળશટીકામેં, એક બાજુ ભગવાન આત્મા અને એક બાજુ શરીર, કર્મ-કર્મની ઉપાધિ નામ પુણ્ય અને પાપના ભાવ, કર્મ અંગ કાયા શરીરમેં ચલે જાતે છે, અહીં અંદરમેં છે. “કાયાત્મનોઃ વ્યવહારતઃ એકત્વં” એ શરીર ને આત્માકો વ્યવહારનયસે એકત્વ કથનમાત્રસે લોક રૂઢીસે, લોકમેં કહતે છે એ અપેક્ષાએ કહેનેમેં આતા છે. “નિશ્ચયાત ન” નિશ્ચયનયસે નહીં છે ભગવાન આનંદ સ્વરૂપ જ્ઞાયક જિસકા શરીર છે. જ્ઞાયક જ જિસકા શરીર છે. આહાહા ! એ ઔર પુણ્ય અને પાપના ભાવ એ સબ બધા કાયા શરીરમેં જાતે છે. એક બાજુ આત્મરામ અને એક બાજુ રાગ આદિ ગ્રામ. આહાહા ! શરીર (અને) આત્માકો વ્યવહારનયસે એકત્વ છે, મગર નિશ્ચયનયસે નહીં, “વપુષઃ સ્તુત્યા-નુઃ સ્તોત્રમ વ્યવહારતઃ” અસ્તિ ઈસલિયે શરીરકે સ્તવનસે આત્મા પુરુષકા સ્તવન, આત્મા પુરુષ ભગવાન ઉસકા સ્તવન વ્યવહારનયસે હુઆ કહેતે છે વ્યવહારસે “તત્ત્વતઃ તત્ ન” તત્ત્વસે તે નહીં. આહાહાહા ! નિશ્ચયનયસે નહીં, નિશ્ચયસે એ તો ‘ચિત્સ્તુત્યા એવ’ ચૈતન્યકે સ્તવનસે ચૈતન્યકા સ્તવનકા અર્થ ચૈતન્યકા ત્રણ બોલ લિયા, લેતે છે, ચૈતન્યકે સ્તવનસે હી દ્રવ્યેન્દ્રિય ચિતઃ સ્તોત્રમ ભવતિ ચૈતન્યકા સ્તવન હોતા છે એ ચૈતન્યકા સ્તવન અહીંયા જિતેન્દ્રિય આયા દેખો. આહાહા ! ચૈતન્ય ભગવાન ઉસકા સ્તવન જિતેન્દ્રિય, રાગ દ્રવ્યેન્દ્રિય, ભાવેન્દ્રિય અને શરીરાદિમાં દેવગુરુ શાસ્ત્રાદિ બધા, આહાહા... એકકોર ભગવાન આત્મા અને એકકોર રાગસે (લે કર) સારી ચીજ બધી, આહાહા... ઉસકો ભિન્ન કરના. જ્ઞાન લક્ષણસે આત્માકો અનુભવ કરના એ જિતેન્દ્રિય ચૈતન્યકી પ્રથમ સ્તુતિ

કહનેમેં આતા હૈ. આહા ! આવી વાત છે.

દૂસરી જિતમોહ, હૈ ? આ ગયા હૈ આપણે, ઐસા જિતેન્દ્રિય હુએ છતે, સમ્યગ્દષ્ટિ હુઆ મુનિપણા હુઆ આનંદકી ધારા પ્રગટ હુઈ, છતે હજી કર્મકા જે ઉદય હૈ, વો તરફકા વલણ ભાવ્ય વિકાર દશા હોતી હૈ જ્ઞાનીકો ભી, આહાહાહા... રાગ દ્વેષ આદિ, જ્ઞાનીકો સમકિતીકો અનુભવીકો એ રાગઆદિ ભાવ, કર્મકે અનુસરણ, પૂર્ણ અનુસરણ નહીં ક્રિયા, તેમ ભગવાનકા પૂર્ણ અનુસરણ નહીં ક્રિયા. કયા કહા ? જો કર્મકા પૂર્ણ અનુસરણ હો તો તો એકત્વબુદ્ધિ પરમેં ચલી જાય ને આત્મામેં પૂર્ણ અનુસરણ હો તો પૂર્ણ વીતરાગ હો જાએ. આહાહા !

તો જબલગ આત્માએ અપના સ્વરૂપ રાગદ્વેષ, પુણ્ય, પાપ અને શરીર વાણીસે દેવગુરુસે ભિન્ન જ્ઞાનસ્વરૂપી પ્રભુ રાગસે ભિન્નકા અનુભવ હો તો એ ચૈતન્યકી સ્વીકાર અને સ્તુતિ ક્રિયા, સત્કાર ક્રિયા, એ પહેલા નંબરકી, પહેલા પ્રકારકી સ્તુતિ હૈ. આહાહા ! પીછે ભી સમકિતી અનુભવીકો ભી કર્મકા ઉદયકા અનુસરણ સર્વથા ગયા નહીં, સર્વથા ગયે હો તો સર્વથા આત્માકા આશ્રય લે લિયા હો. સર્વથા ગયે નહીં તે માટે કર્મકા નિમિત્તકા લક્ષમેં રાગદ્વેષ દુઃખઆદિકી દશા જ્ઞાનીકો ભી સમકિતીકો ભી અનુભવીયોંકો ભી મુનિકો ભી હોતી હૈ. ઉસકો અપના સ્વભાવકા ઉગ્ર અનુસરણ કરકે એ રાગાદિ ક્રોધાદિકો દાબ દેના એ દૂસરા પ્રકારકી સ્તુતિ હૈ.

એ ચૈતન્ય સ્તુતિ આયા ને દેખો. હૈ ? “ચિતસ્તુત્યા એવં” એની વ્યાખ્યા હૈ. આહાહા ! એ જિતમોહ, પીછે ક્ષીણમોહ હજી રાગાદિકો ઉપશમ કર દિયા. અનુભવી જીવ સ્વભાવકા આશ્રય લેકર પણ હજી ઉસકા ક્ષય નહીં ક્રિયા, તો સત્તામેં જો હૈ રાગાદિ ઉસકો સ્વભાવકા ઉગ્ર આશ્રય લેકર, રાગકી ધારાકા નાશ કરના, અને સ્વભાવકા ઉગ્ર આશ્રય લેના એ ત્રીજા પ્રકારકી ઊંચી સ્તુતિ હૈ. સમજમેં આયા ? આવી વાતું આકરી. એ કહા ને ? “સા એવ ભવેત” સા નામ તે સ્તુતિ ચૈતન્યકા સ્તવન યહાં એવં ભવેત જિતેન્દ્રિય, જિતમોહ, ક્ષીણમોહ ઇત્યાદિ રૂપસે કહા ઐસા હૈ, ઇત્યાદિ નામ પીછે ભી અનેક પ્રકારકા વિકલ્પ આદિ હૈ યહાં ધર્મીકો અસંખ્ય પ્રકારકા, વો અપના સ્વભાવકા અનુસરણ કરકે ઉસકો નાશ કરના, એ આત્માકા સ્વભાવકી પ્રશંસા કહો, સ્તુતિ કહો, અંતરમેં ઉગ્ર એકાગ્રતા કહો, આવી વાત છે. ઇત્યાદિ કહું ને પાછું ?

ટીકામાં આવ્યુ 'તું ને સોળસૂત્ર પાંચ ઇન્દ્રિય મન ને વચન, કાયા વગેરેનું અને એ સિવાય પણ અનેરા અસંખ્ય પ્રકારકા વિભાવ જયસેન આચાર્યમાં હૈ, અમૃતચંદ્રાચાર્યમાં ઉપદેશસે અન્ય ભી વિચાર લેના એટલા. આહાહા !

થોડામાં કિતના સમા દિયા હૈ. આહાહા ! ભગવાન પૂર્ણાનંદકા નાથ, ઉસકા દષ્ટિમેં સ્વીકાર કરના, અનુભવ કરના એ આત્માકી સ્તુતિ કહનેમેં આતા હૈ. આહાહા ! એ સ્તુતિકા તીન પ્રકાર લિયા ને ? જિતેન્દ્રિય, જિતમોહ અને ક્ષીણમોહ ઇત્યાદિ રૂપસે કહા ઐસા હૈ. “અતઃ તીર્થકર સ્વ ઉત્તર બલાત” અજ્ઞાનીએ તીર્થકરકા સ્તવનકા જો પ્રશ્ન ક્રિયા થા કે તીર્થકરકા સ્તવન કરતે હો તો શરીરકા સ્તવન કરતે હો ઉસકા અતિશયકા કરતે હૈ વો તો આત્મા હૈ ઐસા હમ માનતે હૈ. હમ ભી, તીર્થકરકા શરીર વાણી ઐસા હૈ, તુમ્હારી વાણી ઐસી હૈ, તુમ ઐસા હૈ. અજ્ઞાનીએ તીર્થકરકા સ્તવનકા જો પ્રશ્ન ક્રિયા થા ઉસકા ઉત્તર નય વિભાગસે ઇસપ્રકાર દિયા, નય વિભાગ જો કહા થા વો વ્યવહારનયસે કહા થા. પરમાર્થનયસે નહીં. ઐસા નયકી

વહેંચણીસે વિભાગસે કહા થા યહાં, આહા... અરે આહા ! આપું ! ઉત્તર દિયા, હૈ ? જિસકે બળસે યહ સિદ્ધ હુઆ કે “આત્મા અંગયો એકત્વં ન” પહેલે એસા લિયા થા, “કાયાત્મનોઃ વ્યવહારતઃ એકત્વં” એ તો કથનમાત્રસે કહા થા. સમજમેં આયા ? અહીંયા “આત્મા અંગયો એકત્વં નઃ” ભગવાન આત્મા આનંદ જ્ઞાયક સ્વરૂપ ઔર અંગયો નામ કર્મ શરીર અને કર્મકી ઉપાધિસે ઉત્પન્ન હુઆ વિકાર અપનેમેં, વો ભિન્નઃ નિશ્ચયસે દો(કા) એકત્વ નહીં. સમજમેં આયા ? આત્મા આત્મા હૈ ને ? “આત્મા અંગયો” : અંગયોઃ એટલે શરીર, આદિ એટલે કર્મની ઉપાધિ, કર્મ શરીર ઔર ઉસકા નિમિત્તકા અવલંબન આશ્રયસે જો વિકાર હોતા હૈ વે સબ અંગમાં જાતે હૈ. શરીર, શરીર આહાહાહા ! હૈ. આત્માસે ભિન્ન અંગમેં જાતે હૈ, શરીર, શરીર. આહાહાહા ! વિકારી ભાવ હૈ યે ભી કાર્મણ શરીર હૈ ખરેખર, ભિન્ન પાડના હૈ ને ? કર્મ ઔર નિમિત્તકે અનુસરકે હુઆ હુયા વિકાર એ સબકો શરીર અને કર્મની ઉપાધિ કહનેમેં આયા હૈ. ભગવાન ઉસસે ભિન્ન હૈ. આહાહા ! એસા એકત્વ નહીં હૈ. આહાહા !

અબ ફિર ઇસ અર્થકો જાનનેસે ભેદજ્ઞાનકી સિધ્ધિ હોતી હૈ. આ જાનનેસે આત્માકા અનુભવ હોતા હૈ, આહાહાહા... એ અર્થકા સૂચક કાવ્ય કહતે હૈ.

શ્લોક - ૨૮

(માલિની)

इति परिचिततत्त्वैरात्मकायैकतायां
नयविभजनयुक्त्यात्यन्तमुच्छादितायाम् ।
अवतरति न बोधो बोधमेवाद्य कस्य
स्वरसरभसकृष्टः प्रस्फुटन्नेक एव ॥२८॥

इत्यप्रतिबुद्धोक्तिनिरासः ।

एवमयमनादिमोहसन्ताननिरूपितात्मशरीरैकत्वसंस्कारतयात्यन्तमप्रतिबुद्धोऽपि प्रसभोज्जृम्भिततत्त्वज्ञानज्योतिर्नेत्रविकारीव प्रकटोद्घाटितपटलष्टसितिप्रतिबुद्धः (?) साक्षात् द्रष्टारं स्वं स्वयमेव हि विज्ञाय श्रद्धाय च तं चैवानुचरितुकामः स्वात्मारामस्यास्यान्यद्रव्याणां प्रत्याख्यानं किं स्यादिति पृच्छन्नित्थं वाच्यः-

હવે વળી, આ અર્થને જાણવાથી ભેદજ્ઞાનની સિદ્ધિ થાય છે એવા અર્થવાળું કાવ્ય કહે છે:-

શ્લોકાર્થ:- [પરિચિત-તત્ત્વૈઃ] જેમણે વસ્તુના યથાર્થ સ્વરૂપને પરિચયરૂપ કર્યું છે એવા મુનિઓએ [આત્મ-કાય-એકતાયાં] જ્યારે આત્મા અને શરીરના એકપણાને [इति नय-विभजन-युक्त्या] આમ નયના વિભાગની યુક્તિ વડે [अत्यन्तम् उच्छादितायाम्] જડમૂળથી ઉખેડી નાખ્યું છે-અત્યંત નિષેધ્યું છે, ત્યારે [कस्य] કયા પુરુષને [बोधः] જ્ઞાન [अद्य एव] તત્કાળ [बोधं] યથાર્થપણાને [न अवतरति] ન પામે ? અવશ્ય પામે

જ. કેવું થઈને ? [સ્વ-રસ-રમસ-કૃષ્ટ: પ્રસ્ફુટન્ એક: એવ] પોતાના નિજરસના વેગથી ખેંચાઈ પ્રગટ થતું એકસ્વરૂપ થઈને.

ભાવાર્થ:- નિશ્ચય-વ્યવહારનયના વિભાગ વડે આત્માનો અને પરનો અત્યંત ભેદ બતાવ્યો છે; તેને જાણીને, એવો કોણ પુરુષ છે કે જેને ભેદજ્ઞાન ન થાય ? થાય જ; કારણ કે જ્યારે જ્ઞાન પોતાના સ્વરસથી પોતે પોતાનું સ્વરૂપ જાણે ત્યારે અવશ્ય તે જ્ઞાન પોતાના આત્માને પરથી ભિન્ન જ જણાવે છે. અહીં કોઈ દીર્ઘસંસારી જ હોય તો તેની કાંઈ વાત નથી. ૨૮.

આ પ્રમાણે, અપ્રતિબુદ્ધે જે એમ કહ્યું હતું કે “અમારો તો એ નિશ્ચય છે કે દેહ છે તે જ આત્મા છે”, તેનું નિરાકરણ કર્યું.

આ રીતે આ અજ્ઞાની જીવ અનાદિ મોહના સંતાનથી નિરૂપણ કરવામાં આવેલું જે આત્મા ને શરીરનું એકપણું તેના સંસ્કારપણાથી અત્યંત અપ્રતિબુદ્ધ હતો તે હવે તત્ત્વજ્ઞાનસ્વરૂપ જ્યોતિનો પ્રગટ ઉદય થવાથી અને નેત્રના વિકારીની માફક (જેમ કોઈ પુરુષનાં નેત્રમાં વિકાર હતો ત્યારે વર્ણાદિક અન્યથા દેખાતાં હતાં અને જ્યારે વિકાર મટ્યો ત્યારે જેવાં હતાં તેવાં જ દેખવા લાગ્યો તેમ) પડળ સમાન આવરણકર્મ સારી રીતે ઊઘડી જવાથી પ્રતિબુદ્ધ થયો અને સાક્ષાત્ દ્રષ્ટા (દેખનાર) એવા પોતાને પોતાથી જ જાણી, શ્રદ્ધાન કરી, તેનું જ આચરણ કરવાનો ઈચ્છક થયો થકો પૂછે છે કે ‘આ સ્વાત્મારામને અન્ય દ્રવ્યોનું પ્રત્યાખ્યાન (ત્યાગવું) તે શું છે ?’ તેને આચાર્ય આ પ્રમાણે કહે છે:-

પ્રવચન નં. ૯૬ શ્લોક - ૨૮ તા. ૩૦-૯-૭૮ ભાદરવા વદ ૧૩ શનિવાર

इति परिचिततत्त्वैरात्मकायैकतायां नयविभजनयुक्त्यात्यन्तमुच्छादितायाम् ।

अवतरति न बोधो बोधमेवाद्य कस्य स्वरसरमसकृष्टः प्रस्फुटन्नेक एव ॥२८॥

અઠયાવીસ ! સંતોની વાણી કુંદકુંદાચાર્ય અમૃતચંદ્રાચાર્ય અહીં કહેતે હૈ. આહાહા ! “પરિચિત તત્ત્વૈ” જેમણે વસ્તુકા યથાર્થ સ્વરૂપકા પરિચય ક્રિયા હૈ, ઐસા મુનિયો અથવા સર્વજ્ઞો, ‘પરિચિત’ જેણે તત્ત્વકા પરિચય બહોત ક્રિયા હૈ સર્વજ્ઞપણા પ્રગટ હુઆ હૈ અથવા મુનિઓ ભાવલિંગી સંત જેને તત્ત્વ આનંદનો નાથ ભગવાનકા પરિચય ક્રિયા બહોત. આહાહા ! સમજમે આયા ? “પરિચિત તત્ત્વૈ:” જિન્હોને વસ્તુકે તત્ત્વ એટલે વસ્તુ પરિચિત એટલે સબકો પરિચય ક્રિયા. આત્મા વસ્તુ શુદ્ધ ચૈતન્યઘન આનંદકંદ ઉસકા જિસને પરિચિત સમસ્ત પ્રકારે પરિચય ક્રિયા તો સર્વજ્ઞ હુઆ. પણ ઉસકી નીચલી દશામે ભી પરિચય ક્રિયા, આહાહા... તો મુનિ હુઆ, આવી વાતું છે. ભગવાન આત્મા પૂર્ણાનંદ પ્રભુ ઉસકા એકદમ પૂર્ણ પરિચય ક્રિયા તો સર્વજ્ઞ હુઆ અને ઉસકા સર્વજ્ઞ સિવાય અપની યોગ્યતાસે જે અપના પૂર્ણ પરિચય ક્રિયા તો મુનિદશા હુઈ. આહાહાહા ! કર્મકા ઈતના પરિચય છૂટ ગયા. સમજમે આયા ? આવો મારગ આકરો, આ બાપુ.

અરે ! અનંતકાળથી દુઃખમાં દાઝી ગયો છે દુઃખથી દઝાઈ ગયો છે કષાયની અગ્નિથી એ શાંતિ એની બળી ગઈ છે પર્યાયમાં હોં, વસ્તુ તો છે ઈ છે. આહાહા ! એ કષાય અગ્નિથી જલ્યા હુઆ આગળ કહેશે આમાં “નયવિભજન યુક્ત્યા આત્મ એકત્યો” આહાહા... ઓલામાં એમ લખ્યું છે ભાઈ કળશટીકામાં કે ભગવાન આત્મા અને રાગ અને પુણ્ય ને શરીરાદિકા એકત્વસે મરણકો પ્રાપ્ત હો રહા છે. આહાહાહાહા ! કળશટીકામેં ઉસકા અર્થ એસા લિયા છે કળશ ટીકા છે ને રાજમલજીકી કેટલામેં છે ? અઠયાવીસમો કળશ.

દેખો “ઉચ્છાદિતાયામ” છે ને આવ્યું ને, જુઓ “નયવિભજનયુક્ત્યા” જડમૂળસે ઉખાડ ફેંકા, છે, છે. છે ને ? જળમૂળસે ઉખાડ ફેંકા છે, ઉસકા અર્થ યહાં કિયા, જેમ ઢંકા હુઆ નિધિ પ્રગટ કરનેમેં આતા છે એમ જીવ દ્રવ્ય પ્રગટ છે, અંદર ભગવાન પ્રગટ ચૈતન્ય ઝળહળ જ્યોતિ, પરંતુ કર્મ સંયોગસે ઢંકાયેલું હોનેસે રાગ અને પુણ્ય અને પાપના ભાવમાં ઢંકાઈ ગયા. આહાહા ! મરણને પ્રાપ્ત થઈ રહ્યું હતું. જાણે છે હી નહીં. આહાહાહા ! જાણે કે શરીર ને પુણ્ય અને પાપ ને ભાવ યે હી છે. આહાહા ! એસા અસ્તિત્વમેં ભગવાનકા પૂરણ અસ્તિત્વ મરણતુલ્ય હો ગયા. બાલચંદજી ! આહાહા ! શ્રીમદ્માંય આવે છે ને ૧૬ વર્ષે “ક્ષણ ક્ષણ ભયંકર ભાવ મરણે કાં અહો રાચી રહો” શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર સોળ વરસની ઉંમરે, સમકિત તો પીછે પાયા, એ પહેલા દેહના સોળવરસ, દેહનાને ? આત્મા તો અનાદિઅનંત છે એ એમ કહતે છે. “બહુ પુણ્ય કેરા પૂંજથી શુભદેહ માનવનો મળ્યો. તો એ અરે ભવચક્રનો આંટો નહીં એકે ટળ્યો”. આહાહા ! ચોર્યાસીના અવતાર કર્યા પ્રભુ પણ તે ભવ મનુષ્યનો પામ્યો અને ફેરો ના ટાળ્યો.

“સુખ પ્રાપ્ત કરતાં સુખ ટળે છે” પુણ્યમાં સુખ છે, બાયડીમાં સુખ છે, આબરૂમાં સુખ છે, ધૂળમાં સુખ છે, બહારમાં સુખ છે, સુખ પ્રાપ્ત કરતાં સુખ ટળે છે. ભગવાન આનંદનો નાશ થાય છે ત્યાં “ક્ષણ ક્ષણ ભયંકર ભાવ મરણે કાં અહો રાચી રહો” પછી તો વિશેષ કહ્યા છે. “લક્ષ્મી અને અધિકાર વધતાં શું વધ્યું તે તો કહો, શું કુટુંબ કે પરિવારથી વધવાપણું એ નય ગ્રહો, વધવાપણું સંસારનું નરદેહને હારી જવો, એનો વિચાર નહીં અહો હો એક પળ પણ તમને અહો !” આહા... સોળ વરસે, માલચંદજી ! આ લખેલું, બહોત ક્ષયોપશમ લેકર પૂર્વ ભવમેંસે આયે થે, આહા... એ કહેતે છે કે ક્ષણ ક્ષણ ભયંકર ભાવમરણ, પ્રભુ એ પુણ્ય અને પાપ અને તેના ફળ ને અપના માનકર ક્ષણે ક્ષણે તેરા ભયંકર ભાવમરણ હો રહા છે, દ્રવ્યમરણ તો જબ શરીર છૂટેગા તબ હોગા. આહાહા... જીવતી જ્યોત પ્રભુ અંદર ચૈતન્ય સ્વરૂપ ભગવાન, ઉસકા અસ્તિત્વકી (માન્યતા નહીં) સ્વભાવકા સ્વીકાર નહીં, અને આ રાગાદિ પુણ્યાદિકા ફળ આયા, આ પૈસા ધૂળ સ્ત્રી કુટુંબ પરિવાર, ઉસકા તેરે મહાતમ, આહાહાહા... તેરા સ્વરૂપકા ભાવમરણ હુઆ છે. ક્ષણ ક્ષણમેં મૃત્યુ હોતા છે પ્રભુ. આહાહાહા ! ક્ષણ ક્ષણ ભયંકર ભાવમરણે કાં અહો રાચી રહો. એ રાગ અને રાગના પુણ્યબંધન ને એના ફળ સંયોગ એના પ્રેમમાં પ્રભુ તું ક્યાં રાચી રહો ભાઈ. આહાહાહા ! તેરી જીવતી જ્યોત ચૈતન્યકા તેં અનાદર કરકે ઔર મરણ તુલ્ય કર દિયા. સુમેરુમલજી ! આહાહાહા ! આવી વાત છે. આહાહાહા !

યહાં એ કહતે છે, “અત્યન્તમ ઉચ્છાદિતાયામ” જડ મૂળસે ઉખાડ ફેંકા ઉસકા અર્થમેં લિયા છે, યહાં સમજે અત્યંત નિષેધ કિયા થા. કિયા છે. ક્યા ? રાગ ને શરીર ને પુણ્યના ફળ

મેરા હૈ એસી તેરી માન્યતામેં તેરા મરણ હુઆ થા. પ્રભુ ! તેરી જીવતી જ્યોતકા તેં તિરસ્કાર ક્રિયા થા. આ મેં હું પુણ્યવંત હું, પાપી હું ને શરીરવાળા હું, સ્ત્રીકુટુંબવાળા હું, બડા આબરૂવાળા હું, લક્ષ્મી અધિકાર બઢયા પચાસ પચાસ હજારના પગાર મહીને માસિક કિતના વધ્યા, કયા વધ્યા પ્રભુ વેપારમેં એકદમ પાંચ પાંચ લાખકી પેદાશ માસિક બઢ ગયા બડા કયા બઢ ગયા પ્રભુ એ તો સંસાર વધ્યા તેરા. યહાં કહેતે હૈ, “અત્યંત ઉચ્છાદિતાયામ” ભગવાન આનંદસ્વરૂપ પ્રભુ જ્ઞાનલક્ષ્મીકા ભંડાર, આનંદ લક્ષ્મીકા ભંડાર, ઉસકો રાગ અને શરીર આદિસે ભિન્ન નિશ્ચયનયસે કર દિયા. “ઉચ્છાદિતાયામ” જડ મૂળસે ઉખાડ દિયા તેરી સાથ રાગને બિલકુલ સંબંધ હૈ નહીં.. એ મરણતુલ્ય જો હુઆ થા. આહાહાહા...

ભગવાન આત્મા ચૈતન્યમૂર્તિ મહાપ્રભુ અપના ચૈતન્ય સ્વભાવસે જીવતર જ્યોતિસે જીવતે થે અંદર, જીવતર શક્તિ આતી હૈ ને પહેલી ? જ્ઞાન-દર્શન આનંદ આદિ સત્તાસે જીવતર એ જીવન હૈ ઉસકા જીવન. એ જીવનકો ન સ્વીકાર કર, બહારકા પુણ્ય અને પાપકા ભાવ અને તેના ફળ બંધ ને તેના ફળ સંયોગ. તેના મહાતમમાં પ્રભુ તેરી ચીજ તો મરણ તુલ્ય હો ગઈ. આહાહા... એ “ઉચ્છાદિતાયામ” છેદ કર દિયા ઉસકો એ ચીજ તેરી નહીં. તું જીસકો અપના જીવન માનતે હૈ પુણ્યસે ને પાપસે ને શરીરસે ને એ તેરા જીવન નહીં નાથ ! પ્રભુ તુમ ભિન્ન હૈ ને નાથ ! આહાહા... એ રાગાદિકા ભાવકો તો જડમૂળસે ઉખાડ દિયા, મૂળમેંસે ઉખાડ દિયા. ફિર ઉત્પન્ન ન હો ઐસા ઉખાડ દિયા ઐસા કહેતે હૈ. આહાહાહા... સમજમેં આયા ?

યહાં તો કહેતે હૈ કે, ઉસકા અત્યંત નિષેધ ક્રિયા, આહાહા... તબ,તબ અપને “સ્વરસરભસ કૃષ્ટ: પ્રસ્કુટનૈક એવ” નિજરસકે વેગસે આહાહા... રાગના રસના વેગમેં જે તુમ ચલે જાતે થે તબ તેરી ચીજ મૃત્યુકો પ્રાપ્ત હોતી થી, તો તુમકો બતા દિયા પ્રભુ, એ તેરી ચીજ નહીં, તેરેમેં નહીં, તું ઉસસે ભિન્ન. તો ઐસા અંતરરસ નિજરસકે વેગસે અપના આનંદરસકા વેગસે આકર્ષિત હોકર પ્રગટ હોનેવાલા એક સ્વરૂપ હોકર, ભગવાન આત્મા ! અનેકપણાકો અપના માનતે થે ઉસકો છોડકર, અપના ભેદ બતા દિયા કે તુમ યે નહીં તો એક રસસે પ્રગટ હોનેવાલા આત્મા, આહાહાહા... અહીં તો ઠપકો દેતે હૈ, આચાર્ય જરી - કિસ પુરુષકો યહ જ્ઞાન તત્કાળ યથાર્થપણાકો પ્રાપ્ત ન હોવે, અરે કયા આત્માકો ઐસી પ્રાપ્ત ન હો ? આહાહા !

ભગવાન તેરેકો બતા દિયા તેરી ચીજ, રાગ દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, શરીર, કર્મ આદિ ઉસસે ભિન્ન પ્રભુ ! તેરા જીવતર જીવન હૈ ને અંદર ત્રિકાળી, એ ભિન્ન બતા દિયા પ્રભુ તેરેકો, હવે તેરેકો કયું આત્મજ્ઞાન ન હો. આહાહા ! રતિભાઈ ! આવો મારગ છે સંતોની વાણી તો જુઓ. એક તો એ કે પરસે એકત્વ તો જડમૂળસે ઉખાડ દિયા, જડમેંસે નિકાલ દિયા. આહાહા ! હવે કભી એકત્વ હોતા નહીં. આહાહા... જુઓ જોર તો જુઓ. કે ભાઈ સમકિત પાયા ને પીછે પડ જાયેગા યે ચીજ હૈ હી નહીં યહાં, આહાહા... રાગ ને એનું ફળ બંધન અને એનું ફળ સંયોગ સારી રાગ સામગ્રી, રાગગ્રામ કહાને ભાઈ, એક ઠેકાણે કહે છે, રાગગ્રામ, એ રાગગ્રામ એટલે રાગ અને રાગનો સમૂહ અને એનું ફળ ને બધો રાગગ્રામ, એકકોર આત્મગામ અને એકકોર રાગગ્રામ. આહાહાહા !

ઉસકો જડ મૂલસે નિકાલ દિયા ને નાથ તેરેકો બતા દિયા ને, તેરી ચીજ ભિન્ન હૈ ને અંદર.

આહાહા... કોઈ સંબંધ(નહીં) રાગ અને પરકી સાથ પ્રભુ તેરા દ્રવ્ય સ્વભાવ, જીવતી જ્યોત બિરાજતે હૈં, ટકતા તત્ત્વ ધ્રુવતત્ત્વ. આહાહા... તેરેકો ભિન્ન બતાયા ને નાથ, તેરેકો ક્યું જ્ઞાન ન હો ? આહાહાહા... એક તો ક્યું જ્ઞાન ન હો અને જડમૂલસે નિકાલ દિયા તો એ જ્ઞાન હો, એ પીછે એકત્વબુદ્ધિમેં નહીં આયેગા, એસા જ્ઞાન પ્રભુ કહેતે હૈં યહાં. સમજમેં આયા ? આહાહાહા... સંતોએ તો અમૃત ઝરણા વહેવરાવ્યા છે. આહાહા !

આને નવરાશ ન મળે, ફૂરસદ ન મળે, બાઈડી છોકરા ને કુટુંબમાં ધંધામાં મરી ગયો આખો દિ' આહાહા... ન હોય તો કોકના લઈને વળી પાછો ઉપાધિ વહોરે, પાછો, ખોળે લ્યે, આહાહા ! શું કરવું છે પ્રભુ તારે ? આહાહા ! (શ્રોતા:- ખોળે લ્યે) આંહી કહે છે સૂન તો સહી પ્રભુ તેરી ચીજ તો સબસે ભિન્ન હૈં ને ? ભિન્નકો તેરે એકત્વ કરના હૈં ? આહાહા ! પ્રભુ કયાં જાના હૈં તેરે ? આચાર્ય મહારાજ તો બહોત ઠપકા દેતે હૈં. ઠપકા કો કયા કહેતે હૈં ઓળંભા ઓળંભા કહેતે હૈં ને ? ઓળંભા, પ્રભુ તેરી મહાસત્તા ચૈતન્ય ભગવાન પૂર્ણાનંદ પ્રભુ, રાગાદિસે મૂળસે છેદ કરકે વિચ્છેદ કરકે તેરેકો બતાયા ને પ્રભુ. આહાહા ! તો, કયા આત્માકો આત્મજ્ઞાન નહીં હોગા ? હોગા હી. એમ કહેતે હૈં. સમજમેં આયા ? આ તો હજી પહેલા નંબરની સ્તુતિનો પ્રશ્ન ચલતે હૈં. સમજમેં આયા ? પીછે ધર્મીકો જ્ઞાનીકો અનુભવીકો રાગ તો રહેતે હૈં પણ એ રાગકો સ્વભાવ સન્મુખ હોકર કોણ નાશ નહીં કરેગા ? આહાહાહા... “ એક એવ તસ્ય બોધમ અધ એવ ” છે ? આજ જ. આહાહા... પ્રભુ તું અતીન્દ્રિય આનંદના માખણનું દળ પડા હૈં ને એસા, આહાહા... ઔર રાગાદિ આકુળતા એ સબ ચીજ તો ભિન્ન હૈં. ભિન્ન હૈં તો ભિન્ન કરકે એકત્વ સ્વભાવકો કોન નહીં પ્રગટ કરેગા ? આહાહા... સમજમેં આયા ? તત્કાળ યથાર્થપણેકો પ્રાપ્ત નહીં હોગા ? અવશ્ય હોગા. આહાહાહા... કેટલી વાત કરતે હૈં. આહાહાહા !

એક તો એસા કહેતે હૈં, કે વો વિકલ્પસે હૈં આદિ (સે લેકર) માંડીને (સબ) ચીજ, એ તેરી ચીજમેં નહીં, ઔર તું ઉસમેં નહીં, એસે તેરેકો પરકા ભાવકો મૂળમેંસે ઉચ્છેદ કર દિયા, ઉખેડ કર નિકાલ ડાલા. આહાહા ! ગદ્દા હોતા હૈં ન ગદ્દા ઘાસ ખાય તો મૂળમેંસે ઉખેડ કર ખાય, ગાય હૈં ઘાસ ખાય તો ઉપર ઉપરસે ખાય, મૂળ ન કાઢે, એથી ગોચરી કહાને મુનિને, ઘાસ હૈં ઉપરસે ખાતે હૈં મૂળ સાજા રખે. ફેર પાછા ઉગી શકે.

એમ અહીંયા ગદ્દા શબ્દે પંડિત જ્ઞાની ધર્માત્મા વો ગદ્દા, યહાં ધર્માત્મા મૂળમેંસે રાગકા ઉચ્છેદ કરકે અપના અનુભવ કોણ નહીં કરે ? આવી વાત છે પ્રભુ. આહાહા ! પીછે રાગ રહેગા. આ તો ભિન્ન બતાયા ઈતના પણ રાગ અસ્થિરતાકા રહેગા, અસ્થિરતાકા રાગ ત્યાં આયેગા. જ્ઞાનીકો અનુભવીકો ભી દુઃખ હોગા, વો ભી ઉસકો ભિન્ન કરકે, અંદરમેં એકાગ્ર હોકર કોણ ઉસકા નાશ નહીં કરેગા ? આહાહાહા... પણ એ ભવિષ્યમાં નાશ કરેગા ને કેવળજ્ઞાન પાયેગા એસે કહેતે હૈં. આહાહાહા ! રાત્રિકો કહા થા ને નહીં ? સમકિતી, જ્ઞાની, ધર્મી, અનુભવી જીવકો ભી, મુનિકો ભી પ્રતિક્રમણ પરિહાર એસા શુભભાવ આતા હૈં, સવાર સાંજ પ્રતિક્રમણ વ્યવહારસે, ભગવાનકી પ્રતિમાકા દર્શન રાગસે હટનેકા ભાવ એ સબ શુભ, એ જ્ઞાનીકો સમકિતીકો ભી આતા હૈં, મોક્ષ અધિકારમેં, પ્રતિક્રમણ પરિહાર, પરિશરણ, નિંદા, ગર્હ એ શુભભાવ, હૈં તો ઝેર. આહાહા ! સમજમેં આયા ? સમકિતી જ્ઞાની, અનુભવીયોંકો ભી એ ભાવ આતા હૈં, જબલગ

વીતરાગ ન હો તબ એ ભાવ સાંજ સવાર પ્રતિક્રમણકા વિકલ્પ, હૈ તો શુભ, હૈ તો ઝેર, હૈ તો દુઃખ, અશુભભાવમેં તીવ્ર દુઃખ હૈ, શુભભાવમેં મંદ પણ દુઃખ હૈ, તો ઉસકો રાત્રિકો કહા થા કે ઉસમેં લિખા હૈ, કે ક્યું ઉસકો ઝેર કહા દુઃખ ? કે ત્યાં તો કર્તૃત્વબુદ્ધિ હૈ અર્થાત કરનેલાયક બુદ્ધિ ઐસી ત્યાં ન લેના, પણ ત્યાં રાગકા પરિણમન હૈ, હજી મુનિકો જ્ઞાનીકો સમકિતીકો ભી રાગકા પરિણમન હૈ, એકત્વબુદ્ધિ ગઈ અનુભવ હુઆ, સમકિત થયા. સમ્યગ્દર્શન, સમ્યગ્જ્ઞાન હુઆ, પણ સમ્યક્ ચારિત્રમેં કમી હૈ કે મુનિઓકો ભી સાંજ સવાર શાસ્ત્રકા ઐસા વ્યવહાર પ્રતિક્રમણ કા ભાવ આતા હૈ, હૈ પણ હૈ એ ઝેરકા પ્યાલા વિષકુંભ હૈ રાગ હૈ, આકુળતા હૈ, દુઃખ હૈ. આહાહા ! અરેરેરે ! તો ઉસકો છોડકર સ્વરૂપમેં આનંદમેં કોણ નહીં રહેગા કહેતે હૈ ? મુનિકો ભી કહતે હૈ. આનંદનો નાથ ભગવાન અંદર સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ અનાકુળ આનંદકા સુખ ધામ, “સ્વયંજયોતિ સુખધામ” આનંદકા ક્ષેત્ર હૈ તો ઉસમેં તો અતીન્દ્રિય આનંદ પાકતે હૈ ઐસી ચીજ હૈ.

આહાહા... આચાર્ય એમ કહ્યું “સ્વરસરભસ ઉગ્ર કૃષ્ટ” આકૃષ્ટ હોકર પ્રગટ હોનેવાલા એક સ્વરૂપ હોકર, આહાહા ! કિસ આત્માકો જ્ઞાન તત્કાળ આત્મજ્ઞાન તત્કાળ એ યથાર્થપણાકો પ્રાપ્ત ન હોગા ? જરૂર હોગા. આહાહા ! “યદે એવ બોધમ” હૈ શબ્દ ? “યદે એવ બોધમ” આજ જ, તત્કાળ જ, આહાહા ! જુઓ, આ શ્લોક તો જુઓ શ્લોક, આહાહા... જડ મૂળસે ઉખેડકર ચૈતન્યકી ભિન્નતાકા અનુભવ કિસકો નહીં હોગા ? ઔર પીછે ભી રાગકા ભાવ્ય ભાવ જ્ઞાનીકો હોતા હૈ, ઉસકો ભી છોડકર સ્વભાવકા અનુભવ કરકે ઉસકો નાશ કોણ નહીં કરેગા ? આહાહા ! સમજમેં આયા ? મુનિ અપની ભી બાત કરતે હૈ, આહાહા... કે હમારે પણ હજી જરી રાગ હૈ વિકલ્પ આતા હૈ, પણ વો ભિન્ન હમકો અનુભવ હુઆ ઔર હવે ઉસકો ભિન્ન કરકે નાશ ક્યું નહીં કરેગા ? આહાહાહા... ભવિષ્યકાળમાં મેં ઉસકો નાશ કરુંગા, મગર યહાં તો તત્કાળ નાશ કરુંગા ઐસા લિયા હૈ. સમજમેં આયા ? દિગંબરની તીવ્ર વાણીને લઈને, શ્રીમદ્માં આવે છે “દિગંબરની તીવ્ર વાણીને લઈને રહસ્ય સમજી શકાય છે શ્વેતાંબરની મોળાશને લઈને રસ ઠંડો પડી જાય છે”. શ્વેતાંબરની લાઈન વિપરીત શ્રીમદ્માં આવે છે. શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આવી વાણી છે સંતોની. આહાહા !

“પરિચિત તત્ત્વૈ” જે મુનિઓએ અપના આનંદ સ્વરૂપ ભગવાન તત્ત્વકા પરિચય કિયા હૈ, આહાહા ! રાગકા પરિચય છોડ દિયા હૈ, થોડા પરિચય અસ્થિરતાકા હૈ ઉસકો ન ગિનકર, અપના પરિચય બહોત કિયા હૈ, એ સંતો જગતકો જાહેર કરતે હૈ, કે હમ જ્યારે રાગ અને વિકલ્પસે, ભગવાન નિર્વિકલ્પ આનંદકંદ પ્રભુ ભિન્ન હૈ, ઔર મૂળસે ઉખેડ કરકે ઉચ્છેદ કર દિયા રાગકા, તેરી ચીજમેં હૈ હી નહીં, તેરી ચીજ ઉસસે ભિન્ન હૈ તો ઐસા સૂનકર, કૌન પ્રાણી ઐસા હોગા ? કે અપના આત્મજ્ઞાન ન હોગા ? આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? જાંઝરીજી ! જુઓ આ દિગંબર વાણી, આહાહાહા... ક્યાંય હૈ નહીં શ્વેતાંબરમેં પણ એ ચીજ હૈ નહીં, તો અન્યમતિમેં તો કયા કહેના ? આહાહાહા ! ત્રણ બાત લિયા. એક તો અમે જ્યારે તેરી ચીજકો કાયાને અંગ અંગયોઃ આત્મા, આત્માને અંગ અંગ નામ રાગ આદિ સબ ચીજ ઉસસે જબ ભેદ કરકે વસ્તુ સ્થિતિ ઐસી હૈ ઐસા બતાયા અને તે પણ રાગાદિકો મૂળમેંસે ઉચ્છેદકર નાશ કર બતાયા, એક

વાત તો ઉસકો અંતરમેં રાગસે ભિન્ન આત્મજ્ઞાનકા આત્મબોધ ક્યોં ન હોગા ? હોગા હી. આહાહાહા ! અર્થકારે લિખા હૈ.

નીચે હૈ ને કોઈ દીર્ઘ સંસારી હોય ઓ બાત યહાં ન લેના. ભાવાર્થમેં લિખા હૈ. આહાહાહા ! તત્કાળ હી યથાર્થપણેકો બોધમ એટલે આત્મજ્ઞાન, આત્માકા અનુભવ, આહાહાહા... દોકા ભિન્નપણા બતાયા ને ભિન્ન હૈ, તો તેરી એકત્વબુદ્ધિ પરસે ક્યોં નહીં છૂટેગી, અને સ્વરૂપની એકત્વબુદ્ધિ ક્યું નહીં હોગી ? તત્કાળ હોગી. આહાહાહા ! આવી વાતું. ઝીણી બહુ બાપુ. સમયસાર ભરતક્ષેત્રમેં અદ્વૈતયક્ષુ, અજોડયક્ષુ, ઐસા શાસ્ત્ર. સર્વજ્ઞ ત્રિલોકનાથ પરમાત્માના મુખેથી નીકળેલી તે વાણી આ હૈ. આહાહા ! તેરા માલકી મોજૂદગી વિકાર ને વિકારના ફળકી મોજૂદગીસે ભિન્ન તેરેકો બતાયા ને પ્રભુ. આહાહાહા ! તો એ તત્કાળ હી, આજ જ. આહાહાહા !

ભાવાર્થ:- “નિશ્ચયવ્યવહારનયકા વિભાગસે આત્મા અને પરકા અત્યંત ભેદ બતાયા હૈ. ઉસે જાનકર ઐસા કોણ પુરુષ હૈ જિસે ભેદજ્ઞાન ન હો ?” આહાહા ! હોતા હી હૈ, પંચમકાળ હૈ, ઐસા હૈ ને ફૈસા હૈ એ કોઈ નડતે નહીં તેરેકો એમ કહેતે હૈ. આહાહા ! ક્યોંકિ જ્ઞાનજબ અપને સ્વરસસે સ્વયં અપને સ્વરૂપકો જાનતા હૈ દેખો- એ આયા. “સ્વરસરભસ કૃષ્ટ:” આત્મા. અપના સ્વરસસે જ્ઞાન એટલે આત્મા અપના, અપને સ્વરસસે અપના આનંદકે રસસે સ્વયં અપને સ્વરૂપકો જાનતા હૈ, રાગકે રસસે નહીં, અપના આનંદકા રસસે અપનેકો જાનતે હૈ.

સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ અપના, આહાહા... રાગસે ભિન્ન આનંદ રસસે અપના જાનનેમેં ક્યું આતે નહીં ? આહાહા ! અપને સ્વરૂપકો જાનતા હૈ. આહાહા ! જ્ઞાન આત્મા અપને સ્વરસસે, સ્વરસસે સ્વયં, પરકી અપેક્ષા બિના, આહાહાહા... રાગકી મંદતા થી તો યહાં સ્વરૂપકા અનુભવ હુઆ એ અપેક્ષા હૈ નહીં. આહાહાહા... જબ જ્ઞાન અપને સ્વરસસે રાગકા રસસે પ્રભુ તેરી ચીજ ભિન્ન હૈ ને અંદર, ઐસા કહા તો અપને આનંદરસસે અપનેકો ક્યું નહીં જાનતે ? આહાહાહા... ઐસા કહકર અપના અનુભવમેં આનંદ આતા હૈ, આનંદસે આત્માકા જ્ઞાન હુઆ. આહાહાહા... સ્વયં અપને સ્વરૂપકો જાનતા હૈ અવશ્ય જ્ઞાન અપને આત્માકો પરસે ભિન્ન હી બતલાયા હૈ. આહાહાહા... કોઈ દીર્ઘ સંસારીકે, એ કાંઈ નહીં આંહી એ વાત નહીં આંહી એ નહીં. આહાહા !

જુઓ તો આ કળશ તો, જુઓ જેમ મંદિર ઉપર કળશ સોનાનો ચડાવે જેમ એમ આ ટીકા ઉપર કળશ ચડાવ્યો. પ્રભુ તેરી ચીજ તો હૈ ને નાથ જીવતી જ્યોત અપના જ્ઞાન ને આનંદ સ્વરૂપે જીવતી જ્યોત ચૈતન્ય હૈ એ રાગસે જીતે હૈ ને પરસે જીતે હૈ ઐસા નહીં હૈ. અપના સ્વરૂપ જીવન અનંત જ્ઞાન, અનંત દર્શન, અનંત આનંદ, અનંત વીર્ય, શાંતિ, સ્વચ્છતા, પ્રભુતા ઉસસે તેરા જીવન હૈ ને ! આહાહાહા... ઐસા જીવનકો કોણ નહીં પકડે, એમ કહેતે હૈ, અરે આમાં વાદ ને વિવાદ ને ઝઘડાને અવકાશ ક્યાં છે ? સમજમેં આયા ?

ઈસપ્રકાર અપ્રતિબુદ્ધે, અજ્ઞાનીએ યહ કહા થા કે હમારા તો યહ નિશ્ચય હૈ કિ શરીર યે હી રાગાદિ શરીર યે હી આત્મા હૈ હમને તો યહ રાગાદિ શરીર આત્મા(હૈ) ઉસકા નિરાકરણ કર દિયા, (ક્યા કહા) ઉસકા નિરાકરણ કર દિયા. આહાહા ! ઈસ પ્રકાર યહ અજ્ઞાની જીવ અનાદિ કાલિન મોહકે સંતાનસે મોહકી સંતાન પુન્ય પાપ રાગ દ્વેષ આદિ (સહિત) નિરુપિત

आत्मा, और शरीरके अेकत्वके संस्कारसे अत्यंत अप्रतिबुद्ध था, देणो कोछ कहेते है आ समयसार तो मुनिके लिये है, यहां तो अत्यंत अप्रतिबुद्ध था. आहाहा ! अरे, अेकत्वके संस्कारसे राग ने शरीर, क्युंकि देणनेवालाअे देणनेवालेको देणना नहीं, जाननेवालेको जाननेवाला जाना नहीं, आने (परने) ज्ञाणे छे तो अे संस्कार रही गया उसको. रागको जाना, शरीरको जाना, यह मैं हूं. समजमें आया ? पण जाननेवाला(ने) जाननेवालेको जाना नहीं, ज्ञानारने ज्ञाण्या नहीं, देणनारने देण्या नहीं. आहाहा !

वह तत्त्वज्ञान स्वरूप ज्योतिका प्रगट उदय होनेसे, वह जब तत्त्वज्ञान स्वरूप ज्योति, भगवान आनंदनी चैतन्य ज्योति, प्रगट उदय होनेसे नेत्रके विकारकी भांति, जैसे किसी पुरुषकी आंभोमें विकार था तब उसे वर्णादिक अन्यथा दिभते थे, विकार था आंभमें तब वर्णादिक अनेक प्रकार दिभते है, कमणो होता है न कमणो, पीलिया वो सब चीज पीली दिभती है, और जब नेत्र (का) विकार दूर हो गया, तब ये ज्यों के त्यों यथार्थ दिभाछ देने लगे. आहाहाहा... छसी प्रकार पटल समान आवरण कर्मके ललिभांति उभउ जानेसे रागादिकी अेकताबुद्धिका नाश करके, आहाहाहा... प्रतिबुद्ध हो गया ! मिथ्याश्रद्धामें, मिथ्याज्ञानमें पर वस्तु अपनी है अैसे दिभते थे, जेम कमणावाणाको पीणा दिभते है सब, पटल समान आवरण, आहाहा... है ! विकारकी भांति, पटल समान आवरण के कर्मके ललीभांति उभउ जानेसे, प्रतिबुद्ध हो गया और साक्षात् दृष्टा अपनेसे ही अपनेको जानकर, अपनेसे अपनेको जानकर आ आनंद ने ज्ञान ने दर्शन पर्यायसे अपनेको जानकर, आहाहा... तथा श्रद्धान करके अनुभव हुआ, सम्यग्दर्शन हुआ, अनुभव, उसीका आयरण करनेका छच्छुक, आहाहा... ह्ण अस्थिरता बाकी है. सम्यग्दृष्टिको अनुभवी को भी ह्ण रागभाग बाकी है, दोष है, दुःख है, अस्थिरता है, आहाहा... आहाहा... श्रद्धान करके उसीका आयरण करनेका, ह्ण सम्यग्दर्शन हुआ पण अंदर राग है ह्ण, अत्रतका राग है, शुभका राग है, अशुभराग है, धर्मीको अनुभवीको भी भोगकी वासनाका राग है, आहाहाहा... अे छोउकर स्वरूपका आयरण करनेका छच्छुक, समजमें आया ? आहाहाहा... उसीका आयरण करनेका अर्थात् जैसा ज्ञानस्वरूप भगवान परसे भिन्न देण उसका आयरण करनेका अभिलाषी, ह्ण उसका भान हुआ पण ह्ण आयरणमें राग पुन्य पापका भाव आयरणमें आता है. आहाहा ! अनुभवी समकित्ती ज्ञानीको, क्षायिक समकित्तीको भी. समजमें आया ? आहाहाहा... ज्ञानी ज्ञाणते है के अभी मेरी पर्यायमें राग है, दुःख है, मेरे यह दुःखका आयरण छोउकर आनंदका आयरण करना है मेरेको. आहाहा... शुं स्पष्टता, अे सम्यग्दर्शन हुआ, अनुभव हुआ, तो पण (पूर्णता नहीं) उसीका आयरण करनेका तो ह्ण आयरण हुआ नहीं अंदर, यारित्र हुआ नहीं, प्रत्याभ्यान लेना है. प्रत्याभ्यान नाम रागका अभाव होकर ज्ञान स्वरूप ज्ञानमें रमें अैसी दशा ह्ण हुआ नहीं, आहाहाहा... ओहोहो ! संतोअे तो अमृत रेउया छे. आहाहा ! क्या कहा ? राग शरीरादिसे भिन्न भगवान आत्मा अनुभवमें आया के ज्ञानानंद मैं हूं, अैसा समकित दर्शन हुआ, छतें रागका ह्ण आयरण पर्यायमें है, अे दुःखरूप आयरण है, अे अपना स्वरूपका आयरणका छच्छुक पुरुष पूछता है. आहाहाहा...

સમકિતી જ્ઞાની, અનુભવી એ ભી અપના સ્વરૂપકા આચરણ એટલે સ્થિરતા કરના પ્રત્યાખ્યાન કરના ચારિત્ર નહીં છે. પર્યાયમેં રાગ છે, દુઃખ છે, અપ્રત્યાખ્યાન છે, અવ્રતભાવ છે, આહાહા... આહાહાહા... આપકો અપનેસે જાનકર જ્ઞાન ને શ્રદ્ધા દોહી હુઆ, સમ્યજ્ઞાન ભી હુઆ સમ્યજ્ઞર્શન ભી હુઆ. હવે ઉસીકા આચરણ કરનેકા હજી ઉસમેં ચારિત્ર નહીં, અચારિત્રભાવ છે, અપ્રત્યાખ્યાનભાવ છે, પ્રત્યાખ્યાન નહીં. સ્વરૂપમેં ઠરના રાગકો તજકર છોડકર નિરાકરણ કરકે અપને સ્વરૂપમેં રમના એ નહીં. આહાહા... તો એ પૂછતા છે સમકિતી પૂછતા છે ધર્મી જીવસે અનુભવી છે યે પૂછતે છે. આહાહા... ઉગ્ર પુરુષાર્થ કરના છે ને ? ઈસ આત્મારામકો અન્ય દ્રવ્યોકા પ્રત્યાખ્યાન ત્યાગના એ કયા છે પ્રભુ ? એકતા તો તૂટ ગઈ છે, હમકો આત્માકા જ્ઞાન હુઆ પણ રાગકા ત્યાગ હમેં નહીં તો રાગકા ત્યાગ કિસ તરહસે હોતા છે ?

- વિશેષ કહેગા. (શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ)

પ્રવચન નં. ૯૭ શ્લોક - ૨૮ ગાથા - ૩૪

ભાદરવા વદ-૧૪ તા. ૧-૧૦-૭૮ સં.૨૫૦૪

સમયસાર, તેત્રીસ ગાથાનું આખિર છે ને ? વંચાઈ ગયું છે પણ ફરીને, “ ઈસ પ્રકાર એ અજ્ઞાની જીવ ત્યાંથી છે ને ? અજ્ઞાની જીવ અનાદિકાલીન મોહકે સંતાનસે ” મિથ્યાશ્રદ્ધા અને રાગદ્વેષ મોહના સંતાનસે નિરુપિત આત્મા અથવા તેરૂપે માનનેવાલા આત્મા અથવા અજ્ઞાની. “ એ આત્મા ને શરીરના એકત્વ સંસ્કાર ” ભગવાન જ્ઞાયક ચૈતન્ય સ્વભાવી જ્ઞાયક સર્વજ્ઞ સ્વરૂપી પ્રભુ, ઉસકી સાથ શરીર કર્મ ને કર્મના નિમિત્તની ઉપાધિ, શુભઅશુભભાવ આદિ, “ ઉસકા એકત્વ સંસ્કારસે અત્યંત અપ્રતિબુદ્ધ થા ” અત્યંત અજ્ઞાની થા. અપના સ્વરૂપ કયા છે, ગુણ કયા છે, પર્યાય કયા છે, રાગ કયા છે, પર કયા છે, યહ બિલકુલ જાનતે નહીં. આહા !

(શ્રોતા:- બધાય જીવો એવા છે) બધાય જીવો એ રીતે જ છે અનાદિસે. આહાહાહા ! સર્વજ્ઞ સ્વભાવી જ્ઞાયકનું અસ્તિત્વ, મોજૂદગી ચીજ છે ઉસકો ન જાનકર પુન્ય ને પાપના રાગાદિ ભાવ અને કર્મ ને શરીરાદિ યે મેરા છે એસા સંસ્કાર, મેરા આનંદ ને જ્ઞાન છે એ સંસ્કાર નહીં, આહાહાહા ! રાગ ને પુણ્ય ને પાપના વિકલ્પ એ મેરા છે એસા એકત્વ સંસ્કાર, એ કારણે અત્યંત અપ્રતિબુદ્ધ થા. આહાહાહા !

એ અબ તત્ત્વજ્ઞાનસ્વરૂપ જ્યોતિકે પ્રગટરૂપ ઉદય હોનેસે, પ્રભુ તું તો રાગ અને શરીરસે ભિન્ન છે ને નાથ ! આહાહા... તેરી ચીજમેં તો અનંત જ્ઞાન, અનંત આનંદ, અનંત શાંતિ પૂરણ પડી છે ને પ્રભુ ! તું રાગસે અને શરીરસે ભિન્ન છે એમ સંતોએ જાહેર કર્યો. આહાહાહા ! ઉસકો ત્યારે ઉસકો અંતરમેં જાકર આત્મા જ્ઞાયક સ્વરૂપ ચૈતન્યબિંબ રાગ ને પુણ્યના વિકલ્પની દુઃખદશાસે ભિન્ન, આનંદસ્વરૂપ પ્રભુ. આહાહાહા... એસા તત્ત્વજ્ઞાન ભાન હુઆ, સમ્યજ્ઞર્શન હુઆ. તત્ત્વ જ્ઞાનસ્વરૂપ જ્યોતિ, ચૈતન્ય જ્યોતિ પ્રગટ હુઈ. આહાહાહા ! જે પુણ્ય ને પાપ ને રાગાદિના સંસ્કાર મેરા છે, એસા પ્રગટ થા, ઉસકે સ્થાનમેં ભગવાન રાગસે ભિન્ન મેરી ચીજ છે, એસા તત્ત્વજ્ઞાનકા સ્વરૂપ પ્રગટ હુઆ. આહાહા !

નેત્રકે વિકારકી ભાંતિ, આંખમાં જેમ શું કહેવાય છે ? (પીલિયા) પીળીયા અમારે કમળો કહે છે; કમળાને કારણે જો સફેદ ચીજ ભી પીળી દિખતી થી, એ વિકાર નાશ હોનેસે, તબ વે જ્યોંકા ત્યોં યથાર્થ દિખાઈ દેને લગે, જૈસી ચીજ થી વૈસી દેખને લગે, આંખકા વિકાર નાશ હોનેસે, એસે એ તો દેષ્ટાંત “પ્રગટ સામાન્ય આવરણ કર્મ ભલી ભાંતિ ઉઘડ જાનેસે”. આહાહા ! એ ઉઘડી જાય છે અને નાશ થાય છે. કર્મોકે ભલીભાંતિ ઉઘડ જાનેસે પ્રતિબુદ્ધ હો ગયા, એકત્વબુદ્ધિકા નાશ હુઆ એ કર્મકા થા. આહાહા... એસા આત્મા પ્રગટ તત્ત્વજ્ઞાનસે પ્રગટ હુઆ, મેં તો આનંદ ને જ્ઞાન હું, મેરેમેં અલ્પજ્ઞતા હી નહીં ઔર રાગાદિ મેં નહીં એસા અનુભવ દેષ્ટિમેં આયા. હૈ ? પ્રતિબુદ્ધ હો ગયા, જ્ઞાની હો ગયા. સમ્યગ્દેષ્ટિ હુઆ. આહાહા ! ઔર સાક્ષાત્ દ્રષ્ટા આપકો અપનેસે જાનકર સાક્ષાત્ પ્રભુ તો દેખનેવાલા દ્રષ્ટા હૈ, રાગાદિ પર ચીજ તો દેશ્ય હૈ, મેં તો દ્રષ્ટા હું. રાગાદિ શરીરાદિ પર ચીજ તો જ્ઞેય હૈ, મેં તો જ્ઞાતા હું. આહાહા ! આપકો અપનેસે હી જાનકર, દેખો ભાષા, ભગવાન જ્ઞાનસ્વરૂપ આનંદસ્વરૂપ પ્રભુ, આપ અપનેકો અપનેસે, અપનેકો અપનેસે અપની જ્ઞાન આનંદની પર્યાયસે અપનેકો જાના. આહાહાહા ! રાગસે આત્મા જાનનેમેં આતા હૈ એસા આત્મા હૈ હી નહીં એમ કહતે હૈ. એ અપનેસે ભગવાન જ્ઞાન પ્રવાહ ધ્રુવ એ ઉપર દેષ્ટિ કરનેસે જો જ્ઞાનકી પર્યાય નિર્મળ હુઈ એ દ્વારા અપનેકો અપનેસે જાના. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- ઈન્દ્રિયજ્ઞાન અને મન:પર્યાયજ્ઞાનનું શું ?) એ બહાર ગયું દૂર. ઈન્દ્રિયજ્ઞાન અને શાસ્ત્રજ્ઞાન એ બધા દૂર રહી ગયા. આવી વાત છે પ્રભુ.

આપકો અપનેસે હી જાનકર, અપના સ્વરૂપ જાના, જ્ઞાનકી સાથમેં જો રાગ ભી બાકી હૈ દુ:ખ, વો ભી જ્ઞાને જાના. પહેલે તો ઉસકો ભી નહીં જાનતે થે ઔર અપનેકો ભી નહીં જાનતે થે. આહાહાહા ! આપકો અપનેસે જાનકર અપના જ્ઞાનાનંદ સ્વભાવ મેં હું એસા જાના ઔર ઉસમેં રાગાદિ બાકી હૈ. દુ:ખરૂપ હૈ ભિન્ન હો ગયા પણ અસ્થિરતા બાકી રહી ગઈ. આહાહાહા ! તો સમ્યગ્જ્ઞાની જીવ, સમ્યગ્દેષ્ટિજીવ, અપનેકો અપનેરૂપે જાના, જ્ઞાનકી પર્યાય આનંદકી પર્યાય હુઈ ઉસકો એ પર્યાયરૂપે જાના ઔર રાગ બાકી રહા એ દુ:ખરૂપ હૈ ઉસકો ભી જાના. આહાહા ! મેરેમેં હજી દુ:ખકા ત્યાગ નહીં, (શ્રોતા:- વેદન ખરું કે નહીં) વેદન હૈ ને પ્રભુ એ માટે તો કહતે હૈ. સમ્યગ્દેષ્ટિકો દુ:ખકા વેદન હૈ એમ જાના, મેં આત્મા હું એસા આનંદકા ભી વેદન આયા, ઔર સાથમેં રાગદ્વેષ પરિણામ હૈ અવ્રતભાવ, અત્યાગભાવ, દુ:ખભાવ ઉસકો વેદનમેં મેરે આયા, એ ભી જાના. સમજમેં આયા ? આહાહાહા !

મને સવારમાં શ્રીકૃષ્ણકી બાત આજે આઈ થી બહોત. તીર્થકરના આત્મા હૈ વો તો શ્રીકૃષ્ણ તીર્થકરનો જીવ છે. આહાહાહા ! ભગવાનકે વખતમેં ઉસકો આત્મજ્ઞાન હુઆ થા, સમ્યગ્દર્શન હુઆ થા. નેમનાથ ભગવાનના વખતમાં, આહાહા... ભાન હુઆ થા મેં તો આત્મા હું અને એ તો ભવિષ્યમે તીર્થકર હોનેવાલા હૈ, તેરમા તીર્થકર આગામી યોવીસીમાં, ભગવાન હોનેવાલા હૈ. પણ પહેલે (નિજકા) ભાન હુઆ. આહાહાહા... અને જબ, જ્યારે દ્વારકાનગરી સળગે છે સોનાના ગઢ ને રતનના કાંગરા દેવતાએ બનાવ્યા. એ લાખો રાજકુમારો લાખો રાણીઓ એ દ્વારકા સળગી એમાં સડસડસડ સડસડ બળદેવ, વાસુદેવ મહાપુરુષો, ઉત્તમ પુરુષો એ પાણીના હિલોળા નાખે છે ઠારવા એ પાણી ગ્યાસતેલ બન જાતે હૈ. (શ્રોતા:- તે દિ' તો

ગ્યાસતેલની શોધ નહોતી થઈ) શોધ નહીં થી પણ. ગ્યાસતેલની (જેમ) બાળે એસી તાકાત હોતી હૈ પાનીમેં, જબ પાની ગ્યાસતેલ અંદરમેં હોતા હૈ ન કૂવામેં પાણીના ઠેકાણે ગ્યાસતેલ હોય છે એમ પાણીના ગ્યાસતેલ હો ગયા. આહાહાહા !

એ લાખો રાણીઓ અને લાખો રાજકુમારો બળે, અરે મને બચાવો રે બચાવો ભાઈ પિતાજી મને બચાવો, કોણ બચાવે ? આહાહાહા ! (શ્રોતા:- ગુરુ બચાવે) એ તો અંતરમાં શરણમાં જાય તો આત્મા બચાવે, બાકી કોઈ નહીં. આહાહા. એ ભાઈ સળગે છે. આહાહા ! (દ્વારકા), માબાપને રથમાં બેસાડી બહાર કાઢતે હૈ માબાપને તો નિકાળીએ. આહાહા... બળદેવ ને વાસુદેવ બળદની પેઠે રથને હાંકે (છે) પિતાજી માતાજી બેઠે હૈ, જ્યાં દ્વારકાના છેલ્લા દ્વાર આયા દરવાજા ઉપરસે હુકમ આયા સ્વર્ગસે દેવકા, છોડ દો નિકાલના. તેરા મા બાપ નહીં બચે, છોડ દો, એ ભાઈ એ રાગ છોડ દેતે હૈ માતા પિતાકા આમ સળગતે હૈ, બળતે હૈ. આહાહાહા ! એ જ્ઞાની ધર્માત્મા હૈ. આહાહાહા ! પણ રાગ આતા હૈ, રાગ હૈ ને ? અસ્થિરતાકા રાગ હજી દુઃખ હૈ આ માતાને દેખીને. અરરર !

એ બળદેવને કૃષ્ણ કહે છે, ભાઈ જેની આઠ હજાર દેવ સેવા કરતે થે. આહાહાહા... એ દેવ ક્યાં ગયા ? જેને રાજાઓ હજારો ચામર ઢાળતે થે, આહાહાહા ! ભાઈ આપણે ક્યાં જઈશું શ્રી કૃષ્ણ કહે છે. બળદેવ કહે છે ભાઈ આપણે પાંડવ પાસે જઈએ. ભાઈ આપણે પાંડવને દેશનિકાલ ક્રિયા હૈ ને ? ભલે દેશનિકાલ ક્રિયા (પણ) એ સજ્જન છે આપણે ત્યાં જઈએ. આહાહા... આ તો સર્વજ્ઞથી સિદ્ધ થયેલી વસ્તુ છે. રસ્તામાં જાય છે ત્યાં તૃષા લાગે છે. તીર્થકરનો જીવ અને આત્મજ્ઞાની. આહાહાહા ! એ તૃષા લાગે છે, ભાઈ એ કૌસંબી વનમાં પગ ભરી શકતો નથી ભાઈ હું, મને તૃષા બહુ લાગી છે હવે હું પગનો ડગ નહીં ભરી શકું. આહાહા ! ભાઈ તમે અહીં રહો, હું પાણી લાવું બળદેવ કહે છે. ત્યાં લોટા-લોટા ક્યાં હતા ત્યાં ? વડના પાનને ભેગાં કરી સળી નાખીને લોટા જૈસા બનાયા, બોતેર કળાના જાણનાર બળદેવ પાણી લેવા ગયે, કૃષ્ણ અહીં સોતે થે મહા ઉત્તમપુરુષ હૈ પગમાં પન્નમણી હૈ પગમાં, ઉસકા ભાઈ બાર વરસસે વનમાં રહેતે થે જરતકુમાર, ભગવાને કહા થા કિ આ જરતકુમારકે કારણ કૃષ્ણકા શરીર પડ જાયેગા, બાર વરસ સુધી બહાર રહે એ જાણે કે આ હરણ હૈ, આમ નજીક આવે ત્યાં પ્રભુ આપ યહાં કહાંસે, મેં બાર બાર વરસસે જંગલમાં રહતે થે. આ કયા ? આહાહાહા ! રોવે છે, ભાઈ તું ચાલ્યો જા અહીંથી બાપુ બળદેવ હમણાં આવશે તો તને મારશે. ભાઈ, હું કહાં જાઉં, કૌસ્તુભમણિ છે બહુ કિંમતી અબજો અબજો અબજો રૂપીયાની કિંમતના અબજોમેં ન મિલે એસી, વાસુદેવ છે ને ઉત્તમ પુરુષ છે ને આ લઈને પાંડવો પાસે જા, બતાવજે તને રાખશે. આહાહાહા ! એ જાય છે ને જ્યાં બળદેવ આવે છે એ ત્યાં, ત્યાં દેહ છૂટી જાય છે. આહાહાહા !

એ તરસે તરફડે ત્રિકમો નહીં કોઈ પાણીનો પાનાર એ સજ્જાય આવતી અમારે દુકાને વાંચતા ને જ્યારે તરસે તરફડે ત્રિકમો, સમકિતી જ્ઞાની આનંદમેં રહનેવાલા પણ હજી રાગનો ત્યાગ નથી અસ્થિરતાનો, એટલે... આહાહાહા... નહીં કોઈ પાણીનો પાનાર રે, સહજાંદી રે આત્મા, સૂતો કહીં નિશ્ચિંત રે, મોહ તણા રે રણીયા ભમે, જાગ જાગ મતિવંત રે, આ સજ્જાય આવતી અમારે ચાર સજ્જાયમાળા હૈ શ્વેતામ્બરમાં તો એકએકમાં બસો અઢીસો શ્લોક આવે.

હમે નિવૃત્તિ થી, પિતાજીની દુકાન થી, છોટી ઉંમરમાં સબ અઢાર ઓગણીસ વરસે હમ તો આ જ કરતા હતા. વેપાર ભી કરતે થે. આહાહાહા ! આહાહા. “જાગ જાગ મતીવંત લુંટે જગતના જંત” આ લૂંટારા ધુતે છે તને આ મારી બાયડી ને આ મારો છોકરો ને હું તારો બાપ. આહાહાહા ! “નાંખી વાંક અનંત” પરણ્યા ’તા શું કામ ત્યારે જુવાન અવસ્થામાં મને પરણ્યા તો ઘરડાને પરણવી ’તી ને ભોગનો ત્યાગ કરો છો તો. આહાહાહા ! “નાખી વાંક અનંત વિરલા કોઈ ઉગરંત”. આહાહા !

એ શાંતિનાથ ભગવાન જ્યારે દીક્ષિત થાય છે ચક્રવર્તી, કામદેવ, તીર્થંકર છન્નુંયે હજાર સ્ત્રીઓ એકએક સ્ત્રીની હજાર દેવ સેવા કરે ત્યાં એને વૈરાગ્ય થાય છે, હવે અહીં પ્રત્યાખ્યાનની વાત ચાલે છે ને ? આત્મજ્ઞાન તો હૈ, સમ્યગ્દર્શન તો હૈ, આહાહાહા ! હવે રાગના ત્યાગની વાત, રાગ હૈ, હજી દુઃખ હૈ ખ્યાલમાં આયા હૈ સબ જ્ઞાનીકો, હવે એ રાગકા ત્યાગ કરનેકા ભાવ આયા. આહાહાહા ! સમજમાં આયા ? જંગલમાં જાતે હૈ તો રાણીયો આતી હૈ ઓર જંટીયા તાણતી હૈ (વાળ), હે સ્ત્રીઓમાં રહા થા, વો તુમ્હારે કારણે નહીં રહા થા. મૈં રાગકે કારણ મૈં રહા થા, મૈં સમકિતી હું, જ્ઞાની હું પણ મેરેમાં રાગ થા મેરેમાં દુઃખ થા, મેરે ખબર હૈ ભાઈ. આહાહા... હૈ રાણીઓ એ મેરા રાગ મર ગયા હવે, હવે તુમ મેરેકો લલચા નહીં સકતી, છોડ દે, ચલી જા મૈં તો આત્માકે આનંદમાં જાતા હું. આહાહા... સમ્યગ્દર્શન તો હૈ, તીન જ્ઞાન હૈ, આહાહાહા... પણ અંદર રાગકા ભાવ પુણ્ય પાપકા ભાવ દુઃખરૂપ થા, એ જાનનમાં થા કે મેરે દુઃખ હૈ મેરે આનંદ ઈતના નહીં આયા, જૈસા પૂર્ણાનંદકા નાથ ભગવાન ઉસકા અવલંબનસે પૂર્ણાનંદ હોના ચાહીએ એ મૈંરેમાં નહીં હૈ, આહાહાહા... મૈંરેમાં તો અલ્પ આનંદ આયા ઓર સાથમાં દુઃખ ભી મેરે દિખતે હૈ વેદનમાં, આહાહા... ઐસા જીવ એ તો તીર્થંકર થા એની તો વાત કયાં કરવી, પણ ઐસા જીવ અપનેકો જાનકર ઓર શ્રદ્ધાન કરકે, આહાહાહા ! ઉસીકા આચરણ કરનેકા ઈચ્છુક વો જાનતે હૈ કે મેરેમાં હજી રાગદ્વેષ પુણ્ય પાપકા દુઃખરૂપકા આચરણ મૈંરેમાં હે, તો હવે એ સ્વભાવકા આચરણ કરનેકા કામી સમકિતી, આહાહાહા... બધું શૂન્ય લાગે પછી એને, મારો નાથ ભગવાન આનંદથી ભરેલો ત્યાં મૈં જાઉં. આ રાગાદિ પુણ્ય પાપકા ભોગકા ભાવ એ દુઃખરૂપ મેરે વેદનમાં આતા હૈ. આહાહાહા ! એ ઉસીકા આચરણ, રાગકા, પુણ્યભાવકા આચરણ થા અભી, જ્ઞાની સમકિતીકો ભી, આહાહાહા... ઈતના શુભઅશુભભાવકા આચરણ, દુઃખરૂપમય વેદનમાં આતા હૈ, તો હવે એ કહતે હૈ, સમકિતી જ્ઞાની, આહાહાહા... આચરણ કરનેકા ઈચ્છુક, મેરા આનંદકા નાથમાં મૈં રમું એ આચરણ કરનેકા કામી. આહાહાહા ! સમજમાં આયા ? સમ્યગ્દૈષ્ટિ હૈ, સમ્યગ્જ્ઞાન હુઆ હૈ, અનુભવ હુઆ એ ઈચ્છા કરતે હૈ ગુરુ પાસે જાકર. આહાહાહા... અનુભવી હૈ, જ્ઞાની હૈ, રાગકા ઓર આનંદકા વેદનવાલા હૈ, એ અપના સ્વરૂપકા આચરણ કરનેકા ઈચ્છુક, આહા ! પાઠમાં હૈ ને “ચૈવાનુચરિતકુમા:” સંસ્કૃતમાં હૈ કામ. મારો પ્રભુ આનંદ સ્વરૂપમાં મેરે ભાન હુઆ હૈ મૈં મેરા આનંદમાં રમનેકા આચરણકા અભિલાષી હુઆ હું. આહાહાહા ! સમજમાં આયા ? નિજ પદ રમાં સો રામ કહીએ, આહાહા... આનંદકા નાથમાં રમનેકી ઈચ્છા પ્રભુ મેરે હુઈ હૈ. આહાહા... આતમરામ ! આનંદના હિલ્લોળે ઝુલતો તો, આહાહાહા... મેરેમાં યે રાગ ને દ્વેષકા દુઃખ હૈ એ મેરે આચરણમાં હૈ અવ્રતકા ભાવ, હવે મૈં તો

મેરા સ્વરૂપકા આચરણ કરનેકા અભિલાષી હું પ્રભુ. આ સમ્યગ્દર્ષિ જ્ઞાની ત્રીન જ્ઞાનકા ઘણી ભી ઐસી (ભાવના ભાતે હૈ.) આહાહાહા...

આ ઉસીકા આચરણ મેં આનંદ પ્રભુ, સર્વજ્ઞ સ્વરૂપી અનંત આનંદના નાથ સ્વરૂપી મેં, ઐસા મેરે જ્ઞાન હુઆ, અનુભવ હુઆ, ભાન હુઆ, પણ મેરા હજી આચરણમેં રાગ અને દ્વેષકા આચરણ હૈ યે દુઃખકા આચરણ હૈ મેરે પ્રભુ, તો મેરે હવે મેરા આનંદકા આચરણ કરનેકા મેં અભિલાષી, એ દુઃખકા આચરણકા દુઃખકો છોડનેકા ત્યાગનેકા મેં અભિલાષી હોતા હુઆ પૂછતા હૈ, આહાહાહા... હૈ ? સમ્યક્દર્ષિ, જ્ઞાની ધર્માત્માકો પૂછતે હૈ, ઓહોહો ! એટલો તો વિનય છે. કામી તો હૈ ઈચ્છા તો હૈ. ઈચ્છા ઉત્પન્ન હુઈ, વિકલ્પ તો હૈ, આહાહા ! ઔર ગુરુકો વિનય કરતે હૈ વો ભી વિકલ્પ હૈ, રાગ હૈ, દુઃખ હૈ, આહાહાહા... એ અપના આચરણ કરનેકા ઈચ્છુક હોતા હુઆ, ઉસીકા નામ જિનકી શ્રદ્ધા જ્ઞાન આત્માકા હુઆ, ઉસકા આચરણ કરનેકા અભિલાષી, હવે અર્થાત્ અપની પર્યાયમેં રાગ ને દ્વેષકા આચરણ શુભઅશુભકા હૈ. અપ્રતભાવ હૈ, અત્યાગભાવ હૈ, અત્યાગભાવકા વેદન હૈ, આહાહા ! એ મેરા સ્વરૂપકા આચરણ કરનેકા મેં અભિલાષી ગુરુકો પૂછતે હૈ. આહાહા... એલા સમ્યગ્દર્શન હુઆ, સમ્યગ્જ્ઞાન હુઆ તો તેરે તો સબ ખબર હૈ, હૌ. સત્તર અઠાર ગાથામાં આતે હૈ ને ? સમ્યગ્દર્શન હુઆ મેં આત્મા આનંદ હું તો એ શ્રદ્ધામેં ઐસા આયા કિ મેં ઉસમેં આચરણ કરુંગા તો કર્મકા નાશ હોગા, ઐસી શ્રદ્ધામેં આયા હૈ, ૧૭-૧૮ ગાથામાં સમયસાર ઉસમેં ઐસા આયા હૈ.

ભગવાન આત્મા આનંદ ને જ્ઞાનસ્વરૂપકા ભાન હુઆ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? હવે એ અંદરમેં જાનેકા અભિલાષી સ્વરૂપમેં રમણ કરનેકા, આહા... તો એ ધર્મી સમકિતી જીવ મુનિકો પૂછતે હૈ, શ્રદ્ધામેં તો આયા હૈ, કિ મેં જિતના સ્વરૂપમેં રમુંગા અંદરમેં ઈતના અશુદ્ધતાકા કર્મકા નાશ હોગા. ઐસી તો સમ્યગ્દર્શનમેં શ્રદ્ધામેં આ ગયા હૈ, એ ૧૭-૧૮ ગાથામાં હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહાહા !

મારગ તો જુઓ, આહાહાહા... મેરી ચીજ, મેં શુદ્ધ ચૈતન્ય હું, અતીન્દ્રિય અપરિમિત સર્વજ્ઞ સ્વભાવી, જ્ઞાયક સ્વભાવી કહો, સર્વજ્ઞ સ્વભાવી કહો, “જ્ઞ” સ્વભાવી કહો, જ્ઞાન સ્વભાવી અકેલા આત્મા, ઐસા મેરેકો ભાન હુઆ હૈ, પણ પ્રભુ મેરે આચરણમેં રાગ ને પુણ્ય પાપકા આચરણ હજી પર્યાયમેં હૈ, અપ્રતભાવ, અત્યાગભાવ હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહાહા... એ મેરે સ્વરૂપકા આચરણ કરનેકા મેં અભિલાષી હું અને આ રાગાદિકા દુઃખકા આચરણ છોડનેકા મેં અભિલાષી પ્રભુ હું. આહાહા ! એ પૂછતા હૈ તો વિકલ્પ હૈ ને ? બાલચંદજી ! ગાથા બહોત અચ્છી આ ગઈ હૈ. આહાહાહા... આનંદનો નાથ જાગીને ઊઠે છે અંદરથી, આહાહા... ત્યારે એમ કહે છે, કે પ્રભુ મારે તો હવે મેરા સ્વરૂપકા આચરણ કરનેકા મેં કામી હું, મેરી પર્યાયમેં અત્યાગભાવ ભોગભાવ-રાગભાવ, પાપભાવ, પુણ્યભાવ ઉસકા મેરી પર્યાયમેં અપ્રતકા આચરણ હૈ. દુઃખકા આચરણ હૈ યે મેરા જ્ઞાનમેં આયા હૈ, મેરી પ્રતીતમેં આયા હૈ, જ્ઞાનમેં આયા હૈ, પણ હવે મેં તો મેરા સ્વરૂપમેં આચરણ કરનેકા કામી હું. આહાહાહા !

કહો ક્ષાયિક સમકિતી હોય, આહાહાહા... શ્રેણિક રાજ ક્ષાયિક સમકિતી આહાહા... પણ મૃત્યુકાળે દેહ છોડનેકા રાગ આ ગયા, આપઘાત ક્રિયા, છતાં સમકિતમાં દોષ નહીં, ઔર એ

સમયે તીર્થંકર ગોત્ર બાંધે એમાં ફેર નહીં, આહાહાહા... એવા શ્રેણિક રાજા અહીંયા તીર્થંકર થવાના ભવિષ્યમાં, અરે રે ! તીર્થંકરના જીવને પણ આ દશા ? આહાહા ! સમ્યગ્દર્શન હૈ, સમ્યગ્જ્ઞાન હૈ, ઓહોહોહો ! લડકા બચાનેકો આતા હૈ પિતાજીકો, મૈને જેલમેં નાખ્યા મેરી બડી ભૂલ હુઈ, માતાજીએ મને ચેતાવ્યો, ભાઈ તેરા જન્મ હુઆ તબ મૈને કચરેકે ઢેરમેં તેરેકો નાખ દિયા થા, ત્યાં પિતાજી આવ્યા મેરેકો પૂછ્યા બાળક ક્યાં ગયા ? મૈને નાખ દિયા હૈ, અરેરે ! નાખ ક્યું દિયા એ મેરે પેટમેં આયા થા તબ મેરે સપના આતા થા કે આપકા કાળજા ખાઉં એ કારણ મૈને બાળકકો છોડ દિયા. અરે ! આહાહાહા ! એ ઉકરડેથી બાળકને લઈ આવે છે રાજકુમાર (કો). આહાહાહા ! કુકડા-કુકડા હોતા હૈ ને કુકડા ચાંચ મારે છે શરીર કુણુ રાજકુમારનું, પીડા પીડા પીડા ત્યાં શ્રેણીક જાય છે અને ઉપાડી લે છે. ભાઈ ! તેરા બાપે એ ક્રિયા થા ને ઉસકો તેં જેલમેં નાખ્યા રાજ કરનેકો ? અરે માતા મેરી બડી ભૂલ હુઈ, મેરે ખબર નહીં, હું પિતાજીકો જેલમેંસે નિકાલનેકો જાતા હું, હાથમાં બરછી લેકે ગયે અને વો (શ્રેણિક) જાને કે આ મને મારને આયા, હૈ સમકિતી જ્ઞાની, ક્ષાયિક સમકિતી, તીર્થંકરકા જીવ, તીર્થંકર હોનેવાલા, આહાહાહા... એને દેહ છૂટનેકા (સમયે) હીરા ચૂસ લિયા મરનેકો. એ ભાવ કેસા હૈ પાપ હૈ કે નહીં ? પાપ તો આયા હૈ, વેદનમેં પાપ હૈ, આહાહાહા... પણ સમ્યગ્દર્શનમેં દોષ નહીં. આહાહાહા !

એ અહીંયા કહેતે હૈ. આહાહાહા... શું પ્રભુનો મારગ ? શું વીતરાગનો પંથ ? મૈ તો મેરા વીતરાગ સ્વરૂપ ભગવાન મેરેકો ઉસકા જ્ઞાન હુઆ હૈ, વર્તમાન પર્યાય નિર્મળ હુઈ હૈ ઉસકા જ્ઞાન હુઆ હૈ ઔર વર્તમાન સાથમેં દુઃખકી દશા અવ્રત અત્યાગકા ભાવ હૈ, એ દુઃખકા જ્ઞાન ભી મેરે હુઆ હૈ. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? મારગ બાપુ ! અલૌકિક હૈ કોઈ, આહાહા... એ ઈચ્છુક હોતા હુઆ પૂછતા હૈ જોયું, હવે રાગકા દુઃખકા ત્યાગ નહીં ક્રિયા, યહાં તો સ્વરૂપકા આચરણ કરનેકા ઈચ્છુક હોતા હૈ ઐસા શબ્દ લિયા હૈ ભાઈ, રાગકા અત્યાગ હૈ ઉસકા મૈ ત્યાગ કરું ઐસા શબ્દ ન લિયા મૈ તો મેરા સ્વરૂપ, આહાહાહા... ક્યા કહા ? સમજમેં આયા ? મેં રાગકા ત્યાગ કરનેકા ઈચ્છુક ઐસા ન લિયા, (શ્રોતા:- અસ્તિથી છે) અસ્તિસે લિખા હૈ. પણ મેં તો સ્વરૂપકા આચરણ કરનેકા ઈચ્છુક હું. સમ્યગ્દર્શિ હૈ, સમ્યગ્જ્ઞાની હૈ, સ્વનો અનુભવ હૈ, સબ જ્ઞાન હુઆ હૈ, આહાહા... તો મેરે પ્રભુ, મેરા આનંદકા નાથકા આચરણ, અલ્પ આચરણ હુઆ હૈ, પણ વિશેષ આચરણ નહીં, અત્યાગભાવ હજી મેરેમેં હૈ, તો મૈ મેરા સ્વરૂપમેં આચરણ કરનેકા ઈચ્છુક, આહાહાહા... એ પૂછતા હૈ, જુઓ તો શૈલી તો જુઓ. આહાહાહા !

અરે જગતનેં સત્ય મળે નહીં સાંભળવા એ ક્યારે સમજે પ્રભુ અને આ ભવ એકએક સમય ચાલ્યો જાય છે જેનો કૌસ્તુભમણિની કિંમતથી પણ એક સમયની કિંમત કિંમતી છે. મનુષ્યભવ ઉસમેં આ જો ન ક્રિયા તો ઉસને કાંઈ નહીં ક્રિયા, આહાહા... યહાં તો સમ્યગ્દર્શન હુઆ ઔર સમ્યક્જ્ઞાન હુઆ ઔર ભવકા નાશ હુઆ અનંતકા, અનંતકા હુઆ, પણ હજી થોડા રાગકા અત્યાગભાવ હૈ, રાગકા આચરણ હૈ તો પ્રભુ ગુરુ પાસે જાતે હૈ. પ્રભુ પણ આપને તો સબ જ્ઞાન હૈ ને સમકિત હૈ ઔર પૂછતે હૈ હમકો ? વિનયસે પૂછતે હૈ. (ગુરુ બોલે) તુમકો તો સમ્યગ્દર્શન હૈ તો ખ્યાલ હૈ કે સ્વરૂપમાં ઠરુંગા તબ રાગકા ત્યાગ હોગા, એ તો તમને ખબર

હૈ. હૈ, પણ મૈ તો પ્રભુ... આહાહા... આહાહા... એવા આચરણ કરનેકા ઈચ્છુક, ઉસીકા આચરણ કરનેકા ઈચ્છુક, રાગકા ત્યાગ કરનેકા ઈચ્છુક ઐસા ન લિયા. સમજમૈ આયા ? આહાહાહા !

મારો આનંદનો નાથ અતીન્દ્રિય પ્રભુ સાગર ઈસકા મેરે જ્ઞાન હુઆ હૈ પ્રતીત હુઈ અનુભવ હુઆ હૈ પણ મેરે આચરણમૈ કમી હૈ તો મેરા સ્વરૂપમૈ આચરણ કરનેકા મૈ કામી અભિલાષી હું. આહાહા... હૈ તો વિકલ્પ, આહાહા... ગુરુ પાસે મહા સંત મુનિ પાસે કહતે હૈ પ્રભુ. આપ સમકિતી હૈ જ્ઞાની હૈ સબ જાનતે હૈ, મૈ જાનતા હું પ્રભુ પણ મેરી ભાવના હવે અંતર સ્વરૂપમૈ રમનેકી હુઈ હૈ, મેરી પર્યાયમૈ આચરણકા રાગદ્વેષ દુઃખ હૈ. મેરૈ ખ્યાલમૈ આ ગયા હૈ પણ મૈ હવે તો મેરા સ્વરૂપમૈ આચરણ કરનેકા અભિલાષી હું. આહાહાહા !

ઈસ આત્મારામકો હૈ, પૂછતા હૈ કિ, ઈસ આત્મારામકો, આતમરામ પ્રભુ ચૈતન્યના બાગમાં રમતે હૈ આત્મા, આહા... એવો આત્મા. આતમરામ જેમ બાગમાં ફૂલ હોય, ફૂલ ઝાડમૈ સુગંધ દેતે હૈ, એમ ભગવાનમાં અનંત ગુણ હૈ એ આતમબાગમૈ આત્મા જ્ઞાની અંતર રમતે હૈ આતમરામ આહાહા... એ આત્મારામકો અન્ય દ્રવ્યોકા ત્યાગના કયા હૈ પ્રભુ ? મૈ મેરા આચરણ કરનેકા અભિલાષી, પણ હવે રાગકા મૈ ત્યાગ કરું ? હૈ ? દ્રવ્યોકા પ્રત્યાખ્યાન ત્યાગ કયા હૈ ? આહાહાહા... આવી વાતું છે બાપા ! આ તો મહા ભગવાન ત્રણ લોકનો નાથ તીર્થકરની વાણી અને એ ઈન્દ્રો સૂને, એકાવતારી ઈન્દ્રો, એકભવતારી ઈન્દ્રો, શકેન્દ્ર હૈ, દેવ હૈ ત્યાંથી મનુષ્ય હોકર મોક્ષ જાનેવાલા હૈ, એ સમકિતી હૈ. શકેન્દ્ર હૈ સુધર્મ દેવલોક એ ઈન્દ્ર જ્યારે સભામૈ આતે હૈ અને ભગવાન આ વાત કરતે હૈ. એ કેવી વાત હશે ? (શ્રોતા:- અલૌકિક) આહાહાહા... ભવ્યના ભાગ્યના યોગે ભગવાનની વાણી નીકળતી હૈ. આતે હૈ ને, ભવિ ભાગન જોગ.

ભાઈ આંહી તો અંતરની વાતું છે નાથ. આહાહા ! સમ્યગ્દર્શન હુઆ, સમ્યગ્જ્ઞાન હુઆ, અનુભવ હુઆ, તો ભી ઉસકો હવે સ્વરૂપકા આચરણ કરનેકા અભિલાષી, યહાં મેરી પર્યાયમૈ રાગદ્વેષકા દુઃખકા આચરણ હૈ પ્રભુ, તો હવે તો મૈ આનંદકા આચરણ કરનેકા ઈચ્છુક, એ રાગ અને દુઃખકા ત્યાગ કેસે હોતા હૈ ? જ્ઞાન તો હૈ પણ સ્થિરતા માટે પ્રશ્ન કરતા હૈ. આહાહાહા... ઈસ આત્મારામકો અન્ય દ્રવ્યોકા પ્રત્યાખ્યાન, રાગઆદિકા ત્યાગ, રાગ એ તો અન્ય દ્રવ્ય હૈ ને ? દુઃખકી દશા અપનેમૈ હૈ પણ હૈ તો પરવસ્તુ એ અપની ચીજ નહીં. આહાહાહા... આ લોકો સમ્યગ્દર્શન વિના પ્રત્યાખ્યાન કરે એ તો પ્રત્યાખ્યાન હૈ હી નહીં એ તો અજ્ઞાન હૈ સબ. એ જેન્તીભાઈ ! આ શું તમારા બધાયે કર્યું અત્યાર સુધી ? હમણાં એમના ભત્રીજાએ કર્યા 'તાને આઠ ઉપવાસ, મુંગાએ આવ્યા 'તાને અહીંયા તમે શું કર્યું 'તું આઠ ઉપવાસ કે દસ ? આઠ - જમાડયું ' તું ને. પણ આંહી એ નહીં બાપુ. આહાહા ! એ આત્મજ્ઞાન વિનાનો ત્યાગ એ ત્યાગ હૈ નહીં. એ તો મિથ્યાત્વ ભાવ અંદર હૈ. (શ્રોતા:- એ ધર્મનો ત્યાગ ન થયો) સ્વભાવકા ત્યાગ હુઆ. રાગકી ક્રિયા કરતે હૈ અને મૈ ધર્મ કરતા હું એ તો સ્વભાવકા ત્યાગ હુઆ.

આહાહા... કહો છોટાભાઈ ! આવી વાત છે આ. કલકતામાં ક્યાંય મળે એવું નથી બધેય રખડવાના રસ્તા, આ લોકોને તેથી એકાંત લાગે છે એટલે બિચારા વિરોધ કરે છે. તો પણ હમણાં બહુ થયું કલકતાથી કાગળ આવ્યો ભાઈ ગયા 'તાને જ્ઞાનચંદળ, પાટણીજી ! જ્ઞાનચંદળ

ગયા 'તા, તો કાગળ આવ્યો લોકો (વ્યાખ્યાનમાં) બહુ આવતા 'તા અને વિરોધીઓને પણ જરી 'ક ક્ષમાનો ભાવ, અમારી ભૂલ હતી ભાઈ બધાએ ક્ષમા કરી કલકતામાં અને અજમેરમાં, અજમેરમાં તો કભી પચાસ વરસમેં એસા નહીં હુઆ થા. હુકમીચંદજી ગયે હુકમીચંદજી અત્યારે બહુ ક્ષયોપશમ બહોત. લોકો કહે એસી બાત હમેં પચાસ વરસમેં નહીં સૂની ઈતની માણસકી ભીડ અજમેર નહીં તો ત્યાં તો ભાગચંદજી સ્વામી જરી મુનિભગત તત્વકા વિરોધ કરે, પણ એ માને કે અમારી દૈષ્ટિ બરાબર છે, પણ વો ભી સબ માણસ સમાતે નહીં, ઉસને ભી કહા એસી બાત હમેં સૂની નહીં, પચાસ વર્ષમેં અજમેરમેં એસી બાત હમને નહીં સૂની, પત્ર આયા હૈ કલ. આહાહા ! હતી ક્યાં વસ્તુ ક્યાં હતી ? આ તો અહીંયાસે નીકળ્યા પછી બાત હૈ. આહાહા... પણ ઈતના નરમ થઈને એસા નહીં તો અજમેર તો આખું ગામ લગભગ અમુક ભજનમંડળી કે એવા કોઈ કોઈ પ્રેમી પુનમચંદ પહાડિયા છોકરા છે, બે ભાઈ બહુ એ પ્રેમી છે એવા હશે થોડા, બાકી અત્યારે તો એટલો રસ જાગી ગયો કે શિક્ષણ શિબિર કરો અહીંયા પચીસ હજાર રૂપીયા નિકાલા શિક્ષણ શિબિર આ જાતકા શિક્ષણ, આહાહા ! જગતના ભાગ્ય હૈ ને ? એવી આ વસ્તુ પ્રભુ ! આ શિક્ષણ શિબિર એ દૂસરી જાતકી હૈ. આહાહાહા... આત્મજ્ઞાન વિના સમ્યજ્ઞાન વિના જે આ અપવાસ ને ત્યાગ ને એમ માને કે અમે અપવાસ કર્યો એ તો બધો મિથ્યાત્વ હૈભાવ હૈ. (શ્રોતા:- ગુરુ તેને લંઘન કહે છે) એને લંઘન જ કહે છે. વિષય કષાય આહારો ત્યાગો, “જતન વિજયતે ત્યાગે જત વિજયતે ઉવાસેસ જ્ઞેયમ” રાગનો ત્યાગ, ઈચ્છાનો ત્યાગ આદિ, આહાહા... એ ત્યાગ હોય ત્યાં ઉપવાસ હોય ત્યાં આત્મા સંગ વસે ઉપવાસે, શેષમ લંઘનમ, શેષ લાંઘણ હૈ. આહાહાહા ! વસ્તુ સ્વરૂપ એસા હૈ. આહાહા ! કેટલી વાત મૂકી છે ભાઈ ! સ્વરૂપનું જ્ઞાન હુઆ, અનુભવ હુઆ, જ્ઞાન હુઆ, એ પ્રશ્ન કરતે હૈ મેરે સ્વરૂપમેં આચરણ કરનેકા મેં કામી હું. આહાહા... મેરી પર્યાયમેં રાગ ને દ્વેષકા અત્યાગરૂપી દુઃખકા વેદન હૈ. આહાહા... સમ્યજ્ઞેષ્ટિ જ્ઞાની એ પ્રભુ એ વેદનકા ત્યાગ મેરા સ્વરૂપમેં આચરણ કરનેકા અભિલાષી એ દુઃખકા વેદનકા ત્યાગ કયા હૈ ? જાનતે હૈ પણ ગુરુ પાસ વિનયસે. આહાહાહા ! નમ્રતા હૈ ને ? આહાહાહા..

* વૈરાગ્ય તો તેને કહીયે કે પર તરફથી ખસીને જે અંદરની મહાસત્તા તરફ ઢળ્યો છે, પુણ્ય-પાપથી અને પર્યાયથી પણ ખસીને અંદરમાં જવું તે વૈરાગ્ય છે. જેને રાગમાં રહેવું ગોઠતું નથી, પરદ્રવ્યમાં અટકવું ગમતું નથી અને જે પર્યાય પ્રગટી એટલામાં જ રહેવું પણ જેને ગોઠતું નથી, ધ્રુવ પાટ પડી છે અંદરમાં, એમાં જેને જવું છે. એને તો પર્યાયમાં રહેવું પણ ગોઠતું નથી.

(દૈષ્ટિનાં નિધાન - ૨૪૧)

ગાથા - ૩૪

સવ્વે ભાવે જમ્હા પચ્ચક્ખાઈ પરે ત્તિ ણાદૂણં ।

તમ્હા પચ્ચક્ખાણં ણાણં ણિયમા મુણેદવ્વં ॥૩૪॥

સર્વાન્ ભાવાન્ યસ્માત્પ્રત્યાખ્યાતિ પરાનિતિ જ્ઞાત્વા ।

તસ્માત્પ્રત્યાખ્યાનં જ્ઞાનં નિયમાત્ જ્ઞાતવ્યમ્ ॥૩૪॥

યતો હિ દ્રવ્યાન્તરસ્વભાવભાવિનોઽન્યાનખિલાનપિ ભાવાન્ ભગવજ્ઞાતૃદ્રવ્યં સ્વસ્વભાવભાવાવ્યાપ્યતયા પરત્વેન જ્ઞાત્વા પ્રત્યાચષ્ટે, તતો ય એવ પૂર્વે જાનાતિ સ એવ પશ્ચાત્પ્રત્યાચષ્ટે, ન પુનરન્ય ઇત્યાત્મનિ નિશ્ચિત્ય પ્રત્યાખ્યાનસમયે પ્રત્યાખ્યેયોપાધિમાત્રપ્રવર્તિત-કર્તૃત્વવ્યપદેશત્વેઽપિ પરમાર્થનાવ્યપદેશ્યજ્ઞાનસ્વભાવાદપ્રચ્ચવનાત્ પ્રત્યાખ્યાનં જ્ઞાનમેવેત્યનુભવ-નીયમ્ ।

સૌ ભાવને પર જાણીને પચખાણ ભાવોનું કરે,
તેથી નિયમથી જાણવું કે જ્ઞાન પ્રત્યાખ્યાન છે. ૩૪.

ગાથાર્થ:- [યસ્માત્] જેથી [સર્વાન્ ભાવાન્] ‘પોતાના સિવાય સર્વ પદાર્થો [પરાન્] પર છે’ [ઇતિ જ્ઞાત્વા] એમ જાણીને [પ્રત્યાખ્યાતિ] પ્રત્યાખ્યાન કરે છે-ત્યાગે છે, [તસ્માત્] તેથી, [પ્રત્યાખ્યાનં] પ્રત્યાખ્યાન [જ્ઞાનં] જ્ઞાન જ છે [નિયમાત્] એમ નિયમથી [જ્ઞાતવ્યમ્] જાણવું. પોતાના જ્ઞાનમાં ત્યાગરૂપ અવસ્થા તે જ પ્રત્યાખ્યાન છે, બીજું કંઈ નથી.

ટીકા:-આ ભગવાન જ્ઞાતા-દ્રવ્ય (આત્મા) છે તે અન્યદ્રવ્યના સ્વભાવથી થતા અન્ય સમસ્ત પરભાવોને, તેઓ પોતાના સ્વભાવભાવ વડે નહિ વ્યાસ હોવાથી પરપણે જાણીને, ત્યાગે છે; તેથી જે પહેલાં જાણે છે તે જ પછી ત્યાગે છે, બીજો તો કોઈ ત્યાગનાર નથી-એમ આત્મામાં નિશ્ચય કરીને, પ્રત્યાખ્યાનના (ત્યાગના) સમયે પ્રત્યાખ્યાન કરવાયોગ્ય જે પરભાવ તેની ઉપાધિમાત્રથી પ્રવર્તેલું ત્યાગના કર્તાપણાનું નામ (આત્માને) હોવા છતાં પણ, પરમાર્થથી જોવામાં આવે તો પરભાવના ત્યાગકર્તાપણાનું નામ પોતાને નથી, પોતે તો એ નામથી રહિત છે કારણ કે જ્ઞાનસ્વભાવથી પોતે છૂટયો નથી, માટે પ્રત્યાખ્યાન જ્ઞાન જ છે-એમ અનુભવ કરવો.

ભાવાર્થ:-આત્માને પરભાવના ત્યાગનું કર્તાપણું છે તે નામમાત્ર છે. પોતે તો જ્ઞાનસ્વભાવ છે. પરદ્રવ્યને પર જાણ્યું, પછી પરભાવનું ગ્રહણ નહિ તે જ ત્યાગ છે. એ રીતે, સ્થિર થયેલું જ્ઞાન તે જ પ્રત્યાખ્યાન છે, જ્ઞાન સિવાય કોઈ બીજો ભાવ નથી.

પ્રવચન નં. ૯૭ ગાથા - ૩૪

ઈસ આત્મારામકો અન્ય દ્રવ્યોંકા પ્રત્યાખ્યાન કયા હૈ ઉસકો આચાર્ય ઈસ પ્રકાર કહતે હૈ-
 સવ્વે ભાવે જમ્હા પચ્ચકર્ણ પરે ત્તિ ણાદૂળં ।
 તમ્હા પચ્ચકર્ણાણં ણાણં ણિયમા મુણેદવ્વં ॥૩૪॥
 (હરિગીત)

સૌ ભાવને પર જાણીને પચખાણ ભાવોનું કરે,
 તેથી નિયમથી જાણવું કે જ્ઞાન પ્રત્યાખ્યાન છે. ૩૪.

આહાહા ! ગાથાર્થ થોડા લઈએ. જિસસે અપનેસે અતિરિકત સર્વ પદાર્થોંકા, પર હૈ એસા જાનકર રાગ દયા દાનકા, રાગ ભક્તિકા વિનયકા રાગ આતા હૈ પણ જાનતે હૈ કિ એ પર હૈ. મેરી ચીજ નહીં, મેરી પર્યાયમેં હોતા હૈ પણ મેરી ચીજ નહીં. આહાહાહા... એસા જાનકર પ્રત્યાખ્યાન કરતા હૈ ત્યાગ કરતા હૈ, ઉસસે પ્રત્યાખ્યાન જ્ઞાન હી હૈ, અર્થાત્ જાના કે આ રાગ હૈ એસા જાનકર જ્ઞાનમેં સ્થિર હો ગયા વો પ્રત્યાખ્યાન હૈ. જ્ઞાન સ્વરૂપી ભગવાન જ્ઞાનમેં લીન હો ગયા એ પ્રત્યાખ્યાન હૈ. આહાહા !

વાત તે વાત, ત્રણ લોકના નાથની વાણી સંતો, એ જગતને જાહેર કરે છે, આડતિયા થઈને જાહેર કરે છે. આહા... આહાહાહા ! પ્રભુ તો આમ કહતે થે, પ્રભુનો મારગ તો આ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? કેના ગર્વ કરના, કેના અભિમાન કરના, આહા... યશ લેના, આબરૂ લેના ને ભાઈ કયા હૈ તેરે ? કહાં તેરે જાના હૈ નાથ ? આહાહા ! તેરા સ્વરૂપકા આચરણ કરના યે તેરા યશ હૈ. આહાહાહા... આહા ! એસા નિયમસે જાનના.

અપને જ્ઞાનમેં ત્યાગરૂપ અવસ્થા હી પ્રત્યાખ્યાન હૈ. કયા કહતે હૈ ? ભગવાન આત્મા જ્ઞાનસ્વરૂપીકા દૈષ્ટિ જ્ઞાન તો હુઆ અનુભવ, હવે જ્ઞાન જ્ઞાનમેં રહતે હૈ જ્ઞાન જ્ઞાનમેં ઠરતે હૈ ઉસકા નામ પ્રત્યાખ્યાન હૈ. આહાહા ! આ કાંઈ બહારના ત્યાગ ક્રિયા એ પચખાણ એ પચખાણ નહીં બાપા ! એ તો અજ્ઞાનભાવ હૈ સૂન તો સહી. સમજમેં આયા ? જ્યાં આત્મા જ્ઞાનસ્વરૂપી પ્રભુ, અતીન્દ્રિય આનંદકા નાથ પ્રભુ સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ એ સત્ શાશ્વત આનંદ ને જ્ઞાનકા સાગર પ્રભુ એ જ્યાં ભાનમેં આયા જ્ઞાન હુઆ કે મૈ તો પૂર્ણાનંદ ને પૂર્ણજ્ઞાન સ્વરૂપ હું, એસા જીવ સ્વભાવ જ્ઞાનમેં સ્થિર હો જાતા હૈ, એ પ્રત્યાખ્યાન હૈ. આહાહાહા ! આહાહાહા... એ આનંદકી ધારા વહી ત્યાં વિશેષ જ્ઞાન જ્ઞાનમેં સ્થિર હુઆ, જે જ્ઞાનસ્વરૂપકા ભાન થા અંશે આચરણ થા, અંશ એક શ્રદ્ધા થી સમકિત થા, જ્ઞાન થા અને અંશે આચરણ ભી થા, પણ આ તો વિશેષ જ્ઞાનસ્વરૂપ ભગવાન આત્મામાં જ્યાં લીન હુઆ આત્માનો આશ્રય કરકે, તો એ જ્ઞાનસ્વરૂપી પરિણમન આનંદરૂપી હુઆ, વો હી પ્રત્યાખ્યાન હૈ. આહાહાહા... આવું આ પ્રત્યાખ્યાન છે, કહો - નૌતમભાઈ તમે તો આવું, સાંભળ્યું ય ન હોય, સ્થાનકવાસીમાં તો આ કરો ને તે કરો. (શ્રોતા:- સાચા સ્થાનક વાસ અંદરમાં હોય ને) ઓલા તો બનાવટી આ સ્થાનક અંદર હૈ ભગવાન, કાલે આવ્યું તું ને સ્થાયી. સ્થાયી ઈતિ ભગવાન ધ્રુવસ્થાન હૈ, સ્થાન

है त्यां वसने, अे स्थानकवासी है. (श्रोता:- ओलुं तो बहारनुं) अे तो अज्ञान है. आहाहा ! आहाहा !

अपने ज्ञानमें त्यागरूप अवस्था अथवा अपने ज्ञानमें रागका अभावरूप अवस्था, अर्थात् आनंदकी उग्र अवस्था अे प्रत्याप्यान है. आहाहाहा... अहीं तो सम्यग्दृष्टि ज्ञानीने पण वेदन है रागका दुःखका. आहाहा... कोइ कहे के ज्ञानीको दुःखका वेदन ही नहीं, अे दृष्टि मिथ्यात्व है, अे कांइ वस्तुने समजतो नथी. समजमें आया ? आहाहाहा... अने दुःखका वेदन करना अे तीव्र कषाय है, अेम कहते है, अे अज्ञान है, मूढ है. अरे छडा गुणस्थान सुधी दुःखका वेदन है, सातमे ली अबुद्धिपूर्वक दुःखका वेदन है, अरे दसमा तक ली अबुद्धिपूर्वक दुःखका वेदन है. भाइ तने खबर नथी. पूर्णानंद ज्यां लग प्रगटे नहीं त्यां सुधी दुःखका अंश है अंदर. आहाहा...आहाहाहा... मारग बहु (सूक्ष्म) - (श्रोता:- बहु स्पष्ट योषो). आहाहाहा...

टीका: - आ भगवान ज्ञाता, भाषा देओ, भगवान ज्ञाता दृष्टा, ज्ञाता द्रव्य, आहाहा ! अे प्रभु आत्मा तो ज्ञायक द्रव्य है, सर्वज्ञ, सर्वज्ञ स्वभावी द्रव्य है अेम न कहेता ज्ञायक कडा, अेम कहेता ज्ञान स्वभावी ज्ञाता कडा, आहाहाहा... पण भगवान आत्मा भाषा अेम लिया. आहाहा ! अेक ठेकाषे बहार वात गइ आत्माको भगवान कहते है के नहीं, नहीं अत्यारे भगवान न होय, अरे सांभणने प्रभु. बहारसे आया था कोइ, अत्यारे भगवान न होय. अरे भगवान त्रण्ये काणे आत्मा तो भगवान ही है. स्वभाव तो उसका भगवान ही है, पर्यायमें भूल है, आहाहा... भगवानपणा न हो तो पर्यायमें भगवानपणा आयेगा कहांसे ? कांइ बहारसे आता है कोइ यीज ? प्राप्तकी प्राप्ति है, भगवान भग नाम आनंद ने ज्ञानकी लक्ष्मी, वान नाम अेना स्वरूप. भगवान ज्ञान अने आनंद लक्ष्मीवान अे आत्मा है.

(श्रोता:- बे प्रकारनी लक्ष्मी लागे छे) धूणनी लक्ष्मी अे तो रभडवानी है मारी नाभवानी पैसा धूण, अणव धूण माटी धूण मैं लक्ष्मीवान हुं मैं लक्ष्मीपति हुं- जडपति हुं. आहाहा ! अहींया तो दूसरी वात है. बापा अे लक्ष्मी तो क्यांय रही गइ अणव पण अंदरमें राग है उसका मैं स्वामी हुं अे ली मिथ्यादृष्टि है. वेदन है ज्ञानीको, पण अे मेरी यीज नहीं मेरा वेदनमें आता है, अे अपेक्षा मेरेमें है, पण वो मेरी त्रिकाणी यीजमें नहीं. आहाहा ! समजमें आया ? इवे अेक अपेक्षाअे अैसा ली कडा, दूसरी अपेक्षाअे प्रवचनसारमें नय अधिकारमें अैसा ली कडा के ज्ञानीको आत्मज्ञान हुआ, सम्यकदर्शन हुआ, उसको ली जो राग आता है, दुःख होता है, उसका वो स्वामी है. ४७ नयमें लिया है. समजमें आया ? क्योंकि उसकी पर्यायमें होता है, कोइ परसे होता है ने परमें होता है अैसा नहीं. आहाहाहा... समकित्ती ज्ञानी पण अपनी पर्यायमें जे दुःखकी पर्याय होती है, आ अत्यागभावनी उसका ली स्वामी तो मैं हुं. आहाहाहा ! पण उसका इवे मैं उसका आयरण करनेका अम्बिलाषी, अे स्वामीपणा मेरी पर्यायमें रागका है दुःखका, उसका त्याग प्रत्याप्यान कैसे हो उसकी बात विशेष कहेगा.

(श्रोता:- प्रमाण वचन गुरुदेव)

પ્રવચન નં. ૯૮ ગાથા - ૩૪ તા. ૩-૧૦-૭૮ મંગળવાર આસો સુદ-૧ સં. ૨૫૦૪

સમયસાર ગાથા-૩૪. શિષ્ય, અપના સ્વરૂપ ગુરુમુખસે સૂનકર અપના આત્મા રાગસે ભિન્ન હૈ એસા આત્માકા અનુભવ સમ્યગ્દર્શન હુઆ, જ્ઞાતા વસ્તુ એ મૈં હું એવી દૈષ્ટિમેં જ્ઞાતા-પણાકી પ્રતીત ક્રિયા, આત્મામેં આનંદકા અંશકા વેદન ભી આયા. વો શિષ્ય એમ પૂછતે હૈ હવે, સમ્યગ્દૈષ્ટિ હૈ અનુભવી હૈ, આહાહા... પ્રભુ, મેરે સ્વરૂપકા આચરણ કિસ પ્રકાર હો, મેરા સ્વરૂપમેં આચરણ સમ્યગ્દર્શન હૈ, અનુભવ હૈ, પણ હજી આચરણમેં શુભઅશુભ રાગ આચરણમેં પડા હૈ. સમજમેં આયા ? શુભઅશુભ દુઃખ રાગ એ આચરણમેં (હૈ) શિષ્ય (કો) સમ્યગ્દર્શન અનુભવ હોને પર ભી રાગાદિ આચરણમેં હૈ, પર્યાયમેં રાગકા પુણ્યકા પાપકા આચરણ હૈ, એ એમ કહતે હૈ કે પ્રભુ મેરા સ્વરૂપ મૈંને જાના ઉસકા આચરણ કરનેકા મૈં ઈચ્છુક હું, તો પ્રભુ આપકો મૈં પૂછતા હું, આહાહાહા... સમ્યગ્દૈષ્ટિ, સમ્યગ્જ્ઞાની ભાન હૈ સબ તો ભી પ્રભુ ભગવંત એમ કહતે હૈ પ્રભુ મેરા આત્માકા આચરણ કિસ પ્રકાર હો એસે મૈં પૂછતા હું. આહાહાહા...

ઉસકા અર્થ, કે સમ્યગ્દર્શન અનુભવ આનંદકા હુઆ, હોને પર ભી સ્વરૂપકા આચરણ અભી નહીં હૈ સ્થિરતા જો હોની ચાહીએ એ નહીં, એ કારણ શિષ્યકો પ્રશ્ન ઉઠયા પ્રભુ મને મેરા આનંદકા નાથ જ્ઞાતા વસ્તુ, ઉસમેં આચરણ કરનેકા મૈં અભિલાષી હું. આહાહાહા... તો એ રાગાદિ આચરણકા ત્યાગ કેસે હો ? આહાહાહા... આમ છે, સમ્યગ્દૈષ્ટિ હૈ, અનુભવી હૈ. આહાહાહા... એ પણ અપની પર્યાયમેં અપ્રતકા રાગ-દ્વેષકા આચરણ દેખકર, આહાહાહા... મેરી પર્યાયમેં પ્રભુ દુઃખકા આચરણ હૈ. આહાહાહાહા... એમ સમ્યગ્દૈષ્ટિ, જ્ઞાની ગુરુને કહતે હૈ. આહાહા ! પ્રભુ ! તો એ મેરા સ્વરૂપમેં આચરણ હવે કેસે હો ? એ રાગદ્વેષ ને દુઃખકા આચરણ હૈ ઉસકા ત્યાગ અભાવ કેસે હો ? એ મૈં પૂછતા હું પ્રભુ. આહાહા ! યહાં તો એમ કહે કે સમ્યગ્દર્શન ને જ્ઞાન હુઆ તો ઉસકો દુઃખ હૈ હી નહીં એ જ્ઞાન નહીં, મિથ્યાજ્ઞાન હૈ. દૈષ્ટિ મિથ્યાત્વ હૈ. આવી વાતું આકરી બહુ બાપુ. સમજમેં આયા ? ક્યોંકિ ભગવાન આત્મા જ્ઞાતાકા નમૂના સમ્યગ્દર્શનમેં હુઆ. આહાહાહા... સમજમેં આયા ? મૈં આનંદ હું, જ્ઞાન હું, વીતરાગ મૂર્તિ મૈં પ્રભુ હું, એસી પર્યાયમેં ભી વીતરાગી સમ્યગ્દર્શન, વીતરાગી સમ્યગ્જ્ઞાન, શાસ્ત્રજ્ઞાન નહીં વીતરાગી સ્વરૂપ આચરણકા અંશ પ્રગટ હુઆ હૈ, એ હવે અપના શુદ્ધ સ્વરૂપમેં વિશેષ આચરણ કરનેકા કામી, આહાહાહા... ઔર રાગ અને દુઃખકી પર્યાયકા ત્યાગ કરનેકા કામી, પરવસ્તુકા ત્યાગ-ગ્રહણ અહીંયા તો હૈ હી નહીં. સમજમેં આયા ? મારગ બહુ ભાઈ. આહાહા !

શિષ્યકો ઉત્તર દેતે હૈ. “યતો હિ” શબ્દ હૈ ને ભાઈ ? “યતો હિ” નો અર્થ યહ ક્યોં છે ને ? યહ ‘આ’ એનો અર્થ છેને ? ગુજરાતીમાં ‘આ’ છે. આમાં એ અર્થ તો ‘હિ’ નો બરાબર છે.

“યતો હિ” સંસ્કૃત છે ને ? “યતો હિ” સંસ્કૃત હૈ. યહ છે ને યહ-યહ સંસ્કૃતમાં “યતો હિ” ૩૪ ગાથા ટીકા, કયા શિષ્ય કહતે હૈ, ઉસકા ઉત્તર ગુરુ કયા કહતે હૈ. આહાહા ! યહ ભગવાન આત્મા, આહાહાહાહા... આ ભગવાન આત્મા યહ “આ” એસી દૈષ્ટિમેં અનુભવમેં તો આયા હૈ, પ્રત્યક્ષ. આહાહાહા... મતિ શ્રુતજ્ઞાન પ્રત્યક્ષ હોકર, આ આત્મા જાનનેમેં (શિષ્યકો) આયા હૈ.

समजमें आया ? यह भगवान आत्मा ज्ञाता, आहाहाहा... गुरु कहते हैं के यह भगवान आत्मा, आहाहा ! अने भगवंत कह्युं “भगवंत् ज्ञातृ द्रव्यम्” संस्कृत, संस्कृतमें “यतो हि” भगवंत् ज्ञातृ द्रव्यं, भगवंत् ज्ञातृ द्रव्यं पहेलां शब्द “यतो हि” लिया संस्कृतमेंसे “यह”- पछी आभिरमें भगवंत् ज्ञातृद्रव्यं संस्कृतमें है. आहाहा ! आ संस्कृत है उसकी टीका है. भगवान कुंडकुंदाचार्यका श्लोक है, उसकी अमृतचंद्राचार्य टीका करते हैं, उसका आ हिन्दी अनुवाद था, अ अनुवाद पीछे गुजराती हुआ, हिंदी आपणे चलते हैं अभी. आहाहा... ‘यह’ आ ज्ञाता भगवान ज्ञाताद्रव्य, आहाहाहा... याहे तो स्त्री, बाणक हो, याहे तो पुरुष राजकुमार हो, अ अपना आत्मांमां आचरण करनेका अभिलाषी, आहाहा ! मेरा द्रव्य ‘आ’ ज्ञाता भगवंत्, ज्ञाताद्रव्य, नजरमें आया. भगवंत् ज्ञाताद्रव्य, निमित्तमें नहीं रागद्वेषमें नहीं, पर्यायमें नहीं, आ तो ज्ञाता आ ज्ञाता. आहाहा ! ज्ञाताद्रव्य अटले आत्मा है यह भगवान ज्ञाताद्रव्य प्रभु है, आवी वातुं छे. यह-यह भगवान ज्ञाता द्रव्य. यह-यह अन्य द्रव्यके स्वभावसे होनेवाले अन्य समस्त परभावोंको, आहाहा... कर्मका निमित्तसे, अपनेमें पर्यायमें होनेवाला अन्य समस्त परभाव शुभअशुभभाव आस्रव विकारी भाव, आहाहा... सम्यग्दृष्टिको भी विकारी भाव आ पर्यायमें है अम बताना है, अने उसको वेदन भी विकारीका है, आहा... तो कहते हैं के ये अन्य द्रव्यके स्वभावसे होनेवाले, अ पुण्य ने पाप, काम ने क्रोध विकल्पो जे है, अ स्वद्रव्यका स्वभाव नहीं, पर्यायमें विभावरूप अन्य द्रव्यका निमित्तसे उत्पन्न होनेवाला विभाव है. समजमें आया ?

यह अन्य ‘आ’ अ पण किया हों, ‘आ’ है अम जेम आ है यह ज्ञाता भगवंत द्रव्य है, ‘यह’ अन्य द्रव्यके स्वभावसे होनेवाला, “है” अम कहते हैं. पर्यायमें, अवस्थामें राग द्वेष ‘आ’ अन्य द्रव्यका निमित्तसे होनेवाला भाव मेरी पर्यायमें है. आहाहाहा... आवी वातुं आकरी. अरे ! यह अन्य द्रव्यके स्वभावसे होनेवाले अन्य समस्त परभावोंको, आहाहा... याहे तो तीर्थंकरगोत्र बांधे असा शुभभाव हो, आहा... पण अ तो अन्यभाव विभावभाव है. आहाहा... अ अन्य द्रव्यके स्वभावसे होनेवाला, विभावभाव अर्द्धिया द्रव्य स्वभाव नहीं अम बताना है, पर्यायमें होते हैं पण अन्यका निमित्तके कारण होता है, है अपनी पर्यायमें अपने कारणसे तो अपना स्वभाव है. यह विभावरूप परिणामनका कारण है ही नहीं, यहां ‘हि’ लेना है ने ? वो स्वभाव जे भगवंत ज्ञाता द्रव्य जो है, अ तो है, इसकी पर्यायमें द्रव्य स्वभावसे परिणामन अ नहीं. अन्य द्रव्यका स्वभावसे विकारी विभावभाव दुःखभाव मेरी पर्यायमें है. (श्रोता:- कोण कहते हैं ?) समझिती कहते हैं. अ गुरु अने कहते हैं. समजमें आया ?

अ परभावोंको पुण्य ने पाप, जे भावसे स्वर्ग मिले, जे भावसे तीर्थंकर प्रकृति बंधे, जे भावसे आहारक शरीर आटिका बंध हो, अ सब भाव, परभाव विभावभाव दुःखभाव आकुण्ठात्रुप भाव है. आहाहाहा... समजमें आया ? समस्त परभाव, अमां कोछ बाध नहीं, विकल्प मात्र याहे तो तीर्थंकरगोत्रका भाव हो अ भी विकार है, विभाव है, दुःख है, अपराध है, जे भावसे तीर्थंकरगोत्र बंधते हैं, ये भाव अपराध है. षोडश कारणभावना अ आते हैं ने,

પુરુષાર્થ સિદ્ધિ ઉપાયમેં લિયા હૈ, એ અપરાધ હૈ. આહાહાહા ! અપના યહ સ્વભાવ નહીં. અપરાધ ઉત્પન્ન હોતા (હૈ) પર્યાયમેં આહાહા... અને અપરાધકા બંધ હોતા હૈ ને, અપરાધસે ભાવબંધ હોતા હૈ ને ? અપરાધને કારણે (બંધ હોતા હૈ) નિરપરાધિ સ્વભાવસે બંધ (નહીં) હોતા હૈ. આહાહાહા ! એ અન્ય સમસ્ત અન્ય સમસ્ત યાહે જિતના વિકલ્પ શુભઆદિ હો. આહાહાહા ! યે સમસ્ત પરભાવોંકો ઉનકે અપને સ્વભાવભાવસે વ્યાસ ન હોનેસે, ભાષા દેખો, એમ કે અપને સ્વભાવભાવ જો જ્ઞાતા દેષ્ટા આનંદ હૈ એસા સ્વભાવસે વ્યાસ ન હોનેસે, એ અપના સ્વભાવભાવસે વિભાવભાવ વ્યાસ નહીં હોનેસે, સમજમેં આયા ? આહાહાહા... આવો મારગ ભાઈ સાધારણ પ્રાણીને ક્યાં જાવું બાપુ ? તે વિના જન્મ મરણ નહીં મટે ભાઈ.

(શ્રોતા:- અપની પર્યાયમેં હોતા છતાં વ્યાખ્ય-વ્યાપક નહીં ?) પોતાની પર્યાયમેં હોનેવાલા, પરસે નહીં, પરકે કારણસે નહીં, પણ અપની પર્યાયમેં હોનેવાલા હૈ ઉસકો ત્યાગના હૈ ને ? ઉસકો છોડના હૈ ને ? પર (ચીજ) છુટી હૈ ઉસકો છોડના કયા ? અપની પર્યાયમેં રાગદ્વેષ આકુળતાકા ભાવ પર્યાયમેં હૈ, પણ આત્મા અપના સ્વભાવસે પરભાવરૂપે વ્યાસ ન હોનેસે, સ્વભાવસે વિભાવરૂપ નહીં હોતા. આહાહાહા !

જુઓ આ આસો સુદ એકમ હૈ આજ, મંગળ દિવસ હૈ. રામચંદ્રજી જ્યારે રાવણને મારે છે આ દશેરા, દશહરા કહે છે ને ? માથું તો એક જ હતું, પણ હાર બહુ ઊંચો બહુ અબજો રૂપિયાની કિંમતનો હારને લઈને દેખાય આમ માથા દેખાય દશ. આહાહા... એ સીતાજીને લઈ ગયા, સીતાજી પણ જ્ઞાની સમકિતી, રામચંદ્રજી ધર્માત્મા સમકિતી એ સીતાજીકો લેનેકો ગયે, ત્યાં રાવણે લક્ષ્મણકો વિદ્યા નાખી. રાવણે વિદ્યા, આહાહાહા... અવ્રત હૈ ને હજી, રાગ ભાવ હૈ ને, રામચંદ્રજી એ ભવે મોક્ષ જાનેવાલા હૈ. ગાલીયા આમ પડયા હૈ રથમાં, કરોડો મનુષ્યો શું કહેવાય એ ? લશ્કર, મોટો પંડાલ કરોડો મનુષ્યો, એણે વિદ્યા નાખી છે. આહાહા... જુઓ સમ્યર્ગદષ્ટિ જ્ઞાની અનુભવી, લક્ષ્મણકો કહતે હૈ. આ તો હમ દુકાન ઉપર સબ ચલતે થે દુકાન ઉપર આ ગાતે થે ૬૪-૬૫-૬૬ ની સાલમાં “આવ્યા ’તા ત્યારે ત્રણ જણાં ને જાશું એકાએક” રામચંદ્રજી કહે છે લક્ષ્મણને જ્ઞાની હૈ, ગુજરાતી ભાષામાં છે.

આવ્યા ’તા ત્યારે ત્રણ જણા ને જાશું એકાએક એ માતાજી ખબરું પૂછશે બંધવ શું શું જવાબ દઈશ લક્ષ્મણ જાગને ઓ જીવ બંધવ બોલ દે એકવાર રે. સુમેરુમલજી ! આ રામચંદ્રજી જ્ઞાની અનુભવી, આહાહા... પણ હજી ગૃહસ્થાશ્રમમાં છે, રાગ હૈ ને રાગકા વેદન હૈ ને ? આહાહા... હે લક્ષ્મણ ! પ્રભુ આપણે ત્રણ જણા આવ્યા ’તા ને વનમાં. આ સીતા ગયા ને તું આ પડયો (મૂર્છામાં) ભાઈ, હું એકલો જઈશ (તો) માતા પૂછશે ભાઈ તમે ત્રણ ગયાને તું એકાકી આવ્યો પાછો. હે ! બંધવ એકવાર બોલ એકવાર બોલ. કહો બાલચંદ્રજી, જુઓ આ સમકિતી અનુભવી, આહાહા... પ્રત્યાખ્યાન નથી ને ? સ્વરૂપનું ચારિત્ર હજી નથી. આહાહા...

અને છતાં લક્ષ્મણ જાગે છે, ઓલી બાઈને કારણે એક બાઈ છે ને ? શાસ્ત્રમાં મોટો લેખ છે. વિશલ્યા નામની રાજકુમારી છે. એ પૂર્વે ચક્રવર્તીની દીકરી હતી પછી વિદ્યાધર એને લઈ ગયો તો જંગલમાં અજગર જંગલમાં ઉસકો ગળી ગયો હતો અજ એટલે બકરો ગળે એટલે ગળે એ અજગર, બકરા અજ નામ બકરા, અજગર કહેતે હૈ ને ઉસકો અજ નામ બકરા-બકરાકો ગળે

એ અજગર લાંબો પચીસ હાથનો લાંબો હતો એ કન્યાને વિદ્યાધરે જંગલમાં મૂકી 'તી. એ અજગર ગળી ગયો, થોડું બાકી રહ્યું તું મોઢું એમાં એનો બાપ આવ્યો ચક્રવર્તી શોધતા, શોધતા, શોધતા. અરે આ ક્યાં ? બાણ ઉપાડ્યું અજગરને મારવા. કન્યા કહે છે પિતાજી ન મારો મૈને તો આહારકા ત્યાગ કર દિયા છે. અજગરના મુખમાં છે, થોડા બહાર છે થોડા અંદર. આહાહાહા... પિતાજી ન મારો હું નીકળીને આહાર નહીં લઈ શકું. મેરે તો આહારકા ત્યાગ છે, આહાહાહા ! એ દેહ છૂટ ગયા. રાજાની કુંવરી તરીકે વિશલ્યા નામની હુઈ પણ એસી રહી લલિત ઉસકો હુઈ, લક્ષ્મણજી વિદ્યાને વશ છે કોઈ કહે વિશલ્યાને લાવો એ આયેગા વિશલ્યા તો જાગ્રત હો જાએગા કહો. એ વિશલ્યા આવે છે જ્યાં, જ્યાં પંડાલમાં પેસે છે ત્યાં લાખો ઘાયલ જીવ હતા ઘાયલ સાજા થઈ જાય છે. સાજા સમજતે છે ને ? (શ્રોતા:- હા, તૈયાર !) અને આ લક્ષ્મણ પાસે જ્યાં આવે છે, આમ લક્ષ્મણ જાગી જાય છે અને બોલ્યો ક્યાં ગયો રાવણ ? રાવણને મારવાનો વિકલ્પ, ક્યાં ગયો રાવણ ઉઠીને લડાઈ કરે છે, રાવણને છેદી નાખે છે. આહાહા ! છતાંય એ રામચંદ્રજી ને લક્ષ્મણ મહાપુરુષ છે ને ! આહાહા !

એ મંદોદરી રાવણની સ્ત્રી પાસે જાય છે મારીને, બા બહેન માતા અમે આવી વાસુદેવ ને બળદેવની પદવી લઈને આવ્યા છીએ એ કારણે આ હુઆ છે. મેરા કોઈ વિરોધી નહીં થા. પણ આ પદવીને યોગ્ય આ કામ ક્રિયા છે. જુઓ સમક્રિતી જ્ઞાની. આહાહાહા... એ મંદોદરી રાંડે છે એટલે ત્યાં જાય છે. માતા, બહેન અમે આ પદવીધર છીએ એ કારણે આ કામ હુઆ, બહેન આહાહા... માફ કરજો. આહાહાહા ! એ ભાઈ રાવણને બાળવા લઈ જાય છે, પ્રભુ રામચંદ્રજી ને લક્ષ્મણ સાથે જાય છે, એ સુમેરુમલજી, જુઓ તો ખરા ઇતિહાસ સમક્રિતી જ્ઞાની આવો રાગ હતો રાગનો અને જ્યારે રાવણને બાળે છે તળાવની પાળ ઉપર મોટી છે, પોતે બેસે છે રામચંદ્રજી ને લક્ષ્મણ, કહો મારી નાખ્યા એના પ્રત્યે પણ પાછો આ ભાવ, સમક્રિતી છે અનુભવી છે. રાગ આ ગયા જરી પદવીને યોગ્ય, રાગ વેદન દુઃખના હુઆ. આહાહા...

એ અહીં શિષ્ય પૂછે છે, પ્રભુ મારો નાથ આત્મા જ્ઞાતાદ્રવ્ય પ્રભુ, મેરી દૈષ્ટિએ આયા છે, મેરા ભગવાન આત્મા મેરા અનુભવમે, અનુભવ જે વસ્તુ અનંત ગુણકા પિંડ છે ઉસકે અનુસરીને અનુભવ હુઆ છે, પ્રભુ મેરે પણ મેરા સ્વરૂપમે આચરણ કરનેકા અભિલાષી હું મૈ. આહાહાહા... મેરી પર્યાયમે રાગદ્વેષકા આચરણ છે માટે પ્રભુ તો ઉસકા ત્યાગ અને સ્વરૂપકા આચરણ કેસે હો ? તો ગુરુ કહતે છે, આહાહા... સીતાજીને જ્યારે લઈ જાય છે, રાવણ આવે છે નજીક, છેટો રહેજે. છ માસ મારી સામું જોઈશ નહીં, સમક્રિતી. એય સુમેરુમલજી ! સીતાજી જ્ઞાની, આત્મજ્ઞાની, આહાહાહા... પતિપ્રતા, રામચંદ્રજી સિવાય વિકલ્પ નહીં કોઈ પતિકા ગમે તે હો રાવણ આવે છે આમ, મારો નાથ છ મહિનામાં મારી સંભાળ લેવા ન આવે પછી તારે વિચારવું. આવશે. જો આ સમક્રિતીના પણ અંદર આચરણ. આહાહાહા...

એમાં હનુમાનજી, હનુમાન છે ને રાજકુમાર, રાજકુમાર છે ઈ હોં વાંદરો નથી હોં. વાંદરાનું તો એની ધ્વજામાં ચિહ્ન હતું વાંદરા નહોતા. ત્રણ ખંડમાં તો એના જેવું કોઈનું રૂપ નહોતું એવા હનુમાન કામદેવ હતા. આહાહા... એ રામચંદ્રજીની અંગુઠી છે ને એ લેકર જાય છે સીતાજી પાસે જુઓ આ સમક્રિતીના આચરણના રાગના ભાવ. આહાહા... અંગુઠી આમ દેખે

છે સીતાજી “વનચર વિરા રે વધામણી, હે વિરા ક્યાં થકી લાવ્યો, એ અંગુઠી મારા નાથની” એ સમકિતી રામચંદ્રજીની હતી ને અને એના જેવા તો કોઈ પુરુષ નહતા ને તે વખતે તો બળદેવ પુરુષ હતા “એ અંગુઠી મારા નાથની એ વિરા ક્યાં થકી લાવ્યો, વનચર વિરા રે વધામણી”. આ વધામણી આ અંગુઠી લઈને આવ્યો મને વધામણી આવી, હવે ભગવાન આવશે. હવે રામચંદ્રજી આવશે. આહાહા... જુઓ આ વિકલ્પો રાગના. આહાહાહા... પછી તો રામચંદ્રજી ત્યાં જાય છે ને (રાવણને) મારે છે. આહાહા !

સમકિતીના પણ આચરણમાં પણ રાગના આચરણ હોય છે. આહાહા ! અપ્રતભાવ છે ને ? અચારિત્ર ભાવ છે ને ? આહાહા ! તો પ્રભુ હવે તો મેરે મેરા આચરણ કરના હૈ ને નાથ. આહા ! મેરી પર્યાયમેં પરભાવકા આચરણ તો હૈ મેરા સ્વભાવ, પરભાવરૂપે હો એસા નહીં, પણ પર્યાયમેં વિભાવરૂપ પરદ્રવ્યકા નિમિત્તસે મેરી પર્યાયમેં હૈ. આહાહાહા... તો કહેતે હૈ પ્રભુ, શિષ્યને ગુરુ કહેતે હૈ કે તેરા દ્રવ્ય સ્વભાવ તો ઉસમેં વ્યાસ ન હોનેસે, પણ દ્રવ્ય સ્વભાવ જો હૈ ઉસસે તો વિભાવરૂપ પરિણમન નહીં હોતા. ભગવાન આત્મા, આહાહાહા... જ્ઞાન ને આનંદ ને શાંત રસનો દરિયો પ્રભુ, અકષાય સ્વભાવનો સાગર નાથ, એ અકષાય સ્વભાવ સ્વરૂપ અપના સ્વભાવસે કષાયમાં પરિણમન નહીં હોતા. દ્રવ્ય સ્વભાવસે નહીં હોતા. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આ વાતું બાપા આ તો અંતરની વાતું છે ભાઈ ! શું થાય ? અત્યારે તો બહુ (માર્ગ) ગુસ થઈ ગયો, ફેરફાર એટલે લોકોને સત્ય વાત પણ ખોટી લાગે છે, આ તો એકાંત છે અરે પ્રભુ સૂન તો સહી નાથ, એ તારા ચૈતન્યના ચમત્કારની કોઈ અલૌકિક વાતું છે. આહાહા !

ભાઈ ! શિષ્યને ગુરુ કહે છે. અને ઉનકે સ્વભાવસે વ્યાસ ન હોનેસે પરરૂપ જાનકર, સમકિતદૈષ્ટિ જ્ઞાની અનુભવી રાગ ને દયા દાન અને અપ્રત આદિના ભાવ હૈ એ વિભાવ હૈ. એ અન્ય દ્રવ્યના નિમિત્તસે સ્વભાવરૂપ પર્યાયમેં હુઆ હૈ, મેરા સ્વભાવસે નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહા... અપને સ્વભાવભાવસે અપને સ્વભાવ જ્ઞાન દર્શન આનંદ એસા સ્વભાવભાવસે વ્યાસ ન હોનેસે, આહાહા... એ વિકારી ભાવપણે અપના સ્વભાવભાવસે વ્યાસ નહીં હોતા, દ્રવ્ય સ્વભાવસે એ વ્યાસ નહીં હોતા. આહાહા ! પરરૂપ જાનકર સમ્યદૈષ્ટિ જ્ઞાની ધર્માત્મા એ રાગ પુણ્યપાપકા ભાવ મૈ પરરૂપ જાનકર મેરા દ્રવ્ય સ્વભાવસે મૈ વ્યાસ નહીં હોનેવાલા આત્મા હું. આહાહા ! સમજમેં આયા ? એ વિકારી પરદ્રવ્યકા સ્વભાવસે પરિણમન હૈ, એ પરરૂપ જાનકર ધર્માત્મા, આહાહાહા... જુઓ આ જ્ઞાની પરરૂપ જાનકર વેદનમેં રાગાદિ આતા હૈ પણ યે મેરા સ્વભાવ નહીં. મેરી પર્યાયમેં હૈ પણ મેરા સ્વભાવ નહીં. આહાહાહાહા ! પરરૂપ જાનકર ત્યાગ દેતા હૈ.

આ રાગ ને વિકાર મેરા સ્વભાવ નહીં. મેરા સ્વભાવસે મૈ વિભાવરૂપ નહીં હુઆ એ પરભાવ હૈ મેરી પર્યાયમેં, પર્યાયકી કમજોરીસે, પણ મેરા દ્રવ્ય સ્વભાવસે મેરા વિભાવરૂપે નહીં પરિણમન હોનેવાલા, આહાહાહા... એસા પરરૂપ જાનકર ત્યાગ દેતા હૈ, અર્થાત્ તેરૂપે પરિણમતે નહીં. આહાહાહા ! આવા મારગ બાપા. આહાહાહા ! જુઓ આ પ્રત્યાખ્યાન, આ પ્રત્યાખ્યાન આનું નામ છે. ભાઈ પ્રત્યાખ્યાન કોઈ અલૌકિક ચીજ છે નાથ પ્રત્યાખ્યાન એ ચારિત્રકી દશા

है. ओ अचारित्रकी दशाका भाव ज्ञानी ज्ञानपक्षमें पररूप जानकर आ पर है, मैं ओ रूपे नहीं परिणामुं, ओ रीते रागका त्याग करते है अंदरमें. आहाहा ! जे ज्ञाता है, ये पर है ओ उसको त्याग देता है, पर है तो पररूपे मैं नहीं होनेवाला, आहाहाहा... अरे, आवी वात क्यां ? अमृतनो सागर उछणे छे अंदर. ओमांथी ओने वधारे अमृतना सागरना आयरणमां जवुं छे ने, ज्ञाना है ने, ते शिष्यने आ कहे छे. आहाहा.

आमां देह क्यां, वाणी क्यां, मन क्यां, क्यांय ओ तो पर रही गया. स्त्री कुटुंब परिवार तो क्यांय पर रही गया. यहां तो पर्यायमें द्रव्य स्वभावसे नहीं व्याप्त होनेवाला मैं, पर्यायमें परद्रव्यका निमित्तसे विभावरूप परिणामन होता है ओ मैं जानता हुं, के आ राग है, क्योंकि ओ रागकी दिशा परतरङ्ग है, पर तरङ्गका लक्षसे राग होता है, अपना लक्षसे राग होता नहीं. तो आ राग है ये परलक्षमें उत्पन्न होनेवाला विभाव ओ परभाव है, ओसे जानकर ज्ञानमें ओकाग्र हो जाता है, राग छूट जाता है. आहाहा ! समजमें आया ?

भगवान आत्मांमें ठरते है, आहा ! ओ रागका आयरणमें था, ओ ज्ञानस्वरूप भगवान आत्मा ओषे ज्ञाया के आ तो विभाव परभाव है, दुःखरूप दशा मेरी दशा नहीं, मेरा द्रव्य स्वभावकी दशा नहीं, आहाहाहा... पक्ष पर्यायमें मेरेमें, आहाहा... आकुणताका वेदन है, पक्ष छ पर है मेरा आनंदका नाथकी ये यीज नहीं द्रव्य स्वभावकी. आहाहाहा... उसको जानकर परको पर ज्ञाया ओ समये ज्ञान (परसे) छूट गया दृष्टिमेंसे पर्यायमेंसे और ज्ञान स्वरूपी भगवान ज्ञानमें लीन हो गया, जे रागमें जरी अस्थिरता थी, ओ रागको छोडकर स्थिर हो गया, आ उसका नाम प्रत्याभ्यान है. आवी वात.

बहारथी हाथ जोडीने परभाष करोने आ करो बापु ओ बधी वातो जुदी छे. भाछ तेरा मारग कोछ जुदा है. आहाहाहा ! बाह्यथी अपवास कर्यो ने आ कर्यां, त्याग कर्यो ने ओ अमारो त्याग छे, अरे प्रभु सून तो सही. ओ बहारका त्याग तो अंदरमें है ही नहीं, “त्याग उपादान शून्यत्व शक्ति” क्या कहते है ? भगवान आत्मांमें ओसा ओक गुण है अनादिते परका ग्रहण ओने त्याग तो उसमें है ही नहीं. रजकण, कर्म परपदार्थका ग्रहण ओने परका त्याग उससे तो शून्य है प्रभु (आत्मा). समजमें आया ? आहाहाहा ! प्रभु तेरा ओक गुण ओसा है “त्याग उपादान शून्यत्व.” ओ आहारपाणीका त्याग ओने आहारपाणीका ग्रहण ओ तेरी यीजमें है ही नहीं. समजमें आया ? आहाहाहा ! जांजरीज ! आवो मारग छे भगवान. आहाहाहा ! परमसत्य है प्रभु है. अरे ओने लोकोओ गरबड करी ओने आ तो निश्चयनी वातुं पक्ष बापु सत्य ज आ है. निश्चय नाम सत्य ओने व्यवहार तो आरोपित कथन है. आ छोड्युं ने आ त्यागी थयो ओ तो व्यवहारना असद्भूत व्यवहारना कथन, पक्ष परेपर तो त्याग छसको कहीओ. आहाहाहा ! अतीन्द्रिय आनंदना नाथमां दृष्टि आपी छे त्यां, त्यां आगण अंदर ठरता रागने ज्ञाता के आ राग तो पर है ओ रूपे नहीं परिणामन करनेवाला मेरा द्रव्यस्वभाव है. आहाहाहा ! ये अपना स्वभावमें उग्रपक्षे परिणामन करते है, स्वसंवेदनबण, स्वसंवेदन ज्ञानका वेदन निर्विकल्प समाधिमें होता है उसका नाम परभाष कहते है. आहाहाहा ! समजमें आया ?

હવે પચખાણ કોને કહેવાય એ પણ સાંભળ્યું ન હોય પ્રભુ ! આ તો આ કર્યું. આ કર્યું ભગવાન, આહાહાહા ! ભગવાન તરીકે જ બોલાવે છે ને, ભગવાન જ્ઞાતાદ્રવ્ય કહા ને ? પહેલો શબ્દ ટીકાનો, જિસકો પહેલે જાના એ ત્યાગ દેતા હૈ. ત્યાગ દેતા હૈ એસા કહેના એ પણ નિમિત્તકા કથન કર્તાપણા હૈ નહીં ઈસમેં, એ આગળ કહેગા. સમજમેં આયા ? રાગકા ત્યાગ કરતા હૈ એ ભી આત્મામેં નામમાત્ર હૈ. સમજમેં આયા ? એ રાગરૂપ હુઆ નહીં અને આનંદરૂપ હુઆ ઉસને રાગકા ત્યાગ ક્રિયા એ તો કથનમાત્ર હૈ, વસ્તુમેં હૈ નહીં. એ રાગકા ત્યાગ કયા કરના ? રાગકો જાનકર જ્ઞાનમેં સ્થિર હુઆ, તો રાગ ઉત્પન્ન ન હુઆ, ઉસકો રાગ ત્યાગ્યા એમ નિમિત્તસે કથન હૈ. આહાહા !

એ કહેગા, અહીંયા ઈસલિયે જો પહેલે જાનતા હૈ, (આહા !) એક-બે લીટીમાં કિતના અર્થ ભરા હૈ, અને એક માણસ કહે તમે સમયસારના બહુ વખાણ કરો છો, મેં તો પંદર દિવસમાં વાંચી કાઢ્યું. હું તો વાંચી ગ્યો 'તો ને, સમજયો તો કયાં ? તમે બહુ વખાણ કરો બાપુ એની એક એક પંકિત ! (અચિંત્ય) આહાહા... એ સમજનેમેં બહોત કઠણ લગે ભાઈ. અભ્યાસ પરકા અને અનઅભ્યાસ સ્વકા અનાદિકા, એ કલ આયા થા અનાદિકા પરકા અભ્યાસ, એ મોડના પાછા વળના ગુંલાટ ખાના. આહાહા !

સમ્યગ્દેષિ હુઆ પીછે પ્રત્યાખ્યાન કેસે હોતા હૈ ઉસકી બાત હૈ. એટલે સમ્યગ્દેષિ હુઆ માટે સર્વદોષકા ત્યાગ હો ગયા, એસા હૈ નહીં. દેષિમેં સર્વદોષકા ત્યાગ હૈ પર્યાયમેં સર્વદોષકા ત્યાગ નહીં. આહાહાહા ! એ સર્વદોષકા ત્યાગ, એ સમ્યગ્દેષિ જ્ઞાની ક્ષાયિક સમકિતી હો, આહાહા ! ભગવાન તીર્થકર હો, ગૃહસ્થાશ્રમમેં એ ભી જબ નમો સિદ્ધાણં કહીને ચારિત્ર અંગીકાર કરે છે. પાંચ નવકાર નહીં ગણે એ, તીર્થકર ગૃહસ્થાશ્રમમેં હૈ જ્યાં લગી ત્યાં લગી રાગ પુણ્ય-પાપકા આચરણ, ભોગકા આચરણ, રાગકા દુઃખકા આચરણ હૈ. આહાહાહા... એ ભગવાન જ્યારે ચારિત્ર અંગીકાર કરે છે, શાસ્ત્રમેં એસા લેખ હૈ નમો સિદ્ધાણં બસ, નમો સિદ્ધાણં કરકે સ્વરૂપમેં અંદર ઊતર જાતે હૈ. આહાહાહા... ત્યારે ઉસકો પ્રત્યાખ્યાન નામ ચારિત્રદશા હોતી હૈ. તીર્થકરને પણ. આહાહાહા !

ઈસલિયે જો પહેલે જાનતા થા, પહેલે જાનતા થા કે આ રાગ પર હૈ, એ જાનનેવાલા જાને કે આ રાગ પર હૈ, પહેલે જાનતા થા, વહી બાદમેં ત્યાગ કરતા હૈ. આહાહા ! ઉસમેં જોડાતા નહીં હૈ, સ્વરૂપમેં લીન હોતે હૈ. આહાહાહા ! જેમ ભગવાન ઓ વિજળી ઉપરથી પડતી હૈ ને તાંબાના વાયર હોય છે ને વિજળી ઊતરી જાય છે. આહાહા... એમ ભગવાન આત્મા અપના અનુભવ ને જ્ઞાન તો હૈ, ગુરુ કહેતે હૈ પણ રાગકો તેં પર જાન્યા, પર હૈ તો સ્વપણે પરિણમના અને પરરૂપે નહીં એસા હોકર જ્ઞાન જ્ઞાનમેં પરિણમતે હૈ, તો રાગ છૂટ જાતા હૈ, (ઉત્પન્ન નહીં હોતા) અને રાગ છોડતા હૈ એસા કહેના એ ભી તેરે માટે તો નામ કથન હૈ. આહાહાહા !

જુઓ તો ગાથા ! આ નોરતાનો પહેલો દિવસ છે. નવ રતા કહેવાયને ? નવ રતા નોરતા નહીં નવ રાત. આહા ! આ ભગવાન સામે લડાઈ હાલી રાગ સામે. આહા ! રાવણનું જેમ માથું કાપી નાખ્યું લક્ષ્મણે, મૂળ તો લક્ષ્મણે, વાસુદેવ છે ને આ તો બળદેવ હૈ રામચંદ્રજી તો બળદેવ છે, પદવી આમની ઊંચી છે વાસુદેવની સંસારની અપેક્ષાએ. આહાહાહા ! યહાં કહેતે હૈ આતમરામ

ભગવાન જ્યાં અપના સ્વરૂપકા અનુભવ હુઆ, એ આતમરામ અપની રમતમાં ચડતે હૈ. રાગકી ઉત્પત્તિ નહીં હોતી ઉસકા નામ પ્રત્યાખ્યાન હૈ. આહાહા ! અંતર આનંદમેં રમતે હૈ ભગવાન આત્મા એ (પહલે) થોડા આનંદ થા ઉસમેં રમતે થે, (અબ) વિશેષ આનંદ પ્રગટ કરકે રમતે થે, આહાહા ! રમેં ત્યારે રાગકા દુઃખકા ભાવકા ત્યાગ હો ગયા, અભાવ હો ગયા એને ત્યાગ ક્રિયા એમ કહનેમેં આતા હૈ. આહાહાહા !

બાકી તો ભગવાન આત્મામેં એક અભાવભાવકા સ્વભાવ હૈ. અરેરે ! આહાહાહા ! કયા કહતે હૈ સુડતાલીસ શક્તિ હૈ ને ? ઉસમેં આત્મામેં એક અભાવ નામકા ગુણ અનાદિ અનંત હૈ. એ અભાવ સ્વભાવકે કારણ રાગકા અભાવરૂપે પરિણમન હો ગયા હે. સમજમેં આયા ? આહાહાહા ! અભાવ રાગકા અભાવ સ્વભાવરૂપ અભાવ અપનેમેં હૈ. રાગરૂપે ન પરિણમના ઐસા અભાવ સ્વભાવ અપનેમેં હૈ. આહાહા ! અરે આવી વાતું હવે કેટલી યાદ રાખવી આમાં ? રામજીભાઈ નહોતા કહેતા એક દિ' પ્રભુ ! તારા મારગની રીત તો આ છે ભાઈ. આહાહા ! એ જનમમરણના દુઃખડાના નાશ કરવા પ્રભુ. આહાહા ! ભવભયથી ડરી ચિત્ત થઈને.

ભાઈ કઠણ, પણ કરના પડેગા નાથ. સમજમેં આયા ? આહાહાહા... જે જાણે છે, જાણનારે જાણ્યું ભગવાને કે આ રાગ પર હૈ, જાણનાર જાણે અને જાણનાર પરરૂપે ન હો, અને પરકા અભાવરૂપ સ્વભાવરૂપ પરિણમે આ ઈસકા નામ ત્યાગ ને પચખાણ કહનેમેં આતા હૈ. આવી વાતું છે પ્રભુ ! શું થાય ? આહાહા ! પરમ સત્ય પરમાત્માએ આ રીતે કહ્યું છે. બાકી બધી પછી ઉલટી દૈષ્ટિથી વાતો કરે એ નહીં. ગમે તે હવે એક જણ તો એમ કહેતો 'તો ઈન્દ્રલાલજી હતો જયપુરમાં, દિગંબરમાં જન્મ્યા એ બધા ભેદજ્ઞાની તો છે જ, જન્મ્યા એ તો બધા ભેદજ્ઞાની છે એને હવે રાગકા પ્રત્યાખ્યાન કરના અને ચારિત્ર લેના બસ એ કરના હૈ. અરે ભાઈ ભગવાન તેં શું કર્યું, તેં આ ભાઈ ! આહાહાહા !

દિગંબરમાં (જન્મ્યો) શું પણ દિગંબર સાધુ અનંતબૈર હુઆ, 'મુનિવ્રત ધાર અનંતબૈર ગ્રૈવેયક ઉપજાયો' પણ એ તો રાગની ક્રિયા, એવી ક્રિયા તો અત્યારે હૈ હી નહીં, એવી રાગની ક્રિયા શુભ મુનિવ્રતધાર અનંતબૈર ગ્રૈવેયક ઉપજાયો પણ પ્રભુ આત્મજ્ઞાન વિના (લેશ સુખ ન પાયો). ભગવાન આનંદનો નાથ પ્રભુ ઉસકી સન્મુખ તુમ ન હુઆ ઉસસે વિમુખ હોકર રાગકી ક્રિયા તેં ક્રિયા. સમજમેં આયા ? દિગંબરમેં જન્મ તો શું દિગંબર સાધુ હોય તો ય મિથ્યાદૈષ્ટિ હૈ રાગ કી ક્રિયા અપની માનતે હૈ તો. પાટણીજી ! આવી વાત છે. પ્રભુ ! આહાહા !

ભગવાન જ્ઞાતા દ્રવ્ય, આહાહા... આચાર્યોની ભાષા તો જુઓ. ભગવાન જ્ઞાતાદ્રવ્ય પહેલો શબ્દ એ ઉપાડયો છે ને ? યહી "ભગવંત્ જ્ઞાતૃ દ્રવ્ય", આહાહાહા... પામરને ભગવાન માનવો કઠણ પડે છે. એ ભગવાન સ્વરૂપ જાના હુઆ છર્તે, પર્યાયમેં જબ તક પરકા વિકારકા પરિણમન હૈ તબલગ વો સ્વરૂપકા આચરણ નહીં, સ્વરૂપ આચરણ અંશે હુઆ હૈ સમ્યદૈષ્ટિકો પણ જિસકો ચારિત્ર કહીએ ઐસા આચરણ નહીં. તો ચારિત્ર શબ્દ જો કહે, એ તો સ્વરૂપ જો આનંદકા નાથ હૈ ઉસકો જો જાણ્યા ને માણ્યા, ઉસમેં (ઉગ્રપને) ચરના આનંદમેં રમના. આહાહા ! સ્વસંવેદનમેં અતીન્દ્રિય આનંદકા કવળ લેના, અતીન્દ્રિય આનંદકા ગ્રાસ લેના. સમજમેં આયા ?

ભાઈએ દાખલો આપ્યો છે ને ? સોગાનીએ ગન્નાકા રસ, ઘટક ઘટક ઘટક, પીતે હૈ ને ?
 ઐસે ધર્માત્મા સ્વરૂપકી દૈષ્ટિ ઉપરાંત સ્વરૂપમેં સ્થિરતા કરનેકો ઘટક ઘટક આનંદકો પીતે હૈ.
 અરેરે ! આ શું વાત ! આહાહા ! એ કહતે હૈ, જો જાનતે હૈ વોહી રાગકા ત્યાગ કરતે હૈ, અન્ય
 તો કોઈ ત્યાગ કરનેવાલા નહીં, ઈસપ્રકાર હજી તો આ પ્રકારે આત્મામેં નિશ્ચય કરકે, દેખો-
 આહાહા... ક્યા કહા ઈ ? હજી તો પ્રત્યાખ્યાન હવે હોગા, પણ આ પ્રમાણે પહલે નિશ્ચય કરતે
 હૈ મૈ જ્ઞાતાદ્રવ્ય સ્વભાવ એ વિભાવપણે સ્વભાવસે પરિણમનેવાલા નહીં, પર્યાયમેં વિભાવ હૈ
 તો એ તો પરના નિમિત્તકા અવલંબનસે હૈ, એ દુઃખદાયક હૈ, મેરે તો આચરણ કરના હૈ મેરા,
 તો જિસકો પર જાણ્યા, પરસે પૃથક રહકર જાના એ પરકો પૃથક કર દેતા હૈ. આહાહાહા !
 સમજમેં આયા ?

હવે આવી વાત અરે ભાઈ દુઃખી-દુઃખી એ પ્રાણી દુઃખી છે ભાઈ. આહાહા ! જેના દુઃખ
 દેખી, શાસ્ત્રમેં તો ઐસી બાત હૈ, આહા ! તેરા મરણ હુઆ ઔર તેરી માતાકી આંખમેંસે આંસુ
 આયા, એ આંસુ ઈતના હૈ કે સમુદ્ર ભરાય, બાપા તારા દુઃખ દેખ્યા ન જાય ભાઈ. આહાહાહા !
 એ કહું નહોતું એક ફેરી હમણાં લાઠીમાં એક બાઈ હતી, કન્યા અઢાર વરસની ઉંમર લાઠી,
 સારા શરીરમેં શીતળા, શીતળા ક્યા કહેતે હૈ ? ચેચક બે વર્ષના લગ્ન એના ધણીને બીજી એનો
 ધણી પહેલી પરણ્યો તો એ મરી ગઈ. એને શીતળા થયા અને તળાઈમાં પડી 'તી અને દાને દાને
 ઈયળ, કીડા, દાને દાને ઈયળ કીડા, આમ પડખું ફરે ત્યારે હજાર કીડા આમ ખરે, બીજી બાજુ
 ફરે તો આમ પડે, મરી જાય નવા ઉત્પન્ન થાય. એની માને કહે છે બા, મેં આવા પાપ આ ભવમાં
 કર્યા નથી, શું આવ્યું આ ? આહાહા ! સહું જાય નહીં તળાઈમાં બળતરા બળતરા દાણે દાણે
 ઈયળ પણ એ પીડા પણ નરકની પાસે તો અનંતમાં ભાગની છે. લોકોને ક્યાં ખબર છે ભાઈ
 નરકની પીડા જે પહેલી નરકે ઉસસે અનંતમે ભાગે હૈ દેહ છૂટ ગયા રોતા રોતા ને. આહાહા !
 અને હડકાયું કરડે છે ને હડકાયું કૂતરું શું કહે છે તમારે(શ્રોતા:- પાગલ કુત્તા) પાગલ કુત્તા
 કરડતે હૈ. એક કન્યાકો કરડયા થા બાર વર્ષની જુવાન કન્યા, એમાં પાગલ કુત્તા, પ્રેમચંદભાઈ
 છે આપણે લાઠી રાણપુરવાળા એના મિત્રની દીકરી હતી મિત્ર ગુજરી ગયેલા ભાઈબંધની
 દીકરી-કાકા, મારાથી સહન થતું નથી. પવન નાખો તો સહન થતું નથી - સૂતા સહન થતું નથી.
 પાણી પીવાતું નથી. શું પ્રભુ વેદના ? કુત્તા પાગલ કુત્તા હડકાયા બાર વર્ષની જુવાન છોડી અને
 પીડા પીડા પીડા દેહ છૂટ ગયા. બાપુ એ પીડાથી અનંત ગુણી પીડા તને નર્કમાં થઈ છે. એ
 પીડાના પરમાણુને છોડના હો તો નાથ ! આ ઉપાય તેરા કરના પડેગા. હૈ ? આહાહાહા ! વિશેષ
 કહેગા. (શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ).

પ્રવચન નં. ૯૯ ગાથા - ૩૪ તા. ૪-૧૦-૭૮ બુધવાર આસો સુદ-૨ સં. ૨૫૦૪

સમયસાર ૩૪ ગાથા ટીકા ફિર. યહ ભગવાન જ્ઞાતા આત્મા, ભગવાન જ્ઞાતા આત્મા
 એ તો જાણન-દેખન સ્વભાવ સ્વરૂપ પ્રભુ હૈ. એ જ્ઞાતા જાણન-દેખન ઐસા ચંદ્ર સૂર્ય જૈસા
 પ્રકાશરૂપ, એ જડ પ્રકાશ છે આ ચૈતન્ય પ્રકાશ છે. ઐસા આત્મા યહ અન્ય દ્રવ્યોંકે સ્વભાવસે

હોનેવાલા કર્મના નિમિત્તના સંબંધમાં હોનેવાલા શુભઅશુભ રાગ વિભાવભાવ એ અન્ય સમસ્ત પરભાવોંકો, એ પરભાવ વિકારીભાવ ઉનસે અપને સ્વભાવભાવસે વ્યાસ ન હોનેસે અપના જ્ઞાનાનંદ સ્વભાવ એ સ્વભાવસે વિભાવમાં વ્યાસ નામ પરિણમન ન હોનેસે આહાહા... એ વિભાવ સમકિતીકો જ્ઞાનીકો પરરૂપ જાનકર, એની બાત હૈ. એ પુણ્ય ને પાપનું આચરણ, અપ્રતકા આચરણ હૈ એ સમકિતીકો જ્ઞાનીકો, તો વો જાનકર કે આ તો રાગ હૈ વિકાર હૈ, મેરા સ્વભાવસે મેં પરિણમન કરું એસી ચીજ નહીં. સ્વભાવ તો સ્વભાવરૂપે પરિણમે એસી ચીજ હૈ. તો મેરા ચૈતન્ય આનંદ જ્ઞાન સ્વભાવ એ અન્યભાવકા પરિણમનેકે લાયક નહીં. આહાહાહા !

વ્યાસ ન હોનેસે પરરૂપ જાનકર સમ્યગ્દૈષ્ટિ જીવ, ધર્મી જીવ અપના સ્વભાવસે વિભાવરૂપે ન હોને લાયક મૈં તો હું, એસા જાનકર ત્યાગ દેતા હૈ. આહાહા... રાગરૂપ જો આચરણ અપ્રતકા થા, યે મૈં તો જ્ઞાતા હું, દૈષ્ટા હું, યે મેરા સ્વભાવસે વિભાવરૂપ પરિણમનકા વ્યાસ હોનેકો મૈં લાયક નહીં. મૈરા સ્વભાવ એસા હૈ નહીં. આહાહા !

જુઓ આ પ્રત્યાખ્યાન, એ ત્યાગ દેતા હૈ ઈસલિયે જો પહેલે જાનતા હૈ જ્ઞાનસ્વભાવમેં પહેલે જાનતે હૈ કે આ રાગાદિ વિકાર એ પર હૈ, આહાહા... વહી બાદમેં ત્યાગ કરતા હૈ. જાનતા હૈ વે હી અપનેમેં ઠર જાતા હૈ. અન્ય તો કોઈ ત્યાગ કરનેવાલા નહીં, જાના કે આ રાગ હૈ. આહાહાહા ! અસ્થિરતા મેરેમેં હૈ મેરા સ્વભાવ રાગરૂપે પરિણમનેકા લાયક તો નહીં, છતાં પરિણમન હૈ, તો વો રાગાદિ, પ્રત્યાખ્યાનની આ બાત હૈ ને ? ત્યાગ કરનેવાલા દૂસરા તો કોઈ નહીં, જાના કે આ રાગ હૈ, વિકાર હૈ, વિભાવ હૈ, બસ જાના તો અપનેમેં ઠર જાતે હૈ. એસા તો હજી નિશ્ચય કરતે હૈ. એમ કહેતે હૈ.

ઈસપ્રકાર આત્મામેં નિશ્ચય કરકે, આ રીતે આત્મામાં પ્રથમ નિશ્ચય કરકે, પ્રત્યાખ્યાનકે સમય અપના સ્વરૂપમેં લીન સ્વસંવેદન હોનેકે કાળમેં, આહાહા... પ્રત્યાખ્યાન કરને યોગ્ય, રાગકા ત્યાગ કરને યોગ્ય, આરે આવી વાતું, પરભાવકી ઉપાધિ માત્રસે, જે વિકારભાવ હૈ એ તો પરભાવકી ઉપાધિ હૈ, એના પ્રવર્તમાન ત્યાગકે કર્તૃત્વકા નામ, એ વિકારકા ત્યાગ મૈં કરતા હું, એ તો નામમાત્ર (કથન માત્ર) હૈ. અપના સ્વરૂપમેં ઠરતે હૈ, ત્યાં રાગકા ત્યાગ હો જાતા હૈ, ઉસકો (રાગકા) ત્યાગ ક્રિયા એસા કથનમાત્ર હૈ. આહાહા ! આવી વ્યાખ્યા લોકોને કઠણ પડે છે. એમ કે પાઠમાં તો ઈતના હૈ “સવ્યે ભાવે જમ્હા પરચખાઈ” પરભાવના પરચખાણ કર્યા એટલે આ બહારથી કરે છે ને, એટલે એ લોકો એમ કહે છે કે, આ ટીકાકારે અને વિદ્વાનોએ વસ્તુને ગહરી, ગંભીર બના દિયા, પણ આ ટીકા ક્રિયા પણ આ પાઠમાં છે ને ? “પરચખાણ નાણમ નિયમા મુણે-દવ્વં” ચોથું પદ છે કે નહીં ? નાણમ એટલે આત્મા, જ્ઞાન શબ્દે અહીંયા આત્મા. પાઠ છે ને ?

“નાણમ નિયમા મુણે” ટીકાનો કરનાર એ તો એમ કહે છે, આ વાત તો તદ્દન સરળ હતી એકસો પંચાવન ગાથાનો પ્રશ્ન થયો હતો ત્યાં દિલ્હી, છે ને એકસો પંચાવન ? “જીવાદિ સદહણં” એમ કે ત્યાં તો “જીવાદિ સદહણં” ઈતના હૈ, પણ ઉસકા અર્થ કયા હુઆ ઉસમેં ? કે જીવાદિકી શ્રદ્ધા એટલે કે પ્રતીત માત્ર વિકલ્પસે એસે નહીં, એ જીવાદિકી શ્રદ્ધા (એટલે) એ રૂપે આત્મા જ્ઞાનરૂપે નામ આત્મારૂપે પરિણમન હોના ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન હૈ, ત્યારે એ લોકોને એમ

થયું, કે આ શાસ્ત્રની વ્યાખ્યા ગહરી કરી નાખી, સીધી વાત હતી કે “સવ્વે ભાવે પરચખાઈ, જીવાદિ સદ્દશ” સમકિત, પણ “જીવાદિ સદ્દશ” સમકિત કહેના કિસકો ? સમજમેં આયા ?

એ તો શ્વેતાંબરમેં એમ કહતે હૈ “ભાવેણં સદઃ અંતઃતત્ત્વ” નવ તત્ત્વને ભાવથી શ્રદ્ધે અંતઃકરણથી તે સમકિત. પણ એ ભાવ ક્યા ? અઠયાવીસમો અધ્યયન હૈ મોક્ષમાર્ગ ઉત્તરાધ્યયન શ્વેતાંબર અમારે તો સબ ચાલી ગયાને વ્યાખ્યાનમાં સંપ્રદાયમેં બોટાદમેં હજારો માણસ આતે થે. સભામેં ત્યાં આ ક્રિયા અંતઃકરણસે, પણ અંતઃકરણ એટલે ક્યા ? આહાહા ! અંતર આત્મસ્વભાવકા પરિણમન કરકે, શ્રદ્ધા કરના સમકિત કરના ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન હૈ. આહાહા ! યહાં ભી એકસો પંચાવનમેં યે કહા “જીવાદિ સદ્દશ” જ્ઞાનરૂપ એટલે આત્મા એ સ્વરૂપ શુદ્ધ ચૈતન્ય હૈ એ રૂપે ઉસકા શ્રદ્ધારૂપે પરિણમન હો જાના, નિર્વિકલ્પ શાંતિરૂપે પરિણમન હોના અંશે ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન હૈ. આહાહા...

અહીંયા યે કહા પરચખાણમેં એમ કે પાઠ તો ઈતના થા. “સવ્વે ભાવે જમહાપરચખાઈ” પણ એનો અર્થ ક્યા ? અર્થ તો પાઠમેં લિયા હૈ ને, “નાણમ નિયમા મુનિદવ્વં” આત્મા નિશ્ચયથી જાણવો. પ્રત્યાખ્યાને એ આત્મા નિશ્ચયથી જાણવો એમ છે કે નહીં તો ઉસકા અર્થ કરના પડે કે નહીં ? સમજમેં આયા ? કે આત્મા અપના સ્વરૂપકા અનુભવ હુઆ, સમ્યગ્દર્શન હુઆ, આત્માકા આનંદરૂપે, જ્ઞાનરૂપે પરિણમન હુઆ, એ તો સમ્યગ્દર્શન. હવે એ સમ્યગ્દર્શનમેં જ્ઞાન તો હૈ સાથમેં તો એ જાણતે હૈ કે મૈરેમેં હજી અવ્રતકા, અત્યાગકા, રાગ ભાવકા પરિણમન મેરેમેં હૈ, હવે એ રાગકા ત્યાગ કરના હૈ. તો ક્યા ? જે જ્ઞાન સ્વભાવી ભગવાન, આ રાગ હૈ એસા જાના, જાનકર જ્ઞાનમેં રહ ગયા, સ્થિર હો ગયા, એ પ્રત્યાખ્યાન છે. આહાહા ! આને તો એમ કે પ્રત્યાખ્યાન એટલે સર્વ ભાવના પરચખાણ એમાં આવી પરચખાણની વ્યાખ્યા ? ટીકાકારે વિદ્વાનોએ દુરુહ કરી નાખ્યો (અર્થ) અરે બાપુ એમ નથી- એનું સ્પષ્ટીકરણ કર્યું છે. કે પરચખાણ ઈસકો કહીએ, પરચખાણ કહો કે ચારિત્ર કહો, પ્રત્યાખ્યાન- રાગકા ત્યાગ કહો કે ચારિત્ર કહો, એકસો પંચાવનમાં આવે છે ને ભાઈ ? “જીવાદિ સદ્દશં સમ્મતે જીવાદિ જ્ઞાનમ્” જીવાદિ પદાર્થનો જીવનું જ્ઞાન સ્વરૂપનું જ્ઞાન એ જ્ઞાનરૂપે પરિણમના વો જ્ઞાન અને ચારિત્ર રાગાદિ વર્જન જ્ઞાનમેં, રાગાદિ વર્જન જ્ઞાનમેં, એ ચારિત્ર તો ઉસકા એ અર્થ યહાં હુઆ કે જે રાગ હૈ, વો જાના કે આ રાગ હૈ, હૈ ભેગા, પર તરફકા પરિણમન છૂટ ગયા, અને જ્ઞાન જ્ઞાનરૂપે પરિણમન હુઆ, ઉસકા નામ પ્રત્યાખ્યાન હૈ.

એટલે લોકોને એમ કે પાઠ એવા સહેલા છે, એમાં પણ ટીકાકારે એને આમ કરી નાખ્યું. હમણાં અર્થ આવ્યો છે ને સમયસારનો બસ ગાથાનો અર્થ, સાધારણ શબ્દાર્થ. અરે ભાઈ, એ ગાથામેં જે ભાવ હૈ ઉસકા હી સ્પષ્ટીકરણ ક્રિયા હૈ. ગાય ઔર ભેંસકે આઉમેં જો દૂધ હૈ, આઉમેં દૂધ તો ઉસમેંસે નિકાલતે હૈ, વો જો હૈ ઈસમેંસે નિકાલતે હૈ, એસે ગાથામેં (જો) ભાવ હૈ, એ તર્કસે ટીકાકારે ઉસકા સ્પષ્ટીકરણ ક્રિયા હૈ. સમજમેં આયા ? લોકોને બહારના આચરણની શ્રદ્ધા અને જ્ઞાન શાસ્ત્રકા જ્ઞાન અને આ વ્રત આદિ નિયમ બસ, વો હી મોક્ષકા માર્ગ હૈ. એ તો બંધકા મારગ હૈ. આહાહાહા !

યહાં તો ભગવાન આત્મા જ્ઞાનસ્વરૂપી મુક્તસ્વરૂપ પ્રભુ, ઉસકો રાગસે પૃથક હોકર

અપના આત્માકી પ્રતીત નિર્મળ સમ્યઘર્શન વીતરાગી પર્યાયસે પ્રતીત કરના, રાગકા અભાવરૂપ વીતરાગી સમ્યઘર્શન પર્યાયસે પ્રતીત કરના, ઉસકા નામ સમ્યઘર્શન. આહાહાહા...

ઔર રાગકા ત્યાગરૂપે આત્માકા જ્ઞાનરૂપ પરિણમન હોના એ જ્ઞાન હૈ. ઔર આત્માકા, રાગકા જ્ઞાનના હુઆ, જ્ઞાનકર ઉસમેં પરિણમન ન હુઆ, ઔર અપનેમેં (જ્ઞાનમેં) ઠર્યા, ઉસકા નામ પ્રત્યાખ્યાન, જ્ઞાન પ્રત્યાખ્યાન હૈ. એ આયાને ? ચોથું પદ ટીકામાં હૈ પાઠમાં એ જ છે જ્ઞાન પ્રત્યાખ્યાન 'જ્ઞાન' શબ્દે આત્મા.

ભગવાન આત્મા અપના શુદ્ધ સ્વરૂપકા ભાન હૈ, ઔર પીછે રાગાદિકા આચરણ પર્યાયમેં હૈ, એ જ્ઞાન જ્ઞાનતે હૈ, મેરી પર્યાયમેં દુઃખ આકુળતા રાગ હૈ, અત્યાગ હૈ, એ જ્ઞાના અને જ્ઞાનકર જ્ઞાન જ્ઞાનમેં રહ ગયા. જ્ઞાન(કા) રાગમેં પરિણમન ન હુઆ, એ જ્ઞાનસ્વરૂપી આત્મા જ્ઞાનમેં રહે ગયા ઉસકા નામ પ્રત્યાખ્યાન હૈ. 'નાણમ નિયમા' એમ આયા ને "નાણમ નિયમા મૂણે એવં" એ આત્મા નિશ્ચયથી એ ચારિત્રને પ્રત્યાખ્યાન છે, આવું આકરું પડે એટલે લોકોને એમ કે એવા સીધા સાદા અર્થ હતા એમાં આવા ગંભીર અર્થ કાઢયા. એ અર્થ જ ગંભીર છે. હૈં ! એ તો સ્પષ્ટીકરણ હૈ, ભાઈ તેરે પ્રત્યાખ્યાન કબ હોગા, કૈસે હોગા, ઉસકા સ્પષ્ટીકરણ હૈ. ભલે એને પ્રત્યાખ્યાન અભી ન હો, પણ પ્રત્યાખ્યાન હો તબ કૈસે હોગા. આહાહાહા !

ભગવાન (નિજાત્મા) જ્ઞાન અને આનંદસ્વરૂપ પ્રભુ, એ અપના જ્ઞાન સ્વભાવી ભગવાન પ્રત્યે, જ્ઞાનની પ્રતીતિ સમ્યઘર્શનની પ્રતીતિ એ આખા સ્વરૂપકી પ્રતીતિ નિર્વિકલ્પ એ આત્માકી પરિણમન દશા હૈ, ઉસકા નામ સમ્યઘર્શન. ઔર યે આત્માકા જ્ઞાન, જ્ઞાનસ્વરૂપી ભગવાનકા જ્ઞાન, શાસ્ત્રજ્ઞાન એ જ્ઞાન નહીં. આહાહાહા ! ભગવાન જ્ઞાનસ્વરૂપી જ્ઞાનપ્રધાન અનંતગુણકા પિંડ, પણ જ્ઞાનપ્રધાન કથન હાલે છે ને ? કલ આયા થા. જ્ઞાનપ્રધાન અનંતગુણકા પિંડ દોપહરકો આયા થા. આહાહા... ઐસે ભગવાન જ્ઞાન પ્રજ્ઞાબ્રહ્મસ્વરૂપ પ્રભુ એ અપનેમેં જ્ઞાનનેમેં આયા કે આ રાગ હૈ યે જ્ઞાના અને રાગમય જ્ઞાનકર, અંશમેં પરિણમન ન હુઆ અને જ્ઞાન(કા) જ્ઞાનરૂપે પરિણમન હુઆ ઉસકા નામ પ્રત્યાખ્યાન ચારિત્ર હૈ. આહાહાહા ! આ સ્વસન્મુખમાં ઠર્યા, સ્વસન્મુખ દૈષ્ટિ જ્ઞાન તો હૈ, પણ હવે સ્વસન્મુખ અંતરમેં (એકાગ્રતા) કરકે ઠર ગયા, જમ ગયા ! જ્ઞાન જ્ઞાનમેં જમ ગયા, આત્મારામ આત્મામેં રમ ગયા. આહાહાહા !

આવી વાતું એટલે લોકોને અર્થ બીજા કર્યા ને આવું કર્યું એમ કહે, અરે ભગવાન તને ન બેસે વાત માટે બીજો અર્થ કર્યો એમ કહેવાય ? (શ્રોતા:- આચાર્યે બીજા અર્થ કર્યા એમ કહેવું કાંઈ વ્યાજબી છે ?) હા એમ ઈ કહે છે. ભાષા એવી છે. આવે છે ને વિદ્યાનંદજી એમાં બળભદ્ર પંડિતે એ લખ્યું છે, પણ એનું કહેવું છે માટે લખ્યું છે. આહાહા ! એમ કે "જીવાદિ સદહણં સમ્મતં" એટલે જીવાદિની શ્રદ્ધા એ સમકિત, પણ એની વ્યાખ્યા પાછી કહે, આત્મા જ્ઞાનસ્વરૂપે એ રૂપે પરિણમે કહેવો એ સમકિત ને આ બધું લાંબુ કર્યું, (શ્રોતા:- જ્ઞાન જ્ઞાનરૂપે પરિણમે) આત્મા આત્મારૂપે પરિણમે એમ એનું કહેવું છે ને ત્યારે સમ્યઘર્શન હૈ ને ? રાગરૂપે પરિણમતે થે એકત્વબુદ્ધિમેં તબલગ તો મિથ્યાત્વ થા. સમજમેં આયા ? આહાહા ! રાગ ને વિકાર ને સ્વભાવ બે ભિન્ન હૈ, છતાં એ રાગરૂપ મૈ હું ઐસી એકત્વબુદ્ધિ થી તબ તો મિથ્યાત્વ હૈ, હવે એ મિથ્યાત્વકા ત્યાગ, જ્ઞાન જ્ઞાનરૂપે પરિણમે અને રાગરૂપે ન થાય ભલે રાગ હો, પણ રાગની

એકતારૂપે ન થાય, ન હો અને આત્મા આત્મારૂપે હો ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન. ભગવાન તારી વાત તો આવી છે પ્રભુ હવે પણ લોકોએ શું કરી નાખ્યું, આ બહુ ફેરફાર કરી નાખ્યો. આહાહા !

એ આંહી (કહેતે હૈ) ઈસપ્રકાર આત્મામેં નિશ્ચય કરકે, દેખો પ્રત્યાખ્યાનકે સમય જ્યારે પ્રત્યાખ્યાન સ્વરૂપનું શુદ્ધરૂપે પરિણમન હોનેકે કાળમેં, આહાહાહા... પ્રત્યાખ્યાન કરને યોગ્ય રાગ-પરભાવકી ઉપાધિ, એ રાગાદિ હૈ એ પરકી ઉપાધિ હૈ, ઉસકા ત્યાગ એ તો નામમાત્ર કથન હૈ. એ જ્ઞાન ભગવાન જ્ઞાનમેં જમ ગયા, આતમરામ આત્મામેં રમ ગયા, બસ વો પ્રત્યાખ્યાન હૈ. આહાહાહા ! લોકોને એમ કે બહારથી પ્રત્યાખ્યાન કર્યું એટલે પ્રત્યાખ્યાન થઈ જાય એમ મનાવવું છે. એમ ન હોય. (શ્રોતા:- સત્ય સમજવાનો પ્રયત્ન નથી કરવો.) આહાહાહા ! ભાઈ, પ્રત્યાખ્યાન એટલે પરચખાણ, પરચખાણ અર્થાત્ રાગાદિની અસ્થિરતાનો ત્યાગ, એ ત્યાગ કહેના, કહેતે હૈ એ ભી નામમાત્ર હૈ. યહાં તો ભગવાન આત્મા જ્ઞાનસ્વરૂપી આનંદ સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ એ આત્મા આત્માના આનંદમેં રમ ગયે (જમ ગયે) જ્ઞાન એટલે આત્મા, આત્મા આત્મામેં લીન હો ગયે, એ રાગમેં જે લીન થા એ છોડકર કે આ તો પર હૈ મેરી ચીજમેં યે નહીં, એસે જાનકર જ્ઞાનસ્વરૂપ જ્ઞાનમેં રમ ગયે, એ કાળમેં પ્રત્યાખ્યાન કહેનેમેં આતા હૈ. આહાહાહા ! આવી વ્યાખ્યા ચારિત્રની.

હવે અહીં તો પંચમહાવ્રતના પરિણામ એ ચારિત્ર છે. (આહા !) અને એ ચારિત્ર, વ્યવહાર ચારિત્ર એનાથી નિશ્ચય ચારિત્ર થશે. (એમ નથી.) અરે ભગવાન ! અરેરે ભાઈ લૂંટાઈ ગયો પ્રભુ તું. તું એવી માન્યતાથી લૂંટાઈ ગયો છું. ભગવાન તો એમ કહેતે હૈ પ્રભુ, તેરી ચીજ તો અંદર એ શુભ-અશુભ રાગકા વિભાવસે, તેરી ચીજ સ્વભાવ ભિન્ન હૈ, એ સ્વભાવકા જિસકો જ્ઞાન સમ્યક્ હુઆ અનુભવ હુઆ ઉસકો ભી રાગભાવ રહતે હૈ, હોતે હૈ, પણ મેરા સ્વભાવસે મેં રાગરૂપે પરિણમું એસી ચીજ નહીં. આહાહાહા !

મેરા પ્રભુ જ્ઞાન અને આનંદ સ્વરૂપી પ્રભુ એ રાગરૂપે હો એસા (હૈ) નહીં. એસા જાનકર રાગકા અભાવ હોકર સ્વભાવકી શુદ્ધતાકા પરિણમન પરચખાણ હો, ઉસકા નામ ચારિત્ર અને પ્રત્યાખ્યાન કહેતે હૈ. અરેરે ! શું થાય ? આહાહા ! સમ્યગ્દર્શન હુઆ ને સમ્યગ્જ્ઞાન હુઆ, તો ચારિત્ર કયું લેતે નહીં ? એમ કહેતે હૈ, (વો લોગ) કે ભાઈ ચારિત્ર એમ કાંઈ, આહાહા... ચારિત્ર તો ભાઈ ભગવાન પૂર્ણાનંદકા નાથ (શ્રોતા:- ચારિત્ર લેવું એટલે ભગવાન થઈ ગયા) અરે ! એ તો ભગવાન હો ગયા, ચારિત્ર એટલે આહાહા... પંચપરમેષ્ઠી આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, સાધુ. આહાહા... એ કોઈ બહારની ચીજ નહીં, એ તો અંતર આનંદ સ્વરૂપમાં આનંદની ઉગ્રતારૂપે પરિણમના એનું નામ સાધુ, આચાર્ય ને ઉપાધ્યાય હૈ. બહારના નગ્નપણા ને એ કોઈ ચીજ નહીં. આહા ! અલિંગગ્રહણમેં તો એસા કહા હૈ, યતિની બાહ્ય ક્રિયાનો જિસમેં અભાવ હૈ આ પંચમહાવ્રતકા વિકલ્પ આદિ કે નગ્નદશા એ સ્વભાવમેં તો ઉસકા અભાવ હૈ. અલિંગગ્રહણમાં આવે છે ને ભાઈ, યતિની બાહ્ય ક્રિયા. આહાહાહા... શું પણ વાત યતિની આ પંચમહાવ્રત આદિ ક્રિયાના વિકલ્પો, નગ્નપણા, વસ્ત્રરહિતપણા એ સ્વભાવમેં તો ઉસકા અભાવ હૈ. આહાહાહા... એસા ભગવાન આત્મા અલિંગગ્રહણ રાગસે ને પરસે પકડમેં નહીં આતા, કયું કિ એ મહાવ્રતાદિકા રાગ ને નગ્નપણા ઉસકા તો સ્વભાવમેં અભાવ હૈ, તો સ્વભાવમેં અભાવ હૈ તો ઉસસે પકડનેમે

આતે હૈ ? અલિંગગ્રહણ. લિંગ નામ રાગાદિસે ગ્રહણમ્ નહી આતા.

આવું આકરું પડે માણસને બાપુ મારગ તો એ છે ભાઈ. (શ્રોતા:- અનભ્યાસે આકરું પડે) અભ્યાસ નહીં અને એ જાતનું સાંભળવા મળતું નથી. બહારનું સાંભળવા મળે આ કરો ને આ કરો કરવું એ કહેતા (હૈ) તો એ વિકલ્પ ને રાગ હૈ- રાગકા કરના એ (આત્મ) સ્વભાવકો સોંપના એ તો મિથ્યાત્વ હૈ.. આહાહા ! મહારાજા ચક્રવર્તીકો એમ કહેના કે આ મહેલમ્સે કચરા નિકાલ દો. આહાહા ! સમજમ્ આયા ? આ ભગવાન આત્મા જ્ઞાનાનંદ સ્વભાવ ઉસકો વિભાવકા કરના સોંપના(એ) મિથ્યાભાવ હૈ. (રાગ) હોતા હૈ પણ મૈ કરું, કરને લાયક હૈ, એસી ચીજ નહીં એ. આહાહા ! અનંત આનંદનો બાદશાહ પ્રભુ, અનંત ગુણનો બાદશાહ, સ્વામી એ અપના ગુણપણે પરિણમે, સમજમ્ આયા ? એ રાગરૂપે પરિણમના, (પર્યાયમ્) પરિણમે ભલે એ જ્ઞાન જાને, પણ પરિણમના યે મેરી ચીજ હૈ, મેરે પરિણમને લાયક મૈ હું એસા નહીં. આહાહા ! ભારે આવી વાતું.

“પરભાવકી ઉપાધિમાત્રસે પ્રવર્તમાન ત્યાગકે કર્તૃત્વકા નામ આત્માકો હોને પર ભી ” કયા કહેતે હૈ ? ભગવાન આત્મા આનંદ અને જ્ઞાન સ્વરૂપી પ્રભુ અપનેમ્ જાના કે આ રાગાદિ હૈ, મેરેમ્ સમકિત તો હૈ, જ્ઞાન હૈ, સ્વરૂપકા આચરણ ભી અંશે હૈ. પણ ચારિત્ર નામ ધરાવે એસા આચરણ નહીં. સમજમ્ આયા ? આહાહાહા !

તો વો જ્યારે અંતરમ્ અંતર સ્વભાવસે રાગ પર હૈ એસા જાના તો સમ્યગ્દર્શનમ્ આયા હૈ પહેલે. પણ જાના વો હી સમયે ઉસરૂપ ન હોના, અને જ્ઞાન ને આનંદરૂપ હોના ઉસકા નામ ચારિત્ર અને પ્રત્યાખ્યાન હૈ. અરે ! એની વિધિની ખબર ન મળે. આહાહાહા !

શીરા હલવા હોતા હૈ તો આટા ઘી પહેલાં પી જાતે હૈ, આટા ઘી પીછે ગુડ સકકરકા પાની નાખતે હૈ ને ? તો આ (આટા ઘી) પી જાય છે તો મોંઘા પડતે હૈ હમારે, તો કયા કરના હૈ ? કે પહેલે ગુડકા પાનીમ્ આટા શેકો. પીછે નાખો ઘી, એ શીરા તો નહીં બનેગા મગર લોપરી નહીં બનેગી. હૈ ! આહાહા ? મોંઘુ પડે પણ એ કર્યે જ છૂટકા હૈ.

એમ કે એસા પ્રત્યાખ્યાન ? હા, કે એસા પ્રત્યાખ્યાન. સમજમ્ આયા ? ભગવાન આત્મા શુદ્ધ સ્વભાવકા પરિણમન શ્રદ્ધા જ્ઞાનકા હૈ, અંશે સ્થિરતા ભી હૈ, પણ વિશેષ અસ્થિરતા બહોત હૈ. આહાહાહા... તો આહીં જ્યારે પ્રત્યાખ્યાનકે સમય ઉસકો જાના કે આ હૈ, ઔર જાનકર વહાંસે હઠકર જ્ઞાનમ્ સ્થિર હુઆ, ઉસકા નામ પ્રત્યાખ્યાન હૈ. આવી વ્યાખ્યા હવે. આહા... ભાષા તો સાદી પણ પ્રભુ ભાવ તો હૈ એ હૈ. આહાહા !

આહા ! પરભાવકી ઉપાધિ માત્રસે પ્રવર્તમાન ત્યાગકે કર્તૃત્વકા નામ કથન હોને પર ભી, નામ માત્ર હૈ. પરમાર્થસે દેખા જાય તો પરભાવકે ત્યાગકા કર્તૃત્વકા નામ અપનેકો (હૈ) નહીં. એ રાગકા ત્યાગ આત્મા કરતે હૈ એસા હૈ હી નહીં ક્યોંકિ વસ્તુ વસ્તુરૂપે જ્યાં હૈ ત્યાં ઠર્યા ત્યાં રાગ છૂટ ગયા તો રાગકા ત્યાગ ક્રિયા એ તો નામમાત્ર કથન હૈ. આહાહાહા ! આવી વાતું હવે. આને પરચખાણ કહેવું. ઉસકો ત્યાગ ચારિત્ર કહેના, ઉસકો નિશ્ચય વ્રત કહેના, નિશ્ચયવ્રત સ્વરૂપ, સ્વરૂપમ્ વીંટાઈ ગયા અને આનંદનો નાથ ભગવાન એ આનંદમ્ વીંટાઈ ગયા, લીન હો ગયા. આહાહાહા ! આવી વ્યાખ્યા. (શ્રોતા:- આવી જ વ્યાખ્યા હોય, બીજી હોય જ નહીં.)

વસ્તુ સ્વરૂપ જ એવું છે ને ભાઈ. મોંઘુ પડે પણ રીત તો આ છે, આટાને શેકતા ઘી પીવાઈ જાય માટે આટાકો પહેલે પાણીમાં શેકના પછી ઘી નાખો. ત્રણેય તારા જશે આટા, ઘી ઔર સકકર ત્રણેય નાશ થશે. શીરા- ફલવા નહીં હોગા એમ ભગવાન આત્માકો પહેલે સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાનમાં પ્રતીતમાં અંતર સન્મુખ હોકર લેના પડેગા. મોંઘા પડે પણ વસ્તુ તો એ હૈ.

ઔર પીછે રાગકા ત્યાગ માટે વસ્તુના સ્વભાવમાં રાગ પર હૈ એસા જાના, એસા જાનકર જ્ઞાન જ્ઞાનમાં જમ ગયા. આત્મા આત્મામાં જમ ગયા, એ 'નાણં મુણેયવ્યા' એ જ્ઞાન એટલે આત્મા તે પચખાણ છે. આહાહાહા ! આવી વાતું હવે સાંભળવા મળે નહીં, પ્રભુ શું કરે ? આવા અવસર મળ્યા, મનુષ્યપણાના બીજે ક્યાંય સાંભળવાનું મળે નહીં. (શ્રોતા:- અને મળે ત્યાં વિપરીત મળે) વિપરીત મળે. આહાહા... માર્ગ મોંઘો પડે, દુર્લભ લાગે, પણ માર્ગ તો આ હૈ. આહાહાહા... એક હોય ત્રણ કાળમાં પરમાર્થનો પંથ. ઓહોહો ! સંતોએ શું કડૂણા કરીને ટીકા કરી છે. આહાહા !

ભગવંત ! કાલે આવ્યું 'તું નહીં ? ભગવત્ સ્વરૂપ જ્ઞાન, ભગવાન જ્ઞાતા-દ્રવ્ય સંસ્કૃતમાં ભગવત્ જ્ઞાતૃ દ્રવ્ય. આહાહા... એ અપના જ્યારે જ્ઞાન સ્વ જ્ઞેયકો બનાકર, પરજ્ઞેયકા જો જ્ઞાન કરતે થે એ પર્યાયે સ્વજ્ઞેયકા જ્ઞાન ક્રિયા ત્યારે ઉસકો સમ્યગ્દર્શન અને સમ્યગ્જ્ઞાન હુઆ. ત્યારે હવે ચારિત્ર કબ હોતા હૈ ? એ જ્ઞાન સ્વરૂપકા જ્ઞાન હુઆ. જ્ઞાન સ્વરૂપકી પ્રતીત હુઈ, અનુભવ એ જ્ઞાન ને આત્મા રાગકો અપના સ્વભાવસે રાગરૂપે હોના એ મેરી ચીજ નહીં, સ્વભાવ મેરા નહીં, એસા સ્વભાવ જાનકર સ્વભાવમાં સ્થિર હો જાના, સ્થિર હો જાના, જામી જાના જેમ પાની હૈ યહ બરફરૂપ જામી જાતા હૈ, બરફ. એમ ભગવાન આત્મા જ્ઞાનસ્વરૂપી પ્રભુ આનંદસ્વરૂપી ભગવન્ એ આનંદમાં જમ જાના, રમ જાના, લીન હો જાના. આહાહા... ઉસકા નામ રાગકા ત્યાગ નામમાત્ર હૈ. વસ્તુ તો વસ્તુમાં ઠર ગઈ હૈ. પાટણીજી ! આવી વાતું છે, ભાઈ લોકોને ન બેસે એટલે પછી વિરોધ કરે, શું કરે બાપા ? ભાઈ તને તારી પદ્ધતિની ખબર નથી. આહા !

સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન અને ચારિત્ર એની પરિણતિની પદ્ધતિની પ્રભુ તને ખબર નથી. એથી તું વિરોધ કર કે આ વ્રત હૈ ને આ ક્રિયા, એ ચારિત્ર નહીં, અરે પ્રભુ સૂન તો સહી ! વ્રતાદિનો ભાવ એ તો રાગ હૈ. આહાહા... એ જ્ઞાને જાણ્યું કે આ રાગ હૈ, એવું જ્ઞાન જ્ઞાનમાં આ પર હૈ એસા જાનકર, જ્ઞાન સ્વઘરમાં જમ ગયા, પરઘરમાં પરિણતિ ન ગઈ, આહાહાહા... આ પહેલાં જ્ઞાન તો કરે કે આ ચીજ એસી હૈ. આહાહાહા !

અહીં તો ભગવન્ એમ કહેતે હૈ સંતો કે પરભાવકે ત્યાગકા કર્તૃત્વ નામ અપનેકો (હૈ) નહીં. હૈ ? રાગકા ત્યાગ એ આત્મામાં હૈ હી નહીં. ક્યોંકિ આત્મા આનંદરૂપે રહ્યા ત્યાં ત્યાગ હો ગયા. રાગકા ત્યાગ ક્રિયા એસા તો હૈ હી નહીં. આહાહાહા... હવે આવી વાતું સમજવી.

અરે આઠ વર્ષના બાળકો પણ ચારિત્ર ગ્રહણ કરે છે. આહાહા... રાજકુમારો જેના સોના જેવાં શરીર, આહાહા... ભરત ચક્રવર્તીના પુત્ર, એકસો આઠ મણીરત્નની ગેડી અને દડે રમતે થે, એમાં જયકુમારકા સૂના, જયકુમાર આખા (સૈન્યકા) સેનાપતિના નાયક, એક માણસ નીકળ્યો ' તો, એ કહે જયકુમારે દીક્ષા લિયા હૈ. ઓહો ! સેનાપતિ છન્નું કરોડ પાયદળનો નાયક, એમણે ચારિત્ર ગ્રહણ ક્રિયા, સ્વરૂપમાં રમણતા પ્રગટ ક્રિયા. આહાહા... એ બાળકો છોટી

ઉંમરના પંદર, સોળ, અઢાર, અઢાર વર્ષની ઉંમરના એકસો ને આઠ બાળકો રમતે થે મણી રતનના દડાથી અરે. આહાહા ! એની માતાએ સિપાઈને મોકલ્યો માણસને (બાળકોનું) ધ્યાન રાખજો.

હવે આને શું કરવું ? જો એમ કહે કે અમારે ભગવાન પાસે દીક્ષા લેવા જાવું છે તો ઓલા સાથે સિપાઈ હતા એ એમ કહે ભાઈ ચાલો આપણે ભગવાનના દર્શન કરશું, એમ કરતા ભગવાન પાસે ગયે. આહાહાહા ! અઢાર અઢાર વર્ષના રાજકુમારો સોનાના પૂતળા જેવા ! રતનમણીના કાંતિના પાર નહીં એસા પુત્રો. પ્રભુને કહે પ્રભુ અમને ચારિત્ર ગ્રહણ કરાવો. આહાહાહા ! એ કહેતે હૈ કે પ્રભુ જ્યાં આતે હૈ, ત્યાં અંદર સ્વરૂપમાં સ્થિર હો જાતા હૈ. આહાહા ! ચારિત્ર એટલે રાગથી રહિત સ્વરૂપમે રમણતા, ચરના, જમના, આનંદકા ભોજન કરના. આહાહા... પશુ ચારો ચરતે હૈ ને તો કોઈ વસ્તુ હોય ઉસકા ચારા ચરતે હૈ ને ? ઘાસ હોય લીલું, એમ ભગવાન આનંદનો નાથ અપના આનંદકા ચારા ચરતે હૈ અંદર. આનંદકા ભોજન કરતે હૈ, આનંદકા ક્વળ લેતે હૈ અંદર, આ ઉસકા નામ ચારિત્ર હૈ. આહાહા ! ધન્ય અવતાર અને એ કર્યા વિના મુક્તિ નહીં હૈ. સમજમે આયા ?

એકલા સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાનથી કાંઈ મુક્તિ નહીં હોતી હૈ, સાથમે ચારિત્ર આયેગા તબ મુક્તિ હોગી. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- સમ્યગ્દર્શન થાય એટલે ચારિત્ર આવ્યા વગર રહે જ નહીં.) રહે જ નહીં, પણ આ તો ચારિત્ર હશે તબ એસી સ્થિતિ હોગી એમ. સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન હોને પર ભી અચારિત્રકા જે પરિણમન હૈ વિભાવકા ઉસકો જ્ઞાન જાનતે હૈ, પ્રતીત કરતે હૈ કે આ મેરી ચીજ નહીં, મેરા ભાવ નહીં, પરભાવ હૈ, ઉપાધિભાવ હૈ. એસા જાનકર નિરૂપાધિરૂપ અપના સ્વભાવમે જમ જાના. આહાહાહા... આનંદકા ઉગ્ર અનુભવ હોના ઉસકા નામ ચારિત્ર હૈ. ચરના અંદર ચરના, ચરે છે ને ગાય, એમ આત્મામાં આનંદ સ્વરૂપ જો ખેતર (સ્વક્ષેત્ર) પડા હૈ, ઉસકા અનુભવ દૈષ્ટિ તો હૈ હવે ઉસકો અનુભવ ચરતે હૈ- આહાહાહા... આનંદમે હિલોળે ચઢતે હૈ અંદરમે ઉસકા નામ પ્રત્યાખ્યાન અને ચારિત્ર હૈ પ્રભુ. આહાહાહા !

પરભાવકે ત્યાગ કર્તૃત્વકા નામ અપનેકો નહીં, સ્વયં તો એ નામસે રહિત હૈ. આનંદ સ્વરૂપ ભગવાન ઉસકા પ્રતીતિ ને જ્ઞાન હુઆ. પણ વિશેષ આનંદ જબ અંતરમે રમતે હૈ તબ વિશેષ આનંદ આયા તો આનંદમે (રમતે હૈ તો) રાગકા અભાવ હો ગયા, એ રાગકા ત્યાગ ક્રિયા એ નામ માત્ર હૈ. એ વસ્તુ (આત્મચીજ) જ્ઞાનરૂપે હુઈ, યે રાગરૂપે હુઈ હી નહીં, હુઈ નહીં પીછે ત્યાગ કયા કહેના ? આહાહાહા ! (ત્યાગ ક્રિયા વો કથનમાત્ર હૈ)

આવો મારગ ! કાયરના તો કાળજાં કંપી જાય એવું છે. માર્ગ આવો છે એવો પહેલાં જ્ઞાનમાં આવો નિર્ધાર તો કર. આહાહા ! પીછે ત્યાગકે સમયમે જ્ઞાનસ્વરૂપી ભગવાન જે આનંદદળ, જ્ઞાનદળ, સ્વભાવ દળ, વીતરાગ દળ, એ વીતરાગભાવરૂપે જમ જાય, એ રાગકા ત્યાગ ક્રિયા એ તો નામમાત્ર હૈ. એ જમ ગયા અંદર રાગ રહા નહીં તો એ ત્યાગ ક્રિયા એ નામમાત્ર કહેનેમે આતા હૈ. પરકા ત્યાગકી તો બાત હૈ હી નહીં યહાં, શરીર સ્ત્રી કુટુંબ પરિવાર એ તો પરકા ત્યાગ અને ગ્રહણ તો આત્મામે હૈ હી નહીં પણ આ રાગકા ત્યાગ એ (ભી) નામમાત્ર હૈ. આહાહાહા ! ગજબ વાત હૈ- માલચંદજી ! આ તો આમાં બુદ્ધિ જોઈએ થોડી અંદર.

આહાહા...

એ ભગવાન આત્મા, આનંદનો સાગર પ્રભુ એસા ભાન ને જ્ઞાન હુઆ. છર્તે જ્યાં આનંદની દશાની રમણતામાં કમજોરીને કારણે રાગકા દુઃખકા વેદન હૈ. એ દુઃખકા વેદન હૈ વો આનંદ સમયે જાન્યા કે આનંદકી સાથ જ્ઞાને જાણ્યા કે આ દુઃખકા વેદન હૈ. એ પરભાવ હૈ મેરી ચીજ નહીં. આહાહા !

અપને આનંદમેં જમ જાતે હૈ રમ જાતે હૈ ત્યારે રાગ આયા નહીં તો રાગકા ત્યાગ ક્રિયા એસા કથનમાત્ર હૈ. એ તો રાગરૂપે હુઆ છે જ ક્યાં ? એ તો આનંદરૂપે હુઆ હૈ. રાગરૂપે હુઆ સ્વભાવ અને પછી છોડે છે એ બાતેય નહીં. આહાહાહાહા ! સમજમેં આયા ? આવો મારગ એટલે લોકોને એ એકાંત છે, એકાંત છે એમ પ્રભુ કરે છે હો. (શ્રોતા:- ખબર નહીં યહ બાતકી) બાપુ મારગ તો આ હૈ ભાઈ ! એકાંત છે. એમ કે આ વ્યવહાર દયા દાન વ્રત ભક્તિ કરતે હૈ ઉસસે ભી નિશ્ચય હો, એસે માનતે હૈ અરે પ્રભુ એ એકાંત તો મિથ્યા એકાંત હૈ-મિથ્યા અનેકાંત હૈ. આહાહાહા ! સમ્યક્ એકાંત તો આ હૈ. રાગરૂપે ન હોના અને સ્વભાવ, સ્વભાવરૂપે પરિણમન કર જાના. આહાહા ! એ સમ્યક્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકી પરિણતિ મોક્ષમાર્ગ હૈ. બાકી બધી વાતું હૈ. આહાહા ! કોઈ શાસ્ત્રમેં, ગ્રંથમેં એસા આયા હો, કે દયા એ ધર્મ હૈ, પણ ઈ તો વ્યવહારની વાત હૈ બાકી પરકી દયાકા ભાવ એ તો એની ટીકા કરતા હૈ “પુરુષાર્થ સિદ્ધિ ઉપાય”મેં લિયા હૈ કે પરકી દયાકા ભાવ એ રાગ હૈ, અને રાગ હૈ યહ સ્વરૂપકી હિંસા હૈ. (સૂનકર) રાડ નાખતે હૈ લોકો.

ભગવાન જ્ઞાન સ્વરૂપમાં રાગ આયા તો રાગ તો સ્વરૂપકી હિંસા હુઈ, ઈતની અસ્થિરતા હુઈ. આહાહા ! હવે એ કહે દયા તો ધર્મ કહા હૈ અને તુમ કહેતે હૈ રાગ હૈ એ હિંસા હૈ. અરેરે ! પ્રભુ તું શું કરે છે ?

“અહિંસા પરમો ધર્મ” એ તો રાગકી ઉત્પત્તિ ન હોના અને વીતરાગ સ્વભાવકી ઉત્પત્તિ હોના એ “અહિંસા પરમો ધર્મ” હૈ. આહાહાહા ! પરમાર્થસે દેખા જાય તો પરભાવકે ત્યાગ કરનેકા નામ અપનેકો નહીં. આહાહાહાહા ! એ રાગરૂપ હુઆ હી નહીંને પીછે ? પહેલે થા, ઓ જાના, જાનકર સ્વરૂપમેં ઠર ગયે ઔર રાગરૂપ હુઆ હી નહીં તો રાગકા ત્યાગ ક્રિયા એ નામ કથન હૈ. આહાહા ! અરેરે આ વિધિ તો ચારિત્રની આ હૈ, પ્રત્યાખ્યાન કહો, પચખાણ કહો, રાગકા અભાવ સ્વભાવ રૂપ કહો, ચારિત્ર કહો, મોક્ષકા માર્ગમાં ચારિત્ર કહો એ આ હૈ. અરે આવી ચારિત્રની ખબરેય ન મળે. આહાહા !

સ્વયં તો એ નામસે રહિત હૈ. ભગવાન તો આનંદ ને જ્ઞાન સ્વરૂપ હૈ તો જ્ઞાન સ્વરૂપ હો ગયા, એમાં રાગકા ત્યાગકા નામમાત્ર, ઉસમેં હૈ નહીં. આહાહા... જૈસે પ્રજાબ્રહ્મ પ્રભુ-પ્રજા નામ જ્ઞાન ને બ્રહ્મ નામ આનંદ સ્વરૂપ જૈસા હૈ એસા હો ગયા સ્થિરતા, ઈસને રાગકા ત્યાગ ક્રિયા એ તો કથનમાત્ર હૈ. આહાહાહાહા ! સુમેરુમલજી ! ગાથા બહોત અચ્છી આઈ હૈ એકત્રીસ, બત્રીસ, તેત્રીસ, ચોત્રીસ તુમ આયાને એકત્રીસ ગાથા શૂરૂ હુઈ બડી અચ્છી આઈ હૈ. ભગવાન ! આહાહા ! રાગ અને શરીરસે ભિન્ન ભગવાન આનંદકા નાથ બિરાજતે હૈ ને ! આહાહા !

“કહે વિચિક્ષણ પુરુષ સદા મેં એક હું અપને રસસે ભર્યો અનાદિ ટેક હું”

મેરા જ્ઞાન ને આનંદના વીતરાગી સ્વભાવસે ભરા (પડા) હું અનાદિસે, આહાહા ! “મોહકર્મ મમ નાહી. કર્મ નહીં રાગ, રાગ મોહ મમ નાહી, નાહી ભ્રમકૂપ હૈ” પણ એ વિકાર પણ ભ્રમનો કૂવો છે. મੈ “શુદ્ધચેતના સિંધુ હમારો રૂપ હૈ” આહાહા... બહેનમાં નહોતું આવ્યું, રાગ મર્યાદિત હૈ. મર્યાદિત હૈ માટે ત્યાંસે છૂટના હોગા, અમર્યાદિત ભગવાન આત્માકો સ્વરૂપકો અંદર પકડેગા તો વહાંસે (સ્વરૂપસે) છૂટના નહીં હોગા. આહાહા ! અરેરે ! સ્વયં તો ઈસ નામસે રહિત હૈ. આટલી લીટીમેં કિતના ભર્યા હૈ. આહાહા ! એક ‘જગત’ શબ્દ હોય તો એ જગત શબ્દમેં કિતના ભર્યા હૈ ? સારા લોક ! અક્ષર ત્રણ જ-ગ-ત એકાક્ષરી કાંઈ કાનો માત્ર મીંડુ કાંઈ નહીં - ‘જ-ગ-ત’ એમ કહેનેમેં કયા આયા ? સારા લોક આ ગયા. આહાહાહા... એસા આ ‘આત્મા’ અક્ષરમેં સારા ભાવ આ ગયા અંદરમેં, દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકા કયા સ્વરૂપ હૈ વહ આ ગયા ઉસમેં. આહાહા ! થોડું પણ સત્ય હોના ચાહીએ. વિશેષ મોટા મોટા પૂંછડા લંબા-લંબા લગાડી દે જાણપણાના ને ધારણાના, આહાહા... એસે તો અગિયાર અંગ અનંતભૈર કંઠસ્થ ક્રિયા ઉસમેં કયા આયા ? આહાહા... ભગવાન જ્ઞાનકા પાતાળ કૂવા અનંત સ્વભાવકા ભરા જ્ઞાનસે, ઉસકા જ્ઞાન કરના ઉસકી પ્રતીતિ કરના અને ઉસમેં રમના ઉસકા નામ દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર હૈ. આહાહાહા ! કહો, ઝાંઝરીજી ! આવી વાત છે ભાઈ. આહા ! વિમળચંદ્રજી હૈ કે નહીં ? હા, છે. આવું છે.

ક્યોંકિ જ્ઞાન સ્વભાવસે તુમ છૂટયા નહીં ને જ્યાં પરિણમન હુઆ ત્યાં રાગમેં તો આયા હી નહીં ને. આહાહાહા ! જ્ઞાન સ્વરૂપ ભગવાન પૂર્ણાનંદ પ્રભુ ઉસમેં દૈષ્ટિ અને જ્ઞાન તો થા. પણ અંદરમેં રમ ગયા અંદર સ્વરૂપમેં ઘરમેં, પરઘરમેં આયા હી નહીં ને નિજ ઘરમેં રમ ગયા તો પરભાવકા ત્યાગ તો નામમાત્ર- કથનમાત્ર હૈ. પર ઘરમેં ગયા ક્યાં હૈ. આહાહા ! કહો નવરંગભાઈ ! આનું નામ પચખાણ. આહાહા ! ધન્યકાળ ધન્ય અવસર. આહાહા... જે સમયે પ્રત્યાખ્યાનકી દશા. ઉસકો પહેલે પ્રતીતમેં તો લે કે મારગ તો આ હૈ. સમજમેં આયા ? કરી શકે નહીં ભલે પણ કરને લાયક તો આ હૈ. આહાહા...

જ્ઞાન સ્વભાવસે સ્વયં તો છૂટા નહીં. ઈસલિયે પ્રત્યાખ્યાન જ્ઞાન હી હૈ. આયા ચોથું પદ, છે ને ચોથું પદ “નાણં નિયમા મુણેદવ્વં” ચોથું પદ, માટે પ્રત્યાખ્યાન જ્ઞાન છે. જ્ઞાન એટલે આત્મા. અહીંયા જ્ઞાન શબ્દે આત્મા લિયા હૈ. ભગવાન સારા નિર્મળાનંદ વીતરાગ મૂર્તિ પ્રભુ, જિનબિંબ એ આત્મા હી પ્રત્યાખ્યાન હૈ. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ?

ઈસલિયે પ્રત્યાખ્યાન નામ ચારિત્ર અથવા પ્રત્યાખ્યાન(નામ) રાગકા અભાવ સ્વભાવરૂપ પ્રત્યાખ્યાન એ જ્ઞાન એ આત્મા હી હૈ. ‘જ્ઞાન’ શબ્દ પડા હૈ ને ? આહાહા... અને એકસો પંચાવનમાં પણ એ જ લિયા હૈ ! “જીવાદિ સદ્ગુણં” આત્મા જે જ્ઞાન સ્વરૂપ હૈ, ઉસકા પરિણમન હોના, ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન હૈ. ત્યારે એ લોકો કહે આટલું બધું મોંઘું કરી નાખ્યું. અરે મોંઘું નહીં, જેવું એનું સ્વરૂપ છે એવું જ કહ્યું છે ભાઈ. આહાહા ! પુણ્યકો વિષ્ટા કહા ત્યાં રાડ નાખી જાય છે- પણ ભગવાને તો પુણ્યકો ઝેર કહા હૈ, વિષ્ટા તો હજી ભૂંડેય ખા સકે, ઝેર તો મારી નાખે ! આહાહાહા !

વ્રતના પરિણામ શુભભાવ એ ઝેર હૈ. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- કોઈ એને ધર્મ કહે અને

આપ ઝેર કહો) અરે શું થાય ભાઈ. એ વ્રત કરતે કરતે સસમા (ગુણસ્થાન) હો જાયેગા ? અરે વ્રત એ વ્યવહાર હૈ. છઠ્ઠા ગુણસ્થાન તક વ્યવહાર હૈ અને સસમે વ્યવહાર છૂટ જાય. અરે ભાઈ તને ખબર નથી બાપુ. પહેલે તો સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન હો, પીછે મુનિપણા આનેમ્ પહેલે તો સસમ ગુણસ્થાન આતા હૈ, પહેલે છઠ્ઠા નહીં આતા. આહાહાહા... સસમે આતા હૈ તો પીછે વિકલ્પ આતા હૈ તો છઠ્ઠે આ જાતા હૈ. તો એ તો વિકલ્પ આસ્રવ હૈ, રાગ હૈ અને સસમે આયા તો અબુદ્ધિપૂર્વક રાગ હૈ. પણ બુદ્ધિપૂર્વક છૂટ ગયા તો ઈતના નિરાસ્રવ હો ગયા. આહાહાહા... ચારિત્ર હૈ ત્રીન કષાયકા અભાવ હૈ, છત્તે મુનિકો ભી રાગ આતા હૈ. (યહ) કલુષિત હૈ. અમૃતચંદ્રાચાર્યે કહા ને ત્રીજા શ્લોકમાં, ઓહો ! આત્મજ્ઞાન સમ્યગ્દર્શન ઉપરાંત છઠ્ઠા ગુણસ્થાનને યોગ્ય જે ચારિત્ર દશા ભી હૈ, પણ આ રાગ આયા, એ દુઃખરૂપ હૈ. “કલ્માષિતાયાં” કલુષિત ભાવ હૈ. આહાહા... તો મૈં મેરા શુદ્ધ ચૈતન્યકા ધ્યેય રખકર ટીકા કરુંગા અને ધ્યેયના જોરે એ કલ્માષિત જે અશુદ્ધ પરિણમન એ છૂટ જાઓ. આહાહા ! ઓર મૈં શુદ્ધરૂપ પરિણમન હું યહ મેરી ભાવના હૈ. મુનિ, એમ કહેતે હૈ આચાર્ય. આહાહા !

એસા અનુભવ કરના ચાહીએ, જોયું ? ઈસલિયે પ્રત્યાખ્યાન આત્મા હી હૈ. જ્ઞાન શબ્દ આત્મા લિયા. એસા અનુભવ કરના ચાહિયે, એસા અનુભવ કરના ચાહિયે. આહાહાહા ! ભગવાન પૂર્ણાનંદકે અનુસારે સ્થિરતાકા અનુભવ કરના ચાહીએ. નિર્વિકલ્પ સ્વસંવેદન જ્ઞાનકા અનુભવ કરના ચાહિયે ઉસકા નામ ચારિત્ર હૈ. આહાહાહાહા ! અરે ધન્ય ભાગ્ય ! એ પ્રત્યાખ્યાન અને ચારિત્ર બાપા. આહાહા ! એ મોક્ષને આંગણે આવી ગયા. અંગનમ્ આ ગયા હવે અંદર પ્રવેશ કરેગા તબ મોક્ષ હોગા. આહાહા ! ભાવાર્થ:- વિશેષ આયેગા.

(શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ.)

પ્રવચન નં. ૧૦૦ ગાથા - ૩૪-૩૫ તા. ૫-૧૦-૭૮ ગુરુવાર આસો સુદ-૩ સં. ૨૫૦૪

ચોત્રીસ ગાથાનો ભાવાર્થ હૈ ને ? આત્મામ્ પરભાવના ત્યાગનું કર્તાપણું જે છે તે નામ માત્ર છે. કેમકે જ્ઞાન સ્વરૂપ છે એને રાગનો ત્યાગ કરે એ તો નામમાત્ર છે. રાગરૂપે જ્ઞાન સ્વરૂપ હોતા હી નહીં, થા હી નહીં. એ જ્ઞાન સ્વરૂપ એને રાગના ત્યાગનું કર્તાપણું નામમાત્ર છે. પોતે તો જ્ઞાનસ્વભાવ છે. જ્ઞાન સ્વભાવમાં જે રાગનું પરિણમન હતું, તે રૂપે પરિણમન ન હુઆ અને જ્ઞાનરૂપે રહ્યા એનું નામ પચખાણ. આહાહાહા ! પરદ્રવ્યને પર જાણ્યું. રાગાદિ પરદ્રવ્યને જ્ઞાનમાં પર જાણ્યું, પછી પરભાવનું ગ્રહણ નહીં, એ રાગરૂપે પરિણમન નહીં, ગ્રહણ નહીં નામ રાગરૂપે પરિણમન નહીં તે ત્યાગ છે. આહાહાહા ! બહારના ત્યાગની તો વાત શું કરવી (ના) કહે છે, આહાહાહા... પણ ભગવાન જ્ઞાનસ્વરૂપ પ્રભુ એ પર રાગરૂપે થા, રાગરૂપે પર્યાય હતી એ જ્ઞાનસ્વભાવરૂપે રહી અને રાગરૂપે ન થઈ, એનું નામ પચખાણ. આહાહા... આવી વાત છે. પછી પરભાવનું પરિણમન ન થયું તે ત્યાગ છે. આહાહા !

સ્થિર થયેલું જ્ઞાન તે જ પ્રત્યાખ્યાન છે, આ ખુલાસો. જ્ઞાન સ્વરૂપ ભગવાન જે રાગમાં અસ્થિરપણે પરિણમન હતું, તે સ્વભાવ પોતે પરપણે પરિણમને લાયક નહીં, છતાં પર્યાયમ્ થા,

દ્રવ્ય સ્વભાવ નહીં, (ક્યા કહા ?) દ્રવ્ય સ્વભાવ નહીં, આહાહા... પણ પર્યાયમાં રાગનું પરિણમન હતું, એ જ્ઞાનસ્વરૂપ છું એમ જાણીને ઠર્યો અંદર એ પર છે એ પર છે, હું તો જ્ઞાનસ્વરૂપ છું એમ જાણીને અંદર સ્થિર થયો એ પચખાણ. આહાહા... આવા પચખાણની વ્યાખ્યા આવી છે, આ ચારિત્રની આ વ્યાખ્યા. આહા ! આ જ્ઞાન સિવાય કોઈ બીજો ભાવ નથી. જ્ઞાનસ્વભાવ જ્ઞાનસ્વભાવરૂપે સ્થિર થયો એ પ્રત્યાખ્યાન છે, એ ચારિત્ર છે. એ વીતરાગ પર્યાય છે. આહાહા... જે રાગ સ્વભાવ સ્વરૂપ, રાગરૂપે સ્વભાવ વ્યાસ ન હોનેલાયક થે, રાગથી વ્યાસ હોવાવાળો નથી, એમ જાણીને જ્ઞાનસ્વભાવ, રાગરૂપે જે પરિણમન હતું, તે પરિણમન ન કર્યું અને જ્ઞાનરૂપે રહ્યું એનું નામ પ્રત્યાખ્યાન અને ચારિત્ર છે. આકરી વાત બાપુ. આહાહા... સાંભળ્યું હોય ગમે તેટલી વાર પણ આ વાત, જુદી જાતની છે ભાઈ. આહાહા... આહા !

* નિરપેક્ષ સ્વભાવના ભાન વિના નિમિત્તનું યથાર્થ જ્ઞાન થાય નહિ, સ્વ-પરપ્રકાશક સ્વભાવ છે, તેમાં સ્વના જ્ઞાન વિના પરનું જ્ઞાન થાય નહિ. ઉપાદાનની સ્વતંત્રતાના જ્ઞાન વગર નિમિત્તનું જ્ઞાન થાય નહિ, નિશ્ચય વિના વ્યવહારનું જ્ઞાન થાય નહિ. જેમ ત્રિકાળી દ્રવ્ય સ્વતંત્ર નિરપેક્ષ છે, તેમ તેની સમય સમયની પર્યાય પણ નિરપેક્ષ સ્વતંત્ર છે. સમય સમયની પર્યાય પોતાના કારણે જ થાય છે.

(પરમાગમસાર - ૭૬૫)

ગાથા - ૩૫

અથ જ્ઞાતુઃ પ્રત્યાખ્યાને કો દષ્ટાન્ત્વમિત્યત આહ-

જહ ણામ કો વિ પુરિસો પરદ્રવ્યમિણં તિ જાણિદું ચયદિ ।

તહ સવ્વે પરભાવે ણારુણ વિમુંચદે ણાણી ॥૩૫॥

યથા નામ કોઽપિ પુરુષઃ પરદ્રવ્યમિદમિતિ જ્ઞાત્વા ત્યજતિ ।

તથા સર્વાન્ પરભાવાન્ જ્ઞાત્વા વિમુચ્ચતિ જ્ઞાની ॥૩૫॥

યથા હિ કશ્ચિત્પુરુષઃ સમ્પ્રાન્ત્યા રજકાત્પરકીયં ચીવરમાદાયાત્મીય- પ્રતિપત્યા પરિધાય શયાનઃ સ્વયમજ્ઞાની સન્નયેન તદચ્ચલમાલમ્બ્ય બલાન્નગ્રીક્રિયમાણો મંક્ષુ પ્રતિબુદ્ધ્યસ્વાર્પય પરિવર્તિતમેતદ્વચ્ચં મામકમિત્યસકૃદ્વાક્યં શૃણ્વન્નિખલૈશ્ચિદ્દેઃ સુષ્ટુ પરીક્ષ્ય નિશ્ચિતમેત્પરકીયમિતિ જ્ઞાત્વા જ્ઞાની સન્ મુચ્ચતિ તચ્ચીવરમચિરાત્, તથા જ્ઞાતાપિ સમ્પ્રાન્ત્યા પરકીયાન્ભાવાનાદાયાત્મીયપ્રતિપત્યાત્મન્યધ્યાસ્ય શયાનઃ સ્વયમજ્ઞાની સન્ ગુરુણા પરભાવવિવેકં કૃત્વૈકીક્રિયમાણો મંક્ષુ પ્રતિબુદ્ધ્યસ્વૈકઃ ખલ્વયમાત્મેત્યસકૃચ્છૌતં વાક્યં શૃણ્વન્નિખલૈશ્ચિદ્દેઃ : સુષ્ટુ પરીક્ષ્ય નિશ્ચિતમેતે પરભાવા इति જ્ઞાત્વા જ્ઞાની સન્ મુચ્ચતિ સર્વાન્પરભાવાનચિરાત્ ।

હવે પૂછે છે કે જ્ઞાતાનું પ્રત્યાખ્યાન જ્ઞાન જ કહ્યું તેનું દેષ્ટાંત શું છે ? તેના ઉત્તરરૂપ દેષ્ટાંત-દાર્ષ્ટાંતની ગાથા કહે છે:-

આ પારકું એમ જાણીને પરદ્રવ્યને કો નર તજે,

ત્યમ પારકા સૌ જાણીને પરભાવ જ્ઞાની પરિત્યજે. ૩૫.

ગાથાર્થ:- [યથા નામ] જેમ લોકમાં [કઃ અપિ પુરુષઃ] કોઈ પુરુષ [પરદ્રવ્યમ્ ઇદમ્ इति જ્ઞાત્વા] પરવસ્તુને ‘આ પરવસ્તુ છે’ એમ જાણે ત્યારે એવું જાણીને [ત્યજતિ] પરવસ્તુને ત્યાગે છે, [તથા] તેવી રીતે [જ્ઞાની] જ્ઞાની [સર્વાન્] સર્વ [પરભાવાન્] પરદ્રવ્યોના ભાવોને [જ્ઞાત્વા] ‘આ પરભાવ છે’ એમ જાણીને [વિમુચ્ચતિ] તેમને છોડે છે.

ટીકા:-જેમ-કોઈ પુરુષ ધોબીના ઘરેથી ભ્રમથી બીજાનું વસ્ત્ર લાવી, પોતાનું જાણી ઓઢીને સૂતો છે ને પોતાની મેળે અજ્ઞાની (-આ વસ્ત્ર બીજાનું છે એવા જ્ઞાન વિનાનો) થઈ રહ્યો છે; જ્યારે બીજો તે વસ્ત્રનો ખૂણો પકડી, ખેંચી તેને નજીક કરે છે અને કહે છે કે ‘તું શીઘ્ર જાગ, સાવધાન થા, આ મારું વસ્ત્ર બદલામાં આવી ગયું છે તે મારું મને દે’, ત્યારે વારંવાર કહેલું એ વાક્ય સાંભળતો તે, (એ વસ્ત્રનાં) સર્વ ચિત્તોથી સારી રીતે પરીક્ષા કરીને, ‘જરૂર આ વસ્ત્ર પારકું જ છે’ એમ જાણીને, જ્ઞાની થયો થકો, તે (પરના) વસ્ત્રને જલદી ત્યાગે છે. તેવી રીતે-જ્ઞાતા પણ ભ્રમથી પરદ્રવ્યોના ભાવોને ગ્રહણ કરી, પોતાના

જાણી, પોતામાં એકરૂપ કરીને સૂતો છે ને પોતાની મેળે અજ્ઞાની થઈ રહ્યો છે; જ્યારે શ્રી ગુરુ પરભાવનો વિવેક (ભેદજ્ઞાન) કરી તેને એક આત્મભાવરૂપ કરે અને કહે કે 'તું શીઘ્ર જાગ, સાવધાન થા, આ તારો આત્મા ખરેખર એક (જ્ઞાનમાત્ર) જ છે, (અન્ય સર્વ પરદ્રવ્યના ભાવો છે), ' ત્યારે વારંવાર કહેલું એ આગમનું વાક્ય સાંભળતો તે, સમસ્ત (સ્વ-પરનાં) ચિત્તોથી સારી રીતે પરીક્ષા કરીને, 'જરૂર આ પરભાવો જ છે' (હું એક જ્ઞાનમાત્ર જ છું) એમ જાણીને, જ્ઞાની થયો થકો, સર્વ પરભાવોને તત્કાળ છોડે છે.

ભાવાર્થ:-જ્યાં સુધી પરવસ્તુને ભૂલથી પોતાની જાણે ત્યાં સુધી જ મમત્વ રહે; અને જ્યારે યથાર્થ જ્ઞાન થવાથી પરવસ્તુને પારકી જાણે ત્યારે બીજાની વસ્તુમાં મમત્વ શાનું રહે? અર્થાત્ ન રહે એ પ્રસિદ્ધ છે.

પ્રવચન નં. ૧૦૦ ગાથા - ૩૫ તા. ૫-૧૦-૭૮

હવે પૂછે છે કે, જ્ઞાતાનું પ્રત્યાખ્યાન જ્ઞાન જ કહ્યું, ભગવાન આત્મા જાણનાર દેખનાર સ્વભાવ એનું પ્રત્યાખ્યાન એટલે ચારિત્ર જ્ઞાન જ કહ્યું એનું દૃષ્ટાંત શું છે. એના ઉત્તરરૂપ દૃષ્ટાંત-દોષ્ટાંતની ગાથા કહે છે.

जह गाम को वि पुरिसो परदव्वमिणं ति जाणिदुं चयदि ।
तह सव्वे परभावे णारुण विमुंचदे णाणी ॥३५॥
(હરિગીત)

આ પારકું એમ જાણીને પરદ્રવ્યને કો નર તજે,
ત્યમ પારકા સૌ જાણીને પરભાવ જ્ઞાની પરિત્યજે. ૩૫.

ટીકા:- જેમ કોઈ પુરુષ ધોબીના ઘરેથી ભ્રમથી બીજા કોઈનું વસ્ત્ર લાવી પોતાનું જાણી ઓઢીને સૂતો છે. દૃષ્ટાંત છે હોં. ને પોતાની મેળે અજ્ઞાની, પોતાની મેળે અજ્ઞાની, આહાહા... થઈ રહ્યો છે, આ વસ્ત્ર બીજાનું છે એવા જ્ઞાન વિનાનો થઈ રહ્યો છે. ત્યારે, જ્યારે બીજો તે વસ્ત્રનો ખૂણો પકડી ખેંચી તેને નગ્ન ઉઘાડો કરે છે, આહાહા... અને કહે છે કે તું શીઘ્ર જાગ, સાવધાન થા, આ મારું વસ્ત્ર બદલામાં આવી ગયું છે, મારું વસ્ત્ર છે તારું નથી. આહાહાહા ! તારા વસ્ત્રને બદલે મારું વસ્ત્ર તને અજ્ઞાનપણે અજાણપણે આવી ગયું છે, તે મારું મને દે. આહાહા ! ત્યારે વારંવાર કહેલું, એક વાર કહેલું નહીં, આહાહા... વારંવાર કહેલું એ વાક્ય સાંભળતો, તે સર્વે ચિત્તોથી સારી રીતે પરીક્ષા કરી, વસ્ત્રના ચિત્તોની પરીક્ષા કરી. કે આ વસ્ત્ર મારું નહીં, આહા... જરૂર આ વસ્ત્ર પારકું છે. એમ ઓઢેલું છતાં, આહાહા... એના લક્ષણો જોયા કે મારા વસ્ત્રમાં તો માથે અહીંયા નામ હતું મારું અંગ્રેજી નામ આમાં તો છે નહીં આમાં તો બીજાનું નામ છે. આહાહા ! નાખે છે ને કોટ પાછળ નામ રાખે, આહાહા... જલદી ત્યાગે છે, સારી રીતે પરીક્ષા કરી જરૂર આ વસ્ત્ર મારું નથી એમ જાણીને, પારકું જાણીને જ્ઞાની થયો થકો, એ વસ્ત્રનો જાણનાર એટલો જ જ્ઞાની.

વારંવાર કહેલું વાક્ય સાંભળતો સારી રીતે પરીક્ષા કરી, જરૂર આ વસ્ત્ર મારું નથી એમ

જ્ઞાની થયો થકો વસ્ત્રને જલ્દી ત્યાગે છે. એટલે ઓઢેલું છતાં એ વસ્ત્ર મારું નથી એમ થઈ ગયું હવે, આહાહા... જ્ઞાનસ્વરૂપે જાણ્યું કે આ તો વસ્ત્રના ચિત્તો મારા નથી, એટલે અંદર ઓઢેલું છતાં તે પારકું થઈને રહ્યું હવે. આહાહાહા !

તેવી રીતે એ દેષ્ટાંત થયો. જ્ઞાતા પણ, જાણનારો ભગવાન જ્ઞાનસ્વરૂપી પ્રભુ, ભ્રમથી પરદ્રવ્યોના ભાવોને ગ્રહણ કરી, રાગાદિ પુણ્ય પાપના ભાવ એ પરદ્રવ્યના ભાવ છે, એ સ્વદ્રવ્યના ભાવ નહીં. દ્રવ્યના ભાવ નહીં. પર્યાયમાં ભલે હો પણ એ પરદ્રવ્યના ભાવ છે, એમ કહે છે. આહાહાહા ! પુણ્ય ને પાપના ભાવ, રાગદ્વેષના ભાવ પારકા પોતાના જાણીને પરદ્રવ્યોના ભાવોને જાણીને ગ્રહણ કરીને, પોતાના જાણી, કેમકે ત્યાં જ દૈષ્ટિ હતી, જ્ઞાયકસ્વરૂપ ઉપર દૈષ્ટિ નહોતી. આહાહા ! રાગ ને દ્વેષ ને વિકલ્પના પરિણામ એ ઉપર દૈષ્ટિ ત્યાં હતી, એને હવે (પોતાનું) જાણ્યું. આ છે ને ? આહાહા !

પોતાના જાણી પોતામાં એક કરી સૂતો છે. રાગદ્વેષ વિકલ્પ, પોતાનું જ્ઞાનસ્વરૂપ ભિન્ન છે એમ જાણ્યું નથી અને એ રાગાદિ મારા છે એમ કરીને અજ્ઞાનપણે સૂતો છે. તે પોતાની મેળાએ અજ્ઞાની થઈ રહ્યો છે, કર્મને લઈને નહીં. આહાહાહા... એ રાગદ્વેષને લઈને નહીં. પોતાની મેળાએ રાગદ્વેષના ભાવ મારા નથી એમ ન જાણતો, મારા છે એમ જાણતો અજ્ઞાની થઈ રહ્યો છે. આહાહા ! ત્યારે શ્રી ગુરુ પરભાવનું ભેદજ્ઞાન કરી, આહાહા... એને રાગથી ભિન્ન બતાવી પ્રભુ એ રાગના લક્ષણ એ તારા નહીં. આહાહા ! એ તો ત્યાં એમ કહ્યું કે એની મેળાએ નથી એને ગુરુ મળ્યા ભેદજ્ઞાન બતાવનારા એટલી વાત એની મેળાએ નથી જાગ્યો, આમ જાગ્યો છે, એમ કહે છે. (શ્રોતા:- ગુરુએ ઉપદેશ આપ્યોને) એ ઉપદેશ એણે લીધોને, ગ્રહણ કર્યો ને ? રાગથી ભિન્ન કરવાનું એણે જ્ઞાન કર્યુંને ? ત્યારે ગુરુએ ઉપદેશ દીધો એમ નિમિત્ત કહેવામાં આવે છે. આવી વાત છે. આહાહાહા !

આત્મા જ્ઞાન પ્રમાણે, રાત્રે નહોતું કહ્યું ? ભગવાન આત્મા જ્ઞાન પ્રમાણે છે. અને જ્ઞાન જ્ઞેય પ્રમાણે છે અને જ્ઞેય લોકલોક છે. આમ જ્યાં જ્ઞાનમાં પ્રમાણમાં જ્ઞાન આત્મા પ્રમાણે છે, ને એ જ્ઞાનની પર્યાય ભલે શ્રુતજ્ઞાનની હો, (પણ) એ રાગાદિ છે એ જ્ઞેય છે અને એ જ્ઞાનની વર્તમાન પર્યાય આત્મામાં વ્યાપક છે અને તે જ્ઞાનની પર્યાય જ્ઞેય પ્રમાણે છે, એટલે રાગાદિ જે વસ્તુ છે તેનું જ્ઞાન કરવાને લાયક એ છે. આહાહા... એને પોતાનું માનવાને લાયક એ નથી. આહાહાહા ! સમજાય છે કાંઈ ? એ જ્ઞાનની એક સમયની પર્યાય આત્મામાં વ્યાપક છે, એ પર્યાય, દ્રવ્યને જાણે છે, એ પર્યાય ગુણને જાણે છે, એ પર્યાય અનંતી બીજી પર્યાયને જાણે છે, એ પર્યાય પર્યાયને જાણે છે, એ પર્યાય જ્ઞેય જે રાગ આદિ અનંત, આહાહાહાહાહા... એ અનંત જ્ઞેયો તે જ્ઞાનની પર્યાય જ્ઞેય પ્રમાણે છે એટલે કે જ્ઞેયો જે અનંત છે તેને કરવાને લાયક નથી, જાણવાને લાયક છે, આહાહા... જ્ઞેય પ્રમાણે હોનેલાયક નથી. જાણવા લાયક છે. આહાહા. સમજાય છે કાંઈ ?

એવી જે જ્ઞાનની પર્યાય, એણે પોતાના લક્ષણથી સ્વરૂપને જાણ્યું, તેને રાગાદિના લક્ષણો તે પરજ્ઞેયના છે, (એ જાણ્યું). એ મારા જ્ઞાનની પર્યાયમાં એ રૂપે થવું એ મારો દ્રવ્ય સ્વભાવ જ નથી. આહાહા ! પર્યાયમાં છે, પણ મારો દ્રવ્ય સ્વભાવ એ રૂપે થવાનો નથી. આહાહાહાહા...

એમ જાણીને એ જ્ઞાનની પર્યાયે રાગના લક્ષણો પર છે એમ જાણીને, આહાહાહા... એ જ્ઞેય તરીકે છે, ચેત્ય ચેતકની નજીકતાને કારણે એમ લાગે છે કે આ જ્ઞેયનું જ્ઞાન છે. ખરેખર તો એ જ્ઞાન જ્ઞાનનું છે. જ્ઞેયનું જ્ઞાન નથી, જ્ઞેય તો પર છે. આવે છે ને ? ચેત્યચેતક (ગાથા-૨૮૪) આહાહા... ભગવાન જ્ઞાન સ્વરૂપે ચેતનાર છે અને રાગાદિ તે જ્ઞેય ચેત્ય જણાવા લાયક છે બસ, અપના હોનેલાયક હૈ નહીં. આહાહાહા ! રાત્રે તો ઘણું કહ્યું 'તુંને એ તો આવે ત્યારે આવે ને..... સમજાણું કાંઈ ?

એ જ્ઞાન પર્યાયે અપના પોતાના લક્ષણથી જાણ્યું કે હું તો આત્મા જ્ઞાનસ્વરૂપ છું. અને રાગના લક્ષણથી જાણ્યું કે એ તો પર છે. જાણીને જ્ઞાન જ્ઞાનરૂપે રહ્યું અને જ્ઞેયરૂપે પરિણમન પર્યાયમાં ન થયું એનું નામ પ્રત્યાખ્યાન કહેવામાં આવે છે. આવી વાત છે. અહીં તો અત્યારે પ્રત્યાખ્યાન બાહ્ય ત્યાગ કર્યો- પચખાણ લઈ લીધા, બાપુ એ તો બધી વિકલ્પની વાતું બહારની છે. આહાહા ! અહીંયા તો જ્ઞાનની એક સમયની પર્યાય એમ પોતે રાગના લક્ષણને પરદ્રવ્યના ભાવ તરીકે અને સ્વદ્રવ્યનો સ્વભાવ નહીં, એમ (લક્ષણ ભેદ) જાણીને એ જ્ઞાનની પર્યાયની તાકાત, એકેક પર્યાયની તાકાતમાં અનંતી સસભંગી ઊઠે. આહાહાહા !

એ જ્ઞાનની એક સમયની પર્યાય પર્યાયપણે છે, એ રાગ-જ્ઞેયપણે નથી. એ પર્યાય પર્યાયપણે છે અને બીજી પર્યાયપણે એ નથી. આહાહાહા... આવો દરિયો ગંભીર હૈ, ભગવાન સ્વભાવ. (શ્રોતા:- બે બોલ થયા) બે બોલ થયા. એવા અનંતા બોલ લઈ લેવા.

એકેક પર્યાય, આહાહા... ત્યારે જ્ઞાનની એક સમયની પર્યાય સ્વદ્રવ્યને જાણે, અનંત ગુણને જાણે, એ સિવાય અનંતી પર્યાયો જેનો પાર નહીં, પાર નહીં, આહાહાહા... એ પર્યાયોને પણ તે પર્યાય જાણે, અનંતી અનંતી પર્યાય જે પર્યાયમાં આ છેલ્લી છે, એવો કોઈ છેડો જ નથી. આહાહાહા... એવી અનંતી સંખ્યાએ જે પર્યાય એને પણ એ પર્યાય જાણે. આહાહાહા... એવી જ પર્યાય શ્રદ્ધાની, એવી અનંતી અનંતી સ્વજ્ઞેય અને પરજ્ઞેય એને એ શ્રદ્ધે, આહાહાહા... મારા તરીકે નહીં પણ શ્રદ્ધે કે આ પર છે ને આ હું છું. આહા ! એ શ્રદ્ધામાં પણ અનંતી તાકાત છે. આહાહાહા !

રાગરૂપે ન થવું, અને એને બીજી પર્યાયપણે પણ ન થવું. આહાહાહા... એવી અનંતી સ્વજ્ઞાન અને જ્ઞેયનું જ્ઞાન છે તેને એ પ્રતીત કરે છે. આહાહાહા... એ પ્રતીતની પણ પર્યાય અનંત અનંત માહાત્મ્યવાળી છે. કેમકે જ્ઞાનની પર્યાય સ્વજ્ઞાન અને પરજ્ઞેય સિદ્ધો અનંત સિદ્ધો, અનંત નિગોદના જીવો, અલ્પજ્ઞ પર્યાયવાળા અનંત જીવો ગુણે પૂરણ, એમ સર્વજ્ઞ પર્યાયવાળા અનંત જીવો, એને પણ એ જ્ઞાનની પર્યાય, પોતામાં રહીને (જાણે) પરનું અસ્તિત્વ છે માટે નહીં, પોતાની તાકાતથી સ્વપરને જાણવાની તાકાતવાળું છે. આહાહાહા ! કહો, નવરંગભાઈ ! આવી વાતું છે. રાતે હતા ને, ત્યારે ઘણું નીકળ્યું 'તું ભાઈ એ તો એની મેળાએ નીકળે છે. નીકળે ત્યારે થાય ને. આહા !

અહીંયા તો શું કહેવું છે કે જ્ઞાન સ્વરૂપી ભગવાન આત્મા એ રાગને પર તરીકે, પરને જ્ઞેય તરીકે જાણવાનો સ્વભાવ છે. એવું જેણે જાણ્યું, એ જાણ્યું કે રાગરૂપે ન થયો અને જ્ઞાનરૂપે રહ્યો, એનું નામ રાગનો ત્યાગ નામમાત્ર કથન છે. આહાહા ! બાકી જ્ઞાનસ્વભાવ ભગવાન રાગ રૂપે

થયો જ નથી સ્વભાવ, પર્યાયપણે થયો છે તો એને જાણ્યું કે આ તો પર છે. આહાહાહા ! હું તો તેનો, મારાથી તેના અસ્તિત્વ વિના જાણવું મારો સ્વભાવ છે. આહાહા ! એનું રાગાદિ અસ્તિત્વ છે, માટે તેને હું જાણવાના સ્વભાવવાળો થાઉં છું, એમ નથી. આહાહાહા ! આવી વસ્તુ છે.

એવી એકેક પર્યાય અનંતા સામર્થ્યવાળી, સ્થિરની પર્યાય સ્વરૂપની પણ અનંતી સામર્થ્યવાળી. આહાહા ! રાગરૂપે ન થતાં સ્થિરરૂપે થાય તે પણ પર્યાયની તાકાત અનંતી. આહાહા ! એક જ પર્યાયમાં પણ સ્થિરની પર્યાયમાં અનંતી સસભંગી. આહાહાહા ! એવું જે ભગવાન આત્માનું જ્ઞાનપર્યાય સ્વરૂપ, શ્રદ્ધા પર્યાયસ્વરૂપ, આનંદ પર્યાયસ્વરૂપ એમાંથી જાણ્યું કે રાગાદિ મારા દ્રવ્યના સ્વભાવથી પૂર્ણ વ્યાપ્ત હોવું એ વસ્તુ (સ્વરૂપ) નથી. પર્યાયમાં નિમિત્તને લક્ષે પરિણમન થયું, પણ મારો દ્રવ્યસ્વભાવ તેપણે વ્યાપે એવું નથી. એમ દ્રવ્યસ્વભાવને જાણનારી જ્ઞાનની પર્યાય, આહાહાહા... રાગને પર તરીકે જાણવાના સ્વભાવવાળી પર્યાય રાગરૂપે ન થતાં, જ્ઞાનપણે, જ્ઞાનપણે, સ્થિર રહી એ એનું નામ અહીંયા પરનો ત્યાગ કર્યો એ નામમાત્ર છે. આહાહાહા ! આટલી શરતું ને આટલી જવાબદારી. કહો, નવરંગભાઈ !

રાત્રે તો ઘણું કહ્યું તું એ તો બધું, અહીં તો આ આવ્યું ને અહીંયા- કે ગુરુએ પરમ વિવેક કરી એને બતાવ્યો તો એણે કર્યું. આહાહા ! ભાઈ ! રાગાદિ તારી ચીજ નહીં. પરિણમનમાં ભલે હો, પણ તારા દ્રવ્યસ્વભાવની એ ચીજ નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? રાગ ચાહે તો દયા-દાન ભક્તિ આદિનો હો, ચાહે તો સૂક્ષ્મ રાગનો વિકલ્પ હો એ પણ પરભાવ છે, હું તો તેનો મારામાં રહીને જાણનારો, તેને અડયા વિના તેના અસ્તિત્વને કારણે હું એનું જ્ઞાન કરું છું એમેય નહીં. (પરંતુ) મારા જ્ઞાનનો પર્યાયનો જ એટલો સ્વભાવ છે, કે પરને અને સ્વને જાણવામાં રહેવું, એ જ મારી સ્થિતિ છે. આહાહાહા ! કહો, હીરાભાઈ ! આવું આવ્યું છે.

એમ જાણીને જાણ્યું, જાણ્યું કે આ પર છે, હું નહીં એવું જે જ્ઞાન સ્વરૂપ જ્ઞાનમાં ઈર્ષ્ય, જ્ઞાનમાં સ્થિર થયું. એ એણે રાગનો ત્યાગ કર્યો એ નામમાત્ર કથન ઈર્ષ્ય એ પચખાણ છે. હવે આ પચખાણ અને ચારિત્રની આ વ્યાખ્યા. રાગના અભાવના સ્વભાવરૂપ થવું એ આ. રાગના સ્વભાવરૂપ ન થવું અને દ્રવ્યના સ્વભાવરૂપે થવું, એનું નામ અહીંયા પ્રત્યાખ્યાન અને ચારિત્ર છે. આહાહા ! અહીં તો બહારના કાંઈક વ્રત લીધા ને અમુક કર્યું થઈ ગયું ચારિત્ર, એ દ્રવ્ય ચારિત્ર. આહા ! ભાઈ મોટી ભૂલ છે પ્રભુ, એ પર્યાયના ફળ આકરા પડશે પ્રભુ તને, આહાહા... રાગની ક્રિયા માનવી એ આકરું પડશે પ્રભુ તને દુઃખ. આહાહા ! અહીંયા તો રાગરૂપે ન થવું. આહાહા ! અને રાગ છે માટે જ્ઞાનમાં સ્થિર થયો એમ નથી. રાગ છે માટે રાગનું અહીં જ્ઞાન થયું એમ નથી. રાગ છે માટે અહીં જ્ઞાનમાં તેની શ્રદ્ધા થઈ એમ નથી. શ્રદ્ધાની પર્યાય સ્વતંત્રપણે શેય અને જ્ઞાનને શ્રદ્ધે પ્રતીત કરે એવો એનો સ્વભાવ છે. આવું સ્વરૂપ હવે માણસને. એ ચારિત્રની આ વ્યાખ્યા છે. એ કાલે બિચારા ખુશી થયા હતા બપોરે આવ્યા હતા.

ઓહો ! ભારે પ્રત્યાખ્યાન મેં કીધું એ બપોરે ૨૯૫ માં આવવાનું છે. એમ કે જ્ઞાનીને પણ દુઃખનું વેદન છે, આનંદનું વેદન છે, બસો પંચાણમાં (વચનામૃતમાં) આવવાનું છે. એ દુઃખના રાગના પરિણામ મારા દ્રવ્ય સ્વભાવે થાય એમ તો હું નથી. પણ અહીંયા તો ચારિત્રની વ્યાખ્યા લેવી છે ને ? આહાહા ! એ રાગના પરિણામને મારા દ્રવ્યના સ્વભાવનું એ પરિણમન નહીં.

એથી તે રાગના પરિણામ પરભાવ છે, એમ જેણે અંદર જ્ઞાન સ્વભાવમાં એના મલિન અને દુઃખના સ્વભાવથી જાણી, મારો ભગવાન તો જ્ઞાન ને આનંદ સ્વભાવ છે. એવા રાગને દુઃખના ભાવરૂપ જાણી અને એ જ્ઞાનના સ્વભાવમાં દુઃખના ભાવનો (અભાવ છે), ત્યાં એ દુઃખનો ભાવ છે માટે થયું એમેય નથી. આહાહા ! એ જ્ઞાનની પર્યાયનો સ્વભાવ જ સ્વ ને પરને સ્વતઃ પરની અપેક્ષા વિના જાણવું એ એનો સ્વભાવ છે. આહાહા ! હવે આવું ક્યાં પકડવું, નવરાશ ન મળે, ફુરસદ ન મળે આવી વાત છે પ્રભુ આ તો પ્રત્યાખ્યાન આવ્યું ને. આહાહાહા !

પાછું એમાં કહ્યું ને કે રાગને રાગના લક્ષણથી જાણી અને તેને તે રૂપે ન પરિણમતાં જ્ઞાન જાણનારો છે, એમ જ્ઞાન જ્ઞાનરૂપે ઠર્યું સમ્યક્દર્શન જ્ઞાન તો છે, એ ઉપરાંત જ્યારે રાગની અવસ્થાને પરભાવ તરીકે જ્ઞાનમાં પૃથક તરીકે, ભેદથી જાણી અને જાણનારો જાણનારમાં ઠર્યો, આહાહાહા... એનું નામ પ્રત્યાખ્યાન ને ચારિત્ર છે. પ્રત્યાખ્યાનનો અર્થ ત્યાગ છે. પણ એ રાગનો ત્યાગ પણ નામમાત્ર છે.

અહીં તો કહે છે, આહાહાહા ! શું શૈલી ! સ્વપરપ્રકાશક શક્તિ હમારી તાતૈવચન ભેદ ભ્રમ ભારી, સ્વ-શક્તિ સ્વજ્ઞેય પ્રકાશી, પર શક્તિ પરજ્ઞેય. આહાહા ! ભગવાનનો જ્ઞાન પર્યાયનો સ્વભાવ, આ તો સમ્યક્દર્શન જ્ઞાન સહિતની વાત છે ને, એ જ્ઞાનનો સ્વપરપ્રકાશક સ્વજ્ઞેયનો સ્વભાવ. આહાહાહા... અને પરજ્ઞેયને પરજ્ઞેય તરીકે, હૈયાતી હોવા છતાં જ્ઞાનની પર્યાય, તેની અપેક્ષા વિના તેને અને સ્વને જાણતાં અંદર ઠરે અને રાગરૂપે ન થાય એને રાગનો ત્યાગ કહેવો એ નામમાત્ર છે. એ પણ જ્ઞાનરૂપે જ્ઞાન ઠર્યું. આહાહા ! જામ્યું અંદર ભાઈ કહે છે ને, નહીં ? ચંદુભાઈ તમારા, જામ્યું કહે છે ને. ચંદુભાઈ દાકતર ! આહાહા !

એની પ્રથમ પીછાન તો આ કરે કે આ વસ્તુનું સ્વરૂપ આવું છે. સમજાણું કાંઈ ? આહાહા ! ભગવાન જ્ઞાનસ્વરૂપ પ્રભુ, પોતાના લક્ષણને જાણતો 'તો જ્ઞાની થયો. પણ હવે ચારિત્ર, શિષ્યે એમ પૂછ્યું છે ને, કે મને શ્રદ્ધા જ્ઞાન તો થયું પ્રભુ, પણ હવે મારા આચરણને માટે મારે આચરવું છે. કારણકે મારા આચરણમાં હજી રાગનું આચરણ છે, ભલે મારા દૈષ્ટિના વિષયમાં નથી પણ મારા પરિણમનમાં થાય છે. તો મારે મારું આચરણ કરવું છે તો તે રાગના ત્યાગની વિધિ શું ? રાગના ત્યાગરૂપી પચખાણ શી રીતે થાય ? આહાહા ! તો ગુરુએ કહ્યું કે જેમ ધોબીને ઘેરથી વસ્ત્ર પરનું લાવી અને મારું જાણીને સૂતો, એને બીજાએ જગાડયો (કે) ભાઈ આ વસ્ત્રના લક્ષણ તો જુઓ, એ તારો કોટ નહીં. એ કોટ લાંબો તારો નહીં તેના લક્ષણો જો તો ખરો. આહાહા... એમ જાણીને ઓઢ્યું છતાં પરરૂપે દૈષ્ટિમાં થઈ ગયું, અને સ્થિરતામાં પણ એ મારું નથી એમ થઈ ગયું. આહાહા !

એમ ભગવાન આત્મા રાગના વિકલ્પને પોતાના માનીને સૂતો હતો, એ તો જાગ્યો છે હવે, પણ અસ્થિરતામાં જે હતો એમ કહે છે, સમજાય છે. અહીં તો એક સાથે બધી વાત લે છે, મિથ્યાત્વથી માંડીને બધી, અસ્થિરતામાં પણ મિથ્યાત્વ અને રાગનો ત્યાગ કરીને પચખાણ એમ બતાવે છે. ભાઈ ! જયસેનાચાર્યની ટીકામાં તો મિથ્યાત્વ ને રાગાદિ અપ્રત આદિ બધું છે. બધી વાત એની શરૂઆતથી જ ઉપાડે છે પાધરી. આહાહા !

રાગ આગ દાહ દહે સદા. એવા રાગના લક્ષણો પરભાવના જાણી અને જ્ઞાન સ્વભાવમાં

જ્ઞાન ઠરે છે, અને પરભાવપણે એ જ્ઞાનસ્વભાવ એ પરજ્ઞેય તરીકે પરિણમતું નથી, સ્વજ્ઞેયના જ્ઞાનની સ્થિરતાપણે પરિણમે છે, તેને રાગના ત્યાગરૂપી ચારિત્ર કહેવામાં આવે છે. આહાહા ! એ રાગવર્જન એ આવ્યું ને ભાઈ એકસો પંચાવન “જીવાદિ સદ્દશં” આહાહાહા ! જ્યારે તે ગુરુ પરભાવનો વિવેક કરી તેને એક આત્મભાવરૂપ કરે, દૈષ્ટિ તો હતી પણ એ ઉપરાંત પાછું વિશેષ કરાવ્યું છે. રાગ તારો નહીં, તારો સ્વભાવ આ છે એમ ભેગું લઈને હારે-સ્થિરતા કરાવે છે. આત્મભાવરૂપ કરે અને કહે કે તું શીઘ્ર જાગ, શીઘ્ર જાગ, હળવે હળવે જાગીશ એમ નહીં. આહાહા ! સાવધાન થા. ભગવાન તું સાવધાન થા. રાગમાં સાવધાન છે, એને જાણનારો તું સાવધાન થા હવે. આહાહાહા ! હવે આવી વાતું આકરી પડેને સમજવામાં એટલે લોકો એને નિશ્ચય કરીને કાઢી નાખે છે. આ વ્યવહાર કરો ભાઈ એ વ્યવહાર તો અજ્ઞાન છે ભાઈ. આહાહા !

એક આત્મભાવરૂપ કરે અને કહે કે તું શીઘ્ર જાગ, ભાઈ તું જાગને. એ રાગના લક્ષણો ભિન્ન છે અને તારું લક્ષણ ભિન્ન છે. એમ જાગ ! ભલે સમ્યગ્દૈષ્ટિ પૂછે છે એને પણ આ રીતે પાછું કહ્યું. આહાહા ! સમ્યગ્દૈષ્ટિ પૂછે છે ને ? કે મને શ્રદ્ધા જ્ઞાન થયું છે પણ હવે મારે મારું આચરણ કરવું છે, એને પરનો ત્યાગ કરવો છે એ શી રીતે થાય ? આહાહા ! આહાહા ! પરનો ત્યાગ એટલે શું પણ હવે, પોતે પરપણે ન થયો એટલે એને પરનો ત્યાગ નામમાત્ર છે. થયો છે પોતે જ્ઞાન, જ્ઞાનરૂપે રહ્યું. જાણનાર જાણનારમાં રહ્યો, જાણનાર જ્ઞેયના રાગપણે થયો નહીં. આહા... તેના જ્ઞાનપણે થયો અને થઈને (જ્ઞાન) સ્થિર થયું. આહાહાહા ! એ જ્ઞાન જામ્યું. અંદરમાં આનંદની દશા લેતું જામ્યું. આહાહા ! એને અહીંયા ચારિત્ર અને પ્રત્યાખ્યાન કહે છે. એને રાગનો ત્યાગ કર્યો એમ નામમાત્ર કથન કરવામાં આવે છે. આહાહા ! પરના ત્યાગની તો વાત અહીં છે જ નહીં. આહાહા ! આ બાયડી, છોકરા છોડ્યા અને ગૃહસ્થાશ્રમ છોડ્યો ને એ ચીજ તો ગ્રહી (કે) છોડી છે જ ક્યાં ? એ ગ્રહીયે નથી અને છોડીયે નથી, એ ગ્રહણ ત્યાગ વિનાનો તો આત્મા અનાદિ અનંત છે. આહા ! ફક્ત રાગને ગ્રહ્યો તો પોતાના સ્વરૂપના ભાન વિના, એ મારા તરીકે ગ્રહણ કર્યો તો કહો કે પરિણમન કર્યું 'તું કહો. આહાહા ! હવે એનો ત્યાગ કરવો છે, એટલે કે આહાહા ! ભગવાન તું જાગતી જ્યોત છું ને ? સાવધાન થા. આહાહાહા !

“જાગીને જોઉં તો જગત દીસે નહીં”- આહાહાહા... ચૈતન્યના સ્વભાવને જ્યાં જાગીને જોયો ત્યારે રાગના ભાવને પર તરીકે જાણ્યો, આહાહાહા... એ તો મારા જ્ઞાનની પર્યાયનું જ્ઞેય છે, પર છે એ. આહાહાહા ! મારા સ્વરૂપમાં એ પરજ્ઞેય નથી. મારા દ્રવ્યનો સ્વભાવ પરપણે થવું એ હું નથી. આહાહા ! પર્યાયપણે જે અસ્થિરતા હતી એને દ્રવ્ય સ્વભાવપણે આત્માને જાણી અને એ રાગરૂપે થયો નહીં, પણ આ જાણ્યું છે, કે આ છે પર એમ જાણીને ત્યાંથી લક્ષ છોડી દીધું, અને સ્વરૂપના લક્ષમાં ઠર્યો. આહાહા ! ભગવંત ! તારી વ્યાખ્યા તો જુઓ, આ ચારિત્ર. આહાહા ! ભગવત્ સ્વરૂપ તો પહેલેથી કહ્યું 'તું ને. ભગવાન જ્ઞાતાદ્રવ્ય, ભગવંત્ જ્ઞાતા દ્રવ્ય, સંસ્કૃત ટીકામાં ભગવંત્ જ્ઞાતાદ્રવ્ય, એ જ્યાં જાગીને રાગને પર તરીકે લક્ષણથી જોયું જાણ્યું આહાહા... એકત્વ તો છૂટી ગયું 'તુ, પણ અહીં ફરીને વિશેષ વાત લેવામાં આવી છે. સમજાય છે કાંઈ ? અસ્થિરપણે જે હતું. આહાહા ! એને પર તરીકેના લક્ષણોને જ્ઞાને જાણ્યું અને એ જ્ઞાન

પરરૂપે ન થયું અને તે કાળે તે જ્ઞાન સ્થિરપણે થયું, તેને અહીંયા પ્રત્યાખ્યાન ચારિત્ર કહે છે. આહાહાહા !

લોકો કંઈના કંઈ માને પ્રભુ ! ભાઈ ! એ ઉંધી માન્યતાના ફળ બાપા એ વર્તમાન દુઃખ છે ભાઈ તને એની ખબર નથી, અને એના દુઃખના ફળ, તત્ત્વની વિરાધના એનું ફળ તો નિગોદ છે. આહાહા ! તત્ત્વની આરાધના એનું ફળ તો મોક્ષ છે. આહાહા ! વચમાં શુભાશુભભાવ એ ચાર ગતિનું કારણ છે. સમજાય છે કાંઈ ?

તારો આ આત્મા ખરેખર એક જ છે. એક જ્ઞાનમાત્ર જ છે એમ ગુરુએ કહ્યું છે. જે અનેકપણે દેખાય એ તું નહીં, રાગના વિકારના પરિણમનપણે દેખાય છે, એ તું નહીં, એ તું નહીં, એની તો ખબર હતી, પણ વિશેષ કરાવ્યું પાછું. આહાહા ! એ ખરેખર તો એક જ છે. ભગવાન તો જ્ઞાન સ્વરૂપી એક જ છે. એમાં જે આ રાગ દ્વેષાદિ દયા દાન આદિના ભાવો અનેક ઉત્પન્ન થાય એ એક સ્વરૂપની ચીજ નહીં. આહાહા ! આવી ગંભીર ચીજ એકેક શ્લોકમાં. આહાહાહા ! દરિયો ભર્યો છે આખો.

અહીંયા એ કહ્યું કે એક-એક જ છો, તું એક જ છો. જ્ઞાન આનંદાદિ સ્વરૂપ તું એક જ છો, અનેકપણે જે જ્ઞાન રાગ અને પુણ્ય ને દયા દાનના વિકલ્પપણે દેખાય છે તે અનેકપણે તું નહીં. આહાહા ! એ અનેકપણે જે પર્યાયમાં થતો હતો તે તું નહીં, એમ કરીને જ્ઞાનને રાગથી પાછું વાળ્યું અને જ્ઞાન જ્ઞાનમાં ઠરે છે. આહાહા... અન્ય પરદ્રવ્યના ભાવો એ સર્વ અન્ય છે. રાગ આદિનો ભાવ ચાહે તો મહાવ્રતનો હો એ બધો પર છે. આહાહાહા ! હવે અહીંયા એમ કહે છે કે મહાવ્રતના પરિણામ કરતાં કરતાં એ દ્રવ્ય ચારિત્ર છે, એ ભાવ ચારિત્ર થશે. અરે ભગવાન પ્રભુ તું શું કરે છે ભાઈ. (શ્રોતા:- તત્ત્વાર્થ સૂત્રમાં તો આસ્રવ કીધું છે) આસ્રવ છે એ ભલે કહ્યું ત્યાં, પણ ત્યાં એને લાભ કહ્યો છે પાછો એમ કહ્યું છે, બીજા ગ્રંથમાં કહ્યું છે કે એ ધર્મ છે. પુણ્ય એ ધર્મ છે, એ તો વ્યવહાર ધર્મની વ્યાખ્યા છે. જેને આત્મા આત્મામાં અનુભવથી ઠર્યો એ નિશ્ચય ધર્મ આ છે, એને જે રાગઆદિ આવે ત્યારે એને (રાગ) વ્યવહાર ધર્મનો આરોપ આપ્યો છે, નિશ્ચયથી તો અધર્મ જ છે. અચારિત્ર છે ચારિત્રનો દોષ છે. આહાહાહા ! ખરેખર આત્મા એક જ છે, જ્ઞાનમાત્ર જ છે. આહાહાહા ! એ રાગરૂપે એ આત્મા નહીં. આહાહાહા !

અન્ય સર્વ પરભાવો છે. ત્યારે વારંવાર કહેલું આગમનું વાક્ય, અહીં જુઓ. આહાહા... પંચમકાળ એટલે જીવોને આ વાત લીધી છે, એને વારંવાર સાંભળવામાં મળ્યું. સારા (ચોથા) કાળમાં તો એકવાર સાંભળે ને ફટ ઊતરી જાય એમ કહે છે. આહા ! સમજાય છે કાંઈ ? અહીં તો પંચમઆરો છે ને ! ત્યારે વારંવાર કહેલું, વારંવાર કહેલું એટલે ? ગુરુએ તો એકવાર કહ્યું હતું. પણ શિષ્યે વારંવાર યાદ કર્યું આડત્રીસ ગાથામાં આવે છે ને વારંવાર, એને રાગથી ભિન્ન (સમજાવ્યો) રાગથી ભિન્ન એમ જાણવામાં વિવેક કર્યો, આહાહાહા... મારો પ્રભુ જ્ઞાયક છે અને રાગથી ભિન્ન છે, એમ વારંવાર અંદર વિવેક કર્યો, એથી એને વારંવાર ગુરુએ કહ્યું એમ સાંભળવામાં વિવેક કર્યો. આહાહાહા... હવે આવી વાતને મશ્કરી કરીને કાઢી નાખે છે. એ જાણે કાંઈ ચીજ જ નથી.

દૃષ્ટિમાં મિથ્યાત્વનો ત્યાગ થયો એમ કહેવું એ પણ કહે છે નામમાત્ર છે. આહાહા !

ભગવાન પૂર્ણાનંદ પ્રભુ એનો જ્યાં દૈષ્ટિમાં સ્વીકાર થઈ અને સૃષ્ટિ થઈ સમ્યક્દર્શનની આહાહાહા... એમાં બધી આખી ચીજ પૂરણ છે એ પ્રતીતમાં આવી ગઈ. અને તેમાં હું રાગરૂપે નથી એ પણ એમાં આવી ગયું. અને તે શ્રદ્ધામાં એમ પણ આવ્યું કે હવે હું આમાં જેટલો ઠરીશ તેટલી અશુદ્ધતા (ને) કર્મનો નાશ થશે. આહાહાહા ! શ્રદ્ધામાં પણ એમ આવ્યું. આહાહાહા ! ભગવાન આનંદ સ્વરૂપ પ્રભુ એમાં હું ઠરીશ. આહાહાહા... એવું શ્રદ્ધામાં આવ્યું કે આમાં હું જેટલો ઠરીશ એટલો અસ્થિરતાનો ને કર્મનો નાશ થશે. એ અહીંયા ઠરવાની વાત હવે લીધી. આહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? ત્યાંય એમ આવે છે ને, શ્રદ્ધામાં આમ થયું ને પછી આચરણ કરે છે. સત્તર-અઢાર ગાથા ઓલા રાજાને ઓળખીને પછી શ્રદ્ધા કરીને ને આચરણ કરીને એમ આત્માને ઓળખીને ને શ્રદ્ધા કરી ને પછી એનું જ આચરણ કરીને, આહાહાહા... ચારેકોરથી જુઓ તો વસ્તુને એક રીતે જ સિદ્ધ કરે છે. આહાહા ! ભિન્ન-ભિન્ન પડખાંથી, અનંતા દ્રવ્ય અને રાગની મધ્યમાં પ્રભુ પણ તું એકલો જ્ઞાનસ્વરૂપ ભિન્ન છો. એવું એને વારંવાર ગુરુએ કહ્યું એટલે કે વારંવાર કહેલું યાદ કર્યું. સ્મરણમાં લીધું, આહાહાહા... કે પર તરફના લક્ષવાળો વિકાર એ મારું સ્વરૂપ નહીં. એવું ભાન તો થયું 'તું પણ ભાનમાં હવે વિશેષ ઠર્યો હવે. આહાહા ! એ પણે થવું એ મારો દ્રવ્ય સ્વભાવ નહીં, એમ આવ્યું ને ? પહેલાં આવી ગયું, દ્રવ્યસ્વભાવપણે રાગપણે વ્યાપ્ત થવું એ મારું સ્વરૂપ નથી. આહાહાહા !

મારો પ્રભુ જ્ઞાન ને આનંદ ને શાંતિનો સ્વભાવ દ્રવ્યનો એ દ્રવ્યસ્વભાવપણે છે વિભાવપણે થવું એ મારું સ્વરૂપ નથી. આહાહા ! દ્રવ્યસ્વભાવપણે વિભાવનું વ્યાપ્ય અને સ્વભાવ વ્યાપક (એમ નથી.) આહાહાહાહા... પહેલાં આવી ગયું હતું કાલે આવ્યું ' તું. આહાહાહા... અલૌકિક વાતું છે, બાપા ! આહાહાહા ! પ્રભુ તારી પ્રભુતાનો પાર નથી અને પામરતામાં રોકાઈ ગયો પ્રભુ, આહાહા ! એ પામરતા છોડવા માટે પણ કહે છે કે એનો ત્યાગ કરવો એ પણ એક નામમાત્ર છે. આહાહાહા ! પ્રભુ તું પ્રભુપણેથી છૂટ્યો નથી. આહાહાહા ! પ્રભુ પ્રભુપણે રહ્યો છે, એ જ એનું નામ પચખાણ અને ચારિત્ર છે. આહાહાહાહા !

હવે આવી વ્યાખ્યાય સાંભળવા મળે નહીં. હવે એ સમજે કે દિ' બાપુ ! આહાહાહાહા ! (શ્રોતા:- અનાદિનો સંસાર શાંત થઈ જાય એવી વાત છે) એવી વાત છે બાપા. ભગવંત તારું સ્વરૂપ જ એવું પ્રભુનું. આહાહાહા ! જ્ઞાનસ્વરૂપ ભગવાન આત્મા એ દ્રવ્ય સ્વભાવથી એ દયા દાનના રાગપણે થવું એ એનો સ્વભાવ નથી. આહાહાહાહા ! એ વ્યાપક ભગવાનનું વ્યાપ્ય વિકાર એ એનો સ્વભાવ નથી. આહાહાહાહા ! ભગવાન આત્મા સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ એનો સ્વભાવ નિર્મળ પર્યાયપણે વ્યાપ્ય અને વ્યાપક થવું એ એનો સ્વભાવ છે. આહાહાહાહા ! અરે ક્યાં એ જોવા નવરો નથી અંદર પ્રભુ ! આહાહાહા... જેની શક્તિનો પાર નથી, એવી શક્તિનો નાથ ભગવાન આત્મા, આહાહાહાહા... એને પરપણે થવું રાગપણે એ દ્રવ્યનો વસ્તુનો સ્વભાવ નથી.

એમ સમ્યક્દર્શન પ્રગટ કરી અને પછી જ્યારે ચારિત્ર લે છે, પ્રત્યાખ્યાન કરે છે ત્યારે એ અસ્થિરતાના રાગપણે હું ન થાઉં એવો મારો સ્વભાવ અને મારો સ્વભાવ તો સ્થિરપણે જ્ઞાનની શાંતિપણે થવું એવો મારો સ્વભાવ એમ થઈને ઠરે છે આનંદમાં પ્રભુ અને રાગરૂપે થતો નથી એ દશાને પ્રત્યાખ્યાન અને ચારિત્ર કહેવામાં આવે છે. આહાહાહાહા ! (શ્રોતા:- અમૃત

વાણી છે) વાણી આવી છે બાપા. આહા !

વારંવાર કહેલું આગમનું વાક્ય, આગમનું વાક્ય જોયું એ શું કહે છે. પહેલું ગુરુએ કહ્યું તું તે આગમ આમ કહે છે, ગુરુ વાક્યથી પણ આગમ આમ કહે છે, ગુરુના વાક્યો આવા હોય છે. કે રાગથી તારી ચીજ ભિન્ન છે. એ દયા દાન ને વ્રત ભક્તિના પરિણામ જે રાગ એનાથી પણ તું ભિન્ન છો. એમ આગમના વાક્ય અને ગુરુના વાક્ય છે. આહાહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? બે વાત મૂકી 'તી. એક તો ગુરુએ ભેદ કરાવ્યો અને એ આગમનું વાક્ય છે એમ કહ્યું પાછું. આહાહાહા ! કઈ શૈલી ! ગજબ શૈલી ! આહાહાહા ! ભગવાન અંદર તું સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ છો ને ભાઈ તને ખબર નથી. આ તારી પ્રભુતામાં તો અનંતઆનંદ ને અનંતજ્ઞાન ને અનંત શાંતિ પડી છે નાથ ! આહાહા ! એનું જેને ભાન થયું અને જ્યારે રાગાદિ દયા દાનના વિકલ્પો છે એ વિકાર અને દુઃખરૂપ છે. એનું મારા સ્વભાવપણે થવું એવું મારું સ્વરૂપ નથી. એમ અંદર જાણીને, આહાહા ! એ આત્મા આત્માપણે રહે છે, જ્ઞાન જ્ઞાનપણે એટલે ઈ આત્મા આત્માપણે રહે છે, ઠરે છે અને રાગપણે થતો નથી, એનું નામ અહીંયા ભગવાને પ્રત્યાખ્યાન ને ભગવાને ચારિત્ર કહેવામાં આવ્યું છે. અરેરે ! આ વ્યાખ્યા હવે આવી વાત આવું સ્વરૂપ છે ભાઈ ! એને અનંત અનંત કાળમાં એ ચોર્યાશીના અવતારમાં રખડી મર્યો છે ભાઈ-એ દુઃખી છે દુઃખી એને ભાન નથી. હું દુઃખી છું એમય ભાન નથી એને, આહાહા... અબજોપતિ અને વીસ-વીસ, પચીસ-પચીસ હજારના મહીનાના પગારદાર એ બધા પ્રાણીઓ બિચારા દુઃખી છે. એને ભગવાન આનંદનો નાથ સ્વભાવ એની એને ખબરું નથી. આહાહાહા ! સમજાણું કાંઈ ?

આંહી તો સમક્તિ પણ આહાહાહા... પોતાનું આચરણ કરવાનો કામી એ દુઃખના આચરણને દુઃખરૂપ જાણે છે. એ અવ્રતના ભાવને રાગ ભાવને દુઃખરૂપ જાણે છે, મારો નાથ તો આનંદ સ્વરૂપે પ્રભુ બિરાજે છે. આહાહા ! અરેરે ! એ આનંદનો નાથ ભગવાન સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ એ રાગના લક્ષણને પર તરીકે દુઃખ તરીકે જાણી અને આનંદનો નાથ દુઃખરૂપે પરિણમે એ મારો સ્વભાવ નથી. આહાહા ! એ તો પર્યાયમાં કમજોરીને લઈને સમક્તિને પણ રાગાદિ દુઃખની પર્યાય થાય છે. આહાહા ! પણ મારે હવે તો સ્વરૂપનું આચરણ કરવું છે, એ સ્વરૂપના આચરણ માટે મારો સ્વભાવ આનંદ ને અતીન્દ્રિય જ્ઞાનનો મહિમાવાળો પ્રભુ એ દુઃખની પર્યાયપણે ન થાય એવો તો મારો સ્વભાવ છે, એમ સ્વભાવને જાણી અને એ રાગના દુઃખના પરિણામપણે ન થવું આ એનું નામ અંતરમાં ઠર્યો અને એનું નામ ચારિત્ર અને પર્યાય છે. -વિશેષ વ્યાખ્યાન હો ગયા લ્યો નવ થઈ ગયા નવ. (શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ)

પ્રવચન નં. ૧૦૧ ગાથા - ૩૫ શ્લોક - ૨૯

આસો સુદ-૪ શુક્રવાર તા. ૬-૧૦-૭૮ સં. ૨૫૦૪

સમયસાર ! ૩૫ ગાથા ફરીને, વસ્ત્રનું દેષ્ટાંત દીધું છે “તેવી રીતે” ત્યાંથી જ્ઞાતા પણ એ તો વચ્ચે ભાષા આવી. જાણનાર પણ, પ્રશ્ન તો શિષ્યકા યહ થા, સમ્યક્દર્શન ને જ્ઞાન તો મેરે હુઆ હૈ. મૈને જાના હૈ રાગાદિ પર હૈ. પણ મેરે આચરણ અંદર કૈસે કરના ? મેરા સ્વરૂપમે

આચરણ કૈસા કરના ? ઓ આચરણ જો રાગકા હૈ. ઉસસે મેરેમેં સ્વરૂપકા આચરણ કૈસે કરના એ પ્રશ્ન થા. તો ગુરુએ મૂળસે પહેલેસે બાત કિયા. આહાહાહા !

‘જ્ઞાતા પણ ભ્રમથી’ ત્યાંથી ઉપાડયું છે. ‘પર દ્રવ્યોના ભાવોને’ એ કર્મના નિમિત્તથી થતા શુભઅશુભ રાગ એ પરભાવોને પોતાના જાણી ગ્રહણ કરી, પોતાના જાણી, પોતામાં એક કરીને સૂતો છે, એ રીતે લીધું છે. એ રાગ અને પુણ્ય પાપના ભાવ પોતામાં માનીને પોતે સૂતો છે. એવા જીવને અહીં તો લીધો છે. આહાહા ! બીજી દૈષ્ટિએ કહીએ તો પર્યાયદૈષ્ટિમાં એ પડ્યો છે. શુભઅશુભ રાગ એ મારા છે, એમ માની અજ્ઞાની સૂતો છે, એટલે અજ્ઞાનમાં પડ્યો છે. આહાહા ! અને પોતાની મેળાએ અજ્ઞાની થઈ રહ્યો છે.

શિષ્યે પ્રશ્ન એમ કર્યો હતો કે મારા સ્વરૂપમાં આચરણ કેમ કરવું ? અહીં પહેલેથી ઉપાડયું છે. આહાહા ! વસ્તુ દ્રવ્યસ્વભાવ, શુદ્ધ વીતરાગ સ્વભાવ એની સાથે રાગ દયા દાન કામ ક્રોધાદિના ભાવ એ પરભાવ છે. એ ત્રિકાળી વીતરાગ સ્વભાવ સ્વરૂપ એ નથી. એથી એને પોતાના કરીને સૂતો અજ્ઞાની, જ્યારે શ્રીગુરુ પરભાવોનો વિવેક કરાવી, કરીનો અર્થ એ ભેદ કરાવે છે એટલે ભેદજ્ઞાન કરાવે છે. શરીર વાણી મન એ તો પર એની તો વાત અહીંયા નથી, હૈ નહીં. છે નહીં. શુભ અશુભભાવ એનાથી એને ભેદજ્ઞાન કરાવે છે. ભાઈ શુભ અશુભભાવ એ તેરી ચીજ નહીં.

“એક આત્મભાવરૂપ કરે” એને એમ કહે કે તું આત્મા જ્ઞાનસ્વભાવ સ્વરૂપ છે, તે તું, રાગાદિ ભાવથી પરભાવથી એને વિવેક કરાવે છે. જુઓ આ પ્રત્યાખ્યાન અને ચારિત્રની આ દશા. આહાહા ! જ્યારે શ્રી ગુરુ તેને પરભાવનો વિવેક કરી એને એક આત્મભાવ કરે એટલે કે એને બતાવે, કે ભાઈ, તારી દૈષ્ટિ જે રાગ અને પુણ્ય-પાપ ઉપર છે એ ભાવ તારા નથી એનાથી તારી ચીજ ભિન્ન એક જ્ઞાનસ્વભાવરૂપ છે. અનેક પુણ્ય ને પાપના વિકૃત ભાવથી એકરૂપ તેરી જ્ઞાન સ્વભાવ ચીજ ભિન્ન છે. આહાહા ! અને કહે કે, શીઘ્ર જાગ તને આ કહ્યું પણ હવે જાગ શીઘ્ર ! આહાહા ! રાગ અને સ્વભાવ બે ભિન્ન છે એમ શીઘ્ર જાગ. બહુ ધીરાની વાતું છે બાપુ ! આહાહાહા ! સાવધાન થા.

એ શૈલીથી, એ રીતે ઉપાડી છે ને વાત. આહાહા ! આ દૈષ્ટિ સહિતની સ્થિરતા ઉપાડી છે. આહાહા ! ભ્રાંતિના ત્યાગ સહિતની રાગના ત્યાગની દશા ઉપાડી છે. આહાહાહા ! ઝીણી વાત બાપુ ! આ તો સમયસાર છે. આ તો ભવના અભાવની વાતું છે પ્રભુ ! આહાહાહા ! ભગવાન આત્મા એનો એક જ્ઞાનસ્વભાવ એક આનંદસ્વભાવ, એક શાંતસ્વભાવ, એક પ્રભુત્વ સ્વભાવ, એ બધો એકરૂપ સ્વભાવ છે. એમાં આ પુણ્ય ને પાપના ભાવો અનેકરૂપે જે દેખાય છે એ પરભાવ છે. સ્વભાવમાં એકરૂપતામાં એ વસ્તુ નથી. આહાહાહા ! શું ટીકા ! ગજબ વાત કરે છે ને.

ખરેખર આ જ્ઞાનમાત્ર છે ને, તારો આત્મા ખરેખર જ્ઞાનમાત્ર, આનંદમાત્ર, જ્ઞાન એટલે જાણનાર જ્ઞાયકમાત્ર આનંદમાત્ર શાંત શાંત શાંત અકષાય સ્વભાવમાત્ર તારો આત્મા છે પ્રભુ. આહાહાહા ! એક સ્વભાવમાત્ર જ છે, જ્ઞાનમાત્ર એટલે જ્ઞાનસ્વભાવ, એકલો જ્ઞાન આનંદ શાંતિ આદિ સ્વભાવમાત્ર એકરૂપ તું છો, અન્ય સર્વ પરદ્રવ્યના ભાવો છે. આહાહા ! થાય છે

પોતાની પર્યાયમાં પણ તે દ્રવ્યના સ્વભાવની કાયમી ચીજ છે એ નથી. આહાહા ! ભગવાન જ્ઞાન ને આનંદ સ્વભાવ એમાં એ ભાવ નથી, એ દ્રવ્યના સ્વભાવભાવ એ નથી. આહાહા ! જુઓ ચારિત્ર પ્રગટ કરવાની રીત તો જુઓ. આહાહાહા !

ભગવાન તું તો એક જ્ઞાનઆનંદ સ્વરૂપ એકરૂપ છો ને. જ્ઞાયકભાવ આનંદભાવ વીતરાગભાવ શાંતસ્વભાવ એકરૂપ ભાવ, આ અન્ય ભાવો બધા પરભાવ છે. આહાહાહા ! ત્યારે વારંવાર કહેલું એ આગમનું વાક્ય એટલે ગુરુએ કહ્યું 'તું એ આગમનું વાક્ય છે એમ કહે છે. આહાહા ! એ આગમને કહે છે. એ ઘરની વાત નહીં, આહાહાહા... આગમ એમ કહે છે, ગુરુ કહે છે એ આગમનું વાક્ય છે. આહાહા ! ભાઈ ! આગમથી એણે સાંભળ્યું કે જે આ સ્વરૂપ તારું છે, એ એકરૂપ છે, એમાં અનેકપણાના વિકલ્પો જે ઊઠે છે, એ અન્યના પરદ્રવ્યના ભાવ છે, ભાઈ તારી ચીજ નહીં. આહાહાહા !

ઓલા ચારિત્ર અધિકારમાં આવે છે ને ભાઈ ત્યાં એમ આવે છે ભેદ અભ્યાસ કરતાં ચારિત્ર પ્રગટે છે. પાછળ-પાછળ ભાઈ કળશમાં આવે છે. અહીંયા આ રીતે વિધિ છે. આહાહાહા ! આત્મા જ્ઞાનઆનંદ એકરૂપ વીતરાગ સ્વભાવ સ્વરૂપ એકરૂપ છે, એને આત્મારૂપ કરે ને બતાવે છે. અને એની પર્યાયમાં જે વિકાર પુણ્ય-પાપના રાગાદિ. આહાહા.. અહીંયા તો મહાવ્રતના વિકલ્પ ઊઠે એ પણ પરભાવ છે, રાગ પરભાવ છે. આહાહા ! આવી વાતું છે.

એને આગમનું વાક્ય એમ કહે છે એને આગમ આમ કહે છે. એટલે કોઈ કહે ગુરુએ આમ કહ્યું તો સિદ્ધાંતનું એ પ્રમાણે વાક્ય છે. કે એ સિદ્ધાંતનું જ વાક્ય છે. ગુરુએ એમ કહ્યું અને સિદ્ધાંત પણ એમ જ કહે છે. આહાહા.....અને દેવની અને સર્વજ્ઞની વાણીમાં પણ એ જ આવ્યું છે. આહાહાહા !

પ્રભુ તું આનંદ અને જ્ઞાન સ્વરૂપ છો ને એકદમ. આહાહાહા ! તને જે આ પુણ્ય ને પાપના ભાવ, પરભાવ એની તને મીઠાશ લાગી છે મારાપણે માનીને એ ભ્રમ છે પ્રભુ. આહાહાહા ! અહીંયા તો ભવના અભાવની વાતું છે. અમારે પાટણીજી કહે છે ને કે અહીં ભવના અભાવની વાતું છે પ્રભુ ! આહાહાહા ! ભગવાન આત્મા જ્ઞાન આનંદ વીતરાગ સ્વભાવથી એકરૂપ વસ્તુ છે. એની પર્યાયમાં નિમિત્તને વશ થયેલા જે પુણ્ય પાપના ભાવો ભગવંત એ પરભાવ છે, એ તારું સ્વરૂપ નહીં. આહાહાહા !

એ આગમનું વાક્ય સાંભળ તો ગુરુએ કહ્યું પણ ભેગું આગમેય પણ આમ કહ્યું છે એ સિદ્ધ કરવું છે. એમ કે સિદ્ધાંત જે સર્વજ્ઞના આગમ છે એ આમ જ કહે છે એમ કહે છે ભાઈ ! સર્વજ્ઞે કહેલા જે આગમ છે. એટલે સર્વજ્ઞે કહ્યું એ આવ્યું, એની વાણીમાં પણ આવ્યું ને ગુરુએ પણ એમ કહ્યું. આહાહા ! પ્રભુ આ તો મારગ અંતરની વાતું છે પ્રભુ. (શ્રોતા:- મારગ તો અંતરમાં જ હોય ને) એને પહેલું જ્ઞાન તો કરવું પડશેને પ્રભુ ! આહાહા !

શિષ્યે તો એમ કહ્યું 'તું કે મારા પડળ છૂટી ગયા છે મિથ્યાત્વના, આંખમાં જેમ વિકાર હોય તો વસ્તુને બીજી રીતે દેખે ધોળી ને પીળી દેખે કમળાવાળો, એમ મારી દંષ્ટિમાં વિપરીતતા હતી, હું રાગને મારો માનતો હતો એ વિપરીતતા હવે ટળી ગઈ છે. આહાહા ! (પણ) હવે પ્રભુ મારે આત્માનું આચરણ કેમ થાય ? આહાહા... કેટલું વિનયથી પૂછે છે. સમ્યગ્દષ્ટિ છે. જ્ઞાની છે

અનુભવી છે. ગુરુ પાસે, નિર્ગ્થ સંત પાસે, આહાહા... અરે સર્વજ્ઞ પાસે પણ એમ આવે છે. ચારિત્ર અંગીકાર કરે છે સાધુ, સર્વજ્ઞ પાસે જાય તો જ ચારિત્ર અંગીકાર કરે. આહાહા ! તો એ સાંભળ્યું, આગમનું વાક્ય તો એનો અર્થ એ થયો કે સર્વજ્ઞે પણ એ જ કહ્યું છે, અને આગમ પણ એ જ કહે છે. સર્વજ્ઞની વાણી તે આગમ છે, અને ગુરુ તે આગમનું વાક્ય એને કહે છે. (શ્રોતા:- ત્રણેય એકજ પ્રમાણે કહે છે) ત્રણેય એમ કહે છે. પ્રભુ તને ત્રણેય એમ કહે છે. આહાહા ! દેવ ગુરુ ને શાસ્ત્ર. આહાહા... કે તારો ભગવાન એક સ્વરૂપે છે ને પ્રભુ, એમાં અનેકપણાના વિકલ્પો રાગો, આહાહા... એ બધા પરભાવ છે ને પ્રભુ, તેરા ભાવ હોય તો કાયમ રહે. આ તો ક્ષણિક નાશવાન. આહાહા ! એ પરભાવો એનાથી ભિન્ન કરીને બતાવે છે, જાણેલું તો છે એને, પણ આ તો વિશેષ સ્પષ્ટ કરતાં પહેલેથી જ શરૂઆત કરી. આહાહા ! પ્રવીણભાઈ ! આ બધી બીજી જાતની છે તમારે થાણાંની લાદી કરતાં, આ તો વાતો બીજી ભગવાન. આહા ! દુનિયાનો આખો રસ ઉડાડી દેવાની વાતો છે. અહીંયા તો એને ભગવાન આત્માનો રસ ચડાવી દેવો. સમજાણું કાંઈ ? આહાહા ! પ્રત્યાખ્યાન એટલે કે ચારિત્ર એટલે કે રાગના અભાવ સ્વરૂપ પરિણમન આ સ્થિતિથી બતાવે છે જુઓ. આહાહાહા !

હવે આવી સ્થિતિ પડી છે ને પ્રભુ કંઈકનું કંઈક કરે છે અંદરથી. આહાહા ! આ તો સમ્યર્ઘ્ષ્ટિ સહિત છે એને પણ આ રીતે કહે છે. આહાહા ! સમજાય છે કાંઈ ?

આગમનું વાક્ય સાંભળતો, પણ એ વારંવાર કહેલું હોં એટલું એટલે કે એણે વારંવાર વિચારમાં લીધું એમ ગુરુએ તો ભલે એક વાર કહ્યું- એ તો આડત્રીસ ગાથામાં આવે છે ને, ગુરુએ વારંવાર કહ્યું એમ છેલ્લે આવે છે. એનો (અર્થ) વારંવાર ગુરુ ક્યાં નવરા હતા. એને પોતાને જ વારંવાર એના વિચારનું મંથન ચાલે છે. છે ને આપણે આડત્રીસમાં આવી ગયું છે. આડત્રીસમાં આવે છે આડત્રીસ-આડત્રીસ વિરકત ગુરુથી નિરંતર સમજાવવામાં આવતા. આમ ભાષા છે નિરંતર, નિરંતર નવરા છે ગુરુ ? એનો અર્થ જ એ. મહા નિર્ગ્થ વીતરાગી મુનિ સંત આનંદમાં ઝૂલનેવાલા, આહાહાહા... ધર્મ પિતા, ધર્મ ગુરુ. એ એને નિરંતર વિરકત ગુરુ, વિરકત ગુરુનો અર્થ નિર્ગ્થ ગુરુ. (શ્રોતા:- રાગ રહિત) રાગથી રહિત થઈ ગયા છે અને સ્વરૂપમાં રકત, રકત થઈ ગયા છે. રાગથી વિરકત છે ને સ્વરૂપમાં રકત છે. આહાહા... એવા ગુરુથી નિરંતર સમજાવવામાં આવતા. નિરંતરનો અર્થ કે એને ગુરુનું વાક્ય એમ ને એમ ઘોલનમાં ધૂન લાગી ગઈ. આગમનું વાક્ય સાંભળતા ધૂન લાગી ગઈ ધૂન. આહાહા ! રાગથી ભિન્ન રાગથી ભિન્ન, રાગથી ભિન્ન રાગથી ભિન્ન, આહાહા.... એમ નિરંતર ભિન્નની ધૂન લાગી અંદરમેં, આરે આવી વાતું હવે.

એમ અહીંયા, આગમનું વાક્ય વારંવાર કહેલું એમ લેવું. એનો અર્થ એ. આહાહા ! જ્યારે કહે ત્યારે આ જ કહે એમ એનો અર્થ છે. બીજી રીતે કહીએ તો, સમજાય છે કાંઈ ? વારંવારનો અર્થ જ્યારે ગુરુ કહે આગમનું વાક્ય ત્યારે આ જ કહે. કોઈ વખતે કંઈક અને કોઈક વખતે કંઈક એમ નથી. આહાહાહાહા ! ત્યારે વારંવાર કહેલું આગમનું વાક્ય, શું પણ ગંભીર ટીકા ! ગજબ વાત ! અત્યારે ભરતખંડમાં આવી ટીકા કોઈ છે નહીં. સાક્ષાત્ સર્વજ્ઞ ભગવાનની વાણી સીધી મૂકી છે. આહાહાહા... જેણે સર્વજ્ઞના વિરહા ભૂલાવી નાખ્યા છે. આહાહાહા !

કહે છે “વારંવાર કહેલું આગમનું વાક્ય સાંભળતાં સમસ્ત ચિત્તોથી સારી રીતે પરીક્ષા કરી”. સ્વ-પરના ચિત્તોથી, મારું લક્ષણ તો જ્ઞાન(સ્વભાવ) છે, રાગનું લક્ષણ તો બંધ સ્વભાવ છે. મારું સ્વરૂપ તો અબંધ સ્વરૂપ છે, અને આ રાગ છે એ બંધ સ્વરૂપ છે. મારું સ્વરૂપ તો અહિંસક વીતરાગી દશા છે, આ સ્વરૂપ તો રાગ હિંસક દશા છે. આહાહાહા ! એમ બેની વારંવાર પરીક્ષા કરી. ઓહોહો ! “સ્વ-પરના ચિત્તોથી” ચિત્ત નામ લક્ષણ, મારો ભગવાન જ્ઞાન લક્ષણ, આનંદ લક્ષણ. આહા... જ્ઞાન લક્ષણ કેમ કહ્યું ? મુખ્યપણે કે જ્ઞાનની પર્યાય પ્રગટ છે ને, એ અપેક્ષાએ જ્ઞાન આખું સ્વરૂપ છે એમ ત્યાંથી કહ્યું. આનંદની પર્યાય પ્રગટ નથી અજ્ઞાનીને આહાહા... એટલે જ્ઞાન લક્ષણે અને એની સાથે આનંદની પર્યાયથી લક્ષણે આત્માને પકડયો છે. આહાહા ! સમજાણું કાંઈ ?

એને સારી રીતે પરીક્ષા કરીને એમને એમ માનીને નહીં એમ કહે છે. ગુરુએ કહ્યું માટે એમને એમ માની લીધું એમેય નહીં. પોતે જાતે પરીક્ષા કરી છે. આહાહા ! સમજાય છે કાંઈ ? ગુરુએ કહ્યું કે પ્રભુ તારો આત્મા તો અંદર વીતરાગમૂર્તિ એક સ્વરૂપી છે ને ત્રિકાળ એક સ્વરૂપી પ્રભુ છે, એક સ્વભાવી છે. એમાં આ અનેકપણાના વિકલ્પો ને વિકાર એ તો પરદ્રવ્યના ભાવ છે. એને ભેદજ્ઞાન કરાવી અને આત્મા જ્ઞાનસ્વરૂપ છે તેમ એને બતાવ્યું. સમજાણું કાંઈ ? આહાહાહા ! અરે ! સ્વપરના ચિત્તોથી ભગવાન આત્માના લક્ષણ અને રાગાદિના લક્ષણો બેને સારી રીતે પરીક્ષા કરીને. આહાહા... ભગવાન અનાકુળ આનંદ સ્વરૂપ અને આ રાગ આકુળતા દુઃખ સ્વરૂપ, એમ બેના ભિન્ન લક્ષણોની પરીક્ષા કરી. આહાહાહા... આવો મારગ વીતરાગનો, જરૂર આ પરભાવો છે. જરૂર મારું લક્ષણ જ્ઞાન અને આનંદ ને વીતરાગ સ્વરૂપી પ્રભુ હું છું. આહાહાહા ! તો જરૂર મારા સ્વભાવના લક્ષણથી આ રાગના લક્ષણો ને ચિત્તો તદ્દન ભિન્ન છે. એ તો આકુળતા ઉપજાવનારા છે, ભગવાન તો અનાકુળ આનંદ સ્વરૂપ છે એમ બેને બરાબર પરભાવને બરાબર જાણીને જ્ઞાન ને આનંદ સ્વભાવમાં આ રાગાદિ સ્વભાવ તે ભિન્ન છે, પરભાવ છે. એમ બેના ભિન્ન લક્ષણો જાણી-જરૂર આ પરભાવ (છે) રાગ આદિ પરભાવ છે. આહાહાહા !

એક હું જ્ઞાનમાત્ર જ છું. આહાહા ! મૂળ તો જ્ઞાન શબ્દે આખો આત્મા પૂર્ણાનંદનો નાથ વીતરાગ સ્વરૂપી પ્રભુ હું તો એક સ્વરૂપે છું. આહાહાહા ! એમ જાણીને જ્ઞાની થયો થકો એટલે કે પરભાવ અને પરભાવનો જાણનાર થયો થકો- સ્વભાવ ને સ્વભાવનો જાણનાર થયો થકો. આહાહાહા ! શું ટીકા ? શું ટીકા ! ગજબ વાત ભાઈ ! એનો એકેક શ્લોક સંતોની વાણી-દિગંબર સંતોની આ વાણી છે ભાઈ. આહાહા... એ એમ કહે છે કે પ્રત્યાખ્યાન ક્યારે થાય ? રાગનો અભાવ ક્યારે થાય કે સ્વભાવમાં રાગ નથી એ રાગ પરભાવ સ્વરૂપ છે એમ જાણીને, પોતાનો સ્વભાવ જ્ઞાન એકરૂપ છે, એમ ચિત્તથી જાણીને એ જ્ઞાનરૂપમાં ઠરે છે, ન્યાંથી હઠીને સ્વભાવમાં ઠરે છે, એને ચારિત્ર અને પ્રત્યાખ્યાન થાય છે. આહાહાહા... આ કોઈ વિદ્વતાની ચીજ નથી, કે બહુ ભણી ગયો ને બહુ વાંચી ગયો માટે આને આ (સ્વાનુભૂતિ) થઈ જાય, આહાહા... કહો આનું નામ ચારિત્ર અને પ્રત્યાખ્યાન છે. આહાહાહા !

એમ જાણીને જ્ઞાની થયો થકો, જ્ઞાની તો હતો, સમ્યઽદૃષ્ટિ તરીકે, પણ અહીંયા હવે જ્ઞાની

થયો થકો એટલે જ્ઞાન સ્વભાવમાં સ્થિર થયો થકો. આહાહાહા... સર્વ પરભાવોને તત્કાળ છોડે છે, આહાહાહા... ધન્ય કાળ ! આહાહા ! એ પરભાવોને પરભાવ તરીકે જાણી પોતાના આનંદ જ્ઞાન સ્વભાવને સ્વભાવ તરીકે જાણી અને જ્ઞાની એટલે સ્વરૂપમાં ઠરતો થકો. જ્ઞાની એટલે જ્ઞાન સ્વભાવમાં ઠરતો થકો. આહાહા ! એ સર્વ પરભાવોને તત્કાળ છોડે છે, એમ નિમિત્તથી કથન છે, બાકી છોડે છે એમ નહીં, છૂટી જાય છે. આહાહા ! સ્વરૂપમાં જ્ઞાની સ્થિરતા કરતો થકો, એને રાગના પરિણામ જે પર્યાયમાં હતા, એ ઉત્પન્ન ન થયા એ સ્વરૂપમાં ઠર્યો, એણે પરભાવનો ત્યાગ કર્યો એમ વ્યવહારથી કહેવાય છે. આહાહાહા !

અરે આવી વાત પ્રભુ મીઠી મધુરી આનંદદાયક વાત છે પ્રભુ. આહાહા ! ભલે કરી શકે નહીં પણ વસ્તુ આવી છે એમ એનું પહેલું સમ્યગ્દર્શન તો કરે. (શ્રોતા:- શ્રદ્ધા તો કરે.) શ્રદ્ધા તો કરે. (શ્રોતા:- આવું છે એમ શ્રદ્ધા તો કરે) -અરેરે એને ક્યાં જાવું ભાઈ. પરભાવને પોતાના માની પ્રભુ એને ક્યાં જાવું. એને અચારિત્ર ને અજ્ઞાનભાવથી ચારગતિમાં રખડવું. આહાહાહા ! અજાણ્યા ક્ષેત્રે, અજાણ્યા દ્રવ્યમાં જઈને રખડવું એને, જાણીતો ભગવાન એને છોડી દીધો. આહાહા !

એને આ તો જાણીતો ભગવાન એને જાણી લીધો. જાણી લીધો ઉપરાંત રાગને પર જાણીને પોતે જ્ઞાની થયો એટલે સ્થિર થયો આ ચારિત્ર. કહો, છોટાભાઈ ! આવી વાતું છે ભાઈ ! આહાહાહા ! શું ટીકા ! શું એના કહેલા વાક્યો ! એ એમ જાણી જ્ઞાની થયો થકો એટલે જ્ઞાન સ્વરૂપમાં ઠરતો થકો, જે અસ્થિરતામાં હતો એને પર જાણીને પોતામાં ઠરતો થકો. આહાહા... એ ચારિત્રને પ્રાપ્ત કરે છે. એ પ્રત્યાખ્યાનને પ્રાપ્ત કરે છે. આ વિધિ કહો.. ગોવિંદરામજી. આહાહા ! અરે આવા સ્વરૂપને વિકૃત કરી નાખવું અને જગતને બતાવવું કે આ પણ ચારિત્ર છે. ભાઈ ! આત્માને દુઃખ થશે ભાઈ. આહા.. અને તેના દુઃખના પરિણામમાં ભવિષ્યમાં પણ કાંઈક ગતિ થશે. આહાહા ! એનો વિચાર કર પ્રભુ, આહાહા... અને ભ્રમણા છોડી અને સ્વરૂપમાં સ્થિર થા એને અહીંયા પ્રત્યાખ્યાન કહે છે. આહાહા... ભાષા ટીકા તો આમ સાદી છે ભાવ ઘણાં ગંભીર છે. આહાહાહા...

જ્ઞાની થયો થકો એટલે ? હું જ્ઞાન સ્વરૂપ છું એ તો જાણ્યું 'તું, પણ હવે જ્ઞાન સ્વરૂપમાં ઠર્યો થકો, જ્ઞાની થયો થકો, ઓલો રાગી થયો થકો જે ભાવ હતો અસ્થિરતાનો, આહાહાહા ! એને છોડીને, જ્ઞાની, સ્વરૂપમાં જ્ઞાનસ્વરૂપમાં ઠરતો થકો, આહાહા ! પરને છોડે છે એમ કહેવામાં આવે છે. આહાહાહા ! આનું નામ પ્રત્યાખ્યાન. આ પચખાણ ને પચખાણ ને વ્રત ને નિયમ કરે છે ને, વ્રતના પચખાણ આપો. પણ બાપુ એ વ્રત એટલે શું ? એ પચખાણ એટલે શું ? ભાઈ ! સમજાણું કાંઈ ? આહાહાહા !

આ બાહ્યથી છે એ તો વિકલ્પ છે શુભરાગ છે, એ કાંઈ પ્રત્યાખ્યાન નથી. આહાહા ! પ્રત્યાખ્યાન તો ભગવાન પૂર્ણાનંદ પ્રભુ એક સ્વરૂપી એવી દૈષ્ટિ થઈ અને તેમાં પરભાવની અનેકતા પરરૂપે છે એમ જાણી અને ન્યાંથી ખસી ગયો અને આ શુદ્ધાત્મામાં લીન થયો એને અહીંયા પ્રત્યાખ્યાન, પચખાણ, રાગના ત્યાગની દશા, આહાહા... એમ કહેવામાં આવે છે. આહાહા ! બહુ વાત. આહાહા !

ભાવાર્થ:- “જ્યાં સુધી પર વસ્તુને ભૂલથી પોતાની જાણે” પહેલેથી ઉપાડ્યું છે ને, ત્યાં સુધી મમત્વ રહે. પોતાની જાણે એટલે મમત્વ જ રહે એ મારી છે એમ. આહાહા... અને જ્યારે યથાર્થ જ્ઞાન થવાથી પર વસ્તુને પારકી જાણે, આહાહાહા ! એ કોટને પણ પારકો જાણે એના લક્ષણથી છોડી દે. એમ ભગવાન આત્મા શુભઅશુભભાવના પરભાવને જાણે અને પોતાનો સ્વભાવ વીતરાગી જ્ઞાનઆનંદ સ્વરૂપ જાણે, ત્યારે બીજાની વસ્તુનું મમત્વ શાનું રહે ? એ પુણ્ય ને પાપમાં અસ્થિરતા કેમ રહે એમ કહે છે, અથવા ન રહે એ પ્રસિદ્ધ છે. આહાહા ! હવે આ જ અર્થનું કળશરૂપ કાવ્ય કહે છે.

શ્લોક - ૨૯

(માલિની)

અવતરતિ ન યાવદ્ વૃત્તિમત્યન્તવેગા-
દનવમપરભાવત્યાગદૃષ્ટાન્તદૃષ્ટિઃ ।
ઙ્ગટિતિ સકલભાવૈરન્યદીયૈર્વિમુક્તા
સ્વયમિયમનુભૂતિસ્તાવદાવિર્ભૂવ ॥૨૯॥

શ્લોકાર્થ:- [અપર-ભાવ-ત્યાગ-દૃષ્ટાન્ત-દૃષ્ટિઃ] આ પરભાવના ત્યાગના દૃષ્ટાન્તની દૃષ્ટિ, [અનવમ્ અત્યન્ત-વેગાત્ યાવત્ વૃત્તિમ્ ન અવતરતિ] જૂની ન થાય એ રીતે અત્યંત વેગથી જ્યાં સુધી પ્રવૃત્તિને પામે નહિ, [તાવત્] તે પહેલાં જ [ઙ્ગટિતિ] તત્કાળ [સકલ-ભાવૈઃ અન્યદીયૈઃ વિમુક્તા] સકલ અન્યભાવોથી રહિત [સ્વયમ્ ઇયમ્ અનુભૂતિઃ] પોતે જ આ અનુભૂતિ તો [આવિર્ભૂવ] પ્રગટ થઈ ગઈ.

ભાવાર્થ:-આ પરભાવના ત્યાગનું દૃષ્ટાંત કહ્યું તે પર દૃષ્ટિ પડે તે પહેલાં સમસ્ત અન્યભાવોથી રહિત પોતાના સ્વરૂપનું અનુભવન તો તત્કાળ થઈ ગયું; કારણ કે એ પ્રસિદ્ધ છે કે વસ્તુને પરની જાણ્યા પછી મમત્વ રહેતું નથી. ૨૯.

(માલિની)

અવતરતિ ન યાવદ્ વૃત્તિમત્યન્તવેગાદનવમપરભાવત્યાગદૃષ્ટાન્તદૃષ્ટિઃ ।
ઙ્ગટિતિ સકલભાવૈરન્યદીયૈર્વિમુક્તા સ્વયમિયમનુભૂતિસ્તાવદાવિર્ભૂવ ॥૨૯॥

આહાહા ! “અપરભાવ-ત્યાગ-દૃષ્ટાંત-દૃષ્ટિ” આ પરભાવના ત્યાગના દૃષ્ટાંતની દૃષ્ટિ એ “અનવમ્ અત્યન્ત વેગાત્ યાવત્ વૃત્તિમ્ ન અવતરતિ ” એ પરભાવની દૃષ્ટિ જ્યાં છે કહે છે કે પ્રગટ થઈ ત્યાં એ જૂની ન થાય. એ રીતે અત્યંત વેગથી તત્કાળ પ્રવૃત્તિને પામે નહીં. આરે ! રાગને પામે જ નહીં. આહાહા..... સાંભળ્યું કે રાગાદિ પર છે, એ વસ્ત્રના દૃષ્ટાંત આદિ, એ દૃષ્ટાંત જ્યાં સાંભળ્યું ત્યાં તરત જ રાગની પ્રવૃત્તિમાં ન રહે. એને અહીં તો કહે છે કે એ સાંભળ્યું અને અત્યંત વેગથી પ્રવૃત્તિને પામે જ નહીં. તે પહેલાં જ તત્કાળ રાગની પ્રવૃત્તિને પામે નહીં-દૃષ્ટાંત આપ્યો કે ભાઈ રાગાદિ પર છે, એવો જે દૃષ્ટાંત કહ્યો તે દૃષ્ટિને પામે નહીં, એટલે કે

પ્રવૃત્તિને પામે નહીં ત્યાં એકદમ સ્થિર થઈ ગયો અંદર. આહાહાહા !

“પરભાવના ત્યાગના દેષ્ટાંતની દૈષ્ટિ જૂની ન થાય” એટલે આમ તાજી રહે. સાંભળ્યા ભેગું એને ફડાક અંદર ઠરી ગયો. આહાહાહા... એને વાર લાગે સાંભળવાની ચીજને અને છૂટો પડવાને વાર લાગે એમ નથી, એમ કહે છે. આહાહાહા ! શું સંતોની વાણી તો જુઓ. કહે છે કે, એને એમ જ્યાં દેષ્ટાંત આપ્યો કે ભાઈ એ વસ્ત્ર જે પરનું છે એના ચિહ્નો જાણ્યાં અને એણે સાંભળ્યું ત્યાં એ વાત છૂટી ગઈ એનાથી, તરત જ છૂટી ગઈ. એમ ભગવાન આત્મામાં શુભાશુભ ભાવો દેષ્ટાંતની દૈષ્ટિની અપેક્ષાએ વાત કરી, એ વાત જૂની ન થાય, એટલે એ વાતને વાર ન લાગે. આહાહાહા !

પાંચમી ગાથામાં કહ્યું છે ને કે હું એકત્વ-વિભક્ત તને કહીશ પ્રભુ, પણ જો દેખાડું તો પ્રભુ પ્રમાણ કરજે હોં. આહાહા ! ‘જદિ દાએજજ’ જો હું દેખાડું રાગથી વિભક્ત, સ્વભાવથી એકત્વ તો એ વાત દેખાડું તો પ્રભુ હા પાડજે એટલુંય નથી કહ્યું. આહાહાહા ! આમ છે કે નહીં, કહે છે એ પ્રમાણે છે કે નહીં, એનું પ્રમાણ અનુભવથી કરજે. અહીંયા એ કહ્યું કે એ દેષ્ટાંતની દૈષ્ટિ જ્યાં જૂની ને વાર ન લાગે. માણસ નથી કહેતા કે તારા આવ્યા પહેલાં જ આ કામ થઈ ગયું. એ તો આવ્યો, એ કામ હતું એ તું આવ્યો એ પહેલાં જ થઈ ગયું. પહેલાં નહીં, પણ એ આવ્યો ત્યારે થયું- પણ આવ્યો એ પહેલાં થઈ ગયું એમ કહેવાય છે ને. આહાહા ! તમારું કામ હતું ભાઈ, પણ તમે આવ્યા પહેલાં તમે આવ્યા ભેગું થઈ ગયું તો આવ્યા પહેલાં થઈ ગયું, એમ થયું છે તો ત્યારે (શ્રોતા:- સમય ભેદ નથી) સમય ભેદ નથી.

એમ જ્યાં ભગવાન સંતોએ આગમથી, સર્વજ્ઞના આગમથી અને સંતોએ પોતે કહીને કહ્યું એને આ, આહાહાહા... કે પરભાવથી પ્રભુ તેરી ચીજ તો ભિન્ન હૈ અને તારી ચીજથી પરભાવ ભિન્ન હૈ. આહાહાહા... એમ જ્યાં સાંભળવામાં આવ્યું અને એ વાત જૂની ન રહે, એટલે વાર ન લાગે. આહાહા ! શું વાણી ! દિગંબર સંતોની શૈલી તો જુઓ, આહાહા ! પ્રભુ ત્યાં તો તું સુખના ધામમાં પોઢી ગયો અંદર કહે છે, આનંદના નાથમાં અંદર ગરી ગયો કહે છે. તને કહ્યું કે રાગ ભિન્ન રાગ પરભાવ છે, એ વાત જૂની ન થાય ત્યાં તો તું પરથી ભિન્ન પડી ગયો. આહાહાહા ! (યત્ક્ષણં દેશ્યતે શુદ્ધ તત્ક્ષણં ગતવિભ્રમઃ).

આ ત્રણલોકના નાથ કથા કરતા હશે, દિવ્ય ધ્વનિ દ્વારા એ કેવી હશે ? જ્યાં ત્રણ જ્ઞાનના ધણી ઈન્દ્રો એકાવતારી પણ ડોલે જેની વાત સાંભળીને. આહાહા ! સાક્ષાત્ પ્રભુ તો બિરાજે છે ત્યાં એવી આ ટીકા ગજબ છે ટીકા સાક્ષાત્ આગમ વાણી સર્વજ્ઞની વાણી, ગુરુની વાણી. આહાહા ! એ આગમને નામે જે રાગથી તને લાભ થાય એમ કહે એ આગમ જ નહીં, તે ગુરુ નહીં અને તે દેવે એમ કહ્યું નથી. આહાહાહા ! આગમ, ગુરુ અને દેવે એમ કહ્યું: પ્રભુ કે જે પરભાવ છે તેનાથી તું ભિન્ન પડ તો તને લાભ થશે, તો એકપણાનો લાભ થશે. આમ આગમના વાક્ય, ગુરુના વાક્ય, વીતરાગના વાક્ય આ છે. આહાહાહાહા ! કેમ કે વીતરાગની વાણી અને ગુરુની વાણીમાં વીતરાગતા પ્રગટ કરવાની વાત છે. આહાહા ! તો વીતરાગતા પ્રગટ કેમ થાય ? કે રાગને પર તરીકે જાણીને સ્વરૂપમાં ઠરે ત્યારે વીતરાગતા પ્રગટ થાય. એ વાત વીતરાગે કહી છે ને આગમે એ કહી છે. આહાહા ! એટલે કોઈ એમ કહે કે પચખાણની વિધિ

આ છે, તો એ આગમનું વાક્ય છે, ગુરુનું વાક્ય છે ને વીતરાગનું કથન છે ? કે આ કથન વીતરાગનું છે. આહાહા ! બીજા કોઈ એમ કહે કે આ પચખાણ આમ કર્યાને રાગ આમ કર્યા ને રાગ છે, વિકલ્પ છે એ ત્યાગ છે તો એ વીતરાગ વાણી નહીં, ગુરુની વાણી નહીં, સર્વજનું કથન નહીં એ. આહાહા ! સમજાય છે કાંઈ ?

સાધારણ પ્રાણીને આકરું લાગે પણ મારગ તો આ છે બાપા. આહાહા ! ભગવંત તારું સ્વરૂપ જ આવું છે, એ તો આવ્યું 'તું' ને પહેલું “ભગવંત જ્ઞાતૃદ્રવ્ય” ભગવાન જ્ઞાતાદ્રવ્ય જાણક દ્રવ્ય- જ્ઞાતા દ્રવ્ય. આહાહા ! એ જ્ઞાતા ને જ્ઞાતા તરીકે જાણી, રાગના વિકલ્પની વૃત્તિઓને પરભાવ તરીકે જાણી તેમાં પ્રવર્તતો નથી અને એને છોડીને સ્વરૂપમાં પ્રવર્તે છે તેને પ્રત્યાખ્યાન અને રાગના ત્યાગરૂપ ભાવ કહેવામાં આવે છે. આહાહાહા ! કેટલી શરતું. (શ્રોતા:- એક જ શરત).

તું બીજી રીતે માને છે કે અમે આ વ્રત લીધા ને તપ કર્યા ને માટે તે સંવર નિર્જરા છે તે ચારિત્ર છે. ભગવાન એમ નથી ભાઈ. આહાહા ! ભગવાને એમ કહ્યું નથી અને આગમનું એ વાક્ય નથી, ગુરુએ એમ ઉપદેશ દીધો નથી. આહાહાહા !

જૂની ન થાય દૈષ્ટિ ત્યાં તો અત્યંત વેગથી પ્રવૃત્તિને પામે નહીં, રાગરૂપે પરિણમે નહીં. એ પહેલાં આવે છે ને ઓલું દૂરથી છોડીને, સ્તુતિમાં આવ્યું 'તું' ઉદય તરફનું અનુસરણ છે એને આમ દૂરથી છોડીને એટલે આમ અનુસરણ કરતું નથી અને આમ અનુસરણ કરે છે, સ્વના આશ્રયનું અનુસરણ કરે છે. આહાહાહા ! આ એની હજી જ્ઞાન ને શ્રદ્ધા તો કરે કે આ માર્ગ આ છે. એમને એમ માનીને બેસી જાય, બાપા ! પ્રભુ તને લાભ નહીં થાય. તું માન અને દુનિયા માને એટલે લોકો સર્ટિફિકેટ આપે કે તમે ભારે મુનિ, ભાઈ એમ નહીં મળે. આહાહા...

“અનવમ્ અત્યંત વેગાત્” એ કાને શબ્દોને દૈષ્ટિ પડી, એ જૂની ન થાય, તરત જ અંદર રાગથી ભિન્ન ભગવાન અંદર જાગી ઊઠ્યો. આહા... ભણકાર વાગ્યા અંદરમાં જ્ઞાતા દ્રવ્ય ચૈતન્ય સિંધુ, એ ચૈતન્ય સિંધુ હમારો રૂપ હૈ, રાગાદિ અમારા રૂપ નહીં. આહાહાહા... તે પહેલાં “તત્કાળઝટિતી” હૈ ને ? “સકળભાવે અન્યદીયૈઃ વિમુક્તા” સકળ ભાવોથી રહિત, કહે છે કે રાગાદિ પરભાવો છે એના લક્ષણો ભિન્ન છે, તારા સ્વભાવના લક્ષણો ભિન્ન છે, એવી જ્યાં દૈષ્ટિ જ્યાં કાને પડી એ દેષ્ટાંત કાને પડ્યું-કાને પડ્યું અને જૂની ન થાય ત્યાં તો તરત જ રાગથી ભિન્ન પડી ગયો ભગવાન. આહાહાહા !

સકળ અન્યભાવોથી રહિત. જોયું ! શુભાશુભ ભાવો વિકાર છે. આહાહા ! અન્યભાવો છે. સકળ અન્યભાવોથી રહિત, તત્કાળ પોતે જ અનુભૂતિ તો પ્રગટ થઈ ગઈ. આહાહા... સમ્યક્દર્શનની અનુભૂતિ તો હતી જ પણ આ ચારિત્રની અનુભૂતિ પ્રગટ કરી. ભગવાન શુદ્ધ ચૈતન્ય મૂર્તિ એને અનુસરીને અનુભૂતિ થઈ. જે નિમિત્તને અનુસરીને જે રાગ હતો, એને એમ કહ્યું કે આ રાગ લક્ષણ તો પર છે અને તારું સ્વરૂપ પર છે, એ વાત જ્યાં કાને પડી અને જૂની ન થાય ‘અનવમ્’ જૂની ન થાય તાજી રહે ત્યાં એ છૂટો પડી ગયો. આહાહાહા !

કહે છે ત્યાં પોતે જ અનુભૂતિ તો પ્રગટ થઈ ગઈ છે. “સ્વયં અયમ્ અનુભૂતિ” અર્થાત્ રાગરૂપે ન થયો માટે આમ થયું એમ છે ? એ તો સ્વયં અનુભૂતિ પ્રગટ થઈ ગઈ છે. રાગરૂપે

ન થવું એ તો પછી અપેક્ષા થઈ ગઈ. આહાહાહા... આહાહા... ભગવાન આનંદના નાથની વીણા વાગી અંદર. એ અનુભૂતિ સ્વસ્વભાવને અનુસરીને પર સ્વભાવની પ્રવૃત્તિથી પરિણમ્યા પહેલાં, એટલે એ પરિણમ્યો નથી એ પહેલાં આ (અનુભૂતિ) થઈ ગઈ એમ કહે છે. આહાહા ! સમજાય છે કાંઈ ?

આ સમયસાર તો ભરતક્ષેત્રમાં સાક્ષાત્ કેવળજ્ઞાનનો સૂર્ય છે, અજોડયક્ષુ છે. આહાહાહા... ભાઈ એને સમજવું, અલૌકિક વાત છે. આહાહા !

અન્ય ભાવોથી રહિત, દૃષ્ટાંત સાંભળે અને જૂનું ન થાય ત્યાં જ, પહેલાં પાછું એમ, પહેલાંનો અર્થ તત્કાળ. આહાહા... આનંદનો નાથ ભગવાન એવો હું પરભાવપણે ન થાઉં, મારો સ્વભાવ સ્વભાવપણે થાય. પરભાવપણે ન થાય, એમ અંતર જાણીને જ્યાં સ્વભાવપણે ઠર્યો, ત્યારે અનુભૂતિ તરત જ પ્રગટ થઈ ગઈ. આનંદનો અનુભવ પ્રત્યાખ્યાન એટલે ચારિત્ર, અતીન્દ્રિય આનંદનો અનુભવ પ્રગટ થયો એને અહીંયા પ્રત્યાખ્યાન અને ચારિત્ર કહે છે. આહાહાહા !

અરેરે ! આકરું પડે લોકોને, એ લોકો એમ કહે છે કે આ પાઠમાં તો આટલું ભર્યું છે અને આવા અર્થ ક્યાંથી ? એમ કહે છે કેટલાક, અરે પ્રભુ એમ કે અહીંયા તો આટલું કહ્યું છે “ જહ નામ કોવિ પુરિસો પરદ્રવ્ય મિણંતિ જાણિદું ચયદિ, તહ સવ્યે પરભાવે નાઉણ વિમુંચદે નાણી ”. સર્વે પરભાવ છોડ્યા છે એમાં આટલી વાતમાં લાંબી લાંબી વાતું. બાપુ ! એમાં કહેલા ભાવોની ગંભીરતાનો અર્થ છે આ. લોકો એમ ટીકા કરે છે ને કેટલાક, ભાષા તો સરળ છે એમાં આટલી બધી ગંભીરતા કાઢી ટીકાકારે વિદ્વાનોએ અરે ભગવાન એમ રહેવા દે પ્રભુ તું કરવું. આહાહા ! એમાં જ આ આવ્યું “ જહ નામ કો વિ પુરિસો પરદવ્વમિણં તિ જાણિ દુ ” પરદ્રવ્ય છે એમ જાણ્યું ચયદિ તો આવી ગયું ને અંદરમાં, એ તો એનું સ્પષ્ટીકરણ છે. આહા... પુણ્ય-પાપ ભાવ વિકાર ભાવ એ બધા પરદ્રવ્ય છે. પરભાવ છે, એમ જાણ્યાં ત્યાં મારો સ્વભાવ નહીં તો ત્યાં પરિણમી જાય છે તો રાગને આમ છોડે છે એમ કહેવામાં આવે છે. આહાહા ! સમજાણું કાંઈ ?

બાપુ ! આ તો વીતરાગ પંથ છે નાથ. આમાં કાંઈ રાગના રસ આમાં છે નહીં. આહાહા ! આહાહા ! એ કહે છે કે આ શબ્દો થોડા છે અને સાધારણ એમાં મોટી મોટી લાંબી વાતો કે પરભાવને પરભાવ જાણ્યા રાગાદિને, પોતાને-પોતાને જાણ્યો અને એ રાગરૂપે ન થયો અને વીતરાગરૂપે થયો ને, એ તો એનો ખુલાસો છે પ્રભુ. તું એમ ન કર, ભાઈ એનું સ્પષ્ટીકરણ કર્યું તો કહે ગહરુ કરી નાખ્યું. ગૂઢ કરી નાખ્યું. અરે ભગવાન એને જે હતું તેને ખોલીને સ્પષ્ટ કર્યું છે. આહાહા !

અમૃતચંદ્રાચાર્ય ભગવત સ્વરૂપ (પંચ) પરમેષ્ઠિમાં આચાર્યપદ છે. આહાહા ! ભાઈ એ ગાથાના ભાવમાં ઘણી ગંભીરતા હતી એને સ્પષ્ટ કરી નાખી ટીકા કરીને, ટીકા એટલે નથી કહેતા મારી ટીકા કરે છે એમાં જે હતું એની ટીકા કરી છે, વિસ્તાર કર્યો છે, સ્પષ્ટ કર્યું. આહા ! સમજાણું કાંઈ ? પણ આમાં આવું પ્રત્યાખ્યાન મોંઘું લાગે ને એટલે એમ કહે આવી ટીકા કરતાં પ્રત્યાખ્યાન આવું કરી નાખ્યું. કરે શું ભાઈ ! ભગવંત તારી ચારિત્ર દશા એવી થશે ત્યારે મુક્તિ થશે. તું એમ જાણે કે ખાઈ પીને લહેર કરીએ ને થાય. સમ્યગ્દર્શન એકલું થાય અને જ્ઞાન થાય

તોય મુક્તિ નહીં થાય. આહાહાહા ! એને આ રીતે ચારિત્રની પરિણતિ પ્રગટ કરશે, આહાહા... ત્યારે તે મુક્તિનું કારણ થશે. સમજાય છે કાંઈ ? આહાહા ! એ માટે કીધું ને છેલ્લું છેલ્લો શબ્દ હતોને ચોત્રીસમાં “માટે પ્રત્યાખ્યાન જ્ઞાન જ છે”. ટીકા ચોત્રીસમાં હતું ને એમ અનુભવ એમ કરવો, છે ને ? ચોત્રીસની છેલ્લી લીટી માટે પ્રત્યાખ્યાન જ્ઞાન છે એમ અનુભવ કરવો. પાંત્રીસમાં આ લીધું કે “પોતે જ અનુભૂતિ તો પ્રગટ થઈ ગઈ” છે ને છેલ્લો શબ્દ ચોત્રીસનો એ આંહી અનુભૂતિ કરીને કહ્યું. આહાહાહા !

આકરું લાગે ભાઈ આ તો અપૂર્વ વાતું છે પ્રભુ ! આકરું શબ્દ ન કરતા આ અપૂર્વ છે. કોઈ દિ’ કર્યું નથી એવી વાત અપૂર્વ છે. ભાઈ ! આહાહાહા ! એથી તને મોંઘી લાગે પણ છે અપૂર્વને પ્રભુ. પૂર્વે અનંતકાળમાં એક સેકન્ડ માત્ર પણ કર્યું નથી. આહાહા ! એ તો દેષ્ટાંત કરીને કહ્યું કે એ દેષ્ટાંત કહ્યું ત્યાં તો સાંભળ્યા પહેલાં તો જુદો પડી ગયો, એમ કહ્યું છે. એમ કરી નાખ્યું એટલે એનો અર્થ કે દેષ્ટાંત સાંભળ્યું માટે જુદો પડ્યો એમ નથી. આહાહાહા !

—એનો ભાવાર્થ આવશે. (શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ)

પ્રવચન નં. ૧૦૨ શ્લોક - ૨૮ ગાથા - ૩૬

તા. ૭-૧૦-૭૮ શનિવાર આસો સુદ-૬ સં. ૨૫૦૪

સમયસાર ૩૫ ગાથા પરનો કળશ છે ને ૨૮ કળશ ઉસકા ભાવાર્થ. યહ પરભાવકે ત્યાગકા દેષ્ટાંત હૈ, કહા કયા કે ધોબીને ત્યાં કોઈ વસ્ત્ર અપના નહીં પણ પરકા લેકર સો ગયે થે તો જિસકા વસ્ત્ર થા વો આયા ઉસકો જગાયા કે આ વસ્ત્ર મેરા હૈ તેરા નહીં, તો ઉસને વસ્ત્ર છોડ દિયા દૈષ્ટિસે, યહ વસ્ત્ર મેરા નહીં હૈ. ઐસે ધર્માત્મા સંતોએ જ્ઞાનીઓએ, શું કહે છે ? સમજમં આયા ? એ વસ્ત્રકે દેષ્ટાંતસે વસ્ત્ર મેરા હૈ તેરા નહીં ઐસા કહા તો ઉસને વસ્ત્રકો છોડ દિયા દૈષ્ટિમેંસે મેરા નહીં. ઐસે જ્ઞાની ધર્માત્માએ ઐસા કહા કે તેરી ચીજ જો આત્મા આનંદ સ્વરૂપ હૈ ઉસમેં તુમ પુણ્ય ને પાપકા ભાવ મેરા હોકર માનકે સોતે થે અજ્ઞાની એ તેરી ચીજ નહીં. આહાહાહા ! સમજમં આયા ?

અપના આત્મા, સંતોએ મુનિઓએ દિગંબરોએ અથવા કેવળીઓએ, અહીં તો સંતો છન્નસ્થ પંચમઆરાની વાત છે ને ભાવલિંગી સંત દિગંબર મુનિ ઉસકો ઐસા કહા કે તેરેમેં જો આ શુભઅશુભ રાગ ઉત્પન્ન હોતા હૈ, દયા દાન વ્રત ભક્તિ આદિકા રાગ, હિંસા જુઠ ચોરીકા રાગ એ ચીજ તેરી નહીં. એ તો કર્મકા ભાવકસે ઉત્પન્ન હુઈ ભાવ્ય વિકારદશા હૈ. તેરી ચીજ તો ઉસસે ભિન્ન હૈ. આહાહા ! સમજમં આયા ? ઐસા સૂનકર યહાં તો એ કહતે હૈ કે પરભાવકે ત્યાગકા દેષ્ટાંત કહા ઔર ઉસ પર દૈષ્ટિ પડે ઉસસે પૂર્વ, અર્થાત્ જ્ઞાનીએ કહા ભગવાન તેરી ચીજ અંદર પુણ્ય ને પાપકા રાગસે ભિન્ન હૈ ઐસા કહા તો કહતે હૈ ઉસકો સૂનકર કે ભેદજ્ઞાન હુઆ કે નહીં ? એ વાણી આઈ એ પહેલાં તત્કાળ ભેદજ્ઞાન હો ગયા ઉસકા અર્થ એ. આહાહા ! એ વાણી સૂની એ પહેલે આ ભેદજ્ઞાન હુઆ ઉસકા અર્થ યે. આહાહા ! વાણી સૂની ઉસસે ભેદજ્ઞાન નહીં હુઆ ઉસકા અર્થ યે. આહાહાહા ! સમજમં આયા ? ઝીણી વાત હૈ ભાઈ ! એ

મારગ બહુ ઝીણો છે, સૂક્ષ્મ છે. અનંત કાળથી કભી ઉસકી દરકાર ક્રિયા હી નહીં. આહાહાહા ! એ સંતોએ એસા કહા કે તેરી ચીજ અંદર જો હૈ ઉસમેં જો શુભઅશુભ રાગ ઉત્પન્ન હોતા હૈ યે તેરી ચીજ નહીં. એ તો કર્મકા ભાવકકી ઉપાધિભાવ હૈ. એસા કહા તો અહીં તો કહેતે હૈ કિ કહા પહેલે ભેદજ્ઞાન હો ગયા. ઉસકા અર્થ ? કે સૂનનેસે નહીં હુઆ એમ કહેતે હૈ ભાઈ. આહાહાહા... અંતરમેં ભગવાન આત્મા રાગ અને પુણ્યપાપકા ભાવ એ વિકૃત પર હૈ. મૈ તો જ્ઞાનદર્શન જાનનેવાલા આત્મા હું, એસા જ્યાં અંતરમેં ભેદજ્ઞાન હુઆ તો વો સૂનનેસે પહેલે હો ગયા એસા કહા. ઉસકા અર્થ એ કે સૂનનેસે હુઆ નહીં એમ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? અંદર ભગવાન આત્મા જ્ઞાન ને આનંદ સ્વરૂપ પ્રભુ હૈ ઉસકો જાના તો સંતોએ તો એસા કહા, કે રાગાદિ દયા દાન વ્રત ભક્તિકા રાગ ભી વિકાર હૈ યે મેરી ચીજમેં નહીં. એ કર્મ નિમિત્ત ભાવક હૈ ઉસકા વો ભાવ્ય હૈ, આહાહા ! મેરી ભાવ્ય ચીજ નહીં, મેરા તો જ્ઞાનદર્શન ઉપયોગ સ્વભાવ વોપણે મૈ પરિણમું વો મેરા ભાવ્ય અને મેરા ભાવક મૈ હું. આહાહા ! આકરી વાતું બહુ બાપુ. કહો, નવરંગભાઈ !

આ પરચખાણ-પરચખાણ, આનું નામ પરચખાણ, પરચખાણકા અર્થ ? અંદર જે રાગભાવ થા એ મેરી ચીજ નહીં. મૈ તો જ્ઞાનદર્શન ઉપયોગ સ્વરૂપ હું એસા રાગસે પૃથક અપના શુદ્ધ સ્વરૂપકા પરિણમન સ્વસંવેદન હુઆ, ઉસકા નામ પ્રત્યાખ્યાન કહેનેમેં આતા હૈ. ઉસકા નામ ચારિત્ર કહેનેમેં આતા હૈ, ઉસકા નામ રાગકા ત્યાગ કહેનેમેં આતા હૈ, નિમિત્તસે. આહાહા ! હૈ ?

પરભાવકે ત્યાગકા દૈષ્ટાંત કહા ઉસ પર દૈષ્ટિ પડે ઉસસે પૂર્વ, ઉસકા અર્થ યે અહીં દૈષ્ટિ પડી તે પહેલાં, પૂર્વ નામ યે હુઆ તો ઉસસે અંદર ભેદજ્ઞાન નહીં હુઆ, એમ કહા. આહાહાહા ! ઝીણી વાત બહુ ભાઈ. સમ્યઞ્ઞર્શનપૂર્વક પ્રત્યાખ્યાન, પરચખાણ. પ્રત્યાખ્યાન ઉસકો કહે જ્યાં એ વાણી સૂની ઉસસે અંદર ગયે નહીં. આહાહાહા... મેરા સ્વભાવ આત્મા આનંદ જ્ઞાનસ્વરૂપ દર્શન ઉપયોગ સ્વરૂપ ઔર રાગમેં જો ઉપયોગ જાતે હૈ એ ઉપાધિભાવ હૈ, એ ઉપાધિભાવ પરકા હૈ એસા જાનકર અપના જ્ઞાનસ્વભાવ જ્ઞાનમેં રહા, ઔર રાગમેં જોડાણ ન હુઆ, એ રાગકા ત્યાગ હુઆ, એ સ્વરૂપ સ્થિર હુઆ, ઉસકો પ્રત્યાખ્યાન ચારિત્ર સંવર અને નિર્જરા ધર્મ કહતે હૈ. આવી વાતું છે ભાઈ ! સમજમેં આયા ?

અરે એ તો અનંત વાર સૂના હૈ પણ અંતર દૈષ્ટિ ક્રિયા નહીં, એમ કહેતે હૈ. સમજમેં આયા ? અહીં તો સૂના તો ખરા, પણ સૂનનેસે નહીં હુઆ એમ કહેતે હૈ. આહાહા ! મૈ તો આનંદ જ્ઞાનસ્વરૂપ પ્રભુ આત્મા હું. એ રાગાદિ પર્યાયમેં જો હોતા હૈ યહ મેરી ચીજ નહીં, એસા જ્યાં સમ્યઞ્ઞર્શનમેં ભાન હુઆ વોહી તત્કાળ રાગમેં ન જોડાતા સ્વરૂપમેં સ્થિર હુઆ એમ કહેતે હૈ. ઝીણી વાત છે ભાઈ ! બાપુ મારગડા કોઈ જુદી જાત છે. સમજમેં આયા ? એ તત્કાળ હો ગયા. ક્યો ? કે યે પ્રસિદ્ધ હૈ. વસ્તુકો પરકી જાન લિયા બાદમેં મમત્વ નહીં રહતા, મૈ તો આત્મા જ્ઞાનઆનંદ સ્વરૂપ હું, એસા રાગસે ભેદ કરકે સમ્યઞ્ઞર્શન હુઆ, ઔર રાગસે પૃથકપણાકા પરિણમન કરકે, રાગસે પૃથકપણે પરિણમન કરકે, અંતરમેં પ્રત્યાખ્યાન નામ ચારિત્ર હુઆ. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહાં તો એસી બાત હૈ ભાઈ, લોકો તેથી આ તકરાર કરતે હૈ ને, કે દયા દાન વ્રત ભક્તિકા

પરિણામ હો ઉસસે સમ્યક્દર્શન ને જ્ઞાન હોતા હૈ, ઉસસે ચારિત્ર હોતા હૈ, તો અહીંયા તો યે કહેતે હૈ કે વ્રતાદિકા વિકલ્પ જો રાગ હૈ વો પૃથક હૈ, મેરી ચીજ નહીં ઔર ઉસરૂપ મૈં પરિણમું નહીં તબ ઉસકા નામ ચારિત્ર અને પ્રત્યાખ્યાન કહેનેમૈં આતા હૈ. આવી વાત છે ભાઈ ! શું થાય ? જગત અનાદિસે હેરાન હો ગયા હૈ. આહાહા ! સમજમૈં આયા ?

એ પ્રસિદ્ધ હૈ કિ વસ્તુકો પરકી જાને યે શબ્દો ભલે હો. પણ ઉસકા ભાવ કયા હૈ ? આહા... સંતોએ તો કહા પ્રભુ તું આત્મા તો જ્ઞાન દર્શન ને આનંદ સ્વરૂપ હૈ ને પ્રભુ. એ રાગના પરિણામ આદિ જે વ્રત શુભઅશુભ હોતા હૈ યે તો દ્રવ્ય સ્વભાવકા ભાવ નહીં, એ વસ્તુકા સ્વભાવકા ભાવ નહીં, એ ભાવક હોકે ભાવ હુઆ યે નહીં, યે તો કર્મ નિમિત્ત ભાવક હોકર ભાવ હુઆ હૈ. આહાહાહા ! સમજમૈં આયા ? આવી વાત છે. તેથી કઠણ પડે છે ને માણસને એટલે વ્યવહારસે હોતા હૈ, વ્યવહારસે હોતા હૈ ઐસા ચલાતા હૈ, અને લોકોને (કાંઈ) ખબર ન મળે બિચારાને. અહીં તો વ્યવહારકા રાગ ઉસસે મૈં પૃથક હું ઐસા ભેદજ્ઞાન પહેલે કિયા પીછે રાગમૈં પરિણમન ન કિયા અને સ્વરૂપમૈં સ્થિર હુઆ ત્યારે ઉસકો ચારિત્ર નામ પ્રત્યાખ્યાન રાગકા ત્યાગરૂપ પરિણમન ઉસકો કહેતે હૈ. આહાહા ! વસ્તુકો પરકી જાન લેનેકે બાદ મમત્વ નહીં રહતા. આહા...

લડકાકા લગન હો ઔર ઉસકો વરઘોડા ચલતે હૈ ને, કયા કહેતે હૈ ? વરઘોડે તો કોઈ ગૃહસ્થકા દાગીના લાવે, અને પહેરે પણ વો જાનતે હૈ કિ યે મેરા નહીં, દો દિન તક રખા હૈ લગનકે માટે. કોઈ ગૃહસ્થ હો કોઈ કુટુંબી કરોડપતિ હો પાંચ હજાર દસ હજારકા ઢાર લિયા હો, તો ઢાર પહરતે હૈ પણ ઉસકે ખ્યાલમૈં હૈ આ ચીજ મેરી નહીં, મેરી લક્ષ્મીમૈં ઉસકી ગણતરી ગિનનેમૈં આતી નહીં, મેરી લક્ષ્મી હૈ ઉસમૈં આ ગિનનેમૈં નહીં આતા. આહાહાહા ! ઐસે ભગવાન આત્માકા આનંદ ને જ્ઞાનસ્વરૂપકા ભાન હુઆ ત્યાં રાગ હૈ એ પર હૈ ઐસા ભાન હુઆ તો રાગ રહા થોડા તોપણ યે મૈરા હૈ ઐસા નહીં. પીછે સ્થિરતા જબ હુઈ, આહાહા... આત્મા આત્મામૈં સ્થિર હો ગયા, રાગમૈં પરિણમનકા ભેદજ્ઞાન તો પહેલે થા, એ ઉપરાંત ઉસમૈં જોડાણ ન હુઆ અને આત્માકા ઉગ્ર આશ્રય લેકર આત્મામૈં સ્થિરતા શાંતિ આનંદાદિ ઉત્પન્ન હુઆ ઉસકા નામ પ્રત્યાખ્યાન ચારિત્ર ધર્મ કહેનેમૈં આતા હૈ. આહાહા ! સમજમૈં આયા ? મુશ્કેલ બાપુ એની એક કડી પણ સમજવી આ તો સિદ્ધાંત વીતરાગની વાણી હૈ. આ કાંઈ સાધારણ નથી. ઈન્દ્રો પણ જેને સૂનનેકો આવે, સિંહ પણ સૂનતે યે ભગવાનકી વાણીકો, આહા... એ વાણી કોઈ અલૌકિક હૈ એ વાણીમાં આ કહા હૈ. કલ કહા થા ને ભાઈએ.

આગમ, દેવ ને ગુરુ, ગુરુએ ઐસા કહા સંત મુનિ ભાવલિંગી આનંદકા વેદન ભાવલિંગમૈં ઉત્કૃષ્ટ ભાવકા બહોત વેદન હૈ, સંપૂર્ણ ઉત્કૃષ્ટ નહીં, પણ ઉસકી દશામૈં પ્રચુર સ્વસંવેદન હૈ આનંદકા વેદન હૈ યહ મુનિ. એ ગુરુએ ઉસકો સંભળાયા, વારંવાર કહા, પ્રભુ એ રાગ ને પુણ્ય ભાવ તેરા નહીં, તેરેમૈં નહીં એ તો ઉપાધિભાવ દુઃખરૂપભાવ અને તુમ આનંદરૂપ ભાવ નાથ, એ આનંદરૂપી ભાવ દુઃખરૂપે પરિણમે યે તેરી ચીજ નહીં. આહાહાહા... ગુરુએ કહા તો પીછે ઐસા લિયા કે આગમ વાક્ય સૂનકર ઉસકા અર્થ યે કે વાણી હૈ આગમ હૈ પરમાગમ હૈ, યે સર્વજ્ઞ ભગવાનકી વાણી અને ગુરુકી વાણી હૈ એ સર્વજ્ઞકી વાણી હૈ એટલે દેવકી વાણી આઈ

ગુરુકી વાણી આઈ અને શાસ્ત્ર આયા, આહાહાહા... તીનોંકી યહ આજ્ઞા હૈ કે ભગવંત તેરા સ્વરૂપ પુણ્યપાપના ભાવ રાગ ને વિકાર હૈ ઉસસે તેરી ચીજ ભિન્ન હૈ, તો ઉસમેં જા ઔર રાગમેં ન રુક. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આવી વાતું છે.

લોકોને મોંઘી પડે એટલે લોકોને બિચારાને બીજે રસ્તે ચડાવી દીધા, અજ્ઞાનને રસ્તે આ કરો, આ કરો-આ કરો, ભક્તિ કરો, પૂજા કરો, દાન કરો, વ્રત કરો, એ તો બધા રાગ હૈ. આહાહા ! એસા કરતે કરતે કલ્યાણ હો જાયેગા રાગ કરતે કરતે એટલે ઝહર પીતે પીતે, લસણ ખાતે ખાતે કસ્તુરીકા (અમૃતકા) ડકાર આયેગા, આહાહા.... એસા હૈ નહીં. આહાહા... અનેક પ્રકાર છે ભાઈ જગતમાં

વસ્તુકો પરકી જાન લેનેકે બાદ એ પુણ્ય ને પાપકા ભાવ મેરા નહીં, નવ તત્ત્વ હૈ ને ? તો નવ તત્ત્વમેં જો શરીર વાણી મન આદિ એ તો અજીવ તત્ત્વ હૈ, અને દયા, દાન, વ્રતના પરિણામ એ પુણ્ય તત્ત્વ હૈ, ઔર હિંસા, જૂઠું, ચોરી એ પાપ તત્ત્વ હૈ, દો મિલકર આસ્રવ તત્ત્વ હૈ, મેરા આત્મા તો જ્ઞાયક ભિન્ન તત્ત્વ હૈ. આહાહા ! નહીંતર નવ તત્ત્વ, નવ નહીં હોગા. આહાહા ! એસે જાનકર રાગરૂપ પરિણમનકી મમતા થી વો મમતા છૂટ ગઈ. આહાહાહા... અને આત્મા આનંદમેં જ્ઞાનમેં સ્થિર જમ ગયા આ ઉસકા નામ પ્રત્યાખ્યાન આ ઉસકા નામ ચારિત્ર એ “ચરિતમ ખલુ ધમ્મો” આ ધર્મ હૈ. સમજમેં આયા ? અબ એ પૈતીસ ગાથાકા કળશકી બાત હુઈ.

* આ વસ્તુ પ્રયોગમાં લાવવા માટે અંદર મૂળમાંથી પુરુષાર્થનો ઉપાડ આવવો જોઈએ કે હું આવો મહાન પદાર્થ ! એમ નિરાવલંબનપણે કોઈના આધાર વિના અદ્વરથી વિચારની ધૂન ચાલતાં ચાલતાં એવો રસ આવે કે બહારમાં આવવું ગોઠે નહિ. હજી છે તો વિકલ્પ, પણ એમ જ લાગે કે આ... હું આ..... હું એમ ઘોલનનું જોર ચાલતાં ચાલતાં એ વિકલ્પો પણ છૂટીને અંદરમાં ઉતરી જાય છે.

(દૈષ્ટિનાં નિધાન - ૧૬૭)

ગાથા - ૩૬

અબ ઈસ અનુભૂતિસે, આત્મા જ્ઞાયક સ્વરૂપ ચૈતન્ય પ્રભુ, ઉસકી અનુભૂતિ હુઈ, સમ્યગ્દર્શન હુઆ, અનુભૂતિ આત્મા આનંદસ્વરૂપ એસે આનંદકે અનુસરીને, અપની દશામેં અનુભૂતિ આનંદકી હુઈ, જ્ઞાનકી હુઈ, શુદ્ધ સ્વભાવ અંશે ચારિત્રકી દશા હુઈ યે અનુભૂતિ એ વીતરાગી પર્યાય હૈ. આહાહા ! એ પ્રત્યાખ્યાન એ વીતરાગી પર્યાય હૈ એસે યહાં અનુભૂતિ વીતરાગી પર્યાય હૈ ઉસકી બાત વિશેષ કરતે હૈ. આહાહા... આહાહા... એ અનુભૂતિસે પરભાવકા ભેદજ્ઞાન કૈસે હુઆ હૈ અંદર ટીકા મેં. “કથમનુભૂતે: પરભાવ વિવેકોભૂત ઈત્યાશંકય”-

અથ કથમનુભૂતે: પરભાવવિવેકો ભૂત ઇત્યાશંકય ભાવકભાવવિવેકપ્રકારમાહ-
ળત્થિ મમ કો વિ મોહો બુજ્ઝદિ ઉવઓગ એવ અહમેક્કો ।

તં મોહણિમ્મત્તં સમયસ્સ વિયાણયા બેંતિ ।।૩૬।।

નાસ્તિ મમ કોઽપિ મોહો બુદ્ધ્યતે ઉપયોગ એવાહમેકઃ ।

તં મોહનિર્મમત્ત્વં સમયસ્ય વિજ્ઞાયકા બ્રુવન્તિ ।।૩૬।।

ઇહ ખલુ ફલદાનસમર્થતયા પ્રાદુર્ભૂય ભાવકેન સતા પુદ્ગલદ્રવ્યેનાભિનિર્વત્ય માનદ્ગ્હોત્કીર્ણેકજ્ઞાયકસ્વભાવભાવસ્ય પરમાર્થતઃ પરભાવેન ભાવયિતુમશક્યત્વાત્કતમોઽપિ ન નામ મમ મોહોઽસ્તિ । કિચ્છેતત્સ્વયમેવ ચ વિશ્વપ્રકાશચંચુરવિકસ્વરાનવરતપ્રતાપસમ્પદા ચિચ્છત્કિમાત્રેણ સ્વભાવભાવેન ભગવાનાત્મૈવાવબુદ્ધ્યતે યત્કિલાહં સ્વલ્વેકઃ તતઃ સમસ્તદ્રવ્યાણાં પરસ્પરસાધારણાવગાહસ્ય નિવારયિતુમશક્યત્વાત્ મજ્જિતાવસ્થાયામપિ દધિખણ્ડાવસ્થાયામિવ પરિસ્ફુટસ્વદમાનસ્વાદભેદતયા મોહં પ્રતિ નિમમત્વોઽસ્મિ, સર્વદૈવાત્મૈકત્વગતત્વેન સમયસ્યૈવમેવ સ્થિતત્વાત્ । ઇતીત્થં ભાવકભાવવિવેકો ભૂતઃ ।

હવે, ‘આ અનુભૂતિથી પરભાવનું ભેદજ્ઞાન કેવા પ્રકારે થયું?’ એવી આશંકા કરીને, પ્રથમ તો જે ભાવકભાવ-મોહકર્મના ઉદયરૂપ ભાવ, તેના ભેદજ્ઞાનનો પ્રકાર કહે છે:-

નથી મોહ તે મારો કંઈ, ઉપયોગ કેવળ એક હું,

-એ જ્ઞાનને, જ્ઞાયક સમયના મોહનિર્મમતા કહે. ૩૬.

* ગાથાર્થ:- [બુદ્ધ્યતે] એમ જાણે કે [મોહઃ મમ કઃ અપિ નાસ્તિ] ‘મોહ મારો કાંઈ પણ સંબંધી નથી, [એકઃ ઉપયોગઃ એવ અહમ્] એક ઉપયોગ છે તે જ હું છું’- [તં] એવું જે જાણવું તેને [સમયસ્ય] સિદ્ધાંતના અથવા સ્વપરના સ્વરૂપના [વિજ્ઞાયકાઃ] જાણનારા

* આ ગાથાનો અર્થ આમ પણ થાય છે :- ‘જરાય મોહ મારો નથી, હું એક છું’ એવું ઉપયોગ જ (-આત્મા જ) જાણે તે ઉપયોગને (-આત્માને) સમયના જાણનારા મોહ પ્રત્યે નિર્મમ (મમતા વિનાનો) કહે છે.

[મોહનિર્મત્ત્વં] મોહથી નિર્મત્ત્વ [બ્રુવન્તિ] કહે છે.

ટીકા:-નિશ્ચયથી, (આ મારા અનુભવમાં) ફળ દેવાના સામર્થ્યથી પ્રગટ થઈને ભાવકરૂપ થતું જે પુદ્ગલદ્રવ્ય તેના વડે રચાયેલો જે મોહ તે મારો કાંઈ પણ લાગતો વળગતો નથી, કારણ કે ટંકોટકીર્ણ એક જ્ઞાયકસ્વભાવભાવનું પરમાર્થે પરના ભાવ વડે *ભાવવું અશક્ય છે. વળી અહીં સ્વયમેવ, વિશ્વને (સમસ્ત વસ્તુઓને) પ્રકાશવામાં ચતુર અને વિકાસરૂપ એવી જેની નિરંતર શાશ્વતી પ્રતાપસંપદા છે એવા ચૈતન્યશક્તિમાત્ર સ્વભાવભાવ વડે, ભગવાન આત્મા જ જાણે છે કે-પરમાર્થે હું એક છું તેથી, જોકે સમસ્ત દ્રવ્યોના પરસ્પર સાધારણ અવગાહનું (-એકક્ષેત્રાવગાહનું) નિવારણ કરવું અશક્ય હોવાથી મારો આત્મા ને જડ, શિખંડની જેમ, એકમેક થઈ રહ્યાં છે તોપણ, શિખંડની માફક, સ્પષ્ટ અનુભવમાં આવતા સ્વાદના ભેદને લીધે, હું મોહ પ્રતિ નિર્મમ જ છું; કારણ કે સદાય પોતાના એકપણામાં પ્રાપ્ત હોવાથી સમય (આત્મપદાર્થ અથવા દરેક પદાર્થ) એવો ને એવો જ સ્થિત રહે છે. (દહીં ને ખાંડ મેળવવાથી શિખંડ થાય છે તેમાં દહીં ને ખાંડ એક જેવાં માલૂમ પડે છે તોપણ પ્રગટરૂપ ખાટા-મીઠા સ્વાદના ભેદથી જુદાં જુદાં જણાય છે; તેવી રીતે દ્રવ્યોના લક્ષણભેદથી જડ-ચેતનના જુદા જુદા સ્વાદને લીધે જણાય છે કે મોહકર્મના ઉદયનો સ્વાદ રાગાદિક છે તે ચૈતન્યના નિજસ્વભાવના સ્વાદથી જુદો જ છે.) આ રીતે ભાવકભાવ જે મોહનો ઉદય તેનાથી ભેદજ્ઞાન થયું.

ભાવાર્થ:-આ મોહકર્મ છે તે જડ પુદ્ગલદ્રવ્ય છે; તેનો ઉદય કલુષ (મલિન) ભાવરૂપ છે; તે ભાવ પણ, મોહકર્મનો ભાવ હોવાથી, પુદ્ગલનો જ વિકાર છે. આ ભાવકનો ભાવ છે તે જ્યારે આ ચૈતન્યના ઉપયોગના અનુભવમાં આવે છે ત્યારે ઉપયોગ પણ વિકારી થઈ રાગાદિરૂપ મલિન દેખાય છે. જ્યારે તેનું ભેદજ્ઞાન થાય કે 'ચૈતન્યની શક્તિની વ્યક્તિ તો જ્ઞાનદર્શનોપયોગમાત્ર છે અને આ કલુષતા રાગ-દ્વેષમોહરૂપ છે તે દ્રવ્યકર્મરૂપ જડ પુદ્ગલદ્રવ્યની છે', ત્યારે ભાવકભાવ જે દ્રવ્યકર્મરૂપ મોહનો ભાવ તેનાથી અવશ્ય ભેદજ્ઞાન થાય છે અને આત્મા અવશ્ય પોતાના ચૈતન્યના અનુભવરૂપ સ્થિત થાય છે.

ગાથા - ૩૬ ઉપર પૂ. ગુરુદેવશ્રીનું પ્રવચન

આશંકા હોં શંકા નહીં. આહાહા ! એ અનુભૂતિસે પરભાવકા ભેદજ્ઞાન કૈસે હુઆ ? પુણ્ય ને પાપકા ભાવ વિકાર ઔર ઉસસે ભગવાન ભિન્ન ઐસી અનુભૂતિ કૈસે હુઈ ? આહાહા... બતાયા તો હૈ, વિશેષ સ્પષ્ટ વિશેષ કરના હૈ, પ્રત્યાખ્યાન ઉપરાંત અંદર સ્થિરતા વિશેષ બઢાના હૈ. આહાહા... ઐસી આશંકા કરકે, આશંકા નામ સમજનેકી અભિલાષા, શંકા નહીં તુમ કહેતે હૈ યે જૂઠ હૈ ઐસા નહીં, પણ તુમ કહતે હૈ યે મેરી સમજમેં આયા નહીં, કયા કહતે હૈ તુમ ? એ પુણ્ય પાપકા ભાવસે ભગવાન ભિન્ન (ઐસા) ભેદજ્ઞાન હુઆ અને અનુભૂતિ હુઈ, કયા કહેતે હૈ આપ ? મેરે સમજમેં આયા નહીં પ્રભુ. આહાહા ! શંકા નહીં કરતે હૈ, શંકાકા અર્થ તુમ કહતે હો

* ભાવવું = બનાવવું; ભાવ્યરૂપ કરવું.

ये जूठ है जैसे नहीं, પણ तुम कहेते हो वो मेरी समजमें आया नहीं उसका नाम आशंका कहेते है. आहाहाहा... शिष्यकी मर्यादा कितनी लिया देओ. आहाहा... ऐसी आशंका करके पहेले तो जो ये भावकभाव मोहकर्मके उदयरूप भाव, भावकका अर्थ समजे, भावक नाम कर्म जो है ने मोह अे भावक उसका लक्षसे उसका निमित्तके वशसे जो विकार पुण्य पापका भाव होता है ये भावकका भाव है, ज्ञायकका भाव नहीं. आहाहाहा ! आवुं जीशुं ! प्रविशभाष ! त्यां थान भानमां मणे नहीं लादीमां मणे तेवुं नहीं. आवी वात एे बापु, जेने जनममरणना अंत लाना हो, आहाहाहा ! तो कहेते है प्रभु मेरी आशंका है के ये अनुभूतिसे परभावका भेदज्ञान कैसे हुआ ? आत्मा आनंद स्वरूप प्रभु उसका अनुभव हुआ ये अनुभूतिसे रागका भेदज्ञान कैसे हुआ, उसमें राग जुदा कैसे पड गया. आहाहा ! समजमें आया ? भावकभाव मोहकर्मके उदयरूप भाव उसके भेदज्ञानका प्रकार कहेते है.

णत्थि मम को वि मोहो बुज्झदि उवओग एव अहमेक्को ।

तं मोहणिम्ममत्तं समयस्स वियाणया बेत्ति ॥ ३६ ॥

(हरिगीत)

नथी मोह ते मारो कंठ, उपयोग केवल अेक हुं,

—अे ज्ञानने, ज्ञायक समयना मोहनिर्ममता कहे. उ६.

पहेले गाथार्थ लछअे, जो जाने जो आत्मा ऐसा ज्ञाणे के मोह मेरा कोछ भी नहीं, आहाहा ! मोह शब्दे परतरङ्गका सावधानीका विकार भाव अे मेरा नहीं. आहाहा ! मेरा तरङ्गका सावधान भाव शुद्धता आनंद आदि अे मेरा भाव है. आहाहा ! समजमें आया ? जो ये जाने के मोह मेरा कोछ भी नहीं, कोछ भी नहीं, रागका विकल्प चाहे तो दयाना दानना अरे भक्तिना के तीर्थंकरगोत्र बांधे ऐसा भाव પણ अे मेरा नहीं, आहाहा ! क्योंकि ये तो राग है. बंधका भाव अे कांछ धर्म नहीं. बंधका कारणरूप भाव अे तो विकार है, आहाहा ! अे भावकका भाव है, मेरा नहीं. आहाहा ! मैं भाव ज्ञायक स्वरूप, भावक होकर पर्याय होती है ये नहीं ये तो कर्मका भावक होकर भाव हुआ ये मेरी यीज नहीं. अरे आटलुं बहुं भर्युं एे.

आंही तो इण्ण सम्यग्दर्शन ज्ञानमें ऐसा भेदज्ञान होता है. आहाहाहा ! समजमें आया ? यह जाने के मोह मेरा कोछ भी नहीं. अेक उपयोग ही मैं हुं. मैं तो ज्ञान देवन ज्ञाता दृष्टा अे उपयोग यह मैं हुं. आहाहाहा ! धर्मीने ऐसा भेदज्ञान होता है. सम्यग्दृष्टि ज्ञानीको ऐसा भेदज्ञान होता है, तो मैं तो ज्ञान देवन उपयोग स्वरूप हुं. अे पर तरङ्गका जितना भाव होता है (परकी) सावधानीमें ये मेरा नहीं. मेरा स्वभावकी सावधानीसे जो भाव हुआ वह मैं हुं. आहाहाहा ! समजमें आया ?

अेक उपयोग ही मैं हुं भाषा देओ, “उपयोग अेव” एे ने ? “उपयोग अेव” निश्चय सम्यग्दृष्टि अपना आत्मामें में ज्ञान देवन हुं ये ही मैं हुं, अे राग अने द्वेषका विकल्प जो उठते है ये मैं नहीं. आहाहाहा ! व्यवहार रत्नत्रयका राग जे उत्पन्न होता है देवगुरु धर्मकी ब्रह्मा, शास्त्रका ज्ञानका विकल्प अे तरङ्गका और एे कायका दयाका भावका विकल्प. आहा... अे सब मेरी यीज नहीं. मैं तो ज्ञानदर्शन उपयोग ‘ही’ मैं हुं अे ज्ञान दर्शन उपयोग ‘ही’ मैं हुं. कथंचित्

આ હું અને કથંચિત્ આ હું એસા નહીં. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? ઉપયોગ હી મેં હું. આહાહા ! સમ્યગ્દષ્ટિ ધર્મકી પહેલી શરૂઆતવાળા, ધર્મકી પહેલી સીદ્ધી પ્રગટ કરનેવાલા, એસે જાનતે હૈ આ જાણન દેખન ઉપયોગ યે મેં હું, યે હી મેં હું, રાગ ભી મેં હું અને આ ભી મેં હું એસા નહીં, આ અનેકાંત હૈ. આહાહાહા ! આ હું. આહા ! ઔર એસે જાનનેકો સિદ્ધાંતકે અથવા સ્વપર સ્વરૂપકે જાનનેવાલે મોહસે નિર્મમત્વ જાનતે હૈ. એસા જીવકો મોહસે મમત્વરહિત જાનતે હૈ. કિસકો ? કે જે કોઈ અંતરમેં અપના જ્ઞાનદર્શન ઉપયોગ સ્વરૂપ મેં હું, એસે જે જાનકર અંદર રહતે હૈ ઉસકો મુનિઓ, સંતો ઉસકો મોહસે નિર્મમત્વ કહતે હૈ. યે જ્ઞાનીઓ ઉસકો મોહસે નિર્મમત્વ કહતે હૈ. આવી વાત છે. આ બાપુ આકરી વાત ભાઈ અગિયાર અંગ તો અનંતવાર ભણી ગયો પણ એમાં કાંઈ વળ્યું નહીં. આહાહાહા !

અહીંયા કહે છે, આહાહાહા ! એસે જાનનેકા સિદ્ધાંતકા યા સ્વપર સ્વરૂપકા સમયસ્ય છેને ? સમયસ્ય સમય નામ સિદ્ધાંત અથવા સમય નામ સ્વપર સ્વરૂપકા જાનનેવાલા. સંતો મોહસે નિર્મમત્વ જાનતે હૈ, કહતે હૈ. આહાહા ! જિસને અપના સ્વભાવ જાણન દેખન શુદ્ધ ઉપયોગ મેં હું, એસા આયા પછી રાગ મેરા નહીં યે તો અંદર આ ગયા, એસા જે હુઆ ઉસકો મોહસે નિર્મમત્વ સંતો કહેતે હૈ. આહાહાહા ! યે તો ઈતના યહાં આયા કિ મેં એક ઉપયોગ હી હું મેં આ નહીં હું એસા પહેલે નહીં આયા.

પણ એસે જાનનેકો એસે જાનનેવાલે જીવકો, સિદ્ધાંત સ્વપરકો જાનનેવાલા સંતો દિગંબર મુનિઓ આહાહા... ભાવલિંગી સંતો એમ કહેતે હૈ કે જો કોઈ આત્મા, મેં જાનન દેખન હી હું, એસા ઉપયોગમેં રહા ઉસકો જ્ઞાની સંતો મોહસે નિર્મમત્વ ઉસકો કહેતે હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહાહા ! આવી વાતું છે. ભારે એકએક ગાથા પણ લોકો જરી શાંતિથી સાંભળે તો એને આવો મારગ છે ભાઈ. આહા... હજી તો પ્રથમ સમ્યગ્દર્શન અને જ્ઞાન પ્રગટ કરવા માટે અને એની સાથે પછી પ્રત્યાખ્યાન પ્રગટ થાય એની વિશેષતા આ અનુભૂતિનું વર્ણન વિશેષ કરે છે. છત્રીસ, સાડત્રીસ, આડત્રીસ માં પૂરું કરી દેશે. આહાહાહા !

ટીકા:- “નિશ્ચયસે યહ મેરે અનુભવમેં ફળદાનકે સામર્થ્યસે પ્રગટ હોકર” પાઠમેં તો એસા ઈતના લિયા હૈ મેં તો જ્ઞાન ઉપયોગ હું, હવે ટીકાકાર વિશેષ સ્પષ્ટ કરતે હૈ. (શ્રોતા:- મોહ મારો નથી) હા, એનો જ અર્થ વિશેષ કર્યો છે. પાઠમાં તો ઈતના લિયા, સમજે નહીં ? “નત્થિ મમ કો વિ મોહો બુઝઝીદિ ઉવઓગ અહમેકો” ઉપયોગ જ મેં હું એસા આયા. “નથી મમ કો વિ મોહો” એ વિશેષ સ્પષ્ટીકરણ ટીકામાં કરતે હૈ. એ તો પહેલે આ ગયા ને કે મેરા કોઈ સંબંધી નહીં વો તો આ ગયા. રાગાદિ મેરે કોઈ સંબંધી નહીં એ તો કીક ગાથાર્થમેં આ ગયા. મેં તો જ્ઞાનદર્શન ઉપયોગ સ્વરૂપ હી હું. મેં આ નહીં એ પહેલે આ ગયા. આહાહા ! પર તરફકા વિકલ્પ જે ઊઠતી હૈ લાગણી યે મેં નહીં, યાહે તો શુભ હો કે અશુભ હો યે મેં નહીં. બસ ઈતના ત્યાં. હવે મેં હું કયા ? મેં તો જ્ઞાનદર્શન ઉપયોગ હી મેં હું. આહાહાહા ! જાનના દેખના ઉપયોગ હી મેં હું. આહાહાહા... એસે જીવકો મોહ નિર્મમત્વ કહેતે હૈ.

હવે ટીકા: મેરે અનુભવમેં ફળદાનકે સામર્થ્યસે પ્રગટ હોકર ભાવકરૂપ હોનેવાલા પુદ્ગલદ્રવ્યસે રચિત મોહ મેરા કુછ ભી નહીં. આહાહાહા... મોહ કર્મ જડ હૈ ઉસસે રચિત

विकारभाव अने ते मेरे अनुभवमें इणदानकी सामर्थ्यसे प्रगट होकर, आहाहाहा.. मेरी पर्यायमें भी भावक कर्मसे विकारभाव इणदान मेरी पर्यायमें आता है, आहाहा... अे पुद्गल द्रव्यसे रचित मोह मेरा कुछ भी नहीं, आहाहाहा ! अे तो कर्मसे रचित हे, आत्मासे रचित नहीं. आहाहाहा ! भगवान आत्मा ज्ञायक यैतन्य आनंदस्वरूप उसकी रचनासे विकार नहीं, कर्मना अने भावकसे उत्पन्न हुआ मेरी पर्यायमें(उत्पन्न हुआ) इणदान शक्ति विकार मोह अे उसका भावकका भाव है. आहाहाहा ! समजमें आया ? आवुं छे भाँ आम तो साधारण वांशी जाय ने बधी वातुं करे पण शुं अंदर गोठववुं कठण भाँ. आहाहाहा !

धर्मी ज्ञानी सम्यग्दृष्टि भेदज्ञानीको अेम अनुभवमें आते है कि जे आ पर्यायमें इणदान सामर्थ्यसे प्रगट होकर भावकरूप पुद्गलसे रचित मोह है अे मेरा कुछ भी नहीं लगता रागकी साथ मेरा कोँ संबंध नहीं, मेरा संबंध तो ज्ञायकभाव साथ संबंध है. आहाहाहा... ये याहे तो दयादान प्रतादिका राग, अे राग है अे रागकी साथ मेरे कुछ संबंध नहीं.

हिन्दी पण सादी भाषा छे गुजरातीवाणाने समजाय तेवुं छे. आहाहा ! भावकभाव होनेवाला पुद्गल द्रव्यसे रचित, अे जउसे रचित, आहाहाहा ! स्वभावसे रचित नहीं, भगवान आनंदस्वरूप प्रभु, उसके रचित तो आनंद आता है, तो आ तो जउकर्मसे रचित विकार विकृतभाव, आहाहा ! मोह मेरा कुछ भी नहीं लगता. मोह साथ मेरा कुछ काँपण संबंध नहीं अेम, काँपण नहीं संबंध. आहाहाहा !

पुद्गल द्रव्यसे रचित मोह मेरा कुछ भी नहीं लगता, क्योंकि मैं तो टंकोत्कीर्ण अणवडया घउतर यैतन्य ज्योति भगवान. टंकोत्कीर्ण, टांकषाथी जेम भोदकर निजाले यीज औसी यीज मैं हुं अंदर. शाश्वत ज्ञायक यैतन्य मूर्ति मैं हुं, अेम धर्मी अपना स्वभावको, अेक ज्ञायक स्वभावभाव. देभो, अेक ज्ञायक स्वभाव विकारभाव था अे भावकका अनेकरूपे उपाधिभाव था. आहाहाहा ! टंकोत्कीर्ण अेक ज्ञायक स्वभावभाव ज्ञायक स्वभावभाव ज्ञायक स्वभावभाव, वो भावकका विकारी भाव, पुण्यपापका भाव भावकका विकारी भाव पण मेरा स्वभाव ज्ञायक स्वभावभावका परमार्थसे परके भावो द्वारा भाना अशक्य है, भाव्यरूप करना बनाना. ज्योयुं, है ? अे मेरा पर्यायमें भाव्यरूप बनाना अशक्य है. आहाहा !

कर्म भावक है उसके(निमित्तसे) उत्पन्न होता विकारी पुन्य पापका भाव होता है. अे भाव्य, तो मेरा ये भाव्यरूप होना अशक्य है. आहाहाहा ! आवुं जीणुं पडे अेटले शुं करे. अेक ज्ञायक स्वभावभावका परमार्थसे परके भावो द्वारा अे परका भाव है अे. आहाहाहा ! अे भाना अेक ज्ञायक स्वभावभावके द्वारा परका भाव द्वारा भाना, भाव्यरूप होना अशक्य है.

किर, धर्मी ज्योको सम्यग्दर्शन ज्ञानके काणमें अंतरमें अेक स्वभाव ज्ञायक स्वभावभावरूप मैं ये भावकका ज्यो विकारीभावपणो भाव्य मेरेंमें हो, (ये) अशक्य है. आहाहाहा ! है ? आ तो अध्यात्म शब्द है बापा आ काँप वार्ता कथा नहीं. आ तो परमात्म स्वरूपनी कथा. आहाहाहा... धर्मी, भेदज्ञानके काणमें आ तो समजावे त्यारे तो अैसे समजावे ने अे काँप मैं अैसा हुं अैसा हुं. अे तो विकल्प है अैसा होता है अंदर अेम अेक ज्ञायक स्वभावभावका परमार्थसे परके भाव द्वारा भाना अशक्य है. अे पण विकल्प छे अंदर होता है, भाव मेरा

સ્વભાવભાવ હૈ, એ પરકા કારણસે ભાવ્ય હોતે હૈ એ ભાવ્ય મેરા નહીં, ઈતના જ્ઞાનમેં અનુભવમેં આતા હૈ બસ, આ વાત કરતે હૈ તો ભેદને વિકલ્પસે કરતે હૈ. આહાહાહા ! ભેદજ્ઞાનકે કાળમેં આ મૈં અને આ મેરા નહીં, આ મૈં આ મૈરા નહીં એ ભી એક વિકલ્પ હૈ, આતા હૈ ને ભેદજ્ઞાનમેં આતા હૈ કળશમેં ભેદજ્ઞાન પણ વિકલ્પ હૈ કેવળજ્ઞાનની પેઠે નથી. કળશમાં આતે હૈ, પણ આંહી સમજાવવામાં શું સમજાવે ? શી રીતે સમજાવે ? પણ એને અંતરમાં જાયકભાવ ભગવાન આત્મા તરફકા ઝુકાવ એ મૈં હું એસા અનુભવમેં આયા બસ, હવે આ વિશેષ સમજાયા, કે યે કાળમેં ભાવકર્મકા ભાવકસે ભાવ્ય હોનેમૈં મેરી શક્તિ અશક્ય હૈ, મેરા સ્વભાવ અસમર્થ હૈ, વિકારરૂપે હોના યે મેરા સ્વભાવ અશક્ય હૈ, મેરા સ્વભાવમેં એસા સામર્થ્ય હૈ નહીં. આહાહાહા ! સમજાય છે કાંઈ ? આવું છે. અરે....

પરમાર્થસે પરકે ભાવ દ્વારા ભાના અશક્ય હૈ. આહાહાહા... મૈં તો સમકિતી જ્ઞાની ભેદજ્ઞાની અંતરમેં ભાવરૂપ પરિણમતે હૈ તો એસે કહેતે હૈ કિ મૈં તો એક સ્વભાવભાવ જાયકભાવસે રાગકા ભાવપણે પરિણમના એ અશક્ય હૈ. મૈં તો મેરા જાયકભાવ સ્વભાવ ભાવપણે પરિણમું એ મેરા શક્ય હૈ. આહાહા ! (શ્રોતા:- અશક્ય છે કે અસંભવ છે) નહીં. પરિણમતે હી નહીં. સમ્યઽર્થે એ ચારિત્રકી બાત લેના હૈ ને ? સમ્યઽર્થનમેં પરિણમતે થે જબ સમ્યઽર્થન થા તબ પર્યાયમેં, પણ વો પર્યાય હૈ યે ભાવકકા ભાવ્ય હૈ, હવે અહીંયા આગળ જાના હૈ ને. આહાહાહા ! અહીં તો પ્રત્યાખ્યાન અને ભેદજ્ઞાન બતાના હૈ ને, પરદ્રવ્યસે “નત્થી મમ કો વિ મોહો ” એમ બતાના હૈ ને “મોહો નિમ્મમતં ” બતાના હૈ ને ? આહાહાહા... ધીમેથી સમજવું ભાઈ, આ અંતરકી ચીજ હૈ આ તો, કોઈ બહારસે મિલે એસી ચીજ નહીં, બહારમાં હૈ હી નહીં, જ્યાં અંદરમેં હૈ ત્યાં બહારમાં ક્યાં હૈ ? યહાં તો રાગ અને પુણ્યકા પરિણામપણે પણ મેરા ભાવ પરિણમે એ અશક્ય હૈ. આહાહાહા ! એસા હોકર મોહ પ્રત્યે નિર્મમત્વ હોકર સ્વભાવ પ્રત્યે સાવધાન હોકર સ્થિર હોતા હૈ. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? ઝીણી વાત છે. સાધારણ માણસને તો પકડાય નહીં કે આ શું કહે છે. ઓલું તો સમજાય, લ્યો વ્રત કરો, ભક્તિ કરો, જાત્રા કરો, એવું સમજાય તો ખરું. શું સમજવું તેમાં, એ તો રાગ હૈ રાગ કરો, રાગ કરો કરો કરો એમાં શું છે ? એમાં તો મરો છે. આહાહાહા !

ભાષા કેવી જુઓ “પુદ્ગલ દ્રવ્યસે રચિત મોહ” પર્યાયમેં રાગાદિ હૈ પુદ્ગલદ્રવ્યસે જડદ્રવ્યસે રચિત મોહ, આહાહાહા... ક્યોં કે મોહભાવ એ જડ હૈ, ચૈતન્ય નહીં. વિકારી મોહ ભાવ એ જડ હૈ, જડ કર્મસે રચિત મોહભાવ, આહાહા... મેરા કુછ ભી નહીં લગતા. આહાહાહા... ક્યોંકે ટંકોટ્કીર્ણ એક જાયક સ્વભાવભાવકા પરમાર્થસે ખરેખર પરમાર્થસે, દ્રવ્ય સ્વભાવસે, પરકે ભાવ દ્વારા ભાના અશક્ય હૈ. આહાહા... નીચે જરી અર્થ ક્યોં છે ને બીજો જરી ઈસ ગાથાકા દૂસરા અર્થ યે ભી હૈ, શબ્દાર્થ હૈ ને કિંચીત્ માત્ર મોહ મેરા નહીં હૈ, મૈં એક હું, એસા ઉપયોગ હી આત્મા હી જાને, આત્મા હી જાને કે આત્માકો સમયકે જાનનેવાલે એસા આત્માકો આત્માકે જાનનેવાલા મોહકો નિર્મમત્વ કહેતે હૈ. એસે ગાથાનો અર્થ આ રીતે પણ હોતા હૈ. આહાહાહા !

એક જાયક સ્વભાવભાવકા પરમાર્થસે પરકે ભાવ દ્વારા ભાના અશક્ય હૈ. (શ્રોતા:-

अशक्य के असंभव) अशक्य कबो के असंभव कबो. नहीं है ओ कबो तो ऐकनी ऐक बात है ओ तो शब्द डेर पडयो. मेरा ज्ञायक स्वभावभाव विकारपणो डोनेमें असंभव है अशक्य है, अलायक है, अयोग्य है. (ओकार्थ है.) समजमें आया ? आ तो स्थिरतानी बात करना है ने ? प्रत्याभ्यानका भेदज्ञानका विशेष स्पष्टीकरण करते है, अनुभूतिका विशेष भेदज्ञानका स्पष्टीकरण करते है. आहाहा ! ये आयाने पहले आया ने एस अनुभूतिसे आयाने ? परभावका भेदज्ञान कैसे हुआ ? ओम प्रश्न हुआ है ने ? आहाहाहा...

यहां स्वयं-ओव विश्वको समस्त वस्तुओंको प्रकाशित करनेमें यतुर, आहाहाहा... मैं, मैं मेरी यीज विश्वको प्रकाशित करनेमें यतुर और विकासरूप हो ऐसी निरंतर शाश्वत प्रताप स्वरूप संपत्तियुक्त है ऐसा यैतन्यशक्तिमात्र स्वभावभावके द्वारा अपनी बात करते है ने. भगवान आत्मा तो समस्तको जानने देभनेवाला है, सर्वज्ञ हुआ ओ अर्द्धीया नहीं, अर्द्धीया तो आत्मा सर्वको जानने देभनेवाला है बस छतना.

स्वयमेव अपनेसे यूं, विश्व है माटे ओम नहीं. विश्वको प्रकाशित करनेमें यतुर और विकासरूप ऐसी आहाहाहा... निरंतर शाश्वत प्रताप संपत्ति युक्त है. विकासरूप ऐसी निरंतर शाश्वत प्रताप संपत्तियुक्त है. ऐसा यैतन्यशक्ति मात्र ! आहा... ऐसा मेरा यैतन्यशक्ति मात्र ! आहाहाहा... कैसी यैतन्यशक्ति है ? के स्वयमेव विश्वको प्रकाशित करनेमें यतुर, विकासरूप ऐसी निरंतर शाश्वत प्रताप संपत्तियुक्त ऐसा यैतन्यशक्तिमात्र स्वभावभावके द्वारा, ऐसा स्वभावभाव यैतन्यशक्तिमात्र, यैतन्य स्वभावका स्वभाव द्वारा, यैतन्य शक्तिका स्वभावद्वारा, भगवान आत्मा ही जानता है. आहाहा ! देओ, भगवान आत्मा ही जानता है, के परमार्थसे मैं ओक हूं. अर्द्धी सर्वज्ञनी वात नहीं है आ आत्मा सर्व विश्वने जानने देभनेकी शक्तिवाला है.

ऐसे यैतन्यशक्तिमात्र, ऐसे यैतन्यशक्तिमात्र, रागादि उसमें कुछ नहीं, ऐसा स्वभावभावके द्वारा, भगवान आत्मा ही जानता है, आहाहाहा... के परमार्थसे मैं ओक हूं. आम समजय हूं परमार्थशी हूं ओक छुं ओवो विकल्प पण त्यां नथी, पण समजवे त्यारे शुं करे, समजवयुं शी रीते, ओ अंतरमें परमार्थ ओकरूप ज्ञायक यैतन्यशक्ति ऐसा स्वभाव तो विश्व सारी यीज लोका लोक, सबको जानने देभनेवाला मैं ऐसी मेरी शक्ति. आहाहा !

ऐसा यैतन्यशक्तिमात्र स्वभावभावके द्वारा, भगवान आत्मा ही जानता है, ऐसा यैतन्यशक्तिमात्र स्वभावभावके द्वारा भगवान आत्मा ही जानता है. आहाहाहा ! छिन्द्रियोंसे अने मनसे जानते है ये नहीं, ओम कहे छे अर्द्धी. यैतन्यशक्तिमात्र स्वभावभावके द्वारा भगवान आत्मा ही जानता है. आहाहाहा... यैतन्यशक्ति स्वभावभाव जो सर्व समस्त वस्तु विश्वका जानने देभनेवाला ऐसा मेरा यैतन्यशक्तिमात्र स्वभावके द्वारा, भगवान आत्मा ही जानता है, के परमार्थसे मैं 'ओक' हूं. मैं तो ओक स्वरूपी ज्ञाता दृष्टा ओक ही हूं. दूसरेका ओछ संबंध मेरेमें है नहीं. आहाहा !

छसलिये यद्यपि समस्त द्रव्योंके परस्पर साधारण अवगाह, ओक क्षेत्रमें रहते है, ओक क्षेत्रमें जयां भगवान आत्मा है, वहां धर्मास्ति, अधर्मास्ति, आकाश, काण, पुद्गल भले हो ओक ज क्षेत्रमें छ द्रव्य रखा है. थोडा, आभुं द्रव्य भले नहीं धर्मास्ति. जयां यैतन्यशक्ति

સ્વભાવભાવ ત્યાં બીજા દૂસરા દ્રવ્ય એક ક્ષેત્રે છે, અનંતા પરમાણુ છે. ધર્માસ્તિકાયકા અસંખ્ય પ્રદેશ, અધર્માસ્તિકાયકા અસંખ્ય પ્રદેશ, અસંખ્ય કાળાણુ, આકાશ આખા લોકના અસંખ્ય ભાગમાં... એક પરસ્પર સાધારણ અવગાહ, એકક્ષેત્રાવગાહ સાધારણ અવગાહ. નિવારણ કરવું અશક્ય હોવાથી એ નિવારણ કરના અશક્ય છે. એક જ ક્ષેત્રમાં જ્યાં ભગવાન ચૈતન્યશક્તિમાત્ર ભગવાન આત્મા જાનના દેખના ભાવવાલા છે, એ જ ક્ષેત્રમાં દૂસરા પદાર્થ ભી છે તો ઉસકા અભાવ કરના અશક્ય છે. નિવારણ કરના અશક્ય છે.

દેખો, ઉસમાં એસા કહા થા કિ વિકારપણે પરિણમના મેરેમાં અશક્ય છે અને એકક્ષેત્રે દૂસરી ચીજ છે ઉસકો હઠા દેના અશક્ય છે. હો. આહાહાહા... ટીકા તે ટીકા છે ને ! એક ક્ષેત્રમાં હોને પર ભી મૈ તો જ્ઞાયક સ્વભાવ એકરૂપ હું ચૈતન્યવાલા હું. એ ત્યાં છે ઉસકો ભી મૈ જાનને દેખનેવાલા હું અને એક ક્ષેત્રે છે તો ઉસે દૂર કરના એસા અશક્ય છે, સભી છે હો. આહાહાહા... પાછા શબ્દ કયા લિયા છે. સમસ્ત દ્રવ્યોંકે પરસ્પર સાધારણ અવગાહ, આત્મા છે ત્યાં પર છે, ને પર છે ત્યાં આત્મા છે. છે ને ? પરસ્પર અવગાહ હો એક ક્ષેત્રમાં. આહાહાહા... જુઓ ! આ વાત એ સર્વજ્ઞ સિવાય આ ક્યાંય એસી બાત છે નહીં. જાનનેવાલા દેખનેવાલા એક સ્વરૂપ ત્યાંય દૂસરા દ્રવ્ય છે, એક ક્ષેત્રે, આહાહાહા... સમસ્ત દ્રવ્યોંકે અનંત દ્રવ્યો. આહાહા... જ્યાં ભગવાન આત્મા છે ત્યાં અનંત અનંત પરમાણુના સ્કંધ, એસા અનંત સ્કંધ છે. એક એક પ્રદેશમાં અનંત પરમાણુના સ્કંધ, એસા અનંત સ્કંધ છે. એસા અસંખ્ય પ્રદેશી ભગવાન છે ત્યાં અનંત અનંત પરમાણુકા સ્કંધ એવા અનંતાસ્કંધ એક ક્ષેત્રાવગાહ છે. એક ક્ષેત્રકા અવગાહનામાં છે. અરે આવી વાતું છે. છતાં તેનો અભાવ કરવો એ અશક્ય છે પણ તેને પોતામાં રહીને પોતાને જાણવું એ જાણવામાં એ જાણવું આવી જાય અને રાગરૂપે ન થવું એ અશક્ય છે, પણ તે જાણનાર પોતાને જાણતા એકક્ષેત્રાવગાહમાં છે તેને જાણે એ તો મારો સ્વભાવ છે. સમસ્ત વિશ્વને જાણવું એ તો મારો સ્વભાવ છે. આહાહા ! અવગાહ નિવારણ કરના અશક્ય હોનેસે મેરા આત્મા હવે મેરા આત્મા કયા છે, એ વિશેષ વાત આવશે.

(શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ)

પ્રવચન નં. ૧૦૩ ગાથા - ૩૬ તા. ૮-૧૦-૭૮ રવિવાર આસો વદ-૭ સં. ૨૫૦૪

૩૬ મી ગાથા અહીં સુધી આવ્યું છે. ભગવાન આત્મા જ જાણે છે કે, ત્યાંથી લેવું ઝીણી વાત છે ભાઈ ચાલતી વાતથી જુદી જાત છે. આહા... (શ્રોતા:- સત્ય વાત છે) આ આત્મા જ્ઞાયક સ્વરૂપ ચિદ્ધન જ્ઞાન ને આનંદનો ધન પ્રભુ એ આત્મા, બાકી પુણ્ય ને પાપના વિકલ્પો રાગ ઊઠે એ બધા કર્મના નિમિત્તથી થયેલા એ કર્મના છે, મારો સ્વભાવ નહીં, એમ આ જીવ અધિકાર ચાલે છે ને, ધર્મી જીવ એને કહીએ આહાહા... કે આ આત્મા છે એ આનંદ ને જ્ઞાન સ્વરૂપ છે. એ આત્મા એમ જાણે છે. છે ? કે પરમાર્થે હું એક છું. આહાહા... આ પર્યાયમાં જે વિકાર દયા-દાન વ્રત ભક્તિ કામ ક્રોધ જે થાય છે એ હું નહીં. એ તો ભાવકર્મ એનો એ ભાવ, મારો ભાવ નહીં. આહાહા... જો કે સમસ્ત દ્રવ્યોના પરસ્પર સાધારણ અવગાહ “જો કે

ભગવાન આત્મા જ્યાં છે ત્યાં બીજાં દ્રવ્યો પણ છે એક જગ્યોએ રહેવામાં નિવારણ ન કરી શકાય. કર્મના રજકણો ધર્માસ્તિકાયાદિના પ્રદેશો કે જે જીવ પાત્ર છે એને જ્ઞાનીએ એમ જણાવ્યું કે ભગવંત તારું સ્વરૂપ, શરીર અને વાણીની ક્રિયાથી તો ભિન્ન છે, પણ અંદર જે પુણ્ય પાપના શુભઅશુભભાવ થાય, એનાથી તારું સ્વરૂપ ભિન્ન છે. આહાહા... એમ એણે સાંભળ્યું જાણ્યું અને અંદરમાં વિવેક કર્યો, કે હું તો આત્મા, એકરૂપ સ્વરૂપ છું. શુદ્ધ ચૈતન્ય આનંદકંદ પ્રભુ આહાહાહા... સમ્યગ્દર્શનની ચીજ છે બાપુ ઝીણી બહુ. આહાહા ! હું તો સર્વ દ્રવ્યો જે છે “પરસ્પર સાધારણ એકક્ષેત્રે રહે છે તેનું નિવારણ કરવું અશક્ય છે” મારો આત્મા અને જડ, હું ભગવાન આત્મા અને જડ, શિખંડની જેમ એકમેક થઈને રહ્યા છે, એકમેક થઈ રહ્યા છે શિખંડમાં દહીં અને ખાંડ એકમેક થઈને જાણે રહ્યા છે. એમ આ આત્મા ભગવાન આત્મા અને કર્મના આદિ પરમાણુઓ અને પુણ્ય-પાપના ભાવ, અહીં ખરેખર તો પુણ્ય-પાપના ભાવ લેવા છે. એ બે એક જેવા જણાય છે અનાદિથી, અરે આ તે ક્યાં જોવા નવરો થાય ?

અહીંયા કહે છે કે જેમ શિખંડમાં દહીં અને ખાંડના સ્વાદ ભિન્ન છે, છતાંય એક સ્થાને, એકભાવવાળા હોય એમ એને દેખાય છે અનાદિથી. એમ ભગવાન આત્મા અનાકુળ આનંદ સ્વરૂપ પ્રભુ એમાં શુભ અને અશુભભાવ એ એકમેક હોય એમ એને દેખાય છે અનાદિથી જાણે એક થઈ રહ્યા હોય, તોપણ શિખંડની માફક સ્પષ્ટ અનુભવમાં આવતા સ્વાદના ભેદને લીધે આહાહાહા... પણ હું આત્મા ચૈતન્ય સ્વરૂપ એનો સ્વાદ પવિત્ર અને આનંદનો સ્વાદ છે, તે હું છે ? સ્પષ્ટ અનુભવમાં આવતા, આહાહાહા... સ્વાદના ભેદને લીધે, હું મોહ પ્રત્યે નિર્મમ છું. કેમકે કર્મના નિમિત્તના સંગે થયેલા શુભ-અશુભ દયા-દાન વ્રત ભક્તિ કે કામક્રોધના ભાવ, એનો સ્વાદ રાગનો કલુષિત (આકુળિત) છે. આહાહાહા ! મારો ચૈતન્ય સ્વભાવનો સ્વાદ એનાથી જુદો છે. એમ ધર્મી જીવ પ્રથમ ધર્મ પામતાં, પ્રથમ ધર્મ પામતાં, એને રાગનો સ્વાદ ભિન્ન દેખાય છે. આહાહાહા... અને આત્માનો સ્વાદ ભિન્ન જણાય છે- જેમ શિખંડમાં સ્વાદ દહીંનો ને ખાંડનો ભિન્ન છે, એમ મારો સ્વાદ, હું આનંદ સ્વરૂપ પ્રભુ એનો સ્વાદ ચૈતન્યનો સ્વાદ અને દયા દાન વ્રત ભક્તિ આદિના પરિણામ જે રાગ છે, એનો સ્વાદ દહીંની પેઠે ખાટો છે, એટલે કલુષિત છે, મારો સ્વાદ આનંદનો ભિન્ન છે. આહાહાહા !

અરે કે દિ' કરે ? ભવના અંત લાવવા હોય એની વાતું છે બાપુ. ભવ કરી કરીને મરી ગયો છે અનંતકાળથી નરકના, સ્વર્ગના, મનુષ્યના અનંત અનંત ભવ કર્યા છે, પણ એણે આત્મજ્ઞાન ન કર્યું.. એના વિના એનું પરિભ્રમણ ન મટયું. આહાહાહા ! જેને એ પરિભ્રમણ મટાડવું છે એને આત્માના ને રાગના સ્વાદને ભિન્ન જાણશે તો મટશે. જુઓ આ વાણી. આહાહાહા... અરે આ વાત.. શરીર વાણી મન, જડ અને સ્ત્રીકુટુંબ પરિવાર એ તો પર છે, એને તો આત્માની સાથે કાંઈ સંબંધ નથી. એમ જડકર્મના નિમિત્તથી થતા શુભાશુભભાવ જે રાગાદિનો સ્વાદ, એ જડનો સ્વાદ છે. ચૈતન્ય જ્ઞાયક મારું સ્વરૂપ એનો સ્વાદ ચૈતન્યનો આનંદ છે. અરે આ વળી, આ સ્વાદ કેવો હશે ? આ દુધપાકના સ્વાદ ને મોસંબીના સ્વાદ ને એમ લોકો તો માને છે. ધૂળમાંય સ્વાદ નથી સાંભળને હવે. એ તો જડ છે જડનો સ્વાદ તને આવે ? જડનો સ્વાદ તો જડ રૂપી છે, એ ખાતા તને એનો સ્વાદ નથી આવતો, એના પ્રત્યેનો રાગ થાય છે, એ રાગનો સ્વાદ

એને આવે છે.

અરેરે ! એને ક્યાં ખબર છે. બેખબરો અનાદિથી અજ્ઞાની મૂરખ. આહાહા... પોતાની જાતને જાણી નહીં અને રાગાદિ પર જાત છે તેને મલિન તરીકે જાણ્યું નહીં. કનુભાઈ આવી વાતું છે આંહી તો કરોડોપતિ માણસ હોય તો, તે કરોડોપતિ માણસ છે, આહાહા ! ને જાણે અમે સુખી છીએ, ધૂળમાંય નથી સુખી. આહાહાહા !

છે ? સ્વાદના ભેદને લીધે શિખંડની માફક, દર્હી અને ખાંડના સ્વાદના ભેદની માફક, સ્પષ્ટ અનુભવમાં આવતા સ્વાદના ભેદને લીધે, આહાહા ! હું મોહ પ્રત્યે નિર્મમ છું. એ રાગાદિ ભાવ છે એ મારા નહીં, હું એના પ્રત્યે નિર્મમ છું. આહાહા ! શરીર વાણી મન એ તો ક્યાંય રહી ગયા બહાર ધૂળ, આહાહા ! પણ અંદરની પર્યાયમાં કર્મના નિમિત્તથી થતાં વિકારી ભાવ તેનો સ્વાદ ભિન્ન છે માટે એના પ્રત્યે હું નિર્મમ છું. આહાહાહા ! આવી વાત છે.

વીતરાગ જિનેશ્વરદેવ ત્રિલોકનાથ પરમાત્મા આમ ફરમાવે છે. જિનેશ્વર વીતરાગ ત્રિલોકનાથ તીર્થંકર પરમેશ્વર એમ ફરમાવે છે, (કે) પ્રભુ તારું સ્વરૂપ અંદર ચૈતન્યની જાતના આનંદનું છે ને, આહાહાહા ! એ આનંદનો સ્વાદ તે તારો અને વચમાં જે રાગાદિનો સ્વાદ તને ઉપયોગમાં જણાય એ મલિન ઉપયોગ થઈને જણાય એ સ્વાદ તારો નહીં. આહાહાહા ! રાગના સ્વાદને અને ચૈતન્યના સ્વાદને ભિન્ન પાડવા એ કાંઈ સાધારણ વાત છે ? અનંતકાળથી કર્યું નથી એક સેકંડ પણ. આહાહાહા... ધર્મને નામે પણ દયા દાન વ્રત ભક્તિ ને પૂજાને એ રાગના ભાવને કરીને મરી ગયો છે. આહાહા ! એ રાગનો સ્વાદ તો જડનો છે. આહાહાહા ! સ્ત્રીના શરીરના ભોગ વખતે શરીરનો એને અનુભવ નથી, પ્રભુ તને ખબર નથી, એ તો માટી છે આ તો ધૂળ છે (આત્મા) અરૂપી એનો એને અનુભવ નથી. પણ એના પ્રત્યે રાગ થાય છે કે આ ઠીક છે, એવા રાગનો અજ્ઞાનીને અનુભવ છે. માને છે કે આ શરીરને હું ભોગવું છું. આહાહાહાહા... અહીંયા કહે છે, કે આ રાગનો સ્વાદ એ જડનો છે, તારું સ્વરૂપ નહીં પ્રભુ. આહાહાહા ! એમ ત્રિલોકનાથ જિનેશ્વરદેવનો પોકાર છે, એ જીવે કોઈ દિ' સાંભળ્યો નથી. આહાહા !

એ સ્વાદમાં આવતા ભેદને લીધે મોહ પ્રત્યે નિર્મમ જ છું. આહાહાહા ! મારો ભગવાન આત્મા ચૈતન્ય સ્વરૂપી, એનો જે અતીન્દ્રિય આનંદ સ્વાદ અને મોહકર્મના નિમિત્તથી થયેલો વિકૃતભાવ એનો સ્વાદ તે તદ્દન ભિન્ન છે, માટે તેના પ્રત્યે ધર્મી સમ્યગ્દષ્ટિ ધર્મની પહેલી શરૂઆતવાળો એમ કહે છે, માને છે, કે રાગ પ્રત્યે હું નિર્મમ છું. આહાહા !

આવું સાંભળવું મુશ્કેલ પડે એવું છે. પ્રવીણભાઈ ? આ તમારા પૈસા અને લાદીને ધૂળધાણીને પાંચ-દશ લાખની પેદાશ હોય એટલે જાણે, ઓહોહો ! ક્યાંય વધી ગયા અમે બે-પાંચ દશ કરોડ રૂપિયા થાય, એટલે હું પહોળો અને શેરી સાંકડી થઈ જાય એને, સમજાણું કાંઈ ? આંહી તો આ વાત છે પ્રભુ, ત્રણ લોકના નાથનો પોકાર વીતરાગનો આ છે, એ વાત તો અત્યારે સંપ્રદાયમાં છે જ નહીં. સંપ્રદાયમાં તો આ કરો ને આ કરો ને આ કરો એ રાગની ક્રિયા એને ધર્મ માને.

આંહી તો કહે છે કે ધર્મી જીવ એને કહીએ કે રાગના સ્વાદના પ્રત્યે જે નિર્મમ છે અને પોતાના સ્વભાવ પ્રત્યે અહમ્પણું મમ્ છે, એ મારો છે. આહાહાહા... બીજી રીતે આવ્યું કે

રાગના સ્વાદ પ્રત્યે ધર્મી નિર્મમ છે અને નિજ સ્વાદ પ્રત્યે મમ્ છે, મમ્ આ મમ્ નથી છોકરા ખાતા. આહાહાહા... અરે ! અરે ! આવી વાતું છે. ધર્મી મમ્ કરે છે મમ્, મમ્ ખાય છે. મમ્ એટલે પોતાની ચીજ જે આનંદ છે તેને અનુભવે છે, આ નિર્મમ છે આ મમ્ છે. આહાહા !

ચોર્યાસીના અવતાર કરી કરીને મરી ગયો છે, અને હજી જ્યાં સુધી એ રાગ એ હું એવી માન્યતા પડી છે એ મિથ્યાત્વની એમાં અનંતાભવ કરવાની તાકાત છે. નરક ને નિગોદના ભવ કરવાની તાકાત છે એમાં. આહાહા ! એ બધા અબજોપતિ ને કરોડોપતિ એ મરીને ન્યાંથી ઢોરમાં જવાના. આહાહા ! કેમકે ત્યાં રાગ જે તીરછો સ્વભાવ છે, જે સ્વરૂપ પોતાનું નથી, એના સ્વાદમાં પોતે માને છે કે તે હું છું, તે મિથ્યાદૃષ્ટિ જીવને આડોડાઈ કરી નાખી જીવમાં એણે, જીવનો જે રાગરહિત સ્વભાવ છે એમ ન જાણતાં, એ દયા દાન રાગના પરિણામનો સ્વાદ એ મારો છે, એવી જેણે અંતરમાં આડોડાઈ કરી છે, એ મરીને તિર્યચ આડા, આમ શરીર આડા છે એમ થાશે, આ માણસ ઊભા છે, આવી વાત છે બાપુ આંહી તો. આહાહાહા !

તિર્યચ છે ને ? એ તિર્યચ કહે છે ને પ્રભુ, એને તિર્યચ કહેને, આમ તીરછા, માણસ આમ ઊભા છે અને ગાય ભેંસ બકરા ખીસકોલી એના શરીર આમ આડા છે, તીરછા છે. એ તીરછા કેમ થયા ? કે પૂર્વે એણે આડોડાઈ તીરછાઈ બહુ કરી હતી. દારૂ માંસના ખોરાક હોય તો તો મરીને નરકે જાય, પણ એ ન હોય, પણ આવા રાગના તીવ્ર ભાવને પોતાના સ્વાદ તરીકે જાણી, ભગવાનને આડો કરી નાખ્યો, અવળો કરી નાખ્યો, આહાહાહા... ભગવાન એમ કહે છે, એ જીવો મરીને તીરછા, તિર્યચ થશે. ગાય ભેંસ ને બકરા થશે. આહાહાહા ! અનંત વાર થયો છે એ રીતે. આહાહાહા !

આંહી કહે છે કે, એકવાર જેણે પોતાના આનંદના સ્વાદને લઈ સ્વસન્મુખ થઈ, ભગવાન આનંદ સ્વરૂપ, જે એનાથી વિમુખ હતો, જે શુભઅશુભભાવને માનીને સ્વાદ લઈને મારો છે એમ માનતો, એ સ્વભાવથી વિમુખ હતો. એ સ્વભાવની સન્મુખ થયેલો પ્રભુ, આહાહાહા... મારું સ્વરૂપ તો ચૈતન્ય સ્વરૂપ ચૈતન્યનો સ્વાદ તે હું, એમ જેણે મમ કર્યું, આનંદનો સ્વાદ લીધો, આહાહા ! એને એ સ્વાદની આગળ ચાહે તો દયા દાન વ્રતનો રાગ હોય પણ એ રાગ કલુષિત જડનો સ્વાદ છે. અરે આ કેમ બેસે ? આહાહા... ક્યાં રખડતો રખડતો રજળતો એને ક્યાં (આ) વાત બેસે ? સાંભળવા મળે નહીં બિચારાને. આહાહાહા !

આવી વાતું છે પ્રભુ. શું કરીએ ? ભગવાનનો પોકાર છે સીમંધર ભગવાન પાસેથી આ બધી વાત આવી છે. પ્રભુ બિરાજે છે. મહાવિદેહમાં પ્રભુ બિરાજે છે, સીમંધર ભગવાન, આહાહાહા ! ન્યાંથી આવેલી આ વાત છે. આહાહા !

કહે છે કે સ્વાદના ભેદને લીધે, મારો પ્રભુ તો ચૈતન્ય સ્વભાવી સ્વાદિષ્ટ છે, આહાહા... અનાકુળ આનંદના સ્વાદવાળો તે હું અને આ રાગનો સ્વાદ જે મોહનો સ્વાદ તે કલુષિત, એના પ્રત્યે હું નિર્મમ છું. એ મારા નહીં, જીવ અધિકાર છે ને, એ રાગને અજીવ ને જડ કહીને જીવથી જુદો બતાવ્યો છે. એ નિર્મમ છું. એ નિર્મમ જ છું. રાગનો કણ પણ જે અંદર હોય, આહાહા ! આવે પણ હું નિર્મમ જ છું. શરીર વાણી મન બાઈડી છોકરાં તો ક્યાંય (દૂર) રહી ગયા ધૂળ એ તો ક્યાંય રહી ગયા એના હતા જ ક્યાં ? આહાહા ! પણ ધર્મી જીવ તો એ મારા છે એ તો

વાત ગઈ, પણ રાગ મારો છે એ વાત(ગઈ) જાય છે, ત્યારે ધર્મી થાય છે. ત્યારે તે સમ્યક્દષ્ટિ, ધર્મની શરૂઆતવાળો પ્રથમ દરજ્જાનો, આહાહાહા... અરેરે આવી વાતું આ શું છે આ ? આવો વીતરાગનો માર્ગ હશે આ ? વીતરાગ માર્ગમાં તો દયા પાળવી, વ્રત પાળવા, કંદમૂળ ખાવા નહીં, રાત્રે ચોવિહાર કરવો, છપરબી આહાર કરવો એવું તો અમે સાંભળીએ છીએ ભાઈ, માર્ગ એ નથી પ્રભુ એ જૈન માર્ગ નથી, એ તો રાગ માર્ગ છે.

ભગવાન આત્મા જ જાણે છે. આત્મા જ જાણે છે, કે હું જ્યાં છું ત્યાં બીજાં દ્રવ્યો, ભગવાને તો છ દ્રવ્યો જોયાં છે ને ? સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર જિનેશ્વરે છ દ્રવ્યો જોયાં છે, તો હું જ્યાં છું ત્યાં બીજાં દ્રવ્યો છે, બીજા આત્માઓ ત્યાં છે અહીં આત્માના પ્રદેશ પાસે, અનંત પરમાણુઓ પડ્યા છે, ધર્માસ્તિકાયના પ્રદેશ છે, અધર્માસ્તિકાયના પ્રદેશ છે, આકાશના છે, કાળના છે, પણ એક ક્ષેત્રે રહેવામાં નિવારણ કરવું અશક્ય છે. એને ક્ષેત્રથી જુદા પાડી શકાય એમ નહીં, પણ રાગના ભાવની મલિનતાને ભાવથી ભેદ કરીને ભાવથી જુદા કરી શકાય. આહાહાહા !

આવી વાતું છે. પ્રભુ પછી સોનગઢના નામે ગમે તે કહે લોકો કહે, બચારા એને ખબર નથી ને, સોનગઢ નિશ્ચયની વાતું કરે ને વીતરાગની વાતું કરે. અમારી દયા ને વ્રત (અમે) પાળીએ એને ધર્મ ન કહે, એમ કહે બિચારા શું કરે ? ખબર નથી એ. (શ્રોતા:- જ્ઞાયકના સ્વાદથી અજાણ્યા છે) અજાણ્યા છે. અંદર જાણક-સ્વરૂપ ભગવાન, એ ચૈતન્યસ્વભાવી પ્રભુ છે. એના સ્વાદમાં તો ચૈતન્યનો આનંદ સ્વાદ હોય ભાઈ. એને ધર્મી જીવને તેના સ્વાદમાં પોતાપણું ભાસે છે. અંદર રાગ આવે છે તેને કર્મના તરફના જડનો વિકાર એ કર્મનો છે, એનો સ્વાદ કલુષિત, ઝેર જેવો દુઃખરૂપ સ્વાદ છે. આહાહા... અરેરે ! ચૈતન્ય સ્વભાવ વસ્તુ ભગવાન ત્રિકાળી અવિનાશી વસ્તુ છે. આત્મા કોઈ સાધારણ ચીજ નથી. આહાહા ! એની પર્યાયમાં વર્તમાન અવસ્થામાં એની રમતું (વિકારમાં) અનાદિની છે પણ એ પર્યાયની સમીપે આખું તત્ત્વ મહાપ્રભુ, ચૈતન્ય તત્ત્વ છે એની ખબર નથી એને. આહાહાહા ! એ જ્યાં એને ખબરું પડે છે, આહાહા... કે હું તો આત્મા જ એક છું, એમાં જે અનેકપણું વિકૃત અવસ્થા દેખાય છે, એ સ્વાદ મારો નહીં, તે પ્રત્યે હું નિર્મમ છું. આહાહાહા ! અને મારો ચૈતન્યનો સ્વાદ રાગ રહિત સ્વાદ, શાંતિ અને આનંદનો પ્રભુ સ્વભાવ એનો સ્વાદ, અરે, આ... આવો આત્મા અને શું કહે છે આ ? પાગલ જેવું લાગે એવું છે આ. બાપુ ! એણે સાંભળ્યું નથી ભાઈ, તેં પચાસ વર્ષ સાંઈઠ વર્ષ કાઢ્યા બધાય અજ્ઞાનમાં, મૂઢતામાં. આહા ! આ વાત સાંભળી નથી ભાઈ, આ પાગલ નથી (હોતા ?) તું પાગલ છો માટે તને ભાસતું નથી. આહાહા ! વીતરાગની વાણી ઔષધ છે. રાગનો રેચ કરાવવાની, (દવા છે) આહાહા... રાગનો રેચ થઈ જાય, અને ચૈતન્યની નિરોગતા ચૈતન્યની દૈષ્ટિમાં આવે. આહાહા... આ વીતરાગ વાણી કહે છે. સમજાય છે કાંઈ ?

કારણ કે, સદાય પોતાના એકપણામાં પ્રાપ્ત હોવાથી, હું કે બધા પદાર્થો, એકપણામાં પ્રાપ્ત હોવાથી સમય નામ આત્મ પદાર્થ અથવા દરેક પદાર્થ એવો ને એવો જ સ્થિત રહે છે, પરમાણુ લ્યો તો પણ પરમાણુ આ જડ આ આંગળી તો અનંત રજકણનો પિંડ છે એનો છેલ્લો પોઈન્ટ છે ટૂકડો એ પણ પોતે પોતામાં સ્થિત છે. પરમાણુ પરમાણુમાં સ્થિત છે પરમાણુને આત્મા સાથે કાંઈ સંબંધ નથી. આહાહાહા ! આ માટી છે જુઓ આ, (શરીર) લોકો પણ એમ કહે છે પણ

એને ભાન નથી બોલે ખરા આંહી ચૂંક વાગે ને તો કહે મારી માટી પાકણી છે, પાણી અડવા દેશો નહીં, બોલે ખરા ભાન વિનાના, બોલે ખરા મારી માટી પાકણી છે, માટી તો જડ ધૂળની છે આ ક્યાં માટી તારી હતી, આ તો પુદ્ગલ છે. ખીલી વાગી હોય તો પાણી અડાડશો નહીં, પાણીનો પાટો બાંધશો નહીં, મારી માટી પાકણી છે. માટી કહે ને વળી પાછી મારી કહે ! ગાંડાના કાંઈ લખણ બીજા હશે ? સમજાણું કાંઈ ? આહાહા !

એ માટી એની ચીજ નથી, એ તો ભિન્ન છે એક જગ્યોએ રહેવા છતાં, પણ અંદરમાં રાગ થાય છે શુભઅશુભ રાગ એ પણ વિકૃત-કલુષિત સ્વભાવ, એ મારા ચૈતન્યનો સ્વાદ નહીં. આહાહાહા ! અરેરે કે દિ' કરે અને કે દિ' એના ભવના અંત આવે ? આ (સમજયા) વિના એના ભવના અંત આવે એવું નથી. મરી જાયને, ક્રિયા કરી કરીને. આહાહા ! એ તો બધી રાગની ક્રિયા છે, અને રાગ તો કલુષિત મેલો જડનો સ્વભાવ છે. અરેરે ગજબ વાતું આ.

“સદાય પોતાના એકપણામાં પ્રાપ્ત હોવાથી આત્મપદાર્થ એવો ને એવો જ સ્થિત રહે છે” કૌંસમાં બતાવે છે દહીં અને ખાંડ મેળવવાથી શિખંડ થાય છે. દહીં અને ખાંડ, એમાં દહીં અને ખાંડ એક જેવા માલૂમ પડે છે શિખંડમાં, તોપણ પ્રગટરૂપ ખાટામીઠા સ્વાદના ભેદથી, દહીં તે ખાટું છે અને ખાંડ તે મીઠી છે. બેયના સ્વાદના ભેદથી જુદા જુદા જણાય છે. આહાહાહા !

શાસ્ત્રમાં તો એવો એક લેખ છે કે દારૂ પીધો હોય તો એને શીખંડ ખવરાવો તો ગાયના દૂધ જેવું લાગે એને, જેણે દારૂ પીધો છે એને જો શીખંડ આપો તો ગાયનું દૂધ પીઉં છું એવું લાગે, એને સ્વાદની ખબર નથી એમ જેણે મિથ્યાત્વના દારૂ પીધા છે, ઊંધી શ્રદ્ધાના દારૂ પીધા છે, આહાહાહા ! એને રાગના સ્વાદ મારા છે એમ ભાસે છે. આવી વાત છે, પ્રભુનું સ્વરૂપ આવું છે ભાઈ. આહાહા !

તેવી રીતે દ્રવ્યોના લક્ષણભેદથી જડ ચેતનના જુદા જુદા સ્વાદને લીધે, એ રાગાદિ જડનો સ્વાદ છે કેમકે રાગ પોતે જાણતો નથી કે હું કોણ છું, ચાહે તો દયા દાન વ્રત ભક્તિનો વિકલ્પ રાગ હો એ રાગમાં જાણવાની તાકાત નથી. એ તો અચેતન છે. આહાહાહા ! રાગ પોતે જાણતો નથી કે હું કોણ છું, તેમ રાગ જોડે ચૈતન્ય ભગવાન છે તેને (રાગ) જાણતો નથી. તેમ તે રાગ ચૈતન્ય વડે જણાય છે, માટે તે જડ છે. આહાહાહા !

અરેરે એ જેમ શિખંડમાં ખાંડ અને દહીંનો સ્વાદ ભિન્ન છે, એક જેવા દેખાવા છતાં, એમ ભગવાન આત્માનો સ્વાદ ચૈતન્યનો અને રાગનો (સ્વાદ) જડ એ લક્ષણભેદથી બેના લક્ષણભેદ છે, બેના લક્ષણો જુદા છે. જેમ દહીંનો સ્વાદ ખાટો અને ખાંડનો સ્વાદ મીઠો, એમ લક્ષણભેદ છે. એમ રાગનો સ્વાદ જડ કલુષિત, ભગવાનનો સ્વાદ ચૈતન્ય અને આનંદ, બેયના લક્ષણથી બેયના ભેદ છે. આહાહાહા... સમજાણું કાંઈ ? કાંઈ સમજાણું શું કીધું છે એ ? સમજાય જાય તો જુદી વાત છે, પણ કઈ પદ્ધતિથી કહેવાય છે, એ શૈલી પકડાય છે એમ.

અરેરે આવો મારગ હશે જિનદેવનો અહીં તો ભાઈ એવું સાંભળ્યું 'તું, કહે દયા પાળો, વ્રત કરો, જીવને ન મારો, છ કાયની દયા પાળો, પાંજરાપોળમાં મદદ કરો, ઘેટાંને ખડ નાખો, આહાહાહા... પોહા કરો, પ્રતિક્રમણા કરો. સામાયિક કરો, શેના પોહા ? તારે ભાન નથી ને આત્મા કોણ છે એનું ભાન નથીને પોહા શેના ? અજ્ઞાનના પોહા છે મિથ્યાત્વના. મિથ્યાત્વને પોસે છે

એ તો. આહાહાહા !

ભગવાન આત્મા ચૈતન્ય સ્વભાવી આનંદ પ્રભુ. એ આનંદનો સ્વાદ એ ચૈતન્યનો સ્વાદ છે અને એ રાગ જે રાગ વિકલ્પ હોં, આહાહાહા ! ચાહે તો પંચમહાવ્રતના પરિણામ હો, એ રાગ છે ભાઈ તને ખબર નથી, એ તો વૃત્તિનું ઉત્થાન છે એ રાગનો સ્વાદ કલુષિત છે તને ખબર નથી. આહાહા ! ઈ જડ ને ચૈતન્યના સ્વાદની ભિન્નતાને લઈને, જુદા જુદા સ્વાદને લીધે (જુદા) જણાય છે. આહાહાહા... કેટલી ધીરજ જોઈએ આમાં. આહાહાહા ! કે મોહકર્મના ઉદયનો સ્વાદ રાગાદિ છે. રાગ દ્વેષ હરખ શોક એ બધા ભાવ મોહકર્મના ઉદયનો સ્વાદ એ છે. આહાહાહા !

રાજીપો થઈ જાય આમ પૈસા પાંચ પચીસ લાખ મળે, ને બે લાખની પેદાશ મહિને હોય તો જાણે. ઓહોહો ! કોણ જાણે શું વધી ગયો ? એનો રાજીપો એ રાગના ઝેરનો સ્વાદ છે. આહાહા ! છે ? (શ્રોતા:- શીરો ને લાપસી બનાવે અને આપ એને ઝેરનો સ્વાદ કહો છો) બે લાખ પેદા થાય તો કહે લાપસી કરો આજ, ધૂળમાંય નથી હવે સાંભળને ! આ બધા પૈસાવાળા બેઠા, કરોડોપતિ (શ્રોતા:- આપ ના પાડો છો) કહે છે, આ રહ્યા આ ધીયા કરોડપતિ છે આ અમારે પ્રવિણભાઈ એ તો વળી ઘણા કરોડ છે, એમ કહે છે. એક જણો અમને કહેતો 'તો અમે તો સાંભળેલી વાત છે હોં. એક જણ એમ કહેતો તો છ(એ) છોકરા પાસે એક એક કરોડ છે, એમ કહેતો 'તો કોક ડાહ્યો માણસ. નામ ન અપાય અને એના બાપ પાસે જુદા પચાસ સાંઈઠ લાખ, મરી ગયા ત્યારે વારસામાં બાવીસ લાખ તો સરકારને દેવા પડ્યા, એના બાપના પૈસા માટે બાવીસ લાખ દેવા પડ્યા. કહો એ તો સાચી વાત છે ને ? કારણ એના બાપનું જુદું હતું ને. છ બ્લોક જુદા જુદા પાંચ પાંચ લાખના ત્યાં છ છોકરાના, બાપનો જુદો બ્લોક સાતમો પાંચ પાંચ લાખના અને આની મૂડી જુદી કારણકે સરકારના શું કહેવાય ઈ. (શ્રોતા:- ઈન્કમેટેક્સ) ઈન્કમેટેક્સ માટે એને લઈને ભાગ વાણિયા પાડે. એણે બાપ મરી ગયા ને જુદા હતા, બાવીસ લાખ ભરવા પડ્યા બાવીસ લાખ તો એકલા એના બાપના પૈસાના ભરવા પડ્યા એના પૈસા જુદા, એ સુખી હશે ને ?

એ રાજીપો જે માને છે તે દુઃખ છે. આહાહા ! એ રાગનો સ્વાદ છે પ્રભુ, તને ખબર નથી. આહાહા ! ત્રણ લોકના નાથ જિનેશ્વરદેવનો પોકાર છે, જગત પાસે. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- જગત બહેરું બહુ) આહાહાહા ! સાંભળવા મળે નહીં સત્ય વાત બિચારા ક્યાં જાય ? સિદ્ધાંતમાં તો એને ભિખારી કહ્યા છે, વરાકા. આહાહાહા ! આંહી તો આપણે દરબાર આવ્યા હતા ને આપણે ભાવનગર, કરોડનો તાલુકો ભાવનગર દરબાર આવ્યા 'તા. આંહી તો ઘણાં આવે મોટા શેઠીયાઓ રાજાઓ આવે, આવ્યા 'તા બે ત્રણ વાર આવ્યા 'તા, મંદિર વખતે આવ્યા 'તા, માન સ્તંભ વખતે આવ્યા 'તા, તો એને કહ્યું તું. અમારે તો શું રાજા હોય કે રાંક હોય, કીધું રાજા, દરબાર એક મહીને લાખ માગે ઈ નાનો માગણ પાંચ લાખ માગે ઈ મોટો માગણ અને કરોડ રૂપિયા માગે તે માગણનો માગણ મોટો ભિખારી છે કીધું, ભિખારાઓ ! આત્મા અંદર અનંત આનંદની લક્ષ્મીનો ભંડાર એને જોતો નથી, એને માનતો નથી અને આ બહારની ધૂળ એ અજીતભાઈ !

આ બધા પૈસાવાળા છે સાંઈઠ સીતેર લાખ રૂપિયા, ધૂળ ધૂળ હોં બધી. (શ્રોતા:- અહીં તો ધૂળ કહો છો, ત્યાં રૂપિયા કહે છે) નૈરોબીમાં તો બધા ઘણાં પૈસાવાળા છે, આપણા સાંઈઠ ઘર છે ને ? શ્વેતાંબર હતા દિગંબર થઈ ગયા હમણાં બધા પચીસ ત્રીસ વર્ષથી નૈરોબી ત્યાં ભાઈ જેઠ સુદી અગિયારસે પંદર લાખના મંદિરનું ખાત મુહૂર્ત કર્યું એ લોકોએ ભેગા થઈને. (શ્રોતા:- હવે આપને જાવાની તૈયારી ત્યાં) એ તો હવે માંગે ત્યારે હવે શરીરને નેવ્યાસી વર્ષ થયા શરીરને નેવ્યાસી વર્ષ થયા હવે આ દેખાય ઠીક પણ અંદર હવે અંદર ૮૯ વર્ષ થયા, ખોરાકના ઠેકાણાં ન મળે, ઉંઘના ઠેકાણાં ન મળે, દેખાવ સારો લાગે છે. માંગણી તો આવશે, કેમ અજીતભાઈ ? પંદર લાખનું મંદિર કરશે નૈરોબી, ત્યાં સાંઈઠ ઘર છે, શ્વેતાંબર બધા દિગંબર થઈ ગયા, અને સાત આઠ ઘર તો કરોડપતિ છે. બાકી બધા ઘર કોઈ સાંઈઠ લાખ કોઈ સીતેર લાખ કોઈ ચાલીસ લાખ, કોઈ પચાસ લાખ વીસ લાખ દસ લાખ એવા બધાય છે. ધૂળ ધૂળ બધી હોં.

એય ! જેને વાસ્તુ શું કહેવાય એ ? ખાતમુહૂર્ત કર્યું જેઠ સુદ અગિયારસે આ રામજીભાઈ બેઠા તેમના ભાણેજ છે, એણે બે લાખ બે હજાર આપ્યા. આ રામજીભાઈ બેઠા. મનસુખભાઈની પાછળ, બે લાખને બે હજાર, ફક્ત ખાતમુહૂર્તના આપ્યા મંદિરના પણ અહીં તો પહેલેથી કહીએ છીએ તારા બે લાખ શું પંદર લાખ કે કરોડ ખરચને એમાં રાગ મંદ કરે તો પુણ્ય છે, પણ ધર્મ નહીં. (શ્રોતા:- છતાં લોકો બનાવે છે). જે ક્રિયા બનવાની હોય તે એને કારણે બને છે, તે શું આનાથી બને છે મંદિર ? આ મંદિર શું રામજીભાઈએ બનાવ્યું છે આ ? પ્રમુખ તો એ હતા. (શ્રોતા:- આપના પુણ્યથી થયું) બાપુ આ તો પથ્થર પરમાણુઓ અજીવ છે. ભાઈ તને ખબર નથી એ અજીવની પર્યાય જે ક્ષણે થવાની તે તેનાથી થાય છે, બીજો કહે કે મારાથી બન્યું મૂંઢ છે. આહાહા... આવી વાતું છે બાપા.

બેંગ્લોરમાં બાર લાખનું મંદિર થયું છે મુમુક્ષુઓએ કર્યું છે, બેંગ્લોર બાર લાખ, પંદર લાખ અત્યારે પંદર લાખ થઈ ગયા, જુઓ તો, થઈ ગયું છે અને આ તો થવાનું છે. એક જણે આઠ લાખ આપ્યા ભભૂતમલ શ્વેતાંબર દેરાવાસી આઠ લાખ અને એક જુગરાજજી સ્થાનકવાસી કરોડપતિ, ઓલો બે કરોડવાળો આ કરોડવાળો સ્થાનકવાસી મુંબઈમાં મહાવીર માર્કેટ એણે ચાર લાખ આપ્યા. બાર લાખનું મંદિર, કહ્યું બાપું તું બાર લાખ ખર્ચે માટે ધર્મ થાય એ વાતમાં માલ નથી. એ રાગની મંદતા શુભભાવ કરશે (તો) પુણ્ય થાય. આહાહાહા ! આવી વાતું છે.

આ લોકોએ હમણાં અઢી લાખ ત્રણ લાખ આપ્યાને અહીં, અહીંયા પોપટભાઈએ એમના બાપ તરફથી વિશ્રામગૃહ પાંચ લાખનું થવાનું છે ને નવું. આંહી માણસ એટલું આવે છે કે જગ્યો માતી નથી. બે સોસાયટી તો થઈ હવે ત્રીજી સોસાયટી થવાની છે એમના તરફથી. પાંચ લાખ, અઢી લાખ એમના ને અઢી લાખ, જે પ્લોટ લે એને પાંચ હજાર આપવા પડે દસ હજારનો પ્લોટ કરશે, પાંચ પાંચ હજાર આપવાના, ત્રણ મહિના રહેશે, ત્રણ મહિના રહેવાનું એને. બહુ માણસ આંહી ઘણું માણસ આવે છે હવે માંચ નહીં જગ્યો એટલું આવે છે. ત્રણ ત્રણ હજાર પાંચ પાંચ હજાર માણસ હમણાં બેનના ઓલામાં(જન્મદિને) ત્રણ હજાર માણસ, શ્રાવણ વદ બીજ ક્યાંય માંચ નહીં, પણ એ પણ એ બધી વસ્તુ બનવાની છે એને લઈને બને

છે. (શ્રોતા:- આપના ઉપદેશથી બને છે) એ બિલકુલ હરામ વાત છે. એ વાતું છે બધી નિમિત્તની. આહાહા !

આંહી તો બનાવનારનો ભાવ બનાવી શકું છું એ તો ન હોય પણ ભાવ જે છે એ શુભ છે, પુણ્ય છે. એમાં ધર્મ છે એ નહીં. એ પુણ્ય છે એ રાગનો, મેલનો રાગનો સ્વાદ છે. આહાહા ! ગજબ વાત છે પ્રભુ. છે ?

“જડ ચૈતન્યના જુદા જુદા સ્વાદને લીધે જણાય છે” જણાય છે કે મોહકર્મના ઉદયનો સ્વાદ રાગદ્વેષ, હરખ-શોક આદિ છે. આહાહાહા ! રાગાદિ છે ને ? આદિ છે ને ? રાગ દ્વેષ અણગમો, આહાહા... વીંછી કરડે, એ વીંછી કરડે એનો નથી, એના તરફ અણગમો છે એનો દ્વેષનો સ્વાદ છે એને. આહાહાહા ! એ રાગાદિ દ્વેષાદિ હરખાદિ. આહાહા !

આ હરખ જમણ કરે છે ને આપણે વાણીયામાં દશા શ્રીમાળી, હરખ જમણ કરે સાત ટંક હતું, હવે તો બધું થઈ ગયું ફેર, પહેલાં સાત ટંક હતું ને હરખ જમણ કરે એટલે નવટંક થતા 'તા હવે આ તો સાંઈઠ સીત્તેર વર્ષ પહેલાંની વાત ઉમરાળાની. આંહી તો જન્મસ્થળની વાતો જાણવામાં આવી હોય ને એ જાણીએ હરખ જમણ કરે ત્યારે, આહાહા... જાનવાળો એક દિ' જમાડે પછી બધા જમે, એ હરખ જમણ, હરખ જમણ એટલે રાગનું જમણ. હરખ એટલે રાગ, હરખ એટલે દુઃખ, એ દુઃખ એ કર્મના ઉદયના સ્વાદનો ભાવ છે. કહે છે અરેરે આટલું બધું વહેંચવું હવે તો નવરો ક્યાં બિચારો. આહાહા !

તે ચૈતન્યના નિજ સ્વભાવના સ્વાદથી જુદો જ છે. છે ? આહાહાહા ! જે રાગ શુભરાગ, અશુભરાગ અણગમો દ્વેષ, રાજીપો રાગ, રાજીપો રતિ, અરાજીપો અરતિ શોક, એ બધા ભાવ, કર્મના નિમિત્તના થતાં વિકારી ભાવ એનો સ્વાદ છે. અરે આટલું બધું લઈ જવું હવે અંદર. હજી તો શરીર મારું નથી એમ માનવામાં પરસેવા ઊતરે, આ શરીર મારું નહીં તો કોનું છે આ ? આ તો માટી જડ છે એને અંદરમાં પુણ્ય પાપના ભાવથી ભિન્ન જાણવો, આહાહાહા... એવું છે પ્રભુ. આહા !

એ રાગાદિ છે, મોહકર્મના ઉદયનો સ્વાદ તો રાગદ્વેષ પુણ્ય પાપ રાજીપો રતિ અરતિ શોક આદિ છે, તે ચૈતન્યના નિજ સ્વભાવના સ્વાદથી જુદો જ છે. આહાહાહા ! આહાહા ! રાગનો સ્વાદ છે. આકુળતા દુઃખરૂપ છે. આહાહાહા... અને ભગવાન આત્માનો સ્વાદ તે અનાકુળ આનંદરૂપ છે, એમ જે (સ્વાદ) ભેદ કરે તેને સમ્યગ્દર્શન થાય, આહાહાહા... ચારિત્ર તો ક્યાંય રહી ગયું બાપા ! કોને કહે એ તો હજી લોકોએ સાંભળ્યું નથી. આ તો હજી સમ્યગ્દર્શનની વાત પહેલા એકડાની વાત છે. આહાહાહા ! સમજાણું કાંઈ ?

એ નિજ સ્વભાવના સ્વાદથી, નિજ નામ ભગવાન આત્મા પોતાનો એનો સ્વભાવ સ્વ-ભાવ, પોતાનો જે જ્ઞાન આનંદ શાંત વીતરાગતા એવો જે ભાવ, આહાહાહા... એનો સ્વાદ જુદો છે, એના સ્વાદથી રાગનો સ્વાદ, (જુદો છે) માળે આટલું બધું... આહાહાહા !

આ રીતે ભાવકભાવ જે મોહનો ઉદય, શું કીધું ? ભાવક એટલે કર્મ જડ છે, મોહનીય કર્મ આદિ આઠ કર્મ છે ને, જડ-જડ એને અહીંયા ભાવક કલાં છે, ભાવક ભાવ એના ભાવકથી થયેલો પુણ્ય પાપનો રાગાદિ ભાવ, એ ભાવકનો ભાવ છે એમ કહ્યું છે. એ ભગવાન આત્માનો

ભાવ નહીં. આહાહા !

નાની ઉંમરમાં ભણતાને ત્યારે એક ભાવસાર હતો અમારે નિશાળમાં ભેગો, જન્મ તો ઉમરાળે હતો ને તેર વર્ષ ત્યાં રહ્યા, નવ વર્ષ પાલેજ દુકાન છે ને ત્યાં નવ વર્ષ, ત્યાં પાંચ વર્ષ દુકાન ચલાવી 'તી. અત્યારે દુકાન ચાલુ છે મોટી દુકાન છે. પાંત્રીસ-ચાલીસ લાખ રૂપિયા છે. એ દુકાન છે ત્રણ ચાર લાખની પેદાશ છે પાલેજ. તમારે ચિત્તળમાં પરણ્યો છે ને અમારે મનહર મનહર શું ? નહીં મનસુખ-મનસુખ લાલચંદભાઈની દિકરી, છે ને ત્યાં ? હું હતો ત્યારે સગપણ કરેલું હું ત્યાં અમરેલીનું ચોમાસુ કરીને ચિત્તળ આવ્યો, ત્યારે આણંદજી હતો મારી હારે આણંદજી એના કાકાનો દિકરો, એ કહે કે અમારે સગપણ કરવું છે. લાલચંદભાઈની દિકરી આ હિંમતભાઈની બહેન, તે દિ' હું ત્યાં હતો ઉપાશ્રયે વ્યાખ્યાન ચાલતું ને ત્યારે પછી એને પ્રશ્ન કરેલો, અમારે આણંદજી હતો ને મરી ગયો એ સગપણ કરવા ત્યાં આવેલા, મહારાજ ! આ છોડી ક્યાંની આ માણસ ક્યાંના આ શું થતું હશે, આ કાંઈક પૂર્વનો કોઈ સંબંધ હશે આ ? એમ પ્રશ્ન કર્યો એ અમરેલીનું ચોમાસું હતું ને ૮૬ નું ૮૭ ની વાત છે આ. ૮૭ ના કારતક વદ એકમ, ચિત્તળના અપાસરે એણે પ્રશ્ન કર્યો, કારણકે એનું સગપણ કરવા આવેલા છોકરો ન લાવ્યા હોઈ છોડી આંહીની હિંમતભાઈની બહેન. મેં કીધું પૂર્વના સંબંધો હોય એવું કાંઈ નહીં, એક હોય બાવળમાં, એક હોય થોરમાં એ બે થઈને ભેગાં થયા હોય. તે દિ' કહ્યું 'તું હોં, બાવળ સમજાય છે ? બબુલ, એક જીવ બબુલમાં હોય આવીને દિકરી થઈ હોય અને એક થોરમાં હોય તે આવીને દિકરો થયો હોય એને ક્યાં સંબંધ, રખડતા જીવ એને આ સંબંધ થઈ જાય એક બીજાને મેળ હોય કર્મનો યોગ્ય આ તે દિ' વાત કરી 'તી હોં. ચિત્તળમાં અપાસરામાં, અમારે આણંદજી હતો અમારે કુંવરજીના કાકાનો દિકરો ભાગીદાર હતા ગુજરી ગયા બધા ઘણાં ગુજરી ગયા છોકરાવ છે હવે ત્રણ. આહાહા !

એ લોકો વાંચન કરે દરરોજ હોં મંદિર બનાવ્યું છે પાલેજમાં, પિસ્તાલીસ હજારનું, ભક્તિ, વંદન, વાંચન, પછી જાય દુકાને. ભાઈ આ તો બાપુ ધૂળ તો થયા જ કરે આ શું છે, એનું તો કરો હવે મરી ગયા એમાં ને એમાં માળા.

અહીં એ કહે છે ભાવકભાવ, એ શું કીધું ? જે કર્મ જડ છે એને અહીં ભાવક કહ્યો છે, ભાવક (એટલે) ભાવનો કરનારો ભાવક, કોના, કયા ભાવ એ પુણ્ય ને પાપ, દયા દાન ને વ્રત ભક્તિનાં જે ભાવ છે એ ભાવ રાગ છે, એ ભાવને (કરનારો) ભાવકભાવ, ભાવક નામ કર્મનો ભાવ છે એ આત્માના સ્વભાવનો ભાવ નથી. આહાહા ! ભાષા તો સાદી છે પ્રભુ, ભાવ ભલે ગમે તેટલા હો, ભાષા તો સાદી થઈ છે. (શ્રોતા:- ભાવ તો ઊંડા છે) ભાવ ઊંડા પણ વસ્તુ તો આ છે. જ્યારે એને કરવું હશે ત્યારે આ રીતે જ કરવું પડશે તો ભવના અંત આવશે, મરી જશે તોય નહીં આવે. રખડી મરશે ચોરાસીના અવતારમાં. આહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? આહાહા !

શું કીધું આ ? માથે આવ્યુંને, એ એવો ને એવો સ્થિત રહે છે. એના પછી આ છે ભાઈ ઓલું તો કૌંસમાં હતું “ એકપણામાં પ્રાપ્ત હોવાથી સમય એવો ને એવો જ સ્થિત રહે છે ” એના પછી આ છે, ઓલું તો કૌંસમાં હતું. એવો ને એવો સ્થિત રહે છે, આ રીતે ભાવકભાવ જે કર્મ

જડ છે માટી, આઠ કર્મ રજકણ છે માટી ધૂળ છે, આ જેવી ધૂળ છે શરીરની એના જેવી ઝીણી ધૂળ છે. એના ભાવકનો ભાવ એ રાગ અને પુણ્ય પાપના ભાવ, આહાહાહા... એ દયાનો ભાવ એ પરની દયાનો ભાવ એ રાગ એ ભાવકનો ભાવ, જીવનો ભાવ નહીં, આહાહાહા... રાડ નાખે બચારા વિરોધ બહુ કરે છે. કરો કરો પ્રભુ તને ખબર નથી. આહાહા !

અરે એ તો પરની દયાને રાગ કહે છે, હિંસા કહે છે. (શ્રોતા:- સાંભળવા આવતો નથીને બેઠો બેઠો લખે ?) આખી દુનિયા એ પણે પડી છે બિચારા શું કરે ? મૂંઢપણે પડયા એ પ્રમાણે કહે “જામે જીતની બુદ્ધિ ઈતનો દિયો બતાય, વાંકો બૂરો ન માનીએ ઔર કહાંસે લાય” આહાહાહા !

અહીં કહે છે, આ માથે (મથાળે) આવ્યું તું ને “સદાય પોતાના એકપણામાં પ્રાપ્ત હોવાથી સમય એવો ને એવો જ સ્થિત રહે છે” આ રીતે, ઓલું તો કૌંસમાં હતું. ભાવકભાવ જે મોહનો ઉદય (તેનાથી ભેદ જ્ઞાન થયું). લ્યો મોહકર્મ જડ છે તેનો ઉદય પુણ્ય-પાપના રાગાદિ ભાવ, આહાહા ! આ લોકો કહે કે, દયા પાળો દયા પાળો, દયા તે સુખની વેલડી, દયા તે સુખની ખાણ, અનંતા જીવ મુક્તે ગયા. દયાથી ? અરે સાંભળને હવે કઈ દયા ? એ પરની દયા તો રાગ છે, સ્વની દયા રાગના ભાવથી ભિન્ન, મારી જીવન જ્યોતિ ભિન્ન છે એણે ચૈતન્યને ચૈતન્ય તરીકે રાખવો અનુભવમાં લેવો એ જ પોતાની દયા છે. સમજાણું કાંઈ ? એ આંહી કહે છે.

આ રીતે ભાવકભાવ એટલે કે મોહનો ઉદય એમ તેનાથી ભેદજ્ઞાન થયું. આહાહા ! તેનાથી જુદો પાડયો, બતાવ્યો ભેદ જ્ઞાન. સમજાણું કાંઈ ? કહો ધીરુભાઈ આવી વાતું છે. નવા માણસને તો એવું લાગે કે આ તે શું છે આ તે જૈન ધર્મની વાત હશે કે આ નવો ફાંટો, નવો માર્ગ કાઢ્યો હશે ? અરે ભાઈ તને ખબર નથી પ્રભુ. આહાહા ! ત્રિલોકનાથ જિનેશ્વર પરમેશ્વર એણે આ કહ્યું, કે ધર્મી જીવ થતાં એને કર્મના નિમિત્તથી થતાં વિકારી ભાવકભાવ એનો સ્વાદ જુદો જાણી આહાહા... અને પોતાનો સ્વાદ જુદો જાણે છે. આહાહા ! ત્યારે તેને સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન, ધર્મની શરૂઆત થાય છે. (ઉદય) તેનાથી ભેદજ્ઞાન થયું આ ટીકાની વાત કરી. ભાવાર્થ કહેવાશે. (શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ.)

પ્રવચન નં. ૧૦૪ ગાથા - ૩૬ શ્લોક - ૩૦

આસો સુદ-૯ મંગળવાર તા. ૧૦-૧૦-૭૮ સં. ૨૫૦૪

ભાવાર્થ છે જરી ઝીણી વાત છે થોડી. આ મોહકર્મ, એક જડ મોહ કર્મ છે આત્માના ક્ષેત્રમાં, જ્યાં આત્મા છે ત્યાં એક ક્ષેત્રાવગાહી મોહકર્મ જડ છે. તે જડ પુદ્ગલ દ્રવ્ય છે, એ મોહકર્મ, આત્મા છે ત્યાં એક ક્ષેત્રે રહેલું મોહકર્મ જડ છે તેનો ઉદય કલુષિત ભાવરૂપ છે. એટલે કે મોહ કર્મનો ઉદય છે એ તો જડની પર્યાય ભલે, પણ આત્મામાં એનો દેખાવ થાય છે ઉપયોગમાં એ મલિન પરિણામ છે. આહાહાહા ! ચાહે તો શુભઅશુભભાવ હો, દેવગુરુ શાસ્ત્રની ભક્તિનો ભાવ હો કે દયા દાનનો ભાવ હો, પણ એ ભાવ, મોહકર્મના ફળરૂપ મલિન ભાવ છે. આવી વાત છે. આહાહાહા !

છે? એ મલિનભાવ છે. તે ભાવ પણ મોહકર્મનો ભાવ હોવાથી જડ કર્મના નિમિત્તના સંબંધે એ શુભઅશુભભાવ જે મલિનભાવ એ જડ કર્મનો ભાવ હોવાથી તે જડનો છે, આત્માનો નહીં. આહાહાહા ! આકરું કામ ઘણું. વિકાર તે ભાવકનો ભાવ છે. જડકર્મ છે એ ભાવક, ભાવ કરનાર અને શુભઅશુભભાવ એ ભાવ મલિનભાવ એ ભાવકનો ભાવ છે. કર્મનો ભાવ છે, જડનો ભાવ છે, ચૈતન્યનો સ્વભાવ નહીં. આહાહા... આવું ઝીણું છે બાપા !

એ મોહકર્મનો ભાવ પુદ્ગલનો જ વિકાર છે, ભાવકનો ભાવ, તે જ્યારે આ ચૈતન્યના ઉપયોગના અનુભવમાં આવે છે, ચૈતન્ય જે શક્તિ છે એ તો ધ્રુવ ત્રિકાળ છે. પણ એની વ્યક્તિ જે પ્રગટ જ્ઞાન, જેમ કર્મના નિમિત્તનું વ્યક્તપણું મલિનતા છે એમ ભગવાન ચૈતન્ય શક્તિનું પ્રગટપણું જાણન દેખન પર્યાય છે. ઝીણો વિષય છે ભાઈ ! જેમ એ જડકર્મનું ફળ મલિનભાવ છે એ જડનો વ્યક્ત ભાવ છે એમ ભગવાન આત્મા ચૈતન્ય સ્વરૂપ એની વ્યક્તિ (અર્થાત્) જાણવા દેખવાની મતિશ્રુતનો પર્યાય વ્યક્ત પર્યાય છે, એના ઉપયોગના અનુભવમાં આવે છે જ્યારે અહીં ચૈતન્યના ઉપયોગના અનુભવમાં આવે છે, આહાહાહા... એટલે કે જાણન દેખન જે શક્તિની વ્યક્તિ પ્રગટ દશા તેના ઉપયોગમાં જ્યારે મલિનભાવ આવે છે, આવું ઝીણું છે તત્વ !

સાધારણ માણસને તો ખબરેય ન પડે ! ભક્તિ કરો ને વ્રત કરો પૂજા કરો થઈ જશે ધર્મ ! ધૂળમાંય નથી ન્યાં. આહાહા ! દેવ ગુરુશાસ્ત્રની ભક્તિ કરો બસ એ તો રાગ છે, રાગ તો કર્મના નિમિત્તનો ભાવકનો ભાવ છે, એ તારો ભાવ નહીં. આહાહા ! (શ્રોતા:- રાગ તો જીવની પર્યાય છે) એ પર્યાય છે પણ એ દ્રવ્યનો સ્વભાવ નથી.. ચૈતન્યનો એ સ્વભાવ નથી. ચૈતન્ય શક્તિનું વ્યક્તપણું તો જાણન દેખન એ એનું વ્યક્તપણું છે. એનું વ્યક્તપણું રાગનું વ્યક્તપણું થાય એવું એનું સ્વરૂપ નથી. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- સ્વરૂપ ન હોય તો થાય કેમ) થાય, તે કીધું ને ઈ પર્યાયમાં થાય છે, એ પરના કારણે થાય છે, પરનું લક્ષ લે છે જાણવાના ઉપયોગમાં એ વિકાર કર્મનો ભાવકનો ભાવ પણ ઉપયોગ ત્યાં છે તેથી ત્યાં મલિન ઉપયોગ દેખાય છે. (શ્રોતા:- દેખાય છે કે થાય છે ?) દેખાય છે, ખરેખર વસ્તુ ક્યાં થાય છે ? (શ્રોતા:- દ્રવ્ય તો નથી થાતું) પર્યાયમાં દેખાય છે પણ પર્યાયમાં દેખાય છે ઈ જડનો ભાવ દેખાય છે, એ ચૈતન્ય સ્વભાવનો ભાવ નથી. ઝીણી વાત છે બાપુ. (શ્રોતા:- દેખાય છે ને એનો ભાવ નથી ?) ના. એનો નથી. જેમ ચૈતન્ય જાણક સ્વભાવ દેખન સ્વભાવ એનું વ્યક્તપણું તો જાણવા દેખવાનું એનું વ્યક્તપણું છે. એનું વ્યક્તપણું વિકારનું વ્યક્તપણું (ન હોય), ઝીણી વાત ભાઈ મારગ ઝીણો બાપુ ! આહાહાહા !

વીતરાગ મારગ બહુ ઝીણી વાત છે, આંહી બે પ્રકાર કહ્યાં. કહે છે જીઓ. ઉપયોગ પણ વિકારી થઈ રાગાદિરૂપ મલિન દેખાય છે, જોયું ? ભગવાન આત્મા ભાઈ આ તો જૈનધર્મ એ વસ્તુનો સ્વભાવ એને સમજવા માટે તો અનંત પુરુષાર્થ જોઈએ. આહાહાહા... એ કંઈ સાધારણ રીતે મળી જાય ? આહાહા ! એ શું કહે છે ? ચેતનના ઉપયોગના અનુભવમાં આવે છે ત્યારે ઉપયોગ પણ વિકારી થઈ, જોયું પર્યાય વિકારી થઈ, રાગાદિરૂપ મલિન દેખાય છે. પર્યાયમાં મલિનતા છે એમ દેખાય છે. ખરેખર એ ચૈતન્ય શક્તિની વ્યક્તતાનો એ ભાવ નથી.

એ કર્મના ઉદયની વ્યક્તતાનો એ ભાવ મલિન છે. આહાહા ! આવી વાત ક્યાં ? નવરાશ ક્યાં માણસોને કોણ છે ને શું છે.

એક બાજુ ભગવાન આત્મા સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ જ્ઞાન અને દર્શનના સ્વભાવથી ભરેલો ભંડાર એની વ્યક્તતા, એ કહે છે જુઓ, એ ચૈતન્યની શક્તિની વ્યક્તિ (પ્રગટતા) વિકારી દેખાય, જ્યારે તેનું ભેદજ્ઞાન થાય, જોયું ? શું ભેદજ્ઞાન થાય એટલે ? ચૈતન્ય એ જ્ઞાન દર્શન સ્વભાવવંત પરિપૂર્ણ પ્રભુ, એની વ્યક્તતા તો જાણવું દેખવું એવી એની વ્યક્તતા- પ્રગટતા હોય, ત્યારે તે પર્યાયમાં કર્મના નિમિત્તના સંગે જે મલિનતા થાય ભાવ એ ભાવકનો ભાવ છે, એ ચૈતન્યના સ્વભાવનો ભાવ નથી. આહાહાહા ! હવે આવું ક્યાં સમજવું ? એવું છે પ્રભુ !

(શ્રોતા:- અપૂર્વ છે.) અપૂર્વ છે ભાઈ એણે કોઈ દિ' કર્યું નથી. અનંતકાળ અનંતકાળ વીતી ગયો ભાઈ. આહા... પણ એકકોર ભગવાન, કળશમાં કહેશે, “શુદ્ધચૈતના સિંધુ હમારો રૂપ હૈ”. આત્મા તો શુદ્ધ ચૈતન્ય જ્ઞાનસિંધુ દરિયો ભર્યો છે. એની વ્યક્તતા એ કહે છે, જુઓ, ચૈતન્યની શક્તિની વ્યક્તિ, ચૈતન્ય જ્ઞાન અને દર્શન અને જ્ઞાતાદૃષ્ટા સ્વભાવથી ભરેલો ભગવાન એ ચૈતન્યની શક્તિ એની વ્યક્તિ, એની વિશેષ પ્રગટ દશા તો જ્ઞાન-દર્શન ઉપયોગ માત્ર છે. ધીમેથી સમજવું ભાઈ ! આ તો અનંત કાળે નહીં કરેલી વાત છે, આ તો વીતરાગ સર્વજ્ઞ પરમેશ્વરે કહેલો મારગ બહુ સૂક્ષ્મ છે. આહાહા ! ઘણી ધીરજથી એ સમજાય એવી ચીજ છે. આહાહાહા !

શું કહ્યું ? (શ્રોતા:- સમજાય જાય એવું છે) હા, સમજાય એવી જ ચીજ છે, બરોબર અહીંયા બે પ્રકાર વર્ણવ્યા. એકકોર ભગવાન ચૈતન્ય સ્વરૂપ પરમાત્માનું સ્વરૂપ બિરાજમાન છે. ચૈતન્ય શક્તિ કહો પરમાત્મ સ્વરૂપ કહો જ્ઞાન અને દર્શનના સ્વભાવથી ભરેલો ભગવાન આત્મા એની વ્યક્તિ એટલે પ્રગટતા પર્યાયમાં જાણવા દેખવાની ઉપયોગની પર્યાય તે એની વ્યક્તતા છે. અને કર્મ જે છે જડ ભાવક એની વ્યક્તતા એટલે કે પુણ્ય - પાપના મલિન ભાવ, આહાહા ! ગજબવાતું છે ભાઈ ! એ કર્મના ભાવકનો ભાવ. આ ચૈતન્યની શક્તિનો જાણવું દેખવું ઉપયોગ એ એનો ભાવ, પણ અનાદિથી આ જાણન દેખન ઉપયોગમાં એ મલિનતા, મનનો ભાવ અંદર જે ઉપયોગરૂપે દેખાય છે એ એનું નથી. આહાહા ! (શ્રોતા:- થાય છે એની પર્યાયમાં) પર્યાયમાં થાય છતાં એ એના સ્વભાવમાંથી થયેલો નથી. એની શક્તિના સત્ત્વમાંથી થયેલો (ભાવ) નથી. આવું છે ભગવાન ઝીણી વાતું બહુ બાપા મારગ એવો ઝીણો. આહાહા. ગાથા એવી આવી ગઈ છે ને. આહાહા ! (શ્રોતા:- ભાગ્યશાળી ને તો સાંભળવાનું મળે) મળે એમ. વાત તો એવી છે બાપા, શું કરીએ ? ઓહોહો !

ભગવાન આત્મા તો ચૈતન્ય સ્વભાવી જ્ઞાન દર્શન આનંદ સ્વભાવી પ્રભુ, એની વ્યક્તતા પ્રગટતા તો જાણન દેખન ઉપયોગ ને આનંદ પર્યાય એ એની પ્રગટતા હોય, આહાહાહા... એને બદલે કર્મ જે ભાવક જડ કર્મ તેનું વ્યક્તપણું જે પુણ્ય પાપને મલિન ભાવકનો ભાવ એ (આત્મ) દ્રવ્ય સ્વભાવનો ભાવ નહીં. આહાહા ! પાટણીજી ! સમજાય એવું તો છે બાપા. આ પ્રભુ તારા ઘરની વાત છે ને નાથ. આહાહાહા ! એ જાણક સ્વભાવ ભગવાન તેનું પ્રગટપણું તો જાણવા દેખવાનો ઉપયોગ છે, એમાં એ કર્મના ભાવકનો ભાવ, ઉપયોગ ત્યાં જોડાવાથી મલિન

દેખાય છે. આહાહાહાહા !

આવો ઉપદેશ હવે આ તે ક્યાં એમ કહે કે ભગવાનની ભક્તિ કરો, ગુરુની ભક્તિ કરો તો તો સમજાય, હવે ભક્તિ ભક્તિ કરે એ તો બધો રાગ છે, સાંભળને હવે. (શ્રોતા:- કુંદકુંદાચાર્ય કહે છે ઈ બધો રાગ છે) એ રાગ છે, એ કર્મના ભાવકનો ભાવ છે. ભાઈ તને ખબર નથી. આહાહાહા ! ભારે કામ આકરું બાપુ ! આહા ! બહુ ગાથા સરસ ! ચૈતન્યની શક્તિની વ્યક્તિ ભગવાન સામર્થ્ય તો એનું ચૈતન્ય સામર્થ્ય જ્ઞાનદર્શન સામર્થ્ય છે આત્માનું. એની વ્યક્તિ, પ્રગટતા જ્ઞાન દર્શન ઉપયોગમાત્ર છે. એની પ્રગટતા તો જાણવું દેખવું ઉપયોગમાત્ર એની પ્રગટતા છે. આહાહાહા... એના ઉપયોગની પ્રગટતામાં રાગરૂપે ઉપયોગ થાય એવો એનો ઉપયોગ જ નથી. આહાહાહા ! એ ચૈતન્ય સ્વરૂપ ભગવાન જ્ઞાનનો સાગર પ્રજ્ઞાબ્રહ્મ પ્રભુ, એની પ્રગટતા તો જાણવા દેખવાના ઉપયોગની પ્રગટતા છે, એની પ્રગટતા શુભઅશુભભાવ એ એની પ્રગટતા નથી. આહાહાહા ! કારણકે એની (આત્માની) ખાણમાં એ વિકાર ભર્યો નથી, કે જેનું વિકારપણું ભાવક ભાવ્ય થાય એ ભાવક જીવનો ભાવ થાય. આહાહાહા... આકરી વાત બાપા ! અરે ધર્મ શું ચીજ છે.

“અને આ કલુષતા તો રાગદ્વેષ મોહરૂપ છે” છે ? આહાહા... ભગવાન ચૈતન્યશક્તિ એટલે જાણવા દેખવાના સામર્થ્યવાળું એ તત્ત્વ છે. ભગવાન આત્મા તો જાણવા દેખવાના સ્વભાવના સામર્થ્યવાળું એ તત્ત્વ છે એના સામર્થ્યમાંથી પ્રગટ થાય તો જાણવા દેખવાની વ્યક્તિ પર્યાય ઉપયોગ પ્રગટ થાય. એમાંથી મલિન પર્યાય ઉપયોગમાં પ્રગટ થાય એવું છે નહીં. આહાહાહા ! પણ તે ઉપયોગમાં કર્મના નિમિત્તથી થયેલો ભાવકનો ભાવ, પુણ્ય, પાપ, દયા દાન વ્રત ભક્તિ આદિનો ભાવ. આહાહાહા... એ એના ઉપયોગમાં મલિનપણે દેખાય છે. એની વસ્તુ ગુણ ને પર્યાય, ગુણ કોઈ મલિન નથી, પુણ્ય પાપના મલિનભાવ પર્યાયમાં એને દેખાય છે. આહાહા.. એ પરનો ભાવ છે, પરના સંગે થયેલો છે, પરની શક્તિની વ્યક્તિતા પ્રગટ થતાં તે મલિનભાવ થયો છે, ભગવાનની (આત્માની) શક્તિથી પ્રગટ થતાં તે મલિનભાવ થયો નથી. એની પ્રગટતામાં તો જાણવા દેખવાનો પર્યાય તે તેની પ્રગટતા છે. આહાહા ! એ જાણવા દેખવાના પ્રગટ પર્યાય ઉપયોગમાં કર્મના ભાવકનો ભાવ મલિનપણે દેખાય છે. આહાહાહા ! છે ? તે દ્રવ્યકર્મનો જડ પુદ્ગલ દ્રવ્યનો ભાવ છે. કલુષિતતા કીધી ને ? તે જડકર્મની પુદ્ગલ દ્રવ્યની છે. આહાહાહા... આવું છે. કેમ કે શુભઅશુભભાવ જે છે. એ અચેતન છે- જડ છે, એમાં ચૈતન્યના પ્રકાશનું કોઈ પર્યાય (કિરણ) નથી એમાં. આહાહા ! આવી વાતું છે. સંપ્રદાયમાં પડેલાને આ આકરી વાત લાગે, આવો મારગ ઝીણો.

બાપુ મારગ તો આ છે ભાઈ, આહાહા ! કહે છે કે, આ કલુષતા તો રાગદ્વેષ મોહ, પુણ્ય ને પાપ ને મિથ્યાત્વરૂપી ભાવ તે દ્રવ્યકર્મરૂપ જડ પુદ્ગલ દ્રવ્યની (પર્યાય) છે. આહાહાહા...

કેટલો ધીરો થાય ત્યારે તેના ઉપયોગમાં મલિનતા છે એમ દેખાય, એ મલિનતા મારી ચીજ નહીં. ભગવાનની ભક્તિ કરે દેવગુરુની ભક્તિ કરે એ બધો રાગ ભાવ. આહાહા... ગજબ વાત છે એ ભાવક કર્મનો ભાવ છે. જીવશક્તિનો એ ભાવ નથી. તેના સ્વભાવમાં એ ભર્યું નથી, સ્વભાવમાં તો જાણવું દેખવું ને આનંદ ભર્યો છે. એની પ્રગટ દશા થાય તો જાણવું દેખવું અને

આનંદ દશા થાય. આહાહાહા... આવું છે.

તો ય વળી લોકો બિચારા કેટલાક એક ભવ્યસાગર છે. બહુ પ્રસન્નતા દેખાડી. આહાહા.. બહેનશ્રીના વચનામૃત અમને, દિગંબર સાધુ છે, ૨૦ વર્ષની દિક્ષા આહા... અમે કોઈ દિ' આવી વાત સાંભળી નથી. અમને ખબર નથી એમ, અમે મુનિ નથી, બાપા મુનિ કોને કહેવાય ? આહાહા !

કાલે બે કાગળ આવ્યા હતા, તે પહેલાં આવ્યા 'તા, લોકો એમ કે માગણી બહુ કરે છે બહેનના પુસ્તકની, સ્થાનકવાસી લોકો આવે છે એય માગણી કરે છે, પણ એની મેળાએ પકડાવું કઠણ. આહાહાહા !

ભગવાન આત્મા એ તો ચૈતન્ય એટલે જાણવું દેખવું જેનો ત્રિકાળી સ્વભાવ, એ એનું સામર્થ્ય છે. એમાં રાગ કરવો એવું સામર્થ્ય એનામાં નથી. એ પુણ્ય પાપ દયા દાનના ભાવ કરવા એ કાંઈ જીવના સ્વભાવનું સામર્થ્ય નથી. આહાહાહા ! એ ભાવ તો જડકર્મ ભાવક જે છે જડ એ કર્મ સિદ્ધ કર્યું, એકકોર ભગવાન સિદ્ધ કર્યો બે. ભાવકનો ભાવ તેની પર્યાય મલિન છે એમ પણ સિદ્ધ કર્યું, આ ભાવ જે જ્ઞાયકભાવ છે એનો ભાવ જાણવું દેખવું ઉપયોગ એ સિદ્ધ કર્યું. આહાહાહા ! હવે ઈ ઉપયોગમાં જે ઓલી મલિનતા દેખાય છે કહે છે, આહાહા... એ પુદ્ગલ દ્રવ્યની છે. આહાહા ! આમાંથી કાઢે કે ઈ પર્યાય છે એ જડને લઈને થાય છે, એ આત્માની નથી. કઈ અપેક્ષા ? અત્યારે દ્રવ્ય સ્વભાવની વાત ચાલે છે. દ્રવ્ય સ્વભાવ જે છે વસ્તુનો ભગવાન આત્માનો, એ સ્વભાવમાંથી વ્યક્તતા (પ્રગટતા) કાંઈ રાગની થાય ? એના સ્વભાવના ભંડારમાં કોઈ વિકાર ભર્યો છે ? એના સ્વભાવના ભંડારમાં તો નિર્વિકારી શક્તિઓ ભરી છે. આહાહાહા !

આવી વાત છે કહો શાંતિભાઈ, આવું કલકત્તામાં ક્યાંય મળે એવું નથી ક્યાંય. (શ્રોતા:- કલકત્તામાં મળે એ અહીં મળતુ નથી) કલકત્તામાં પૈસા મળે છે કહે છે એમ જે આંહી મળે છે. ધૂળમાં શું ? આ અમારે રહ્યા અજીતભાઈ ન્યાં પૈસા મળે છે બહુ નૈરોબીમાં. આહાહાહા ! ઈ કહે છે પૈસા આંહી મળે નહીં, ન્યાં પૈસા મળે એમ કહે છે ભાઈ. આ પૈસા કોને મળે છે ? ક્યાં મળે છે ? (શ્રોતા:- કોઈને મળતા નથી) કોને મળે પ્રભુ ! પૈસા તો પૈસામાં રહ્યા. કોને મળે ? આહાહાહા... આત્મા ભગવાન આત્મા છે ત્યાં પૈસો આવે છે અંદર ત્યાં ગરી ગયો છે ? પૈસો એ જડની દશા જડમાં રહે છે. ભગવાન આત્માની દશામાં પણ એ આવતા નથી તો એના દ્રવ્યગુણમાં તો ક્યાંથી હોય ? આહાહા !

અહીંયા તો પર્યાયમાં આવે છે એ ચીજ શું છે ? એ વસ્તુ તો આવતી યે નથી. આંહી તો પર્યાયમાં શક્તિની વ્યક્તતા જે ઉપયોગ છે એના ઉપયોગમાં જે જડકર્મના ભાવકનો ભાવ મલિનપણે દેખાય છે, એનું ભેદજ્ઞાન કરવું. આહાહાહા... ભાઈ ભગવાન સર્વજ્ઞ જિનેશ્વરદેવ પરમાત્મા એનો મારગ બહુ સૂક્ષ્મ છે ભાઈ. એ કલુષિતતા જે રાગદ્વેષ મોહરૂપ છે તે દ્રવ્યકર્મરૂપ જડ પુદ્ગલ દ્રવ્યની છે. અહીં દ્રવ્યના સ્વભાવની અપેક્ષાએ વાત ચાલે છે. દ્રવ્યનો સ્વભાવ છે એ તો જ્ઞાન ચૈતન્યશક્તિ ચૈતન્યશક્તિ જ્ઞાનસિંધુ, જ્ઞાન દર્શનનો સિંધુ દરિયો સાગર ભગવાન છે, એમાંથી છોળો ઉછાળો આવે એ ઉછાળો આવે તો શું આવે એમાંથી ? એ જાણવા દેખવાની

પર્યાયનો ઉછાળો આવે. આહાહાહા ! એમાંથી એના ઉપયોગમાં જે આ કર્મનો ભાવકના પુણ્ય પાપના ભાવ મલિન જે છે પુદ્ગલનો ભાવ, એના સ્વભાવનો એ ભાવ છે, જીવના સ્વભાવનો એ ભાવ નથી. એ પુદ્ગલ દ્રવ્યનો છે.

જ્યારે ભાવકભાવ જે દ્રવ્યકર્મરૂપ મોહનો ભાવ, ભાવકર્મ એનો ભાવ શુભઅશુભ રાગ તે દ્રવ્યકર્મરૂપ મોહનો ભાવ, તેનાથી અવશ્ય ભેદભાવ થાય છે. કેમકે એ પરનો છે માટે ભેદભાવ થાય છે. એમ કહ્યું છે. એ સ્વનો નથી માટે ભેદભાવ થાય છે. આહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? આવો મારગ ને આવો ઉપદેશ શું કહે છે, હજી એ પકડવું કઠણ પડે. આહાહા... અરે રખડતાં અનંતકાળ ગયો એને સત્ય મળ્યું નથી. સત્ય મળે ત્યારે એણે (સમજવાની) દરકાર કરી નથી. આહા... આહાહા... એ ભાવકભાવ જે દ્રવ્યકર્મરૂપ મોહનો ભાવ, તેનાથી જરૂર ભેદભાવ થાય છે. કેમ ? કે એના સ્વભાવમાં અને એના સ્વભાવની વ્યક્તતામાં એ વિકાર નથી. આહાહાહાહા !

ભગવાન આત્મા ચૈતન્ય સ્વભાવનો સાગર, એનામાં વ્યક્તતા હોય તો તેના સ્વભાવની શક્તિની વ્યક્તતા હોય પણ પુણ્ય ને પાપના મલિન ભાવની વ્યક્તતા એ (આત્મ) શક્તિની વ્યક્તતા નથી, એ દ્રવ્યના સ્વભાવની વ્યક્તતા નથી. આહાહાહા... એ કર્મના ભાવકના ભાવનો ભાવ માટે, છે ? તેનાથી જરૂર ભેદભાવ થાય છે. આ કારણે એનાથી ભેદભાવ થાય છે એમ કહે છે. શું કહ્યું ઈ ? ભગવાન આત્મા ચૈતન્ય, ચૈતન્ય, ચૈતન્ય, સિંધુ દરિયો ખારો આ દરિયો હોય એની છોળો ખારી હોય, મીઠો દરિયો હોય એની છોળો મીઠી હોય. એમ ભગવાન તો આનંદ ને જ્ઞાન સાગરનો સાગર ભર્યો છે, એની છોળું જો વ્યક્તતા હોય તો ઉપયોગ જ્ઞાન દર્શનના ઉપયોગની એની વ્યક્તતા હોય. એ ઉપયોગમાં જે કર્મના ભાવકનો ભાવ દેખાય છે, એ જડકર્મનો ભાવ છે, માટે તેનાથી જુદો થઈ શકે છે. આહાહા ! આવી વાત છે. ઓહો ! શું આચાર્યોએ કામ કર્યાં છે. દિગંબર સંતોએ, અમે તો એના દાસ છીએ ! ને, આ તો કાંઈ વાત કે, શું કરે પ્રભુ. તું કોણ છો ? ક્યાં છો ? હું તો જ્ઞાનદર્શન સ્વભાવથી ભરેલો તત્ત્વ ત્યાં હું છું. અને ત્યાં હું છું એમ જેણે માન્યું એની શક્તિમાંથી વ્યક્તતા તો જાણવા દેખવા અને આનંદની થાય. આહાહા ! એવા જાણવા દેખવાના ભાવ એમાં જે મલિનતા દેખાય છે એ જડ કર્મના ભાવકનો ભાવ છે, એ તારા સ્વભાવનો ભાવ(નથી). આહાહાહા... (શ્રોતા:- એ જડ કર્મની દોસ્તીનો ભાવ) દોસ્તી પોતે કરી છે, તે તરફના વલણમાં ઉપયોગમાં મલિનતા થાય છે, એ ચૈતન્યનો ઉપયોગ નથી. આહાહા ! ઈ જડકર્મના ભાવનો ભાસ અંદર થાય છે એ મલિન ભાવ છે. જેથી તે જડકર્મના ભાવકનો ભાવ જણાય તે ચૈતન્યના સ્વભાવભાવમાંથી નથી આવ્યો માટે ચૈતન્યના સ્વભાવની વ્યક્તતાને લક્ષમાં લેતાં અથવા દ્રવ્યને કાયમ લક્ષમાં લેતાં એ મલિન ભાવ જુદો પડી જાય છે. આવું છે. આહાહાહા !

સંપ્રદાયમાં એ હાલે કે આ સામાયિક કરો, પરિક્રમણા કરો, આ કરો ને આ કરો, ભક્તિવાળા ને એ આવે કે ભક્તિ કરો દેવગુરુની, બાપુ મારગડા જુદા ભાઈ. આહાહા ! (શ્રોતા:- બધાં પરસન્મુખતાના ભાવ છે. દેવગુરુશાસ્ત્રની ભક્તિના ભાવ પરસન્મુખતાના ભાવ છે) રાગ છે ઈ પરસન્મુખ છે, એ ખરેખર ભાવકનો ભાવ છે, એ ચૈતન્ય દ્રવ્યના સ્વભાવનો એ ભાવ નથી.

આહાહાહા ! ભગવાન સિંધુ ચૈતન્ય, ચૈતન્ય સિંધુ એ આવશે આ કળશમાં. આહાહા ! ચૈતન્યનો સિંધુ એની ભરતી પર્યાયમાં આવે તો તો જ્ઞાન દર્શન ને આનંદની આવે ભાઈ. આહાહાહા ! અને ભાવકકર્મ છે તેનો ભાવ તો મલિન ભાવ તે તેની ભરતી છે, પણ અહીંયા જ્ઞાનના ઉપયોગમાં જણાતા, લક્ષ ત્યાં છે તેથી મલિનપણું દેખાય છે. આહાહા ! પણ લક્ષને ફેરવી નાખ, ભગવાન જ્ઞાનસિંધુ છે તેના ઉપર લક્ષ કર. તો એ રાગની ભિન્નતાનો તને ભાસ થશે, તને અંદર. આહાહા ! કહો આવું છે. (શ્રોતા:- ખૂબ માલ કાઢ્યો આપે) આવી વસ્તુ છે. આહાહા !

એને પહેલું સમજણમાં તો લ્યે વાતને પહેલી. જ્ઞાનમાં એનો નિર્ણય તો કરે, કે મારો પ્રભુ શુદ્ધ ચૈતન્ય શક્તિના સ્વભાવથી ભરેલો ભગવાન એમાંથી મલિનતાના પરિણામ ક્યાંથી આવે ? આહાહા ! આહાહાહા ! સાકરના પરિણામ પાતળા પડે પણ કાંઈ રાગરૂપે થાય ? કાળીજીરીરૂપે થાય ? એ સાકરના પાણી પાતળા પડે તોપણ મીઠા રહે, હૈ ? આહાહા ! એમ ભગવાન આત્મા ચૈતન્ય સ્વરૂપ જાણક દેખન આનંદ આદિ શક્તિના સામર્થ્યવાળો પ્રભુ, એની પર્યાયમાં છોળો આવે તો નિર્મળ જ્ઞાન દર્શન આનંદની આવે ભાઈ. આહા... એ દ્રવ્યનું જેને લક્ષ થાય તેને પર્યાયમાં આનંદ અને જ્ઞાનની પર્યાયની વ્યક્તતા છોળ આવે. આહા... પણ જેને દ્રવ્ય સ્વભાવનું લક્ષ નથી તેથી દ્રવ્યની વ્યક્તતા જે છે, જ્ઞાન દર્શન ઉપયોગની(તેની) તેને ખબર નથી. તેથી તેના જાણવા દેખવાના ઉપયોગમાં ભાવકનો ભાવ ભાસે તે હું છું, એમ માનીને ત્યાં અટકી ગયો છે. આહાહા ! આહાહાહા !

બેનની ચોપડીની માગણી બહુ આવે છે. હવે જગતના ભાગ્ય, આહા... ટાણે આવ્યું, આહાહા ! ટાણે આવ્યું. બાપા ! ભાઈ પણ સમજવું મહા પુરુષાર્થ છે. એ કોઈ ભગવાનની ભક્તિ કરી દે કે દેવગુરુ શાસ્ત્રની ખબખબીયા આહાહા આમ કર્યા આહાહા માટે એ સમજાય જાય એવી એ ચીજ નથી. આહાહાહા ! મોટા ગજરથ કાઢે પાંચ પાંચ લાખના ખરચ કરીને, વરઘોડા કાઢે પચીસ પચીસ પચાસ પચાસ ઘોડા આમ એકવીસ એકવીસ હાથી. અમારે થયું 'તું ને, જયપુર વરઘોડો જ્યારે નીકળ્યો તો ભગવાનનો, હું ત્યાં હતો ને ભગવાનના રથમાં બેઠો હતો. એકવીસ હાથી, ચાલીસ હજાર માણસ સાથે અને ચાલીસ હજાર માણસો સાથે અને ગામના તો માણસ લાખો ઉપરથી દેખે, શું છે આ તે કાંઈ ? રાજા આવ્યા છે કાંઈ ? જયપુર, એકવીસ એકવીસ હાથી મોઢા આગળ શણગારેલા અને હજાર હજાર માણસ પછી એકેક બેન્ડવાજા, મોટું લશ્કર, જોવા નીકળ્યું લોકો ગામ દિગંબર સાધુ જોવા નીકળ્યા પણ આ શું છે પ્રભુ ન્યાં એ તો બધી બહારની ચીજ છે. એ તો જડની ક્રિયા બહારની છે. અને તેમાં ભાવ હોય તો કદાચિત્ રાગની મંદતા હોય તો એ શુભ છે, અને એ શુભ પણ મલિનભાવ છે. આહાહા ! આવું ! એ પણ ભાવકનો ભાવ છે, જ્ઞાયકનો ભાવ નહીં. જ્ઞાયકનો ભાવ નહીં. ભાવકનો ભાવ છે. આહાહા !

ત્યારે ભાવકભાવ જે દ્રવ્યકર્મરૂપ મોહનો ભાવ તેનાથી જરૂર ભેદભાવ થાય છે. કેમકે ભાવકનો ભાવ છે, એ દ્રવ્ય સ્વભાવ જ્ઞાયકનો ભાવ નથી. આહાહાહા... શું શૈલી ! ગજબ છે શૈલી ! આવી ટીકા અત્યારે ભરતક્ષેત્રમાં ક્યાંય નથી. દિગંબર ધર્મ સિવાય આવી વાત ક્યાંય નથી. આહાહાહા ! અને એનો આત્મા જરીક મધ્યસ્થ થઈ જાય તો તેને કબુલાત આવે કે વાત

તો આ જ છે. ભાવકભાવ જે દ્રવ્યકર્મરૂપ મોહનો ભાવ તેનાથી જરૂર ભેદભાવ થાય છે અને આત્મા જરૂર પોતાના ચૈતન્યના અનુભવરૂપ સ્થિત થાય છે. આહાહા ! એ મલિનભાવ એ ભાવકનો ભાવ પણ જ્ઞાયકનો નહીં, એમ ભેદ કરતાં જ્ઞાયકભાવની પરિણતિ શુદ્ધ થઈ જાય છે. આહાહાહા ! એ રાગથી ભિન્ન પડતાં દ્રવ્યસ્વભાવની શક્તિ પર દૈષ્ટિ પડતાં પર્યાયમાં જ્ઞાનીના જ્ઞાનનો અનુભવ થાય છે. આનું નામ ધર્મ છે. અરે ! હવે આવી વ્યાખ્યા. સમજાણું કાંઈ ? કહો બાબુભાઈ, આવું સાંભળ્યું નથી ક્યાંય ત્યાં માંગરોળમાં એવી વાતો બાપા છે, આહાહા... મીઠી મધુરી વીણા વાગે છે. આહાહાહા !

એ જ્ઞાયકભાવ, આમાં પુનરુક્તિ લાગે એવું નથી. આહાહા.. એ જ્ઞાયકભાવ ભગવાન, એનો વ્યક્તભાવ પ્રગટભાવ તો જ્ઞાયકની પરિણતિરૂપ ભાવ હોય, આ જાણવું દેખવું આનંદ આદિ, અને આ ભાવકનો ભાવ વિકાર છે, એ પર્યાયમાં આમ દેખાય છે તે ભિન્ન છે, એમ જેણે ભેદજ્ઞાન કર્યું. આહાહાહા... એણે જ્ઞાનમાં સ્વભાવની અનુભૂતિ રહી. જે રાગનો અનુભવ હતો મલિનતાનો, તેનાથી ભેદ કર્યો એટલે અરાગનો અનુભવ થયો. અનુભૂતિ શુદ્ધ ચૈતન્યની થઈ. આહાહાહા !

અરે લોકો બિચારા વિરોધ કરે બાપુ માફ કરજો ભાઈ મારગ તો આ છે. તમને દુઃખ લાગે તો શું કરીએ ભાઈ. આહાહા ! વસ્તુ તો આ છે, ત્રણ કાળ, ત્રણ લોકમાં આ જ વસ્તુની સ્થિતિ છે. એને દૈષ્ટિમાં ન લેતાં જે મલિન પરિણામ જે ભાવકનો ભાવ એને દૈષ્ટિમાં લેવો, એ તો મિથ્યાત્વભાવ, સંસારભાવ છે. આહાહા ! પણ એનાથી ભિન્ન પડી કેમ કે એ પરનો ભાવ છે માટે સ્વનો ભાવ નથી માટે ભિન્ન થઈ શકે છે, એમ કહે છે. આહાહા ! એ ઝળક દેખાય છે ઉપયોગમાં એ તો શુદ્ધ ઉપયોગ, ઉપયોગની ચીજ એવી છે, (મલિન) પણ દેખાય છે પણ ઈ છે પરભાવ એને ભિન્ન પાડીને પ્રભુ ચૈતન્યના સ્વભાવ સન્મુખ થવું તેને અનુભૂતિ જ્ઞાનની ને શાંતિની થાય તેને પરમાત્મા અહીં ધર્મ કહે છે. આવી ધર્મની શરતું છે બાપા. આહાહાહા ! એ ભાવાર્થ થયો.

શ્લોક - ૩૦

(સ્વાગતા)

સર્વતઃ સ્વરસનિર્ભરભાવં

ચેતયે સ્વયમહં સ્વમિહૈકમ્ ।

નાસ્તિ નાસ્તિ મમ કશ્ચન મોહઃ

શુદ્ધચિદ્ધનમહોનિધિરસ્મિ ॥૩૦॥

હવે આ અર્થનું કળશરૂપ કાવ્ય કહે છે:-

શ્લોકાર્થ:- [ઇહ] આ લોકમાં [અહં] હું [સ્વયં] પોતાથી જ [એકં સ્વં] પોતાના એક આત્મસ્વરૂપને [ચેતયે] અનુભવું છું [સર્વતઃ સ્વ-રસ-નિર્ભર-ભાવં] કે જે સ્વરૂપ સર્વતઃ પોતાના નિજરસરૂપ ચૈતન્યના પરિણમનથી પૂર્ણ ભરેલા ભાવવાળું છે; માટે

[મોહઃ] આ મોહ [મમ] મારો [કશ્ચન નાસ્તિ નાસ્તિ] કાંઈ પણ લાગતોવળગતો નથી અર્થાત્ એને અને મારે કાંઈ પણ નાતો નથી. [શુદ્ધ-ચિદ્-ઘન-મહઃ-નિધિઃ અસ્મિ] હું તો શુદ્ધ ચૈતન્યના સમૂહરૂપ તેજઃપૂંજનો નિધિ છું. (ભાવકભાવના ભેદ વડે આવું અનુભવ કરે.) ૩૦.

એવી જ રીતે, ગાથામાં ‘મોહ’ પદ છે તેને બદલી, રાગ, દ્વેષ, ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, કર્મ, નોકર્મ, મન, વચન, કાય, શ્રોત્ર, ચક્ષુ, ધ્રાણ, રસન, સ્પર્શન-એ સોળ પદનાં જુદાં જુદાં સોળ ગાથાસૂત્રો વ્યાખ્યાનરૂપ કરવાં અને આ ઉપદેશથી બીજાં પણ વિચારવાં.

શ્લોક - ૩૦ ઉપર પૂ. ગુરુદેવશ્રીનું પ્રવચન

એનું હિન્દી બનાવ્યું છે ને આ કળશમાં બનારસીદાસે,

कहै विचच्छन पुरुष सदा मैं एक हौं । अपने रससौं भर्यौ आपनी टेक हौं ॥

मोहकर्म मम नांहि नांहि भ्रमकूप है । सुद्ध चेतना सिंधु हमारौ रूप है ॥ ३३॥

એ મલિનતાના પરિણામ તો ભ્રમણાનો કૂવો છે, જ્યારે હું “શુદ્ધચેતના સિંધુ હમારો રૂપ છે” “શુદ્ધ ચેતના સિંધુ હમારો રૂપ છે.”

ભાષા કેવી કરી છે, મોહ કર્મ નાહી નાહી ભ્રમ કૂપ છે, એ ભ્રમણા પણ મર્યાદિત કૂવા જેવી છે. આહાહા... આહાહાહા... પણ શુદ્ધચેતના સિંધુ હમારો રૂપ છે. આહાહા ! એ છે દેખો, આ લોકમાં હું આ શ્લોકનું (હરિગીત) બનાવ્યું બનારસીદાસે. આ જગતની અંદર એટલે જગત સિદ્ધ કર્યું, હું સ્વયં પોતાથી જ એટલે કોઈ ઉપદેશ મળ્યો માટે થાઉં છું એમ નહીં. આહાહાહાહા ! ભગવાન અને ગુરુનો ઉપદેશ મળ્યો માટે હું સ્વયં અનુભવરૂપે થાઉં છું એમ નહીં. આમ છે. દેશનાલબ્ધિ મળી માટે હું આમ થાઉં છું ? કે ના. આહાહાહા ! પોતાથી જ, સ્વયં છે ને, હું તો મારા સ્વરૂપથી જ પ્રકાશું છું “એક સ્વં” (શ્રોતાઃ- એ પોતાથી તો બરાબર છે પણ ‘જ’ ક્યાંથી કાઢ્યું ?) ઈ ‘જ’ કાઢ્યું એ પોતાથી ‘જ’ પરથી નહીં એમ સિદ્ધ કરવા કાઢ્યું. (કહ્યું) “સ્વયં એકં સ્વં” એમ આવ્યું ને જુઓ ને “એકં સ્વં” પોતાના એક સ્વરૂપને ભિન્ન રાગાદિને નહીં, ભિન્ન ભાવને નહીં. આહાહાહા !

મારો પ્રભુ એક આત્મસ્વરૂપ પ્રભુ છે. આહાહાહા... ચૈતન્યબિંબ પરમાત્મ સ્વરૂપ મੈ આત્મસ્વરૂપ મੈ એકરૂપ હું. ભિન્ન ભિન્ન પ્રકાર જે છે એ રૂપે હું નહીં. આહાહાહા ! આવું આકરું લાગે ભાઈ. આહાહાહા ! અરે સાંભળવા મળે નહીં, એ બિચારા કે દિ’ વિચારે અને ક્યાં જાય અરે એની રખડપટ કેમ મટે ? “આ લોકમાં હું” એટલે શું ? જગતનું અસ્તિત્વ છે એમાં મારું અસ્તિત્વ પોતાથી પોતાના એકઆત્મસ્વરૂપને અનુભવું છું. આહાહા... હું મારો આનંદનો સાગર નાથ ચૈતન્ય સ્વભાવી ભગવાન એને પરના આલંબન અને અપેક્ષા વિના મારા સ્વભાવને એકરૂપે હું અનુભવું છું. હું આનંદ છું, જ્ઞાન છું, શાંતિ છું, સ્વચ્છ છું, પ્રભુ છું. આહાહા ! આ જીવ અધિકાર છે ને એટલે જીવનું સ્વરૂપ જુદું પાડીને જીવપણું આ છે એમ બતાવ્યું. આહાહાહા ! તેથી રાગને અજીવ કહ્યો, જડ કહ્યો, ચૈતન્ય સ્વરૂપ નહીં માટે જડ, આહાહાહા...

કેમકે રાગ છે તે ચાહે તો ભગવાનની ભક્તિ હો કે ગુરુની ભક્તિ હો, પણ રાગ છે તે અચેતન છે. રાગમાં પોતાને જાણવાની તાકાત નથી, (શું કહ્યું ?) રાગમાં પોતાને જાણવાની તાકાત નથી, રાગ પર દ્વારા, આત્મા દ્વારા જણાય માટે તે રાગ અચેતન ને જડ છે. આહાહાહા...

કહો ઈશ્વરલાલજી, આવી ઈશ્વરતા છે. આહાહા... હવે લોકો બિચારા શું કરે ? વિરોધ કરે. ભગવાન તત્ત્વનો વિરોધ કરે છે પ્રભુ, તારું તત્ત્વ જ એવું છે. ભાઈ, તને એકાંત લાગે કે આ તો વ્રત ને નિયમ ને તપ ને ભક્તિના ભાવને રાગ કહીને ઉડાવી દે છે. આહાહા ! ભાઈ તને ખબર નથી, તારો ચૈતન્ય ભગવાન એકલા જ્ઞાન, દર્શન, આનંદના સ્વભાવથી ભરેલો પ્રભુ એના ઉપયોગમાં રાગ ક્યાંથી આવે ? (ન આવે.)

ત્રિકાળી ઉપયોગ સ્વરૂપ, ઉપયોગમાં ઉપયોગ છે. સંવરમાં આવ્યું ને ભાઈ. આહાહા ! એટલે ? નિર્મળ ઉપયોગ પરિણતિમાં આત્મા છે, રાગમાં આત્મા નથી. આહાહાહા... ગજબ શૈલી ! દિગંબર સંતોની વાતું પરમાત્માને જાહેર પ્રસિદ્ધ કરીને પોકાર મારે છે. દાંડી પીટીને પોકારે છે. દુનિયા માનો ન માનો સમાજમાં સમતોલ રહો ન રહો ! એ નાગા બાદશાહથી આઘા. આહાહા... આહા... દિગંબર સંતો પોકાર કરે છે આમ. આહાહા !

એ પોતાથી જ 'એક' ને સ્વં' એક એક રૂપમેં ભેદેય નહીં, રાગ તો નહીં પણ પર્યાયનો ભેદેય નહીં એવું એક સ્વં, એક સ્વં, એક સ્વં, એક હું, એક પોતે, એક પોતે, આહા... છે ને ? એક પોતાનો એક અને સ્વંનો અર્થ આત્મસ્વરૂપ, એક રૂપ સ્વં. એક એટલે પોતાનો એક, અને સ્વં એટલે પોતાનું સ્વરૂપ 'આત્મ સ્વરૂપ'. આહાહા ! ભાગ્યશાળીને કાને પડે એવી વાતું છે બાપુ રામજીભાઈ કહે છે ને. આહાહા ! આવી વાત છે, ભાઈ (શ્રોતા:- ભાગ્ય લઈને આવ્યા છીએ હવે) એ તો એને કરવાનું છે ને ? (શ્રોતા:- એ તો કરવાનું તો પોતાને જ હોયને) એ તો કહ્યું 'તું અહીંયા સ્વયં એકમએવ કરે છે, બતાવ્યું માટે કરે છે એમ છે નહીં. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- ગુરુ તો બતાવીને અળગા રહે છે) બીજું શું કરે ? વસ્તુ તો આ છે. ગતિ તો એણે કરવી છે ને ? ચાલવું તો એને છે ને ? બીજો મારગ બતાવે, કે જો આ મારગ છે આંહીથી જા, એ બે વાડ વચ્ચેથી, પણ હાલવું તો એને છે ને ? કોઈ હારે આવે ? અને હારે આવે તો પણ હાલવું તો પોતાને છે ને. આહાહાહા !

હું, કહે વિચિક્ષણ પુરુષ, વિચિક્ષણ એટલે જ્ઞાની તેને વિચિક્ષણ કહીએ, જગતના ડાહ્યા એ બધા પાગલ જેવા છે, (શ્રોતા:- પાગલ જ છે પાગલ જેવા એમ નહીં.) જગતના બધા વક્રીલો ને આ મોટા વક્રીલ હતા ત્રીસ વરસ પહેલાં બસો રૂપીયા લેતા, પાગલ મોટા એલ. એલ. બી.વાળા મોટા પૂંછડાં વળગાડયા હોય, વક્રીલાતના હજાર હજારનું દનિયું લેતા હોય, મોટા પાગલ છે. આહાહા !

અહીંયા તો વિચિક્ષણ એને કહીએ કે જેને રાગથી ભિન્ન પડી મારું ચૈતન્ય સ્વરૂપ શુદ્ધ છે, એવો અનુભવ થયો એને વિચિક્ષણ અને ડાહ્યો કહીએ, બાકી બધા પાગલ છે. આહાહાહા... જેના ફળમાં ચાર ગતિ મળે રખડવું એ શું ચીજ છે બાપુ. આહાહા ! અરે રે ભવભ્રમણ કરતો ક્યાં ભવ જાય... અરે રે એક સવારમાં ઓલી દિશાએ જઈએ છીએ ને ત્યાં મૂકે છે શું કહેવાય પ્રકાશ, બેટરી મૂકે છે ત્યાં એકદમ ફુદા એવા આવે ફુદા જંગલમાં બિચારા ચૌરેન્દ્રિય લાગે છે,

આમ શરીર નાનું આમ થાય, આમ થાય, એને કાંઈ ખબર નથી ત્યાં ક્યાં શું કરીએ છીએ, કોણ છે એ, અરે માણસ કે દિ' થાય ? એને આવું સાંભળવું કે દિ' મળે ? અને સાંભળ્યા પછી પણ ભેદ કરે ક્યારે ? બહુ દુર્લભ વસ્તુ ભાઈ. આહાહાહા !

આ લોકમાં હું સમ્યગ્દષ્ટિ જીવ, ધર્મી જીવ એમ પોતાને માને છે, કે હું પોતાથી જ એક 'સ્વં' એક 'સ્વં' આત્મસ્વરૂપને અનુભવું છું. પરને લઈને નહીં, ઉપદેશને લઈને નહીં, રાગને લઈને નહીં, એમ કહે છે. મારો નાથ ભગવાન ચૈતન્ય સ્વરૂપી એને હું એકરૂપ છું, તેને હું અનુભવું છું. આહાહાહા ! આનું નામ વિચિક્ષણ અને સમ્યગ્દષ્ટિ ! આહાહાહા !

“સર્વતઃ સ્વ-રસ નિર્ભર-ભાવં” કે જે સ્વરૂપ મારું સર્વતઃ ચારે બાજુથી પોતાના નિજ રસરૂપ ચૈતન્યના પરિણમનથી પૂર્ણ ભરેલો, આહાહાહા... મારો પ્રભુ તો શુદ્ધ ચૈતન્ય સિંધુ દરિયો મોટો સાગર, આહાહાહા... જ્ઞાનાદિ ગુણોનો તો ગોદામ, મારો નાથ તો જ્ઞાનાદિ ગુણનો ગોદામ. શક્તિનો સંગ્રહાલય, અને સ્વભાવનો સાગર, આહાહાહા... એવો જે સ્વરૂપ સર્વતઃ પોતાના નિજરસરૂપ ચૈતન્યના નિજરસ ચૈતન્યના પરિણમનથી એટલે સ્વભાવથી અહીં વાત છે. સ્વભાવ પૂર્ણ ભરેલાં ભાવવાળું છે. પરિણમન શબ્દ એટલે પારિણામિક સ્વભાવથી ભરેલો પરિપૂર્ણ છે. પરિણમન એટલે પર્યાય ન લેવી. સમજાણું કાંઈ ? આહાહાહા !

અરે સમય ચાલ્યા જાય છે. વીજળીના ઝબકારે આયુષ્ય પૂરું થઈ જશે ભાઈ, એ ઝબકારો ચાલ્યો જશે. આહા... એમાં આ પોરવી લે મોતી. આહાહા ! વિજળીને ઝબકારે મોતી પરોવી લો, સોય પરોવી લો. આહાહા ! મારો નાથ ચૈતન્ય સ્વરૂપ એક સ્વરૂપે બિરાજે છે. નિજરસરૂપ ચૈતન્યના ભાવથી પૂર્ણ ભરેલો ભાવવાળો છું. જ્ઞાન દર્શન આનંદના ભાવથી પૂર્ણ ભરેલો છું, વિકાર તો નહીં પણ અલ્પજ્ઞપણું પણ નહીં. આહાહા !

માટે આ મોહ મારો “કશ્ચન નાસ્તિ નાસ્તિ” કાંઈ પણ લાગતો વળગતો નથી. આહાહાહા ! એ શુભઅશુભ રાગાદિભાવ, એ મોહભાવ કેમ કે એ પર તરફના સાવધાનીવાળો ભાવ, મારા સ્વરૂપના સાવધાનીના ભાવથી એ ભિન્ન ભાવ છે. મારે ને એને કાંઈ લાગે વળગે નહીં. આહાહાહા... ચૈતન્યના સ્વભાવથી ભરેલો હું, એને આ રાગ જે પર તરફનો મોહ ભાવ એ મારે કાંઈ નાસ્તિ નાસ્તિ, કશ્ચન એટલે કાંઈપણ લાગતો વળગતો નથી, અને એને અને મારે કાંઈપણ નાતો નથી. નાસ્તિ નાસ્તિ બે વાર છે ને ? કાંઈ નથી, કાંઈ નથી મારે ને એને. આહાહાહા... આહા...

ત્યારે અસ્તિ શું છે હવે ? મારું હોવાપણું મારું પ્રભુ, એનું હોવાપણું શું છે ? આની તો મારામાં નાસ્તિ છે, અસ્તિપણે મારી મોજૂદગી ચીજ પ્રભુ છે એ શું છે ? “શુદ્ધચિદ્ધન મહઃ નિધિઃ અસ્મિ” આહાહા ! હું તો શુદ્ધ ચૈતન્યના સમૂહરૂપ, છે ? શુદ્ધ ચિદ્ ધન સમૂહ મહઃ નિધિઃ તેજઃ પૂંજનો નિધિ છું. મહઃ એટલે તેજ, આહાહાહા... હું તો શુદ્ધ ચિદ્ધન ચૈતન્યનો સમૂહ, ચૈતન્યનો સમૂહ ભગવાન તો છું હું, આહાહાહા ! એક વાત, તેજઃ પૂંજનો નિધિ મહઃ નિધિ, મહઃ નામ તેજ, નિધિ નામ દરિયો અસ્મિ એટલે હું છું. આહાહા ! આવી વાત છે. ભાવકભાવના ભેદ વડે આવું અનુભવન કરે ત્યારે તેને સમ્યગ્દષ્ટિ અને ધર્મી કહેવામાં આવે છે બાપા. આહાહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? -વિશેષ કહેવાશે (શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ)

પ્રવચન નં. ૧૦૫ શ્લોક - ૩૦ ગાથા - ૩૭

આસો સુદ-૧૦ બુધવાર તા. ૧૧-૧૦-૭૮ સં. ૨૫૦૪

સમયસાર ૩૦ કળશનો વિસ્તાર છે ને, ૩૦ માં એમ આવ્યું કે આ જગતમાં હું એક આત્મા પોતાના સર્વસ્વ સ્વભાવના રૂપથી ભરેલો પદાર્થ છું. જીવનું સ્વરૂપ છે ને અધિકાર છે ને છેલ્લો, આ લોકમાં હું પોતાથી જ પોતાના એક આત્માને અનુભવું છું મારા અનુભવ માટે મને કોઈ ઉપદેશની જરૂર નથી તેમ પોતાના અનુભવ માટે કોઈ રાગની મંદતાના વિકલ્પની પણ જરૂર નથી. આહાહા ! (શ્રોતા:- તો શેની જરૂર છે) જરૂર, પોતાના સ્વભાવ સન્મુખ થઈને અનુભવવું તે, આહાહા ! આવું છે. જનમ મરણ રહિત થવાનો ઉપાય આ છે બાકી તો જનમ મરણ કરીને અનંત કાળથી દુઃખી છે. લોકો કહે છે ને કે આ દયા દાન વ્રત ભક્તિ આદિના પરિણામ હોય તો અંદર આત્માનું કલ્યાણ થાય એ વાત તદ્દન મિથ્યાવાત છે. આહાહાહા !

પોતાથી અનુભવું છું. સ્વરૂપ સર્વતઃ નિજરસરૂપ ચૈતન્યના ભાવથી પૂર્ણ ભરેલો છું, હું ચૈતન્યલોક છું. (શ્રોતા:- એમાં પરિણમન છે એટલે) સ્વભાવભાવ કહ્યું 'તું કાલે પારિણામિક સ્વભાવભાવ, પરિણમન પર્યાય નહીં. ચૈતન્યના આ સ્વભાવભાવથી ભરેલો ભગવાન છું હું. આહાહાહા... ચૈતન્યલોક બપોરે આવ્યું 'તું ને કાલે ચૈતન્યલોક જેમાં અનંતાગુણો 'લોક્યન્તે' એટલે જણાય એવો એ ચૈતન્યલોક છે. આહાહા. એ ચૈતન્યલોકમાં અનુભવમાં જતાં મારો કાંઈપણ રાગ મોહ લાગતો વળગતો નથી. મોહમાં આવ્યું છેને કાલે, પર તરફની સાવધાનીનો જે વિકલ્પ છે, એને ને મારા સ્વભાવને કાંઈ લાગતું વળગતું નથી. આહાહાહા ! હું તો શુદ્ધ ચૈતન્યના સમૂહનો નિધિ છું, ચૈતન્યલોક એના સ્વભાવનો હું તો સાગર નિધિ સિંધુ છું.

(શ્રોતા:- ઈ તો ત્રિકાળી સ્વરૂપની વાત આવી). વસ્તુ એ જ છે પણ અનુભવે છે એ પર્યાય, પણ છો આવો, આહાહાહા. ચૈતન્યલોક પરમાત્મસ્વરૂપ મારું, તેને હું પરના સંબંધ વિના, મોહના સંબંધ વિના મારા સ્વરૂપને હું અનુભવું છું, એનું નામ આત્માનું જ્ઞાન અને આત્મદર્શન કહેવામાં આવે છે. આહાહાહા... આવી વાત છે. જો આજે દશહરા છે ને ? રામ લક્ષ્મણે રામે રાવણના માથા તોડ્યા 'તા અને વિજ્યા દશમી છે, ભરત ચક્રવર્તીએ આજે વિજય-વિજય કર્યો હતો. આહા ! બહારનો, ઇ ખંડનો આ વિજયા છે ને આસો મહિનો વિજય માસ કહેવાય છે. વિજ્યા દશમી એક તો રાવણને માર્યો આજે મહાપુરુષ હતા એ, છતાં માર્યો. (શ્રોતા:- માર્યો એ પરિણામ કેવા ?) એ દુઃખદાયક પરિણામ હતા, પણ બીજો કોઈ ઉપાય નહીં. એ ભૂમિકા વાસુદેવને બળદેવની ભૂમિકા ખેદ અંદર થયો છે ભાવમાં, આહાહા ! રાવણને માર્યો દેહ છૂટી ગયો રાવણનો, એ આ દિવસ છે. છતાં એની (રાણી) મંદોદરી પાસે ગયા બેય (શ્રોતા:- માર્યા પછી ગયા ને) માર્યા પછી ગયા પણ એ તો મારી પદવીને યોગ્ય હતું તે થયું. બા, માતા, હું કોઈનો વેરી નથી, આહાહા ! આહાહા ! જુઓ તો ઉત્તમ પુરુષો, સમ્યગ્દષ્ટિ છે, હું તો આત્મા જ્ઞાનસ્વરૂપ છું. અંદર આ રાગ આવ્યો એને ને મારે કાંઈ સંબંધ નથી પણ આવ્યો. આહા ! અને દ્વેષ આવ્યો છે. એને અને મારા સ્વરૂપને કાંઈ સંબંધ નથી પણ અસ્થિરતાથી આ

કાર્ય થઈ ગયું માતા, આહાહા... રાવણની સ્ત્રીને કહે છે, બા ! માફ કરજો મારાથી અમારાથી આ થયું એ અમે પદવીધર એટલે આ થયું, બીજું શું થાય ? આહાહા ! એના સ્મશાનમાં હારે ગયા. આહાહાહા ! ઈ કાંઈ ઢોંગ કર્યો હશે ? એણે પદવી પ્રમાણે દ્વેષ એ આવી ગયો અને એ સ્થિતિ બની ગઈ, પદવી છે એમને વાસુદેવ બળદેવની. આહાહા... હારે ગયા બાળે છે આમ તળાવની પાળે રામ અને લક્ષ્મણ બેસે છે, આહાહાહા... એ પુરુષોત્તમ પુરુષ રામ, એને આ દેખે છે કે આહાહા... આ સ્થિતિ અંદર જે આવ્યો તો દ્વેષ એને અને મારે કાંઈ સંબંધ નથી, પણ એ આવ્યો અસ્થિરતાથી આહા... એ આ દિવસ છે, આહાહા... એ લંકામાં રામચંદ્રજી આમ બેઠા હશે પાળે તળાવની.... આહાહાહા...

એમ ભરત ચક્રવર્તીને આજે છેલ્લો દિવસ છ ખંડને સાધવાનો હતો. છ ખંડ સાધીને આજે પૂર્ણ થયું, પણ એ સમ્યર્ઠેષ્ટિ હતા. આહાહા... છ ખંડને સાધવાનો વિકલ્પ પણ આવ્યો છે, પણ મારા સ્વરૂપને અને એને કાંઈ સંબંધ નથી. આહાહા... આહા... એમ જાણીને રાગથી ભિન્ન થઈ, મોહથી ભિન્ન થઈ, ભગવાન આત્માના સ્વરૂપને ચૈતન્યલોક મહાપ્રભુ એના સ્વરૂપને અનુભવે. આહાહા ! આ રીતે ગાથામાં ‘મોહ’ પદ છે તેને બદલી ‘રાગ’ શબ્દ લેવો ‘મોહ’ છે ને એને બદલે ‘રાગ’ રાગને અને મારે કાંઈ સંબંધ નથી. રાગને અને મારે કાંઈ નાતો નથી. મારી નાતના નથી. આહાહા ! હું ચૈતન્યલોક આનંદ સ્વભાવથી ભરેલો લોક એને અને રાગને મારે કાંઈ સંબંધ નથી. મારી નાતનો નથી માટે મારે નાતો નથી. આહાહા... મારી જાતનો નથી માટે મારે એનો સંબંધ નથી. આહાહાહા ! એના સંબંધથી રહિત મારી ચીજ પરિપૂર્ણ ભગવાન છે. જીવ સ્વરૂપ ચૈતન્યલોક હું, આહાહા... એને અનુભવું છું. એ જ્ઞાનસ્વરૂપી ભગવાન એને અને રાગને કાંઈ સંબંધ નથી, તેથી ભગવાન આત્મા રાગના રસ વિનાનો ને ચૈતન્યના રસવાળો પ્રભુ, આહાહાહા... એને હું અનુભવું છું એમ સમ્યર્ઠેષ્ટિને આવો અનુભવ હોય છે. આહાહાહા ! મારગ બહુ ઝીણો આકરો બાપુ.

આ તો લોકો કહે લોકની સેવા કરો, ભક્તિ કરો, પૂજા કરો, વ્રત પાળો ઈ તો બધી રાગની ક્રિયા પ્રભુ, રાગના કારણે આત્માને અનુભવ થાય ઈ ત્રણ કાળમાં નહીં. આહાહા !

એ ‘દ્વેષ’ આવ્યો જરી રાવણને મારવાનો, ભરત ચક્રવર્તીને છ ખંડ સાધવાનો, પણ આહાહાહા... એ દ્વેષને અને મારે કાંઈ સંબંધ નથી. મારો ભગવાન આત્માની જાત સિદ્ધ સ્વરૂપીની નાત એને અને આ દ્વેષના અંશને કાંઈ પણ સંબંધ નથી. આહાહા ! હું તો મારા સ્વભાવથી ભરેલો ભગવાન એને જાણું અને અનુભવું. આહાહાહાહા... આનું નામ આત્મજ્ઞાન અને આત્મદર્શન કહેવાય છે. આહાહા...

પછી એનો ભેદ “ક્રોધ” પર પ્રત્યે જરી અણગમો આવી જાય, એને અને મારા ચૈતન્ય શુદ્ધ સ્વરૂપને કાંઈ સંબંધ નથી, એ મારી જાતનો નહીં એ કજાતનો ક્રોધ છે. આહાહા ! મારી જાત તો આનંદ અને જ્ઞાનથી ભરેલો પ્રભુ, એની જાતને અને ક્રોધને કાંઈ સંબંધ નથી, એમ કહીને પોતાના ચૈતન્ય સ્વરૂપથી ભરેલો ભગવાન તેને પર્યાયમાં સન્મુખ થઈને અનુભવું એ હું છું, એ હું આત્મા છું. આહાહાહા !

એમ “માન” જરી માનનો ભાવ આવે કહે છે કે મારી જાતથી ભિન્ન જાત કજાત છે.

આહાહા... એ ચંડાળણીના પુત્ર છે, એ વિભાવના પુત્ર છે, મારો સ્વભાવ એ નહીં. મારા ભગવાનને તો માન વિનાનો સંબંધવાળો હું જાણું છું એમ કહે છે. આહાહા ! કહો હીરાભાઈ ! આવી વાત છે. આહાહાહા ! માન.

“માયા” આહાહા ! માયા, જરી કપટની પર્યાય, એ મારા સ્વભાવની જાત નહીં પ્રભુ. હું તો ભગવાનની નાતનો, ભગવાનની જાતનો, આહાહા... મારું કુળ તો ભગવાનની નાતનું છે. આહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? મારું કુળ તો ભગવાનની નાત તે જાતનું છે, એમાં એ માયા એ મારી નહીં. મારે અને એને કાંઈ સંબંધ નહીં. આહાહા... હું તો માયા રહિત ચૈતન્ય સ્વભાવથી ભરેલો ભગવાન એને અનુભવું છું. આહાહા ! કહો, છોટાભાઈ ! આ મોટાભાઈની વાત છે આ, શાંતિ, શાંતિ, શાંતિ, આત્મા, આહાહા... મારો નાથ તો શાંતિનો સાગર છે. અકષાય સ્વભાવથી શાંતિ, શાંતિ, શાંતિ અને એ મારો સ્વભાવ છે. આ માયા એ તો અશાંતિ. આહાહા... મારી શાંતિની જાતનું એ નહીં. બાપુ આ તો ધીરાના કામ છે બધાય.

ધર્મ કોઈ બહારની પ્રવૃત્તિ કરે, વ્રત પાળે ને ભક્તિયું કરે અને પાંચ મહાવ્રતના પરિણામ એ કોઈ ધર્મ નથી. આહાહા ! આંહી તો એ જાતનો “લોભ” ઈચ્છા આવી મહાવ્રતાદિની કે અરે આહાહાહા... એવી ઈચ્છાને અને મહાવ્રતના પરિણામને ને મારા સ્વભાવને કાંઈ સંબંધ નથી. આહાહાહા !

કાલ તો આવ્યું નહોતું બપોરે ચૈતન્યલોક જેમાં અનંતા અનંતા બાદશાહ ભગવાન એમાં અનંતા ગુણની પ્રજા પડી છે અંદર, આહાહાહા... એવો મારો ચૈતન્યલોક અસંખ્ય પ્રદેશી મારો સ્વદેશ, આહાહા... એમાં મારા અનંતા જ્ઞાનઆદિ વીતરાગી સ્વભાવથી ભરેલો હું છું. આહાહા ! અને તે મારી સંપદામાં ન્યુનતા નથી. આહાહાહા... તેમ પ્રભુમાં સંપદામાં રમણીયતા ભરી છે મારા પ્રભુમાં તો રમણીયતા ભરી છે. આનંદ ને શાંતિમાં રમણ થાય એવી રમણતા પડી છે. આહાહા ! એમાંથી નીકળવું કેમ ગોઠે મને કહે છે. આહાહા ! શશીભાઈ ! આહા... મારો નાથ આનંદનો અને શાંતિથી ભરેલો પ્રભુ એમાં મારી રમણતા એ લોભની રમણતા મારી નહીં. આહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? એ રમણમાંથી નીકળવું ગોઠતું નથી, પણ પુરુષાર્થની મંદતાથી જરી રાગ આવી જાય છે લોભ, મારે અને એને સંબંધ નથી કાંઈ. આહાહાહા !

એમ કર્મ આઠ કર્મને અને મારે કોઈ સંબંધ નથી. આહાહાહા ! જીવને કર્મ ન હોય ત્યારે કોને જડને હોય ? અરે સાંભળને ભાઈ, આઠ કર્મ છે એ તો અજીવ તત્ત્વ, જડ તત્ત્વ છે પ્રભુ ! એ તો જડલોક છે. આહાહાહા ! એક એક પરમાણુમાં અનંત અનંત ગુણોનો એ જડલોક છે. આહાહા ! એવા અનંતા પરમાણુનો પિંડ જે આઠ કર્મ એ જડલોક તે મારો નહીં, મારો તો ચૈતન્યલોક છે. આહા ! આહાહા ! મારા ભગવાનમાં તો આનંદ આદિ શાંતિ આદિ સ્વભાવના સાગર ભર્યા છે. આહાહાહા ! આવું વીતરાગ સ્વરૂપ પરમાત્મા, આહાહા ! એ દયા,દાન, વ્રતનો વિકલ્પ ઊઠે, એ પણ કર્મની જાત છે મારી જાત નહીં, એમ કહે છે. આહાહાહા !

ભાઈ ! આત્મધર્મ સર્વજ્ઞ વીતરાગ ત્રિલોકનાથ પરમાત્માએ કહ્યો એ બાપુ કોઈ અલૌકિક છે પ્રભુ. આહાહા ! એમાં આજ વિજય દશમીનો દિવસ છે. આહાહા ! આત્માનો વિજય કર પ્રભુ આજ. આહાહા ! (શ્રોતા:- આપના આશીર્વાદ જોઈએ) આહાહાહા ! એને કાળ અને રાગ કર્મ

કોઈ નડતું નથી પ્રભુ. આહાહાહા ! એ કર્મ એ મારી નાત નહીં, જાત નહીં, એ તો અજીવ છે. હું તો ચૈતન્યલોક ભગવાન છું એમ અનુભવ કર પ્રભુ તને આત્મામાં આનંદ આવશે, આહાહાહા ! તને સિદ્ધની વાનગી મળશે એમાંથી. આહાહાહા ! ભગવાન આત્મા સિદ્ધ સ્વરૂપી પ્રભુ, એ હું છું એમ જાણતા અનુભવતા સિદ્ધની વાનગી, આનંદની વાનગી મળશે. આહાહાહા !

ભાઈ સ્વભાવ સન્મુખનો પુરુષાર્થ અનંત અનંત પુરુષાર્થ છે ભાઈ, કેમ કે અનંત ગુણોને સ્વીકારવા અને રાગની વિકલ્પદશા કર્મની, સંબંધ છતાં ન સ્વીકારવો, આઠ કર્મનો સંબંધ છે છતાં ન સ્વીકારવો, અને સ્વભાવ અનંતગુણ છે તેને સ્વીકારવો એ બાપુ. આહાહાહા... એવો હું આત્મા મારે ને કર્મને કાંઈ સંબંધ નથી.

“મન” આ મન છે અહીંયા આઠ પાંખડીએ અનંત પરમાણુથી બનેલું એ જડ છે એને અને મારે કાંઈ સંબંધ નથી. અરે અંદર માનસિક ભાવમન જે સંકલ્પ વિકલ્પ એને અને મારે કોઈ સંબંધ નથી. આહાહાહા ! એમ ધર્મી સમ્યગ્દેષ્ટિને આવો અનુભવ હોય છે. આહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? “મન” મન જે છે એને અને મારે કાંઈ સંબંધ નથી, મારો સ્વભાવનો સંબંધ છે એની હારે એનો કાંઈ સંબંધ નથી. એમ ધર્મી જ્ઞાની જીવ પોતાના આત્મસ્વભાવને સંપૂર્ણ વરેલો પરના સંબંધ વિનાનો આ આત્માને અનુભવે તે આત્મા તેને આત્મા કહેવાય, તેને જીવ તત્ત્વ કહેવાય. આહાહાહા !

એમ ‘વચન’ આ વચન છે એને અને મારે કાંઈ સંબંધ નથી. એ તો જડ છે. આહાહા ! આ વાણી છે એ હું બોલી શકું છું, પ્રભુ એ તારામાં નથી ભાઈ. આહાહાહા... એ ભાષા વર્ગણામાંથી ઊઠે છે વચન ભાષા, એને ને મારે કાંઈ સંબંધ નથી. આહા ! હું બોલું છું એમ છે જ નહીં. આહાહાહા ! કોણ બોલે પ્રભુ ? બોલે તે બીજો, એ ભગવાન (આત્મા) નહીં. આહાહા ! ઉપદેશમાં વિકલ્પ આવે પણ મારે અને એને કાંઈ સંબંધ નથી. આહાહાહા ! સમ્યગ્દેષ્ટિ જીવ તત્ત્વને આ રીતે જાણે અને અનુભવે છે. આહાહાહા ! વાણીનો પ્રયોગ થાય તે મારો નહીં, હવે આ લોકો કહે છે તો પછી ઉપદેશ શું કામ આપો છો, આહાહા ! કોણ કરે સાંભળ ભાઈ ! (શ્રોતા:- એ મોટો પ્રશ્ન છે) તમે કહો કે પરદ્રવ્યનું કરી શકે નહીં તો પછી આ મંદિરો અને આ ઉપદેશ શું કરો છો ? પ્રભુ સાંભળ ભાઈ, એ વાણીને કોણ કરે નાથ, તને ખબર નથી. જ્ઞાન સ્વરૂપ, વાણીથી ભિન્ન ગુપ્ત છે. આહાહાહા !

અમૃતચંદ્રાચાર્યે ન કલ્હું ? કે વાણીથી તો મારું ચૈતન્ય સ્વરૂપ ભિન્ન છે, ગુપ્ત છે. એટલે મેં આ ટીકા કરી એમ ન માનશો નાથ. આહાહાહા... આહાહા... અને મારી ટીકાથી તમને સમજાય એમ ન માનશો પ્રભુ. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- ટીકા પુદ્ગલે કરી છે) ટીકા પુદ્ગલે કરી છે ભાઈ. આહાહાહા ! એ વખતે જે શબ્દની પર્યાયનો પરમાણુના ઉત્પન્નનો કાળ હતો ભાઈ. એ વચનમાં પરમાણુ જડ ભાષામાં તે વખતે વચનપણે પરિણમવાની જન્મક્ષણ હતી. તેથી તે ભાષા છે પ્રભુ. એને અને આત્માને કાંઈ સંબંધ નથી. આહાહાહા ! ગળે ઊતરવું (કઠણ) બહારના વ્યવહારની પ્રવૃત્તિમાં પડયા અને મનાવે ધર્મ. આહાહાહા ! આકરી વાતું છે ભાઈ. આહાહાહા !

આ મહિનો જ વિજયા દશમી છે, વિજયા માસ છે આસો માસનું નામ. વિજય માસ છે શાસ્ત્રભાષાએ. આહાહાહા ! કહે છે કે કર્મને અને મારે કાંઈ સંબંધ નથી, ત્યારે જડની સાથે

સંબંધ છે કર્મ ને ? એ જડનું જ સ્વરૂપ છે કર્મ, આહાહા... અત્યારની પ્રવૃત્તિ જગતની એટલી બધી ફેરફાર છે. આહાહા... સાધુઓ અને પંડિતો મોટા એવી જ વાતો કર્યા કરે, આમ કરો આમ કરો, વ્રત કરો, અપવાસ કરો, ભક્તિ કરો. આહાહા ! સાધુને દાન આપો, એ તો બધી પ્રભુ રાગની ક્રિયા છે ભાઈ. આહાહાહા... એને અને મારે કાંઈ સંબંધ નથી. એટલે કર્મનો ભાવક એનાથી થયેલો ભાવ, એ મારે અને એને કાંઈ સંબંધ નથી. સર્વજ્ઞ ભગવાન ત્રિલોકનાથ પરમેશ્વર આમ ફરમાવે છે એ સંતો જગતને આડતીયા થઈને, આહા... જગતને જાહેર કરે છે પ્રભુ. એકવાર સાંભળને પ્રભુ, આહાહા... તારી પ્રભુતા ! વચનની બોલાય એને કર્મ (સાથે) સંબંધ છે એ તારી પ્રભુતા નહીં, તારી પ્રભુતા તો કર્મના સંબંધ વિનાનો છું એ તારી પ્રભુતા છે. આહાહાહા... કર્મના સંબંધમાં છું એ તો પામરતા છે, આહાહાહા ! એ કર્મના સંબંધ વિનાનું તારું તત્ત્વ છે, એ પ્રભુત્વ તત્ત્વ છે. આહાહાહા ! અત્યારે (પ્રરૂપણામાં) ફેરફાર બહુ થઈ ગયો. શું થાય ? આહાહાહા !

‘કાયા’ આ કાયાને અને મારે કાંઈ સંબંધ નથી. આ તો જડની દશા એ હાલે કરે રહે એ બધી જડની ક્રિયા છે. એ આને હું હલાવું એ મારું સ્વરૂપ નથી. આહાહાહા... “કાયાની વિસારી માયા સ્વરૂપે સમાયા એવા નિર્ગ્રંથનો પંથ ભવ અંતનો ઉપાય છે.” આહાહા ! કાયા પરમાણું માટી ધૂળ એને સુંદર લાગે છે. લાગે કે આ સુંદર તે માટી પ્રભુ. આહાહા... એ જડ છે, અજીવ છે, એ અજીવ તત્ત્વ છે. એને અને મારા જીવ તત્ત્વને કાંઈ સંબંધ નથી. આહાહા ! શાસ્ત્રમાં તો એમ આવે કે જીવને પાંચ શરીર છે. ઔદારિક, તેજસ, કાર્મણ ત્રણ શરીર છે. રસ્તામાં કાર્મણ અને તેજસ બે છે, અને ત્રણ છે નારકીને તેજસ કાર્મણ વૈક્રિયિક ત્રણ છે. કોઈ મુનિ આદિ કોઈને તો વળી આહારક અને-એ હોય આહારક શરીર હોય. આત્માને આ શરીર હોય છે કે જડને ? કે એ શરીર જ આત્માને નથી. આહાહા...

આવી વાત છે ભાઈ. ફેરફાર લાગે માણસને વસ્તુ સ્થિતિ આ છે, શરીરની ક્રિયા જે ક્ષણે ક્ષણે આ હાલે ચાલે આ હોઠ હલે એ તો બધી જડની પર્યાય છે, આત્મા એને કરે નહીં અને આત્માને અને એને કાંઈ સંબંધ નથી. આહાહાહા... એ દેહ જે આમ હાલે છે, કહે છે કે, એ આત્માને અને હાલવાની ક્રિયાને કાંઈ સંબંધ નથી. આહાહાહા ! એમ દેહનો પગ જે આમ ફરે છે એને અને જમીનને પણ કાંઈ સંબંધ નથી, જમીન પરદ્રવ્ય છે, આ શરીર પરવસ્તુ છે. જે આ પગ નીચે અડે છે જમીનને શરીર ? ના. આહાહા... આવી વાત કરે કહે.

(શ્રોતા:- પાંચ હજાર ધનુષ્ય ઊંચા રહે છે.) એ વળી જુદું એની હારે શું સંબંધ છે આંહી તો હાલવા છતાં અડતું નથી તે વાત કરવી છે, એની વાત છે. એ વાત કાંઈ અને આ વાત કાંઈ છે. છે ? આહાહાહા... સમજાણું કાંઈ ? પાંચસે ધનુષ્ય ઊંચે છે છતાં ત્યાં આકાશને અડતા નથી. આંહી સંબંધ છે. ઊંચે છે માટે અડતા નથી. એમ સિદ્ધ થાય તેમ છે ? નહીં, નહીં. છે, છે. બધું ફેરફાર ઘણો છે ખ્યાલમાં છે બધો. આહાહા ! સમજાય છે કાંઈ ? આહાહાહા ! શરીર આમ ચાલે છે પગ એને જમીનને અડતો નથી, એમ કહેવું છે. જમીનને અડીને પગ હાલે છે એમ નથી, એ પગ પોતાના કારણના કરણના સંબંધથી આમ ચાલે છે. પોતાને આધારે ચાલે છે. એ શરીરને અને આત્માને કાંઈ સંબંધ નથી એમ કહે છે. જ્યારે ઓલાની હારે સંબંધ નથી, આહા... એમ

કહેવું છે. અહીંયા તો ભગવાન આત્મા ચૈતન્યરસ આનંદ સ્વભાવથી ભરેલો હું મારે અને શરીરને કાંઈ સંબંધ નથી. ત્યારે કેટલાક લોકો એમ કહે, ઠીક! શરીરની ક્રિયા ગમે તે પ્રમાણે આપણે કરીએ અને એ શરીરની છે, એમ માનીએ, કરી શકતો જ નથી પછી પ્રશ્ન ક્યાં છે? આહાહાહા... શરીર જડ છે, અજીવ છે, પુદ્ગલની પર્યાયવાણું તત્ત્વ છે, એને જીવની પર્યાય સાથે પણ કાંઈ સંબંધ નથી, દ્રવ્યગુણની સાથે તો છે નહીં, આહાહાહા... છે ભાઈ વસ્તુ એવી છે. આહાહા... શરીરને કાંઈ સંબંધ નથી.

“શ્રોત્ર” આ શ્રોત્ર ઇન્દ્રિયને અને મારે કાંઈ સંબંધ નથી. આ તો જડની પર્યાય છે. આહાહા... કાન, અંદર આ તો જડની પર્યાય છે. માટી ધૂળની છે આ તો એને અને મારે કાંઈ સંબંધ નથી. આહાહા! શ્રોત્રેન્દ્રિયથી સાંભળે છે ને જાણે છે ને? ના, એ તો જ્ઞાનથી જાણે છે શ્રોત્ર ઇન્દ્રિયથી નહીં, અને તે પણ શબ્દ આવ્યા માટે શબ્દથી જાણે છે, એમ નહીં. શબ્દને અને આત્માને કાંઈ સંબંધ નથી પછી શબ્દ આવ્યા માટે જાણ્યું છે એમ છે નહીં. આહાહા! આવું છે ઉચ્ચલપાથલ, જગતથી જુદી જાત છે ભાઈ, વીતરાગ પરમેશ્વર જિનેશ્વરદેવનો પંથ તો કોઈ અલૌકિક છે.

શ્રોત્ર આ કહે છે કે, આ સાંભળવાનું મળ્યું ને માટે એટલા ઊંચા આવ્યા ને, નિમિત્ત છે ને એકેન્દ્રિયમાંથી, પણ એ શબ્દ સાંભળવાની ક્રિયા (થાય) પણ એ કાન જ જીવને નથી, પછી મળ્યું ક્યાંથી તે કીધું? એકેન્દ્રિયમાં નહોતું અને અહીં મળ્યું એટલું સાધન તો ઊંચું આવ્યું ને? સાધન નથી ભાઈ, આહાહા! આકરું કામ છે. એ ઇન્દ્રિય જ આત્મા નથી.

“ચક્ષુ” “આંખ” એને અને આત્માને કાંઈ જ સંબંધ નથી. એ તો માટી ધૂળ અજીવ આંખ અજીવની પર્યાય માટીની છે પ્રભુ તો આત્મા અરૂપી એનાથી ભિન્ન છે. એને અને આંખને કાંઈ સંબંધ નથી. આંખ વડે જણાય છે ને? ના, જાણનારો તો જ્ઞાન દ્વારા જાણે છે. આહાહાહા! એ ચક્ષુ આત્માની નથી, એને અને આત્માને કાંઈ સંબંધ નથી, જડ છે આ તો માટી પુદ્ગલ.

“સ્પર્શ” શરીરનો આ સ્પર્શ એને અને આત્માને કાંઈ સંબંધ નથી. એ ૧૬ પદના જુદા જુદા ૧૬ ગાથા સૂત્રો વ્યાખ્યાનરૂપ કરવા, વ્યાખ્યાન કરવા એટલે સ્પષ્ટ કરવા એમ કહે છે અને આ ઉપદેશથી બીજા પણ વિચારવા, ટીકામાં તો જયસેન આચાર્યમાં તો એમ લીધું છે કે આથી અસંખ્ય પ્રકાર છે, અસંખ્ય પ્રકારના વિભાવો જે વિકલ્પ છે અનેક પ્રકારના એને અને આત્માને કાંઈ સંબંધ નથી. એ ચૈતન્યથી ભરેલો ભગવાન એવા જડના કોઈપણ સંબંધમાં કાંઈ પણ આવતો નથી. આહાહાહા!

* એકલા શાસ્ત્ર-અભ્યાસમાં જ જે લાગી રહ્યો છે તેને સ્વભાવમાં આવવા શાસ્ત્રાભ્યાસનો નિષેધ કર્યો છે. પણ તે સાંભળીને કોઈ અપદ, સ્વભાવમાં તો જઈ શકતો નથી અને શાસ્ત્રાભ્યાસમાં પ્રવર્તતો નથી તો તે તો નિશ્ચયાભાસી છે.

(દૈજિનાં નિધાન - ૪૩૧)

ગાથા - ૩૭

एवमेव च मोहपदपरिवर्तनेन रागद्वेषक्रोधमानमायालोभकर्मनोकर्म
मनोवचनकायश्रोत्रचक्षुर्घ्राणरसनस्पर्शनसूत्राणि षोडश व्याख्येयानि। अनया
दिशान्यान्यप्यूह्यानि।

अथ ज्ञेयभावविवेकप्रकारमाह-

णत्थि मम धम्मआदी बुज्झदि उवओग एव अहमेक्को।

તં ધમ્મણિમ્મમત્તં સમયસ્સ વિયાણયા બંતિ।।૩૭।।

नास्ति मम धर्मादिर्बुध्यते उपयोग एवाहमेकः।

તં ધર્મનિર્મમત્વં સમયસ્ય વિજ્ઞાયકા બ્રુવન્તિ।।૩૭।।

अमूनि हि धर्माधर्माकाशकालपुद्गलजीवान्तराणि स्वरसविजृम्भितानिवारितप्रसर-
विश्वघस्मरप्रचण्डचिन्मात्रशक्तिकवलिततयात्यन्तमन्तर्मग्नानीवात्मनि प्रकाशमानानि
टङ्कोत्कीर्णैकज्ञायकस्वभावत्वेन तत्त्वतोऽन्तस्तत्त्वस्य तदतिरिक्तस्वभावतया तत्त्वतो
बहिस्तत्त्वरूपतां परित्यक्तुमशक्यत्वान्न नाम मम सन्ति। किञ्चैतत्स्वयमेव च
नित्यमेवोपयुक्तस्तत्त्वत एवैकमनाकुलमात्मानं कलयन् भगवानात्मैवावबुध्यते यत्किलाहं खल्वेकः
ततः संवेद्यसंवेदकभावमात्रोपजातेतरेतरसंवलनेऽपि परिस्फुटस्वदमानस्वाभाव- भेदतया
धर्माधर्माकाशकालपुद्गलजीवान्तराणि प्रति निर्ममत्वोऽस्मि , सर्वदैवात्मैकत्वगतत्वेन समयस्यैवमेव
स्थितत्वात्। इतीत्थं ज्ञेयभावविवेको भूतः।

હવે જ્ઞેયભાવના ભેદજ્ઞાનનો પ્રકાર કહે છે:-

ધર્માદિ તે મારાં નથી, ઉપયોગ કેવળ એક હું,

-એ જ્ઞાનને, જ્ઞાયક સમયના ધર્મનિર્મમતા કહે. ૩૭.

* ગાથાર્થ:- [બુદ્ધ્યતે] એમ જાણે કે [ધર્માદિ:] ‘આ ધર્મ આદિ દ્રવ્યો [મમ નાસ્તિ]
મારાં કાંઈ પણ લાગતાંવળગતાં નથી, [એક: ઉપયોગ: એવ] એક ઉપયોગ છે તે જ
[અહમ્] હું છું’- [તં] એવું જે જાણવું તેને [સમયસ્ય વિજ્ઞાયકા:] સિદ્ધાંતના અથવા
સ્વપરના સ્વરૂપરૂપ સમયના જાણનારા [ધર્મનિર્મમત્વં] ધર્મદ્રવ્ય પ્રત્યે નિર્મમત્વ [બ્રુવન્તિ] કહે છે.

ટીકા:-પોતાના નિજરસથી જે પ્રગટ થયેલ છે, નિવારણ ન કરી શકાય એવો જેનો
ફેલાવ છે તથા સમસ્ત પદાર્થોને ગ્રસવાનો (ગળી જવાનો) જેનો સ્વભાવ છે એવી પ્રચંડ
ચિન્માત્રશક્તિ વડે ગ્રાસીભૂત કરવામાં આવ્યાં હોવાથી, જાણે અત્યંત અંતર્મગ્ન થઈ રહ્યાં
હોય-જ્ઞાનમાં તદાકાર થઈ રૂબી રહ્યાં હોય એવી રીતે આત્મામાં પ્રકાશમાન છે એવાં આ

* આ ગાથાનો અર્થ આમ પણ થાય છે:-‘ધર્મ આદિ દ્રવ્યો મારાં નથી, હું એક છું’ એવું ઉપયોગ
જ જાણે, તે ઉપયોગને સમયના જાણનારા ધર્મ પ્રત્યે નિર્મમ કહે છે.

ધર્મ, અધર્મ, આકાશ, કાળ, પુદ્ગલ, અન્ય જીવ-એ સર્વ પરદ્રવ્યો મારાં સંબંધી નથી; કારણ કે ટંકોત્કીર્ણ એક જ્ઞાયકસ્વભાવપણાથી પરમાર્થે અંતરંગતત્ત્વ તો હું છું અને તે પરદ્રવ્યો મારા સ્વભાવથી ભિન્ન સ્વભાવવાળાં હોવાથી પરમાર્થે બાહ્યતત્ત્વપણાને છોડવા અસમર્થ છે (કેમ કે પોતાના સ્વભાવનો અભાવ કરી જ્ઞાનમાં પેસતાં નથી.) વળી અહીં સ્વયમેવ, (ચૈતન્યમાં) નિત્ય ઉપયુક્ત એવો અને પરમાર્થે એક, અનાકુળ આત્માને અનુભવતો એવો ભગવાન આત્મા જ જાણે છે કે-હું પ્રગટ નિશ્ચયથી એક જ છું માટે, જ્ઞેયજ્ઞાયકભાવમાત્રથી ઊપજેલું પરદ્રવ્યો સાથે પરસ્પર મળવું (મિલન) હોવા છતાં પણ, પ્રગટ સ્વાદમાં આવતા સ્વભાવના ભેદને લીધે ધર્મ, અધર્મ, આકાશ, કાળ, પુદ્ગલ અને અન્ય જીવો પ્રત્યે હું નિર્મમ છું; કારણ કે સદાય પોતાના એકપણામાં પ્રાપ્ત હોવાથી સમય (આત્મપદાર્થ અથવા દરેક પદાર્થ) એવો ને એવો જ સ્થિત રહે છે; (પોતાના સ્વભાવને કોઈ છોડતું નથી). આ પ્રકારે જ્ઞેયભાવોથી ભેદજ્ઞાન થયું.

પ્રવચન નં. ૧૦૫ ગાથા - ૩૭

હવે જ્ઞેયભાવના ભેદજ્ઞાનનો પ્રકાર કહે છે ૩૭. આ ભાવકભાવની વાત કરી, કર્મ છે એ ભાવક છે એનાથી આ ભાવ્યભાવ આ બધી દશાઓ, એનાથી ભિન્ન બતાવ્યો. હવે જ્ઞેય, આત્મા જાણનાર છે અને આ દેવગુરુશાસ્ત્ર, સ્ત્રીકુટુંબ પરિવાર, છ દ્રવ્ય એ બધા જ્ઞેય જાણવા લાયક છે. આહાહા... એને, અને આત્માને કાંઈ સંબંધ નથી. જ્ઞેય જ્ઞાયક સંબંધ વ્યવહાર છે, બાકી એ ચીજ એની નથી. આગળ કહેશે.

ગત્થિ મમ ધમ્મઆદી બુજ્ઞદિ ઉવઓગ એવ અહમેક્કો ।

તં ધમ્મણિમ્મમત્તં સમયસ્સ વિયાણયા બંતિ ।।૩૭।।

(હરિગીત)

ધર્માસ્તિયાકાય છે કાય છે હોં ધર્મ એટલે ધર્મ નહીં પણ ધર્માસ્તિયાકાય નામનું ભગવાને એક દ્રવ્ય જોયું છે, છ દ્રવ્ય ભગવાને ધર્માસ્તિ, અધર્માસ્તિ, આકાશ, કાળ, જીવ અને પુદ્ગલ છ દ્રવ્યો ભગવાને જોયા છે. તો ધર્મ આદિ, આદિ એટલે છયે દ્રવ્યો,

ધર્માદિ તે મારાં નથી, ઉપયોગ કેવળ એક હું,

-એ જ્ઞાનને, જ્ઞાયક સમયના ધર્મનિર્મમતા કહે. ૩૭.

એ ગાથાર્થ. લ્યો એમ જાણે છે ધર્મી કે આ ધર્માસ્તિયાકાય આદિ છ દ્રવ્યો, એમાં દેવગુરુ અને શાસ્ત્ર પણ આવી ગયા, એ પર દ્રવ્ય છે. આહાહા ! એ મારા કાંઈપણ લાગતા વળગતા નથી. આહાહાહા... એ પર જીવ જે છે, એને અને મારે કાંઈ લાગતું વળગતું નથી. આહાહા ! પરમેશ્વર સર્વજ્ઞદેવ છે, ગુરુ નિર્ગ્રંથ આદિ છે, એને અને મારે કાંઈ સંબંધ નથી. આહાહાહા... કાંઈ સંબંધ નથી, આહાહા... મારે અને એને કાંઈ લાગતું વળગતું નથી. એક ઉપયોગ છે એક ઉપયોગ છે તે જ હું છું. આહાહા... જાણવા દેખવાનો ઉપયોગ તે હું છું. એવું જે જાણવું તેને સિદ્ધાંતના, સ્વપરના સ્વરૂપરૂપ સમયના જાણનારા ધર્માત્માઓ મુનિઓ, ધર્મ દ્રવ્ય પ્રત્યે

નિર્મમત્વ કહે છે, ધર્મ અધર્મ આદિ છએ દ્રવ્ય પ્રત્યે, પર જીવ પ્રત્યે, સિદ્ધ પ્રત્યે, આહાહાહા... પંચપરમેષ્ઠિ પ્રત્યે, એ પર જીવ છે મારે અને એને શું સંબંધ ? આહાહાહા !

ટીકા:- સ્વયં, પોતાના નિજરસથી જે પ્રગટ થયેલ છે. ભગવાન આત્મા શુદ્ધ ચૈતન્ય સ્વભાવ તેના અનુભવથી પ્રગટ થયેલ છે, “નિવારણ ન કરી શકાય એવો જેનો ફેલાવ છે” ચૈતન્ય રસવાળો પ્રભુ એની શક્તિની વ્યક્તતા જે પ્રગટ થઈ, આહાહાહા... એ પ્રગટ થયેલ છે. પરને કારણે નહીં એ પોતાના નિજ રસથી જ જે પ્રગટ થયેલ છે. આહાહા... પર્યાયમાં સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન થયું એ નિજ રસથી પ્રગટ થયું છે. કોઈ નિમિત્તના સંબંધના કારણે પ્રગટ થયું છે એમ નહીં. આહાહાહા... ગુરુના ઉપદેશથી પ્રગટ થયું છે એમ નહીં. આહાહા ! આવી વાતું. મારો પ્રભુ નિજરસથી ભરેલો છે અને નિજરસથી પ્રગટ થાય છે, પોતાના સ્વભાવના સામર્થ્યથી પર્યાયમાં પ્રગટ સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન આદિ થાય છે. આહાહાહા...

નિવારણ ન કરી શકાય એવો ફેલાવ છે. જેની નિજરસની શક્તિની પ્રગટતા ભગવાન આત્માની એને કોઈ રોકી શકે નહીં જગતમાં, એવો જેનો વિસ્તાર છે. ભગવાન ચૈતન્ય સ્વભાવ દરિયો છે, સમુદ્ર છે, એ પર્યાયમાં સ્વયં રસથી ઊછળે છે. આહાહા ! એ ચૈતન્ય સરોવર ભગવાન સમુદ્ર એની વર્તમાન પર્યાયમાં જે સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રની પર્યાય એ નિજરસથી ફેલાય છે. આહાહાહા... પરને કારણે નહીં વ્યવહાર હતો માટે ફેલાય છે નિજરસથી એ નહીં, આરે રે... આવી વાત છે. અત્યારે તો એ જ રાડો છે લોકોની, બસ વ્યવહાર કરો તો નિશ્ચય થશે, વ્યવહાર કરો તો નિશ્ચય થશે એવી પ્રરૂપણા, મિથ્યાપ્રરૂપણા છે એ. આહાહાહા... સમજાય છે કાંઈ ?

નિજરસથી પ્રગટ થયેલ છે ભગવાન આત્મા. આહાહા ! શું કહ્યું સમજાણું ? આત્મા આનંદ ને જ્ઞાન સ્વરૂપનો સાગર, આહાહા... તેની સન્મુખ થતાં આશ્રય લઈને નિજરસથી પર્યાય પ્રગટ થાય છે. સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર જે આનંદસ્વરૂપ એ નિજરસથી પ્રગટ થાય છે. કોઈ વ્યવહારથી થાય છે, અને નિમિત્તથી થાય છે, એમ વસ્તુના સ્વરૂપમાં નથી. આહાહાહા ! આવું છે.

નીચે કહ્યું છે જરી, જે ધર્માદિ દ્રવ્યો મારાં નથી, હું એક છું એવું ઉપયોગ જ જાણે છે, એ ઉપયોગને સમયના જાણનારા ધર્મ પ્રત્યે નિર્મમ કહે છે. એ બીજો અર્થ જરી બતાવ્યો પણ ખરેખર તો આત્મા જ આત્માને જાણે છે બસ. આહાહા... આત્મા ઉપયોગથી જાણે છે. એમેય ભેદ છે. એ તો આત્મારામ, આત્મારામ આત્મામાં રમતો જાણે છે. આહાહાહા...

“સમસ્ત પદાર્થોને ગ્રસવાનો” કહે છે, પોતાના જ્ઞાન સ્વભાવનો જે રસ પર્યાયમાં પ્રગટ થાય એને સર્વ પદાર્થોને ગળી જવાનો, જાણવાનો એનો સ્વભાવ છે. આહાહાહા ! જેમ કોળીયો ગળી જાય છે અંદર, એમ છ પદાર્થો જે પર છે અનંત તીર્થકરો, અનંત સિદ્ધો, પંચપરમેષ્ઠિ અનંત પરમાણુ, અનંત પરદ્રવ્ય, એ બધાને જાણવાનો એટલે ગળી જવાનો સ્વભાવ છે. આહાહાહા. જેનો સ્વભાવ છે, ભગવાન આત્માનો જ્ઞાનસ્વભાવમાંથી પ્રગટેલી પર્યાય, એ પર્યાયને બધા અનંત દ્રવ્યોને ગળી જવું- જાણી લેવું એવો એનો સ્વભાવ છે. આહાહા !

“એવી પ્રચંડ ચિન્માત્ર શક્તિ વડે” જોયું ? એવી પ્રચંડ તીવ્ર ચિન્માત્ર શક્તિ વડે ગ્રાસીભૂત કરવામાં આવ્યા હોવાથી એવી ચૈતન્યમાત્રની શક્તિ વડે એ કોળીયો કરી ગયા છ દ્રવ્યોને તો !

આહાહા ! ગ્રાસીભૂત છે ને ? ગ્રાસ, ગ્રાસ- ચૈતન્યશક્તિ ભગવાન આત્મા એના સ્વભાવનો વિસ્તાર થતાં એ સર્વ જગતને ગળી જાય ગ્રાસી, કોળીયો કરી જાય, આહાહાહા... એને જાણી લીધું (બધું) આવી ભાષા હવે આવું સાંભળવા મળે નહીં અને બહારની વાતું બધી કરે વ્રત કરો ને તપસ્યા કરો, આ કરો તે કરો, દાન કરો, દેશની સેવા કરો, અરે ભગવાનની સેવા કરો પ્રતિમાની એ બધો રાગ છે. આહાહાહા !

“ચિન્માત્ર શક્તિ વડે કોળીયો ગ્રાસીભૂત કરવામાં આવ્યા હોવાથી જાણે કે અત્યંત અંતર્મગ્ન થઈ રહ્યા હોય” ભગવાન જ્ઞાનસ્વભાવી પ્રભુ એમાંથી પ્રગટેલી જ્ઞાનદશા, એને છ દ્રવ્યો તો જાણે અંતર્મગ્ન થઈ ગયા હોય, છ દ્રવ્યો અંદર ગરી ગયા હોય, પ્રવચનસારમાં આવે છેને આહાહાહા... એની પર્યાયનો એટલો સ્વભાવ ભગવાનનો છે આત્માનો, કે અનંત સિદ્ધો ને અનંત નિગોદના જીવો, કે અનંત પરમાણુઓ અને અનંત સ્કંધો, એને એક સમયમાં એક ક્ષણમાં જાણવાનો, કોળીયો કરી જવાનો ગ્રાસીભૂત કરવાનો જેનો સ્વભાવ છે. આહાહાહા ! જાણે કે છ દ્રવ્યો જ્ઞાનમાં પેસી ગયા હોય !! એનું જ્ઞાન થયું ને એમ. આહાહાહા !

અરેરે ! આવી ચીજ આકરી પડે જગતને, કુંદકુંદાર્ય તો આ ફરમાવે છે આ, એની ટીકા અમૃતચંદ્રાર્ય કરે છે એ પણ આમ ફરમાવે છે. આહા ! દિગંબર સંતોની તો આ વાત છે. તેથી આધું પાછું કરે એ બધી વિપરીત દૈષ્ટિ છે. આહાહા ! અને વ્યવહાર કરો, વ્રત પાળો, અપવાસ કરો, ભક્તિ કરો, મંદિર બનાવો. આહાહા ! દેશની સેવા કરો, દુઃખીના આંસુ લુઓ, એનાથી તમને લાભ થશે, એ તો મિથ્યાદૈષ્ટિની પ્રરૂપણા છે. આહાહાહા ! આકરું લાગે તેવું છે શું થાય, ભાઈ ? પ્રભુ, તારા હિતની વાત છે ને નાથ. તું પરના સંબંધ વિનાનો અને તું પરના કાર્યને તું કરે ને કરાવે એમ માન પ્રભુ, એમાં તારું શું હિત આવ્યું ? આહાહા !

“જ્ઞાનમાં તદાકાર થઈ ડૂબી રહ્યા હોય” આહાહાહા... શું ? છ દ્રવ્યો, પોતાના સિવાય અનંતા નિગોદના જીવ, અનંતા સિદ્ધના જીવ, પંચપરમેષ્ઠિ અને શાસ્ત્રના શાસ્ત્રોના શાસ્ત્રો જે બાર અંગ લખેલા પડ્યા હોય, આહાહાહા... એ જ્ઞાનની પર્યાયમાં ગ્રાસીભૂત થઈ ગયા હોય અંદર, આહા... ડૂબી ગયા, જ્ઞાનમાં ડૂબી ગયા અંદર છ દ્રવ્યો, એટલે એનું જ્ઞાન થઈ ગયું એમ. આહાહાહા ! આવું છે એ.

એકએક ગાથા સમયસાર એટલે ગજબ વાત છે. ભાઈ. સાક્ષાત્ પરમાત્માની દિવ્ય ધ્વનિ ત્રણલોકના નાથની દિવ્યધ્વનિ છે આ. આહાહાહા !

કહે છે, પ્રભુ તું કોણ છો ? કે હું તો ચૈતન્યલોક છું ને નાથ ! તેમાં ચૈતન્યલોકમાં તો ચૈતન્યશક્તિ ભરેલી છે ને ! અને ચૈતન્યશક્તિની ભરેલી પર્યાયમાં ઈ ચૈતન્યશક્તિ પ્રગટ પોતાથી પ્રગટે છે ને ! આહાહાહા ! એ પ્રગટે છે એમાં છ દ્રવ્યો જાણે ડૂબી ગયા હોય, ગ્રાસીભૂત કોળીયો કરી ગયા હોય, આહાહાહા... એવું છે. ગળી ગયા હોય ગળી-ગળી ગયો જાણે. એટલે ? કોળીયો તો નાનો અને આમ મોહું તો મોટું છે એમ જ્ઞાનની પર્યાય તો મહામોટી છે એમાં છ દ્રવ્યોનો તો ક્યાંય કોળીયો કરી ગયો, એમ કહે છે. આહાહા !

ભગવાન ચૈતન્ય રસનો સાગર એ ચૈતન્યની પર્યાયમાં ઊછળે છે, પ્રગટ થાય છે, તે તેના દ્રવ્ય ગુણ ને પર્યાય ત્રણ થઈ ગયા, એ પર્યાયમાં છ દ્રવ્યો જાણે ગળી જવાય છે, જાણી લે છે,

ડૂબી ગયા છે, કોળીયો કરી ગયો છે, એવું એનું પર્યાયનું સ્વરૂપ છે, ભાઈ આકરું પડે.

એવી રીતે આત્મામાં પ્રકાશમાન છે. કોણ ? એવા ધર્મ, ધર્માસ્તિકાય એક દ્રવ્ય છે, જડ ચૈતન્યને ગતિ કરતાં તેને નિમિત્તરૂપ થાય તેવું એક તત્ત્વ છે, તેનાથી ગતિ થાય છે તેમ નહીં. આહાહા ! એમ નિમિત્તને ધર્માસ્તિકાયવત્ કીધું છે. અહીં જીવ અને જડ (પરમાણું) ગતિ કરે એમાં ધર્માસ્તિકાય નિમિત્ત છે. એમ દરેક પર્યાય પોતાથી પરિણમે ત્યારે તેને નિમિત્ત બીજી ચીજને કહો, પણ પરિણમે છે એ નિમિત્તથી પરિણમે છે એમ નથી. આ નિમિત્ત અને વ્યવહારના મોટા ઝઘડા છે. આ ઉપાદાન ને નિમિત્ત, નિશ્ચય અને વ્યવહાર એમાં ક્રમબદ્ધ એક નથી નાખ્યું માળે. ચાર કારણ બધે વર્ણવે છે. પણ એ ક્રમબદ્ધ ભેગું નાખવું જોઈએ ને ? અહીંયાથી વિરુદ્ધ ચાર કે ચાર લે છે પણ ક્રમબદ્ધ નહીં ને ક્રમબદ્ધનો જો નિર્ણય કરવા જાય તો બધો ફેરફાર ઊડી જાય. આહાહા !

દ્રવ્યની જે સમયે જે પર્યાય અપનેસે થવા યોગ્ય હોય તે થાય છે, તે તેની જન્મક્ષણ છે, બીજા નિમિત્તને કારણે એ થાય છે એમ ત્રણકાળ, ત્રણલોકમાં નથી. હો નિમિત્ત, પણ એથી થાય છે તેમાં, થઈ સમયની તે તે દ્રવ્યની એ જ્ઞેયનો એવો સ્વભાવ, એવું વર્ણવ્યું છે પ્રવચનસારમાં, જેટલા જ્ઞેયો છે, એનો એવો સ્વભાવ છે કે જે સમયે જે પર્યાય ઉત્પન્ન થાય તે તેનો જન્મનો ક્ષણ છે. ઉત્પત્તિનો એ કાળ છે. એ ઉત્પત્તિના કાળમાં ભલે નિમિત્ત હો, પણ નિમિત્તથી ઉત્પત્તિ કાળ થયો છે એમ નથી. આહા... આ મોટા ઝઘડા શિક્ષણ શિબિર હસ્તિનાપુરમાં હમણાં ચલાવશે અહીંની વિરુદ્ધમાં. ઉપાદાનમાં નિમિત્ત હોય તો થાય, નિશ્ચય પણ વ્યવહાર હોય તો થાય. અરે ! ભગવાન સાંભળને ભાઈ એવી તારી વાતો સાધારણ. આહાહા !

આંહી તો કહે છે, એ છ દ્રવ્યો એ જાણવાના સ્વભાવમાં તદાકાર થઈ ગયા હોય, જ્ઞાનરૂપે તદાકાર હોં, વસ્તુ કાંઈ આવતી નથી અહીંયા, એવા કોણ ? ધર્માસ્તિકાય, અધર્માસ્તિકાય એ દ્રવ્ય છે એક જગતમાં, ભગવાને જોયેલું ગતિ કરતા (પદાર્થ) સ્થિર થાય ત્યારે અધર્માસ્તિકાય છે અરૂપી એ નિમિત્ત છે. આકાશ, (અખંડ-એક) કાળ અસંખ્ય છે, પુદ્ગલ અનંત છે, અને અન્ય જીવ, અન્ય જીવમાં સ્ત્રી કુટુંબને પરિવાર પણ આવ્યા અને દેવગુરુ ને શાસ્ત્રેય આવ્યા. શાસ્ત્ર અજીવમાં જાય, દેવગુરુ જીવમાં જાય. આહાહાહા ! દેવગુરુ ધર્મથી પણ લાભ ન થાય એમ કહે છે આંહી તો. આહાહા !

તારો ભગવાન જીવ સ્વભાવ ઊછળે છે અંદર ત્યાં પરનું શું કામ છે તારે એમ કહે છે એ સર્વ પરદ્રવ્યો મારા સંબંધી નથી, એ બધા પરદ્રવ્ય છે, અનંત સિદ્ધ પરદ્રવ્ય છે, પંચપરમેષ્ઠિ પરદ્રવ્ય છે, મારા ભગવાનને (નિજાત્માને) અને એને કાંઈ સંબંધ નથી. આહાહાહા... સમજાણ કાંઈ ? એ પરદ્રવ્યો, સર્વ પરદ્રવ્યો, મારા સંબંધી નથી કેમ નથી ? એ વિશેષ કહેશે. (શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ)

પ્રવચન નં. ૧૦૬ ગાથા - ૩૭ આસો સુદ-૧૧ ગુરુવાર તા. ૧૨-૧૦-૭૮ સં. ૨૫૦૪

સમયસાર ૩૭ ગાથા ટીકા: અપને નિજરસસે જો પ્રગટ હુઈ કયા કહતે હૈ કે આ આત્મા જો ચૈતન્ય શક્તિ ચૈતન્યલોક ઉસમૈસે અપની યોગ્યતાસે નિજ રસસે સમ્યગ્જ્ઞાનકી પર્યાય પ્રગટ હુઈ ૩૭ ગાથા છે ને છેલ્લી, અપને નિજરસસે જો પ્રગટ હુઈ, કોણ ? “પ્રચંડ ચિન્માત્ર શક્તિ” આહાહા... ભગવાન આત્મા ચૈતન્યજ્યોત એના આશ્રયથી પર્યાયમાં અવસ્થામાં ચૈતન્ય શક્તિની વ્યક્તતા પ્રગટ થઈ, એને ચૈતન્યશક્તિ કહનેમૈ આયા હૈ. ચૈતન્યસ્વરૂપ ભગવાન એમાંથી અપના રસસે અપની શક્તિસે, અપના અવલંબનસે, અપનેસે, સમ્યગ્જ્ઞાન જ્યોતિ પ્રગટ હુઈ. “જિસકા વિસ્તાર અનિવાર્ય હૈ” જે જ્ઞાનકી પર્યાય પ્રગટ હુઈ ઉસકા વિસ્તાર અનિવાર્ય હૈ વિશાળ હૈ. એ જ્ઞાનકી દશા વિશાળ હૈ. આહાહાહા... “તથા સમસ્ત પદાર્થોકો ગ્રસિત કરનેકા જિસકા સ્વભાવ હૈ” આહાહા ! ભગવાન આત્મા અપના જ્ઞાન જ્ઞાયક સ્વરૂપ ઉસકી દૈષ્ટિ કરકે જો પર્યાયમૈ સમ્યગ્જ્ઞાનકી ધારા પ્રગટ હુઈ, ઉસકી શક્તિ કિતની હૈ ? સમસ્ત પદાર્થોકો ગ્રસિત કરનેકા સ્વભાવ હૈ. આહાહાહા ! અપને અલાવા સર્વ પદાર્થ અનંત સિદ્ધો, અનંત નિગોદકા જીવ, અનંત પરમાણુ, અસંખ્ય કાલાણું, એક ધર્મ, અધર્મ ને આકાશ એ સબ પદાર્થકો જાનનેકી- ગ્રસિત કરનેકી શક્તિ હૈ. ગ્રહણ કરનેકી શક્તિ હૈ, ઉસકા જ્ઞાન ગ્રહણ કરનેકી શક્તિ હૈ. આહાહા ! આવી વાતું છે. સમસ્ત પદાર્થકો ગ્રસિત કરનેકા, ગ્રસિત કોળીયો કરી જાતે હૈ અંદર જાણે કવળ, આહાહા... ગ્રાસ.

અહીં (જીવ અધિકારમૈ) આખિરકી ગાથા હૈ ને ૩૭-૩૮. જે ભાવેન્દ્રિય હૈ એક એક વિષયકો જાનતા હૈ, એ તો ખંડખંડ જ્ઞાન હૈ, એ તો અજ્ઞાન હૈ, એ વાસ્તવિક જ્ઞાન નહીં. આહાહાહા... ભગવાન આત્મા ચૈતન્ય સ્વભાવના પ્રવાહનો ધોધ, ધ્રુવસાગર, ઉસકા આશ્રયસે, દૈષ્ટિસે ઉસકો અપના જાના, તો અપની પર્યાયમૈ જ્ઞાન કી ધારા શુદ્ધ પર્યાય ઈતની પ્રગટ હુઈ કે સારા લોકાલોકકો ગ્રસિત, કવળ કરી જાય, એસી શક્તિ પ્રગટ હુઈ. આરે આવી વાતું છે. સર્વ જ્ઞેયકો, જ્ઞાનકી પ્રગટ પર્યાય સમ્યકજ્ઞાન સબકો કવળ કરી જાય, ગ્રાસિત કરી જાય, એસી શક્તિ હૈ. આહાહા !

“એસી પ્રચંડ ચિન્માત્ર શક્તિ” એસી પ્રચંડ ઉગ્ર ચિન્માત્રશક્તિ પર્યાયમૈ હોં આહા... રાગ નહીં. એ ચૈતન્યમાત્ર શક્તિકી પ્રગટતા. આહાહા ! ઝીણી વાત છે પ્રભુ. જીવ આત્મા ઈસને જાના કે જિસમૈ આત્મા જ્ઞાયક સ્વરૂપ હૈ એ ઉપર દૈષ્ટિ લગાકર આત્માકા અનુભવ કિયા તો પર્યાયમૈ, અવસ્થામૈ ઈતની શક્તિ જ્ઞાનકી પ્રગટ હુઈ કે સારા અનંત પદાર્થકો ગ્રસિત કરી નાખે, જાણી લે, એસી શક્તિ હૈ. આહા. આ શરીર વાણી મન આદિ પર પદાર્થ, આહાહાહા... દેવગુરુશાસ્ત્ર પણ પર પદાર્થ, લોકાલોક અપની જ્ઞાનકી પર્યાય સિવાય જિતની ચીજ હૈ એ સબ, ઉસકો તો જ્ઞેય (જાના) યહાં જ્ઞાન જાનનેકી શક્તિ હૈ જ્ઞેયકો, એ જ્ઞેય મેરા હૈ એસા તો ઉસમૈ નહીં હૈ. આહાહા... અરે દેવગુરુ ને શાસ્ત્ર પણ મેરા હૈ એસી જ્ઞાન પર્યાયમૈ એસા હૈ નહીં. વો તો ભગવાન આત્મા અનંત અનંત અનંત અનંત જ્ઞાનકા સાગર પ્રભુ, યે જબ અપના સ્વરૂપકા

અનુભવ હુઆ આત્માકા, તો પર્યાયમે જ્ઞાનદશા એસી પ્રગટ હુઈ, ઈસકો આત્માકી ये पर्यायमें समस्त पदार्थको जाननेकी, असित करनेकी, कवलित करनेकी शक्ति है. आहाहाहा !

ઝીણી વાત બહુ ભાઈ. જગતને નિવૃત્તિ નહીં અને આ આખું તત્ત્વ નિવૃત્તિમય તત્ત્વ છે. આહાહા ! “કીયે જાનેસે માનો અત્યંત અંતર્મગ્ન હો રહે હો” કયા કહતે છે. એ છન્નસ્થકા જ્ઞાનકી પર્યાય સમ્યગ્દેષ્ટિકી જ્ઞાન કી પર્યાય, આહાહાહા... ધર્મી સમ્યગ્દેષ્ટિ હુઆ ચૈતન્યસ્વરૂપ પૂર્ણાનંદ મેં હું, એસા ભાન હોકર, પર્યાયમે જો સમ્યગ્જ્ઞાન હુઆ ઈસકી એસી તાકાત છે, કિ અત્યંત અંતર્મગ્ન હુઆ, જાણે સબ પદાર્થ અંતર ઘૂસ ગયા હો. અંતર્મગ્ન હો રહા અપની પર્યાયમે એસા જાનનેમે આયા કે જાણે એ ચીજ અપનેમે આ ગઈ હો. એ ચીજ આતી નહીં, પણ વો ચીજ સંબંધી અપના જ્ઞાન અપનેમે હુઆ, ઉસમે જાનનેમે આતા છે. અરે આવી આકરી વાતું છે.

અત્યંત અંતર્મગ્ન હો રહા છે, દેખો ભાષા ! માનો કે અત્યંત અંતર્મગ્ન(હો રહા છે), ભગવાન જ્ઞાનસ્વરૂપ જેમ અરીસામે સામી ચીજ હો, તો ઉસકા પ્રતિબિંબ પડતે છે ને ? ये प्रतिबिंब ये चीजका, चीज नहीं, એ તો અરીસાકી સ્વચ્છતા છે, એ સ્વચ્છતા છે, પણ એ સ્વચ્છતામે જાણે પરચીજ પેઠી હોય એસે દિખતે છે. એસે ભગવાન આત્મા, આહાહાહા... એકકોર રામ અને એકકોર ગામ. એકકોર ભગવાન આત્માકા સમ્યગ્જ્ઞાન જ્યાં હુઆ તો એ પર્યાયમે સારા લોકાલોક અનંત કેવળીઓ અને અનંત સિદ્ધો જિસમે અંતર્મગ્ન ઉસકા જ્ઞાન હો ગયા, અંતર્મગ્ન હો ગયા હો એસે દિખતે છે. કહેતે છે. ધીરાના કામ છે ભાઈ. આહાહા !

એ ચૈતન્યલોક જિસમે અનંત અનંત ગુણ શક્તિ પડી છે ઉસમેસે એક જ્ઞાન એ જ્ઞાયકકા જ્ઞાન સ્વરૂપકા જ્ઞાન, એસા પર્યાયમે પ્રગટ હુઆ, કે જિસમે લોકાલોક અન્ય પદાર્થ જાણે નિમગ્ન હો ગયા હો. ઉસકા જ્ઞાન હુઆ છે, એ જાણે અંદર નિમગ્ન હુઆ હો, આહાહા ! “જ્ઞાનમે તદાકાર હોકર ડૂબ રહે હો.” આહાહાહા... અરીસામે જેમ અગ્નિને સામે સર્પ હો અને દિખતે છે એ જાણે અંદર એ ચીજ અંદર છે એસે લગે, છે નહીં. છે તો ये अरीसाकी स्वच्छता, એસે ભગવાન આત્મા અપને જ્ઞાનકી સમ્યક પર્યાયકી સ્વચ્છતામે લોકાલોક અનંત દ્રવ્યો જાણે કે અંતર્મગ્ન હો ગયા હો ઉસકા જ્ઞાન હુઆ તો જાણે અંતર્મગ્ન હુઆ. આવી વાત છે.

એ જ્ઞાનકી સમ્યકપર્યાય સ્વકો જાણે, ગુણકો જાણે, લોકાલોકકો જાણે, અનંત પર્યાયકો જાણે, જાણે એક સમયકી પર્યાય જ સર્વસ્વ હો. આહાહાહા... સમજમે આયા ? એ એક સમયકી પર્યાય જ્ઞાનકી સમ્યક જાણે એ સર્વસ્વ હો, લોકાલોકકો જાણે, દ્રવ્યકો જાણે, ગુણકો જાણે, અનંત પર્યાયકો જાણે, આહાહાહા... એક સમયકી પર્યાયમે, એના ઉપયોગમે લોકાલોક જાણે અંતર્મગ્ન હો ગયા હો, જાણે કવળ હો ગયા હો, કોળીયા કર લિયા. આહાહાહા... બાકી પણ બહોત રહા. એ સબકો જાના પણ કવળમે કવળ છોટા ને મોઢા મોટા એસી જ્ઞાનકી પર્યાયકી ઈતની તાકાત કે લોકાલોક જાણે ઈ તો કવળ-કવળ હો ગયા. (શ્રોતા:- કેટલા લોકાલોક) એથી અનંત ગુણા હો તો પણ જાણી શકે એસી તાકાત છે. કવળ કિયા ને ? આહાહાહા !

પ્રભુ તેરા દ્રવ્યગુણકી તો બાત કયા કરના. આહાહાહા... ભગવાન જ્ઞાયક સ્વભાવ આ ઉસકા ગુણ જ્ઞાન આદિ, ઉસકી તો કયા બાત કરના પ્રભુ ? પણ ઉસકા જ્ઞાન હુઆ, એ જ્ઞાનકી પર્યાયમે ઈતની તાકાત છે, કે સારા આત્મા તો જાનનેમે આયા, પણ એ પર્યાય, ભિન્ન જે પદાર્થ

અનંત છે, આહાહાહા ! અનંત સિદ્ધો, અનંત નિગોદકા જીવ, જિસકી સંખ્યાનો પાર નહીં, આહાહાહા ! એ સંખ્યા ને એના ગુણની સંખ્યાનો પાર નહીં, એ સબ જ્ઞાનકી એક સમયકા ઉપયોગમેં, આહાહા... એ સબ જ્ઞાનનેમેં આ ગયા છે. કવળ હો ગયા. જાણે લોકાલોક જ્ઞાનમેં અંતર્મગ્ન હો ગયા. આવી વાત છે. સમ્યગ્દષ્ટિકા જ્ઞાન સ્વરૂપકી પ્રતીતિ અખંડ આનંદ પ્રભુ એની આગળ આ સબ પદાર્થો તુચ્છ છે, એ સબ પદાર્થ અપના જ્ઞાનકી પર્યાયમેં એસે જ્ઞાનનેમેં આતા છે, કે જાણે કવળ હો ગયા હો, જાણે સબ અંતર્મગ્ન હો ગયા છે, અને મેં યેહી એક જ હું, આહાહાહા ! 'અહમ્ એકો' છે ને ? આગળ આવશે છેલ્લી આડત્રીસમાં આવશે ને. આહાહાહા !

જ્ઞાનમેં તદાકાર હોકર ડૂબ રહે હો, ઈસ પ્રકાર આત્મામેં પ્રકાશમાન દેખો ત્યાં ચિત્તિશક્તિ કીધી 'તી ને પણ એ અહીંયા પ્રકાશમાન પર્યાય લે લેના, આત્મામેં પ્રકાશમાન યહ ધર્માસ્તિ, ધર્માસ્તિકાય છે ને ચૌદ બ્રહ્માંડમેં એક ધર્માસ્તિ દ્રવ્ય તત્ત્વ છે કે જડ ચૈતન્ય ગતિ કરે તો ઉસમેં નિમિત્ત કહનેમેં આતા છે. એ ધર્માસ્તિકાય અહીંયા ઘૂસ ગયા અહીં ઉસકા જ્ઞાન આ ગયા. જ્ઞેય છે ને ! તો અપના જ્ઞાનકી પર્યાયમેં ધર્માસ્તિકાયકા જ્ઞાન હો ગયા. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? ધર્માસ્તિ નામકા પદાર્થ છે તો યહાં આત્મા જ્ઞાયક સ્વરૂપકા જ્યાં જ્ઞાન હુઆ તે એ જ્ઞાનકી પર્યાયમેં ધર્માસ્તિકાય જ્ઞેય છે ઉસકા જ્ઞાન હુઆ તો ધર્માસ્તિકાય પદાર્થ જાણે અંદર આ ગયા, અંતર્મગ્ન હો ગયા, ઉસકા જ્ઞાન છે. આહાહા... આહાહાહા ! અને એ ધર્માસ્તિકાયમેં પણ અનંત ગુણ, આહાહા ! અનંત અનંત ગુણ, અનંત અનંત ગુણ એ સબ જાણે જ્ઞાનકી પર્યાયમેં જ્ઞેય હોકર આ ગયા. આહાહાહા !

એમ અધર્માસ્તિકાય, અધર્મ એક દ્રવ્ય છે, જીવ ને જડ ગતિ કરતાં સ્થિર રહે, તો સ્થિરમેં નિમિત્ત એક અધર્માસ્તિકાય નામકા એક તત્ત્વ છે. એ તત્ત્વ પણ સમ્યક્ જ્ઞાયક સ્વભાવકા જ્ઞાન હુઆ તો એ જ્ઞાયક પર્યાયમેં અધર્મ તત્ત્વ જાણે અંદર ઘૂસ ગયા હો, ઉસકા જ્ઞાન હુઆ. જ્ઞાયક ને જ્ઞેયકા સંબંધમેં જ્ઞેયકા જ્ઞાન હુઆ. આહાહાહા ! આવી વાતું છે.

આકાશ ! ઓહોહો ! આકાશ-આકાશ જિસકા અંત નહીં અને જિસકા ગુણકા ભી અંત નહીં, આહાહાહા... એસા આકાશ નામકા દ્રવ્ય, જ્ઞાયક સ્વભાવકા જ્ઞાન હોનેમેં યે પર્યાયમેં યે આકાશકા જ્ઞાન હો ગયા. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? એક આકાશમેં અનંત અનંત અનંત અનંત પ્રદેશ, જિસકા અંત નહીં, ઔર એક આકાશમેં અનંત ગુણ, જિસકા અંત નહીં, એ આકાશ નામકા પદાર્થ. આહાહા ! ભગવાન જ્ઞાયક સ્વભાવકા જ્ઞાન હુઆ, ઉસમેં યે આકાશકા જ્ઞાન હો ગયા, ક્યોંકિ પર્યાયકા સ્વભાવ સ્વપરપ્રકાશક છે અપને સે, એ પરકા પ્રકાશક અપનેસે છે, એ પર છે તો જાના એસા હી નહીં. આહાહાહા !

અપના જ્ઞાયક ભગવાન ચૈતન્ય સ્વરૂપ પ્રભુ એકલો ચૈતન્યલોક, આહાહા ! ઉસકા જ્યાં લોકન્ટે જ્ઞાન હુઆ એ જ્ઞાનમેં ઈતની તાકાત છે કે આકાશ પદાર્થકા ક્ષેત્રકા અંત નહીં ગુણકા નહીં ઉસકા ભી જ્ઞાન હો ગયા. આહાહાહા ! એ આ તો હજી મતિશ્રુત જ્ઞાનકી પર્યાયકી બાત ચલતી છે. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- મતિશ્રુતમાં તો પરોક્ષ જણાય) પરોક્ષ ભલે હો પણ જાણવાની શક્તિ ઉસમેં અપનેસે હો ગઈ છે પરોક્ષ ને પ્રત્યક્ષ મેં ઈતના ફેર છે પણ છે બરાબર જેવું કેવળી જાણે છે તેવું જ શ્રુતજ્ઞાની જાણે છે. આહાહાહા !

જેના દ્રવ્યગુણનો તો પાર નહીં શક્તિઓનો ભગવાન આત્મા, જિસકા જ્ઞાન હુઆ એ જ્ઞેય જ્ઞેય જ્ઞેય બનાકર સ્વકો જ્ઞેય બનાકર જ્ઞાન હુઆ સમ્યક, ઉસમેં પરજ્ઞેયકા જ્ઞાન ઐસા આ ગયા, જાણે અંતર્મગ્ન હો ગયા હો. આહાહાહા ! આવો માર્ગ છે. ‘આકાશ’ આવ્યું ને ?

“કાળ” અસંખ્ય કાલાણું છે એક એક કાલાણુંમેં અનંત અનંત ગુણ છે એ અસંખ્ય કાલાણુંઓ સંખ્યાએ અસંખ્ય છે પણ એના ગુણની સંખ્યાએ અપાર છે. ઐસા કાળ પદાર્થકા ભી, ઓહોહો ! પ્રભુ તેરી જ્ઞાન પર્યાય, સ્વકો જાનનેમેં આયા તો સ્વપરપ્રકાશક પર્યાય હુઈ, ઉસમેં કાળકા જ્ઞાન આ ગયા. (શ્રોતા:- કાળ તો ઉપચારિક દ્રવ્ય હૈ) વાસ્તવિક જ્ઞાન હૈ કાળ હૈ યે. ઉપચારિક શ્વેતાંબર કહેતે હૈ. જૂઠ હૈ. આહાહા ! કાળ નામના પદાર્થ અસંખ્ય નિત્યાનિત્ય હૈ, પર્યાયસે અનિત્ય હૈ, વસ્તુસે નિત્ય હૈ કાળ. એ કાળમાં અનંત અનંત ગુણ હૈ જિતના ગુણ ભગવાન આત્મામેં હૈ, જિતના આકાશમેં હૈ ગુણ ઈતના હી એક કાલાણુંમેં ગુણ હૈ. અરે આહાહાહા ! એ અસંખ્ય કાલાણુંઓ અપના સ્વરૂપકા જ્ઞાન હુઆ સ્વપરપ્રકાશક પર્યાયમેં સ્વકો તો જાનતે હૈ તબ તો પરપ્રકાશકકા જ્ઞાન યથાર્થ હુઆ. આહાહાહા !

‘પુદ્ગલ’ આત્માકી અનંત સંખ્યાસે પુદ્ગલકા પરમાણુ અનંતગુણા હૈ, એ અનંતગુણા પરમાણુઓ અને એક એક પરમાણુમેં આત્મામેં જિતના ગુણ હૈ ઈતના ગુણ ઈસમેં જડમેં હૈ એકએક પરમાણુ ઐસા અનંત પરમાણુ જે આત્માકી સંખ્યા અનંતસે અનંત ગુણા હૈ, ઐસા પુદ્ગલકા જ્ઞાનકી પર્યાય હો પ્રભુ તને તેરી શક્તિકા જ્યાં જ્ઞાન હુઆ, એ જ્ઞાયકકા જ્ઞાન હુઆ, સ્વદ્રવ્યકા જ્ઞાન હુઆ, તો એ પર્યાયમેં ઐસા અનંત અનંત પુદ્ગલના પરમાણુ અને એ પરમાણુમેં અનંત ગુણ સબકા જ્ઞાન હો ગયા. આકરી વાત છે પ્રભુ. આહાહા ! તારા દ્રવ્યગુણની તો શું કહેના પણ એ દ્રવ્યગુણકા જ્ઞાન હુઆ, એ પર્યાયમેં ઈતની તાકાત હૈ, જાણે કે એ પર્યાય એક જ વસ્તુ હો બસ. એમાં સ્વભાવકા જ્ઞાન આ ગયા.

ઐસી સમ્યગ્જ્ઞાન, સ્વજ્ઞાયકકા જ્ઞાન હોનેસે પરકા જ્ઞેયકા જ્ઞાન અંદર આ ગયા. આહાહાહા ! સમજાય છે કાંઈ ? વાતું બાપા ! આ ભગવંત તારી વાતું જુદી છે ભાઈ. આ બહારની ચીજો ભપકા લાગે એ તો બધા જડ છે ધૂળ છે. એ બધા પદાર્થ જડ છે, એનું અહીંયા જ્ઞાન આ ગયા એમ કહેતે હૈ. (શ્રોતા:- એનું જ્ઞાન કે એ સંબંધી પોતાનું જ્ઞાન) એ સંબંધીનું પોતાનું જ્ઞાન પોતામાં આવી ગયું એનું બધાનું, એથી કહ્યું ને જાણે એ પદાર્થો બધા અહીંયા ઘૂસ ગયા હો, પદાર્થો આવ્યા નહીં પણ પદાર્થ સંબંધી જે અપના જ્ઞાન હૈ ઉસમેં જાનનેમેં આ ગયા. અરે આવી વાતું હવે.

ભાવેન્દ્રિય તો ખંડખંડ જ્ઞાન એ અજ્ઞાન છે. આહાહા ! એમાં એ જ્ઞાનમાં સ્વને જાનનેકી તાકાત નહીં ફક્ત પર જાના, ખંડખંડ જ્ઞાનમેં, આહાહાહા... એ ખંડખંડ જ્ઞાન પરવશ હૈ, દુઃખરૂપ હૈ, આહાહા... ઔર ભગવાન આત્મા જ્ઞાયકકા જ્ઞાન, પૂર્ણ હૈ, સ્વવશ હૈ, સુખરૂપ હૈ. આહાહાહા...

ચૈતન્ય જ્ઞાયક સ્વભાવ ભગવાન આત્મા ઉસકા જ્ઞાન હોનેસે એ દ્રવ્ય સ્વભાવકા જ્ઞાન હોનેસે એ જ્ઞાનકી પર્યાયમેં, આહાહાહા... અનંત અનંત અનંત શરીરો, અનંત નિગોદના જીવ અને એક એક એક નિગોદને બે-બે શરીર, તેજસ ને કાર્મણ, અંગુળના અસંખ્ય ભાગમાં અનંત આત્માઓ એક એક આત્મામાં તેજસ કાર્મણ શરીર એક એક તેજસ કાર્મણ શરીરમાં અનંતા

સ્કંધો, એક એક સ્કંધમાં અનંત પરમાણુઓ, અને એકએક પરમાણુમાં અનંત ગુણા ગુણા. આહાહાહા... એ સર્વજ્ઞ સિવાય આ કોણ કહે ? અને એ (જાનના) તેરા સ્વભાવ એસા હૈ કહે છે. આહાહાહા !

ભગવાન તું જ્ઞાતાદેષ્ટા હૈ ને ? તેરી ચીજ તો જ્ઞાતા દ્રષ્ટા પ્રભુ હૈ ને ? એ જ્ઞાતાદ્રષ્ટાકા જ્ઞાન હુઆ સ્વસ્વરૂપકા જ્ઞાન હુઆ, એ જ્ઞાનકી પર્યાયમેં પર જિતના જ્ઞેયો ને ગુણ હૈ, સબકા જ્ઞાન આ જાતા હૈ. આહાહાહા... ઝીણી ગાથા બહુ છે બાપા. આહાહાહા... વસ્તુ સ્થિતિ આ છે. આહાહા !

એ પરમાણુના તો અનંતા લાડવા, અનંતા મેસુબ, અનંતા રસગુલ્લા આદિ પરમાણુના પિંડ હૈ. આહાહાહા ! આ અનંતા રજકણનો પિંડ શરીર હૈ. અનંતા રજકણનો પિંડ કાર્મણ ને તેજસ શરીર હૈ, એક એક રૂપીયાને પાઈમેં અનંત પરમાણુ હૈ, નોટ અનંત પરમાણુના સ્કંધ છે. ઈસમેં અનંત પરમાણુ હૈ એકએક પરમાણુમેં અનંત ગુણ હૈ એ સબ પુદ્ગલકા જ્ઞાન, આહાહાહા... ભગવાન આત્મા ઉસકા જ્ઞાન હોનેસે, સ્વલક્ષમેંસે જ્ઞાન આયા, આહાહાહા... તો યે જ્ઞાનકી પર્યાયમેં અનંતા સ્કંધો આ શરીરાદિકા જ્ઞાન (સભી કા) જ્ઞાન હો જાતા હૈ, મેરા હૈ એસા ઉસમેં હૈ નહીં. આહાહાહા... આવું છે પ્રભુ.

તેરા દ્રવ્યનું તો શું કહેવું, ગુણનું તો શું કહેવું, પણ એની એક જ્ઞાનની એક પર્યાયની વાત આવી છે. આહાહાહા... ભલે ઉપયોગ અસંખ્ય સમયે લાગુ પડે, પણ એની એક પર્યાયમાં જ આ બધું હોય છે. આવું જ્ઞાન થાય, ત્યાં ભેગો આનંદ હોય છે. આહાહા... એ જ્ઞાન થતાં સ્વ-વશતા હોય છે એ જ્ઞાન હોતા નિરાલંબી પરિણતિ પ્રગટ થતાં, આહાહાહા... અનંતા અનંતા પરમાણુ, આખો લોક પરમાણુથી ઠાંસીને ભર્યો છે. અહીંયા અંગુળના અસંખ્ય ભાગમાં અનંતા સ્કંધ છે, એક એક સ્કંધમાં અનંતા પરમાણુ છે, એક એક પરમાણુમાં અનંતા ગુણ છે. અનંતા ગુણની અનંતી પર્યાય છે. આહાહાહા... એ સબકા જ્ઞાન પ્રભુ તેરા જ્ઞાન હોનેસે (હોતા હૈ) કિતની તાકાત હૈ દેખ તો ખરો, પરકા જ્ઞાન તો અનંત બૈર ક્રિયા કહે છે, આહાહા ! એ વાસ્તવિક જ્ઞાન હી નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

પુદ્ગલ, પુદ્ગલમેં કયા બાકી રહ્યા ? આ ફર્નિચર ને મકાનો ને મહેલને અનંત અનંત પૈસા અને રૂપીયા એ તો જ્ઞાનકી પર્યાય પ્રગટ હુઈ તો એમાં જાનનેમેં આ ગયા બસ. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- જ્ઞાન ન થાય ત્યાં સુધી તો માલિકીનો પ્રશ્ન નથી) માલિક ધૂળેય નથી. માલિક માલિક માને અજ્ઞાની મૂઠ હૈ. પરજ્ઞેયનો માલિક હું એમ માને મૂઠ હૈ. આહાહાહા ! સ્વજ્ઞેયકા માલિક હુઆ અપના ચૈતન્ય જ્યોત જ્ઞાનકા પરિપૂર્ણ ભંડાર એસા તો અનંત ગુણ પ્રભુમેં, એસા જ્ઞાયક ચૈતન્ય એના આશ્રયે, આહાહા... એને લક્ષે, જે જ્ઞાનદશા થઈ, હુઈ એ જ્ઞાનમેં અનંતા પુદ્ગલોને અડયા વિના સ્પર્શ્યા વિના, આહાહા... એ અનંતા પુદ્ગલમેં, વર્તમાન જ્ઞાનકી પર્યાય પ્રવેશ કર્યા વિના, (જાણી લે).

એ ઓલો ભાવસાર યાદ આવ્યો અરે ભગવાન વેદાંતી ટજમાં પૂછ્યું 'તું રાણપુર અરે ભગવાન એમ નથી. કીધું ભાઈ, અનંતને એક માનવું છે ને એટલે પછી જ્ઞાન પેસે ત્યારે એક થઈ જાય. અરે એમ નથી, ભાઈ વેદાંતે પર્યાય માની નથી. નિશ્ચયાભાસી મિથ્યાદૈષ્ટિ હૈ. ભલે

એ આત્માની વાતું કરે. આહાહાહા !

યહાં તો ભગવાન જ્ઞાયકનો પિંડ પ્રભુ એના સ્વલક્ષે જે જ્ઞાન થયું, તે જ્ઞાનની પર્યાયમાં આટલી તાકાત કે અનંતા અનંતા અનંતા અનંતા અનંતા દ્રવ્યો અને એક એક દ્રવ્યોમાં અનંતા અનંતા અનંતા અનંતા અંત ના આવે એટલા ગુણો એને એમાં પેઠા વિના, એને અડયા વિના, અથવા એનું અસ્તિત્વ છે માટે અહીંયા જ્ઞાન થાય છે એમ પણ નહીં. આહાહાહા ! જ્ઞાનની એક સમયની પર્યાય જ ઈતની તાકાતવાળી છે, અપની પર્યાયકા અસ્તિત્વ ઈતના હૈ. આહાહા ! અરે આવી તત્ત્વની વાત મૂકી દઈને બહારમાં વ્રત કર્યાને અપવાસ કર્યા ને એમાં ધર્મ માન્યો અજ્ઞાનીએ, રખડી મરશે. આહાહાહા !

એ અનંતા પુદ્ગલ પરાવર્તન કર્યા એનું પણ પર્યાયમાં જ્ઞાન થાય કહે છે, એમ કહે છે. આહાહા... અનંત પુદ્ગલમાંય છે ને ? અનંતા પુદ્ગલ પરાવર્તન કર્યા. આહાહા... એનું અહીંયા અનંત પુદ્ગલ પરાવર્તનનો જેમાં અભાવ છે, જેમાં રાગનો અને શરીરનો અભાવ છે, જેમાં એક સમયની પર્યાયનો પણ જેમાં અભાવ છે, એવા દ્રવ્યનું જ્ઞાન અને શ્રદ્ધા થતાં, આહાહાહા... એ પર્યાયમાં અનંતા પુદ્ગલ પરાવર્તન કર્યા એનું જ્ઞાન થાય. આહાહાહા... આવી વાતું છે.

એ કહેશે અંતરંગતત્ત્વ તો હું આ છું. આહાહા ! ઝીણું પડે પ્રભુ પણ સત્ય તો આ હૈ. આહાહાહા ! અન્ય “જીવ” હવે અનંતા સિદ્ધો, આહાહા... અરિહંતો આચાર્ય ઉપાધ્યાય સાધુ જે કેવળી છે અનંત સિદ્ધ લાખો કેવળી હૈ એ સબ જીવ અન્ય એનું સ્વજ્ઞેયનું જ્ઞાન થતાં ભગવાન આત્મા સ્વપરપ્રકાશકનો પિંડ પ્રભુ, એનું જ્ઞાન થતાં એ જ્ઞાનની પર્યાયમાં અનંતા પંચપરમેષ્ઠિઓ, આહાહા... નમો લોએ સવ્વ ત્રિકાળવર્તી અરિહંતાણં એ ત્રણેય કાળના અરિહંતો, આહાહા... ત્રણેય કાળના સિદ્ધો, ત્રણેય કાળના આચાર્યો, ઉપાધ્યાયો, સાધુઓ, એથી અનંત ગુણા બીજા નિગોદના જીવો, આહાહાહા... એ બધું “અન્ય જીવ” એ જ્ઞાનની પર્યાયમાં જણાય છે. કહે છે આહાહાહા ! એ ભૂત ને ભવિષ્યના કાળના થઈ ગયા અને થાશે તીર્થકરો, આહાહાહા ! એ ચૈતન્યના મહાપ્રભુ, એનું જ્ઞાન થતાં એ ત્રણકાળના અરિહંતો, સિદ્ધો, આચાર્યો, આહાહા... કાળ આવી ગયો ને એટલે કાળમાં રહેલા પણ બધા આવી ગયા, એ જ્ઞાનની પર્યાયમાં તેનું જ્ઞાન થાય.

અનંત તીર્થકરો, સંતો મુનિઓ થશે, અનંત થઈ ગયા અને અનંત સિદ્ધપણે હૈ, બાકી બધા સંખ્યાત હૈ, ઉસકા જ્ઞાન ભગવાન તેરી જ્ઞાનકી પર્યાય સ્વકા જાનનેમે ઈતની તાકાત હૈ કે એ સબકો એક સમયમે જાન લેતી હૈ. આહાહાહા ! આવી વાતું હવે. સમજમે આયા ? આ શું હશે આ ને ધર્મમાં આવી વાત હશે ? ભગવાન તારો ધર્મ જ્ઞાનસ્વભાવ અને એ જ્ઞાનસ્વભાવી ભગવાન એનું જ્ઞાન થતાં, આહાહાહા... એ જ્ઞાનની પર્યાયમાં અનંતા જીવો, જે અન્ય, સ્વ જીવથી અન્ય, એનું જ્ઞાન એક સમયની પર્યાયમાં આવી જાય છે. સમજાય છે કાંઈ ? આહાહાહા !

અન્ય જીવો, હવે આમાં દેવગુરુય આવ્યા, અરિહંત સિદ્ધેય આવ્યા, એનાથી આત્માને લાભ થાય એ વાત રહેતી નથી એમ કહે છે. આહાહાહા ! અ તો આવી ગયું તું નહીં ? સ્વયમેવ પરની અપેક્ષા વિના સ્વયમેવ જ્ઞાન પોતાથી થાય છે, આહાહાહા ! ઉપદેશ વિના. ઉપદેશ મળ્યો માટે થાય છે એમ નહીં, આવ્યું તું ? આહાહા ! જેને સ્વજ્ઞાન થવામાં ઉપદેશની પણ અપેક્ષા

નથી. આહાહાહા... છતાં દેશનાલબ્ધિ હોય છે, પણ એ હોવા છતાં સ્વના જ્ઞાન થવામાં તેની અપેક્ષા નથી. આહાહા ! આવું સ્વરૂપ છે.

અરે, તું કેવડો મોટો ? તારી પર્યાયમાં મોટપનો તો પાર નથી પ્રભુ, દ્રવ્યગુણની તો શું વાત કરવી ? એ તો મહાપ્રભુ આનંદનો ભંડાર, જ્ઞાનનો ભંડાર, શ્રદ્ધાનો ભંડાર, ઈશ્વરતાનો ભંડાર અનંત અનંત શક્તિનો તે ભંડાર પ્રભુ, પણ એવા અનંત શક્તિના ભંડારવાળું તત્ત્વ, એનું જ્ઞાન થતાં, આહાહાહા... ભાવેન્દ્રિયથી અગિયાર અંગનું જ્ઞાન થયું એ અજ્ઞાન અને સ્વના જ્ઞાયકના આશ્રયે જે જ્ઞાન થયું તે અનંતા જીવને જાણે એવું જ્ઞાન, આહાહાહા... કાને વાત પડવી મુશ્કેલ પડે એવી છે, બાપુ તારી મોટપની શી વાત કરવી તને એ વાત બેસતી નથી, પામર તરીકે માન્યો છે ને. આહાહા !

અહીંયા તો ભગવાન આત્મા જ્ઞાયક સ્વરૂપી પ્રભુ એકલો જ્ઞાયક સ્વભાવ ધ્રુવ ચૈતન્ય ઉસકા જ્ઞાન હોનેસે પરકી બાત યહાં નહીં, અહીં તો સ્વકા જ્ઞાન હોનેસે એ પર્યાયમેં પરકા જ્ઞાન સહજ હો જાતા હૈ. ઝીણી છે ભાઈ વાત, જીવ અધિકાર છે ને ! જીવ અધિકારની જ્ઞાનની પર્યાયનો અધિકાર, ધર્મ સમજયો, સમ્યગ્દર્શન પામ્યો, ભગવાન પૂર્ણાનંદના નાથને પ્રતીતમાં લિયા. આહાહા ! પૂર્ણાનંદનો નાથ ઈસકા જ્ઞાન હુઆ, એ જ્ઞાનકી પર્યાયકી આ બાત ચલતી હૈ. આહાહા ! જાણે કે અનંતા જીવો સિદ્ધો છે, એને જાણે કોળીયો કરી ગયો પ્રભુ, આહાહાહાહાહા ! એના જ્ઞાનનો પર્યાય એ સ્વના જ્ઞાનના લક્ષે વસ્તુના તત્ત્વના જેમાં જ્ઞાયકપણું ભર્યું છે, આહા... એને આશ્રયે લક્ષે જે જ્ઞાન સમ્યક્ થાય તે પર્યાયમાં અનંતા સિદ્ધો જણાઈ જાય છે. આહાહા ! એને જાણવા માટે ઉપયોગ જુદો મૂકવો પડતો નથી. સ્વને જાણવાનો ઉપયોગ થયો એમાં એને જાણવા માટે ઉપયોગ જુદો મૂકવો પડતો નથી. આહાહાહા ! જુઓ આ ભગવાન આત્માના જ્ઞાનની પર્યાય, એને સમ્યગ્જ્ઞાન કહીએ. આહાહાહા !

ભાઈ મારગ તો અલૌકિક છે, આહાહા... તારી ચીજ જ અલૌકિક છે, લોકોત્તર, લોકોત્તર આહાહા... અનંત જીવ, આયા ? એ સમસ્ત પરદ્રવ્ય, એ સમસ્ત પરદ્રવ્ય, અરિહંત પરદ્રવ્ય, સિદ્ધ પરદ્રવ્ય, સાધુ આચાર્ય પર દ્રવ્ય, એ મેરી ચીજ નહીં. આહાહાહા... તો આ વળી દીકરા દીકરી બાઈડી છોકરા મારા મૂંઢ હૈ, મોટો મૂરખ હૈ. (શ્રોતા:- અન્ય જીવમાં બધા આવી ગયા) બધા આવી ગયા, આહા ! (શ્રોતા:- કોણ બાકી રહ્યું) એ સ્ત્રીનો આત્મા, પુત્રનો આત્મા, એ સ્વનું જ્ઞાન થતાં એ જ્ઞાનમાં તેનું જ્ઞાન થયું તે જ્ઞાનની પર્યાયમાં તે જણાઈ ગયા. તે પોતાની પર્યાયમાંથી જણાઈ ગયા, એને લઈને નહીં. આહાહાહા ! આવું છે. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- આવું જાણવા જેવું છે) આ વસ્તુ છે બાપુ. દુનિયા ક્યાંય અથડાઈને પડી છે, એક તો સંસારના પાપ આખો દિ'બાઈડી છોકરા ધંધા પાપ પાપને પાપ, હવે એમાં કલાક મળે ને સાંભળવા જાય ત્યાં તત્ત્વની વાતો ન મળે અને વિપરીત વાતો, આહાહાહા ! અપવાસ કરો, દર્શન ભગવાનના કરો, મૂર્તિ કરો, મૂર્તિ એક આટલી પણ સ્થાપે તો એના પુણ્યનો પાર નહીં, પણ એથી શું થયું ? એ ધર્મ ક્યાં આવ્યો એમાં ? આહાહા... એ જગતની મૂર્તિઓ જે અનંત મંદિરો, અરે ! ચૈતન્યની શાશ્વત પ્રતિમાઓ, એનું અહીં જ્ઞાન, સ્વનું જ્ઞાન થતાં તે પર્યાયમાં એનું જ્ઞાન આવી જાય છે. આહાહા ! એ એનું એટલે ? એના સંબંધીનું પોતાનું જ્ઞાન એને એ જણાઈ જાય છે. અરે આવી

વાતું હવે. સમજાણું કાંઈ ? ઝીણી છે. આમાં શાંતિભાઈ ! ત્યાં કલકતામાં ક્યાંય મળે એવું નથી. ત્યાં રખડવાનું છે ત્યાં બધું, પૈસા મળે એટલે જાણે, ઓહો ! એમાં પાંચ પચીસ લાખ (શ્રોતા:- એ પૈસા જેને મળ્યા એને) ધૂળેય પૈસા મળ્યા નથી એને. એની પાસે ક્યાં આવ્યા છે ? અહીં તો પૈસાનું, સમ્યગ્જ્ઞાન થતાં, પૈસાનું જ્ઞાન અહીં થાય છે.. પૈસા મળ્યા એસી માન્યતા મિથ્યાદૃષ્ટિ, પાખંડીકી છે, અજ્ઞાનીની છે,(શ્રોતા:- જ્ઞાન ન થાય ત્યાં સુધી તો મળ્યા કહેવાય ને ?) એ મૂરખ માને છે.

જ્ઞાની 'જ્યાં' આત્મા સ્વરૂપે ભગવાન જ્ઞાનલોક એને લોકન્તે જોયો પ્રભુને, આહાહા ! અને જે જ્ઞાન પર્યાય પ્રગટ થઈ, તેમાં એ અનંતા પરમાણુ નોટો અને પૈસા ને હીરા ને માણેક એનું અહીંયા જ્ઞાન થાય છે, એ પર છે એનું અહીં જ્ઞાન પોતાથી થાય છે. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- એમાંથી આવે કેટલાક અમારી પાસે) ધૂળેય નથી આવતા એની પાસે, કોણ એની પાસે ક્યાં આવે છે. એની પાસે તો પૈસા મને આવ્યા એવી મમતા એની પાસે આવી. ધૂળ ક્યાં આવી ? ધૂળ તો ધૂળ છે, એ ક્યાં આત્મામાં આવે છે. આહાહા ! આવી વાતું છે બાપુ ! વીતરાગ મારગ, સર્વજ્ઞ ત્રણ લોકના નાથ જિનેશ્વરદેવનો પંથ કોઈ જુદી જાતનો છે, દુનિયા હારે કાંઈ મેળ ખાય એવું નથી. અત્યારે તો સંપ્રદાય હારે મેળ ખાય એવું નથી, આહા... આકરી વાત છે પ્રભુ ! બીજાને દુઃખ લાગે માટે આ વાત નથી. ભાઈ તારો સુધારો આ રીતે માન્યું છે તે રીતે નહીં સુધરી શકે ભાઈ, વ્રત પાળ્યા છે ને શાસ્ત્રના જ્ઞાન કર્યાં છે ને ? એ જ્ઞાન વ્રત પાળ્યા એ ચારિત્ર, આહાહા... અને અમે આત્માની શ્રદ્ધા કરીએ ખંડખંડ જ્ઞાનની, અખંડ જ્ઞાન છે એની તો ક્યાં ખબર છે, ખંડખંડ જ્ઞાનની શ્રદ્ધા છે, તે મિથ્યાત્વ છે ભાઈ, એ મિથ્યાત્વ છે, એ અજ્ઞાન છે, એ મિથ્યા આચરણ છે. એને તારે ધર્મ મનાવવો છે તારે ? અને બીજાને ધર્મ મનાવવો છે એ રીતે ? પ્રભુ બહુ જવાબદારી આકરી છે નાથ. આહાહા ! એ આકરા દુઃખ નહીં સત્વા જાય ભાઈ. આહાહાહા !

આંહી તો પ્રભુ કુંદકુંદાચાર્ય ત્રિલોકનાથ સર્વજ્ઞદેવની વાણી એને પ્રવચન પોતાની વાણી દ્વારા વાત કરતે છે, આહાહાહા ! એ એમ કહેતે છે કે, આ વાણી મારી નહીં, વાણીકા મેરી પર્યાયમેં મેરા જ્ઞાન હુઆ ત્યાં વાણીકા જ્ઞાન હુઆ, બસ ઈતના. આહાહાહા ! અરે રાગ આયા, તો રાગ મેરા નહીં પણ રાગકા જ્ઞાન ભી રાગ છે તો હુઆ એસા નહીં, મેરી જ્ઞાનકી પર્યાયકી તાકાત ઈતની છે, કે સ્વકો જ્ઞાનનેવાલા જ્ઞાન રાગ આદિ અનંત અનંત પદાર્થોકો જાણે એ મૈં હું. આહાહાહા ! આહાહાહા ! દયા દાનના વિકલ્પ એ રાગ છે એ પણ મેરા નહીં, ઔર મેરી જ્ઞાનકી પર્યાયમેં ઉસકા જ્ઞાન, એ છે તો હોતા છે એસા હી નહીં. આહાહાહા !

ભગવાન આત્મા જ્ઞાયક ચૈતન્ય જ્યોત, ઝળહળ જ્યોતિ પ્રભુ, ઉસકા જ્ઞાન જ્ઞેય બનાકર જ્યાં હુઆ તો સ્વ પર્યાયમેં પરજ્ઞેય તો સહજ જ્ઞાનનેમેં આતા છે એસા પર્યાયકા સ્વભાવ છે. આહાહાહા... એ પરદ્રવ્ય કે સમીપમેં જાના નહીં (પડતા) પરકા જ્ઞાન અરિહંત અનંતા સિદ્ધો થયા ઉસકા જ્ઞાન ઉસકી પાસ ગયે બિના, ઔર વો જ્ઞેય યહાં આયે બિના, નજીક જ્ઞેય છે તો જ્ઞાન હોતા છે, ઔર દૂર જ્ઞેય છે તો નહીં હોતા છે, એસા છે નહીં. અહીં તો નજીકમેં હો કર્મના રજકણો અને દૂર હો અનંત આકાશના પ્રદેશ. આહાહાહા... અને એક એક પ્રદેશમેં અનંત ગુણના અંશ

હૈ, આહાહા... અનંત અનંત પ્રદેશમેં સારા અનંત ગુણ હૈ આકાશ. ઉસકે ભી આ સ્વભગવાન આત્મા સ્વકા જ્ઞાન હુઆ, એ જ્ઞાનકી પર્યાયમેં એ પરજોય જાનનેમેં આ જાતા હૈ, બસ. આહાહાહા ! આવું છે.

ત્રણલોકના નાથ તીર્થંકરદેવ, જૈન પરમેશ્વર એમ ફરમાતે હૈ. સમજમેં આયા ? (શ્રોતા:- જૈન પરમેશ્વર છે બીજા અજૈન પરમેશ્વર છે) અજૈન લોકો માને છે ને બીજા અમે પરમેશ્વર છીએ ને અમે, આહાહા... બ્રહ્મા, વિષ્ણુ ને મહેશ ને અમે કર્તા છીએ, ધૂળેય નથી. આહાહાહા ! આહા ! પોતે જ બ્રહ્મા, વિષ્ણુ ને મહેશ ભગવાન આત્મા, આહાહાહા ! જેની પર્યાયની ઉત્પત્તિ એ બ્રહ્મા, વ્યયનો નાશ તે શંકર, ધ્રુવ રહ્યા તે વિષ્ણુ. એવો જે આ ચૈતન્ય ભગવાન જેને ત્રણ કાળ અને ત્રણલોકને એક સમયમાં ગ્રાસી જાય એવી પર્યાયની તાકાત છે ભગવાનની આહાહા... એને આત્મા જાણ્યો કહેવાય, આહાહાહા... એને સમ્યગ્દૈષ્ટિ અને સમ્યગ્જ્ઞાની કહેવાય પ્રભુ આવી વાતું છે ભાઈ. આહાહાહા ! હસમુખભાઈ નથી આવ્યા ને ? નથી આવ્યા. કાલે આવ્યા 'તા એને રસ છે પણ ભાવનગર રહી જાય છે ને. આહાહાહા !

પરદ્રવ્ય મેરે સંબંધી નહીં, હૈ ? એ સિદ્ધોને ને મારે કાંઈ સંબંધ નહીં કહે છે. આહાહા ! અરિહંત ભગવાન થયા એને ને મારે કોઈ સંબંધ નથી એ તો પરદ્રવ્ય છે, ગુરુને અને મારે કાંઈ સંબંધ નહીં તે તો પરદ્રવ્ય હૈ. આહાહા... આકરી વાત છે ભાઈ !

વીતરાગ પરમેશ્વર જિનેશ્વરનું જ્ઞાન એમણે કહેલો મારગ, કોઈ અલૌકિક હૈ. ભાઈ ! અરે એને જાણ્યા વિના ચોર્યાસીના અવતાર કરી રહ્યો છે. આહાહા ! જુઓ ને આ શરીરમાં વાય થાય, આહાહાહા... આહાહા... જડ, જડ છે આ તો, રોગ છે એ જડ છે, આ આત્માને એકવાર એની ઉપર દૈષ્ટિ હોય છે ને, હલાવી નાખે. આહાહા ! અરે રે મને આ થયું, અરે રે મને આ થયું, પણ બાપુ મને એટલે શું ! તું તો આત્મા છો, એમાં આ થયું એ તને ક્યાં થયું ? તેરે ક્યા હુઆ હૈ, આહાહાહા... આવો ઉપદેશ પ્રભુ ત્રણલોકના નાથનું જિનેશ્વરદેવનું આ કથન છે ભાઈ. જૈનમાં જન્મ્યા એને એની ખબરું ન મળે. વાડામાં જન્મ્યા અમે જૈન, પણ જૈનપણું શું છે ઉસકી ખબર નહીં. આહાહા...

જૈન તો ઈસકો કહીએ, આહાહા... કે જિનસ્વરૂપી ભગવાન આત્મા પૂરણ સ્વરૂપ ઉસકા લક્ષ કરકે, દૈષ્ટિ કરકે, જો સમ્યગ્દર્શન હુઆ, ઉસકો જૈન કહતે હૈ, એ જૈનની પર્યાયમાં ઈતની તાકાત હૈ. આહાહા ! અનંતા જીવો અંદર જાણે પેસી ગયા હોય છતાં મેરા નહીં. ત્યાં સુધી તો કાલે આવ્યું 'તું હવે કાલે વાત.

(શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ)

પ્રવચન નં. ૧૦૭ ગાથા - ૩૭ શ્લોક - ૩૧

તા. ૧૩-૧૦-૭૮ શુક્રવાર આસો સુદ-૧૨ સં. ૨૫૦૪

સમયસાર સાડત્રીસમી ગાથા ચાલે છે. અહીં સુધી આવ્યું છે. આ જગતમાં, એવી રીતે આત્મામાં પ્રકાશમાન છે, આત્મામાં અનંત પરદ્રવ્યો પ્રકાશમાન છે, જાણવામાં આવે છે એવા

આ ધર્મ, અધર્મ, આકાશ, કાળ, પદ્મલ, અન્ય જીવો એ સર્વ પરદ્રવ્યો મારા સંબંધી નથી. મારા જ્ઞાનમાં એ અનંત અનંત પરમાણુઓ, અનંત જીવો જાણવામાં આવે, છતાં એ મારે ને એને કાંઈ સંબંધ નથી. (શ્રોતા:- જાણવામાં આવે એટલો સંબંધ તો થયો ને ?) જાણવામાં આવ્યું છે એ પોતાનું સ્વરૂપ. પણ એને જાણવામાં આવ્યું એ વ્યવહાર કહ્યો. (શ્રોતા:- એય વ્યવહાર છે) જ્ઞેય જ્ઞાયક સંબંધ એ વ્યવહાર છે. (શ્રોતા:- વ્યવહાર સંબંધ તો ખરો ને ?) વ્યવહાર એટલે ? નિમિત્ત છે સામે એટલું. વ્યવહાર એટલે શું ? જાણવામાં પોતાથી જાણ્યું છે. જ્ઞાનના સ્વભાવમાં સ્વપરપ્રકાશના સામર્થ્યથી પ્રકાશમાન બધા દ્રવ્યો જાણ્યાં. પણ એ પોતાની સ્વ-શક્તિથી જાણે છે. એને પરને જાણ્યાં એમ કહેવું એમ વ્યવહાર છે. નિમિત્ત-નિમિત્ત સંબંધ એટલો બતાવ્યો.

છતાં આહાહાહા... મારો ભગવાન આત્મા જ્ઞાયક સ્વભાવ એની સાથે એને કાંઈ સંબંધ નથી. “કારણ” ત્યાં સુધી તો આવ્યું તું કાલે. ઝીણી વાત છે પ્રભુ. ઓહોહોહો ! એકેક પરમાણુમાં અનંત અનંત ગુણ જેનું માપ નહીં, એવા અનંત અનંત પરમાણુઓ, એકેક આત્મામાં અનંત અનંત ગુણ જેનો અંત નહીં. આહાહાહા ! એવા અનંત આત્માઓ અને અનંત પરમાણુઓ મારા જ્ઞાનમાં જણાય છે, જણાય છે. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- એ જણાય છે કે એ સંબંધીનું પોતાનું જ્ઞાન જણાય છે.) એ જાણે છે એમ કહેવું છે ને અત્યારે તો ! જાણે છે પોતાની પર્યાય પણ ઈ એ જણાય છે જણાય છે એમ. આહાહાહા ! કેટલા પણ પદાર્થ એમ, ભાઈ ઝીણી વાત છે ભાષાએ પાર પડે એવું નથી. એવી વસ્તુ એવી છે. આહા !

ભગવાન આત્મા એની જ્ઞાનની પર્યાયમાં અનંત, અનંત અહીંયા અંગુળના અસંખ્ય ભાગ અહીં લ્યો તો એમાં અનંત આત્મા છે અને અનંતા સ્કંધો છે. અનંતા તેજસ ને કાર્મણ શરીર છે. આહાહાહા ! એવો આખો લોક ભર્યો છે. છતાં મારા જ્ઞાનમાં એ પ્રકાશમાન જણાય છે. આ છે એમ જણાય છે એટલું. બાકી મારે ને એને કાંઈ સંબંધ નથી. આહાહા ! સ્ત્રી કુટુંબ ને પરિવાર જ્ઞાની એમ જાણે છે કે મારા જ્ઞાનમાં એ છે એમ જણાય છે, મારાં છે એમ નહીં. આહાહાહા ! દેવ ગુરુ ને શાસ્ત્ર, દેવ અનંત સિદ્ધો, લાખો અરિહંતો, કરોડો આદિ આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, સાધુઓ એ બધા પરદ્રવ્યમાં અનંત અનંત ગુણ સહિત એવા અનંતા આત્માઓ અને અનંત રજકણો, મારા પ્રકાશમાનમાં પ્રકાશે છે. બાકી મારે અને એને કાંઈ સંબંધ છે નહીં. આહાહાહા ! આખિરની ગાથા છે ને ?

(શ્રોતા:- ધર્માસ્તિકાય ને અધર્માસ્તિકાય એને પહેલા કેમ લીધા) ચાર નામ આપ્યા. છ દ્રવ્યને બધે ઠેકાણે એમ આવે છે ને ? ધર્માસ્તિકા આદિથી છ નામ આવે ત્યારે આ પ્રમાણે જ શાસ્ત્રમાં આવે. ગતિમાં નિમિત્ત, સ્થિરતામાં નિમિત્ત અધર્માસ્તિકા, કાળ, આકાશ, આકાશના એક પ્રદેશમાં અનંતા આત્માઓ અને અનંતા રજકણો છે, એ સૂક્ષ્મ થઈને આવે તો એક પ્રદેશમાં સમાઈ જાય. એટલી તો આકાશના એક પ્રદેશની અવગાહન શક્તિ છે. આહાહાહા... ઝીણી વાતું બાપુ ! વીતરાગ માર્ગ બહુ ઝીણો છે. આહાહા ! એક આકાશના પ્રદેશમાં આ અહીંથી જે અંગૂલ અહીં અસંખ્ય અનંત આત્માઓ અને અનંત રજકણો છે એવો આખો લોક ભર્યો છે, એ જો સૂક્ષ્મ થઈને એક પ્રદેશમાં આવે તો સમાઈ જાય એવી એક પ્રદેશની અવગાહન શક્તિ છે.

એમ એક કાળાણુંની એટલી શક્તિ છે કે અનંત પુદ્ગલો જો એ સ્થાનમાં આવે જીવો તો

બધાને પરિણમનમાં નિમિત્ત થાય એવી તાકાત છે. ધર્માસ્તિકાયના એકેક પ્રદેશમાં એટલી તાકાત છે કે અનંતા આત્મા અને પરમાણુ એ સમયે ગતિ થાય તો એમાં નિમિત્તપણું થાય એવી એની તાકાત છે. અધર્માસ્તિકાયના એકેક પ્રદેશમાં એવી તાકાત છે કે અનંત આત્માઓ અને અનંત પરમાણુ તે સ્થાને ગતિ કરીને સ્થિર થાય તો તેમાં નિમિત્તની શક્તિ અનંતની છે. ધર્માસ્તિ, અધર્માસ્તિ, આકાશ અને કાળ, એક પરમાણુમાં એવી તાકાત છે કે અનંતા અનંતા ગુણો જેમાં પાર નથી, માપ નથી કે આ ગુણ આ વર્ણ ગંધ રસ સ્પર્શ કરતા કરતા કરતા કરતા આ આ આ છેલ્લો ગુણ, એ આટલું જ દ્રવ્ય છે એમ ન જુઓ, એ જડ સ્વભાવી વસ્તુ છે. કે જેના અંતરમાં અનંત અનંત અનંત અનંત અનંત અનંત અનંતના અનંત ગુણા ગુણો તોપણ પાર ન આવે એક પરમાણુમાં એટલા ગુણોનો સ્વભાવ છે ને એટલી એની પર્યાય છે. આહાહાહા ! એવા અનંતા આત્માઓ અને અનંત રજકણો એના અનંત ગુણો એની અનંતી પર્યાયો, ભગવાન આત્મા એમ જાણે છે, પર્યાયમાં હોં, જાણે છે તો પર્યાયમાં ને ? કે આ બધી ચીજો મારામાં પ્રકાશમાન થાય, જણાય. હું તો જાણનારો છું. છે ? આહા ! મારે કાંઈ સંબંધ નથી એની સાથે. આહાહાહા ! કેટલી ગહરી ગહરી શક્તિ જગતની. આહાહાહા ! એને આત્મા એમ જાણે, કે મારી જ્ઞાનની પર્યાયમાં એક ગુણની એક પર્યાયમાં, આહાહાહાહાહા... એ બધા અનંતાઓ પ્રકાશમાન થાય છે એવો મારો સ્વભાવ છે. આહાહાહા !

એવી એક સમયની જ્ઞાનની પર્યાયની આટલી તાકાત ! એવી એવી અનંતી પર્યાયમાં એટલી જ બધી તાકાત !! આહાહા... એવી બધી પર્યાયનો જાણનાર મારી પર્યાય, એ એમ જાણે છે કે, “ટંકોત્કીર્ણ એક જ્ઞાયકસ્વભાવપણાથી પરમાર્થે અંતરંગતત્ત્વ તો હું છું”. જાણે છે વર્તમાન પર્યાય, એ પર્યાય એમ જાણે છે કે, પ્રગટ પર્યાય કે ટંકોત્કીર્ણ એવો ને એવો ચૈતન્ય સ્વભાવ એક જ્ઞાયક સ્વભાવ, એક જ્ઞાયક સ્વભાવ, પર્યાયો ભલે અનેક હો, ગુણ અનેક હો, પણ વસ્તુ છે એ તો એકરૂપ જ્ઞાયકભાવ, એક જ્ઞાયક સ્વભાવભાવ, સ્વભાવપણાથી પરમાર્થે અંતરંગ તત્ત્વ તો હું છું. આહાહાહા... એ પર્યાય એમ જાણે છે કે હું અંતરંગ તત્ત્વ તો આ પર્યાયમાં જે બધું જણાય છે એની જાણનારની મારી પર્યાયમાં પ્રકાશમાન છે. એવી પર્યાય એમ જાણે છે કે હું તો ટંકોત્કીર્ણ જ્ઞાયકભાવ અંતરંગ તત્ત્વ છું. આહાહા ! એ બધા જણાય છે એક પરની (પરલક્ષી) પર્યાયમાં એટલોય હું નહીં. આહાહાહા ! ભાઈ વીતરાગ માર્ગ બહુ સૂક્ષ્મ છે. આહાહાહા !

એ જ્ઞાન પર્યાય આવા અનંતા દ્રવ્યોને એક સમયમાં એના ગુણોને પ્રકાશવામાં, પોતાથી પ્રકાશવામાં સમર્થ છે, એ પર્યાય એમ કહે છે, આહાહા... કે હું તો એક જ્ઞાયક સ્વભાવપણાથી, મારો તો ત્રિકાળી જ્ઞાયક સ્વભાવ ભરેલો છે, એક સમયની પર્યાય જેટલો નહીં. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- એકલો જ્ઞાયક સ્વભાવ કહે કે અનંત ગુણ ભેગા આવી જાય છે.) એક જ્ઞાયક સ્વભાવ કહેતાં જ અનંતા ગુણો, પણ અહીં જ્ઞાનની પ્રધાનતાથી વર્ણન લેવું છે ને ? કેમ કે જ્ઞાન પર્યાય જાણે છે ને એટલે જ્ઞાયકભાવ જ્ઞાનસ્વભાવ છે એમ લેવું છે, બાકી તો અનંતા સ્વભાવ છે. પણ અનંત સ્વભાવને જાણનારું જ્ઞાન છે ને ? અને જ્ઞાનની પ્રધાનતા છે ને ? બીજા છે એની એને ખબર નથી. બીજા અનંત ગુણો છે એ ગુણને ગુણની ખબર નથી. (શ્રોતા:- એ ક્યાં જરૂર છે

ગુણને પોતાને ગુણ કહેવો ઈ) આહાહા. એ જ્ઞાયક સ્વભાવ છે તે જ્ઞાનને એના સ્વભાવની ખબર છે. આહાહાહા !

એક જ્ઞાયક સ્વભાવપણાથી પરમાર્થે, ખરેખર અંતરંગ તત્ત્વ એટલે કે ઓલી પર્યાયમાં બધું પ્રકાશે છે, એટલોય હું નહીં, હું તો પરમાર્થે અંતરંગ તત્ત્વ આખું. આહાહાહાહા... (શ્રોતા:- ઘણું ચોખ્ખું) ઝીણી વાત છે ભાઈ, આહાહા ! સમ્યગ્દર્શનનો વિષય એ અખંડ જ્ઞાયકભાવ ત્રિકાળ. આહાહા ! એક જ્ઞાયક સ્વભાવપણું, જ્ઞાયક સ્વભાવ છે, એ એનાથી ખરેખર અંતરંગ તત્ત્વ તો હું છું. એમ જ્ઞાનની વર્તમાન પર્યાય એમ જાણે ને નિર્ણય કરે છે. આહાહાહા ! સમજાય છે કાંઈ ? ઝીણું પડે પણ પ્રભુ આ જાણ્યે જ છૂટકો ભાઈ. ભવ ભ્રમણના આંટા કરી કરીને મરી ગયો છે. ન્યાં કોઈની સફારશ કામ કરતી નથી. આહાહાહા... એવો જે આ ભગવાન, એક સમયમાં અનંતા અનંતા દ્રવ્યો અને એકેક દ્રવ્યના અનંતા ગુણો, જેનો પાર નહીં, એ બધા મારી પર્યાયમાં પ્રકાશમાન થાય છે. મારી પર્યાય એને બરાબર જાણે છે, એમ કહે છે. છતાં પર્યાય એમ કહે છે, કે ખરેખર તો હું અંતરંગ તત્ત્વ જ્ઞાયક સ્વભાવપણે હું એક છું. આહાહા... સમજાણું કાંઈ ? આહાહાહા !

(શ્રોતા:- પર્યાય અંતરંગ તત્ત્વથી જુદી નહીં ?) પર્યાય નિર્ણય કરે છે અંતરંગ તત્ત્વ જ્ઞાયકભાવ આખો, આખું, આ પર્યાય એમ નિર્ણય કરે છે કે હું અંતરંગ પરમાત્મ તત્ત્વ જ્ઞાયકભાવ તે હું છું. જ્ઞાયક તત્ત્વ જે જ્ઞાયક ધ્રુવ છે એ ક્યાં નિર્ણય કરે છે ? નિર્ણય કરવો છે એ તો પર્યાયમાં છે. આ તો ખૂબી તો એ છે કે, આ ગાથાઓ તો બધી અલૌકિક ગાથાઓ છે. આહાહા !

અહીંયા તો અનંત અનંત અનંત દ્રવ્યો ને એના અનંત અનંત અનંત ગુણો, મારી પ્રગટ પર્યાયમાં પ્રકાશમાન છે. પણ મારે ને એને કાંઈ સંબંધ નથી. એવી જે પર્યાય એક સમયની જ્ઞાનની, એવી એવી અનંતી પર્યાયો શક્તિવાળી છે, કેમકે એક સમયમાં જ્ઞાનની છે, એવી શ્રદ્ધાની, સ્થિરતાની, એવી આદિ વીર્યની એવી અનંતી તાકાતવાળી (પર્યાયો) છે. પણ આ જ્ઞાનની પર્યાય, એને જાણવું છે ને, આહાહાહા ! મારો પ્રભુ તો અંદર અંતરંગ તત્ત્વ તે હું એક છું. આવા બધા પર્યાયોના અનંત ભેદો કે ગુણભેદો એ નહીં, હું તો એક છું. આહાહાહા... ઝીણું છે પ્રભુ, અત્યારે આ ચાલતું નથી એટલે લોકોને બીજું લાગે, આ મૂળ ચીજ છે આ, અને આ મૂળ ચીજ જાણ્યા વિના એને સમ્યગ્દર્શન થાય નહીં અને એનું આગળ વધવાનું ચારિત્ર આદિ હોઈ શકે નહીં. આહા !

કેમકે ટંકોટકીર્ણ એવો ને એવો જાણે અંદર ભગવાન આમ, અદબદનાથ છે ને અહીં પાલીતાણે મૂળમાંથી ટાંકણેથી ખોદી ખોદીને અંદરથી કાઢ્યું છે આ એમ આ હું તો અંદરમાં ટંકોટકીર્ણ, એટલે આખો અખંડાનંદ પ્રભુ, જ્ઞાયક સ્વભાવપણાને લીધે, આને કારણે હું પરમાર્થે અંતરંગ તત્ત્વ તે હું છું. આહાહાહા ! પરમાર્થે અંતરંગતત્ત્વ તો હું છું.

અને તે પરદ્રવ્યો, અનંત સિદ્ધો, અનંત જીવો નિગોદના, અનંત પરમાણુઓ, આકાશ, ધર્માસ્તિ, અધર્માસ્તિ, કાળાણુ મારા સ્વભાવથી ભિન્ન, મારા સ્વભાવથી ભિન્ન, એ સિદ્ધો પણ મારા સ્વભાવથી ભિન્ન. આહાહાહા... મારો સ્વભાવ છે એનાથી સિદ્ધો અનંત, પણ મારા

સ્વભાવથી તે ભિન્ન છે. આહાહાહા ! એ પરદ્રવ્યો મારા સ્વભાવથી ભિન્ન, જુદા સ્વભાવવાળા હોવાથી, મારા સ્વભાવથી ભિન્ન પણ સ્વભાવવાળા હોવાથી, આહા... મારા સ્વભાવથી ભિન્ન સ્વભાવવાળા છે, એ છે તો ભિન્ન સ્વભાવવાળા, પણ મારા સ્વભાવથી ભિન્ન સ્વભાવવાળા છે. પરમાણુઓ, સિદ્ધો, અરિહંતો, અનંત નિગોદના જીવો, અનંત પરમાણુના સ્કંધો અચેત મહા-સ્કંધ આખો એક છે તે, મારા સ્વભાવથી ભિન્ન સ્વભાવવાળા છે. આહાહાહાહા !

પરમાર્થે જેમ અંતરંગતત્ત્વ હું છું. એમ પરમાર્થે બાહ્ય તત્ત્વપણાને છોડવા અસમર્થ છે. આહાહાહાહા ! જેમ હું જ્ઞાયકભાવ એકરૂપ પરમાર્થે અંતરંગ તત્ત્વ છું. આહાહાહા... જેની દૃષ્ટિનો વિષય જે જ્ઞાયક ત્રિકાળ તે હું છું. અને મારા સ્વભાવથી આ બધા ભિન્ન સ્વભાવવાળા, એ પણ પરમાર્થે બાહ્યપણાને છોડવાને અસમર્થ છે. આહાહા ! સમજાય છે કાંઈ ? આહાહાહા... અમૃત રેડયા છે સંતોએ, દિગંબર મુનિઓએ તો, આહાહા... અમૃતના ધોધના ધોધ વહેવરાવ્યા છે. આહાહાહા ! ભગવાન ! તારી એક સમયની જ્ઞાનની એક ગુણની એક પર્યાયમાં આટલાં આટલાં, અનંતા ભિન્ન સ્વભાવવાળા, તારા સ્વભાવથી ભિન્ન સ્વભાવવાળા પ્રકાશે, છતાંય તું એમ કહે કે હું તો એટલોય નહીં, હું તો અંતરંગ જ્ઞાયકભાવ ત્રિકાળ જ્ઞાયકભાવ તે હું પરમાર્થે તત્ત્વ છું. આહાહાહા ! સમજાય એટલું સમજવું પ્રભુ આ તો પાર ન મળે ભાઈ. આહાહા !

એ પરદ્રવ્યો મારા સ્વભાવથી ભિન્ન સ્વભાવવાળા. આહાહાહા ! એ સિદ્ધો પણ મારા સ્વભાવથી ભિન્ન સ્વભાવવાળા, આ સ્વભાવ ત્યાં નથી ને, આહાહાહા... હોવાથી પરમાર્થે, પરમાર્થે ઓલામાંય આવ્યું તું, પરમાર્થે અંતરંગતત્ત્વ તે જ્ઞાયકભાવ તે હું છું. પરમાર્થે બાહ્ય તત્ત્વપણાને છોડવા અસમર્થ છે એટલે કે મારે જ્ઞાન પર્યાયમાં એ ભિન્ન સ્વભાવવાળા પ્રકાશે પણ છતાં એ જ્ઞેયપણું છોડતાં નથી અને જ્ઞેયપણું છોડીને મારી પર્યાયમાં આવી જતા નથી. આહાહાહા ! કેમકે પોતાના સ્વભાવનો અભાવ કરીને જ્ઞાનમાં પેસતા નથી. એટલે શું ? કેમ કહ્યું, આ ? કે મારા પ્રભુની પર્યાયમાં જ્ઞાન પ્રકાશમાં આ બધા પ્રકાશે, છતાં તે પ્રકાશમાં જ્ઞેયો મારી જ્ઞાનની પર્યાયમાં આવતા નથી. આહા ! એનામાં રહીને મારા જ્ઞાનની પર્યાયમાં પ્રકાશે છે. મારામાં આવીને પ્રકાશે છે એમ નથી. આહાહાહા ! એ મારા સ્વભાવથી ભિન્ન સ્વભાવવાળા હો, પરમાર્થે તે બાહ્યપણાને મારી પર્યાયમાં તેનું જાણવું થાય છે, તેથી તે બાહ્યપણું છોડીને મારામાં આવે છે, એમ. નથી. બાહ્યપણે બાહ્યપણે રહીને મારી પર્યાય તેને પ્રકાશે છે. આહાહાહાહા ! “કેમકે પોતાના સ્વભાવનો અભાવ કરીને જ્ઞાનમાં પેસતા નથી”. આહાહાહા !

મારા પર્યાયમાં પ્રકાશે છે એથી એ સ્વભાવ છોડીને અહીંયા આવી જાય છે (એમ નથી) આહાહાહા ! શું ટીકા તે ટીકા ! ગજબ વાત ! આવી ટીકા ભરતક્ષેત્રમાં છે નહીં બીજે બાપુ. આહાહા.

પરમાર્થે એક, આહાહા ! ઓલું અહીંયા કીધું તું અસમર્થ છે. “વળી અહીં સ્વયમેવ નિત્ય ઉપયુક્ત એવો” સ્વયમેવ નિત્ય ઉપયોગ, પોતાના કારણે સ્વયમેવ નિત્ય ઉપયોગ. એ ચીજો જણાય છે માટે એને કારણે અહીં શુદ્ધ ઉપયોગ થયો છે, એમ નથી. આહાહાહાહા ! આહા... ભાગ્યવાનને કાને પડે એવી વાતું છે આ. આહાહા પ્રભુ ! આહાહા ! અહીં સ્વયમેવ ચૈતન્યમાં નિત્ય ઉપયોગ એવો, એ જાણવાનો નિત્ય ઉપયોગ, કાયમી ઉપયોગ અને પર્યાયમાં પણ,

જ્ઞાનમાં પેસતા નથી. મારા ઉપયોગમાં એ આવતા નથી. આવી જતાં નથી. એના સંબંધીનું મારું જ્ઞાન મારામાં આવે છે. પણ એ ચીજ આવતી નથી. એ ચીજ તો એની સત્તામાં રહેલું એનું અસ્તિત્વ ત્યાં રહે છે. આહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? અરેરે ! આહાહા ! આવું તત્ત્વ હવે સાધારણ જ્યાં જાણીને અભિમાન થઈ જાય એને, આહાહા... મને આવડે છે બાપુ. એ વાતું બહુ આકરી છે ભાઈ. શાસ્ત્રના કંઈ જાણપણા થાય અને આવડતના અંદર અભિમાન થઈ જાય. આહાહા... (શ્રોતા:- અટકી જવાય છે) અટકી ગયો, અટકી ગયો અટકી જાય છે ભાઈ - આહાહા... એ તો શાસ્ત્રનું જ્ઞાન એ ખંડખંડ જ્ઞાન, આ તો ભગવાન અખંડ વસ્તુ, જેના તરફથી થયેલું જ્ઞાન તે જ્ઞાનમાં બધા જણાય, છતાં તે અહીં આવે નહીં, અને એ પર્યાય પરમાર્થે અંતરંગતત્ત્વથી ભિન્ન છું, અને પરમાર્થે બાહ્ય તત્ત્વથી તે તેના સ્વભાવને છોડ્યા વિના તે ભિન્ન છે. આહાહાહાહા ! ક્યાં ગયા છોટાભાઈ ! આવી વાતું છે આ બધી - કલકતામાં પૈસાના દરેડા થાય પાપના. આહાહા ! (શ્રોતા:- પ્રથમ પાપનો ઉદય છે એકલું પાપ જ છે) આહાહા ! આમ પૈસા મળે ત્યાં રાજી રાજી થઈ જાય અરે ભગવાન ત્રણકાળનો નાથ તું આટલામાં રાજી થયો શું થયું તને પ્રભુ !

તારી પર્યાયમાં અનંતા જણાય, અને તે પર્યાય એમ કહે કે હું તો અંતરંગતત્ત્વ અખંડ આનંદ છું તેને ઠેકાણે ન્યાં રાજી ન થતાં, અહીં રાજી થા છો. આહાહાહાહા !

‘વળી સ્વયમેવ નિત્ય ઉપયોગયુક્ત’ કાયમ ઉપયોગ મારો ત્રિકાળી સ્વભાવ છે. આહાહાહા ! અને ‘પરમાર્થે એક, આહાહાહા... અનાકુળ આત્માને અનુભવતો ભગવાન’ આહાહાહા ! ઓલું તો પ્રકાશત્વ અંતરંગતત્ત્વ એક છું. પણ હવે હું તો મારી પર્યાયમાં અનાકુળ આનંદને અનુભવતો એમ કહે છે. આહાહા ! પરમાર્થે, એક અનાકુળ આત્માને અનુભવતો, આહાહાહાહા... આનંદ સ્વરૂપી આત્માને હું વેદતો અનુભવતો, આહાહાહાહા... એવો ભગવાન આત્મા જાણે છે કે, આહાહા... પાઠમાં ઉપયોગ છે. “ઉપયોગ એવ અહમેક્કો” એટલે એક અર્થ કર્યો ’તો ને નીચે, ઉપયોગ જાણે છે - ટીકામાં આમ દ્રવ્ય લીધું એટલે બીજો અર્થ કરવો પડ્યો. ધર્મી એમ કહે છે, કે મારી પર્યાયમાં અનંતા અનંતા પ્રકાશે છે, છતાં તેનો સ્વભાવ તે છોડતા નથી અને હું તે પ્રકાશે છે તેટલી પર્યાયવાળો નથી. આહાહાહા ! હું તો અંતરંગતત્ત્વ જ્ઞાયકભાવ સ્વભાવવાળો છું અને તે મારી પર્યાયમાં પ્રકાશે છે, એની સાથે હું અનાકુળ આનંદના અનુભવને અનુભવું છું. આહાહાહા ! એ બધા પ્રકાશે છે માટે ત્યાં આકુળતા થાય (એમ નથી.) આહાહાહા ! જ્ઞાનનો સ્વભાવ વર્ણવ્યો, ભેગો આનંદનો વર્ણવે છે હારે જ્યાં હોય ત્યાં જ્ઞાન ને આનંદ બે મૂકે. કે મારો પ્રભુ મારી પર્યાયમાં અનંતા દ્રવ્યના સ્વભાવને એને અડ્યા વિના જાણે છે, એના સ્વભાવને છોડતા નથી. છતાં હું એ પર્યાય જેટલો નથી, હું તો અંતરંગ પૂર્ણાનંદ જ્ઞાયકભાવ છું, એને લઈને જેમ પ્રકાશમાં અનંતાને પ્રકાશું છું મારી પર્યાયના બળથી, એમ મારા આનંદની પર્યાયથી હું મારા આત્માને અનાકુળ અનુભવું છું. આહાહાહા !

સ્વયમેવ નિત્ય ઉપયોગ એવો આ પરમાર્થે એક અનાકુળ આત્માને અનુભવતો થકો, આહાહાહા... એવો ભગવાન આત્મા જ જાણે છે. આહાહા... એટલે કે એ જાણે છે એ અનાકુળતા આનંદને અનુભવતો જાણે છે, જાણતાં એને દુઃખ થાય છે કે આકુળતા છે કે વિકલ્પ

છે. આહાહાહાહા... એવું નથી.

એ જ્ઞાયકભાવ અંતરંગતત્ત્વ તે હું છું અને પર્યાયમાં આ બધું પ્રકાશે છે તે પર્યાય જેટલો હું નથી. એટલો તો પ્રકાશું છું પણ એની સાથે મારો ભગવાન અનાકુળ આનંદસ્વરૂપ છે તેથી વર્તમાનમાં પણ હું અનાકુળ આનંદને અનુભવું છું. એવો જે ભગવાન આત્મા, આહાહાહા... એ જાણે છે કે, અનાકુળ આત્માને અનુભવતો એવો ભગવાન આત્મા જ જાણે છે કે, આહાહાહા... સમજાણું કાંઈ ? આહાહાહા !

ધન્ય ભાગ્ય આવી વસ્તુ રહી ગઈ, પરમાર્થ ને કેવળીના વિરહ પડયા, પણ વિરહ ભૂલાવે એવી વાતું છે. આહાહાહા ! હું આત્મા, મારી પર્યાયમાં, એક પર્યાય જ્ઞાનની એમાં, અનંતા અનંતા દ્રવ્ય સ્વભાવો જે છે, એ મારો સ્વભાવ છોડયા વિના મને પ્રકાશે છે. એની સાથે મારો ભગવાન એકરૂપ આત્મા, એને અનાકુળ આત્માને અનુભવતો, આહાહાહાહા... અનંતાને ત્યારે જાણ્યું કહેવાય કે જેની સાથે આનંદનો અનુભવ હોય એમ કહે છે. આહાહા ! શું શૈલી ! ગજબ નાથ ! એ અનંતાને જાણવાનો પ્રકાશનો પર્યાય એને ત્યારે કહીએ આહાહા... કે એકરૂપ અનાકુળ ભગવાન આત્માનો અનુભવ (જ્ઞાનને આનંદ) તો સાથે, આહાહા... ભગવાન આત્મા જ જાણે છે કે, આહા... અનાકુળ આત્માના આનંદને આહાહાહા... અનુભવતો ભગવાન આત્મા જાણે છે કે આ ચીજ છે. આહાહા ! “હું પ્રગટ નિશ્ચયથી એક જ છું.” આહાહાહાહાહા !

“હું પ્રગટ વ્યક્ત પ્રગટ નિશ્ચયથી એક જ છું.” આહાહાહા... એ અનંતને જાણવા છતાં હું અનેક થઈ જતો નથી, અને પર્યાયમાં અનેકપણું હોવા છતાં દ્રવ્ય અનેક થઈ જતું નથી. દ્રવ્ય તો એકરૂપે રહે છે. આહાહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? આહાહાહા ! હું પ્રગટ ખરેખર એક જ છું, “માટે, જ્ઞેયજ્ઞાયકભાવમાત્રથી ઊપજેલું પરદ્રવ્યો સાથે પરસ્પર મિલન” મારે અને જ્ઞેયને જ્ઞાયકભાવ માત્રથી, મારે જ્ઞાયકભાવમાત્રથી અને જ્ઞેયની સાથે જાણવાનું ઊપજેલું “છતાં પણ પ્રગટ સ્વાદમાં આવતા સ્વભાવના ભેદને લીધે” આહાહાહાહા... મારે એને જ્ઞેયને જાણવાનો મારો સ્વભાવ હોવા છતાં, મારો સ્વાદ અનાકુળ આનંદ અને એની ચીજનો સ્વાદ જુદો, આહાહાહાહા... પણ પ્રગટ સ્વાદમાં આવતા સ્વભાવના ભેદને લીધે, એ છ દ્રવ્યોનો સ્વભાવ અરે અનંત સિદ્ધોનો સ્વભાવ, એનો સ્વાદનો ભાવ એની પાસે, અનંતા નિગોદના સ્વાદનો આકુળતાનો ભાવ એની પાસે, હું એને પ્રકાશવા છતાં, આહા... “મારા સ્વાદના ભેદને લીધે, ધર્મ, અધર્મ, આકાશ, કાળ, પુદ્ગલ અને અન્ય જીવ પ્રત્યે નિર્મમ છું” આહાહાહા ! એ મારા છે એમ નહીં હું તો નિર્મમ છું. આહાહાહા ! સિદ્ધો મારા છે, અરિહંતો મારા છે, ગુરુ મારા છે એમ નહીં કહે છે. આહાહાહા... બાયડી છોકરા કુટુંબ તો ક્યાંય રહી ગયા, આહાહા... અનંતા સિદ્ધો મારી પર્યાયમાં પ્રકાશે છતાં જ્ઞેય-જ્ઞાયકભાવપણાના ભાવને લીધે મારા સ્વાદથી એ ચીજ ભિન્ન છે, આહાહા... માટે તેના પ્રત્યે નિર્મમ છું. આહાહાહા !

બધાને પ્રકાશવાની પર્યાયમાં આટલી તાકાત હોવા છતાં અંતરંગતત્ત્વ તે એક હું છું અને તે તત્ત્વ અનાકુળ આનંદને વર્તમાનમાં હું અનુભવું છું. એકલું જાણવું થયું છે એમ નહીં એમ કહે છે. આહાહા ! મારો સ્વાદ પણ ફરી ગયો. આહાહાહા ! પ્રકાશવામાં આવ્યા અને મારો અનાકુળ

આનંદનો સ્વાદ પણ સાથે આવ્યો. આહાહાહા ! એવા અનાકુળ આનંદના સ્વાદથી બીજાના સ્વાદના તત્ત્વો ભિન્ન છે તેમ હું જાણું છું. આહાહાહા ! શું ટીકા તે ગજબ વાત છે ને ! અરે એકેક શ્લોક આ વાત ક્યાંય દિગંબર સંતો સિવાય ક્યાંય છે નહીં લાગે દુઃખ લાગે બીજાને કે, ત્યારે આ સંપ્રદાય ખોટો ? બાપુ ભાઈ છે ઈ છે બાપા. આહાહાહા ! પ્રગટ સ્વાદમાં આવતા સ્વભાવના ભેદને લીધે, એટલે કે અનાકુળ આનંદ તો હું છું, પણ તેનો પર્યાયમાં પણ સ્વાદ આવે છે પ્રગટ, આહાહા ! સમજાય છે કાંઈ ? પ્રગટ સ્વાદમાં સ્વભાવના ભેદને લીધે, સ્વાદમાં આવતા સ્વભાવના ભેદને લીધે, આહાહાહા... ધર્મ, અધર્મ, આકાશ, કાળ, પુદ્ગલ અને અન્ય જીવ એ પ્રત્યે હું નિર્મમ છું. આહાહા... એ મારા નથી. મારા સ્વાદમાં આવતો મારો પ્રભુ, આહાહા... એ બીજા એ મારાં નથી. આહાહાહા... જ્ઞાન અને આનંદની મુખ્યતા બે વર્ણવી, છે તો અનંત ગુણો પણ પ્રકાશ અસાધારણ જ્ઞાનસ્વભાવ અને એની સાથે આનંદસ્વભાવ, એને આહાહાહા ! બેપણે વર્ણવ્યા ભાઈ, અનંત તો ભેગાં છે.

“કારણકે સદાય પોતાના એકપણામાં પ્રાપ્ત હોવાથી” મારો પ્રભુ સદાય પોતાના એકપણામાં પ્રાપ્ત હોવાથી એકપણામાં પ્રાપ્ત છે. દ્વૈતપણું એમાં થતું જ નથી. આહાહાહા ! સદાય પોતાના એકપણામાં પ્રાપ્ત હોવાથી “સમય નામ આત્મા અથવા દરેક પદાર્થ એવો ને એવો સ્થિત રહે છે.” આહાહાહા... હું બધાને પ્રકાશું છતાં મારા અનાકુળ સ્વભાવના સ્વાદથી બીજાને જાણું છતાં તેના પ્રત્યે નિર્મમ છું. અને તે મારો આત્મા એવો ને એવો સ્થિત રહે છે. આહાહાહાહા... દ્રવ્યપણે, ગુણપણે અને પર્યાયપણે આનંદને પ્રકાશતું એવું ને એવું જ સ્થિત છે. આહાહા... એને ને મારે કાંઈ સંબંધ બીજાને છે નહીં. આહાહાહા ! કહો રામજી, ગોવિંદરામજી નહીં. આપણે રામજી કહીશું, રામ છે ને આત્મા. (શ્રોતા:- ગોવિંદને રામ બેય એક જહોય) ગોવિંદને રામ આહાહા... આહા... શું ભાષામાં ભાવ ભર્યા છે. આહાહાહા !

હવે એ સંતો જ્યારે ટીકા કરતા હશે. આહાહાહા... એમની દશામાં ભલે વિકલ્પ ઊઠયો ! છતાં તેને અને બધાને જાણતો પ્રકાશમાન એવો મારો અંતરંગતત્ત્વ, આહાહા... તે બીજાના સ્વભાવથી ભિન્ન છે અને મારા સ્વભાવથી બીજા સ્વભાવવાળા ભિન્ન છે. આહાહા !

એવો મારો પ્રગટ પ્રભુ. આહાહાહા ! છે ? સદાય પોતાના એકપણામાં પ્રાપ્ત હોવાથી અનેક અનંતને જાણવા છતાં હું એકપણામાં છું. અનંતને જાણતા છતાં હું એકપણામાં છું. અનેકને જાણતાં હું અનેકપણે થઈ ગયો નથી. આહાહાહા... કેટલી ધીરજ જોઈએ બાપુ, આહાહા... મારો આત્મા અને બીજાઓ તો એવા ને એવા સ્થિત રહે છે. આહાહા ! પોતાના સ્વભાવને કોઈ પદાર્થ ઈડતો નથી. - “આ પ્રકારે જ્ઞેયભાવોથી ભેદજ્ઞાન થયું” આહાહાહા... જ્ઞેયો પણ તેના સ્વભાવમાં સ્થિત એકરૂપ રહે છે. હું પણ મારા સ્વભાવમાં એક છું. આહાહાહા... આ પ્રકારે જ્ઞેયભાવોથી ભેદજ્ઞાન થયું. આહાહાહાહા... જ્ઞેયોથી મારો જ્ઞાયકભાવ ભિન્ન છે એમ અહીંયા ભેદજ્ઞાન કર્યું. આહાહાહા...

શ્લોક - ૩૧

(માલિની)

इति सति सह सर्वैरन्यभावैर्विवेके
स्वयमयमुपयोगो बिभ्रदात्मानमेकम् ।
प्रकटितपरमार्थेर्दर्शनज्ञानवृत्तैः
कृतपरिणतिरात्माराम एव प्रवृत्तः ॥३१॥

અહીં આ અર્થનું કવચરૂપ કાવ્ય કહે છે:-

શ્લોકાર્થ:- [इति] આમ પૂર્વોક્ત પ્રકારે ભાવકભાવ અને જ્ઞેયભાવોથી ભેદજ્ઞાન થતાં [सर्वैः अन्यभावैः सह विवेके सति] સર્વ અન્યભાવોથી જ્યારે ભિન્નતા થઈ ત્યારે [अयं उपयोगः] આ ઉપયોગ છે તે [स्वयं] પોતે જ [एकं आत्मानम्] પોતાના એક આત્માને જ [बिभ्रत्] ધારતો, [प्रकटितपरमार्थैः दर्शनज्ञानवृत्तैः कृतपरिणतिः] જેમનો પરમાર્થ પ્રગટ થયો છે એવાં દર્શનજ્ઞાનચારિત્રથી જેણે પરિણતિ કરી છે એવો, [आत्म-आरामे एव प्रवृत्तः] પોતાના આત્મારૂપી ભાગ (કીડાવન) માં જ પ્રવૃત્તિ કરે છે, અન્ય જગ્યાએ જતો નથી.

ભાવાર્થ:-સર્વ પરદ્રવ્યોથી તથા તેમનાથી ઉત્પન્ન થયેલા ભાવોથી જ્યારે ભેદ જાણ્યો ત્યારે ઉપયોગને રમવાને માટે પોતાનો આત્મા જ રહ્યો, અન્ય ઠેકાણું ન રહ્યું. આ રીતે દર્શનજ્ઞાનચારિત્ર સાથે એકરૂપ થયેલો તે આત્મામાં જ રમણ કરે છે એમ જાણવું. ૩૧.

શ્લોક - ૩૧ ઉપર પૂ. ગુરુદેવશ્રીનું પ્રવચન

“આમ પૂર્વોક્ત પ્રકારે ભાવકભાવ અને જ્ઞેયભાવોથી ભેદજ્ઞાન થતાં પહેલાં છત્રીસ ગાથામાં ભાવકભાવનું કહ્યું હતું, કર્મ જે ભાવક છે તેનાથી પર્યાયમાં ભાવ, ભાવ્ય વિકાર થાય તે ભાવકભાવ એનાથી ભેદ છે, ભાવકકર્મ એના નિમિત્તે થતી વિકારી ભાવ્ય (અવસ્થા) એ ભાવ્ય ને ભાવકથી ભગવાન ભિન્ન છે, એમ બતાવ્યું. આહાહાહા... એ વિકારી પર્યાયથી પણ ભગવાન ભિન્ન છે, એ વિકારી પર્યાય તો ભાવકનો ભાવ છે. એનાથી ભગવાન આત્મા ભિન્ન છે એમ બતાવ્યું. આહાહાહાહાહા...

અહીંયા જ્ઞેયભાવોથી ભેદ છે એમ બતાવ્યું. સાડત્રીસમીમાં અનંત સિદ્ધો છે, અરિહંતો છે એનાથી પણ આ પ્રભુ તો ભિન્ન છે. આહાહાહા ! “સર્વેઃ અન્ય ભાવેઃ સહ વિવેકે સતિ ” “સર્વ અન્યભાવોથી જ્યારે ભિન્નતા ” વિવેક, વિવેક એટલે ભિન્ન, ભિન્નતા સહૈ સાથે વિવેક વિવેક એટલે ભેદ, ભેદજ્ઞાન થયું. “સર્વ અન્યભાવોથી જ્યારે ભિન્નતા થઈ ત્યારે આ ઉપયોગ છે તે પોતે પોતાના એક આત્માને જ ધારતો ” ભેદથી વાત કરી છે. ઉપયોગ છે તે પોતે પોતાના એક આત્માને જ ધારતો.

“પ્રકટિતપરમાર્થે: દર્શનજ્ઞાનવૃત્તૈઃ કૃતપરિણતિઃ” “જેમનો પરમાર્થ પ્રગટ થયો છે એવા દર્શન ચારિત્રથી જેણે પરિણતિ કરી છે” આહાહા... જેને એવો અંતરંગતત્ત્વ એવો ભગવાન દૈષ્ટિમાં લઈને પરિણમ્યો એને દર્શન જ્ઞાન અને ચારિત્ર ત્રણેય પરિણમ્યા છે કહે છે. આહાહાહા... ઉપયોગ શબ્દ પછી ત્યાં લીધો ને, પાઠમાં ‘આત્મા’ લીધો. ઉપયોગ છે તે જ હું છું. પછી ટીકામાં આત્મા લીધો ને ભાઈ, અહીં ‘ઉપયોગ’ લીધો, ‘આત્મા’ લીધો પણ એ ઉપયોગ, આત્મા એ ભેદ એમેય નહીં. એ તો આત્મા જ આખો. ઉપયોગ તે આત્મા એમ ભેદ પાડવો એ કરતાં ઉપયોગ સ્વરૂપ જ ભગવાન આત્મા અભેદ છે. આહા ! આહાહા !

ધારતો, ભગવાન આત્મા પોતાના સ્વભાવને ધારતો, જ્ઞાન દર્શન ને ચારિત્રરૂપ પરિણમતો, આહાહાહા... ભાવકભાવથી ભિન્ન થયો, જ્ઞેયભાવથી ભિન્ન થયો. હવે પોતે પોતાના સ્વભાવને ધારતો, આહાહા... હવે આવી વાતું, આ તો મંત્રો છે. આહાહા ! જેમનો પરમાર્થ પ્રગટ થયો છે. પરમાર્થ નામ ભગવાન આત્મામાં દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર પ્રગટ થયા છે. આહાહા ! અંતરંગતત્ત્વ તે હું એવી પ્રતીતિ તે સમ્યક્દર્શન, અંતરંગતત્ત્વ તે હું એનું જ્ઞાન તે સમ્યક્જ્ઞાન, અંતરંગતત્ત્વમાં રમણતા તે ચારિત્ર. આહાહા ! એવા જે સ્વભાવમાં દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર હતાં, એ પર્યાયમાં પ્રગટ થઈ ગયા છે. આહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? પ્રગટ કીધું ને ? આહા... “પ્રકટિત પરમાર્થે ?” એમ છે ને પાઠ ? પરમાર્થ- પરમ દર્શન જ્ઞાનને ચારિત્ર, હું જ્ઞાયકભાવ તે હું છું એમ પ્રતીતિ થઈ તે સમ્યક્દર્શન પ્રગટ, જ્ઞાયકભાવ તે જ હું છું તેવું જ્ઞાન તે પ્રગટ તે પર્યાય જ્ઞાન અને તે જ્ઞાન અને દર્શનમાં સ્થિરતા થઈ તે પ્રગટ દર્શન, જ્ઞાન ને ચારિત્ર. આહાહા ! શક્તિરૂપે તો હતા દર્શન, જ્ઞાન ને ચારિત્ર. સમજાય છે કાંઈ ? ઓલા બે પાડયા જ્ઞાન પ્રકાશ, આનંદ ને અનુભવ અને આ ત્રીજો હવે અહીંયા ચારિત્ર એ આનંદને હારે લીધું. જ્ઞાન પ્રકાશ હતો ને ? જ્ઞાનના બે ભેદ પાડયા, હવે અહીં દર્શન ને જ્ઞાન બે, પ્રતીત અને જ્ઞાન, ચારિત્રમાં આનંદ આવ્યો. આહાહાહા ! “પ્રકટિત પરમાર્થે દર્શનજ્ઞાનવૃત્તૈઃ” જુઓ આ વૃત્તૈઃ શબ્દ પડ્યો છે એ વ્રત નહીં. એટલે ચારિત્રના સ્વરૂપની રમણતા એ વૃત્તે. (શ્રોતા:- પરિણમન) પરિણમન, સ્થિર. આહાહા !

જેમને પરમાર્થ પ્રગટ થયો છે, પરમાર્થ પ્રગટ થયો છે પરમ પરમાર્થ અંતરંગતત્ત્વ તો છે, એને હવે પરમાર્થ પ્રગટ થયો છે. આહાહાહા ! દર્શન જ્ઞાન અને ચારિત્ર જેને પ્રગટ થયાં છે. જેણે પરિણતિ કરી છે એવો પોતાના આત્મારૂપી ભાગમાં પ્રવૃત્તિ કરે છે. આહાહાહા... આત્મારૂપી ભાગમાં છે ને ? આત્મ આરામે: - પ્રવૃત્તિ કરે છે. આત્મા પોતાના સ્વરૂપમાં પ્રવૃત્તિ કરે છે. આહાહાહા... આત્મારૂપી આરામ ! આરામસ્થળ ! વિશ્રામ સ્થળમાં આરામમાં રમે છે. આહાહાહા... ‘અન્ય જગ્યાએ જતો નથી’. એ રાગમાં અને પરમાં જતો નથી. આહાહાહા ! તેને અહીંયા આત્માને જીવ કહેવામાં આવે છે. જીવ અધિકાર છે ને ? આહાહાહાહા... માણસને ઓલા વ્યવહારની ક્રિયાના રસવાળાને આ એવું લાગે કે આ શું છે ? આવું આ ? બાપુ મારગ આ છે ભાઈ. એ ક્રિયાનો રાગ છે એ તો ભાવકનો ભાવ છે. ક્રિયાનો જે રાગ છે ને દયા ને દાન ને વ્રત ને તે તો ભાવકનો ભાવ છે. એ સ્વભાવભાવ નહીં, એનાથી પણ અહીંયા તો ભેદ બતાવીને, આહાહા... એ જાણનારો ભગવાન પ્રકાશે છે, અને અનાકુળ આનંદના સ્વાદમાં રહ્યો થકો પ્રગટ થયો છે. આહાહાહા !

આ મહા માંગલિક છે. આહાહાહા... પોતાના આત્મારૂપી ક્રીડાવનમાં, આત્મામાં પ્રવૃત્તિ કરે છે. ટીકામાં નાખ્યું છે. ટીકા કરીને એમાં કહે આત્મા, ઉપયોગ છે. એમ બે ભાગ ન પાડો. આત્મા આત્મામાં છે નિશ્ચયથી અભેદ રાખો, ભેદ પાડીને કથન ન કરો એમ લખ્યું છે. કળશ ટીકામાં ઓલી કળશટીકામાં હોં અધ્યાત્મ તરંગીણિમાં.

ભાવાર્થ: “સર્વ પરદ્રવ્યોથી અને તેમનાથી ઉત્પન્ન થએલા ભાવોથી” તેમનાથી ઉત્પન્ન થયેલા ભાવો વિકાર આદિ “જ્યારે ભેદ જાણ્યો” સર્વ પરદ્રવ્યોથી અને તેમનાથી ઉત્પન્ન થયેલા ભાવો, એટલે પરદ્રવ્યો તે જ્ઞેય ને આ ભાવકભાવ ઊપજેલા ભાવો એટલે, જ્યારે ભેદ જાણ્યો ત્યારે ઉપયોગને રમવાને માટે પોતાનો આત્મા રહ્યો. આહાહાહા !

જ્યારે રાગ અને પરજ્ઞેયથી ભગવાનને ભિન્ન જાણ્યો ત્યારે એને રહેવાનું સ્થાન, રમવાનું તો આત્મા રહ્યો. આહાહાહા... પરમાં જે રમતો હતો એનાથી ભેદ કર્યો, એટલે આત્મામાં રહેવાનું રહ્યું. એને હવે. આહાહાહા ! ઉપયોગને રમવાને માટે પોતાનો આત્મા રહ્યો. “અન્ય ઠેકાણું ન રહ્યું” આહાહાહા... “આ રીતે દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર સાથે એકરૂપે થયેલો” છેલ્લી ગાથા કરવી છે જીવ અધિકારની આડત્રીસમી દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર સાથે એકરૂપ થયેલો. પર્યાયમાં તે આત્મા જ રમણ કરે છે. થયેલો તે આત્મામાં જ રમણ કરે છે, એમ જાણવું. આહાહાહા

હવે એ ૩૮ ની ઉપોદ્ધાત છે.

હવે, એ રીતે દર્શનજ્ઞાન ચારિત્રસ્વરૂપ પરિણત થયેલા આત્માને સ્વરૂપનું સંચેતન કેવું હોય, - એને વેદન કેવું હોય એમ કહેતાં આચાર્ય આ કથનને સંકોચે છે - આડત્રીસ ગાથા કહીને જીવનો અધિકાર પૂરો કરે છે.

- વિશેષ કહેશે

(શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ)

* જ્ઞાનમાં જેમ જેમ સમજણ દ્વારા ભાવભાસન વધતું જાય છે, તેમ તેમ જ્ઞાનનું સામર્થ્ય વધતું જાય છે અને એ વધતાં, જ્ઞાનસામર્થ્ય વડે મોહ શિથિલ થતો જાય છે. જ્ઞાન જ્યાં સમ્યક્પણે પરિણમે છે ત્યાં મોહ સમૂળ નાશ પામે છે, માટે જ્ઞાનથી જ આત્માની સિદ્ધિ છે. જ્ઞાન સિવાય બીજું કોઈ આત્મસિદ્ધિનું સાધન નથી.

(દૈષ્ટિનાં નિધાન - ૬૮)

ગાથા - ૩૮

અથૈવં દર્શનજ્ઞાનચારિત્રપરિણતસ્યાસ્યાત્મનઃ કીદક્ સ્વરૂપસજ્ચેતનં
ભવતીત્યાવેદયન્નુપસંહરતિ-

અહમેકો ખલુ સુદ્ધો દંસણણામઙ્ગો સદારૂવી ।

ણ વિ અત્થિ મજ્ઞ કિંચિ વિ અણ્ણં પરમાણુમેત્તં પિ ॥૩૮॥

અહમેકઃ ખલુ શુદ્ધો દર્શનજ્ઞાનમયઃ સદાઽરૂપી ।

નાપ્યસ્તિ મમ કિચ્ચિદપ્યન્યત્પરમાણુમાત્રમપિ ॥૩૮॥

યો હિ નામાનાદિમોહોન્મત્તતયાત્યન્તમપ્રતિબુદ્ધઃ સન્ નિર્વિણ્ણેન ગુરુણાનવરતં પ્રતિબોધ્યમાનઃ કથન્નાપિ પ્રતિબુદ્ધ્ય નિજકરતલવિન્યસ્તવિસ્મૃતચામીકરાવલોકનન્યાયેન પરમેશ્વરમાત્માનં જ્ઞાત્વા શ્રદ્ધાયાનુચર્યંચ સમ્યગેકાત્મારામો ભૂતઃ સ ખલ્વહમાત્માત્મપ્રત્યક્ષં ચિન્માત્રં જ્યોતિઃ, સમસ્તક્રમાક્રમપ્રવર્તમાનવ્યાવહારિકભાવૈશ્ચિન્માત્રાકારેણાભિદ્યમાનત્વાદેકઃ, નારકાદિજીવવિશેષાજીવપુણ્યપાપાસ્રવસંવરનિર્જરાબન્ધમોક્ષલક્ષણવ્યાવહારિકનવ-તત્ત્વેભ્યષ્ટઙ્ગોત્કીર્ણૈકજ્ઞાયકસ્વભાવભાવેનાત્યન્તવિવિક્તત્વાચ્છુદ્ધઃ, ચિન્માત્રતયા સામાન્યવિશેષો-પયોગાત્મકતાનતિક્રમણાદર્શનજ્ઞાનમયઃ, સ્પર્શરસગન્ધવર્ણનિમિત્તસંવેદનપરિણતત્વેઽપિ સ્પર્શાદરૂપેણ સ્વયમપરિણમનાત્પરમાર્થતઃ સદૈવારૂપી, ઇતિ પ્રત્યગયં સ્વરૂપં સજ્ચેતયમાનઃ પ્રતપામિ । એવં પ્રતપતશ્ચ મમ બહિર્વિચિત્રસ્વરૂપસમ્પદા વિશ્વે પરિસ્ફુરત્યપિ ન કિચ્ચનાપ્યન્યત્પરમાણુમાત્રમપ્યાત્મીયત્વેન પ્રતિભાતિ યદ્ભાવકત્વેન જ્ઞેયત્વેન ચૈકીભૂય ભૂયો મોહમુદ્રાવયતિ, સ્વરસત એવાપુનઃપ્રાદુર્ભાવાય સમૂલં મોહમુન્મૂલ્ય મહતો જ્ઞાનોદ્યોતસ્ય પ્રસ્ફુરિતત્વાત્ ।

હવે, એ રીતે દર્શનજ્ઞાનચારિત્રસ્વરૂપ પરિણત થયેલા આ આત્માને સ્વરૂપનું સંચેતન કેવું હોય છે એમ કહેતાં આચાર્ય આ કથનને સંકોચે છે, સમેટે છે:-

હું એક, શુદ્ધ, સદા અરૂપી, જ્ઞાનદર્શનમય ખરે;

કંઈ અન્ય તે મારું જરી પરમાણુમાત્ર નથી અરે ! ૩૮.

ગાથાર્થઃ-દર્શનજ્ઞાનચારિત્રરૂપ પરિણમેલો આત્મા એમ જાણે છે કે: [ખલુ] નિશ્ચયથી [અહમ્] હું [એકઃ] એક છું, [શુદ્ધઃ] શુદ્ધ છું, [દર્શનજ્ઞાનમયઃ] દર્શનજ્ઞાનમય છું, [સદા અરૂપી] સદા અરૂપી છું; [કિચ્ચિત્ અપિ અન્યત્] કંઈ પણ અન્ય પરદ્રવ્ય [પરમાણુમાત્રમ્ અપિ] પરમાણુમાત્ર પણ [મમ ન અપિ અસ્તિ] મારું નથી એ નિશ્ચય છે.

ટીકા:-જે, અનાદિ મોહરૂપ અજ્ઞાનથી ઉન્મત્તપણાને લીધે અત્યંત અપ્રતિબુદ્ધ હતો અને વિરક્ત ગુરુથી નિરંતર સમજાવવામાં આવતાં જે કોઈ પ્રકારે (મહા ભાગ્યથી) સમજી, સાવધાન થઈ, જેમ કોઈ મૂઠીમાં રાખેલું સુવર્ણ ભૂલી ગયો હોય તે ફરી યાદ કરીને

તે સુવર્ણને દેખે તે ન્યાયે, પોતાના પરમેશ્વર (સર્વ સામર્થ્યના ધરનાર) આત્માને ભૂલી ગયો હતો તેને જાણીને, તેનું શ્રદ્ધાન કરીને તથા તેનું આચરણ કરીને (-તેમાં તન્મય થઈને) જે સમ્યક્ પ્રકારે એક આત્મારામ થયો, તે હું એવો અનુભવ કરું છું કે : હું ચૈતન્યમાત્ર જ્યોતિરૂપ આત્મા છું કે જે મારા જ અનુભવથી પ્રત્યક્ષ જણાય છે; ચિન્માત્ર આકારને લીધે હું સમસ્ત ક્રમરૂપ તથા અક્રમરૂપ પ્રવર્તતા વ્યાવહારિક ભાવોથી ભેદરૂપ થતો નથી માટે હું એક છું; નર, નારક આદિ જીવના વિશેષો, અજીવ, પુણ્ય, પાપ, આસ્રવ, સંવર, નિર્જરા, બંધ અને મોક્ષસ્વરૂપ જે વ્યાવહારિક નવ તત્ત્વો તેમનાથી, ટંકોત્કીર્ણ એક જ્ઞાયકસ્વભાવરૂપ ભાવ વડે, અત્યંત જુદો છું માટે હું શુદ્ધ છું; ચિન્માત્ર હોવાથી સામાન્ય-વિશેષ ઉપયોગાત્મકપણાને ઉલ્લંઘતો નથી માટે હું દર્શનજ્ઞાનમય છું; સ્પર્શ, રસ, ગંધ, વર્ણ જેનું નિમિત્ત છે એવા સંવેદનરૂપે પરિણમ્યો હોવા છતાં પણ સ્પર્શાદિરૂપે પોતે પરિણમ્યો નથી માટે પરમાર્થે હું સદાય અરૂપી છું. આમ સર્વથી જુદા એવા સ્વરૂપને અનુભવતો આ હું પ્રતાપવંત રહ્યો. એમ પ્રતાપવંત વર્તતા એવા મને, જોકે (મારી) બહાર અનેક પ્રકારની સ્વરૂપની સંપદા વડે સમસ્ત પરદ્રવ્યો સ્ફુરાયમાન છે તોપણ, કોઈ પણ પરદ્રવ્ય પરમાણુમાત્ર પણ મારાપણે ભાસતું નથી કે જે મને ભાવકપણે તથા જ્ઞેયપણે મારી સાથે એક થઈને ફરી મોહ ઉત્પન્ન કરે; કારણ કે નિજરસથી જ મોહને મૂળથી ઉખાડીને-ફરી અંકુર ન ઊપજે એવો નાશ કરીને, મહાન જ્ઞાનપ્રકાશ મને પ્રગટ થયો છે.

ભાવાર્થ:-આત્મા અનાદિ કાળથી મોહના ઉદયથી અજ્ઞાની હતો, તે શ્રી ગુરુઓના ઉપદેશથી અને પોતાની કાળલબ્ધિથી જ્ઞાની થયો અને પોતાના સ્વરૂપને પરમાર્થથી જાણ્યું કે હું એક છું, શુદ્ધ છું, અરૂપી છું, દર્શનજ્ઞાનમય છું. આવું જાણવાથી મોહનો સમૂળ નાશ થયો, ભાવકભાવ ને જ્ઞેયભાવથી ભેદજ્ઞાન થયું, પોતાની સ્વરૂપસંપદા અનુભવમાં આવી; હવે ફરી મોહ કેમ ઉત્પન્ન થાય ? ન થાય.

પ્રવચન નં. ૧૦૮ ગાથા - ૩૮ તા. ૧૪-૧૦-૭૮ શનિવાર આસો સુદ-૧૩ સં. ૨૫૦૪

સમયસાર ગાથા-૩૮ છે ઉસકા શ્લોક,

અહમેક્કો ખલુ સુદ્ધો દંસળણાણમહ્ઠો સદારુવી ।

ણ વિ અત્થિ મજ્ઞ કિંચિ વિ અણ્ણં પરમાણુમેત્તં પિ ।।૩૮ ।।

(હરિગીત)

હું એક, શુદ્ધ, સદા અરૂપી, જ્ઞાનદર્શનમય ખરે;

કંઈ અન્ય તે મારું જરી પરમાણુમાત્ર નથી અરે! ૩૮.

ટીકા:- જે આ આત્મા અનાદિ, મોહરૂપ અજ્ઞાનસે અનાદિ કાલકા આત્મા હૈ એ અનાદિસે રાગદ્વેષ આદિ વિકાર પરિણામ ઉસકા મોહમેં, ઉસકી એકતાબુદ્ધિમેં અજ્ઞાન થા અનાદિસે અપના સ્વરૂપ ચિદાનંદ પ્રભુ ઉસકો ભૂલકર, આહાહા... મોહરૂપ અજ્ઞાનસે, મોહોન્મત મૂળ તો

मोहनो अज्ञान अर्थ क्यो, मोहनो. आहाहा ! अपना स्वरूप क्या है उसको भूलकर अनादिसे ओ शुभअशुभ राग, शरीर ओ मेरा है. औसा मूढ, मिथ्यादृष्टि अनादिसे परिभ्रमण औसा भावसे करते है. आहाहाहाहा... अज्ञानसे उन्मत्तके कारण घेला हुआ है, पागल. आहाहाहा !

अपना भगवान् यीज सर्वज्ञ परमेश्वर, जिनेश्वरे जो आत्मा कहा ओ आत्मा तो सच्चिदानंद, शुद्ध आनंदकंद प्रभु शुद्ध चैतन्य है ! उसको न जानकर अनादिसे रागादि परयीजमें मोहसे घेला पागल होकर, आहाहाहाहा... अत्यंत अप्रतिबुद्ध था. अत्यंत अज्ञानी था, अप्रतिबुद्ध था वस्तुका कंठ भान नहीं था. आहाहा ! योर्याशी लाभ योनिमें परिभ्रमण करते करते अपनी यीजको भूलकर पागल हो गया. आहा ! शरीर ओ जड, माटी, धूल है, ओ अपनी यीज है औसा माना. अंदर जे शुभअशुभ राग आता है, हिंसा, जूठं, योरी, विषय भोग, वासना ओ राग है, दुःख है और अंदरमें दया, दान, व्रत भक्ति आदिका भाव आता है. ओ शुभराग है, दुःख है, आकुलता है. पण ओ यीजको अपनी मानकर, आहाहा... जे अपनेमें है नहीं और परवस्तु है उसको अपनी मानकर, सूक्ष्म बात है भाई ! आहाहा ! अप्रतिबुद्ध, अत्यंत अप्रतिबुद्ध था. कोई कहेते है के आ समयसार तो मुनिको समझना है. तो आंड़ी तो कहे अत्यंत अप्रतिबुद्ध था उसको आ समयसार समझते है, अज्ञानी तदन है उसको समझते है. आहाहाहा !

अंदर सच्चिदानंद प्रभु. अष्टाकुल आनंदका नाथ आत्मा अंदर पडा है, उसको भूलकर शरीर के रागआदिना प्रेममें पागल हो गया है, मूढ हो गया है कहे छे. आहाहाहा ! अप्रतिबुद्ध है. कंठ भान नहीं, कंठ ज्ञान नहीं, अज्ञानमें पागल हो गया. आहाहाहाहा ! लक्ष्मी, जड, माटी, धूल तो कहे मेरी है. स्त्रीका शरीर ने आत्मा पर तो कहे मेरी है. पैसा आभरु पर तो कहे मेरी है. अंदरमें पापका परिणाम होता है ओ विकार है दुःख है तो कहे मेरा है. पुण्य परिणाम जो दया, दान, व्रत आदिका विकल्प उठते है ओ राग है दुःख है तो अज्ञानी इसको अपना मानते है. आहाहा ! औसा अत्यंत अप्रतिबुद्ध था. अत्यंत मूढ था. आहाहाहा !

अनादिकालसे अपना स्वरूप भूलकर अपना परमेश्वर अपना परमेश्वर चिदानंद प्रभु आत्मा, अपना परमेश्वर, उसको भूलकर परमें एश्वरता मोटपकी महिमा लिया. राग पुण्यका भाव ने उसका झल, उसकी महिमा आ गछ ओ अप्रतिबुद्ध अज्ञानी मूढ है. उसको विरक्त गुरुओ हवे क्या कहेते है उसको संतो, गुरु जे उसको समझया, कैसा गुरु ? विरक्त गुरु जिसको राग ने परमेंसे रक्तपणा ओड गया है, अने अपना आनंदकंदमें जिसकी रक्तता उत्पन्न हुई है. आहाहा !

गुरु कैसा होता है ? के जिसको शुभ, अशुभ राग उसमें लीनता, रक्तता, छूट गया है. विरक्त हो गये है. आहाहाहा ! और अपना आनंदस्वरूप प्रभु, अष्टाकुल शांति ने आनंदका कंद प्रभु आत्मा उसमें जिसकी रक्तता लीनता है, रागसे परसे विरक्तता है, अपना स्वभावमें रक्तता है. आहाहाहाहा ! औसा गुरु निर्गर्थ मुनि संत, आहाहाहा... उसने उसको समझया. अज्ञानीको समझया भाई प्रभु तुं क्या है ? आहा... अरे तुं क्या करते है, अनादिसे है ?

विरक्त गुरुओ निरंतर समझओ जाने पर, उसका गुरुओ कहा प्रभु तुम रागसे, शरीरसे

भिन्न है प्रभु, तेरी यीजमें तो अतीन्द्रिय आनंद भरा है नाथ. तुं सुभका सागर है, और आ रागादि दुःभका भीजडा बधा संसारका भीज है, आहा... उससे तेरी यीज भिन्न है ने प्रभु अेम विरकत गुरुअे निरंतर समजायाका अर्थ ? निर्ग्रथ गुरु संत आत्मज्ञानी अनुभवी जिसको अतीन्द्रिय आनंदका प्रयुर संवेदन वर्तते है, अे कंठ निरंतर समजानेको नवरा, कुरसद नई उसको, पण गुरुअे जो उसको कहा प्रभु भगवंत आत्मा, आहाहाहा... तेरी यीज जो रागमें मूर्त हो गछ है, अे तुं यीज नई. आहाहा ! तेरेमें तो आनंद ने शांति पडी है प्रभु. उसकी, उसकी टिष्टि करने, आ क्या किया तुने, पुण्य ने पापने उसका ङ्गमें मोहित हुआ, पागल हो गया है प्रभु तुं. आहाहाहाहाहा... तो अेक वार कहा पण वो समजनेवाला उसने निरंतर विचार किया, तो निरंतर समजाने पर अैसे कहेनेमें आया. समजमें आया ? अेक वार उसने कहा, कोछ वार विशेष भी वारंवार भी आते है, पण अे वारंवार समजाअे, कहेने पर उसने वारंवार अंदर निरंतर उसको विचारमें लिया. ओहो ! मैं तो आत्मा सख्यिदानंद प्रभु आ राग आदि विकल्प ने शरीर आदि तो पर है, मेरेमें है नई. मेरेमें है उसको में मेरा मान्या नई. मेरेमें नही है उसको मेरेमें मान्या. अैसी विचार धारा श्रोताअे वारंवार विचार धारा यलाछ अंदरमें. आहाहाहा... कुरसद क्यां पण आ. आहाहा !

निरंतर समजाअे ज्ञाने पर उसका अर्थ ये है. अेकवार पण अमे कानमें नाभ्या, डाल दिया प्रभु, तुम ज्ञायक स्वभाव है ने नाथ, तुं शुद्ध है, ध्रुव है, पवित्रताका पिंड है, अे आ रागआदि ने शरीरआदि ये तेरी यीज नई. आहाहा ! अैसे समजाअे जाने पर, वारंवार उसका विचार करने पर, आहाहाहा... रटन लगाया, ओहो ! मैं आनंद स्वरूप, राग नई, पुण्य नई, पाप नई, शरीर नई, कर्म नई, अैसे अंदरमें लगन लगाया. आहाहा ! कोषे ? श्रोताअे, अज्ञानी था उसको गुरुअे समजाया तो अे समजाने पर अेने जे कहा था उसका वारंवार धोलन किया, ओहो ! मैं तो ज्ञायकभाव हूं. ज्ञाज्ञक, ज्ञाज्ञक, ज्ञाज्ञक, ज्ञाज्ञक, ज्ञाता द्रष्टा स्वभाव स्वरूप मैं हूं, राग आदि विकल्प जो है अे मैं नई अे दुःभरूप दशा है, मैं तो आनंदरूप हूं. आहाहा ! शरीर आदि माटी आ जड धूण है अे मैं नई, मैं तो शरीर रहित अशरीरी चैतन्य स्वरूप हूं. आहाहाहा ! अैसा वारंवार गुरुअे समजायाका अर्थ वारंवार उसने विचारका धोलन किया. आहाहाहा !

“किसी प्रकारसे समजकर” स्वयंभोधसे कां उपदेशसे समजकर, आहाहा... कोछ प्रकारे लिया. आहाहा ! अंतर आत्मा “सिद्ध समान सदा पद मेरो” आ आत्माका स्वरूप अे सिद्ध समान अंदर है, अैसा वारंवार विचारका धोलनमें लिया.

“चेतनरूप अनूप अमूरति, सिद्धसमान सदा पद मेरौ” ।

मोह महातम आतम अंग, कियौ परसंग महा तम घेरौ” ॥”

आहाहा “ज्ञान कणा उपज्ज अब मौकु” अे राग ने विकल्प जे है शुभाशुभ राग अे मैं नई. आहाहा ! अैसी अपनी ज्ञानकी कणा जगि, “ज्ञानकणा उपज्ज अब मौकु, कहुं गुण नाटक आगम केरो, तासु प्रसाद श्रद्धे शिव मारग वेगे मिटे आ घट वास वसेरो” हाडकाना यामडाना मांसना लोयामां रहेवुं. अे वेगे मटी जशे. जो आ रीते मैं भेदज्ञानमें रमण किया तो घटमां

રહેનેકા છૂટ જાએગા, મੈં સિદ્ધ હો જાઉંગા. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આ આવી વાત છે ભાઈ, આહાહા ! કિસી પ્રકારસે સમજકર સાવધાન હોકર, સાવધાન ! સાવધાન ! સાવધાન ! મੈં મેરી ચીજ અંદર આત્મતત્વ સિદ્ધ સમાન સ્વરૂપ ઉસમેં સાવધાન હુઆ. જે આમ (પરમેં) સાવધાન થા, રાગ ને રાગના ફળ પર આદિ શરીર આદિ મੈં સુંદર આદિ દેખકર આકર્ષિત હોતા થા. અરેરે, ધૂળમેં આ તો માટી હૈ ભાઈ માંસ ને હાડકા હૈ. એ આકર્ષિત આત્માકા આનંદમેં આકર્ષિત હો ગયા. સાવધાન હુઆને ? આહાહાહા ! ઝીણી વાત છે ભાઈ !

આત્મજ્ઞાન હોતા હૈ તો કેસે હોતા હૈ એ બાત કહેતે હૈ. અને આતમધર્મ સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકા પરિણામન કિસકો કિસ પ્રકાર હોતા હૈ એ બાત ચલતી હૈ. આહાહાહા ! તો ગુરુએ એને કહા કે તેરી ચીજ તો અંદર આનંદકંદ પ્રભુ તું સચ્ચિદાનંદ સ્વરૂપ હૈ, સત્ નામ શાશ્વત્ જ્ઞાન અને આનંદકા પિંડ પ્રભુ તુમ હૈ. આહાહાહા ! આ પુણ્ય ને પાપ, દયા ને દાન, કામ ને ક્રોધના વિકલ્પ ઊઠતે હૈ, પ્રભુ એ તું નહીં એ તો દુઃખ હૈ આકુળતા હૈ. આહાહાહાહા ! શરીરઆદિ કર્મઆદિ તો ભિન્ન અજીવ તત્વ હૈ, એ તો તેરી પર્યાયમેં ભી નહીં. તેરી પર્યાયમેં જે પુણ્ય ને પાપના શુભાશુભ વિકલ્પ રાગ ઊઠતે થે, એ ભી તું નહીં. આહાહાહા ! ઝીણી વાત છે ભાઈ !

સમ્યગ્દર્શન એ કોઈ અલૌકિક ચીજ હૈ અને એ ચીજ બિના આ વ્રત ને તપ ને ભક્તિ આદિ કરે એ સબ નિરર્થક હૈ. સંસારકે ખાતે રખડના હૈ. આહાહાહા ! આંહી કહેતે હૈ, પ્રભુ તુમ એકવાર સૂન સાવધાન હો જા કહેતે હૈ દેખો આયાને સમજકર સાવધાન હો ગયા, અરે મੈં ચીજ કયા હું અરે આ રાગ ને પુણ્ય પાપની વિકલ્પની વૃત્તિઓ હૈ એ તો દુઃખરૂપ પર હૈ, મેરી ચીજ નહીં. મੈં તો જ્ઞાતા, જ્ઞાયકસ્વભાવ, શુદ્ધસ્વભાવ, ધ્રુવસ્વભાવ, પરમ પારિણામિકસ્વભાવ, સહજ સ્વભાવભાવ એ મੈં હું. એસે સાવધાન હો ગયા. આરે આવી વાત છે. અપ્રતિબુદ્ધ હતો એ સાવધાન હો ગયા એમ કહેતે હૈ. હૈં ? આહાહાહા ! અત્યંત અપ્રતિબુદ્ધ હતો. આહાહાહાહા ! કંઈ ચૈતન્યકી ચીજ કયા હૈ ઉસકી ખબર જરી નહીં. અને વિકાર ને પુણ્ય પાપના ફળમેં એકાકાર, આહાહા... પરમેં સુખબુદ્ધિ, શરીરમેં સુખબુદ્ધિ, પુણ્ય પાપના ભાવમેં સુખબુદ્ધિ, પૈસા, આબરૂ, કીર્તિ સ્ત્રી કુટુંબમેં સુખબુદ્ધિ મૂંઢ હૈ. સુખ તો ભગવાન આત્મામેં અંદર હૈ. ઉસકી તો ખબર નહીં, ને પરમેં સુખકી મૂંઢતા એસા અપ્રતિબુદ્ધ હતા. ઉસકો ગુરુએ સમજાયા. આહાહાહા... સમજાને પર નિરંતર મનનમેં લે લિયા સાવધાન હુઆ. આહાહાહા ! અરે મੈં કૌન હું યે કહેતે હૈ દેખો.

“જૈસે કોઈ પુરુષ મુઠ્ઠીમેં રખે હુએ” મુઠ્ઠી, વો દાતણ, બાતણ કરતે હૈ ને તો સોનાનો દાંત હોય કે એસા કાંઈ નીકાલકર રખ દિયા, (દાંત) ભૂલ ગયા. મુઠ્ઠીમેં સોના થા એ ભૂલ ગયા. ક્યાં ક્યાં હૈ એ ઓલી વીંટી કાઢી નાખેને. જૈસે કોઈ પુરુષ મુઠ્ઠીમેં રખે હુએ સોનેંકો ભૂલ ગયા, સોનેંકો ભૂલ ગયા. સોના-સોના મુઠ્ઠીમેં થા. આહાહા ! ઔર ફિર સ્મરણ કરકે, ફિર યાદ આયા કે અરે ! આ રહ્યા સોના. થા તો ખરા મુઠ્ઠીમેં પણ ભૂલ ગયા. ક્યાં મૂકયા ? આ તો દાતણ કરતે સોનાની વીંટી હોય જરી ગોખલો હોય ને જરા લાકડાનો બારણાની ઉપર મૂકયો હોય જરી ભૂલી ગયો ક્યાં મૂકી ? પછી યાદ આવે. ઓહો ! આંહીયા મૂકી. આહાહા ! એમ ફિર સ્મરણ કરકે ઉસ સોનેંકો દેખે સોનેંકો ઉસ ન્યાયસે. આ ન્યાય આ દેષાંત ભગવાને આપ્યા. આહાહા ! આવી વાતું ભાઈ આકરી ભારે. આહા ! અંતર વસ્તુ ભગવાન જ્ઞાયકભાવસે ભરી પડી પ્રભુ

હૈ. આહાહા ! ઉસમેં રાગ ને દ્વેષકા વિકલ્પકી ગંધ નહીં. આહાહા ! અરે પર્યાયમેં અપૂર્ણતા હૈ એ ભી ઉસમેં નહીં. આહાહાહા ! જ્ઞાતા દ્રષ્ટા ભગવાન સ્વરૂપ પ્રભુ મેં હું, મેં આ નહીં એસે ગુરુસે સમજાને પર, અપના વિચારકી ધારામેં સમજ ગયે. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આવી વાત છે ભાઈ ! આહા !

આ શરીર, કહ્યું 'તું ને એકવાર, એક બાઈ છોડી હતી અઢાર વરસની લડકી હતી, એના પતિને બીજી હતી. એનો પતિ પહેલી પરણ્યો તો એમાં ગુજરી ગઈ હતી લગન થયા, ને એને અહીંયા શીતળા નીકળ્યા શીતળા કયા કહેતે હૈ. (શ્રોતા:- ચેચક) ઇતના દાણા નીકળ્યા કે દાણે દાણે ઈયળ, એ જીવ જીવ કયા કહેતે હૈ ? (શ્રોતા:- કીડા) કીડા, રૂપાળું શરીર હતું. ધોળું અમે જોયું હતું એને. પછી ઈયળું પડી ગાદલામાં સુવાડે, ગદ્દી આમ ફરે તો હજારો ઈયળું પડે ગાદલામાં સુવાડે, ગદ્દી આમ ફરે તો હજારો ઈયળું આ બાજુ પડે આમ ફરે તો આ બાજુ એ કહે બા માતા મેં આવા પાપ આ ભવમાં કર્યા નથી. મારી તો ઉંમર હજી અઢાર વર્ષની છે, હજુ બે વર્ષના લગ્ન છે આ ક્યાંથી આવ્યા, શું થયું આ. આહાહા ! એ કાણે કાણા કાણા પડયા હોયને ઈદ્ર ને ઉસમેં આ કીડા, આહાહા... બટકા ભરે, બા મેં આવા પાપ કર્યા નથી આ તો, આહાહા... રોવે એ ગદ્દીમાં ઠીક પડે નહીં ક્યાંય સુતા આમ સુતા કે આમ સુતા. ઠીક પડે નહીં. કારણકે સડી ગયા બધાને એમાં ઈયળ, કીડાં આ એ આ શરીર. એ માટીકા શરીર 'સળીયે પડણં વિધ્વંસણં' આ જેવો માટીનો પિંડ. આહાહા ! આહા ! આંહી કહેતે હૈ કે મેં શરીર હું, એસે માના થા. આહાહા... પ્રભુ શરીર તો માટી, ધૂળ પુદ્ગલકી હૈ ચીજ ને આ તો જડ હૈ. આહા... અરે અંદરમેં તેરે પુણ્ય ને પાપકા ભાવ હોતા હૈ ને પ્રભુ, એ તો વિભાવ હૈ, દુઃખ હૈ, વસ્તુ હૈ તો વિભાવસે મુક્ત હૈ. આહાહાહા ! એમ ગુરુએ સૂનાયા. આહાહાહા ! આકરું કામ ભાઈ, ધર્મ કોઈ એવી ચીજ હૈ, કે સાધારણ આ દયા પાળી ને વ્રત ક્રિયા ને જાત્રા ક્રિયાને ભક્તિ ક્રિયા ને ધર્મ હો ગયા ? હરામ ધર્મ હોય તો ત્યાં એ તો સબ રાગકી ક્રિયા હૈ. આહાહાહાહા ! સમજમેં આયા ?

અપના ચૈતન્યપ્રભુ આનંદકા દળ, આહાહાહાહા... એ તરફકા સાવધાન હોકર અપને પરમેશ્વર, અપને જેમ મુઠ્ઠીમેં સોના થા ભૂલ ગયા. એસે અપને પરમેશ્વર આત્મા, આહાહા... અનંત અનંત ઈશ્વર શક્તિસેં ભરા પડા પ્રભુ ભગવાન તેરેમેં તો જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ, અનંત શક્તિ એ અનંત શક્તિ, ગુણ કહો કે શક્તિ કહો, ઉસમેં દરેકમેં ઈશ્વરતા ભરી હૈ. આહાહાહા... એસા અનંત ગુણકા પરમેશ્વર તુમ હૈ. આહાહા ! અરે કેમ બેસે ? કદી અભ્યાસ નહીં, નિવૃત્તિ નહીં, ફુરસદ નહીં. આહાહા ! તેરેમેં તો અનંત જ્ઞાન, અનંત દર્શન, અનંત શાંતિ, અનંત સ્વચ્છતા, અનંત પ્રભુતા એસે અનંત ગુણમેં, દરેક ગુણમેં પ્રભુતા ભરી હૈ, એસા અનંત અનંત ઈશ્વરકા ધણી તુમ પરમેશ્વર હૈ ને નાથ. આહાહા ! ઉસકી તુમ રક્ષા કરને. આહા ! સમજમેં આયા ? આવું આવી વાત છે ભાઈ. વીતરાગ મારગ અલૌકિક હૈ.

લોકોએ અનંત કાળમેં ક્રિયા તો નહીં પણ યથાર્થપણે સૂના હી નહીં. આહાહા ! આંહી તો જન્મ-મરણ રહિત હોનેકી ચીજકી બાત હૈ, જન્મમરણ કરેગા એકાદ ભવ તો વો ભવમેંસે દૂસરા ભવ નરકને નિગોદકા હોગા. આહાહા ! અહીંયા તો આચાર્ય-મહારાજ કુંદકુંદાચાર્યદેવ

દિગંબર સંત, સંવત ૪૯મ્ને હુઆ, ભગવાન પાસે ગયે થે, સીમંધર પરમાત્મા બિરાજતે હૈ, પાનશે ધનુષ્યકા દેહ, કરોડ પૂર્વકા આયુષ્ય હૈ, બિરાજતે હૈ ત્યાં ગયે થે, દો હજાર વર્ષ પહેલે સંવત-૪૯, ત્યાં આઠ દિન રહે થે, સદેહે ગયે થે, કુંદકુંદાચાર્ય દિગંબર સંત સંવત-૪૯ દો હજાર વર્ષ હુઆ ત્યાંસે આકર આ શાસ્ત્ર બનાયા. ત્યાંસે આકર આ શાસ્ત્ર બનાયા હૈ. આહાહા ! એ શાસ્ત્રમ્ને ભગવાનને ઐસા કહા અરે તુમ “અહં એકો” આ દ્વિધા, દ્વિધા રાગ ને શરીરની દ્વિધા તેરેમ્ને કહાં આ ગયા ? આહાહા ! પહેલો શબ્દ હૈ ને “અહં એકો” એનો આવી ગયો. અર્થ આજે આવશે. આહાહા ! આ તો ધીરજની વાતું છે બાપુ, ધર્મ કોઈ એવી ચીજ નથી કે પૈસા દીધે થઈ જાય, મંદિર બનાવે થઈ જાય ગજરથ બનાવે ને જાત્રા કરી દયે ને સમેતશિખરની અને ગિરનારની જાત્રા થઈ જાય માટે ધર્મ થઈ જાય, એ ધર્મ ઐસી ચીજ હૈ હી નહીં. ઉસમ્ને રાગ હો તો પુણ્ય હો જાય. પુણ્ય એ સંસાર હૈ. આહાહાહાહા !

અહીંયા કહેતે હૈ કે સાવધાન હોકર જૈસે અપને પરમેશ્વર આત્માકો ભૂલ ગયા થા, જેમ એ સોનું મુકીમ્ને થા એ ભૂલ ગયા થા, યાદ આયા કે અરે આ રહ્યા, ઐસે પરમેશ્વર અંદર થા ઉસકો ભૂલ ગયા થા, મૈ કહાં હું ? કહાં હું ? મૈ કહાં હું ? મૈ રાગમાં હું ? પુણ્યમાં હું ? શરીરમ્ને હું ? લક્ષ્મીમ્ને હું ? આહાહા ! મૈ બાપકા બેટા હું ? આહાહા ! મૈ દીકરાકા બાપ હું ? અરે કહાં ગયા પ્રભુ. સમજમ્ને આયા ? અપના પરમેશ્વર ભિન્ન હૈ ઉસકો ભૂલ ગયા થા, આ બધી યાદગીરી હો ગઈ. આ મારી બાઈડી છે ને આ મારા છોકરા છે ને આ મારા પૈસા છે ને આ મારા મકાન હૈ, મહેલ, મકાન હૈ, પાંચ પચ્ચીસ લાખકા અરે પ્રભુ એ તો પર ચીજ હૈ ને નાથ. હૈ.

(શ્રોતા:- મુંબઈ સીત્તેર લાખના મકાનમાં આપ ઉતર્યા 'તા ને ?) હા, તે ઉતર્યા 'તા ને. આપણા આંહી દિગંબર હૈ, આમોદ, આમોદ ગુજરાતમ્ને હૈ ને, અમારા પાલેજ રહેતે થે ને, હમ તો ભરૂચ ને વડોદરા બિચમ્ને પાલેજ, હૈ ને દુકાન ત્યાં હમ નવ વરસ રહે, દુકાન ચલાવી 'તી પાંચ વરસ, છોટી ઉંમરકી બાત હૈ. સત્તર વર્ષસે બાવીસ. પાંચ વરસ યહાં તો નેવાસી વર્ષ હુઆ. દુકાન ચલતી હૈ બડી, તો ત્યાં આગળ આમોદ હૈ નજીક. તો અમે આમોદ પાસે નીકળે થે તો અમારે કુંવરજીભાઈ હતા ને ભાગીદાર થે દર્શન કરવા આવ્યા 'તા. છેલ્લા જ ન્યાં હતા પછી ગુજરી ગયા. તો એ આમોદના ગૃહસ્થ છે આપણા પાંચ, છ કરોડ રૂપિયા, દિગંબર ગુજરાતી તો ત્યાં ઊતરે થેને મુંબઈ દરિયાને કાંઠે, સિત્તેર લાખનું તો એક મકાન હૈ. સીત્તર લાખકા એક મકાન, બહુ નરમ માણસ હૈ. શું નામ એનું ? (શ્રોતા:- રમણિકભાઈ) રમણિકભાઈ એની માં છે ડોશી બેચને પ્રેમ બહુ ભાઈ બિચારાને ઘણો. પણ એક મકાન સિત્તેર લાખકા. એવા તો મકાન બહોત. દિગંબર જૈન હૈ. ગુજરાતી એ અમારે પાલેજ, ભરૂચ વડોદરાની વચ્ચે નજીક હૈ આમોદ તો ત્યાં અમે ઉતર્યા 'તા કંઈક વરસ હતું ને ૮૭મું, ૮૭ વર્ષ અને શરીર ઉંમર ૮૭ વર્ષની જન્મજયંતિ થી, તો ઉસકા મકાનમ્ને ઊતરે થે. મૈ તો ઉસકો કહા, ભૈયા આ કયા હૈ આ. આ સમુદ્રમાં કયા બગલા ઉડતે હૈ બગલા સમજતે હૈ, બગલા કહેતે હૈ ને ? અરે આ તો મચ્છી મારતે હૈ, તો આ બગલા કયાં સુધી જતે ભૈયા. મેરેકો કહે મહારાજ વીસ વીસ માઈલ સુધી બગલા આમ ઉપર ચલે જાય. પણ મચ્છીઓને લઈને આહારને જાડ નહીં પાન નહીં. આહાહાહા ! અરેરે આ બગલા આ મચ્છી ખાયને મરીને નર્કમાં જાય. મરીને નર્કમાં જાના. આવા અનંત અનંત

भव किया भाँ तेरे आत्माका भान बिना, आहाहा... ओ गुरुओ समजाया, आहाहा... तो सितेर लाभका मकान ओ धूणना मकान था. आहाहा ! आ छव्वीस लाभका है आ रखुं ने जुओने, भगवानका मंदिर आ. महावीर भगवान, आ छव्वीस लाभका है. ओकला आरस-पहाण संगेमरमर पण ओ तो जऽ है. आहाहा ! आत्माका मकान जे अंदर है ओ तो यैतन्य स्वरूप परमेश्वर स्वरूप है. आहाहाहा ! आहाहाहा !

अनंत अनंत ज्ञान, अनंत दर्शन, अनंत आनंद, अनंत प्रभुता, अनंत स्वच्छता, प्रभु तेरी तने भबर नहीं. भाँ तेरी छश्वरता, परमेश्वरतानी तने भबर नहीं. आहा ! ओ आंड़ी सावधान होकर जाइया. अपना परमेश्वरको भूल गया था. आहाहा... उसको जानकर मुझीमें जेम सोना था ने भूल गया था ने याद आ गया अरे आ रखा. जैसे भगवान तो अड़ी था. परमात्म स्वरूप ही है आत्मा. आहाहाहा !

आ गया ने वह उरऽ गाथामें नहीं, उरऽ गाथा संस्कृत टीका जयसेन आचार्य द्विगंभर संत, भगवान अंदर वस्तु आत्मा जो द्रव्य है पदार्थ ओ सकण निरावरण, सकण संपूर्ण निरावरण भगवान आत्मतत्त्व है. जिसको ज्वतत्त्व, आत्मतत्त्व कहीओ द्रव्य, द्रव्य ओटले वस्तु ओ तो सकण निरावरण है उसमें आवरण कुछ है नहीं. और अखंड ओक है, ओ तो. आहाहाहा ! भेद पर्यायका भी नहीं है. ओ तो अखंड ओक है. आहाहाहा ! प्रत्यक्ष प्रतिभासमय, मेरी ज्ञानकी पर्यायमें प्रत्यक्ष भास होता है, ऐसा मैं हूँ. आहाहाहा ! रागसे नहीं. पण मतिश्रुत ज्ञानकी निर्माण प्रत्यक्ष पर्यायसे प्रत्यक्ष होनेवाला मैं हूँ. अविनश्वर हूँ, कटि मेरा नाश हुआ नहीं. मैं तो ऐसा ने ऐसा ध्रुव सदा टीक रहा हूँ. आहाहा ! अविनश्वर शुद्ध पारिणामिक भाव लक्षण शुद्ध पारिणामिक परम भावलक्षण सहज स्वभावभाव परमभावलक्षण निज परमात्म द्रव्य मैं हूँ. निज परमात्म द्रव्य मैं हूँ. आ परमेश्वर कखा ने. आहाहा ! सम्यग्दृष्टि ज्व अपना आत्माको ऐसा मानते है. आहाहाहा ! मैं तो निज परमात्मा हूँ. अपना परमात्म स्वरूप भगवान अंदर, आहाहा... देह देवणमें बिराजमान आत्मा त्मिन्न है. ओ मैं हूँ, मैं शरीर नहीं, मैं राग नहीं, मैं पुण्य नहीं, मैं पाप नहीं, मैं पुण्यका इण पैसा आदि मैं नहीं, आहाहाहा ! ऐसा जब आत्माका सम्यग्दर्शन, ज्ञान होता है, तब धर्मकी दशा उसको कुछ, उसमें ऐसा भान हुआ, समजकर सावधान होकर भूल गया था उसको जानकर, जाइया अरे आ तो ज्ञायक स्वरूप जानन स्वभावका पिंड प्रभु, ओकला ज्ञाता द्रष्टा ज्ञान स्वभावका सागर ऐसा आ मैं ओम धर्मा ज्व सम्यग्दृष्टि ज्व, ऐसा समजकर जानकर, है ? “उसका श्रद्धान कर” जानकर श्रद्धान कर, ओ यीज ज्ञानकी वर्तमान पर्याय दशामें ओ जाना के आ वस्तु अखंड ज्ञायकस्वरूप यैतन्य है. ऐसा जाना तो प्रतीत कुछ, श्रद्धा कुछ. जाइया बिना ओ यीजकी प्रतीत शुं ? जे यीज पर्यायमें जाननेमें न आया, ओ यीजकी प्रतीत करना कहांसे आती है ? आहाहाहाहा !

मैं तो भगवान, आठ वर्षनी बालिका हो, पण जो सम्यग्दर्शन पाती है तो ऐसा पाती है. आहाहा ! सीताजु ओ, आहा... सम्यग्दृष्टि ज्ञानी थी. भले रावण त्यां लछ गयो. पण अंदरमां तो मैं आनंदकंद हूँ. मेरी दृष्टि मेरे कोछ उपाऽ सके के ले सके है नहीं. आहाहाहा ! जरी राग था थोडा अस्थिरताका, यारित्र नहीं था ने सम्यग्दर्शन ज्ञान था. आहाहा ! तो रामे ज्यां

હનુમાનને મોકલ્યા. હનુમાન આયા હનુમાન થા ને. અંગુઠી લેકર, અંગુઠી. અરે વીરા. આહાહા... રાગ આયાને અસ્થિરતા. સમ્યગ્દર્શન હૈ, જાનતે હૈ કે આ વિકલ્પ મેરી ચીજ નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આહા ! “વીરા મોરા વધામણી કહાંસે લાયા” આ વધામણી ક્યાંથી વીર લાવ્યો પ્રભુ, આ અંગુઠી મારા નાથની, મારો પ્રભુ રામચંદ્ર મારો એક પતિ, દૂસરા કોઈ પતિ હૈ નહીં “આરે અંગુઠી મારા નાથની, એ વીરા ક્યાં થકી લાવ્યો. વીરા રે વીર વધામણી” આહાહા ! રાગ હૈ, ભાન હૈ અંદર હોં એ રાગ એ મેરી ચીજ નહીં. પતિ મેરી ચીજ નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહાહા ! આવી ચીજ હૈ ભાઈ !

એ વનચર કહેતા 'તા ને, એ લોકો એમ કહે છે ને એ તો વનચર કહે છે એને, એ વનચર નહોતા. હનુમાન તો કામદેવ, રાજકુમાર હતા. એ લોકો એને પૂછું બતાવે છે ને જૂઠી વાત છે. હનુમાન તો એક રાજકુમાર કામદેવ પુરુષ છ ખંડમેં એના જૈસા રૂપ નહીં સુંદર ઐસા થા તો ઓલા પૂછું લગાડીને “વનચર વીરા રે વધામણી” એનામાં (અન્યમતિમાં) એવું આવે છે. વનમાં ચરનારા હૈ બંદર આ વધામણી કહાંસે આયા. એ તો રાજકુમાર હતા, કામદેવ પુરુષ થા. આહાહા ! આહાહાહા !

સીતાજી અંદરમેં આત્માકા ભાન હૈ સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન હૈ. મેં તો આત્મા આનંદસ્વરૂપ હું, મેરેકો કોઈ લે જાય કે મેરે ભાળીને (દેખકર) કોઈ રાગમેં આ જાય એ મેં નહીં. આહાહાહા ! એ આંહી કહેતે હૈ કે સાવધાન હોકર જાનકર અપના પ્રભુ, “રિદ્ધિ, સિદ્ધિ, વૃદ્ધિ દિસે ઘટમેં પ્રગટ સદા” અપની અપની રિદ્ધિ સિદ્ધિ ભગવાન આત્મામેં પડી હૈ રિદ્ધિ, સિદ્ધિ વૃદ્ધિ દીસે ઘટમેં પ્રગટ સદા, અંતરકી લક્ષ્મી તો અજાતિય લક્ષપતિ હૈ. અંતરકી લક્ષ્મીસે અજાતિય લક્ષપતિ હૈ, અંતર આનંદની લક્ષ્મીના ભાનવાળા ધર્મી અજાતિય લક્ષપતિ હૈ કોઈ જાત, પાત નહીં હૈ લક્ષ્મી અંદર હૈ અંદર. આહાહા ! બહારની લક્ષ્મીકી ઈચ્છા ધર્મીકો હોતી નહીં. અસ્થિરતા હોતી હૈ પણ એ દૈષ્ટિમેં નહીં હોતી હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? એ આંહી કહેતે હૈ. સમ્યગ્દૈષ્ટિ જીવ, ધર્મની પહેલી સીદ્ધિવાળા ધર્મના પહેલા પગથિયાવાળા, પગથિયા કહેતે હૈ ને, હિન્દી બહોત નહીં આતી ભાષા તો મેરી ગુજરાતી હૈ ને. આ થોડા થોડા હિન્દી. આ તો ભોપાલવાળા આવ્યા છે ને ? સમજમેં આયા ? આહાહાહાહા !

ભગવાન અંદર અતીન્દ્રિય આનંદ ને અતીન્દ્રિય જ્ઞાનસે ઓપિત, શોભિત જેમ સુવર્ણને ગેરુ લગાનેસે સુવર્ણ ઓપિત ને શોભિત ચમક, ચમક, ચમક હોતી હૈ, ઐસે ભગવાન આત્મામેં આનંદ ને જ્ઞાનની ચમક હોતી હૈ. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? એ ચૈતન્ય ચમત્કાર ભગવાન ત્રિલોકનાથ સમ્યકદૈષ્ટિએ જાન લિયા. આહાહાહા ! ભલે ગૃહસ્થાશ્રમમાં હો, પણ જાના કે મેં તો પરમેશ્વર સ્વરૂપ ચિદાનંદ પરમાત્મ સ્વરૂપ હું. આહાહા ! મેરેમેં વિકાર તો નહીં. મેરા શરીર તો નહીં પણ મેરેમેં અલ્પતા ને અપૂર્ણતા નહીં. આહાહાહા ! આવી વાત છે પ્રભુ. આ દિગંબર સંતોની આ વાણી છે. એવી બીજે ક્યાંય હૈ નહીં. આહાહાહાહા ! આ વસ્તુ ભગવાન ત્રિલોકનાથે કહી એ સંતો કહેતે હૈ. સંતો આડતિયા હોકર માલ આપતે હૈ, કે મારા ભગવાન આ કહેતે હૈ. આહાહા !

તો જાનકર ઉસકી શ્રદ્ધાન કર, જાના કે ભગવાન જ્ઞાયક, જ્ઞાયક જાનનેવાલા પરિપૂર્ણ પ્રભુ

ઐસા જાનકર શ્રદ્ધા ક્રિયા જાનકર શ્રદ્ધા ક્રિયા. જાના કે આ આત્મા ઐસા પૂર્ણ આખા હૈ, ઐસા જ્ઞાન કરકે શ્રદ્ધાન સમકિત ક્રિયા. સમજમેં આયા ? આહાહા !

પીછે ઔર ઉસકા આચરણ કરકે, તીનોં બોલ લેના હૈ ને સ્વરૂપ અંતર આનંદસ્વરૂપકા જ્ઞાયક સ્વરૂપકા ભાન હુઆ, જ્ઞાન હુઆ ઔર જ્ઞાન હોકર શ્રદ્ધા હુઈ, ઔર શ્રદ્ધાન હોકર ઉસકા આચરણ કરકે, એ સ્વરૂપ જે આત્મા આનંદકંદકા જ્ઞાન હુઆ, શ્રદ્ધા હુઈ, સમકિત પીછે, ઉસમેં આચરણ, આનંદકંદ પ્રભુમેં રમના, આનંદકા નાથમેં રમના, આચરણ કરના. આહાહાહા... એ ચારિત્ર. ચારિત્ર કોઈ દેહકી ક્રિયા ને પંચમહાવ્રતકા પરિણામ વો કંઈ ચારિત્ર નહીં. ભગવાન અતીન્દ્રિય આનંદકા નાથકી શ્રદ્ધા ને જ્ઞાન કરકે એ અંતરમેં આનંદમેં રમના. આહાહાહા ! આરે ! આરે ! વ્યાખ્યા એક એક ફેર સમકિતની ફેર, જ્ઞાનની ફેર, એ આચરણકી ફેર આ તો વ્રત વ્રત કરે ને થઈ ગયા ચારિત્ર, ધૂળેય નહીં હૈ એ. સમજમેં આયા ? આહા !

એ આચરણ કરકે ઉસકા આચરણ કરકે છે ને ? એટલે ઉસમેં તન્મય હોકર, જૈસે એ દયા, દાનકે વિકલ્પમેં તન્મય થા અજ્ઞાનમેં ઐસે આ વસ્તુ જાની ને શ્રદ્ધા હુઈ તો ઉસમેં તન્મય હોકર આનંદ અતીન્દ્રિય આનંદમેં લીન હોકર એ ચારિત્ર એ આચરણ એ આત્માકા આચરણ. આહાહાહાહા ! શુભાશુભભાવ એ આત્માકા આચરણ નહીં. આહા ! એ તો વિકારકા આચરણ હૈ.

ભગવાન આત્મા અપના જ્ઞાયક સ્વરૂપ, જ્ઞાયક ઐસા જાનકર ઉસમેં પ્રતીતિ ક્રિયા, શ્રદ્ધા ક્રિયા સમકિત ઔર પીછે જ્ઞાયકસ્વરૂપ ચિદાનંદમેં આચરણ ક્રિયા. ઓહોહો ! સ્વરૂપ આનંદમેં રમણ ક્રિયા ઉસકા નામ આચરણ આત્માકા, ઉસકા નામ ચારિત્ર આત્માકા. આહાહા ! આચરણ કરકે, જો સમ્યક્ પ્રકારસે, સાચી રીતે એક આત્મારામ હુઆ. સમ્યક્ પ્રકારે એટલે જ્ઞાન-દર્શનને ચારિત્રરૂપ હોકર સમ્યક્ પ્રકારે ધારણામાં એકલા જ્ઞાન લિયા કે આત્મા ઐસા હૈ ને ઐસા એમ નહીં. આહાહાહાહા !

સહજાનંદ પ્રભુ, ઉસકો જાનકર, પ્રતીતિ કર ઉસમેં આચરણ કરકે ઉસમેં આચરણ ક્રિયા. આહા ! ઐસે સમ્યક્ પ્રકારસે સત્યદૈષ્ટિસે, સત્યજ્ઞાનસે, સત્યઆચરણસે એક આત્મારામ હુઆ. આત્મારામ “નિજ પદ રમેં સો રામ કહીએ”. આહાહાહા ! ભગવાન આનંદ સ્વરૂપમેં રમેં વો આત્મારામ હૈ. રાગમાં રમે એ હરામ હૈ. આહાહાહા... એ આત્મા નહીં, આહાહા... આવી વાતું છે. હજી એને જ્ઞાનેય ન મળે સાચા, એને ક્યાં જાવું ભાઈ. આહાહા ! કહે છે સાચી રીતે એક આત્મારામ હુઆ જુઓ એક આત્મારામ હુઆ. વો રાગ અને પુણ્યરૂપ થા એ અનેકપણે એ નહીં. છૂટ ગયા. આહાહાહા !

જ્ઞાયક, ધ્રુવ, શુદ્ધ, ઉસકા જ્ઞાન કર, ઉસકી પ્રતીતિ કર, ઉસમેં રમણતા ક્રિયા તીનોં લિયાને ઐસા આડત્રીસ ગાથા હૈ ને આખિરકી ગાથા હૈ યે. એ આત્માની તીનોં દશા પ્રગટ હુઈ. આહાહાહા ! ઉસકા આચરણ કરકે સમ્યક્ પ્રકારસે એક આત્મારામ હુઆ. યહ મૈ ઐસા અનુભવ કરતા હું. આહાહાહાહા ! સમ્યદૈષ્ટિ જીવ એમ કહેતે હૈ કે ધર્મી ધર્મકા પરિણમન કરનેવાલા એમ જાનતે, એમ કહેતે હૈ જાનતે હૈ, મૈ ઐસા અનુભવ કરતા હું કે મૈ ઐસા અનુભવ કરતા હું, આહાહાહાહા... ચૈતન્યસ્વભાવ દરિયો જેમ ઊછળે, સમુદ્રમેં જેમ બાઢ આતી હૈ. ઐસે ભગવાન આત્મા ચિદાનંદકી પ્રતીત ને જ્ઞાન હુઆ સ્થિર હુઆ. પર્યાયમેં બાઢ આઈ. શાંતિકી,

આનંદકી, સ્વચ્છતાકી, આહાહાહા... આવી વાત ક્યાં ? મુશ્કેલ છે બાપુ, મારગ વીતરાગનો એ દિગંબર ધર્મ એ જૈન ધર્મ એ કોઈ અલૌકિક ચીજ છે. એ આ નાગા થાય ને લૂગડાં છોડીને થઈ ગયા દિગંબર, એસા દિગંબર છે નહીં. આહાહા ! હૈં ! (શ્રોતા:- ગાથા અલૌકિક છે) ગાથા અલૌકિક છે. એય નિરંજન ! તમારા ચિરંજીવીને પણ પ્રેમ છે આમાં. આહાહા ! બાપુ કરવા જેવું આ. સમજે તો ખરો, સમજણ તો કરે પહેલી. આહાહાહા !

સોયમાં દોરો પરોવે જેમ સુતરનો તો એ ન ખોવાય. ખોવાય કહેતે હૈં ને ? ખોવાય નહીં, એમ ભગવાન આત્માકા સમ્યગ્જ્ઞાનરૂપી દોરો પરોવે તો આગળ જાકર ચારિત્રકો હોકર મુક્તિ પાચેગા, પણ સમ્યગ્જ્ઞાન નહીં હૈં ઉસકો તો કોઈ ચારિત્ર નહીં આચેગા અને ચાર ગતિમેં રખડેગા. આહાહા ! સુતર વિનાની સોય, ધાગા વિનાની સોય એ તો ખોવાઈ જાયેગી, પણ ધાગા પરોવાયેગા, પરોવાયા હોય તો ચકલી માળામેં લે જાય તો એ આ મારી સોય હૈં એમ સમ્યગ્જ્ઞાનરૂપી દોરો જો પરોયા હોગા તો ચાર ગતિમેં નહીં રખડેગા. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ?

તો આ સમ્યગ્જ્ઞાન મૈં ચિદાનંદ જ્ઞાયકસ્વરૂપ હું, મેરેમેં રાગ ને પુણ્ય નહીં, મેરી અલ્પતામેં અલ્પતા ભી મેં નહીં. આહાહાહા ! એસા પૂર્ણાનંદકા નાથકા જ્ઞાન કરકે પ્રતીતિ ક્રિયા અને વો ઉપરાંત તો અહીંયા તો આચરણ ભી લિયા. આહા... ચારિત્ર, તો એ ચારિત્રવંત, દર્શન, જ્ઞાન ને ચારિત્રવંત એમ કહેતે હૈં. મૈં એસા અનુભવ કરતા હું. સમ્યગ્દૈષ્ટિ જીવ, અપના સ્વરૂપકો જાનકર, પ્રતીત કર આચરણ ક્રિયા. એ જીવ એમ જાનતે હૈં કે મૈં એસા અનુભવ કરતા હું, મૈં ચૈતન્યમાત્ર જ્યોતિરૂપ આત્મા હું. ઓહોહોહો ! ગાથા અલૌકિક હૈં ! મૈં તો ચૈતન્યમાત્ર જ્યોતિ હું. “સ્વયં જ્યોતિ સુખધામ” શ્રીમદ્માં આવે છે ને “શુદ્ધ, બુદ્ધ, ચૈતન્યઘન, સ્વયંજ્યોતિ, સુખ ધામ” શુદ્ધ કહો કે પારિણામિક સ્વભાવ કહો, કે જ્ઞાયક કહો કે ધ્રુવ કહો, શુદ્ધ બુદ્ધ જ્ઞાનકા પિંડ મૈં તો જ્ઞાનકા પિંડ જ્ઞાન એકલા જ્ઞાનકા રસકા પિંડ મૈં હું. શુદ્ધ, બુદ્ધ, ચૈતન્યઘન અસંખ્ય પ્રદેશી ચૈતન્યઘન હું. સ્વયં જ્યોતિ, અપનેંસે ચૈતન્ય પ્રકાશમય જ્યોતિ હું. કોઈ કારણસે નહીં. સુખધામ ! મેરા આત્મા આનંદકા સ્થાન હૈં, અતીન્દ્રિય આનંદકા ધામ હૈં. આહાહાહાહા ! એસે આત્મા હુઆ મૈં, એસા અનુભવ કરતા હું, મૈં તો ચૈતન્યમાત્ર જ્યોતિરૂપ આત્મા હું. ચૈતન્ય જાનન, દેખનમાત્ર જ્યોતિ, ચૈતન્ય જ્યોતિ ચૈતન્યમાત્ર જ્યોતિ, રાગ આદિ તો બિલકુલ નહીં. આહાહાહાહા ! ચૈતન્યમાત્ર જ્યોતિ જાણક, દેખન સ્વભાવમાત્ર જ્યોતિ, આહા ! એસા જો આત્મા, એ મૈં હું. આહાહા ! સમ્યગ્દૈષ્ટિ જીવ અપનેકો એસા માનતે હૈં. ધર્મી જો સમ્યગ્દૈષ્ટિ હુઆ એ, જેને ભાન નહીં એ તો અનેક પ્રકાર હૈં, રાગ ને પુણ્યકી ક્રિયાસે ધર્મ હોગા ને એસે માનતે હૈં એ તો મિથ્યાદૈષ્ટિ હૈં. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહા !

મૈં ચૈતન્યમાત્ર જ્યોતિરૂપ આત્મા હું. ચૈતન્યમાત્ર જ્યોતિરૂપ આત્મા હું. મૈં રાગરૂપ, શરીરરૂપ, વાણીરૂપ મૈં કર્મરૂપ, એસા નહીં. આહાહાહા... મૈં તો ચૈતન્યમાત્ર ચૈતન્ય પ્રકાશકા પૂંજ પ્રભુ, જેમ સૂર્યના પ્રકાશનો પૂંજ સૂર્ય હૈં, આ જડકા પ્રકાશ, આ ચૈતન્યપ્રકાશકા નૂરકા પૂરના તેજ મૈં આત્મા હું. આહાહાહા ! આ તે આવી વાત, ક્યાં નવરાશ માણસને રખડવા આડે નવરો નથી. આખો દિ' પાપ અને પછી કાંઈ થોડાક પુણ્ય થોડું કરે ત્યાં ઓલી, આહાહા...

સોયનું દાન ને શું કીધું ? એરણની ચોરી. એરણ હોય ને સોનાની, સોનીની એની ચોરી કરે ને સોયનું દાન, હવે આખો દિ' પાપ આ પાપ પાપ કર્યા કરે ને એમાં કોક દિ' જાત્રા, ભક્તિ કે વ્રત આદિ પૂજાના ભાવ શુભ હોય એ સોયનું દાન છે. આહાહા ! હવે આવી વાતું છે.

આંહી કહે છે, ધર્મી અપનેકો એસે જાનતે હૈ કે મૈં તો ચૈતન્યમાત્ર જ્યોતિરૂપ આત્મા, જ્યોતિરૂપ આત્મા, જ્યોતિવાળા એમેય નહીં, ચૈતન્યમાત્ર જ્યોતિરૂપ આત્મા, આહાહાહા... જ્યોતિસ્વરૂપ આત્મા, જ્યોતિવાળો આત્મા એસે નહીં, એ તો ભેદ. આ, ચૈતન્યમાત્ર જ્યોતિરૂપ આત્મા. આહા... આ નીકળે છે ને શું પ્રકાશ નહીં ? બાહુબલિજી નહીં, બાહુબલિમાં હૈં ? (શ્રોતા:- સર્યલાઈટ) સર્યલાઈટ છેટેથી આમ, (પ્રકાશ-પ્રકાશ-પ્રકાશ) એમ આ ચૈતન્યજ્યોતિની સર્યલાઈટ હૈ આત્મા. આહાહા ! બાહુબલિમાં છે, ને બાહુબલિજીમાં છે નહીં બે સર્યલાઈટ સામીને બે સર્યલાઈટ સામે, એમ ભગવાન આત્મા ચૈતન્યજ્યોતિની સર્યલાઈટ હૈ અંદર, પ્રકાશકા પૂંજ ચૈતન્યકા પ્રકાશકા પૂંજ આત્મા હૈ.

આમ કેમ બેસે ? બીડી વિના હાલે નહીં ને તમાકુ વિના હાલે નહીં, હવે આટલા તો અપલખણ બે સરખી બીડી પીવે સીગારેટ ત્યારે ભાઈને પાયખાને દસ્ત આવે, ઊતરે પાયખાને દસ્ત ઊતરે આટલા તો અપલખણ હવે એને આવો (આત્મા) કહેવો, આવો આત્મા કેમ બેસે ? આહાહાહા ! આ તો જેને બેઠો (સમજાયો) એની વાત હૈ. આહાહા ! મૈં ચૈતન્યમાત્ર જ્યોતિસ્વરૂપ આત્મા હું, કે જો મેરે યે અનુભવમે પ્રત્યક્ષ જ્ઞાત હોતા હૈ. આહાહાહાહા ! મેરે અનુભવમે પ્રત્યક્ષ જાનનેમે આતા હૈ એમ કહે છે આ તો, આહાહા ! જ્ઞાનકી પર્યાયમે પ્રત્યક્ષ જાનનેમે આતા હૈ, પરોક્ષ નહીં. એ શ્રુતજ્ઞાનકો પરોક્ષ કહ્યા એ તો પ્રત્યક્ષ પૂરણ સર્વજ્ઞ નહીં એ અપેક્ષાએ, બાકી આંહી તો પ્રત્યક્ષ કહા હૈ. સમજમે આયા ? મેરે એ અનુભવમે પ્રત્યક્ષ જ્ઞાત હોતા હૈ. આહાહાહા ! ઓર “શુદ્ધો”, “શુદ્ધો” છે ને ? “અહમ એકકો” ત્યાં સુધીકા અર્થ હુઆ. શબ્દ હૈ ને “અહમ એકકો” છે ને મૂળ ગાથામાં. હવે “શુદ્ધો” નું (સ્પષ્ટીકરણ)

ચિન્માત્ર આકારકે કારણ મૈં તો જ્ઞાનસ્વરૂપી ભગવાન જ્ઞાતાકી જ્યોતસ્વરૂપ આત્માકે કારણ, સમસ્ત ક્રમરૂપ-નર્કગતિ, મનુષ્ય ગતિ આદિ એ ક્રમે મિલતી હૈ, તે નહીં. મનુષ્ય ગતિ, તિર્યચ ગતિ, દેવગતિ, પર્યાસ, અપર્યાસ ક્રમે હોતી હૈ એ નહીં. અક્રમરૂપ એકસાથ જોગ, લેશ્યા, કષાય એકસાથ હોતે હૈ એ અક્રમ, એકસાથ હોતા હૈ એ ભી મૈં નહીં. આહાહાહા ! આમાંય ગોટો વાળે કેટલાક જોયું એ ક્રમ અક્રમ કહે પણ કંઈ ક્રમઅક્રમ કયા કહા હૈ ? એ તો ક્રમ નામ એક પછી એક ગતિ મિલતી હૈ ઉસકો ગતિકે ક્રમ કહેતે હૈ અને એક સાથ જોગ, લેશ્યા, કષાય એક સાથ હૈ એને અક્રમ કહેતે હૈ. તો ક્રમરૂપ અક્રમરૂપ વર્તમાન, વર્તમાન-વર્તમાન વર્તતા નર્કગતિ આદિ ને રાગઆદિ વર્તતા વ્યાવહારિક ભાવોસે ભેદરૂપ નહીં હોતા. એવા વ્યવહારભાવસે મૈં ભેદ (રૂપ) નહીં હું. આહાહાહા ! ઝીણી વાત છે આ. મેરી ચીજ તો જ્ઞાયકસ્વરૂપ ભગવાન ધર્મી જીવ સમ્યર્જ્ઞિ પ્રથમ ધર્મની શરૂઆતવાળા અપનેકો એસે જાનતે હૈ, મૈં તો જ્ઞાયકમાત્ર જ્યોતિસ્વરૂપ, એ ક્રમે હોનેવાલી ગતિ આદિ એ મેરેમે નહીં. હૈ ? ભેદરૂપ નહીં હોતા. આ વ્યવહારિકસે ક્રમસે ગતિ આદિમે અક્રમસે જોગ, કષાય આદિ ભેદરૂપ નહીં હોતા. ઈસલિયે મૈં ‘એક’ હું. હવે આંહી એક આયા. આહાહા ! “અહં એકકો” આહાહાહા ! આંહી એક આવ્યું હવે.

“અહં એકકો”ની વ્યાખ્યા થઈ. એક અક્ષરની વ્યાખ્યા. હવે ‘શુદ્ધો’ની વ્યાખ્યા લેશે.
(શ્રોતા:- પ્રમાણવચન ગુરુદેવ.)

પ્રવચન નં. ૧૦૯ ગાથા - ૩૮ તા. ૧૫-૧૦-૭૮ રવિવાર આસો સુદ ૧૪ સં. ૨૫૦૪

આડત્રીસમી ગાથા, ટીકા, ફરીને, કાલ તો હિન્દી હાલ્યું 'તું' ને !

આ આડત્રીસ ગાથા, જીવના અધિકારની પૂર્ણની ગાથા છે એ જીવ અધિકાર આંહી પૂર્ણ થાય છે. એટલે ? કે જીવનું કથન જે સર્વજ્ઞ સંતોએ કહ્યું, એવું જેણે અંદર જાણ્યું, અનુભવ્યું અને દર્શનજ્ઞાનચારિત્રરૂપ પરિણમન થયું, એ જીવ કેવો છે એનું આંહી વર્ણન છે.

હવે એમાં પાઠમાં તો આ છે “અહં” પણ “અહં” પહેલાં એ જે “અહં” નહોતો સમજ્યો એ કેવો હતો “અહં” શબ્દ છે ને તો “અહં” તો પોતે નિર્ણય કરે છે કે હું આ છું. પણ એ કોણ ? કે પહેલો તો અજ્ઞાની હતો એની આંહી વાત કરી છે એ એમાંથી ‘હું’ માંથી કાઢ્યું છે.

(ટીકા :-) જે, અનાદિ મોહ, મોહથી કહો કે અજ્ઞાનથી એ બે એક જ છે, મોહરૂપ અજ્ઞાનથી એમ, ઉન્મત્તપણાને લીધે, પાગલ હતો, પાગલ. આહાહાહા ! જે આ શરીર છે એ હું છું, પાપના પરિણામ છે તે હું છું, શુભરાગ જે દયા-દાનનો વિકલ્પ જે શુભરાગ એ હું છું, એમ મોહથી પાગલ થઈ ગયેલો હતો. મોહ શબ્દે અજ્ઞાનથી, સ્વરૂપનું ભાન ન મળે, એથી એ વિકારી પરિણામને પોતાના માનતો, શરીર મારું માનતો, એને લઈને એ અત્યંત અપ્રતિબુદ્ધ હતો, અત્યંત મૂઢ હતો અજ્ઞાની. આહાહાહા ! જુઓ, એને આંહી સમજાવે છે.

જેને આત્મા અંદર શુદ્ધ ચૈતન્યમૂર્તિ કોણ છે ? એની (મુદ્દલ) ખબર નથી, અને એ પુણ્ય ને પાપના ભાવ ને શરીરને, પરમાં મોહને લઈને - પોતાનું માનીને પાગલ ઉન્મત્ત થયો છે, આહાહા... એ અત્યંત અપ્રતિબુદ્ધ હતો, અત્યંત અજ્ઞાની હતો એમ કહે છે.

એને, વિરક્ત ગુરુથી, નિર્ઘ્રંથ અથવા રાગથી રક્ત રહિત, સ્વભાવમાં રક્તવાળા સંતોથી આહાહાહા... પુણ્ય ને પાપના ભાવ, રાગ એનાથી વિરક્ત છે અને સ્વરૂપ આનંદમૂર્તિ પ્રભુ એમાં જે રક્ત છે, એવા સંતો, મુનિઓ એવા ગુરુ એણે એને સમજાવ્યું. ભાઈ ! પ્રભુ, તું કોણ છો ? નિરંતર સમજાવવામાં આવતાં; એનો અર્થ એ કે સમજાવ્યું તો ભલે એકવાર કે બેવાર પણ એણે વારંવાર (તેનું જ) ઘોલન કર્યું કે ઓહો ! આ ગુરુ તો એમ કહે છે કે બહિર્મુખની જે વૃત્તિઓ પુણ્ય પાપની છે એ તું નહીં. તારી ચીજ અંદરથી જુદી છે ભાઈ ! આહા !

એને વારંવાર સમજાવતાં અથવા વારંવાર સમજણના રાગથી ભેદ કરવાના અભ્યાસથી આહાહાહા... જે કોઈ પ્રકારે સમજી, છે ? સાવધાન થઈ સમજ્યો. સાવધાન થયો. જે પરમાં રાગને પુણ્યાદિ ભાવમાં સાવધાન હતો, એ ગુલાંટ ખાઈને સ્વરૂપમાં સાવધાન થયો. આહાહા ! ન્યાં મોહ કીધો હતો ને, મોહ એટલે પરમાં સાવધાન હતો. આહાહાહા ! એ જીવ, “અહં” હું કોણ છું એની પછી વ્યાખ્યા લેશે.

એ કોઈપણ રીતે સમજ્યો, સાવધાન થયો, જેમ કોઈ મૂઠ્ઠીમાં રાખેલું સુવર્ણ ભૂલી ગયો હોય હાથમાં સોનું હોય ને ભૂલી જાય, ફરી યાદ કરે કે સોનું તો છે કહે છે હાથમાં ક્યાંય બીજે

મૂઝ્યું હોય, આંહી તો મૂઝીમાં લીધું છે. તે ફરી યાદ કરીને તે સુવર્ણને દેખે, કે સુવર્ણ તો આ રહ્યું, મારા હાથમાં સોનું છે, એ ન્યાયે, પોતાના પરમેશ્વર, આહાહાહા... પરમ ઈશ્વર, પરમેશ્વર, જ્ઞાનેશ્વર, દર્શનેશ્વર, ચારિત્ર ઈશ્વર, વીર્યેશ્વર, શાંતિઈશ્વર, જ્યોતિશ્વર, કર્તા, કર્મ, કરણાદિશ્વર એવી એવી અનંત ઈશ્વરની શક્તિવાળો ભગવાન (નિજાત્મા) આહાહા... પોતાના પરમેશ્વર એટલે પોતાનો પરમેશ્વર એમ કે બીજા ભગવાનનો પરમેશ્વર નહીં. આહાહાહા !

પોતાના પરમેશ્વરને ભૂલી ગયો હતો. આહાહા ! તેમને જાણીને, જેને ભૂલ્યો હતો તેને જાણીને, આહાહા... રાગ આદિ પોતાના માનીને ભગવાનને (નિજાત્માને) ભૂલી ગયો 'તો પોતાનું સ્વરૂપ પરમેશ્વરને ભૂલી ગયો હતો, એને જાણીને, તેનું શ્રદ્ધાન કરીને, જ્ઞાનની પર્યાયમાં તે જ્ઞાયક પરમેશ્વરને જાણ્યો કે આ તો પરમાનંદમૂર્તિ, પ્રભુ પૂરણ પ્રભુ છે, એમ જેણે સમકિતીએ, જ્ઞાનની પર્યાયમાં જાણ્યો, એનું એણે શ્રદ્ધાન કર્યું. આહાહા ! જાણેલાનું શ્રદ્ધાન હોય, જાણ્યા વિનાની શ્રદ્ધા એ જાણી નથી. (જાણ્યા વિના) એની શ્રદ્ધા શું ? જાણવામાં આવ્યો કે ભગવાન આત્મા, શુદ્ધપરમેશ્વર આનંદસ્વરૂપ છું હું, એને જાણીને શ્રદ્ધાન કરીને તેનું આચરણ કરીને, ત્રણેય પૂરું કરવું છે ને આંહી તો ! આંહી તો, તેને જાણીને, તેનું શ્રદ્ધાન કરીને ને એ ભગવાન આત્માનું આચરણ કરીને, આહાહા... આનંદના સાગરનું આચરણ કરીને, આનંદમાં રમતું માંડી અંદરથી, આહાહાહા ! જેણે અતીન્દ્રિય આનંદના નાથને જાણ્યો, અતીન્દ્રિય આનંદના નાથને જાણીને, પ્રતીત કરી, જે રાગમાં રખડતો અને રમતો હતો એ હવે આનંદમાં રમવા લાગ્યો. આહાહાહા ! આ ચારિત્ર. અરે રે ! લોકો કાંઈનું કાંઈ કરે છે, શુભજોગ જ હોય બધું સંયમ ને ચારિત્ર, પ્રભુ... પ્રભુ... પ્રભુ ! ભાઈ ! આ આત્મા આનંદસ્વરૂપ છે અતીન્દ્રિય. એનું જ્ઞાન થાય શુદ્ધઉપયોગમાં, એની શ્રદ્ધા થાય સમકિતમાં, તેનું આચરણ થાય આનંદની રમણતામાં. આહાહા ! અતીન્દ્રિય આનંદસ્વરૂપ છું તેનું જ્ઞાન થાય, જ્ઞાન થઈને તેની પ્રતીત થાય, પ્રતીત થઈ ને તે જ્ઞાનમાં આનંદમાં રમે. આહા ! એ વાત છે. એ આત્માનું આચરણ, એને ચારિત્ર કહેવામાં આવે છે. આહાહાહાહા ! અતીન્દ્રિય આનંદમાં રમે એને આંહી આત્માનું આચરણ, આનંદનું આચરણ, ચારિત્રનું આચરણ કહેવામાં આવે છે. આહાહા !

તેમાં તન્મય થઈને, આચરણ કરીને તેનો અર્થ એ કર્યો સમ્યક્પ્રકારે એક આત્મારામ થયો. સમ્યક્પ્રકારે, સાચા પ્રકારે, જેવો હતો તેવો સમ્યક્દર્શનજ્ઞાનચારિત્રમાં આત્મારામ થયો, આહાહાહાહાહા... આત્મા આત્મારામ થયો, આત્મા જે રાગમાં હરામપણે રમતો 'તો એ આત્મા આત્મામાં રમવા લાગ્યો. આહાહાહા ! આ હજી "અહં" અહં ની વ્યાખ્યા છે. છે ને "અહં" 'એક્કો' પછી અહં - હું કેવો છું. એની પહેલી વ્યાખ્યા. એ તો ઓલામાંય આવે છે ને ભાઈ (સમયસાર ગાથા) તોતેરમાંય આવે છે. 'અહમેક્કો ખલુ સુદ્ધો' ત્યાં એ લીધું છે અનાદિ અનંત ચૈતન્યમૂર્તિ ભગવાન પ્રત્યક્ષ પ્રતિભાસમય તે હું છું, તોતેર (ગાથામાં) ત્યાંય 'અહમેક્કો' ત્યાં પણ એક્કો છે એક છું ષટ્કારકના પરિણમન રહિત છું, પર્યાયમાં. આહાહાહા !

મારું "અહં"નું અસ્તિત્વ, શુદ્ધચૈતન્યઘન તેનું જ્ઞાન, તેનું શ્રદ્ધાન, તેનું આચરણ એવો આત્મારામ છું. આહાહાહા ! સમ્યક્ પ્રકારે એક આત્મારામ થયો. શાસ્ત્રની વાત સાંભળી 'તી ધારી'તી કે આત્મા આવો છે એથી કાંઈ એ સમ્યક્પ્રકારે આત્મારામ ન થયો, એ શાસ્ત્રના

ભણતરમાં તો એને આવી ગયું હતું, અગિયાર અંગ ભણ્યો છે એમાં તો આ આવ્યું તું કે ભગવાન આત્મા પરમાન્દની મૂર્તિ પ્રભુ, પણ એ ધારણામાં હતું એટલે એ કાંઈ વસ્તુ નહીં. આહાહાહા ! આ તો સમ્યક્ પ્રકારે આત્મારામ થયો. સાચા પ્રકારે આત્માનું જ્ઞાન ને આત્માનું શ્રદ્ધાન ને આત્માની રમણતા થઈ. આહાહાહા !

(શ્રોતા: સાચો પ્રકાર ક્યો ને ખોટો પ્રકાર ક્યો ?) ખોટો તો કીધું ને પહેલું આ શાસ્ત્રમાં સાંભળીને ધારણા હતી તે આત્મારામ ખોટો હતો. આહાહાહાહા ! એ વાત તો કરી, શાસ્ત્રજ્ઞાનથી સાંભળીને જાણ્યું કે આત્મા આવો છે ને ભગવાન આવો છે, એ તો ધારણાનું જ્ઞાન એ કાંઈ સાચા પ્રકારે આત્મારામ નથી થયો. આહાહાહાહા ! આ તો સમ્યક્ પ્રકારે આત્મારામ થયો.

જેવો ભગવાન પૂર્ણાન્દનો નાથ પ્રભુ છે, તેને જ્ઞાનમાં જ્ઞેય બનાવી, અને તેની પ્રતીત કરી અને તેમાં રમવા લાગ્યો, એ સાચા પ્રકારે આત્મારામ થયો. આહાહા ! 'નિજપદ રમે સો રામ કહીએ' આહાહા... એવો જે ભગવાન આત્મા આડત્રીસ ગાથા છે ને ! જીવ અધિકારની છેલ્લી, પૂરણની ગાથા. આહાહાહા !

આત્મારામ થયો તે હું એવો અનુભવ કરું છું, છે ને ? 'અહં' તેનો અર્થ છે, 'અહં' ની વાત છે, એકલા 'અહં' નો અર્થ છે. આહાહા ! 'અહં' હું એવો અનુભવ કરું છું કે, હું ચૈતન્યમાત્ર જ્યોતિરૂપ આત્મા છું. આહાહાહાહા ! હું એક ચૈતન્યમાત્ર ભગવાન, ચૈતન્યજ્યોતિ ઝળહળજ્યોતિ, ચૈતન્યના તેજનું નૂરનું પૂર, એવી જ્યોતિ હું આત્મા છું. આહાહાહા ! હું તો એક જાણન દેખન દૈષ્ટા જ્ઞાતા, એવી જે ચૈતન્યજ્યોતિ તે હું છું, હું રાગેય નહીં, પુણ્યેય નહીં, પર્યાય જેટલોય નહીં. આહાહા !

'હું' 'અહં' હું એક, હું ચૈતન્યમાત્ર, ચૈતન્યમાત્ર, જેમાં રાગની ગંધ નથી, શુભરાગ આદિની જેમાં અસર નથી. આહાહા... એવો ભગવાન ચૈતન્યમાત્ર જ્યોતિરૂપ આત્મા છું. ચૈતન્યમાત્ર જ્યોતિ, અગ્નિની જ્યોતિ છે એ તો ઉષ્ણ જ્યોતિ છે. આ ચૈતન્યમાત્ર જ્યોતિ, જાણક, દેખન ચૈતન્યજ્યોતિ સ્વરૂપ. આહાહા ! એ પ્રકાશની ચૈતન્ય પ્રકાશની ઝળહળજ્યોતિસ્વરૂપ એ હું, એ આત્મા, છે ? આહા ! ચૈતન્યમાત્ર જ્યોતિ આત્મા છું. એ હું આત્મા છું, એવું સમ્યક્દૈષ્ટિને અંતરમાં આ રીતે ભાસ્યું. જે અજ્ઞાનપણે અપ્રતિબુદ્ધ હતો, એને સમજાવવામાં આવ્યો, ત્યારે આ રીતે એ સમજ્યો ! આહાહાહા !

અરેરે ! એ આ આત્માને જાણ્યો, એ શુભભાવથી જણાતો હશે ? આરે ભગવાન શું કરે છે પ્રભુ શું કરે છે ભાઈ ? આહાહા ! શુભરાગ તો વિકાર ને આસ્રવ છે. ત્યાં એમ કહ્યું છે ને તોંતેર ગાથામાં 'અહમેક્કો' આસ્રવોથી કેમ નિવર્તે ? એમ શબ્દ છે ને ? તોંતેરમાં ન્યાં મથાળું એમ છે કે આસ્રવોથી કેમ નિવર્તે ? કે આ રીતે, કે હું અનાદિ-અનંત ચૈતન્યમાત્ર જ્યોતિ છું, મારી પર્યાયમાં રાગનું તો પરિણમન નહીં, પણ ષટ્કારક (નું) નિર્મળ પરિણમન છે, એનાથી મારી અનુભૂતિ, તત્ત્વ ભિન્ન છે, એ હું છું તોંતેર. એ ગાથા તો ભાઈએ લીધી છે ઓલાએ દેવચંદ્રજીએ, શ્વેતાંબર છે ને દેવચંદ્રજી એણે તોંતેરમી ગાથા લીધી છે, એક આગમ છે ને એનું, પહેલાં વાંચેલું સીત્તેર, એકોત્તેરમાં એનું શું કહેવાય ? 'આગમસાર' છે આંહી છે, તેમાં આ લીધી છે ગાથા, ક્યાંથી લીધી એમ નથી મૂક્યું એણે, છે સમયસારની, ન્યાં ક્યાં હતું એમાં ? આહાહા !

આંહી કહે છે, આહાહા... કે જે મારા જ અનુભવથી પ્રત્યક્ષ જણાય છે. હું પ્રભુ ચૈતન્યમાત્ર ઝળહળ જ્યોતિ પ્રકાશનો, ચૈતન્યજ્યોતિના નૂરના તેજનું પૂર એવો હું આત્મા, એ મારા અનુભવથી જણાય છે. આહા ! છે ? કે જે મારા જ અનુભવથી પ્રત્યક્ષ જણાય છે. એ રાગથી નહીં, હું આવો જે ચૈતન્યમાત્ર જ્યોતિ છું એ ચૈતન્યમાત્ર જ્યોતિની પરિણતિથી હું જણાઉં છું. મારા જ અનુભવથી પ્રત્યક્ષ જણાય છે. આહાહા... અહીંયાં તો મતિ ને શ્રુતજ્ઞાનને પણ પ્રત્યક્ષ ગણી નાંખ્યું છે. આહાહાહાહા ! જેને આત્માને જાણવા માટે મતિ શ્રુતજ્ઞાનની અપેક્ષા છે, પણ એ સિવાય રાગ અને મનની પણ જેને અપેક્ષા નથી. આહાહાહા ! અરેરે !

મારા જ અનુભવથી, એ શબ્દ પડ્યો છે 'જ' પડ્યો છે. મારા જ, એટલે ચૈતન્યમાત્રજ્યોતિ એના સ્વભાવની પરિણતિથી જ મને મારો અનુભવ છે. આહા ! મારા જ, છે ? અનુભવથી પ્રત્યક્ષ જણાય છે. આહાહાહાહા ! આ તો ધીરાના કામ છે બાપા !

હું ચૈતન્યમાત્ર જ્યોતિ આત્મા છું કે જે મારા જ અનુભવથી પ્રત્યક્ષ જણાય છે. આહાહાહા ! મારા આત્માના શાંત ને વીતરાગી પર્યાયરૂપ અનુભવથી પ્રત્યક્ષ જણાય છે. આવી વાત છે ભાઈ ! આહાહાહાહા !

આ કાલ તો લેવાણું તું ફરીથી લેવાણું, આ 'અહં' ની વ્યાખ્યા છે 'અહં' ની આ વ્યાખ્યા છે. 'એક્કો' ની પછી આવશે. આહાહાહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? ન્યાંય "અહં" ની વ્યાખ્યા કરી છે તોંતેરમાં "અહં" હું આ પ્રત્યક્ષ અનાદિ અનંત ચૈતન્ય પ્રત્યક્ષ જ્યોતિમાત્ર છું. આહાહા ! ત્યાં એમ લીધું છે.

અમૃતચંદ્રઆચાર્યની ટીકા ગજબ છે, સંતોએ ગજબ કામ કર્યાં છે. આહાહા ! દિગંબર સંત હોં ! આહા ! (શ્રોતા: બીજા કોણ સંત છે ?) બીજા કોઈ છે જ નહીં. આહાહા ! સાદી ભાષા, સાદો ભગવાન રાગ વિનાનો. એને સમજાવ્યો છે પ્રભુ, તું કોણ છો ભાઈ ? આહાહાહા ! બાળક હો કે સ્ત્રી કે પુરુષ હો, એ તો દેહનાં નામ - ચાળાં છે બધા. ભગવાન, અંદર જે ભગવાન છે એ બાળક ક્યાં ને વૃદ્ધ ક્યાં યુવાન ક્યાં ને સ્ત્રી ક્યાં પુરુષ ક્યાં ? એ તો ચૈતન્યમાત્ર જ્યોતિ તે આત્મા, હું છું એ મારા અનુભવથી પ્રત્યક્ષ જણાય છે, એમ કહે છે. આહાહાહાહા ! એ મારી વીતરાગી અનુભવ દશા, એનાથી હું પ્રત્યક્ષ જણાઉં છું. આહાહાહાહા ! આવી વાત છે પ્રભુ, આવો મારગ છે. એને સાંભળવા મળે નહીં ભાઈ ! એને ક્યારે વિચારે ? શું કરે ? આહાહા ! એવી દુર્લભ ચીજ થઈ પડી અત્યારે, અત્યારે તો આ શુભજોગ છે, એ જ બધું છે, અત્યારે આ શુદ્ધઉપયોગ ને એવું છે જ નહીં. અરે ભગવાન, આ પંચમકાળના સંતો, પંચમકાળનો શ્રોતા, એને કહે છે ને પંચમકાળનો શ્રોતા, આ રીતે સમજે છે. પંચમકાળનો શ્રોતા છે ને આ. આહાહાહા...

હું, મારા જ અનુભવથી પ્રત્યક્ષ જણાય છે. એ હું ચૈતન્યમાત્ર જ્યોતિરૂપ આત્મા - જ્યોતિસ્વરૂપ આત્મા, જ્યોતિવાળોય નહીં. ચૈતન્યમાત્ર જ્યોતિસ્વરૂપ આત્મા છું. આહાહાહાહા... કે જે મારા જ અનુભવથી પ્રત્યક્ષ જણાય છે. આહાહાહા ! મારી નિર્મળ પર્યાયથી મારા સ્વભાવની નિર્મળ પર્યાયથી મને પ્રત્યક્ષ જણાય છે. આહા ! હું જે છું નિર્મળપર્યાયવાળો એ નિર્મળપર્યાયથી હું જણાઉં છું રાગ ને નિમિત્તથી ને વિકલ્પથી નહીં. આહાહા ! નહીં, ન કહ્યું,

અસ્તિથી વાત કરી છે, આહાહાહા !

બાપુ, આ તો ભગવાન સર્વજ્ઞ ત્રિલોકનાથ. જિનેશ્વરદેવના આ કથનો છે, એ સંતો, જગતને એ જાહેર કરે છે. આહાહા ! ભાઈ ! પરમેશ્વર ત્રિલોકનાથ એમ કહે છે, કે જેને આત્મા જણાયો તે પોતાના સ્વરૂપથી જણાય છે. આહા... એનું સ્વરૂપ એ રાગ ને પુણ્ય એ એનું સ્વરૂપ નથી. એનું સ્વરૂપ તો ચૈતન્યમાત્ર જ્યોતિસ્વરૂપ, તો એ ચૈતન્યજ્યોતિની પરિણતિ જે છે, તેનાથી આ જણાય છે. આહાહાહાહાહા !

અમૃત રેડયાં છે. હેં ! આહાહા ! અરે લોકોને આકરું લાગે, બાપુ શું થાય ભાઈ ? મારગ જ આ છે ત્યાં, એને પહેલો શ્રદ્ધામાં તો નક્કી કરે, ભલે બહિર્લક્ષી શ્રદ્ધા, એમાં નક્કી તો કરે કે આત્મા તો પોતાના સ્વરૂપથી જ જણાય એવી ચીજ છે. એ ગુરુથી નહિ, દેવથી નહિ, શાસ્ત્રથી નહિ, રાગથી નહિ, મનથી નહિ. આહાહાહા !

મારા જ, મારા 'જ' એકાંત કરી નાંખ્યું છે. અનેકાંત આમ નહીં, કે રાગથી પણ જણાય, મનથી પણ જણાય, વિકલ્પથી પણ જણાય, દેવથી પણ જણાય આનાથી જણાય ને એનાથી (પણ) જણાય, એનું નામ અનેકાંત ? એ અનેકાંત નથી પ્રભુ. આહાહા ! હું તો મારો સ્વભાવ, ચૈતન્યજ્યોતિ, જળહળજ્યોતિ જળહળજ્યોતિ એવી ચૈતન્યની પરિણતિ નિર્મળ વીતરાગી, એવી પરિણતિથી હું જણાઉં એવો આત્મા હું છું, એનાથી હું અનુભવું છું એમ કહે છે. આહાહાહાહા ! છોટાભાઈ ! આવી વાતું છે. ક્યાં ગયાં શાંતિભાઈ ? આવી વાતું છે, આ કલકતામાં ક્યાંય મળે એવું નથી ક્યાંય. પૈસા ન્યાં મળે ધૂળ ! આહાહા !

અરે, આ તત્ત્વની વાત પણ ભાઈ, આહા ! વસ્તુ છે ને, વસ્તુ પ્રભુ છે ને ! એ જ્ઞાયક છે ને ! એ નિષ્ક્રિય. પર્યાયથી પણ રહિત, નિષ્ક્રિય છે ને ! એ ધ્રુવ છે ને ! એ સામાન્ય છે ને ! તે વસ્તુને દૈષ્ટિમાં જ્યાં લ્યે છે, આહાહા ! તે મારી અનુભવની પર્યાયથી હું જણાઉં એવો છું. આહાહા ! બીજી રીતે નહિં એમ એમાં આવી ગયું. આહાહા !

મારા જ અનુભવથી પ્રત્યક્ષ જણાય છે, આ વચન છે, પ્રત્યક્ષ લ્યો હજી તો કેવળ થયું નથી ને તોય કહે છે પ્રત્યક્ષ જણાય છે. આહાહા ! મારો ભગવાન ચૈતન્યજ્યોતિ સ્વરૂપ તેને મારી શુદ્ધ પરિણતિથી હું જાણું છું, એ પ્રત્યક્ષ જણાય છે એમ કહે છે. આહાહા... મારી નજરમાં દૂર રહે છે, એમ નહીં, મારી નજરમાં એ પ્રત્યક્ષ જણાય છે. આહાહાહા ! આવી વાતું છે. શાસ્ત્રથી જણાઉં છું એમેય નહીં, એમ કહે છે. આહાહા ! શાસ્ત્રનું જ્ઞાન થયું, અગિયાર અંગનું માટે હું જણાઉં છું, એમેય નહીં. આહાહાહા !

હું તો મારા જ અનુભવથી પ્રત્યક્ષ જણાઉં છું એવો હું છું. આહાહાહા ! ત્યાં સુધી "અહં"નું આવ્યું. શું ? ત્યાં સુધી 'અહં' 'અહં'ની આ વ્યાખ્યા થઈ. આ હું, આ હું, આ હું, આહાહાહાહા !

હવે 'એકકો' એકાની વ્યાખ્યા હવે. આહાહા ! આ એકકા નથી હોતા, એને એક બળદ હોય છે. શું સમજાણું ? ગાડાને બે બળદ હોય, એકકા સમજાય છે ? એમાં એક બળદ હોય, અમારે એકકા ઘણી વાર ઉમરાળેથી ગારિયાધાર જવું હોય ને, બાર ગાઉ તે દિ' તો ક્યાં હતું રેલ ને કાંઈ, મોટર ને રેલ ઘોડાગાડી, તે દિ' પ્લેગ હતો તે બેય ભાયાં જાતા તે એકકા લઈને જાઈએ, ગારિયાધાર બાર ગાઉ સવારથી સાંજે પહોંચે, સવારથી હાલે તો સાંજે પહોંચે બાર

ગાઉ, બાર આના મળે એને આપે. ભાઈ, એક્કા કહેવાય એને, એક્કા કહેતા ને ? (શ્રોતા:- એક બળદ જોડે) એક બળદ હોય એક્કાને, આ તો ઘણીવાર જતા ને એક્કામાં, ઉમરાળેથી ગારિયાધાર જતા ને અમારા બહેન ત્યાં હતા, ત્યારે પ્લેગ હતો આ તો છેલ્લા ત્યાં ગયા હતા, છેલ્લું યાદ છે બરાબર. આહાહા !

એક્કામાં બેઠા, અંધારું સવારમાં મારી બાએ કહ્યું ભાઈ કનુ, બહેનને સાંચ કહેજે - સાંચ કહેજે, સાંચ કહેજે એવું આવે છે. શું કહેવાય સાંચ કહેજે એમ કહ્યું સાતા આ એમ સાંઈ કહેજે બહેનને સાંચ કહેજે બસ આ છેલ્લા શબ્દ. ઈ પાછળથી ગુજરી ગયા. પ્લેગ હતો. આહાહા ! સાંજે ન્યાં પહોંચ્યા બાર ગાઉ, અમુક દિવસ પછી સાંભળ્યું કે (બા) ગુજરી ગયા, ત્યાં હતા અમે ગારિયાધાર.... આ ઓગણસાંઈઠની સાલની વાત છે, તમારા જનમ પહેલાં, ઓગણસાંઈઠ (શ્રોતા: પંચોતેર વર્ષ થયાં) પંચોતેર વર્ષ પહેલાં, એટલાં વરસ થયાં, પોણોસો વરસ થયાં, પણ તાજું જ આમ દેખાય છે હોં. આહાહા !

બા એમ કહેતા ભાઈ, બહેનને સાંચ કહેજે અને ત્યાં, આહાહા ! મોટાભાઈ આંહી હતા ખુશાલભાઈ, એકલા એ પણ ગુજરી ગયા. અરેરે ! આહાહા ! આ એક્કો ! એકલો ભગવાન, એક બળદથી હાલે જેમ એમ એકલો એકથી હાલે એવો આત્મા ! આહાહા !

હું ચિન્માત્ર આકારને લીધે, ચિન્માત્ર સ્વરૂપ, આકાર એટલે સ્વરૂપ. જ્ઞાનમાત્ર સ્વરૂપને લીધે, જ્ઞાનમાત્ર એટલે કે એમાં જે ક્રમ કે અક્રમના જે ભેદો છે એ એમાં નથી. હું ચિન્માત્ર આકાર સ્વરૂપને લીધે, હું આ પછી આવ્યો પણ ચિન્માત્ર આકારને લીધે હું, જ્ઞાનસ્વભાવ, જ્ઞાનમાત્ર. આહાહાહાહા ! આ... આ... ભાગ્ય, ભાગ્ય બાપા આવી ચીજ રહી ગઈ હૈ. જગતના ભાગ્ય ભાઈ !

હું તો જ્ઞાનમાત્ર આકારને લીધે, ચિન્ એટલે જ્ઞાનમાત્ર એમાં દર્શન આવી ગયું. હું સમસ્ત ક્રમરૂપ, આ ક્રમબદ્ધની આંહી અત્યારે વ્યાખ્યા નથી. આંહી તો ક્રમે ક્રમે નર્કગતિ મનુષ્યગતિ, દેવગતિ ક્રમે ક્રમે હોય છે, એવા ક્રમરૂપથી પણ હું નિરાળો છું અને અક્રમ એટલે પર્યાય અક્રમે છે એ વાત આંહી નથી, પર્યાય અક્રમ છે જ નહીં, આહાહા... આંહી તો અક્રમ એટલે ક્રમ એટલે મનુષ્યગતિ, દેવગતિ એક પછી એક, એવા ક્રમરૂપ અને અક્રમરૂપ એક સાથે જે જોગ, લેશ્યા, કષાય એક સાથે હોય છે, એ અક્રમ છે. ક્રમ ગતિ આદિ અને અક્રમ જોગ લેશ્યા આદિ એવા ભાવથી, આહાહા... પ્રવર્તતા એવા ક્રમરૂપ અને અક્રમરૂપ પ્રવર્તતા વ્યાવહારિક ભાવો, આહા ! (શ્રોતા:- પર્યાય ભાવો) આહા... પર્યાયમાં એ ગતિ આદિના એક અનેક. આહા ! એવા વ્યાવહારિક ભાવો વ્યવહારિક તો નવતત્વમાંય આવશે. પણ આ વ્યવહારિક ભાવો શબ્દ છે ઓલામાં વ્યવહારિક નવતત્વો આવશે શુદ્ધમાં. આહાહાહા ! આવું છે.

સમસ્ત ક્રમરૂપ, આમાંથી કેટલા 'ક કાઢે છે જુઓ ! ક્રમ અક્રમ બેય છે, પણ કોની વાત છે આ ? (શ્રોતા: પર્યાયની વાત છે) આંહી તો પર્યાયમાં ગતિ આદિ થાય એ એકપછી એક ક્રમમાં અને એકસાથે થાય જોગ, કષાય, લેશ્યા એ અક્રમરૂપ, એની વાત છે. પર્યાયમાં આ હોય છે. સમજાય છે કાંઈ ? આહાહા ! દીવા જેવું તો લખ્યું છે અંદર. આહાહા ! (શ્રોતા:- દીવા જેવું તો લખ્યું છે પણ આંખ ઉઘાડે તો ને)

‘હું’ એક લેવો છે ને હવે ‘અહં’ આગળ લીધું એ થઈ ગયું, હવે “એક” લેવો છે. આહાહા ! જ્ઞાનમાત્ર, પ્રકાશમાત્ર, ચૈતન્યચંદ્ર - ચૈતન્ય શીતળચંદ્ર માત્ર, આહાહા ! સ્વરૂપને લીધે આકાર એટલે સ્વરૂપ. હું સમસ્ત ક્રમરૂપ ગતિ મનુષ્યની એક પછી એક દેવગતિ આદિ એનાથી પણ નિરાળો, અક્રમ એકસાથે જોગ - લેશ્યા-કષાય અક્રમરૂપ પ્રવર્તતા વ્યાવહારિક ભાવો, એ ભેદરૂપ ભાવો, આહાહાહા... એ વ્યાવહારિક ભાવોથી ભેદરૂપ થતો નથી. આહાહાહા... માટે હું એક છું. આ એકની વ્યાખ્યા. આહાહા... સમજાણું કાંઈ ? બાપુ, આ તો ધીરાની વાતું છે ભાઈ ! આ કાંઈ કોઈ ભાષણો મોટા ને એવું નથી આ, આ તો તત્ત્વની વાત છે ભાઈ ! આહાહા ! એ ધીરા થઈને, મધ્યસ્થી થઈને સાંભળે. તો એ વાત બેસે(સમજાય) એવી છે. આહાહા !

સમસ્ત ક્રમરૂપ સમસ્ત ક્રમરૂપ, એક પછી એક થતી દશાઓ બધી અને અક્રમ એકસાથે થતી દશાઓ બધી, આહાહા... એવા ભાવોથી ભેદરૂપ થતો નથી, માટે હું એક છું. વસ્તુ અભેદ આહાહા ! આવા અનેક ક્રમરૂપ કે અક્રમરૂપ ભાવોથી ભેદરૂપ થતો નથી માટે હું એક અભેદ છું. આહાહા ! આહાહા ! આમ આત્માનું જ્ઞાન થયું એ આમ પોતાને અનુભવે છે. સમજાણું કાંઈ ? આહા !

હું એક છું. હવે “શુદ્ધો” ત્રીજો બોલ અહં, એક્કો, શુદ્ધો હવે ત્રીજા બોલની વ્યાખ્યા છે. આહા ! નર-મનુષ્ય, નારકી આદિ જીવના વિશેષો જુઓ ! આ જીવના આ વિશેષો, જીવની પર્યાય.... નવ તત્ત્વમાં જ્યારે લેવું હોય ભેદરૂપ, ત્યારે તેની પર્યાય જે વિશેષ છે ને, તેને જીવ લેવો, જીવ દ્રવ્ય ન લેવું. સમજાણું કાંઈ ? આહા... નારક આદિ જીવના વિશેષો જીવની વિશેષ પર્યાયો, ઈ એક બોલ. જીવની પર્યાયનો એક બોલ. ‘અજીવ’ અજીવનું જ્ઞાન થાય પર્યાયમાં તે અજીવ, અજીવ કાંઈ થતો નથી જીવ. ‘પુણ્ય’ દયા, દાન-આદિના શુભભાવ, લ્યો, આંહી તો શુભભાવ, આહાહાહાહા ! અરે ભગવાન ! ‘પાપ’ અશુભભાવ, બે થઈને ‘આસ્રવ’ નવાં આવરણનું કારણ. ‘સંવર’- પર્યાયની સંવર દશા. આહાહાહાહા ! પર્યાયની નિર્મળ સંવર દશા, ‘નિર્જરા’, શુદ્ધિની વૃદ્ધિ ને ‘બંધ’ રાગમાં અટકવું અને ‘મોક્ષ’ - શુદ્ધિની પૂર્ણતા, એ વ્યાવહારિક નવતત્ત્વો, આહાહાહાહા... એ પર્યાયના વ્યાવહારિક નવ ભાવો. વ્યાવહારિક નવતત્ત્વો, છે ને ? ઓલામાં વ્યાવહારિક ભાવોથી હતું, પહેલાંમાં આ વ્યાવહારિક નવતત્ત્વો તેમનાથી, આહાહાહાહા... એ પર્યાયોથી, આહાહાહા ટંકોત્કીર્ણ એકરૂપ સ્વરૂપ ટંકોત્કીર્ણ એટલે ટાંકણાથી જેમ કાઢ્યું હોયને એકાકાર એવું શાશ્વત એક જ્ઞાયકસ્વભાવ, એક જ્ઞાયકસ્વભાવરૂપ આવ્યું હવે અહીંયાં, આહાહાહા... ઓલામાં ચૈતન્યજ્યોતિ લીધું આંહી જ્ઞાયક સ્વભાવ લીધું. એક જ્ઞાયકસ્વભાવરૂપ ભાવ વડે, એક જ્ઞાયકસ્વભાવરૂપ ભાવ વડે એ વ્યાવહારિક પર્યાયો, જીવના પર્યાયો અને રાગાદિ બધા ભેદો એનાથી જુદો છું. આહાહાહાહા ! આવી ગંભીર વાતું ! એ એમ ને એમ વાંચી જાય ને માની લે. આહાહા ! અરે રે ! આંહી સુધી વાત, કાલ તો આવી’તી લ્યો !

શ્રુતસાગરે લખ્યું છે કે અત્યારે તો શુભજોગ જ હોય, શુભઉપયોગ જ હોય. શુદ્ધ - શુદ્ધ હોય નહીં, અરે અરે પ્રભુ, પ્રભુ ! ભાઈ ? અત્યારે આત્મા ન જણાય એમ એનો અર્થ થયો. (શ્રોતા:- આ બધું આ કાળનું લખેલું છે ને !) પંચમકાળના પ્રાણીને કહે છે ને પંચમકાળનો

પ્રાણી અનુભવે છે, એમ કહે છે. આહાહા ! અરે પ્રભુ ! 'કોઈ એમ કહે છે' કે એમ કરીને લખ્યું છે, રાત્રે નો વાંચ્યું ?

એ મુમુક્ષુ એમ કહે છે, એમ એ લખે છે કે શુદ્ધઉપયોગ પહેલો હોય ને પછી સમકિત થાય, ભાઈ એમ કોણે કહ્યું ? આવું લખ્યું ! પણ એ શુદ્ધઉપયોગથી સમકિત થાય, શુભથી (થતું હોય તો) શુભ તો આસ્રવ છે. આહાહા ! અરે પ્રભુ શું કરે છે ? લોકોમાં બહારના ત્યાગનો મહિમા નગ્નપણું ને એમાં હવે, આહા... લોકો ઝૂકી જાય એમાં... પણ પ્રભુ ! પ્રભુ મારગ તારા જુદા છે ભાઈ ! (શ્રોતા:- લોકોપણ વેષમાં ઝૂકે છે) વેષમાં ઝૂકે છે. અરેરે ! આહા.. હા ! પણ વેષ તો તારો એક જ્ઞાયકવેષ છે ને પ્રભુ ! આહાહા ! (શ્રોતા:- એ તો નિશ્ચયે, આ તો વ્યવહારે) એની તને ખબરું નથી ભાઈ, આ બધા પર્યાયના ભાવ મોક્ષાદિ બધા વેષ કીધા છે ને, તો એનો જ્ઞાયક ભેખ છે એકલો, ચૈતન્યજ્યોતિ ઝળહળ જ્યોતિ પ્રભુ જ્ઞાયકભાવ, એ તારો ભેખ છે. આ પર્યાયનો ભેખેય (તારો) નહીં. એમ કહે છે. આહાહાહાહા !

પ્રભુ ! આ તો સત્યની વાત છે પ્રભુ. એ લોકોને એવું લાગે છે કે અમને હવે સાધુ માનતા નથી, એથી આ રીતે ચલાવ્યું હવે, અરે ભાઈ, એમ રહેવા દે બાપુ ! (શ્રોતા:- સાધુ બીજા માને કે ન માને એમાં એને શું ?) એમાં વસ્તુ શું છે, એમ બાપુ સમજને ભાઈ ! આહાહા ! આંહી તો પરમાત્માએ કહેલી તત્ત્વની વાત શ્રોતાએ પોતાના સ્વભાવને જાણ્યો છે તે આંહી કહે છે. પંચમકાળનો પ્રાણી એમ કહે છે. પંચમકાળના સંતોએ, પંચમકાળના શ્રોતાને કહ્યું 'તું એ શ્રોતા આ રીતે અનુભવે છે. આહાહા ! આંહી ચોથા આરાની વાતું છે જ ક્યાં ? આહા !

છે ! ટંકોટકીર્ણ, ઓલા નવ પર્યાયના ભેદ છે ને ? જીવની વિશેષ દશાઓ અજીવ, પુણ્ય, પાપ, આસ્રવ, સંવર, નિર્જરા, બંધ અને મોક્ષ પર્યાયો છે. આહાહા... એના ભેદભાવોથી વ્યાવહારિક નવતત્ત્વો તેમનાથી, ટંકોટકીર્ણ એક જ્ઞાયકસ્વભાવ, ઈ તો એવો ને એવો ભગવાન અદબદનાથ જ્ઞાયકસ્વભાવથી ભરેલો પ્રભુ એકલો, આહા... એ વડે, અત્યંત જુદો છું, - ઈ પર્યાયથી અત્યંત જુદો છું. આહાહાહા ! નારકી આદિ ને સંવર નિર્જરાની પર્યાયથી પણ અત્યંત જુદો છું. આહાહાહા ! આહા... મોક્ષની પર્યાયથી ય જુદો, મુક્તસ્વરૂપ છું, સ્વરૂપ જ મારું મુક્ત છે. પર્યાયથી મુક્તિ એ પણ નહીં. આહાહાહાહા ! સમજાણું ? બદ્ધથી તો રહિત છું, આસ્રવના રાગથી તો રહિત છું પણ મોક્ષની પર્યાય, જે નિર્મળ એક સમયની એમાં હું નથી આવતો, હું તો એનાથી જુદો છું. આહાહાહા !

હું એક જ્ઞાયકસ્વભાવરૂપ ભાવ વડે, એકજ્ઞાયકસ્વભાવરૂપ ભાવ વડે, અત્યંત જુદો છું, અત્યંત જુદો છું. આહાહાહાહાહા ! એ આસ્રવ પુણ્ય પાપની પર્યાય ને સંવર, નિર્જરા ને મોક્ષની નિર્મળ પર્યાય, આહાહા... મારો ભગવાન દ્રવ્યસ્વભાવ તો એનાથી તદ્દન જુદો છે. આહાહાહા ! એ સાધકની પર્યાય ને સિદ્ધની પર્યાયથી પણ જુદો છું એમ કહે છે. સંવર -નિર્જરા એ સાધકની પર્યાય, આસ્રવ પુણ્ય પાપ બાધકની પર્યાય, મોક્ષ સાધ્ય પર્યાય. આહા... આહાહા ! એથી પણ અત્યંત જુદો છું. આહાહાહા ! આહા ! આવી વાતું છે.

ત્યારે એણે આત્મા જાણ્યો એમ કહેવાય, એમ કહે છે. પર્યાયના નવના ભેદોથી પણ અત્યંત જુદો છું, તે હું શુદ્ધ છું. છે ? માટે હું શુદ્ધ છું. શુદ્ધની વ્યાખ્યા આ કરી. ઓલામાં શુદ્ધની

વ્યાખ્યા એ કરી તોંતેર (ગાથા). કે પર્યાયમાં જે ષટ્કારકનું પરિણમન છે, આ જે સંવર નિર્જરા આદિ કીધા એ ષટ્કારકનું પરિણમન શુદ્ધ છે, એનાં પરિણમનથી પણ મારી અનુભૂતિ એટલે વસ્તુ છે તે તદ્દન ભિન્ન છે. આહાહાહા ! આવી વાતું છે. ઈ એમ જાણે છે, અનુભવે છે પર્યાય. આહાહાહા ! પણ કહે છે કે એ અનુભવની પર્યાયથી હું છું તે જુદો છું. આહાહા ! એ પર્યાયમાં આખી ચીજ આવતી નથી. આખી ચીજનું જ્ઞાન આવે, પણ એ ચીજ જે છે પર્યાયથી ભિન્ન, એ પર્યાય-નિર્ણય કરનારી પર્યાયમાં એ ચીજ આવતી નથી. આહાહા ! આહાહાહા ! શું શાસ્ત્ર ? આ સમયસાર !

આવા નવતત્ત્વના પર્યાયના ભેદો એટલે વ્યાવહારિક નવ તત્ત્વો, ઈ પર્યાયો વ્યવહાર થઈ નવ થયાને નવ વ્યવહાર તત્ત્વો તેમનાથી, આહાહાહા... સંવર-નિર્જરા ને મોક્ષ પણ પર્યાય છે તે વ્યવહાર થઈ ગયો એ. આહાહાહા... આજ રવિવાર છે ને ? આવ્યા છે ને, અમારે કે ' છે ને ચીમનભાઈ કે રવિવારે સારું આવે છે બધું, આવો મારગ છે આ. આહાહા ! આહાહા !

ઓલામાં એમ કહ્યું હતું ક્રમરૂપ અને અક્રમરૂપ પ્રવર્તતા વ્યાવહારિક ભાવોથી ભેદરૂપ થતો નથી, આંહી એમ કહ્યું કે પર્યાયો આદિના વ્યાવહારિક નવ તત્ત્વો તેમનાંથી એક સ્વભાવરૂપ ભાવ મારો અત્યંત જુદો છે. આહાહા. (શ્રોતા:- એ જુદો જ છે !) ઓલામાં આવ્યું છે ને ભાઈ માટીનું સુડતાલીસ નયમાં માટીનાં વાસણની પર્યાયથી જુઓ તો એ અશુદ્ધતા છે કહે છે, માટીમાં માટીરૂપે જુઓ તો એ શુદ્ધ છે. એમ ભગવાન આત્માને, આહાહાહા... એની પર્યાયથી જુઓ તો એ અશુદ્ધ કહેવાય છે, આહાહા... સોળમીમાં આવી ગયું છે, મેચક. આહાહા... કેવી શૈલી તો જુઓ !

એ જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રની પર્યાયથી જુઓ તો મલિન કહેવાય- વ્યવહાર કહેવાય. આહાહાહા ! ભેદરૂપ પર્યાયને વ્યવહાર ને મલિનતા કહેવાનો વ્યવહાર છે, કહે છે. આહાહા ! કો ' સોળમીમાં એ કહ્યું આ નયમાંય એ કહ્યું ચારે કોરથી જુઓ તો વસ્તુ, પૂર્વાપર વિરોધ રહિત સિદ્ધ કરે છે. આવી શૈલી ક્યાંય બીજે છે નહીં દિગમ્બર સંતો સિવાય. આહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? આહા !

‘અહમેક્કો ખલુ સુદ્ધો’ એ ‘શુદ્ધ’ની વ્યાખ્યા થઈ, શુદ્ધ એને કહીએ કે પર્યાયના ભેદોથી ભિન્ન તેને ‘શુદ્ધ’ કહીએ. પર્યાય સહિત જો એને કહો તો તો એ અશુદ્ધતા છે એમ કહે છે. આહાહા ! આહાહા !

હવે ‘દંસણનાણ સમગ્ગો’ ત્યાંય (તોંતેરગાથામાં) એમ છે ‘દંસણનાણ સમગ્ગો’ તોંતેરમાં છે, આમાં ‘દંસણનાણમઈઓ’ છે કેમકે ન્યાં આસ્રવને નાશ કરવાનો ઉપાય બતાવવો છે એને એટલે હું આવો છું. એમ જાણીને, આસ્રવને ક્ષય કરું છું એમ છે ત્યાં તોંતેર (ગાથામાં) આંહી તો આવો છું. એમ જાણીને પર્યાયના ભેદો મારામાં નથી. આહાહા !

હવે ત્યાં તોંતેરમાં ‘દંસણનાણ સમગ્ગો’ હતું આહી ‘દંસણનાણમઈઓ’ છે.

ચિન્માત્ર હોવાથી, ભગવાન જ્ઞાયક સ્વરૂપ, જ્ઞાયકસ્વરૂપ, ચિન્માત્રજ્યોતિ ચૈતન્ય ધ્રુવ જ્યોતિ, એવા અનંતા અનંતા ગુણોનો ભંડાર ભગવાન એવો ચિન્માત્ર જ્યોતિને લઈને, સામાન્ય વિશેષ ઉપયોગાત્મકપણાને ઉલ્લંઘતો નથી. સામાન્ય નામ દર્શન, વિશેષ નામ જ્ઞાન, છે ને ? પાઠમાંય છે ને ‘દંસણ ગાણ’ દંસણ એટલે સામાન્ય ને જ્ઞાન એટલે વિશેષ બે છે ને ?

એટલે પહેલું સામાન્ય વિશેષ લીધું.

એક ચૈતન્યમાત્ર ભગવાન આત્મા પ્રકાશની મૂર્તિ, ચૈતન્યચંદ્ર, શીતળતાનો પિંડ પ્રભુ અને 'જ્ઞાનમૂર્તિ એકલો' પ્રભુ ! આહાહાહા ! એને લઈને સામાન્ય વિશેષ એવા જે ઉપયોગપણાને ઓળંગતો નથી, મારો સ્વભાવ દર્શન ને જ્ઞાન છે, એને ઓળંગતો નથી. આહાહા ! રાગાદિ એનો સ્વભાવ નથી ને એના સ્વરૂપમાંય નથી. આહાહા ! આંહી તો સંવર-નિર્જરા ને પર્યાયનો ભેદ પણ જેના સ્વરૂપમાં નથી. આહાહાહાહા ! અરે, પ્રભુ ! આહાહા... એનો અર્થ ઈ કે સંવર-નિર્જરાને લક્ષે મોક્ષ ન થાય, દ્રવ્યને લક્ષે થાય. આહા ! આહાહાહાહા !

ચિન્માત્ર હોવાથી આ ચોથો બોલ. સામાન્ય વિશેષ ઉપયોગાત્મકપણાને લીધે, સામાન્ય વિશેષનો જાણવા દેખવાના વેપારપણાને લીધે ઓળંગતો નથી, એને લઈને ઓળંગતો નથી. માટે હું દર્શનજ્ઞાનમય છું. આહાહાહા ! એમ પર્યાયની અનુભવદશા એમ કહે છે. આહાહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? સામાન્ય વિશેષ ચિન્માત્ર હોવાથી, મારા દેખવા જાણવાના ઉપયોગપણાને છોડતો નથી, ઓળંગતો નથી. માટે હું દર્શનજ્ઞાનમય છું, હું દર્શનજ્ઞાનવાળો છું એમેય નહીં, દર્શનજ્ઞાનમય છું. આહાહાહાહા !

આવી ટીકા તો હજારો વર્ષથી છે, એ કાંઈ નવી છે ? અમૃતચંદ્રાચાર્યનો આ શ્લોક ને ગાથા બે હજાર વર્ષ પહેલાંની અને ટીકા, હજાર વર્ષ પહેલાંની (છે.)

ચૈતન્યસૂર્યને પ્રકાશવામાં ટીકા એની સ્પષ્ટતા કરી છે ટીકાએ. આહાહાહા !

'સદાહરુવી' સ્પર્શ, રસ, ગંધ, વર્ણ જેનું નિમિત્ત છે એવા સંવેદનરૂપે પરિણમ્યો હોવા છતાં - શું કહે છે ? મારું જ્ઞાન સ્પર્શ, રસ, ગંધને જાણવારૂપે પરિણમેલું હોવા છતાં, આહાહા ! સ્પર્શ, વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ આદિ એવા એ જેમાં નિમિત્ત છે જડ. સ્પર્શ, રસ, ગંધ આદિ છે, એવા સંવેદનરૂપે પરિણમવું એ મારું ઉપાદાન. એનાં જાણપણારૂપે - વેદનરૂપે પરિણમ્યો એવો હું, એવો (હોવા) છતાં પણ, આહાહા ! સ્પર્શાદિરૂપે પોતે પરિણમ્યો નથી. એ સ્પર્શ, ગંધ, રસપણે આત્મા થતો નથી. આહાહાહા ! એ સ્પર્શ, ગંધ, રૂપ, રસ, સ્પર્શ એમાં જેમાં મારા જ્ઞાનના વેદનમાં એ નિમિત્ત છે. અને તે નિમિત્તનું જેમને વેદન છે એ નિમિત્તનું નથી. વેદન મારું છે, એમાં એ નિમિત્ત છે છતાં તે, તે રૂપે પરિણમ્યો નથી. આહાહાહા !

રૂપી પદાર્થના જ્ઞાનપણે પરિણમેલો હું, તે રૂપીપણે હું થતો નથી, માટે હું અરૂપી છું. આહાહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? રૂપી પદાર્થને જાણવા છતાં વેદનપણે પરિણમ્યો છતાં તે રૂપીમાં પોતે પરિણમ્યો નથી રૂપીપણે પરિણમ્યો નથી. રૂપીના પોતાના જ્ઞાનરૂપે પરિણમ્યો છે. આહાહાહા ! માટે પરમાર્થે હું સદાય અરૂપી છું. પરમાર્થે હું ત્રિકાળ સદાય અરૂપી છું. આહાહાહા ! વિશેષ કહેવાશે. (શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ !)

પ્રવચન નં. ૧૧૦ ગાથા - ૩૮ તા. ૧૭-૧૦-૭૮ મંગળવાર આસો વદ-૧ સં. ૨૫૦૪

આડત્રીસ ગાથા. અહીં સુધી આવ્યું છે. પરમાર્થે હું સદાય અરૂપી છું, ત્યાં આવ્યું છે ને ? હું એક છું એની વ્યાખ્યા આવી ગઈ, શુદ્ધ છું એની આવી ગઈ, જ્ઞાનદર્શનમય છું આવી ગઈ,

સદાય અરૂપી છું હવે એ કહે છે.

અનાદિનો અપ્રતિબુદ્ધ અજ્ઞાની હતો, જેને આત્માનું જ્ઞાનસ્વરૂપ શું છે એની બિલકુલ ખબર નહોતી અને વિરોધ અજ્ઞાન હતું, આહાહા... એને પણ ગુરુદ્વારા એ સમજાવતાં, એ વારંવાર એનું રટણ કરતાં; એ સમજી ગયો અંદરથી. અરે ! હું તો પરમેશ્વરસ્વરૂપ છું. મુકીમાં જેમ સોનું હોય ને ભૂલી જાય એમ ભગવાન અંદર છે એને હું ભૂલી ગયો હતો. આહા ! એ મેં યાદ કર્યું હવે કે, ઓહો ! ચૈતન્યસ્વરૂપ પરમાત્મસ્વરૂપ ભગવાન પરમેશ્વર આત્મા એ હું. એમ એક અને શુદ્ધ.

આમ સર્વથી જુદા વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શનું જ્ઞાન થવા છતાં તેનાથી તે જુદો એ ચીજ આંહી આવતી નથી, તેમ તેનું જ્ઞાન ચીજમાં જતું નથી. એ રૂપી, વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શને પોતાની સંવેદન શક્તિથી જાણવા છતાં આત્મા તે રૂપે થતો નથી અને તે જ્ઞેય જ્ઞાનમાં આવતું નથી. આહાહા ! આવી વાત છે. આવો ધર્મી જીવ પોતા માટે, એમ નિર્ણય કરીને અનુભવે છે એમ કહે છે. આહા ! એને- આંહી તો ત્રણેય ભેગાં લીધાં છે ને દર્શન જ્ઞાન ને ચારિત્ર. આહા ! આત્મા શુદ્ધ ચૈતન્ય, પરમેશ્વરરૂપ, એનું જ્ઞાન, એની પ્રતીતિ, અને એમાં આચરણરૂપ રમણતા એ ત્રણ થયાં, એ જીવની પૂરણતાને પામ્યો. આહા ! જેવું એનું પૂરણસ્વરૂપ છે એવું જ પ્રતીત જ્ઞાનમાં રમણતામાં આવ્યું. આહાહા !

આમ સર્વથી જુદા એવા સ્વરૂપને અનુભવતો, પરથી બિલકુલ જુદો એવો હું આત્મા, શુદ્ધ ચૈતન્યધન, આહાહા... એને સ્વરૂપને અનુભવતો પર્યાયમાં પ્રકાશમાં તેને અનુભવતો, આહાહા... મારો જે પર્યાય છે, એમાં એ સ્વરૂપને અનુભવતો. આહાહાહા ! આનું નામ આત્મા જાણ્યો માન્યો ને અનુભવ્યો, આવી વાત છે.

જો કે અનુભવતો આ હું, મારા સ્વરૂપને શુદ્ધ ચૈતન્ય, રાગથી ભિન્ન, રૂપી ચીજને, રૂપીને જાણતાં છતાં ભિન્ન, અને રાગને જાણતાં છતાં પણ રાગથી ભિન્ન, એવો જે ભગવાન મારો સ્વભાવ, એને અનુસરીને અનુભવતો, સન્મુખ થઈને એમ શબ્દ છે ને ભાઈ ! અભિગચ્છતિ અભિગચ્છતિ અભિગચ્છતિ શબ્દ છે પહેલાં.

શુદ્ધ ચૈતન્ય દ્રવ્ય વસ્તુ એને હું મારી પર્યાયમાં, પરસન્મુખતાની જે ધારા હતી એ મિથ્યાત્વ હતું, એ જ્ઞાનની વર્તમાન પર્યાયને અભિગચ્છતિ - સ્વરૂપની સન્મુખ કરી. છે ક્યાં એ શબ્દ ? ક્યાં 'ક આવ્યું'તું હવે ઈ તો પહેલાં આવ્યું'તું અભિગચ્છતિ, (શ્રોતા:- નવમામાં) નવમામાં ને અભિગચ્છતિ (શ્રોતા:- જો હિ સુદેણહિગચ્છદિ અપ્પાણમિણં તું કેવલં સુદ્ધં) હા, બસ ઈ, ગાથા- નવમાંનું પહેલું પદ જુઓ ! નવમી ગાથા જો હિ સુદેણહિગચ્છદિ અપ્પાણમિણં તું કેવલં સુદ્ધં -છે ? શું કહ્યું મારા ભાવશ્રુતજ્ઞાન દ્વારા અભિગચ્છતિ - વસ્તુની સન્મુખ થઈને... આહાહાહા... અપ્પાણમિણંતું આ આત્મા કેવલ શુદ્ધ છે એમ હું જાણું છું. આહાહા ! અભિગચ્છતિ શબ્દ છે ને ?

છઠ્ઠી ગાથામાં પ્રમત્ત અપ્રમત્ત નથી તેવો હું જ્ઞાયક છું, અગિયારમીમાં ભૂતાર્થ જ્ઞાયક ભૂતાર્થ-સત્યાર્થ તે હું છું તેનો આશ્રય, આંહી એમ કહ્યું કે મારા ભાવશ્રુતજ્ઞાન દ્વારા ભગવાનની સન્મુખ થઈને હું અનુભવું છું. આહાહા ! અહીંયાં એ કહે છે, સ્વરૂપને અનુભવતો, આ તો એના

ઉપર જરી, (વજન દેના) વસ્તુ જે છે પરથી જુદી રાગથી, રૂપીથી એવી પૂરણસ્વરૂપ આનંદ પ્રભુ, એને હું મારા સ્વરૂપને અનુભવતો, 'આ' 'આ' પ્રત્યક્ષ છે કહે છે. જ્ઞાનની પર્યાયમાં 'આ' 'હું' પ્રતાપવંત રહ્યો. આહાહા !

ઓલી શક્તિ કાઢી (કહી છે) છે ને પ્રભુત્વ, 'પ્રભુત્વશક્તિ' તે આમાંથી ત્યાં એમ છે જેનો પ્રતાપ અખંડિત છે. એવો સ્વતંત્રતાથી શોભાયમાન મારો પ્રભુ, જેનો પ્રતાપ અખંડ છે. જેને કોઈ ખંડ કરી શકે એવી તાકાત કોઈમાં નથી. આહાહા !

જુઓ જેનો પ્રતાપ પ્રભુનો, એનામાં પ્રભુત્વ નામનો ગુણ છે, ભગવાન આત્મામાં ઈશ્વર, પ્રભુતા નામનો ગુણ છે, એ ગુણના ધરનારને ભગવાન આત્માને જાણ્યો એ કહે છે, કે મારો પ્રતાપ અખંડિત છે. એ મારા પ્રતાપને, સ્વતંત્રતાથી શોભાયમાનપણું છે. આહાહાહાહા ! એવો હું આત્મા પ્રતાપવંત રહ્યો એમ કહે છે. જોયું ! આહાહા ! અનુભવતો આ હું પ્રતાપવંત રહ્યો. આહાહા ! અલૌકિક વાતું છે બાપુ, સમયસારે તો કેવળીના વિરહ ભૂલાવ્યા છે. આહાહાહા ! ધીમેથી શાંતિથી સાંભળે સમજે તો એને ખબર પડે. આહાહા !

આ પ્રકારે હું 'દંસણનાણમઈઓ' સદા અરૂપી, હું, એક, શુદ્ધ, એવો પરથી સર્વથા જુદો એવા સ્વરૂપને અનુભવતો સર્વથી જુદા એવા સ્વરૂપને અનુભવતો, આહાહા ! આ "હું" આ જ્ઞાયક ચૈતન્ય જ્યોતિપ્રભુ. આહાહા ! જેની જ્ઞાનની પર્યાયમાં પ્રત્યક્ષ થયો. આહાહાહા ! સમજાણું કાંઈ ?

આ હું આત્મા આ હું પ્રતાપવંત રહ્યો. 'આ' 'હું' મારા અખંડ પ્રતાપથી સ્વતંત્રપણે શોભાયમાન રહ્યો. આહાહા ! 'જુઓ આ આત્માનું જ્ઞાન.' આહાહા ! આ હું ભગવાન આત્મા, એ સર્વથી જુદો, એનાં સ્વરૂપને અનુભવતો આ હું પ્રતાપવંત રહ્યો, મારો (સ્વભાવ) પ્રતાપવંત હું છું. આહાહાહા ! મારા પ્રતાપને કોઈ ખંડન કરી શકતું નથી, એવો હું સ્વતંત્રતાથી શોભાયમાન, આહાહા ! એમ હું પ્રતાપવંત આ રહ્યો, એટલું લીધું. હવે એમ પ્રતાપવંત વર્તતા એવા મને, આહાહાહાહા !

આ પંચમઆરાના મુનિ ! એ પોતાની દશા વર્ણવતાં જગતને ઉપદેશ આ જાતનો આપે છે. આહાહા ! દિગમ્બર મુનિ છે, અંતરઅનુભવમાં દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રને અનુભવે છે. મારા સ્વરૂપને હું અનુભવું છું. એ શુભજોગ હશે ? પ્રભુ, પ્રભુ, પ્રભુ, શું કરે છે નાથ ?

શુભજોગથી પણ સર્વથા હું જુદો. આહાહાહા ! ક્રમરૂપ ને અક્રમરૂપમાં નહોતું આવ્યું ? અને નવ ભેદો તત્ત્વના, એનાથી પણ જુદો. હેં ? આહાહાહા ! મારો પ્રભુ, પરથી જુદો એવા મારા સ્વરૂપને, ધર્મી એમ જાણે છે, અનુભવે છે. આહાહાહા ! કે આ હું પ્રતાપવંત રહ્યો, આ હું પ્રતાપવંત રહ્યો. આહાહાહાહા ! મારા પ્રતાપને કોઈ ખંડ કરી શકે, એવી કોઈની તાકાત નથી જગતમાં. આહા... મારા પ્રતાપની સ્વતંત્રતાની શોભાયમાન, એની સ્વતંત્રતાની અશોભા કોઈ કરી શકે ? આહાહાહા ! ગજબ છે ટીકા ! આહા ! વસ્તુને સ્પષ્ટ વ્યક્ત કરવાની સિદ્ધિ. આહાહાહાહા !

એમ આ હું પ્રતાપવંત રહ્યો, એટલે અસ્તિની વાત કરી. હવે પ્રતાપવંત વર્તતા એવા મને આ રીતે હું પ્રતાપવંત વર્તું છું એવા મને, આહાહાહા ! જો કે મારી બહાર અનેક પ્રકારની, પહેલાં

કલ્પું 'તું' ને કે સદાય જુદા, સર્વથી જુદા એવા સ્વરૂપને અનુભવતો મારા હવે મારા સ્વરૂપથી બહાર, છે ને ? અનેક પ્રકારની સ્વરૂપની સંપદા, એ પણ અનેક પ્રકારની સ્વરૂપની સંપદાવાળા જગત છે. અનંત આત્માઓ, અનંત રજકણો હો જગતમાં કહે છે. આહાહા ! અનેક પ્રકારની સ્વરૂપની સંપદા વડે, સમસ્ત પરદ્રવ્યો સ્ફુરાયમાન છે, બધા અનંતા દ્રવ્યો છે, અસ્તિ ધરાવે છે, સ્ફુરાયમાન છે, પ્રગટ છે. આહાહા !

અનંત આત્માઓ, અનંત રજકણો, અસંખ્ય કાળાણુઓ, ધર્માસ્તિ, અધર્માસ્તિકાય ને આકાશ એ મારા સ્વરૂપથી, જુદા સ્વરૂપની સંપદાને ધરાવતા, આહાહાહાહા ! આહાહા ! એ પણ અસ્તિપણે બાહ્ય પદાર્થો પોતાની સંપદા વડે શોભાયમાનપણે રહેલાં છે. આહાહા ! એને કાંઈ મારી જરૂર નથી, એની મને જરૂર નથી. આહાહાહા !

એવો મારો ભગવાન પ્રતાપવંત રહ્યો થકો, પ્રતાપવંત વર્તતો થકો, આહાહાહાહા ! મને, જો કે બહાર અનેક પ્રકારની સ્વરૂપની સંપદા- એનાં સ્વરૂપની લક્ષ્મી પરમાણુની સ્વરૂપની લક્ષ્મી, આત્માના સ્વરૂપની લક્ષ્મી, સિદ્ધોની સ્વરૂપની લક્ષ્મી, અનંતા નિગોદના જીવોના સ્વરૂપની લક્ષ્મી, એના (વડે) સમસ્ત પરદ્રવ્યો સ્ફુરાયમાન છે. એની સંપદા વડે તે સ્ફુરાયમાન છે. આહાહા !

મારા વડે એ નહીં, તેમ ઈશ્વર કર્તા છે માટે તે શોભાયમાન છે એમ નહીં એમ કહે છે. આહાહાહા ! એ પણ પોતાના સ્વરૂપની સંપદા વડે કરીને, આહાહાહાહા ! પરદ્રવ્યો સમસ્ત સ્ફુરાયમાન છે, તો પણ કોઈપણ પરદ્રવ્ય પરમાણુમાત્ર પણ મારાપણે ભાસતું નથી મને કહે છે. આહાહા ! ધર્મી જીવને, સમ્યગ્દષ્ટિ જીવને, આહાહા ! મારા સ્વરૂપના પ્રતાપવંતપણે રહ્યો, અને પ્રતાપપણે વર્તતા એવા મને, બહારના સમસ્ત પરદ્રવ્યો એની સંપદાથી સ્ફુરાયમાન છે, અસ્તિ છે, જેમ હું પોતે અસ્તિ છું એવા એ પણ અસ્તિ છે. છતાં આહાહા... કોઈપણ પરદ્રવ્ય કોઈપણ પરદ્રવ્ય સિદ્ધ હો કે નિગોદ હો કે રજકણ હો કે અચેત સ્કંધ હો, આહાહાહા... સ્ત્રી હો કે એનું શરીર હો કે પંચપરમેષ્ઠિ હો. આહાહાહાહા ! એ એનાં સ્વરૂપની સંપદાથી સ્ફુરાયમાન છે. આહાહા !

મને હું એક આત્મા ભગવાન આનંદસ્વરૂપ પ્રભુ, આહાહા.. મારી સ્વરૂપની સંપદાને અનુભવતાં, બધી સંપદાથી સ્ફુરાયમાન એ તત્ત્વો છે, એમાં કોઈપણ પરદ્રવ્ય, પરમાણુમાત્ર પણ, એક રાગનો કણ ને રજકણનો પદાર્થ, મારાપણે ભાસતું નથી. આહાહાહા...

જુઓ ! આ સમ્યગ્દષ્ટિ ધર્માત્માના આત્માના અનુભવના લખણ. આહાહા ! આંહીયા ભલે ત્રણેય ભેગું લીધું છે, ત્રણેય ભેગું સમ્યગ્દર્શનમાંય દર્શનજ્ઞાન ચારિત્રમાં ત્રણેય ભેગું છે. અહીં પૂરણ લીધું છે. સમજાણું કાંઈ ? આહાહાહા !

ધર્મી જીવ અજ્ઞાની પ્રથમ હતો. આહાહા ! એને ગુરુએ સમજાવતાં એ પોતાના રટણમાં ગયો, આવ્યો, અને તેમાં સ્વરૂપની સંપદાને અનુભવી. આહાહા ! અરે, હું તો મારા પરમેશ્વરને ભૂલી ગયો હતો. આહાહા ! મારો પ્રભુ તો પૂર્ણાનંદથી બિરાજમાન છે અંદર. આહાહાહા ! એને મેં યાદ કરીને, સ્વરૂપની સ્મૃતિ કરીને આહાહાહા... યાદ કર્યો ક્યારે થાય ? કે એનો અવગ્રહ, ઈહા, અવાય અને ધારણા થઈ હોય ત્યારે યાદ કર્યું થાય. આહાહાહા ! એવો જે હું એને (એવા

મને) જો કે મારી બહાર પરમાણુ આદિ અનેક પ્રકારની સ્વરૂપની સંપદા વડે પ્રકાશે છે પણ મારાપણે (મને) ભાસતું નથી. કોઈપણ પરદ્રવ્ય પરમાણુમાત્ર પણ મારાપણે ભાસતું નથી. આહાહાહા ! આડત્રીસ ગાથા ! ગજબ કામ છે.

મારાપણે ભાસતું નથી કે જે મને ભાવકપણે, કર્મ ભાવક, અને એનાં નિમિત્તે થતો વિકાર ભાવ્ય, એ મારાં છે એ હવે મને ભાસતું નથી. આહાહાહા ! આહાહા ! જુઓ આ સમ્યગ્દષ્ટિ ને સમ્યગ્જ્ઞાનીના આચરણવાળા. આહાહાહા ! એ આ પંચમઆરાના સંતોએ, પંચમઆરાના શ્રોતાને કહીને, શ્રોતા જાગી ઊઠયો, એની વાત છે. હૈં ! આહાહાહા ! વિશેષ તો હવે આવે છે.

મારાપણે ભાસતું નથી કે જે મને ભાવકપણે તથા જ્ઞેયપણે મારી સાથે એક થઈને, એ ભાવકપણે નહીં ને જ્ઞેયપણે નહીં, જ્ઞેય છે પણ મારાપણે ભાસે એ ભગવાન છે ઈ મારાં છે એવું ભાસે, એમ છે નહીં હવે એમ કહે છે. આહાહાહા !

અમૃત વરસ્યા રે પંચમકાળમાં ! આહા... આવી વાત ક્યાં છે પ્રભુ ! આહાહા ! અમૃતચંદ્રાચાર્ય છે ને ! આહાહા ! હજી તો વધારે આવે છે અલૌકિક વાતું ! આહાહા ! મને ભાવકપણે, જેને આત્મા સમ્યગ્દર્શનમાં ભાસ્યો, સમ્યગ્જ્ઞાનમાં આત્મા ભાસ્યો... આત્મા પૂર્ણાનંદનો નાથ ! આહાહા... એ સમકિતી એમ કહે છે કે મારા સ્વરૂપને અનુભવતો, આ પ્રતાપવંત રહ્યો હું, મારા પ્રતાપવંત વર્તતા એવા મને, સમસ્ત પરદ્રવ્યોમાં કોઈપણ ચીજ મારી છે એમ મને ભાસતું નથી. આહાહાહાહા ! પંચપરમેષ્ઠિ હોય તોય પણ એ મારાં છે એમ મને ભાસતું નથી, કહે છે. આહાહાહાહા ! એ તો ઠીક, હજી આવે છે.

ઈ ભાવકપણે અને જ્ઞેયપણે મારી સાથે એક થઈને ફરી મોહ ઉત્પન્ન કરે, આહાહાહા... મને જે મોહનો નાશ થયો છે, મિથ્યાત્વનો એ ફરીને હવે મોહ આવે, એ મને નથી રહ્યું હવે. આહાહાહા !

આ પંચમકાળના સંતો ને શ્રોતા આવા હોય એમ કહે છે, ગજબ વાત કરે છે પ્રભુ ! આહાહાહા ! પંચમકાળના સંત છે, દિગમ્બર સંત કહે છે. અમે જે આ મોહનો નાશ કર્યો એ ફરીને ઉત્પન્ન નહીં થાય, પણ પ્રભુ તમો કેવળી છો ? તમને કેવળજ્ઞાન છે ? તમે, કેવળી પાસે ગયાય નથી, હજી કુંદકુંદાચાર્ય તો ગયા હતા. આહાહાહા !

મારો નાથ અંદર પરમેશ્વર બિરાજે છે ને હું ત્યાં ગયો હતો, આહાહાહાહા ! અને મારો પોકાર છે. જગ જાહેર પોકાર છે કે મને જે આ મિથ્યાત્વનો મોહનો નાશ થયો, ભલે ચારિત્રથી અસ્થિર થઈશ, દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રે પરિણમ્યો છે, એથી સ્વર્ગમાં જશે તેથી ચારિત્રથી અસ્થિર થશે, પણ જે મોહનો નાશ થયો છે એ ફરીને થશે એ નહીં, એમ કહે છે. આહાહાહાહા !

(શ્રોતા:- અપ્રતિહત ભાવ છે.) અપ્રતિહત ભાવ છે બાપા ! આહાહા ! આહાહાહા ! (શ્રોતા:- હવે પડવાની વાત નથી.) દ્રવ્ય શું પડે ? અને જેની દૈષ્ટિ દ્રવ્યની થઈ એ શું પડે ? એમ કહે છે. આહાહા ! અમે તો જે કંઈ મિથ્યાત્વનો, મોહનો નાશ કર્યો અને જે સમ્યગ્દર્શનજ્ઞાન ઉત્પન્ન કર્યું, એ મોહ ફરીને ઉત્પન્ન થાય ? અમે પંચમઆરાના સંત કહીએ છીએ, અને સંતના શ્રોતાઓને અનુભવ થયો એ એમ કહે છે, એની વાત લીધી છે ને, અનાદિ (અજ્ઞાની હતો તે) સમજ્યો એની વાત છે ને. આહાહાહા !

પ્રભુ ! પણ કેવળજ્ઞાનેય તમને નથી ને આટલું બધું જોર ? કે અમે હવે આત્મજ્ઞાન પામ્યા છીએ, અનુભવ થયો છે ને મિથ્યાત્વનો નાશ કર્યો છે, એ મિથ્યાત્વ હવે અમને થવાનું નથી. આહાહાહા !

હવે અમે સાદી અનંત સમ્યક્દર્શનમાં રહેવાના છીએ. આહાહાહા ! આહાહા ! ગજબ કામ કર્યા છે, મુનિ પોતે તો કહે છે પણ જેને સમજાવ્યું એ (શ્રોતા) આમ કહે છે. એમ છે ને ભાઈ ! આહાહાહાહા ! એ પંચમકાળનો શ્રોતા, આહાહાહાહા ! જેને આ ગુરુગમે આ વાણી મળી... આહાહા... અને એ સમજ્યો, આહાહા... એ એમ કહે છે કે અમે તો આ પ્રતાપવંત રહ્યા અને પ્રતાપવંત વર્તતા મને કોઈ મારા પ્રતાપને મોહ ઉત્પન્ન કરીને ખંડ કરે એવું છે નહીં હવે. ફરીને મોહ ઉત્પન્ન થાય એ મારે છે જ નહીં. આહાહાહા ! ઓહોહો ! અમને જે દૈષ્ટિ ને દૈષ્ટિનો વિષય મળ્યો, એ દૈષ્ટિ હવે પડે, ત્રણકાળમાં નથી, કહે છે. આહાહાહા ! અપ્રતિહત ! આહાહાહા... આ લોકો કહે, પાંચમો આરો આવો છે ને એમાં શુભજોગ જ હોય, અરે પ્રભુ ! શું કરે છે ભાઈ !

(શ્રોતા:- અત્યારે શુદ્ધ ઉપયોગ ન હોય, પાંચમાં આરામાં શુભભાવથી ધર્મ થાય. શુભથી જ થાય.) એને ખબર નથી ને ખબર નથી એમને. આહાહા ! ભાઈ, તારી સ્વરૂપની સંપદાને પ્રભુ. આહાહા ! ખબર નથી, એથી પંચમ આરામાં શુભજોગ જ હોય... પ્રભુ આ શું કહે છે આ મુનિ ? અરે મુનિ તો ઠીક, પણ એને સાંભળનારા આવા થાય એમ કહે છે. આહાહાહા... ! આહા ! (શ્રોતા:- શ્રોતાય એવા છે ને !) એવાય શ્રોતા હતા. અને અમારી વાણી ‘આ છે ’ ને જેને કાને પડે... ને જે સમજે એ પણ અપ્રતિહતવાળો જીવ છે લે એમ કહે છે. આહાહાહા ! પ્રભુ ! આહાહા !

આવી વાતું છે બાપા ! જગતની ઢારે મેળ ખાવો કઠણ બહુ ભાઈ ! (શ્રોતા:- દિવાળીના દિવસોમાં તો આવું જ હોય ને !) આવું જ હોય બાપા સાચી વાત છે. આહાહા... જ્યાં અંદરથી ઝબકારો જાગ્યો પ્રભુ. આહાહાહા... (શ્રોતા:- પ્રકાશ... પ્રકાશ... પ્રકાશ) પ્રકાશનો પૂંજ જ્યાં જાગ્યો અંદર પ્રકાશ. હવે અમે પાછા પડીએ ને અમને મિથ્યાત્વ ફરી ઉત્પન્ન થાય એવું અમારે રહ્યું નથી, અમે પંચમઆરાના શ્રોતા અને પંચમઆરાના ગુરુ. પંડિતજી ? આહાહાહા ! આ તો સમજ્યો ઈ એમ કહે છે ને ? “અહં એક્કો ખલુ સુદ્ધો” આહાહા !

પ્રભુ ! આહાહા ! અને પાંચમી ગાથામાં એમ કહ્યુંને પ્રભુએ કુંદકુંદાચાર્યે “તં એયત્તવિહતં દાએહં અપ્પણો સવિહવેણ જદિ દાએજ્જ પમાણં” આહાહાહા ! અંતરના અનુભવથી પ્રમાણ કરજે પ્રભુ. આહાહાહાહાહા ! ભગવાન ભગવાન ભગવાન બધા બિરાજે છે ને કહે. આહાહા !

ભગવાનને ઓળખીને કબૂલ કરજે, આહાહા ! પાટણીજી ! જુઓ આ વાત સાંભળી નથી ક્યાંય. ઈ તો પોતેય કહે છે ને ભાઈ બાપુ, આવી વાત છે ભાઈ. આહાહા ! આહાહાહા ! અમારું જે મિથ્યાત્વ -અનંત સંસાર, આહાહાહા... એ ગયો એ ગયો હવે હો, કહે છે હવે. (શ્રોતા:- બળી ગયું ઈ પાછું આવે ?) આહા.. ! એ રતિભાઈ ? આ રતિ ઉત્પન્ન થઈ અંદરમાં કહે છે. ઈ હવે જવાની નથી, એમ કહે છે. આહાહા ! પ્રભુ, પ્રભુ. આહા... હા !

એ મોહ આ ગજબ કર્યો છે ને ? મારી સાથે જોય થઈ, જોય પર છે ને તે મારા થઈ ભાવક ભાવે મારા થઈને એક થઈને ફરી મોહ ઉત્પન્ન કરે, ઈ મારે રહ્યું નથી. આહાહાહાહા !

કારણકે નિજરસથી જ, આહાહા... મિથ્યાત્વ, મોહને કેમ ઉત્પન્ન ન કરે ? કે મારા નિજ રસથી આત્માના આનંદના રસથી, આહાહાહા ! મારી નિજ શક્તિના સામર્થ્યથી, મારો ભગવાન નિજરસના સામર્થ્યથી, આહાહાહા... મોહને મૂળથી ઉખાડી, મોહને દાબ્યો છે ઉપશમ કર્યો એમેય નહીં. અહીંયા તો મોહને મૂળથી ઉખાડી, આહાહા... ગધેડા જેમ મૂળથી ખાય ઉખેડીને એમ જ્ઞાની મૂળથી ઉખાડી નાખે છે રાગને - મિથ્યાત્વને, આહાહા ! આહા ! ગજબ ગાથા છે. એમ મેં મારા આત્માના રસથી સ્વભાવના રસના સામર્થ્યથી મોહને, નિજરસથી જ, એમ કહ્યું જોયું ? કોઈ કર્મ મંદ પડ્યું ને ફલાણું થયું ને એમ નહીં પણ મેં મારા નિજરસથી જ. આહાહાહા... મારો ભગવાન આત્મા, નિજરસ, આનંદના રસથી મારા સામર્થ્યથી એમ કહે છે. નિજરસથી 'જ' બીજો કોઈ અંદર આશય રાગ નહીં. આહા ! આહાહા ! મોહને મૂળથી ઉખાડી, મૂળમાંથી ખોદી કાઢીને, આહાહાહા ! મૂળિયું તોડી નાખ્યું છે કહે છે. આ ફરીને ઉત્પન્ન ન થાય. આહાહાહાહા !

ઓહોહો ! શું સમયસારના કર્તા, શું એના ટીકાકાર. શું એના શ્રોતાઓ !! આહાહાહા ! આંહી એની વ્યાખ્યા છે ને ભાઈ ! જેને સંભળાવ્યું છે, એ સમજ્યો છે. એ એમ કહે છે કે, આહાહાહાહા ! મારા નિજરસથી જ મારો વીતરાગ સ્વભાવરસ, આહાહાહા ! પૂરણસ્વભાવમાં સાવધાનીના રસથી જ-મોહને મૂળથી ઉખેડી નાખ્યો. આહાહા ! મોહને દાબ્યો, ઉપશમ કર્યો એમેય નહીં. આહાહા ! ઓહોહોહો ! અરે કુંદકુંદાચાર્ય ! અમૃતચંદ્રાચાર્ય ! ચાલતા સિદ્ધ ! અને એ ભાવે સિદ્ધ થવાના. આહાહાહા !

મોહને મૂળથી ઉખાડીને, ફરી અંકુર ન ઊપજે. આહાહાહાહા... મિથ્યાત્વનો અંકુર ન ઊપજે અંકુર જરીએ ન ઊપજે. આહા ! ફૂલ તો નહીં, આહાહાહા... પણ મિથ્યાત્વનો અંકુર પણ ન ઊપજે જરીયે, આહાહા ! એવો નાશ કરીને, આહા ! ગજબ કર્યું છે ને ? ભગવાનને ભગવાનના ભેટા થયા અંતરમા ઈ કહે છે, હવે જાય નહીં. આહાહા ! મારો નાથ પૂર્ણાનંદનો પ્રભુ એના જ્યાં ભેટા થયા, હવે વિયોગ ન થાય કહે છે. આહાહાહાહા ! આહાહા !

ફરી અંકુર ન ઊપજે જોયું ? 'સ્વરસત્ત એવાપુનઃ પ્રાદુર્ભવાય સમૂલં મોહમુન્મૂલ્યં' - એમ છે ને મૂળસહિત મોહને ઉન્મૂલ્યં - મૂળથી ઉખેડી નાખ્યો. મહતો 'જ્ઞાનોદ્યોતસ્ય પ્રસ્ફુરિતત્ત્વાત્'

ફરી અંકુર ન ઊપજે એવો નાશ કરીને, મહાન જ્ઞાનપ્રકાશ - મહાન જ્ઞાનપ્રકાશ, ચૈતન્યજ્યોતિ ઝળહળ જ્યોતિ, ઝળહળ જ્યોતિ. શીતળચંદ્ર પ્રકાશનો. એવો મારો પ્રભુ ચંદ્ર, આહાહાહા... એનો જ્ઞાનપ્રકાશ, મહાન જ્ઞાનપ્રકાશ મને પ્રગટ થયો છે. આહાહાહા ! જુઓ ! આ દિગમ્બર સંતોની વાણી ! આહાહા !

શ્રીમદ્ કહે છે: 'દિગમ્બરના તીવ્ર વચનોને લઈને રહસ્ય સમજી શકાય છે' ઈ કહેવા માગે છે. આહાહા ! 'શ્વેતાંબરની મોળાશને લઈને રસ ઠંડાતો ગયો', બહુ આકરું કામ દુઃખ લાગે બીજાને શું થાય ? અરે, આ એક કડી છે, એવા બત્રીસ સૂત્રોમાં આ વાત મળે એવી નથી. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- બત્રીસ ને તેર પીસતાલીસમાંય ન મળે !) પીસતાળીસ તો નાનો સાધારણ, આ બત્રીસ ને બધાય જોયાં છે. છોંતેરની સાલમાં એ પીસતાળીસ સૂત્ર એક પાંચ મહિનામાં જોયા હતા. છોંતેર, છોંતેર. (શ્રોતા:- અઠ્ઠાવન વરસ થયાં) અઠ્ઠાવન વરસ પહેલાં, બત્રીસ સૂત્ર ને એનાં તેર સૂત્ર, પીસતાલીસ સૂત્ર ને એની ટીકાઓ, પાંચ મહિનામાં, ચોમાસુ

હતું દામનગર, પાંચ મહિનામાં પીસતાલીસ સૂત્ર વાંચ્યાં 'તા. આંહી તો ધંધો એક જ કર્યો છે ને. અઠાવન વરસ પહેલાં....ગજરથ પણ્ણતિ - સૂર્ય પણ્ણતિ બધું વાંચ્યું 'તું.

આ વાત. આહાહાહા ! અઠયોતેરમાં સમયસાર હાથમાં આવ્યું, આવ્યું ને કહ્યું અંદરથી, આહાહાહા ! શેઠિયા હતા આગ્રહી સંપ્રદાયના, પણ એ વખતે તો (અમે સ્થાનકવાસી સંપ્રદાયમાં) હતા ને ! કીધું શેઠ, આ પુસ્તક અશરીરી છે, સિદ્ધ થવાને ને અશરીરી થવાને શરીર રહિત થવાને આ પુસ્તક છે કીધું. પાટણીજી ? અઠયોતેર, દામનગર, દામોદર શેઠ હતા ને અત્યારે પૈસા નથી પણ તે દિ' તો સાંઈઠ વરસ પહેલાં દસલાખ, દસલાખ રૂપિયા ને ચાલીસ હજારની ઊપજ ને દંષ્ટિ વિપરીત ઘણી હતી. પણ એ વખતે તો આમાં હતો એટલે ન ઓલું લાગે ! આહાહાહા !

આની એક કડી, આડત્રીસમી ગાથાની, આહાહા.... બાર અંગમાં જે કહેવું છે 'અનુભૂતિ' આ એની વાત છે આંહી. આહાહાહા !

મોહનો 'અંકુર' શબ્દ છે. છે ને ? આહા ! છે ને ! આહા ! 'સ્વરસત' एवापुनः प्रादुर्भावाय समूलं मोहमुन्मूल्य' - એમ મૂળમાંથી મોહનો ઉન્મૂલમ્, આહાહા ! ફેંકી દીધો છે કે નાશ કરી નાખ્યો છે. આહા ! મારો પ્રભુ, જ્ઞાનસ્વરૂપી ચૈતન્યજ્યોતિ ઝળહળ જ્યોતિ એનો પ્રકાશ મને થયો છે કહે છે. આહાહા ! અરે, તમે પંચમઆરાના જીવ, ભગવાન તો નથી આંહી ને, ભગવાન બિરાજે છે ત્યાં મહાવિદેહમાં બિરાજે છે પ્રભુ ભગવાન ! સીમંધર ભગવાન ! બાપુ, અમારા ભગવાન અમારી પાસે છે એ અમારો પોકાર છે, કહે છે. આહાહાહા ! આહાહા ! એવો નાશ કરીને, મહાન જ્ઞાનપ્રકાશ. આહાહા... મહાન જ્ઞાનપ્રકાશ ! દ્રવ્યસ્વભાવનો જે જ્ઞાનસ્વભાવ જ્ઞાયકસ્વભાવ મહાન જ્ઞાનપ્રકાશ, મને પ્રગટ થયો છે. વાહ પ્રભુ ! આડત્રીસ ગાથાએ તો હદ વાળી નાખી છે !

(શ્રોતા:- જીવ અધિકાર પૂરો થયો છે.) હા, પૂરો કર્યો ને... જીવ અધિકાર પૂરો થઈ ગ્યો, જીવનો અધિકાર આવી ગયો. એનો જે અધિકાર હતો એટલો આવી ગયો. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- આત્માનો અનુભવ થાય ત્યારે અધિકાર પૂરો થાય ને !) અરે, લોકો ક્યાં ચોંટયા છે, બહારની ક્રિયા, આ વ્રત કરો ને અપવાસ કરોને તપ કરોને... અરે ! ઈ તો રાગની ક્રિયા છે, આસ્રવ છે ન્યાં ક્યાં ધરમ હતો ? અરે ! ભગવાન, જ્યાં ભગવાન (નિજાત્મા) પડ્યો છે ત્યાં તું જોને એકવાર ! આહાહાહા ! ધર્મી એવો ભગવાન એમાં અનંત અનંત ધર્મ સ્વભાવ છે. તેવા સ્વભાવની સામું જોને ! આહાહા... તને ધરમ પ્રગટશે. એ ધરમ એવો પ્રગટશે કે ફરીને મિથ્યાત્વ આવે નહીં એવો પ્રગટશે. આહાહાહાહા !

ઉન્મૂલન નહીં એટલે અંકુર શબ્દ કાઢ્યો અંદરથી અંકુર શબ્દ નથી આમાં અંદર. (શ્રોતા:- પ્રાદુર્ભાવ કહ્યું) પ્રાદુર્ભાવ બસ એટલું, પછી એનો અર્થ કર્યો. આહાહાહા ! કો' આ. આમ સર્વથી જુદા આમ પાંચ લીટીમાં આટલું બધું ભર્યું છે. આહાહાહા !

આચાર્યો, મુનિઓ પોતે એમ કહે છે. કુંદકુંદાચાર્ય તો ભગવાન પાસે ગયા હતા. કુંદકુંદાચાર્ય દિગમ્બર સંત, સંવત ઓગણપચાસ ભગવાન ત્રિલોકનાથ સીમંધર પ્રભુ બિરાજે છે. મહાવિદેહ ત્યાં ગયા હતા, આઠ દિન રહ્યા હતા. એ તો કહે, પણ આ તો એનાં ટીકાકાર પોકાર કરે છે, આહા... અરે ટીકાકાર કહે છે કે, અમે જેને કીધું, એનો પોકાર 'આ' છે. ભલે ઈ ભગવાન પાસે

ન ગયા હોય. આહાહાહા ! પણ એનો ભગવાન પૂર્ણાનંદનો નાથ પ્રભુ, એની પાસે ગયા છે ને ઈ. આહાહાહા !

કો' અજીતભાઈ ? આ પૈસા બૈસામાં નથી આ કાંઈ, ધૂળમાંથી નથી ન્યાં, આ છે માલ ! (શ્રોતા: માટે તો એ આંહી આવ્યા છે) આહાહા ! આકરું લાગે લોકોને બહાર પ્રવૃત્તિમાં ચડાવી દીધા છે ને ? અપવાસ કરોને વ્રત કરોને તપ કરોને અપવાસ એ હવે રાગની ક્રિયાઓમાં ચડાવી દીધા, ધરમ એકકોર રહી ગયો. આહા ! (શ્રોતા: અજૈનને જૈન મનાવી દીધા) અજૈનપણામાં જૈન(પણું) માન્યું છે. આહાહા !

આ તો વીતરાગ સર્વજ્ઞ ત્રિલોકનાથ ! એ પરમેશ્વર એવો જ - આત્માનું પૂરણ વીતરાગ સ્વરૂપ પરમેશ્વર, એને પર્યાયમાં જ્યાં એનું ભાન થાય છે ત્યારે કહે છે કે આ જે મારી પર્યાય જે પ્રગટી નિર્મળ, હવે મને મિથ્યાત્વનો ઉદય થાય ને મલિન થાય, મારે એવું રહ્યું નથી. પડવાના, પડે એવું શાસ્ત્રમાં લખ્યું છે, આવે છે કે નહીં ? 'શુદ્ધનય પરિચ્યૂતા' એ તો જાણવા માટે છે, મારે માટે નથી એ. આહાહાહા ! આસવમાં આવે છે શુદ્ધનય (પરિચ્યૂતા) - નય પરિચ્યૂતા છે ? નયનો અર્થ: શુદ્ધનય કારણ નય એ જ નય છે વ્યવહાર (નય) તો કથનમાત્ર નય છે. આહાહાહા ! નય છે, એનો વિષય છે પણ ઈ તો સાધારણ, કથનમાત્ર ! 'નય પરિચ્યૂતા' નો અર્થ જ એવો કર્યો પાઠ તો નય છે ફક્ત એનો અર્થ એવો કર્યો કે 'શુદ્ધનય પરિચ્યૂતા' નય જ એને કહીએ. આહાહાહા !

જે શુદ્ધ ભગવાન પૂર્ણાનંદનો આશ્રય લીધો છે, એવી જે શુદ્ધનય, એનાથી જે ચ્યૂત થાય છે એ તો જ્ઞાન જગતને કરાવ્યું, આંહી તો કહે છે કે જે, આહાહાહા... જેણે શુદ્ધનયનો અંતર આશ્રય લીધો અને જેને સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર આદિ પ્રગટ થયાં, એ હવે મિથ્યાત્વને પામે કે પડે એવું રહ્યું નથી. આહાહાહાહા ! ગજબ વાત છે.

મહાન જ્ઞાન પ્રકાશ એટલે ? આહાહાહા... શાસ્ત્રજ્ઞાન તો અનંતવાર થયું તું અગિયાર અંગ ને નવ (પૂર્વનું) શાસ્ત્રનું, એ નહીં, આ તો મહાનજ્ઞાન, જ્ઞાનનો ભંડાર દરિયો પ્રભુ એમાંથી જ્ઞાન પ્રગટ થયું છે. આહાહા ! મારી પર્યાયમાં મહાન જ્ઞાનપરમાત્મસ્વરૂપ જે પ્રગટ આવી ગયો છે. આહાહાહા !

હવે, આમાં વાદવિવાદ કરે ઈ ક્યાં પાર પડે એવું છે ભાઈ ! (શ્રોતા: માટે તો કુંદકુંદાચાર્યે વાદવિવાદની ના પાડી છે.) ના પાડી છે. ઓલા કયે તમે ના પાડો છો તે તમને આવડતું નથી, તમે પાછા પડી ગયા માટે તમે ના પાડો છો એમ કહે છે. કહે બિચારા કહે એની.... અને તમે ચર્ચા કરવા આવો, ભઈ ચર્ચા તો થઈ ગઈ છે આંહી ખાનિયામાં તે ત્યાં અધૂરી રહી છે છેલ્લું અમારે પૂછવું જોઈએ એ બાકી રાખી દીધું છે, તમે પૂછ્યું ને તેનો જવાબ અમારો છેલ્લો નો આવ્યો, અરે પ્રભુ એ કર્યો પાર ન પડે બાપા !

આ ચીજ તે ક્યાં ભાઈ ? એ શાસ્ત્રના ભણતરેય તે મળે એવું નથી. આહાહા ! શું થાય ? મને મહાનજ્ઞાનપ્રકાશ સરવાળો છેલ્લો. જીવ અધિકારનો, જીવનું જેવું અધિકારપણું હતું તેવું પ્રગટ્યું એ જીવ અધિકાર પૂરો થયો. આહાહાહા !

ભાવાર્થ: - આત્મા અનાદિકાળથી, મોહના ઉદયથી અજ્ઞાની હતો મિથ્યાદૈષ્ટિ. દર્શનમોહનો

ઉદય ને તેમાં જોડાણ. આ સ્વભાવ તરફ જોડાણ થવું જોઈએ એ છોડી દઈને, એણે ભાવક જે મોહ, તેના તરફ જોડાણ કરીને, ભાવ્ય જે મિથ્યાત્વભાવ તે એને લઈને અજ્ઞાની હતો. આહાહાહાહાહા !

તે શ્રી ગુરુઓના ઉપદેશથી, આહાહા... એ તો ઓલામાં આવ્યું છે ને ? જીવ મરણતુલ્ય થઈ રહ્યો છે. ત્યાં એમ આવ્યું છે. જીવને મરણતુલ્ય કરી નાખ્યો છે કહે છે. દયા દાન વ્રતના પરિણામ, રાગથી મને લાભ થાય એ જીવને મારી નાખ્યો છે કહે છે. મરણતુલ્ય કર્યો છે, એમાં છે. એમાં પાછું એમ કહ્યું છે તીર્થંકરના ઉપદેશથી તે સમજાવ્યું છે એમ છે. સમજાણું ? (શ્રોતા:- અઠ્યાવીસ) અઠ્યાવીસ, અઠ્યાવીસ (કળશ) શરૂઆત, શરૂઆત. આ રહ્યું જુઓ અઠ્યાવીસ 'પરંતુ કર્મ સંયોગથી ઢંકાયેલું હોવાથી મરણને પ્રાપ્ત થઈ રહ્યું હતું'. ભગવાન જીવતી જ્યોત અંદર જ્ઞાન ને આનંદના નૂરના પ્રકાશના પૂંજવાળો, પણ એને મોહમાં રાગ મારો ને પુણ્ય મારું ને એવા ભાવથી એને મારી નાખ્યો એટલે જાણે હું છું જ નહીં અજીવ જ છે મારે તો બીજું કહેવું તું આંહી ગુરુનો ઉપદેશ છે ને !

તે ભ્રાન્તિ પરમ ગુરુ શ્રી તીર્થંકરનો ઉપદેશ સાંભળતાં મટે છે. અહીં તો આ. આહાહા ! ગુરુ પણ તીર્થંકરનો ઉપદેશ છે એ જ કહે છે. આહાહાહા ! ભગવાન જીવતી જ્યોત ચૈતન્ય જાગ્રત અવસ્થાથી ભરેલો ભગવાન એને મેં રાગ ને દયા-દાનના વિકલ્પથી ને નિમિત્તથી મને લાભ થાય, એમ કરીને પોતાના જીવતરની જ્યોતને એણે હણી નાખી. આહાહા ! એવી જે મિથ્યાત્વદશા, એ ભ્રાન્તિ મિથ્યાત્વ એટલે ભ્રાન્તિ પરમગુરુ શ્રી તીર્થંકર ત્રિલોકનાથ તીર્થંકરનો ઉપદેશ સાંભળતાં મટે છે. આહાહાહા ! સમજાણું ?

એ આંહી કહ્યું, ગુરુઓના ઉપદેશથી, અને પોતાની કાળલબ્ધિથી જ્ઞાની થયો એથી પુરુષાર્થ કરતાં કાળલબ્ધિ પાડી ગઈ. આહાહા ! અને પોતાના સ્વરૂપને પરમાર્થથી જાણ્યું, પોતાના સ્વરૂપને પરમાર્થથી જાણ્યું, આમ તો સ્વરૂપને શાસ્ત્રના ભણતરમાં આવ્યું તું એને, અનંતવાર પણ એ પરમાર્થ જાણ્યું નહોતું. આહાહાહાહા ! સમ્યક્દર્શન શું ચીજ છે એની મહત્તાની ખબર નથી લોકોને... એણે તો સાધારણ કરી નાખ્યું કે થઈ રહ્યું દેવગુરુની શ્રદ્ધા કરો, વ્રત કરો, તપ કરો, અપવાસ કરો મરી ગયા કરી કરીને એ તો ! (શ્રોતા:- વળી કહે ડરોમા, ડરોમા) હા, એ તો વળી ભદ્રિકપણે કહે. બહારમાં વ્રત લઈ લ્યો ને લૂગડાં છોડી ધો ને...

(પોતાના સ્વરૂપને) પરમાર્થથી જાણ્યું કે હું એક છું, મૂળપાઠ છે ને ? શુદ્ધ છું, અરૂપી છું એ ત્રણેય લઈ લીધા, અને દર્શનજ્ઞાનમય છું. ગાથાનો ભાવ લીધો, આવું જાણવાથી - આવું જાણવાથી (શ્રોતા:- સ્વસન્મુખ થઈને જાણવાથી) મોહનો સમૂળ નાશ થયો - મોહનો 'સમૂળ' નાશ થયો, મૂળમાંથી મિથ્યાત્વનો નાશ થયો. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- નાશ થયો તે થયું શું) ભાવકભાવ ને જ્ઞેયભાવથી ભેદજ્ઞાન થયું. ભાવકભાવ એટલે કર્મ ભાવક ને એના નિમિત્તથી થતી વિકારી પર્યાયો રાગ-દ્વેષની મિથ્યાત્વ આદિ એવો ભાવકભાવ અને જ્ઞેયભાવ એટલે પર જ્ઞેયો, એનાથી ભેદજ્ઞાન થયું. રાગથી અને જ્ઞેયથી જુદો પડ્યો. આહાહાહાહા ! પોતાની સ્વરૂપ સંપદા, પોતાની સ્વરૂપ સંપદા આનાથી જુદો પડ્યો, ત્યારે થયું શું ? પોતાની સ્વરૂપ સંપદા અનુભવમાં આવી. આહાહાહા ! ભગવાન અનંત આનંદની લક્ષ્મી,

અતીન્દ્રિયઆનંદનું જ્ઞાન, અતીન્દ્રિય શ્રદ્ધા, અતીન્દ્રિય શાંતિ વગેરે અંતર એનાં અનુભવમાં આવી. આહાહા... એ પોતાની લક્ષ્મીની સંપદા અનુભવમાં આવી. આહાહાહા ! એ દયા દાનની વૃત્તિ એ તો રાગ એ પોતાની સંપદા હતી એ તો વિકાર વિભાવ છે. આહાહાહાહા ! આકરું કામ. (શ્રોતા:- ચોખ્ખુ કામ.) એથી એ લોકો બિચારા એવું કહે છે એય સોનગઢવાળાએ તો વ્યવહાર ઉડાવી દીધો. વ્યવહારથી થાય એ ન રાખ્યું. ભગવાન વ્યવહાર તો રાગ છે બાપુ ! આહાહા ! રાગથી તો આંહી જુદો પડ્યો ત્યારે લાભ થયો. જેનાથી જુદું પડવું એનાથી લાભ થાય ?

બહુ આકરું કામ ! અત્યારે પ્રરૂપણા ફરી ગઈ બહુ, ઉપદેશ ફર્યો. વાણિયાને નવરાશ ન મળે વાણિયા નવરા (ન થાય) ધંધો આખો દિ' એય છોટાભાઈ ! આખો દિ' બાયડી છોકરાં ને ધંધો એમાં વખત ન મળે કલાક મળે ત્યારે સાંભળવા જાય, મગજ ન મળે, જે માથે કહે 'જયનારાયણ' (શ્રોતા:- હુશિયાર કહેવાય છે ને વાણિયા) સમજવા જેવા હુશિયાર બધાંય. આહાહા ! સંસારના ડાહ્યા હોય મોટી વાતું કરનારા, ધંધાના ને આમ મોટા ઉદ્યોગપતિ ને આમ ને આમ મૂર્ખાઈમાં મોટા છે એ બધાય. આહાહાહાહા ! કહો, ચંદ્રકાંતભાઈ !

લ્યો, આ બધા વાણિયા અઢી અઢી હજારના પગારને એસો... એસો એસોમાં છે ને એ ? એ કંપની ફરી ગઈ એસ. પી. સરકારની ફરી ગઈ.

આંહી પોતાની સ્વરૂપ સંપદા અનુભવમાં આવી, હવે ફરી મોહ કેમ ઉત્પન્ન થાય ? ન થાય. આ બધું ટીકાને ભાવાર્થ પૂરું થયું.

થઈ ગ્યો વખત લ્યો ! (શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ !)

* સમ્યક્જ્ઞાનનું આભૂષણ એવું આ પરમાત્મતત્ત્વ સમસ્ત

વિકલ્પ સમૂહથી સર્વતઃ મુક્ત છે. અનેક પ્રકારના વિકલ્પનો સમૂહ તે સમ્યક્જ્ઞાનના આભૂષણ એવા પરમાત્મતત્ત્વમાં-ત્રિકાળી તત્ત્વમાં નથી. સર્વનય સંબંધી અનેક પ્રકારના વિચારો એ પણ પ્રપંચ છે. એ પણ ત્રિકાળી પરમાત્મતત્ત્વને વિષે નથી. એ વિકલ્પો નથી એ તો ઠીક પણ શુદ્ધ પર્યાયોની શ્રેણી-નિર્મળ પર્યાયની ધારારૂપ ધ્યાનાવલી એ પણ પરમાત્મતત્ત્વમાં નથી. ધ્યાનાવલીનું જે ધ્યેય છે એવા પરમાત્મતત્ત્વમાં ધ્યાનની પરિણતિરૂપ પર્યાયો-ધ્યાનાવલી નથી. ભાઈ ! તું તો સદાય આવો પરમાત્મસ્વરૂપે જ છો.

(પરમાગમસાર - ૫૦૭)

શ્લોક - ૩૨

(વસન્તતિલકા)

મજ્જન્તુ નિર્ભરમમી સમમેવ લોકા
આલોકમુચ્છલતિ શાન્તરસે સમસ્તાઃ ।
આપ્લાવ્ય વિભ્રમતિરસ્કરિણીં ભરેણ
પ્રોન્મગ્ન ઇષ ભગવાનવબોધસિન્ધુઃ ॥૩૨॥

હવે, એવો આત્માનો અનુભવ થયો તેનો મહિમા કહી પ્રેરણારૂપ કાવ્ય આચાર્ય કહે છે કે આવા જ્ઞાનસ્વરૂપ આત્મામાં સમસ્ત લોક નિમગ્ન થાઓ:-

શ્લોકાર્થ:- [ઇષ: ભગવાન્ અવબોધસિન્ધુઃ] આ જ્ઞાનસમુદ્ર ભગવાન આત્મા [વિભ્રમ-તિરસ્કરિણીં ભરેણ આપ્લાવ્ય] વિભ્રમરૂપ આડી ચાદરને સમૂળગી ડુભાડી દઈને (દૂર કરીને) [પ્રોન્મગ્ન:] પોતે સર્વાંગ પ્રગટ થયો છે; [અમી સમસ્તા: લોકા:] તેથી હવે આ સમસ્ત લોક [શાન્તરસે] તેના શાંત રસમાં [સમમ્ એવ] એકીસાથે જ [નિર્ભરમ્] અત્યન્ત [મજ્જન્તુ] મગ્ન થાઓ. કેવો છે શાંત રસ ? [આલોકમ્ ઉચ્છલતિ] સમસ્ત લોક પર્યંત ઊછળી રહ્યો છે.

ભાવાર્થ:-જેમ સમુદ્રની આડું કાંઈ આવી જાય ત્યારે જળ નથી દેખાતું અને જ્યારે આડ દૂર થાય ત્યારે જળ પ્રગટ થાય; પ્રગટ થતાં, લોકને પ્રેરણાયોગ્ય થાય કે ‘આ જળમાં સર્વ લોક સ્નાન કરો’; તેવી રીતે આ આત્મા વિભ્રમથી આચ્છાદિત હતો ત્યારે તેનું સ્વરૂપ નહોતું દેખાતું; હવે વિભ્રમ દૂર થયો ત્યારે યથાસ્વરૂપ (જેવું છે તેવું સ્વરૂપ) પ્રગટ થયું; તેથી ‘હવે તેના વીતરાગ વિજ્ઞાનરૂપ શાંતરસમાં એકીવખતે સર્વ લોક મગ્ન થાઓ’ એમ આચાર્યે પ્રેરણા કરી છે. અથવા એવો પણ અર્થ છે કે જ્યારે આત્માનું અજ્ઞાન દૂર થાય ત્યારે કેવળજ્ઞાન પ્રગટ થાય અને કેવળજ્ઞાન પ્રગટ થતાં સમસ્ત લોકમાં રહેલા પદાર્થો એકીવખતે જ જ્ઞાનમાં આવી ઝળકે છે તેને સર્વ લોક દેખો. ૩૨.

પ્રવચન નં. ૧૧૧ ગાથા ૩૮નો શ્લોક - ૩૨

તા. ૧૮-૧૦-૭૮ બુધવાર આસો વદ-૨ સં. ૨૫૦૪

મજ્જન્તુ નિર્ભરમમી સમમેવ લોકા આલોકમુચ્છલતિ શાન્તરસે સમસ્તાઃ ।

આપ્લાવ્ય વિભ્રમતિરસ્કરિણીં ભરેણ પ્રોન્મગ્ન ઇષ ભગવાનવબોધસિન્ધુઃ ॥૩૨॥

આ જીવ અધિકારનો છેલ્લો કળશ છે ને ? “એષ ભગવાન અવબોધ સિન્ધુઃ” એષ આ ચૈતન્ય પ્રત્યક્ષ ભગવાન આત્મા, ‘એષ’ આ, ચૈતન્યપ્રત્યક્ષ, ચૈતન્યલોક એસા ભગવાન અવબોધ સિન્ધુ; ભગવાન એટલે આત્મા, છે ને ભગવાન આત્મા, જ્ઞાન સમુદ્ર અવબોધ સિન્ધુઃ એ તો જ્ઞાનસિન્ધુ છે, જ્ઞાનનું પાત્ર છે. જ્ઞાન સ્વરૂપ જ છે. એષ પ્રત્યક્ષ પ્રભુ, ચૈતન્ય ભગવાન

આત્મા જ્ઞાનસમુદ્ર હૈ, જ્ઞાનસમુદ્ર છે. આહાહાહા ! “વિભ્રમ તિરસ્કરિણી ભરેણ આપ્લાવ્ય ” એ વિભ્રમરૂપી આડી ચાદર હતી, જેમ મોટા સમુદ્રમાં કાંઠે એક ચાદર હોય ચાર હાથની, તો માણસ એ સમુદ્રને ન જોઈ શકે, કેમ કે પોતે ચાર હાથનો ઊંચો હોય અને ચાર હાથની ચાદર આડી હોય, એમ ભગવાન આત્મા વિભ્રમરૂપી આડી ચાદર હતી. રાગ ને પુણ્ય આદિ મારા છે એવા મિથ્યાત્વરૂપી પરિણમનની આડ હતી એને, આહાહા ! વિભ્રમરૂપી આડી ચાદર, ભ્રમ હતો એને એ.

બહિર્લક્ષી જે રાગાદિ ભાવ એ મારા છે ને એ જ મારું અસ્તિત્વ છે, એમ જે વિભ્રમ મિથ્યાત્વનું પરિણમન હતું, કર્મની અહીં વાત નથી, સ્વરૂપથી વિપરીત દૈષ્ટિ જે રાગ ને પુણ્ય આદિના વિકલ્પો એક સમયની પર્યાય જેટલી બુદ્ધિ હતી, તે વિભ્રમ હતો, મિથ્યાત્વરૂપી આડી ચાદર હતી. તેથી ભગવાન જ્ઞાનસમુદ્ર દેખાતો નહોતો. આહાહાહા !

એ વિભ્રમ, આડી ચાદરને ‘ભરેણ આપલાવ્ય’ “સમૂળગી ડુબાડી દઈને, આહાહા... નાશ કરી નાખ્યો એને. વિભ્રમ એ મિથ્યાત્વરૂપી પરિણામ એનો વ્યય કરીને, પ્રોન્મગ્ન: પ્ર.-ઉન્મગ્ન, પ્ર.-ઉન્મગ્ન-પ્રકૃષ્ટે ઉન્મગ્ન: જેવું સ્વરૂપ છે તેવું ઉન્મગ્ન, પર્યાયમાં બહાર ઊછળ્યો, આહાહા ! શું કહે છે ? ભગવાન આનંદ સ્વરૂપ જ્ઞાનસિંધુ એ વિભ્રમની આડી ચાદરને લઈને જણાતો નહોતો એ વિભ્રમની ચાદરને ભ્રમને ડુબાડી દીધું, વ્યય કરી દીધો, જે આમ ઉત્પાદ્ હતો આહાહા... એનો વ્યય કરી નાખ્યો. આહાહા ! પોતે જ ઉત્પાદ થયો હતો એમ હવે કહેવું છે, પ્રોન્મગ્ન: પોતે સર્વાંગ પ્રગટ થયો. આહાહા ! શું શૈલી !

સ્વરૂપનાથ ચિદાનંદ ભગવાન પરમ પરમેશ્વર સ્વરૂપ જ આત્મા એને વિભ્રમ, રાગ પુણ્ય દયા-દાન વિકલ્પ આદિ મારાં છે એવો જે વિભ્રમ મિથ્યાત્વરૂપ પરિણમન, આહાહા... એને વ્યય કરી નાશ કરી, અને અવબોધ સિંધુ: જ્ઞાનનો દરિયો પ્રભુ એ પર્યાયમાં, પ્ર.ઉન્મગ્ન પર્યાયમાં, પ્રકૃષ્ટે ઉન્મગ્ન બહાર આવ્યો. આહાહા ! જેવો એનો સ્વભાવ ભગવાન આત્માનો હતો. આહાહાહા... અતીન્દ્રિયઆનંદ, અતીન્દ્રિયજ્ઞાન ને અતીન્દ્રિયશાંતિ એના આશ્રયનું શરણ લેતાં, વિભ્રમની ચાદર નાશ થઈ ગઈ, અને પોતે પર્યાયમાં પ્ર.ઉન્મગ્ન, પ્ર.-વિશેષ ઉન્મગ્ન, ઉત્પાદ્ ઊછળ્યો, આહાહાહાહા... શાંતિ અને આનંદની દશા પ્ર.-વિશેષે ઉન્મગ્ન:, પ્રગટ થઈ, વસ્તુ તો વસ્તુ હતી ધ્રુવ, એ ધ્રુવની દૈષ્ટિએ વિભ્રમનો નાશ થયો અને જેવું સ્વરૂપ એનું હતું, એવું પર્યાયમાં પ્ર. ઉત્કૃષ્ટ ઉન્મગ્ન આવ્યું, ઓલી નદી નથી આવતી ઉન્મગ્ન નિમગ્ન, વૈશાખ પર્વતમાં, એક નદી એવી છે નિમગ્ન એમાં જે કોઈ ચીજ પડે એને હેઠે લઈ જાય અને એક નદી એવી છે જે કોઈ ચીજ પડે એને ઉપર લાવે. આહાહા !

એમ ભગવાન આત્મા પૂર્ણાનંદનો નાથ એની જ્યાં દૈષ્ટિ થઈ, ત્યારે એ વિભ્રમનો નાશ થયો, અને પર્યાયમાં પ્રકૃષ્ટે ઉન્મગ્ન ઊછળ્યો, ઉત્કૃષ્ટપણે પરિણમ્યો એમ ઊછળ્યો એટલે પ્રોન્મગ્ન: આહાહા... ઉછલંતી પછી આવશે, પણ અહીં પ્રગટયો, અતીન્દ્રિય આનંદ ને ચૈતન્ય સિંધુ, પ્ર.-ઉન્મગ્ન, એકલો ઉન્મગ્ન: નહીં, વિશેષે ઉન્મગ્ન. આહાહા ! આમ પર્યાયમાં મિથ્યાત્વની પર્યાયનો વ્યય થઈ અને સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રની પર્યાય પ્રગટી એ ઊછળ્યો આત્મા અંદરથી. આહાહા... આવી વાતું. અધિકાર પૂરો થાય છે ને ! તે જેવું સ્વરૂપ છે તેવી પૂરણ પ્રાપ્તિ, તેનો અધિકાર પૂર્ણ થાય છે, આહાહા ! લખાણમાં આ પૂરો થાય છે, ને ભાવમાં આ પૂરો થાય

છે. આહાહાહા...

સર્વાંગ પ્રગટ થયો, અસંખ્ય પ્રદેશે પૂર્ણ સ્વરૂપ જે હતું. આહાહા ! એ સ્વરૂપના પૂર્ણાનંદના નાથની દૈષ્ટિ કરતા એ સર્વાંગ પર્યાયમાં પૂર્ણ પ્રગટ થઈ ગયો. આહા ! આવી વાતું છે. આંહી વ્રત પાળતા ને દયા દાન કરતા ને તપ કરતા ને અપવાસ કરતા પ્રગટ થાય છે એમ નથી કહ્યું, એ તો બધી રાગની ક્રિયા છે. આહાહાહા ! ભગવાન આત્મા પૂર્ણ અવબોધ સિંધુ; અવબોધ સિંધુ: જ્ઞાનનો દરિયો, “શુદ્ધચેતના સિંધુ હમારો રૂપ હૈ” આહાહા ! એવો જે શુદ્ધ ચૈતન્ય સમુદ્ર એ પર્યાયમાં ભરતી આવી ને ઊછળ્યો, ઉત્પાદ થયો, આહાહા... વિભ્રમનો વ્યય થયો, અહીં તો વિભ્રમને જ જૂદું પાડ્યું છે, નહીં તો ત્રણની ત્યાં પૂર્ણતા કરી છે.

શું કહ્યું એ ? ત્યાં તો દર્શન જ્ઞાન પામેલો હતો, એણે પૂછ્યું કે હવે આચરણ કેમ થાય એની પૂર્ણતા પ્રગટ કેમ થાય એ હતું. પણ પાછો આંહી ઉપાડ્યું છે ત્યાંથી પહેલેથી, આહાહા ! ચૈતન્ય સિંધુ અથવા ચૈતન્યનું પાત્ર એટલે જેમાં ચૈતન્યપણું જ રહ્યું છે. આહાહા... ભગવાન આત્મામાં ચૈતન્યપણું જ છે, ચૈતન્યનું એ પાત્ર છે, રાગનું એ પાત્ર નથી. આહાહાહા ! એવો ચૈતન્યસિંધુ, વિભ્રમને નાશ કરી અને સ્વના તીવ્ર આશ્રયથી, આહાહાહા... પર્યાયમાં ઊછળ્યો પ્રગટ થયો, આહાહા... વ્યય થયો, પ્રગટ થયો; ધ્રુવ તો છે. ચૈતન્યપાત્ર, જ્ઞાનના સ્વભાવને ધરનારો ચૈતન્ય તો છે. આહાહાહા ! આવો ઉપદેશ ઝીણો પડે જગતને શું થાય ? મારગ વીતરાગનો માર્ગ ઘણો સૂક્ષ્મ છે. આહાહા... એ અહીંયા સર્વાંગ પ્રગટ થયો.

‘અમી સમસ્ત: લોકા:’ અરે આ સમસ્ત ભવ્ય જીવો, અધ્યાત્મ તરંગિણીમાં ભવ્ય જીવ લીધા છે, નહીંતર અહીં અમી એટલે બધા, પણ બધાય એટલે અભવી જીવો કંઈ પામી શકતા નથી, આહાહાહા... અમી આ ભવ્યલોક હે ભવ્ય જીવો ! આહાહાહા... સમસ્ત ભવ્ય જીવો, સાગમટે નોતરું છે. આહાહા... ‘અમી’ આ પ્રત્યક્ષ જીવો જે ભવ્ય છે, તે ‘સમસ્ત: લોકા:’ સમસ્ત લોક આખું, ભગવાન ચૈતન્ય સિંધુ જ્ઞાનનું પાત્ર અને જ્ઞાનસ્વરૂપ જ જેમાં છે, એમાં આવીને આવો, બધા આવો ભગવાન. આહાહાહાહા... બધા ભવ્ય જીવો આવો, સાગમટે નોતરું સમજો છો. પાટણીજી ! તમારી ભાષામાં કંઈ હશે, (શ્રોતા:- સિગરી નોતરું એટલે બધાને નોતરું.) સાગમટે એ બધાનું અમારે ઈ ભાષા છે આખા ઘરને કોઈ માંદો હોય ને ન આવી શકે તે જુદી વાત છે, પણ બધાને જમવાનું, એમ કોઈ અભવી હોય તો ભલે ન આવે. આહાહા ! શું સંતોનો ધારાવાહી ઉપદેશ ! આહાહા...

ત્યાં તો કહ્યું ‘તું ને આડત્રીસમાં અબુધ જે અપ્રતિબુદ્ધ હતો, અનાદિ અજ્ઞાની હતો, એને ગુરુએ ઉપદેશથી સમજાવ્યો, અને એ સમજણના રટણમાં લાગ્યો, જ્ઞાયક, જ્ઞાયક, જ્ઞાયક, જ્ઞાયક, આહાહા... અને તે સમજ્યો, આહાહા... સમ્યજ્ઞાન થયું, સમ્યજ્ઞર્શન થયું. આંહી તો પૂર્ણ અધિકાર છે ને ? એનો જે અધિકારનો સ્વભાવ જેવડો હતો એવો જ એની પર્યાયમાં આચરણરૂપ થઈ ગયો. આહાહાહાહા ! શ્રોતાને કહ્યું તે શ્રોતા આમ થઈ ગયા એમ કહે છે, આહાહાહા... પંચમકાળના સંતો, પંચમકાળના શ્રોતાને, આહાહાહા... ભવ્ય જીવોની લાયકાતવાળા જીવોને કહે છે કે પ્રભુ તમે પરિણમી જાવ, હોં. આહાહાહા... આહાહા ! ચૈતન્યનો સમુદ્ર સિંધુ, ચૈતન્ય સ્વરૂપ જ જેના પાત્ર એટલે એના સ્થાનમાં ચૈતન્ય સ્વરૂપ જ છે. પુણ્ય અને

પાપના વિકલ્પો આદિ તેનાં સ્થાનમાં નથી. આહાહા ! વ્યવહાર જે કહેવાય છે, એ ચૈતન્ય પાત્રમાં એના સ્વરૂપના એના સ્થાનમાં નથી. એવા ચૈતન્ય સ્વરૂપને, જેણે જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્રથી પ્રાપ્ત કર્યાં છે, એને ઈ કહે છે. આહા... અહીં મુનિ લીધા છે, અરે “સમસ્ત લોકા” અરે પ્રભુ, ખબર નથી એને ? કે ભવ્ય જીવ છે તેના અનંતમે ભાગે જ મોક્ષ થાય છે, પણ અહીં એ વાત નથી. અહીં તો પ્રભુ આવો ને (શ્રોતા:- આમંત્રણ તો બધાને છે) આહાહા ! આમંત્રણ આખાને છે, ભવ્ય જીવને, આહાહાહા... પ્રભુ અંદર આનંદ છે ને તારા સ્થાનમાં, તું આનંદનો પાત્ર છો દુઃખનું, રાગનું પાત્ર નહીં. આહાહાહા... પ્રભુ તું શાંતિનું પાત્ર છો ને ? તારામાં શાંતિ વસેલી છે. પ્રભુ તું પૂરણ પ્રભુતાનો પાત્ર છો ને ? આહાહાહા ! પ્રભુ તારામાં પૂરણતા પ્રભુતા વસી છે. આહા ! એનું એ પાત્ર એટલે સ્થાન જ એ તું છો. આહાહા ! ત્યાં નજર કરીને ત્યાં ઠરને પ્રભુ. આહાહાહા... આવો અધિકાર છે.

લોકો બિચારા બહારમાં પડીને એમને એમ જિંદગી કાઢે છે અજ્ઞાનમાં આ વ્રત કરવા ને તપ કરવા અને અપવાસ કરવા અરે પ્રભુ સાંભળને ભાઈ, વિકલ્પ છે એ તો તારા સ્વરૂપમાં, સ્થાનમાં નથી. તું જ્ઞાનપાત્ર છો, આનંદપાત્ર છો, શાંતિનું પાત્ર છો એમાં રહેલું એ છે એમ કહે છે. જગતને માન મૂકી... અહીંયા પહેલો પ્રભુ છો ત્યાં આવી જા ને. આહાહાહા ! જ્યાં તારું સ્થાન છે, પાત્ર છો. આહાહા ! ત્યાં આવી જા. રાગ ને પુણ્ય પાપના સ્થાનમાંથી છુટી જા. આહાહા !

સમસ્ત લોકા: આ અમી આ, ભવ્ય જીવો. આહાહાહાહા... આ ‘અમી’ એટલે ‘આ’ સમસ્ત ભવ્ય જીવો, આહાહા... શાંતરસમાં અતીન્દ્રિય આનંદ ગર્ભિત શાંતરસ છે. જેમાં, આહાહાહા... અતીન્દ્રિય આનંદ ગર્ભિત શાંતસ્વરૂપ જ્યાં છે, આહાહા... શાંત રસમાં એકી સાથે, એકી સાથે, એક પછી એક એમ નહીં, તેમ થોડા નહીં, બધા, આહાહાહા... પોતે થઈ ગયો ને એટલે બધાં આમ જ કરોને પ્રભુ. આહાહાહા ! હવે આ બહારની તકરારોમાં આમનેઆમ રોકાઈને જિંદગી... અરે પ્રભુ ચૈતન્યદેવ છો ને નાથ ! તું તો ચૈતન્યનું પાત્ર, પાત્ર એટલે સ્થાન છો ને, ચૈતન્ય જ જેનો સ્વભાવ છે ને ? આહાહા ! અતીન્દ્રિય આનંદનો પાત્ર નામ સ્થાન છો ને ! અતીન્દ્રિય અકષાય શાંત સ્વભાવનો પાત્ર છો ને !

‘અમી’ આ સમસ્ત લોકા:, એ શાંત રસમાં વીતરાગી પરિણતિ શાંત રસ, આહાહા ! એકી સાથે નિર્ભરમ અત્યંત મગ્ન થાવ. આહાહાહા... જેમાંથી નીકળવું જ નથી એવો અત્યંત મગ્ન થાવ. આહાહાહા ! આવી વાણી છે જુઓ તો ખરા, રામબાણ છે. આહાહા ! દિગંબર સંતો, પરમાત્માને ઠેકાણે વાત કરે છે. આહાહા ! નહીં પામી શકે ને થોડા પામશે એ આંહી પ્રશ્ન જ અહીં નથી. હું પામ્યો તો બધા પામોને પ્રભુ. આહાહાહા !

‘મજ્જન્તુ’ છે ને ? હૈં ? મગ્ન થાઓ મજ્જન્તુ સ્નાન કરો અંદર મગ્ન થઈ જાઓ. ભગવાન પૂર્ણાનંદનો નાથ જિનબિંબ, વીતરાગ સ્વરૂપ તેમાં મગ્ન થાઓ. આહાહાહાહાહા... શું શૈલી ! શું મીઠી મધુરી ! આનંદની ધારા પ્રગટ કર કહે છે. આહા ! આવી વાત છે. આકરું લાગે બાપુ અભ્યાસ નથી ને, વસ્તુ તો સ્વરૂપ જ આવું છે.

ભગવાન ત્રિલોકનાથ જિનેન્દ્રદેવે પૂરણ દશા પ્રગટ કરી અને લોકાલોકને જાણ્યો. અને એણે આ ઉપદેશ કર્યો જિનવાણીમાં ‘રમન્તે’ આવે છે ને ? એટલે ઓલા લોકો કહે છે

જિનવાણીમાં રમન્તે એટલે નિશ્ચય અને વ્યવહારમાં રમવું અરે ભાઈ બેયમાં ન રમાય ભાઈ, જિનવાણીમાં તો છે ને કળશ ટીકામાં ? (શ્રોતા:- હા છે ને ૪ થો કળશ) ભગવાને શુદ્ધ આત્મા પૂર્ણાંદ પ્રભુ તેને જીવ દ્રવ્યને ઉપાદેય કહ્યો છે, એક જ આદરવા લાયક કહ્યો છે. આહા... વ્યવહારની પર્યાય ને રાગ ને એની ત્યાં વાત કરી જ નથી. એ તો જાણવા લાયક કીધું છે.

ભગવાન આત્મા એક સમયમાં પૂરણ પૂરણ પૂરણ ગુણોનું પાત્ર એટલે પૂરણ ગુણ જેમાં રહ્યા છે, એવો જે જીવદ્રવ્ય અનંત ગુણથી ભરપૂર ભરેલો ભગવાન, એને ભગવાને વાણીમાં એમ કહ્યું કે એ ઉપાદેય છે, એ આદરણીય છે, એ સ્વીકાર કરવા લાયક છે, એનો સત્કાર કરવા લાયક છે, એની પૂજા કરવા લાયક છે, એની આરતી ઉતાર. આહાહાહા... નિર્મળ ધારાથી એની આરતી ઉતાર. આહાહાહાહા...

સમસ્ત લોકાઃ અત્યંત મગ્ન, પાછો મગ્ન થાવ એટલો જ શબ્દ નથી. એવી રીતે મગ્ન થાઓ કે બહાર આવવું જ પડે નહીં. આહાહા... છેલ્લી ગાથા, આહાહાહા... શરીરને ન જોવું, શરીર છે તો માટી હાડકાંના પિંજરા, આહાહાહા... અંદર રાગ છે એને ન જોવો, કારણકે રાગ એ પાત્ર નથી આત્માના સ્થાનમાં. આહાહાહા... (શ્રોતા:- ન જુઓ તો જોવું શું) જોવું એ કે પર્યાય નિર્મળ છે એનાથી આત્મા જોવો. જે ચૈતન્યસિંધુ પાત્ર છે, આહાહા... એને જોવો. આવી વાત છે. (શ્રોતા:- બીજા અપાત્ર) રાગાદિ અપાત્ર છે. વ્યવહાર રત્નત્રયનો વિકલ્પ છે તે જ્ઞાનનું સ્થાન નથી, આનંદનું સ્થાન નથી, શાંતિનું પાત્ર નથી. આહાહાહા... આવો મારગ છે.

પરમાત્મા જિનેશ્વરદેવ દિવ્યધ્વનિમાં પરમાત્મા આમ કહેતા હતા. એ સંતો આડતિયા થઈને જગતને જાહેર કરે છે. આહાહા... આવી વાત પ્રભુ ક્યાંય બીજે નથી. આહાહા... આરે લાગે શું થાય ? (શ્રોતા:- એ તો પોતે પોતાનું સ્વરૂપ નક્કી કર્યા પછી જાણી શકે કે બીજે ક્યાંય નથી) એ પોતે જ છે એને કરવાનું, એને કરવાનું પોતે જ છે ને, એને કરવાનું પોતાનું, બીજું છે શું ? આહાહાહા... એને કોઈ કરવા આવે છે અને કરી દે એવું છે ? પોતે જ મગ્ન થાય છે એમ કહ્યું છે. સર્વાંગ પ્રગટ થાય છે. ત્યાં કાંઈ દેવ, ગુરુ, શાસ્ત્ર મદદ કરતા નથી. કેમ કે પોતે જે સ્વભાવ પ્રગટ કરવો છે એ સ્વભાવનો તો પોતે પાત્ર સ્થાન છે. આહાહાહા... એવો સ્વભાવનો સમુદ્ર પ્રભુ એને પ્રગટ કર પર્યાયમાં, પ્રોન્મગ્ન ધ્રુવ પૂરું (પૂર્ણ) રાખ્યું, એનો આશ્રય લઈને પ્રોન્મગ્ન પર્યાય ઉત્પન્ન કરી, વિભ્રમનો નાશ કર્યો. આ ઉત્પાદ, વ્યય અને ધ્રુવ સિધ્ધ કર્યાં. આહાહાહા ! આ 'ઉત્પાદ, વ્યય અને ધ્રુવયુક્તમ સત્' આહાહાહાહા... અરેરે આવી વાતો છે, અને ઝઘડો કરે પ્રભુ ! અરે ભાઈ તારે ક્યાં જાવું છે ? વહેવારથી થાય ને નિમિત્તથી થાય ને, આહાહા... (શ્રોતા:- કોઈક વાર થાય) કોઈવાર (નહીં) ત્રણ કાળમાં ન થાય. આહાહા ! આહાહા !

ખરેખર તો એનો જન્મક્ષણ છે આ. સ્વભાવનો સિંધુ ભગવાન એની દૈષ્ટિ કરી જ્ઞાન કરીને ચારિત્ર પ્રગટ કર્યું, એ પર્યાયનો ઉત્પત્તિનો કાળ છે. (શ્રોતા:- જન્મક્ષણ છે) એની જન્મક્ષણ છે પ્રભુ. એને બીજાની જરૂર નથી. આહાહાહા !ઓહોહોહો ! એ ક્રમબદ્ધમાં પણ એ આવી ગયું. પર્યાયનો જ્યારે આવો ક્રમ છે તે કાળે અકર્તાપણું પ્રગટ કર્યું, એટલે કે દર્શન જ્ઞાન ને ચારિત્રને પ્રગટ કર્યું. આહાહા... ક્રમબદ્ધ પણ આવી ગયું અને વ્યવહારથી નિશ્ચય થાય એ

પણ ઊડી ગયું. કારણ કે વ્યવહાર રાગમાં આ સ્વભાવ નથી. આહા... આ તો સ્વભાવ છે એ તો ભગવાન પાત્રમાં પોતામાં છે, આહાહા... એટલે રાગથી થાય એ વાત રહી નહીં. નિમિત્તથી થાય એ રહ્યું નહીં કારણકે એનો ઉત્પત્તિનો કાળ છે એમાં નિમિત્તે કર્યું, આવીને શું કર્યું ? હો ! આહાહાહા ! આ પાંચ બોલનો વિરોધ છે. કમબદ્ધનો, ઉપાદાન નિમિત્તમાં નિમિત્તથી થાય એનો, વ્યવહાર નિશ્ચયમાં વ્યવહારથી થાય એનો. અરે પ્રભુ મોટી (ચર્યા) અત્યારે ચાલે છે ત્યાં હસ્તિનાપુરમાં શિક્ષણ શિબિર અહીંના વિરુદ્ધમાં, અરે ભગવાન ! ભગવાન તું આ શું કરે છે ભાઈ ! લોકો પણ બિચારા સાધારણ પ્રાણી છે. એને મળે નહીં સાંભળવા સાચી વાત, શેમાં મંથન કરવું ને શેમાંથી પ્રાપ્ત થાય, ખબરું નો મળે. આહાહા... મગ્ન થાઓ, શાંતરસમાં મગ્ન થાવ. અતીન્દ્રિય આનંદ ગર્ભિત શાંત રસની પર્યાય એમાં ત્યાં લીન થાઓ. આહાહા !

કેવો છે શાંતરસ ? આલોકમ્ ઉચ્છલંતી, સમસ્ત ઉચ્છલંતી ઉત્કૃષ્ટપણે વર્તે છે. એ શાંતરસ ઉત્કૃષ્ટપણે ઉચ્છલંતી ઉત્, ઉત્કૃષ્ટપણે ઊછળે છે અંદર પર્યાયમાં. આહાહાહા... સમજાણું કાંઈ ? એ સ્વની અપેક્ષાએ વાત કરી. “આલોકમ્ ઉચ્છલંતી” સમસ્ત લોકપર્યંત ઊછળી રહ્યો છે, ઉત્કૃષ્ટપણે પર્યાયમાં ઊછળી રહ્યો છે. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- ઉત્કૃષ્ટ શેનો અર્થ કર્યો ?) એ ઉચ્છલંતીનો અર્થ કર્યો છે. ઉચ્છલંતી ઉત્કૃષ્ટપણે ઊછળ્યો. આલોકમ્ ઉચ્છલંતી, પૂરણ સ્વરૂપપણે ઉત્કૃષ્ટપણે પ્રગટ થઈ ગયો. આહાહાહા... અને બીજો સાધારણ અર્થ આમ છે, કે લોક ઊછળી રહ્યો છે. અથવા એ દશા એવી થઈ છે એ ઉર્ધ્વપર્યંત ચાલી જશે. અથવા પૂરણ લોકાલોકને જાણે એ રીતે ઊછળી રહ્યો છે. ઘણા પ્રકાર અંદર. સમજાણું કાંઈ ?

પૂર્ણાનંદનો નાથ અવબોધ સિંધુ ભગવાન, એમ શબ્દ છે ને ? “ભગવાન અવબોધ સિંધુ:” આત્મા એ જ્ઞાનઆદિ અનંત શાંતરસ અને અનંત ગુણોનો પાત્ર, જેમાં રહ્યાં છે, એમાં રાગ ને વિકલ્પ ને સંસાર અને નિમિત્ત રહ્યાં નથી. આહાહા... એવા ભગવાનને તું દૈષ્ટિમાં લે, એનો આદર કર, એનો સત્કાર કર, રાગાદિનો સત્કાર છે અનાદિથી, એને છોડી દે. આહાહા. એ તો આ સત્કાર થયો એટલે ઓલો સત્કાર છૂટી ગયો. આહાહા... એ તને આત્મા આનંદ સ્વરૂપ ભગવાન અતીન્દ્રિય આનંદ ગર્ભિત શાંતરસ પ્રગટ થશે. શાંતરસને અંતરમાં અનંત આનંદ અતીન્દ્રિયશાંતપણું તે ચારિત્રની દશા અને એમાં અનંત આનંદ તે સુખની દશા. આહાહાહા... એવો ભગવાન આત્મા ઉત્કૃષ્ટપણે પરિણમી જશે અને ઉત્કૃષ્ટપણે થશે અને ઉત્કૃષ્ટપણે લોકાલોકને જાણશે. ઉચ્છલંતી નામ એનો સ્વભાવ પૂરણ થયો છે, અને એ ઉર્ધ્વ ચાલ્યો જશે. આહાહાહા... સમજાણું કાંઈ ? આવી વાતું છે ભાઈ ! બહુ ઝીણું બાપુ ! લોકોને સત્ય મળ્યું નથી, મળ્યું નથી અત્યારે તો આવી પ્રરૂપણા આવી કરે, મૂળ મૂકીને, વ્રત કરો, તપ કરો, અપવાસ કરો ને મંદિર કરો ને પૂજા ભગવાન જાત્રા કરો ને... (શ્રોતા:- ઈ તો એમ કહે છે કે સંયમ લ્યો ડરો મત) એ શું બાપા એને બચારાને શું ખબર માણસ ભદ્રિક હતા એને ખબર નહીં ને, આ વ્રત લઈ લો, સંયમ લો, નગ્ન થઈ જાવ મત ડરો, એમ કહેતા 'તા, શાંતિસાગર માણસ બચારો જરી નરમ હતો ને શું થાય ? અહીં આવ્યા તા. ચોવીસ કલાક રહ્યા ૯૭ માં સાધુપણાની શરૂઆત ત્યાંથી થઈ. અરે બાપુ સાધુપણું તો ક્યાં હતું ? આ શું થાય ? પોતે જ કહેતા ને બિચારા આવી પ્રરૂપણા કરતાને પણ લોકો ન સમજી શકે કે અમે વસ્ત્ર છોડીને બેઠા

છીએ, પણ કર્મ ખસે ત્યારે થાય ને ? એમ કહેતાં 'તા, આંહી કહેતા 'તા પણ કોણ માને એ આમ કહેતા 'તા એ કોણ માને ? શું થાય ભાઈ ! દૈષ્ટિ રાખવી સંપ્રદાયનીને... આહાહાહા...

પ્રભુ અહીં તો સત્યની વાત છે. આહાહાહા... મારો નાથ સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ એ સત્ત ને આનંદ ને જ્ઞાનનું પાત્ર છે એ તો એમાં તો એ રહ્યાં છે. આહાહા... અને તેમાં તો રાગ તો રહ્યો નથી પણ અલ્પજ્ઞપણું ત્રિકાળ સ્વભાવમાં છે નહીં. આહાહા ! (શ્રોતા:- અંદર રાગથી નગ્નપણું છે) અંદર રાગથી રહિત, વિકલ્પથી રહિત નગ્ન દશા છે અંદર એની. એ સ્વરૂપને તું સત્કાર, ઉપાદેય જાણ, જેથી તને વિભ્રમનો નાશ થશે, અને તેની શક્તિનો જે સંગ્રહ છે, એ શક્તિનો સંગ્રહ જે કોઠીમાં છે એ ટાણે જેમ બહાર આવે છે, આહાહાહા... એમ પર્યાયમાં બહાર આવશે. આહાહાહા ! એને અહીંયા પ્રોનમગ્ન: કહ્યું, વિભ્રમનો વ્યય કહ્યો, અને પર્યાયમાં ઊછળી ગયો જે ભાવ “ઉચ્છલંતી” દરિયો જેમ ભરતીમાં ઊછળે છેલ્લે પુનમને દિ', પુનમને દિ' પુરો ઊછળે, એમ આ પૂર્ણ પૂર્ણ ઊછળે છે. આહાહાહા... આ લોકમ્ સમસ્ત લોક આ છે ને આ, આ એટલે સમસ્ત લોકમ, આ લોક એમ શબ્દ છે ને ? આલોક એટલે સમસ્ત લોક, આ એટલે સમસ્ત લોક સમસ્ત ભવ્ય જીવો ઉચ્છલંતી, ઊછળી જાય છે, કહે છે. આહાહા ! આહાહા ! શું વાણી ? શું સમયસાર ? એનો એક શ્લોક એનું એક પદ. આહાહા !

(શ્રોતા:- વાક્ય અધુરું રહી ગયું) થઈ ગયું એ અંદર. અંદરથી આવતું હોય એ આવે. આહા... એ વસ્તુ છે, જેમાં અનંતા ગુણો રહેલા છે વસેલા છે તેને અહીંયા સિંધુ અવબોધનો પાત્ર કહે છે. એ જ્ઞાનપાત્ર કહ્યું એવું એ અનંતા ગુણોનું એ પાત્ર છે હવે. આહાહા... એવા સમુદ્રને અંતર જોવા નજર કર કહે છે. આહાહા... જેથી તને અંતર જોતાં પર્યાયમાં શાંતરસ અતીન્દ્રિય આનંદ ગર્ભિત, અનંત ગુણની વ્યક્તતા પર્યાયમાં પ્રગટ થશે, વિભ્રમની ને મિથ્યાત્વ આદિની પર્યાયનો વ્યય થશે. આહાહાહા... ડુબાડી દઈને વ્યય થઈ ગયો પણ પાછો ગયો ક્યાં ? (શ્રોતા:- દ્રવ્યમાં, પારિણામિક ભાવે થઈ ગયો) દ્રવ્યમાં ગયો. આહાહાહા ! ગયો અંદર મિથ્યાત્વ ગયું નથી. એની એવી યોગ્યતા એક અંદરમાં રહી ગઈ. આહા..(શ્રોતા:- મિથ્યાત્વ ન જાય અંદરમાં મિથ્યાત્વ ક્યાંથી જાય ?) એવી એક યોગ્યતા ગઈ અંદર અને નિર્મળ મોક્ષનો માર્ગ અથવા કેવળજ્ઞાન આદિ દશા બહાર આવી. આહાહાહા. આનું નામ જીવનો પૂર્ણ અધિકાર પ્રાપ્ત થયો. આહા... આવો છે આત્મા. (શ્રોતા:- શુદ્ધરૂપે પરિણમે એને જ જીવ કહે છે) એ જ જીવ છે, અશુદ્ધપણે પરિણમે એ તો રાગ છે વિકાર, સંસાર છે, તે જીવ ક્યાં છે ? વસ્તુ તો જીવ છે પણ (શુદ્ધરૂપે) પરિણમે ત્યારે એને જીવ કહેવામાં આવે છે ને ? ત્યારે એને ખ્યાલમાં આવે છે ને ? જીવ તો ત્રિકાળ કારણ પરમાત્મા શુદ્ધ જ છે. પણ સ્વીકાર કરે કે આ છે ત્યારે તો પર્યાયમાં શુદ્ધતા થઈ. શું કહ્યું ઈ ? એને છે, એનો સ્વીકાર થાય તો તો ઈ પર્યાય શુદ્ધ થઈ ગઈ, એણે સ્વીકાર કર્યો. આહાહા... છે એ એને બેઠું છે ક્યાં ? છે તો છે ત્રિકાળી શુદ્ધ આનંદનો નાથ જ છે. શુદ્ધ પરમાત્મ સ્વરૂપ જ બિરાજે છે પોતે. નિગોદની પર્યાય કાળે પણ એ છે ને કેવળજ્ઞાનની પર્યાયના કાળે પણ પૂર્ણાનંદનો નાથ બિરાજે છે અંદર દ્રવ્ય સ્વભાવે એકરૂપ. આહાહાહા... પણ કોને ? જેને એ દ્રવ્ય સ્વભાવ પર્યાયમાં બેઠો એને. સમજાણું કાંઈ ? જેને એણે પૂંઠ દઈને અને રાગ અને વિકલ્પને પોતાના માની સ્વીકાર્યા છે. એને તો એ છે જ નહીં. છતી

ચીજ પણ તેને તો અછતી છે. આહાહા ! અછતી રાગાદિ ચીજ તેને અજ્ઞાનીને છતી દેખાય છે. આહાહાહા... આવું છે ઝીણું પ્રભુ. સમ્યક્દર્શન કોઈ અલૌકિક ચીજ છે. આહા !

ભાવાર્થ:- જેમ સમુદ્રની આડું કોઈ આવી જાય ત્યારે જળ નથી દેખાતું. સમુદ્ર તો મોટો ભર્યો છે અંદર પણ આમ ચાદર આડી આવી જાય તો એનું જળ નથી દેખાતું, જ્યારે આડ દૂર થાય, તોડી નાખે એને, ત્યારે જળ પ્રગટ થાય, જળ તો જળ છે જ, પણ તેની પર્યાયમાં ખ્યાલ આવે કે, ઓહોહો, આહાહા... પ્રગટ થતાં લોકને પ્રેરણાયોગ્ય થાય કે “આ જળમાં સર્વલોક સ્નાન કરો” આ જળમાં સર્વ સ્નાન કરો, મીઠું જળ હોં આ, ખારું જળ નહીં. ઇશ્વરસનો આવે છે ને? શેરડીના રસ જેવું પાણી ભગવાનને જે સ્નાન કરાવે. આહાહા ! (શ્રોતા:- ક્ષીર સમુદ્રમાંથી દેવ પાણી લાવે છે ને) લાવે છે ને ત્યાંથી, ત્યાંથી ઘડા ભરીને લાવે છે. ઇન્દ્રો ઇશ્વરસ, ક્ષીરસમુદ્ર, ભગવાનને જ્યારે લઈ જાય છે મેરૂ પર્વત ઉપર ત્યારે ઇન્દ્રોની હાર (પંકિત) જામે છે. આમ દેવોની ઠેઠ સુધી, હેઠે મૂકે નહીં પાણી, ત્યાંથી ઇશ્વરસના ઘડા ભરી આ આને આપે આ આને આપે, આહાહા... ભગવાનને સ્નાન કરાવે. ઇશ્વરસથી પાછા હોં, લવણ સમુદ્રના પાણીથી નહીં. આહાહા...

એમ ભગવાન આત્મા આનંદરસથી ભરેલો ભગવાન એમાં સ્નાન કર, જા. આહાહા ! આનંદરસથી તને નવરાવ અને રાગને ધોઈ નાખ, આહાહાહા... આવી વાતું છે. વ્યવહારના રસિકમાં આખો સંપ્રદાય જ વ્યવહારનો રસિક છે. અત્યારે, બસ તપ કરો અપવાસ કરો આ કરો આ કરો અને ઉપદેશ પણ એવો આપે, કે આનાથી લાભ થશે, અરે અરે પ્રભુ પ્રભુ પ્રભુ શું થાય ? એથી બિચારા પ્રાણીને સત્ય મળતું નથી, સત્યની ઝાંખી પણ થવાનો પ્રસંગ એને નથી.

આંહી કહે છે કે, જેમ એ સમુદ્રનું પાણી બહાર દેખાય અને સ્નાન કરે એવી રીતે આ આત્મા વિભ્રમથી આચ્છાદિત હતો, તે રાગ દયા દાન વ્રત ભક્તિના પરિણામ રાગ એનાથી મને લાભ થશે એમ મિથ્યાત્વમાં હતો. આહાહા ! રાગની રુચિમાં જ રોકાઈ ગયો 'તો એથી ભગવાન આચ્છાદિત ઢંકાઈ ગયો હતો. ત્યારે તેનું સ્વરૂપ નહોતું દેખાતું, રાગની રુચિના પ્રેમમાં, ભગવાન આખો આનંદ જળથી ભરેલો નહોતો દેખાતો. બાહ્ય તરફના લક્ષવાળી વૃત્તિઓ, એના પ્રેમમાં રોકાતા ભગવાન આનંદ સ્વરૂપ સરોવર જળથી ભરેલો દેખાતો નહીં હતો. આહાહાહા !

હવે વિભ્રમ દૂર થયો, એ રાગ દયા દાનનો ચાહે તો ભગવાનની, આહાહાહા... ભક્તિનો હો, પણ એ રાગ છે એ કાંઈ ધર્મ નથી, એ આત્માના સ્વરૂપમાં એ નથી. આવું આકરું કામ ! લોકોને કહે છે કેટલાંક એ સોનગઢ તો નિશ્ચયાભાસી, એકલી નિશ્ચયની વાતો કરે છે એમ કહે છે. કેટલાક બિચારા. (શ્રોતા:- નિશ્ચયની એટલે ખરી મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમાં છે.) આહાહાહા ! એજ પણ સત્ય છે ઓલો વ્યવહાર તો રાગ હોય છે એ જ્ઞાન કરવા માટે છે અને એનાથી કોઈ નિશ્ચય થાય છે, (એમ નથી). આહાહાહા ! ધર્મીને પણ આત્માનું જ્ઞાન દર્શન થતાં સ્થિરતા પૂર્ણ ન હોય તો રાગ આવે, ભક્તિ આદિનો પૂજાનો પણ એ તો બંધનું કારણ છે, હેય છે એ શરણ નથી. આહાહાહા... આવી વાતું આકરી બહુ. આહાહા !

વિભ્રમ દૂર થયો ત્યારે યથાર્થ સ્વરૂપ જેવું છે તેવું પ્રગટ થયું. આનંદનો નાથ આનંદસ્વરૂપ

અતીન્દ્રિય ગર્ભિત એ આનંદ પ્રગટયો, સમ્યક્દર્શન જ્ઞાન થયું ત્યારે આનંદ પ્રગટયો. આહાહાહા ! તેથી હવે તેના વીતરાગ વિજ્ઞાનરૂપ શાંતરસમાં, આહાહા... વીતરાગ વિજ્ઞાન નથી આવતું ? વીતરાગ વિજ્ઞાન હુકમચંદ્રજીનું પાઠશાળાની છે ને પુસ્તિકા. વીતરાગ વિજ્ઞાનરૂપ શાંતરસ, એકી વખતે, એક જ કાળમાં સર્વલોક મગ્ન થાઓ, આહાહાહા... પૂરણ આનંદ સ્વરૂપ ભગવાન, એનો જ્યાં આશ્રય લીધો, ત્યારે પર્યાયમાં પૂર્ણ આનંદદશા પ્રગટ થઈ, આહા... ત્યારે એ કહે છે કે આમાં બધા જીવો એક સાથે આવીને સ્નાન કરો પ્રભુ. આહાહાહા ! એ સંસારનો મેલ ધોઈ નાખો. આહાહાહા ! આવું છે આમાં કાંઈ મોટું વિદ્વત્તા ને મોટા ભાષણો કરે આમ છે તેમ છે ને ફલાણું છે ને બાપુ એ મારગડા જુદા નાથ, વીતરાગ સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર એના મારગડા જુદા છે ભાઈ. આહાહાહા ! એ વ્રત ને તપ ને ભક્તિ ને પૂજાથી ધર્મ મનાવવો એ તો રાગથી ધર્મ મનાવો છો, એ જૈનધર્મ જ નથી. એ તો અજૈનને જૈન માન્યું છે એણે. આહાહા ! (શ્રોતા:- જૈનના અગ્રેસરો એમ જ માને છે ને પ્રરૂપે છે) શું થાય ભાઈ, બધાને અત્યારે, એને મળ્યું નથી, સાંભળવા મળ્યું નથી, શું મારગ છે, અમારે ગુરુ હતા સંપ્રદાયમાં એ બિચારા બહુ ભદ્રિક હતા, સજ્જન હતા ક્રિયા એવી કે અત્યારે દિગંબર સાધુ તો એને માટે બનાવેલ આહાર લે છે. આ તો પ્રાણ જાય તોપણ એને માટે પાણીનું બિંદુ બનાવ્યું હોય તો ન લે એવા હતા સંપ્રદાયનાં. ગામડામાં જઈએ સાત આઠ ઘર વાણીયાનાં હોય, જાઈએ કે તરત એ લોકો બિચારા પાણી બનાવે મહારાજ આવ્યા છે ને ઊંનું પાણી મળે નહીં ગામડામાં જઈએ ત્યાં બહેન આ પાણી કેમ આમ ? મા 'રાજ અમે સ્નાન કરતા વધાર્યું, આટલું બધું પાણી સ્નાન કરતા વધાર્યું ? ન લે. દિવસના દિવસ પાણી વિના કાઢ્યા'તા અમે પણ એ જ કર્યું'તું એમાં હતા ત્યારે બહુ ક્રિયા આકરી હતી અમારી બધી. છાશ લઈ આવીએ પછી છાશ સમજેને મઠા કાઠી લોકોમાં બહુ મળે કાઠી હોય ને ગરાસિયા બહુ છાશ મળે તે લઈ આવીએ, પાણી નહીં પાણીનું બિંદુ આખા દિવસમાં ન પીધું હોય કેટલાય દિવસ એવા જાય, આંહી તો દરરોજ એના માટે પાણીના આહાર કરે દશ શેર પાણીને, - અરરર !

એને પણ બચારાને તત્ત્વની વાત કાને નહોતી પડી. અરેરે ! કે આ પરની દયાનો ભાવ એ રાગ છે ને એ હિંસા છે એ ધર્મ નહીં એ વાત (એને) કાને પડી નહીં. આહાહા ! બિચારા કાળ કરી ગયા, આરે ડ્યૂરો ચડ્યો રસ્તામાં, આહાહા ! કેવા હતા સજ્જન એની મીઠાશ, એની લૌકિક દૈષ્ટિ, આહાહાહા... નૈતિક એનું જીવન પણ આ વાત કાને નહોતી પડી, કે આ પરની દયા પાળવી એ રાગ છે અને રાગ છે તે હિંસા (સ્વ) જીવની છે. અરરર ! અત્યારે મશ્કરી કરે છે, અરે એ પરની દયાના ભાવને રાગ કહે છે. પણ હવે પુરુષાર્થ સિદ્ધિ ઉપાયમાં કહે છે અમૃતચંદ્રાચાર્ય, અને ત્યાં હિંસા કહે છે આત્માની. સાંભળને પ્રભુ ? તે સાંભળ્યું નથી ભાઈ, આહા... દયાનો ધર્મ તો આત્માની દયા, પૂર્ણાનંદનો નાથ છે જેવી જીવતી જ્યોત છે તેને તેવી રીતે માનવી તે તેની દયા છે. આહાહા... એને ઊણો ઓછો અધિકો માનવો એ (નિજ) આત્માની હિંસા છે. આહાહા ! શું જીવ અધિકાર આડત્રીસ ગાથા એનો આ કળશ. આહાહા ! અભિમાન ઊતરી જાય એવું છે. આહાહાહા !

વીતરાગ વિજ્ઞાન શાંતરસમાં, એક તો વીતરાગી વિજ્ઞાન શાંતરસ પર્યાયમાં આવ્યો એને

એકી કાળે સર્વલોક મગ્ન થાઓ, એમ આચાર્યે પ્રેરણા કરી છે. આહાહાહા ! કુંદકુંદચાર્ય અમૃતચંદ્રાચાર્ય મહાસંતો પરમેષ્ઠિ, આહાહા... પંચપરમેષ્ઠિમાં પરમેષ્ઠિમાં હતા, આચાર્ય પરમેષ્ઠિ પ્રેરણા કરે છે પ્રભુ ! આહાહા ! વીતરાગ શાંતરસમાં મગ્ન થયેલા, જગતને વીતરાગ શાંતરસમાં એકી વખતે સર્વ જીવો, આહા... અમે કરી શક્યા છીએ તો પ્રભુ તમે કેમ ન કરી શકો ? તમે પણ પ્રભુ આત્મા છો ને ? આહા... એમ કહે છે. આહાહા ! દુનિયાના માન અપમાનને છોડ. આહાહાહા... ભગવાન નિર્માન આનંદનો નાથ એનું જે માન આવ્યું પર્યાયમાં, વીતરાગી વિજ્ઞાન દશા, આહાહા ! એમાં મગ્ન થાવ આચાર્યે પ્રેરણા કરી છે. અથવા એવો પણ અર્થ છે કે જ્યારે આત્માનું અજ્ઞાન દૂર થાય ત્યારે કેવળજ્ઞાન પ્રગટ થાય લ્યો અહીં તો એકદમ, (શ્રોતા:- પૂર્ણ પામે !) વિભ્રમ કીધો 'તો ને ? અજ્ઞાન દૂર થાય કારણકે હજી બારમાં સુધી હજી અજ્ઞાન એટલે વિપરીત નહીં પણ ઓછું જ્ઞાન છે ને એટલે અજ્ઞાન કીધું છે, આહાહા... અજ્ઞાન દૂર થાય ત્યારે કેવળજ્ઞાન પ્રગટ થાય અથવા એ મિથ્યાત્વ જાય તે અજ્ઞાન જાય એટલે કેવળજ્ઞાન થયા વિના રહે જ નહીં એને. આહાહાહા...

સમસ્ત લોકમાં રહેલા પદાર્થો આ લોકમ્ ઉછલન્તી કહ્યું 'તું ને એનો બીજો અર્થ કર્યો છે સમસ્ત, લોકમાં રહેલા પદાર્થો એકી વખતે જ જ્ઞાનમાં આવીને ઝળકે છે. (શ્રોતા:- પદાર્થો એમાં આવીને ઝળકે છે) એક સમયમાં જ્ઞાન બધું થાય ત્રણકાળ ત્રણલોક એક સમયમાં ઝળકે છે એ પણ વ્યવહાર છે, એટલે કે પર્યાયમાં જાણવામાં આવે છે. ભાષા તો ભાષા શું કરે ? આહાહા ! તેને સર્વ લોક દેખો. લ્યો એ પૂરું થયું.

(શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ.)

આ રીતે આ સમયપ્રાભૂતગ્રંથની આત્મખ્યાતિ નામની ટીકામાં ટીકાકારે પૂર્વરંગસ્થળ કહ્યું.

અહીં ટીકાકારનો એવો આશય છે કે આ ગ્રંથને અલંકારથી નાટકરૂપે વર્ણવ્યો છે. નાટકમાં પહેલાં રંગભૂમિ રચવામાં આવે છે. ત્યાં જોનારા નાયક તથા સભા હોય છે અને નૃત્ય (નાટ્ય, નાટક) કરનારા હોય છે કે જેઓ અનેક સ્વાંગ ધારે છે તથા શૃંગારાદિક આઠ રસનું રૂપ બતાવે છે. ત્યાં શૃંગાર, હાસ્ય, રૌદ્ર, કરુણા, વીર, ભયાનક, બીભત્સ અને અદ્ભુત-એ આઠ રસ છે તે લૌકિક રસ છે; નાટકમાં તેમનો જ અધિકાર છે. નવમો શાંતરસ છે તે અલૌકિક છે; નૃત્યમાં તેનો અધિકાર નથી. આ રસોના સ્થાયી ભાવ, સાત્ત્વિક ભાવ, અનુભાવી ભાવ, વ્યભિચારી ભાવ અને તેમની દૈષ્ટિ આદિનું વર્ણન રસગ્રંથોમાં છે ત્યાંથી જાણવું. અને સામાન્યપણે રસનું એ સ્વરૂપ છે કે જ્ઞાનમાં જે જ્ઞેય આવ્યું તેમાં જ્ઞાન તદાકાર થયું, તેમાં પુરુષનો ભાવ લીન થઈ જાય અને અન્ય જ્ઞેયની ઈચ્છા ન રહે તે રસ છે. તે આઠ રસનું રૂપ નૃત્યમાં નૃત્ય કરનારા બતાવે છે; અને તેમનું વર્ણન કરતાં કવીશ્વર જ્યારે અન્ય રસને અન્ય રસની સમાન કરીને પણ વર્ણન કરે છે ત્યારે અન્ય રસનો અન્ય રસ અંગભૂત થવાથી તથા અન્યભાવ રસોનું અંગ હોવાથી, રસવત્ આદિ અલંકારથી તેને નૃત્યના રૂપે વર્ણવવામાં આવે છે.

અહીં પ્રથમ રંગભૂમિસ્થળ કહ્યું. ત્યાં જોનારા તો સમ્યદૈષ્ટિ પુરુષ છે તેમજ બીજા

મિથ્યાદૈષ્ટિ પુરુષોની સભા છે, તેમને બતાવે છે. નૃત્ય કરનારા જીવ-અજીવ પદાર્થ છે અને બન્નેનું એકપણું, કર્તાકર્મપણું આદિ તેમના સ્વાંગ છે. તેમાં તેઓ પરસ્પર અનેકરૂપ થાય છે, આઠ રસરૂપ થઈ પરિણમે છે, તે નૃત્ય છે. ત્યાં સમ્યગ્દૈષ્ટિ જોનાર જીવ-અજીવના ભિન્ન સ્વરૂપને જાણે છે; તે તો આ સર્વ સ્વાંગોને કર્મકૃત જાણી શાંત રસમાં જ મગ્ન છે અને મિથ્યાદૈષ્ટિ જીવ-અજીવનો ભેદ નથી જાણતા તેથી આ સ્વાંગોને જ સાચા જાણી એમાં લીન થઈ જાય છે. તેમને સમ્યગ્દૈષ્ટિ યથાર્થ સ્વરૂપ બતાવી, તેમનો ભ્રમ મટાડી, શાંત રસમાં તેમને લીન કરી સમ્યગ્દૈષ્ટિ બનાવે છે. તેની સૂચનારૂપે રંગભૂમિના અંતમાં આચાર્યે 'મજ્જન્તુ' ઇત્યાદિ આ શ્લોક રચ્યો છે. તે, હવે જીવ-અજીવનો સ્વાંગ વર્ણવશે તેની સૂચનારૂપે છે એવો આશય સૂચિત થાય છે. આ રીતે અહીં સુધી તો રંગભૂમિનું વર્ણન કર્યું.

નૃત્યકૃતૂહલ તત્ત્વકો, મરિયવિ દેખો ધાય;

નિજાનંદ રસમેં છકો, આન સભૈ છિટકાય.

આ પ્રમાણે (શ્રીમદ્ભગવત્કુંદકુંદાચાર્ય દેવપ્રણીત) શ્રી સમયસાર શાસ્ત્રની (શ્રીમદ્ અમૃતચંદ્રાચાર્યદેવ વિરચિત) આત્મખ્યાતિ નામની ટીકામાં પૂર્વરંગ સમાપ્ત થયો.

* જેમ સ્ફટિક ધોળું છે, છતાં કાળા અને લાલ ફૂલના સંબંધે કાળી અને લાલ ઝાંચ એમાં દેખાય છે, એ ઝાંચ એની છે, એનામાં છે. પેલા ફૂલને લઈને નહીં. કાળા અને લાલ ફૂલ તો નિમિત્ત છે. પણ સ્ફટિકમાં પોતાની લાયકાતથી ત્યાં કાળી, લાલ ઝાંચ છે. સમજાણું કાંઈ ? આહાહા... આ લાકડા પાસે અહીં આમ લાલ ફૂલ મૂકશો તો એમાં ઝાંચ નહિ દેખાય. કારણ કે એની પોતાની યોગ્યતા નથી. અને કાળા અને લાલ ફૂલના સંગે સ્ફટિકની પર્યાયમાં લાલ અને કાળું થવું એ પોતાની યોગ્યતાથી પોતામાં થાય છે. સમજાણું કાંઈ ?

(પ્રવચન સુધા પાના નં. ૩૩૨ ભાગ-૨)

वांयकोनी नोंध भाटे

वांयकोनी नोंध भाटे

वांयकोनी नोंध भाटे